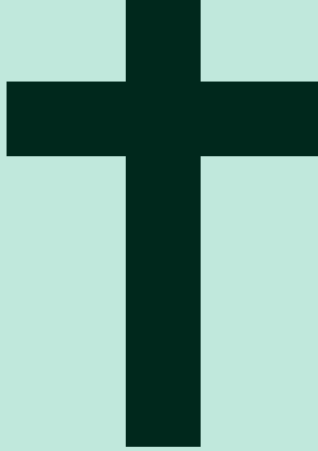

Pop Hagä Do Panyyg
Hanäm Do Hahÿÿh

The New Testament in the Nadëb language of Brazil
(BR:mbj:Nadëb)

Pop Hagä Do Panyyg Hanäm Do Hahÿÿh
The New Testament in the Nadëb language of Brazil
(BR:mbj:Nadëb)

O Novo Testamento na língua Nadëb do Brasil

copyright © 2011 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Nadëb (Nadeb)

Translation by: Wycliffe Bible Translators

Copyright Information

© 2011, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Nadëb

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-29

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 22 Nov 2019
c5681c4e-55f8-5b64-badf-af07c5e28afc

Contents

FRT	1
Matew	2
Maah-Ko	50
Rukas	78
Jowāw	126
Atos	160
Roma	203
1 Korīn	225
2 Korīn	243
Garata	256
Epeso	264
Pirip	271
Korosa	276
1 Tesaronika	281
2 Tesaronika	285
1 Tsimoot	288
2 Tsimoot	294
Tiit	298
Piremon	301
Eberew	302
Tsijaag	318
1 Peed	323
2 Peed	329
1 Jowāw	333
2 Jowāw	338
3 Jowāw	339
Judas	340
Apokarip	342

**P'op Hagä Do Panyyg
Hanäm Do Hahÿÿh
O Novo Testamento na Língua
Nadëb**

SOCIEDADE BÍBLICA DO BRASIL
2011

As ilustrações nas páginas ... são usadas com a permissão da © 1978 David C. Cook Publishing Co.

As ilustrações por Horace Knowles nas páginas ... são usadas com a permissão da © The British & Foreign Bible Society, 1954, 1967, 1972, 1995.

As ilustrações por Louise Bass nas páginas ... são usadas com a permissão da © The British & Foreign Bible Society, 1994.

As ilustrações por Horace Knowles acréscimos e correções feitos por Louise Bass nas páginas ... são usadas com a permissão da © The British & Foreign Bible Society, 1994.

As ilustrações coloridas são usadas com a permissão da © International Bible Society. O Novo Testamento na língua nadëb Brasil 2011

Primeira edição 2011 5C

Publicado pela Sociedade Bíblica do Brasil
© 2011, Sociedade Bíblica do Brasil

**P'op Hagä Do Panyyg Ky N'aa
Hahÿÿh**

Hahÿÿ hä takerii däk papuuÿ Isaraéw buuj sa hä P'op Hagä Do ky n'aa enooh doo. Hahÿ takerih do pooj jé, hajông ta baab pooj jé P'op Hagä Do kaner'ood wät paa Isaraéw buuj sa sii. Ti noo gó tan'oo däk paa sa hä ta ky n'aa jaw'yik doo. Tan'oo däk sa hä na-ääj hē hajông baad hadoo do ta kyyh, ta ky n'aa rod rerii bong doo. Potugees kyy me ji maneëen tii “Antigo Testamento”. P'ooj ub sa sii kaner'ood däk doo, tahanäng pé tii. Ta tii hä P'op Hagä Do ky n'aa enooh ta tyw n'aa papuuÿ heh'äat ta wë. Ta tii hä P'op Hagä Do ky n'aa enooh paa Isaraéw buuj sa h'yyb tym dëëb, sahõnh hē badäk hahÿÿ hä habong do sa h'yyb tym dëëb. Jesus, P'op Hagä Do T'aah badäk hahÿÿ hēnh tamejō hyng do né hē ta ti ji h'yyb tym dëëb. P'op Hagä Do asëew hõm do tii.

Tah'yib däng do tii. Gereg kyy me ramaneëenh P'op Hagä Do h'yyb däng doo, Kristo. Jesus né ti Kristo. Ta hyb n'aa ji hajaa hÿÿ kä P'op Hagä Do wë ji nu dëë kân. Ta hyb n'aa na-ääj hē tahajaa baad ji bawät ji da hadoo do wë. “Papuuj P'op Hagä Do ky n'aa enooh doo” ji maneëenh Jesus ky n'aa.

Potugees kyy me ji maneëenh “Novo Testamento”.

Pooj jé paa hahÿ raberii däk Gereg kyy me. Dooh wäd ta ti ma kahé bãh kerii wät do paah. P'ooj ub karejã jëng tii. Ti hadoo né hē, p'ooj ub tabahup nã bã hajông paa rerii bong ta hä kerih doo. Tii d' rabadoo had'yyt hē tanahëëj jëng hyb n'aa. Gereg kyy me na-ääj hē raberih ta tii. Da hē ti anäng nã hajông ta ti hedoo doo. Séd gó raberii paawä, ta ti mahang pawóp its rerih nã ta see pé noo gó ta bod its hajong do wób ranerih doo. Ta ti hedoo do bod kerii däk na-ääj hē Nadëb kyy me hahÿ ta heen n'aa kadakëë: []. Ta ti hedoo do seeh Matew 17.21. Hahÿ mo n'aa me takerii däk tii: [21 —Jääm hē P'op Hagä Do hä ji ky n'aa etsëë doo me, ji noo kanawa doo me, ta ti hadoo pé karap'aar h'yyb nesaa do banyyh —näng mäh.]

Ta see pé noo gó ti anäng ta ky n'aa, baad ji maa napäh hyb n'aa tahanäng péh. Ta ti hedoo do ky n'aa takerii däk ta yt hä. Dooh P'op Hagä Do kyyh bód tado bã tii. Kerih do nedëëd is do ta heen n'aa. Ta tii bã na-ääj hē ji tametëeh nyy bã ji baw'yyt P'op Hagä Do kyyh p'ooj ub kerih doo. Ta ti hedoo do seeh ji aw'yyt Matew 1.21 hä. Hahÿ mo n'aa me ta yt hä takerii däk: **b** 1.21 Jawéh ji ted'ëep, tahanäng pé ti Jesus.

Matew Jesus ky n'aa hanäm do Matew erii wät do hahÿȳh

Jesus wahë makū sa häd ketsén do hahÿȳh

¹ Jesus Kristo, Dawi panaa, Abaraäm panaa. Hahÿ ta wahë makū sa häd heen n'aa kerih doo:

² Abaraäm t'aah, Isak.

Isak t'aah, Jakóh.

³ Jakóh taah, Judah, ta hÿȳj daheeh.

³ Judah t'aah, Peres.

Peres taah, Eseröm Serah daheeh. Tamar mä sa ÿyn makū häd.

Eseröm t'aah, Räm.

⁴ Räm t'aah, Aminadab.

Aminadab t'aah, Nasôm.

Nasôm t'aah, Saramon.

⁵ Saramon t'aah, Buwas. Buwas ÿyn Rahab häd näng doo.

Buwas t'aah, Obed. Obed ÿyn mä Rut häd näng doo.

Obed t'aah, Jesé.

⁶ Jesé t'aah kä, Dawi, ér wahë makū sa wahë n'aa paah.

Dawi t'aah, Saromāw. Saromāw ÿyn Urija häd näng do ÿym paah.

⁷ Saromāw t'aah, Reoboām.

Reoboām t'aah, Abijah.

Abijah t'aah, Asah.

⁸ Asah t'aah, Josapa.

Josapa t'aah, Jorāw.

Jorāw panaa seeh, Usijah.

⁹ Usijah t'aah, Jotāw.

Jotāw t'aah, Akas.

Akas t'aah, Esekijah.

¹⁰ Esekijah t'aah, Manaséh.

Manaséh t'aah, Amom.

Amom t'aah, Josijah.

¹¹ Josijah panaa kä, Jekonija, ta hÿȳj daheeh. Babirön buuj, Judah buuj maji, sa häj n'aa hënh Judah buuj ramahüüm noo gó Jekonija rababok.

¹² Babirön häj n'aa bä rabaj'eenh do jawén paa bä henäk do hahÿ Jesus wahë makū sa häd: Jekonija t'aah, Saratijew.

Saratijew t'aah, Sorobab.

¹³ Sorobab t'aah, Abijuh.

Abijuh t'aah, Erijakim.

Erijakim t'aah, Asor.

¹⁴ Asor t'aah, Sadok.

Sadok t'aah, Akih.

Akih t'aah, Erijud.

¹⁵ Erijud t'aah, Erejasa.

Erejasa t'aah, Matän.

Matän t'aah, Jakóh.

¹⁶ Jakóh t'aah, Joséh kä. Marija häd näng do patug ti Joséh. Marija t'aah kä, Jesus, ramaneëenh do Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo.

¹⁷ 14 Jesus wahë makū sa häd ketsén do Abaraäm du doo bä naa, Dawi bä kä tagadäk. 14 sa häd ketsén do Dawi häd bä naa, Judah buuj Babirön häj n'aa hënh ramahüüm bä kä. 14 kä m' Jesus Kristo* wahë makū sa häd ketsén do Babirön häj n'aa hënh rabeboo nä do jawén paa bä naa, Kristo benäng bä kä.

Jesus benäng do panyyg n'aa hahÿȳh

¹⁸ Hahÿȳ da Jesus Kristo benäng do ky n'aa. Jesus ÿyn pan'aa Marija häd näng doo. Joséh gatëe do pan'aa m' ti Marija. Ti m' Marija beta däk, dooh Joséh awäd bä ta wë. Marija wén eta däk, P'op Hagä Do Sahee hejój hyb n'aa. ¹⁹ Baad ub, P'op Hagä Do karën doo da Joséh, ta patug pan'aa bawät. Ti hyb n'aa m' dooh takarën bä Marija taky n'aa tapa bä hajök do sa matym gó. Dooh takarën bä Marija tanu meby bä ta wób sa hä.† Ti hyb n'aa tahyb n'aa newë däk, ta h'yyb gó, Marija tamejō hōm taganat'ëe wät hyb n'aa. Dooh m' takarën bä ta wób tamaher'ood bä.

²⁰ Ti m', ta ti tahyb n'aa newë däk do jawén paa bä Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do ääs kas'ee wät ta hä ta s'ëe gó. Ti m' ta s'ëe gó ääs ky hadoo ta hä. Hahÿȳ da ta kyyh:

—Joséh, Dawi panaa, —näng mäh — mahyb n'aa p'eed manäh. Magat'ëe né hë Marija. Ajän ta wog gó hasuun doo, P'op Hagä Do Sahee hejój hanaa. ²¹ Aj'yy da ta t'aah. Mahäd n'oo da Jesus.† P'op Hagä Do karapee tabed'ëep hyb n'aa da nesaa do ramoo bok do mahänh —näng mä ääs kyyh Joséh hä.

²² Sahönh hë tii d' tawén hadoo, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do kyyh ta ky n'aa rod Isajas häd näng do erii wät do paa kaja däk hyb n'aa. Hahÿȳ da taky däng do paah: ²³ “Etaah da maruus aj'yy manepäh nä doo. Enyy däk da aj'yy ta t'aah. Ramaneëenh da ta häd Imanuéw”,§ näng mäh. “Ér mahang P'op Hagä Do bawät”, tahanäng pé ti Imanuéw.

²⁴ Ti m' Joséh ty gawëej däk bä, ääs mejüü doo da né hë taky daheeh. Marija tagat'ëe däg kän. ²⁵ Tagat'ëe däk né hë, dooh ta wë tawäd bä Marija t'aah nenäng nä bä. Ti m' Marija t'aah benäng do jawén paa bä Joséh häd n'oo däk mä Jesus.

* **1:17** Ji h'yyb tym deëb, p'ooj ub Judah buuj hä P'op Hagä Do ky n'aa enooh do ramaneëenh Mesijas . Gereg kyy me ramaneëenh Kristo . “P'op Hagä Do h'yyb däng doo”, tahanäng pé m' ti. † **1:19** Aj'yy see sii Marija beta däk Joséh ed'oo. Ti hadoo né hë, dooh takarën bä taher'ood bä ta wób sa hä Marija eta däk doo, Marija tanu maneb'yyh hyb n'aa.

† **1:21** Jawéh ji ted'ëep, tahanäng pé ti Jesus. § **1:23** Isajas 7.14

2

Sagōōh ky n'aa ma kamahet'ëek do Jesus henäng do resoos do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' panang Berënh häd näng doo bä, Judah häj n'aa bä Jesus benäng sa wahë n'aa Eróts häd näng do bag'ääs noo gó. Tabenäng do jawén paa bä ajyy tak'ëp ma kamet'ëek doo, sagōōh ky n'aa ma kamahet'ëek do kaj'aa Jerusarënh bä. Sa häj n'aa papÿÿj hana hënh rahana. ² Ti m' rakajaa bä kä rabeaanh:

—Nyy bä tabadäg däk Judah buuj sa wahë n'aa nag'aap hë henäng doo? —näk mäh. —Ää hapäh sagōōh tabenny däk do heen n'aa. Papÿÿj nu ganyy hënh tahana. Ää wén na bë wahë n'aa nag'aap hë henäng do ää weh'ëeh hyb n'aa —näk mä sagōōh ky n'aa ma kamahet'ëek do sa kyyh.

³ Ti m' tak'ëp mä Judah buuj sa wahë n'aa Eróts häd näng do hyb n'aa tón mä taky n'aa napäh bä sagōōh ky n'aa ma kamahet'ëek do raheh'oot doo. Sahönh hë Jerusarënh panang buuj na-ääj hë m' rahyb n'aa tón mäh.* ⁴ Ti m' Eróts mejüü ranaëënh hyb n'aa ta wë sahönh hë Judah buuj sa rod n'aa P'op Hagä Do wë wahë n'aa, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do na-ääj hë. Ti m' tabeaanh mä sa hä nyy bä P'op Hagä Do kyy kerih do ky däng Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Do benäng doo.

⁵ Ti m' raky hadoo:

—Berënh panang bä, Judah häj n'aa bä tabenäng da —näk mäh. —Hahÿÿ da P'op Hagä Do ky n'aa rod see erii wät paa ta ti ky n'aa —näk mäh:

⁶ “Panang Berënh, Judah häj n'aa bä badäk doo,

öm ky n'aa netsëeh do nado panang ky n'aa etsëeh do sa mahang, Judah häj n'aa bä.

Ky n'aa etsëeh da öm, a babuuj mahang ganyyh do hyb n'aa ta bagä n'aa, Isaraew buuj, karapé haa h'yyb mahüüm doo.”†

—Tii d' né hë P'op Hagä Do kyyh, ta ky n'aa rod see erih do paah —näk mä Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do sa kyyh Eróts hä.

⁷ Ti m' Eróts mejüü rabats'yyt ta wë kejën doo gó sagōōh ky n'aa ma kamahet'ëek doo. Ti m' tabeaanh mä sa hä ny noo gó ti sagōōh ganyyh. Ti m' rabaher'oot ta hä. ⁸ Ti m' Eróts mejüü mä Berënh hënh rabahöm hyb n'aa. Ti m' ky ken'yyim doo gó m' taky hadoo sa hä:

—Bë ahöm, baad bë esóts karapee —näng mäh. —Karapee bë awyyd bä, nayyw hë ÿ karën ÿ bë maher'ood, karapee ÿ weh'ëeh hyb n'aa bë nemuun —näng mä Eróts kyyh.

⁹ Ti m' sa hä Eróts maher'oot do jawén paa bä, ratsyym kasog kán mäh. P'aa hënh mä sagōōh rabahapäh ënh ramahöm me. Sa pooj jé m' sagōōh bahöm. Ti m' sagōōh bayyw kä kán tób karapee t'aah yt sooh do pong jó. ¹⁰ Tak'ëp mä ratsebee bong sagōōh rabahapäh bä kä. ¹¹ Ti m' tób gó rabajëe p'ëe bä kä rabawyyd kán mä karapee Marija moo gó kä. Ti m' rabehyy b'ëeh tüü sa taron nu paa me karapee t'aah wë. Ti m' rawehëe kán ta hä. Ti m' raban'oo däk ta hä ta matym n'aa tak'ëp hanäm doo, ky n'aa gebah doo. K'ääts tég gabarëeh do s'ëeb, b'aa tág buu benyym do s'ëeb in-sijëeh häd näng doo, b'aa tág buu benyym do s'ëeb miir häd näng do raban'oo kán ta matym n'aa. ¹² Ti m' sa s'ëe gó kä P'op Hagä Do maher'oot ranabaaj hóm hyb n'aa Eróts magä doo me, Eróts ramanaher'oot hyb n'aa. Ti m' ta tyw n'aa see me m' rababaaj hóm kán sa häj n'aa hënh.

Esit häj n'aa hënh Joséh rakejën hóm do panyyg n'aa hahÿÿh

¹³ Ti m' sagōōh ma kamahet'ëek do ratsyym kasok do jawén paa bä, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do ääs kasee mä Joséh hä ta s'ëe gó. Ti m' ta s'ëe gó taky hadoo ta hä:

—As'ëeg g'ëed! —näng mäh.

—Mamahüüm wäd karapee t'aah ta ÿÿn daheeh Esit häj n'aa hënh, t'ii hënh bë kejën hóm hyb n'aa. Eróts mejüü da resoos karapee t'aah tadaj'ëep hyb n'aa. Ti hyb n'aa da Esit bä bë awyyd dó, öm ÿ maher'oot bä kä da mabana —näng mä ääs kyyh Joséh hä.

¹⁴ Ti m' nayyw hë Joséh ty gawëej däk. Ti m' atsëm né hë Joséh bado däk karapee t'aah, ti m' karapee ÿÿn daheeh ratsyym kasog kán Esit hënh hah'üüm doo. ¹⁵ Ti m' Esit häj n'aa bä rabajeej kán Eróts bedëp nä bä. Tii d' tawén hadoo P'op Hagä Do kyyh ta ky n'aa rod see her'oot do paa kaja däk hyb n'aa. Hahÿÿ d' mä P'op Hagä Do kyyh ta ky n'aa rod erih do paah: “ÿ naëej wät tah ÿÿ, Esit bä naa tabanyyh hyb n'aa”,‡ näng kerih do hä.

¹⁶ Ti m' Eróts h'yy kadaw'uuh sagōōh ky n'aa ma kamahet'ëek do rawadii doo. Ti hyb n'aa tak'ëp mä takawajään. Ti m' tamejüü mä radej'ëep hyb n'aa Berënh panang bä, panang nedaa bä na-ääj hë, sahönh hë karepé ajyy pawóp hë ta baab n'aa hedo padëek doo, ti yd jé ta baab n'aa hedoo do

* 2:3 Eróts wén hyb n'aa tón, dooh takarën bä ta see bag'ääs doo. Ta mab hë takarën tabag'ääs. Panang buuj rawén hyb n'aa tón na-ääj hë Eróts hä rah'yy genäh do hyb n'aa. Rahapäh ti tak'ëp da nesaa do tamoo wät da karapee henäng do hä, taky n'aa napäh do hyb n'aa. † 2:6 Mika 5.2 ‡ 2:15 Osejas 11.1 § 2:16 Tii d' sagōōh ky n'aa ma kamahet'ëek do raheh'oot paa ta hä.

na-ããj hē. Tii d' tawén d'oo, pawóp däg mä ta baab sagōōh ky n'aa ma kamahe't'ëek do pooj jé rabahapäh sagōōh karapee henäng do heen n'aa ganyyh doo.⁵ Tii d' né kä m' kaja däk P'op Hagä Do kyyh ta ky n'aa rod Jeremiij häd näng do erih do paa kä. Hahÿÿ da paa m' ta kyyh:

18 “Panang Rama** häd näng doo bä naa maa enä tak'ëp ha'oot doo.

Tak'ëp h'yy kat'oon do sa kyyh ji maa napäh da.

Rakéw panaa kyyh né hē tii, sa taah p'ää'oot doo.

Dooch wäd sa taah. Ti hyb n'aa dooch rakarēn bä ta wób rah'yyb enäw bä sa hä”,†† näng kerih doo.

Joséh rababaaj nä do panyyg n'aa hahÿÿh

19 Ti m' Eróts dajëp do jawén paa bä, ta s'ëé gó m' ääs kas'ee wät Joséh hä. 20 Hahÿÿ da ääs kyyh ta hä:

—As'ëég g'ëéd! —näng mäh. —Mamabaj hóm karapee t'aah ta ÿÿn daheeh Isaraéw häj n'aa hēnh kä. Dejëp karapee maji —näng mäh.

21 Ti m' Joséh bas'ëég gëet mäh, tado däk karapee t'aah, ti m' karapee ÿÿn daheeh ratsyym kasog kán Isaraéw häj n'aa hēnh hah'üüm doo. 22 Ti m' Joséh ky n'aa napäh bä Akeraw häd näng do bag'äas mä Judah häj n'aa‡‡ bá ta yb jawén buuj, eÿÿm mä t'ii hēnh tahóm bá kä. Ti m' ta s'ëé see gó P'op Hagä Do ääs maher'oot mä t'ii hēnh tanahóm hyb n'aa. Ti hyb n'aa kä m' Isaraéw häj n'aa bód Garirej häd näng doo hēnh mä tabahóm kán. 23 Ta tii bá, panang Nasaréh häd näng do bá rabajeej kán. Tii b' mä kaja kán hahÿ P'op Hagä Do ky n'aa rod raser'oot do paa P'op Hagä Do ky däng do ky n'aa hä: “Ramaneēēnh da Nasaréh buuj”, nāk paa sa kyyh.

3

Jowāw nu gahem'uun do panyyg n'aa hahÿÿh

1 Ti m' ta see pé noo gó, nu gemuun do paah, Jowāw häd näng do bahóm kán Judah häj n'aa bá tabanawäng hēnh. T'ii hēnh mä tamaher'oot maa new'ëé do sa hä P'op Hagä Do kyyh. 2 Hahÿÿ d' mä ta kyyh:

—Edaa däk hÿ pong jé hawät do ji tabag'äas doo. Ti hyb n'aa bë eréd hóm nesaa doo, P'op Hagä Do wë bë h'yy kawareem hyb n'aa —näng mä Jowāw kyyh.

3 Jowāw né hē ti aj'yy ta ky n'aa P'op Hagä Do ky n'aa rod Isajas häd näng do her'oot do paa hahÿ tabaher'oot noo gó:

“Hahÿÿ da tabanawäng bä her'oot do kyyh: Bë tyw n'aa bak'ood däg da Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo.

Baad ub da bë tyw n'aa daj'aah”,* näng mä takerii däk do hä.

4 Jowāw saroor mä kameer wii s'ëëb, ta pan'aa. Ta baa wyd paa m', ta byyh. Sabakar paa m' tawēh ta tä, mabaa bëēh paa m' ta waa. 5 Ti m' hajök Jerusarēnh babuj n'aa, Judah häj n'aa buuj, tamii Joradān nabyy me habong do na-ããj né hē m' rabahóm Jowāw wë. 6 Nesaa do rakawoom bá, Jowāw nu gemuun hóm tamii Joradān häd näng doo me.

7 Ti m' hajök Pariséw ramaneēēnh doo, hajök Saduséw ramaneēēnh do na-ããj hē ta wë, tanu gemuun doo bá rabana Jowāw bahapäh bá, taky hadoo mä sa hä:

—Aw'yy p'yym näng do taah hadoo bëēh! —näng mäh. —Nyy da bë ed'oo bë kejēn nesaa do bë hä P'op Hagä Do banoo do mahānh? J'ooj madäk doo me bë ed'oo bë nu kemuun nesaa do mahānh? 8 Taw'äats hē pooj jé bë metäh te hub tado bá nesaa do bë eréd hóm bá. Bë metēh hanām do bë moo bok do hä. 9 Bë daab yb manä Abaraām panaa bë hanäk do hä. Bë edoo manäh: “Ää P'op Hagä Do gadoo Abaraām panaa ää bahadoo do hyb n'aa.” P'op Hagä Do karēn bá tahajaa hahÿ pä tawareem bá, Abaraām panaa rado padäg bá —näng mäh. 10—Edaa däk h'yy kawanereem do P'op Hagä Do ky n'aa etyy doo. Aj'yy myym joom kóm pa tadahëé däk do tabagëēm hyb n'aa hadoo tii. Sahōnh hē joom tēég neaak do tagëew jat da, ti tabaju hóm da —näng mä Jowāw kyyh.

11 Ti m' Jowāw ky hadoo ēnh:

—ÿ ti hÿÿh, bë ÿ nu gemuun naēng me, baad hadoo do wë bë h'yy kawareem do metëé n'aa. Ti awät da jawén ÿÿ tak'ëp hyb n'aa jawyk do bahānh ÿÿ. Hä ÿÿ. ÿ hyb n'aa sakog its ta hä. Ti hyb n'aa dooch ÿ haja bá ta tsyym suun ÿ patsä bá —näng mäh. —Tii kä P'op Hagä Do Sahee tabajëé suun bë h'yyb tym gó, bë tah'yyb mahüüm hyb n'aa. Tëég hōō hadoo doo me bë d' tametyy baad tabanawäng däk hyb n'aa bë h'yyb tym —näng mäh. 12 Tsyt hē tabetyn hóm da P'op Hagä Do karēn do moo heb'ook doo, tsyt hē ta wób. P'op Hagä Do karēn do moo b'ook doo, banām doo hēnh tabetyn hóm, tabanesaa hēnh ta wób, aj'yy ta nahëé me tetyn hóm do hadoo tiriig ta bóg mahānh. Ta joom ag tiriig tabataa ta tób n'aa yt hä. Ta bóg taju toonh tēég hōō me, nadëek doo me —näng mä Jowāw kyyh Kristo ky n'aa hä.

** 2:18 Berēnh nedaa bá ti panang Rama häd näng doo. Ti hyb n'aa ta tii bá na-ããj hē sa taah rap'ää oot, Jeremiij ky däng doo da né hē. †† 2:18 Jeremiij 31.15 ‡‡ 2:22 Judah häj n'aa, Isaraéw häj n'aa bód né hē. * 3:3 Isajas 40.3

Jesus Jowāw nu gemuun do panyyg n'aa hahȳh

¹³ Ti m' ti noo gó Garirej häj n'aa bā naa Jesus bawēēnh tamii Joradān hād nāng doo hēnh, Jowāw nu gemuun hyb n'aa. ¹⁴ Ti m' Jowāw geām paawā, ti m' taky hadoo:

—Hēd n'aa wē ŷ mabana ōm ŷ nu gemuun hyb n'aa? ŷ paawā ti manu gemuun —nāng mā Jowāw kyyh.

¹⁵ Ti m' Jesus ky hadoo ta hā:

—Taw'āats hē ta tii da dó. ŷ manu gemuun né hē. Taw'āats hē ēr bad'oo sahōnh hē ēr hā P'op Hagā Do karēn doo —nāng mäh.

Ti m' tii d' taky hadoo do hyb n'aa m', Jowāw nu gemuun kán Jesus.

¹⁶ Jesus nu kemuun wāt do jawén paa bā, nanyw hē tabanyyh tame naa. Tabanā sii hē m' wē kabasēēts hōm. Ti m' tahapāh mā P'op Hagā Do Sahee ahyng mā ta wē. Gurii-i bahyng doo da P'op Hagā Do Sahee bahyng. Ta hā m' tabadāng. ¹⁷ Ti m' h̄y pong jé naa tamaa ena kán P'op Hagā Do kyyh. Hahȳy da m' ta kyyh:

—Hahȳ tah ŷy, tak'ēp ŷ kamahān up doo. Baad ŷ h'yy gadajang tan'oo bā —nāng mäh.

4

Jesus Dijab metyy do panyyg n'aa hahȳh*

¹ Ti m' P'op Hagā Do Sahee mahūūm kán Jesus tabanawāng hēnh, rabanabok hēnh, Dijab metyy hyb n'aa Jesus. ² Ti m' 40 ta ā noo gó dooh m' Jesus awa bā, dooh m' tawēē bā. Ti jawén mā Jesus basa dāk. ³ Tii bā Dijab, ji h'yy tahet'uuk doo, ana ta wē, ti m' taky hadoo:

—P'op Hagā Do T'aah mado bā, —nāng mäh —mamejō hahȳ pā rakawereem padēēk pāw —nāng mäh.

⁴ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Dooh. Hahȳy da P'op Hagā Do kyy kerih doo: “Ji waa hā had'yyt nado ji bedēp. Sahōnh hē P'op Hagā Do kyyh hyb n'aa ji bedēb heh'āat”† —nāng mā Jesus.

⁵ Ti m' Jesus Dijab mahūūm kán Jerusarēnh hēnh, panang tsyt hē P'op Hagā Do wē kasēēw dāk doo hēnh. Ti m' tabatsyyd hōm P'op Hagā Do tób n'aa jó p'op nu dāk doo hēnh tabasēēk hyb n'aa. Ti m' taky hadoo:

⁶ —P'op Hagā Do T'aah mado bā, —nāng mäh —keréd hyy tūū. Hahȳy da P'op Hagā Do kyy kerih doo —nāng mā Dijab kyyh: “P'op Hagā Do mejūū da ta āās, baad ōm

rabahag'āās hyb n'aa. Ōm da ragadoo p'op pā hā a tsyyng taganadas hyb n'aa”,‡ nāng P'op Hagā Do kyyh —nāng mā Dijab.

⁷ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Hahȳy da na-āāj hē P'op Hagā Do kyy kerih doo: “Mamety manā P'op Hagā Doo, a hagā n'aa”§ —nāng mā Jesus.

⁸ Ti m' Jesus Dijab masāk waēē p'op nu dāk do jó. Tii b' naa m' tametēēh ta hā sahōnh hē badāk hahȳy hā hanāng do häj n'aa rabag'āās doo, sahōnh hē hanām doo, hetsooh do badāk hahȳy hā hanāng do na-āāj hē. ⁹ Ti m' taky hadoo ta hā:

—Sahōnh hē ta ti ŷ anoo da a hā, wē ŷy, tūū a taron nuu me ŷ mawehēē bā —nāng mā Dijab kyyh.

¹⁰ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Ahōm mahānh ŷy, Nesaa Do Yb! —nāng mäh. —Hahȳy da P'op Hagā Do kyy kerih doo: “Jāām hē P'op Hagā Doo, bē hagā n'aa, bē wehēē. Jāām hē ta ti bē hyb n'aa jew'yyk, bē ky daheeh”,** nāng kerih doo —nāng mā Jesus.

¹¹ Ti m' Dijab bahōm kán Jesus mahānh. Ti m' āās rabana, rahag'āās mā Jesus, ranoo mā ta hā ta waa kā.

Jesus du doo tama metēēk do panyyg n'aa hahȳh

¹² Ti m' Jowāw nu gahem'uun do radawāts gēēt do Jesus ky n'aa napāh bā m', tababaaj hōm kán mā Garirej häj n'aa hēnh. ¹³ Ti m' panang Nasarēd bā tabaym dó jawén paa bā m', takahȳy d gā panang Kapar-Naūm hād nāng doo hēnh. Karaj'aa Garirej hād nāng do nabyy me Kapar-Naūm badāk, Seburūn, Napatawi sa häj n'aa bā.†† ¹⁴ Tii da tawén d'oo, P'op Hagā Do ky n'aa rod Isajas hād nāng do her'oot do paa takaja dāk hyb n'aa. Hahȳy d' paa m' Isajas kyyh:

¹⁵ “Seburūn, Napatawi häj n'aa babuuj, karaj'aa nabyy me, tamii Joradān tamyyj dāk hā badāk do buuj.

Garirej sa häj n'aa hād, hajōk do Judah buuj nadoo do rabaj'eenh bā.

¹⁶ Ta tii bā, gadagyp do hadoo doo gó habok doo, P'op Hagā Do nahap'ēeh doo, rahapēē dāg kán ta bag ty eh do hadoo doo.‡‡

Dajēb bawāt bā habok do sa hā ganā wāt ta bag”,§§ nāng kerih doo.

* 4: Gereg kyy me ramaneēēnh Nesaa Do Yb, Dijab. † “Ji taky n'aa tapa had'yyt doo”, tahananāng pé ti Dijab. † 4:4 Dew-Teronom 8.3 ‡ 4:6 Saaw-Mo 91.11-12 § 4:7 Dew-Teronom 6.16 ** 4:10 Dew-Teronom 6.13 †† 4:13 Garirej häj n'aa bód ta ti Seburūn Napatawi sa häj n'aa. ‡‡ 4:16 Jesus né hē ti ta bag ty eh do hadoo doo. Sa mahang Jesus bawād wāt do hyb n'aa, sa mahang Jesus ma met'ēēg wāt do hyb n'aa, rahapēē dāk nyy da rabad'oo P'op Hagā Do wē ranu kajāk hyb n'aa. §§ 4:16 Isajas 9.1 hā takerii dāk tii. P'op Hagā Do nahap'ēeh doo, ji edēb heh'āat do nahap'ēeh do tii, dajēb bawāt bā habok doo. Kristo sa wē kajaa doo, pap'yj bag ganyyh do hadoo.

¹⁷ Ti m' ti noo gó Jesus du do dák tama-her'oot sahõnh hê sa hã. Hahÿÿ d' mã ta kyyh:

—Edaa dák hÿ pong jé hawät do ji tabag'ääs doo. Ti hyb n'aa bë eréd nesaa doo, P'op Hagä Do wê bë h'yy kawareem hyb n'aa —näng mã Jesus kyyh.

Jesus ats'yyt do ta sii habong do pan'aa panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁸ Ti m' karaj'aa Garirej häd näng do naby me Jesus bawät bã m', tabahapäh mã pawóp hê ajyy. Simaw, Peed ramaneëenh doo, ta hÿÿj An-Deréh daheeh. Tah'ÿÿb mã res'aak karahi me. Tah'ÿÿb sag né hê m' ti. ¹⁹ Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—B'ëep bë ana, si ÿÿ bë abooh. Tah'ÿÿb sag nado boo da bë hÿÿ kä. Ajyy, ÿÿj sag hadoo da bë hÿÿ kä P'op Hagä Do hä rah'yy ka'eeh hyb n'aa —näng mã ta kyyh.

²⁰ Ti m' nawayw hê m' raberéd hõm karahi. Ah'üüm kãn mã ta sii.

²¹ Ti bahãnh mã Jesus bahapäh ajyy Tsi-jaag. Jowãw daheeh, Sebedew häd näng do taah. Marakate gó m' rabat'oonh, sa yb mã sa hata. Karahi m' renãm. Ti m' Jesus bats'yyt ta sii rabahõm hyb n'aa. ²² Ti m' nawayw hê m' ragatség n'yyh pong hênh. Ti m' raberéd hõm sa yb, marakate. Ti m' Jesus sii rabahõm kãn mãh.

²³ Ti m' jé pad'yyt hê Garirej häj n'aa bã, tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot do yt hã, Jesus ma metëek mãh, tamaher'oot mã sa hã P'op Hagä Do ji tabag'ääs do ky n'aa hanãm doo. Jé pad'yyt hê m' tabahes hõm sahõnh hê sa nahëeh. Tabaheso hõm na-ãj hê h'yyb nahejooj padëek do nahëe haj'aa. ²⁴ Ti hyb n'aa, Sirija häd näng do häj n'aa bã na-ãj hê raky n'aa napäh mã Jesus mo haj'aa hã. Ti hyb n'aa ramena kãn ta wê nahëe enäh doo. Hajõng mã ramena do sa nahëeh. Tak'ëp datés do hahoop do ta wób, karap'ar h'yyb nesaa do pahadëek do ta wób, mera do kaj'uun do ta wób, nabong do ta wób. Ta ti sahõnh hê sa nahëe Jesus hahëeh hõm mãh. ²⁵ Hajök mã Jesus jawén hah'üüm. Ta s'ee hênh naa m' hena ta jawén hah'üüm doo. Garirej häj n'aa bã naa m' ta wób, Dekaporis häd näng do häj n'aa hênh naa ta wób, Jerusarênh bã naa m' ta wób, Judah häj n'aa bã naa m' ta wób, hëej Joradãn häd näng do tamyyj dák hênh naa m' ta wób kã.

5

Ky n'aa kedëng do ky n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' hajök do ta jawén han'aa do Jesus bahapäh bã m', tabasëek waëe hã m', ti m' tabahyy sooh. Ti m' ta ma metëek do rabana

* **5:5** Taw'ääts hê ji ner'oot Apokarip 21.1. † **5:13** Jukiir me ji ty gewuuk ta dab takanarejãã hyb n'aa. Jukiir hadoo P'op Hagä Do hä h'yy ka'eeh do badäk hahÿÿ hã habong do sa mahang. P'op Hagä Do hä h'yy ka'eeh do sa hyb n'aa nesaa do tak'ëp tawén kanah'üüm badäk hahÿÿ bã.

ta wê, ² ti m' tadu doo tama metëek do sa hã. Hahÿÿ d' mã ta kyyh:

³—P'op Hagä Do ky n'aa edëng sa hã hê daab na'yyb doo, sa h'yyb gó jããm hê P'op Hagä Do hä daab 'yyb doo. Rawén ky n'aa kedëng, hÿ pong jé hawät do bag'ääs do karapee rabahadoo do hyb n'aa.

⁴—Ky n'aa kedëng da jé ha'oot do hah'oop doo, P'op Hagä Do h'yyb en'yy m doo do hyb n'aa da sa hã.

⁵—P'op Hagä Do ky n'aa edëng kaja hê sa h'yyb mahüüm doo, sa hejõj hã h'yy kana'eeh doo. Rawén ky n'aa kedëng, hëej papuu^{*} P'op Hagä Do ky n'aa enooh do danãh rabahadoo do hyb n'aa da.

⁶—P'op Hagä Do ky n'aa edëng takarên doo da ji bawät do hä tak'ëp h'yyb pad'ëek doo. Rah'yyb pahadëek do kan'oo dák da sa hã.

⁷—P'op Hagä Do ky n'aa edëng ta wób t'yyd mehüün doo. P'op Hagä Do t'yyd mehüün da sa hã kã.

⁸—P'op Hagä Do ky n'aa edëng baad hedoo do had'yyt hê h'yyb enäh doo. Ky n'aa kedëng da tii, rahapäh do hyb n'aa da P'op Hagä Doo sa matym me.

⁹—P'op Hagä Do ky n'aa edëng h'yyb nyyw gó habok do du n'aa doo. Ta ti hedoo doo ramaneëenh da P'op Hagä Do taah.

¹⁰—P'op Hagä Do ky n'aa edëng da P'op Hagä Do karên do ramoo bok do hyb n'aa rarahejãã do hah'oop doo. Rawén ky n'aa kedëng, hÿ pong jé bag'ääs do karapee rabahadoo do hyb n'aa da.

¹¹—Ky n'aa kedëng bëeh, hëp ÿ n'aa bë raky n'aa rejã bã, bë rarahejã bã, daap hê nesaa do bë ky n'aa ran'oo bã. ¹² Baad had'op do P'op Hagä Do anoo da bë hã ta sãm hÿ pong jé. Ti hyb n'aa da bë h'yy gadejah, bë tsebee da, tii d' bë hã radoo bã né paawã! Tii d' né paa sa wahë makü rabad'oo P'op Hagä Do ky n'aa rod sa hã, rarahejãã né paa sa hã —näng mã Jesus.

Jukiir ky n'aa gó, ta bag ky n'aa gó Jesus ma metëek do panyyg n'aa hahÿÿh

¹³ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Jukiir hadoo bëeh, badäk hahÿÿ hã habong do sa mahang.† Jukiir nadah'ëed wäd bã, dooh ji haja bã ji an'oo bã p'aa hênh tadah'ëed däg bã. Tanadah'ëed wäd bã, dooh

hyb n'aa ji karĕn wāt pĕh. Ji aw'ooŋ hōm tii. Jĕ tabĕs pé tsab'eep da[†] —nāng mäh.

¹⁴ —Badäk hahÿÿ hä habong do sa bag hadoo bëéh. Dooh ji haja bä ji jejĕn bä panang waëé jó badäk doo. ¹⁵ Dooh ta bag ji gataa so bä ji waa hood yt hä ji dasooh hyb n'aa. Dooh. Ta bag ji dasooh ta tyng jó, sahōnh hĕ tób yt hä haj'eenh do rabag enä hyb n'aa. ¹⁶ Ti hadoo ĕnh bë hä. Bĕ metäh, rabahapäh hyb n'aa, baad hedoo do bë babok doo, baad hadoo do bë moo bok doo, bë Yb hÿ pong jĕ hawät do hä raj'aa etsĕ hyb n'aa kä bë hä rahapäh do hyb n'aa —nāng mä Jesus.

Mosees ky n'aa jaw'yyk do ky n'aa hä Jesus ma metĕĕk do panyyng n'aa hahÿÿh

¹⁷ Ti m' Jesus ky hadoo:

—ÿ ahyng babä ÿ gawats'iik hyb n'aa nado P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk doo, P'op Hagä Do ky n'aa rod rerih do paa na-ääj hĕ. Tii d' bë edoo manäh. ÿ wĕn hyng P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk doo, P'op Hagä Do ky n'aa rod rerih do paa na-ääj hĕ, takaja däk hyb n'aa, hä ÿ kametĕĕh hyb n'aa na-ääj hĕ. ¹⁸ Baad bë ÿ maher'oot. Wĕ, badäk hahÿÿ hĕjĕj bawät nä bä, P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do dooh tagawatsig bä. Dooh ta bód had'os pé gawatsik pĕh, sahōnh hĕ ta hä kerih do kametĕĕh bä kä. Né hup ÿ né hĕ ta ti ÿ her'oot doo —nāng mäh. ¹⁹ —Jĕ P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do bód t'aats ky nadaheeh doo, ta wób tama met'ĕĕg bä ta nemuun raky nadaheeh hyb n'aa, jāām hĕ ky n'aa nets'äs da ta ti hedoo do hÿ pong jĕ hawät do tabag'ääs do mahang. Jĕ P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do ky daheeh doo, ta wób hä tama met'ĕĕg bä na-ääj hĕ, ky n'aa etsä däk tii, hÿ pong jĕ hawät do tabag'ääs do mahang —nāng mäh.

Baad had'op Jesus karĕn ji bawät do ky n'aa hahÿÿh

²⁰ —Baad bë ÿ maher'oot. Baad ub Parisĕw red'oo raky daheeh P'op Hagä Do karĕn do ji hä. Ti hadoo ĕnh P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do ma mehetĕk doo. Ti hado né paawä, baad bë nado bä sa bahānh, dooh tabad'op hĕ bë haja bä hÿ pong jĕ hawät do bag'ääs do karapee bë hado bä —nāng mäh.

1. Baad ji bawät sa mahānh ji da hadoo do hä ji hyb n'aa newĕĕ do hä ky n'aa hahÿÿh

²¹ —Bĕ maa napäh né hĕ p'ooj ub ĕr wahĕ maküü hä kamejüü doo: “Manaboh manä a da hadoo doo. Nesaa do hä ky n'aa kety

däk da jĕ ta da hadoo do daj'ĕĕp doo”,[§] nāng kerih doo. ²² ÿÿ kä, ÿ her'oot hahÿÿ bë hä: Jĕ ta da hadoo do wĕ kawajāan do sii hĕ ky n'aa kety däk da. Jĕ ta da hadoo do ky n'aa rejāā pĕh, taw'ääts hĕ ĕr wahĕ n'aa hedoo do raky n'aa ety tii. Jĕ “h'yy gatamaa its òm!”, hanāng pé ta da hadoo do hä, p'ĕets hĕ tabanesaa hĕnh, tĕĕg hōō gó da tabahoop —nāng mäh.

²³ —Ti hyb n'aa kä, P'op Hagä Do hä mama ejuu bä mahyb n'aa es'ĕe bä a hä a da hadoo do ganen'aak doo, baad nadoo do ta hä mamoo wät do hyb n'aa, ²⁴ tii bä taw'ääts hĕ merĕd dó mama ejuu do pan'aa ji ma ejuu do tyng pa. Tii bä ahōm a da hadoo do wĕ. Mets'ĕĕ òm tahyb n'aa mabaan hyb n'aa, p'aa hĕnh bë h'yyb enyiw padĕĕk hyb n'aa. Tii bä maju kä P'op Hagä Do wĕ mamanaa doo —nāng mäh.

²⁵ —Taw'ääts hĕ nayyw hĕ mah'yyb enāw a wĕ kawajāan doo, hyb n'aa jawyk do wĕ òm tamahüüm bä òm taky n'aa tapaa hyb n'aa paawä. Bĕ mahōm me, ta hōō bä, mah'yyb enāw, hyb n'aa jawyk do ji hä ky n'aa ety do hä, òm taky n'aa tapa mahānh. Tii d' manadoo bä, hyb n'aa jawyk do òm tabahaĕĕnh da warahĕn hä, òm tadawäts gĕĕt hyb n'aa kä. ²⁶ Dooh d' manä bä kä tii bä, sahōnh hĕ manepaag bä. Né hup ÿ né hĕ ta ti ÿ her'oot doo —nāng mäh.

2. Baad had'op, ta wób rabahed'oo do bahānh, ji bawät ÿÿj sa wĕ ky n'aa hahÿÿh

²⁷ Ti m' Jesus ky hadoo ĕnh:

—Bĕ maa napäh hahÿÿ kamejüü doo: “Aā manä ta seeh ÿÿm sii”,^{**} nāng kerih do paah. ²⁸ ÿÿ kä, ÿ her'oot hahÿÿ d' bë hä: ÿÿnh wĕ ty gadäk doo, ta sii hahÿÿ do hyb n'aa newĕĕ däk doo, baad nado däg ta h'yyb tyng hä kä. Nesaa do tamoo wäd däg kän, dooh né ta sii taā bä paawä. ²⁹ A matym hyb n'aa nesaa do mamoo wäd bä, taw'ääts hĕ paawä a matym mado nyh. Madawäts hōm. Taw'ääts hĕ sĕt a hä hanāng do kaw'ooŋ hōm, tabanesaa hĕnh òm P'op Hagä Do aw'ooŋ hōm mahānh. ³⁰ A moo hub hadäk do hyb n'aa nesaa do mamoo wäd bä, taw'ääts hĕ paawä magakyd hōm a mooh. Madawäts hōm. Taw'ääts hĕ sĕt a hä hanāng do kaw'ooŋ hōm, tabanesaa hĕnh òm P'op Hagä Do aw'ooŋ hōm mahānh^{††} —nāng mäh.

3. Baad had'op, ta wób rabahed'oo do sa bahānh, ji bawät ji ÿÿm wĕ ky n'aa hahÿÿh

[†] **5:13** Jukiir nadah'ĕĕd wät do hadoo ta hä h'yy ka'ĕeh do baad naboo bong doo. Baad ji nawäd wäd bä, baad nadoo do ji metĕĕh tii bä ta wób sa hä. Jukiir nadah'ĕĕd wät do hadoo, ji aw'ooŋ hōm do hado däk ji tii bä. **§ 5:21** Esodo 20.13

**** 5:27** Esodo 20.14 **†† 5:30** Dooh Jesus mejō bä ji matym ji ado nä bä, ji moo see ji gakyd hōm bä. Jesus hapäh, ji h'yyb gó naa né hĕ ti nesaa do ji moo wät doo, ji heg'ääs doo. Tii da tawĕn her'oot, baad ji hyb n'aa matakĕĕ hyb n'aa nesaa do ji moo nawät hyb n'aa. Dooh masuuj tado bä ta ti hedoo doo, Jesus hanāng pĕh. **‡‡ 5:31** Dew-Teronom 24.1

³¹ —Hahÿÿ da kamejũũ do paah: “Jé ta ÿÿm heréd hõm doo, taw’ääts hē taban’oo dāk né hē ta heen n’aa kerih do ta hā”,^{††} nāng kerih do hā. ³² ÿÿ kā, ÿ her’oot hahÿÿ d’ bē hā: Jé daap hē ta ÿÿm heréd hõm doo, ta ÿÿm wadii do hyb n’aa tanado bā, ÿÿnh ta patug nadoo do sii he’ÿÿh do hado dāk tan’oo bā ta ÿÿm paah. Aj’yy see gat’ēē dāg bā ta ti ÿÿnh, nesaa doo, P’op Hagā Do ganadoo do tamoo wāt. Ta see ÿÿm sii he’ÿÿh do hado dāk tii —nāng mäh.

4. Baad ji awād bā, dooh hyb n’aa tak’ēp ji ky n’aa h’üüm pé do ky n’aa hahÿÿh

³³ —Bē maa napāh né hē p’ooj ub ēr wahē makũũ hā kamejũũ doo: “Maky kahÿÿd manā Tak’ēp Hyb N’aa Jawyk Do hā maky dāng doo. Mamoo wād né hē ta hā maky dāng doo”, nāng kerih doo. ³⁴ ÿÿ kā, ÿ her’oot hahÿÿ d’ bē hā: Bē ky dēē manā da. P’op Hagā Do bag’āas do tyng hadoo hÿ pong jé. Ti hyb n’aa bē ky dēē manā hÿ pong jé hā, bē ehub né hē bē ky dāng do bē metēēh hyb n’aa. ³⁵ P’op Hagā Do tsyym tyng hadoo badāk hahÿ hēēj.^{§§} Ti hyb n’aa, bē ky dēē manā badāk hahÿ hēēj hā, bē ehub né hē bē ky dāng do bē metēēh hyb n’aa. Bē ky dēē manā Jerusarēnh panang hā, bē ehub né hē bē ky dāng do bē metēēh hyb n’aa. P’op Hagā Doo, sahõnh hē bag’āas do panang ti Jerusarēnh. Ta ma tii. ³⁶ Bē ky dēē manā bē nuu hā. Dooh ji haj’as pé ji hā hē ji ahÿÿd bā. Ji sēen na-āāj hē dooh ji haja bā ji ahÿÿd bā. ³⁷ Ti hyb n’aa kā, “ÿÿ” bē noo bā, taw’ääts hē “ÿÿ” né hē bē h’ÿÿy gó. “DooH” bē noo bā, “dooH” né bē h’ÿÿy gó. Jāām ti bē kyyh. DooH hyb n’aa tak’ēp bē ky n’aa h’üüm pé bē metēēh hyb n’aa ta ti bē ehub né hē. Nesaa Do Yb hanaa sahõnh hē ti bahānh tak’ēp ky n’aa h’üüm doo —nāng mäh.

5. Baad ji awād bā, dooh ji abaaj bā nesaa do ji tah moo wāt do ky n’aa hahÿÿh

³⁸ Ti m’ Jesus ky hadoo ēnh:
—Bē maa napāh né hē hahÿ kamejũũ doo: “Ta da hadoo do matym rejāā doo, ta ti mo haj’aa nāng do matym na-āāj ji rejāā. Ta da hadoo do tēg see gatēh hõm doo, ta ti mo haj’aa nāng do tēg see na-āāj hē ji rejāā”,^{***} nāng kerih doo. ³⁹ ÿÿ kā, ÿ her’oot hahÿÿ d’ bē hā: Bē mahũũm manā hyb n’aa jewyk do sa wē nesaa do bē hā moo wāt doo, tamoo wāt do sām tagadoo hyb n’aa paawā. Ōm rapa ewyh bā manu mebyng hyb n’aa paawā, mamabaaj manāh. Man’oo a ta pa s’ee hēnh rabewyyh hyb n’aa. ⁴⁰ Hyb n’aa

jewyk do sa wē a da hadoo do ōm taky n’aa tapa bā a saroor hyb n’aa, man’oo ta hā a hatsē a hā hadāk do na-āāj hē. ⁴¹ Ōm ramejō bā sa ma mas’ēēd bā raky n’aa jaw’yyk do anoo do pénh, tii bā mamahāj manā ta ti ramejũũ doo. Taw’ääts hē raky dāng do bahānh mas’ēēd.^{†††} ⁴² Man’oo a da hadoo do ets’ēē bā a hā. A h’ēēd see a da hadoo do ets’ēē bā tab’aanh doo, man’oo né hē —nāng mäh.

6. Baad ji awād bā, ji majjũ sii hē ji kamahān do ky n’aa hahÿÿh

⁴³ Ti m’ Jesus ky hadoo ēnh:

—Bē maa napāh né hē hahÿ ramejũũ do paah: “Makamahān a da hadoo doo. Mahyb n’aa wareem a majjũ.”^{†††} ⁴⁴ ÿÿ kā, ÿ her’oot hahÿÿ d’ bē hā: Bē kamahān bē majjũ. Bē ky n’aa ets’ēē bē hā rejāā doo, ⁴⁵ bē Yb hÿ pong jé hawāt do taah né bēēh, bē metēēh hyb n’aa ta tii hā. Bē Yb hÿ pong jé hawāt do anoo papÿÿj bag tapahuunh doo, baad habok do sa hā, baad nabok do sa hā na-āāj hē. Baad habok do rababong bā tabanoo naēng badoos hyb n’aa, baad nabok do rababong bā na-āāj hē. ⁴⁶ Bē gadoo bē ed’oo g’eeh hanām do P’op Hagā Do hanaa, jāām né hē bē kamahān bā bē hā kamahān doo? Dajēer Roma buuj hā ji hepak do taa n’aa, bē ty n’aa ges’ÿÿk doo, ti na-āāj rakamahān sa hā kamahān doo. ⁴⁷ Jāām hē bē wakāān hedoo do bē edēē bā, ta wób bad’oo do bahānh nado bē bad’oo. Jé P’op Hagā Do sa h’ÿÿy gó nahapāh do na-āāj né hē redēng sa wakāān, sa najiis. ⁴⁸ Ti hyb n’aa, taw’ääts hē baad had’ÿÿt hē bē babok, bē Yb hÿ pong jé hawāt do baad had’ÿÿt hē tabawāt doo da —nāng mā Jesus kyyh sa hā.

6

Tamawoob hē hedoo do Jesus ma metēēk P’op Hagā Do ji weh’ēēh do ky n’aa hā

¹ Ti m’ Jesus ky hadoo:

—Baad hedoo doo, P’op Hagā Do karēn do bē moo bok bā, taw’ääts hē bē moo boo bē raj’aa etsē hyb n’aa nado. Baad hedoo do bē moo boo bā bē hā raj’aa etsē hyb n’aa, ti bā dooh bē gado wād bā hanām do ta sām bē Yb hÿ pong jé hawāt do hanaa.

1. Nyy da ji bad’oo kas’uut do matym n’aa ji an’oo bā do ky n’aa hahÿÿh

² —Ti hyb n’aa kas’uut do matym n’aa mabanoo bā, magamehā manā torõm-bet, ōm ramanatakēē hyb n’aa, j’ooj madāk doo me ky ken’ÿÿm do rabahed’oo doo da panang

§§ **5:35** Hÿ pong jé, P’op Hagā Do bag’āas do tyng hadoo. Badāk hahÿÿh, P’op Hagā Do tsyym tyng hadoo Isaraéw buuj sa hā. Sahõnh hē P’op Hagā Do bag’āas. Ti né sahõnh hē danāh, tahanāng pé tii. ^{***} **5:38** Esodo 21.24, Rewitikos 24.20,

Dew-Teronom 19.21 ^{†††} **5:41** Roma buuj warahēn n’aa Isaraéw hāj n’aa bā mejũũ do rahajaa, rakarēn bā, ramejũũ Isaraéw buuj rasēēt sa ma dawēē péj. Tii d’ radoo bā, ramejũũ do bahānh ji asēēt, nāng Jesus kyyh. Dooh ji mahāj bā.

††† **5:43** Rewitikos 19.18

tyw n'aa bā, tób P'op Hagā Do panyyg rayd naherot do yt hā, sa hā ta wób raj'aa etsē hyb n'aa. Baad bē ŷ maher'oot: Ta ti hedoo doo, sa hā raj'aa etsē doo me né hē ragado dāk ta sām. Dooh ragado wād bā hanām do P'op Hagā Do hanaa. Né hup ŷ né hē ta ti ŷ her'oot doo. ³ Kas'ut do matym n'aa mabanoo bā, maher'ood manā ta wób sa hā, ⁴ ta wób ranahapāh hyb n'aa mamasa doo. Tii bā kā, a Yb h̄y pong jé hawāt doo, hapāh do ranahapāh bā manoo doo, anoo da a hā ta sām baad hadoo doo —nāng mäh.

2. *Nyy da ji bad'oo ji ky n'aa ets'ēē bā ky n'aa hah̄ȳh*

⁵—Bē ky n'aa ets'ēē bā, j'ooj madāk doo me ky ken'yym do rabahed'oo doo da bē adoo manā da. Panang tyw n'aa kajatsék bā, hajōk do rababok bā, tób P'op Hagā Do panyyg rayd naherot do yt hā na-āāj ti ragen'aak raky n'aa etsēē rabē bā, ta wób rabahapāh hyb n'aa. Baad bē ŷ maher'oot: Ta ti hedoo doo, sa hā raj'aa etsē doo me ragado dāk ta sām. Dooh ragado wāt pé hanām do P'op Hagā Do hanaa. Né hup ŷ né hē ta ti ŷ her'oot doo. ⁶ Ti hyb n'aa, maky n'aa ets'ēē bā, ajēē suun a tób gawakō gō, manoo gatsēē dāg ta gawakō, ti bā maky n'aa ets'ēē a Yb, h̄y pong jé hawāt do ji nahapāh do hā. Tii bā kā, a Yb h̄y pong jé hawāt doo, kejēn doo gō maky n'aa etsēē do hapāh doo, anoo da a hā ta sām baad hadoo doo. ⁷ Bē ky n'aa ets'ēē bā, bē ky n'aa jebaaj manā bē etsēē doo, P'op Hagā Do sa h'yyb gō nahapāh do rabahed'oo doo da. Rah'yy kaha'eeh do maa napāh raky n'aa etsēē doo, hajōng do sa kyyh hyb n'aa red'oo. ⁸ Bē ky n'aa ets'ēē pooj jé bē Yb hapāh bē wē badoh doo. Ti hyb n'aa bē ky n'aa ets'ēē manā nanāng raky n'aa etsēē doo da.

⁹—Taw'āāts hē hah̄ȳh da d' bē kyyh bē ky n'aa ets'ēē bā:

“Ee, h̄y pong jé hawāt doo, āā karēn sahōnh hē ōm rahyb n'aa jew'yyk. ¹⁰ Āā etsēē a hā, sahōnh hē mabag'āās do nayyw hē takajaa hyb n'aa āā wē. Āā karēn sahōnh hē badāk hah̄ȳh hā habong do ramoo bok makarēn doo, h̄y pong jé ramoo bok doo da makarēn doo. ¹¹ Man'oo had'yyt hē āā waa. ¹² Mamabaan hōm nesaa do āā moo bok do paah, āā mabaan hōm doo da āā wē moo bong do nesaa doo. ¹³ Man'oo manā nesaa do āā tah'yyb tatuk. Āā mamō n'aa jesu Nesaa Do Yb mahānh.* [Ōm né ti sahōnh hē bagāā had'yyt doo.

Ōm né ti hejooj had'yyt doo.

Ōm né ti ji j'aa etsēē had'yyt doo. Ti né hē. Taw'āāts hē]”, nāk da bēēh.

¹⁴ Ti m' Jesus ky hadoo ēnh:

—Bē hyb n'aa mabaan bā nesaa do bē wē ramoo boo bā, tii bā bē Yb h̄y pong jé hawāt do hyb n'aa mabaan da na-āāj hē bē hā. ¹⁵ Bē hyb n'aa manabaan bā nesaa do bē wē ramoo bok doo, tii bā dooh na-āāj hē bē Yb hyb n'aa mabaan bā bē hā nesaa do bē moo bok doo.

3. *Nyy da ji bad'oo kas'aah doo me P'op Hagā Do ji weh'ēēh bā ky n'aa hah̄ȳh*

¹⁶ Ti m' Jesus ky hadoo:

—P'op Hagā Do bē weh'ēēh hyb n'aa bē kas'aah bā, bē metā manā bē h'yy gajēng doo, j'ooj madāk doo me habok doo, ky ken'yym do gō habok do rabahed'oo doo da. Ta ti rah'yyt sa mamets rakas'aah ta wób rabahapāh hyb n'aa. Baad bē ŷ maher'oot: Ta ti hed'oo doo, sa hā raj'aa etsē doo me, ragado dāk ta sām sahōnh hē. Dooh ragado wāt pé hanām do P'op Hagā Do hanaa. Né hup ŷ né hē ta ti ŷ her'oot doo. ¹⁷ Ti hyb n'aa, kas'aah doo me P'op Hagā Do maweh'ēēh bā, taw'āāts hē mahetsyyd a mamets, mahuwg ta syyj buu benyyym do a nuu gō ji bahed'oo doo da ¹⁸ kas'aah doo me P'op Hagā Do maweh'ēēh do ta wób ranahapāh hyb n'aa. Jāām hē a Yb, h̄y pong jé hawāt doo, ji nahapāh do hapāh hyb n'aa. Tii bā kā, a Yb h̄y pong jé hawāt doo, kejēn doo gō makas'aah do hapāh doo, anoo da a hā ta sām baad hadoo doo —nāng mäh.

Ji ma ky n'aa hah̄ȳh

¹⁹ Ti m' Jesus ky hadoo ēnh:

—Bē ata manā bē ma takah'ūūm hyb n'aa badāk hah̄ȳh bā, kamera hedoo do ji ma rejāā doo bā, ji ma hetōt bā, hets'ēēk do bē tób ranoo eē hōm doo bā bē ma rabets'ēēk hyb n'aa. ²⁰ Taw'āāts hē bē moo boo had'yyt hē ti P'op Hagā Do bē hā takarēn doo. Tii bā da bē gadoo da h̄y pong jé ta sām P'op Hagā Do hanaa. H̄y pong jé dooh kamera hedoo do rejāā bā ta sām P'op Hagā Do hanaa ji gadoo doo. Ta tii bā dooh tahetōd bā ta sām, ta tii bā dooh retsēēg bā P'op Hagā Do hanaa ji gadoo doo. ²¹ Ta tii d' ŷ wēn her'oot, tak'ēp bē kamahān do banāng bā, tii bā bē h'yyb bawāt —nāng mäh.

²² —Ji bag hadoo ji matym. Baad tado bā ji matym,† ta bag hado dāk sahōnh hē ji hā. ²³ Baad tanado bā ji matym,‡ badagyp hadoo sahōnh hē ji hā. Ti hyb n'aa, ta bag hadoo bē hā hanāng do paawā, badagyp do tado bā, tak'ēp tabadagyp tii bā bē hā.

* **6:13** Tahajaa na-āāj hē ji erii bā: “Āā mamō n'aa jesu nesaa do mahānh.” † **6:22** Ji etsēēh, P'op Hagā Do hā ji h'yyb dāk, tahanāng pé né m' ti baad hadoo doo ji matym. ‡ **6:23** Ji netsēh, ji ma hyb n'aa ji bawāt tahanāng pé né m' ti baad nadoo doo ji matym.

24—Dooch hajaa pé pawóp hē ta kariw n'aa sii moo wāt pé séd noo gó. Tii d' tahado bá, ta kariw n'aa see dooh takamahān bá, ta see ti takamahān. Ta see wē da baad tamoo wāt da, ta see taty n'aa ges'yyk da. Ti hadoo bē há. Dooch bē haja bá bē h'yy keséj bá. Dooch bē haja bá P'op Hagā Do há bē h'yyb dāg bá, dajēer hā na-āāj bē h'yyb dāng bá —nāng mā Jesus.

25—Ti hyb n'aa bē ŷ maher'oot hahŷŷh: Bē hyb n'aa tón had'yyt manā bē babok do há, bē waa há, bē eēek do há, bē saroor há. Tii d' ŷ wén edoo, ji awa do bahānh ti ji edēp doo. Ji saroor bahānh ji. 26 Bē hegāā taw'ēed. Dooch reloom bá joom tym. Dooch rata bá joom ag sa waa tób n'aa yt há. Ti hado né paawā, P'op Hagā Doo, bē Yb, anoo sa waa. Taw'ēed P'op Hagā Do kamahān do bahānh bē takamahān. 27 Tak'ēp bē hyb n'aa newē had'yyt né paawā, dooh bē haja bá bē aboo dawēd bá ta tii da —nāng māh.

28—Hēd n'aa bē hyb n'aa tón bē saroor bē padedēek do pan'aa há? Bē hegāā tabawā n'aa ts'ooch joom banāng bá hawāng doo —nāng māh. —Dooch né paawā ramoo boo bá, dooh né paawā sa saroor rages'yyb bá, 29 Saromāw saroor anyyw né paawā, gabar'ēeng né paawā, ti bahānh tabanām ti tabawā n'aa ts'ooch. 30 Tii da baad ub P'op Hagā Do adoo bá tabawā n'aa há, nanyw hē tsawwy jēng do há, ji gatang do há, dooh g'eeh ti bahānh baad ub tabahag'āās bēeh? Tanoo né da bē há bē saroor. H'ēed hyb n'aa P'op Hagā Do há baad bē h'yy kanaan'eeh? 31 Ti hyb n'aa kā, bē hyb n'aa tón manāh. “H'ēed g'ee d' āā awa? H'ēed g'ee d' āā eēek? H'ēed g'ee d' āā dadak?”, bē an'oo manāh. 32 P'op Hagā Do sa h'yyb gó nahapāh do ti tii, ti há h'yyb padēek doo. Bē ti dooh tii d' bē adoo bá. Bē Yb hŷ pong jé hawāt do hapāh bē wē bedoh doo. 33 Taw'āāts hē pooj jé baad bē h'yyb padāg bē Yb bag'āās do há, baad hedoo do ji há takarēn do há na-āāj hē. Tii bá kā, tanoo da bē há sahōnh hē bē wē bedoh doo. 34 Ti hyb n'aa kā, naga hē bē hyb n'aa tón manā bē pooj jé hawāt do há. Jat'ūp hadoo na-āāj hē ti anāng ji h'yy katón doo. Ti hyb n'aa taw'āāts hē jati pé bē hyb n'aa newē nyy d' bē bad'oo.

7

Ji da hadoo do ji ky n'aa nety do panyyg n'aa hahŷŷh

1 Ti m' Jesus ky hadoo:

—Baad nadoo do há bē ky n'aa ety manā had'yyt hē ta wób, P'op Hagā Do ky n'aa

* 7:6 Hahŷŷ d' Jesus hanāng pé apāh: Bē ky kahūūm manā P'op Hagā Do ky n'aa hanām do bē maher'ood bá kanar'ēen do maa nanewēe do sa há. Sa há ji ky kahūūm bá, ji rarahējāā da tii bá. Awaar ji tegēs do hadoo tii. Sa há ji ky kahūūm bá panyyg hanām do ky n'aa, raty n'aa ges'yyk da tii. Too yb majoor gabar'ēeh do tsab'eeep do hadoo tii. † 7:7 Baad ji hyb n'aa matakēē ji ky n'aa etsēē do há tahananāng pé m' tii bē esóts bá bē aw'yyt. ‡ 7:7 Ji ky padāg had'yyt hē P'op Hagā Do há ji etsēē doo, tahananāng pé m' ti tób noo bá naa ji naēēnh doo.

netyy hyb n'aa bēeh. 2 Tii d' ŷ wén edoo, ta wób bē ky n'aa ety doo da, bē da P'op Hagā Do ky n'aa ety. Ta wób bē ky n'aa ety do pénh, ti pénh da P'op Hagā Do ky n'aa ety da bēeh.

3—Hēd n'aa mamatakēē b'aa hyyj its a da hadoo do matym me hahop doo, b'aa haeh do a matym gó anāng? 4 Hēd n'aa, “Na b'aa hyyj a matym gó hatu do ŷ ado hōm”, mabanāng, dooh b'aa haeh do mamatakā bá a matym gó hanāng doo? 5 J'ooj madāk do ti a h'yyb. Mado ná pooj jé b'aa haeh do a matym gó hakēē doo. Tii bá da mabahapāh baad ub mabado hōm hyb n'aa a da hadoo do matym gó hatu do b'aa hyyj —nāng māh.

6—Bē an'oo manā awaar há tsyt hē P'op Hagā Do wē kasēew dāk doo. Bē da regēs. Bē an'oo manā too yb há majoor gabar'ēeh do perora hād nāng do s'ēeb. Ratsab'eeep da bē majoor* —nāng mā Jesus.

Ji ky n'aa etsēē do ky n'aa hahŷŷh

7 Ti m' Jesus ky hadoo:

—Bē ets'ēē, tii bá P'op Hagā Do anoo bē há.

Bē esóts, tii bá bē aw'yyt da.† Bē naēēj tób noo bá naa, tii bá da ta danāh noo gas'ēēs.‡ 8 Jé hetsēē doo, gadoo da P'op Hagā Do hanaa. Jé hesoos péh, taw'yyt P'op Hagā Do hanaa. Jé tób noo bá naa naēēnh péh, tób noo kas'ēēs da ta há P'op Hagā Do hanaa —nāng māh.

9—Pāw bē t'aah ets'ēē bá ta waa, pá bē anoo g'eeh ta há? 10 Tah'ŷŷb bē há tets'ēē bá ta tā, aw'yy g'eeh bē anoo ta há? Dooch. 11 Nesaa do moo heb'ook do né paawā bēeh, baad hadoo do bē heno bē taah há. Ti bahānh bē Yb hŷ pong jé hawāt do anoo da baad hadoo do ta há hetsēē do há.

12—Ti hyb n'aa kā, sahōnh hē bē bad'oo do há, bē moo boo ta wób sa há baad hadoo doo, bē karēn do bē há ramoo bok doo. Tii d' tahananāng pé P'op Hagā Do ky n'aa jaw'yyk do há, P'op Hagā Do ky n'aa rod rerii bong do há kerih doo —nāng mā Jesus.

Ta tyw n'aa ky n'aa gó Jesus ma metēek hŷ pong jé ji bahōm do ky n'aa hahŷŷh

13 Ti m' Jesus ky hadoo sa há:

—Noo maeh ta tyw n'aa, maeh ta tyw n'aa banesaa hēnh, ji karejāā doo hēnh hahōm doo. Hajōk maeh doo me hah'ūum. Ti hyb n'aa, taw'āāts hē bē majēē suun noo nad'ēed is do hadoo doo me P'op Hagā Do wē, ji edēb had'yyt doo hēnh ji tamahūūm doo. 14 Noo manad'ēed its, manad'ēed its ta tyw n'aa ji edēb had'yyt doo hēnh hahōm doo. Dooch

tahajõõ bā ta ti ta tyw n'aa haw'yyt doo — nāng mäh.

Rababok do hä ji h'yy ganäng sa hä ky n'aa hahÿÿh

¹⁵ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Baad bē hyb n'aa matakä, P'op Hagä Do ky n'aa rod oow bē rawanadii hyb n'aa. B'éé anyyw is do hadoo kawanajään do hadoo da rababok bē mahang. J'ooj madäk doo me tii. T'õp, sa h'yyb gó, tabanas'aa b'éé hek'ook do hadoo tii. ¹⁶ Ramoo bok do hä, rahe'oot do hä na-ääj hē bē da h'yy genäh sa hä, joom ag hä ji bahapäh do hadoo joom ÿÿn hä. Dooh ji awyyd bā uwa ag sasēng tēēg hedoo do hä. Dooh na-ääj hē ji awyyd bā wiigo ag hetēk do hä. ¹⁷ Joom baad hadoo doo, baad ub ta ag. Joom seeh, baad nadoo doo, ta hēnh hēnh ta ag hahöm, dooh baad hadoo do ta ag. ¹⁸ Joom baad hadoo doo, dooh teag bā baad nadoo doo. B'aa p'ymm nāng doo, baad tahaja bā baad hadoo do teag bā. ¹⁹ B'aa baad nadoo do heaak doo, ji agēem, ji tēēg hado däk tii bā. ²⁰ Joom ag hä bē hapäh doo da ta ÿÿn, ti hadoo da, ramoo bok do hä, rababok do hä bē da h'yy genäh P'op Hagä Do ky n'aa rod oow sa hä —nāng mäh.

²¹ —Dooh sahõnh hē “Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Doo”, ÿ ramaneēēnh doo, hÿ pong jé hawät do bag'ääs do karapee rabahadoo da. Jääm hē Yp ÿ hÿ pong jé hawät do karēn do moo b'ook doo, ta bag'ääs bā tagadoo. ²² Sahõnh hē P'op Hagä Do ky n'aa etyy noo gó, hahÿÿ da hajõk do sa kyyh hä ÿÿ: “Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Doo, a kyy gó nado g'eeh a ky n'aa ää baher'oot? A kyy gó nado g'eeh karap'ar h'yyb nesaa do sa hä padēēk do ää habēē hõm? A kyy gó nado g'eeh hajõng ää pehuunh doo?”, nāk da. ²³ Tii bā kã, hahÿÿ da da kēh ÿ sa hä: “Dooh noo gó bē ÿ hapēē bā. Bē anā matym ÿÿ gó naa, nesaa do moo heb'ook doo!”, nāng da kēh ÿ sa hä.

²⁴ —Ti hyb n'aa kã, hahÿÿ kēh ÿ maa newēē doo, ky daheeh doo, a'yy h'yy ganäng do hadoo, tababang bā, pã banäng bā, ta tób tatamaa sooh do hadoo. ²⁵ Adots né paawä naēng, tamii agyyb né paawä ta tób hä, bah'ood ahēm né paawä ta hä, dooh tatē hÿy bā, tababang bā ta tób tu n'aa baad tabejēh do hyb n'aa. ²⁶ Kēh ÿ maa newēē doo, ky nadaheeh doo, a'yy h'yy gatamah do hadoo, hood jó ta tób tatamaa sooh do hadoo. ²⁷ Adoos naēng, ag'yy tamii ta tób hä, bah'ood ahēm ta hä. Tii bā tabatē hyng. Sahõnh hē takarejää ta tób —nāng mäh.

²⁸ Ti m' Jesus bahajaa bā sahõnh hē ta ti taheer'oot doo, maa new'ēē do rahy n'aa meunh mē tama metēēk do hä. ²⁹ Rawén meuuj bong mē tama metēēk mē hyb n'aa jawyk do ky n'aa me. Sa ma matēg, Mosees

ky n'aa jaw'yyk do ma mehetēk do rama metēēk doo da nahado m' tii.

8

Rog manahuuh do Jesus haso däk do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' waēē bā naa Jesus bahyng bā kã hajõk mē had'aa. ² Ti m' a'jyy rog manahuuh do ana mä ta wē. Ti m' tabahyy häng mä ta taron nu paa me, ti m' taky hadoo mē Jesus hä:

—Wahēh ÿ n'aa, —nāng mäh —makarēn bā tii, mahajaa né hē nahäh ÿ mado hõm —nāng mä ta kyyh.

³ Ti m' Jesus moo däg ta hä. Ti m' taky hadoo:

—Ej. ÿ karēn —nāng mäh. —Has'oo däg! —nāng mä ta kyyh.

Ti m' nayyw hē kã m' ta nahēē badoo wät. Has'oo däg kã mäh.

⁴ Ti m' Jesus baher'oot ta hä:

—Maher'ood manä ta wób sa hä —nāng mäh. —Ahõm jajé naga hē P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo wät do wē. Mametä ta hä õm has'oo däk doo. Mamoo wäd Mosees mejüü do paah, ta ti hedoo doo pé ji nahēē badoo wät do heen n'aa, õm has'oo däk do baad sahõnh hē rabahapäh hyb n'aa —nāng mä Jesus ta hä.

Warahén sa wahē n'aa see Jesus hä h'yy ka'eeh do panyyg n'aa hahÿÿh

⁵ Ti m' panang Kapar-Naüm häd nāng doo bā Jesus kajaa bā kã, Roma buuj warahén n'aa sa wahē n'aa see ana kãn ta wē, ta karom Jesus masa hyb n'aa. ⁶ Ti m' Jesus hä taky hadoo:

—Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Doo, —nāng mäh —tak'ēp karom ÿ nahēē nāng. Ti asooh tób hēnh. Dooh tahaja bā tawäd wäd bā. Tak'ēp tabahoop —nāng mä warahén.

⁷ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Taw'ääts hē. T'ii hēnh ÿ bahõm ÿ bahaso däk hyb n'aa —nāng mäh.

⁸ Ti m' warahén wahē n'aa ky hadoo:

—Wahēh ÿ n'aa, hä ÿÿ, ÿ hyb n'aa sakog its a hä, tóp ÿÿ gó mabajēē suun hyb n'aa. Taw'ääts hē babä naa mamejüü ta nahēē hä, tii bā karom ÿ bahas'oo däk da. ⁹ Tii d' ÿ wén edoo, ÿ na-ääj né hē ÿ ky daheeh wahēh ÿ n'aa ramejüü do ÿÿ. ÿ na-ääj hē warahén ÿ n'aa ÿ mejüü, ÿ raky daheeh. Ta see ÿ mejõ bā, “Ahõm”, ÿ noo bā, ahõm né hē. Ta see ÿ mejõ bā “Ana”, ÿ noo bā, ana né hē. Karom ÿÿ ÿ mejõ bā, “Hahÿÿ mamoo wäd”, ÿ noo bā, ÿ taky daheeh né hē* —nāng mä warahén kyyh.

* 8:9 Hahÿÿ da warahén hanäng pé taheer'oot do hä: “ÿ mejüü do ÿ raky daheeh doo da, õm karom ÿ nahēē ky daheeh da, dawēē naa né paawä mamejõ bā.”

¹⁰ Ti m' Jesus hyb n'aa meuunh mä warahén her'oot do tamaa napäh bä. Ti m' taky hadoo hajök do ta sii han'aa do hä:

—Né hup ŷ né hē hahŷ ŷ her'oot doo: P'op Hagä Do hä rah'yy ka'eeh sa noo né paawä, dooh ŷ hapäh nä pé Isaraéw buuj sa mahang tak'öp hä ŷ h'yy ka'eeh do hahŷ aj'yy, Isaraéw buuj nadoo do h'yy ka'eeh do hadoo. ¹¹ Baad bē ŷ maher'oot hahŷŷh: Badäk hahŷŷ hä jé pad'yyt hē naa rabena da hŷ pong jé hawät do bag'ääs doo bä ratsebē do jam n'aa tyng n'aa jó rabat'oonh hyb n'aa Abaraäm, Isak, Jakóh sa sii. ¹² Ti nuuj jé, pooj jé kats'yyt do ta karapee rabahadoo hyb n'aa paawä, kaw'oong bong da ta w'oo hä, gadagyp doo bä. A'oot da tii bä. Sa tég kamegēj däk da tak'öp nesaa do rahoop do hyb n'aa —näng mäh.

¹³ Ti m' warahén hä Jesus ky hado kän: —Abaaj hóm. Mah'yy ka'eeh do hyb n'aa metsēe do ŷ moo wät —näng mäh. Ti m' ti noo gó né hē ta karom bahas'oo däk.

Jesus nahēē sog hóm do panyyg n'aa hahŷŷh

¹⁴ Ti m' Peed tób bä Jesus bajēē suun bä, tahapäh mä Peed mayyn hasooh doo. Oom ta hä. ¹⁵ Ti m' Peed mayyn moo hä tamoo dang, ti m' nawayw hē oom keréd hóm. Ti m' tabas'ēeg gēēt, ti m' tamoo wäd däk Jesus waa.

¹⁶ Tug bä kä m', ramena ta wē hajök karap'aar h'yyb nesaa do pahadēek doo. Ti m' karap'aar h'yyb nesaa do tahebēē bong, ta ky haj'aa. Nahēē enäh do ahub padēek mä Jesus an'oo bä. ¹⁷ Tii da tawén d'oo hahŷ P'op Hagä Do ky n'aa rod Isajas häd näng do her'oot do paa takaja däk hyb n'aa:

“Ää tedēeb wät ää h'yyb nahejoonh do mahänh. Tado hóm ää nahēeh”, näng paa Isajas. †

Jesus sii hawät do karēn do panyyg n'aa hahŷŷh

¹⁸ Ti m' hajök do ta w'oo hä kat'aa do Jesus bahapäh bä kä, taky hadoo mä tama metēek do sa hä:

—Hamäh, ér atsēg hóm karaj'aa tamyj jé —näng mäh.

¹⁹ Ti m' Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma meheték do see ky hadoo ta hä:

—Ma matég, —näng mäh —óm ŷ hadaa had'yyt hē mahahóm hēnh —näng mäh.

²⁰ Ti m' Jesus ky hadoo ta hä:

—Kanari tób näng, taw'ēēd maag enäh. ŷŷh, Aj'yy Hadoo Do Hŷ Pong Jé Hana Doo, dooh tóp ŷŷ pé ŷ yd kameh'ääk péh —näng mäh.

²¹ Ti m' Jesus sii hawät do see ky hadoo ta hä:

—Óm da ŷ hada. Pooj jé dó ŷ abaaj hóm Ee wē ŷ bahag'ääs hyb n'aa. Tadajöp jawén paa bä kä, ŷ dakä jēng jawén paa bä kä óm ŷ bahadaa kän —näng mäh.

²² Ti m' Jesus ky hadoo ta hä:

—Na hä ŷ h'yy kana'eeh doo, dejöp do hadoo doo, dakēē sa da hadoo doo —näng mäh. —Óm tii, ŷ mahadaa —näng mä Jesus.

Bah'ood Jesus meduuk do panyyg n'aa hahŷŷh

²³ Tii kä, Jesus gatség so kän marakate gó, karaj'aa tamyj jé rabatség hóm hyb n'aa. Ta sii m' ta ma matég ragatség tooj kän. ²⁴ Ti m' nawayw hē m' bah'ood bana kän tak'öp. Tewēep mä maadaka. Marakate m' tetaa m'. P'eets mä marakate bagyyb jēē paawä. Jesus mä ää sooh ti nuuj jé. ²⁵ Ti m' ta ma matég ramebēē nyh, ti m' raky hadoo:

—Tak'öp Hyb N'aa Jawyk Doo! Ää medēeb! Ér da ag'yy! —näng mäh.

²⁶ Ti m' taky hadoo sa hä:

—Héd n'aa tak'öp bē beŷŷm? Kanahén d'os hē ub h'yy ka'eeh do bēéh! —näng mäh.

Ti m' tabas'ēeg gēēt, ti m' bah'ood, maadaka tameduuk. Ti m' bah'ood badoo wät. Badatih däk mäh.

²⁷ Ti m' tak'öp rameuuj bong bä m' raky hadoo:

—Ny hadoo do aj'yy ti hŷŷ eh? Bah'ood, maadaka sii hē raky daheeh! —näk mä sa kyyh.

Karap'aar h'yyb nesaa do Jesus ah'eed h'üüm do panyyg n'aa hahŷŷh

²⁸ Ti m' karaj'aa tamyj jé, Geras buuj sa häj n'aa bä rakajaa bä kä, pawóp hē ajyy mera doo, karap'aar h'yyb nesaa do pahadēek do ramamuun Jesus. Kamag pä gó naa m' rabana. Tak'öp rakawajään do hyb n'aa, dooh m' t'ii hēnh tabēs péh. ²⁹ Ti m' tak'öp mä sa kyyh:

—H'ēed makarēn ää wē, P'op Hagä Do T'aah? P'op Hagä Do ky dang do ji tarejää do pooj jé makarēn ää marejää? —näk mä mera do sa kyyh.

³⁰ Hajong mä too yb dawē péj habēeh. Sa waa rabahe'waä tii bä. ³¹ Ti m' karap'aar h'yyb nesaa do rabatsēē Jesus banoo hyb n'aa rabajēē pēē too yb hä. Hahŷŷ d' mä sa kyyh:

—Ää mahabēē nä bä, man'oo ää bajēē pēē too yb hä —näk mä sa kyyh.

³² Ti m' Jesus ky hadoo:

—Bē anäh! —näng mä Jesus sa hä.

Ti m' karap'aar h'yyb nesaa do benä kän ajyy sa hä hanäng do paah, too yb hä m' rabajēē pä kän. Ti m' too yb rapah'uud bong, rameraa bong, ti m' rawaj'aa wēēnh tame wajapēm doo hēnh, tame m' rakejäg bēēnh. Ti m' t'öp mä rapēhäs. ³³ Ti m' too yb hagä

n'aa rawaj'aa jêk panang hênh. T'îi hênh ramaher'oot mä sahônñ hê rahapäh doo, ajyy karap'ar h'yyb nesaa do pahadëëk do paa sa ky n'aa na-ääj hê. ³⁴ Ti m' sahônñ hê panang buuj rabana Jesus rabaheg'ääs hyb n'aa. Ti m' Jesus rabahapäh bä m', rabetsëë ta hä tabahôm hyb n'aa sa häj n'aa bä naa.

9

Aj'yy k'yy gadóm do Jesus haso däk do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' Jesus gatsëëg sooh marakate gó, ti m' ta panang hênh, karaj'aa tamyyj jé tabatsëg hóm. ² Ti m' ajyy wób ramanaa mä nahëë nang doo, nawät doo, ratóg ná ta tyng jó. Ti m' Jesus h'yyb hapäh bä m' hat'ook do rah'yy ka'eeh do ta hä, taky hadoo nawät do hä:

—Mahyb n'aa tón manäh, tah ÿÿ. Nesaa do a h'yyb tym gó hanäng do kado hóm —näng mäh.

³ Ti m' Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do raky hadoo sa h'yyb gó:

—P'op Hagä Do taky n'aa rejää hahÿÿ hä —näk mä sa h'yyb gó.

⁴ Jesus h'yyb hapäh mä sa h'yyb, ti hyb n'aa m' taky hadoo sa hä:

—Hëd n'aa nesaa do bë hyb n'aa newëë bë h'yyb gó? —näng mäh. ⁵ —Nyy da nahejoob bë hä? “Kado hóm nesaa do a h'yyb tym gó hanäng do paah”, ji noo bä? “As'ëëg g'ëëd, awäd däg”, ji noo bä? ⁶ Hÿÿ kä da, —näng mäh —bë bahapäh hyb n'aa ÿÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo, ÿ hajaa sa h'yyb gó hanäng do nesaa do ÿ ado hóm bä, ÿ haso däk da nahëë nang doo —näng mä Jesus kyyh.

Tii bä m' k'yy gadów däk do hä taky hadoo:

—As'ëëg g'ëëd, mado däg a tyng, ahóm kä a tób hênh —näng mä Jesus ta hä.

⁷ Ti m' tabas'ëëg geët, ahóm kân mä ta tób hênh. ⁸ Sahônñ hê hap'ëëh do rameuuj hyb mäh. P'op Hagä Do hä raj'aa etsë, ta ti hadoo do hejój ajyy sa hä tabanoo do hyb n'aa.

Matew häd näng do Jesus naëënh do panyyg n'aa hahÿÿh

⁹ Ti m' tii b' n'aa Jesus bahóm bä kä, tabahapäh Matew häd näng doo, sa wahë n'aa Roma buuj ky gabuuj dajëër tagahed'aak bä hasooh doo. Ti m' Jesus ky hadoo ta hä:

—B'ëëp ana wë ÿÿ, hëp ÿ hata mabahadoo hyb n'aa —näng mäh.

Ti m' Matew bas'ëëg geët, ahóm kân mä ta sii.

¹⁰ Ta jawén, Matew tób bä Jesus bawëh bä m', hajök dajëër gahed'aak doo, Matew hep'ëëh doo,* ta wób sa hä pé nesaa do moo heb'ooh do na-ääj hê rabana rabawëh hyb n'aa Jesus sii, Jesus ma matëg sa sii. ¹¹ Ti m' Parisëw rabahapäh bä ta tii, rabeaanh Jesus ma matëg sa hä:

—Hëd n'aa bë ma matëg bawëh dajëër gahed'aak do sa sii, ta wób na-ääj hê nesaa do moo heb'ooh do sa sii? —näk mä sa kyyh.

¹² Ti m' reaanh do Jesus maa napäh bä, panyyg gó taky hadoo:

—Nahëë temah doo, dooh rahóm bä mediko wë. Nahëë enäh do ti hah'üüm ta wë. ¹³ Taw'ääts hê baad bë hyb n'aa newë nyy da P'op Hagä Do hanäng pé hahÿÿ da ta kyy kerih doo gó taher'oot do hä: “Dooh rama ejuu do had'yyt hê tado bä ti ÿ karën doo. ÿ gahëen sa hä, rat'yyd mehÿn sa da hadoo doo”,† näng kerih doo.

Ti m' Jesus ky hado kân:

—Dooh ÿ ahyy bä hÿ pong jé naa P'op Hagä Do karën doo da habok red'oo do ÿ naëënh hyb n'aa. ÿ ahyyng, nesaa do moo heb'ooh do ÿ naëënh hyb n'aa.‡

Jesus hä reaanh do ratayy do ky n'aa hahÿÿh

¹⁴ Ti m' Jowäw nu gahem'uun do ma matëg rabana Jesus wë, ti m' reaanh ta hä:

—Ta see pé noo gó ääh, Parisëw na-ääj hê, noo kanawa doo me ää weh'ëëh P'op Hagä Doo. Hëd n'aa a ma matëg tii d' ranad'oo? —näk mäh.

¹⁵ Ti m' panyyg ky n'aa gó Jesus ky gadoo. Hahÿÿ d' mä ta kyyh:

—Ket'ëë do jäm n'aa hênh ji ats'yyt doo, dooh ratabëëj bä rahyb n'aa tón do heen n'aa ta patug pan'aa sa mahang tag'ëëd bä. Ti awät da ti noo gó sa najiis, ta patug pan'aa, rado hóm sa mahänh. Ti noo gó da ratay kân§ —näng mäh.

¹⁶ Ti m' panyyg wób ky n'aa gó Jesus ky gadoo nä reaanh doo. Hahÿÿ d' mä ta kyyh:

—Dooh ji gas'yyb bä päan papuuj bäh me saroor säg noo eh doo. Tii d' ji adoo bä, papuuj bäh tsawyy däg bä, ta säg tanes'ëëm, kawah'oob hóm tii bä. Ti bahänh tanoo ee däk tii. ¹⁷ Ti hadoo né hê uwa bëë hä. Dooh ji gedu bä uwa bëëh papuuj hegän sooh do pan'aa ta hood b'ëé byy säg gó. Tii d' ji adoo bä, uwa bëëh egän so bä, ta hood säg ganabäh hóm. Tii bä kä, uwa bëë waho bëëh

* **9:10** Judah buuj sa wób né ti dajëër gahed'aak doo. Roma buuj hä kahepak do rabataa. Ta see pé noo gó ta ti dajëër n'aa gahed'aak do rawedii sa wakään. Ta bahänh ragahëen dajëër, sa wë ta uuh baym hyb n'aa. Ti hyb n'aa Judah buuj wób dooh ragenaag bä dajëër gedaag n'aa. † **9:13** Osejas 6.6 ‡ **9:13** Jesus wén naëënh, nesaa do raberéd hóm hyb n'aa, P'op Hagä Do hä rah'yy ka'eeh hyb n'aa kä. § **9:15** Hahÿÿ d' Jesus hanäng pé ta tii: Ta ma matëg sii tabawät nä bä, dooh ratay bä. Sa mahang Jesus badoh bä, tii bä da ratay kân. *** **9:17** Dooh ji mekuuj bä papuuj tama metëëk do ji h'yyb paa me, tahanäng pé ti panyyg gó teh'üüm doo.

da, ta hood kä karejã kãn —nãng mãh. — Uwa bëeh papuuj ji geduuh ta hood papuuj gó. Uwa bëeh egãn so bã, ta hood papuuj keh'üüs nã. Tii bã uwa bëeh, ta hood na-ããj hẽ dooh takarejã bã** —nãng mã Jesus.

ÿñh has'oo däk do ky n'aa, karapee h'yy ganã däk do ky n'aa daheeh hahÿyh

¹⁸ Ti m' ta ti Jesus baher'oot nã bã, aj'yy hyb n'aa jawyk doo, Judah buuj sa wahẽ n'aa see ana Jesus wẽ. Ti m' ta taron nuu me m' tabahyy hãng ta wẽ. Ti m' taky hadoo ta hã:

—Tok ÿ h'yy gakog hõm —nãng mãh. —Ti hadoo né hẽ b'ëep si ÿÿ, ta hã moo dëe, tii bã da tok ÿ awãd däk da p'aa hẽnh —nãng mãh.

¹⁹ Ti m' Jesus ta ma matëg daheeh rabahõm kãn ta sii. ²⁰ Tamahõm me m' ÿÿnh nahëe nãng do ta jó gadãk hẽnh tabana ta wẽ. Majyyw mã ta nahëeh. ¹² m' ta baab ta nahëe badãk. Ti m' ta jó gadãk hẽnh mã tabana ta wẽ, Jesus saroor noo hã m' tamoo dãng. ²¹ Tii d' tawén d'oo mã ta h'yyb gó m' taky hadoo: “Ta saroor hã ÿ moo dëe bã, ÿ d' ahub däk tii bã”, nãng mã ta h'yyb gó.

²² Ti m' Jesus ty kaw'õõd däk ta wẽ, ti m' taky hadoo:

—Eÿÿm manãh, tok ÿÿ —nãng mãh. —Õm has'oo däk, P'op Hagã Do hã mah'yy ka'eeh do hyb n'aa —nãng mãh.

Tii bã kã m', nayyw hẽ tabahas'oo däk.

²³ Ti m' Jesus kajaa bã m' hyb n'aa jawyk do tób bã, tabajëe suun bã m', tabahapãh bã m' manarapëw hadoo do ragamehÿyh doo, séd dó m' rarãb bã rabë bã, ²⁴ taky hadoo mã sa hã:

—Bë anãh! Karapee dooh tadajëb bã. Aÿÿh tii —nãng mãh.

Tii bã m' rakawew'am ta kyyh. ²⁵ Ti m' hajõk do raban'yyh tan'oo bã do jawén paa bã, Jesus bajëe suun tób gawakó gó, ti m' karapee tamoo maso däk, ti m' nayyw mã karapee bas'ëeg gëet. ²⁶ Ti m' jé pad'yyt hẽ m' ta ti hãj n'aa bã rapanyyg enã hõm kãn mã ta tii bã tamoo wãt do ky n'aa.

Ty temaa bong do panyyg n'aa hahÿyh

²⁷ Ti m' tii b' naa Jesus tsyym kadoo bã, pawóp hẽ ajyy ty temaa bok do ta jawén rabana. Ti m' rageëej bong. Hahÿÿ da m' sa kyyh:

—Mat'yyd mehÿin ããh, Jesus, Dawi panaa!†† —nãk mãh.

²⁸ Ti m' ta tób gó tabajëe suun bã m', ty temah do rabana ta wẽ, ti m' Jesus beaanh sa hã:

—Bë ky daheeh g'eeh ÿ haja bã bë ty enã padëek doo? —nãng mãh.

Ti m' raky hadoo:

—ÿÿ. Æã ky daheeh né hẽ, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo —nãk mãh.

²⁹ Ti m' Jesus moo dãng sa matym hã, ti m' taky hadoo:

—Bë heso padãg, bë h'yy ka'eeh do hyb n'aa —nãng mãh.

³⁰ Ti m' nayyw hẽ m' p'aa hẽnh mã raba-hapëe padëek. Ti m' Jesus ge'ÿÿm sa hã ranaher'oot hyb n'aa sa hã tamoo wãt doo. Hahÿÿ d' mã ta kyyh:

—Bë her'ood manã ta wób sa hã —nãng mãh.

³¹ Ti m' ta ky geãm né paawã m', jé pad'yyt hẽ rapanãk Jesus moo wãt do ky n'aa.

³² Ty temaa bok do paa ratsyym kasog sii hẽ m', ramanaa Jesus wẽ aj'yy karap'ar h'yyb nesaa do hadãk doo, ner'oot doo.

³³ Karap'ar h'yyb nesaa do Jesus habëe hõm jawén paa bã, aj'yy er'ood dãg kãn p'aa hẽnh. Hajõk do t'ii hẽnh kat'aa do rahyb n'aa meuunh mãh. Ti m' raky hadoo:

—Dooch noo gó hapãp pé hahÿ hadoo pé Isaraéw buuj mahãng —nãk mã sa kyyh.

³⁴ Pariséw kã m' raky hadoo:

—Dooch. Karap'ar h'yyb nesaa do wahẽ n'aa kyy gó ti tabahebë karap'ar h'yyb nesaa doo —nãk mã sa kyyh.

³⁵ Ti m' sahõnh hẽ sa panang bã Jesus bewãd nã. Sa tób P'op Hagã Do panyyg rayd naherot do yt hã tama metëek P'op Hagã Do bag'ãas do ky n'aa hanãm doo. Sahõnh hẽ hedoo pé sa nahëe Jesus hahëen hõm mãh. ³⁶ Ti m' hajõk do tabahapãh bã, tat'yyd mehÿin mã sa hã. B'ée hagã n'aa tamah do hadoo mã ta hã. Hajõng baad nadoo do rahoop. Dooch rad'oo péh, dooh masa pé sa hã. ³⁷ Ti m' panyyg gó m' tamaher'oot mã ta ma matëg sa hã. Hahÿÿ d' mã ta kyyh:

—Hajõng ti anyy dãg paawã joom ag wah'ëe däk do ji ataa do pan'aa, pawóp its ta taa n'aa†† —nãng mãh. ³⁸ —Ti hyb n'aa taw'ããts hẽ joom danãh hã, P'op Hagã Do hã, bë ky n'aa ets'ëe tamejõ nõ ta wób joom hã ramoo bok hyb n'aa —nãng mã Jesus kyyh.

10

Ta ma matëg 12 hedoo do Jesus mejüü do panyyg n'aa hahÿyh

¹ Ti m' Jesus naëenh 12 hedoo do ta ma matëg ta wẽ. Ti m' tabanoo mã sa hã karap'ar h'yyb nesaa do rabahajaa raba-hebë hyb n'aa, sahõnh hẽ hedoo pé sa nahëe rahehëen hõm hyb n'aa na-ããj hẽ. ² Hahÿÿ m' 12 tamejüü do sa hãd: Simaw mãh, Peed ramaneëenh doo. Ta jawén mã Æn-Deréh, Simaw hÿÿj. Ta jawén mã Sebedew taah, Tsijaag, Jowãw hãd enãh doo. ³ Ta jawén Pirip, Batoroméw, Toméh, Matew (Roma

†† 9:27 Dawi panaa rawén maneëenh, ti né hẽ ti sa hã P'op Hagã Do p'ooj ub taky n'aa eno wãt do hyb n'aa. †† 9:37 Hahÿÿ d' Jesus hanãng péh: Hajõk ta hã h'yy ka'eeh do pan'aa paawã, pawóp its ta ky n'aa sa hã her'oot do pan'aa.

buuj hā Judah buuj rahepak do gedaag n'aa paah), Tsijaag Aw-Pew t'aah, Tadew, ⁴ Simaw Serot, * Judas Ikarijot kā m', Jesus haēēj dāk do majī hā.

⁵ Ti m' Jesus mejūū ta wób sa panang hēnh rabahōm hyb n'aa. Hahŷy d' mā tamejūū sa hā:

—Bē ahōm manā Judah buuj nadoo do wē. Bē ajēē pä manā Samarija buuj sa panang bā. ⁶ Taw'āats hē Isaraéw buuj sa h'yyb gó dawēē P'op Hagā Do mahānh habong do wē bē ahōm, b'éé kanapēē bong do hadoo do sa wē. ⁷ Bē mahōm me hahŷy panyyg bē maher'ood sa hā: “Edaa dāk hŷy pong jé hawāt do ji tabag'āās doo”, nāk da bē kyyh. ⁸ Taw'āats hē sa nahēē bē hahēēn hōm, dejēp do ragenā bong bē an'oo bā, rog manahuuh do sa nahēē bē ado hōm, karap'ar h'yyb nesaa do sa hā padēēk do bē hebēē hōm. Bag hēnh ŷy ban'oo dāk bē hā ta ti bē bahajaa hyb n'aa. Ti hyb n'aa bag hēnh bē masaa sa hā. ⁹ Dooh d' bē mahūūm pé ta sām hadoo péh. ¹⁰ Dooh d' bē mahūūm ta hood hadoo péh, tatu hadoo péh, bē tsyym suun see hadoo péh, bē saroor see hadoo péh. Dooh bē mahūūm pé ŷy wén nāng, moo bok do sa hā ramoo bok do sām ji banoo do hyb n'aa. Bē masaa do bē hā ranoo da bē wē badoh doo.

¹¹ —Panang bā bē kajaa bā, bē esóts jé ky en'yyim doo, bē gad'oo doo. Tii bā ta ti hedoo do tób bā bē ayyw panang bē beréd hōm bā kā. ¹² Ta tób bā bē ajēē pä bā, bē ky n'aa edēē ta yt hā haj'eenh doo. ¹³ Ta tii bā haj'eenh do ky en'yyim do rado bā, hanām gó bē ragado bā, bē ky n'aa edēng do aym da sa wē. Hanām gó bē raganado bā, bē ado hōm sa hā bē ky n'aa edēng do paah. ¹⁴ Bē raganado bā, bē ramaa nanewē bā bē her'oot doo, bē tsyym suun bē tepyng padäg k'āats, ta ti tób bā naa, ta ti panang bā naa bē tsyym kasok bā.† ¹⁵ Baad bē ŷy maher'oot. Sahōnh hē badāk hahŷy hā habong do P'op Hagā Do ky n'aa etyy noo gó kā, Sodoma panang buuj, Gomoha panang buuj ta sām bahānh P'op Hagā Do anoo da nesaa doo, bē ganadoo do panang buuj hā.‡ Né hup ŷy né hē ta ti ŷy her'oot doo —nāng mäh.

¹⁶ —Sa mahang bē ŷy mejūū b'éé tabanas'aa mahang habēēh do hadoo. Ti hyb n'aa taw'āats hē baad bē matakā sa hā, aw'yy matakēē do hadoo. Taw'āats hē na-āāj hē kaja hē denaa hē bē h'yyb bē mahūūm

sa mahang bē aboo bā. Hanām gó bē aboo sa wē, gurii-i bawāt do hadoo.§ ¹⁷ Baad bē kanā sa mahānh. Bē da rahaēēnh panang enāh do sa wahē n'aa sa moo gó, bē raky n'aa etyy hyb n'aa. Tób P'op Hagā Do panyyg rayd naherot doo gó bē da rahewyyh. ¹⁸ Hēp ŷy n'aa bē da ramahūūm sa wahē n'aa wē, hēēj bagā n'aa sa wē na-āāj hē, sa matym gó bē raky n'aa tapaa hyb n'aa. Kēh ŷy n'aa bē her'ood kán da tii bā sa hā, Judah buuj, Judah buuj nadoo do na-āāj hē, raky n'aa napāh hyb n'aa kēh ŷy n'aa. ¹⁹ Bē ramoo maso däg bā, bē hyb n'aa tón manā bē her'oot do pan'aa hā, nyy da bē her'oot do hā. Ti noo gó kan'oo dāk da bē hā bē her'oot do pan'aa. ²⁰ Bē nado ti noo gó her'oot doo. Bē Yb hŷy pong jé hawāt do Sahee er'oot da bē her'oot do hā —nāng mā Jesus.

²¹ Ti m' taky hadoo ēnh:

—Hŷy nāng doo, ta hŷy tan'oo dāk da ta wób sa moo gó radaj'ēep hyb n'aa. Ti hadoo né da t'aah nāng do bad'oo ta t'aah hā. Sa taah da h'yy kawereem sa yb wē, sa ŷy n'aa wē. Rahaēēnh da sa yb sa ŷy n'aa ta wób sa moo gó radaj'ēep hyb n'aa. ²² Tak'ēp da sahōnh hē rakawajāān da bē wē hēp ŷy n'aa. Ti hadoo né da, jé h'yy kanerēt do hā ŷy, tadajēb bā kā, edēb had'yyt hē da hŷy pong jé P'op Hagā Do pa. ²³ Panang s'ee hēnh bē rarejā bā, bē kejēn hōm panang s'ee hēnh. Baad bē ŷy maher'oot hahŷy: Bē bahajaa do pooj jé panang haw'āats hē Isaraéw hāi n'aa bā bē moo bok bē ŷy mejūū doo, ŷy h, Aj'yy Hadoo Do Hŷy Pong jé Hana Do matēēh da. Né hup ŷy né hē ta ti ŷy her'oot doo.

²⁴ —Dooh ma kametēēk do ta ma matēg bahānh tado bā. Dooh na-āāj hē sa karom sa kariw n'aa bahānh rado bā. ²⁵ Sa ma matēg hajaa do pénh ma kamet'ēēk do rahaja däg bā kā, taw'āats hē ratsebē. Sa kariw n'aa pénh sa karom rahy n'aa jewyng däg bā kā, taw'āats hē ratsebē. Hahŷy d' ŷy hanāng pé ti ta tii: ŷy h, bē wahē n'aa hadoo doo, “Beresebu,** karap'ar h'yyb nesaa do wahē n'aa” † ramaneēēj bā, ti bahānh tii bā bē da raky n'aa rejāā karapē haa bē bahadoo do hyb n'aa. ²⁶ Tii d' radoo né paawā bē hā, bē jeyŷm manā sa hā. Sahōnh hē ta wób nahapāh nā doo, sahōnh hē sa hā kejēn doo, ta jawēn rabahapāh da. ²⁷ Ta wób ramaa napāh bā bē hā ŷy her'oot doo, sahōnh hē maa napāh bā bē her'ood. Kaja

* **10:4** Judah buuj sa hāi n'aa bā Roma buuj ramejūū noo gó, Judah buuj wób rakarēn rakamajī Roma buuj sa wē. Dooh rakarēn bā Roma buuj mejō bā sa hā. Roma buuj wē kamajī do ramaneēēnh Serot . Ta ti sa see paa apāh ta ti Simaw, rawén maneēēnh “Simaw Serot”. † **10:14** Tii da Jesus mejūū rabad'oo, dooh baad tado bā P'op Hagā Do panyyg panang buuj raky nadaheeh doo, panang buuj rabahapāh hyb n'aa. ‡ **10:15** Dooh Sodoma, Gomoha panang buuj ramaa newē bā baad hadoo do Rōh sa hā tamaher'oot do paah. Jesus ma matēg hyb n'aa jewyng Rōh bahānh, ti hyb n'aa sa kyyh ma nanew'ēē do ta bahānh ragadoo da nesaa do ta sām. Sodoma panang buuj ragadoo do bahānh ragadoo ti ta sām nesaa doo. § **10:16** Judah buuj sa hā aw'yy kamatakēē. Gurii-i kaja hē ta h'yyb tamahūūm sa hā. ** **10:25** Nesaa Do Yb né ti Beresebu.

hē bē ȳ hesēēnh doo, tak'ēp bē her'ood da sahōnh hē ramaa napāh hyb n'aa. ²⁸ Bē jeŷȳm manā ji majī ji daj'ēēp do hā. Jāām né ji hub rahajaa radaj'ēēp. Ji h'yyb tym dooh rahaja bā. Taw'āāts hē bē jeŷȳm P'op Hagā Doo. Ti ti hajaa tarejāā ji hub ji h'yyb tym na-āāj hē tabanesaa hēnh. ²⁹ Pawóp hē taw'ēēd taah, kanahēn d'os hē rabesēēm is, ky n'aa ganebats. Ti hado né paawā, dooh sa see dajēp pé bē Yb h̄y pong jé hawāt do nan'oo bā. ³⁰⁻³¹ Ti hyb n'aa bē eŷȳm manāh. Hajōng taw'ēēd takamahān do bahānh bē P'op Hagā Do kamahān. Sahōnh hē ji sēēn sii hē P'op Hagā Do betsén. Baad ji tabahag'āās ȳ hanāng péh —nāng mäh.

³² —Kēh ȳ n'aa najejēn pé ta wób sa hā, ȳ na-āāj hē dooh ȳ ky n'aa jejēn bā ta tii. Ee h̄y pong jé hawāt do matym gó. ³³ Kēh ȳ n'aa jejēn péh, ȳ na-āāj hē da ȳ ky n'aa jejēn tii d'ēnh, Ee h̄y pong jé hawāt do matym gó.

³⁴ —Ȳ ahyy wāt babā, bē ed'oo apāh, h'yyb nyww gó badāk hahȳ hā habong do rababok hyb n'aa sa da hadoo do wē ȳ an'oo bā do hyb n'aa. Tii d' bē edoo manāh. Ti hyb n'aa nado ȳ wén hyng. Wawēē hē ȳ bahyy wāt do hyb n'aa ta wób rakamajī da ta wób sa wē. ³⁵ Ȳ ahyy wāt do hyb n'aa, ayy wób rah'ȳy kawereem da sa yb wē. Ȳ ahyy wāt do hyb n'aa, sa toog wób rah'ȳy kawereem da sa ȳyn wē, sa takaanh wób rah'ȳy kawereem da sa mayyn wē. ³⁶ Tii bā da sa wakāan sa tób yt hā haj'eenh do sa majī dāg da.†† ³⁷ Ȳ bē kamahān do bahānh bē yb, bē ȳyn bē kamahān bā, dooh bē haja bā hēp ȳ hata bē do bā. Ȳ bē kamahān do bahānh bē taah, bē toog bē kamahān bā, dooh bē haja bā hēp ȳ hata bē do bā. ³⁸ Jé hēp ȳ n'aa tamo n'aa tahoop do tajeŷȳm bā, h'yyb nahedoo do nemon ȳy, dooh tahaja bā hēp ȳ hata tado bā. ³⁹ Jé badāk hahȳ hā ji hawāt do hā tak'ēp kamahān doo, dooh da tanu dēē bā P'op Hagā Do wē. Hēp ȳ n'aa, hā ȳ taky daheeh do hyb n'aa dajēp péh, baad tabawād had'ȳyt da P'op Hagā Do wē.

⁴⁰ Ti m' Jesus ky hadoo ēnh:

—Jé bē gadoo doo, ȳ na-āāj né tagadoo. Ȳ gadoo doo, hā ȳ mejūu do tagadoo. ⁴¹ Jé P'op Hagā Do ky n'aa rod gadoo doo, P'op Hagā Do ky n'aa taher'oot do hyb n'aa, tagadoo da P'op Hagā Do hanaa ta ky n'aa rod hā tanoo do pénh ta sām. Jé ta da hadoo do gadoo doo, baad hawāt do ta da hadoo do bahadoo do hyb n'aa, tagadoo da P'op Hagā Do hanaa baad hawāt do hā tanoo do pénh ta sām. ⁴² Jé naēng dagāp do hanyy is pé hanoo pé hahȳ hyb n'aa sakog is do see hā tabeēek hyb n'aa,

†† **10:36** P'op Hagā Do ky n'aa rod Mika hād nāng do kyy gó Jesus beh'ūum ta ti taher'oot doo. Mika 7.6 hā takerii dāk sa hā hē né hē sa wakāan kamajī do ky n'aa. Rawén kamajī, Jesus hā h'yy kana'eeh do rah'ȳy kawereem ta hā h'yy ka'eeh do wē. * **11:9** P'op Hagā Do ky n'aa rod bahānh Jowāw Jesus wén edoo, Jesus kajaa do pooj jé panāg n'aa tabahadoo do hyb n'aa. † **11:10** Marakijas 3.1

hata ȳy tabahadoo do hyb n'aa, ta ti tagadoo né hē da baad hadoo do ta sām P'op Hagā Do hanaa. Né hup ȳ né hē ta ti ȳ her'oot doo.

11

Jowāw nu gahem'uun do mejūu do Jesus reaanh do panyyg n'aa hahȳy

¹ Ti m' Jesus bahajaa bā kā 12 hedoo do ta ma matēg hā tamaher'oot doo, tatsyym kadoo mā tii b' naa, panang haw'āāts hē Garirej hā j n'aa bā, panyyg hanām do tama metēek hyb n'aa. ² Ti m' Kristo moo wāt do radawāts gēēt bā Jowāw nu gahem'uun do ky n'aa napāh bā, tamejūu mā ta ma matēg Jesus wē rabahōm.

³ Hahȳy da bē eaaj Jesus hā —nāng mäh: “Ōm né hē tii, P'op Hagā Do Ky Dāng Do ta wē hana doo, ta see ti āā gada?”, denoo da —nāng mā Jowāw nu gahem'uun doo.

⁴ Ti m' Jowāw mejūu do hā Jesus ky hadoo: —Bē ahōm nā, bē maher'ood Jowāw hā hahȳ bē maa newēē doo, hahȳ bē bahapāh do na-āāj hē: ⁵ Ty temah do paah, rahapēē padēek. Nabong do paah, aboo padēek p'aa hēnh. Rog manahuuh doo, ahub padēek p'aa hēnh. Nabuu gatamah do paah, ramaa napēē padēek. Dejēp do wób genā bong ȳ an'oo bā. P'op Hagā Do panyyg hanām do na-āāj hē kaher'ood dāk kas'uut do sa hā. ⁶ Ky n'aa kedēng da jé ȳ moo wāt do hyb n'aa, ȳ her'oot do hyb n'aa tahȳy kanerēd bā hā ȳ tah'ȳy ka'eeh doo. Tii d' bē her'ood Jowāw hā —nāng mā Jesus kyyh Jowāw nu gahem'uun do mejūu do sa hā.

⁷ Ti m' Jowāw mejūu do rababaaj hōm bā kā, hajōk do hā Jesus her'ood kān Jowāw nu gahem'uun do ky n'aa. Hahȳy da m' ta kyyh:

—H'ēēd ti bē heg'āās paa tabanawāng hēnh? Jawii bah'ood ahēm do g'eeh bē heg'āās? ⁸ Ti tanado bā, h'ēēd ti bē heg'āās t'ī hēnh? Aj'ȳy saroor ky n'aa gebah do dadāk do bē heg'āās t'ī hēnh? Doo. Saroor ky n'aa gebah do dadāk do dooh raboo bā tabanawāng bā. Sa wahē n'aa tób hanām doo gó rababok tii. ⁹ Ti tanado bā, h'ēēd ti bē heg'āās t'ī hēnh? P'op Hagā Do ky n'aa rod bē heg'āās? Ȳy. Ti né hē ti bē heg'āās. P'op Hagā Do ky n'aa rod bahānh tii.* ¹⁰ Ta ti né hē ta ti aj'ȳy ky n'aa nāng do P'op Hagā Do kyy kerih do hā. Hahȳy da ta ky n'aa: “Ȳ mejūu da panāk ȳ n'aa a pooj jé, a tyw n'aa tabenyww dāk hyb n'aa a pooj jé”†, nāng kerih doo.

¹¹ —Né hup ȳ né hē hahȳ ȳ her'oot doo: Badāk hahȳy bā habong do sa mahang, dooh Jowāw bahānh nu gadāk péh. Ti tahadoo

né paawä, hÿ pong jé hawät do bag'ääs do karapee hedoo do sa mahang, jääm hē hyb n'aa sakog its né paawä, Jowāw bahānh tanu gadäk hÿy kã. ¹² Jowāw nu gahem'uun do du doo noo gó naa tanu gemuun doo, da hē kã na-ääj hē, hÿ pong jé hawät do bag'ääs do tak'ëp takah'üüm. Tak'ëp ta wób h'yyb hedoo, P'op Hagä Do bag'ääs do karapee rabadoo hyb n'aa. ¹³ Jowāw nu gahem'uun do kajaa do pooj jé Mosees ky n'aa jaw'yyk doo, P'op Hagä Do ky n'aa rod na-ääj hē raher'oot mä P'op Hagä Do bag'ääs do ky n'aa, takajaa do pooj jé. ¹⁴ Bē gado bä, bē gadoo né hē hahÿ bē ÿ maher'oot doo: Jowāw né hē ti Eriij, kajaa da P'op Hagä Do ky däng do paa† ta kyy kerih doo gó. ¹⁵ Jé karēn pé ÿ her'oot do tamaa newē bä, taw'ääts hē tahyb n'aa matakēē.

¹⁶—Nyy gó da ÿ baher'oot da, da hē badäk hahÿy hã habong do panyyg ky nadah'eeh do sa ky n'aa? Hahÿ hadoo tii: Karepé wahoo gó hab'ëeh do ramas'uunh do hadoo. Hahÿy da karepé wób sa kyyh ta wób sa hã: ¹⁷ “Raketēē do pud n'aa ää gamehÿy hē bē tsebē hyb n'aa paawä, dooh masunh do bē as'ääw bä. Tii bä dajëp do heen n'aa ää wareem, masuuj gó bē h'yy ketón hyb n'aa paawä. Ti na-ääj dooh bē karēn bä. Dooh h'yy katón gó bē masuuj bä”, näk karepé ta wób sa hã. ¹⁸ Ti hadoo né hē da hē habong doo —näng mäh. —Tabad'op hē ji raky dahé bä. Jowāw nu gahem'uun doo, dooh uwa s'ëeb mahÿyñh do teëg bä. Ta see pé noo gó noo kanawa doo me P'op Hagä Do tah'yyb en'yyim. Ti hyb n'aa, “Karap'aar h'yyb mahüüm mä tii”, näk sa kyyh Jowāw ky n'aa hã. Dooh Jowāw ragado bä. ¹⁹ ÿy kã, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo, ÿ eëek, ÿ awa. Ti hyb n'aa ÿ ramaneëēnh, tahawaa, heëek do men, dajëer gahed'aak doo, nesaa do moo heb'ooh do sa najiis. Ää raganado né paawä, P'op Hagä Do né hē tii, ÿyh, Jowāw na-ääj hē h'yy gan'yyh doo. Ää ma met'ëeg wät do ky dah'eeh do baad rababok do hã takametä däk tii —näng mä Jesus.

²⁰ Ta wób sa panang bä tapehuuj wät do bahānh Korasïn, Betsaj-Da häd enäh doo bä Jesus pehuuj wät. Ti hado né paawä dooh rah'yy kawereem bä ta ti panang häd enäh do buuj. Ti hyb n'aa Jesus ky n'aa tapaa mä sa hã. Hahÿy d' mä ta kyyh:

²¹—Nesaa do P'op Hagä Do anoo da bē hã Korasïn, Betsaj-Da panang buuj. Hajōng ÿ pehuunh do paa bē mahang. Dooh ÿ bē ky dahé bä. Panang Tiir, Sidōn häd enäh doo

bã ÿ pehuuj wäd bä paawä rababong noo gó bē mahang ÿ pehuuj wät doo, p'ooj ub paawä ti buuj nesaa do hã rat'yyd kamehÿñ paawä, P'op Hagä Do hã rah'yy kawereem paawä. P'ooj ub paawä saroor hebaan doo, hejooch doo, rapadadäg däg paawä, rehaa paawä sa nuu hã teëg ooj rat'yyd kamehÿñ do heen n'aa. ²² Bē ÿ maher'oot hahÿy hã: Sahōnh hē badäk hahÿy hã habong do P'op Hagä Do ky n'aa etyy noo gó kã, Tiir Sidōn buuj p'ooj ub habong doo, nesaa do ta sãm bahānh P'op Hagä Do banoo da bē hã nesaa doo, bē t'yyd kamanehÿñ do hyb n'aa, bē h'yy kawanereem do hyb n'aa.

²³—Bëeh, Kapar-Naüm panang buuj, hÿ pong jé has'ëek do bē ed'oo g'eeh bëeh? Dooh. Tabanesaa hēnh bē bahyk da P'op Hagä Do an'oo bä. Panang Sodoma häd näng doo bä ÿ pehuuj wäd bä paawä rababong noo gó bē mahang ÿ pehuuj wät doo, da hē ti badäk nä paawä panang Sodoma. ²⁴ Bē ÿ maher'oot hahÿy hã: Sahōnh hē badäk hahÿy hã habong do P'op Hagä Do ky n'aa etyy noo gó kã, Sodoma buuj p'ooj ub habong doo, nesaa do ta sãm bahānh P'op Hagä Do banoo da bē hã nesaa doo, bē t'yyd kamanehÿñ do hyb n'aa, bē h'yy kawanereem do hyb n'aa —näng mä Jesus.

²⁵ Ti noo gó kã m' Jesus ky hadoo:

—Ee, P'op Hagä Doo, a hã ÿ j'aa etsē. Sahōnh hē hÿ pong jé, badäk hahÿy hã hanäng do na-ääj hē mabag'ääs. Majejēn hahÿ mamoo wät do haj'ap do sa mahānh, tak'ëp ma kamet'ëek do sa mahānh. Mametä wät sa h'yyb gó karapee hadoo pé hã, baad h'yy ka'eeh pé hã. ²⁶ Ta tii da magen'aak Ee —näng mäh.

²⁷ Ti m' taky hadoo:

—Sahōnh hē Ee banoo ta hejój hã ÿy. Dooh baad hapäh pé ÿyh, P'op Hagä Do T'aah. Jääm né Ee hapäh ÿyh. Dooh Ee, P'op Hagä Doo, baad hapäh péh. Jääm né ÿyh, ta T'aah hapäh. Jääm né hē sa hã ÿ met'ëeh do hapäh Ee —näng mäh.

²⁸ Ti m' taky hado kãn:

—B'ëep wē ÿ sahōnh hē bëeh, hakaaj padëek do hedoo doo, h'yy ketón do hedoo doo, tii bä da ÿ anoo bē kameh'ääk hyb n'aa. ²⁹ Kaja hē hëp ÿ mahüüm. Hanäm gó ÿ bawät sahōnh hē sa wē. Dooh ÿ h'yy kasabé bä. Ti hyb n'aa taw'ääts hē bē ky dahé ÿyh. Taw'ääts hē bē ma kamet'ëeg hã ÿ bē hapäh doo. Tii bä da bē baw'yyt da bē h'yyb kameh'ääk doo, bē h'yyb näw. ³⁰ Nahejooj bē hã ÿ ma met'ëek doo. Tahajaa bē ky dahé bä.

† **11:14** P'op Hagä Do ky n'aa rod Marakijas häd näng do eriij wät do hã P'op Hagä Do ky däng, Mesijas kajaa do pooj jé Eriij kajaa da. P'op Hagä Do ky n'aa rod p'ooj ub hawät do ti Eriij maküüh. Dooh Eriij Jowāw hã takas'ee bä. Dooh tii d' tahanäng péh. Eriij makü bawät do paa hadoo Jowāw bawäd wät. Ti hyb n'aa Jowāw né hē ti Eriij Jesus wén her'oot.

§ **11:23** Da hē ti badäk nä paawä panang Sodoma Jesus wén näng, rat'yyd kamehÿñ do hyb n'aa paawä. Tii bä, dooh p'ooj ub P'op Hagä Do gawatsiig bä paawä sa panang.

Nahejooj bē ȳ mejūū doo —nāng mā Jesus kyyh.

12

Saab ky n'aa hahȳyh

¹ Ti noo gó m', Saab hā m', Judah buuj rakamehehāk do noo gó m', Jesus ta ma matēg sa sii joom tiriig banāng doo me m' ratabēs. As'aah mā ta ma matēg, ti hyb n'aa m' tiriig ag mā rateh'yyp rabawa hyb n'aa. ² Ti m' rateh'yyp do Parisēw wób rabahapäh bā, raky hadoo Jesus hā:

—Mahegāā! Doooh a ma matēg raky dahē bā ēr ky n'aa jaw'yyp do Saab ky n'aa hā. Saab hā ramoo bok —nāk mā sa kyyh.

³ Ti m' Jesus ky hadoo sa hā:

—Doooh bē ner'ood bā g'eeh nyy da ēr wahē makū Dawi bad'oo, tii, ta hataa rabas'aah bā? ⁴ Dawi ajēē suun mā P'op Hagā Do sa hā kahesē do tób n'aa yt hā, ti m' ta hataa daheeh rabawa pāw P'op Hagā Do sa hā kahesē do tób n'aa yt hā hatoonh doo, jāām hē né paawā ta ti tób yt hā moo heb'oooh do haw'aa ta ti pāw Mosees ky n'aa jaw'yyp do hyb n'aa. Dawi dooh rahaja bā paawā rawa bā ta ti pāw. ⁵ Doooh bē ner'ood bā g'eeh ēr ky n'aa jaw'yyp do hā, P'op Hagā Do tób n'aa yt hā moo heb'oooh do sa ky n'aa? Saab hā ramoo bok né paawā ta tób n'aa yt hā, dooh P'op Hagā Do ky n'aa tapa bā sa hā. P'op Hagā Do tób n'aa yt hā moo heb'oooh doo, rahajaa Saab hā ramoo boo bā. ⁶ Hīȳ kā, baad bē ȳ maher'oot hahȳyh: P'op Hagā Do tób n'aa ky n'aa jawyg né paawā, ti bahānh hyb n'aa jawyk do kajaa bē mahang.* ⁷ Hahȳy da P'op Hagā Do kyyh: “Doooh rama ejuu do had'yyt tado bā ti ȳ karēn doo. Ȳ gahēen sa hā rat'yyp mehūn sa da hadoo doo”,† nāng kerih doo. Bē hapēē bā paawā nyy d' tahanāng pé ta tii, dooh daap hē bē ky n'aa ety bā paawā nesaa do hā moo nahadoo doo. Doooh daap hē bē ky n'aa ety bā paawā ma matēk ȳy. ⁸ Ta ti ȳ wén her'oot, ȳyh, Aj'yyp Hadoo Do Hīȳ Pong Jé Hana Doo, ȳ né hē ti Saab ky n'aa hā mejūū doo —nāng mā Jesus Parisēw sa hā.

Moo gadóm do panyyg n'aa hahȳyh

⁹ Ti m' tii b' naa Jesus tsyym kado kán. Tób P'op Hagā Do panyyg rayd naherot doo hēnh tabajēē suun. ¹⁰ Ti yt hā m' tabasoooh aj'yyp moo gadóm doo. Ti m' ta wób rakarēn paawā m' Jesus raky n'aa tapaa, Jesus ky nadaheeh do hyb n'aa Mosees ky n'aa jaw'yyp doo. Ti hyb n'aa m' rabeaanh ta hā:

—Ēr ky n'aa jaw'yyp do anoo Saab hā ji haso dāg bā nahēē nāng doo? —nāk māh.

* **12:6** Ta daaj hē, ta ky n'aa né hē Jesus her'oot. Ky n'aa jawyg né paawā P'op Hagā Do tób n'aa, ti bahānh Jesus hyb n'aa jawyk. Ti hyb n'aa tahajaa tan'oo bā ta ma matēg tiriig ag ratehyyb bā Saab hā. † **12:7** Osejas 6.6 ‡ **12:21** Isajas 42.1-4

¹¹ Ti m' Jesus ky hadoo sa hā:

—Bē mas'āā b'éé tadēē hyy bā t'öp gadarong doo gó Saab hā, dooh g'eeh nyyw hē bē ej'ooj nā bā, Saab hā né paawā? ¹² Ji masāāh ji kamahān do bahānh tak'ēp ji kamahān ji da hadoo doo! Ti hyb n'aa ēr ky n'aa jaw'yyp do anoo né hē baad hadoo do ji moo wād bā Saab hā —nāng māh.

¹³ Ti m' aj'yyp hā kā taky hadoo:

—Madajoow a mooh! —nāng māh.

Ti m' ta moo tadajoow dāk. Ahub dāg kán māh, baad dāg mā ta moo kā. Hahup doo, ta moo see hado dāk. ¹⁴ Ti m' nyyw hē m' Parisēw raban'yyp. Ti m' rahyb n'aa newēē māh, kaner'oot māh, nyy d' rabad'oo Jesus radaj'ēep hyb n'aa.

¹⁵ Jesus h'yyp hap'ēeh mā rakarēn radaj'ēep doo. Ti hyb n'aa ta s'ee hēnh tabahōm kán. Hajōk mā ta jawén hah'ūūm. Ti m' sahōnh hē sa mahang habong do nahēē enāh do sa nahēē tasog hōm māh. ¹⁶ Jesus ky ge'ȳym mā sa hā ranaher'oot hyb n'aa ta ky n'aa ta wób sa hā. ¹⁷ Tii d' tawén mejūū, P'op Hagā Do ky n'aa rod Isajas hād nāng do her'ood wāt do paa kametā dāk hyb n'aa ta hā. Hahȳy da tii, P'op Hagā Do kyyh Isajas erii wāt do paah:

¹⁸ “Hahȳ karom ȳy, ȳ asēew dāk doo, ȳ kamahān doo.

Baad ȳ h'yyp gadajang ta wē.

Ȳ anoo da Sahé ȳy, ta h'yyp gó tabawāt hyb n'aa.

Tamaher'oot da sahōnh hē badāk hahȳy hā habong do hā

nyy da ȳ bad'oo baad had'op rabahadoo hyb n'aa matym ȳy gó.

¹⁹ Doooh da taky gedag bā. Tak'ēp nado da ta kyyh.

Doooh da tak'ēp ter'ood bā hajōk do sa mahang.

²⁰ Baad hadoo doo me da tagadoo sa h'yyp gó nahejoooh doo.

Doooh da tahajēew bā h'yyp nahed'oo doo.

Tii da tabad'oo da sa hā baad had'op do j'aa ketsē bā kā nesaa do hā tan'oo bā.

²¹ Ta hā badāk hahȳy hā habong do radaab yyp,

rabedēp hyb n'aa nesaa do mahānh.”‡

Nesaa Do Yb ky gabuuj Jesus moo wāt rahanāng do panyyg n'aa hahȳyh

²² Ti m' ramanaa mā Jesus wē aj'yyp karap'ar h'yyp nesaa do hadāk doo, ty tamah doo, ner'oot doo. Ti m' Jesus habēē hōm karap'ar h'yyp nesaa do aj'yyp hā hadāk do paah. Ti m' aj'yyp er'ood dāg kán p'aa hēnh. P'aa hēnh mā tabahapēē dāk.

²³ Hajök doo, ta ti hap'ëeh doo, rahyb n'aa meuunh mäh. Ti m' raky hadoo:

—Hahÿ g'eeh Dawi panaa P'op Hagä Do Ky Däng Doo? —näk mäh.

²⁴ Ti m' reaanh do Parisëw ramaa napäh bä, raky hadoo:

—Beresebu, karap'aar h'yyb nesaa do wahë n'aa kyy gó ti hÿÿ tabahebë karap'aar h'yyb nesaa doo! —näk mä sa kyyh.

²⁵ Jesus hapäh mä sa h'yyb, ti m' panyyg ky n'aa me taky hadoo sa hä:

—Sa da hadoo do wë sa häj n'aa babuuj rahyb n'aa wareem bä, gawatsik tii bä sahõnh hë —näng mäh. —Panang buuj sa hä hë rahÿy kawareem bä, sa wakään na-ääj hë sa hä hë rahyb n'aa wareem bä, sahõnh hë kahäj jëng tii bä —näng mäh. ²⁶ —Ti hadoo ënh Nesaa Do Yb hä kä. Ta daaj hë takahabëe bä, ta hä hë paawä ti tahÿy kawareem däk.^S Te hub tado bä paawä ta tii, nayyw hë tabahëej jëe paawä Nesaa Do Yb bag'ääs doo. ²⁷ Bë her'oot doo da tado bä, Beresebu kyy gó ÿ hebëe bä paawä karap'aar h'yyb nesaa doo, jaa ky gabuuj bë karapee hebë do karap'aar h'yyb? Bë karapee né da bë raky n'aa etyy daap bë menyih do hyb n'aa bë her'oot do hä. ²⁸ P'op Hagä Do Sahee hejój gó né hë ti ÿ hebë do karap'aar h'yyb nesaa doo. P'op Hagä Do ji tabag'ääs do kaja doo kä bë wë, ta ti metëeh bë hä —näng mäh.

²⁹ —Panyyg see gó bë ÿ metëeh: Dooh aj'yy hejoonh do tób gó hajëe suun pé ta ma tado hõm hyb n'aa, pooj jé tób danäh moo tamanaw'yyd bä. Ta moo kamaw'yyd bä tahajaa ta ma tado hõm bä. **

³⁰ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Hëp ÿ hata nadoo doo, majë ÿ tii. ÿ man-asa do P'op Hagä Do wë ÿ ataa doo, dawëe rabehüüm tii bä tan'oo bä. ³¹ Ti hyb n'aa bë ÿ maher'oot hahÿÿh: Sahõnh hë nesaa do ji moo wät do P'op Hagä Do mabaan né paawä, ta hä ji ky n'aa rejää do P'op Hagä Do mabaan né paawä na-ääj hë ji hä, dooh P'op Hagä Do mabaan bä P'op Hagä Do Sahee ky n'aa rejää pé kä. ³² Jë Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong jé Hana Do ky n'aa rejää péh, P'op Hagä Do mabaan ti ta hä. P'op Hagä Do Sahee ky n'aa rejää pé kä, dooh P'op Hagä Do mabaan bä. Badäk hahÿÿ bä rababok nä bä, ta jawén na-ääj hë, dooh P'op Hagä Do mabaan bä tii —näng mäh.

³³ —Joom baad hadoo do tado bä, baad ta ag. Baad nadoo do tado bä joom, baad

nado na-ääj hë ta ag. Ta ti ÿ wén her'oot, joom ag hä ji bahapäh joom ÿÿn. ³⁴ Aw'yy p'yyim näng do taah hadoo bëeh! Baad nadoo do bëeh. Ti hyb n'aa dooh bë haja bä baad hadoo do bë her'ood bä. Ji h'yyb tym gó ji hyb n'aa newë had'yyt doo, ti né ji her'oot. ³⁵ Baad hawät doo, baad hadoo do ta h'yyb gó hanäng do taher'oot. Baad nawät doo, baad nadoo do ta h'yyb gó hanäng do taher'oot. ³⁶ Baad bë ÿ maher'oot hahÿÿh: Sahõnh hë ta sãm baj P'op Hagä Do banoo noo gó da, P'op Hagä Do matym gó ji kawoom da sahõnh hë ji her'oot do paa daap hadoo doo. ³⁷ Baad tado bä ji her'oot do paah, dooh P'op Hagä Do ji taky n'aa ety bä nesaa do hä. Baad tanado bä ji her'oot do paah, ji P'op Hagä Do ky n'aa etyy da nesaa do hä.

Parisëw ramejüü Jesus pahuunh sa matym haj'aa panyyg n'aa hahÿÿh

³⁸ Ti m' Parisëw wób, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma meheték do wób na-ääj mä raky hadoo ta hä:

—Ma matëg, —näk mäh —ää karën ää bahapäh mapahuunh doo, ää matym haj'aa†† —näk mä sa kyyh.

³⁹ Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—Da hë badäk hahÿÿ hä habong doo, nes'aa sa h'yyb. P'op Hagä Do hä rahyb n'aa eréd hõm ta see hä rahÿy kawareem hyb n'aa. Tii d' né paawä sa h'yyb, ÿ ramejüü ÿ pahuunh hyb n'aa sa matym haj'aa. Dooh da ÿ metä bä sa hä. Jáam né da P'op Hagä Do ky n'aa rod Jonas häd näng do ta metëe n'aa hadoo sa hä kametëeh. ⁴⁰ Tamawoob hë adëb bä, tamawoob hë ta äh, tah'ÿÿb yb wog gó Jonas basuun doo da, ti hadoo, tamawoob hë adëb bä, tamawoob hë ta äh, ÿÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong jé Hana Do bakëe da k'ääts gó. ⁴¹ Niniwéh buuj raky n'aa tapaa da P'op Hagä Do matym gó da hë badäk hahÿÿ hä habong doo, sahõnh hë P'op Hagä Do ky n'aa etyy noo gó kä. Jonas maher'oot noo gó, rat'yyd kamehün nesaa do ramoo bok do hä. Nesaa do reréd hõm. Jonas bahänh ÿ ti hÿÿh. Ti hado né paawä, dooh bë t'yyd kamehün bä nesaa do bë moo bok do hä, dooh bë eréd bä, ti hyb n'aa né hë Niniwéh buuj bë da raky n'aa tapaa. ⁴² Seba häd näng do häj n'aa sa wahë n'aa ÿÿnh, da hë badäk hahÿÿ hä habong do taky n'aa tapaa da P'op Hagä Do matym gó, sahõnh hë P'op Hagä Do ky n'aa etyy noo gó kä. Dawëe naa paa m' tabana tii, tamaa newëe hyb n'aa

^S 12:26 Jesus wén her'oot ta tii, Beresebu, karap'aar h'yyb nesaa do wahë n'aa kyy gó tabahebë karap'aar h'yyb nesaa do rahe'oot do hyb n'aa. Nesaa Do Yb häd see ti Beresebu. ** 12:29 Hahÿÿ d' tahanäng pé ti panyyg gó teh'üüm doo:

Aj'yy hejoonh doo, Nesaa Do Yb. Aj'yy hejoonh do ma hado hõm do hadoo Jesus. Aj'yy hejoonh do ma hadoo, karap'aar h'yyb nesaa doo. P'op Hagä Do Sahee hejój gó Jesus bahebë karap'aar h'yyb nesaa doo, Nesaa Do Yb karapee, tak'ëp tabahejoonh do hyb n'aa Nesaa Do Yb mahänh. †† 12:38 Sa hä Jesus dooh P'op Hagä Do hanaa tado bä. Ti hyb n'aa rakarën Jesus pahuunh sa matym haj'aa, Jesus rametyy hyb n'aa.

Saromāw hajaa doo, P'op Hagä Do anoo do ta hä. Saromāw bahānh ŷ ti hahŷ bē hapāh doo. Ti hado né paawā, dooh bē karēn bā bē maa newē bā hahŷŷh —näng mā Jesus kyyh.

⁴³ Ti m' Jesus ky hadoo ēnh:

—Karap'aar h'yyb nesaa do ta hä hadäk do paa ahōm wäd bā ta mahānh, tabanawäng hēnh tabahew'ēēt, ta tób tabesoo takameh'ääk hyb n'aa. Ti dooh tawyyd bā. ⁴⁴ Ti ta h'yyb gó taky hadoo: “ŷ abaaŷ hōm p'aa hēnh ŷ hadäk do paa hä, tóp ŷŷ hēnh”, näng. Tii bā ta tób paa bā takajaa bā, dooh ta yt hagä pēh, yd kabak'ood dāk tabahapāh, baad takabenām ta hä. ⁴⁵ Tii bā tats'yyt 7 karap'aar h'yyb nesaa do wób ta hataa, ta bahānh nesaa doo. Tii bā rabajēē pēē ta tób paa gó. Tii bā rabanyy kán ta hä ká. Ta hä hanäng do paa bahānh tii ká. Tak'ēp tii ká ta hä ká nesaa doo ká. Tii da né da bē hä ká, bēēh, nesaa do moo heb'oooh doo^{††} —näng mā Jesus kyyh sa hä.

Jesus wakāan heh'äät do panyyng n'aa hahŷŷh

⁴⁶ Ti m' hajök do hä Jesus maher'oot ná bā ta ŷŷn kajaa, ta wakāan sii hē m'. Ta w'oo hä m' rababē dāk. Rakarēn paawā ta sii raber'oot. ⁴⁷ Ti m' rē tanyy ky hadoo ta hä:

—A ŷŷn, a wakāan ta w'oo hä rabab'ēēh. Rakarēn mā ōm rasii er'oot —näng mäh.

⁴⁸ Ti m' her'oot do hä Jesus ky hadoo:

—Jaa ti ēēn, jaa ti wakān haa? —näng mäh.

⁴⁹ Ti m' teheet mā ta ma matég sa wē, ti m' taky hadoo:

—B'ēēh hahŷŷh, ān ŷ hedoo doo, wakān haa hedoo doo —näng mäh. ⁵⁰ —Sahōnh hē Ee hŷ pong jé hawät do karēn do moo heb'oooh doo, ti né hē wakān haa hadoo, ti né hē ānh ŷ hadoo, ti né hē ēēn hadoo —näng mā Jesus.

13

Joom tym ky n'aa gó Jesus metēēk do panyyng n'aa hahŷŷh

¹ Ti m' ti noo gó né hē Jesus banyy tób bā naa, ti m' karaj'aa hēnh tabawēēnh. Ta nabyy me tabahyy sooh. ² Hajök kata b'ēēh ta hä. Ti hyb n'aa m' marakate gó tagatség sooh. Hajök doo m' ayyw b'ēēh ta takēēn hä. ³ Ti m' hajōō m' tama metēēk mā sa hä panyyng ky n'aa me m'. Hahŷŷ d' mā ta kyyh:

—Hŷ hadoo joom hejóm do bejoom joom tym. ⁴ Tatsawyh hōm joom tym. Joom tym tatsawyh hōm do wób ta tyw n'aa me takajäk, ti taw'ēēd rabajöh jēng. ⁵ Joom tym wób kajäk pā ta yt hē tabahadoo do jó. Kanahēn its k'ääts tii bā. Ti nanyw

hē taganyyh, kanahēn d'os do k'ääts ta h'yyb. ⁶ Tabajuu bā nanyw hē tatsawyy jēng, dooh ta kóm ta h'yyb. ⁷ Ta tym wób kajäk sasēng kóm banäng bā. Sasēng gajewäng bā ká, dooh tawēē wäd bā. ⁸ Ta tym wób kajäg kán baad tabadoo bā. Taganyyh, baad tabawäng, baad tabeak. 100 nuu me tabejoom do bahānh tabeag kán baad tabadoo bā kajäk do ta tym wób. 60 nuu me tabejoom do bahānh tabeag kán ta tym wób. 30 nuu me tabejoom do bahānh tabeag kán baad tabadoo bā kajäk do ta tym wób ká —näng mā Jesus, panyyng ky n'aa me m' tabaher'oot.

⁹ Ti m' taky hadoo:

—Jé karēn pé ŷ her'oot do tamaa newē bā, taw'ääts hē tahyb n'aa matakēē —näng mäh.

¹⁰ Ti m' ta ma matég rabana Jesus wē ti m' rabeaanh ta hä:

—Hēd n'aa mamaher'oot sa hä panyyng ky n'aa me? —näk mäh.

¹¹ Ti m' taky hadoo sa hä:

—Bē hä P'op Hagä Do an'oo dāk bē hapāh hyb n'aa pooj jé ji nahapāh do hŷ pong jé hawät do bag'āas do ky n'aa hä, ta wób sa hä dooh. ¹² Jé h'yy ganyy dāk doo, ti bahānh P'op Hagä Do banoo ná ta hä ta h'yy ganäng doo. Baad tabahapēē kán tii bā. Jé kanahēn d'os hē h'yy ganäng doo, P'op Hagä Do ado hōm da ta hä kanahēn had'os doo.* ¹³ Rahegāā né paawā m', dooh m' rah'yy genā bā. Ramaa newē né paawā m', dooh m' ramaa napēē bā, dooh m' tagah'ood bā sa hä. Ti hyb n'aa né hē ŷ wén her'oot sa hä panyyng ky n'aa me. ¹⁴ Sa hä kametā dāk hahŷ P'op Hagä Do ky n'aa rod Isajas häd näng do erii wät do paa P'op Hagä Do kyyh Judah buuj sa hä:

“Bē maa newē had'yyt hē né paawā, dooh da tagah'ood bā bē hä.

Bē hegāā had'yyt hē né paawā, dooh bē h'yy ganyy bā.”

¹⁵ “Ta ti ŷ wén her'oot Judah buuj sa ky n'aa hä”, näng mā P'op Hagä Do Isajas hä, “Dooh rah'yy kadawuung wäd bā baad hadoo do hä, hajōō nuu me raky nadaheeh do hyb n'aa.

Sa nabuuj ragetsēē hōm do hadoo.

Raty gatsēē dāk sa matym ranahapāh hyb n'aa.

Tii d' tanado bā paawā rahapāh né paawā, ramaa napāh né paawā, h'yy kadewuung né paawā, wē ŷ rah'yy kawereem né paawā hē ŷ rah'yy ka'eeh hyb n'aa.

Tii d' radoo bā paawā ŷ h'yyb wareem paawā baad rababok hyb n'aa ká.”†

†† **12:45** Hahŷŷ d' Jesus hanäng pēh: Tak'ēp ta bahānh nesaa doo ká sa hä, Jesus raganadoo do hyb n'aa. * **13:12** Ta ti tawén kado hōm sa hä, rahyb n'aa manatakēē do hyb n'aa. Dooh rahyb n'aa p'eed bā P'op Hagä Do panyyng hä. † **13:15** Isajas 6.9-10

16 Ti m' ta ma matëg hã Jesus ky hadoo:

—Ky n'aa kedëng bëëh, bë matym kã rahapäh do hyb n'aa, bë nabuuj kã ramaa napäh do hyb n'aa. 17 Né hup ý né hë hahý bë hã ý her'oot doo: Rababong noo gó, hajök P'op Hagã Do ky n'aa rod maküü, hajök baad habok do maküü, rakarën paawã rahëg'ääs bë hapäh doo, dooh paa rahapëë bã. Rakarën paawã ramaa newëë bë maa newëë doo, dooh paa ramaa napëë booh —näng mã Jesus ta ma matëg sa hã.

18 Ti m' taky hadoo:

—Bë maa newë nyy d' tahañang pé joom tym parar'aah do panyyg: 19 P'op Hagã Do bag'ääs do hã rah'y'y ganenã bã ta ky n'aa ramaa newëë bã, tii bã Nesaa Do Yb asog hõm sa h'y'yb tym gó kejoom do hadoo doo. Joom tym ta tyw n'aa me takajäk hadoo doo. 20 Joom tym pä banäng bã kajäk doo, P'op Hagã Do panyyg maa new'ëë doo, h'y'y gada-jaa gó gad'oo doo. 21 H'y'y gadajaa gó ragado né paawã, nayyy hë rah'y'y gejë hõm, joom kóm nanäng ná do hadoo sa hã. Hejooñh do kametã bã sa hã, sa hã rarahëjã bã na-ääj hë P'op Hagã Do panyyg metëëk doo da rababok do hyb n'aa, nayyy hë rah'y'y gejë hõm. 22 Joom tym sasëng mahang kajäk doo, P'op Hagã Do panyyg maa new'ëë do wób. P'op Hagã Do kyyh ramaa napëë né paawã, rahyb n'aa newë had'y'yt hë badäk hahýý hã ji bawät do hã.† Dajëër hã, sa ma ji tawadii do hã rahyb n'aa h'üüm. Ti hyb n'aa P'op Hagã Do panyyg sa h'y'yb gó hadäk do tawën nahõm. Joom neaak do hedo padëëk tii. 23 Joom tym baad tabadoo bã kajäk doo, P'op Hagã Do panyyg maa new'ëë doo, P'op Hagã Do panyyg hã h'y'y gah'oot doo. P'op Hagã Do karën do baad ramoo bok tii kã. Joom 100 nuu me, 60 nuu me, 30 nuu me takejoom do bahänh tabeaa do hadoo doo tii —näng mã Jesus.

Jawii tiriig mahang joom danäh majiü hejoom do panyyg n'aa hahýýh

24 Ti m' panyyg see ky n'aa me Jesus maher'oot mã sa hã. Hahýý da ta kyyh:

—Hahý panyyg ky n'aa hadoo hý pong jé hawät do bag'ääs do ky n'aa: Ti awät a'y'y joom tym baad hadoo do ta geëw gó hejoom doo. 25 Tii kã, sahõnh hë raba'y'ýh bã, ta majiü bana. Jawii tym tatsawyyh mã tiriig mahang. Ti tabahõm kãn. 26 Ti tiriig tym ganyyh. Ti tiriig ag ganyyh bã, raty gepëë kãn jawii mahang tabahëë däk. §

27 Ti joom danäh karom rabahõm ta wë, ti raky hadoo ta hã:

—Kariw n'aa, —näk —baad hadoo do joom tym mabejoom wät. N'y'y hënh nao jawii ta mahang ganyyh doo? —näk sa kyyh.

28 Tii bã sa kariw n'aa ky hadoo sa hã:

—Majë ý see tii, ti tsawyh häng doo —näng.

Ti ta karom rabeaanh:

—Makarën ää asog hõm jawii? —näk mãh.

29 —Dooh —näng sa kariw n'aa. —Jawii bë basok bã, tiriig tëëg wób bë asog hõm ta mahang —näng. 30 —Na mabëë dó tiriig mahang, tiriig ji bataa bã kã. Tiriig ag ji bataa noo gó ý mejüü da tiriig ag hat'aa do sa hã, jawii pooj jé rasiip, ta natuu hã ramaw'yyd däk hyb n'aa ji ajuu hyb n'aa. Tii bã ý mejüü tiriig ag rabataa, joom tób n'aa yt hã rabenäm —näng joom danäh ta karom sa hã —näng mã Jesus panyyg gó tabeh'üüm.

Panyyg ky n'aa gó Jesus metëëh hahýý hã P'op Hagã Do bag'ääs do ky n'aa

31 Ti m' panyyg see ky n'aa gó Jesus maher'oot mã sa hã. Hahýý da ta kyyh:

—Joom motaad häd näng do tym nad'ëed is do a'y'y ejoom do ky n'aa hadoo, hý pong jé hawät do bag'ääs do ky n'aa. 32 Jããm nad'ëed its né paawã motaad tym bë joom tym mahang, ji waa ty gamabuuj see bahänh tabawäng. P'op tanu däk. Tii bã kã, taw'ëed batooj kãn ta hã kã** —näng mãh.

33 Ti m' panyyg see ky n'aa me Jesus maher'oot mã sa hã. Hahýý da ta kyyh:

—Paw makuj n'aa ýñh ado däk doo, hajõng tiriig s'ëëb mahang tamekuuj däk do ky n'aa hadoo hý pong jé hawät do bag'ääs do ky n'aa. Baad ýñh bajõots däk, baad takamekuuj wät bã kã sahõnh hë tiriig s'ëëb mahang†† —näng mãh.

34 Sahõnh hë ta ti Jesus her'ood wät sa hã panyyg ky n'aa me m'. Sahõnh taher'oot do sa hã, panyyg ky n'aa me né hë m' tamar'oot. 35 Tii da tawën d'oo hahý P'op Hagã Do kyyh ta ky n'aa rod erii wät do paa kametã däk hyb n'aa:

“Ý maher'oot da panyyg ky n'aa me.

Ý maher'oot da sa hã badäk hahý tadu dahäng do noo gó naa kejën wät do paah.”‡‡

Jesus maher'oot nyy d' tahañang pé jawii joom mahang hawäng do ky n'aa hahýýh

36 Ti m' hajök do hã Jesus kedëë hõm. Ti m' tób gó tabajëë suun mãh. Ti m' ta ma matëg rabana ta wë ti m' raky hadoo:

† 13:22 Ta ti hedoo do raty kanewad had'y'yt hë. Rahyb n'aa tón had'y'yt hë sa waa, sa taah, nyy d' rabad'oo doo.

§ 13:26 Jawii hadoo rawén hapäh, taneak do hyb n'aa. Tiriig ti heaak doo. ** 13:32 Joom motaad häd näng do ky n'aa gó Jesus metëëh nyy da P'op Hagã Do bag'ääs do kah'üüm, ny hadoo ta hã h'y'y ka'eeh do kah'üüm. †† 13:33 Pãw makuj jé pad'y'yt hë tiriig s'ëëb mahang kamekuuj däk doo da, jé pad'y'yt hë badäk hahýý bã P'op Hagã Do bag'ääs do bawäd däg da. ‡‡ 13:35 Saaw-Mo 78.2

—Nyy d' mahanäng pé jawii joom mang hawäng do panyyg n'aa hä? —näk mä sa kyyh.

³⁷ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Joom tym baad hadoo do hejoom doo, ýh, Aj'yy Hadoo Do Hý Pong Jé Hana Doo. ³⁸ Joom banäng bá, badäk hahýh há habong doo. Joom tym baad hadoo doo, P'op Hagä Do bag'ääs do karapee. Jawii, Nesaa Do Yb karapee. ³⁹ Joom danäh maji, jawii tym tsawyyh doo, Dijab tii. Tiriig ag rabataa noo gó, badäk hahýh há ji bawät do gawatsig hóm noo gó tii. Tiriig ag taa n'aa, ääs tii. ⁴⁰ Jawii rasok doo da, téeg hõö gó kadawäts toonh do hadoo da, badäk hahýh há ji bawät do gawatsig hóm noo gó. ⁴¹ Ti noo gó Aj'yy Hadoo Do Hý Pong Jé Hana Do mejüü da ta ääs rasog hóm hóm n'aa tabag'ääs doo bá naa sahõnh hë nesaa do wë ji tah'yyb tatuk doo, nesaa do ji moo wät hanoo doo, sahõnh hë nesaa do moo heb'ook doo na-ääj hë. ⁴² Téeg hõö gó, tak'öp haju doo gó da radawäts toonh tii. A'oot da tii bá. Sa tég kamegëej padëek da tak'öp nesaa do rahoop doo hýb n'aa. ⁴³ Tii bá da baad habok doo tak'öp rakawehëe däk da sa Yb bag'ääs doo bá. Papýy bag däk doo da, hanäm do sa hä. Jé karën pé ý her'oot do tamaa newë bá, taw'ääts hë tahyb n'aa matakëe —näng mä Jesus.

Tak'öp ji karën do hadoo hý pong jé hawät do bag'ääs do panyyg n'aa hahýh

⁴⁴ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Tak'öp ky n'aa gebah doo, joom banäng bá kejën këe do ky n'aa hadoo hý pong jé hawät do bag'ääs do ky n'aa. Tak'öp ky n'aa gebah do aj'yy see baw'yyt joom banäng doo bá. Ti p'aa hënh tajeh'aa këe. Tii bá, sahõnh hë tabesëem hóm ta wë hanäng doo, tak'öp tah'yy gadajang do hýb n'aa. Tii ká, ta ma paa sãm me tametsëe joom banäng doo, ky n'aa gebah do bakëe bá —näng mäh.

⁴⁵ —Aj'yy hetsë doo, hesäm doo, tak'öp nu gabarëeh do perora häd näng do hesoos do ky n'aa hadoo na-ääj hë hý pong jé hawät do bag'ääs do ky n'aa. ⁴⁶ Perora tak'öp hetsooh doo, ky n'aa gebah do tabaw'yyt bá ká ta ti hedoo do hes'ëem do sa wë, tabahóm, tabesëem hóm sahõnh hë ta ma ta wë hanäng doo. Tii ká ta sãm me tametsëe perora tak'öp hetsooh doo. SS

Karahi panyyg n'aa gó Jesus eh'üüm do hý pong jé hawät do bag'ääs do ky n'aa

⁴⁷ Ti m' Jesus ky hadoo ënh:

SS **13:46** Hahý d' tahanäng pé pawöp hadoo do panyyg gó Jesus eh'üüm doo: P'op Hagä Do bag'ääs do ky n'aa ji ky n'aa napäh bá, dooh ji hýb n'aa p'eed wäd bá pooj jé ji wë hanäng doo. Dooh ji hýb n'aa hüüm wäd bá badäk hahýh bá ji karën doo, tak'öp hetsooh do hýb n'aa P'op Hagä Do hanaa ji karën do hýb n'aa. *** **13:52** Hahý d' apäh tahanäng pé tii: Jé P'op Hagä Do kyyh p'ooj ub kerih do baad ma kamet'ëeg wät doo, papuuji Jesus met'ëeg wät do na-ääj hë baad tamaa napëe bá, taky dahé bá, tahajaa tamaa met'ëeg bá ta wób sa hä baad hadoo doo, hetsooh do pooj jé kerih do hä, papuuji há na-ääj hë hanäng doo.

—Karahi me tah'ýh b rames'aak do ky n'aa hadoo na-ääj hë, hý pong jé hawät do bag'ääs do ky n'aa. Karaj'aa me radatu karahi. Hajõng hedoo pé sa mo haj'aa. ⁴⁸ Ramo haj'aa enäh bá ká, rej'ooj ná kán ta takëeh há. Ahyy t'oonh mäh. Tii bá arook gó rabataa rasëew hóm doo. Baad nadoo doo, ji nawëh doo, radewäts bëenh tii bá. ⁴⁹ Ti hadoo da badäk hahýh há ji bawät do gawatsig hóm noo gó ääs rabad'oo da. Ääs rabana, tii bá rasëew hóm da badäk hahýh há habong doo. Tsyt hë rabasëm da nesaa do moo bok doo, P'op Hagä Do karën doo da habok do sa mahánh. ⁵⁰ Tii ká téeg hõö gó, tak'öp haju doo gó radewäts bëenh da nesaa do moo bok doo. A'oot da tii bá. Sa tég kamegëej padëek da tak'öp nesaa do rahoop do hýb n'aa —näng mäh.

⁵¹ Ti m' Jesus eanäh mäh:

—Bë maa napäh sahõnh hë ta ti ý her'ood wät doo? —näng mäh.

—Ää maa napäh —näk mäh.

⁵² Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk doo, hý pong jé hawät do bag'ääs do ky n'aa há na-ääj hë ma kamet'ëeg wät doo, tób danäh ta tób bá naa ky n'aa gebah do manyyh doo hadoo ta wób há tametëeh hýb n'aa. Ta gawakö gó naa, aj'yy manyyh ky n'aa gebah do tenäm do paah. Ky n'aa gebah do papuuji hedoo do tamanyyh ta mahang, ky n'aa gebah do pooj ná ta mahang*** —näng mäh.

Ta panang bá Jesus raty n'aa ges'yyk do panyyg n'aa hahýh

⁵³ Ti m' Jesus bahajaa bá ká panyyg gó tamaa metëek doo, tatsyyim kado kán ta tii bá naa. ⁵⁴ Ti m' panang tabawäng do paa bá takajaa bá, ta du doo mä tamaa metëek tób panang bá hasooh do P'op Hagä Do panyyg rayd naherot do yt hë. Maa new'ëe do rahyb n'aa meuunh mä taher'oot do sa hä. Ti m' raky hadoo:

—N'yy hënh naa hahý aj'yy tah'yy ganäng doo? N'yy hënh naa ta hejój tamapehuunh doo? —näk mäh. ⁵⁵ —B'aa bäh gaheh'õök do t'aah nado ti hahýh? Marija nado ta ýh? Tsijaag, Joséh, Simaw, Judas nado ta wakään? ⁵⁶ Sahõnh hë ta änh, bá ab'ëeh ér pa. N'yy hënh naa tahapäh doo, ta hejój? —näk mä tabawäng do babuj n'aa sa kyyh.

⁵⁷ Ti m' rakawajään ta wë. Raty n'aa gesyyg däk mäh. Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—Sahõnh hê sa panang bā raweh'ëeh P'op Hagā Do ky n'aa rod. Jāām hê tabawāng do panang bā, ta tób bā, dooh rawehëë bā —nāng mäh.

⁵⁸Ti m', ta hā rah'y y kana'eeh do hyb n'aa, dooh denaa hê m' Jesus pehuuj bā ta tii bā.

14

Jowāw nu gahem'uun do dajēp do panyy n'aa hahȳh

¹Ti m' ti noo gó né hê Garirej hāj n'aa wahē n'aa, Eróts hād nāng doo, taky n'aa napāh mā Jesus moo wāt doo, Jesus ma metëëk doo. ²Ti m' ta masa n'aa hā taky hadoo:

—Jowāw nu gahem'uun do paa né tii. Ganā wāt dejēp do paa mahang! Ti hyb n'aa tawén kabaj'aa —nāng mā Eróts.

³Eróts mejūū paa ramoo maso dāk, ramoo maw'y yd dāk, radawāts gëēt Jowāw nu gahem'uun doo. Tii d' Eróts wén d'oo mā Erodija, ta hyȳj Pirip hād nāng do ȳym hyb n'aa. ⁴Hahȳ d' paa Jowāw kyyh Eróts hā:

—Dooh P'op Hagā Do ky n'aa jaw'y yk do an'oo bā magat'ëë bā a hyȳj ȳym —nāng paa Jowāw nu gahem'uun do kyyh Eróts hā.

⁵Eróts karēn né paawā m' tadaj'ëep Jowāw, taje'ȳm mā hajók doo. Hajók do tawén je'ȳm, P'op Hagā Do ky n'aa rod ti Jowāw sa hā.

⁶Ti m' Eróts ta yd enāng do heen n'aa noo gó, jām ta heen n'aa ramoo bok noo gó, Erodija toog bajām sa matym gó. Ti m' tak'ēp mā Eróts tsebee kán ta wē. ⁷Ti hyb n'aa taky dāng tabanoo maruus hā, maruus karēn do né hē. P'op Hagā Do hād gó m' ta ky dāng, dooh taky kahȳd bā maruus bahapāh hyb n'aa. ⁸Ti m' maruus ȳyn ta hā taky mejūū do hyb n'aa taky hadoo:

—Na, ȳ karēn ta hood gó mabanoo hā ȳy Jowāw nu gahem'uun do nu gabóg —nāng mäh.

⁹Ti m' tak'ēp mā sa wahē n'aa hyb n'aa tón wāt. Ti hadoo né hē, ta ky bajawaa hyb n'aa m', tatsyyd bong do taky dāng do ramaa napāh do hyb n'aa tagadoo maruus ets'ēp wāt doo. ¹⁰Ti m' tamejūū tadawāts gëēt doo gó ranu gahög hõm hyb n'aa Jowāw. ¹¹Ti m' ta hood gó ramanaa ta nu gabóg maruus wē. Ti m' maruus an'oo dāg kán mā ta ȳyn hā kā. ¹²Ti m' Jowāw ma matēg rabana rabeheēn hyb n'aa ta hub. Ti m' radakā jēng. Ti m' Jesus rapanāk.

Jesus pahuunh do 5 miw sa waa panyy n'aa hahȳh

¹³Ti m' Jowāw radaj'ëep Jesus ky n'aa napāh bā m', ta m'aa hēnh mā ta ma matēg daheeh rabahõm kán marakate gó ta wób rabadoh hēnh paawā. Ta wób, hajók do raky n'aa napāh bā m' n'y y hēnh Jesus rabah'ūūm, sa jawén mā rabah'ūūm sa

panang bā naa ta takēen hā. Sa pooj jé m' rakajaa. ¹⁴Ti m' Jesus basoop bā, hajók do tabahapāh bā m', tat'y yd mehīn mā sa hā. Nahēē enāh do sa mahang habong do taheso hõm mäh.

¹⁵Tūūh dāg kā m', ta ma matēg rabana ta wē, ti m' raky hadoo ta hā:

—Tūūh dāg —nāk mäh. —Dawëē hyȳh. Mamejō hajók do panang banāng hēnh rabahõm sa waa retsëē hyb n'aa —nāk mäh.

¹⁶Ti m' Jesus ky hadoo:

—Dooh. Na mayw babā. Bē né hē hanoo sa waa —nāng mäh.

¹⁷Ti m' raky hadoo:

—Jāām hē ti hanyi is āā wē ji ma poo oow pé pāw, pawóp its tah'ȳb —nāk mäh.

¹⁸—Na b'ëep. Bē mana wē ȳy —nāng mā Jesus.

¹⁹Ti m' Jesus mejūū hajók do rabehyy b'ëeh hyb n'aa jawii jó. Ti m' tabasog dāk mā pāw, tah'ȳb na-āāj mäh. Hyȳ pong jé taty dāng bā m', P'op Hagā Do hā taky hadoo:

—Ōm taw'āāts hē Ee. Man'oo dāk āā tā, man'oo dāk āā waa —nāng mäh.

Ti m' pāw taganebāh bong, tets'ëē hõm mā ta ma matēg sa hā, rabets'ëē hõm hyb n'aa hajók do hā kā. ²⁰Tii bā kā m', sahõnh hē m' rabawëē bong. Wog enā hõm mā sahõnh hē. Ti m' mad'aak do ta ma matēg rata hõm kawaju gó. ¹²m' kawaju gedē hõm mäh. ²¹Hawëē bong doo, 5 miw mā ajyy. Ȳȳ, karepē na-āāj hē, dooh m' taketsén bā.

Tamii pong jó Jesus bawāt do panyy n'aa hahȳh

²²Ti m' nanyw hē ta ma matēg Jesus mejūū ragatsēg t'oonh marakate gó, ta pooj jé tamyj̄ dāk hēnh rabatsēg hõm hyb n'aa. Ti nuuj jé m' takedëē hõm hajók do sa hā. ²³Takedëē hõm do jawén paa bā m', tabasëek ta mab hē waëē jó, P'op Hagā Do sii taber'oot hyb n'aa. Tabadajuu dāk bā m', ta mab hē m' Jesus bayyw gëēt. ²⁴Dawëē péj mā ta ma matēg rababoo dāg kán mā ti nuuj jé karaj'aa me. Tak'ēp maadaka betaam marakate gā. Dooh m' tahõm rahëē doo. Bah'ood ty gahēm mäh.

²⁵Ti m' tapaj'ëē pooj jé Jesus bahõm kán sa wē tamii pong jó. ²⁶Ti m' rabahapāh tamii pong jó hana doo, tak'ēp mā rabe'ȳm bong.

—Wāt ta ti dajēp do saw'ëeng paah! —nāk mäh.

Awaaw bong mäh, tak'ēp rabe'ȳm bong do hyb n'aa m'.

²⁷Ti m' nanyw hē m' Jesus ky hadoo sa hā: —Bē e'ȳm manāh! Ȳ ti hyȳh —nāng mäh.

²⁸Ti m' Peed ky hadoo:

—Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Doo, õm tado bā, ȳ mamejō tamii pong jó a wē ȳ bahõm hyb n'aa —nāng mäh.

²⁹—Ej. B'ëep ana —nāng mā Jesus ta hā.

Ti m' Peed gatsëg nyyh, ti m' tamii pong jó tabahôm kân mã Jesus wë. ³⁰ Ti m' tak'ëp bah'ood bahëm do tabahapäh bä m', tabeyÿm wät mäh. Ti m' ta du doo bä m' tadasug jëng bä, tak'ëp mã tageëënh Jesus hä:

—ÿ medëëb Tak'ëp Hyb N'aa Jawyik Doo! —näng.

³¹ Ti m' nyyw hë m' Jesus moo maso däk Peed. Ti m' taky hadoo:

—Kanhën d'os hë h'yy ka'eeh do òm! —näng mäh. —Hëd n'aa mah'yy ganahoot? —näng mã ta kyyh Peed hä.

³² Ti m' marakate gó ragatsëg t'oonh bä m', bah'ood badoo wät. ³³ Ti m' marakate gó hat'oonh do Jesus mã raj'aa etsë. Hahÿÿ d' mã sa kyyh:

—P'op Hagä Do T'aah né hë òm —näk mäh.

³⁴ Rabatsëg hõm bä m', Genesaréh häj n'aa bä m' marakate badëë jad kân. ³⁵ Ti m' ta ti babuj n'aa rabahapäh bä Jesus né ti kajaa doo, ramejüü jë pad'yyt hë hëëj ta ti w'oo hä hanäng doo bä rapanäk hyb n'aa. Ti m' ramenaah nahëë enäh do sa mahang habong do Jesus wë. ³⁶ Ti m' rabetsëë ta hä tabanoo nahëë enäh do ramoo kejäk hyb n'aa ta saroor noo byyh hä. Ti m' sahõnh hë nahëë enäh do ta hä moo kajäk doo, heso padäg kân mäh.

15

Ji h'yyb gó naa né hë nesaa do ky n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' Parisëw wób, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do wób na-ääj mäh, Jerusarënh bä naa han'aa do rabana Jesus wë, ti m' rabeaanh ta hä:

² —H'ëed hyb n'aa a ma matëg raky nadaheeh ër wahë makü metëëk doo? Rawa do pooj jë, dooh ramoo ketsyyd bä ër wahë makü rabahed'oo doo da! —näk mã sa kyyh.

³ Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—ÿ eanh bë hä —näng mäh. —Tii ënh bë ky nadaheeh ënh P'op Hagä Do mejüü doo? Bë wahë makü mejüü do bë ky daheeh? —näng mäh. ⁴ —Hahÿÿ da P'op Hagä Do kyyh: “Bë wehëë bë yb, bë wehëë bë ÿÿn.”* “Ji daj'ëep ta yb, ta ÿÿn ky n'aa wasee doo.”† ⁵ Tii d' né paawä ta kyyh, ta see hado däk bë metëëk doo —näng mã Jesus. —Hahÿÿ da bë kyyh: “Jé ta yb, ta ÿÿn hä taky hado bä, 'Hä ÿ naa magadoo do pan'aa paawä, P'op Hagä Do matym n'aa däg tii. Doo bë hä ÿ an'oo wäd bä', taky hado bä, ⁶ ti bä, ta tii d' ky hadoo doo, dooh ji mejõ wäd bä ta tii me ta yb taweh'ëeh hyb n'aa”, näk bë kyyh. Bë

wahë makü ma metëëk do bë ky sÿüt do hyb n'aa bë eréd hõm P'op Hagä Do mejüü doo. ⁷ J'ooj madäk doo me ky ken'yyim do bëëh! Baad né paa hahÿ P'op Hagä Do ky n'aa rod Isajas häd näng do kyyh bë ky n'aa: ⁸ “J'ooj madäk doo me ÿ raweh'ëëh. Sa kyyt tii. Dawëë sa h'yyb bawät mahänh ÿÿ. ⁹ Doo h këh ÿ tado bä ti rama metëëk doo. Raky n'aa jawyyg ub tii. Ti hyb n'aa daap hë ti ta ti ÿ rahyb n'aa jew'yyk doo”‡ —näng mã Jesus Isajas her'oot do paa P'op Hagä Do kyyh.

¹⁰ Ti m' hajök do ta tii bä hab'ëëh do Jesus naëënh ta wë. Ti m' taky hadoo sa hä:

—Bë maa newë da, bë h'yy genä da ÿ her'oot do hä. ¹¹ Ji noo me hajëng do hyb n'aa nado ji nas'aa däk P'op Hagä Do hä. Ji noo me hanyyh do tii, hanoo ji nas'aa däk do P'op Hagä Do hä —näng mäh.

¹² Ti m' badah peej ta ma matëg raky hadoo ta hä:

—Mahapäh a kyyh, dooh taw'ääts hë tado Parisëw sa hä? —näk mã sa kyyh.

¹³ Ti m' panyyg gó m' Jesus ky gadoo:

—Kasog hõm da sahõnh hë joom Eë hÿ pong jë hawät do nejoom hõm doo —näng mäh. ¹⁴ —Na manäh. Na kamawejän. Ta wób sa h'yyb mahüüm n'aa ty temah do tii. Ty tamah do ta da ty hadoo do tamahüüm bä, gadarong doo hënh rakajäk séd hä —näng mäh.

¹⁵ Ti m' Peed ky hadoo:

—Ää mamaher'ood. Nyy d' mahanäng pé ta ti ji noo me hajëng do panyyg? —näng mäh.

¹⁶ Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—Bë h'yy ganah'ood nä? —näng mäh. ¹⁷ —Ji hä hajëng doo, ji wog gó ti tabajëng, ta jawén anyyh p'aa hënh. ¹⁸ Tii d' nado ji noo me henyyh do hä. T'öp naa, ji h'yyb tym gó tabana tii. Ti né hë ti P'op Hagä Do hä ji nas'aa däg hanoo doo. ¹⁹ Ji h'yyb tym gó naa tabana nesaa do ji hyb n'aa newëë doo. Ji h'yyb gó naa né hë tabana ji da hadoo do ji daj'ëep doo. Ji h'yyb gó naa tabana ji karën do ji bagä do ti ÿÿm nadoo do sii, ji patug nadoo do sii. Ji h'yyb gó naa né hë tabana ti ji ets'ëëk doo, daap hë ji da hadoo do ji ky n'aa tapaa doo, ji da hadoo do ji ky n'aa rejää doo kä. ²⁰ Ta ti hadoo do hyb n'aa P'op Hagä Do hä ji nas'aa däg. Ji moo kanets'yyt doo me ji awa do hyb n'aa nado ji nas'aa däg P'op Hagä Do hä§ —näng mã Jesus kyyh ta ma matëg sa hä.

ÿÿnh ta s'ee hënh naa ta toog ky n'aa her'oot do panyyg n'aa hahÿÿh

* 15:4 Esodo 20.12, Dew-Teronom 5.16 † 15:4 Esodo 21.17, Rewitikos 20.9 ‡ 15:9 Isajas 29.13 § 15:20 Parisëw, sahõnh hë Judah buuj wób sii hë, dooh rawëë bä, dooh rawa bä ramoo kanetsyyd bä pooj jë, sa wahë makü mahetëk doo da. Baad ub né paawä ji moo ketsyyd bä ji awa, ji awëh do pooj jë, ta bahänh Parisëw ran'oo bä. Doo h ragenaag bä, hajõõ nuu me, sa wahë makü mahetëk doo da ta wób sa moo ranahetsyyd bä.

²¹ Ti m' ta tii b' naa Jesus bahôm hëej panang Tiir häd näng doo, Sidôn häd näng do nedaa bä badäk doo hënh. ²² Ti m' ȳñh, Kanaäh buuj, Isaraéw buuj nado, ta tii bä hawät do ana kân Jesus wë. Ti m' tak'ëp mä ta kyyh Jesus hä tabetsëe bä. Hahȳy d' mä ta kyyh:

—Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, —näng mäh —Dawi makû panaa, —näng mäh —y mat'yyd mehîin! Tak'ëp nesaa do tok ȳ bahoop karap'aar h'yyb nesaa do ta hä hadäk do hyb n'aa —näng mäh.

²³ Ti m' dooh Jesus ky gado bä. Ti m' ta ma matëg rabana ta wë, ti m' tak'ëp mä rabetsëe ȳñh tamejô hôm hyb n'aa. Hahȳy d' mä ta kyyh:

—Mamejô hôm. Èr jawén tabana. Tageëej had'yyt hë —näk mäh.

²⁴ Ti m' ȳñh hâ Jesus ky hadoo:

—Jââm hë Isaraéw buuj dawëe P'op Hagä Do mehânh habong do sa wë ȳ P'op Hagä Do mejüü —näng mäh.

²⁵ Ti m' Jesus wë ta taron nu paa me ȳñh bahyy häng. Ti m' taky hadoo:

—Ȳ mamasaa, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo! —näng mäh.

²⁶ Ti m' panyyg ky n'aa gó Jesus ky gadoo:

—Taw'âats hë nado karepë sa waa ji ado hôm bä ji banoo hyb n'aa sa masâäh awaar taah hä —näng mä Jesus kyyh ȳñh hä.

²⁷ Ti m' ȳñh ky gadoo. Jesus kyy gó né hë m' taky hôm:

—Ehub né hë òm Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo —näng mäh. —Ti hado né paawä, awaar sii hë rabawa sa danäh waa hyyy tüü kajäk doo —näng mäh.

²⁸ Ti m' Jesus ky hado kân ta hä:

—Tak'ëp né hë mah'yy ka'eeh! Ti hyb n'aa ȳ an'oo däk hä ȳ metsëe doo —näng mä Jesus ta hä.

Ti m' ti noo gó né hë tabahub däk ȳñh toog.

Hajông sa nahëe Jesus asog hôm do panyyg n'aa hahȳy

²⁹ Ti m' Jesus tsyym kado kân. Karaj'aa Garirej häd näng do nabyy me tatabëe. Ti m' tabasoo. Waëe hä m' tabasëe, ti m' tabahyy sooh. ³⁰ Hajök rabana ta wë. Ramenaa ta wë nabong doo, ty temah doo, moo gedóm doo, tsyym gedóm doo, nabuuj gatamah doo, hajök nahëe enäh do wób. Ti m' sa nahëe Jesus basog hôm. ³¹ Ti m' tsyym gedóm do aboo padëek, nabong do paa aboo padëek, ty temah do paa ty enä padëek, ner'oot do paa er'ood padëek, ta tii bä hab'ëeh do rabahapäh bä, rahyb n'aa

meuuj kân mäh. Ti m' raj'aa etsëe kân P'op Hagä Doo, Isaraéw buuj h'yy kaha'eeh doo.

Jesus pahuunh do 4 miw sa waa panyyg n'aa hahȳy

³² Ti m' Jesus naëej nä ta ma matëg, tamer'oot hyb n'aa. Ti m' taky hadoo:

—Ȳ t'yyd mehîin hahȳ èr wë kata pad'ëek doo. Tamawoob däg ta äh si ȳ rababok. Dooh sa waa péh. Dooh ȳ karën bä sah me rabaaj hôm bä. Naheba padäg da, degôn jëng da sah mahȳy ta hõö bä —näng mä Jesus ta ma matëg sa hä.

³³ Ti m' ta ma matëg raky hadoo:

—Hajök né hahȳy. Nyy bä ää baw'yyt babä sa waa? Dawëe bä. Dooh ta nawaa babä —näk mäh.

³⁴ Ti m' Jesus beaanh:

—Nyy hë päw bë wë? —näng mäh.

—Ti anäng setsi päw, pawóp its tah'ȳyb ned'ëed is doo —näk mäh.

³⁵ Ti m' Jesus mejüü hajök do rabehey b'ëeh tüü. ³⁶ Ti m' tabasog däk päw, tah'ȳyb na-ääj mäh. Ti m' taky n'aa etsëe sa waa hyb n'aa. Tii bä m' taganebäh boo kân, tets'ëe hôm mä ta ma matëg sa hä, rabets'ëe hôm hyb n'aa hajök do sa hä kä. ³⁷ Tii bä kä m', sahõnh hë m' rabawëe bong. Wog enä hôm mä sahõnh hë. Ti m' rabawëh do jawén paa bä m' mad'aaak do ta ma matëg rabata däk arook gó. Setsi m' arook gedë hôm doo.

³⁸ 4 miw mä ajyy ti hawëe bong doo. Ȳy, karepë na-ääj hë m', dooh m' taketsén bä.

³⁹ Ti m' hajök do hä Jesus kedëe hôm jawén paa bä, tagatsëg sooh mä marakate gó. Ti m' tabahôm kân hëej panang Magadân häd näng do nedaa bä badäk doo hënh.

16

¹ Ti m' Pariséw, Saduséw daheeh rabana Jesus wë. Ti m' Jesus rametty hyb n'aa ramejüü mä tapahuuj bä sa matym haj'aa wë hä.*

² Ti m' Jesus ky hadoo:

—Pap'ȳj badëe hyng bä, “Jati d' banäm”, bë ky hetëg, bahiin do hyb n'aa wë puh.

³ Bâp paah, “Ti awät da bah'ood. Adoos da”, näk bë kyyh, tabahiin do hyb n'aa naëng pooh. Bë h'yy genä né paawä naëng hadoos do heen n'aa hä, banäm do heen n'aa hä wë hä kametëeh doo, dooh bë h'yy genä bä da hë ta heen n'aa bë hä kametëeh do hä.† ⁴ Da hë badäk hahȳy hä habong doo, nes'aa sa h'yyb. P'op Hagä Do hä rahyb n'aa eréd hôm ta see hä rah'yy kawerem hyb n'aa. Tii d' né paawä sa h'yyb, ȳ ramejüü ȳ pahuunh hyb n'aa ta metëe n'aa sa matym haj'aa.

* **16:1** Jesus wë Pariséw, Saduséw daheeh rakamajî. Dooh raky dahë bä P'op Hagä Do mejüü do Jesus tado bä. Sa hä péh, dooh Jesus haja bä wë hä tapahuuj bä, rawén mejüü sa matym haj'aa Jesus pahuunh wë hä. J'ooj madäk doo me ramejüü do hyb n'aa, Jesus wén manetëeh sa hä rakarën do paawä.
† **16:3** Hajông Jesus pahuuj né paawä, dooh rah'yy genä nä bä P'op Hagä Do T'aaah tado bä.

Dooh da ȳ metä bä sa hä. Jääm né da P'op Hagä Do ky n'aa rod Jonas häd näng do ta metëe n'aa hadoo sa hä kametëeh da —näng mä Jesus.

Ti m' Jesus bahôm kân sa mahânh. Panang s'ee hênh mä tabahôm.

Pariséw, Saduséw rama metëek do mahânh ji hyb n'aa matakëe do ky n'aa hahÿyh

⁵Ti m' karaj'aa ta ma matëg rabatsëg hõm bä, ramabaan sa waa päw. ⁶Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—Baad bë hyb n'aa matakä da. Baad bë kanä da Pariséw, Saduséw sa päw makuj n'aa mahânh —näng mäh.

⁷Ti m' ta ma matëg rakaner'ood bong Jesus her'oot do ky n'aa. Hahÿy d' mä sa kyyh:

—Dooh ër mana päw. Tii d' tawén edoo —näk mä sa kyyh.

⁸Ti m' Jesus hapäh ti raky n'aa hajëm doo. Ti m' tabeaanh sa hä:

—Kanhën d'os hë h'yy ka'eeh do bëeh. H'ëed hyb n'aa bë hyb n'aa tón päw bë mabaan doo? ⁹Dooh tagah'ood nä bë bë hä? Bë mabaan hõm 5 päw ȳ etyn bong do 5 miw sa hä? Bë mabaan hõm nyy hë kawaju bë gedë hõm mad'aak doo? ¹⁰Bë mabaan hõm setsi päw ȳ etyn bong do 4 miw sa waa? Nyy hë arook bë gedë hõm mad'aak doo? ¹¹Hëd n'aa bë h'yy ganenä nä päw ky n'aa nado bë ȳ maher'oot doo? “Bë hyb n'aa matakä da Pariséw, Saduséw sa päw makuj n'aa”, näng kéh ȳy —näng mäh.

¹²Ti m' rah'yy kadawuung kân nyy d' tahanäng péh. Dooh päw makuj n'aa mahânh rakan'yyh do pan'aa tado bä. Dooh. Pariséw, Saduséw rama metëek do mahânh Jesus karën rakan'yyh.

Jesus ky n'aa Peed her'oot do panyyg n'aa hahÿyh

¹³Ti m' hëej panang Sesareja Pirip häd näng do nedaa badäk doo hênh Jesus kajaa bä, tabeaaj kân mä ta ma matëg sa hä:

—Jaa m' ȳyh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo, sa nooh?

¹⁴Ti m' raky hadoo:

—Ta wób noo m' òm mä Jowâw nu gahem'uun do paah. Ta wób noo m' òm mä Eriij maküüh. Ta wób noo m' òm mä Jeremiij maküüh. Ta wób noo m' òm mä P'op Hagä Do ky n'aa rod p'ooj ud dejëp do see paah —näk mä sa kyyh ta hä.

¹⁵—Bë hä ênh? Jaa ȳ bë hä ênh? —näng mä Jesus sa hä.

¹⁶Ti m' Simaw Peed ky hadoo:

—Òm ti Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo. P'op Hagä Doo, hedëb had'yyt do T'aah òm —näng mäh.

¹⁷Ti m' Jesus ky hadoo:

—P'op Hagä Do ky n'aa edëng do òm, Simaw, Jonas t'aah. Òm wén ky n'aa kedëng, dooh aj'yy tado bä a hä metëeh do ta ti maher'oot doo. Ee, hÿ pong jé hawät do né tii, ta ti a hä metä wät doo. ¹⁸Ti hyb n'aa ȳ ti her'oot hahÿyh: Òm Peed, pä tahanäng doo. Pä tób ta jó ji tama sooh do hadoo da òm. Òm da hä ȳ h'yy ka'eeh do du n'aa doo. Dooh da Ades häd näng doo, dajëb hejój, haja bä hä ȳ h'yy ka'eeh doo, kahüüm had'yyt da. ¹⁹Ȳ anoo da a hä hÿ pong jé hawät do bag'ääs doo gó mabag'ääs hyb n'aa.† Badäk hahÿy bä mananoo doo, hÿ pong jé P'op Hagä Do nanoo do né tii. Badäk hahÿy bä manoo doo, hÿ pong jé P'op Hagä Do anoo do né tii —näng mä Jesus kyyh Peed hä.

²⁰Ti m' Jesus mejüü ranaher'oot hyb n'aa ta wób sa hä Kristo tado bä.

Jesus her'oot do tadajëp do ky n'aa hahÿyh

²¹Ti m', ti noo gó naa Jesus du doo tamaher'oot ta ma matëg sa hä nesaa do tabahoop do pan'aa ky n'aa. Hahÿy d' mä ta kyyh:

—P'op Hagä Do karën Jerusarënh hênh ȳ bahôm ër wahë n'aa moo gó, P'op Hagä Do tób n'aa yt moo heb'ooh do sa wahë n'aa moo gó, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do sa moo gó na-ääj hë hajông ȳ bahoop hyb n'aa, ȳ radajëep hyb n'aa, tamawoob hë ta äh tabado däk bä ȳ ganä wät p'aa hênh hyb n'aa —näng mä ta ma matëg sa hä.

²²Ti m' Peed naëënh dawë hä. Ti m' taky ge'ȳm Jesus, tii d' tanaher'oot hyb n'aa.

—Dooh. Tii d' edo manäh, Hyb N'aa Jawyk Doo! Dooh ȳ karën tii d' a hä —näng mäh.

²³Ti m' Jesus ty kaw'ööd däk ta wë. Ti m' Peed taky geäm wät:

—J'ëep! Ahôm mahânh ȳy, Nesaa Do Yb!§ —näng mäh. —Ȳ mah'yyb panas'ëeh. Dooh mah'yyb dëë bä P'op Hagä Do karën do hä. Ajyy rakarën do hä ti mah'yyb däk —näng mäh.

²⁴Ti m' sahõnh hë ta ma matëg hä Jesus ky hadoo:

—Jé karën pé hëp ȳ hata tabahadoo hyb n'aa, taw'ääts hë teréd hõm ta hä hë tah'yy ka'eeh doo, taw'ääts hë teréd hõm ta hä

† 16:19 Hahÿy da Gereg kyy me pooj jé hahÿ kerih do kyyh: “Ȳ anoo da a hä hÿ pong jé hawät do bag'ääs doo bä ta noo tég. Badäk hahÿy bä mamaw'yyd däk doo, hÿ pong jé kamaw'yyd däk né d' tii. Badäk hahÿy hä masood hõm doo, hÿ pong jé kasood hõm né d' tii.” P'ooj ub, sa kariw n'aa ta s'ee hênh rabok bä ranoo sa kaser n'aa sa tób tég, sahõnh hë rabaheg'ääs hyb n'aa ti nuuj jé. Dooh P'op Hagä Do bag'ääs do noo nyy bä, dooh ta noo tég nyy bä. Panyyg gó Jesus maher'oot Peed.

§ 16:23 Jesus h'yyb hapäh Nesaa Do Yb kyy gó m' Peed her'oot doo. Ti hyb n'aa tii da Peed tawén ky geäm wät.

hē tahyb n'aa newëë doo. Taw'ääts hē da tagado had'yyt hē ta hoop do hēp ŷ n'aa. Taw'ääts hē tagadoo hēp ŷ n'aa radajëëb bā na-ääj hē. Taw'ääts hē ŷ taky daheeh, taw'ääts hē ŷ bawät doo da da ti bawät. ²⁵ Tii d' ŷ wén edoo, badäk hahÿÿ hä ji hawät do tak'ëp kamahän doo, jé ta hoop do hēp ŷ n'aa jeÿÿm doo, dooh da P'op Hagä Do wë tanu dëë bā. Jé hēp ŷ n'aa ta hoop do gadoo péh, hēp ŷ n'aa tadajëëb bā, ta h'yyb tym P'op Hagä Do wë da tanu däng. ²⁶ Héd n'aa ji karën sahõnh hē badäk hahÿÿ ji ta danäh, ji h'yyb tym banesaa hēnh tahõm bā? Dooh ta sām ji ad'oo pé ta s'ee hēnh ji h'yyb tym nahõm hyb n'aa. ²⁷ Ta ti ŷ wén her'oot, ŷÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo, ŷ bahyng da Ee bag tak'ëp gabarëëh doo gó, ta ääs sa daheeh. Tii bā da ramoo bok do pénh da ŷ banoo sahõnh hē sa hā ta sām. ²⁸ Baad bē ŷ maher'oot. Ta wób babā èr mahang habong doo, rahapäh nā da ŷÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do ŷ du doo noo gó ŷ bag'ääs doo. Radejöp do pooj jé rahapäh nā da tii. Né hup ŷ né hē ta ti ŷ her'oot doo —näng mã Jesus kyyh.

17

Jesus kawareem do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' ji moo oow see pé sa ā jawén paa bā m', Jesus mahüüm ta sii Peed, Tsijaag, Jowāw daheeh. Tsijaag hÿÿj mã ti Jowāw. Ti m' rabas'ëëg kån waëë p'op nu dāk do hā. Sa mab hē m' rabasëëk. ² Ti m' Jesus kawareem dāk sa matym gó. Ta see hado dāk mãh. Papÿÿj bag hadoo mã Jesus mamets gabar'ëëng dāk. Tak'ëp mã ta saroor bahawag dāk, ta bag hadoo mãh. ³ Ti m' p'ooj ub habong do paa Eriij, Mosees häd enäh do rakas'ee b'ëëh sa matym gó. Jesus sii m' raber'oot.

⁴ Ti m' Peed ky hadoo Jesus hā:

—Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, —näng mãh —taw'ääts hē babā èr hā! —näng mãh. —Makarën bā tamawoob hē ta tób n'aa ŷ temaa toonh. Sét hē a tób, sét hē Mosees tób, sét hē Eriij tób —näng mãh.

⁵ Ti m' Peed ber'oot nā bā nayyw mã wë puh gabarëëh do tabadäng sahõnh hē sa hā. Wë puh gó m' P'op Hagä Do ber'oot. Hahÿÿ d' mã ta kyyh:

—Hahÿÿ tah ŷÿ, tak'ëp ŷ kamahän doo. Baad ŷ h'yy gadajang ta wë. Bë maa newë, bë ky dahé ta kyyh —näng mãh.

⁶ P'op Hagä Do kyyh Jesus ma matëg ra-maa napäh bā m', tüü m' rabehyy b'ëëh tak'ëp rabe'ÿÿm do hyb n'aa. Tüü m' sa maboer me rabehyy b'ëëh. ⁷ Ti m' Jesus

bana sa wë, ti m' sa hā tamoo däng bā m' taky hadoo:

—Bë as'ëëg bēh! Bë eÿÿm manäh! —näng mãh.

⁸ Ti m' rabaheg'ääs bā m', jääm hē Jesus rahapäh. Dooh boo m' Jesus pa hab'ëëh do paah.

⁹ Ti m' rabahyk bā m' Jesus mejüü rana-her'oot hyb n'aa rahapäh doo. Hahÿÿ d' mã ta kyyh:

—Bë her'ood manā ta wób hā bë hapäh doo, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do ganā wät bā ká dejöp do mahang —näng mãh.

¹⁰ Ti m' rabeaanh ta hā:

—Héd n'aa, Kristo kajaa do pooj jé Eriij m' matëëh Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do raheer'ood bā? —näk mã sa kyyh.

¹¹ Ti m' Jesus ky gadoo:

—Se hub né hē. Eriij matëëh né da sahõnh hē tabenäm hyb n'aa —näng mãh. ¹² —Ti hadoo né hē, bë ŷ maher'oot hahÿÿh: Eriij ewäd hyng né hē. Ewäd hyy né paawā, dooh rah'yy genā bā ta wë, dooh ramepëë bā. Rah'yy kajäk doo da né hē rabad'oo paa ta hā. Ta hā rabad'oo doo da, sa moo gó ŷÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo, ŷ ahoop da na-ääj hē —näng mã Jesus kyyh.

¹³ Tii bā m' ta ma matëg rah'yy kadawu-ung kån: Jowāw nu gahem'uun do paa ky n'aa Jesus her'oot wät.*

Pahëëw Jesus haso dāk do panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁴ Ti m' Jesus rakajaa bā ká m' hajök do rabab'ëëh bā, sa see ana ta wë. Ta taron nu paa me m' tabahyy häng ta wë. ¹⁵ Ti m' taky hadoo:

—Hyb N'aa Jawyk Doo —näng mãh. —Mat'yyd mehün tah ŷÿ —näng mãh. —Mera. Tüü takepëëd had'yyt hē, tsanamäts dāk. Tak'ëp nesaa do taba hoop. Ta hā ta nahëë adëë bā, hajöo nuu me tëëg hõõ gó takadewëës. Ta me tabahop na-ääj hē —näng mãh. ¹⁶ —ÿ mana wät a ma matëg sa wë. Dooh rahaja bā rado hõm bā ta nahëëh —näng mã aj'yy kyyh.

¹⁷ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Baad P'op Hagä Do hā h'yy kana'eeh do bëëh, da hē badäk hahÿÿ bā habok doo! Baad nado bë h'yyb tym —näng mãh. —Hajöo nuu me ŷ bawät nā g'eeh bë mahang bë ky dahé dāk hyb n'aa ká? ŷ hād h'yyb napan däg bë hā, hā ŷ bë h'yy kanasadā nā do hyb n'aa —näng mãh. —Bë mana b'ëëp pahëëw —näng mãh.

* **17:13** Rukas 1.17 hā na-ääj hē takerii dāk hahÿÿ ky n'aa. Eriij makü bawäd wät doo da Jowāw bawät paah. Ti hyb n'aa ti né hē ti Eriij Jesus wén näng, Eriij tanado né paawā. Dooh Jowāw hā Eriij makü kesog bā, jääm hē tabawäd wät doo da tabawäd wät.

¹⁸ Ti m' karap'aar h'yyb nesaa doo, pahëew hã hadäk doo, Jesus geãm wät tabanyyh hyb n'aa. Ti m' karap'aar h'yyb banã kãn pahëew hã hadäk do paah. Ti noo gó né hë karapee bahas'oo däk.

¹⁹ Ti m' sa m'aa hënh mä ta ma matëg rabeaanh ta hä:

—H'ëed hyb n'aa äã wén nahajaa äã habëe hõm bã karap'aar h'yyb nesaa doo? —näk mäh.

²⁰ Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—Dooch baad P'op Hagä Do hä bë h'yy kae nä do hyb n'aa bë wén nahajaa —näng mäh. —Né hup ý né hë hahý ý her'oot doo: Motaad häd näng do tym nu nad'ëet do ta tym. Ti tahanyy bã paawä bë h'yy ka'eeh doo, tii b' bë haja paawä hahý waëë bë mejüü takahýyd häng hyb n'aa. Bë paawä taky daheeh. Kanahën d'os hë né paawä baad bë h'yy kae bã, dooch paawä bë nahajaa péh —näng mäh. [²¹—Jääm hë P'op Hagä Do hä ji ky n'aa etsëe doo me, ji noo kanawa doo me, ta ti hadoo pé karap'aar h'yyb nesaa do banyyh —näng mäh.]

²² Ta jawén mäh, Garirej hãj n'aa bã m' rakataa bã m', Jesus ky hadoo sa hä:

—Ýh, Aj'yy Hadoo Do Hý Pong Jé Hana Doo, ý da ran'oo däk da ta wób sa moo gó.

²³ Ý radaj'ëep da. Tamawoob hë ta ä jawén paa bã, ý ganã wät da p'aa hënh —näng mä Jesus ta ma matëg sa hä.

Ti m' rah'yy ketón bong mä ta her'oot do hyb n'aa.

P'op Hagä Do tób n'aa dajëer n'aa ji hepak do panyyg n'aa hahýyh

²⁴ Tii kã m', Kapar-Naüm bã Jesus rakajaa do jawén paa bã m', P'op Hagä Do tób n'aa dajëer n'aa Judah buuj rahepak do taa n'aa rabana Peed wë, ti m' rabeaanh:

—Äkã? Dooch bë ma matëg epaag bã P'op Hagä Do tób n'aa dajëer n'aa ër hepak doo? —näk mäh.

²⁵ —Tahepak né hë —näng mä Peed kyyh sa hä.

Ti m' badah, tób gó Peed bajëe suun bã kã, Peed ky ganyyh do pooj jé, Jesus eaañh mä ta hä:

—Nyy da a hä, Simaw? —näng mäh. —Sa wahë n'aa hedoo do häj n'aa bã, jaa hä ramejüü rabep'aak häj n'aa wahë n'aa hä kahepak doo? Sa taah hä ramejüü rep'aak, ta wób ta s'ee hënh naa ramejüü g'eeh hep'aak? —näng mäh.

²⁶ Ti m' Peed ky hadoo:

—Ta s'ee hënh naa ti hep'aak —näng mäh.

Ti m' Jesus ky hadoo:

—Tii d' tado bã, sa taah, sa karapee, dooh rep'aak péh† —näng mäh. ²⁷ Ti hado né paawä, hahýy d' mabad'oo dajëer gedaag n'aa rakawanaj'ään hyb n'aa: Awëej karaj'aa majat bã. Tah'ýyb matakyyg. Mado däg pooj jé a mo haj'aa tah'ýyb, manoo gegãã, tii b' ta noo gó maw'yyt da moweed tég hawak do s'ëeb. Tii me mepaag sa hä, hä ý naa, a hanaa rakarën doo —näng mä Jesus kyyh Peed hä.

18

Sa bahãnh hyb n'aa jawyk do panyyg n'aa hahýyh

¹ Ti m' ti noo gó ta ma matëg rabana Jesus wë ti m' rabeaanh:

—Ny hadoo do sa bahãnh hyb n'aa jawyk doo, hý pong jé hawät do bag'ääs doo bã? —näk mäh.

² Ti m' karapee t'aah Jesus naëenh, ti m' tamaher'oot mä sa mahang tabag'ëed däk hyb n'aa. ³ Ti m' taky hadoo:

—Bë h'yyb bë wanereem bã, hahý karapee hadoo bë bahadoo hyb n'aa bë h'yyb gó,* dooh tabad'op hë bë haja bã hý pong jé hawät do bag'ääs do karapee bë do bã. Né hup ý né hë ta ti ý her'oot doo. ⁴ Ti hyb n'aa jé ta daaj hë kadadu doo, hahý karapee hyb n'aa sakog is doo da tabahadoo hyb n'aa, ti né hë ti sahõnh hë sa bahãnh hyb n'aa jawyk do hý pong jé hawät do bag'ääs doo bã —näng mä Jesus.

⁵ Ti m' ahõm nä ta kyyh:

—Hät ýy gó hahý karapee t'aah hadoo do see gadoo péh, ý né ti tagadoo —näng mäh.

⁶ Ti m' taky hado kãn:

—Baad nado né paawä pä ta jawyyg n'aa ji hä ranu hüü däg bã, ji radawäts tu tame t'öp ji pahãs hyb n'aa, ti bahãnh tak'ëp baad nado ji hä da, ky n'aa netsëeh do seeh, hahý karapee hedoo doo, hä ý h'yy ka'eeh do ji h'yyb tatug bã nesaa do tamoo wät hyb n'aa —näng mäh.

⁷ —Tak'ëp da rabahoop nesaa do ta sãm, badäk hahýy hä habong doo, nesaa do ta wób ramoob bok do du n'aa doo! Tanyy had'yyt né hë nesaa do hä ji tah'yyb tatuk doo. Ti hado né paawä da, tak'ëp nesaa do ahoop da nesaa do hä h'yyb tatuk do du n'aa doo! ⁸ Ti hyb n'aa, a moo hyb n'aa, a tsyy m' hyb n'aa nesaa do mamoo wäd bã, taw'ääts hë paawä magakyd hõm a mooh. Madawäts hõm. Taw'ääts hë mabasëek hý pong jé P'op Hagä Do wë sét a mooh, sét

† **17:26** Panyyg gó Jesus beh'üüm P'op Hagä Do tób n'aa dajëer n'aa rahepak do ky n'aa. Jesus, ta ma matëg na-ääj hë, dooh paawä repaag bã P'op Hagä Do tób n'aa dajëer n'aa. P'op Hagä Do T'aah né ti Jesus. Ti né P'op Hagä Do tób n'aa danãh paawä. Ti hyb n'aa dooh paawä ji mejõ bã tepaag hõm bã P'op Hagä Do tób n'aa dajëer n'aa. * **18:3** Taw'ääts hë karepé h'yy ka'eeh doo da ji h'yy ka'eeh. Karepé taah dooh raky sëew bã. Baad ragadoo ji her'oot doo. Rah'yy ka'eeh ji hä nayyw hë. Jesus karën karepé h'yyb hadoo ji h'yyb hado däk P'op Hagä Do wë.

hē a tsyym, tēeg hōō gó, nadēek doo gó, ōm P'op Hagā Do aw'oong hōm mahānh, pawóp hē tado bā a mooh, a tsyym. ⁹ A matym hyb n'aa nesaa do mamoo wād bā, taw'āāts hē paawā a matym mado nyyh. Madawāts hōm. Taw'āāts hē mabasēek h̄y pong jé P'op Hagā Do wē sēt hē a matym, tabanesaa hēnh tēeg hōō gó, ōm P'op Hagā Do aw'oong hōm mahānh, pawóp hē tado bā a matym —nāng mā Jesus kyyh.

B'éé kanapēē wāt do panyyg n'aa hahȳȳh

¹⁰ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Baad bē ȳ maher'oot hahȳȳh: Ee h̄y pong jé hawāt do wē had'yyt hē rahajaa rakajaa āās, hahȳ hyb n'aa sakog is do sa hagā n'aa. Ti hyb n'aa bē ty n'aa gesyyg manā hahȳ hyb n'aa sakog is do seeh. [11 Ȳȳh, Aj'yy Hadoo Do H̄y Pong Jé Hana Doo ȳ ahnyg babā ȳ bed'ēep hyb n'aa ta s'ee hēnh habong do paa P'op Hagā Do mahānh —nāng mäh.]

¹² Ti m' panyyg gó tamaher'oot mäh:

—100 b'éé aj'yy masāāh see takanapēē wād bā, dooh g'eeh ta danāh eréd dó 99 hadoo do ta masāāh waēē hēnh, kanapēē wāt do tabesoos hyb n'aa? ¹³ Ti tabaw'yyt bā kā, tak'ēp da tatsebē ta mas'āā kanapēē wāt do paa hyb n'aa. B'éé 99 hadoo do hyb n'aa tatsebee né paawā, ta bahānh tatsebē kanapēē wāt do paa hyb n'aa. Né hup ȳ né hē ta ti ȳ her'oot doo. ¹⁴ Masāāh danāh bad'oo doo da, dooh bē Yb h̄y pong jé hawāt do karēn bā dawēē ta mahānh hahȳ hyb n'aa sakog is do see tawād bā.

Ji h̄ȳȳ ky n'aa hadoo do ji maher'oot do ky n'aa hahȳȳh

¹⁵ —A h̄ȳȳ ky n'aa hadoo doo, a nemuun P'op Hagā Do hā h'yy ka'eeh doo, baad nadoo do tamoo wād bā [a wē], ahōm ta wē a mab hē. Tsyh hē, bē m'aa hēnh mamaher'ood baad nadoo do tamoo wād wāt doo. Ōm taky dahē bā, bē h'yyb hata dāg p'aa hēnh ta tii. ¹⁶ Ōm taky nadahē bā, takanarēn bā tamaa newē bā ta hā maher'oot doo, matsyyd tii bā P'op Hagā Do hā h'yy ka'eeh do seeh. Makarēn bā, sēt hē matsyyd, makarēn bā pawóp hē matsyyd, a sii rabahōm hyb n'aa ta wē, pawóp hē, tamawoob hē ky n'aa maa napāh do tabanāng hyb n'aa sahōnh hē ta ti hedoo pé ji kaner'oot bā.† ¹⁷ A sii mamahūm do sa kyyh na-āāj hē takanarēn bā tamaa newē bā, taky nadahē bā, tii bā mamaher'ood sahōnh hē hā ȳ h'yy ka'eeh do sa hā. Hajōk do sa kyyh tamaa nanewē bā, taky nadahē nā bā, tii bā P'op Hagā Do sa h'yyb gó nahapāh do see hado dāk bē hā bē h̄ȳȳ ky n'aa hedoo do paah. Ēr uuh dajēēr

gedaag n'aa Roma buuj hā ji hepak doo, raty n'aa ges'yyk do hado dāk tii bā bē hā bē h̄ȳȳ ky n'aa hedoo do paah —nāng mā Jesus.

¹⁸ Ti m' taky hadoo ēnh ta ma matēg sa hā:

—Baad bē ȳ maher'oot hahȳȳh: Badāk hahȳȳ bā bē nanoo doo, h̄y pong jé P'op Hagā Do nanoo do né hē tii. Badāk hahȳȳ bā bē anoo doo, h̄y pong jé P'op Hagā Do anoo né tii d' ēnh. Né hup ȳ né hē ta ti ȳ her'oot doo —nāng mā Jesus.

¹⁹ Ti m' Jesus ky hadoo ēnh:

—Ta see bē ȳ maher'oot nā: Badāk hahȳȳ bā, pawóp hē bē wób séd hā bē h'yyb hedo bā bē ky n'aa etsēē do hā, Ee h̄y pong jé hawāt do anoo né da bē hā. ²⁰ Bē hā tawén noo, pawóp hē, tamawoob hē hēp ȳ n'aa rakahet'aa bā, sa mahang ȳ bawāt do hyb n'aa —nāng mäh.

Ta kaser n'aa ta da hadoo do tat'yyd manehūn do panyyg n'aa hahȳȳh

²¹ Ti m' Peed bana kán Jesus wē, ti m' teanh mäh:

—Ma matēg, nyy hē nuu me makarēn ȳ hyb n'aa mabaan hā ȳ ky n'aa hedoo doo, baad nadoo do tamoo wād bā hā ȳȳ? Setsi nuu me apāh ȳ hyb n'aa mabaan? —nāng mäh.

²² Ti m' Jesus ky gadoo:

—Setsi nuu me nado mamabaan —nāng mäh. —Taw'āāts hē hahȳȳ d' mabad'oo: Mahyb n'aa mabaan hōm had'yyt hē† —nāng mäh.

²³ —Ta tii da ȳ wén mejūū, hahȳ panyyg ky n'aa hadoo do hyb n'aa h̄y pong jé hawāt do bag'āās do ky n'aa: Ti awāt hēēj bagā n'aa. Kūūt enāh ta karom ta wē. Tii bā tanaēēnh ta wē ta karom sa kūūt rabep'aak hyb n'aa. ²⁴ Tii bā, tadu doo bā sa sii taber'oot doo, ramanaa ta wē ta karom see tak'ēp kūūt eh doo. 10 miw moweed tak'ēp ky n'aa gebah do ta kūūt. ²⁵ Tanahajaa do hyb n'aa tepaag bā, tak'ēp ta bahānh haeh do hyb n'aa ta kūūt, ta kariw n'aa mejūū rabesēm hōm hyb n'aa ta ti ta karom, ta karom ȳym, ta taah, sahōnh hē ta wē hanāng do na-āāj hē, ta kūūt sām hata.

²⁶ —Tii bā, ta taron nu paa me ta karom bahyy hāng ta wē, ti m' tak'ēp tabetsēē ta hā. Hahȳȳ d' ta kyyh: “Nayyw hē kawaj'āān manā wē ȳȳ”, nāng. “Magadaa bā, sahōnh hē kūt ȳȳ ȳ ep'aak da a hā”, nāng. ²⁷ Ti ta kariw n'aa t'yyd mehūn kán. Ti tabawug hōm sahōnh hē ta kūūt, ti m' tabanoo baad tabahōm hyb n'aa.

²⁸ —Ti ta karom anyyh ta kariw n'aa tób bā nāa. Tamahōm me takataa ta da hadoo do see ta wē kūūt nāng doo. 100 moweed its ta kūūt. Ti tamaso dāk ta da hadoo

† **18:16** Tii da né hē P'op Hagā Do ky n'aa jaw'yyk do mejūū ji bad'oo. Dew-Teronom 19.15 hā kerii dāk doo da. † **18:22** Hahȳȳ da Gereg kyy me takerii dāk: “Taw'āāts hē 77 nuu me mahyb n'aa mabaan.” Ji hyb n'aa mabaan had'yyt hē tahanāng pé m' tii.

doo, ta garagoor gamaso dāk, ti taky hadoo: “Nayyw hē mepaag a kūūt!”, nāng.

²⁹—Ti ta taron nu paa me ta da hadoo do bahyy hāng ta wē, ti tak'ēp tabetsēē ta hā: “Nayyw hē kawaj'āān manā wē ȳy”, nāng. “Magadaa bā, sahōnh hē kūūt ȳy ēp'aak da a hā”, nāng.

³⁰—Tii bā, tak'ēp tabets'ēē né paawā, dooh takarēn bā tamaa newē bā ta da hadoo do etsēē doo. Ti takejūū ta da hadoo do radawāts gēēt hyb n'aa ta kūūt tabep'aak bā kā. ³¹Ti tak'ēp hāj n'aa wahē n'aa karom wób rah'yy kawaj'āān bong nyy da ta ti karom bad'oo ta da hadoo do wē rabahapāh bā. Tii bā rabahōm kān sa kariw n'aa wē, ti ramaher'oot ta ti karom ky n'aa.

³²—Tii bā sa kariw n'aa mejūū ranaēēnh ta ti ta karom. Ti takejūū ta hā: “Karom ky nesaa do ōm!”, nāng. “Sahōnh hē a kūūt ȳ bawug hōm tak'ēp hā ȳ mabetsēē do hyb n'aa. ³³Taw'āāts hē mat'yyd mehīn wād paawā a da hadoo doo, ōm ȳ t'yyd mehīn wāt doo da”, nāng. ³⁴Tii bā kawaj'āān gó ta kariw n'aa bahaēēj dāk ta karom ragada-hew'ēēs doo bā hagā n'aa sa hā, karom rarejāā hyb n'aa sahōnh hē ta kūūt tabepaag hōm bā kā —nāng mā Jesus. Panyyg gó tabeh'ūūm.

³⁵Ti m' taky hado kān:
—Sa kariw n'aa bad'oo doo da, tii da Ee h̄y pong jé hawāt do bad'oo da sahōnh hē bē hā, bē h'yyb gó naa bē hyb n'aa manabaan bā bē h̄ȳj ky n'aa hedoo doo —nāng mā Jesus kyyh.

19

Dooh ji ȳym ji eréd hōm bā do panyyg n'aa hahȳyh

¹Ti m' Jesus bahajaa bā kā ta ti ta her'oot doo, teréd hōm Garirej hāj n'aa. Ti m' Judah hāj n'aa hēnh tabahōm, tamii Joradān tamyyj dāk hā hadāk do hēj. ²Hajōk mā ta jawén hah'ūūm. Nahēē enāh do sa mahang habok do taheso hōm.

³Ti m' Pariséw wób rabana ta wē rametyy hyb n'aa m'. Hahȳy da m' rake'anh:

—Ēr ky n'aa jaw'yyk do anoo g'eeh daap hē né hē aj'yy eréd hōm bā ta ȳym, dooh hyb n'aa pé né paawā? —nāk māh.

⁴Ti m' Jesus ky hadoo:
—Doo bē ner'ood bā g'eeh P'op Hagā Do kyy kerih do hā, nyy da sahōnh hē tadu dahāng noo gó P'op Hagā Do aj'yy ȳynh daheeh tapehuunh? ⁵Hahȳy da takerih P'op Hagā Do kyyh: “Ti hyb n'aa kā aj'yy kā ta yb, ta ȳyn mahānh kā sa m'aa hēnh kā, tagatēē hyb n'aa ta ȳym kā. Takatēē jawén paa bā sēt rabahado padēēk ta ȳym daheeh”,* nāng māh. ⁶Ti hyb n'aa pawóp hē ranado bong.

Sét hado dāg kān. Ti hyb n'aa séd hā P'op Hagā Do ata dāk doo, dooh tahaja bā ji etyn bā —nāng mā Jesus kyyh Pariséw sa hā.

⁷Ti m' raky hadoo:

—Tii d' tado bā, h'ēēd hyb n'aa Mosees mejūū ji erii dāk ji ȳym ji eréd hōm do heen n'aa, tii b' ji mejō hōm tabahōm hyb n'aa? —nāk mā Pariséw sa kyyh.

⁸Ti m' Jesus ky hadoo:

—Ta tii da Mosees wén n'oo dāk bē hā, bē nabuj keh'ūūm do hyb n'aa. Taduhāng noo gó dooh ta tii da tahado bā. ⁹Ti hyb n'aa bē ȳ maher'oot hahȳy da: Jé ta ȳym heréd hōm doo, dooh né paawā ta patug tabah'ii bā, tii bā ȳynh see hā takat'ēē dāg bā, nesaa do tamoo wāt, ta ȳym h'yyb tarejāā tii kā —nāng mā Jesus kyyh.

¹⁰Ti m' ta ma matēg raky hadoo ta hā:

—Tii d' tahado bā ji ȳym ji patug ky n'aa hā, taw'āāts hē dooh ji kat'ēē bā —nāk māh.

¹¹Ti m' Jesus ky gadoo:

—Doo sahōnh hē rahaja bā ragado bā tii. Jāām né hē P'op Hagā Do anoo do gadoo rakanetēē doo. ¹²Ajyy wób dooh tahaja bā rakat'ēē bā pooj jé rabenāng bā ta nyy né hē tii. Ajyy wób dooh rahaja bā rakat'ēē bā ta wób ramoo bok do hyb n'aa sa hā.† Ti wób rakanetēē h̄y pong jé hawāt do bag'āās do hyb n'aa. Jé hajaa do ji kanatēē do tagado bā, taw'āāts hē tagadoo —nāng mā Jesus.

Karepé Jesus ky n'aa edēng do panyyg n'aa hahȳyh

¹³Ti m' ta wób ramena karepé ned'ēēd is do Jesus wē, sa hā Jesus moo dāng hyb n'aa, P'op Hagā Do hā taky n'aa etsēē hyb n'aa sa hyb n'aa. Ti m' ta ma matēg rage'ȳym mā karepé men'aa doo. ¹⁴Ti m' Jesus ky hadoo:

—Na ramena karepé wē ȳy. Bē geām manāh. Hahȳy karepé h'yy ka'eēh do hadoo, ti né hē h̄y pong jé hawāt do bag'āās do karapee hedo padēēk doo —nāng māh.

¹⁵Tii bā m' sa nu gad'oo bā m' tamoo dāng, ta ky n'aa edēē bong māh. Ti m' tatsyyim kadoo, tabahōm.

Tak'ēp ma nāng do panyyg n'aa hahȳyh

¹⁶Ti m' aj'yy see bana Jesus wē, teanh Jesus hē:

—Ma matēg! —nāng māh. —H'ēēd baad hadoo do ȳ moo wāt da edēb had'yyt do ȳ gadoo hyb n'aa, P'op Hagā Do pa ȳ bawāt hyb n'aa kā? —nāng mā aj'yy kyyh.

¹⁷Ti m' Jesus ky hadoo ta hā:

—Hēd n'aa baad hadoo do ky n'aa, hā ȳ meanh? —nāng māh. —Jāām hē sēt hē baad hadoo doo, P'op Hagā Doo. Taw'āāts hē maky dahé ta ky n'aa jaw'yyk doo, makarēn bā magadoo edēb had'yyt doo —nāng māh.

* 19:5 Genesis 2.24 † 19:12 Ta wób rah'ēēd ehōk do hyb n'aa tahanāng pé tii. Tii da p'ooj ub sa kariw n'aa wób rabad'oo sa karom hā.

18—Ny hadoo doo? —aj'yy eanh mäh.

Ti m' Jesus ky hadoo:

—“Manaboh manä a da hadoo doo. Ää manä a ŷym nadoo do sii, a patug nadoo do sii. Etsëög manäh. Daap hë maky n'aa tapa manä ta wób. ¹⁹ Maawehëe a yb, mawehëe a ŷyn.† Makamahän a da hadoo doo, a hä makamahän doo da”^S —näng mä Jesus.

²⁰ Ti m' aj'yy ky hadoo:

—ŷ panyyg kadeheeh né hë ti hä —näng mäh. —H'ëed ti hawät ŷ moo wät? —näng mäh.

²¹ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Makarën bä baad had'op doo da mawäd bä P'op Hagä Do matym gó, abaaj hóm, mesëem hóm a wë hanäng doo. Man'oo ta säm paa kas' uut do sa hä. Tii d' madoo bä hÿ pong jé magadoo da tak'ëp baad hadoo do P'op Hagä Do hanaa. Ti jawén ana kä wë ŷÿ, hëp ŷ hata mabahadoo hyb n'aa kä —näng mä Jesus kyyh ta hä.

²² Ti m' aj'yy maa napäh bä Jesus her'oot doo, ahóm kán Jesus mahänh. H'yy katón wät mäh, tak'ëp taweköp do hyb n'aa. ²³ Ti m' Jesus ky hadoo ta ma matëg sa hä:

—Hejooñ né hë wekáp do sa hä hÿ pong jé hawät do bag'ääs do karapee n'aa raba-hadoo hyb n'aa. Né hup ŷ né hë ta ti ŷ her'oot doo —näng mäh. ²⁴ —Hejooj né paawä kameer hä tatabëej bä gats'uus doo gó, ta bahänh tabahejooñ wekáp do sa hä P'op Hagä Do bag'ääs do karapee n'aa raba-hadoo hyb n'aa —näng mäh.

²⁵ Ta ti ta ma matëg ramaa napäh bä m', tak'ëp mä rameuuj bong, ti m' raky hadoo:

—Jaa ênh ti P'op Hagä Do wë hasëek ênh? —näk mäh.

²⁶ Ti m' Jesus ty gadäg däk sa wë, ti m' taky hadoo:

—Ji daaj hë dooh né ji haja bä P'op Hagä Do wë ji as'ëeg bä. Ti hadoo né hë, dooh P'op Hagä Do nahajaa péh. Ti hajaa ta wë ji tamasäk —näng mäh.

²⁷ Ti m' Peed ky hadoo:

—Sahõnh hë ää beréd hóm a hataa ää bahadoo hyb n'aa. H'ëed da ää gadoo ta säm? —näng mäh.

²⁸ Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—Sahõnh hë papuu tabahadoo bä kä, sa wahë n'aa heh'äät do tyng n'aa jó, tak'ëp hetsooh do jó, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do basooh bä kä, tadu doo bä kä tabag'ääs doo, bëeh, 12 hedoo doo, hëp ŷ hata hadoo doo, bë na-ääj da bë at'oonh da 12 bagä n'aa tyng n'aa jó, 12 Isaraéw taah panaa bë bag'ääs hyb n'aa, bë ky n'aa etyy hyb n'aa. Né hup ŷ né hë ta ti ŷ her'oot doo. ²⁹ Hëp ŷ n'aa heréd hóm pé ta tób,

heréd hóm do ta wakään, ta änh, ta yb, ta ŷÿn, ta taah, ta joom banäng doo, 100 nuu me bahänh do hajõng do tagadoo da baad hadoo do ta mabaj. Ta jawén kä, hÿ pong jé kä tagadoo da edëb had'yyt doo. P'op Hagä Do pa tabawäd had'yyt da. ³⁰ Hajök babä hyb n'aa jewyk do wób, ta jawén kä hyb n'aa sekog padäg its da hÿ pong jé. Hajök babä hyb n'aa sekog is do wób kä ti noo gó kä hyb n'aa jewyk kán da —näng mä Jesus kyyh.

20

Panyyg gó Jesus ma metëek hahÿ hä hÿ pong jé ta säm ji gadoo do ky n'aa

¹ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Ta ti ŷ wën her'oot, joom danäh bad'oo doo da hahÿ panyyg hä, ti hadoo hÿ pong jé hawät do bag'ääs doo bä* —näng mäh. —Bäp paa joom danäh bahóm kán ajyy tabats'yyt hyb n'aa ta joom uwa häd näng do mahang ramoo bok hyb n'aa. ² Sét hë moweed denaari häd näng do taky dang sa hä ta säm, sét adëb bä ramoo bok do säm. Baad ub mä ti sa hä. Tii bä ta joom banäng hënh tamejüü ramoo bok.

³ —Tii bä, p'op däg papÿÿj, p'aa hënh tabahóm kán rabaheesäm hënh ajyy wób tabats'yyt hyb n'aa. Tii bä tabahapäh moo nabok doo. ⁴ Ti taky hadoo sa hä: “Bë na-ääj hë bë ahóm jóm ŷ uwa mahang bë moo bok hyb n'aa. Baad hadoo do ŷ bep'aak bë hä”, näng. ⁵ Ti rabahóm kán. Ti p'aa hënh tabahóm wasyk, tug bä na-ääj hë, ta wób tabats'yyt hyb n'aa ta wë ramoo bok hyb n'aa. ⁶ Edah papÿÿj badëë hyng bä kä, sét nuu me tabewäd nä. Ti anäng nä ta wób moo nabok doo. Ti tabeaanh sa hä: “Hëd n'aa adëb yd jé dooh bë moo boo bä?”, näng. ⁷ “Dooch ää hats'yyt pé sa sii ää moo bok hyb n'aa”, näk sa kyyh. Ti joom danäh ky hadoo: “Bë na-ääj hë bë ahóm jóm ŷ uwa mahang bë moo bok hyb n'aa”, näng ta kyyh.

⁸ —Tii, papÿÿj badëë hyng bä kä, joom danäh ky hadoo moo bok do sa wahë n'aa hä: “Manaëj sahõnh hë moo bok doo. Man'oo sa hä ramoo bok do säm. Pooj jé manoo tagadëëg ub kajaa do ramoo bok do säm. Tagadëëg ub mabanoo pooj jé kaj'aa do ramoo bok do säm”, näng.

⁹ —Ti tanaëenh tagadëëg ub kaj'aa doo. Sét ken'yyh ragadoo sét hë moweed denaari häd näng do ramoo bok do säm. ¹⁰ Tii bä kä, pooj jé kaj'aa doo, ti bahänh red'oo ragadoo. Ti hadoo né hë, séd pénh né hë ragadoo. ¹¹ Ragadoo do jawén paa bä kä, raky n'aa hajëm. Baad nado sa hä ta danäh bad'oo doo da. ¹² Hahÿ d' sa kyyh: “Hahÿ ajyy tagadëëg ub matsyyd hóm doo, jääm hë sét

† 19:19 Esodo 20.12-16, Dew-Teronom 5.16-20 § 19:19 Rewitikos 19.18 * 20:1 Hahÿ panyyg hä Jesus metëeh nyy da ta jawén hyb n'aa jewyk do wób hyb n'aa sekog padäg its hÿ pong jé, hyb n'aa sekog is do wób hyb n'aa jewyk padëek na-ääj hë.

hē oor its ti ramoo bok”, nāk. “Āā tak'ēp āā moo boo paawā, tabajuu bā, āā gadoo do pénh ragadoo”, nāk sa kyyh.

¹³ —Tii d' né paawā sa kyyh, ti sa kariw n'aa ky hadoo sa kanatēē hā: “Najis ŷŷ”, nāng, “dooh om ŷ wad'ii bā. Sēt denaari né paa maky dāng mamoo wāt do sām”, nāng. ¹⁴ “Magado dāg, ahōm kā. Tagadēēg ub ŷ ats'yyt doo, magadoo do pénh né hē ŷ karēn ŷ anoo ta hā”, nāng. ¹⁵ “Dooh g'eeh ŷ haja bā ŷ karēn doo da ŷ adoo bā dajēr ŷŷ me? Mahyb n'aa jewēs apāh ŷ betseēh do hyb n'aa?”, nāng joom danāh kyyh.

¹⁶ —Ti hyb n'aa kā —nāng mā Jesus —hyb n'aa sekog is doo, hyb n'aa jewyng kån da. Hyb n'aa jewyng doo, ta jawén kā hyb n'aa sekog padāg its —nāng mā Jesus kyyh.

P'aa hēnh Jesus her'oot tadajēp do ky n'aa panyyg n'aa hahŷŷh

¹⁷ Ti m' Jerusarēnh hēnh Jesus rabahōm bā, sa m'aa hēnh Jesus naēēnh 12 hedoo do ta ma matēg. Ti m' taky hadoo sa hā:

¹⁸ —Ēr ah'ūūm Jerusarēnh hēnh —nāng mäh. —ŷŷh, Aj'yy Hadoo Do Hŷ Pong Jé Hana Doo, ŷ da rahaēēj dāk da P'op Hagā Do tób n'aa yt moo heb'oooh do sa wahē n'aa sa moo gó, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetēk do sa moo gó na-āāj da. Dajēb hā raky n'aa ety da ŷŷh. ¹⁹ ŷ rahaēēj dāk da Judah buuj nadoo do sa moo gó, ŷ raky n'aa ej'ees hyb n'aa da, ŷ rabahewyyh hyb n'aa da, b'aa kajatsēk do hā ŷ rabepēēm dāk hyb n'aa kā ŷ dajēp hyb n'aa. Tii bā, tamawoob hē āh ŷ tabahadoo bā da, ŷ d' ganā wād kån —nāng mā Jesus.

Tsijaag, Jowāw sa ŷŷn etsēē do panyyg n'aa hahŷŷh

²⁰ Ti m' aj'yy Sebedew hād nāng do taah ŷŷn ana Jesus wē. Ta sii ta taah rabana. Ti m' ta taron nuu me m' sa ŷŷn bahyy hāng ta wē, ti m' tetsēē Jesus banoo hyb n'aa tetsēē doo.

²¹ Ti m' Jesus eanh ta hā:

—H'ēēd ti makarēn? —nāng mäh.

Ti m' ŷŷnh ky hadoo:

—ŷ karēn paawā, a hub hadāk hēnh tah ŷ see basooh man'oo bā, s'ŷŷ me ta seeh, mabag'āās doo bā kā† —nāng mā Tsijaag Jowāw sa ŷŷn kyyh.

²² Ti m' Jesus ky hadoo ŷŷnh taah hā:

—Dooh bē hapēē bā ti bē etsēē doo —nāng mäh. —Bē hajaa da bē ahob bā ŷ ahoop doo? —nāng mā Jesus sa hā.

—Āā hajaa! —nāk mäh.

²³ Ti m' Jesus ky hadoo sa hā:

—Bē ahoop né da ŷ d' ahoop do hadoo doo —nāng mäh. —Hŷŷ kā, ta ti bē etsēē do hā

ŷŷ, ŷ nado ti hanoo. Ee anoo da hup ŷŷ hēnh, sā ŷŷ hēnh rabat'oonh, ta pooj jé tabenām do tah'yyb dāng do sa hyb n'aa —nāng mäh.

²⁴ Ti m' ta ma matēg wób, ji moo sahōnh hē hadoo do raky n'aa napāh bā retsēē doo, rah'yy kawaj'āān bong ta hŷŷj daheeh sa wē.

²⁵ Ti m' Jesus naēēj nā ta wē sahōnh hē ta ma matēg. Ti m' taky hadoo sa hā:

—Bē hapāh né hē, ta ti Judah buuj nadoo do sa wahē n'aa, tak'ēp ramejūū sa hā. Bē hapāh né hē ti hyb n'aa jew'yyk doo, tak'ēp ramejūū sa karapee n'aa —nāng mäh. ²⁶ —Bē mahang taw'āāts hē dooh tii d' tado bā. Bē mahang karēn pé kaweh'ēēh péh, taw'āāts hē da ta wób sa karom hadoo tabahadoo dāk, ta wób tamasa. ²⁷ Bē mahang karēn pé ta wób sa bahānh nu gadāk péh, taw'āāts hē bē wē takadad'uuh. Taw'āāts hē da bē masa n'aa, bē karom kanep'aak do hado dāk tii. ²⁸ Taw'āāts hē ŷŷh, Aj'yy Hadoo Do Hŷ Pong Jé Hana Doo, bad'oo doo da tabad'oo. ŷ ahyng babā ŷ rahyb n'aa jew'yyk do jawén nado. ŷ ahyng babā ŷ masa hyb n'aa ta wób, ŷ ky n'aa en'yyim hyb n'aa ta wób sa hā, ŷ dajēp hyb n'aa hajōk do nesaa do sa mo haj'aa sām hyb n'aa —nāng mā Jesus kyyh.

Ty temaa bong do panyyg n'aa hahŷŷh

²⁹ Ti m' panang Jerikó hād nāng doo bā naa Jesus ratsyym kasok bā, hajōk ta jawén hah'ūūm. ³⁰ Ti m' ti ab'ēēh mā ta tyw n'aa nabyy me pawōp hē ajyy ty temaa bong doo. Ti m' ta tii bā Jesus tabēs do raky n'aa napāh bā m', tak'ēp mā rageēēj bong:

—Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Doo, Jesus, Dawi panaa, mat'yyd mehīn āāh! —nāk mäh.

³¹ Ti m' hajōk do Jesus sii hah'ūūm do raky ge'ŷŷm mäh, bag hēnh rabab'ēēh hyb n'aa. Raky geām né paawā m', tak'ēp rageēēj magyys hē:

—Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Doo, Jesus, Dawi panaa, mat'yyd mehīn āāh! —nāk mäh.

³² Ti m' Jesus baym. Ti m' tanaēēnh ta wē. Ti m' tabeaanh sa hā:

—H'ēēd ti bē karēn ŷ moo wāt bē hā? —nāng mäh.

³³ —Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Doo —nāk mäh. —Āā karēn p'aa hēnh āā begāā padēēk —nāk mäh.

³⁴ Jesus t'yyd mehīn mā sa hā. Ti m' sa matym hā tamepaa. Ti m' nyyw hē rabahapēē padēēk p'aa hēnh. Ti m' Jesus rabahadaa kån.

21

Baad Jerusarēnh bā Jesus ragadoo do panyyg n'aa hahŷŷh

† 20:21 Sa wahē n'aa hub hēnh, s'ŷŷ me na-āāj hē rabat'oonh tak'ēp hyb n'aa jew'yyk doo, ta sii bag'āās doo. Jesus sii rabag'āās Jesus an'oo bā sa ŷŷn karēn paawā.

¹ Ti m' Jerusarēnh bedaa dāk bā m', panang Betapagéh hād nāng doo hēnh raka-jaa bā, waëë joom oriib hād nāng do banāng bā, pawóp hē ta ma matēg Jesus mejūū sa pooj jé m' rabahōm hyb n'aa. ² Hahÿÿ d' mā ta kyyh sa hā:

—Bē ahōm panang hēnh bē pooj jé badāk doo hēnh ti nuuj jé. Bē kajaa bā da, nayyy hē da bē baw'yyt jumeto ÿÿnh. Ta pa d' ta t'aah bahāng. Ta tyd hā d' rababēeh. Bē asood hōm da, séd hā bē manaa wawēē hē —nāng mäh. ³ —“Héd n'aa ti bē as'oot jumeto?” raky hado bā, tii bā hahÿÿ da bē kyyh: “Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do karēn. Badah takatajoooh p'aa hēnh da”, nāk da bē kyyh —nāng mā Jesus pawóp hadoo do sa hā.

⁴ Tii d' ta her'oot, Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do kyyh ta ky n'aa rod hā ta her'ood wāt do paa kaja dāk hyb n'aa. Hahÿÿ da paa m' ta ky n'aa rod kyyh:

⁵ “Hahÿÿ da d' mamaher'ood Sijōn* buuj: Bē hegāā! Bē wahē n'aa ti awāt da. Kaja hē da ta h'yyb tamahūm sahōnh hā. Jumeto t'aah jó d' tabana, nāng da a kyyh.”†

Ti né hē P'op Hagā Do kyyh ta ky n'aa rod hā, Jerusarēnh buuj hā tamaher'oot do pan'aa.

⁶ Ti m' pawóp hadoo do ta ma matēg rabahōm kån. Jesus mejūū doo da né hē m' rabad'oo. ⁷ Ti m' ramanaa mā jumeto ÿÿnh, ta t'aah daheeh Jesus wē. Ti m' sa hatsé sa hā padēēk do paa radatooonh jumeto sa jó. Ti m' Jesus bas'ēēg so kån jumeto t'aah jó hatsé jó. ⁸ Hajōk ta tii bā. Ti m' hajōk do sa hatsé sa hā padēēk do paa rat'ēēg hōm ta tyw n'aa me tamahōm doo me, raweh'ēeh hyb n'aa. Ta wób mā ragekyyt mā bag'aad, rat'ēēg hōm mā ta tyw n'aa me.‡ ⁹ Ti m' sahōnh hē pooj jé hah'ūūm doo, duu hēnh han'aa do na-āāj mā tak'ēp mā sa kyyh:

—Ōm āā j'aa etsē, Dawi panaa!
Ky n'aa kedēng tii, Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do kyy gó hana doo!§
Hÿ pong jé hawāt do hā āā j'aa etsē! —nāk mā sa kyyh.

¹⁰ Ti m' Jerusarēnh bā Jesus bajēē suun bā kā, tak'ēp mā sahōnh hē panang buuj ratsebe kån, sa wób reaanh mäh:

—Jaa ti hÿÿ? —nāk mäh.

¹¹ Ti m' hajōk doo, Jesus sii kaj'aa do raky gadoo:

—Jesus ti hÿÿh, P'op Hagā Do ky n'aa rod Nasaréh panang bā naa, Garirej hāi n'aa bā naa —nāk mäh.

P'op Hagā Do tób wahoo gó hes'ēēm do Jesus hebēē bong do panyyg n'aa hahÿÿh

¹² Ti m' Jesus bajēē suun mā P'op Hagā Do tób n'aa w'oo hā, kahadē doo gó, wahoo gó. Ti m' tabahabēē bong hes'ēēm doo, hets'ēē do na-āāj mäh. Ti m' tabaūūj bēeh dajēēr rabaheb'aanh do tyng n'aa. Gurii-i hes'ēēm do tyng n'aa na-āāj mā taūūj bēeh. ¹³ Ti m' taky hadoo:

—Hahÿÿ da takerii dāk P'op Hagā Do kyyh: “Tóp ÿÿ ji maneēēnh da P'op Hagā Do hā ji ky n'aa etsēē do tób n'aa”** —nāng mäh. —Hÿÿ kā baretsēg tób n'aa hado dāk bē an'oo bā! —nāng mā Jesus sa hā.

¹⁴ Ti m' ty tēmah doo, nabong do na-āāj hē ramanaa ta wē, P'op Hagā Do tób n'aa hēnh. Ti m' sa nahēē Jesus basog hōm. ¹⁵ Ti m' P'op Hagā Do tób n'aa yt moo heb'oooh do sa wahē n'aa, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetēk do na-āāj hē rakawajāān mäh, baad hadoo do Jesus moo wāt do rabahapäh bā. Rawēn kawajāān na-āāj hē karepé sa kyyh P'op Hagā Do tób n'aa kahadē doo gó hab'ēēh do ramaa napäh bā. Hahÿÿ d' mā karepé sa kyyh:

—Ōm āā j'aa etsē, Dawi panaa! —nāk mäh, hajōo nuu me rageēēnh.

¹⁶ Ti m' P'op Hagā Do tób n'aa yt hē moo heb'oooh do sa wahē n'aa, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetēk do na-āāj hē rahajēm mā Jesus, karepé sa kyyh hyb n'aa. Hahÿÿ d' mā sa kyyh:

—Doo mamaa napēē bā karepé a hā raj'aa etsē doo? —nāk mäh.

—ÿÿ. ÿ maa napäh —nāng mā Jesus. —Doo g'eeh bē ner'ood nā bā hahÿ P'op Hagā Do kyyh hahÿ ky n'aa hā? Hahÿÿ d' paa ta kyyh: “Karepé, karepé taah its na-āāj hē ōm raj'aa etsē man'oo bā”†† —nāng mā Jesus kyyh P'op Hagā Do hā Dawi her'oot do paah.

¹⁷ Ti m' Jesus bahōm sa mahānh. Taberéd dāk mā Jerusarēnh. Panang Betanija hād nāng doo hēnh tabahōm. T'ī hēnh mā tabaÿÿh.

Joom Jesus ky n'aa was'ee hāng do panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁸ Ti m' jati pé bāp paa Jerusarēnh hēnh tamatēēh bā, asa dāk mäh. ¹⁹ Ti m' ta tyw n'aa nabyy me tahapäh mā joom wiigo hād nāng doo. Taheg'āās mā teag bā. Doo m' ta hā ta ag. Ta g'aad had'yyt hē m'. Ti m' joom hā taky hadoo:

—Doo da meag wād bā! —nāng mäh.

* **21:5** Jerusarēnh panang ti Sijōn . Isaraēw buuj na-āāj hē kā ramaneēēj kån Sijōn . † **21:5** Sakarija 9.9 ‡ **21:8** Tii d' né paa m' rabahed'oo sa wahē ragado bā. § **21:9** Saaw-Mo 118.26 ** **21:13** Isajas 56.7 †† **21:16** Saaw-Mo 8.2

Ti m' nawayw hē joom tsawyy häng. ²⁰ Ti m' nawayw hē tatsawyy häng do ta ma matëg rabahapäh bä, raky hadoo:

—Nyy da nawayw hē joom wén tsawyy häng? —näk mä sa kyyh.

²¹ Ti m' Jesus ky gadoo mäh:

—Baad bë h'yy kae bä, P'op Hagä Do ky däng do bë ky nasëew bä, bë na-ääj hē bë hajaa bë moo boo bä hahÿ joom hä ÿ moo wäd wät doo. Ti bahänh bë hajaa bë moo boo bä. Hahÿ da bë hajaa tii bä bë mejö bä hahÿ waëë hä: “Ahöm, ahob tame”, bë d' taky daheeh tii hä. Né hup ÿ né hē ta ti ÿ her'oot doo. ²² Baad bë ky dahé bä, bë ky nasëew bä, bë gadoo né da P'op Hagä Do hä bë ky n'aa etsëe doo —näng mä Jesus kyyh.

Jesus hä reanh doo, jaa ky gabuuj ranänäng do panyyg n'aa hahÿÿh

²³ Ti m' Jesus bajëe suun kahadë doo gó, P'op Hagä Do tób n'aa basoon bä. Ti m' tama metëek bä kä, rakajaa mä ta wë P'op Hagä Do tób n'aa yt moo heb'oooh do sa wahë n'aa, Judah buuj sa wahë n'aa hedoo do sii hē. Ti m' raky hadoo ta hä:

—Jaa kyy gó mabad'oo hahÿ mabad'oo doo? Jaa ky gabuuj?†† —näk mä sa kyyh.

²⁴ Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—ÿ eanh bë hä ênh. Bë her'ood bä, tii bä ÿ baher'oot bë hä jaa ky gabuuj hahÿ ÿ moo wät doo, hahÿ ÿ bad'oo doo —näng mäh.

²⁵ —Jaa ky gabuuj Jowäw nu gahem'uun do nu gemuun paah? Hÿ pong jé hawät do kyy gó, sa ky gabuuj hē paah? —näng mäh.

Tii bä m' sa m'aa hënh mä raky n'aa hajëew bong. Hahÿ d' mä sa kyyh:

—Hÿ pong jé hawät do kyy gó ér noo bä, teanh da ér hä tii bä: “Hëd n'aa paa ti bë ky nadaheeh ênh?”, näng da. ²⁶ Ajyy kyy gó ér noo bä, hajök do kawaj'ään da tii bä ér wë, hajök do hä m' P'op Hagä Do ky n'aa rod paa m' sa h'yyb Jowäw —näk mä sa kyyh sa m'aa hënh raky n'aa hajëm bä.

²⁷ Ti hyb n'aa m' raky hadoo Jesus hä:

—Dooch ää hapëë bä —ken'oooh mäh.

Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—ÿ na-ääj né hē dooh ÿ her'ood bä ky gabuuj näng do hä ÿÿ, tii da ÿ bad'oo doo —näng mä ta kyyh sa hä.

Ajyy pawóp hē taah näng do panyyg n'aa hahÿÿh

²⁸ Ti m' Jesus eanh sa hä:

—Nyy d' bë hä hahÿ panyyg? —näng mäh.

—Ti awät aj'yy pawóp hē taah näng doo. Ta see pé noo gó wah'ëeh hadoo do hä tamejüü sa joom uwa häd näng do mahang tamoo wät hyb n'aa ta ti noo gó. ²⁹ Ti wah'ëeh hadoo do ky hadoo: “Dooch. Dooch ÿ ahöm

bä”, näng. Tii d' né paawä ta kyyh, nawayw hē ta h'yyb tabah'ÿÿt, ti tabahöm tamoo wät hyb n'aa. ³⁰ Tii bä ta gad'oo hadoo do wë sa yb bahöm. Tamejüü sa joom mahang tamoo wät hyb n'aa. Ti ta gad'oo hadoo do ky hadoo: “Ej. ÿ né ahöm”, näng. Tii d' né paawä ta kyyh, dooh tahöm bä.

³¹ Ti m' Jesus beanh:

—Ny hadoo do ky daheeh ta yb karën doo? —näng mäh.

Ti m' raky gadoo:

—Pooj jé tamejüü doo —näk mäh.

Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—Roma buuj hä kahepak do gahed'aak doo, ÿÿj hajök do sii haÿÿh do na-ääj hē, bë pooj jé da rabajëe p'ëe da P'op Hagä Do bag'ääs doo hënh. Né hup ÿ né hē ta ti ÿ her'oot doo. ³² Ta tii d' ÿ wén edoo ta tii hä, Jowäw kajaa bä, nyy da baad ji bahado däk P'op Hagä Do matym gó bë tametëeh hyb n'aa, dooh bë ky dahé bä ta hä. Roma buuj hä kahepak do gahed'aak doo, ÿÿj hajök do sii haÿÿh do na-ääj hē, ti ti ky dah'ëeh. Bë hapëë né paawä nyy da ti raky daheeh, dooh bë h'yy kawareem bä bë ky daheeh hyb n'aa paawä Jowäw metëëk doo —näng mä Jesus kyyh P'op Hagä Do tób n'aa yt moo heb'oooh do sa wahë n'aa sa hä, Judah buuj sa wahë n'aa sa hä na-ääj hē.

Joom näng do kaser n'aa panyyg gó Jesus beh'üüm do panyyg n'aa hahÿÿh

³³ Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:§§

—Bë maa newë hahÿ panyyg seeh —näng mäh. —Hÿ hadoo aj'yy bejoom hóm uwa häd näng do ta joom. Tahedëe hóm. Ti tagagoos uwa bëeh hood tagatsi hyb n'aa. Ti tamoo wäd sooh p'op nu däk do joom hagä n'aa tyng. Tii b' tabahaëej däk ta joom banäng do ta kaser n'aa sa hä. Ti ta danäh bahöm dawëë. ³⁴ P'eets hē joom ag wah'ëë däk bä kä, ta danäh mejüü ta sii moo heb'ook do wób ta kaser n'aa sa wë, tagadoo hyb n'aa paawä ta joom ag. ³⁵ Ti rakajaa bä kä, ta danäh mejüü do ta kaser n'aa rameso padëek. Ta mejüü do see rahewyh wät, ta see radaj'ëep, ta see radaj'ëep pä me ramakut do haj'aa. ³⁶ Tii bä ta karom wób joom danäh mejüü, pooj jé tamejüü do hawób bahänh. Ti hadoo né hē, tii d' né rabad'oo tii d' ênh sa hä. Rarahejää né tii d' ênh. ³⁷ Tii bä, tagadëeg ub tamejüü ta t'aah. “Tah ÿ raweh'ëeh da”, näng mä ta h'yyb gó.

³⁸ —Tii bä ta t'aah ta kaser n'aa rabahapäh bä, raky hadoo: “Ta danäh t'aah hahÿÿh. Tii d' ta danä däg ta yb jawén buuj däg”, näk mäh. “Ti bä, ér dajëeb! Èr ado hóm ta ma pan'aa paah”, näk mä sa kyyh. ³⁹ Tii d' né

†† **21:23** Hes'ëem do Jesus hebëë bong do hyb n'aa, hajök do tama metëek do hyb n'aa na-ääj hē rawén eanh. Jesus hä he'aanh do sa kyy gó ta tii bä hes'ëem do rabehes'ëem. Ti hyb n'aa dooh ragenaag bä Jesus bad'oo doo. §§ **21:33** Ta wë kamajTi do sa hä ti tabaher'oot.

kä, ramejō hōm joom bahānh, ti ranaboh jad kån —näng mä Jesus. Panyyg gó m' tabeh'ūum sa hä.

⁴⁰ Ti m' teanh sa hä:

—Nyy da joom danāh bad'oo sa hä takajaa bā? —näng mäh.

⁴¹ Ti m' raky gadoo:

—Tadej'ëep da ta kaser n'aa ky nes'aa doo. Doooh d' tat'yyd mehūin bā sa hä. Tii bā, ta kaser n'aa wób hā tabahaēēnh da ta joom, joom wah'ëē dāk bā ká ta ag wób ta hā hanoo do sa hä —näk mäh.

⁴² Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—Doooh noo gó g'eeh bē ner'ood bā hahy P'op Hagā Do kyy kerih doo? “Pá tób n'aa tehem'aa do raty n'aa ges'yyk doo, hyy ká pá ta ba n'aa, mesoo n'aa däg.*** Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do mo haj'aa né tii. Taw'ääts hē ēr hā tii”,††† näng kerih doo —näng mäh.
⁴³ —Ti hyb n'aa —näng mä Jesus —bē y maher'oot hahyyh: P'op Hagā Do bag'ääs do kado hōm da bē mahānh. Kan'oo dāk da ta wób sa hä, ta ag hadoo hanoo do sa hä.††† ⁴⁴ Sahōnh hē hahy pá hadoo do ty n'aa ges'yyk péh, rahoop da nesaa doo. Ji jó ta ti pá tadēē bā, sahōnh hē ji gawatsik —näng mä Jesus.

⁴⁵ Ti m' P'op Hagā Do tób n'aa yt moo heb'oooh do sa wahē n'aa, Pariséw na-āaj hē ramaa napāh bā panyyg gó Jesus metēēk doo, rah'yy genāh mä Jesus pes'āap mä panyyg ky n'aa gó sa hä. ⁴⁶ Ratyw n'aa esoos mä ramaso dāk hyb n'aa m' Jesus. Ti hadoo né hē, e'yym mä hajōk do Jesus maa new'ëē do sa hä. Rawén e'yym, P'op Hagā Do ky n'aa rod ti Jesus hajōk do sa hä.

22

Hy pong jé jām haeh do hadoo panyyg n'aa hahyyh

¹ Ti m' panyyg ky n'aa gó Jesus maher'oot mä sa hä. Hahyy d' mä ta kyyh:

² —Hahy panyyg ky n'aa hadoo hy pong jé hawät do bag'ääs do ky n'aa —näng mäh. —Ti awät hēēj bagā n'aa ta t'aaah katēē do waa n'aa, ta tā n'aa tamoo wāh doo. ³ Sahōnh hē ta waa n'aa ta tā n'aa tabahajaa bā, tamejūū ta karom wób rabahōm hyb n'aa pooj jé tatsyyd bong do rabats'yyt hyb n'aa. Ratsyyd né paawā, dooh rakarēn bā rana bā.

⁴ —Tii bā ta karom pooj jé tamejūū do hawób bahānh tamejō kån. Hahyy d' ta kyyh sa hä: “Bē maher'ood y tatsyyd bong do sa

hā, kaja toonh ta tā n'aa, ta waa n'aa. Bē maher'ood, masāh y booj yb ajyy, booj yb tak'ëp hesynh do na-āaj hē y naboh jat jām tā n'aa. Sahōnh hē takaja dāk. Bē maher'ood y ats'yyt do sa hä, tah y katēē do jām n'aa hēnh rabana hyb n'aa”, näng hāj n'aa bagā n'aa.

⁵ —Tii bā, rapanāg né paawā, dooh rah'yy kap'eed bā. Kats'yyt do paa ah'ūum ta s'ee hēnh. Ta joom banāng hēnh ta see bahōm, tamoo wāt doo hēnh ta see bahōm. ⁶ Kats'yyt do wób rameso padēēk hāj n'aa bagā n'aa karom, rarahejāā, ti radejēēb kån. ⁷ Tii bā, tak'ëp hēēj bagā n'aa kawaj'āān kån ta ti taky n'aa napāh bā. Tii b' tamejūū ta warahén sa wē. ⁸ Ti ragawats'iik ta ti ji da hadoo do dahej'ëep doo. Ti ragatang sa panang paah.

⁸ —Ti taky hado kån ta karom wób sa hä: “Kaja däg né paawā tah y katēē do tā n'aa ta waa n'aa, pooj jé y atsyyd wāt doo, dooh y gado wād bā jām hēnh. Ta ti hedoo do dooh né hē ji atsyyd bā. ⁹ Hyy ká, bē ahōm panang tyw n'aa kajatsēk doo hēnh hajōk do rabab'ēēh hēnh. Bē atsyyd nā sahōnh hē bē aw'yyt doo”, näng hēēj bagā n'aa. ¹⁰ Tii bā ta karom rabahōm kån panang tyw n'aa me, ti rabats'yyt sahōnh hē ta tii bā raw'yyt doo. Baad habok do rats'yyt, baad nabok do na-āaj hē. Tii bā ká, gabad'ëē dāk jām tób n'aa.

¹¹ —Tii bā ká, hēēj bagā n'aa, jām noo gana do bajēē suun, rats'yyt do tabedēng hyb n'aa. Tii bā tabahapāh aj'yy jām katēē do saroor n'aa nadadāk doo. ¹² Ti taky hadoo ta hä: “Najis yyy”, näng, “doooh paawā ta tii da majēē suun bā manadadāk do hyb n'aa jām saroor n'aa”, näng. Bag hēnh aj'yy maa new'ëp. Doooh ta kyy péh. ¹³ Tii bā ta karom hā hēēj bagā n'aa ky hadoo: “Bē moo maw'yyd däg, bē tsyyim maw'yyd däg hahy aj'yy. Bē dawäts nā gadagyp doo hēnh. A'oot da tii bā. Sa tēg kamegēēj dāk da tii bā tak'ëp nesaa do rahoop do hyb n'aa”, näng hēēj bagā n'aa kyyh.

¹⁴ Ti m' Jesus ky hado kån:

—Hajōō né paawā P'op Hagā Do ats'yyt doo, pawóp its ta wób tasēēw hōm doo* —näng mä Jesus kyyh.

Jesus rano n'aa maso paawā ta kyyh hyb n'aa panyyg n'aa hahyyh

¹⁵ Ti m' Pariséw rakata padēēk raky n'aa her'oot hyb n'aa nyy da rabad'oo Jesus rano n'aa masoo taher'oot do hyb n'aa. ¹⁶ Ti m' ramejūū mä Jesus wē sa ma matēg, Judah

*** **21:42** Ta ky n'aa hē né hē Jesus her'oot. Jesus né ti pá hadoo doo. Judah buuj sa wahē n'aa, P'op Hagā Do tób n'aa yt hā moo heb'oooh do na-āaj, dooh rakarēn bā Jesus, tób tahem'aa do ty n'aa ges'yyk do hadoo nanāng pä. Raty n'aa gesyyg né paawā, tak'ëp hyb n'aa jawyk dāk Jesus, P'op Hagā Do an'oo bā. ††† **21:42** Saaw-Mo 118.22-23 ††† **21:43** P'op Hagā Do mejūū do ramoo boo had'yyt hē tahañāng pé m' ti ta ag hadoo rabanoo. * **22:14** Panyyg metēēh doo da né da, hy pong jé hawät do bag'ääs doo bā. Judah buuj né hē ti pooj jé P'op Hagā Do ats'yyt do ta karapee rabahadoo hyb n'aa. Hajōk sa wób dooh rakarēn bā ragado bā Jesus. Judah buuj manag pawóp its gadoo Jesus. Judah buuj nadoo do mahang, hajōk gad'oo.

buuj sa wahë n'aa Erôts häd näng do karapee sii hë, ky ken'yym doo gó rake'aanh hyb n'aa. Hahÿÿ d' mä sa kyyh Jesus hä:

—Ma matëg! —näk mäh. —Ää hapäh òm. Baad ub mabawät. Dooch daap mamenä bä. Ehuh né hë P'op Hagä Do karën do hä mama metëek doo —näk mäh. —Dooch mahyb n'aa p'eed bä ky n'aa etsëeh do hä, hyb n'aa jawyk doo hä mama metëek bä. Dooch maky n'aa ehÿÿd bä sa hyb n'aa ma metëek doo. ¹⁷ Ti hyb n'aa, —näk mäh —ää mamaher'ood nyy da a hä. Taw'ääts hë a hä ji epaag bä Roma buuj sa wahë hä rahepak doo, Sesa hä? Nyy d' a hä? Ji ep'aak g'eeh ta tii?[†] —näk mä sa kyyh.

¹⁸ Jesus hapäh mä sa h'yyb nesaa doo. Ti m' taky hadoo sa hä:

—J'ooj madäk doo me ky ken'yym do bëeh! Héd n'aa tii da bë ke'aanh, kéh ÿ hyb n'aa ÿ bë no n'aa maso paawä? —näng mäh. ¹⁹ —Bë metäh hä ÿÿ moweed ji mahepak doo —näng mäh.

Ti m' raban'oo däk ta hä moweed denaari häd näng doo. ²⁰ Ti m' tabeaanh sa hä:

—Jaa heen n'aa hahÿÿh? Jaa häd hahÿ kerih do ta hä? —näng mäh.

²¹ Ti m' raky hadoo:

—Sesa heen n'aa, Sesa häd —näk mäh. Ti m' Jesus ky hado kän sa hä: —Bë an'oo Sesa hä ta no n'aa, ta heen n'aa hadäk doo. Bë an'oo P'op Hagä Do hä ta no n'aa hë —näng mäh.

²² Ti m' rahyb n'aa meuunh mä Jesus her'oot do ramaa napäh bä m'. Ti m' rabahòm kän mä ta mahänh.

Sadusëw Jesus hä rake'aanh do panyyg n'aa hahÿÿh

²³ Ti m', ti noo gó né hë rakajaa Jesus wë Sadusëw häd enäh doo, ta hä rake'aanh hyb n'aa m'. Sa hä m' dooh m' ji ganä wäd bä ji dajëb bä. ²⁴ Hahÿÿ d' mä sa kyyh:

—Ma matëg! —näk mäh. —P'ooj ub Mosees mejüü ër hä, aj'yy dajëb bä, ta ÿÿm teréd wäd bä tanetaa nä bä, tii bä m' ta hÿÿj mä gat'ëë däk tii, ta hÿÿj makü panaa näng hyb n'aa m' —näk mäh. ²⁵ —Panyyg gó òm ää maher'oot —näk mäh. —Hÿ hadoo aj'yy 6 ta hÿÿj ää mahang habok do paah. Tagat'ëë däk mä ta ÿÿm. Dooch m' teta nä bä, aj'yy dajëp. Ti hyb n'aa ta hÿÿj seeh, ta jawén näh, gat'ëë däk mä ta hÿÿj makü ÿÿm paah. ²⁶ Ti na-ääj mä dajëp né tii d' ënh. Dooch m' reta nä bä tadajëp. Ti hadoo né m' ta wób ënh. Sahõnh hë m' raget'ëë bok ta ti ÿÿnh. Sahõnh

hë m' dooh reta nä bä radejëp. Tagadëëg ub ta gad'oo hadoo do kat'ëë däk ta hä. Ti na-ääj hë dajëp. ²⁷ Tii kä m' ÿÿnh dajëb kän —näk mä Sadusëw.

²⁸ Ti m' rabeaaj kän Jesus hä:

—Ji genyyh bä kä ënh, dejëp do paa ji? —näk mäh. —Ny hadoo do ÿÿm kä ta ti ÿÿnh ti noo gó kä? Sahõnh hë paa ta ti ta pat'uuk —näk mä sa kyyh.

²⁹ Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—Dooch bë h'yy genä bä baad hadoo do hä, P'op Hagä Do kyy kerih do bë nahapäh do hyb n'aa, P'op Hagä Do hejój bë nahapäh do hyb n'aa na-ääj hë —näng mäh. ³⁰ —Dejëp do ragenyyh bä kä, dooh ji kat'ëë wäd bä. Ääs hÿ pong jé habong do kanetëë do hadoo da ji tii bä kä —näng mäh. ³¹ —Dejëp do genyyh doo kä, dooh bë ner'ood bä hahÿ bë hä P'op Hagä Do her'oot doo?[†] ³² “Abaraäm hagä ÿÿh, Isak hagä ÿÿh, Jakóh hagä ÿÿh.” Dooch, “Abaraäm makü hagä, Isak makü hagä, Jakóh makü hagä,”^S tanoo bä. Dejëp do hagä n'aa nado P'op Hagä Doo. Hedëp do sa hagä n'aa tii —näng mä Jesus kyyh.

³³ Ti m' hajök do ramaa napäh bä ta ti taher'oot doo, rahyb n'aa meuunh mä tama metëek do hä.

Tak'ëp ji hyb n'aa jaw'yyk do panyyg n'aa hahÿÿh

³⁴ Ti m', Parisew raky n'aa napäh bä, dooh m' Sadusëw sa kyy wät pé sa hä Jesus her'oot do hyb n'aa, séd hä m' rakata padëek nyy d' rabad'oo rahyb n'aa newëë hyb n'aa. ³⁵ Ti m' sa seeh, baad Mosees ky n'aa jaw'yyk do hapäh do metyy mä Jesus teaanh doo me. Hahÿÿ d' mä teaanh doo:

³⁶ —Ma matëg —näng mäh. —P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do mahang, ny hadoo do tak'ëp ji hyb n'aa jaw'yyk? —näng mäh.

³⁷ Ti m' Jesus ky hadoo:

—“Taw'ääts hë tak'ëp bë kamahän Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, P'op Hagä Doo, bë h'yy kaha'eeh doo. Taw'ääts hë tak'ëp bë h'yyb padäg ta hä. Taw'ääts hë bë h'yyb tym gó naa né hë bë kamahän ta hä.”^{**} ³⁸ Ti né hë P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do tak'ëp ji hyb n'aa jaw'yyk doo. Ti né hë P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk doo, tak'ëp ky n'aa jawyk do ta wób bahänh. ³⁹ Hahÿ ta ky n'aa jaw'yyk do seeh, ta ti hadoo né hë: “Makamahän a da hadoo doo, a hä makamahän doo da”^{††} —näng mäh. ⁴⁰ —Ji kamahän do hä tabana né hë sahõnh hë P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk

[†] 22:17 Tii da rawén eeah, rakarén paawä Jesus her'oot do hä rabaw'yyt raky n'aa tapaa do ta hä. “Dooch ji epaag bä Sesa hä” taky hado bä paawä, Erôts karapee raky n'aa tapaa paawä Jesus Roma buuj sa hä. “Ji ep'aak né hë” Jesus ky hado bä paawä, hajök do maa new'ëë doo, dooh ragenaag bä ta tii. Tii b' rakawaj'ään paawä ta wë. Hejoonh né hë ta hä reaanh doo. ^{††} 22:31 Mosees hä né paawä P'op Hagä Do maher'oot do paa ta tii, sa hä na-ääj hë taher'oot ta kyy kerih do raner'oot bä, ti hyb n'aa bë hä P'op Hagä Do her'oot doo, Jesus wén näng. ^S 22:32 Esodo 3.6 ^{**} 22:37 Dew-Teronom 6.5 ^{††} 22:39 Rewitikos 19.18

doo, P'op Hagä Do ky n'aa rod raheer'oot do paa na-ääj né hē —näng mä Jesus.

Jesus eeahh do Kristo ky n'aa panyyg n'aa hahȳȳh

⁴¹ Séd hā m' Pariséw rakataa nā bā, Jesus eeahh sa hā:

⁴² —Nyy da bē hā Kristo, P'op Hagä Do H'ȳyb Däng Doo? Jaa t'aah bē hā? —näng mäh.

—Dawi t'aah, Dawi panaa —näk mäh.

⁴³ Ti m' Jesus ky hadoo sa hā:

—Tii d' tado bā, h'ēéd hyb n'aa, P'op Hagä Do Sahee hejój gó Dawi ber'oot noo gó, ta wahē n'aa tamaneēēnh ti Kristo? Ti ȳ wén eeahh, hahȳȳ d' paa Dawi kyyh:

⁴⁴ “Wahē ȳ n'aa hā Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do ky hadoo:

'Aso hup ȳȳ hēnh, si ȳ mabag'āas hyb n'aa a majī ȳ nes'ēem bā kā.’”††

⁴⁵ Hȳȳ kā, “Wahē ȳ n'aa” Dawi maneēēj bā ti Kristo, nyy da ti ta t'aah tabahadoo? —näng mä Jesus.

⁴⁶ DooH m' sa kyy péh. DooH m' reaja boobā kā ti bahānh kā. H'ȳyb e'ȳȳm mā reaja bā kā.

23

J'ooj madäk do ky ken'yym do Jesus nabuuɟ gedoo do ky n'aa hahȳȳh

¹ Ti m' hajök do sa hā, ta ma matēg hā na-ääj hē Jesus ky hadoo:

² —Mosees ky n'aa jaw'ȳyk do ma mehetēk doo, Pariséw na-ääj né hē rama metēek ky n'aa jawyk do ky n'aa ji hā. Ji ramaher'oot ta ky n'aa. ³ Ti hyb n'aa, taw'āats hē bē ky daheeh sahōnh hē bē hā ramejūū doo. Ramejūū do bē ky dahé né paawā, rabad'oo doo da bē adoo manāh. Ta ti ȳ wén her'oot, dooh rama metēek doo da rabooh, ta see da rababok. DooH né raky dahé bā ta wób hā ramejūū doo. ⁴ Tak'ēp ramejō né paawā ji hā, P'op Hagä Do ji h'ȳyb en'yym hyb n'aa sa hā, tabad'op pé hē ji ramasa ramejūū do ji bahajaa hyb n'aa.

⁵ —Ta wób raj'aa etsē hyb n'aa sa hā ti sahōnh hē rabahed'oo doo. Gaeh ran'oo bā P'op Hagä Do kyy kerih do bód hood* ji mabooh hā, ji moo hā ji ahūū dāk doo, ta wób rabahapāh hyb n'aa. Dawēēt ran'oo

bā ta tyd sa saroor noo hā ragasyyp doo.† Rakametēēh do hyb n'aa tii da rawén d'oo.

⁶ Ratsebé do tā n'aa noo gó, ragen'aak ky n'aa etsēēh do rabahetonh bā ratooj bā. Tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot doo bā ragen'aak ratooj bā hyb n'aa jewyk do rabahetonh bā. ⁷ Rakarēn ji bedēng hajök do mahang rabahešām bā. Rakarēn ji maneēēnh “āā ma matēg”.

⁸ —Bēēh, bē an'oo manā bē ramaneēēnh sa “ma matēg”. Ta tii d' ȳ wén her'oot, jāām né hē sēt ub bē Wahē N'aa. Bē tii, bē hȳȳj had'ȳyt hē. ⁹ “Ee” bē maneēēj manā ta wób.† Jāām hē sēt ub bē yb. Hȳȳ pong jé tabawāt tii. ¹⁰ Bē an'oo manā sa h'ȳyb mahōm n'aa bē tii d' ramaneēēj bā. Ta tii d' ȳ wén her'oot, sēt hē bē h'ȳyb mahōm n'aa do hyb n'aa: Kristo, P'op Hagä Do H'ȳyb Däng Doo. ¹¹ Bē mahang karēn pé ta wób sa mahānh ky n'aa etsēēh péh, taw'āats hē sa karom hadoo da tii. ¹² Tii d' tawén d'oo, jé kaweh'ēēh doo, kadad'uu dāk da P'op Hagä Do an'oo bā. Jé ta daaj hē kadaduuo doo, kawehēē dāk da tii, P'op Hagä Do an'oo bā.

¹³ Ti m' Mosees ky n'aa jaw'ȳyk do ma mehetēk do hā, Pariséw hā na-ääj hē Jesus ky hadoo:

—Baad nado bē hā Mosees ky n'aa jaw'ȳyk do ma mehetēk doo. Baad nado bē hā Pariséw. J'ooj madäk do ky ken'yym do bēēh! —näng mäh. —Bē gatsē hȳȳ pong jé hawāt do bag'āas doo, ta bag'āas do karapee ta wób ranadoo hyb n'aa. Bēēh, dooh bē karēn bā tabag'āas do karapee bē do bā. Jé karēn do hā bē gatsē sa mahānh. [¹⁴ Baad nado bē hā Mosees ky n'aa jaw'ȳyk do ma mehetēk doo. Baad nado bē hā Pariséw. J'ooj madäk do bē h'ȳyb. Patug tema bong do sa wē hanāng do bē esok. Ti bāp peej hadoo doo me bē ky n'aa etsēē, bē hā ta wób raj'aa etsē hyb n'aa. Ti hyb n'aa ta bahānh tak'ēp P'op Hagä Do rajāā da bēēh.]

¹⁵ —Baad nado bē hā Mosees ky n'aa jaw'ȳyk do ma mehetēk doo. Baad nado bē hā Pariséw. J'ooj madäk do ky ken'yym do bēēh! —näng mäh. —Dawēē, jé pad'ȳyt hē bē ahōm, sēt ub né paawā Judah buuj nadoo do bē h'ȳyb wareem do hyb n'aa, bē ma metēek do tagadoo hyb n'aa. Tii bā, bē karapee tabahado dāk bā kā, tak'ēp nes'aa dāg, bē nesaa do bahānh dāg bē an'oo bā. Bē

†† 22:44 Saaw-Mo 110.1 * 23:5 Ta byy me Judah buuj ramoo bok paa ta hood t'aah sa mabooh hā, sa moo s'ȳȳ hā na-ääj hē ramawyyt doo. Ta ti ta hood gó rabenām P'op Hagä Do kyy kerih do bód. Tii d' rawén d'oo, raky n'aa etsēē bā, ramanabaan hyb n'aa P'op Hagä Do mejūū doo. Gaeh Pariséw rawén moo bok P'op Hagä Do kyy kerih do bód hood, sa daaj hē rakametēēh hyb n'aa. † 23:5 Sa saroor noo bā Judah buuj ragesyyp ta tyd jabaruut doo. Tii da né paa P'op Hagä Do mejūū rabad'oo, ta ky n'aa jaw'ȳyk do ramanabaan hyb n'aa. ‡ 23:9 Ta see pé noo gó ta wób ramaneēēnh sa see “ee”, sa yb nadoo do hā. Tii d' rawén maneēēnh raweh'ēēh do hyb n'aa. Ti hyb n'aa Jesus wén her'oot ta tii. Jāām hē sēt ub ji yb, P'op Hagä Doo, tak'ēp ji weh'ēēh doo. § 23:15 Banesaa hēnh sa karapee rabahōm ran'oo bā, dooh P'op Hagä Do karēn do tado bā do hyb n'aa sa hā rama metēek doo. Sa daaj hē rahyb n'aa jaw'ȳyk do ti rama metēek do sa hā.

nemuun tabanesaa hēnh tabahōm bē an'oo bā.Š

16 —Baad nado bē hā, sa h'yyb mahōm n'aa ty temah do hadoo! Hahÿÿ da bē ky hetēg: “P'op Hagā Do tób n'aa hā ta see ky dēē bā, te hub né hē taky dāng do tametēēh hyb n'aa, dooh ji gado bā ti ta tii. K'āats tēg gabarēēh do P'op Hagā Do tób n'aa yt hā hanāng do hā ji ky dēē bā kā, tii bā dooh tahaja bā ji ky kahÿÿd bā. Ji moo wāt né hē ji ky dāng doo”, nāk bē kyyh. 17 H'yy gatamah doo, ty temah do hadoo na-āāj hē bēēh! P'op Hagā Do tób n'aa tak'ēp ji hyb n'aa jaw'yyk k'āats tēg gabarēēh do ta gó hanāng do bahānh. Tii d' tawén hadoo, P'op Hagā Do tób n'aa né hē tii, tsyt hē P'op Hagā Do wē kasēēw dāk hanoo do hyb n'aa k'āats tēg gabarēēh doo. 18 Hahÿÿ d' bē kyyh seeh: “P'op Hagā Do ji ma ejuu do tyng hā ta see ky dēē bā, te hub né hē taky dāng do tametēēh hyb n'aa, dooh ji gado bā ta tii. P'op Hagā Do ji ma ejuu do tyng jō kan'oo dāk do hā ji ky dēē bā kā, tii b' dooh tahaja bā ji ky kahÿÿd bā ji ky dāng doo. Ji moo wāt né hē ji ky dāng doo”, nāk bē kyyh. 19 H'yy ganehot do né hē bēēh! P'op Hagā Do ji ma ejuu do tyng tak'ēp ji hyb n'aa jaw'yyk ta jō kanoo do bahānh. Tii d' tawén hadoo, P'op Hagā Do hā ji ma ejuu do tyng hyb n'aa tsyt hē P'op Hagā Do wē takasēēw dāk ta jō kan'oo dāk doo. 20 P'op Hagā Do hā ji ma ejuu do tyng hā ky dāng doo, sahōnh hē ta jō kan'oo dāk do hā na-āāj hē taky dāng. 21 P'op Hagā Do tób n'aa hā ky dāng doo, ta gó hanāng do hā, P'op Hagā Do hā na-āāj hē taky dāng né hē tii. 22 Hÿ pong jé hā ky dāng doo, P'op Hagā Do bag'āas do tyng hā taky dāng tii. P'op Hagā Do hā, tabag'āas do tyng jō hasooh do hā na-āāj hē taky dāng né hē tii.

23 —Baad nado bē hā Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetēk doo. Baad nado bē hā Pariséw. J'ooj madāk do ky ken'yym do bēēh! —nāng mäh. —Bē waa ty gam-abuuj men-ta, anis, komino hād enāh do uuh sii hē né paawā bē banoo P'op Hagā Do matym n'aa, dooh paawā bē ky dahé bā tak'ēp ky n'aa jaw'yyk do P'op Hagā Do mejūū doo. Dooh baad hadoo do bē moo boo bā bē da hadoo do hā. Dooh bē t'yyd mehÿin bā bē da hadoo doo. Dooh baad had'yyt hē bē h'yy kae bā P'op Hagā Do hā, ÿ hanāng pé tii. Taw'āats hē né paawā P'op Hagā Do hā bē banoo bē wē hanāng

**

23:24 Pariséw rasōng paa sa waa reēēk doo. Tii d' rawén d'oo, dooh rakarēn bā rakarēēb jēē bā ta babo n'aats ji nawēh doo, “Bē awēē manāh” P'op Hagā Do mejūū do hyb n'aa. Ti sii hē ramatakā né paawā, dooh tagah'ood bā sa hā ramabaan tak'ēp ky n'aa jaw'yyk do P'op Hagā Do mejūū doo. Ti hyb n'aa bē karēēb jēng kameer Jesus wén nāng. Kanahēn d'os do hā rahyb n'aa matakēē. Tak'ēp P'op Hagā Do karēn do hā dooh rahyb n'aa matakā bā. †† 23:26 Kanek ky n'aa me Jesus ma metēēk sa h'yyb ky n'aa. Taw'āats hē pooj jé ji benām t'ōp ji h'yyb, tii bā sahōnh hē ji hā, ji moo wāt doo, ji her'oot doo, baad dāg na-āāj hē. Ti né hē tahananāng pé né ti kanek ky n'aa me teh'ūūm doo. ††† 23:32 Jesus h'yyb hapāh rakarēn do radaj'ēep. Ti hyb n'aa tii d' tawén her'oot sa hā. Takarēn paawā rah'yy kadaw'uuh rahyb n'aa newēē do hā.

do uuh, taw'āats hē dooh bē mabaan bā tak'ēp ky n'aa jaw'yyk do tamejūū doo. 24 Sa h'yyb mahōm n'aa ty temah do hadoo bēēh! Bē asōō né paawā bē eēēk doo, ta babo n'aats bē karēēb jēē mahānh, nepāh bē hā bē karēēb jēng kameer** —nāng mäh.

25 —Baad nado bē hā Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetēk doo. Baad nado bē hā Pariséw. J'ooj madāk do ky ken'yym do bēēh! —nāng mäh. —Ji waa hood ta gó hasus doo, ta jō ub ji hets'yyt do hadoo bēēh. Baad bē babok P'op Hagā Do matym gó ji ed'oo. J'ooj madāk doo me tii. T'ōp, bē h'yyb gó, tak'ēp bē karēn do jawén bē babok. Ta wób sa ma hā bē h'yyb pad'ēēk. 26 H'yy ganehot do bē Pariséw. Taw'āats hē paawā pooj jé ta gó bē benām baad ub bē kanek. Tii bā kā, sahōnh hē baad dāg†† —nāng mäh.

27 —Baad nado bē hā Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetēk doo. Baad nado bē hā Pariséw. J'ooj madāk do ky ken'yym do bēēh! —nāng mäh. —Kamag hood hawak doo me rahewyk do hadoo bēēh. J'ooj hē tabanām. T'ōp, ta gó, séd dó dajēp do k'yy. Séd dó hasaats jēng doo. 28 Ti hadoo bēēh. J'ooj hē, P'op Hagā Do ky n'aa jaw'yyk do ky dah'eeh do bēēh, ji ed'oo. Bē h'yyb gó, j'ooj madāk do had'yyt hē bēēh. Heh'āat nado bē h'yyb. P'op Hagā Do ky n'aa jaw'yyk do ky nadah'eeh do bēēh —nāng mäh.

29 —Baad nado bē hā Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetēk doo. Baad nado bē hā Pariséw. J'ooj madāk do ky ken'yym do bēēh! —nāng mäh. —P'op Hagā Do ky n'aa rod p'ooj ub habong do sa kamag n'aa hood pā s'ēēb bē tema. Ta hetsō n'aa bē moo bok baad habok do makū sa kamag n'aa paa bakēē bā. 30 Hahÿÿ da bē kyyh, ta tii d' bē wén d'oo: “Āā wahē makū rababong noo gó āā aboo bā paawā, dooh paawā āā masaa bā āā wahē makū sa hā P'op Hagā Do ky n'aa rod dej'ēep doo”, nāk bē kyyh. 31 Ta ti bē her'oot do hā bē hā hē bē ky n'aa katepaa. P'op Hagā Do ky n'aa rod dahej'ēep do sa panaa bēēh, bē nooh. Bē daaj hē bē kaher'oot ta ti ky n'aa hā. 32 Ti b' hāā éh. Bē hajaa nesaa doo, bē wahē makū du doo do paah!††† —nāng mäh.

33 —Aw'yy hadoo bēēh! Aw'yy taah né hē bēēh! Nyy da bē ed'oo bē ked'ēep tabanesaa doo hēnh bē P'op Hagā Do ky n'aa etyy do mahānh? 34 Taw'āats hē bē maa newēē

hahÿÿh: Ý mejüü da bë mahang P'op Hagä Do ky n'aa rod. Ý mejüü da ajyy tak'ëp hajaa doo. Ý mejüü da P'op Hagä Do kyyh ma mehetëk doo. Sa wób bë dej'ëep da, sa wób bë epëem da b'aa kajatsëk do hä. Ý mejüü do wób bë hewyyh da tób P'op Hagä Do panyyg bë yd naherot do yt hä. Sa wób bë no n'aa masoo da badäk hahÿ haw'ääts hë. ³⁵ Ti hyb n'aa bë hä kä P'op Hagä Do anoo da sahõnh hë baad habok do badäk hahÿÿ hä radej'ëep do paa sãm baj. Abëw ranabooh noo gó du däk do né hë tii. Tii kä tagadëeg ub Sakarija, Berekija t'aah, radaj'ëep doo kä. Ti bë daj'ëep paa m' ji ma ejuu do tyng, P'op Hagä Do tób n'aa ganahaang gó. ³⁶ Né hup ý né hë hahÿ ý her'oot doo: Bë hä kä, da hë habong do sa hä, P'op Hagä Do anoo da sahõnh hë radej'ëep do sãm baj nesaa doo —näng mäh.

³⁷ Ti m' taky hado kãn:

—Jerusarënh, Jerusarënh! A babuuj ranaheb'oooh P'op Hagä Do ky n'aa rod. Pä me ramahëk'uut bë wë P'op Hagä Do mejüü doo, radejëp hyb n'aa. Hajöð nuu me ý karënh paawä ý bataa a babuuj nesaa do mahãnh ý mo n'aa jesuu hyb n'aa sa hä, karaak ta taah ýÿn ta këg yt hä tata bëeh do mo n'aa me. Tii da ý badoo paawä sa hä, dooh tii d' rakarënh bã.

³⁸ —Bë hegãã da Jerusarënh buuj, P'op Hagä Do beréd hõm bë panang. P'op Hagä Do mak'yys däk bë panang. ³⁹ Hahÿÿ hyb n'aa ý wén her'oot ta tii: Dooh da ý bë hapëeh wäd bã kä. Jáãm né da p'aa hënh ý bë bahapäh da bë h'yy kawareem bã, hahÿÿ da bë her'oot bã: “Ky n'aa kedëng tii, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do kyy gó hana doo!”SS

24

Jesus her'oot ta jawén hawät do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' Jesus ratsyym kasok bã m' P'op Hagä Do tób n'aa bã naa, ta ma matëg rabana ta wë, ti m' rametëeh mä ta hä P'op Hagä Do tób n'aa. Anãm mä sa hä. ² Ti m' Jesus ky hadoo:

—Bë hapäh sahõnh hë hahÿÿh? Dooh da hahÿÿ pä ta see jó haso wät pé da. Sahõnh hë da rabakud bëeh tüü. Né hup ý né hë ta ti ý her'oot doo —näng mäh.

³ Ti m' waëë joom oriib banäng doo hënh Jesus rabahõm kãn. Ta tii bã Jesus bahäng bã, sa m'aa hënh ta ma matëg rabana ta wë, ti m' raky n'aa eanh:

—Ny noo gó da ti tii d' maher'oot do tadu däk? H'ëed hado da õm kajaa do heen n'aa, badäk hahÿÿ bahëej jëng do heen n'aa? —näk mäh.

⁴ Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—Baad bë matakä da bë rawanadii hyb n'aa. ⁵ Hajök da han'aa ji hä wad'ii doo. Hät ýÿ gó rabana, sa nooh. “Ý Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo”, nãk da sa kyyh. Hajök da rawedii. ⁶ Kaneb'oooh do ky n'aa bë ky n'aa napäh da. Ti hadoo né hë bë eÿÿm manäh. Ti awät né da ta ti hedoo doo. Ti hadoo né hë, dooh takaja nã bã badäk hahÿÿ bahëej jëng doo. ⁷ Hãj n'aa see babuuj rakaneb'oooh da hãj n'aa see babuuj sa daheeh. Hãj n'aa sa wahë n'aa, rah'yy kawereem da hãj n'aa see sa wahë n'aa wë. Hajõng hãj n'aa bã as'aah da. Hajõng hãj n'aa bã k'ääts katajuus da. ⁸ Sahõnh hë tii, badäk hahÿÿ bahëej jëng do du däk do metëë n'aa. Ajãn pooj jé ta mahÿÿj ganyyh do hadoo da tii.

⁹ —Ti noo gó bë da rahaëënh bë majiï moo gó bë rarejãã, bë radej'ëep hyb n'aa. Tak'ëp da sahõnh hë hãj n'aa buuj rakawajãã da bë wë hëp ý n'aa. ¹⁰ Hajök da ti noo gó h'yy gejë hõm doo. Dooh hä ý rah'yy kae boo bã da. Ta ti hedoo doo, rahaëënh da sa da hadoo do sa majiï moo gó. Tak'ëp da rakawajãã sa da hadoo do wë. ¹¹ Hajök da ti anäng ti noo gó daap men'yyh doo, “P'op Hagä Do ky n'aa rod ýÿh”, hanäk doo. Hajök da rawedii. ¹² Tak'ëp däg do hyb n'aa nesaa do ti noo gó, hajök dooh rakamahãn wäd bã sa da hadoo doo. ¹³ Ti hadoo né da, jé h'yy kanerët do hä ýÿ, tadajëb bã kä, edëb had'yyt hë da hÿ pong jé P'op Hagä Do pa. ¹⁴ Hahÿÿ ji P'op Hagä Do bag'ãas do panyyg hanãm doo, jé pad'yyt hë da rabaher'ood hõm, sahõnh hë badäk hahÿÿ hä habong do raky n'aa napäh hyb n'aa. Tii bã kä, badäk hahÿÿ bahëej jëng do kaja kãn da —näng mäh.

¹⁵⁻¹⁶ —Ti hyb n'aa, nanäng tak'ëp nasaa doo, P'op Hagä Do tób n'aa rejãã doo, P'op Hagä Do tób n'aa rahyb n'aa eréd hõm hanoo doo, tsyt hë P'op Hagä Do wë kasëew däk doo bã tahëë däg bã bë hapëë bã, ta ky n'aa P'op Hagä Do ky n'aa rod Daniëw had nãng do erii wät do paa bë hapëë bã, taw'ääts hë Judah hãj n'aa bã haj'eenh do rakejën hõm da waëë banäng hënh. (Bë hyb n'aa matakä Daniëw erii wät do hä.) ¹⁷ Ta ti bë bahapäh bã, taw'ääts hë jajé p'op tób gadãk do jó hasooh péh, nanyyw hë da takejën hõm, dooh da pooj jé tób gó tehëen péh. ¹⁸ Ti hadoo né da ta joom hood hënh hawät doo. Taw'ääts hë dooh da tajëë bã ta hatsë tabehëen hyb n'aa paawä —näng mäh. ¹⁹ —Tak'ëp tanesaa het'aah doo, sa taah nebii do sa hä kä ti noo gó kã! —näng mäh. ²⁰ —Taw'ääts hë bë ky n'aa ets'ëë P'op Hagä Do hä, bë kejën hõm do tabahahëem noo gó, tak'ëp naëng badoos noo gó tanadoo hyb n'aa, Saab hä

tanadoo hyb n'aa na-ääj hē.† 21 Tak'ëp né da ji bahoop ti noo gó. Badäk hahy du däk hoo gó naa, dooh ná paa ti hadoo pé tak'ëp raba-hoop. Ti jawén ká dooh ti tahado wád bá ká. Ti hyb n'aa da taw'ääts hē bé ky n'aa ets'ëë P'op Hagä Do hä, tabahahëem noo gó, Saab noo gó ta ti tanadoo hyb n'aa, y wén näng. 22 P'op Hagä Do bód gakog hóm da nanäng ji ahoop doo. Tii d' tanado bá paawä, dooh paawä hedëp péh. Ta wë tasëew hóm do sa hyb n'aa tawén bód gakog hóm ti noo gó rahoop doo —näng mäh. 23 —Ti noo gó, “Wät hahy Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo”, “Jajé tahawät”, ranoo bá, bé ky dahé manä da raheer'oot doo. 24 Ta ti y wén her'oot, ti abok da hajök “Y Kristo” ken'oo doo do hyb n'aa. Ti abok né da “P'op Hagä Do ky n'aa rod yÿh” ken'oo doo, noo kanesa doo. Tak'ëp hadoo do ta heen n'aa rametëeh da, rapehuunh da, ta wë P'op Hagä Do asëew hóm do sii hē rawedii hyb n'aa paawä. 25 Bë hyb n'aa matakä! Ta pooj jé y baher'ood däk bë hä.

26 —Ta wób daap bë rapanäg bá, “Tabanawäng bá tabawät”, ranoo bá, bë ahóm manä t'ii hënh. “Gëet nanäng, tób gawakó gó”, ranoo bá, bë ky dahé manäh. 27 Hawyp do wë hä naa jé pad'yyt hē ji hapäh do hadoo da yÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do kajaa doo. Sahónh hē da rabahapäh y kajaa doo. 28 Wyt ta maab hē da y kajaa doo, dajëp do bajat bá wyt ta maab hē hadoo doo, kuruj-du ta tii bá rakataa do hyb n'aa —näng mäh.

29 Ti m' Jesus ky hadoo ênh:

—Ti noo gó tak'ëp rabahoop do jawén paa bá né hē, nanyw hē, papÿy j da badagyb däk. Kamarab da, dooh ta bag nyy wád bá. Sagóoh wë hä naa kejäk da. Wë hä habong do ta bag keh'yÿt da jé pad'yyt hē, ta see hedo hóm da P'op Hagä Do an'oo bá.† 30 Ti noo gó ká da sahónh hē rabahapäh da Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do kaja hyng do metëe n'aa wë puh mahang. Tii bá rah'y ketón bong da sahónh hē badäk hahyÿ hä habong doo. Rahapäh da yÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do y bahyng bá wë puh mahang, P'op Hagä Do hejój me, ta bag tak'ëp gabarëeh do hadoo doo gó. 31 Ti noo gó y mejüü da äs yÿ, toróm-bet häd näng do tak'ëp ragamehyÿh hyb n'aa, ta naëj n'aa. Tii bá da rabataa jé pad'yyt hē badäk hahyÿ hä habong do y asëew hóm doo —näng mä Jesus.

† 24:20 Saab noo gó P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yk do dooh tan'oo bá dawëë Judah buuj raboo bá. Ti hyb n'aa Saab tado bá paawä rakejën hóm doo, dooh paawä rahaja bá dawëë rakejën hóm bá. † 24:29 Isajas kyy gó Jesus beh'üüm ta ti taheer'oot doo. Isajas 13.10, 34.4 hä takerii däk ta tiky n'aa. § 24:32 Tagajewäng doo, tabanyyw heen n'aa. ** 24:34 Sahónh hē Jerusarënh ky n'aa sa hä Jesus maher'ood wät do né hē ti, ti noo gó habong do rahapäh doo. Dooh badäk hahy bahëej jëng do tado bá rahapäh doo. †† 24:41 Ta wób ta sii tamahüüm, ta wób ta ha'yym tahanäng pé ti. Dooh jääm hë pawóp hē tado bá ti taw'yyt doo. Baad gada do ti tamahüüm, h'yy kanapeet doo, ta hä h'yy kana'eeh do ti ha'yym.

32 Ti m' Jesus ky hadoo ênh:

—Bë hyb n'aa matakä joom wiigo häd näng do ky n'aa hä —näng mäh. —Wiigo tëeg tadu doo bá tagajewäng doo, bë hapäh tabanyyw edaa däk.§ 33 Ti hadoo né da, sahónh hē ta ti bë y maher'ood wät do kaja däk bá bë bahapäh bá, edaa däk y kajaa do bë bahapäh da. 34 Né hup y né hē hahy y her'oot doo: Da hē habong do rahapäh ná da sahónh hē** y her'ood wät do bawäd kán. 35 Badäk hahyÿh, wë na-ääj da, ahëej jëe né paawä, kèh yÿ da dooh tahëej bá.

36 Ti m' ahóm ná Jesus her'oot doo:

—Dooh d' hapäh pé ny noo gó ta ti bawät. Ääs, hÿ pong jé habok do dooh rahapëe bá. Yÿh, P'op Hagä Do T'aaah, na-ääj hē dooh y hapëe bá. Jääm né hē Ee hapäh. 37 P'ooj ub, Nowéh häd näng do hawät noo gó habong doo da né hē da rababok da, yÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do kajaa do pooj jé. 38 Sahónh hē tabag'yyp do pooj jé, h'yy kanap'eed gó rababok. Ratsebé do waa n'aa rawa, ratsebé do waa n'aa reëek. Rakehet'ëe doo da raketëe. Dooh rahyng n'aa peet péh. Tii d' né rabad'oo marakate gó Nowéh rabajëe p'ëe bá ká. 39 Dooh rahapëe bá sa pooj jé hawät doo, hag'yyp do kaja kán. Ti m' hag'yyp do kaja kán, dejëb kán sahónh hē. Ti hadoo da Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do kajaa do pooj jé. 40 Ti noo gó, pawóp hē hedoo pé ajyy géew gó moo bok doo, sa see da y mahüüm si yÿ, ta see da keréd hóm. 41 Pawóp hē hedoo pé yÿj tiriig ramoo bok doo, sa see da y mahüüm si yÿ, ta see da y eréd gëet.††

42 —Ti hyb n'aa baad bë hyb n'aa matakä da, baad bë gadaa. Dooh bë hapëe bá ny noo gó Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, bë h'yy kaha'eeh do kajaa. 43 Bë hyb n'aa newë hahy panyyg gó bë y maher'oot doo: Tób danäh hapëe bá paawä nyy b' akëe atsëm hets'ëek do kajaa, baad paawä tamatakëe, baad paawä tagada. Dooh paawä tan'oo bá hets'ëek do ta tób tanoo eë ná bá. 44 Ti hadoo bë hä. Taw'ääts hē baad bë hyb n'aa matakä, baad bë gadaa ta pooj jé. Ta ti y wén her'oot, bë ganadaa bá Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do kajaa da p'aa hënh —näng mäh.

45 —Ti hyb n'aa, jaa bë mahang ta kaser n'aa baad had'yyt hē ta kariw n'aa mejüü do moo wät do hadoo? Jaa bë mahang ta kaser n'aa h'yy ganäng do hadoo doo, ta hä ta kariw n'aa hanoo do ta wób tabahag'ääs

hyb n'aa, ta āh had'yyt hē baad ta wób sa waa tabetsēeh hyb n'aa sa hā, ta s'ee hēnh ta kariw n'aa awād nuuj jé? ⁴⁶ Taw'āats hē ta kaser n'aa hā, ta kariw n'aa awyyd bā tamejūū do hā moo wāt doo, ta kariw n'aa matēeh bā. ⁴⁷ Ta kariw n'aa weh'ēeh da ta ti hadoo doo. Sahōnh hē tahaēēnh ta hā ta ma, ta ma hagā n'aa tabahado dāk hyb n'aa kā. Né hup ŷ né hē ta ti ŷ her'oot doo. ⁴⁸ Hŷy kā, baad ta kaser n'aa moo nawād bā paawā, ta h'yyb gó taky hado bā: “Dooh nayyw hē kariw ŷ n'aa kaja bā”, tanoo bā, ⁴⁹ karom wób tahewyh had'yyt bā kā, tadu do bā jarakē he'ēek do sii tawa bā, teēg bā, ⁵⁰ ti taganada bā né kā ta kariw n'aa kajaa da. Tahyb n'aa napeet bā kā takajaa. ⁵¹ Tii bā tak'ēp da ta kariw n'aa rejā kán da. Tanoo da ta kaser n'aa paa ahoop j'ooj madāk doo me, ky ken'yym doo gó habok do nesaa do rabahoop doo da. A'oot da tii bā. Sa tēg kamegēēj dāk da tii bā tak'ēp nesaa do rabahoop do hyb n'aa —nāng mā Jesus takajaa do pooj jé ky n'aa hā.

25

Marius sa bag yt hā gad'aa do panyyg n'aa ahahŷy

¹ Ti m' Jesus ky hadoo ēnh:

—Hahŷ panyyg ky n'aa hadoo hŷ pong jé hawāt do bag'āas do ky n'aa Aj'yy Hadoo Do Hŷ Pong Jé Hana Do matēeh noo gó: Atsēm ji moo sahōnh hē maruus rabahōm sa najiis patug pan'aa hā rakataa hyb n'aa ta ŷym pan'aa tabehēēnh hēnh. Sa moo gó sa bag rapatsēē. ² Sa wób, ji ma poo oow péh, h'yy gatamah. Ta wób h'yy genāh. ³ H'yy gatamah doo, sa bag ramahūūm né paawā, dooh m' ramahūūm ta syyj sa bag waa. ⁴ H'yy genāh do ti ramahūūm sa bag waa. ⁵ Tii bā, nayyw hē sa najiis patug pan'aa kanajaa do hyb n'aa, ji moo sahōnh hē hadoo do raty jewyk, tii b' rabaā jēk.

⁶—Tii bā atsem ub ré tany naēēnh: “Wāt ta ti ta patug pan'aa!”, nāng. “B'ēēp, bē gado!”, nāng ta kyyh.

⁷—Tii bā maruus raty gewēēj padēēk. Ti raty enām sa bag hō n'aa. ⁸ Ti h'yy gatamah do raky hadoo h'yy genāh do sa hā: “Na bē bag waa uuh. P'eets hē tabahānh āā bag waa”, nāk.

⁹—“Dooh”, nāk ta wób, “āā bag waa uuh āā an'oo bā bē hā, dooh da tahaja bā tii bā”, nāk. “Bē ahōm nā ji bag waa rabahesām hēnh ta waa bē betsēē hyb n'aa” —nāk.

¹⁰—Ti rabahōm nuuj jé sa bag waa hets'ēē doo, takajaa sa najiis patug pan'aa. Tii bā maruus baad gad'aa do rabahōm kán ta sii. Ket'ēē do jām hēnh rabahōm ta sii. Tii bā noo gatsēē dāk jām tób n'aa.

¹¹—Ta jawén rakaja kán hets'ēē doo. “Āā wahē n'aa, manoo gasēēts tób āā bajēē p'ēē hyb n'aa”, nāk.

¹²—Tii bā jām noo gana do ky gadoo: “Né hup ŷ né hē tii, dooh bē ŷ hapēē bā”, nāng jām noo gana doo —nāng mā Jesus panyyg gó teh'ūūm doo.

¹³ Ti m' Jesus ky hado kán:

—Ti hyb n'aa, baad bē gadaa ta pooj jé, bē nahapāh do hyb n'aa ny noo gó ŷ matēeh. Dooh hē hapēē bā nyy b' akēē ŷ kajaa —nāng mā Jesus kyyh.

Dajēer karom sa hā aj'yy ets'ēē hōm do rabahag'āas hyb n'aa panyyg n'aa ahahŷy

¹⁴ Ti m' Jesus ky hadoo ēnh:

—Hahŷ panyyg ky n'aa hadoo na-āāj hē hŷ pong jé hawāt do bag'āas do ky n'aa, Aj'yy Hadoo Do Hŷ Pong Jé Hana Do kajaa noo gó. Aj'yy dawēē tabahōm do pooj jé ta dajēer ta karom hā tets'ēē hōm do rabahag'āas hyb n'aa ta s'ee hēnh tawād nuuj jé hadoo tii. Tabahōm do pooj jé, aj'yy naēēnh ta karom ta wē. ¹⁵ Ta see hā tabanoo ji ma poo oow pé ta hood moweed k'āats tēg gabarēēh do s'ēēb. Ta see hā tabanoo pawóp hē ta hood, ta see hā sét hē. Rahajaa do pénh ramoo bok doo, tets'ēē dāk sa hā. Ti tabahōm kán dawēē. ¹⁶ Tii bā nayyw hē ji ma poo oow pé gadoo do du do kán ta tii me tamoo wāt doo, dajēer kah'ūūm hyb n'aa. Ti hyb n'aa, ji ma poo oow pé jé tagadoo ji ma poo oow pé wób. ¹⁷ Tii d' né hē pawóp hē dajēer hood gadoo do bad'oo. Pawóp hē hadoo do jé tagadoo pawóp hē ta wób. ¹⁸ Tii d' nado sét gadoo doo. Ta kariw n'aa dajēer tagadoo do jawén paa bā tabahōm, ti tadakā jēng ta dajēer. Séd debaa hē tabado nyh ta kariw n'aa matēeh bā kā.

¹⁹—Tii bā hajōō ta baab jawén paa bā sa kariw n'aa kaja kán. Tii b' tanaēēnh ta wē ta karom dajēer tahanoo do paah, tabahapāh hyb n'aa nyy da rabad'oo ti dajēer kā. ²⁰ Ji ma poo oow pé dajēer hood gadoo do ky hadoo ta hā: “Kariw ŷ n'aa”, nāng, “ji ma poo oow pé ta hood man'oo dāk hā ŷy, ta tii me ŷ moo wāt hyb n'aa”, nāng. “Mahegāā. Ta jé ŷ gado dāk ji ma poo oow pé ta hood wób gedē hōm doo”, nāng.

²¹—Ti ta kariw n'aa ky hadoo: “Taw'āats hē mamoo wāt doo. Karom baad hadoo do ōm. Baad had'yyt hē maban'yh a hā ji anoo doo”, nāng. “Kanaēn d'os hē né paawā, baad maban'yh. Ti hyb n'aa ti bahānh ŷ anoo a hā hŷy kā mabag'āas hyb n'aa kā. B'ēēp, tsebee si ŷy”, nāng ta kariw n'aa kyyh.

²²—Tii bā pawóp hē dajēer hood gadoo do ky hadoo: “Kariw ŷ n'aa”, nāng, “pawóp hē ta hood man'oo dāk hā ŷy, ta tii me ŷ moo wāt hyb n'aa”, nāng. “Mahegāā. Ta jé ŷ gado dāk pawóp hē ta hood wób gedē hōm doo”, nāng.

²³ —Ti ta kariw n'aa ky hadoo: “Taw'ääts hē mamoo wāt doo. Karom baad hadoo do om. Baad had'yyt hē maban'yyh a hā ji anoo doo”, nāng. “Kanhēn d'os hē né paawā, baad maban'yyh. Ti hyb n'aa ti bahānh ŷ anoo a hā hŷy kā mabag'āas hyb n'aa kā. B'ēep, tsebee si ŷŷh”, nāng ta kariw n'aa kyyh.

²⁴ —Ti ta karom seeh, sét dajēer hood gad'ēē dāk do gadoo do tabana, ti taky hadoo: “Kariw ŷ n'aa”, nāng, “tak'ēp mamejūū ji hā, hēp ŷŷ. Manu gekāā joom ag manejoom doo. Joom ag manejoom do mataa. ²⁵ Ti hyb n'aa om ŷ jeŷŷm”, nāng. “Tii bā k'ääts gó ŷ jeh'aa kēē a dajēer”, nāng. “Hŷŷh, a dajēer hā ŷ manoo do paah”, nāng.

²⁶ —Ti ta kariw n'aa ky hadoo: “Karom nesaa do om! Moo nahūū om!” nāng. “Mahapāh mā a nooh, joom ag ŷ nejoom do ŷ nu gekāā, nāng a kyyh. Joom ag ŷ nejoom do ŷ bataa, nāng a kyyh”, nāng. ²⁷ “Héd n'aa dajēer manan'oo dāk dajēer me moo heb'oooh do sa hā? Tii bā kā, ŷ kajaa bā kā, ta bahānh ŷ gadoo paawā dajēr ŷŷ”, nāng ta kariw n'aa ta hā.

²⁸ —Ti sa kariw n'aa ky hadoo: “Bē ado hōm sét hadoo do ta wē hanāng doo. Bē an'oo ji moo sahōnh hē wē nāng do hā”, nāng. ²⁹ “Jé wē nāng do hā, ti bahānh takan'oo dāk ta hā. Hajōng da anāng ta wē.* Kanhēn d'os hē wē nāng doo, kanhēn d'os do ta wē hanāng do kado hōm da ta mahānh”, nāng. ³⁰ “Bē dawāts nā ta w'oo hā gadagyp doo hēnh karom nahūūnh doo. A'oot da tii bā. Sa tēg kamegēēj dāk da tak'ēp nesaa do rahoop do hyb n'aa”, nāng sa kariw n'aa kyyh —nāng mā Jesus panyyg gó teh'ūūm doo.

Sahōnh hē badāk hahŷŷ hā habong do ky n'aa kety dāk do ky n'aa hahŷŷh

³¹ Ti m' Jesus ky hadoo ēnh:

—Aj'yy Hadoo Do Hŷ Pong Jé Hana Doo, ta kabaj'aa doo gó, ta bag tak'ēp gabarēēh doo gó sahōnh hē āas sa daheeh tabahyng bā kā, sa wahē wahē tyng n'aa jó, tsyt hē kasēw dāk do tyng n'aa jó tabasoooh da. ³² Tii bā sahōnh hē badāk hahŷŷ hā habong do rakata padēēk da ta wē tan'oo bā. Tii bā tsyt hē tabasēw hōm da sa mahang, b'éé hagā n'aa tsyt hē tabasēm doo da b'éé kabara mahānh. ³³ Hub hēnh tabasēw hōm da b'éé, s'ŷŷ hēnh da kabara. ³⁴ Tii bā ta bagā n'aa ky hadoo da ta hub hadāk hēnh hab'ēēh do sa hā: “B'ēep bēēh, Ee ky n'aa edēng doo. Bē gado badāk hahŷŷ tadu dahāng noo gó naa bē hyb n'aa tenyyw hōm doo, ta bag'āas doo. ³⁵ Bē ŷ wén ts'yyt, ŷ paa asaah, wa ŷ paa bē anoo hā ŷŷ. ŷ paa hoo kaanh, bē anoo paa naēng ŷŷ. Ta s'ee hēnh naa paa ŷŷh, bē gadoo

paa ŷ bē tób bā. ³⁶ ŷ paa saroor tamaah, bē anoo paa saror ŷŷ. ŷ paa nahēē nāng, bē heg'āas paa ŷŷh. Ragadahew'ēēs doo gó paa ŷ bagēēt, ŷ paa bē hehēēn”, nāng da ta kyyh sa hā.

³⁷ —Tii bā baad habok do reaanh da ta hā: “Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Doo, ny noo gó āā bahapāh mabasaah doo, ny noo gó a waa āā banoo? Ny noo gó mahoo kaanh, a naēng āā banoo? ³⁸ Ny noo gó ta s'ee hēnh naa om āā bahapāh, om āā gadoo? Ny noo gó om saroor tamaah, om āā saroor noo? ³⁹ Ny noo gó om āā bahapāh manahēē nāng doo, radawāts gēēt do om? Ny noo gó om āā bahehēēn?”, nāk da baad habok do sa kyyh.

⁴⁰ —Tii bā ta bagā n'aa ky hadoo da hahŷŷ da: “Baad bē ŷ maher'oot hahŷŷh: Sahōnh hē hā ŷ hedoo do hā, hā ŷ h'yy ka'eeh do hā bē bad'oo do paah, rahy n'aa sekog its né paawā, hā ŷ né hē ti tii d' bē bad'oo doo. Né hup ŷ né hē ta ti ŷ her'oot doo”, nāng da ta bagā n'aa baad habok do sa hā.

⁴¹ —Tii bā ta s'ŷŷ hēnh hab'ēēh do sa hā taky hadoo da: “Bēēh, ky n'aa kawas'ee bong doo, bē ahōm mahānh ŷŷ tēēg hōō nadēēk doo hēnh, Dijab, āas nesaa do Dijab karom sa daheeh sa hyb n'aa P'op Hagā Do benyyw dāk doo hēnh. ⁴² T'ī hēnh bē wén hōm, ŷ né asaah paah, dooh paa wa ŷ bē an'oo bā. ŷ paa hoo kaanh, dooh paa naēng ŷ bē an'oo bā. ⁴³ Ta s'ee hēnh naa paa ŷŷh, dooh paa ŷ bē gado bā bē tób bā. ŷ paa saroor tamaah, dooh paa saror ŷ bē an'oo bā. ŷ paa nahēē nāng, ragadahew'ēēs doo gó paa ŷ bagēēt, dooh paa ŷ bē hegāā bā”, nāng da ta kyyh.

⁴⁴ —Tii bā kā, ti na-āāj da reaanh da. Hahŷŷ da da sa kyyh: “Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Doo, ny noo gó paa om āā bahapāh mabasaah doo, mahoo kaanh doo, ta s'ee hēnh naa do om, saroor tamah do om, manahēē nāng doo, ragadahew'ēēs doo gó mabagēēt doo? Ny noo gó om āā manasa?”, nāk da sa kyyh.

⁴⁵ Tii d' taky hadoo: “Baad bē ŷ maher'oot hahŷŷh: Hahŷŷ hyb n'aa sakog its do see hā bē manasa doo, ŷ né hē ti bē manasa. Né hup ŷ né hē ta ti ŷ her'oot doo”, nāng da ta bagā n'aa baad nabok do sa hā.

⁴⁶ —Tii bā, ah'ūūm da rahoop do had'yyt doo hēnh. Baad habok doo, dooh t'ī hēnh rahōm bā. Hŷŷ pong jé ji edēb had'yyt do ragadoo tii hā —nāng mā Jesus.

26

Ratyw n'aa esoos do nyy da radaj'ēep Jesus panyyg n'aa hahŷŷh

* 25:29 Baad taban'yyh do hyb n'aa tii.

¹ Ti m' Jesus bahajaa bä sahõnh hē ta ti taheer'oot doo, taky hadoo mä ta ma matëg sa hä:

² —Bē hapäh, edaa däk Pas-kowa. Pawóp nä ta äh. Ti noo gó Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo, ran'oo däk da ta majiï sa moo gó b'aa kajatsëk do hä takepëëm däk hyb n'aa —näng mäh.

³ Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooh do sa wahë n'aa, Judah buuj sa wahë n'aa na-ääj mä séd hä m' rakata padëëk P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooh do sa wahë n'aa heh'äät do tób bä. Kajapas mä P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooh do sa wahë n'aa heh'äät do häd. ⁴ Ti m' ratyw n'aa esoos mä Jesus ramoo maso hõm hyb n'aa ta wób raky n'aa nanapäh bä m', radaj'ëep hyb n'aa kä m'. ⁵ Rakaner'oot bä m' raky hadoo:

—Doo da ër dajëëb hä Pas-kowa noo gó, hajõk do ër wë rah'yy kawereem mahãnh —näk mäh.

Buu benyym do yÿnh ahoog wät do Jesus nuu gó panyyg n'aa hahÿÿh

⁶ Ti m' panang Betanija häd näng doo bä m', Simaw saraa hä däk do paa tób bä, ⁷ sa waa tyng hä m' Jesus basooh bä m', ana mä ta wë yÿnh. Buu benyym do hood mä ta moo gó m' tabadäk. Pã s'ëëb mä ta hood. Tak'ëp mä taky n'aa gebah ta ti gó hanäng do buu benyym doo. Ti m' Jesus nuu gó m' tabahah'ook.

⁸ Doo m' Jesus ma matëg ragenaag bä ta ti tabad'oo doo.

—Hëd n'aa tarejää tii? —näk mäh. ⁹ —Taw'ääts hē paawä takes'ëëm. Tak'ëp paawä ji ky n'aa geb'aah. Ta sãm ji an'oo paawä kas' uut do sa hä —näk mäh.

¹⁰ Jesus maa napäh bä sa kyyh, taky hadoo:

—Bē hajëew manä hahÿ yÿnh! Tak'ëp baad hadoo do tamoo wäd wät hä yÿ. ¹¹ Kas' uut do aboo had'yyt hē bë mahang. Yÿ ti hÿÿh, dooh bë mahang had'yyt hē y awäd wäd bä. ¹² Y radakä jëng noo gó buu benäw n'aa tii d' nuh yÿ gó tah'ook doo. ¹³ Né hup yÿ né hē hahÿ y her'oot doo: Jé pad'yyt hē badäk hahÿÿ hä P'op Hagä Do T'aah panyyg hanäm do rabaher'ood hõm bä, raher'oot da na-ääj hē hä y tamoo wäd wät do ky n'aa, ji hyb n'aa esee hyb n'aa ta hä —näng mäh.

Judas taky n'aa enooh Jesus tahaëënh do ky n'aa hahÿÿh

¹⁴ Ti m' 12 hedoo do Jesus ma matëg seeh, Judas Ikarijot häd näng do bahõm P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooh do sa wahë n'aa wë. ¹⁵ Ti m' taky hadoo sa hä:

—Nyy hē ta sãm bë anoo da hä yÿ, Jesus y haëëj bä bë hä? —näng mäh.

Ti m' ranoo ta hä 30 moweed k'ääts tëg hawak do s'ëëb ta sãm. ¹⁶ Ti m', ti noo gó naa

Judas Ikarijot tyw n'aa esóts kãn tabahaëënh hyb n'aa kä sa hä.

Jesus ta ma matëg daheeh Pas-kowa tä n'aa rabawëh do panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁷ Ti m' pãw maku n'aa tamah do rata-heb'ëes do du däk noo gó m', Jesus ma matëg rabana ta wë, ti m' rabeaanh ta hä:

—Nyy bä makarën ää benäm Pas-kowa tä n'aa, matab'ëes hyb n'aa? —näk mäh.

¹⁸ Ti m' taky hadoo:

—Bē ahõm nä panang hënh, aj'yy tób hënh. Hahÿÿ da da bë maher'ood ta hä: “Hahÿÿ da ää ma matëg kyyh a hä, ‘Kaja däk y hajaa do noo gó y jawén hyng doo. A tób hënh da y tab'ëes Pas-kowa tä n'aa ma matëg y sa daheeh’”, näk da bë kyyh —näng mä Jesus ta ma matëg sa hä.

¹⁹ Jesus mejüü doo da né hē m' ta ma matëg rabad'oo. Ti m' ramoo boo kãn tii bä kä Pas-kowa tä n'aa kä.

²⁰ Papÿÿ badëë hyng bä kä, Jesus bahyy sooh mä 12 hedoo do sii hē sa waa tyng pa.

²¹ Sa tä rabawëh bä kä m' taky hadoo sa hä:

—Bē see y tahaëënh da majiï moo gó. Né hup yÿ né hē ta ti y her'oot doo —näng Jesus sa hä.

²² Ti m' rah'yy ketón bong. Ti m' sét ken'yyh mä raky hadoo:

—Hä yÿ, dooh y tado bä Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo! —näk mäh.

²³ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Bē see né da. Nemon y hehoots wät do pãw, ti né da y haëënh doo —näng mäh. ²⁴ —Yÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo, y da dajëp P'op Hagä Do kyy kerih do her'oot doo da né hē —näng mäh. —Ti hadoo né hē, baad nado da aj'yy hä, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do majiï moo gó han'oo däk do hä! Taw'ääts hē paawä ta ti aj'yy hä tanenyts bä paawä! —näng mä Jesus kyyh.

²⁵ Ti m' Judas, Jesus haëëj däk do pan'aa, ky hadoo ta hä:

—Hä yÿ, dooh y tado bä ma matëg! —näng mäh.

Ti m' Jesus ky gadoo:

—A daaj hē ti makaher'ood däk —näng mäh.

²⁶ Ti m' rabawëh bä, Jesus bado däk pãw, ti m' P'op Hagä Do hä taky hadoo:

—Taw'ääts hē õm, Ee. Man'oo däk pãw ää hä —näng mäh.

Ti m' taganabäh däk pãw, tan'oo däk mä ta ma matëg sa hä. Ti m' taky hadoo:

—Bē gado däg, bë awa. Hup y heen n'aa hahÿÿh —näng mäh.

²⁷ Ti m' Jesus bado däk uwa bëëh hood, ti m' P'op Hagä Do hä ta ky hadoo:

—Taw'ääts hē õm, Ee. Man'oo däk uwa bëëh ää hä —näng mäh.

Ti m' tan'oo däk mä sa hä, ti m' taky hadoo:

—Bë sahõnh hë, bë eëg ta uuh —näng mäh.
 28 —Majyw yÿ y' anoo do y' dajëp noo gó heen n'aa hahÿÿh. Papuuj sahõnh hã P'op Hagã Do ky n'aa enooh do tii kã. Hÿ jawén majyw y' hyb n'aa ji tagadoo P'op Hagã Do ky däng. Hajõk do sa hyb n'aa takan'oo däk majyw yÿ, y' dajëp noo gó, nesaa do sa h'yyb gó hanäng do kawug hõm hyb n'aa —näng mäh. 29 —Hahÿÿ d' bë y' maher'oot: Hÿ jawén dooh y' eëg wäd bã hahÿ uwa s'ëëh. Jããm hë p'aa hënh papuuj däg y' eëëk da bë sii Ee bag'ããs doo bã —näng mäh.

30 Ti m' Saaw-Mo hã hanäng do see me P'op Hagã Do roma ejãm do jawén paa bã m', rabahõm kãn waëë joom oriib häd näng do banäng hënh.

31 Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:
 —Badah, atsëm, hã y' rabad'oo do bë bahapäh bã, bë sahõnh hë da y' bë beréd hõm —näng mäh. —Hahÿÿ da takerii däk P'op Hagã Do kyy kerih do hã ti ky n'aa: “B'éeë hagã y' daj'ëëp da. Tii bã da jé pad'yyt hë b'éeë rabehüüm bong”* —näng mäh.

32 Ti m' Jesus ky hadoo ënh:
 —Ta tii d' né paawã da hã yÿ, y' ganã wät jawén paa bã da, bë pooj jé da y' bahõm Garirej hënh —näng mäh.

33 Ti m' Peed ky hadoo:
 —Sahõnh hë õm reréd hõm bã, a wë ramoo bok do rabahapäh bã, y' ti dooh noo gó õm y' eréd bã! —näng mã Peed.

34 Ti m' Jesus ky hadoo ta hã:
 —Badah né hë, atsëm, karaak bahÿÿh do pooj jé, tamawoob nuu me da y' maky n'aa jejën da. Né hup y' né hë ta ti y' her'oot doo —näng mã Jesus Peed hã.

35 Ti m' Peed ky kah'üüm mã ta hã:
 —Dooh! —näng mäh. —ÿ radajëëb bã na-ããj hë a sii, dooh noo gó da õm y' hyb n'aa eréd bã! —näng mäh.

Ti ky hedoo né hë m' Jesus ma matëg wób.

Getsemani bã Jesus ky n'aa ketsëë do panyyg n'aa hahÿÿh

36 Ti m' ta ma matëg daheeh Jesus bahõm joom banäng hënh Getsemani häd näng doo hënh. Ti m' taky hadoo sa hã:

—Babã bë ayyw dõ jajé y' ky n'aa ets'ëë nuuj jé —näng mäh.

37 Ti m' Peed, Sebedew taah pawóp hadoo do daheeh tamahüüm ta sii dawë hã. Ti m' Jesus h'yyb gó tak'ëp mã tah'yy katón wät. Dooh baad tado wäd bã ta h'yyb. 38 Ti m' tamawoob hë hadoo do sa hã taky hadoo:

—Tak'ëp y' h'yy katón. Y' h'yyb dajëp do hadoo —näng mäh. —Babã bë ayyw. Bë matakã si yÿ. Bë aã manã da! —näng mäh.

39 Ti m' tabahõm dawë hã. Ti m' ta taron nu paa me tabahÿÿ häng, tüü m' ta maboor hyy jat, ti m' taky n'aa etsëë P'op Hagã Do hã. Hahÿÿ da m' ta kyyh:

—Ee —näng mäh. —Tahaja bã paawã, mado hõm mahãnh yÿ wät hahÿ y' ahoop do pan'aa. Ta tii d' né y' bet's'ëë paawã, makarën doo d' né hë mabad'oo, y' karën doo da nado —näng mäh.

40 Tabana bã m' ta ma matëg tamawoob hë hadoo do rahab'ëëh hënh, taheg'ããs mäh, aã b'ëëh mäh. Ti m' Peed hã tabeaanh:

—Dooh bë haja bã kanahën d'os hë bë ty gapadäg bã si yÿ? —näng mäh. 41 —Bë matakã, P'op Hagã Do hã bë ky n'aa ets'ëë, nesaa do h'yyb natatuk hyb n'aa bëëh, y' bë eréd hõm mahãnh —näng mäh. —Ji h'yyb karën né paawã baad hadoo do ji moo wät, nahejooj ji, ti hyb n'aa bë ky n'aa ets'ëë y' wén näng —näng mäh.

42 Ahõm ënh mã p'aa hënh, ti m' taky n'aa etsëë ënh p'aa hënh. Hahÿÿ d' mã ta kyyh:

—Ee —näng mäh. —Tanahaja bã y' ahoop do pan'aa kado hõm mahãnh yÿ, y' mamoo n'aa najesu bã ta mahãnh, tii bã, makarën doo da né hë y' karën hã y' kametëëh —näng mäh.

43 Ti m' p'aa hënh tabana bã ënh, aã b'ëëh ënh mäh, tak'ëp mã raty jewyk sa h'yyb.

44 Ahõm ënh p'aa hënh, taky n'aa etsëë do paa taky n'aa etsëë ënh p'aa hënh.

45 Ti m' tamatëëh ta ma matëg tamawoob hë hadoo do wë, ti m' taky hadoo sa hã:

—Bë kameh'ãäk nã? Bë aã magyys hë? —näng mäh. —Bë hegãã. Edaa däk Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do nesaa do moo heb'ooh do sa moo gó rabahaëëj däk doo.

46 Bë as'ëëg bëh! Hamãh, ër ah'üüm! Wät ta ti y' han'oo däk do majë yÿ hã —näng mã Jesus kyyh.

Jesus ramaso däk do panyyg n'aa hahÿÿh

47 Jesus ber'oot nã bã m', takajaa Judas, 12 hedoo do see paah. Hajõk mã han'aa ta sii. Sën-jeer yt hã m', boh yt hã m' rabana. P'op Hagã Do tób n'aa yt hã moo heb'ooh do sa wahë n'aa kyy gó m', Judah buuj sa wahë n'aa hedoo do sa kyy gó m' na-ããj hë ti rabana. 48 Haëënh doo, baad ub mã taky n'aa her'ood däk. Hahÿÿ da m' ta kyyh sa hã:

—Ta ti y' tapa tsanetsup doo da, ti né hë tii. Tii d' bë maso däk, bë maso hõm —tii da m' ta kyyh dõ sa hã.

49 Ti m' nayyw hë Judas bana Jesus wë, ti m' tedëng:

—Taw'ããts hë õm, ma matëg? —näng mäh. Ti m' ta tapa tsanetsup mäh.

50 Ti m' Jesus ky hadoo Judas hã:

—Ti bã, mamoo wäd ti majawén na doo, najis yÿ —näng mäh.

Ti m' ta hã rakajäk, ramaso däg kãn mã Jesus. 51 Ti m' Jesus hata see bado däk ta sën-jeer, tekyyt mã P'op Hagã Do tób n'aa yt hã moo heb'ooh do sa wahë n'aa heh'ãät do karom. Ta nabuuj gakyd hõm mäh.

⁵² Ti m' Jesus ky hadoo ta hã:

—Menyyw dæg a sën-jeer —näng mäh. — Sën-jeer me ta wób hekyyt doo, sën-jeer me tadajëp. ⁵³ Ý nahaja med'oo, ý karën bã paawä, Ee hã ý ky n'aa etsëë 12 ken'y'yh kata däk do tak'ëp kanekan do ääs nayyw hë tamejüü hyb n'aa, ý ramo n'aa jesuu hyb n'aa? ⁵⁴ Tii d' tado bã paawä, ý ramo n'aa jesu bã paawä, dooh paawä takaja bã tii bã P'op Hagä Do kyy kerih doo, hahÿ né hë kametëeh doo kã hã ý taher'oot doo —näng mä Jesus ta ma matëg hã, sën-jeer hado däk do hã.

⁵⁵ Ti m' hajök do hã kã Jesus ky hadoo:

—Ër wahë n'aa wë h'yy kawereem do sa h'yyb mahüüm n'aa bë ed'oo g'eeh ýÿh, bë wén n'aa wë ýÿ sën-jeer yt hã, boh yt hã, ý bë masoo hyb n'aa? —näng mäh. —P'op Hagä Do tób n'aa wahoo gó ý awäh had'y'yt hë ý ma metëek bã. Dooh ënh ý bë maso bã tii bã ënh? —näng mäh. ⁵⁶ —Hýÿ kã, taw'ääts hë —näng mäh. —Ý hapäh, sahõnh hë tii da tawén hadoo, P'op Hagä Do ky n'aa rod rerii bong do paah, hã ý kametä däk hyb n'aa —näng mä Jesus.

Ti m' sahõnh hë kã ta ma matëg rawaj'aa bong. Reréd hõm mä Jesus.

Judah buuj sa wahë n'aa wë Jesus ramahüüm do ky n'aa hahÿÿh

⁵⁷ Ti m' Jesus ramasa däk do ramahüüm kãn Kajapas häd näng do tób hënh. P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'oooh do sa wahë n'aa heh'äät do ti Kajapas. Kata b'ëeh mä ta tii bã Moses ky n'aa jaw'y'yk do ma mehetëk doo, Judah buuj sa wahë n'aa hedoo do sii hë m'. ⁵⁸ Peed bahõm mä Jesus sa jawén. Dawëë m' tagadäk. Ajëë suun mä P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'oooh do sa wahë n'aa heh'äät do tób w'oo hã. Ti m' warahén sa pa m' tabahyy häng, tabahëg'ääs hyb n'aa nyy d' rabad'oo Jesus hã.

⁵⁹ P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'oooh do sa wahë n'aa hedoo doo, sahõnh hë Sinedirijo häd näng do ajyy n'aa sii hë m' resooos mä Jesus hã rap'ää daj'ëep péh. Resooos mä daap hë Jesus raky n'aa tapaa doo. ⁶⁰ Hajöð né paawä m' daap ramenyyh Jesus ky n'aa hã, dooh m' raw'y'yt pé rap'ää daj'ëep pé Jesus.

Ti m' tagadëëg ub kã pawóp hë han'aa, ⁶¹ ti m' raky hadoo:

—Hahÿÿ da hahÿ aj'y'y kyyh: “Ý hajaa ý gawatsiig hõm bã P'op Hagä Do tób n'aa”, näng. “Tamawoob hë ta äñ, ý tamaa sooh p'aa hënh”, näng ta kyyh —näk mä sa hã.

⁶² Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'oooh do sa wahë n'aa heh'äät do p'op mä tabas'ëëg gëët. Ti m' taky hadoo mä Jesus hã:

—Dooh maher'oot pé òm raky n'aa tapaa do hã? —näng mäh.

⁶³ Dooh m' Jesus ky gado bã. Bag hënh mä tabagëët.†

Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'oooh do sa wahë n'aa heh'äät do ky hadoo ënh mä ta hã:

—P'op Hagä Do hedëb had'y'yt do matym gó kã òm ý mejüü, ää mamaher'oot hyb n'aa ti Kristo, P'op Hagä Do H'y'yb Däng Doo, P'op Hagä Do T'aah mado bã! —näng mäh.

⁶⁴ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Òm né tii, ti tii d' her'oot —näng mäh. —Ti hadoo né hë, hahÿÿ da bë sahõnh hã ý maher'oot: Hÿ jawén bë hapäh né da Aj'y'y Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do, Sahõnh Sa Bahãnh Hado Do hub hënh tabasoooh bã, ta hã P'op Hagä Do weh'ëeh doo bã. Bë hapäh né da ënh tabahyng bã wë puh mahang —näng mä Jesus kyyh sa hã.

⁶⁵ Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'oooh do sa wahë n'aa heh'äät do kawaj'ään gó tawén s'ëëd hõm ta daaj hë ta saroor. Ti m' taky hadoo:

—P'op Hagä Do taky n'aa rejä däk! Jääm hë. Dooh hyb n'aa wät pé ta ky n'aa her'oot péh. Bë maa napäh né hë ta kyyh, P'op Hagä Do taky n'aa rejää doo. ⁶⁶ Nyy da bë hã? —näng mäh.

—Taw'ääts hë tadajëp! —näk mä ta wób sa kyyh.

⁶⁷ Ti m' ta mamets rabahetsoos, ti m' rabetuu sa moo me. Ta wób ratapa ewyyh mäh, ⁶⁸ ti m' raky hadoo ta hã:

—Maher'ood mahapëë bã, Kristo, jaa mo haj'aa? —näk mäh.

Jesus Peed ky n'aa jejën do panyyg n'aa hahÿÿh

⁶⁹ Ti noo gó, tób w'oo hã Peed bahäng bã, tób danäh karom ýÿnh ana ta wë, ti m' taky hadoo:

—Òm na-ääj hë Jesus Garirej buuj sii hawät doo —näng mäh.

⁷⁰ Ti m' Peed ky n'aa jejën wät sahõnh hë sa matym gó.

—Dooh ý heen n'aa nyy bã ta ti maher'oot doo —näng mä ta kyyh.

⁷¹ Ti m' Peed bahõm ta hadë noo bã. T'ÿ hënh tób danäh karom ýÿnh see bahapäh bã m', taky hadoo sa pa hab'ëeh do sa hã:

—Jesus Nasaréh buuj sii hawät do hahÿÿh —näng mäh.

⁷² Ti m' Peed jejën ënh mä p'aa hënh. P'op Hagä Do hã m' taky däng, raky daheeh hyb n'aa paawä:

—Dooh ý hapëë bã ta ti aj'y'y —näng mäh.

⁷³ Ti noo gó né hë badawëd däk mäh, ta pa hab'ëeh do p'op raky hadoo ta hã:

† **26:63** Dooh Jesus kawaj'ään bã. Daap hë P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'oooh do sa wahë n'aa heh'äät do ke'aanh, Jesus wén ky ganadoo.

—Sa hata see né hē ōm —näk mäh. — Garirej buuj raber'oot doo da né hē ti maber'oot —näk mä sa kyyh.

⁷⁴ Ti m' Peed ta daaj hē taky n'aa kawas'ee kän. Ti m' P'op Hagä Do hä taky däng:

—Dooch ŷ hapëë bä ta ti aj'yy! —näng mä ta kyyh sa hä.

Ti m' nayyw hē m' karaak bah'ŷŷ kän. ⁷⁵ Tii bä m' Peed hyb n'aa newë däk Jesus her'oot do paa kä ta hä: “Karaak bah'ŷŷ do pooj jé, tamawoob nuu me ŷ maky n'aa jejën da.” Ti né paa kä m' Jesus her'oot do paa kä ta hä. Ti m' Peed banyyh wahoo gó naa. Tak'öp tabaóð g'ëed kän mä taky n'aa jejën do hyb n'aa Jesus.

27

Pirato häd näng do wë Jesus ramahũm kän do panyyg n'aa hah'ŷŷh

¹ Báp paa m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'oooh do sa wahë n'aa, Judah buuj wahë n'aa wób, rahyb n'aa eno däk Jesus radaj'ëep hyb n'aa. ² Ramoo maw'yyd däk, ramahũm Pirato häd näng do wë, Roma buuj Judah häj n'aa bä bag'ääs doo.

³ Ti m' dajëb hä Jesus raky n'aa ety däk do Judas, Jesus haëëj däk do ky n'aa napäh bä m', t'yyd kameh'ün wät mä tamoo wät do paa hä. Ti m' moweed k'ääts tég hawak do s'ëëb tabaj hõm P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'oooh do sa wahë n'aa, sa wahë n'aa wób hä.

⁴ —Nesaa do ŷ moo wäd wät —näng mä sa hä. —Mo haj'aa kad'oo do nado dajëb hä ŷ haëëj däk doo —näng mä Judas kyyh sa hä.

Ti m' sa wahë n'aa hedoo do raky gadoo: —Dooch hyb n'aa ää hyb n'aa peet pé ta tii. A ky gabuuj hē ti ta tii —näk mä sa kyyh.

⁵ Ti m' Judas dawäts bëëh tüü moweed P'op Hagä Do tób n'aa yt hä, ti m' tabahõm kän, nu kasag'iw däk mä tyd me.

⁶ Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'oooh do sa wahë n'aa rabata däk moweed tüü kajäk doo, ti m' raky hadoo:

—Dooch èr ky n'aa jaw'yyk do an'oo bä P'op Hagä Do tób n'aa dajëer n'aa tabahado däk hyb n'aa hah'ŷ dajëer. Majjyyw dajëer n'aa ti h'ŷŷh —näk mäh.

⁷ Ti hyb n'aa m' rahyb n'aa newë däk ramametsëë hyb n'aa hew'yyt do joom banäng doo, Judah buuj nadoo do kamag kadebong do pan'aa. ⁸ Ti hyb n'aa, da hē na-ääj nã ta häd ramaneëënh “ta majjyyw hood”, hew'yyt do joom hood paah. ⁹ Tii d' né kä m' kametä däk P'op Hagä Do ky n'aa rod Jeremiij häd näng do erih do paa kä. Hah'ŷŷ d' paa m' ta kyyh: “Rado däk 30 hedoo do moweed k'ääts tég hawak do s'ëëb. Sa moo gó rahaëëj däk do sam Isaraëw buuj raky kajäk do tii. ¹⁰ Ta sãm me rabets'ëë hõm

hew'yyt do joom banäng doo. Tii d' né hē Tak'öp Hyb N'aa Jawyk Do mejüü hä ŷŷ”,* näng paa Jeremiij erii wät do kyyh.

¹¹ Ti nuuj jé m' Roma buuj Judah häj n'aa bä bag'ääs do pooj jé m' Jesus bagëët. Ti m' Jesus hä ta bagä n'aa eanh mäh:

—Ōm né Judah buuj sa wahë n'aa? —näng mäh.

Ti m' Jesus ky hadoo:

—ŷŷ. Tii d' né hē, maher'oot doo d' né hē —näng mä Jesus.

¹² Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'oooh do sa wahë n'aa, Judah buuj wahë n'aa wób Jesus raky n'aa tapaa bä kä Pirato hä, dooh m' Jesus ky gedag bä. ¹³ Ti m' Pirato ky hadoo ta hä:

—Nepäh a hä ōm raky n'aa tapaa doo? —näng mä Pirato.

¹⁴ Dooch né paawä Jesus kawaj'ään bä, dooh m' taky gedag bä raky n'aa tapaa doo. Ti hyb n'aa m' tak'öp Pirato hyb n'aa meuuj wät.

¹⁵ Pas-kowa noo gó m' Pirato bahed'oo doo da taberéd hõm radewëës do seeh. Teréd hõm hajök do retsëë doo. ¹⁶ Ti noo gó m' ragadahew'ëës doo gó m' tabagëët Jesus Barabas häd näng doo, moo nesaa do ky n'aa etsëëh doo. ¹⁷ Ti m' hajök do rakat'aa bä kä ta tób hënh, Pirato beaanh sa hä:

—Ny hadoo do bë karën ŷ eréd hõm: Jesus Barabas, Jesus ramaneëënh do P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo? —näng mäh.

¹⁸ Tii d' tawën eanh, tahapäh mäh, ta hä rahaëëj däk Jesus, rah'yy kajew'ëës do hyb n'aa ta hä.

¹⁹ Ti m' ti noo gó né hē m', ji ky n'aa etyy n'aa tyng jó Pirato basooh bä kä m', Pirato ŷym mejüü mä Pirato rapanäk hyb n'aa. Hah'ŷŷ d' mä ta kyyh:

—Marejä manä ta ti aj'yy mo haj'aa kanadoo doo. Ta ti hyb n'aa tak'öp ŷ bahob wät säh ŷŷ gó naga hē atsëm —näng mä ta ŷŷm kyyh Pirato panäk do hä.

²⁰ Ti nuuj jé m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'oooh do sa wahë n'aa, Judah buuj sa wahë n'aa na-ääj hē m' ramejüü mä hajök doo, Barabas rabetsëë hyb n'aa Pirato hä. Ramaher'oot na-ääj hē Pirato ramejüü Jesus tadjaj'ëep hyb n'aa.

²¹ Ti m' Pirato beaanh sa hä:

—Ny hadoo do bë karën ŷ eréd hõm? —näng mäh.

—Barabas —näk mä hajök do sa kyyh.

²² Ti m' Pirato ky hadoo:

—Tii d' tado bä, nyy da ŷ bad'oo Jesus hä, Kristo ramaneëënh do hä? —näng mäh.

—Mepëëm däg b'aa kajatsëk do hä! —näk mä sahõnh hē sa kyyh.

* 27:10 Jeremiij 19.1-13, 32.6-9. Taw'ääts hē ji ner'oot na-ääj hē Sakarija 11.12-13.

23 —Héd n'aa? —näng mä Pirato. —Dooh mo haj'aa kad'oo do tado bä —näng mäh.

Taher'ood né paawä m' tak'ëp rageëj bong tii bä:

—Mepëem däg! Mepëem däg! —näk mäh.

24 Pirato bahapäh bä m' sa h'yyb rawanareem doo, Pirato hapäh mä rah'yy kawereem do ta wë, tado däk naëng, ti m' ta moo tabahetsyyd wät hajök do matym gó.†

—Hëp ý n'aa nado hahý aj'yy dajëp doo —näng mäh. —Bë né hë tí ta tii d' karën doo —näng mäh.

25 —Taw'ääts hë —näk mä sahõnh hë. —Ääh, ää panaa na-ääj hë, ää gadoo ta majyyw hyb n'aa ää raky n'aa tapa bä —näk mä Pirato hä.

26 Ti m' Pirato beréd hõm Barabas häd näng doo. Ti m' tamejüü rabahewyyh Jesus. Ti m' tahaëj däk warahén sa hä rabepëem däk hyb n'aa b'aa kajatsék do hä.

Jesus warahén rarejää do panyyg n'aa hahýyh

27 Ti m' bag'ääs do warahén n'aa ramahüüm Jesus sa wahë n'aa tób wahoo hënh. Tii bä m' ranaëj nã sahõnh hë sa hataa, séd hä rakata padëëk hyb n'aa Jesus w'oo hä. 28 Ti m' rakabo nyyh ta saroor, ti m' radasuun jëng ta hä ta hatsë hahiin doo. 29 Ti m' hetëk do moo m' ramap'õd däk, ta nuu gó m' radasoo. Ti m' ranop ta tatu hub hënh tamasoo hyb n'aa.‡ Ti m' sa taron nuu me m' ramehyy bëeh ta wë. Raweh'ëeh doo gó m' raky n'aa mes'uunh. Ti m' raky n'aa ej'ees. Hahýy da m' sa kyyh:

—Kaweh'ëeh Judah buuj sa wahë n'aa! —näk mäh.

30 Ti m' rabahetsoos sa matsós me. Hajõõ nuu me m' ranu gewyyh tatu me. 31 Raky n'aa ej'ees jawén paa bä m' rado nyyh mä ta hatsë hahiin doo, radasuun jëng mä ta saroor hë. Ti m' ramahüüm rabepëem däk hyb n'aa.

Jesus rabepëem däk do panyyg n'aa hahýyh

32 Panang bä naa raban'yyh bä m' rakataa aj'yy panang Sirené häd näng doo bä naa, Simaw häd näng do hä. Ti m' warahén ramejüü mä tabes'ooch hyb n'aa b'aa Jesus rahepëem däk do b'aa n'aa. 33 Ti m' rakajaa Gogota häd näng doo bä. (Gogota häd näng doo m' ji nu gabóg k'yy rahanäng pé m' tii.) 34 Ti m' ramenoo ta hä joom uwa häd näng do s'ëeb hejooch doo. Kamekuunh mä ti

datsäng doo me.§ Ti m' tameëëk kanahën d'os hë, dooh teëg bä. 35 Ti m' rabepëem däk do jawén paa bä m', ramoo bong ramas'uunh doo, rabahapäh hyb n'aa ta saroor uuh wë ym doo.** 36 Ti m' rabehyy b'ëeh Jesus rabahag'ääs hyb n'aa.

37 P'op, ta nu gad'oo pong jé m', warahén rabepëem däk kerih do Jesus moo p'ää tadajëp do heen n'aa. Hahýy da m' kerih do hä: “Jesus hahýyh, Judah buuj sa wahë n'aa”, näng mä kerih do hä. 38 B'aa kajatsék do wób hä rabepëem padëëk na-ääj hë pawóp hë ajyy baretsék doo. Hub hënh ta see hahäng, s'ýy hënh ta see hahäng. Hõõ gó Jesus kahepëem däk do bahäng. 39 Ta tii me teb'ëes do raky n'aa rejää mä Jesus, sa nuu m' rewõnh Jesus wë. 40 Hahýy d' m' sa kyyh:

—Magawats'iik mäh, a nooh, P'op Hagä Do tób n'aa. Tamawoob mä ta äh mamoo wäd sooh p'aa hënh, a nooh. A daaj kedëë! Ahyy b'aa hä hadäk do õm, P'op Hagä Do T'aah mado bä! —näk mä sa kyyh.

41 P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooch do sa wahë n'aa, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk doo, Judah buuj sa wahë n'aa na-ääj hë raky n'aa ej'ees mäh:

42 —Ta wób ted'ëep —näk mäh. —Dooh tahaja bä ta daaj hë takedëëb bä! Isaraéw buuj sa wahë n'aa m', tanooh. Taw'ääts hë tabahyng b'aa kajatsék do hä tahadäk do hä naa, tii hä ää ky daheeh da! 43 P'op Hagä Do hä m' tah'yy kasadä, tanooh. Na P'op Hagä Do edëëb hää, P'op Hagä Do genaag bä ta hä. P'op Hagä Do T'aa m', tanooh —näk mä sa wahë n'aa sa kyyh.

44 Baretsék do ta pa pad'ëëk do ti na-ääj raky n'aa rejää mäh.

Jesus dajëp do panyyg n'aa hahýyh

45 Wasyk mä ta bag badoo wät, badagyb däk mä badäk hahýy hä. Jääm hë tug bä tabawag däk p'aa hënh. 46 Tug bä m', tak'ëp mä Jesus geëj wät:

—Eroj, Eroj, rama sabakatani? —näng mäh.

“P'op Hagä Doo, ý h'yy kasahadä doo, hëd n'aa ý mamakyy?” †† tahanäng pé m' tii.

47 Ta tii bä p'eets hë hab'ëeh do wób ramaa napäh bä m' ta kyyh, raky hadoo:

—Eriij ‡ ti tanaënh —näk mäh.

48 Ti m' nyyw hë sa see waj'aa däk, sapum do tehoots däk uwa s'ëeb oow me, b'aa hä m' tagadahäng, tamenoo mä Jesus hä tabeëëk hyb n'aa. 49 Ti m' ta wób raky hadoo:

† 27:24 Tii d' tawén d'oo, ta ky gabuuj gó nadoo do radaj'ëep doo, tametëeh hyb n'aa sa hä. ‡ 27:29 Ta hatsë rawén dadäk, sa wahë n'aa ky n'aa hadoo ramanes'uunh hyb n'aa. Ti hadoo hetëk do kapõs doo. Tëg gabarëeh do sa wahë n'aa nuu gó radasooch do ky n'aa hadoo ramanes'uunh. Ti hadoo na-ääj hë ta tatu. Ta moo gó sa wahë n'aa atón tatu n'aa hedoo do k'ääts tég hawak do s'ëeh rahyb n'aa jew'yyk do metëe n'aa. Ta tii me ramanes'uunh. § 27:34 Datés do biin tii. Tii d' né hë rabahed'oo radej'ëep do hä. ** 27:35 Saaw-Mo 22.18 †† 27:46 Saaw-Mo 22.1 hä kaderi däk doo hä tabeh'üüm. ‡‡ 27:47 P'op Hagä Do ky n'aa rod p'ooj ub hawät do paa ti Eriij.

—Na madëëg! —näk mäh. —Ti b' èr heg'ääs Eriij ana bä tabed'ëëp hyb n'aa —näk mäh.

⁵⁰ Ti m' tak'ëp mä Jesus geëëj wät, ti m' h'yy keréd hõm mäh.

⁵¹ Tii hä m', P'op Hagä Do tób n'aa t'öp ta gó noo gatsë hebaan do kas'ëëd hyng mäh. Hëëj katajus wät mäh, pä ganebäh bong P'op Hagä Do an'oo bä. ⁵² Noo kesëëts hõm mä kamag hood. Hajök mä baad habok do paa genä bok mäh. Edëb bë kån mäh. ⁵³ Genä bok do raban'yuh sa kamag hood paa bä naa. Ti m' Jesus ganä wät do jawën paa bä, rabajëë p'ëë panang Jerusarënh hënh. Kas'ee bok mä hajök do hä.

⁵⁴ Ti m' hëëj katajuus doo, sahõnh hë hawäd wät do warahén sa wahë n'aa, ta warahén n'aa Jesus hag'ääs do rabahapäh bä m', raky hadoo:

—P'op Hagä Do T'aah né paa ti hÿh! —näk mä sa kyy kä.

⁵⁵ Hajök ÿÿj tii b' hab'ëëh. Dawëë naa m' rabaheg'ääs. Garirej häj n'aa bä naa rahada mä Jesus. Jesus karën do hä, ta waa hedoo do hä m' ramasa. ⁵⁶ Sa mahang mä rabab'ëëh Marija Madarën häd näng doo, Marija see Tsjajaag Joséh sa ÿÿn, Sebedew taah sa ÿÿn. Tamawoob hë ÿÿj.

Jesus radakä jëng do pä gó panyyg n'aa hahÿÿh

⁵⁷⁻⁵⁸ Tüüh däg bä m' papÿÿj, aj'yy tak'ëp ma näng do bahõm Pirato wë. Joséh mä ta häd. Arimatsija hënh naa m' tii. Jesus ma matëg see hado däk mäh. Ti m' tabahõm Pirato wë. Tetsëë mä Jesus kamag n'aa tabado hyng hyb n'aa. Ti m' Pirato mejüü rahaëëj däk ta hä tadakä jëng hyb n'aa. ⁵⁹ Ti m' Joséh bado hyy kån Jesus kamag n'aa, ti m' tahabën däk mä pään hanäm doo me, rino häd näng do s'ëëb. ⁶⁰ Ti m' tadasuun jëng pä gabaho doo gó. Papuuj mä ta ti kamag hood pan'aa. Joséh kamag hood paawä ti ragagots däk doo. Ti m' pä gatsabak do tepëëd nä, taty gatsëë däk mä ta me. Ti m' tabahõm kån. ⁶¹ Marija Madarën, Marija see Jesus kamag hood pa m' rabat'oonh.

⁶² Ti m' jati péh, Saab hä, P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooch do sa wahë n'aa, Parisëw sa daheeh rabahõm Pirato wë.

⁶³ —Hyb n'aa jawyk doo —näk mä Pirato hä. —Ää hyb n'aa es'ee däk ta ti aj'yy noo kanesa do ky hadoo do paah. Hahÿÿ d' paa ta kyyh: “Tamawoob hë tabahado däk bä kä äh ÿÿ, ÿ d' ganä wät p'aa hënh”, näng paa ta kyyh. ⁶⁴ Ti hyb n'aa ää karën paawä mamejüü warahén rabahag'ääs hyb n'aa ta kamag hood tamawoob hë ta äh. Ta kamag hood ranahagää bä, ta ma matëg an'aa da ta kamag rabado nyyh hyb n'aa. Jesus ganä wät, näk da tii bä. Hajök paa tawedii. Jesus makü ganä wät ranoo bä, ti bahäh kawad'ii

padëëk hajök do tii bä —näk mä sa kyyh Pirato hä.

⁶⁵ Ti m' Pirato ky hadoo:

—Taw'ääts hë bë mahüüm warahén kamag hood rabahag'ääs hyb n'aa. Baad bë enyyw. Bë hapäh né hë nyy d' bë bad'oo —näng mäh.

⁶⁶ Ti m' ta kamag hood noo bä rabats'aa däk ky n'aa jaw'yyk do heen n'aa, ta ma matëg ranoo gasëëts hõm mahäh. Ti m' ramejüü warahén rabahag'ääs hyb n'aa.

28

Jesus ganä wät do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m', Saab bahëëj jëng bä m', bap paah, met'uuh hä, papÿÿj ty ganä këë bä, Marija Madarën, Marija see daheeh rabahõm Jesus kamag hood rabaheg'ääs hyb n'aa.

² Ti m' nyyw hë, tak'ëp k'ääts katajus këë. Tak'ëp tawën katajus wät P'op Hagä Do ääs bahyng do hyb n'aa, ti m' pä kepëëd hõm ta noo gatsë paah, ti m' ta jó tabaso däk. ³ Tak'ëp mä ääs gabarëëh, hawyp do gabarëëh doo da. Tak'ëp mä ta saroo bahawak. ⁴ Tak'ëp mä warahén, Jesus kamag hood hag'ääs do paah, rajeÿÿm bong mä ääs. Kajajän b'ëëh mä ÿÿm haj'aa, dejëp do hedo padëëk mäh.

⁵ Ti m' ääs ky hadoo ÿÿj sa hä:

—Bë eÿÿm manäh! —näng mäh. —ÿ hapäh, Jesus repëëm däk do paa bë esoos.

⁶ Dooh wäd bä. Ganä wät, bë tamaher'ood wät doo da né paah! B'ëëp, bë hegää nyy bä takadasuun jëng do paa bä —näng mäh.

⁷ —Nyyw hë bë ahõm, ta ma matëg bë maher'oot hyb n'aa. Hahÿÿ da d' bë kyyh: “Ganä wät dejëp do sa mahang. Ahõm da bë pooj jé Garirej hënh. Bë hapäh da t'ii hënh”, näk da bë kyyh. Tii d' këh ÿ bë hä —näng mä ääs kyyh ÿÿj sa hä.

⁸ Ti m' rawaj'aa jëk ta ma matëg ramaher'oot hyb n'aa. Rajeÿÿm né paawä m' tseb'ee mä ti hyb n'aa. ⁹ Ti m' rabajëk bä m', nyyw hë m' Jesus kas'ee wät sa hä, ti m' takedëng sa hä. Ti m' ta wë rabana, ti m' rabehyy b'ëëh tüü, ta tsyym hä ramoo kajäk ta hä raweh'ëëh hyb n'aa. ¹⁰ Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—Bë eÿÿm manäh. Bë ahõm, bë maher'ood häj haa sa hä Garirej hënh rabahõm hyb n'aa. Tii bä da ÿ rabahapäh —näng mä Jesus.

Warahén ramaher'oot do rahapäh do panyyg n'aa hahÿÿh

¹¹ Ti m' Jesus ma matëg wë ÿÿj rahõm nuuj jé m', warahén wób rabajëk mä panang hënh P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooch do sa wahë n'aa wë. Ti m' ramaher'oot mä sa hä sahõnh hë rahapëë wät doo. ¹² Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooch do sa wahë n'aa rakataa Judah buuj sa wahë

n'aa hedoo do sa sii, rahyb n'aa newëë nyy d' rabad'oo hyb n'aa. Ti m' hajông dajëër rabanoo warahén sa hã, ¹³ ti m' raky hadoo sa hã:

—Taw'ääts hë hahÿÿ da bë maher'ood ta wób sa hã: “Atsëm, ää ää nuuj jé ta ma matëg rabana, tii b' retsëëg hõm ta kamag”, nãk da bë kyyh —nãk mã sa wahë n'aa hedoo do sa kyyh.

¹⁴ Ti m' raky hadoo ênh:

—Pirato, babä bagä n'aa ky n'aa napäh bä panyyg bë her'ood hõm doo, ää h'yyb en'yym da, dajëb hã bë taky n'aa ety mahãnh* —nãk mã sa kyyh.

¹⁵ Ti m' warahén ragado däk dajëër, ti m' sa hã ramejüü doo da né hë m' rama-her'ood hõm daap men'yyh do panyyg. Ti m' jé pad'yyt hë m' Judah buuj mahang kaher'ood däk ta ti panyyg. Da hë na-ääj nã kaher'oot.

*Jé pad'yyt hë ta ky n'aa ji maher'ood hõm
Jesus mejüü do ky n'aa hahÿÿh*

¹⁶ Ti m' 11 hedoo do rabahõm kãn Garirej hënh, waëë hënh, Jesus mejüü do paa hënh.

¹⁷ Ti m' Jesus rabahapäh bä, raj'aa etsëë kãn mã ta hã. Ti hadoo né hë dooh baad tagah'ood nã bä ta wób sa hã. ¹⁸ Ti m' Jesus bana kãn p'eets hë sa wë. Hahÿÿ d' mã ta kyyh sa hã:

—Sahõnh hã, hÿ pong jé hawät do hã, badäk hahÿÿ bä hawät do hã na-ääj hë P'op Hagä Do an'oo däk ÿ mejüü hyb n'aa. Sahõnh hë sa bahãnh ÿ hyb n'aa jawyg däk tan'oo bä. ¹⁹ Ti hyb n'aa, bë ahõm. Ma matëk ÿÿ rabahado padëëk bë an'oo bä sahõnh hë häj n'aa babuuj. Bë nu gemuun hõm da ta ti Ee häd gó, ta T'aah häd gó, P'op Hagä Do Sahee häd gó. ²⁰ Bë ma met'ëëg sa hã sahõnh hë bë ÿ mejüü do paa raky daheeh hyb n'aa. Hahÿÿ ÿ ky däng bë hã: ÿ awäd had'yyt hë da bë sii badäk hahÿ gawatsik bä kã.† Jääm hë kã.

* **28:14** Roma buuj sa warahén n'aa raã bä rabahag'ääs bä, radej'ëep ta sãm. Ti hyb n'aa “ää h'yyb en'yym da bë wahë n'aa” rawén näng. † **28:20** Sahõnh hë badäk hahÿ bahëëj jëng do jawén paa bä, hÿ pong jé Jesus pa ër aboo had'yyt hë.

Maah-Ko Jesus ky n'aa hanäm do Maah-Ko erii wät do hahÿyh

Jowāw nu gahem'uun do panyyg n'aa hahÿyh

¹ Hahÿ tadu doo Jesus Kristo, P'op Hagä Do T'aah panyyg hanäm doo.

² Hahÿÿ da takerii däk P'op Hagä Do ky n'aa rod Isajas häd näng do mo haj'aa hä:

“ÿ mejüü da panäk ÿ n'aa a pooj jé, a tyw n'aa tabenyw däk hyb n'aa a pooj jé.”*

³ “Hahÿÿ da tabanawäng bä her'oot do kyyh: Bë tyw n'aa bak'ood däg da Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo.

Baad ub da bë tyw n'aa daj'aah”,† näng mä takerii däk do hä.‡

⁴ Nanäng panäk doo, Jowāw nu gahem'uun do paa m' tii. Tabanawäng bä paa m' tabawät. Tanu gemuun hõm paa m' hajök. Taher'oot sa hä raberéd hõm hyb n'aa nesaa doo, ranu kemuun hõm hyb n'aa nesaa do raberéd hõm do heen n'aa, P'op Hagä Do awug hõm hyb n'aa nesaa do sa h'yyb tym gó hanäng doo.

⁵ Ti m' hajök Judah häj n'aa buuj, panang Jerusarënh häd näng do babuj n'aa na-ääj né hë m' rabahõm Jowāw wë. Nesaa do rakawoom bä, Jowāw nu gemuun hõm tamii Joradän häd näng doo me. ⁶ Jowāw saroor mä kameer wii s'ëëb ta pan'aa. Ta baa wyd paa m' ta byyh. Sabakar paa m' tawëh ta tä, mabaa bëëh paa m' ta waa. ⁷ Hahÿ d' paa ta kyy sa hä:

—Ti awät da jawén ÿÿ tak'ëp hyb n'aa jawyk do bahänh ÿÿ. Hä ÿÿ, ÿ hyb n'aa sakog its ta hä. Ti hyb n'aa dooh ÿ haja bä ta tsyym suun kabo n'aa ÿ do bä§ —näng mäh. ⁸ —ÿÿ ti hÿÿh, bë ÿ nu gemuun naëng me. Tii kä P'op Hagä Do Sahee tabajëë suun bë h'yyb tym gó, bë tah'yyb mahüüm hyb n'aa —näng mä Jowāw nu gahem'uun do kyyh sa hä.

Jesus Jowāw nu gemuun wät do panyyg n'aa hahÿyh

⁹ Ti noo gó kä m' Jesus bana panang Nasaréh häd näng doo bä naa. Garirej häj n'aa bä ta ti Nasaréh panang. Jesus Jowāw nu gemuun wät doo kä tamii Joradän häd

näng doo me. ¹⁰ Ti m' Jesus nu ganä däk bä m' tabaheg'ääs wë hä, wë kabasëëts däk. Ti m' P'op Hagä Do Sahee tabahapäh, ahyng mä ta wë gurii-i hadoo mäh. ¹¹ Ti m' hÿ pong jé naa tamaa ena kän P'op Hagä Do kyyh. Hahÿÿ d' mä ta kyyh:

—Öm tah ÿÿ, tak'ëp ÿ kamahän up doo. Baad ÿ mah'yyb n'yyim —näng mäh.

¹² Ti m' nayyw hë tabanawäng hënh, rabanabok hënh, Jesus P'op Hagä Do Sahee mahüüm kän. ¹³ Tii hënh mä Jesus baym 40 m' ta äh. Tii bä m' Nesaa Do Yb, Satanas häd näng doo, mety paawä m'. Ta tii bä m', Jesus baym bä, ti abong mä tababo n'aa. Ääs rahag'ääs mä Jesus.

Jesus ats'yyt do ta sii habong do pan'aa panyyg n'aa hahÿyh

¹⁴ Ti m', Jowāw nu gahem'uun do radawäts gëet do jawén paa bä kä m', Jesus bahõm kän Garirej häj n'aa hënh kä. Tii hënh kä P'op Hagä Do panyyg hanäm do tamet'ëëg kän. ¹⁵ Hahÿÿ da m' ta kyyh:

—Kaja däg kän ji P'op Hagä Do bag'ääs doo. Ti hyb n'aa taw'ääts hë bë eréd hõm nesaa doo. P'op Hagä Do hä bë h'yy kawareem. Bë ky dahé ti panyyg hanäm doo —näng mä Jesus.

¹⁶ Ti noo gó m', tabawät bä m' karaj'aa Garirej häd näng do nabyy me, tabahapäh mä pawóp hë ta hÿÿj daheeh habok doo. Simaw, Än-Deréh mä sa häd. Tah'ÿÿb mä res'aak karahi me. Tah'ÿÿb sag né hë m' tii. ¹⁷ Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—B'ëëp bë ana, si ÿ bë abooh. Tah'ÿÿb sag nado boo da bë hÿÿ kä. Ajyy, ÿÿj sag hadoo da bë hÿÿ kä P'op Hagä Do hä rah'yy ka'ëeh hyb n'aa —näng mä ta kyyh.

¹⁸ Ti m' nayyw hë m' raberéd hõm karahi. Ah'üüm kän mä ta sii.

¹⁹ Ti bahänh mä tabahapäh Sebedew häd näng do taah, Tsijaag, Jowāw daheeh. Marakate gó m' rabat'oonh. Karahi m' renäm. ²⁰ Jesus ats'yyt né m' tii d' ënh. Ti m' nayyw hë m' raberéd sooh sa yb sa hataa sii hë m'. Ti m' Jesus sii rabahõm kän mäh.

Jesus habëë hõm do mera do hadäk do panyyg n'aa hahÿyh

²¹ Ti m' Jesus bahõm panang Kapar-Naüm häd näng doo hënh. Ti m' Saab, Judah buuj rakamehehär do hä, tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot doo hënh tabahõm. Tii bä m' tama metëëk P'op Hagä Do panyyg. ²² Ti m' maa new'ëë do rahyb n'aa meuunh mäh. Rawén meuuj bong mäh, hyb n'aa jawyk do

* **1:2** Marakijas 3.1 hä takerii däk hahÿ bód t'aats. P'op Hagä Do kyyh ta T'aah hä tabedoo do tii. Ta bód see ti Isajas erii wät do paah. † **1:3** Ji h'yyb tym ji enäm, baad P'op Hagä Do T'aah ji gadoo ji h'yyb gó, tahanäng pé m' ti ji tyw n'aa ji bak'ood däk, ji tyw n'aa ji daj'aah. ‡ **1:3** Isajas 40.3 § **1:7** P'ooj ub sa karom rakeboo paa m' sa kariw n'aa tsyym suun. Tii bä sa kariw n'aa tsyym rahets'yyt. Tak'ëp hyb n'aa sakog its Jowāw Jesus matym gó, ta hä hë Jowāw hegää bä. Ti hyb n'aa, dooh tahaj'as pé Jesus wë tamoo wäd bä, ta hä hë tahegää bä, tahanäng pé tii.

ky n'aa me tama metëek do hyb n'aa m'. Mosees ky n'aa jaw'y'yk do ma mehetëk do ky n'aa nahado m' tüi. ²³Tii bä m' tabasoooh sa mahang aj'y'y karap'ar h'y'yb nesaa do hadäk doo, mera doo. Ti m' tak'ëp mä ta kyyh:

²⁴—H'ëed makarën äã wë Jesus, Nasarëh buuj? Äã marejää mawén na! —näng mäh. —ÿ hapäh òm baad ub. Òm P'op Hagä Do hanaa, tak'ëp hanäm doo, baad hadoo do moo wëed òm —näng mä ta kyyh.

²⁵Ti m' Jesus ky geãm wät mä karap'ar h'y'yb nesaa doo. Ti m' taky hadoo:

—Er'ood manäh! Bag hënh! Ahöm aj'y'y mahänh! —tah'eed hóm mäh.

²⁶Tii bä m' aj'y'y tak'ëp karap'ar h'y'yb nesaa do behats wät. Tii bä m' awaaw wät mäh, ti m' tabahóm kán ta mahänh. ²⁷Ti m' ta wób rameuuj bong mäh, raky n'aa jög bong mäh. Ti m' raky hadoo:

—H'ëed hÿÿ éh? Ta see ky n'aa hadoo hÿÿh. Tametëek mä hyb n'aa jawyk do ky n'aa me. Karap'ar h'y'yb nesaa do sii hë tamejüü. Raky daheeh né hë —näk mä sa kyyh.

²⁸Ti hyb n'aa m' dawëë Jesus ky n'aa däg däk Garirej häj n'aa bä.

Jesus nahëë sog hóm do panyyg n'aa hahÿÿh

²⁹Tii kä m' Jesus raban'y'yh tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot doo bä naa. Ti m' Tsi'jaag, Jowäw daheeh Jesus bahóm kán Simaw, Än-Deréh sa tób hënh. ³⁰Asoooh mä Simaw mayyn. Oom ta hä. Ti m' Jesus hä rabaher'oot taoom. ³¹Ti m' Jesus bajëë suun tahasoooh hënh, tamoo ej'ooj sëek mäh. Ti m' oom keréd hóm. Nayyw hë m' Peed mayyn moo wäd däk sa waa.

³²Tug bä kä, papÿÿj badëë hyng jawén paa bä, Kapar-Naüm buuj ramena sahönh hë nahëë enäh doo, karap'ar h'y'yb nesaa do pahadëek do sii hë. ³³Hajök Kapar-Naüm buuj kata padëek Simaw tób w'oo hä, Jesus yt gä do w'oo hä. ³⁴Hajök mä sa nahëë Jesus hahëen hóm. Hajöð m' nahëëh. Hajöng mä karap'ar h'y'yb nesaa do tahehëë bong mera do sa hä hanäng doo. Doooh m' Jesus an'oo bä karap'ar h'y'yb nesaa do rer'ood bä, rahapäh do hyb n'aa, Jesus P'op Hagä Do T'aah né hë.

P'op Hagä Do hä Jesus ky n'aa etsëë do panyyg n'aa hahÿÿh

³⁵Ti m' jati péh, bäp paah, badajung nä, tabas'ëeg geët, ti m' tabahóm dawë hä, ranabok hënh, P'op Hagä Do sii taber'oot hyb n'aa. ³⁶Ti m' Simaw ta hataa daheeh raty gawëej padëek mä m' rabahóm Jesus rabesoooh hyb n'aa. ³⁷Ramamuun mä m' raky hadoo ta hä:

—Hajök òm hes'ooos! —näk mä ta hä.

³⁸Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—Hamäh! Ta s'ee hënh ër bahóm, ta wób panang hënh ÿ baher'oot hyb n'aa P'op Hagä Do panyyg hanäm do sa hä na-ääj né hë. Ti hyb n'aa né hë ÿ wén na —näng mä Jesus kyyh.

³⁹Tii d' paa tabawät jé pad'y'yt hë Garirej häj n'aa bä. Sahönh hë m' tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot do hä tabaher'oot, tametëek P'op Hagä Do ky n'aa. Tahebë mä karap'ar h'y'yb nesaa doo.

Rog manahuuh do Jesus haso däk do panyyg n'aa hahÿÿh

⁴⁰Ti m' aj'y'y rog manahuuh do hanäng do ana mä Jesus wë. Ti m' tabahyy häng mä ta taron nu paa me, tetsëë mä Jesus bado hóm hyb n'aa ta nahëëh. Hahÿÿ d' mä ta kyyh:

—Makarën bä mahajaa né hë nahäh ÿ mado hóm —näng mä ta kyyh.

⁴¹Ti m' Jesus t'y'yd meüün mäh. Ti m' tamoo däng ta hä, ti m' taky hadoo:

—Ej. ÿ karën —näng mäh. —Has'oo däg! —näng mä ta kyyh.

⁴²Ti m' nayyw hë kä m' ta nahëë badoo wät. Has'oo däg kán mäh.

⁴³Ti m' baad tabaher'oot ta hä:

⁴⁴—Maher'ood manä ta wób sa hä —näng mäh. —Ahóm jajé naga hë P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo wät do wë. Mametä ta hä òm has'oo däk doo. Mamoo wäd Mosees mejüü do paah, ta ti hedoo pé ji nahëë badoo wät do heen n'aa, p'aa hënh baad mabahadoo hyb n'aa P'op Hagä Do matym gó, baad sahönh hë rabahapäh hyb n'aa òm has'oo däk doo —näng mä Jesus ta hä.

Ti m' tamejõ hóm.

⁴⁵Tii d' né paawä Jesus maher'oot, dooh m' taky dahë bä. Taher'oot mä tamahóm me. Jé pad'y'yt hë rapanyyg enä hóm mäh. Ti hyb n'aa kä m' dooh Jesus haja wäd bä sa panang hënh tahóm bä rabahapäh bä kä. Dawë hä kä m' takan'oo kán. Ti hadoo né hë m' jé pad'y'yt hë naa rabena ta wë.

2

Aj'y'y k'y'y gadóm do Jesus haso däk do panyyg n'aa hahÿÿh

¹Ti m' pawóp hë ta ä jawén paa bä, Jesus matëëh p'aa hënh panang Kapar-Naüm häd näng doo hënh. Tii bä m' rapanyyg enä däk, p'aa hënh mä Jesus bagëë däk tób ta yd nu hed'ëeh bä. ²Hajök mä t'ÿÿ hënh hah'üüm. Hajök mä rakata padëek tób bä. Du daa m' ta tyw n'aa wät pé tób w'oo hä na-ääj hë. Ti m' Jesus met'ëeg kán P'op Hagä Do panyyg. ³Ti m' ji meheät pé ajyy ramanaa mä nahëë näng doo, nawät doo, ratóg nä ta tyng jó. ⁴Du daa m' rakad'oo pé ramajë suun paawä m' Jesus wë, gatag'uu däk do hyb n'aa m' hajök doo. Ti m' p'op ramasäk. Ratyw n'aa gas'ëes mä Jesus bagëët nemuun. Ti m'

ramahy kån Jesus wë kä ta tyng jó. ⁵ Ti m' Jesus h'yyb hapäh bä m' hat'ook do rah'yy ka'eeh do ta hä, taky hadoo nawät do hä:

—Tah yÿ,* nesaa do a h'yyb tym gó hanäng do kado hõm —näng mäh.

⁶ Ti m' rabat'oohn sa mahang Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk doo. Ti m' sa h'yyb gó raky hadoo:

⁷ —Hëd n'aa m' ti hÿÿ ti d' tabaher'oot? P'op Hagä Do taky n'aa rejää ti hÿÿh —näk mä sa h'yyb gó. —Jääm né hë P'op Hagä Do hajaa nesaa do ji h'yyb tym gó hanäng do tado hõm bä —näk mä sa h'yyb gó.

⁸ Nayyw hë m' Jesus h'yyb hapäh mä sa h'yyb, ti hyb n'aa m' taky hadoo sa hä:

—Hëd n'aa tii da bë hyb n'aa newëë bë h'yyb gó? —näng mäh. ⁹ —Nyy da nahejooj bë hä? “Kado hõm nesaa do a h'yyb tym gó hanäng do paah”, ji noo bä? “As'ëëg g'ëëd, mado däg a tyng, awäd däg”, ji noo bä nawät do hä? —näng mäh.

Ti m' taky hadoo ënh sa hä:

¹⁰ —Hÿÿ kä da —näng mäh. —Bë bahapäh hyb n'aa yÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo, y hajaa sa hä hanäng do nesaa do y ado hõm bä, y haso däk da nahëë näng doo —näng mä Jesus kyyh.

Tii bä m' k'yy gadów däk do hä taky hadoo:

¹¹ —As'ëëg g'ëëd, mado däg a tyng, ahõm kä a tób hënh —näng mä Jesus ta hä.

¹² Ti m' tabas'ëëg gëët, tabado däk mä ta tyng, ahõm kån mä hajök do matym gó. Tii bä kä m', rameuuj kån sa h'yyb gó. Ti m' P'op Hagä Do hä raj'aa etsë. Hahÿÿ d' mä sa kyyh:

—Dooch ää hapäh pé hÿ hedoo péh —näk mä sa kyyh.

Rewi häd näng do Jesus naëënh do panyyg n'aa hahÿÿh

¹³ Ti m' Jesus bahõm ënh karaj'aa Garirej häd näng doo hënh. Hajök mä han'aa ta wë. Ti m' Jesus ma metëëk sa hä. ¹⁴ Ti m' ta jawén, Jesus bawät bä kä, tabahapäh Rewi häd näng doo, sa wahë n'aa Roma buuj ky gabuuj dajëër tagahed'aak bä hasooh doo. Aw-Pew t'aa m' ti Rewi. Ti m' Jesus ky hadoo ta hä:

—B'ëëp ana wë yÿ, hëp y hata mabahadoo hyb n'aa —näng mäh.

Ti m' Rewi bas'ëëg gëët, ahõm kån mä ta sii.

¹⁵ Ta jawén, Rewi tób bä Jesus bawëh bä m', hajök dajëër gahed'aak doo, Matew hep'ëëh doo,† ta wób sa hä pé nesaa do moo

heb'oooh do na-ääj hë rabana rabawëh hyb n'aa Jesus sii, Jesus ma matëg sa sii. Hajök né hë hë m' Jesus sii heb'oooh doo. ¹⁶ Ti m' Parisëw wób, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do rabahapäh bä m' ta ti hedoo do sa sii Jesus bawo doo, Jesus ma matëg hä rabeaanh:

—Hëd n'aa dajëër gahed'aak do sa sii, ta wób na-ääj hë nesaa do moo heb'oooh do sa sii tabawëh? —näk mä sa kyyh.

¹⁷ Ti m' reaanh do Jesus maa napäh bä, panyyg gó taky gadoo:

—Nahëë temah doo, dooh rahõm bä mediko wë. Nahëë enäh do ti hah'üüm ta wë. Dooch y ahyb bä hÿ pong jé naa P'op Hagä Do karën doo da habok red'oo do y naëënh hyb n'aa. Y ahyng, nesaa do moo heb'oooh do y naëënh hyb n'aa† —näng mä Jesus kyyh Parisëw sa hä.

Jesus hä reaanh do ratayy do ky n'aa hahÿÿh

¹⁸ Ti anäng paa m' ta heen n'aa Jowäw nu gahem'uun do ma matëg, Parisëw na-ääj mäh, ranoo kanawa doo me raweh'ëëh P'op Hagä Doo. Ti m' ta wób reaanh mä Jesus hä:

—Jowäw ma matëg, Parisëw ma matëg na-ääj hë ranawa P'op Hagä Do rahyb n'aa esee hyb n'aa. Hëd n'aa a ma matëg tii d' ranad'oo? —näk mäh.

¹⁹ Ti m' panyyg ky n'aa gó Jesus ky gadoo. Hahÿÿ d' mä ta kyyh:

—Ket'ëë do jãm n'aa hënh ji ats'yyt doo, dooh ratabëëj bä ranoo kanawa do heen n'aa ta patug pan'aa sa mahang tag'ëëd bä. Jãm bawät nä bä rawëë had'yyt hë. Dooch ratayy bä. ²⁰ Ti awät da ti noo gó sa najiis, ta patug pan'aa, rado hõm sa mahãnh. Ti noo gó da ratayy kån§ —näng mäh.

²¹ Ti m' panyyg wób ky n'aa gó Jesus ky gadoo nä reaanh doo. Hahÿÿ d' mä ta kyyh:

—Dooch ji gas'yyb bä saroor säg noo eh do pään papuuj bãh me. Tii d' ji adoo bä, papuuj bãh tsawwy däg bä, ta säg tanes'ëëm, kawah'oooh hõm tii bä. Ti bahãnh tanoo ee däk tii.

²² Ti hadoo né hë uwa bëëh hä. Dooch ji gedu bä uwa bëëh papuuj hegån sooh do pan'aa ta hood b'ëé byyh säg gó. Tii d' ji adoo bä, uwa bëëh egån so bä, ta hood säg ganabäh hõm. Tii bä kä, uwa bëë waho bëëh da, ta hood kä karejã kån —näng mäh. —Uwa bëëh papuuj ji geduuh ta hood papuuj

* 2:5 Dooch Jesus t'aah tado bä. “Tah yÿ, najis yÿ” Judah buuj rahe'oot sa da hadoo do hä ramaher'oot bä. Tii d' né hë sa kyyh. † 2:15 Judah buuj sa wób né ti dajëër gahed'aak doo. Roma buuj hä kep'aak do rabataa. Ta see pé noo gó dajëër gahed'aak do rawedii sa wakääh. Ta bahãnh ragahëën dajëër, sa wë ta uuh baym hyb hõm. Ti hyb n'aa Judah buuj wób dooh ragenaag bä dajëër gedaag n'aa. ‡ 2:17 Jesus wén naëënh, nesaa do raberëd hõm hyb n'aa, P'op Hagä Do hä rah'yy ka'eeh hyb n'aa kä. § 2:20 Hahÿÿ d' Jesus hanäng pé ta tii hä: Ta ma matëg sii tabawät nä bä, dooh ratayy bä. Sa

mahãnh Jesus badoh bä, tii bä da ratayy kån. ** 2:22 Dooch ji mekuuj bä papuuj tama metëëk do ji h'yyb säg paa me, tahanäng pé ti panyyg gó teh'üüm doo.

gó, keh'úús doo gó —näng mä Jesus kyyh sa hä.**

Saab ky n'aa hahÿÿh

²³ Saab hä m', Judah buuj rakamehehâk do noo gó m', Jesus ta ma matêg sa sii joom tiriig banäng doo me m' ratabês. Ramahôm me m', ta ma matêg tiriig ag mä rateh'yyp rabawa hyb n'aa. ²⁴ Ti m' Parisêw sa sii habong do raky hadoo Jesus hä:

—Mahegâ! Hêd n'aa a ma matêg raky nadaheeh êr ky n'aa jaw'yyp do Saab ky n'aa hä? Saab hä ramoo bok†† —näk mä sa kyyh.

²⁵ Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—Dooch bê ner'ood bâ g'eeh nyy da êr wahê makû Dawi bad'oo, tii, ta hataa rabas'aah bâ, sa waa tamah bâ? ²⁶ Abijatah P'op Hagä Do sa hä kahesé do tób n'aa yt moo heb'ooch do sa wahê n'aa heh'âat do tabahadoo noo gó, Dawi ajêê suun P'op Hagä Do sa hä kahesé do tób n'aa yt hä, ti m' tabawa ti pāw P'op Hagä Do sa hä kahesé do tób n'aa yt hatoonh doo. Ti m' tanoo mä ta hataa rabawa. Jääm né paawä ta ti tób yt hä moo heb'ooch do haw'aa ta ti pāw Mosees ky n'aa jaw'yyp do an'oo bâ†† —näng mä Jesus sa hä.

²⁷ Ti m' taky hadoo ênh:

—Ji kameh'âak do hyb n'aa P'op Hagä Do wén pahuuj wät paa ji kameh'âak do heen n'aa. Dooch ji tapahuuj bâ ji kameh'âak do heen n'aa hyb n'aa —näng mäh.

²⁸ —Ti hyb n'aa, ÿÿh, Aj'y Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo, Saab ky n'aa hä sii hê ÿ mejüü —näng mä Jesus Parisêw sa hä.

3

Moo gadóm do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ta see pé noo gó Jesus bahôm ênh tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot doo hênh. Ti yt hä m' tabasooch aj'y moo gadóm doo. ² Tii bâ m' ta wób ramatakêê mä Jesus aj'y moo tahaso däg bâ Saab hä. Ta moo tahaso däg bâ, Jesus moo wät né hê Saab hä kä sa hä. Rakarên paawä m' Jesus raky n'aa tapaa Jesus ky nadaheeh do Mosees ky n'aa jaw'yyp doo. ³ Ti m' Jesus ky hadoo aj'y hä: —Ag'êed däg sa mahang.

⁴ Ti m' taky hadoo ta wób sa hä:

—Nyy da êr ky n'aa jaw'yyp do metêek Saab ky n'aa hä? H'êed ti taw'âats hê ji moo wät Saab hä? Baad hadoo do ji moo wät, nesaa do ji moo wät? Ji da hadoo do ji ed'êep

Saab hä, ji da hadoo do ji daj'êep Saab hä? —näng mä Jesus kyyh sa hä.

Rahapêê né paawä m', dooh m' raky gado bâ. ⁵ Ti m' kawaj'âan gó Jesus ty kawôot sa wê. Tahyb n'aa tón mä sa h'yyp tym ganahoot do hyb n'aa m'. Ti m' aj'y hä kä taky hadoo:

—Madajoow a mooh! —näng mäh.

Ti m' ta moo tadajoow däk. Ahub däg kân mäh, baad däg mä ta moo kä. ⁶ Ti m' nyyw hê m' Parisêw raban'yyp. Eróts karapee sii hê m' rakaner'oot mä nyy d' rabad'oo Jesus radaj'êep hyb n'aa.

Hajök mä Jesus gen'aak do hah'üüm do ta sii panyyg n'aa hahÿÿh

⁷ Ti m' karaj'aa hênh Jesus ta ma matêg sii hê m' rabawêej kân. Hajök mä Garirej häj n'aa hênh naa Jesus jawén hah'üüm.

⁸ Raky n'aa napäh bâ m' sahôn hê Jesus moo wät doo, rabana Judah häj n'aa hênh naa, panang Jerusarênh häd näng doo hênh naa, Idumeej häj n'aa hênh naa, tamii Joradân tamyyj däk hênh naa. Ta wób mä Tiir, Sidôn panang häd enäh do häj n'aa hênh naa.

⁹ Hajök do hyb n'aa m', Jesus mejüü ta ma matêg rabenäm hyb n'aa marakate ta pooj jé, ragatug däk do hyb n'aa ta hä. ¹⁰ Hajök sa nahêê heso hóm do hyb n'aa m', nahêê enäh do rawén gatug kân ta wê. Rakarên mä ramoo kajäk ta hä. ¹¹ Jesus karap'ar h'yyp nesaa do hä hadäk do rabahapäh bâ m', tüü m' rakajäk ta matym gó. Tak'êp mä rageêenh:

—Ôm P'op Hagä Do T'aah! —näk mäh.

¹² Jesus ky ge'ÿm mä karap'ar h'yyp nesaa doo, ranaher'oot hyb n'aa m' ta ky n'aa.

Jesus asêm do 12 hedoo do tamejüü do pan'aa panyyg n'aa hahÿÿh

¹³ Ti m' Jesus basêk waêê jó. Tanaêenh mä ta wê tah'yyp däng doo. Ti m' rabahôm ta wê. ¹⁴ Sa mahang tasêm mä 12 ta hataa, ta sii rababok hyb n'aa, tamejüü hyb n'aa ta ky n'aa rabaher'oot hyb n'aa. ¹⁵ Tanoo mä sa hä karap'ar h'yyp nesaa do rabahajaa rabahehê hyb n'aa. ¹⁶ Hahÿÿ m' 12 hedoo do tamejüü doo: Simaw mäh, “Peed” ta häd n'oo däk doo. ¹⁷ Ta jawén mä Sebedew taah, Tsijaag, Jowāw häd enäh doo, “Darung Do Taah” tamaneêenh doo. ¹⁸ Ta jawén mä Ān-Deréh, Pirip, Batoroméw, Mawew, Toméh, Tsijaag see Aw-Pew t'aah, Tadéw, Simaw Serot,* ¹⁹ Judas Ikarijot kä m', Jesus haêej däk do majüü hä.

†† 2:24 Dooch ji moo wäd bâ Saab hä, Mosees ky n'aa jaw'yyp do mejüü. Tak'êp Parisêw rahyb n'aa jew'yyp Saab. Sa hä m' Jesus ma matêg ramoo bok, tiriig ag rateh'yyp do hyb n'aa. †† 2:26 Jääm né paawä P'op Hagä Do sa hä kahesé do tób n'aa yt moo heb'ooch do haw'aa ta ti pāw, P'op Hagä Do sa hä kahesé do tób n'aa yt moo heb'ooch do sa wahê n'aa anoo Dawi rabawa, Dawi tat'yyp mehün do hyb n'aa.

* 3:18 Judah buuj sa häj n'aa bâ Roma buuj ramejüü noo gó, Judah buuj wób rakarên rakamaj'ii Roma buuj sa wê. Dooch rakarên bâ Roma buuj mejö bâ sa hä. Roma buuj wê kamaj'ii do ramaneêenh Serot. Ta ti sa see paa apäh ta ti Simaw rawén maneêenh “Simaw Serot”.

Nesaa Do Yb ky gabuuɟ gó Jesus moo wät rahanäng do panyyg n'aa hahÿh

²⁰ Ti m' Jesus ta ma matëg sii hë rabajëë p'ëë tób gó. P'aa hënh mã rakata padëëk hajök doo. Du daa m' rabawa pé hajök do hyb n'aa. ²¹ Ta ÿÿn, ta wakãän rapanyyg enä däg bã m', rabahôm t'ii hënh rahahëen paawä m'. Sa hã m' baad nado wäd Jesus h'yyb.†

²² Ti m' Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do Jerusarënh hënh naa han'aa doo, hajök do mahang hab'ëeh doo, raky hadoo ta wób sa hã:

—Beresebu,† karap'aar h'yyb nesaa do wahë n'aa ti adäk ta hã. Ti kyy gó ti tabaheëb karap'aar h'yyb nesaa doo —näk mã sa kyyh.

²³ Ti m' tii d' ky hedoo do Jesus naënh ta wë. Ti m' panyyg ky n'aa gó tabahe'oot sa hã. Hahÿ d' mã ta kyyh:

—Ta daaj hë g'eeh Nesaa Do Yb takahabë? —näng mãh. ²⁴ —Sa da hadoo do wë sa hã n'aa babuuɟ rahyb n'aa wareem bã, gawatsik tii bã sahõnh hë —näng mãh. ²⁵ —Sa wakãän sa hã hë rahyb n'aa wareem bã, kahäj jëng tii bã. ²⁶ Ti hadoo ënh Nesaa Do Yb hã kã. Ta hã hë takawareem bã, ta karapee hã tahyb n'aa wareem bã, ahëëj jëng né hë tii bã ta hejój. Gawatsik da tii bã —näng mã Jesus kyyh.

²⁷ Ti m' taky hadoo ënh:

—Dooch aj'yy hejooch do tób gó hajëë suun pé ta ma tado hõm hyb n'aa, pooj jé tób danäh moo tamanaw'yyd bã. Ta moo kamaw'yyd bã, tahajaa ta ma tado hõm bã —näng mã Jesus sa hã. §

²⁸ Ti m' taky hadoo ënh:

—Né hup ÿ né hë hahÿ ÿ her'oot doo: Sahõnh hë nesaa do ji moo wät doo, sahõnh hë P'op Hagä Do ji ky n'aa rejää do na-ääj hë P'op Hagä Do mabaan hõm da ji hã. ²⁹ P'op Hagä Do Sahee ky n'aa rejää doo kã, dooh P'op Hagä Do mabaan bã tii. Ta ti hedoo péh, dooh tahëëj bã nesaa do ta hã. Tadajëp jawén paa bã na-ääj hë nesaa do adäg had'yyt hë ta hã —näng mã Jesus kyyh sa hã.

³⁰ Tii d' tawén edoo mã sa hã, P'op Hagä Do Sahee kyy gó tawén hebë. Sa hã m' Nesaa Do Yb ky gabuuɟ mãh. Rahe'oot do hã P'op Hagä Do Sahee raky n'aa rejää.

Jesus wakãän heh'äät do panyyg n'aa hahÿh

† **3:21** Baad nado wäd Jesus h'yyb rawén ed'oo, ta bahãnh däg sa hã Jesus moo wät doo. Hajök do ta wë hehüüm do tagado had'yyt hë, nahëë enäh do tabaheeso, ta see pé noo gó dooh tawa wäd bã tak'ëp taty kanewaato do hyb n'aa. Dooch rah'yy genä nã bã P'op Hagä Do T'aaah tado bã. † **3:22** Nesaa Do Yb né hë ti Beresebu. § **3:27** Hahÿ d' tahanäng pé ti panyyg gó teh'üüm doo: Aj'yy hejooch doo, Nesaa Do Yb. Aj'yy hejooch do ma hado hõm do hadoo Jesus. Aj'yy hejooch do ma hadoo, karap'aar h'yyb nesaa doo. P'op Hagä Do Sahee hejój gó Jesus baheëb karap'aar h'yyb nesaa doo, Nesaa Do Yb karapee, tak'ëp tabahejooch do hyb n'aa Nesaa Do Yb mahãnh.

³¹ Ti m' Jesus ÿÿn, ta wakãän sii hë m' rakajaa. Ta w'oo hã m' rababë däk. Ti m' ramejüü ranaëënh Jesus. ³² Hajök mã ta pa hat'oonh. Ti m' raky hadoo ta hã:

—A ÿÿn, a wakãän, ta w'oo hã rabab'ëeh. Öm mã resoos —näk mãh.

³³ —Jaa ti ëen, jaa ti wakãän haa? —teaanh mãh.

³⁴ Ti m' taty kawööt ta w'oo gadäk hënh rahat'oonh hënh. Ti m' taky hadoo:

—T'oonh hahÿ ãn ÿÿ, wakãän haa —näng mãh. ³⁵ —Sahõnh hë P'op Hagä Do karën do moo heb'ooch doo, ti né hë wakãän haa hadoo, ti né hë ãnh ÿ hadoo, ti né hë ëen hadoo —näng mã Jesus kyyh sa hã.

4

Joom tym ky n'aa gó Jesus metëëk do panyyg n'aa hahÿh

¹ Ti m' Jesus ma metëëk ënh karaj'aa Garirej häd näng do nabyy me. Hajök do nu sabuk mã ta hã. Ti hyb n'aa m' marakate gó tagatsëg sooh. Hajök do ayyw b'ëeh mã ta takëen nabyy me. ² Ti m' hajöð m' tama metëëk mã sa hã panyyg ky n'aa me m'. Hahÿ d' mã ta kyyh:

³ —Bë hyb n'aa matakã hahÿ panyyg! Hÿ hadoo joom hejóm do bejoom joom tym.

⁴ Tatsawyh hõm joom tym. Joom tym tatsawyh hõm do wób ta tyw n'aa me takajäk, ti taw'ëed rabajöh jëng. ⁵ Joom tym wób kajäk pä ta yt tabahadoo do jó. Kanahën its k'ääts tii bã. Ti naway hë taganyyh, kanahën d'os do k'ääts ta h'yyb. ⁶ Tabajuu bã, naway hë tatsawyy jëng, dooh ta kóm ta h'yyb. ⁷ Ta tym wób kajäk sasëng kóm banäng bã. Sasëng gajewäng bã kã, dooh tawëë wäd bã. Ti hyb n'aa dooh teag bã. ⁸ Ta tym wób kajäg kã baad tabadoo bã. Taganyyh, baad tabawäng, baad tabeaak. ⁹ Nu me tabejoom do bahãnh tabeag kã baad tabadoo bã kajäk do ta tym wób. ¹⁰ Nu me tabejoom do bahãnh tabeag kã baad tabadoo bã kajäk do ta tym wób kã —näng mã Jesus. Panyyg gó m' tabeh'üüm.

⁹ Ti m' taky hadoo:

—Jé karën pé ÿ her'oot do tamaa newë bã, taw'ääts hë tahyb n'aa matakëë —näng mãh.

¹⁰ Ta jawén kã m', ta mab hë 12 hedoo do ta ma matëg hë kã, ta wób hë kã, rabeaanh ta hã nyy d' tahanäng pé m' ti panyyg. ¹¹ Ti m' taky hadoo sa hã:

—Bê hã P'op Hagä Do an'oo däk bê bahapäh hyb n'aa pooj jé ji nahapäh do P'op Hagä Do bag'ääs do ky n'aa hã. Ta wób sa hã, sa h'yyb gó naa maa new'ëë kanarën doo, sahõnh hê takaher'oot da panyyg ky n'aa me —näng mäh. ¹²—Tii d' tawén hadoo, —näng mäh —“Rahegää had'yyt né paawä m', dooh m' rah'yy genä bä. Ramaa newë had'yyt hê né paawä m', dooh m' tagah'ood bä sa hã. Dooh né rakarën bä P'op Hagä Do hã rah'yy kawereem hõm, P'op Hagä Do nawug hõm hyb n'aa nesaa do sa h'yyb gó hanäng doo”^{*} —näng mä Jesus kyyh sa hã.

¹³Ti m' Jesus ky hadoo ênh:

—Taganah'ood bä bê hã hahÿ panyyg, nyy d' tagahoot panyyg wób bê hã? —näng mäh. ¹⁴—P'op Hagä Do kyyh herot doo, aj'yy joom tym hejóm do hadoo. ¹⁵Joom tym ta tyw n'aa me kajäk do hadoo P'op Hagä Do panyyg maa new'ëë do wób sa hã. Ramaa newë sii hê, nyyw hê, P'op Hagä Do panyyg Nesaa Do Yb asog hõm sa h'yyb gó naa. ¹⁶P'op Hagä Do panyyg maa new'ëë do wób, pä banäng bä kajäk do hadoo sa hã. P'op Hagä Do panyyg ramaa newë sii hê, nyyw hê, h'yy gadajaa gó ragadoo. ¹⁷H'yy gadajaa gó ragado né paawä, nyyw hê rah'yy gejë hõm, joom kóm nanäng nä do hadoo sa hã. Hejoonh do kametä bä sa hã, sa hã rarahejä bä na-äj hê P'op Hagä Do panyyg metëék doo da rababok do hyb n'aa, nyyw hê rah'yy gejë hõm. ¹⁸P'op Hagä Do panyyg maa new'ëë do wób, joom tym sasëng mahang kajäk do hadoo sa hã. ¹⁹P'op Hagä Do panyyg ramaa napëë né paawä, rahyb n'aa newë had'yyt hê badäk hahÿ hã ji bawät do hã. † Dajëër hã, sa ma ji tawadii do hã rahyb n'aa h'üüm. Rah'yy karën do jawén rababok. Ti hyb n'aa P'op Hagä Do panyyg sa h'yyb gó hadäk do tawén nahõm. Joom neaak do hado däk tii. ²⁰P'op Hagä Do panyyg maa new'ëë do wób, joom tym baad tabadoo bä kajäk do hadoo sa hã. Ti ramaa newëë P'op Hagä Do panyyg, baad ragadoo, baad rabenäm sa h'yyb gó. P'op Hagä Do karën do baad ramoo bok tii kä. Joom 30 nuu me, 60 nuu me, 100 nuu me takejoom do bahãnh tabeak do hadoo tii —näng mä Jesus.

²¹Ti m' taky hadoo ênh:

—Bê gataa sooh bê bag, ji waa hood yt hã, ji jö yÿh do yt hã bê bején hyb n'aa apäh? Dooh. Ta bag bê dasooh ta tyng jó, baad ta bag däk hyb n'aa. ²²Ta ti hadoo da ÿ ma metëék do hã: Sahõnh hê sa hã da hê kején nä doo, sahõnh hê rah'yy ganenäh nä doo,

kametä däk né da sa hã. ²³Jé karën pé ÿ her'oot do tamaa newë bä, taw'ääts hê tahyb n'aa matakëë —näng mäh.

²⁴Ti m' taky hadoo ênh:

—Taw'ääts hê baad bê matakä ti bê maa newëë doo. Bê matakëë do pénh, bê maa newëë do pénh, bê da P'op Hagä Do h'yy gan'yyh. Ti bahãnh baad bê da tah'yy gan'yyh. ²⁵Jé h'yy ganyy däk doo, ti bahãnh P'op Hagä Do banoo nä ta hã ta h'yy ganäng doo. Jé kanahën d'os hê h'yy ganäng doo, P'op Hagä Do ado hõm da ta hã kanahën had'os doo[†] —näng mä Jesus.

Panyyg ky n'aa gó Jesus metëeh hahÿ hã P'op Hagä Do bag'ääs do ky n'aa

²⁶Ti m' taky hadoo:

—Aj'yy joom tym hejóm do ky n'aa hadoo né hê P'op Hagä Do bag'ääs do ky n'aa. ²⁷Ta äh tatebëj nuuj jé, adëb bä, atsëm, ta ti joom tym ganyyh, tabawäng. Dooh joom hejóm do hapëë bä nyy da tabawäng ti joom. ²⁸Ta daaj né hê joom k'ääts baw'ëeh. Pooj jé tagajewäng, tii b' tabaeë däk, tii b' tabeag kán. ²⁹Ta ag wah'ëë däk bä kä, ta heen n'aa hã, tii bä kä joom näng do bak'ääk kán ta joom, joom ji nu gekää do nahëë me —näng mä Jesus kyyh.

³⁰Ti m' Jesus ky hadoo ênh:

—Panyyg see ky n'aa me ÿ her'oot bê hã P'op Hagä Do bag'ääs do ky n'aa —näng mäh. ³¹—Joom motaad häd näng do tym nad'ëed its do hadoo né hê P'op Hagä Do bag'ääs doo, tadu doo noo gó. ³²Jääm nad'ëed its né paawä ta tym, ji waa ty gam-abuu see bahãnh tabawäng. Tak'ëp ta moo bawäng. Tii hã kä taw'ëed batooj kán ta hã kä, tabadahëëm bäs —näng mä Jesus kyyh.

³³Hajõng ta ti hedoo pé panyyg ky n'aa gó Jesus baher'oot sa hã P'op Hagä Do panyyg n'aa. Jesus her'oot mä sa hã rahyb n'aa hajaa doo. ³⁴Sahõnh taher'oot do sa hã, panyyg ky n'aa me m' tamaher'oot. Sa mah hê, rabedoh bä m', Jesus baher'oot ta ma matëg sa hã nyy d' tahanäng pé panyyg gó teh'üüm doo.

Bah'ood Jesus meduuk do panyyg n'aa hahÿh

³⁵Ti noo gó m', tug bä kä m', Jesus ky hadoo ta ma matëg sa hã:

—Hamäh, èr atsëg hõm karaj'aa tamyyj jé.

³⁶Ti m' raberëd b'ëeh hajök doo, ti m' ragatsëg t'oonh marakate gó Jesus gasooh doo gó. Ti m' rabatsëg kán. Marakate wób an'aa sa jawén. ³⁷Ti m' tak'ëp bah'ood bana. Tewëep mä maadaka. Marakate tetaa

* **4:12** Isajas erii wät doo gó Jesus beh'üüm. Isajas 6.9-10 hã takerii däk tii. † **4:19** Ta ti hedoo do raty kanewad had'yyt hê. Rahyb n'aa tón had'yyt hê sa waa, sa taah, nyy d' rabad'oo doo. ‡ **4:25** Ta ti tawén kado hõm sa hã, rahyb n'aa manatakëë do hyb n'aa. Dooh rahyb n'aa p'eed bä P'op Hagä Do panyyg hã. § **4:32** Joom motaad häd näng do ky n'aa gó Jesus metëeh nyy da P'op Hagä Do bag'ääs do kah'üüm, ny hadoo ta hã h'yy ka'eeh do kah'üüm.

m'. P'eets mä marakate bagyyb jëë paawä.
³⁸Marakate duu hënh mä Jesus bayÿh. Ta nu tyng jó m' ta nu sooh.

Ti m' ta ma matëg ramebëë nyyh, ti m' raky hadoo:

—Ma matëg! Õm h'yy kanap'eed! Èr da ag'yy! —näk mäh.

³⁹Ti m' tabas'ëëg gëët, ti m' bah'ood tame-duuk. Ti m' maadaka hã taky hadoo:

—Bag hënh!

Ti m' bah'ood badoo wät. Badatih däk mäh.

⁴⁰Ti m' taky hadoo sa hã:

—Hëd n'aa tak'ëp bë beÿÿm? Dooh P'op Hagä Do hã bë h'yy kae nä bä? —näng mäh.

⁴¹Ti m' tak'ëp mä rabeÿÿm bong, ti m' rakaner'oot sa mab hë:

—Jaa ti hÿÿ éh? Bah'ood, maadaka sii hë raky daheeh! —näk mä sa kyyh.

5

Karap'aar h'yyb nesaa do aj'yy hã hadäk do Jesus ah'eed hõm do panyyg n'aa hahÿÿh

¹Ti m' rakajaa Geras buuj sa hãj n'aa bä, karaj'aa tamyyj jé. ²Ti m' Jesus gatsëg nyyh jawén paa bä m', aj'yy karap'aar h'yyb nesaa doo, mera doo, nayyw hë m' tabana ta wë. Pã gabaho doo gó, panang buuj dejëp do sa kamag n'aa radebong doo bä naa tabana. ³Tii b' né hë m' tabahe'ÿÿh. Dooh m' hajaa pé moo mawyyt péh. Haak sapuuw hadoo doo me né hë m' ramoo maw'yyd né paawä m', dooh m' rahaja bä. ⁴Hajõõ nuu me m' haak sapuuw hadoo doo me ramoo mawyyt, ratsyym maw'yyd paawä m'. Ti m' tagahet'ëëh mä haak sapuuw hadoo doo. Sapaar ta tsyym pëm tagahet'ëëh né m' tii d' ënh. Dooh ta hã hajaa meduuk péh. ⁵Adëb bä, atsëm na-ääj mä tabahew'ëët kamag habong hënh, waëë jó na-ääj hë. Tak'ëp mä tageënh, ta daaj hë m' takahej'oooh pá bäh me.

⁶Dawëë naa m' Jesus tabahapäh bä m', waj'aa däk mä ta wë. Ti m' ta taron nuu me m' tabahyy häng Jesus wë. ⁷Ti m' tak'ëp mä ta kyyh:

—H'ëed makarën wë ÿÿ, Jesus, P'op Hagä Do T'aah, Sahõnh hë Bahãnh Hadoo Do T'aah? Maky dëë P'op Hagä Do häd gó, dooh da ÿ marejä bä! —näng mäh.

⁸Tii d' tawén edoo mäh, karap'aar h'yyb nesaa do Jesus ah'eed hõm do hyb n'aa m'. Hahÿÿ da m' Jesus kyyh:

—Meréd hõm hahÿ aj'yy! —näng mä karap'aar h'yyb nesaa do hã.

⁹Ti m' Jesus beaanh ta hã:

—Nyy d' a häd? —näng mäh.

—“Hajök Doo” äã häd, —näng mäh —hajök do hyb n'aa äãh —näng mäh.

¹⁰Ti m' tets'ëë had'yyt mä Jesus hã tanah'eed hõm hyb n'aa dawëë karap'aar h'yyb nesaa do ta tii bä naa.

¹¹Hajõng mä too yb tii b' habëëh karaj'aa takëën hã, wajapëm doo bä. Ta tii b' mä sa waa rabahew'aa. ¹²Ti m' karap'aar h'yyb nesaa do rabetsëë Jesus hã:

—Man'oo äã ajëë pëë too yb hã —näk mäh.

¹³Ti m' Jesus banoo tii d' sa hã. Ti m' karap'aar h'yyb nesaa do benä kãn aj'yy hã hanäng do paah, too yb hã m' rabajëë pá kãn. Hajõng mä ti too yb. 2 miw mäh. Ti m' rameraa bong, ti m' rawaj'aa wëënh tame, tame m' rakejäg bëënh. Ti m' t'öp mä rapehäs.

¹⁴Ti m' too yb hagä n'aa waj'aa bong mäh. Sa panang bä, panang nedaa bä na-ääj mä ramaher'oot sahõnh hë rahapäh doo. Ti m' panang buuj raban'yyh t'ii hënh, rabaheg'ääs hyb n'aa ky n'aa näng doo. ¹⁵Ti m' Jesus wë rakajaa bä kã, rabahegää kãn aj'yy hajõng do karap'aar h'yyb nesaa do hanäng do paah. Asooh mäh, saroor näng mäh, baad däg mä ta h'yyb tym. Ti m' rabeÿÿm bong. ¹⁶Ti m', ta ti hap'ëëh do paa rabaher'ood kãn han'aa do sa hã kã ta ti aj'yy karap'aar h'yyb nesaa do hanäng do paa ky n'aa. Too yb ky n'aa na-ääj mäh. ¹⁷Ti m' han'aa do rabetsëë Jesus hã, tabahõm hyb n'aa sa hãj n'aa bä naa. ¹⁸Ti m' Jesus gatsëg sooh bä m', aj'yy karap'aar h'yyb nesaa do hanäng do paa betseë Jesus hã, Jesus sii tabahõm hyb n'aa. ¹⁹Dooh m' Jesus karën bä ta sii aj'yy ahõm bä. Hahÿÿ d' mä Jesus kyyh ta hã:

—Ahõm ná a yb, a ÿÿn, a wakään wë. Maher'ood sa hã sahõnh hë taw'ääts hë hadoo do a hã Tak'ëp Hyb n'aa Jawyk Do bad'oo doo. Maher'ood sa hã nyy da õm tat'yyd mehÿin doo —näng mä Jesus kyyh ta hã.

²⁰Ti m' aj'yy bahõm kãn. Hëëj bód, Dekaporis häd näng doo bä taher'oot mä tak'ëp hanäm do Jesus bad'oo do ta hã. Ti m' sahõnh hë maa nap'ëëh do rahyb n'aa meunh mäh.

ÿÿnh has'oo däk do ky n'aa, karapee h'yy ganä däk do ky n'aa daheeh hahÿÿh

²¹Ti m' Jesus batsëg hõm bä p'aa hënh karaj'aa ta myyj jé, tabag'ëed däk bä ta takëën hã, hajök nu sabug däk. ²²Ti m' aj'yy Jaj-Ro häd näng do bana Jesus wë. Tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot do sa wahë n'aa see m' tii. Ti m' Jesus tabahapäh bä, ta taron nuu me m' tabahyy häng ta wë. ²³Ti m' tak'ëp mä tabetsëë ta hã. Hahÿÿ da m' ta kyyh:

—Edah tok ÿ tadajëp. B'ëep ÿ karën paawä. Moo dëë ta hã tabahub däk hyb n'aa, tabedëp hyb n'aa —näng mäh.

²⁴Ti m' Jesus bahõm ta sii. Tabahõm bä hajök mä hah'üüm ta sii, gatat'uuk mä ta hã. ²⁵Sa mahang ti awät mä ÿÿnh. Majyyw

mä ta nahëeh. 12 m' ta baab ta nahëeh badäk. ²⁶ Hajök mä mediko hegää bong do ta nahëeh. Mediko moo m' ta hoop. Dooh m' rahaja bä. Ta wë hanäng do tahäj jëe né paawä m', dooh m' tahas'oo däg bä. Teg'yys mä tii bä ta nahëeh. ²⁷ Jesus taky n'aa napäh bä m', ta jó gadäk hënh mä tabana ta wë hajök do mahang. Ta saroor hä m' tamoo däng. ²⁸ Tii d' tawén d'oo mäh, ta h'yyb gó m' taky hadoo: "Ta saroor hä ý moo deë bä, ý d' ahub däk tii bä", näng mä ta h'yyb gó. ²⁹ Tii bä kä m', nayyw hë m' dooh wäd mä ta hä ta nahëeh. Ta hä m' tahegää bä, ta h'yyb gó, has'oo däk mäh. ³⁰ Tii m' nayyw hë m' Jesus hegää bä m' ta hä naa anyyh ta ky gabuuj. Ti m' ta jawén p'aa hënh tabegää wät hajök do mahang, ti m' teaanh:

—Jaa saror ýy hä moo däng? —näng mäh.

³¹ Ti m' ta ma matëg raky hadoo:

—Nepäh a hä hajök gatat'uuk do a hä? —näk mäh. —Hëd n'aa ti meaanh?

³² Ti m' ty kaneréd had'yyt hë hajök do sa wë, tabahég'ääs hyb n'aa jaa ti ta hä moo däng doo. ³³ Ti m' ýynh hegää bä kä m' ta hä has'oo däk mäh, ana mä Jesus wë, ti m' tabahyy häng mä ta taron nuu me ta wë. Kajajän mä ta äm n'aa. Ti m' sahõnh hë m' tabaher'ood jëng ta hä. ³⁴ Ti m' Jesus ky hadoo ta hä:

—Tok ýy, õm has'oo däk P'op Hagä Do hä mah'yy ka'eeh do hyb n'aa. Ahõm kä h'yyb näm doo me. Dooh wäd a nahëe kä —näng mäh.

³⁵ Jesus ber'oot nä bä m', rakajaa ajyy Jaj-Ro tób bä naa. Ti m' raky hadoo Jaj-Ro hä:

—A toog h'yy gakog hõm —näk mäh. —Hëd n'aa ti mah'yyb panas'ëeh ma matëg? —näk mäh.

³⁶ Dooh m' Jesus hyb n'aa p'eed bä panäk do sa kyy hä. Hahýy d' mä ta kyyh Jaj-Ro hä: —Mahyb n'aa tón manäh. Hä ý h'yy kasadëe!

³⁷ Ti ta bahänh mä dooh m' tan'oo bä hajök do rahõm ta sii. Jääm mä takarën Peed, Tsijaag, Tsijaag hýy Jowäw häd näng doo. ³⁸ Jesus rakajaa bä m' Jaj-Ro tób bä kä tahapäh mä séd dó m' raräb bä rabë bä. A'oot mä ta wób. ³⁹ Ti m' tabajëe suun tób gó, ti m' taky hadoo sa hä:

—H'ëed ti bë haräp? H'ëed ti bë ha'oot? Karapee dooh tadjëb bä. Aýyñ tii —näng mäh.

⁴⁰ Tii bä m' Jesus raky kawew'aam.

Jesus mejüü raban'yyh jawén paa bä m', tats'yyt mä karapee yb, karapee ýyn, ta ma matëg ta sii han'aa doo, ti m' rabajëe p'ëe karapee hasooh hënh. ⁴¹ Ti m' tamoo maso däk, ti m' taky hadoo ta hä:

—Tabita kûm —näng mä ta kyyh. ("Marius, as'ëeg g'ëed!", tahanäng pé m' tii.)

⁴² Tii bä m', nayyw mä tabas'ëeg geët, awäd däk mäh. (12 m' ta baab n'aa.) Tii bä

m', tak'ëp mä rameuuj bong. ⁴³ Ti m' tak'ëp Jesus mejüü sa hä ranaher'oot hyb n'aa ta ti ky n'aa. Ti m' tamaher'oot sa hä rabanoo hyb n'aa maruus awa.

6

Ta panang bä Jesus raty n'aa ges'yyk do panyyg n'aa hahýyñh

¹ Ti m' ta tii bä naa Jesus ta ma matëg daheeh rabahõm panang tabawäng do paa hënh. ² Saab hä kä m' tama metëek tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot do yt hë. Hajök maa new'ëe do rahyb n'aa meuunh mä taher'oot do sa hä. Ti m' raky hadoo:

—N'yy hënh naa taher'oot do P'op Hagä Do ky n'aa? —näk mäh. —N'yy hënh naa tah'yy ganäng doo? —näk mäh. —Nyy da tabad'oo tapehuunh doo? —näk mä sa kyyh. ³ —B'aa bäh gahëh'õök do nado ti hahýyñh? Marija t' aah nado ti hýyñh? Tsijaag, Josés, Judas, Simaw nado ta wakään? Ta änh, bä ab'ëeh ër pa —näk mä sa kyyh.

Ti m' rakawajään ta wë. Raty n'aa gesyyg däk mäh. ⁴ Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—Sahõnh hë sa panang bä raweh'ëeh P'op Hagä Do ky n'aa rod. Jääm hë tabawäng do panang bä, ta wakään mahang, ta tób bä, dooh rawehëe bä —näng mä Jesus kyyh.

⁵ Dooh denaa hë m' Jesus pehuuj bä ta tii bä. Jääm né hë m' pawóp its nahëe enäh do hä ta moo tadasooh rabaheeso padëek hyb n'aa. ⁶ Tahyb n'aa meuunh mäh, dooh panang buuj rah'yy kae bä tahegää bä.

Ta ma matëg 12 hedoo do Jesus mejüü do panyyg n'aa hahýyñh

Ti m' sét panang ken'yyh bä m' Jesus ma metëek. ⁷ Ti m' tanaëenh 12 hedoo do ta ma matëg ta wë. Ti m' Jesus anoo mä sa hä karap'aar h'yyb nesaa do rabahajaa rabahebé hyb n'aa. Pawóp hë ken'yyh mä tamejüü rabahõm Jesus bad'oo doo da rabad'oo hyb n'aa. ⁸ Hahýy da m' tamejüü:

—Dooh d' bë mahüüm pëh, päw hadoo pëh, ta hood hadoo pëh, ta sãm hadoo pëh. Jääm hë da bë mahüüm tatu —näng mäh.

⁹ —Jääm ub da bë saroor bë hä hadäk do bë gahõm. Bë tsyyum suun hë kä bë padëek —näng mä ta kyyh. ¹⁰ Bë nu kajäg bá ta wób tób bä, tii bä da bë ayyw dó sa panang bë beréd hõm bá kä. ¹¹ Jé bë raganado bá, bë ramaa nanewë bá bë her'oot doo, bë ahõm sa mahänh. Sa panang bá naa bë ahõm bá bë tsyyum suun bë tepyng padäg k'ääts. Tii da bë bad'oo, rabahapäh hyb n'aa dooh baad tado bá P'op Hagä Do panyyg raky nadaheeh doo —näng mä ta kyyh sa hä.

¹² Ti m' rabahõm kãn. Raketyñ hõm. Jé pad'yyt hë m' rabaher'oot reréd hõm hyb n'aa nesaa doo. ¹³ Hajõng karap'aar h'yyb nesaa do rahebeë hõm mäh. Hajök nahëe

enäh do ta syyj me m' ratahed'yyd hõm, heso hõm mäh.

Jowāw nu gahem'uun do dajëp do panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁴ Ti m' Garirej häj n'aa wahë n'aa, Eróts häd näng doo, taky n'aa napäh tii. Dawëë m' Jesus raky n'aa napëë däk. Hahÿÿ d' mä ta wób sa kyyh:

—Jowāw nu gahem'uun do paa né tii, dejëp do mahang ganä wät doo. Ti hyb n'aa tawén kabaj'aa —näk mä sa kyyh.

¹⁵ —Ta ti Eriij p'ooj ub hawät do paah —näk mä ta wób sa kyyh.

Ti m' ta wób hë raky hadoo:

—P'op Hagä Do ky n'aa rod p'ooj ub habong do paa hadoo pé ta tii —näk mä sa kyyh.

¹⁶ Eróts ky n'aa napëë däk bä kä ta wób her'oot doo, taky hadoo:

—Jowāw nu gahem'uun do tii, ÿ mejüü do paa ranu gahõg hõm. Ganä wät dejëp do paa mahang! —näng mä Eróts kyyh.

¹⁷ Eróts né ti mejüü do paa ramoo maso däk, ramoo maw'yyd däk, radawäts gëët Jowāw nu gahem'uun doo. Tii d' Eróts wén d'oo mäh, Erodija, ta hÿÿj Pirip häd näng do ÿÿm hyb n'aa. Eróts gat'ëë däk mä Erodija, ta hÿÿj ÿÿm. ¹⁸ Ti hyb n'aa m' Jowāw ky hadoo paa ta hä:

—Dooh P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do an'oo bä magat'ëë bä a hÿÿj ÿÿm.

¹⁹ Jowāw kyyh hyb n'aa m' Erodija ty n'aa gesyyg kán, tawén kawaj'ään kán ta wë. Takarën paawä m' tamejüü radaj'ëep Jowāw. Du daa m'. ²⁰ Eróts mo n'aa jesuu mä Jowāw. Eróts mä eÿÿm Jowāw hä. Tahapäh mäh, baad ub né hë ti Jowāw bawät P'op Hagä Do matym gó. Tsyt hë P'op Hagä Do wë Jowāw bawät tahapäh. Eróts maa newëë bä m' Jowāw her'oot doo, dooh m' baad tado ta h'yyb gó. Ti hadoo né hë, tamen mä Jowāw her'oot do tamaa newëë bä.

²¹ Tii bä kä m', ti bahānh kä m', Erodija bawyyd kán nyy d' tabad'oo. Eróts ta yd enäng do heen n'aa noo gó m' Eróts moo wät jām. Tatsyyd bong mä ta karapee sa wahë n'aa, ta warahén sa wahë n'aa, sahõnh hë m' ky n'aa etsëeh do Garirej häj n'aa bä naa. ²² Ti m', jām noo gó m', Erodija toog bana tabajām hyb n'aa sa matym gó. Baad mä maruus sa matym gó, Eróts matym gó na-āāj mäh. Ti hyb n'aa m' Eróts ky hadoo ta hä:

—Mets'ëë hä ÿ makarën péh. ÿ anoo né da a hä —näng mä ta kyyh.

²³ P'op Hagä Do häd gó m' ta ky däng:

—Mets'ëë pé hä ÿÿ, ÿ anoo né da a hä. Wë ÿ hanäng do uuh ÿ anoo da a hä, makarën bä. Né hup ÿ né hë tii —näng mä Eróts kyyh.

²⁴ Ti m' maruus banyyh ta ÿÿn wë tabeaanh hyb n'aa tetsëë pé Eróts hä. Ti m' ta ÿÿn ky hadoo:

—Mets'ëë Jowāw nu gahem'uun do nu gabóg —näng mäh.

²⁵ Ti m' nayyw hë m' maruus matëeh p'aa hënh. Ti m' tabets'ëë kán:

—Na, ÿ karën nayyw hë mabanoo hä ÿÿ Jowāw nu gahem'uun do nu gabóg ta hood gó —näng mä maruus kyyh Eróts hä.

²⁶ Ti m' tak'ëp sa wahë n'aa hyb n'aa tón wät mäh. Ti hadoo né hë, ta ky bajawaa do hyb n'aa m', tatsyyd bong do taky däng do ramaa napäh do hyb n'aa m', tawén wanadii. ²⁷ Ti m' nayyw hë m' tamejüü warahén see Jowāw tadaj'ëep hyb n'aa, tamanaa hyb n'aa ta nu gabóg. Ti m' warahén bahõm Jowāw ragadaheiw'ëes doo hënh, tadaj'ëep mä Jowāw, tanu gahõg hõm mäh. ²⁸ Tamanaa mä ta hood gó, tan'oo däk mä maruus hä. Ti m' maruus gado däk, tan'oo däg kán mä ta ÿÿn hä kä. ²⁹ Ti m' Jowāw ma matëg ky n'aa napëë däk bä m', rabana rabeheën ta hub. Ti m' ti m' radasuun jëng gabaho doo gó, kamag hood n'aa gó.

Jesus pahuunh do 5 miw sa waa panyyg n'aa hahÿÿh

³⁰ Ti m' 12 hedoo do Jesus mejüü do rababaa j nã Jesus wë. Ti m' rabaher'oot ta hä sahõnh hë rametëek doo, ramoo bok doo. ³¹ Ta tii bä m' séd dó m' ta wë heg'ääs doo. Séd bä m' ranu kejäk do hyb n'aa, du daa m' Jesus ta hataa daheeh rabawa péh. Ti hyb n'aa m' Jesus ky hadoo ta hataa sa hä:

—Hamäh, ër ah'üüm ta wób rabadoh hënh, hë kameh'ääk hyb n'aa —näng mäh.

³² Ti m' sa mab hë m' rabahõm marakate gó ta wób rabadoh bä paawä. ³³ Ta wób mä rahapäh raban'yyh. Ti m' sahõnh hë panang bä naa rabahõm ta takëen hä sa pooj jé. Sa pooj jé m' rakajaa. ³⁴ Ti m' Jesus basoop bä, hajök do tabahapäh bä m', tat'yyd mehÿin mä sa hä. B'éé hagä n'aa tamah do hadoo mä ta hä. Ti m' hajõng ky n'aa tama met'ëëg kán sa hä.

³⁵ Tüüh däg bä kä m' ta ma matëg rabana ta wë, ti m' raky hadoo ta hä:

—Tüüh däg —näk mäh. —Dawëë hÿÿh.

³⁶ Mamejõ hõm hajök doo, panang tabanäng bä, sét ken'yyh rabaj'eenh hënh na-āāj hë, sa waa rabetsëë hyb n'aa —näk mä sa kyyh.

³⁷ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Bë né hë hanoo sa waa —näng mäh.

Ti m' raky hadoo:

—Ta ti 8 kamarab ji moo wät ta sām —näk mäh. —Ää né hë g'ëeh ti hets'ëë ta ti sa waa päw? —reaanh mäh.

³⁸ Ti m' Jesus beaanh:

—Nyy hë ti hanäng bë wë päw? Bë hegää —näng mä ta kyyh.

Ti m' rabaheg'ääs, ti m' raky hadoo:

—Ti anäng ji ma poo oow pé pāw. Pawóp its tah'yŷb —näk mä sa kyyh.

³⁹ Ti m' Jesus mejüü ramejüü hajök do rabehyy b'ëeh hyb n'aa jawii jó. ⁴⁰ Ti m' rabehyy b'ëeh, 50 ken'yŷh mä ta wób, 100 ken'yŷh mä ta wób ketyn hõm doo.

⁴¹ Ti m' Jesus basog dāk pāw, tah'yŷb na-āāj mäh. Hŷ pong jé taty dāng bā m', P'op Hagā Do hā taky hadoo:

—Õm taw'āats hē Ee. Man'oo dāk āā tā, āā waa —nāng mäh.

Ti m' pāw taganebāh bong, tets'ëē hõm mä ta ma matëg sa hā, rabets'ëē hõm hyb n'aa hajök do sa hā kã. Tah'yŷb na-āāj né hē m' pawóp had'os do tetyn hõm né hē m' tii d' ênh. ⁴² Tii bā kã m', sahõnh hē m' rabawëē bong. Wog enā hõm mä sahõnh hē. ⁴³ Ti m' mad'aak do ta ma matëg rata hõm kawaju gó. 12 m' kawaju gedē hõm mäh. ⁴⁴ Hawëē bong doo, 5 miw mä ajyy.*

Tamii pong jó Jesus bawāt do panyyng n'aa hahŷyŷh

⁴⁵ Ti m' nayyw hē ta ma matëg Jesus mejüü ragatsëg t'oonh marakate gó, ta pooj jé rabahõm hyb n'aa Betsaj-Do hād nāng do panang nemuun. Ti nuuj jé m' takedëē hõm hajök do sa hā. ⁴⁶ Takedëē hõm do jawén paa bā m' tabasëek mä waëē jó P'op Hagā Do sii taber'oot hyb n'aa.

⁴⁷ Tabadajuu dāk bā m', karaj'aa hoo gad'oo bā kã m' ta ma matëg rababoo dāk. Ta mab hē m' Jesus bayyw geët. ⁴⁸ Ti m' tabahëg'āās, dooh m' tahõm rahëē doo. Bah'ood ty gahëm mäh. Ti m' tapaj'ëē pooj jé Jesus bahõm kãn sa wē tamii pong jó. Jesus tabëej paawā m', ⁴⁹⁻⁵⁰ rabahapāh tamii pong jó hana doo. Tak'ëp mä rabeyŷm bong. Awaaw bong mäh. Dajëp do saw'ëeng paa red'oo mäh.

Ti m' nayyw hē m' Jesus ber'oot sa sii:

—Bē eŷŷm manäh! ŷ ti hŷyŷ —nāng mäh.

⁵¹ Ti m' tagatsëg sooh sa sii. Ti m' bah'ood badoo wāt. H'yy gabedo bong mäh. Rameuuj bong mäh. ⁵² Dooh rah'yy gah'ood nā bā Jesus hā, pāw tapehuuj né paawā. Dooh rah'yy genā bā.

⁵³ Rabatsëg hõm bā m', Genesaréh häj n'aa bā m' marakate badëē jad kãn. Tii bā m' rabahüü jad kãn. ⁵⁴ Ragatsëg bē sii hē m' pong hënh, ti babuj n'aa rabahapëē kãn Jesus. ⁵⁵ Tak'ëp mä raty gapedäg bong rame-naa hyb n'aa nahëē enāh do Jesus wē. Jé pad'yŷt hē hëej Genesaréh w'oo hā hanāng doo bā naa ramena nahëē enāh doo. ⁵⁶ Jé pad'yŷt hē Jesus nu kejāk bā m', panang rakahet'aa bā m' ramena bëeh nahëē enāh doo. Ti m' rabetsëē nahëē enāh do ramoo

kejāk hyb n'aa ta saroor noo byyh hā. Ti m' sahõnh hē nahëē enāh do moo kejāk doo, heso padäg kãn mäh.

7

Ji h'yyb gó naa né hē nesaa do ky n'aa hahŷyŷh

¹ Ti m' Parisëw wób, Mosees ky n'aa jaw'yŷk do ma mehetëk do wób na-āāj mä rakajaa Jerusarënh hënh naa. Ti m' rakata dāk Jesus wē. ² Ti m' rabahapāh, Jesus ma matëg wób rawëh mä ta si n'aa hē. Dooh m' ramoo ketsyyd wād rabahed'oo doo da. Sa hā m' nesaa do ta ti P'op Hagā Do hā. ³ (Parisëw, sahõnh hē Judah buuj wób na-āāj hē, dooh rawëē bā, dooh rawa bā, sa wahë makü mahetëk doo da ramoo kanetsyyd pooj jé. ⁴ Rabana bā jé sa waa hets'ëē do paah, dooh rawa bā, dooh rawëē bā, ramoo kanetsyyd bā, rabahed'oo doo da. Hajõõ tamo n'aa tii da rabahed'oo doo. Sarej ragejõs, sa waa hood ragets'yŷt sa wahë makü mahetëk doo da.)*

⁵ Ti m' Parisëw, Mosees ky n'aa jaw'yŷk do ma mehetëk do na-āāj mä rabeaanh Jesus hā:

—Hëd n'aa a ma matëg ranad'oo āā wahëh metëek doo da? Hëd n'aa dooh ramoo ket-syyd bā ër wahë makü rabahed'oo doo da? —näk mä sa kyyh.

⁶ Ti m' Jesus ky hadoo sa hā:

—J'ooj madāk doo me ky ken'yŷm do bëeh! Baad né paa ti P'op Hagā Do ky n'aa rod Isajas hād nāng do kyyh, bē ky n'aa. Hahŷŷ d' paa m' takerii dāk P'op Hagā Do kyyh bē ky n'aa: “J'ooj madāk doo me ŷ raweh'ëeh. Sa kyyŷ tii. Dawëē sa h'yyb bawāt mahānh ŷŷ. ⁷ Dooh kēh ŷ tado bā ti rama metëek doo. Raky n'aa jawyyg ub tii. Ti hyb n'aa daap hē ti ta ti ŷ rahyb n'aa jew'yŷk doo”† —nāng mä Jesus, Isajas her'oot do paa P'op Hagā Do kyyh.

⁸ Ti m' taky hadoo ênh:

—Bē eréd hõm P'op Hagā Do mejüü doo. Bē wareem däg bē wahë makü metëek do hā —nāng mäh.

⁹ Ti m' Jesus ej'ees sa hā:

—Baad né ta ti bē hā P'op Hagā Do mejüü do bē eréd hõm doo, bē wahë makü mejüü doo da bē bad'oo hyb n'aa kã. ¹⁰ Hahŷŷ da Mosees metëek do paa P'op Hagā Do mejüü doo: “Bē wehëē bē yb, bē wehëē bē ŷŷn.”‡ “Ji daj'ëep ta yb, ta ŷŷn ky n'aa wasee doo.”§ ¹¹ Tii d' né paawā ta kyyh, ta see hado dāk bē metëek doo —nāng mä Jesus. —Hahŷŷ da bē kyyh: “Jé ta yb, ta ŷŷn hā taky hado bā, 'Hā ŷ naa magadoo do pan'aa paawā, P'op

* 6:44 Dooh m' taketsén bā ŷŷj, karepé.

* 7:4 Mosees ma metëek do paa bahānh rakarën rabawëed dāk. Sa hā, tii da

ji adoo bā, baad ub ji P'op Hagā Do gadoo.

† 7:7 Isajas 29.13

‡ 7:10 Esodo 20.12, Dew-Teronom 5.16

§ 7:10

Esodo 21.17, Rewitkos 20.9

Hagä Do matym n'aa däg tii. Dooh bë hä ŷ an'oo wäd bä', taky hado bä, ¹²⁻¹³ tii bä, ta tii d' ky hadoo doo, dooh ji mejō wäd bä ta ŷŷn, ta yb tamasa", näk bë kyyh. Hajōng nä tii d' bë bad'oo doo —näng Jesus. —Bë wahë makū ma metëek do bë ky süüt do hyb n'aa bë eréd hōm P'op Hagä Do mejūū doo —näng mä Jesus Pariséw, Mosees ky n'aa jaw'y'yk do ma mehetëk do sa hä.

¹⁴ Ti m' p'aa hēnh hajōk do ta tii bä hab'ēēh do Jesus naēēnh ta wē. Ti m' taky hadoo sa hä:

—Bë sahōnh hē, bë maa newē da, bë h'yy genä da ŷ her'oot do hä: ¹⁵⁻¹⁶ Ji noo me hajēng pé hyb n'aa nado ji nas'aa däk P'op Hagä Do hä. T'ōp ji h'yyb gó naa hanyyh do ti hanoo ji nas'aa däk do P'op Hagä Do hä —näng mäh.

¹⁷ Ti m' Jesus kedēē hōm hajōk do sa hä. Ti m' tób gó tabajēē suun jawén paa bä ta ma matēg rabeaanh ta hä ta ti taker'oot do ky n'aa. ¹⁸ Ti m' Jesus baher'oot sa hä:

—B'ēs h'yy ganah'ood éh? —näng mäh. — Ji hä hajēng pé hyb n'aa nado ji nas'aa däk P'op Hagä Do hä. ¹⁹ Ta ti dooh tajēē bä ji h'yyb tym gó. Ji wog gó ti tabajēng, ta jawén anyyh p'aa hēnh. Ti hyb n'aa dooh ji nas'aa bä P'op Hagä Do hä ji noo gó hejēng do hyb n'aa —näng mäh.

(Ta ti m' Jesus her'oot do ky n'aa m', taw'āāts mä sahōnh hē baad ub ji waa. Dooh m' ti haj'aa tado bä ji nas'aa bä.)

²⁰ Ti m' taky hadoo ēnh:

—Ta ti ji h'yyb gó naa henyh do hyb n'aa ji nas'aa däk P'op Hagä Do hä. ²¹ Tii d' ŷ wén her'oot, t'ōp naa, ji h'yyb tym gó naa tabana do hyb n'aa nesaa do ji hyb n'aa newēē doo. Ji h'yyb gó naa tabana ji karēn do ji bagä do ji ŷŷm nadoo do sii, ji patug nadoo do sii. Ji h'yyb gó naa tabana ti ji ets'ēēk doo. Ji h'yyb gó naa né hē tabana ji da hadoo do ji daj'ēēp doo. ²² Ji h'yyb gó naa né hē tabana ti ji hyb n'aa h'ūūm do ji ma, sahōnh hē ji moo nesaa doo, ji noo kanesa doo, nu meby n'aa näng doo, ji hyb n'aa jewēs doo, ji da hadoo do ji ky n'aa rejāā doo, ji kasab'ee doo, daap hadoo do ji moo wät doo kä. ²³ Sahōnh hē ta ti hedoo doo, ji h'yyb gó naa had'y'yt tabana. Ta ti hyb n'aa ti ji wén nas'aa däk P'op Hagä Do hä —näng mä Jesus kyyh ta ma matēg sa hä.

ŷŷnh ta s'ee hēnh naa ta toog ky n'aa her'oot do panyyg n'aa hahŷŷh

²⁴ Ti m' ta tii b' naa Jesus bahōm panang Tiir häd näng do nemuun. Ajēē suun mä tób gó. Dooh m' takarēn raky n'aa napēē bä tii b' tabagä doo. Ti hadoo né hē, dooh m' tahaja bä tajejēn bä. ²⁵⁻²⁶ Ti m' ŷŷnh,

Gereg buuj, Siro-Penisija bä m' henäng doo, ky n'aa napäh Jesus. Judah buuj nadoo do m' tii. ŷŷnh toog hä mera do badäk. Ti m' tabana Jesus wē. Ti m' ta taron nu paa me tabahyy häng Jesus wē. Ti m' tak'ēp mä tabetsēē Jesus bahabēē hōm hyb n'aa karap'ar h'yyb nesaa do ta toog hä hadäk doo.

²⁷ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Na rawa dó sa waa rakarēn do sa taah hä —näng mäh. —Taw'āāts hē nado sa waa ji ado hōm bä ji banoo hyb n'aa sa masāāh awaar taah hä —näng mä Jesus kyyh ŷŷnh hä. **

²⁸ Ti m' ŷŷnh ky gadoo Jesus. Jesus kyy gó né hē m' taky hōm:

—Ehub né hē ōm, Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Doo —näng mäh. —Ti hadoo né paawä, awaar sii hē rawa sa taah waa hyyj sa noo m' kejäk doo —näng mä ŷŷnh kyyh.

²⁹ Ti m' Jesus ky hadoo ta hä:

—Abaaj hōm. H'yy ka'eeh doo me ŷ maky gadoo do hyb n'aa, dooh wäd karap'ar h'yyb nesaa do a toog hä —näng mä Jesus ta hä.

³⁰ ŷŷnh babaaj hōm bä kä m', takajaa ta toog wē, ahub däk ta toog. H'yy kamehāāg sooh mäh. Karap'ar h'yyb nesaa do ahōm ta hä hadäk do paah.

Aj'yy Jesus nabuuj genä däk do panyyg hahŷŷh

³¹ Ti m' Jesus raberéd hōm Tiir häj n'aa. Sidōn häd näng do hēēj, Dekaporis häd näng do häj n'aa na-āāj hē ratabēs. Ti m' karaj'aa Garirej häd näng doo hēnh rabaw'ēēnh.

³² Jesus rakajaa bä m', ramanaa mä ta wē aj'yy nabuuj gatamah doo, hebä doo. Ti m' rabetsēē Jesus moo däng ta hä tabahub däk hyb n'aa.

³³ Ti m' Jesus mahūūm mä dawē hä, hajōk do sa mahānh. T'īī hēnh kä m' ta nabuuj gó m' tamoo jēē pēē. Ti m' ta mo poo hä Jesus betsós wät, tii bä kä m' aj'yy nag'aad hä m' tamoo däng. ³⁴ Hŷ pong jé m' taty dēē wät, tak'ēp mä tah'yy kawabaag wät, ti m' taky hadoo:

—Epata! —näng mäh. (“Genä däg”, tahanäng pé m' tii.)

³⁵ Tii bä m' nanyw hē m' aj'yy nabuuj genä padēēk, ta nag'aad na-āāj mä nahejooj wäd mäh. Baad ub mä taber'ood däg kän.

³⁶ Ti m' Jesus mejūū ranaher'oot hyb n'aa ta wób sa hä. Nabuj keh'ūūm mä tii. Tak'ēp mä Jesus mejō paawä ranaher'oot hyb n'aa, tak'ēp mä tii bä rabaher'oot Jesus mo haj'aa.

³⁷ Sahōnh hē m' rameuunh Jesus mo haj'aa hä. Ti m' raky hadoo:

** 7:27 Tii da Jesus wén her'oot, tametyy hyb n'aa ŷŷnh baad ta hä tah'yy kae bä. Panyyg gó taky n'aa her'oot, tahyb n'aa newēē hyb n'aa baad tado bä tamasaä bä Judah buuj nadoo do sa hä. Jesus ky n'aa eh'ūūm Judah buuj sa taah. Awaar taah gó taky n'aa ed'oo Judah buuj nadoo doo.

—Baad sahõnh hê tamò haj'aa —nâk mäh.
—Nabuuj gatamah do sii hê nabuuj genâ padëëk, ner'oot do sii hê er'ood padëëk tan'oo bâ —nâk mã sa kyyh Jesus mo haj'aa ky n'aa hã.

8

Jesus pahuunh do 4 miw sa waa panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' ta see pé noo gó hajök do rakata padëëk p'aa hënh ênh. DooH m' sa waa péh. Ti hyb n'aa m' Jesus naëënh ta ma matëg, sa sii taber'oot hyb n'aa. Ti m' taky hadoo:

² —ÿ t'yyd mehÿÿn hahÿÿ er wë kata pad'ëëk doo. Tamawoob däg ta äh si ÿ rababok. DooH sa waa péh —näng mäh. ³ —Dawëë naa ta wób rabana. ÿ mejö bâ rababaaj hõm sa gó, naheba padäg da, degõn jëng da sah mahÿÿj ta hõö bâ —näng mã Jesus ta ma matëg sa hã.

⁴ Ti m' ta ma matëg raky hadoo:
—Nyy bâ ji baw'yyt babä sa waa? Dawëë bâ. DooH ta nawaa babä —nâk mäh.

⁵ Ti m' Jesus beaanh:
—Nyy hê pãw bë wë? —näng mäh.
—Ti anäng setsi —nâk mã sa kyyh.

⁶ Ti m' Jesus mejüü hajök do rabehyy b'ëëh tüü. Ti m' tabasog däk pãw, ti m' taky n'aa etsëe sa waa hyb n'aa. Tii bâ m' taganebãh boo kãn, tets'ëe hõm mã ta ma matëg sa hã, rabets'ëe hõm hyb n'aa hajök do sa hã kã. ⁷ Tah'ÿÿb na-ääj mã ti anäng mã sa wë. Ned'ëed its mã ti tah'ÿÿb. Tii da né hê m' taky n'aa d'oo ênh tii. Ti m' tamejüü ta ma matëg rabets'ëe hõm hajök do sa hã. ⁸ Tii bâ kã m', sahõnh hê m' rabawëe bong. Wog enä hõm mã sahõnh hê. Ti m' rabawëh do jawén paa bâ m' mad'aak do ta ma matëg rabata däk arook gó. Setsi m' arook gedë hõm doo. ⁹ 4 miw mã ajyy tahyb n'aa pé ti hawëe bong doo.

Hajök do hã Jesus kedëe hõm jawén paa bâ m', ¹⁰ tagatsëg sooh mã marakate gó ta ma matëg sa sii hê m'. Ti m' rabahõm Daramut häd näng do häj n'aa hënh.

¹¹ Rakajaa bâ m', Parisëw rabana ta wë. Hajõng mã reaanh ta hã. Jesus rametyy hyb n'aa ramejüü mã tapahuuj bâ sa matym haj'aa wë hã.* ¹² Ti m' tak'ëp mã tah'yy kawabaag wät, j'ooj madäk doo me ramejüü do hyb n'aa m'. Ti m' taky hadoo:

—Daap hê da hê habong do rabetsëe hã ÿÿ ÿ pahuunh hyb n'aa sa matym haj'aa —näng mäh. —DooH ÿ metëeh pé ta heen n'aa hahÿÿ

sa hã. Né hup ÿ né hê ta ti ÿ her'oot doo —näng mã ta kyyh.

¹³ Tii bâ m' Parisëw taberéd b'ëëh, ti m' p'aa hënh tagatsëg sooh marakate gó, ti m' rabatsëg hõm karaj'aa ta myyj jé.

Parisëw, Eróts daheeh raheer'oot do mahãnh ji hyb n'aa matakëe do ky n'aa hahÿÿh

¹⁴ Ta ma matëg ramabaan mã ramahüüm sa waa pãw. Jãam hê sét its mã pãw marakate gó. ¹⁵ Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—Baad bë hyb n'aa matakã da. Baad bë kanã da Parisëw, Eróts sa pãw makuj n'aa mahãnh —paa tamaher'oot mäh.

¹⁶ Ti m' ta ma matëg rakaner'ood bong Jesus her'oot do ky n'aa. Hahÿÿ d' mã sa kyyh:

—DooH er wë pãw. Tii d' tawén edoo† —nâk mã sa kyyh.

¹⁷ Ti m' Jesus hapãh ti raky n'aa hajëm doo. Ti m' tabeaanh sa hã:

—H'ëed hyb n'aa pãw bë mabaan hõm bë banäng? —näng mäh. —DooH tagah'ood nã bâ bë hã? DooH bë h'yy kadawuung nã bâ? —näng mã ta kyyh sa hã. ¹⁸ —Bë matym enã né paawã, dooh bë hapëe bâ. Bë nabuuj genã né paawã, dooh bë maa napëe bâ. Bë mabaan ¹⁹ 5 pãw ÿ etyn bong do 5 miw sa hã? Nyy hê kawaju bë gedë hõm mad'aak doo?

—12 kawaju mad'aak —nâk mã sa kyyh.

²⁰ Ti m' Jesus eaanh ênh:

—Setsi pãw ÿ etyn bong do 4 miw sa waa, nyy hê arook bë gedë hõm mad'aak doo?

—Setsi arook mad'aak —nâk mäh.

²¹ Ti m' Jesus bedoo sa hã:

—DooH bë h'yy genã nã bâ? —näng mã ta kyyh ta ma matëg sa hã.

Ajÿÿ ty gadajuu däk do Jesus ty nã däk do panyyg n'aa hahÿÿh

²² Ti m' Jesus rakaja kãn Betsaj-Da häd näng doo bâ panang bâ. Ti m' ramanaa mã ta wë ajÿÿ ty gadajuu däk doo. Retsëe mã Jesus moo däng ta hã tabahub däk hyb n'aa. ²³ Ti m' Jesus maso däk ta moo hã, tamahüüm mã dawë hã panang bahãnh. Ti m' Jesus ty hetsõs wät, ti m' tamoo däng ta hã. Ti m' tabeaanh ta hã:

—Äkã, mahapëe däk? —näng mäh.

²⁴ Ti m' tabeg'ääs, ti m' taky hadoo:

—DooH baad ÿ hapëe nã bâ. ÿ hapãh habong doo. B'aa hadoo hã ÿÿ.

²⁵ Ti m' p'aa hënh Jesus moo däng ta matym hã ênh. Ti m' ta matym baad däg kã. Baad mã tabahapãh tii kã. DooH m' taty

* **8:11** Jesus wë Parisëw rakamaj'ÿi. DooH raky dahé bâ P'op Hagã Do mejüü do Jesus tado bâ. Sa hã péh, dooh Jesus haja bâ wë hã tapahuuj bâ, rawén mejüü sa matym haj'aa Jesus pahuuj bâ wë hã. J'ooj madäk doo me ramejüü do hyb n'aa Jesus wén manetéeh sa hã rakarén do paawã. † **8:16** DooH rah'yy kadawuung bâ panyyg gó Jesus her'oot do hã. Jesus hã Parisëw Eróts daheeh ranu mer'oot. DooH m' raky dahé bâ Jesus P'op Hagã Do t'aa hã tado bâ. Nayyw hê jé pad'yyt hê takah'üüm ranu mer'oot do ky n'aa. Pãw makuj nayyw hê takamekuunh tiriig mahang hadoo do tii.

gadajuu wäd bä kä. ²⁶ Ti m' Jesus mejüü tababaaj hõm ta tyw n'aa see me ta tób hënh. Dooch m' takarën myyj hënh tajëë wäd.

Jesus ky n'aa Peed her'oot do panyyg n'aa hahÿh

²⁷ Ti m' Jesus rabahõm panang wób Sesareja Pirip panang häd näng nedaa badäk doo hënh. Ti m' ramahõm me tabeaanh ta ma matëg sa hä:

—Jaa m' ÿÿh, sa nooh?

²⁸ Ti m' raky hadoo:

—Ta wób noo m', õm mä Jowāw nu gahem'uun do paah. Ta wób noo m', õm mä Eriij maküüh. Ta wób noo m', õm mä P'op Hagä Do ky n'aa rod p'ooj ub dejëp do paa seeh —näk mä sa kyyh ta hä.

²⁹ —Bë hä ënh? Jaa ÿ bë hä ënh? —näng mä Jesus sa hä.

Ti m' Peed ky hadoo:

—Õm ti Kristo, † P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo —näng mä Peed kyyh ta hä.

³⁰ Ti m' Jesus mejüü ranaher'oot hyb n'aa ta wób sa hä ta ky n'aa.

Jesus her'oot do tadajëp do ky n'aa hahÿh

³¹ Ti m' Jesus du doo tama metëëk do ta hataa. Tama metëëk bä m' taky hadoo:

—ÿÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo, hajõng da ÿ ahoop. Èr wahë n'aa, P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooch do sa wahë n'aa na-ääj da, Mosees ky n'aa jaw'yik do ma mehetëk do na-ääj hë, ÿ da rahyb n'aa wareem. ÿ da dajëp ran'oo bä. Tamawoob hë ta ä jawén paa bä, ÿ ganä wät da p'aa hënh —näng mä ta kyyh.

³² Baad mä ta ky n'aa tabaher'oot. Ti m' Peed naëënh dawë hä. Ti m' taky ge'ÿÿm, Jesus tii d' tanaher'oot hyb n'aa.

³³ Ti m' Jesus ty kaw'õd däk ta ma matëg wób sa wë. Ti m' Peed taky geäm wät.

—J'eep! Ahõm mahãnh ÿÿ, Nesaa Do Yb —näng mäh. § —Dooch mah'yyb deë bä P'op Hagä Do karën do hä. Ajyy rakarën do hä ti mah'yyb däk —näng mä Jesus kyyh.

³⁴ Ti m' hajök do ta wë kata däk doo, ta ma matëg na-ääj hë Jesus naëëj wät ta wë. Ti m' taky hadoo sa hä:

—Jé karën pé hëp ÿ hata tabahadoo hyb n'aa, taw'ääts hë teréd hõm ta hä hë tah'yy ka'eeh doo, taw'ääts hë teréd hõm ta hä hë tahyb n'aa newëë doo. Taw'ääts hë da tagado had'yyt hë ta hoop do hëp ÿ n'aa. Taw'ääts hë tagadoo hëp ÿ n'aa radajëëb bä na-ääj hë. Taw'ääts hë ÿ taky daheeh, taw'ääts hë ÿ bawät doo da da ti bawät. ³⁵ Tii d' ÿ wén edoo, badäk hahÿh hä ji hawät do tak'ëp kamahãn doo, jé ta hoop do hëp ÿ n'aa

jeÿÿm doo, dooh da P'op Hagä Do wë tanu deë bä. Jé hëp ÿ n'aa, panyyg hanãm do hyb n'aa na-ääj hë, ta hoop do gadoo péh, hëp ÿ n'aa tadajëb bä, panyyg hanãm do hyb n'aa tadajëb bä, ta h'yyb tym P'op Hagä Do wë da tanu däng —näng mä ta kyyh.

³⁶ Ti m' taky hadoo ënh:

—Hëd n'aa ji karën sahõnh hë badäk hahÿ ji ta danäh, ji h'yyb tym banesaa hënh tahõm bä? —näng mäh. ³⁷ —Dooch ta sãm ji ad'oo pé ta s'ee hënh ji h'yyb tym nahõm hyb n'aa —näng mä Jesus kyyh. ³⁸ —Hëp ÿ n'aa, ÿ ma metëëk do hyb n'aa na-ääj hë nu mebyng pé P'op Hagä Do hä hyb n'aa eréd hõm do sa matym gó, nesaa do moo heb'ooch do sa matym gó, ÿÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo, ÿ d' nu mebyng ënh ta hyb n'aa, Ee hejój gó, ta bag tak'ëp gabarëëh doo gó ÿ bahyng noo gó ääs tak'ëp baad hedoo do sa daheeh —näng mä ta kyyh.

9

¹ Ti m' taky hadoo ënh:

—Ta wób babä èr mahang habong do rahapäh nä da ÿ du doo noo gó sahõnh hë ÿ bag'ääs P'op Hagä Do hejój me. Radejëp do pooj jé rahapäh nä da tii. Né hup ÿ né hë ta ti ÿ her'oot doo.

Jesus kawareem do panyyg n'aa hahÿh

² Ti m' ji moo oow see pé sa ä jawén paa bä m', Jesus mahüüm ta sii Peed, Tsijaag, Jowāw daheeh. Ti m' rabas'ëëg kãn waeë p'op nu däk do hä. Sa mab hë m' t'ï hënh rabaym dó. Ti m' Jesus kawareem däk sa matym gó. Ta see hado däk mäh. ³ Tak'ëp mä ta saroor gabar'ëëng däk, tak'ëp mä tabahawag däk. Dooch m' badäk hahÿh bä hajaa pé saroor ti hadoo pé tak'ëp hawak péh. ⁴ Ti m' p'ooj ub habong do paa Eriij, Mosees häd enäh do rakas'ee b'ëëh sa matym gó. Jesus sii m' raber'oot.

⁵ Ti m' Peed ky hadoo Jesus hä:

—Ma matëg! —näng mäh. —Taw'ääts hë babä èr hä! —näng mäh. —Taw'ääts hë tamawoob hë ta tób n'aa ää temaa toonh. Sët hë a tób, sët hë Mosees tób, sët hë Eriij tób —näng mäh.

⁶ (Dooch m' tadoo wät pé tak'ëp rabeÿÿm bong do hyb n'aa m', tii d' tawén edoo.) ⁷ Ti m' nawayw mä wë puh ganyyh, sahõnh hë sa hä m' tabadäng. Wë puh gó m' P'op Hagä Do ber'oot. Hahÿÿ d' mä ta kyyh:

—Hahÿ tah ÿÿ, tak'ëp ÿ kamahãn doo. Bë maa newë, bë ky dahé ta kyyh —näng mäh.

⁸ Ti m', nawayw hë m', raty kaw'õd bong bä m', rabaheg'ääs bä m', jãam hë Jesus rahapäh. Dooch boo m' Jesus pa hab'ëëh do paah.

† 8:29 Ji h'yyb tym deëb, p'ooj ub Judah buuj hä P'op Hagä Do ky n'aa enooh doo, ramaneëënh Mesijas. Gereg kyy me ramaneëënh Kristo. "P'op Hagä Do h'yyb däng doo", tahanäng pé m' ti. § 8:33 Tah'yyb hapäh, Satanas kyy gó m' Peed ber'ood wät tawén ky geäm wät.

⁹ Ti m' rabahyk bā m' Jesus mejūū rana-her'oot hyb n'aa rahapāh doo, Aj'yy Hadoo Do H̄y Pong Jé Hana Do ganā wāt bā kā dejēp do mahang. ¹⁰ Ti m' sa h'yyb gó m' rabenām. Sa mab hē m' rakaner'ood bong. Hah̄ȳ da m' sa kyyh:

—H'ēed ky n'aa tii, dajēp do ganā wāt do ta-her'oot doo? —nāk mā sa kyyh.

¹¹ Ti m' rabeaanh ta hā:

—Hēd n'aa Kristo kajaa do pooj jé Eriij m' matēeh, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetēk do ra-her'oot? —nāk mā sa kyyh.

¹²⁻¹³ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Se hub né hē. Eriij matēeh né da sahōnh hē tabenām hyb n'aa —nāng mäh. —Ti hadoo né hē, bē y maher'oot hah̄ȳh: Eriij ewād hyng né hē. Tii bā rah'yy kajāk doo da né hē rabad'oo paa ta hā. Tii d' né hē takerii dāk ta ky n'aa P'op Hagā Do kyy kerih do hā* —nāng mäh.

Ti m' taky hadoo ēnh:

—Ȳh, Aj'yy Hadoo Do H̄y Pong Jé Hana Do ky n'aa ēnh? Nyy da kēh y n'aa kerih do P'op Hagā Do kyyh? Ȳ na-āāj da hajōng y ahoop da. Ȳ rahyb n'aa wareem da na-āāj hē —nāng mā Jesus kyyh.

Pahēew Jesus haso dāk do panyyg n'aa hah̄ȳh

¹⁴ Ti m' Jesus rakajaa bā kā m' ta ma matēg wób rabab'ēeh bā, hajōk mā ranu sabug dāk sa pa rabahapāh. Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetēk do ky ked'aak mā sa daheeh.

¹⁵ Tii bā m', nanāng nu sabuk do rabahapāh bā m' Jesus, raty ge-ee bong. Ti m' rawaj'aa nā ta wē rabadēng hyb n'aa m' Jesus.

¹⁶ Ti m' Jesus ky hadoo ta ma matēg wób sa hā:

—H'ēed p'āā ti bē ky ked'aak sa wē? —nāng mäh.

¹⁷ Tii bā m' hajōk do see ky ganyyh. Ti m' taky hadoo:

—Ma matēg! —nāng mäh. —Ȳ manaa a wē paawā tah ȳy. Karap'ar h'yyb nesaa do ta hā adāk —nāng mäh. —Dooħ ter'ood wād tan'oo bā. ¹⁸ Ta hā tabadāng bā, tūū tadewēes. Ti tah y gadów dāk, tēg kamatsēē dāk, tsanamāts dāk tan'oo bā —nāng mäh. —Ȳ eaaj wāt a ma matēg sa hā rabahabēē hōm hyb n'aa. Dooħ rahaja bā —nāng mā ta kyyh Jesus hā.

¹⁹ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Baad P'op Hagā Do hā h'yy kana'eeh do bēeh, da hē badāk hah̄ȳ bā habok doo! —nāng mäh. —Hajōd nuu me ȳ bawāt nā g'eeh bē mahang bē ky dahé dāk hyb n'aa kā? Ȳ hād h'yyb napan dāg bē hā, hā ȳ bē h'yy kanasadā nā do hyb n'aa —nāng mäh. —Bē mana b'ēep pahēew —nāng mäh.

²⁰ Ti m' pahēew ramanaa ta wē. Ti m' karap'ar h'yyb nesaa do bahapāh bā m' Jesus, pahēew tabahehats wāt. Ti m' tadawāts jat tūū. Tūū m' takawereem, kawereem, kawereem jat mäh. Tsanamāts jat mäh.

²¹ Ti m' Jesus beaanh ta yb hā:

—H'ēed pénh tabadāk ta hā? —nāng mäh.

—P'ooj ub takarapee noo gó tadāg né hē ta hā —nāng mā ta yb kyyh. ²² Hajōd nuu me karap'ar h'yyb nesaa do dahew'ēes tūū tēeg hōd me, tame na-āāj hē. Takarēn tadaj'ēep. Mahaja bā, mado hōm. Mat'yyd mehūn āāh —nāng mäh.

²³ —Ȳ haja bā? —nāng mā Jesus kyyh. —Dooħ hejooñh pé P'op Hagā Do hā h'yy ka'eeh pé hā —nāng mäh.

²⁴ Ti m' nanyyw hē pahēew yb ky hadoo:

—Ȳ h'yy ka'eeh né hē —nāng mäh. —Man'oo tak'ēp ȳ h'yy ka'eeh hyb n'aa, ȳ ky nasēm hyb n'aa! —nāng mäh.

²⁵ Ti m' hajōk waj'aa padēek sa wē rabaheg'āās hyb n'aa Jesus hapāh bā m', nanyyw hē m', hajōk do kaj'aa do rabaheg'āās do pooj jé, karap'ar h'yyb nesaa do tageām wāt tabanyyh hyb n'aa. Ti m' taky hadoo ta hā:

—Karap'ar h'yyb nesaa doo, ky tamah doo, nabuuj gatamah doo, anā pahēew hā hadāk doo! Dooħ da ta hā madēē wād bā! —nāng mā Jesus kyyh.

²⁶ Ti m' tak'ēp mā karap'ar h'yyb nesaa do geēēj wāt. Ti m' tak'ēp tabahehats wāt, ti m' tabanā kān pahēew hā hadāk do paah. Ta wób sa hā m' pahēew dajēp. Bag hēnh mā tabajad hōm, ti hyb n'aa m' dajēp rawén ed'oo. ²⁷ Ti m' Jesus moo takyg sēek. P'op mā tabag'ēed dāg kān.

²⁸ Ti m' Jesus tób gó tabajēē suun jawén paa bā, sa m'aa hēnh mā ta ma matēg rabeaanh ta hā:

—H'ēed hyb n'aa āā wén nahajaa āā habēē hōm bā karap'ar h'yyb nesaa doo? —nāk mäh.

²⁹ Ti m' Jesus ky hadoo sa hā:

—Jāām hē P'op Hagā Do ji ky n'aa etsēē doo me, [ji noo kanawa doo me na-āāj hē] ta ti hadoo pé karap'ar h'yyb nesaa do tabanyyh —nāng mā Jesus.

³⁰ Ti m' ratsyym kasok ta tii b'naa. Garirej hāj n'aa me m' ratabēs. Dooħ m' Jesus karēn bā ta wób raky n'aa napēē bā rabaym doo, ³¹ ta ma matēg tama metēek do hyb n'aa m'. Ti m' taky hadoo sa hā:

—Ȳh, Aj'yy Hadoo Do H̄y Pong Jé Hana Doo, ȳ da ran'oo dāk da ta wób sa moo gó. Ȳ radaj'ēep da. Tamawoob hē ta ā jawén paa bā y ganā wāt da p'aa hēnh —nāng mā Jesus ta ky n'aa hā.

³² Dooħ m' rah'yy genā bā ti ta-her'oot do sa hā. H'yyb e'ȳym mā rawén neaanh.

* 9:12-13 Eriij tahanāng doo, Jowāw nu gahem'uun do né hē tii.

Raky ked'aak doo, jaa sa bahānh hadoo do panyyng n'aa hahȳȳh

³³ Ti m' rakajaa Kapar-Naūm hād nāng panang bā. Tób bā tabajēē suun bā m' teaanh mā ta ma matēg sa hā. Ti m' taky hadoo:

—H'ēēd p'āā ti bē ky ked'aak ta tyw n'aa me, ēr mana me? —nāng mäh.

³⁴ Dooch m' raky gado bā. Raky n'aa mebyȳh mäh. Tyyw me rababoo dāk bā raky kedag bong ny hadoo do sa mahang hyb n'aa jawyk ta wób sa bahānh. Ti hyb n'aa m' rawén ky n'aa mebyȳh.

³⁵ Ti m' Jesus bahyy sooh, ti m' ta ma matēg tanaēēnh ta wē. Ti m' taky hadoo sa hā:

—Jé karēn pé ta wób sa bahānh hadoo doo, taw'āāts hē da sa yd jé tanu gadāk. Taw'āāts hē sahōnh hē sa karom hadoo tabahadoo —nāng mā Jesus kyyh sa hā.

³⁶ Ti m' karapee t'aaah ta moo takyng gēēt sa mahang, ti m' tabado dāk, ti m' taky hadoo:

³⁷ —Hēp ȳ n'aa hahȳ karapee t'aaah hadoo pé gadoo péh, ȳ né ti tagadoo —nāng mäh. —Ȳ gadoo péh, ȳ had'ȳyt nado tagadoo, hā ȳ mejūū do ti na-āāj né hē tagadoo —nāng mā Jesus sa hā.

³⁸ Ti m' Jowāw ky hadoo:

—Ma matēg! —nāng mäh. —Āā hapäh aj'ȳy a hād tabesok bā tahebē karap'aar h'ȳyb nesaa doo. Ēr h'ȳyb hata nado tii, ti hyb n'aa āā ge'ȳym tii d' tanad'oo hyb n'aa —nāng mā Jowāw kyyh Jesus hā.

³⁹ Ti m' Jesus ky hadoo sa hā:

—Bē geām manāh! —nāng mäh. —Dooch hāt ȳy gó pahuunh pé ta jawén ȳ tanu mer'oot tii bā —nāng mäh. ⁴⁰ —Ti hyb n'aa, ēr wē h'ȳy kawanereem doo, ēr h'ȳyb hata tii —nāng mäh.

⁴¹ Ti m' taky hadoo ēnh:

—Jé naēng han'oos pé hāt ȳy gó bē hā, hata ȳy bē bahadoo do hyb n'aa, ta ti gadoo né da ta sām baad hadoo do P'op Hagā Do hanaa. Né hup ȳ né hē ti ȳ her'oot doo —nāng mā Jesus sa hā.

⁴² Ti m' Jesus ky hadoo ēnh:

—Baad nado né paawā pā ta jawyyng n'aa ji hā ranu hūū dāg bā ji radawāts tu tame t'ōp ji pahās hyb n'aa, ti bahānh tak'ēp baad nado ji hā da, ky n'aa netsēēh do seeh, hahȳ karapee hedoo doo, hā ȳ h'ȳy ka'eeh do ji h'ȳyb tatug bā nesaa do tamoo wāt hyb n'aa —nāng mäh.

⁴³ Ti m' taky hadoo ēnh:

—A moo hyb n'aa nesaa do mamoo wād bā, taw'āāts hē paawā magakyd hōm a mooh. Taw'āāts hē mabasēēk h̄y pong jé P'op Hagā Do wē sēt a mooh, mahōm mahānh ta s'ee hēnh, tabanesaa hēnh,

pawóp hē tado bā a mooh. T'ī hēnh mahōm bā, tēēg hōō nadēēk do mahoop da had'ȳyt hē. [⁴⁴ T'ī hēnh madoh-ro ji hawēh doo, dooh radejēb bā. T'ī hēnh tēēg hōō dooh tadāg bā —nāng mäh.] ⁴⁵ —A tsyyim hyb n'aa nesaa do mamoo wād bā, taw'āāts hē paawā magakyd hōm. Taw'āāts hē matsyyim gahet mabasēēk h̄y pong jé P'op Hagā Do wē, ta s'ee hēnh, tabanesaa hēnh, ōm P'op Hagā Do aw'oong hōm mahānh, pawóp hē tado bā a tsyyim. [⁴⁶ T'ī hēnh madoh-ro ji hawēh doo, dooh radejēb bā. T'ī hēnh tēēg hōō dooh tadāg bā —nāng mäh.] ⁴⁷ —A matym hyb n'aa nesaa do mamoo wād bā, taw'āāts hē paawā a matym mado nyhy. Taw'āāts hē mabasēēk h̄y pong jé, P'op Hagā Do ji tabag'āās doo hēnh, sēt a matym, jé ta s'ee hēnh, tabanesaa hēnh, ōm P'op Hagā Do aw'oong hōm mahānh pawóp hē tado bā a matym. ⁴⁸ “T'ī hēnh madoh-ro ji hawēh doo, dooh radejēb bā. T'ī hēnh tēēg hōō dooh tadāg bā”† —nāng mā Jesus.

⁴⁹ Ti m' taky hadoo ēnh:

Sahōnh hē ma matēk ȳy P'op Hagā Do metyy da ji ahoop do hā, sa h'ȳyb tym banyyw dāk hyb n'aa ta hā, ta dab P'op Hagā Do hā ji ma ejuu do jukiir me ji enyyw dāk doo da.

⁵⁰ Ti m' taky hadoo ēnh:

—Taw'āāts hē ti jukiir. Ti hadoo né hē, tanadah'ēēd wād bā, taw'āāts hē nado wād. Ti hadoo né da bē hā. Taw'āāts hē baad had'ȳyt hē bē babok bē da hadoo do wē. Baad bē babok do bē da hadoo do wē gawat-siīg bā, taw'āāts hē nado wād —nāng mäh. —Taw'āāts hē h'ȳyb nyw gó bē baboo had'ȳyt hē bē da hadoo do wē —nāng mā Jesus ta ma matēg sa hā.

10

Dooch ji ȳym ji eréd hōm bā do panyyng n'aa hahȳȳh

¹ Ti m' Jesus raberéd dāk Kapar-Naūm, atség hōm mā tamii Joradān hād nāng doo. Tamyyj dāk hā m', ta tyw n'aa me m' ramahyk Judah hāj n'aa hēnh. Ti m' p'aa hēnh hajōk mā ta wē han'aa. Ti m', tabahed'oo doo d' né hē m' tama metēēk mā sa hā.

² Ti m' Parisēw wób rabana ta wē rametyy hyb n'aa m'. Hahȳy da m' rake'aanh:

—Ēr ky n'aa jaw'ȳyk do anoo g'eeh aj'ȳy eréd hōm bā ta ȳym? —nāk mäh.

³ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Nyy da Mosees ky n'aa jaw'ȳyk do her'ood bā ēnh? —nāng mā Jesus sa hā.

⁴ Ti m' raky hadoo:

† 9:48 T'ī hēnh ji ahob had'ȳyt hē, tahanāng pé tii. Isajas 66.24 hā takerih do hā tabeh'ūūm.

—Mosees anoo ji erii däk ji ȳym ji eréd hõm do heen n'aa, tii b' ji mejõ hõm tabahõm hyb n'aa —näk mä Pariséw sa kyyh.

⁵ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Bè nabuj keh'ũum do hyb n'aa tii d' Mosees wén erii wát ta ti ky n'aa jawyk do ky n'aa —näng mäh. ⁶ —P'ooj ub dooh ta tii da tahado bã. Sahõnh hê tadu dahäng noo gó P'op Hagä Do pahuunh aj'yy ȳynh daheeh. ⁷ “Ti hyb n'aa kä, aj'yy kä, ta yb, ta ȳyn mahãnh kä, sa m'aa hênh kä, tagatëë hyb n'aa ta ȳym kä. ⁸ Takatëë jawén paa bã sét rabahado padëek ta ȳym daheeh”,* näng mäh. Ti hyb n'aa pawóp hê ranado bong. Sét hado däg kän. ⁹ Ti hyb n'aa séd hã P'op Hagä Do ata däk doo, dooh tahaja bã ji etyn bã —näng mä Jesus kyyh Pariséw sa hã.

¹⁰ Tób bã kä m' ta ma matëg rabeaanh ta ti ky n'aa. ¹¹ Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—Jé ta ȳym heréd hõm doo, tii bã ȳynh see hã takat'ëë däg bã, nesaa doo, P'op Hagä Do ganadoo do tamoo wát. Ta see ȳym sii he'ȳyh do hado däk tii. Ta ȳym paa tah'y'yb rejãã —näng mäh. ¹² —Jé ta patug heréd hõm do ta see tagat'ëë däg bã, nesaa doo, P'op Hagä Do ganadoo do tamoo wát. Ta see patug sii he'ȳyh do hado däk tii —näng mä Jesus kyyh.

Karepé Jesus ky n'aa edëng do panyyg n'aa hahȳyh

¹³ Ti m' ta wób ramena karepé ned'ëed is do Jesus wë, sa hã Jesus moo däng hyb n'aa, taky n'aa edëng hyb n'aa. Ti m' ta ma matëg rage'ȳym mäh. ¹⁴ Ti m' dooh Jesus genaag bã ta ma matëg rabad'oo doo. Ti m' taky hadoo sa hã:

—Na ramena karepé wë ȳy. Bè geãm manäh! Hahȳ karepé h'yy ka'eeh do hadoo, ti né hê P'op Hagä Do bag'ãas do karapee hedo padëek doo —näng mäh.

¹⁵ Ti m' taky hadoo ênh:

—Karapee t'aah ky daheeh do hadoo ky nadaheeh péh, dooh P'op Hagä Do bag'ãas do karapee tado bã da. Né hup ȳ né hê ta ti ȳ her'oot doo —näng mä Jesus.

¹⁶ Ti m' karepé tabasog däk ta hã, tii bã m' sa nu gad'oo bã m' tamoo däng, taky n'aa edëë boo kän mäh.

Tak'ëp ma näng do panyyg n'aa hahȳyh

¹⁷ Ti m' ta tii b' naa Jesus tsyym kadoo bã m', ana mä aj'yy ta wë. Ta taron nuu me m' tabahyy häng ta wë. Ti m' taky hadoo:

—Baad õm, ma matëg! —näng mäh. —Nyy da ȳ bad'oo edëb had'y'yt do ȳ gadoo hyb n'aa, P'op Hagä Do pa ȳ bawät hyb n'aa kä? —näng mä aj'yy kyyh.

¹⁸ Ti m' Jesus ky hadoo ta hã:

—Héd n'aa baad ub hã ȳ mabanäng? —näng mäh. —Jããm hê P'op Hagä Doo, baad

hadoo doo. Dooch ta see pé baad hadoo péh. ¹⁹ Mahapäh hahȳ P'op Hagä Do ky n'aa jaw'y'yk doo: “Manaboh manä a da hadoo doo. Aã manä a ȳym nadoo do sii, a patug nadoo do sii. Etsëeg manäh. Daap hê maky n'aa tapa manä ta wób. Mawad'ii manäh. Mawehëë a yb, mawehëë a ȳyn”† —näng mä Jesus kyyh ta hã.

²⁰ —Ma matëg! —näng mä aj'yy kyyh. —P'ooj ub, ȳ karapee noo gó ȳ panyyg kadeheeh né hê ta tii hã —näng mä ta kyyh Jesus hã.

²¹ Ti m' Jesus ty däng ta wë, takamahãn wät mäh. Ti m' taky hadoo ta hã:

—Sét hê ti hawät a hã —näng mäh. —Abaaj hõm, mesëem hõm sahõnh hê a wë hanäng doo. Man'oo ta sãm paa kas'ut do sa hã. Tii d' madoo bã h̄y pong jé magadoo da tak'ëp baad hadoo do P'op Hagä Do hanaa. Ti jawén ana wë ȳy, hëp ȳ hata mabahadoo hyb n'aa kä —näng mä Jesus kyyh ta hã.

²² Ti m' aj'yy h'yy katón geët. Ti m' ahõm mä Jesus mahãnh. H'yy katón wät mäh, tak'ëp tawekäp do hyb n'aa.

²³ Ti m' Jesus ty däg ta ma matëg sa wë, ti m' taky hadoo:

—Hejooch né hê wekãp do sa hã P'op Hagä Do bag'ãas do karapee n'aa rabahadoo hyb n'aa —näng mäh.

²⁴ Ti m' sa h'y'yb gó ta ma matëg rameuunh mä Jesus her'oot do hyb n'aa. Ti m' p'aa hênh Jesus ky hadoo sa hã:

—Tah haa —näng mäh. —Hejooch né hê ji hã P'op Hagä Do bag'ãas do karapee ji bahadoo hyb n'aa —näng mäh. ²⁵ —Hejooj né paawä kameer hã tatabëëj bã gats'uus doo gó, ta bahãnh tabahejooch wekãp do sa hã P'op Hagä Do bag'ãas do karapee n'aa rabahadoo hyb n'aa —näng mäh.

²⁶ Ti m' ti bahãnh mä ta ma matëg rameuuj bong mäh. Sa mab hê m' rakaner'oot. Hahȳ da m' sa kyyh:

—Jaa ênh ti P'op Hagä Do wë hasëek ênh? —näk mäh.

²⁷ Ti m' Jesus ty gadäg däk sa wë, ti m' taky hadoo:

—Ji daaj hê dooh né hê ji haja bã P'op Hagä Do wë ji as'ëeg bã. Ti hadoo né hê, dooh P'op Hagä Do nahajaa péh. Ti hajaa ta wë ji tamasäk —näng mäh.

²⁸ Ti m' Peed ky hadoo:

—Sahõnh hê ãã beréd hõm a hataa ãã bahadoo hyb n'aa —näng mäh.

²⁹ Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—Né hup ȳ né hê hahȳ ȳ her'oot doo: Hëp ȳ n'aa, P'op Hagä Do panyyg hanãm do hyb n'aa na-ããj hê heréd hõm pé ta tób, heréd hõm do ta wakãan, ta ãnh, ta yb, ta ȳyn, ta taah, ta joom banäng doo, ³⁰ ta bahãnh

* 10:8 Genesis 2.24 † 10:19 Esodo 20.12, Dew-Teronom 5.16-20

hajõng tagadoo da badäk hahÿÿ bä ta mabaj. Tagadoo da tób, ta wakään, ta änh, ta ÿÿn, ta taah, ta joom banäng doo. Ta no n'aa na-ääj da tagadoo. Ta jawén kä, hÿ pong jé kä, tagadoo da edëb had'yyt doo. P'op Hagä Do pa tabawäd had'yyt da. ³¹ Hajök babä hyb n'aa jewyk do wób, ta jawén kä hyb n'aa sekog padäg its da hÿ pong jé. Babä hyb n'aa sekog is do wób kä ti noo gó kä hyb n'aa jewyk kån da —näng mä Jesus kyyh sa hä.

P'aa hënh Jesus her'oot tadajëp do ky n'aa panyyg n'aa hahÿÿh

³² Ti m' Jesus rabahõm Jerusarënh hënh. Jesus mä sa pooh. Ti m' ta ma matëg rahyb n'aa newëë mä t'ÿ hënh Jesus bahõm doo, † Ta wób mä sa sii hah'üüm do e'ÿÿm mäh. Ti m' sa m'aa hënh Jesus naëënh ênh 12 hedoo do ta ma matëg. Ti m' tamaher'oot sa hä ta mo n'aa. ³³ Ti m' taky hadoo:

—Èr ah'üüm Jerusarënh hënh —näng mäh. —ÿÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo, ÿ da rahaëëj däk da P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooh do sa wahë n'aa sa moo gó, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do sa moo gó na-ääj da. Dajëb hä raky n'aa etyy da ÿÿh. ÿ da rahaëëj däk Judah buuj nadoo do sa moo gó —näng mäh. ³⁴ —Ta ti ÿ da raky n'aa ej'ees, ÿ da rahetsoos. ÿ da rahewyyh. ÿ da radajëëb kån —näng mäh. —Tamawoob hë äh ÿ jawén paa bä, ÿ d' ganä wäd kån —näng mä Jesus ta ma matëg sa hä.

Tsijaag, Jowäw daheeh retsëë do panyyg n'aa hahÿÿh

³⁵ Ti m' Sebedew taah hedoo doo, Tsijaag, Jowäw daheeh, rabana Jesus wë. Ti m' raky hadoo ta hä:

—Ää karën paawä manoo ää etsëë do a hä —näk mäh.

³⁶ Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—H'ëëd ti bë karën hä ÿÿ? —näng mäh.

³⁷ Ti m' raky hadoo:

—Ää karën paawä tak'ëp makabaj'aa doo me mabag'ääs doo bä, a hub hadäk hënh ää see basooh man'oo bä, s'ÿÿ me ää see[§] —näk mä sa kyyh.

³⁸ Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—Dooh bë hapëë bä ti bë etsëë doo —näng mäh. —Bë hajaa da ÿ ahoop do bë ahob bä? Bë hajaa da bë dajëb bä ÿ dajëp doo da? —näng mä Jesus sa hä.

³⁹ —Ää hajaa! —näk mäh.

Ti m' Jesus ky hadoo:

—Bë ahoop né da ÿ ahoop do hadoo doo. ÿ dajëp do hadoo né da bë dejëp —näng mäh. ⁴⁰ —Hÿÿ kä, ta ti bë etsëë do hä ÿÿ, ÿ nado ti hanoo. P'op Hagä Do anoo da hup ÿÿ hënh, sä ÿÿ hënh rabat'oonh, ta pooj jé tabenäm do tah'yyb däng do sa hyb n'aa —näng mäh.

⁴¹ Ti m' ta ma matëg wób, ji moo sahõnh hë hadoo do raky n'aa napäh bä retsëë doo, rah'yy kawaj'ään bong Tsijaag Jowäw sa wë.

⁴² Ti m' Jesus naëëj nã ta wë sahõnh hë ta ma matëg. Ti m' taky hadoo sa hä:

—Bë hapäh né hë, ta ti Judah buuj nadoo do sa wahë n'aa ky n'aa hedoo doo, tak'ëp ramejüü sa hä. Bë hapäh né hë ti hyb n'aa jew'yyk doo, tak'ëp ramejüü sa karapee n'aa —näng mäh. ⁴³ —Bë mahang taw'ääts hë dooh tii d' tado bä. Bë mahang karën pé kaweh'ëeh péh, taw'ääts hë da ta wób sa karom hadoo tabahado däk, ta wób tamasa. ⁴⁴ Bë mahang karën pé ta wób sa bahänh nu gadäk péh, taw'ääts hë takadad'uuh sahõnh hë sa wë. Taw'ääts hë sahõnh hë sa masa n'aa, sa karom kanep'aak do hado däk tii —näng mäh. ⁴⁵ —ÿÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo, ÿ na-ääj né hë. ÿ ahyng babä ÿ rahyb n'aa jew'yyk do jawén nado. ÿ ahyng babä ÿ masa hyb n'aa ta wób, ÿ ky n'aa en'yym hyb n'aa ta wób sa hä, ÿ dajëp hyb n'aa hajök do nesaa do sa mo haj'aa sãm hyb n'aa —näng mä Jesus kyyh.

Baritsiméw häd näng do panyyg n'aa hahÿÿh

⁴⁶ Ti m' rakajaa panang Jerikö häd näng doo bä. Ti m', ta jawén, panang bä naa Jesus, ta ma matëg, hajök do wób ratsyym kasok bä, ta tyw n'aa nabby me m' tabahäng ty tamah doo. Baritsiméw mä ta häd. Tsiméw häd näng do t'aa m' tii. Ta tyw n'aa me tabahäng dajëër tetsëë hyb n'aa m' ta tii me tebës do sa hä. ⁴⁷ Ti m', Jesus, Nasaréh buuj ramaneëënh do né hë ti ta tii bä tabës taky n'aa napäh bä m', tak'ëp mä tageëëj wät. Hahÿÿ da m' ta kyyh:

—Mat'yyd mehÿÿn ÿÿh, Jesus, Dawi panaa! ^{**} —näng mäh.

⁴⁸ Ti m' ta wób raky ge'ÿÿm mäh, bag hënh tabahäng hyb n'aa. Raky geãm né paawä m', tak'ëp tageëëj wät tii bä:

—Mat'yyd mehÿÿn ÿÿh, Dawi panaa! —näng mäh.

⁴⁹ Ti m' Jesus baym.

—Bë naëëj! —näng mäh.

Ti m' raky hadoo Baritsiméw hä:

† **10:32** Ta ma matëg rawén hyb n'aa newëë Jerusarënh hënh Jesus bahõm doo, t'ÿ hënh Jesus majÿÿ rababok sa h'yyb.

§ **10:37** Tak'ëp hyb n'aa jewyk do tii, sa wahë n'aa basooh do pa hat'oonh doo. Rakarën paawä ta wób sa wahë n'aa rabahadoo Jesus sii. ****** **10:47** Sa h'yyb tym dëëb, p'ooj ub Judah buuj hä P'op Hagä Do ky n'aa enooh doo, ramaneëënh Mesijas. Dawi panaa mahang ta ti ganyyh P'op Hagä Do ky däng do paa hyb n'aa, "Dawi panaa" ramaneëënh na-ääj hë P'op Hagä Do Ky Däng Doo. Tii da Jesus Baritsiméw wén maneëënh, ta hä pé Jesus né hë ti P'op Hagä Do ky n'aa enooh do paa kaja däk doo.

—Tseebee wäd! P'op as'ëëg g'ëed! Õm tanaëënh! —näk mäh.

⁵⁰ Ti m' ta hatsë taw'oong jat mäh, gatsëg gëët, ahöm mä Jesus wë.

⁵¹ Ti m' Jesus beaanh ta hä:

—H'ëed ti makarën y moo wät a hä? —näng mäh.

—Ma matëg! Y karën y begää däk —näng mäh.

⁵² Ti m' Jesus ky hadoo ta hä:

—Ahöm nä. Hä y mah'yy ka'eeh do hyb n'aa om has'oo däk —näng mäh.

Ti m' nawayw hë m' tabahapëë däk. Ti m' tabahöm Jesus sa jawén.

11

Baad Jerusarënh bä Jesus ragadoo do panyyg n'aa hahyÿh

¹ Ti m' Jesus rabahöm. Ti m' Jerusarënh bedaa däk bä m', panang Betapagéh, Betanija häd enäh do w'oo hä rakajaa bä, waëë joom oriib häd näng do banäng bä, pawóp hë ta ma matëg Jesus mejüu sa pooj jé m' rabahöm hyb n'aa. ² Hahyÿ d' mä ta kyyh sa hä:

—Bë ahöm panang hënh bë pooj jé badäk doo hënh ti nuuj jé. Bë kajaa bä, bë hapäh da jumeto t'aah ji najasooch nä doo. Ta tyd hä da tabahäng —näng mäh. —Bë asood höm da, bë manaa wawëë hë —näng mäh. ³ —“Hëd n'aa ti bë as'oot?”, ranoo bä, “Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do karën, bada m' tamejüü rababaj nä”, näk da bë kyyh —näng mä Jesus pawóp hadoo do sa hä.

⁴ Ti m' rabahöm, ti m' jumeto t'aah rabawyyd kân tób w'oo hä. Tób noo hä m' takahö. ⁵ Ti m' rabas'oot bä m', p'eets hë hab'ëëh do rabeaanh:

—H'ëed ti bë hab'ëëh? Hëd n'aa ti bë as'oot? —näk mä sa kyyh.

⁶ Ti m' Jesus ma matëg raky hadoo Jesus bedoo doo d' né hë m'. Ti m' rabanoo ramahüüm. ⁷ Ti m' Jesus ma matëg ramana kân Jesus wë. Ti m' sa hatsë sa hä padëëk do paa radatoonh jumeto jó. Ti m' Jesus bas'ëëg sooh ta jó. ⁸ Hajök mä sa hatsë sa hä padëëk do paa rat'ëëg höm ta tyw n'aa me, tamahöm doo me, raweh'ëëh hyb n'aa. Ta wób mä ragekyyt mä bag'aad, rat'ëëg höm mä ta tyw n'aa me. ⁹ Ti m' sahõnh hë pooj jé hah'üüm doo, duu hënh han'aa do na-ääj mä tak'ëp mä sa kyyh:

—P'op Hagä Do ää j'aa etsë! —näk mäh. —Ky n'aa kedëng tui, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do kyy gó hana doo!† —näk mäh. ¹⁰ —P'op Hagä Do ky n'aa edëng da ër wahë makü

Dawi bag'ääs do paa hadoo bag'ääs doo† —näk mäh. —Hy pong jé hawät do hä ää j'aa etsë! —näk mä sa kyyh.

¹¹ Ti m' Jerusarënh bä Jesus bajëë suun kân. Ti m' tabahöm P'op Hagä Do tób n'aa hënh. Tabegää däk mäh. Tug bä däg do hyb n'aa m', 12 hedoo do sa sii hë m' tabahöm ta s'ee hënh, Betanija häd näng doo hënh, raba'yÿh hyb n'aa m' tii bä.

P'op Hagä Do tób wahoo gó hes'ëëm do Jesus hebëë bong do panyyg n'aa hahyÿh

¹² Ti m' jati péh, Betanija bä naa ratsyym kasok bä, Jesus asa däk. ¹³ Dawëë naa m' tabahapäh joom wiigo häd näng doo. Taheg'ääs mä teag bä. Dooch m' ta hä, ta ag noo gó nado m' ta h'yyb. § ¹⁴ Ti m' joom hä taky hadoo:

—Dooch da meag wäd bä! Dooch d' a ag repoo wäd bä! —näng mäh.

Ta ma matëg ramaa napäh mä ta kyyh joom hä.

¹⁵ Ti m' rakajaa bä kä m' p'aa hënh Jerusarënh bä, Jesus bajëë suun mä P'op Hagä Do tób n'aa w'oo hä, kahadë doo gó, wahoo gó. Ti m' Jesus bahabëë bong tii bë hes'ëëm doo, hets'ëë do na-ääj mäh. Ti m' tabaüüj bëëh dajëer rabaheb'aanh do tyng n'aa. Gurii-i hes'ëëm do tyng n'aa na-ääj mä taüüj bëëh. ¹⁶ Dooch m' tan'oo bä ramatabëj bä wak'ääb ta tii me, P'op Hagä Do tób n'aa wahoo gó. ¹⁷ Sa hä tama metëëk mä m' taky hadoo:

—Nepäh bë hä kerih do P'op Hagä Do kyyh? —näng mäh. —Hahyÿ da takerih P'op Hagä Do kyyh: “Tóp yÿ ji maneëënh da sahõnh hë badäk hahyÿ bä habong do P'op Hagä Do hä raky n'aa etsëë do tób n'aa”** —näng mä Jesus. —Hyÿ kä, baretsëg tób n'aa hado däk bë an'oo bä! —näng mä Jesus kyyh sa hä.

¹⁸ Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooch do sa wahë n'aa, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do na-ääj mä raky n'aa napëë kân mä ta tii. Ti m' ratyw n'aa esoos mä radaj'ëep hyb n'aa m' Jesus, Jesus rajeyÿm do hyb n'aa m'. Rawën jeÿÿm mäh, hajök mä gen'aak Jesus metëëk do hä.

¹⁹ Ti m' tug bä kä m' Jerusarënh Jesus raberéd däg kân, ah'üüm kân mäh.

Baad ji hyy ka'eeh do panyyg n'aa hahyÿh

²⁰ Jati pé bäp paa m', Jerusarënh hënh rabahöm bä m', joom wiigo häd näng doo me m' ratabës. Tsawyy häng mä sahõnh hë m' rabahapäh. ²¹ Ti m' Peed hyb n'aa newë däk

* **11:8** Tii d' né paa m' rabahed'oo sa wahë n'aa ragadoo bä. Ratsebë, raweh'ëëh do heen n'aa tii. † **11:9** Saaw-Mo 118.25-26 hä takerii däk do hä rabeh'üüm. ‡ **11:10** Tii d' rawën her'oot, sa hä pé edaa däk Jesus du doo do Isaraëw buuj tabag'ääs doo. § **11:13** Ta ag noo gó nado né paawä, joom baad hadoo do hä ji aw'yyt né hë pawóp its ta ag tabeaak do pooj jé ganyyh doo. Kas' uut do sa waa tii. Ti ti Jesus esoos do tabepöh hyb n'aa paawä. ** **11:17** Isajas 56.7

mä Jesus ky hadoo do paa joom hä. Ti m' taky hadoo:

—Ma matëg! Mahegää! —näng mäh. — Tsawyy häng joom mawas'ee häng doo —näng mäh.

²² Ti m' Jesus ky hadoo:

—Taw'ääts hë P'op Hagä Do hä bë h'yy ka'eeh —näng mäh. ²³ —Né hup y né hë hahy y her'ood doo: Hahy waëë hä ky hadoo péh: "Ahöm, ahob tame", hanäng péh, P'op Hagä anoo ti ta hä, ta hä baad tah'y y kae bä, P'op Hagä Do ky däng do taky nasëëw bä ta h'yyb gö. ²⁴ Ti hyb n'aa bë y maher'oot hahy da: Bë gadoo né da sahönh hë P'op Hagä Do hä bë ky n'aa etsëë doo, baad bë ky dahé bä, bë ky nasëëw bä bë hä tanoo do hä —näng mäh. ²⁵ —Bë ky n'aa ets'ëë bä, tanyy bä bë h'yyb gö baad nadoo do bë da hadoo do wë, taw'ääts hë pooj jé bë hyb n'aa mabaan höm tii, bë Yb hý pong jé hawät do hyb n'aa mabaan hyb n'aa nesaa do bë hä na-ääj hë. [²⁶ Bë hyb n'aa manabaan höm bä, dooh na-ääj hë bë Yb hý pong jé hawät do hyb n'aa mabaan bä nesaa do bë moo bok do paah —näng mä Jesus kyyh.]

Jesus hä reaanh doo, jaa ky gabuuj ranänäng do panyyg n'aa hahy y h

²⁷ Ti m' rakajaa Jerusarënh hënh. Jesus bawät bä m' P'op Hagä Do tob n'aa wahoo gö, kahadë doo gö, kajaa mä ta wë P'op Hagä Do tob n'aa yt hä moo heb'oooh do sa wahë n'aa, Mosees ky n'aa jaw'y yk do ma mehetëk doo, Judah buuj sa wahë n'aa hedoo do sii hë. ²⁸ Ti m' raky hadoo ta hä:

—Jaa kyy gö mabad'oo hahy mabad'oo doo? Jaa ky gabuuj gö hahy mamoo wät doo?†† —näk mä sa kyyh.

²⁹ Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—Y eaanh bë hä ënh. Bë her'ood bä, tii bä y baher'oot bë hä jaa ky gabuuj hahy y moo wät doo, hahy y bad'oo doo —näng mäh. ³⁰ —Jaa ky gabuuj Jowäw nu gahem'uun do nu gemuun paah? Hý pong jé hawät do kyy gö, sa ky gabuuj hë paah? Bë her'ood hä y y —näng mäh.

³¹ Tii bä m' sa m'aa hënh mä raky n'aa hajëëw bong. Hahy d' mä sa kyyh:

—Hý pong jé hawät do kyy gö ër noo bä, teaanh da ër hä tii bä: "Hëd n'aa paa ti bë ky nadaheeh ënh?", näng da. ³² Ajyy kyy gö ër noo bä, hajök do kawaj'ään da ër wë —näk mä sa kyyh sa m'aa hënh raky n'aa hajëm bä.

(Rawén je y ym mäh, hajök do hä m' P'op Hagä Do ky n'aa rod né hë paa m' sa h'yyb Jowäw.) ³³ Ti hyb n'aa m' raky hadoo Jesus hä:

—Doooh ää hapëë bä —ken'oooh mäh.

Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—Y na-ääj né hë, dooh y her'ood bä ky gabuuj näng do hä y y, tii da y bad'oo doo —näng mä ta kyyh sa hä.

12

Joom näng do kaser n'aa panyyg gö Jesus beh'üüm do panyyg n'aa hahy y h

¹ Ti m' Jesus baher'oot panyyg ky n'aa me sa hä.* Hahy y da m' tabaher'oot:

—Hý hadoo aj'yy bejoom höm uwa häd näng do ta joom. Tahedëë höm. Ti tagagoos uwa bëeh hood tagatsi hyb n'aa. Ti tamoo wäd sooh p'op nu däk do joom hagä n'aa tyng. Ti tabahaëj däk ta joom banäng do ta kaser n'aa sa hä. Ti ta danäh bahöm dawëë.

² Joom ag wah'ëë däg bä kä, ta danäh mejüü ta sii moo heb'oooh do see ta kaser n'aa sa wë, tagadoo hyb n'aa paawä joom ag wób.

³ Ti takajaa bä kä, ramaso däk, rahewyyh, ramejō höm p'aa hënh bag hënh. ⁴ Tii bä ta danäh mejüü ënh ta seeh. Tii kä ranu ganaboooh, rarahejää tii. ⁵ Ti tamejüü ënh ta seeh. Radajëëb kán tii. Ti ta danäh mejüü nä hajök. Tii b' sa wób rahewy h bong, sa wób raneboh bëeh. ⁶ Sé t hë mad'aak ta pa.

Ta t'aah takamahän do tii. Ti tamejüü. Ta h'yyb gö m' taky hadoo: "Tah y raweh'ëeh da", näng mä ta h'yyb gö. ⁷ Ti ta kaser n'aa rabahapäh bä raky hadoo: "Ta danäh t'aah hahy y h. Ti d' ta danä däg ta yb jawén buuj däg", näk mäh. "Ti bä, ër dajëëb! Èr ma däg da tii bä kä hahy joom banäng doo", näk mä sa kyyh. ⁸ Tii d' né kä, ranaboh jad kán. Dawëë radawäts höm joom bahänh —näng mä Jesus. Panyyg gö m' tabeh'üüm sa hä.

⁹ Ti m' teanh sa hä:

—Nyy da joom danäh bad'oo hý ká? —näng mäh. —Ana da, tadej'ëep da ta kaser n'aa, ta wób hä da tabahaëënh tii bä —näng mäh.

¹⁰ Ti m' Jesus ky hadoo ënh sa hä:

—Doooh bë ner'ood bä g'eeh hahy P'op Hagä Do kyy kerih doo? "Pä tob n'aa tehem'aa do raty n'aa ges'y yk doo, hý ká pä ta ba n'aa, mesoo n'aa däg. ¹¹ Tak'ëp Hyb N'aa Jawy k Do mo haj'aa né tii. Taw'ääts hë ër hä tii",† näng kerih doo —näng mäh.†

¹² Tii bä kä m', P'op Hagä Do tob n'aa yt hä moo heb'oooh do sa wahë n'aa, Mosees ky n'aa jaw'y yk do ma mehetëk do na-ääj hë, Judah buuj sa wahë n'aa hedoo do na-ääj mäh, ratyw n'aa esoos mä ramaso däk hyb n'aa m' Jesus. H'yy genäh mä Jesus pes'ääp mä panyyg ky n'aa me sa hä. Ti hadoo né

†† 11:28 Hes'ëem do Jesus hebëë bong do hyb n'aa, hajök do tama metëëk do hyb n'aa na-ääj hë rawén eaanh. Jesus hä he'aanh do sa kyy gö ta tii bä hes'ëem do rabehe's'ëem. Ti hyb n'aa dooh ragenaag bä Jesus bad'oo doo. * 12:1 Ta hä kamaj'ü doo, ta hä he'aanh do sa hä ti tabaher'oot. † 12:11 Saaw-Mo 118.22-23 ‡ 12:11 Ti pä tahanäng péh, ta daaj hë né m' ti takaher'oot.

hē, e'ÿm mā hajök do Jesus maa new'ëe do sa hä, ti hyb n'aa m' Jesus mahänh rabahöm.

Jesus rano n'aa maso paawä ta kyyh hyb n'aa panyyg n'aa hahÿÿh

¹³ Ta jawén kä m' ramejüü Pariséw wób, Judah buuj sa wahé n'aa Eróts häd näng do karapee wób na-ääj mā Jesus wē. Rakarén paawä rano n'aa masoo tamer'oot do hyb n'aa. ¹⁴ Ti hyb n'aa m' ky ken'yym doo gó rake'aanh:

—Ma matég! —näk mäh. —Ää hapäh öm. Baad ub babawät. Dooch daap mamenä. Dooch mahyb n'aa p'eed bä ky n'aa etsëeh do hä, hyb n'aa jawyk do hä mama metëek bä. Dooch maky n'aa ehÿÿd bä sa hyb n'aa ma metëek doo. Ehub né hē P'op Hagä Do karén do hä mama metëek doo —näk mäh. —Ti hyb n'aa —näk mäh —ää mamaher'ood. Taw'ääts hē a hä, ji epaag bä Roma buuj sa wahé hä rahepak doo, Sesa hä? ¹⁵ —näk mäh. ¹⁵ —Ji ep'aak g'eeh, dooch apäh ji epaag bä? Nyy da a hä? —näk mä sa kyyh.

Jesus hapäh mä ti sa h'yyb, j'ooj madäk doo me ti raky hadoo. Ti m' taky hadoo sa hä:

—Héd n'aa tii da bé ke'aanh, kéh ÿ hyb n'aa ÿ bé no n'aa maso paawä? —näng mäh.

Ti m' taky hadoo sa hä:

—Na moweed denaari ramaneëenh doo. ÿ megää —näng mäh.

¹⁶ Ti m' raban'oo däk ta hä. Ti m' tametëeh, ti m' tabeaañh sa hä:

—Jaa heen n'aa hahÿÿh? Jaa häd hahÿ kerih do ta hä? —näng mäh.

Ti m' raky hadoo:

—Sesa heen n'aa, Sesa häd —näk mäh.

¹⁷ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Bé an'oo Sesa hä ta no n'aa, ta heen n'aa hadäk doo. Bé an'oo P'op Hagä Do hä ta no n'aa hē ^{**} —näng mäh.

Ti m' sa h'yyb gó rameuuj b'ëeh ta kyyh hyb n'aa.

Saduséw Jesus hä rake'aanh do panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁸ Ti m' rakajaa Jesus wë Saduséw häd enäh doo, rake'aanh hyb n'aa m'. Sa hä m' dooh m' ji ganä wäd bä ji dajëb bä. ¹⁹ Ti m' raky hadoo Jesus hä:

—Ma matég! —näk mäh. —P'ooj ub Mosees erii däk do paa ér hä, a'ÿy dajëb bä, ta ÿÿm teréd wäd bä tanetaa nä bä, tii bä m' ta hÿÿj mā gat'ëe däk tii, ta hÿÿj makü panaa näng hyb n'aa m' —näk mäh. ²⁰ —Panyyg gó öm ää maher'oot —näk mäh. —Hÿ hadoo a'ÿy, 6 ta hÿÿj. Tagat'ëe däk mäh. Dooch m'

teta nä bä, a'ÿy dajëp. ²¹ Tii bä ta hÿÿj seeh, ta jawén näh, gat'ëe däk mä ta hÿÿj makü ÿÿm paah. Ti na-ääj mā dajëp né tii d' ënh. Dooch m' reta nä bä tadajëp. Ti hadoo né m' ta wób ënh. ²² Sahöñh hē m' raget'ëe bok ta ti ÿÿnh. Sahöñh hē m' radejëp ranetaa nä bä. Tagadëög ub kä ÿÿnh dajëb kån.

²³ Ti m' rabeaaj kån Jesus hä:

—Ji genyyh bä kä ënh, dejëp do paa ji? —näk mäh. —Ny hadoo do ÿÿm kä ta ti ÿÿnh ti noo gó kä? Sahöñh hē paa m' ta ti ta pat'uuk —näk mä sa kyyh.

²⁴ Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—Dooch bé h'yy genä bä baad hadoo do hä, P'op Hagä Do kyy kerih do bé nahapäh do hyb n'aa, P'op Hagä Do hejög bé nahapäh do hyb n'aa na-ääj hē —näng mäh. ²⁵ —Dejëp do ragenyyh bä kä, dooch ji kat'ëe wäd bä. Ääs hÿ pong je habong do kanetëe do hadoo da ji tii bä kä —näng mä Jesus.

²⁶ Ti m' taky hadoo ënh:

—Dejëp do genyyh doo kä, dooch bé ner'ood bä Mosees mo haj'aa kerih do hä, b'aa kadoo do panyyg n'aa gó, ji ganä wäd do ky n'aa? —näng mäh. —Tii gó naa P'op Hagä Do ber'oot Mosees hä. Hahÿÿ d' mä ta kyyh: “Abaraäm hagä ÿÿh, Isak hagä ÿÿh, Jakóh hagä ÿÿh”, †† näng mäh. ²⁷ —Dooch, “Abaraäm makü hagä, Isak makü hagä, Jakóh makü hagä”, tanoo bä. Dejëp do hagä n'aa nado P'op Hagä Doo. Hedëp do sa hagä n'aa tii —näng mäh. —Tak'ëp bé h'yy gatamah —näng mä Jesus kyyh Saduséw sa hä.

Tak'ëp ji hyb n'aa jaw'yyk do panyyg n'aa hahÿÿh

²⁸ Ti m' Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do see bana. Tamaa napäh mä raky kedag bong do Jesus daheeh. Ta hä m', baad mä Jesus ky gadoo sa hä rake'aanh doo. Ti hyb n'aa m' teaanh doo:

—Ny hadoo do P'op Hagä Do mejüü do see tak'ëp ji hyb n'aa jaw'yyk tamejüü do wób bahänh? —näng mäh.

²⁹ Ti m' Jesus ky hadoo ta hä:

—Hahÿ tak'ëp ji hyb n'aa jaw'yyk: “Bé maa newé da hahÿÿh, Isaraéw buuj. Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk doo, P'op Hagä Doo, ér hagä n'aa, sét né hē. ³⁰ Taw'ääts hē tak'ëp bé kamahän Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, P'op Hagä Doo, bé h'yy kaha'eeh doo. Taw'ääts hē tak'ëp bé h'yyb padäg ta hä. Taw'ääts hē bé h'yyb tym gó naa né hē bé kamahän ta hä, sahöñh hē bé hajaa doo me”, †† näng mäh. ³¹ —Hahÿ ta seeh: “Makamahän a da

§ **12:14** Tii da rawén eaañh, rakarén paawä Jesus her'oot do hä rabaw'yyt raky n'aa tapaa do ta hä. “Dooch ji epaag bä Sesa hä” taky hado bä paawä, Eróts karapee raky n'aa tapa paawä Jesus Roma buuj sa hä. “Ji ep'aak né hē” Jesus ky hado bä paawä, hajök do maa new'ëe doo, dooch ragenaag bä ta tii. Tii b' rakawaj'ään paawä ta wë. Hejooñh né hē ta hä reaanh doo. **** 12:17** Ji né hē ti P'op Hagä Do karén doo. †† **12:26** Esodo 3.6 †† **12:30** Dew-Teronom 6.4-5 §§ **12:31** Rewitikos 19.18

hadoo doo, a hã makamahã doo da”ŠŠ — nãng mãh.

Ti m' Jesus ky hadoo ênh:

—Dooh tak'ëp ky n'aa jawyk pé ta ti pawóp hadoo do bahãnh —nãng mã Jesus ta hã.

³² Ti m' Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do ky hadoo:

—Baad ti a kyyh, ma matëg —nãng mãh. —Sét né hë ti P'op Hagã Doo. Dooh ta see péh —nãng mãh. ³³—P'op Hagã Doo tak'ëp ji kamahãh, tak'ëp ji h'y'yb dák ta hã. Ji h'y'yb tym gó naa né hë, sahõnh hë ji hajaa doo me né hë ji kamahãh ta hã. Ji kamahãh né hë ji da hadoo, ji hã ji kamahãh doo da —nãng mãh. —Ji ajuu doo, ji anoo do P'op Hagã Do hã bahãnh ti ta tii.

³⁴ Ti m' Jesus h'y'yb hapäh bã baad ta kyyh, ta h'yy ganãng doo me tabedoo, ti m' taky hadoo:

—P'eets hë paawã P'op Hagã Do hã mah'yy ka'eeh takarën doo da. P'eets hë paawã P'op Hagã Do bag'ãas do karapee n'aa mabahadoo —nãng mãh.

Ti bahãnh kã m' dooh m' reaja boo bã kã. H'y'yb e'ÿÿm mã reaja bã kã.

Jesus eanh do Kristo ky n'aa panyyg n'aa hahÿÿh

³⁵ Ti m' P'op Hagã Do tób n'aa wahoo gó Jesus ma metëk bã m' taky hadoo:

—Dawi panaa m' ti Kristo, P'op Hagã Do H'y'yb Dãng Doo, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do sa nooh. Nyy da tii? ³⁶ Hahÿÿ d' mã P'op Hagã Do Sahee hejój gó Dawi baher'oot paa m' Kristo ky n'aa: “Wahë ÿ n'aa hã Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo ky hadoo, 'Aso hup ÿÿ hënh, si ÿ mabag'ãas hyb n'aa a majiÿ ÿ nes'ëem bã kã' ”, ^{***} nãng paa Dawi. ³⁷ Hÿÿ kã, “Wahë ÿ n'aa” Dawi maneëj bã ti Kristo, nyy d' ti ta t'aah tabahadoo?††† —nãng mã Jesus.

Baad mã hajök do sa hã Jesus kyyh.

³⁸ Jesus ma metëk bã m' taky hadoo:

—Baad da bë kanã ta ti Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do sa mahãnh —nãng mãh. Baad ub raken'yym, baad rakametëeh saroor henyym doo me, ky n'aa gebah doo me —nãng mãh. —Rakarën ji bedëng hajök do sa mahang —nãng mãh. ³⁹—Tób P'op Hagã Do panyyg rayd naherot doo bã ragen'aak ratooj bã hyb n'aa jewyk do rabahetonh bã. Ratsebë do tä n'aa noo gó, ragen'aak ky n'aa etsëeh doo bã rabahetonh bã ratooj bã —nãng mãh. ⁴⁰—Patug tema bong do radajëer esok, rama esok. Tii bã h'yy kamep'ëeh, bãp péj hadoo doo me raky n'aa ets'ëe bã —nãng mãh. —Ta ti

hedoo do tak'ëp P'op Hagã Do rejãã da — nãng mã Jesus kyyh Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do sa ky n'aa.

Patug tamaa wäd is do tanoo do dajëer panyyg n'aa hahÿÿh

⁴¹ Ti m' Jesus bahyy sooh dajëer radahet'oonh do dawëë bã. Ti m' tabahëg'ãas hajök do radatoonh do dajëer tób P'op Hagã Do rahyb n'aa esee do dajëer n'aa. Hajök mã dajëer enãh doo, hajõng mã radatoonh. ⁴² Ti m' tabana patug tamaa wäd is doo, tadatooj is mã pawóp its moweed. Kanahën its mã tii. ⁴³ Ti m' Jesus naëënh ta ma matëg ta wë, ti m' taky hadoo sa hã:

—Hahÿ ÿÿnh patug tamaa wäd is doo, sa bahãnh tabanoo. Né hup ÿ né hë ta ti ÿ her'oot doo —nãng mãh. ⁴⁴—Sahõnh hë ta wób ranoo sa wë mad'aak do uuh —nãng mãh. —Hahÿ ÿÿnh, kasuud its né paawã, sahõnh hë taban'oo däg is ta wë hanãng do paats —nãng mã Jesus.

13

Jesus her'oot ta jawën hawã do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' Jesus ratsyym kasok bã m' P'op Hagã Do tób n'aa bã naa, ta ma matëg see ky hadoo ta hã:

—Mahegãã, ma matëg! Ewëeh hÿ pä tób pan'aa. Anãm hahÿ tatama n'aa! —nãng mãh.

² Ti m' Jesus ky hadoo:

—Mahapäh hahÿ tób yb —nãng mãh. —Dooh da hahÿ pä ta see jó haso wät pé da. Sahõnh hë da rabakud bëeh tüü —nãng mãh.

³ Ti m' waëë joom oriib banãng doo hënh Jesus rabahõm kãn. P'op Hagã Do tób n'aa nu masee me tii. Ta tii bã Jesus bahãng bã, sa m'aa hënh Peed, Tsijaag, Jowãw, Æn-Deréh rabana ta wë, ti m' raky n'aa eanh:

⁴—Ny noo gó da ti tii d' maher'oot do tadu dák? H'ëed hado da tabedaa dák do heen n'aa? —nãk mãh.

⁵ Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—Baad bë matakã da bë rawanadii hyb n'aa. ⁶ Hajök da han'aa ji hã wad'ii doo. Hãt ÿÿ gó rabana, sa nooh. “ÿ Kristo”, nãk da sa kyyh. Hajök da rawedii —nãng mãh. ⁷—Bë e'ÿÿm manã da kaneb'ooch do bë ky n'aa napäh bã. Ti awät né da ta ti hedoo doo. Ti hadoo né hë, dooh takaja nã bã badãk hahÿ bahëej jëng doo —nãng mãh. ⁸—Hãj n'aa see babuuj rakaneb'ooch da hãj n'aa see babuuj sa daheeh. Hãj n'aa sa wahë n'aa, rah'yy kawereem da hãj n'aa see sa wahë n'aa wë. Hajõng hãj n'aa bã k'ãats katajuus da, sah na-ããj da anãng. Badãk hahÿ bahëej jëng do du dák do metëe n'aa d' tii. Ajãn pooj jé ta

*** 12:36 Saaw-Mo 110.1 ††† 12:37 Dawi panaa né hë ti Jesus aj'yy gó tabahyng do hyb n'aa. Dawi wahë ÿ n'aa tamaneënh do paah, P'op Hagã Do T'aah tabahadoo do hyb n'aa na-ããj hë ti Jesus.

mahÿÿj ganyyh do hadoo da tii —näng mä Jesus.

⁹ Ti m' taky hadoo ênh:

—Baad bë kanä sa mahänh —näng mäh. —Bë da rahaëënh panang enäh do sa wahë n'aa sa moo gö, bë raky n'aa etyy hyb n'aa. Bë da rahewyyh tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot doo gö. Hëp ÿ n'aa bë da ramahüüm sa wahë n'aa wë, hëëj bagä n'aa sa wë na-ääj hë, sa matym gö bë raky n'aa tapaa hyb n'aa. Këh ÿ n'aa bë her'ood kân da tii bë sa hä —näng mäh. ¹⁰ —Badäk hahÿ gawatsig pooj jé, P'op Hagä Do T'aah panyyg hanäm do jé pad'yyt hë da rabaher'ood hóm sahönh hë häj n'aa babuuj sa hä —näng mäh. ¹¹ —Bë ramoo maso hóm bä, bë raheaaj bë bë raky n'aa etyy hyb n'aa, bë hyb n'aa tón manä bë her'oot péh. Bë her'oot bä, bë her'ood bë hä P'op Hagä Do anoo do ti noo gö. Bë h'yyb gö naa nado da ti bë her'oot doo. P'op Hagä Do Sahee da ti her'oot doo —näng mä Jesus sa hë.

¹² Ti m' taky hadoo ênh:

—Hÿÿj näng do ta hÿÿj tan'oo däk da ta wób sa moo gö, radaj'ëëp hyb n'aa. Ti hadoo né da t'aah näng do bad'oo ta t'aah hä. Sa taah da h'yy kawereem da sa yb wë, sa ÿÿn wë. Rahaëënh da ta wób sa moo gö radej'ëëp hyb n'aa. ¹³ Tak'ëp da sahönh hë rakawajään da bë wë hëp ÿ n'aa. Ti hadoo né da, jé h'yy kanerét do hä ÿÿ, tadajëb bë kä, edëb had'yyt hë da hÿ pong jé P'op Hagä Do pa —näng mä Jesus kyyh.

¹⁴ Ti m' taky hadoo ênh:

—Tak'ëp nasaa doo, P'op Hagä Do tób n'aa rejää doo, P'op Hagä Do tób n'aa rahyb n'aa eréd hóm hanoo doo, P'op Hagä Do tób n'aa bë tahëë däg bë bë hapëë bä, taw'ääts hë Judah buuj häj n'aa bë haj'eenh do rakejën hóm da waëë banäng hënh. (Sahönh hë hahÿ ner'oot doo, taw'ääts hë ramatakëë tagahoot hyb n'aa sa hä nyy d' Jesus hanäng pé ti tak'ëp nesaa doo.)* ¹⁵ Ta ti bë bahapäh bë, taw'ääts hë jajé p'op tób gadäk do jó hasooh péh, nayyy hë da takejën hóm, dooh da pooj jé tób gö tehënh péh. ¹⁶ Ti hadoo né da ta joom hood hënh hawät doo. Taw'ääts hë dooh da tajëë bë ta hatsé tabehëen hyb n'aa paawä —näng mäh. ¹⁷ —Tak'ëp tanesaa het'aah doo, sa taah nebii do sa hä kä ti noo gö kä!† —näng mäh.

¹⁸⁻¹⁹ Ti m' taky hadoo ênh:

—Tak'ëp né da ji bahoop ti noo gö. Badäk hahÿ P'op Hagä Do pahuuw wät noo gö naa,

dooh nä paa ti hadoo pé tak'ëp rabahoop. Ti jawén kä dooh ti tahado wäd bë kä. Ti hyb n'aa da, bë ky n'aa ets'ëë P'op Hagä Do hä, bë kejën hóm do tabahahëem noo gö, tak'ëp naëng badoos noo gö, tanahadoo hyb n'aa —näng mäh. ²⁰ —P'op Hagä Do bód gagog hóm da nanäng ji ahoop doo. Tii d' tanado bë paawä, dooh paawä hedëp péh. Ta wë tasëew hóm do sa hyb n'aa tawén bód gagog hóm ti noo gö rahoop doo —näng mäh. ²¹ —Ti noo gö, “Wät hahÿ Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo”, “Jajé tahawät”, ranoo bë, bë ky dahé manä da raher'oot doo. ²² Ta ti ÿ wén her'oot, ti abok da hajök “ÿ Kristo” ken'oooh do hyb n'aa. Ti abok né da “P'op Hagä Do ky n'aa rod ÿÿh” ken'oooh doo, noo kanesa doo. Tak'ëp hadoo do ta heen n'aa rametëëh da, rapehuunh da, ta wë P'op Hagä Do asëew hóm do rawedii hyb n'aa paawä. ²³ Ti hyb n'aa, bë hyb n'aa matakä! Ta pooj jé ÿ baher'ood däk bë hä —näng mä Jesus kyyh.

²⁴ Ti m' Jesus ky hadoo ênh:

—Ta ti rahoop do jawén paa bë, papÿÿj da badagyy däk, kamarab da dooh ta bag nyy wäd bë. ²⁵ Sagööh wë hä naa kejäk da. Wë hä habong do ta bag keh'ÿÿt da jé pad'yyt hë, ta see hedo hóm da P'op Hagä Do an'oo bë.† ²⁶ Ti noo gö kä da sahönh hë da rabahapäh ÿÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo, ÿ bahyng bë kä wë puh mahang. ÿ ahyng da tak'ëp P'op Hagä Do hejój me, ta bag tak'ëp gabarëeh do hadoo doo me. ²⁷ Ti noo gö ÿ mejüü da äs ÿÿ rabata hóm hyb n'aa jé pad'yyt hë badäk hahÿ hä habong do ÿ asëew hóm doo —näng mä Jesus kyyh.

²⁸ Ti m' Jesus ky hadoo ênh:

—Bë hyb n'aa matakä joom wiigo häd näng do ky n'aa hä —näng mäh. —Wiigo tëëg tadu doo bë tagajewäng doo, bë hapäh tabanyyw edaa däk.† ²⁹ Ti hadoo né da, sahönh hë ta ti bë ÿ maher'ood wät do kaja däk bë bë bahapäh bë, edaa däk ÿ kajaa do bë bahapäh da —näng mäh.

³⁰ Ti m' taky hadoo ênh:

—Né hup ÿ né hë hahÿ ÿ her'oot doo: Da hë habong do rahapäh nä da sahönh hë ÿ her'ood wät do bawäd kân.*** ³¹ Badäk hahÿÿh, wë na-ääj da, ahëëj jëë né paawä, këh ÿÿ da dooh tahëëj bë —näng mäh.

³² Ti m' Jesus ky hado kân:

—Doooh d' hapäh pé ny noo gö ta ti bawät. Ääs, hÿ pong jé habong doo, dooh rahapëë

* **13:14** Maah-Ko erii wät ta tii, Daniéw erii wät do hä Jesus beh'üüm do hyb n'aa. † **13:17** Tak'ëp tanesaa sa hä, du daa d' rawaj'aah pé do hyb n'aa. ‡ **13:25** Isajas kyy gö Jesus beh'üüm ta ti taker'oot doo. Isajas 13.10, 34.4 hä kerii däk ta ti ky n'aa. § **13:28** Tabahahëem noo gö, hajöng do häj n'aa bë ti anäng joom ti noo gö barak doo. P'aa hënh tagajewäng tabanyyw bedaa däk bë. Ti hyb n'aa ta ti ky n'aa gö Jesus beh'üüm ta panyyg. *** **13:30** Jesus hä reaa'j wät ny noo gö P'op Hagä Do tób n'aa rarejää. ³⁷ ta baab jawén paa bë, hahÿ Jesus her'oot do jawén paa bë, Roma buuj sa warahén n'aa rarejää P'op Hagä Do tób n'aa Jerusarënh bë hasooh do paah. Sahönh hë P'op Hagä Do tób n'aa pan'aa pä kepyyj hyng Roma buuj sa warahén ran'oo bë.

bä. Ý̄yh, P'op Hagä Do T'aah, na-ääj hē dooh ý hapēē bä. Jāām né hē Ee hapäh. ³³Doooh da bē hapēē bä ny noo gó ta ti bawät. Ti hyb n'aa baad ub da bē gadaa ta pooj jé, baad ub da bē matakä. ³⁴Aj'yy karom nāng do ta s'ee hēnh hāhōm do hadoo tii. Tabahōm pooj jé tajejūū ta karom sahōnh hē rabahag'āas hyb n'aa. Tamaher'ood hōm sa hā ramoo bong do hā. Tamejūū na-ääj hē tób noo hag'āas doo, baad tabahag'āas hyb n'aa. Doooh raheen n'aa enä bä ny noo gó sa kariw n'aa matēēh. ³⁵Ti hadoo bē hā kā. Taw'āats hē baad da bē gadaa, baad bē hyb n'aa matakä da. Doooh da bē hapēē bä ý matēēh bä, tób danāh matēēh do ta karom nahapäh do hadoo da. Doooh ji hapēē bä tób danāh kajaa bä, tug bä, atsēm, atsēm ub, tapaj'ēē bä. ³⁶Doooh taw'āats hē tado bä bē h'yy gatamah bä tób danāh nayyw hē takaja bä —nāng mäh. ³⁷—Ti hyb n'aa ý bedoo bē hā, sahōnh hē sa hā: Baad bē gadaa, baad bē matakä! —nāng mā Jesus.

14

Buu benyym do ý̄ynh ahoog wät do Jesus nuu gó panyyg n'aa hahý̄yh

¹ Ti m' pawóp nā m' ta āh Pas-kowa * hād nāng do bawät, pāw makuj tamah do rabawa noo gó. Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hā moo heb'oooh do sa wahē n'aa, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetēk do na-ääj mā ratyw n'aa esoos mā Jesus ramoo maso hōm hyb n'aa ta wób raky n'aa nanapäh bä m', radaj'ēep hyb n'aa kā m'. ² Rakaner'oot bä m' raky hadoo:

—Doooh da ēr dajēēb bä Pas-kowa noo gó, hajōk do ēr wē rah'yy kawereem mahānh —nāk mäh.

³ Ti m' panang Betanija hād nāng doo bä m', Simaw saraa hā dāk do paa tób bä, sa waa tyng hā m' Jesus basoooh bä m', ana mā ta wē ý̄ynh. Buu benyym do hood mā ta moo gó m' tabadāk. Pā s'ēēb mā ta hood. Tak'ēp mā taky n'aa gebah, joom nah-do hād nāng do s'ēēb heh'āāt ta ti gó hanāng do buu benyym doo. Ti m' tanoo gatēh hōm, ti m' tabahah'ook Jesus nuu gó m'. ⁴ Ti m' Jesus pa hat'oonh do wób rakawaj'āan bong, ti m' raky hadoo sa da hadoo do sa hā:

—Hēd n'aa tarejāā tii? ⁵ Taw'āats hē paawā takes'ēm. Tak'ēp paawā ji ky n'aa geb'aah. Ta sām ji anoo paawā kas'ut do sa hā —nāk mäh.

Ti m' rabahajēēw wät ti ý̄ynh.

⁶ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Bē hajēēw manāh! Na magēd ti ý̄ynh —nāng mäh. —Tak'ēp baad hadoo do tamoo wād wät hā ý̄y. ⁷ Kas'ut do aboo had'yyt

hē bē mahang. Bē h'yy kajāk bä bē banoo sa hā. Ý̄ ti hý̄yh, dooh bē mahang had'yyt hē ý̄ awād wād bä —nāng mäh. ⁸ —Tahajaa do né hē ti tamoo wät hā ý̄y. Ý̄ radakä jēē pooj jé buu benāw n'aa tii d' nuh ý̄y gó tah'ook doo —nāng mäh.

⁹ Ti m' taky hadoo ēnh:

—Né hup ý̄ né hē hahý̄ ý̄ her'oot doo: Jé pad'yyt hē badāk hahý̄y hā P'op Hagä Do T'aah panyyg hanām do rabaher'ood hōm bä, raher'oot da na-ääj hē hā ý̄y hahý̄ ý̄ynh moo wād wät do ky n'aa, ji hyb n'aa esee hyb n'aa ta hā —nāng mäh.

¹⁰ Ti m' Judas Ikarijot hād nāng doo, 12 hedoo do ta ma matēg sa seeh, bahōm P'op Hagä Do tób n'aa yt hā moo heb'oooh do sa wahē n'aa wē, Jesus tahaēēnh hyb n'aa sa hā. ¹¹ Ti m' rah'yy gadejah Judas Ikarijot kyy hā. Ti m' ta sām raky kajāk mā ta hā. Ti m' Judas Ikarijot tyw n'aa esóts kán tabahaēēnh hyb n'aa kā sa hā.

Jesus ta ma matēg daheeh Pas-kowa tä n'aa rabawēh do panyyg n'aa hahý̄yh

¹² Ti m' pāw makuj n'aa tamah do rata-heb'ēēs do du dāk bä m', b'ēē t'aah aj'yy P'op Hagä Do matym n'aa ranaheb'oooh noo gó m', Jesus ma matēg rabeaanh ta hā:

—Nyy bä makarēn āā benām Pas-kowa tä n'aa, matab'ēēs hyb n'aa? —nāk mäh.

¹³ Ti m' tajejūū pawóp hē ta ma matēg, ti m' taky hadoo sa hā:

—Bē ahōm nā panang hēnh. Bē kajaa bä, bē kataa da aj'yy hā naēng hes'oooh do hā. Ta jawén bē ahōm da. ¹⁴ Ti bajēē suun bä tób gó, bē eaaj da tób danāh hā hahý̄y da: “Āā ma matēg mejūū āā beaanh nyy bä tagadāk ta gawakō, tatab'ēēs hyb n'aa Pas-kowa ta ma matēg sa daheeh”, denoo da. ¹⁵ Tii bä da ta gawakō gaeh doo, p'op gadāk doo, tametēēh da bē hā. Ta tii bá tyng n'aa nāng da. Kabenyng dāk da —nāng mäh. —Ta tii bá bē moo boo ta tā n'aa, ta waa n'aa ēr tab'ēēs hyb n'aa —nāng mā Jesus sa hā.

¹⁶ Ti m' pawóp hē ta ma matēg rabahōm panang hēnh. Rakajaa bä m' panang bá, Jesus her'oot do hadoo né kā m'. Ti m' ramoo boo kán tii bá kā Pas-kowa tā n'aa kā.

¹⁷ Papý̄y badēē hyng bá kā Jesus kajaa 12 hedoo do sa sii. ¹⁸ Sa waa tyng pa rabat'oonh bá kā m', rabawēh bá kā m', taky hadoo sa hā:

—Bē see ý̄ tahaēēnh da majīī moo gó. Né hup ý̄ né hē ta ti ý̄ her'oot doo —nāng mäh.

¹⁹ Ti m' rah'yy ketón bong. Ti m' sét ken'yyh mā raky hadoo:

—Hā ý̄y, dooh ý̄ tado bäl! —nāk mäh.

²⁰ Ti m' Jesus ky hadoo:

* **14:1** Pas-kowa ramaneēēnh do noo gó Isaraéw buuj rahyb n'aa esee P'op Hagä Do t'yyd mehīin doo, Esit bá nāa rabah'ūim noo gó. Pas-kowa ratab'ēēs noo gó ranaheb'oooh b'ēē t'aah aj'yy. Rahyb n'aa esee do heen n'aa tii. Ti noo gó m' ratab'ēēs né hē pāw makuj tamah doo. Séd hā rataheb'ēēs.

—Bëeh, 12 hedoo do see né da, nemon ŷ heh'ooos do pāw né da —nāng mäh. ²¹ — ŷŷh, Aj'yy Hadoo Do Hŷ Pong Jé Hana Doo, ŷ da dajëp P'op Hagä Do kyy kerih do her'oot doo da né hē —nāng mäh. —Ti hadoo né hē, baad nado da aj'yy hä, Aj'yy Hadoo Do Hŷ Pong Jé Hana Do maji moogó han'oo dāk do hä! Taw'ääts hē paawä ta ti aj'yy hä tanenyys bā paawä! —nāng mā Jesus kyyh.

²² Ti m' rabawëh bā, Jesus bado dāk pāw, ti m' P'op Hagä Do hä taky hadoo:

—Taw'ääts hē òm, Ee. Man'oo dāk pāw ää hä —nāng mäh.

Ti m' taganabäh dāk, tan'oo dāk mā ta ma matëg sa hä. Ti m' taky hadoo:

—Bë gado dāk. Hup ŷ heen n'aa hahŷŷh —nāng mäh.

²³ Ti m' Jesus bado dāk uwa bëeh hood, ti m' P'op Hagä Do hä ta ky hadoo:

—Taw'ääts hē òm, Ee. Man'oo dāk uwa bëeh ää hä —nāng mäh.

Ti m' taban'oo dāk sa hä. Ti m' rabeëg pëe uwa bëeh.

²⁴ Ti m' taky hadoo sa hä:

—Majyw ŷŷ, ŷ anoo do ŷ dajëp noo gó hajöök do sa hyb n'aa heen n'aa hahŷŷh. Papuuj sahõnh hä P'op Hagä Do ky n'aa enooh do tii kä. Hŷ jawén majyw ŷ hyb n'aa ji tagadoo P'op Hagä Do ky dāng† —nāng mā ta kyyh sa hä.

²⁵ Ti m' taky hadoo ënh sa hä:

—Dooch ŷ eëg wäd bā hahŷ uwa s'ëeb. Jääm hē p'aa hënh papuuj däg ŷ eëëk da P'op Hagä Do bag'ääs doo bā. Né hup ŷ né hē ta ti ŷ her'oot doo —nāng mäh.

²⁶ Ti m' Saaw-Mo wób me P'op Hagä Do rama ejäm do jawén paa bā m', rabahõm kån waëë joom oriib häd nāng do banāng hënh.

²⁷ Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—Bë sahõnh hē ŷ bë beréd hõm da —nāng mäh. —Hahŷŷ da takerii dāk P'op Hagä Do kyy kerih do hä ti ky n'aa: “B'éé hagä ŷ daj'ëep da. Tii bā da jé pad'yyt hē b'éé rabehüüm bong”‡ —nāng mäh.

²⁸ Ti m' Jesus ky hadoo ënh:

—Ta tii d' né paawä da hä ŷŷ, ŷ ganä wät jawén paa bā da, bë pooj jé da ŷ bahõm Garirej hënh —nāng mäh.

²⁹ Ti m' Peed ky hadoo ta hä:

—Sahõnh hē òm reréd hõm bā, ŷ dooh òm ŷ eréd bā —nāng mäh.

³⁰ Ti m' Jesus ky hadoo ta hä:

—Badah né hē, atsëm, pawóp nuu me karaak bahŷŷh do pooj jé ŷ maky n'aa jejën da. Né hup ŷ né hē ta ti ŷ her'oot doo —nāng mā Jesus Peed hä.

³¹ Ti m' Peed ky kah'üüm mā ta hä:

—Dooch! —nāng mäh. —ŷ radajëëb bā na-ääj hē a sii, dooh noo gó da òm ŷ hyb n'aa eréd bā! —nāng mäh.

Ti ky hedoo né hē m' ta ma matëg wób.

Getsemani bā Jesus ky n'aa ketsëë do pa-nyyg n'aa hahŷŷh

³² Ti m' Jesus rabahõm joom banāng hënh Getsemani häd nāng doo hënh. Ti m' taky hadoo sa hä:

—Babä bë ayyw dó ŷ ky n'aa ets'ëë nuuj jé —nāng mäh.

³³ Ti m' Peed, Tsijaag, Jowāw daheeh tamahüüm ta sii dawë hä. Ti m' Jesus h'yyb gó tak'ëp mā tah'yy katón wät. Dooch baad tado wäd bā ta h'yyb. Ti m' taky hadoo sa hä:

³⁴ —Tak'ëp ŷ h'yy katón. ŷ h'yyb dajëp do hadoo —nāng mäh. —Babä bë ayyw, bë matakä. Bë ää manä da! —nāng mäh.

³⁵ Ti m' tabahõm dawë hä. Ti m' ta taron nu paa me tabahyy häng, ti m' taky n'aa etsëë P'op Hagä Do hä tanahoop hyb n'aa tamo n'aa, tahaja bā. ³⁶ Hahŷŷ da m' ta kyyh:

—Ee —nāng mäh. —Dooch hejõon pé a hä. Ti hyb n'aa ŷ karën paawä mado hõm mahānh ŷŷ wät hahŷ ŷ ahoop do pan'aa. Ta tii d' né ŷ bet's'ëë paawä, makarën doo d' né hē mabad'oo, ŷ karën doo da nado —nāng mäh.

³⁷ Tabana bā m' ta ma matëg tamawoob hē hadoo do rahab'ëeh hënh, taheg'ääs mäh, ää b'ëeh mäh. Ti m' tanaëëj nyyh Peed ta häd heh'äät doo me:

—Simaw! —nāng mäh. —Òm ää jëng? —nāng mäh. —Dooch mahaja bā kanahën d'os hē maty gadäg bā si ŷŷ? —nāng mäh.

³⁸ —Bë matakä, P'op Hagä Do hä bë ky n'aa ets'ëë, nesaa do h'yyb tatug mahānh bëeh, ŷ bë eréd hõm mahānh —nāng mäh. —Ji h'yyb karën né paawä baad hadoo do ji moo wät, nahejooj ji, ti hyb n'aa bë ky n'aa ets'ëë ŷ wén nāng —nāng mäh.

³⁹ Ahõm ënh p'aa hënh, taky n'aa etsëë do paa taky n'aa etsëë ënh p'aa hënh. ⁴⁰ Ti m' p'aa hënh tabana bā ënh, ää b'ëeh ënh mäh, tak'ëp mā raty jewy sa h'yyb. Dooch m' sa kyyh pé ta hä.

⁴¹ Tamawoob nuu me m' tabahado dāk bā m' taky hadoo sa hä:

—Bë kameh'ääk nä? Bë ää magyys hē? Jääm hē dó! —nāng mäh. —Kaja dāk ŷ ran'oo dāk doo. Bë hegää. Aj'yy Hadoo Do Hŷ Pong Jé Hana Do nesaa do moo heb'oooh do sa moo gó rabahaëëj dāk hŷŷ kä —nāng mäh. ⁴² —Bë as'ëëg bëh! Hamäh, ër ah'üüm. Wät ta ti ŷ han'oo dāk do majë ŷŷ hä —nāng mā Jesus kyyh sa hä.

† 14:24 P'ooj ub Mooses sa sii P'op Hagä Do kaner'oot do nahado hahŷŷh. P'ooj ub b'éé t'aa h'yyw rakaner'oot do heen n'aa. Papuuj dāk hŷŷ kä. Jesus majyww hyb n'aa, sét nuu me sahõnh hē sa hyb n'aa dajëp doo, P'op Hagä Do gadoo hŷŷ kä ta wë sahõnh hē Jesus hä h'yy k'a'eeh doo. ‡ 14:27 Sakarija 13.7

Jesus ramaso däk do panyyg n'aa hahÿyh

⁴³ Jesus ber'oot nä bä m', takajaa Judas, 12 hedoo do see paah. Hajök mä han'aa ta sii. Sën-jeer yt hä m', boh yt hä m' rabana. P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'oooh do sa wahë n'aa kyy gó m', Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do sa kyy gó m', Judah buuj sa wahë n'aa hedoo do sa kyy gó m' na-ääj hë ti rabana.

⁴⁴ Haëñh do baad ub mä taky n'aa her'ood däk. Hahÿyh da m' ta kyyh sa hä:

—Ta ti ÿ tapa tsanetsup doo da, ti né hë tii. Tii d' bë maso däk, bë maso hóm baad ub — ti da m' ta kyy dó sa hä.

⁴⁵ Ti m' nayyw hë Judas bana Jesus wë, ti m' taky hadoo:

—Ma matëgl! —näng mäh.

Ti m' ta tapa tsanetsup mäh. ⁴⁶ Ti m' ta hä rakajäk, ramaso däg kän mä Jesus. ⁴⁷ Ti m' Jesus pa hægëet do seeh, bado däk ta sën-jeer, tekyyt mä P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'oooh do sa wahë n'aa heh'äät do karom. Ta nabuuj gakyd hóm mäh.

⁴⁸ Ti m' han'aa do hä Jesus ky hadoo:

—Ër wahë n'aa wë h'yy kawereem do sa h'yyb mahüüm n'aa bë ed'oo g'eeh ÿyh, bë wén n'aa wë ÿy sën-jeer yt hä, boh yt hä, ÿ bë masoo hyb n'aa? —näng mäh. ⁴⁹ —P'op Hagä Do tób n'aa wahoo gó ÿ awäd had'yyt hë bë sii ÿ ma metëëk bä. Dooh ënh ÿ bë maso bä tii bä ënh? —näng mäh. —Hÿy kä, taw'ääts hë —näng mäh. —ÿ hapäh, tii da tawén hadoo, P'op Hagä Do kyy kerih do hä ÿ kaja däk hyb n'aa —näng mä Jesus.

⁵⁰ Ti m' sahõnh hë kä ta hata rawaj'aa bong. Reréd hóm mä Jesus.

⁵¹ Jääm hë sét hë wanajaah, pahëëw. Sét mä tadadäk ta hatsë pään rino s'ëëb. Jesus jawén paawä tabahóm, ti m' ramaso däg bä paawä m', ⁵² teréd däk mä ta hatsë. Hahót mä tawaj'aa hóm.

Judah buuj sa wahë n'aa wë Jesus ramahüüm do ky n'aa hahÿyh

⁵³ Ti m' Jesus ramahüüm kän P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'oooh do sa wahë n'aa heh'äät do wë kä. Ti m' rakata padëëk t'ii hënh sahõnh hë P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'oooh do sa wahë n'aa, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk doo, Judah buuj sa wahë n'aa hedoo do sii hë m'. ⁵⁴ Ti m' Peed bahóm mä Jesus sa jawén. Dawëë m' tagadäk. Ajëë suun mä P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'oooh do sa wahë n'aa heh'äät do tób wahoo gó. Ti m' warahén sa

pa m' tabahyy häng. Katëng mä sa nemuun tëëg me.

⁵⁵ Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'oooh do sa wahë n'aa hedoo doo, sahõnh hë Sinedirijo^S häd näng do ajyy n'aa sii hë m' resoos mä Jesus hä rap'ää daj'ëëp péh. Resóts né paawä m' Jesus raky n'aa tapaa doo, dooh m' raw'yyt pé rap'ää daj'ëëp péh. ⁵⁶ Hajöo né paawä m' daap ramenyh Jesus ky n'aa hä, dooh m' séd gó rer'ood bä. Raky n'aa eh'ÿyt mäh. Ta see ky n'aa hadoo mä ta see an'oo bä.

⁵⁷ Ti m' p'op mä ta wób rabes'ëëg b'ëëh, ti m' daap ramenyh Jesus ky n'aa hä. Hahÿyh d' mä sa kyyh:

⁵⁸ —Ää maa napäh ta her'oot doo. Hahÿyh da ta kyyh: “ÿ gawatsiig hóm da hahÿ P'op Hagä Do tób n'aa, ajyy sa mo haj'aa. Tii bä, tamawooh hë ta äh, ÿ moo wäd sooh P'op Hagä Do tób n'aa seeh, ajyy mo haj'aa nadoo doo”, näng ta kyyh —näk mä sa hä.

⁵⁹ Tii d' né paawä m' sa kyyh, ti na-ääj mä dooh m' séd gó rer'ood bä.

⁶⁰ Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'oooh do sa wahë n'aa heh'äät do p'op mä tabas'ëëg gëet sa mahang. Teaanh Jesus hä:

—Dooh maher'oot pé òm raky n'aa tapaa do hä? —näng mäh.

⁶¹ Dooh m' Jesus ky gado bä. Bag hënh mä tabagëët.**

Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'oooh do sa wahë n'aa heh'äät do beaaj kän ta hä:

—Òm ti Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo? Òm P'op Hagä Do T'aa? —näng mä ta kyyh.

⁶² —ÿÿ. ÿ né hë —näng mä Jesus. — Bë hapäh né da Ajjyy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do Sahõnh Sa Bahãnh Hado Do hub hënh tabasoooh bä, ta hä P'op Hagä Do weh'ëëh doo bä. Bë hapäh né da ënh tabahyng bä wë puh mahang —näng mä Jesus kyyh sa hä.

⁶³ Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'oooh do sa wahë n'aa heh'äät do kawaj'ään gó tawén s'ëëd hóm ta daaj hë ta saroor. Ti m' taky hadoo:

—Jääm hë. Dooh hyb n'aa wät pé ta ky n'aa her'oot péh —näng mäh. ⁶⁴ —Bë maa napäh né hë ta kyyh, P'op Hagä Do taky n'aa rejää doo —näng mäh. —Nyy da bë hä? —näng mä P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'oooh do sa wahë n'aa heh'äät do kyyh.

Ti m' sahõnh hë raky hadoo:

—Taw'ääts hë tadajëp! —näk mäh.

^S 14:55 Sinedirijo ramaneëënh doo, ta ti m' 71 ajyy rakaheta padëëk do raber'oot hyb n'aa nyy d' rabad'oo Judah buuj sa mahang ji da hadoo do moo nesaa doo, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ky nadaheeh do na-ääj mäh. Ta ti m' ta wób mä P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'oooh do sa wahë n'aa wób, ta wób mä Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do wób, ta wób sa wahë n'aa na-ääj mäh. ***

14:61 Dooh Jesus kawaj'ään bä. Daap hë P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'oooh do sa wahë n'aa heh'äät do ke'aanh Jesus wén ky ganadoo.

⁶⁵ Ti m' ta wób rabahetsoos, ti m' raty maw'yyd dák tanahapäh hyb n'aa, ti m' rabetuu sa moo me, ti m' rabeaanh ta hä:

—Maher'ood mahapëë bäl! Jaa mo haj'aa? —näk mäh.

Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa warahén n'aa ramahüüm kán, ti m' rahewyyh mä Jesus.

Jesus Peed ky n'aa jejën do panyyg n'aa hahÿÿh

⁶⁶ Ti m' Peed bahäng bäl m' tób w'oo hä, tabës mä tii bäl P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'oooh do sa wahë n'aa heh'äät do karom ÿÿnh. ⁶⁷ Tahapäh bäl m' Peed katëng tääg noo pa, tabaheg'ääs ta hä. Ti m' taky hadoo ta hä:

—Öm na-ääj hë Jesus Nasaréh buuj sii hawät do paa öm —näng mäh.

⁶⁸ Ti m' Peed ky n'aa jejën wät.

—Dooh ÿ hapëë bäl ta ti maher'oot doo. Dooh ÿ heen n'aa nyy bäl —näng mäh.

Ti m' Peed bahöm ta hadë noo bäl. ⁶⁹ Tii hënh ÿÿnh bahapäh bäl m', taky hadoo sa pa hab'ëëh do sa hä:

—Hahÿ sa hata see né hë —näng mäh.

⁷⁰ Ti m' Peed jejën ënh mäh.

Badah peej hadoo mä käl, ta pa hab'ëëh do p'op, raky hadoo ta hä:

—Sa hata see né hë öm —näk mäh. —Garirej hënh naa né hë öm —näk mä sa kyyh.

⁷¹ Ti m' Peed ta daaj hë taky n'aa kawas'ee kán. Ti m' P'op Hagä Do hä taky däng:

—Dooh ÿ hapëë bäl ta ti aj'yy bë ky n'aa her'oot doo —näng mäh.

⁷² Ti m' nawayw hë m' karaak bah'ÿÿ kán pawóp nuu me däg käl. Tii bäl m' Peed hyb n'aa newë dák Jesus her'oot do paa ta hä käl: “Pawóp nuu me karaak bah'ÿÿh do pooj jé, tamawoob nuu me ÿ maky n'aa jejën da.” Ti né paa käl m' Jesus her'oot do paa käl ta hä.

Ti m' tak'ëp Peed baód kán taky n'aa jejën do hyb n'aa Jesus.

15

Pirato häd näng do wë Jesus ramahüüm kán do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Báp paa m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'oooh do sa wahë n'aa, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk doo, Judah buuj sa wahë n'aa, sahönh hë Sinedirijo ajyy n'aa sii hë m' rahyb n'aa n'oo dák Jesus. Ramoo maw'yyd dák, ramahüüm Pirato häd näng do wë.*

² Ti m' Pirato beaanh Jesus hä:

—Öm né Judah buuj sa wahë n'aa? —näng mäh.

—ÿÿ. Tii d' né hë, maher'oot doo d' né hë —näng mä Jesus.

³ Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'oooh do sa wahë n'aa hajöng mä Jesus raky n'aa tapaa Pirato hä. ⁴ Ti m' Pirato ky hadoo ta hä:

—Dooh maky gado bäl? Hajöng do hä öm raky n'aa tapaa —näng mä Pirato.

⁵ Dooh m' Jesus ky gedag bäl.† Ti hyb n'aa m' Pirato hyb n'aa meuuj wät.

⁶ Pas-kowa noo gó m' Pirato bahed'oo doo da taberéd höm radewëes do seeh. Teréd höm hajök do retsëë doo. ⁷ Ti noo gó m' ragadahew'ëes doo gó m' tabagëët Barabas häd näng doo, ta hataa sa daheeh. Ta see tadaj'ëp paa ta wób sa sii m' Roma buuj wë rah'yy kawereem noo gó. ⁸ Ti m' hajök do rabana Pirato wë, ti m' rabetsëë ragadahew'ëes doo gó hab'ëëh do see tamanyyh hyb n'aa, Pas-kowa noo gó tabahed'oo doo da.

⁹ Ti m' Pirato beaanh sa hä:

—Bë karën ÿ ado nyyh bë matym n'aa Judah buuj wahë n'aa ramaneëënh doo? —näng mäh.

¹⁰ Tii d' tawén eaanh, tahapäh mäh, P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'oooh do sa wahë n'aa ta hä rahaëëj dák Jesus, Jesus hä rah'yy kajew'ëes do hyb n'aa. ¹¹ Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'oooh do sa wahë n'aa ky mejüü mä hajök do rabetsëë hyb n'aa Pirato hä Barabas häd näng do Jesus jawén buuj.

¹² Ti m' Pirato ky hadoo:

—Tii d' tado bäl, nyy da ÿ bad'oo hÿ Judah buuj sa wahë n'aa bë maneëënh do hä? —näng mäh.

¹³ Tii bäl m' tak'ëp rageëëj bong:

—Mepëëm däg b'aa kajatsëk do hä! —näk mäh.

¹⁴ —Hëd n'aa? —näng mä Pirato. —Dooh mo haj'aa kad'oo do tado bäl —näng mäh.

Taher'ood né paawä m' tak'ëp rageëëj bong tii bäl:

—Mepëëm däg! Mepëëm däg! —näk mäh.

¹⁵ Hajök do Pirato h'yyb n'enyym hyb n'aa m' taberéd höm mä Barabas häd näng doo. Ti m' tamejüü rabaheyyh Jesus. Ti m' tahaëëj dák warahén sa hä rabepëëm dák hyb n'aa b'aa kajatsëk do hä.

Jesus warahén rarejää do panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁶ Ti m' warahén ramahüüm Jesus sa wahë n'aa tób wahoo hënh. Tii bäl m' ranaëëj nä sahönh hë sa hataa, séd hä rakata padëëk hyb n'aa. ¹⁷ Ti m' radasuun jëng ta hä ta hatsë hahiin doo. Ti m' hetëk do moo m' ramap'ööd dák, ta nuu gó m' radasooh. ¹⁸ Tii bäl m' radu doo raky n'aa e'ees do ta hä. Hahÿÿ da m' sa kyyh:

* 15:1 Pirato häd näng doo, Roma buuj. Ta ti Judah häj n'aa bagä n'aa. † 15:5 Dooh Jesus kawaj'ään bäl. Daap hë raky n'aa tapaa Jesus wén ky ganadoo.

—Kaweh'ëeh Judah buuj sa wahë n'aa! — näk mäh.

¹⁹ Hajõõ nuu me m' ranu gewyyh tatu me, rabahetsoos sa matsós me. Ti m' sa taron nuu me m' ramehyy b'ëeh ta wë, raweh'ëeh doo gó m' raky n'aa mes'uunh hyb n'aa. ²⁰ Ti m' raky n'aa e'ees jawén paa bá m' rado nyh mä ta hatsë hahiin doo, radasuun jëng mä ta saroor hë. Ti m' ramanyyh rabepëëm däk hyb n'aa.

Jesus rabepëëm däk do panyyg n'aa hahÿÿh

²¹ Ti m' ramanyyh bá m', aj'yy Simaw häd näng doo, panang hënh hajëng doo, tabëëj paawä m' sa hä. Panang Sirené häd näng doo bá naa m' tii. Aresän, Rupu häd enäh do sa yb tii. Jerusarënh panang hënh tabajëë paawä. Ti m' warahén ramejüü mä tabes'oooh hyb n'aa b'aa Jesus rahepëëm däk do b'aa n'aa. ²² Ti m' Jesus ramahüüm Gogota häd näng doo hënh. (Gogota häd näng doo m', ji nu gabóg k'yy rahanäng pé m' tii.) ²³ Ti m' ramenoo ta hä joom uwa häd näng do s'ëëb hejooon doo. Kamekuunh mä ti datés do biin me, miür häd näng do s'ëëb. Doooh Jesus eëg bá. ²⁴ Tii bá ká m', repëëm däg kán mäh. Ti m' ramoo bong ramas'uunh doo, rabahapäh hyb n'aa ta saroor uuh wë ym doo.

²⁵ P'op däg mä papÿÿj, 9 oor däg mä ti rabepëëm däk. ²⁶ Hahÿÿ da m' takerii däk Jesus moo p'ää tadajëp do heen n'aa hä: "Judah buuj sa wahë n'aa hahÿÿh", näng mä kerih do hä.†

²⁷ B'aa kajatsëk do wób hä rabepëëm padëëk na-ääj hë pawóp hë ajyy baretsëk doo. Hub hënh ta see hahäng, s'ÿÿ hënh ta see hahäng. Hõõ gó Jesus kahepëëm däk do bahäng. [²⁸ Ta tii hä kaja däk P'op Hagä Do kyy kerih do paa hahÿÿ d' her'oot doo: "P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do ky nadah'ëeh do h'yyb hata däk ran'oo bá P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo."§] ²⁹ Ta tii me teb'ëës do raky n'aa rejää mä Jesus, sa nuu m' rewõnh Jesus wë. Hahÿÿ d' m' sa kyyh:

—Magawats'iik mäh, a nooh, P'op Hagä Do tób n'aa. Tamawoob mä ta äh mamoo wäd sooh p'aa hënh, a nooh. ³⁰ Ahyy b'aa hä hadäk do õm! A daaj kedëëb! —näk mäh.

³¹ P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'oooh do sa wahë n'aa, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do na-ääj hë raky n'aa e'ees mäh. Sa daaj hë m' rakaner'oot:

—Ta wób ted'ëep —näk mäh. —Doooh tahaja bá ta daaj hë takedëëb jäl! ³² Hahÿ Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Do hanäng doo, Isaraëw buuj sa wahë n'aa hanäng doo, taw'ääts hë tabahyng b'aa kajatsëk do hä

tahadäk do hä naa, ää baheg'ääs hyb n'aa, ää ky daheeh hyb n'aa! —näk mä sa kyyh.

Ta pa habëëh do b'aa hä pad'ëëk doo, ti na-ääj hë raky n'aa rejää mäh.

Jesus dajëp do panyyg n'aa hahÿÿh

³³ Wasyk mä ta bag badoo wät, badagyy däk mä badäk hahÿÿ hä. Jääm hë tug bá tabawag däk p'aa hënh. ³⁴ Tug bá m', tak'ëp mä Jesus geëëj wät:

—Eroj, Eroj, rama sabakatani? —näng mäh.

"P'op Hagä Doo, ÿ h'yy kasahadä doo, hëd n'aa ÿ mamakyyss?","** tahanäng pé m' tii.

³⁵ Ta tii bá p'eets hë hab'ëëh do wób ramaa napäh bá m' ta kyyh, raky hadoo:

—Bë maa newë! —näk mäh. —Eriij ti tanaëënh —näk mäh.

³⁶ Ti m' sa see waj'aa däk, sapum do tehoots däk uwa s'ëëb oow me, b'aa hä m' tagadahäng, tamenoö mä Jesus hä tabeëëk hyb n'aa. Ti m' ti ky hadoo:

—Na madëëg! —näng mäh. —Ti b' ër heg'ääs Eriij ana bá tamahyyh hyb n'aa —näng mäh.

³⁷ Ti m' tak'ëp mä Jesus geëëj wät, ti m' tadajëb kán.

³⁸ Tii bá m', P'op Hagä Do tób n'aa t'öp ta gó noo gatsë hebaan do kas'ëëd hyng mäh.

³⁹ Ti m' warahén sa wahë n'aa Jesus ty gadäk hënh hab'ëëh doo, tamaa napäh bá Jesus geëëj wät doo, tahapäh bá m' nyy da Jesus dajëp doo, taky hadoo:

—P'op Hagä Do T'aañ né paa ti hÿ aj'yy! —näng mäh.

⁴⁰ Dawëë naa m' ÿÿj wób rabaheg'ääs. Sa mahang mä ab'ëëh Marija Madarën häd näng doo, Sarome häd näng doo, Marija seeh. Tsjajaag, ta jawén ná ramaneëënh doo, Josés ta hÿÿj daheeh sa ÿÿn ti Marija. ⁴¹ Jesus hep'ëëh né hë m' ti ta tii. Garirej häj n'aa bá Jesus hataa né paa m' tii. Sa tä moo bo n'aa né paa m' tii. Hajök mä ÿÿj ta sii han'aa do Jerusarënh hënh, ti na-ääj mä tii bá m' rabab'ëëh ënh.

Jesus radakä jëng do pä gó panyyg n'aa hahÿÿh

⁴² Saab pooj jé m' ti tabahadoo. Saab pooj jé né hë m' ta ti Judah buuj rabahennyw hõm Saab hä rakamehehäk hyb n'aa. Tug bá ká m', ⁴³ Joséh, panang Arimatsija häd näng do buuj, bahõm Pirato wë. Sinedirijo ajyy n'aa see ky n'aa etsëëh do m' ti Joséh. Tagada né hë m' P'op Hagä Do bag'ääs do du däk. Ti m' tabahõm Pirato wë. Doooh m' tah'yyb eÿÿm bá. Tetsëë mä Jesus kamag n'aa. ⁴⁴ Ti m' Pirato hyb n'aa meuuj wät mä Jesus nyyw hë dajëp tahanäng doo. Ti m' tamejüü ranaëënh warahén sa wahë n'aa

† 15:26 P'op ta nu gad'oo pong jé m' rabepëëm däk kerih doo.

§ 15:28 Isajas 53.12

** 15:34 Saaw-Mo 22.1 hä

takerii däk do hä tabeh'üüm.

tabeaanh hyb n'aa ta hã te hub tado bã.
⁴⁵ Ti m' ta heen n'aa nyy dák bã warahén sa wahë n'aa her'oot doo, ti m' tabahaëej däg kãn Joséh hã. ⁴⁶ Ti m' Joséh etsëë mã pãan hawak doo, rino häd nãng do s'ëëb. Ti m' tabado hyy kãn Jesus kamag n'aa, ti m' tahabën dák mã hawak doo me. Ti m' tadasuun jëng pä gabaho doo gó, kamag hood n'aa ragagots dák doo gó. Ti m' pä gatsabak do tepëëd nã, taty gatsëë dák mã ta me. ⁴⁷ Marija Madarën, Marija see Josés yÿn raheg'ãas. Rahapäh mã ragadasuun jëng do Jesus kamag n'aa.

16

Jesus ganã wät do panyyg n'aa hahÿh

¹ Ti m' papÿÿj badëë hyng jawén paa bã, Saab bahëëj jëng bã, Marija Madarën, Sarome, Marija Tsijaag yÿn ah'ũm mã buu benyym doo m' retsëë. Jesus kamag n'aa hahog pan'aa m' tii. ² Ti m' bãp paah, met'uuh hã, papÿÿj ty ganã këë bã, rabahôm kãn pä gabaho doo hënh, Jesus kamag n'aa radasuun jëng hënh. ³ Ramahôm me, tyww me, rakaner'oot:

—Jaa da pä jawyk do ty gas'ëës? —nãk mãh.

⁴ Ti m' raty kajäk, pä kepëëd hõm taty gatsë. Aeh mã ti pä. ⁵ Ti m' rabajëë p'ëë gabaho doo gó. Ti m' rabahapäh, asooh mã pahëew hadoo. Hawak mã ta saroor tagasooh. Hub tabanãng hënh mã tabasooh. Ti m' rah'yyb e'yÿm bong.

⁶ Ti m' taky hadoo sa hã:

—Bë e'yÿm manãh! —nãng mãh. —Bë esoos Jesus Nasaréh buuj, repëëm dák do paah. Dooch wäd bã. Ganã wät! B'ëep, bë hegãã radasuun jëng do paa bã —nãng mãh. ⁷ —Bë ahôm nã, bë maher'ood ta ma matëg sa hã, Peed hã sii hë. Hahÿy da da bë kyyh: “Ahôm da bë pooj jé Garirrej hënh. Bë hapäh da t'ii hënh, bë tamaher'oot do paa da” —nãng mãh.

⁸ Ti m' rawaj'aa hõm, kaj'uun mãh, h'yyb manepëë boo m'. Dooch m' rahe'ood bã sa hã rabeÿÿm bong do hyb n'aa.

[⁹ Ti m' met'uuh hã bãp paah, Jesus ganã wät. Pooj jé Marija Madarën hã m' takas'ee wät. Ta ti m' Marija setsi karap'aar h'yyb nesaa do hanãng do tahebëë bong do paa m'. ¹⁰ Ti m' tabahôm Jesus sii habok do paa wë. A'oot mã tii. H'yy ketón bong mã Jesus hyb n'aa. ¹¹ Ti m' Marija Madarën baher'oot bã m' sa hã Jesus ganã wät doo, Jesus tahapäh doo, dooch m' raky dahé bã.

¹² Ta jawén kã Jesus kas'ee wäd kãn ta see hado dák mã pawóp hë ajyy panang s'ee hënh hah'ũm do sa hã, ta tyw n'aa me rababok bã. ¹³ Ti m' ajyy mat'ëëh p'aa hënh, rahe'oot mã ta wób sa hã. Ti sa hã na-ãj mã dooch raky dahé bã.

¹⁴ Tii bã kã m', Jesus kas'ee wäd kãn 11 he-doo do ta ma matëg sa hã kã sa tã rabawéh bã m'. Ti m' taky hadoo sa hã:

—Hëd n'aa ti bë nabuj keh'ũm bë ky nadaheeh y hap'ëëh do y ganã wät jawén paa bã? —nãng mã Jesus kyyh sa hã.

¹⁵ Ti m' taky hadoo ënh:

—Bë ahôm jé pad'yyt hë badäk hahÿy hã. Bë maher'ood hõm sahõnh sa hã hanãm do panyyg këh y n'aa —nãng mãh. ¹⁶ —Panyyg ky dah'eeh doo, nu kemuun bong doo, P'op Hagã Do ed'ëep da ta wë. Panyyg ky nadah'eeh doo, P'op Hagã Do ky n'aa etyy da banesaa hënh —nãng mãh.

¹⁷⁻¹⁸ Ti m' taky hadoo ënh:

—Panyyg këh y n'aa ky dah'eeh do hã P'op Hagã Do anoo da hahÿ tak'ëp rahajaa doo: Karap'aar h'yyb nesaa do rahebë da hãt yÿ gó. Ta wób kyyh rer'oot da. Aw'yy rameso bã da, p'yyim reëg bã da, dooch da ramahÿÿj hob bã. Sa moo radatoonh da nahëë enãh do nu gad'oo bã, heso padëëk da nahëë enãh doo. Ta heen n'aa ti ta tii, te hub né hë këh y n'aa ta wób rabahapäh hyb n'aa —nãng mã Jesus kyyh sa hã.

¹⁹ Jesus, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, ber'oot jawén paa bã sa sii, P'op Hagã Do masäg kãn hÿ pong jé. P'op Hagã Do hub hënh, takaweh'ëëh doo bã tabaso däg kãn. ²⁰ Ti m' ta ma matëg rabahôm kãn, ti m' jé pad'yyt hë rabaher'ood hõm kãn mã Jesus ky n'aa kã. Jesus, p'op naa né hë tamasa sa hã tapehuunh doo me, sahõnh hë rabahapäh hyb n'aa te hub né hë ta ti ta ky n'aa.]

Jããm né hë hahÿ Jesus P'op Hagã Do T'aah panyyg kã.

Rukas Jesus ky n'aa hanām do Rukas erii wāt do hahÿÿh

*Rukas Teopiro tamaher'oot do panyyg
n'aa hahÿÿh*

¹ Ōm ÿ ma erih hahÿÿh, Teopiro.

Hajök herii bong ää häj n'aa bä hawäd wät do ky n'aa, Jesus ky n'aa. ² Sahönh hē tadu dāk bä hap'ēeh doo, P'op Hagä Do panyyg hanām do her'ood hōm do raher'oot sa hä raberih hyb n'aa. Tii d' né paa raberih. ³ Hÿÿ kā, Teopiro, hyb n'aa jawyk doo, sahōnh hē baad ÿ ma kamet'ēeg wät jawēn paa bä ta ti ky n'aa, ÿ na-ääj hē hÿÿ kā ÿ erih ta ky n'aa. Sét ken'yyh ÿ ma erih doo. ⁴ Ta tii da ÿ wēn erih, ōm rama met'ēeg wät do Jesus ky n'aa hä, se hub né hē baad mabahapäh hyb n'aa ÿ erii wät do hä maner'ood bä.

*Ääs ky n'aa her'oot Jowāw nu gahem'uun
do benäng do ky n'aa hahÿÿh*

⁵ Ti m' sa wahē n'aa Eróts häd näng do Judah häj n'aa bä tabag'ääs noo gó, ti awät mä P'op Hagä Do tób n'aa yt hā moo heb'oooh do seeh. Sakarija m' ta häd. P'op Hagä Do tób n'aa yt hā moo heb'oooh do wahē n'aa see Abijah makū panaa né m' tii. Ta ÿÿm häd mä Isabew. Sa ky n'aa rod P'op Hagä Do wē wahē n'aa makū Arāw häd näng do panaa né m' tii ēnh. ⁶ Baad ub mäh, P'op Hagä Do karēn doo da rababok. Baad ub né hē raky daheeh sahōnh hē P'op Hagä Do mejüü doo, ta ky n'aa jaw'yyk do kerih doo. ⁷ Doooh m' rataah nyy bä. Doooh m' Isabew eta bä. Wehēh padäg mä ta patug daheeh.

⁸ Ti m' ta see pé noo gó, P'op Hagä Do tób n'aa yt hā moo heb'oooh do wōb, Abijah makū karapee, P'op Hagä Do tób n'aa yt hā ramoo bok noo gó, Sakarija moo wät mä tii bä. ⁹ Sakarija hä m' rah'yy kajäk t'öp gadäk doo gó tabajēē suun hyb n'aa, buu benyym do in-sijēēn häd näng do tabajuu hyb n'aa.* ¹⁰ Ti m' buu benyym do tabajuu bä m', hajök mä ta noo bä hab'ēeh. P'op Hagä Do hä m' raky n'aa etsēē. ¹¹ Ti m' P'op Hagä Do ääs kasee Sakarija hä m'. Buu benyym do rabahej'uu do tyng hēnh, hub hēnh mäh, ääs bag'ēēd dāk. ¹² Tak'ēp mä Sakarija beÿÿm wät. H'yy gabadoo wät mäh. ¹³ Ti m' ääs ky hadoo ta hä:

—Eÿÿm manäh, Sakarija —näng mäh. —P'op Hagä Do maä napäh metsēē do ta hä —näng mäh. —Etaah da a ÿÿm. Ajÿÿ da bë t'aah. Man'oo da ta häd Jowāw —näng mäh. ¹⁴ —Tak'ēp da bë h'yyb tsebē ta hyb n'aa. Hajök ratsebē tabenäng bä, ¹⁵ hyb n'aa

jawyk P'op Hagä Do matym gó tabahadoo do hyb n'aa da —näng mäh. —Taw'ääts hē dooh d' teēg da uwa bëeh hejooonh doo, ta wób na-ääj hē mahÿÿnh doo. P'op Hagä Do Sahee h'yyb mahüüm da a t'aah ta ÿÿn wog gó tabasuun nä bä na-ääj hē —näng mäh. ¹⁶ —Hajök da Isaraéw buuj tah'yyb wapēēn hōm p'aa hēnh P'op Hagä Do wē, sa hagä n'aa wē, ta hä rah'yy ka'eeh hyb n'aa —näng mäh. ¹⁷ —Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk do pooj jé da Jowāw bawäd dāk da, Isaraéw buuj sa h'yyb tym tabenäm hyb n'aa Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do wē. P'op Hagä Do Sahee hejój gó tabawät da, P'op Hagä Do ky n'aa rod Eriij makū hawäd wät do paa hadoo da, sa yb sa taah rah'yyb en'yyim hyb n'aa sa wē, nabuj keh'üüm do rah'yy kawapēēn hyb n'aa, rah'yy genäh hyb n'aa kä baad P'op Hagä Do karēn doo da habok do rah'yy genäh doo da —näng mä ääs kyyh Sakarija hä.

¹⁸ Ti m' Sakarija ky hadoo:

—Nyy d' ÿ bahapäh ta ti te hub tado bä? —näng mäh. —Wah'ēē däg ÿ ti hÿÿh. Wah'ēē däg äm ÿ né tii ēnh —näng mäh.

¹⁹ Ti m' ääs ky hadoo Sakarija hä:

—Gabirijéw häd näng do ÿ ti hÿÿh —näng mäh. —P'op Hagä Do pa hegēt do ÿ hÿÿh. Ta ti né hē ti ÿ tamejüü hahÿ hanām do ky n'aa ōm ÿ maher'oot hyb n'aa —näng mäh. ²⁰ —Hÿÿ kā, —näng mä —doooh d' mer'ood wäd bä a t'aah benäng bä kā, ÿ maky nadaheeh do hyb n'aa. P'op Hagä Do h'yyb däng noo gó da ti awät né da a hä ÿ her'oot do a t'aah ky n'aa —näng mä ääs kyyh Sakarija hä.

²¹ Ti nuuj jé m' P'op Hagä Do tób n'aa noo bä kata b'ēeh doo, ky n'aa ets'ēē doo, ragada mä Sakarija banyyh. “H'ēēd hyb n'aa ti tabadoh?”, näk mä sa h'yyb gó. ²² Ti m' tabanyyh bä kā m', dooh m' tahaja wäd ter'ood bä. Ta moo me m' tameh'eed däg up. Ti hyb n'aa rah'yy genäh. P'op Hagä Do metēēh do tahapäh sa hä.

²³ Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa gó tamoo wät do bahānh bä kā, tababaa hōm kän mä ta tób hēnh. ²⁴ Ti m' nyyw hē denaa hē kā m', ta ÿÿm Isabew häd näng do beta däg kän mäh. Ji ma poo oow pé kā m' ta kamarab n'aa ta ÿÿm gada ta tób bä, dooh m' tawäd bä ta s'ee hēnh. Ti m' Isabew ky hadoo:

²⁵ —Hahÿ P'op Hagä Do anoo hä ÿÿ —näng mäh. —ÿ tat'yyd mehüün. Tado hōm hä ÿÿ ÿ nu mebyng doo, ÿ netaah doo —näng mä Isabew kyyh.

*Ääs ky n'aa her'oot do Jesus benäng do ky
n'aa hahÿÿh*

²⁶ 6 kamarab tabahado dāk bä m', P'op Hagä Do mejüü ääs, Gabirijéw häd näng doo, tabahōm hyb n'aa panang Nasaréh häd näng

* 1:9 Jääm né sét né hē sa ky n'aa rod hajēē suun t'öp gadäk doo gó, taber'oot hyb n'aa P'op Hagä Do wē, P'op Hagä Do tah'yyb en'yyim hyb n'aa.

doo hēnh, Garirej hāj n'aa bā. ²⁷ Tamejūū mā tabeg'āās hyb n'aa maruus wē, Joséh hād nāng do ŷŷm pan'aa wē. Dawi panaa né m' ti Joséh. Doo h' m' aj'yy tamepēē nā bā ti maruus. Ta hād mā Marija. ²⁸ Ti m' āās bahōm ta wē, ti m' taky hadoo:

—Ŷ ana a wē ōm ŷ panāk hyb n'aa. P'op Hagā Do ky enyym a wē. A hā hē tabawāt —nāng mā āās Gabirijēw hād nāng do kyyh.

²⁹ Ti m' Marija hyb n'aa tōn gēēt mā āās her'oot do hā. Ti m' t'ahyb n'aa newēē. Ta h'yyb gó m' tabedoo:

—H'ēēd ky n'aa ti hŷŷ éh? —nāng mā Marija ta h'yyb gó.

³⁰ Ti m' āās ky hadoo ta hā:

—Eŷŷm manā Marija! —nāng mäh. —A hā P'op Hagā Do h'yyb dāng. ³¹ Ōm da eta dāk, enyy dāg da a t'aah. Mahād n'oo dāk da Jesus. ³² Ky n'aa etsēēh da. P'op Hagā Doo, Sahōnh Hē Sa Bahānh Hadoo Do T'aah da ramaneēēnh —nāng mäh. —P'op Hagā Do anoo da ta wahē makū Dawi hād nāng do jawén buuj tabahadoo hyb n'aa, sa wahē n'aa tabahadoo hyb n'aa. ³³ Jakóh panaa sa wahē pan'aa da had'yyt da. Tabagāā had'yyt da —nāng mā āās kyyh.

³⁴ Ti m' Marija ky hadoo āās hā. Teaanh mäh:

—Nyy d' mā tii? Doo h' aj'yy ŷ mepēē bā —nāng mäh.

³⁵ Ti m' āās ky hadoo:

—P'op Hagā Do Sahee da ahyng a wē —nāng mäh. —P'op Hagā Doo, Sahōnh Hē Sa Bahānh Hadoo Do hejój a hā da tabadāng. Ti hyb n'aa da hahŷ karapee hā P'op Hagā Do h'yyb dāng. Ramaneēēnh da P'op Hagā Do T'aah —nāng mā āās kyyh Marija hā.

³⁶ Ti m' taky hadoo ēnh:

—A wakāān, Isabew hād nāng doo, ti na-āāj hē etaah ta wah'ēē gó. Raheer'oot né paa ti netah. Hŷŷ kā eta dāk —nāng mäh. —Ji ma poo oow see pé dāg ta kamarab n'aa. ³⁷ Doo h' hejoo h' pé P'op Hagā Do hā —nāng mā āās kyyh Marija hā.

³⁸ Ti m' Marija ky hadoo:

—P'op Hagā Do karom né ŷŷh. Tamejūū do ŷ moo wāt da —nāng mäh. —Taw'āāts hē ta ti tahado bā, maher'oot do hā ŷŷ —nāng mäh.

Ti m' āās ahōm kán mā p'aa hēnh ta mahānh.

³⁹⁻⁴⁰ Ti m' n'ayyw hē denaa hē Marija bahōm kán mā panang hēnh, Isabew hagā hēnh, waēē habēē hēnh, Judah hā n'aa bā. Ta t'sym n'aa kaw'aat mā tabahōm. Ti m' tób gó m' tabajēē suun. Isabew mā tedēng. ⁴¹ Ti m' takedēē sii hē m' ajān Isabew wog gó hasuun do kahasyyg wāt mā ta wog gó. Baad mā P'op Hagā Do Sahee badāg dāk

Isabew h'yyb gó. ⁴² Ti m' Isabew ky hadoo Marija hā, tak'ēp mā ta kyyh:

—Baad ōm P'op Hagā Do ky n'aa edēng ŷŷj wób sa mahānh. Ajān hā na-āāj né hē baad hadoo do tah'yyb dāng —nāng mäh.

⁴³ Ti m' Isabew ky hadoo ēnh:

—Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Doo, ta hā ŷ h'yy kaha'eēh do ŷŷn pan'aa mabahado né paawā mabana ŷ mabaheg'āās. Ŷ maweh'ēēh ta ky n'aa hā. ⁴⁴ Ŷ medēē sii hē, wok ŷŷ gó ajān kahasyyg wād is, tsebee wāt —nāng mäh. ⁴⁵ —Baad ōm P'op Hagā Do ky n'aa edēng maky daheeh do hyb n'aa a hā taheer'oot doo —nāng mā Isabew kyyh Marija hā.

⁴⁶ Ti m' Marija ky hadoo:

—Hēp ŷ tym P'op Hagā Do taj'aa etsē.

⁴⁷ Hēp ŷ tym tsebee kán P'op Hagā Doo, hēp ŷ tym déēb wē.

⁴⁸ Ta wē hēp ŷ tym wén tsebé, ŷ ta karom its tahyb n'aa esee do hyb n'aa.

Hŷ jawén sahōnh hē ŷ ramaneēēnh da ŷŷnh ky n'aa kedēng doo,

⁴⁹ tak'ēp baad hadoo do P'op Hagā Doo, sahōnh haj'ap do banoo do hyb n'aa hā ŷŷ.

Tsyt hē, sahōnh hē nesaa do mahānh né tii. Baad had'op do né tii.

⁵⁰ Sahōnh hē badāk hahŷŷ hā habong doo, sa panaa na-āāj né hē, ta hā hyb n'aa jew'yyk doo, P'op Hagā Do t'yyd mehŷn had'yyt hē.

⁵¹ Tak'ēp hejoo h' do P'op Hagā Do moo haj'aa.

Hahŷŷ da tamo haj'aa:

Jé pad'yyt hē dawē hā tabetyn hōm h'yy kasab'ee doo gó sa hā hē h'yy kasadā doo,

P'op Hagā Do karēn do raty n'aa ges'yyk doo.

⁵² Tasog hōm hyb n'aa jewyk do sa hejój, ti taban'oo kán hyb n'aa sakog is do sa hā.

⁵³ Baad taban'oo kán sa tā, sa waa, has'aah do sa hā.

Tan'oo kán ta si n'aa hē rababaaj hōm tak'ēp ma enāh do paah.

⁵⁴ Tamasaaw wāt Isaraēw buuj, ta karom.

Ta t'yyd mehŷn had'yyt sa hā.

⁵⁵ Doo h' tamabaan bā Abaraām hā, Abaraām panaa[†] hā taky n'aa enooh doo.

Nahēēj sa hā taky n'aa enooh do paah —nāng mā Marija kyyh.

⁵⁶ Ti m' tamawoob hē kamarab Marija bayyw kán mā Isabew tób bā. Ti m' tababaaj hōm kán ta tób hēnh.

Jowāw nu gahem'uun do henāng do pa-nyyg n'aa hahŷŷh

⁵⁷ Ti m' Isabew t'aah benyy dāk bā kā, enāng mā kā aj'yy. ⁵⁸ Isabew pa haj'eenh

† 1:55 Isaraēw buuj né hē ti Abaraām panaa.

doo, ta wakään na-ääj mä rapanyyg enä hõm bā kā, ratsebee kån mä ta sii. Isabew P'op Hagä Do t'yyd mehīn, rahegää bā.

⁵⁹ Ti m' ta t'aah 8 ta äh tabahado dāk bā, sa wakään, sa pa haj'eenh do na-ääj hē rabana ta t'aah masuuj noo byyh kahōg hõm do raheg'ääs. Rakarēn mä ta häd ramaneēēnh Sakarija, ta yb häd. ⁶⁰ Ti m' Isabew ky hadoo:

—Dooh —näng mäh. —Ta häd da Jowāw —näng mäh.

Ti m' raky hadoo ta hā:

⁶¹ —Héd n'aa ta tii d' ta häd? —näk mäh. —Dooh ta tii da Jowāw häd näng pé bē wakään —näk mäh.

⁶² Ti m' sa moo me rameaanh ta yb hā nyy da ta t'aah häd. ⁶³ Ti m' ta moo me Sakarija metsēē ta hā rabanoo rahe'iih doo. Ti m' rahyb n'aa meuuj bong terih do hā. “Jowāw” mä terii dāk. ⁶⁴ Tii bā kā m', taber'ood däg kån p'aa hēnh kā. Ti m' Sakarija j'aa etsēē kån mä P'op Hagä Doo. ⁶⁵ Ti m' sa pa haj'eenh do rahyb n'aa meuuj bong mä tak'ēp. Jé pad'yyt hē waēē habēēh hēnh mä Judah hāj n'aa bā ta ky n'aa rahe'ood hõm kån mäh. ⁶⁶ Sahõnh hē ta ti maa new'ēē do panyyg hā, rahyb n'aa newēē, rahyb n'aa tón. Sa h'yyb gó m' raky hadoo:

—Hyb n'aa jawyk da ta ti karapee —näk mä sa h'yyb gó.

Tii da sa h'yyb gó rawén her'oot, P'op Hagä Do hejój karapee hā tabawät do hyb n'aa.

Hahy Sakarija her'oot do ta jawén hawät do ky n'aa P'op Hagä Do metēēh doo

⁶⁷ Ti m' baad mä Sakarija h'yyb gó P'op Hagä Do Sahee badäng. Ti m' tadu doo tabahe'oot ta jawén hawät doo, P'op Hagä Do metēēh doo. Ti m' taky hadoo:

⁶⁸ —Taw'ääts hē Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do hā,

Isaraéw buuj rah'yy kaha'eeh do er j'aa etsē. Tabahyng ta karapee tabed'ēēp hyb n'aa nesaa do mahānh.

⁶⁹⁻⁷⁰ P'ooj ub, ta ky n'aa rod tsyt hē ta wē kasēēw bong do hā taky n'aa enooh doo,

tii da P'op Hagä Do bad'oo hyy kā.

Tamejō kån hyy kā er mahang tak'ēp ta hejój me er hed'ēēp doo,

ta karom Dawi makū panaa hā.

⁷¹ Er da ted'ēēp er majī mahānh,

er wē h'yy gaēēnh do mahānh.

⁷² Tat'yyd mehīn paa er wahē makūūh.

Tahyb n'aa esee baad had'op do sa hā taky däng do paah,

⁷³ Abaraām makūū hā taky n'aa enooh do paah.

⁷⁴ Er ted'ēēp da er majī mahānh,

h'yyb neyym doo me er moo bok hyb n'aa P'op Hagä Do wē.

⁷⁵ Tsyt hē nesaa do mahānh, takarēn doo da er baboo had'yyt hyb n'aa ta matym gó.

⁷⁶ Ti m' ta t'aah hā Sakarija ky hadoo:

—Ōm da ramaneēēnh P'op Hagä Doo, Sahõnh Hē Sa Bahānh Hadoo Do ky n'aa rod.

Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do kajaa do pooj jé panäg n'aa da ōm.

Ōm da henäm sa h'yyb tym, baad ragadoo hyb n'aa takajaa bā.

⁷⁷ P'op Hagä Do karapee hā mamaher'oot da nyy da sa h'yyb tym tabed'ēēp

hyy pong jé ta pa rababoo had'yyt hyb n'aa, nesaa do sa h'yyb tym gó hanäng do tabawug hõm do hyb n'aa da.

⁷⁸ Tii da P'op Hagä Doo, er h'yy kaha'eeh do wén d'oo, taky enyym do hyb n'aa.

Ji tat'yyd mehīn.

Ti hyb n'aa Tah'yyb Däng Doo, ta bag hadoo er hā,

papyyj bag hadoo doo, p'op tabana er hā.

⁷⁹ Ta bag tanoo da gadagyp do hadoo doo gó habok do sa hā,

dajēb gó habok do sa hā.

Er hā tanoo da h'yyb nyyw gó er babok hyb n'aa —näng mä Sakarija kyyh.

⁸⁰ Ti m' karapee bawēē gēēt. H'yyb hejooj g'ēēd kån. Tabanawäng bā kā tabawäd had'yyt hē. Tii bā kā, tadu do kån tama metēēk do Isaraéw buuj.

2

Jesus benäng do panyyg n'aa hahyyh

¹ Ti noo gó m', hajōng hāj n'aa sa wahē n'aa Aw-Kus häd näng do tamejūū rabetsén hyb n'aa sahõnh hē ta karapee jé pad'yyt hē habok doo, sa hāj n'aa had'yyt bā habok doo, Roma buuj ramejūū doo bā. ² Jāām né hē ti pooj jé rabetsén doo. Kirinijo häd näng doo, hēej Sirija häd näng do babuuj sa wahē n'aa noo gó m' tii. ³ Tii bā m' sahõnh hē rabebanh sa wahē makū panang p'aa hēnh, ta heen n'aa hā sa häd raberih hyb n'aa.

⁴ Ti hyb n'aa m' panang Nasaréh, Garirej hāj n'aa bā badäk doo bā naa Joséh ratsyym kasog kån, Judah hāj n'aa hēnh, panang Berēnh häd näng doo hēnh rabahõm hyb n'aa. Dawi häd näng do panang paa né hē m' ti Berēnh. Dawi panaa see m' Joséh.

⁵ T'ii hēnh tawén hõm mä Marija, ta yym pan'aa daheeh, retsén do heen n'aa hā sa häd raberih hyb n'aa m'. Etaah mä ti Marija.

⁶ Ta tii bā rabajeej bong noo gó kā m' karapee benyy däg kån. ⁷ Ti m' pooj jé ta t'aah, aj'yy m'. Ti m' tabahabēn dāk. Ta wób sa masāäh tób n'aa yt hā m', b'éé waa hood gó

m' tadasooh. Du daa m' dawëë hena do tób ranu kahej'ëëk doo bä m', gabad'ëë däk do hyb n'aa m'.

⁸ Ti noo gó kä m', atsëm, b'éé hagä n'aa rabaj'eenh p'eets hë. B'éé mä rahag'ääs. ⁹ Ti m' P'op Hagä Do ääs kasee sa hä. Ti m' P'op Hagä Do hejój tametëëh sa pa. Ta bag tak'ëp gabarëëh do hadoo mäh. Ti m' b'éé hagä n'aa tak'ëp mä rabeÿÿm bong. ¹⁰ Ti m' ääs ky hadoo sa hä:

—Bë eÿÿm manäh! ÿ manaa tak'ëp ji tsebë do panyyg, sahõnh hë panyyg pan'aa —näng mäh. ¹¹ —Naga hë enyy däk bë mahang, Dawi panang paa bä, bë h'yyb tym dëëb. Kristo,* P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do tui —näng mä ääs kyyh.

¹² Ti m' taky hadoo ënh:

—Hahÿÿ da da bë heen n'aa: Bë aw'yyt da kahabën is karapee. B'éé waa hood gó da tabasooh —näng mä ääs kyyh b'éé hagä n'aa sa hä.

¹³ Ti bä m' nanyw hë m' ragenä b'ëëh hajök do ääs ta see pa. Tii bä m' P'op Hagä Do hä rama ejäm. Hahÿÿ da m' sa kyyh:

¹⁴ —Taw'ääts hë hÿ pong jé tak'ëp raweh'ëëh, tak'ëp rahyb n'aa jew'yyk P'op Hagä Doo. Badäk hahÿÿ bä, ta hä habong do hä, takamahän do hä, P'op Hagä Do anoo da h'yyb näw n'aa —näkö mä ääs sa kyyh.

¹⁵ Ääs rabedo bong bä m', p'aa hënh hÿ pong jé rabasëëk bä m', b'éé hagä n'aa rakaner'ood kân, ti m' raky hadoo:

—Hamäh, Berënh hënh ër hegää ti P'op Hagä Do her'oot do ääs hä. Hamäh, hamäh —näkö mäh.

¹⁶ Ti m' nanyw hë m' rah'yy kabawaad bong. Resoos mäh. Ti m' rabawyyd kân Joséh, Marija, karapee kä. Karapee basoos mä b'éé waa hood gó. ¹⁷ Karapee rabahapäh jawén paa bä kä m', jé pad'yyt mä raba-her'ood hõm karapee t'aah ky n'aa, sa hä ääs panäk doo. ¹⁸ Sahõnh hë maa nap'ëëh do rameuunh mä ta ky n'aa. ¹⁹ Ti m' Marija enyyw hõm mä ta ti ta h'yyb gó. Ta h'yyb gó m' tahyb n'aa newëë mäh. ²⁰ Ti m' b'éé hagä n'aa rababaaj hõm. P'op Hagä Do raky n'aa ejäm hõm mäh. P'op Hagä Do raj'aa etsë mäh. Ti rawén ky hadoo rahapäh mäh, ramaa napäh mä sa h'yyb. Baad né hë m', ääs her'oot doo d' né hë kä m'.

²¹ 8 ta äh tabahado däk bä m' karapee, ta masuuj noo byyh kahõg hõm bä kä m', rahäd

n'oo däk mä Jesus, tabasuun däk do pooj jé ääs häd n'oo däk doo d' né hë ta häd karapee hä.

²² Ti m' takaja kân mä ti noo gó Marija ta patug daheeh sa h'yyb rabenäm hyb n'aa P'op Hagä Do matym gó, Mosees ky n'aa jaw'yyk do mejüü doo da ji t'aah benäng do jawén paa bä.† Ti m' ramahüüm Jesus Jerusarënh hënh, P'op Hagä Do wë rametëëh hyb n'aa ta tób n'aa gó. ²³ Tii da rawén d'oo, hahÿÿ da m' P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do kerih do tamejüü do hyb n'aa: “Taw'ääts hë pooj jé ji t'aah wah'ëëh ji ky n'aa enooh P'op Hagä Do hä tsyt hë.”‡ ²⁴ Tii hënh rabahõm na-ääj hë, P'op Hagä Do hä rama ejuu hyb n'aa pawõp hë taw'ëëd, h'oooh its hadoo doo, gurii-i hadoo doo. Tii d' né hë ta ky n'aa jaw'yyk do mejüü rabad'oo sa h'yyb rabenäm hyb n'aa P'op Hagä Do matym gó.

Simijäw häd näng do her'oot do Jesus ky n'aa panyyg n'aa hahÿÿh

²⁵ Ti m' ti awät mä Jerusarënh bä aj'yy wah'ëë däk doo, P'op Hagä Do karën doo da hawät doo, P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do ky daheeh doo. Simijäw mä ta häd. Baad mä P'op Hagä Do Sahee h'yyb mahüüm. Tagada mä Isaraëw buuj hed'ëëp doo. ²⁶ P'op Hagä Do Sahee metëëh mä ta hä, Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo, tahapäh nä né hë m' tadajëb pooj jé. ²⁷ Ti m' ti noo gó né hë m' P'op Hagä Do Sahee mahüüm mä Simijäw P'op Hagä Do tób n'aa hënh. Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa hënh Marija Joséh daheeh ramanaa bä m' karapee t'aats, Jesus, sa ky n'aa jaw'yyk do mejüü doo da ramoo bok hyb n'aa ta hyb n'aa, ²⁸ ti agëët mä Simijäw tób w'oo hä. Ti m' karapee tabado däk ta moo gó, ti m' P'op Hagä Do taj'aa etsë. Hahÿÿ da m' ta kyyh:

²⁹ —Hÿÿ kä Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk doo, sahõnh hë mabag'ääs doo, man'oo ÿÿh, a karom, h'yyb näm doo me ÿ dajëp.

Man'oo däk maky däng do ÿ bahapäh.

³⁰ Hÿÿ kä matym ÿÿ me baad ÿ bahapäh ji h'yyb tym dëëb,

³¹ sahõnh hë badäk hahÿÿ hä habong do sa matym gó manoo doo.

³² Judah buuj nadoo do sa h'yyb bag hadoo, sa h'yyb kadawuung n'aa P'op Hagä Do hä. Isaraëw buuj ky n'aa etsëëh da ta hyb n'aa —näng mä Simijäw kyyh karapee t'aah ky n'aa hä.

* **2:11** Ji h'yyb tym dëëb, p'ooj ub Judah buuj hä P'op Hagä Do ky n'aa enooh doo, ramaneëënh Mesijas. Gereg kyy me ramaneëënh Kristo. “P'op Hagä Do h'yyb däng doo”, tahanäng pé m' ti. † **2:22** Isaraëw buuj sa taah benäng jawén paa bä, 40 ta äh noo gó ajän ÿÿn dooh tahaja bä P'op Hagä Do tób n'aa hënh tahõm bä. Dooch na-ääj hë tahaja bä tamep'aa bä tsyt hë P'op Hagä Do wë kasëëw däk doo. ‡ **2:23** Esodo 13.2, 12

³³ Marija Joséh daheeh rahyb n'aa meuuj bong mā Simijāw her'oot do sa t'aah ky n'aa hā. ³⁴ Ti m' Simijāw taky n'aa edēē bong sa hā. Ti m' Marija hā, Jesus ŷŷn hā, ta ky hadoo:

—Hajōk Isaraéw buuj wób raty n'aa ges'yyk da hahŷ karapee tawah'ēē dāk bā. Ti hyb n'aa banesaa hēnh rabahōm da P'op Hagā Do an'oo bā. Ta wób da baad ragadoo. P'op Hagā Do ed'ēēp ta tii —nāng mäh. —Ta heen n'aa hadoo da hahŷ karapee. Tametēēh da P'op Hagā Do gen'aak doo. Ti hyb n'aa hajōk da h'yy kawereem ta wē. ³⁵ Tii bā da kametā dāk da rahyb n'aa newēē doo —nāng mäh. —Ōm da Marija, tak'ēp da mah'yy katón da ta hā ramoo bok do hyb n'aa da —nāng mā Simijāw kyyh.

³⁶ Ti noo gó né hē m' ti agēēt mā t'ŷ hēnh ŷŷnh P'op Hagā Do ky n'aa rod. Ān mā ta hād. Wah'ēē dāg né m' tii. Panuéw mā ta yb makū hād, Aseer makū panaa see m'. Patug tamaa wād, marahud wād mäh. Raket'ēē dāk do jawén paa bā, 7 ta baab tabahado dāk bā m' Ān patug maa badoo wāt mäh. ³⁷ Wah'ēē dāk mäh. ⁸⁴ dāg mā ta baab n'aa. P'op Hagā Do tób n'aa hēnh had'yyt mā tabekeh'ūum. Adēb bā, atsēm na-āāj mā P'op Hagā Do tahyb n'aa jaw'yyk. Ta hā taky n'aa etsēē mäh. Kas'aah mā taky n'aa etsēē hyb n'aa P'op Hagā Do hā. ³⁸ Ti m' Marija, Joséh wē tabana bā m', taky n'aa tsebee wād kán P'op Hagā Doo. Ti m' Jesus ky n'aa taher'ood kán t'ŷ hēnh hab'ēēh do mahang Isaraéw buuj P'op Hagā Do ed'ēēp do gad'aa do sa hā.

³⁹ Ti m' Joséh Marija rabahajaa bā kā m' sahōnh hē P'op Hagā Do ky n'aa jaw'yyk do mejūū doo, rababaaj hōm kán sa panang hēnh Nasaréh hād nāng doo, Garirej hāj n'aa hēnh. ⁴⁰ Awēē dāg kán mā karapee. Hejooj dāg kán mäh. P'op Hagā Do h'yy gan'yyh. Baad P'op Hagā Do hag'āas ta hā.

P'op Hagā Do tób n'aa yt hā Jesus baym dó panyyg n'aa hahŷŷh

⁴¹ Ta heen n'aa hē had'yyt hē Jesus ŷŷn ta patug daheeh rabahōm Jerusarēnh hēnh, Pas-kowa hād nāng do ratab'ēēs hyb n'aa. ⁴² 12 m' Jesus ta baab dāg rabahōm Pas-kowa ratab'ēēs hyb n'aa rabahed'oo doo da. Jesus ahōm sa sii. ⁴³ Pas-kowa ratab'ēēs do tabahēej jēng bā m', rababaaj nā sa panang hēnh. Jesus mā aym Jerusarēnh bā. Dooch m' rahapēē bā ta ŷŷn hā tabaym. ⁴⁴ Sa wakāān mahang hawāt red'oo mäh. Ti m' tug bā kā rabaheg'āas, dooch m' Jesus. Re-soos mā sa wakāān mahang. ⁴⁵ Dooch m' rawyyd bā. Ti m' rabaheg'āas p'aa hēnh Jerusarēnh hēnh. ⁴⁶ Tamawoob dāg kán mā sa āh Pas-kowa jawén paa bā m', rabawyyd

kán P'op Hagā Do tób n'aa yt hā m'. Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetēk do mahang mā tabasooch. Tamaa newēē mäh, teaanh mā sa hā. ⁴⁷ Sahōnh hē Jesus maa napāh do rahyb n'aa meuunh mā tahapāh do hā m', tah'yy ganāng do hā m'. ⁴⁸ Ti m' ta ŷŷn ta patug daheeh rabahapāh bā m' rah'yy gabedo bong mäh. Ti m' ta ŷŷn ky hadoo:

—Hēd n'aa tii d' mabahadoo āā hā, tah ŷŷ? —nāng mäh. —Ōm āā esoos, ōm āā hyb n'aa tón —nāng mäh.

⁴⁹ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Hēd n'aa ŷ bē esoos? Nepāh bē hā Ee tób bā né paawā ti ŷ bē baw'yyt? —nāng mā Jesus.

⁵⁰ Dooch m' ta ŷŷn rah'yy genā bā tii d' tahanāng do hā. ⁵¹ Ti m' tababaaj hōm kán sa sii. Baad mā taky daheeh sa hā. Baad mā Marija benām ta ti ta h'yyb gó. ⁵² Awēē gēēt mā Jesus. Anāng mā ta hā kā tahapāh doo. P'op Hagā Do kamahān ta hā, ta wób na-āāj rakamahān.

3

Jowāw nu gahem'uun do panyyg n'aa hahŷŷh

¹⁻² Ti m' 15 ta baab tabahado dāk bā m' Tiberijo hād nāng do Roma bā tabag'āas noo gó, tabanawāng hēnh P'op Hagā Do ban'oo kán mā ta panyyg Jowāw hā, ta wób tama-her'oot hyb n'aa. Sakarija m' Jowāw yb. Ti noo gó, Judah hāj n'aa bā Pon-Sijo Pirato hād nāng do sa wahē n'aa. Garirej hāj n'aa bā, Eróts hād nāng do sa wahē n'aa. Eróts hŷŷj mā Pirip hād nāng doo, Itureej, Tarakonit hād enāh do hāj n'aa bā m' sa wahē n'aa. Risāān hād nāng doo, Abirēn hāj n'aa bā sa wahē n'aa. * Anas, Kajapas hād enāh doo, P'op Hagā Do tób n'aa yt hā moo heb'ooch do sa wahē n'aa heh'āat do ti noo gó. ³ Ti m', P'op Hagā Do panyyg Jowāw gado dāk jawén paa bā kā m', tamaher'ood hōm mā sahōnh hē tamii Joradān nabyy me habong doo. Taher'oot sa hā raberéd hōm hyb n'aa nesaa doo, ranu kemuun hōm hyb n'aa nesaa do raberéd hōm do heen n'aa, P'op Hagā Do awug hōm hyb n'aa nesaa do sa h'yyb tym gó hanāng doo.

⁴ Hahŷŷ da P'op Hagā Do ky n'aa rod Isajas hād nāng do erih do paa Jowāw ky n'aa:

“Hahŷŷ da tabanawāng bā her'oot do kyyh: Bē tyw n'aa bak'ood dāg da Tak'ēp Hyb N'aa Jawky Doo.

Baad ub da bē tyw n'aa daj'aah.

⁵ Bē geh'aa hōm gaderoh doo.

Bē epug hōm wajau doo, waēē na-āāj hē.

Bē deja hōm ta tyw n'aa gajeroh doo.

Bē benyyw dāg baad ta tyw n'aa.

* **3:1-2** Roma buuj had'yyt nado Tiberijo bag'āas. Hajōng ta wób sa hāj n'aa na-āāj hē tabag'āas. Pon-Sijo Pirato, Eróts, Pirip, Risāān na-āāj hē Tiberijo karom tii, Tiberijo kyy gó ta wób sa hāj n'aa bā rabag'āas doo.

⁶ Tii bā da sahōnh hē badāk hahỹỹ hā habong do rahapāh da nyy da P'op Hagā Do ji tabed'ēep nesaa do mahānh.”†

⁷ Ti m' hajōk rakata dāk Jowāw wē ranu kemuun hyb n'aa. Ti m' Jowāw ky hadoo sa hā:

—Aw'yy p'yyim nāng do taah hadoo bēeh! —nāng mäh. —Nyy da bē ed'oo bē kejēn nesaa do bē hā P'op Hagā Do banoo do mahānh? J'ooj madāk doo me bē ed'oo bē nu kemuun nesaa do mahānh. ⁸ Taw'āāts hē pooj jé bē metāh te hub tado bā nesaa do bē eréd hōm bā. Bē metāh hanām do hā bē moo bok do hā. Bē daab yb manā Abaraām panaa bē hanāk do hā. Bē edoo manāh: “Āā P'op Hagā Do gadoo Abaraām panaa āā bahadoo do hyb n'aa.” P'op Hagā Do karēn bā, tahajaa hahỹ pā tawareem bā Abaraām panaa rado padāg bā —nāng mäh. ⁹ Edaa dāk h'yy kawanereem do P'op Hagā Do ky n'aa etyy doo. Aj'yy myym joom kóm pa tadahēē dāk do tabagēēm hyb n'aa hadoo tii. Sahōnh hē joom tēēg neaak do tagēew jat da, ti tabaju hōm da —nāng mā Jowāw kyyh.

¹⁰ Ti m' rabeaanh ta hā:

—Nyy d' āā bad'oo hỹ ká?

¹¹ Ti m' Jowāw ky hadoo:

—Pawóp hē saroor nāng péh, sét tanoo saroor tamoh pé hā. Waa nāng doo, tanoo waa tamah do waa ta waa uuh —nāng mā Jowāw kyyh.

¹² Ti m' sa wahē n'aa dajēēr n'aa gedaag n'aa an'aa mā Jowāw wē tanu kemuun hyb n'aa.

—Ma matēg —nāk mäh. —Āā ēnh, nyy d' āā bad'oo?

¹³ Ti m' Jowāw ky hadoo sa hā:

—Bē wad'ii manā ta wób —nāng mäh. —Dooch ta bahānh bē ets'ēē sa hā dajēēr. Jāām hē bē ets'ēē Roma buuj ky kajāk doo —nāng mäh.

¹⁴ Ti m' warahén reaanh:

—Āā ēnh? Nyy d' āā bad'oo? —nāk mā warahén sa kyyh.

Ti m' Jowāw ky hadoo:

—Bē eām manā ta wób dajēēr rabanoo hyb n'aa bē hā. Bē ky n'aa tapa manā daap hē ta wób. Bē h'yy gadeja dajēēr bē wahē n'aa bē hā rep'aak do hā, bē hyb n'aa hūūm manā ti bahānh —nāng mā Jowāw sa hā.

¹⁵ Ti m' hajōk do t'ii hēnh kat'aa do rah'yy kahās'āāp Jowāw hyb n'aa. Sa h'yyb gó m' rahyb n'aa newēē. Sa h'yyb gó m' raky hadoo: “Hahỹ né g'eeh P'op Hagā Do H'yyb Dāng Doo, Kristo hād nāng doo?” ¹⁶ Ti m' Jowāw ky hadoo sa hā:

—Ŷ ti hỹyh, bē ŷ nu gemuun naēng me. Ti awāt da tak'ēp hyb n'aa jawyk do bahānh ŷỹ. Hā ŷỹ, ŷ hyb n'aa sakog its ta hā. Ti hyb n'aa dooh ŷ haja bā ta tsyym suun kabo n'aa ŷ do bā† —nāng mäh. —Tii ká P'op Hagā Do Sahee tabanoo da bē hā, tabajēē suun hyb n'aa bē h'yyb tym gó, bē tah'yyb mahūūm hyb n'aa. Tēēg hōō hadoo me baad tabanāw dāk bē h'yyb tym, bē d' tametty —nāng mäh. ¹⁷ Tsyt hē tabetyn hōm da P'op Hagā Do karēn do moo heb'ook doo, tsyt hē ta wób. P'op Hagā Do karēn do moo b'ook doo, banām doo hēnh tabetyn hōm, tabanesaa hēnh ta wób, aj'yy ta nahēē me tetyh hōm do hadoo tiriig ta bóg mahānh. Ta joom ag tiriig tabataa ta tób n'aa yt hā. Ta bóg taju toonh tēēg hōō me, nadēēk doo me —nāng mā Jowāw kyyh Kristo ky n'aa hā.

¹⁸ Hajōng mā Jowāw her'oot sa hā. Panyyg wób gó tabel'ūūm. Baad tametēēk sa hā. Panyyg hanām do taher'oot mā sa hā.

¹⁹ Ti m' Jowāw nabuuj gedoo mā Garirej hāj n'aa wahē n'aa Eróts hād nāng doo, ta hỹjỹ ŷỹm, Erodija, tagat'ēē dāk do hyb n'aa. Hajōng baad nadoo do wób Eróts moo wāt do hyb n'aa na-āāj hē Jowāw nabuuj gedoo mā Eróts. ²⁰ Ti m' ti bahānh tabegyys wāt. Tamejūū mā Jowāw radawāts gēēt ragada-hew'ēēs doo gó.

Jesus Jowāw nu gemuun do panyyg n'aa hahỹyh

²¹ Ti m' ragada-hew'ēēs doo gó radawāts g'ēēd pooj jé m', hajōk do Jowāw nu gemuun bong bā m', Jesus na-āāj mā tanu gemuun wāt. Tanu gemuun bā m', Jesus ky n'aa etsēē bā m', wē kabasēēts wāt. ²² Ti m' P'op Hagā Do Sahee ahying mā ta wē gurii-i hadoo mäh. Ti m' hỹ pong jé naa tamaa ena kán P'op Hagā Do kyyh. Hahỹỹ da m' ta kyyh:

—Ōm tah ŷỹ, tak'ēp ŷ kamahān up doo. Baad ŷ mah'yyb n'yyim —nāng mäh.

²³ 30 ta baab Jesus bahado dāk bā m' tadu doo tamoo wāt do sa mahang.

Jesus wahē makū sa hād ketsén do hahỹyh

Joséh t'aaah red'oo mā Jesus.

Joséh yb makū hād Eri.

²⁴ Eri yb makū hād Matat.

Matat yb makū hād Rewi.

Rewi yb makū hād Mew-Ki.

Mew-Ki yb makū hād Janaj.

Janaj yb makū hād Joséh.

²⁵ Joséh yb makū hād Matatijas.

Matatijas yb makū hād Amos.

Amos yb makū hād Naūm.

Naūm yb makū hād Eseri.

Eseri yb makū hād Nakaj.

† 3:6 Isajas 40.3-5 ‡ 3:16 Pooj ub sa karom rakeboo paa m' sa kariw n'aa tsyym suun. Tii bā sa kariw n'aa tsyym rahets'yyt. Tak'ēp hyb n'aa sakog its Jowāw Jesus matym gó, ta hā hē Jowāw hegāā bā. Ti hyb n'aa dooh tahaj'as pé Jesus wē tamoo wād bā ta hā hē tahegāā bā, tahanāng pé tii.

26 Nakaj yb makū häd Maat.
Maat yb makū häd Matatijas.
Matatijas yb makū häd Semej.
Semej yb makū häd Josek.
Josek yb makū häd Jodah.
27 Jodah yb makū häd Jowanän.
Jowanän yb makū häd Resa.
Resa yb makū häd Serubab.
Serubab yb makū häd Saratijew.
Saratijew yb makū häd Neri.
28 Neri yb makū häd Mew-Ki.
Mew-Ki yb makū häd Adih.
Adih yb makū häd Kosän.
Kosän yb makū häd Ew-Madän.
Ew-Madän yb makū häd Eer.
29 Eer yb makū häd Josuwéh.
Josuwéh yb makū häd Erijés.
Erijés yb makū häd Jorím.
Jorím yb makū häd Matat.
Matat yb makū häd Rewi.
30 Rewi yb makū häd Simijaw.
Simijaw yb makū häd Judah.
Judah yb makū häd Joséh.
Joséh yb makū häd Jonam.
Jonam yb makū häd Erijakim.
31 Erijakim yb makū häd Mereja.
Mereja yb makū häd Mena.
Mena yb makū häd Matatah.
Matatah yb makū häd Natän.
Natän yb makū häd Dawi.
32 Dawi yb makū häd Jesé.
Jesé yb makū häd Obed.
Obed yb makū häd Buwas.
Buwas yb makū häd Saramon.
Saramon yb makū häd Nasöm.
33 Nasöm yb makū häd Aminadab.
Aminadab yb makū häd Adimih.
Adimih yb makū häd Räm.
Räm yb makū häd Eseröm.
Eseröm yb makū häd Peres.
Peres yb makū häd Judah.
34 Judah yb makū häd Jakóh.
Jakóh yb makū häd Isak.
Isak yb makū häd Abaraäm.
Abaraäm yb makū häd Terah.
Terah yb makū häd Nahóh.
35 Nahóh yb makū häd Serug.
Serug yb makū häd Rakaw.
Rakaw yb makū häd Pereg.
Pereg yb makū häd Eber.
Eber yb makū häd Serah.
36 Serah yb makū häd Kaj-Nan.
Kaj-Nan yb makū häd Apasad.
Apasad yb makū häd Sêm.
Sêm yb makū häd Nowéh.
Nowéh yb makū häd Ramék.
37 Ramék yb makū häd Metusarêm.
Metusarêm yb makū häd Enók.
Enók yb makū häd Jaréd.

Jaréd yb makū häd Marareew.
Marareew yb makū häd Kenan.
38 Kenan yb makū häd Enós.
Enós yb makū häd Seet.
Seet yb makū häd Adäw.
P'op Hagä Do t'aah hadoo Adäw makūüh,
P'op Hagä Do pahuunh do hyb n'aa.

4

Jesus Dijab metyy do panyyg n'aa hahÿh

¹ Ti m' Jesus basoop pong hënh tamii Joradän häd doo me naa. Baad mä P'op Hagä Do Sahee h'yyb mahüüm. Ti m' P'op Hagä Do Sahee mahüüm kän Jesus tabanawäng hënh, rabanabok hënh. ² 40 m' ta äh Dijab* metyy mä Jesus. Tabanawäng hënh tabaym bä, dooh Jesus awa bä. 40 ta äh tabahado däk bä m' Jesus mä asa däk tak'ëp.

³ Ti m' Dijab ky hadoo ta hä:

—P'op Hagä Do T'aah mado bä, mamejõ hahÿ pä takawareem däk päw —näng mäh.

⁴ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Doo. Hahÿ da P'op Hagä Do kyy kerih doo: “Ji waa hä had'yyt nado ji bedëp”† —näng mä Jesus.

⁵ Ti m' Jesus Dijab masäk waëë jó. Tii b' naa m' nayyw hë tametëeh ta hä sahõnh hë badäk hahÿ hä hanäng do häj n'aa rabag'ääs doo. ⁶ Ti m' taky hadoo ta hä:

—Mahegää! —näng mäh. —Sahõnh hë ta ti ÿ anoo da a hä. Sa wahë wahëh mabahadoo ÿ an'oo bä. Sahõnh hë hanäm doo, hetsooh do ta hä hanäng do ÿ anoo da a hä —näng mäh. —ÿ ti ta ti gadoo. ÿ ta danäh. Ti hyb n'aa ÿ anoo ÿ karën pé hä —näng mäh. ⁷ —Sahõnh hë ÿ banoo a hä, wë ÿÿ, tüü, a taron nuu me ÿ mawehëë bä —näng mä Dijab kyyh.

⁸ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Hahÿ da P'op Hagä Do kyy kerih doo: “Jääm hë P'op Hagä Doo, bë hagä n'aa, bë wehëë. Jääm hë ta ti bë hyb n'aa jew'yyk, bë ky daheeh”‡ —näng mä Jesus.

⁹ Ti m' Jesus Dijab mahüüm kän Jerusarënh hënh. Ti m' tabatsyyd hõm P'op Hagä Do tób n'aa jó p'op nu däk doo hënh tabasëëk hyb n'aa. Ti m' taky hadoo:

—P'op Hagä Do T'aah mado bä, —näng mäh —keréd hyy tüü babä naa. ¹⁰ Hahÿ da P'op Hagä Do kyy kerih doo —näng mä Dijab kyyh: “P'op Hagä Do mejüü da ta ääs baad õm rabahag'ääs hyb n'aa. ¹¹ Õm da ragadoo p'op pä hä a tsyyim taganadas hyb n'aa”, § näng P'op Hagä Do kyyh —näng mä Dijab.

¹² Ti m' Jesus ky gadoo:

* 4:2 Gereg kyy me ramaneëënh Nesaa Do Yb, Dijab. “Ji taky n'aa tapa had'yyt doo”, tahanäng péh ti Dijab. † 4:4 Dew-Teronom 8.3 ‡ 4:8 Dew-Teronom 6.13 § 4:11 Saaw-Mo 91.1, 12 ** 4:12 Dew-Teronom 6.16

—Hahÿÿ da na-ããj hê P'op Hagä Do kyy kerih doo: “Mamety manä P'op Hagä Doo, a hagä n'aa”^{**} —näng mä Jesus.

¹³ Ti m' Dijab bahajaa bä kä Jesus tamety doo, tabahöm dó Jesus mahänh.

Ta panang bä Jesus raty n'aa ges'yyk do panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁴ Ti m' Garirej häj n'aa hênh Jesus babaaj höm kân. Baad mä P'op Hagä Do Sahee h'yyb mahüüm mä Jesus. Jê pad'yyt hê Garirej häj n'aa bä rapanyyg enä höm kân mä ta ky n'aa.

¹⁵ Tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot do yt hä tama metëek mäh. Sahönh hê m' raj'aa etsë ta hä.

¹⁶ Ti m' panang Nasaréh hênh tabahöm, tabawäng do paa hênh. Saab hä kä m' tabahöm tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot doo hênh, tabehed'oo doo da. Ti m' tabas'ëëg gëet P'op Hagä Do kyy kerih do taner'oot hyb n'aa. ¹⁷ Ran'oo däk mä ta hä P'op Hagä Do ky n'aa rod, Isajas makü erii wät do paah, ta heen n'aa. Kapöös mä ta ti ma kahé bäh. Tii b' mä tabapyn, taw'yyt mä ta hä kerih doo. Hahÿÿ da m' takerih:

¹⁸ “Hä ÿ P'op Hagä Do Sahee banäng.

ÿ tasëew höm tsyt hê, P'op Hagä Do Panyyg Hanäm Do

kasuud is do sa hä ÿ maher'oot hyb n'aa.

ÿ tajejüü ÿ bed'ëëp hyb n'aa ta wób moo gö naa.

ÿ tajejüü ty temah do ÿ matym nä padëek hyb n'aa.

ÿ tajejüü tak'ëp rarejää do ÿ bed'ëëp hyb n'aa sa moo gö naa, rabahöm hyb n'aa.

¹⁹ ÿ tajejüü hahÿÿ da ÿ maher'oot hyb n'aa sahönh hê sa hä:

Kaja kân P'op Hagä Do ji tat'yyd mehün doo.”^{††}

²⁰ Ti m' tabahëëj jëng bä taner'oot doo, tap'öøj däk mä p'aa hênh kerih doo. Tan'oo däk mä p'aa hênh tób kaser n'aa hä. Sahönh hê m' tii b' hat'oonth do baad mä rabahag'ääs Jesus wê. Ragada mä taber'oot. ²¹ Ti m' taky hadoo:

—Naga hê, bë hapëë kân tadu dahëë kân kerih do ÿ ner'ood wät doo kä —näng mäh.

²² Ti m' sahönh hê tii b' hat'oonth do baad mä raj'aa etsë ta hä. Rahyb n'aa meunh mä baad ta her'oot do hä. Ti m' rakaner'oot jê hat'oonth doo. Hahÿÿ da m' sa kyyh:

—Nyy d' tii éh? Joséh t'aah nado ti hÿÿh? —näk mäh.

²³ Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—ÿ hapäh né tii, hahÿÿ da bë kyyh bë ky hetëg hä: “A daaj hê makebiin mediko mado bä”, näk da bëëh —näng mäh. —Hahÿÿ da d' bë kyyh: “Taw'ääts hê mamoo wäd meuj n'aa näng doo, babä, a panang bä, Kapar-Naüm bä mapahuunh doo da, ää ky n'aa napäh doo da ra her'oot doo”, näk da bëëh —näng mä Jesus sa hä.

²⁴ Ti m' taky hadoo ênh sa hä:

—Ta panang bä, tabawäng doo bä, dooh P'op Hagä Do ky n'aa rod ragado bä. Né hup ÿ né hê ta ti ÿ her'oot doo. ²⁵ Eriij hawät noo gö m', hajök mä Isaraéw häj n'aa bä patug tema bong do kas'uut doo, tak'ëp sahönh hê rabas'aah noo gö m', tamawoob hê ta baab bahänh tanadots wät do hyb n'aa. ²⁶ Ti hadoo né hê m', dooh m' P'op Hagä Do mejö bä Eriij sa wê tamasa hyb n'aa. Tamejüü ta s'ee hênh ÿÿnh patug tamah do bawät bä. Panang Sarep-Ta häd näng doo bä tabawät. Häj n'aa Sidön häd näng doo bä tii. Baad mä tamasa tii. ²⁷ Ta jawén mäh, P'op Hagä Do ky n'aa rod seeh, Erisew häd näng do hawät noo gö m', hajök mä nahëë enäh doo, rog manahuuh do Isaraéw häj n'aa bä. Ti hadoo né hê m', dooh m' sa nahëë Erisew ado höm bä. Jääm né m' sét hê tanahëë do höm, Namah häd näng doo. Sirija häd näng do buuj mä tii —näng mä Jesus sa hä.

²⁸ Ti m' tii b' hat'oonth do ramaa napäh bä m', tak'ëp mä rakawaj'ään kân ta wê.^{††}

²⁹ P'op mä rabes'ëëg b'ëëh. Kawaj'ään gö m' Jesus ramahüüm panang bä naa, p'op tabadoo hênh. Gadarong doo gö m' rakarên radawäts hyy paawä tadajëp hyb n'aa. ³⁰ Ti m' Jesus bahöm sa mahänh, sa mahang mä tatabëb.

Jesus habëë höm mera do hadäk do panyyg n'aa hahÿÿh

³¹ Ti m' Jesus bahyng panang Kapar-Naüm häd näng doo hênh, häj n'aa Garirej häd näng doo bä. Ti m' Saab hä kä tadu doo tama metëek sa hä P'op Hagä Do panyyg. ³² Ti m' maa new'ëë do rahyb n'aa meunh mäh. Rawén meuj bong mäh, hyb n'aa jawyk do ky n'aa me tama metëek do hyb n'aa m'. ³³ Ti m' tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot doo gö m' tabasoooh a'jyy karap'aar h'yyb nesaa doo, mera doo. Ti m' tak'ëp mä ta kyyh:

³⁴ —Ej! H'ëëd makarên ää wê Jesus Nasaréh buuj? Ää marejää mawén na! —näng mäh. —ÿ hapäh öm baad ub. Öm P'op Hagä Do hanaa, tak'ëp hanäm doo, baad hadoo doo moo wëëd öm —näng mä ta kyyh.

³⁵ Ti m' Jesus geäm wät karap'aar h'yyb nesaa do ta hä hadäk doo. Ti m' taky hadoo:

†† 4:19 Isajas 61.1-2 †† 4:28 Rawén kawaj'ään bong, rahapäh do hyb n'aa nyy d' Jesus hanäng pé Eriij, Erisew sa panyyg gö sa hä tamaher'oot doo. Ta ti sa hä Eriij, Erisew masa do paah, dooh sa häj n'aa babuuj rado bä. Dooh m' Jesus pahuuj bä sa matym haj'aa rakarên doo da, tahanäng péh.

—Er'ood manäh! Bag hēnh! Ahōm aj'yy mahānh —tah'eed hōm mäh.

Tii bā m' aj'yy karap'aar h'y'yb nesaa do dawäts jat tüü sahōnh hē sa matym gó. Ti m' karap'aar h'y'yb nesaa do bahōm kán, ta hā hadäk do paah. Tabanyyh bā dooh tarejā bā aj'yy. ³⁶ Ti m' tii bā kata b'ēeh do rameuuj bong mäh, raky n'aa jōg bong mäh. Ti m' raky hadoo:

—H'ēed pé ti tama metēek hahȳy hā? Hyb n'aa jawyk doo me, hejoonh doo me tamejūū karap'aar h'y'yb nesaa do rabanyyh hyb n'aa. Raky daheeh né hē —näk mä sa kyyh.

³⁷ Ti hyb n'aa m' dawēē Jesus ky n'aa däg däk Garirej häj n'aa hēnh.

Jesus nahēē sog hōm do panyyg n'aa hahȳy

³⁸ Tii ká m' Jesus banyyh tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot doo bā naa. Simaw tób hēnh mä tabahōm. Ti m' Simaw mayyn asooh mäh. Tak'ēp oom ta hā. Ti m' Jesus hā rabaher'oot tamasa hyb n'aa. ³⁹ Ti m' p'eets hē tabana gēēt Simaw mayyn hasooh hēnh. Tameduuk mä oom keréd hōm hyb n'aa. Ti m' oom keréd hōm. Nayyw hē m' Peed mayyn moo wäd däk sa waa.

⁴⁰ Ti noo gó né hē, tug bā ká m', papȳy badēē hyng bā ká m', Saab bahēēj jēng jawén paa bā, Kapar-Naūm buuj ramēnaa sahōnh hē nahēē enäh doo. Hajōk mä sa nahēēh. Ti m' sét ken'y'yh hā tamoo däng. Sa nahēē tahehēen hōm mäh. Ahub padēek mäh. ⁴¹ Karap'aar h'y'yb nesaa doo, ta wób sa hā hanäng do enä kán mä sa hā hanäng do paah. Raban'y'yh bā m' tak'ēp mä sa kyyh:

—P'op Hagä Do T'aah né hē ōm —näk mä karap'aar sa kyyh.

Ti m' Jesus ky ge'y'ym mäh. Dooh m' Jesus an'oo bā karap'aar h'y'yb nesaa do rer'ood bā, rahapäh do hyb n'aa m', Jesus ta ti Kristo P'op Hagä Do H'y'yb Däng Doo.

⁴² Ti m' jati pé tapaj'ēē bā, Jesus bahōm dawē hā, rabanabok hēnh. Ti m' Jesus rabesoos jé pad'y'yt hē. Ti m' Jesus rama-muun bā ká m' retsēē ta hā sa panang bā tabaym hyb n'aa. ⁴³ Ti m' taky hadoo sa hā:

—P'op Hagä Do bag'āas do ky n'aa hanäm do y'karēn y'her'oot panang wób hēnh na-āāj né hē. Ti hyb n'aa y' P'op Hagä Do mejō hyng —näng mä Jesus kyyh.

⁴⁴ Ti m' tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot do yt hā m', sahōnh hē Judah häj n'aa panang bā tama met'ēeg kán mäh.

5

Jesus ats'y'yt do ta sii habong do pan'aa panyyg n'aa hahȳy

¹ Ti m' ta see pé noo gó m' karaj'aa Gene-saréh* häd näng do nabyy me Jesus ma

metēek. Hajōk doo, P'op Hagä Do ky n'aa maa new'ēē doo, gata'uuk mä ta hā. ² Ti m' pawóp hē marakate tabahapäh ta nabyy me, tah'y'yb h'oo n'aa. Karahi rahets'y'yt mä marakate danäh hā. ³ Ti m' tagatsēg sooh marakate see gó. Simaw mä marakate danäh. Ti m' tabetsēē taūūj hōm hyb n'aa dawē hā marakate. Tii b' naa m' tama met'ēeg kán.

⁴ Ti m' tabahajaa bā ká tama metēek doo, tamejūū Simaw tabadajong hēnh marakate t'ī hēnh radatu hyb n'aa tah'y'yb nahēēh.

—T'ī hēnh bē mo haj'aa enäh da —näng mä Jesus Simaw hā.

⁵ Ti m' Simaw ky hadoo:

—Wahēh ȳy, —näng mäh —atsēm had'y'yt hē āā baboo paawā, dooh āā mo haj'aa péh. Ti hadoo né hē, mamejūū do hyb n'aa y' datu p'aa hēnh karahi —näng mäh.

⁶ Ti m' tii d' rabad'oo bā ká m', hajōng mä tah'y'yb karahi gó. Tak'ēp hajōng do hyb n'aa karahi gekog bong. ⁷ Ti m' marakate see gó hat'oonh do ranaēēnh ramasa hyb n'aa. Ti m' tah'y'yb rabata tooj kán marakate gó. Pawóp hē marakate gad'ēē däk mäh. P'eets hē paawā m' tabagy'yb paawā marakate tah'y'yb jawyk hā.

⁸ Ti m' Simaw Peed bahapäh bā m' Jesus ky haj'aa, ta taron nu paa me tabahy häng mä Jesus wē. Ti m' taky hadoo:

—Ahōm mahānh ȳy, wahē ȳy. Dooh y' haja bā a matym gó y' ag'ēēd bā, nesaa do moo hew'ēēt do hyb n'aa y' ȳh —näng mäh.

⁹ Simaw ta hataa daheeh rameuuj bong mä hajōng do hyb n'aa tah'y'yb. ¹⁰ Sebedew taah, Tsijaag, Jowāw häd enäh doo, Simaw kanatēē, ti na-āāj mä rameuuj bong. Ti m' Jesus ky hadoo Simaw hā:

—E'y'ym manäh —näng mäh. —Ajy'yy, ȳy sag hadoo da ōm h'ȳy ká, P'op Hagä Do hā rah'y'yk ka'eeh hyb n'aa —näng mä Jesus.

¹¹ Ti m' hood jó ká ratak'yg jat marakate ká. Sahōnh hē raberéd hōm. Ah'ūūm kán mä ta sii.

Rog manahuuh do Jesus haso däk do panyyg n'aa hahȳy

¹² Ti m' panang s'ee hēnh Jesus mamuun mä aj'yy rog manahuuh do hanäng doo. Tak'ēp mä ta hā däg ta rog. Jesus tabahapäh bā m', ahyy häng mä tüü, tetsēē mä Jesus bado hōm hyb n'aa ta nahēēh:

—Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Doo, —näng mäh —makarēn bā mahajaa né hē nahäh y' mado hōm —näng mä ta kyyh.

¹³ Ti m' Jesus moo däg ta hā. Ti m' taky hadoo:

—Ej. Y' karēn —näng mäh. —Has'oo däg! —näng mä ta kyyh.

Ti m' nayyw hē ká m' ta nahēē badoo wät. Has'oo däg kán mäh.

* 5:1 Karaj'aa häd see Garirej.

14 Ti m' Jesus baher'oot ta hā:

—Maher'ood manā ta wób sa hā —nāng mäh. —Ahöm jajé naga hē P'op Hagā Do tób n'aa yt hā moo wāt do wē. Mametā ta hā om has'oo dāk doo. Mamoo wād Mosees mejüü do paah, ta ti hedoo pé ji nahëe badoo wāt do heen n'aa, p'aa hēnh baad mabahadoo hyb n'aa P'op Hagā Do matym gó, baad sahōnh hē rabahapäh hyb n'aa om has'oo dāk doo —nāng mā Jesus ta hā.

15 Ti m' Jesus mejō né paawā m' ta wób tamanaher'oot hyb n'aa, jé pad'yyt hē nayyw hē rapanyyg enā hōm mā Jesus ky n'aa hā. Ti hyb n'aa m' hajök han'aa ta wē ramaa newëe hyb n'aa tama metëek doo. Ta wób nahëe enäh do na-āāj hē an'aa ta wē tabaheso hōm hyb n'aa sa nahëeh. 16 Ti m' Jesus, ta see pé noo gó, tabehüüm takabanawāt hēnh taky n'aa etsëe hyb n'aa P'op Hagā Do hā.

Aj'yy k'yy gadóm do Jesus haso dāk do panyyg n'aa hahÿÿh

17 Hÿ hadoo mäh, ta see pé noo gó, tób gó Jesus ma metëek bā kā, Parisëw ramaneënh doo, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do na-āāj mäh, ti at'oonh mā maa new'ëe do sa mahang. Jé pad'yyt hē naa rabena. Garirej, Judah hād enäh do hāj n'aa bā naa rabana. Jerusarēnh hēnh naa ta wób rabana. Baad ub P'op Hagā Do hejój Jesus h'yyb gó tabawāt nahëe enäh do sa nahëe tawén do hōm. 18 Ti m' ajyy wób ramanaa mā nahëe nāng doo, nawāt doo. Ratóg nā ta tyng jó. Rakarēn paawā m' ramajëe suun tób gó Jesus wē. 19 Du daa m' rakad'oo pé gatag'uu dāk do hyb n'aa m' hajök doo. Ti m' p'op ramasäk. Ratyw n'aa gas'ëes mäh, ti m' tii b' naa m' ramahy kån kata dāk do mahang Jesus bagëet bā. 20 Ti m' Jesus h'yyb hapäh bā m' hat'ook do rah'yy ka'eeh do ta hā, nawāt do hā taky hadoo:

—Najis ÿÿ —nāng mäh. —Nesaa do a h'yyb tym gó hanāng kado hōm —nāng mäh.

21 Ti m' Parisëw, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do na-āāj hē raky hadoo sa h'yyb gó:

—Nyy d' mā hÿ ta hā! —nāk mäh. —P'op Hagā Do taky n'aa rejāā hahÿÿ hā. Jāām né hē P'op Hagā Do hajaa nesaa do ji h'yyb tym gó hanāng do tado hōm bā —nāk mā sa h'yyb gó.

22 Jesus h'yyb hap'ëeh mā sa h'yyb. Ti hyb n'aa m' tabeaanh sa hā:

—Hëd n'aa tii da bē hyb n'aa newëe bē h'yyb gó? —nāng mäh. —Bē ÿ h'yyb hapäh —nāng mäh. 23 —Nyy da nahejooj bē hā? “Kado hōm nesaa do a h'yyb tym gó hanāng do paah”, ji noo bā? “As'ëeg g'ëed, awād däg”, ji noo bā? —nāng mā Jesus sa hā.

24 Ti m' taky hadoo ënh sa hā:

—Hÿÿ kā da —nāng mäh. —Bē bahapäh hyb n'aa ÿÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo, ÿ hajaa sa hā hanāng do nesaa do ÿ ado hōm bā, ÿ haso dāk da nahëe nāng doo —nāng mā Jesus kyyh.

Tii bā m' k'yy gadów dāk do hā taky hadoo:

—As'ëeg g'ëed, mado däg a tyng, ahöm kā a tób hēnh —nāng mā Jesus ta hā.

25 Ti m' nayyw hē kā tabas'ëeg g'ëed kån, tabado dāk ta tyng kā, ahöm kån sahōnh hē m' rabahapëe kån. P'op Hagā Do hā taj'aa etsë mā tababaaj hōm bā kā. 26 Sahōnh hē hap'ëeh do rameuuj bong mäh. P'op Hagā Do hā m' raj'aa etsë. Ti m' rah'yyb e'ÿÿm bong. Ti m' raky hadoo:

—Meuj n'aa nāng do āā hapäh naga hē —nāk mā sa kyyh.

Rewi hād nāng do Jesus naëenh do panyyg n'aa hahÿÿh

27 Ti m' ta jawén Jesus bahōm bā kā panang bā naa, taw'yyt mā Rewi hād nāng doo. Roma buuj ky gabuuj dajëer ragahed'aak bā m' tabasoo. Ti m' Jesus ky hadoo ta hā:

—B'ëep ana wē ÿÿ, hëp ÿ hata mabahadoo hyb n'aa —nāng mäh.

28 Ti m' Rewi bas'ëeg gëet, sahōnh mā taberéd hōm, ti m' ahöm kån mā ta sii.

29 Ti m' Rewi moo wāt mā ta tób bā sa tā, sa waa Jesus tatsebé do ky n'aa, Jesus taweh'ëeh do ky n'aa. Hajök dajëer gahed'aak doo, Rewi hep'ëeh doo, ta wób na-āāj mā tatsyyd bong do rabana rabawa hyb n'aa ta sii. 30 Ti m' Parisëw, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do Parisëw wób hedoo doo, hād kawaj'āan gó m' rabeaanh Jesus ma matëg sa hā:

—Hëd n'aa bē bawëh, bē beëek dajëer gahed'aak do sa sii, ta wób na-āāj hē nesaa do moo heb'ooch do sa sii? —nāk mā sa kyyh.

31 Ti m' Jesus ky hadoo sa hā:

—Nahëe temah doo, dooh rahōm bā mediko wē. Nahëe enäh do ti hah'üüm ta wē. 32 Dooh ÿ ahyy bā hÿ pong jé naa P'op Hagā Do karēn doo da habok red'oo do ÿ naëenh hyb n'aa. ÿ ahyyng, nesaa do moo heb'ooch do ÿ naëenh hyb n'aa, nesaa do raberéd hōm hyb n'aa, P'op Hagā Do hā rah'yy ka'eeh hyb n'aa kā —nāng mā Jesus kyyh, Parisëw sa hā.

Jesus hā reaanh do ratayy do ky n'aa hahÿÿh

33 Ti m' h'yy gaëej gó raky hadoo ta hā:

—Jowāw nu gahem'uun do ma matëg ranawa P'op Hagā Do rahyb n'aa esee do heen n'aa, P'op Hagā Do hā raky n'aa etsëe. Tii da na-āāj hē Parisëw ma matëg rabad'oo. Tii d' nado a ma matëg. Ti rawa had'yyt hē. Reëg had'yyt hē —nāk mäh.

34 Ti m' panyyg ky n'aa gó Jesus ky gadoo. Hahÿÿ d' mā ta kyyh:

—Ket'ëë do jäm n'aa hënñ ji ats'yyt doo, dooh tahaja bã ji mejõ bã ratabëej bã ranoo kanawa do heen n'aa ta patug pan'aa sa mahang tag'ëed bã. Jãm bawät nä bã ji ats'yyt do rawëë had'yyt hë. Dooh ratay bã. ³⁵ Ti awät da sa najiis, ta patug pan'aa, rado hõm sa mahãnh. Ti noo gó da ratay kãn† —näng mäh.

³⁶ Ti m' panyyg see ky n'aa gó taky hadoo: —Dooh ji as'ëed bã ji saroor papuuj bãh ta säg hã ji gasyyp hyb n'aa. Tii d' ji adoo bã ji rejãã ji saroor papuuj. Papuuj bãh dooh baad tado bã saroor säg hã —näng mã ta kyyh. ³⁷ —Ti hadoo né hë uwa bëeh hã. Dooh ji gedu bã uwa bëeh papuuj hegãñ sooh do pan'aa ta hood b'éé byy säg gó. Tii d' ji adoo bã, uwa bëeh egãñ so bã, ta hood säg ganabãh hõm. Tii bã kã, uwa bëë waho bëeh da, ta hood kã karejã kãn† —näng mäh. ³⁸ —Uwa bëeh papuuj ji geduuh ta hood papuuj gó, keh'üüs doo gó —näng mäh.

³⁹ Ti m' taky hadoo ënh ta see ky n'aa gó: —Jé uwa bëeh mahÿñh do hajõõ ta baab haso däk do heëek doo, papuuj dooh tage-naag bã. “Taw'ãäts hë pooj näh”, näk sa kyyh[§] —näng mã Jesus.

6

Saab ky n'aa hahÿyh

¹ Hÿ hadoo mã Saab, Judah buuj rakame-hehãk do noo gó, Jesus ta ma matëg sa sii joom tiriig banãng doo me m' ratabës. Ramahõm me m', ta ma matëg tiriig ag mã raberik ta byyh banyyh hyb n'aa, tiriig rabawa hyb n'aa. ² Ti m' Parisëw sa sii habok do raky hadoo sa hã:

—Héd n'aa bë ky nadaheeh ër ky n'aa jaw'yyk do Saab ky n'aa hã? Saab hã bë moo bok* —näk mã sa kyyh.

³ Ti m' Jesus ky hadoo sa hã: —Dooh bë ner'ood bã g'eeh nyy da ër wahë makü Dawi bad'oo, tii, ta hataa rabas'aah bã? ⁴ Dawi ajëë suun P'op Hagã Do sa hã kahesé do tób n'aa yt hã, ti m' tabadoo pãw P'op Hagã Do sa hã kahesé do tób n'aa yt hã hatoonh doo, ti m' tabawa. Ti m' tanoo mã ta hataa rabawa. Jããm né hë paawã ta ti tób yt hã moo heb'oooh do haw'aa ta ti pãw Mosees ky n'aa jaw'yyk do an'oo bã† —näng mã Jesus sa hã.

† 5:35 Hahÿy d' Jesus hanãng pé ta tii: Ta ma matëg sii tabawät nä bã, dooh ratay bã. Sa mahang Jesus badoh bã, tii bã da ratay kãn. † 5:37 Hahÿy da Jesus hanãng péh: Dooh ji mekuuj bã papuuj tama metëek doo, pooj jé rabahed'oo do paa da. § 5:39 Dooh papuuj Jesus ma metëek do rakarën bã, tahananãng pé m' tii. Ragenaag däk pooj jé rabahed'oo doo. Dooh rakarën bã reréd bã tii. *

6:2 Dooh ji moo wäd bã Saab hã Mosees ky n'aa jaw'yyk do mejüü. Tak'ëp Parisëw rahyb n'aa jew'yyk Saab. Sa hã m' Jesus ma matëg ramoo bok tiriig ag rateh'yyk do hyb n'aa. † 6:4 Jããm né hë paawã P'op Hagã Do sa hã kahesé do tób n'aa yt moo heb'oooh do haw'aa ta ti pãw, P'op Hagã Do sa hã kahesé do tób n'aa yt hã moo heb'oooh do sa wahë n'aa anoo Dawi rabawa, Dawi tat'yyd mehüñ do hyb n'aa. † 6:15 Judah buuj sa hãj n'aa bã Roma buuj ramejüü noo gó, Judah buuj wób rakarën rakamaj'ii Roma buuj sa wë. Dooh rakarën bã Roma buuj mejõ bã sa hã. Roma buuj wë kamaj'ii do ramaneëñh Serot . Ta ti sa see paa apãh ta ti Simaw rawën maneëñh “Simaw Serot”.

⁵ Ti m' Jesus ky hadoo ënh sa hã:

—ÿÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo, ÿ né hë ti Saab ky n'aa hã mejüü doo —näng mã Jesus kyyh sa hã.

Moo gadóm do panyyg n'aa hahÿyh

⁶ Ta see pé noo gó m', Saab see hã m', Jesus bahõm ënh tób P'op Hagã Do panyyg rayd naherot doo hënñ. Ti m' tama met'ëeg kãn P'op Hagã Do ky n'aa. Ti yt hã m' tabasoooh aj'yy moo gadóm doo. Ta hub mã ti gadóm. ⁷ Ti m' Parisëw, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do na-ããj hë m' ramatakëë mã Jesus aj'yy moo tahaso däg bã Saab hã. Ta moo tahaso däg bã Jesus moo wät né hë Saab hã kã sa hã. Rakarën paawã m' Jesus raky n'aa tapaa Jesus ky nadaheeh do Mosees ky n'aa jaw'yyk doo. ⁸ Jesus hapãh mã sa h'yyb. Ti m' Jesus ky hadoo aj'yy moo gadóm do hã:

—Ag'ëed däg sa mahang —näng mäh.

Ti m' aj'yy as'ëeg g'ëed kãn. ⁹ Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—ÿ eañh bë hã —näng mäh. —Nyy da ër ky n'aa jaw'yyk do metëek Saab ky n'aa hã? H'ëed ti taw'ãäts hë ji moo wät Saab hã? Baad hadoo do ji moo wät, nesaa do ji moo wät? Ji da hadoo do ji ed'ëep Saab hã, ji da hadoo do ji daij'ëep Saab hã? —näng mã Jesus kyyh sa hã.

¹⁰ Ti m' taty kaw'õöd däg kãn sa wë. Ti m' aj'yy hã kã taky hadoo:

—Madajoow a mooh —näng mäh.

Ti m' ta moo tadojoow däk. Ahub däg kãn mäh, baad däg mã ta moo kã. ¹¹ Ti m' tak'ëp mã Parisëw, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do na-ããj hë m' rakawaj'ããñ kãn Jesus wë. Kaner'oot mã nyy d' rabad'oo ta hã.

Jesus asëm do 12 hedoo do tamejüü do pan'aa panyyg n'aa hahÿyh

¹² Ti m' ta jawën Jesus basëek waëë jó taky n'aa etsëë hyb n'aa. Taky n'aa ets'ëë had'yyt hë m' atsëm. ¹³ Ti m' tabawag hõm bã kã tanaëñh mã ta wë sahõnh hë ta ma metëek doo. Tasëew hõm mã 12 sa mahang habong doo, tamejüü do rabahadoo hyb n'aa. ¹⁴ Hahÿy d' mã tasëew hõm do sa hãd: Simaw mäh, Peed ta hãd n'oo däk doo. Ta jawën mã ãn-Deréh, Simaw hÿÿj. Ta jawën mã Tsijaag, Jowãw, Pirip, Batoroméw,

15 Matew, Toméh, Tsijaag Aw-Pew t'aah, Simaw "Serot" ramaneënh doo,[†] 16 Judas (Tsijaag t'aah), Judas Ikarjot kä m', Jesus haëëj däk do maji hä.

Jesus metëek do nyy da P'op Hagä Do bad'oo ji hä panyyg n'aa hahyÿh

17 Ti m' Jesus ta ma matëg daheeh rabahyng waëë jó naa. Ta hõõ bä m' rabaym dó tabasatë bã. Hajök ta hataa wób tii bã hab'ëeh. Hajök né hë m' ta wób tii bã m' rakata padëek. Judah häj n'aa bã naa m' rabana ta wób. Jerusarënh bã naa m' ta wób. Panang Tiir, Sidõn häd enäh doo, akajar nabyy me badäk doo bã naa m' ta wób. 18 Tii bã m' rabana Jesus ma metëek do ramaa newëë hyb n'aa. Nahëë enäh do na-ääj mã rabena Jesus basog hõm hyb n'aa sa nahëeh. Sa mahang ti abong karap'aar h'yyb hä hadäk doo. Jesus hebëë hõm mã karap'aar h'yyb nesaa do sa hä hanäng do paah. Heso padëek mãh. 19 P'op Hagä Do anoo ta hejój tabahajaa hyb n'aa sahõnh hë sa nahëë tasog hõm hyb n'aa. Ti hyb n'aa m' sahõnh hë rakarënh mã ta hä ramoo kajäk.

20 Ti m' ta ma matëg wë Jesus ty däng, ti m' taky hadoo sa hä:

—P'op Hagä Do ky n'aa edëng bëeh, kas'uut doo,

P'op Hagä Do bag'ääs do karapee bë bahadoo do hyb n'aa.

21 —P'op Hagä Do ky n'aa edëng bëeh, hÿÿ kä has'aah doo,

ta jawén kä bë waa enäh do hyb n'aa.

—P'op Hagä Do ky n'aa edëng bëeh, hÿÿ kä h'yy kame'oot doo,

ta jawén bë kawew'aam bë tsebë do hyb n'aa.

22 —P'op Hagä Do ky n'aa edëng bëeh, hëp ÿ n'aa, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jë Hana Do hyb n'aa, bë wë rah'yy gaëëj bã, bë raty n'aa gesyyg bã, bë raky n'aa rejä bã, nesaa do bë ky n'aa ran'oo bã. 23 Baad had'op do P'op Hagä Do anoo da bë hä ta sãm hÿ pong jë. Ti hyb n'aa taw'ääts hë bë tseb'ee tii d' bë hä radoo bã. Bë getsëg da tak'ëp bë tsebë do hyb n'aa. Tii d' né paa sa wahë makü rabad'oo P'op Hagä Do ky n'aa rod sa hä, rarejää na-ääj hë sa hä —näng mã Jesus.

24 —Ta wób dooh da rah'yy gadajaa bã.

Baad nado da bë hä da hë tak'ëp ma näng doo,

ta jawén kä dooh bë gado wäd bã do hyb n'aa hanäm doo.

Sahõnh hë bë gado wät paah.

25 —Baad nado bë hä da, da hë tak'ëp waa enäh doo,

ta jawén bë basaah do hyb n'aa da.

—Baad nado bë hä da, da hë bë kawew'aam doo,

ta jawén bë h'yy kame'oot do hyb n'aa da, bë h'yy katón do hyb n'aa da.

26 —Baad nado bë hä da sahõnh hë bë hä raj'aa etsëë bã.

Tii d' né paa sa wahë makü raj'aa etsë P'op Hagä Do ky n'aa rod heh'äät nadoo doo. §

Ji maji ji kamahän do panyyg n'aa hahyÿh

27 Ti m' Jesus ky hadoo ënh:

—Bëeh, ÿ her'oot do maa new'ëë doo, ÿ maher'oot hahyÿ da: Bë kamahän da bë maji. Bë moo bok baad hadoo do bë wë h'yy gaëeh do hä. 28 Bë ky n'aa edëë bë ky n'aa wasee do hä. P'op Hagä Do hä bë ky n'aa ets'ëë bë hä rejää doo —näng mãh.

29 —Öm rapa ewyh bã manu mebyng hyb n'aa paawä, mamabaaj manäh. Man'oo a ta pa s'ee hënh rabewyyh hyb n'aa. A hatsë a hä hadäk do rado hõm bã, na ramahüüm a saroor na-ääj hë. 30 Man'oo a hä retsëë doo. A ma rado hõm bã, mamejõ manä ragabaanh. 31 Taw'ääts hë bë moo boo ta wób sa hä baad hadoo doo, bë karën do bë hä ramoo bok doo —näng mã Jesus kyyh.

32 —Jääm né hë bë kamahän bã bë hä kamahän doo, dooh P'op Hagä Do bë taj'aa etsëë bã tii d' bë bad'oo do hyb n'aa. Nesaa do moo heb'ooh doo, ti na-ääj hë rakamahän sa hä kamahän doo. Ti hyb n'aa bë hä kamahän do bë kamahän bã, dooh sa bahänh bë ado bã. 33 Baad hadoo do bë moo boo bã bë hä baad hadoo do moo bok do sa hä, dooh P'op Hagä Do bë taj'aa etsëë bã tii d' bë bad'oo do hyb n'aa. Nesaa do moo heb'ooh doo, tii d' né hë rabad'oo ënh. 34 Jääm né hë bë an'oo bã bë dajëer uuh hedoo doo, bë waa hedoo doo, p'aa hënh hab'aanh do hä, dooh P'op Hagä Do bë taj'aa etsëë bã tii d' bë bad'oo do hyb n'aa. Nesaa do moo heb'ooh doo, ti na-ääj né hë tii da né hë rabad'oo ënh sa da hadoo do hä. Ragahëen p'aa hënh rabaj hõm doo. 35 Dooh tii d' bë adoo bã —näng mãh. —Bë kamahän bë maji. Baad hadoo do bë moo boo sa hä. Bë an'oo retsëë doo. Bë gadaa manä p'aa hënh rabaj bã. Tii bã da baad had'op do P'op Hagä Do banoo bë hä ta sãm. Sahõnh Hë Sa Bahänh Hadoo Do taah bë tii bã. P'op Hagä Do ky enyym tamasa do baad ganadoo do sa hä, ky nes'aa do sa hä na-ääj hë. 36 Taw'ääts hë ta wób kamahän gó bë t'yyd mehün bë Yb, P'op Hagä Do t'yyd mehün doo da.

Ji da hadoo do ji ky n'aa netyy do panyyg n'aa hahyÿh

§ 6:26 Baad nado sa hä Jesus wén her'oot, P'op Hagä Do rejää do hyb n'aa da sa hä, ta ky n'aa rod heh'äät nadoo do tarejää do paa hadoo.

³⁷ —Bē ky n'aa ety manā ta wób, dooh tii bā bē P'op Hagā Do ky n'aa ety bā kã. Baad nadoo do hã bē ky n'aa ety manā bē da hadoo do sa mo haj'aa p'ãã, dooh bē tii bā P'op Hagā Do ky n'aa ety bā bē mo haj'aa p'ãã. Bē hyb n'aa mabaan sa hã taw'ãats hē nadoo do sa mo haj'aa hã, tii bā da P'op Hagā Do mabaan nesaa do bē mo haj'aa hã. ³⁸ Bē an'oo ta wób sa hã, tii bā da P'op Hagā Do banoo bē hã. Baad P'op Hagā Do banoo da bē hã. Panyyg gó bē ŷ maher'oot nyy da P'op Hagā Do banoo bē hã: Ky en'yym doo, baad tiriig tym hes'ëem doo, baad ta hood gad'ëē dāk do hanoo do hadoo P'op Hagā Doo. Baad ub bē hã tabanoo, dooh tabaa es'ī bā. Ta wób hã bē anoo do pēnh da, tii da né da P'op Hagā Do banoo bē hã.

³⁹ Ti m' Jesus ky hadoo ěnh. Panyyg gó m' tabeh'ũum:

—Ty tamah do dooh tahaja bā ta da ty hadoo do tamahũum bā ta tyw n'aa hēnh. Ta s'ee hēnh, gadarong doo hēnh rakajãk séd hã —nãng mäh. ⁴⁰ —Doo ma kametëek do ta ma matëg bahãnh tado bā. Ma kametëek do tahaja dāk bā tama kametëek doo, ta ma matëg da hado dāk, séd demuun rabahaja padëek —nãng mäh.

⁴¹ —Hëd n'aa mamatakëe b'aa hyjy its a da hadoo do matym me hahop doo, b'aa haeh do a matym gó anãng? ⁴² Hëd n'aa, “Na b'aa hyjy a matym gó hatu do ŷ ado hõm”, mabanãng, dooh b'aa haeh do mamatakã bā a matym gó hanãng doo? J'ooj madãk do ti a h'yyb. Mado nã pooj jé b'aa a matym gó hakëe doo. Tii bā da mabahapãh baad ub mabado hõm hyb n'aa a da hadoo do matym gó hatu do b'aa hyjy —nãng mã Jesus.

Ji bawät do hã ji h'yyb gó hanãng do kametëeh do panyyg n'aa hahÿÿh

⁴³ Ti m' taky hadoo ěnh:

—Joom baad hadoo doo, baad ub ta ag, dooh ta ag nes'aa bā. Ti hadoo né hē joom see baad nadoo doo. Ta hēnh hēnh ta ag hahõm. Doo baad hadoo do ta ag. ⁴⁴ Joom ag hã ji bahapãh joom ŷÿn. Doo ji awwyid bā wiigo ag sasëng tëeg hedoo do hã. Doo na-ããj hē ji awwyid bā uwa ag hetëk do hã. ⁴⁵ Ti hadoo ji hã. Baad hawät doo, baad hadoo do ta h'yyb gó hanãng do ta her'oot. Baad nawät doo, baad nadoo do ta h'yyb gó hanãng do ta her'oot. Ji h'yyb tym gó ji hyb n'aa newë had'yyt doo, ti né hē ji her'oot —nãng mã Jesus kyyh.

Tób tema do ky n'aa gó Jesus beh'ũum do ky n'aa hahÿÿh

⁴⁶ Hëd n'aa ŷ bē maneëēnh “Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo”, dooh ŷ bē ky dahé bā ěnh?

⁴⁷ ŷ metëeh da ny hadoo ŷ ma metëek do maa newëe doo, ky daheeh doo. ⁴⁸ Tób tama do hadoo da tii. T'õp tagagoos ta tu n'aa tyw n'aa tababang bā, pã banãng bā. Tamii

bag'yyp bā ta tób hã, wãn n'aa hejoonh do badãng bā ta hã, dooh ta tób tabë hyy bā, baad ta tób ta tu n'aa babang bā tabejëh do hyb n'aa. ⁴⁹ Ti nado kēh ŷ maa newëe do ky nadaheeh doo. Tób tama doo, j'ooj ta tu n'aa tabetuu daap hē, dooh tahej'oonh pēh. Tamii bag'yyp bā ta tób hã, wãn n'aa hejoonh do adãng ta hã, tii b' tabatë hyng. Sahõnh hē takarejãã ta tób.

7

Warahén sa wahé n'aa see Jesus hã h'yy ka'eeh do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' Jesus bahajaa bā kã ta ti sa hã ta her'oot doo, tababaa j hõm kãn panang Kapar-Naüm häd nãng doo hēnh. ² Tii bā panang bā ti awät mã Roma buuj warahén n'aa sa wahé n'aa seeh. Nahëe nãng mã ta karom. P'eets mã tadajëp ta nahëe mahÿÿj. Baad mã ta kariw n'aa kamahãn tii. ³ Ti m' ta kariw n'aa, warahén sa wahé n'aa, ky n'aa napãh mã Jesus. Ti m' Judah buuj sa wahé n'aa wób tamejũũ mã Jesus wë, ramaher'oot hyb n'aa tabana hyb n'aa, ta karom tabahaso dāk hyb n'aa m'. ⁴ Ti m' rakajaa bā kã, tak'ëp mã Jesus ramaher'oot rats'yyt doo. Hahÿÿ d' mã sa kyyh:

—Taw'ãats hē maky dahé õm tats'yyt doo —nãk mäh. ⁵ —Takamahãn né hē ëer, Judah buuj. Taky gabuuj ratama tób P'op Hagā Do panyyg ãã yd naherot doo —nãk mã sa kyyh Jesus hã.

⁶ Ti m' Jesus bahõm kãn sa sii. Ti m' warahén tób bedaa dāk bā m' warahén mejũũ ta najiis wób ragadoo hyb n'aa Jesus, ramaher'oot hyb n'aa. Hahÿÿ da m' rapanãk Jesus hã warahén kyyh:

—Wahëh ŷ n'aa, hã ŷÿ ŷ hyb n'aa sakog its a hã. Ti hyb n'aa mahyb n'aa tón manã tóp ŷÿ gó mabajëe suun do hã. Jããm né hē mabana. ⁷ ŷ hyb n'aa sakog its a hã. Ti hyb n'aa a wë ŷ nahõm. Taw'ãats hē babã naa mamejũũ ta nahëe hã, tii bā karom ŷ bahas'oo dāk da. ⁸ Tii d' ŷ wén edoo ŷ na-ããj né hē ŷ ky daheeh wahëh ŷ n'aa ramejũũ do ŷÿh. ŷ na-ããj hē, warahén ŷ n'aa ŷ mejũũ, ŷ raky daheeh. Ta see ŷ mejõ bā, “Ahõm”, ŷ noo bā, ahõm né hē. Ta see ŷ mejõ bā, “Ana”, ŷ noo bā, ana né hē. Karom ŷÿ ŷ mejõ bā, “Hahÿ mamoo wäd”, ŷ noo bā, ŷ taky daheeh né hē —tii da m' sa kyyh, warahén kyyh hã.

⁹ Ti m' Jesus maa napãh bā m' warahén mejũũ do ra her'oot do warahén kyyh, tahyb n'aa meuunh mäh. Ti m' taty kaw'õõd dāk hajõk ta sii han'aa do sa wë, ti m' taky hadoo sa hã:

—Baad bē ŷ maher'oot —nãng mäh. — P'op Hagā Do hã rah'yy ka'eeh sa noo né paawä, dooh ŷ hapãh nã pé Isaraëw buuj sa mahang tak'ëp hã ŷ h'yy ka'eeh doo, hahÿ

aj'yy, Isaraéw buuj nadoo doo, h'yy ka'eeh do hadoo —näng mä Jesus.

¹⁰ Ti m' warahén Jesus wë tamejüü do rababaaj ná bá m' warahén tób hēnh, has'oo däg kán mä ta karom ká ta há rahegáá bá ká.

Jesus h'yyb tym ganá dák do dajëp do paa panyyg n'aa hahÿÿh

¹¹ Ti m' ta jawén ká m' Jesus bahóm kán mä panang Naïn häd näng doo hēnh. Ta ma matég, hajök ta wób na-ääj hē Jesus rahada mäh. ¹² Panang noo bá m' Jesus kajaa bá ká m' tamamuun mä ti buuj. Ramanaa mä dajëp doo. Radaká paawá m'. Jääm né m' sét né hē m' ta ti patug tamaa wät do t'aah. Hajök ta tii bá buuj rahadaa ná ta ÿÿn. ¹³ Ti m' Jesus baheg'ääs bá m' ta ÿÿn, tat'yyd mehün mä ta ti ÿÿnh.

—Aód manäh —näng mä ta há.

¹⁴ Ti m' Jesus bahóm rabatook hēnh ta tyng jó, ti m' ta tyng há tamoo däng. Ti m' kamag hat'ook do rabaym. Ti m' Jesus ky hadoo:

—Pahëew —näng mäh. —A há ÿ mejüü: Nu gas'ëeg gahëe! —näng mä Jesus kamag há.

¹⁵ Ti m' tanu gas'ëeg gahäng dajëp do paah. Ti m' taber'ood däg kán. Ti m' Jesus bahaëej däg kán ta ÿÿn há.

¹⁶ Ti m' sahónh hē rameuuj bong mäh, P'op Hagá Do há m' raj'aa etsë mäh.

—P'op Hagá Do ky n'aa rod tak'ëp haj'ap do kas'ee kán ër mahang —näk mä sa kyyh. —P'op Hagá Do bahyng ta karapee tamasa hyb n'aa —näk mäh.

¹⁷ Ti m' Jesus mo haj'aa há ká sahónh hē rapanäg hóm ta wób, Judah häj n'aa haw'ääts hē m', Judah häj n'aa pa hē habong do na-ääj mäh.

Jowāw nu gahem'uun do mejüü do Jesus reaanh do panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁸ Ti m' Jowāw nu gahem'uun do ma matég ramaher'oot mä ta há sahónh hē Jesus moo wät do ky n'aa. Ti m' Jowāw naëēnh ta wë pawóp hē ta ma matég. ¹⁹ Ti m' tamejüü mä Jesus wë rabahóm.

—Hahÿÿ da bë eaaj Jesus há: “Öm né hē ti P'op Hagá Do Ky Däng Do ta wë hana doo, ta see ti ää gada?” denoo da —näng mä Jowāw nu gahem'uun doo.

²⁰ Ti m' Jesus wë rakajaa bá ká m' raky hadoo ta há:

—Jowāw nu gahem'uun do ää tamejüü, öm ää eanh hyb n'aa öm né tado bá P'op Hagá Do Ky Däng Do ta wë hana doo, ta see apäh ti ää gada doo? —näk mä sa kyyh.

²¹ Ti noo gó né hē hajök sa nahëe Jesus asog hóm doo. Hajöng nahëe Jesus asog hóm doo. Ta see hedoo ta seeh, ta see hedoo ta seeh, ta see hedoo ta seeh. Sahónh ta ti nahëe tabasog hóm. Karap'aar h'yyb nesaa do ta wób há hanäng do tahebëe hóm. Ty tsehët doo, sahónh hē taty ená hóm, baad rabahapëe padëek Jesus mo haj'aa. ²² Ti m' Jowāw mejüü do há Jesus ky hadoo:

—Bë ahóm ná, bë maher'ood Jowāw babá bë hapäh doo, bë maa newëe doo: Ty temah do paah, rahapëe padëek. Nabong do paah, aboo padëek p'aa hēnh. Rog manahuuh doo, ahub padëek p'aa hēnh. Nabuuj gamamah doo, ramaa napëe padëek. Dejëp do wób gená bong ÿ an'oo bá. P'op Hagá Do panyyg hanám do na-ääj hē kaher'ood dák kas'ut do sa há. ²³ Ky n'aa kedéng da jé ÿ moo wät do hyb n'aa, ÿ her'oot do hyb n'aa tah'yy kaneréd bá há ÿ tah'yy ka'eeh doo. Tii d' bë her'ood Jowāw há —näng mä Jesus kyyh Jowāw nu gahem'uun do mejüü do sa há.*

²⁴ Ti m' Jowāw nu gahem'uun do mejüü do rababaaj hóm jawén paa bá ká, hajök do há Jesus her'ood kán Jowāw nu gahem'uun do ky n'aa. Hahÿÿ da m' ta kyyh:

—H'ëed ti bë heg'ääs tabanawäng hēnh? Jawii bah'ood ahém do geeh bë heg'ääs? ²⁵ Ti tanado bá, h'ëed ti bë heg'ääs t'ii hēnh? Aj'yy saroor ky n'aa gebah do dadák do bë heg'ääs t'ii hēnh? Dooh. Saroor ky n'aa gebah do hanám do dadák doo, sahónh hē rah'yy karēn do sa wë hanäng doo, dooh raboo bá tabanawäng bá. Sa wahë n'aa tób hanám doo gó rababok tii. ²⁶ Ti tanado bá, h'ëed ti bë heg'ääs t'ii hēnh? P'op Hagá Do ky n'aa rod bë heg'ääs? ÿÿ. Ti né ti bë heg'ääs. P'op Hagá Do ky n'aa rod bahānh tii.† ²⁷ Ta ti né hē ta ti aj'yy ky n'aa näng do P'op Hagá Do kyy kerih do há. Hahÿÿ da ta ky n'aa: “ÿ mejüü da panāk ÿ n'aa a pooj jé, a tyw n'aa tabenyw dák hyb n'aa a pooj jé”,‡ näng kerih doo.

²⁸ —Baad bë ÿ maher'oot —näng mä Jesus. —Badák hahÿÿ bá habong do sa mahang, dooh Jowāw bahānh nu gadák péh. Ti tahado né paawá, P'op Hagá Do bag'ääs do

* **7:23** Jesus moo wät do há wyt ta maab hē P'op Hagá Do hanaa. Ti hyb n'aa tamejüü Jowāw ramaher'oot tamoo wät do há. Isajas 61.1 há takerii dák ti P'op Hagá Do ky däng do ky n'aa. † **7:26** P'op Hagá Do ky n'aa rod bahānh Jowāw Jesus wén edoo, Jesus kajaa do pooj jé panäg n'aa Jowāw bahadoo do hyb n'aa. ‡ **7:27** Marakijas 3.1 § **7:28** Jesus kajaa do pooj jé Isaraéw buuj P'op Hagá Do bag'ääs. Sa há tabanoo ta ky n'aa jaw'yyk doo, raky daheeh hyb n'aa. Ti noo gó Isaraéw buuj P'op Hagá Do ky dah'eeh do ramaneëēnh P'op Hagá Do karapee. Ti see né hē Jowāw nu gahem'uun doo. Sa mahang dooh hanäng pé Jowāw bahānh pé hyb n'aa jawyng ub doo. Jesus du doo tabag'ääs do sahónh hē ta há h'yy ka'eeh doo, Isaraéw buuj, Isaraéw buuj nadoo do na-ääj hē. Ta ti tamaneëēnh ta karapee, tabag'ääs doo. Sahónh hē ta ti Jowāw bahānh ká. Ky n'aa netsëeh do sa mahang habong doo, ti na-ääj hē Jowāw nu gahem'uun do bahānh ranu gapad'ëek hÿÿ ká.

karapee hedoo do sa mahang, jããm hē hyb n'aa sakog its né paawá, Jowãw bahãnh tanu gadãk hÿy kã —nãng mã Jesus.⁸

²⁹ Ti m' hajök doo, dajëer gahed'aak do sii hē né hē m', ramaa napãh bã m' Jesus her'oot doo, P'op Hagã Do hã m' raky kajãk. Baad ub sa hã P'op Hagã Do moo wãt doo. Jesus her'oot do rawén gen'aak, Jowãw nu gemuun hõm do hyb n'aa p'ooj ub sa hã.³⁰ Parisëw, baad Mosees ky n'aa jaw'yyk do hap'ëeh do na-ããj hē, dooh m' ragado bã sa hã P'op Hagã Do ky n'aa enooh doo. Rawén ganadoo mãh, dooh paa m' rakarën Jowãw nu gahem'uun do nu gemuun.

³¹ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Nyy gó da ÿ baher'oot da, da hē badãk hahÿy hã habong do panyyg ky nadah'eeh do sa ky n'aa? —nãng mãh. ³² Hahÿ hadoo tii: Karepé wahoo gó hab'ëeh do ramaas'uunh do hadoo. Hahÿy da karepé wób sa kyyh ta wób hã: “Raketëe do pud n'aa ãã gamehÿy hē tsebé hyb n'aa paawá, dooh masunh do bē as'ããw bã. Tii bã dajëp do heen n'aa ãã wareem, masuuj gó bē ba'oot hyb n'aa paawá. Ti na-ããj dooh bē karën bã. Dooh h'yy ketõn gó bē masuuj bã”, nãk karepé ta wób sa hã. ³³ Ti hadoo né hē da hē habong doo. Tabad'op hē ji raky dahé bã, dooh na-ããj hē ragenaag bã ji moo wãt doo. Jowãw nu gahem'uun doo, dooh uwa s'ëeb mahÿÿnh do teëg bã. Ta see pé noo gó noo kanawa doo me P'op Hagã Do tah'yyp en'nyym. Ti hyb n'aa, “Karap'aar h'yy mahüüm mã tii”, bē nooh. ³⁴ ÿÿ kã, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo, ÿ eëëk, ÿ awa. Ti hyb n'aa ÿ bē maneëënh, tahawaa, heëëk do men, dajëer gahed'aak doo, nesaa do moo heb'oooh do sa najiis. ³⁵ ãã raganado né paawá, P'op Hagã Do né hē ti ÿÿh, Jowãw na-ããj hē h'yy gan'yyp doo. ãã ma met'ëëg wãt do ky dah'eeh do baad rababok do hã takametã dãk tii.

Buu benyym do Jesus tsyym hã ÿÿnh ahoog wãt do panyyg n'aa hahÿÿh

³⁶ Ti m' Parisëw see Jesus tabats'yyp ta tób hēnh tabawëh hyb n'aa ta sii. Ti m' Jesus bahõm kãn ta tób hēnh. Ti m' tabahyy sooh ta tyng hã rabahed'oo doo da, ta jawén p'aa hēnh mã ta tsyym bēeh. Ti m' rabawëë kãn. ³⁷ Ti m' ta ti panang bã ti awãt mã ÿÿnh nesaa do moo hew'ëet do paah. Ti m' taky n'aa napãh bã m', Parisëw tób hēnh Jesus bawëh bã m', t'ii hēnh mã tabahõm. Buu benyym do ta moo gó. Pã s'ëeb, buu benyym do hood. ³⁸ Ti m' Jesus tsyym hã m' ta taron nu paa me tabahyy hãng. Ti m' tabaoot. Ta ty nabëeh Jesus tsyym hã takajãk. Ti m' tabahawuuk ta sēen me. Jesus mã tatsyym tsanetsup, ta hã taweh'ëeh do heen n'aa. Buu benyym do tah'ook mã Jesus tsyym hã.

³⁹ Ti m' Parisëw Jesus hats'yyp do bahapãh bã m' ta tii, ta h'yyb gó m' taky hadoo: “P'op Hagã Do ky n'aa rod tado bã paawá hahÿ aj'yy, tahapãh paawá jaa ti ta ti ÿÿnh. Tahapãh paawá ti nesaa do moo hew'ëet doo. Tabahapãh bã paawá, dooh tagado bã ÿÿnh ta hã moo wãt doo”, nãng mã Parisëw ta h'yyb gó.

⁴⁰ Ti Jesus h'yyb hapãh mã ta ti Parisëw. Ti m' taky hadoo:

—Simaw —nãng mã ta hã. —ÿ karën paawá õm ÿ maher'oot —nãng mãh.

—Ëj. ÿ mamaher'ood ma matëg —nãng mãh.

⁴¹ Ti m' Jesus ky hadoo, panyyg gó m' tabenaa wãt:

—Ti abong pawóp hē ajyy. Kũüt enãh sa kariw n'aa wë. Ta see kũüt 50, ta see kũüt 500. ⁴² Dooh rahaja bã repaag bã sa kũüt. Ti hyb n'aa sa kariw n'aa bawug hõm sa kũüt. Hÿy kã, ÿ eanh a hã —nãng mã Simaw hã. —Ny hadoo do sa kariw n'aa tak'ëp takamahãn up a hã péh? —nãng mã Jesus.

⁴³ Ti m' Simaw ky hadoo:

—Hã ÿÿ, kũüt eh do paah —nãng mãh.

—Ti né hē —nãng mã Jesus. —Baad a kyyh —nãng mãh.

⁴⁴ Ti m' ÿÿnh wë taty kaw'õod dãk. Ti m' Simaw hã ta ky hadoo:

—Mahegãã hahÿ ÿÿnh —nãng mãh. —A tób gó ÿ bajëe suun bã, dooh naeng ÿ man'oo bã ji bahed'oo doo da, tsym ÿ hetsyd. Hahÿ ÿÿnh kã, tsym ÿ ta ty nabëe me tatsahé dãk, ti tabawug hõm ta sēen me —nãng mãh. ⁴⁵ —ÿ kajaa bã, dooh ÿ matsanetsub bã makedëng do heen n'aa ji bahed'oo doo da. Hahÿ ÿÿnh kã, dooh teréd bã tatsanetsup do tsym ÿÿ hã, ÿ kajaa bã tadu dahãng do né hē. ⁴⁶ Dooh mahawug bã ta syj buu benyym do nuh ÿÿ gó ji bahed'oo doo da. Hahÿ ÿÿnh, buu benyym do tahah'ook tsym ÿÿ hã. ⁴⁷ Tak'ëp ÿ tawén kamahãn, hajõng nesaa do ta wë hanãng do paa P'op Hagã Do mabaan hõm do hyb n'aa. Kanahën hadoo do nesaa do hã nãng do P'op Hagã Do awug hõm doo, kanahën doo hē P'op Hagã Do takamahãn —nãng mã Jesus Simaw hã.

⁴⁸ Ti m' ÿÿnh hã kã Jesus ky hadoo:

—Nesaa do a hã hanãng do paa kado hõm —nãng mãh.

⁴⁹ Ti m' Simaw atsyyp bong do wób sa h'yyb gó m' rabedoo:

—Jaa ti hÿÿh? Tahajaa g'eeh nesaa do tado hõm bã? Jããm né hē P'op Hagã Do hajaa tii —nãk mã sa h'yyb gó.

⁵⁰ Ti m' Jesus ky hadoo ënh ÿÿnh hã:

—Õm P'op Hagã Do wén ed'ëep nesaa do mahãnh, hã ÿ mah'yy ka'eeh do hyb n'aa. Ahõm kã h'yyb nãm doo me —nãng mã Jesus.

8

Joom tym ky n'aa gó Jesus metëek do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti jawén mà sèt panang ken'yyh bà m' Jesus her'ood hóm mà P'op Hagä Do bag'ääs do ky n'aa hanäm doo. ² 12 hedoo do ta ma matëg rahada mà Jesus. ² Ah'üüm mà na-ääj hê ta sii ÿÿj wób, karap'aar h'yyb nesaa do sa hâ padëek do paa Jesus habëe hóm do sa hâ, sa nahëe tado hóm do sa hâ. Sa mahang ti awät mà Marija Madarën häd näng doo, ⁷ karap'aar h'yyb ta hâ henyh do paa Jesus habëe hóm doo. ³ Ta see häd mà Jowän, Kusa häd näng do ÿÿm. Häj n'aa wahë n'aa Eröts häd näng do kaser n'aa m' ti ta patug. Ta see häd mà Susään. Hajök mà ÿÿj wób rahada Jesus. Sa dajëer me ramasa Jesus ta ma matëg daheeh sa waa hâ.

⁴ Ti m' hajök ta wób kata padëek mà Jesus wë. Jé pad'yyt hê naa rabena. Ti m' ta ma matëg hâ tamaher'oot hahÿÿ panyyg:

⁵—Hÿ hadoo joom hejóm do bejoom joom tym. Tatsawyh hóm joom tym. Joom tym tatsawyh hóm do wób ta tyw n'aa me takajäk. Ta wób ratsabeeb hóm, ta wób taw'ëed rabajöh jëng. ⁶ Joom tym wób kajäk pä ta yt tabahadoo do jó. Kanahën its k'ääts tii bà. Ti taganyyh bà nanyw hê tatsawyh jëng, dooh tabatsahëe ta h'yyb. ⁷ Ta tym wób kajäk sasëng kóm banäng bà. Ta nemuun sasëng gajewäng. Tii bà kâ, dooh tawëe wäd bà kâ sasëng hyb n'aa. ⁸ Ta tym wób kajäg kân baad tabadoo bà. Genyih, baad tabawäng, baad tabeak. ¹⁰ nuu me tabejoom do bahänh tabeag kân baad tabadoo bà kajäk doo —näng mà Jesus, panyyg ky n'aa me m' tabaher'ood kân.

Ti m' tabahajaa bà panyyg taher'oot doo, taky hadoo:

—Jé karën pé ÿ her'oot do tamaa newë bà, taw'ääts hê tahyh n'aa matakëe —näng màh.

⁹ Ti m' ta ma matëg beanh ta hâ nny d' tahanäng pé m' ti panyyg. ¹⁰ Ti m' taky hadoo sa hâ:

—Bê hâ P'op Hagä Do an'oo däk bê bahapäh hyb n'aa pooj jé ji nahapäh do P'op Hagä Do bag'ääs do hâ. Ta wób sa hâ, P'op Hagä Do hâ h'yy kana'eeh do sa hâ, ÿ maher'oot panyyg ky n'aa me —näng màh. —Ti hyb n'aa, “rahegää né paawä m', dooh m' rah'yy genä bà. Ramaa newë né paawä, dooh tagah'ood bà sa hâ”* —näng mà Jesus kyyh sa hâ.

¹¹ Ti m' Jesus ky hadoo ênh:

—Hahÿÿ d' tahanäng pé panyyg ky n'aa: Joom tym, P'op Hagä Do kyyh. ¹² Joom tym wób ta tyw n'aa me kajäk do hadoo P'op Hagä Do panyyg maa new'ëe do wób sa hâ.

P'op Hagä Do kyyh sa h'yyb gó kajäk do Dijab asog hóm raky nadaheeh hyb n'aa, ranedëp hyb n'aa nesaa do mahänh. ¹³ Joom tym wób pä banäng bà kajäk do hadoo P'op Hagä Do panyyg maa new'ëe do wób sa hâ. Ramaa newëe bà h'yy gadajaa gó ragadoo né hê paawä, nanyw hê rah'yy gejë hóm. Joom kóm nanäng nâ do hadoo sa hâ. Pooj jé dó raky daheeh. Tii bà, hejoonh doo me P'op Hagä Do mety bâ baad rah'yy kae bà, nanyw hê rah'yy gejë hóm. ¹⁴ Joom tym wób sasëng mahang kajäk do hadoo P'op Hagä Do panyyg maa new'ëe do wób sa hâ. P'op Hagä Do kyyh ramaa napëe né paawä, rahyb n'aa newë had'yyt hê badäk hahÿÿ hâ ji bawät do hâ.† Dajëer hâ, sa ma hâ, rakarën do hâ rahyb n'aa hüüm had'yyt hê. Ti hyb n'aa P'op Hagä Do panyyg sa h'yyb gó hadäk do tawén nahóm. Joom neaak do hado däk tii. ¹⁵ Joom tym wób baad tabadoo bà kajäk do hadoo P'op Hagä Do panyyg maa new'ëe do wób sa hâ. Baad ub sa h'yyb, t'öp madäk doo me ramaa newëe. P'op Hagä Do kyyh ramaa napäh bà, baad rabenäm sa h'yyb gó. Rahyb n'aa matakâ had'yyt hê ta hâ. Tabad'op hê rah'yy gejë hóm. P'op Hagä Do karën do baad ramoo bok tii kâ. Joom he'aak do hadoo tii —näng mà Jesus.

¹⁶ Ti m' taky hadoo ênh:

—Ta bag dooh ji gataa so bà ji bejën hyb n'aa manajuu yt hâ, ji bejën hyb n'aa ji jó ÿÿh do yt hâ. Dooh. Ta bag ji dasooh ta tyng jó, tób gó hajëe péë do rabahapäh hyb n'aa. ¹⁷ Ta ti hadoo da ÿ ma metëek do hâ: Sahönh hê kejën nâ doo, ji nahapäh nâ doo, ta jawén kâ da sahönh hê da rabahapäh, wyt ta maab däg da sa hâ. ¹⁸ Ti hyb n'aa taw'ääts hê baad bê hyb n'aa matakâ bê maa newëe do hâ. Jé h'yy ganyu däk doo, ti bahänh P'op Hagä Do banoo nâ ta hâ ta h'yy ganäng doo. Jé kanahën d'os hê h'yy ganäng doo, tahajaa do ted'oo doo, P'op Hagä Do ado hóm da ta hâ kanahën d'os hadoo doo‡ —näng mà Jesus.

Jesus wakään heh'äät do panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁹ Ti m' ta see pé noo gó Jesus ÿÿn, ta wakään sii hê m' rabana, Jesus raheg'ääs. Du daa m' rakad'oo pé hajök do hyb n'aa ta w'oo hâ hab'ëeh doo. ²⁰ Ti m' rë tany ky hadoo ta hâ:

—A ÿÿn, a wakään ta w'oo hâ rabab'ëeh. Ôm mà raheg'ääs —näng màh.

²¹ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Sahönh hê P'op Hagä Do panyyg maa new'ëe doo, ky dah'eeh doo, ti né hê êën hadoo, ti né hê wakän haa hadoo —näng màh.

* **8:10** Isajas 6.9 † **8:14** Ta ti hedoo do hâ raty kanewad had'yyt hê. Rahyb n'aa tón had'yyt hê sa waa, sa taah, nny d' rabad'oo doo. ‡ **8:18** Ta ti tawén kado hóm sa hâ, rahyb n'aa manatakëe do hyb n'aa. Dooh rahyb n'aa p'eed bà P'op Hagä Do panyyg hâ.

Bah'ood Jesus meduuk do panyyg n'aa hahÿh

²² Ti m' ta see pé noo gó m' Jesus baher'oot ta ma matég sa hā:

—Ti bā, ér atšég hōm karaj'aa tamyyj jé.

Ti m' ragatség t'oonh marakate gó. ²³ Ti m' rabatsék bā kā m' Jesus aā sooh mäh. Ti m' bah'ood bana kån tak'ép. Tewëép mā maadaka. Marakate m' tetaa m'. Ām n'aa nāng. P'eets mā marakate bagyyb jëë paawā.

²⁴ Ti m' ta ma matég ramebëë nyyh, ti m' raky hadoo:

—Āā Wahë N'aa! —nāk mäh. —Ēr ag'yyp da! —nāk mäh.

Ti m' tabas'ëëg gëët, ti m' bah'ood, maadaka tameduuk. Ti m' bah'ood badoo wäd. Badatih dāk mäh.

²⁵ —DooH hā ŷ bē h'yy kasadëë bā? —nāng mäh.

Ti m' tak'ép mā rabeÿm bong, tak'ép mā rameuuj bong. Ti m' rakaner'oot sa mab hē:

—Jaa ti hÿy éh? Bah'ood, maadaka sii hē raky daheeh! —nāk mā sa kyyh.

Karap'aar h'yyb nesaa do Jesus ah'eed hōm do panyyg n'aa hahÿh

²⁶ Ti m' rakajaa Geras buuj sa hāj n'aa bā, karaj'aa tamyyj jé, Garirej hāj n'aa nu masee me. ²⁷ Ti m' Jesus gatség nyyh bā kā m', nyyw hē m' tabana ta wē aj'yy mera doo, karap'aar h'yyb hā nāng doo, ta tii bā babuuj. Bāp peej mā tabawāt ta si n'aa hē. Bāp peej dāg mā tanaā wāt tób yt hā. Pā gabaho doo gó, panang buuj dejëp do sa kamag n'aa radebong doo bā tabahe'ÿh.

²⁸ Ti m' Jesus tabahapäh bā m' tak'ép mā tageëj wāt. Jesus matym gó m' tabadëë hyng. Tak'ép mā ta kyyh:

—H'ëed makarën wē ŷÿ, Jesus, P'op Hagā Do T'aah, Sahōnh hē Bahānh Hadoo Do T'aah? ŷ d' marejā manāh! —nāng mäh.

²⁹ Tii d' tawén edoo mäh, karap'aar h'yyb nesaa do Jesus ah'eed hōm do hyb n'aa m'. Hajōd nuu me m' karap'aar h'yyb bejeng ta hā tamera doo. Haak sapuuw hadoo doo me né hē m' ramoo maw'yyd né paawā m', ratsyym mew'yyd hōm paawā m', hagā nyy né paawā m', tagahet'ëeh mā haak sapuuw hadoo doo. Tabanawāng hēnh daap mā tawajaah karap'aar h'yyb an'oo bā.

³⁰ Ti m' Jesus beaanh ta hā:

—Nyy d' a hād? —nāng mäh.

—“Hajōk Doo” āā hād —nāng mäh.

Hajōk karap'aar h'yyb ta hā hanāng, tii d' ta hād tawén hadoo. ³¹ Ti m' karap'aar h'yyb nesaa do rets'ëë had'yyt mā Jesus hā tanah'eed hyng hyb n'aa tabanesaa hēnh.

³² Hajōng mā too yb tii b' habëeh karaj'aa takëen hā, wajapëm doo bā. Tii b' mā sa waa rabahew'aa. Ti m' karap'aar h'yyb rabetsëë Jesus hanoo hyb n'aa rabajëë pëë too yb hā.

Ti m' Jesus banoo t'ÿi hēnh sa hā kā. ³³ Ti m' karap'aar h'yyb nesaa do benā kån aj'yy hā hanāng do paah, too yb hā m' rabajëë pā kån. Ti m' too yb rapah'uud bong, rameraa bong, ti m' rawaj'aa wëenh tame wajapëm doo hēnh, tame m' rakejäg bëēnh. Ti m' t'öp mā rapehās.

³⁴ Ti m' too yb hagā n'aa rabahapäh bā m' ta tii, waj'aa bong mäh. Sa panang bā, panang nedaa bā na-āāj mā ramaher'oot sahōnh hē rahapäh doo. ³⁵ Ti m' t'ÿi hēnh buuj rabana t'ÿi hēnh rabaheg'āās hyb n'aa ky n'aa nāng doo. Ti m' Jesus wē rakajaa bā kā, rabahegāā kån aj'yy hajōng do karap'aar h'yyb nesaa do hanāng do paah. Asooh mā Jesus tsyym pa. Saroor nāng mäh, baad dāg mā ta h'yyb tym. Ti m' rabeÿm bong. ³⁶ Ti m', ta ti hap'ëeh do rabaher'ood kån han'aa do sa hā kā, ta ti aj'yy ky n'aa, Jesus ahub dāk do ky n'aa. ³⁷ Ti m' ta ti babuuj rabetsëë Jesus hā, tabahōm hyb n'aa sa hāj n'aa bā naa. Tak'ép mā rabeÿm bong rawén eaanh tabahōm hyb n'aa. Ti m' Jesus gatség so kån marakate gó, ti m' tabahōm kån.

³⁸ Aj'yy kā m' karap'aar h'yyb nesaa do hadāk do paa m' betsëë Jesus hā, Jesus sii tabahōm hyb n'aa. Ti m' Jesus baher'oot ta hā tabahōm hyb n'aa. Hahÿy da m' taky hadoo ta hā:

³⁹ —Abaaj hōm a tób hēnh, a wakāān rababong hēnh. Maher'ood sa hā sahōnh hē taw'āāts hē hadoo do a hā P'op Hagā Do mo haj'aa, ōm tahuub dāk doo —nāng mā Jesus kyyh ta hā.

Ti m' aj'yy bahōm kån. Taher'oot mā sahōnh hē panang buuj hanām do Jesus mo haj'aa ta hā.

ÿÿnh has'oo dāk do ky n'aa, karapee h'yy ganā dāk do ky n'aa daheeh hahÿh

⁴⁰ Ti m' Jesus batség hōm bā p'aa hēnh karaj'aa tamyyj jé, hajōk baad ragadoo. Jesus mā ragadaa b'ëeh. ⁴¹ Ti m' aj'yy Jaj-Ro hād nāng do bana Jesus wē. Tób P'op Hagā Do panyyg rayd naherot do sa wahë n'aa see m' tii. Ti m' ta taron nuu me m' tabahyy hāng ta wē. Ti m' tak'ép mā tabetsëë ta hā ta tób hēnh tabahōm hyb n'aa ta sii. ⁴² Jāām né m' sét its mā ta toog. P'eets mā tadajëp. 12 m' ta hyb n'aa pé ta baab n'aa.

Ti m' Jesus bahōm ta sii. Tamahōm me m', hajōk do ta sii hah'ūūm do gatat'uuk mā ta hā. ⁴³ Sa mahang ti awāt mā ŷÿnh. Majyyw mā ta nahëeh. 12 m' ta baab ta nahëë badāk. DooH m' hajaa pé masa pé ta hā. ⁴⁴ Ti m' Jesus jó gadāk hēnh mā tabana ta wē. Ta saroor noo hā m' tamoo dāng. Tii bā kā m', nyyw hē m', dooh wād mā ta hā ta nahëeh. Ti m' Jesus beaanh:

⁴⁵ —Jaa hā ŷ moo dāng? —nāng mäh.

—ÿ ti dooh —nāk mā sahōnh hē ta pa hab'ëeh doo.

Ti m' Peed ky hadoo:

—Ma Matëg —näng mäh. —Hajök gatat'uuk a hä. Hajök a hä moo kajäk —näng mäh.

⁴⁶ Ti m' Jesus ky hadoo ta hä:

—Dooh. Hä ȳy pé ȳ hapäh hä ȳy moo däng doo. Hä ȳ naa anyyh hejój ȳ ky gabuuj —näng mäh.

⁴⁷ Ti m' ȳynh hegää bä kä du daa m' takejën péh, ana mä Jesus wë. Kajajän mä ta äm n'aa gó m', tabahyy häng mä ta wë ta taron nuu me. Sahõnh hë ramaa napäh bä m' tamaher'oot h'ëed hyb n'aa tawén moo däng ta hä. Taher'oot mä nyy d' tabahas'oo däk nayyw hë. ⁴⁸ Ti m' Jesus ky hadoo ta hä:

—Tok ȳy, õm has'oo däk P'op Hagä Do hä mah'yy ka'eeh do hyb n'aa. Ahõm kä h'yyb näm doo me —näng mäh.

⁴⁹ Jesus ber'oot nä bä m', takajaa aj'yy Jaj-Ro tób hënh naa. Ti m' taky hadoo Jaj-Ro hä:

—A toog h'yy gakog hõm —näng mäh. —Dooh mah'yyb panasä wäd bä ma matëg —näng mäh.

⁵⁰ Jesus maa napäh bä m' ta kyyh, ta ky hadoo Jaj-Ro hä:

—Mahyb n'aa tón manäh. Hä ȳ h'yy kasadëë. Tii bä da a toog da has'oo däk! —näng mäh.

⁵¹ Ti m' Jaj-Ro tób bä rakajaa bä m', dooh m' Jesus an'oo bä hajök rabahõm ta sii. Jääm né hë m' tanoo hajëë p'ëë Peed, Tsijaag, Jowäh, dajëp do yb, dajëp do ȳyn. ⁵² Séd dó m' tób yt hä raräb bä rabë bä. A'oot mä ta wób. Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—Jääm hë ti bë kyyh —näng mäh. —Bë aóid manäh. Karapee dooh tadajëb bä. Āȳh tii —näng mäh.

⁵³ Tii bä m' rakawew'aam ta kyyh. Dajëp né hë m' sa hä. ⁵⁴ Ti hadoo né hë dooh m' Jesus hyb n'aa p'eed bä sa kyy hä. Ti m' karapee hä tamoo maso däk, ti m' taky hadoo ta hä:

—As'ëëg g'ëed tok ȳy! —näng mäh.

⁵⁵ Tii bä m' h'yy ganä däk mä p'aa hënh. Nayyw mä tabas'ëëg gëët. Ti m' Jesus maher'oot sa hä rabanoo hyb n'aa maruus awa.

⁵⁶ Tii bä m' ta yb, ta ȳyn rameuuj bong mäh. Ti m' tak'ëp Jesus mejüü sa hä ranaher'oot hyb n'aa ta ti ky n'aa.

9

Ta ma matëg 12 hedoo do Jesus mejüü do panyyg n'aa hahȳh

¹ Ti m' ta see pé noo gó m' Jesus naëenh 12 hedoo do ta mä matëg ta wë. Ti m' tabanoo mä sa hä karap'aar h'yyb nesaa do raba-hajaa rabahebë hyb n'aa, nahëë näng do rabaheso hyb n'aa na-ääj hë. ² Ti m' tamejüü mä rabahõm, ji P'op Hagä Do bag'ääs do ky n'aa rabaher'ood hõm hyb n'aa, nahëë enäh

do rabaheso hõm na-ääj né hë. ³ Hahȳy da m' tamejüü:

—Dooh d' bë mahüüm péh. Ji tatu hadoo péh, päw hadoo péh, ta hood hadoo péh, ta sãm hadoo péh, bë saroor see hadoo péh —näng mäh. ⁴ —Bë nu kajäk bä ta wób tób bä, tii bä da bë baym dó panang bë beréd hõm bä kä. ⁵ Bë raganado bä, bë ahõm sa mahãnh. Sa panang bä naa bë ahõm bä bë tsyym suun bë tepyng padäg k'ääts. Tii da bë bad'oo, rabahapäh hyb n'aa dooh baad tado bä P'op Hagä Do panyyg raky nadaheeh doo —näng mä ta kyyh sa hä.

⁶ Ti m' rabahõm kãn. Sét ken'yyh panang bä m' rabaher'oot mä P'op Hagä Do panyyg hanãm doo. Jé pad'yyt hë heso hõm mä nahëë enäh doo.

⁷ Ti m' Garirej häj n'aa wahë n'aa, Eróts häd näng doo, taky n'aa napëë däk mä tii. H'yyb manepëë wäd mä Eróts Jesus ky n'aa raher'oot do hä.

—Jowäh nu gahem'uun do paa ti ta ti dejëp do mahang ganä wät doo —näk mä ta wób.

⁸ —Eriij p'ooj ub hawät do paa kas'ee wät do tii —näk mä ta wób.

—P'op Hagä Do ky n'aa rod p'ooj ub habok do paa see ganä wät do ti ta tii —näk mä ta wób.

⁹ Ti m' Eróts ky hadoo:

—Jowäh nu gahem'uun doo, ȳ mejüü paa ranu gahõg hõm. Jaa ti ta tii, hä ȳ ramaher'oot do ta ky n'aa? —näng mä Eróts kyyh.

Takarën paawä m' taheg'ääs Jesus.

Jesus pahuunh do 5 miw sa waa panyyg n'aa hahȳh

¹⁰ Ti m' 12 hedoo do Jesus mejüü doo, rababaaj nä bä m' Jesus wë, ramaher'oot mä ta hä sahõnh hë ramoo bok doo. Ti m' 12 hedoo do Jesus mahüüm sa m'aa hënh kä, panang Betsaj-Da häd näng doo hënh. ¹¹ Ta wób, hajök doo, raky n'aa napäh bä m' n'yy hënh Jesus rabahõm, ah'üüm mä sa jawén. Rakajaa bä Jesus gadoo mä hajök doo, ti m' tama metëëk sa hä ji P'op Hagä Do bag'ääs do ky n'aa. Nahëë enäh do heso hõm mäh.

¹² Tüüh tabado däk bä kä m' 12 hedoo do rabana Jesus wë, ti m' raky hadoo ta hä:

—Mamejõ hõm hajök do panang tabanäng bä, sét ken'yyh rabaj'eenh hënh na-ääj hë, sa waa rabetsëë hyb n'aa, t'ii hënh raba'ȳh hyb n'aa. Dawëë hahȳ babä —näk mä sa kyyh.

¹³ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Bë né hë hanoo sa waa —näng mäh.

Ti m' raky hadoo:

—Dooh tahaja bä —näk mäh. —Jääm hë ti hanyys ji ma poo oow pé päw, pawóp its tah'ȳb —näk mäh. —Makarën ää bahõm ää betsëë hajök do sa waa? —näk mäh.

¹⁴ (5 miw ajyy tahyb n'aa pé m' tii bá hab'èèh doo.) Ti m' Jesus ky hadoo sa há:

—Bé mejõ rabehey b'èèh tũũ, 50 ken'yhy ketyn hõm doo —nång mãh.

¹⁵ Ti m' Jesus mejũũ doo da né hẽ m' rabad'oo. Sahõnh hẽ m' rabehey b'èèh. ¹⁶ Ti m' Jesus asog dák mã páw, tah'yỹb na-ããj mãh. Hỹ pong jé taty dång bã m', P'op Hagã Do há taky hadoo:

—Õm taw'ããts hẽ Ee. Man'oo dák ãã tá, man'oo dák ãã waa —nång mãh.

Ti m' páw, tah'yỹb na-ããj né hẽ taganebãh bong mãh, tets'èè hõm mã ta ma matøg sa há, rabets'èè hõm hyb n'aa hajõg do há kã. ¹⁷ Tii bã kã m', sahõnh hẽ m' rabawèè bong. Wog enã hõm mã sahõnh hẽ. Ti m' mad'aak doo m' ta ma matøg rata hõm mã kawaju gó. ¹² m' kawaju gedẽ hõm mãh.

Jesus ky n'aa Peed her'oot do panyyg n'aa hahỹỹh

¹⁸ Ti m' ta see pé noo gó ta ma'aa hẽnh Jesus ky n'aa etsèè mãh. P'eets hẽ m' ta ma matøg rabab'èèh. Ti m' tabahajaa bã kã m' taky n'aa etsèè doo, tabeaanh ta ma matøg sa há:

—Jaa m' yỹh, sa nooh?

¹⁹ Ti m' raky hadoo:

—Ta wób noo m' õm mã Jowãw nu gahem'uun do paah. Ta wób noo m' õm mã Eriij makũũh. Õm mã P'op Hagã Do ky n'aa rod p'ooj ub dejõp do paa see ganã wãt do m', ta wób sa nooh —nãk mã sa kyyh ta há.

²⁰ —Bé há ènh? Jaa y bẽ há ènh? —nång mã Jesus sa há.

Ti m' Peed ky hadoo:

—Õm ti Kristo, P'op Hagã Do H'yyb Dång Doo —nång mãh.

²¹ Ti m' Jesus mejũũ tak'èp sa há ranaher'oot hyb n'aa ta ti ta wób sa há. ²² Ti m' taky hadoo:

—Yỹh, Aj'yy Hadoo Do Hỹ Pong Jé Hana Doo, hajõng da y ahoop. Èr wahẽ n'aa, P'op Hagã Do tób n'aa yt há moo heb'oooh do sa wahẽ n'aa na-ããj da, Mosees ky n'aa jaw'yky do ma mehetøk do na-ããj hẽ y da rahyb n'aa wareem. Y da dajõp ran'oo bã. Tamawoob hẽ ta ãh, y ganã wãt da p'aa hẽnh —nång mã ta kyyh.

²³ Ti m' taky hadoo sahõnh hẽ sa há:

—Jé karèn pé hẽp y hata tabahadoo hyb n'aa, taw'ããts hẽ tered hõm ta há hẽ tah'y k'a'eeh doo, taw'ããts hẽ tered hõm ta há hẽ tahyb n'aa newèè doo. Taw'ããts hẽ da tagado had'yyt hẽ tahoop do hẽp y n'aa. Taw'ããts hẽ tagadoo hẽp y n'aa radajèèb bã na-ããj hẽ. Taw'ããts hẽ y taky daheeh, taw'ããts hẽ y bawãt doo da da ti bawãt. ²⁴ Tii d' y wén edoo, badãk hahỹỹ há ji hawãt do tak'èp kamahãn doo, jé tahoop do hẽp y n'aa jeỹỹm doo, dooh da P'op Hagã Do wẽ tanu deẽ bã. Jé hẽp y n'aa tahoop do gadoo péh,

hẽp y n'aa tadajèèb bã, ta h'yyb tym da P'op Hagã Do wẽ da tanu dång. ²⁵ Hèd n'aa ji karèn sahõnh hẽ badãk hahỹỹ ji ta danãh, ji h'yyb tym ta s'ee hẽnh tahõm bã? —nång mã ta kyyh.

²⁶ Ti m' Jesus ky hadoo ènh:

—Hẽp y n'aa, y ma metèèk do hyb n'aa na-ããj hẽ nu mebyng péh, yỹh, Aj'yy Hadoo Do Hỹ Pong Jé Hana Doo, y d' nu mebyng ènh ta hyb n'aa hejõj yỹ há y bahyng bã ta bag tak'èp gabarèèh doo gó, Ee hejõj gó, ããs tak'èp baad hedoo do sa hejõj gó na-ããj hẽ y bahyng noo gó —nång mãh. ²⁷ —Baad bẽ y maher'oot. Ta wób babã èr mahang habong do rahapãh nã da y du doo noo gó sahõnh hẽ y bag'ããs P'op Hagã Do hejõj me. Radejõp do pooj jé rahapãh nã da tii. Né hup y né hẽ ta ti y her'oot doo —nång mã Jesus ta ma matøg sa há.

Jesus kawareem do panyyg n'aa hahỹỹh

²⁸ Ti m' 8 ta hyb n'aa pé sa ã jawén paa bã m', Jesus mahũũm ta sii Peed, Tsijaag, Jowãw daheeh. Ti m' rabas'èèg kãn waèè jó taky n'aa etsèè hyb n'aa. ²⁹ Ti m' taky n'aa etsèè bã m', Jesus mamets kawareem dák sa matym gó. Ta see hado dák mãh. Tak'èp mã ta saroor gabar'èèng dák, hawyp do gabarèèh doo da. ³⁰ Ti m' pawóp hẽ ajyy, p'ooj ub habong do paah, Eriij, Mosees hãd enãh do ³¹ rakas'ee b'èèh sa matym gó, ta bag gabarèèh doo gó. Er'oot mã Jesus sii. Er'oot mã ta sii Jerusarènh bã Jesus dajõp do ky n'aa há. ³² Ty jaw'yky mã Peed ta najiis daheeh. Ti hyb n'aa ãã b'èèh mãh. Ti m' raty gawèèj padèèk bã m', Jesus bag tak'èp gabarèèh do rabahapãh. Ti m' ajyy ta pa ab'èèh mã rabahapãh. ³³ Ti m' ajyy rabahõm bã Jesus mahãnh, Peed ky hadoo mã Jesus há:

—Ma Matøg! —nång mãh. —Taw'ããts hẽ babã èr há! —nång mãh. —Taw'ããts hẽ tamawoob hẽ ta tób n'aa ãã temaa toonh. Sèt hẽ a tób, sèt hẽ Mosees tób, sèt hẽ Eriij tób —nång mãh.

(Dooch m' tadoo wãt pé tak'èp rabeỹỹm bong do hyb n'aa m', tii d' tawén edoo.)

³⁴ Ti m' Peed ber'oot nã bã m' wẽ puh ganyyh. Sahõnh hẽ sa há wẽ puh hadoo do badång bã m' Jesus ma matøg rabeỹỹm bong mãh. ³⁵ Wẽ puh gó m' P'op Hagã Do ber'oot. Hahỹỹ d' mã ta kyyh:

—Hahỹ tah yỹ, y h'yyb dång doo. Bẽ maa newèè, bẽ ky dahé ta kyyh —nång mãh.

³⁶ Tii bã m', kyyh hadoo do ky dawuh bã m', rabaheg'ããs, dooh boo m' Jesus pa hab'èèh doo. Ta mah bẽ m' tabayyw geèt. Ti m' sa h'yyb gó m' rabenãm ta ti rahapãh doo, ramaa napãh doo. Dooch m' raheer'ood bã ta wób sa há.

Pahèew Jesus haso dák do panyyg n'aa hahỹỹh

³⁷ Ti m' jati pé Jesus rabahyk bä kä m' waëë jó naa, hajök kataa sa hä. ³⁸ Ti m' hajök do see ky ganyyh. Ti m' taky hadoo:

—Ma matëg! —näng mäh. —Mahegää tah yÿ. Jääm né hë sét had'os do tah yÿ. ³⁹ Karap'aar h'yyb nesaa do ta hä adäk. Ta hä tadëë bä tak'ëp tah y geëenh, tak'ëp tameraa wät, tüü takepëëd had'yyt hë, tsanamäts däk tan'oo bä. Dooh tahyb n'aa eréd bä, tak'ëp tarejää —näng mäh. ⁴⁰ —ÿ eaaj wät a ma matëg sa hä rabahabëë hõm hyb n'aa. Dooh rahaja bä —näng mä ta kyyh Jesus hä.

⁴¹ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Baad P'op Hagä Do hä h'yy kana'eeh do bëeh, da hë badäk hahÿÿ bä habok doo! Baad nado bë h'yyb tym —näng mäh. —Hajõõ nuu me y bawät nä g'eeh bë mahang bë ky dahé däk hyb n'aa kä? ÿ häd h'yyb napan däg bë hä, hä y bë h'yy kanasadä nä do hyb n'aa —näng mäh. —Mamana b'ëep a t'aah —näng mä aj'yy hä.

⁴² Ti m' ramanaa bä m', karap'aar h'yyb nesaa do pahëew tadawäts jat tüü. Meraa wät mäh. Tüü m' takawereem, kawereem, kawereem jat mäh. Ti m' karap'aar h'yyb nesaa do Jesus geäm wät tabanyyh hyb n'aa. Ti m' pahëew tabahaso däk. Ti m' Jesus bahaëëj geët ta yb hä. ⁴³ Tak'ëp mä sahõnh hë rameuunh P'op Hagä Do mo haj'aa hä.

Jesus mo haj'aa hä sahõnh hë rameuuj bong bä m', Jesus ky hadoo ta ma matëg sa hä:

⁴⁴ —Baad bë hyb n'aa matakä da bë y maher'oot doo: Yÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo, y da ran'oo däk da ta wób sa moo gó —näng mä Jesus ta ky n'aa hä.

⁴⁵ Dooh m' rah'yy genä bä ta ti Jesus edoo do sa hä. Dooh m' rahapëë bä ta ti tedoo do sa hä. Kejën do hadoo mä sa hä. H'yyb e'yÿm mä rawén neaanh.

Raky ked'aak doo, jaa sa bahãnh hadoo do panyyg n'aa hahÿÿh

⁴⁶ Ti m' ta ma matëg ky ked'aak mä ny hadoo do sa mahang hyb n'aa jawyk ta wób sa bahãnh. ⁴⁷ Jesus h'yyb hap'ëeh mä sa h'yyb, ti hyb n'aa m' karapee t'aah ta moo takyg geët ta pa. ⁴⁸ Ti m' taky hadoo:

—Hëp y n'aa hahÿ karapee t'aah gadoo péh, y né ti tagadoo —näng mäh. —ÿ gadoo péh, hä y mejüü do tagadoo. Tii d' y wén edoo, tak'ëp hyb n'aa sakog is do bë mahang, ti né da hyb n'aa jawyk P'op Hagä Do matym gó —näng mä Jesus sa hä.

⁴⁹ Ti m' Jowäw ky hadoo:

—Ma Matëg! —näng mäh. —Äã hapäh aj'yy a häd tabesok bä tahebë karap'aar h'yyb nesaa doo. Èr h'yyb hata nado tii, ti hyb n'aa äã ge'yÿm tii d' tanad'oo hyb n'aa —näng mä Jowäw kyyh Jesus hä.

⁵⁰ Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—Bë geäm manäh! —näng mäh. —Bë wë h'yy kawanereem doo, bë h'yyb hata tii —näng mäh.

Samarija buuj wób Jesus raganadoo do panyyg n'aa hahÿÿh

⁵¹ Tabedaa däk bä m' p'aa hënh Jesus basëek do hÿ pong jé, Jerusarënh hënh tabahõm tah'yyb däng mäh, tahapëë né paawä m' rarejää t'ii hënh. ⁵² Ramahõm me m' tamejüü ta panäg n'aa ta pooj jé, takajaa hyb n'aa ta tii bä. Tamejüü mä Samarija häj n'aa panang s'ee hënh rabenäm hyb n'aa ta pooj jé, takajaa hyb n'aa tii bä. ⁵³ Dooh m' panang buuj ragadoo bä, Jerusarënh hënh Jesus bahõm do hyb n'aa. ⁵⁴ Ti m' Tsijaag Jowäw daheeh raky n'aa napäh bä Jesus raganadoo do ky n'aa, raky hadoo Jesus hä:

—Äã wahë n'aa —näk mäh. —Makarën p'op naa tëeg hõõ äã mejõ hyng ragawatsik hyb n'aa? —näk mäh, reaanh hä.

⁵⁵ Ti m' duu hënh Jesus ty kawareem wät, ti m' taky geäm bong tii d' rahyb n'aa newëë do hyb n'aa. ⁵⁶ Ti m' panang s'ee hënh kä Jesus bahõm kån.

Jesus sii ji bawät do ky n'aa hahÿÿh

⁵⁷ Ti m' ta tyw n'aa me ramahõm me aj'yy see ky hadoo ta hä:

—Öm y hadaa had'yyt hë mahahõm hënh —näng mäh.

⁵⁸ Ti m' Jesus ky hadoo ta hä:

—Kanari tób näng, taw'ëed maag enäh. Yÿh Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo, dooh tóp yÿ pé y yd kameh'ääk péh —näng mäh.

⁵⁹ Ti m' aj'yy see Jesus bats'yyt:

—B'ëep ana si yÿ, hëp y hata mabahadoo hyb n'aa —näng mäh.

Ti m' aj'yy ky hadoo:

—Pooj jé dó y abaa j hõm Ee wë y bahag'ääs hyb n'aa. Tadajëp jawén paa bä kä, y dakä jëng jawén paa bä kä öm y bahadaa kån —näng mäh.

⁶⁰ Ti m' Jesus ky hadoo ta hä:

—Na hä y h'yy kana'eeh doo, dejëp do hadoo doo, dakëe sa da hadoo doo —näng mäh. —Öm tii kä, y karën maher'ood ta wób sa hä P'op Hagä Do bag'ääs do ky n'aa —näng mä Jesus.

⁶¹ Ti m' aj'yy see ky hadoo:

—Öm da yÿ hada wahë y n'aa. Pooj jé y karën paawä y babaaj hõm wakån haa, ee, èen y kedëë wät hyb n'aa —näng mä ta kyyh.

⁶² Ti m' panyyg gó m' Jesus ky hadoo:

—K'ääts wapën n'aa booj yb takyyk doo me du doo do moo wät doo, ta jawén p'aa hënh tahegää bä, nas'aa däg tamo haj'aa. Ti hadoo né hë jé du doo do y hada doo, tii bä ta see hä tahyb n'aa newëë bä, dooh tahaja bä

tamoo wäd bä P'op Hagä Do bag'ääs do hä — näng mä Jesus kyyh.

10

Jesus mejüü 72 hadoo do ta ma matëg panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' ta ti jawén paa bä 72 ta ma matëg wób Jesus asëew hóm mäh. Pawóp hë ken'yÿh mä tamejüü ta pooj jé, ta wób sa panang hënh tabahóm doo hënh. ² Rabahóm do pooj jé taky hadoo sa hä, panyyg gó m' tamaher'oot:

—Hajöng ti niinan däg paawä joom ag wah'ëë däk do ji ataa do pan'aa, pawóp its ta taa n'aa* —näng mäh. —Ti hyb n'aa taw'ääts hë joom danäh hä, P'op Hagä Do hä, bë ky n'aa ets'ëë tamejō nā ta wób joom hä ramoo bok hyb n'aa. ³ Sa mahang bë ÿ mejüü, b'éé tabanas'aa mahang habëëh doo hadoo† —näng mäh. ⁴ —Dooch d' bë mahüüm dajëer hadoo doo, ta hood hadoo, tsyym suun ta gó bë gawät do jawén buuj hadoo doo —näng mäh. —Bë kehewad manä bë kedëng do hä ta hōō bä —näng mä sa hä.

⁵ Ti m' taky hadoo ënh:

—Bë nu kajäg bä ta wób tób bä, hahÿÿ da bë edëë ta yt hä haj'eenh doo: “Bë P'op Hagä Do h'yyb n'yÿm”, denoo da. ⁶ Tii bä haj'eenh do baad rado bä, hanäm gó bë ragado bä, P'op Hagä Do h'yyb n'yÿm do aym sa wë bë kedëng doo. Hanäm gó bë raganado bä, dooh da P'op Hagä Do h'yyb enäw bä tii. ⁷ Panang bä bë kajaa bä, bë kahÿÿd manä tób wób hënh. Bë ayyw jeej da bë gadoo do tób hä. Taw'ääts hë bë eëëk, bë awa, bë awëë bë hä ranoo doo. Taw'ääts hë moo bok do sa hä ramoo bok do sām ji banoo. Ti hyb n'aa, bë nu mebyy manä bë gadoo do hä —näng mäh.

⁸ —Panang bä bë kajaa bä kä, bë ragado bä, bë hyb n'aa sëew manä bë waa. Taw'ääts hë bë awa, bë awëë bë hä ranoo doo. ⁹ Nahëë enäh doo, bë nahëë sog hóm. Hahÿÿ da bë her'oot sa hä: “Edah bë hä P'op Hagä Do bag'ääs doo”, denoo da —näng mäh. ¹⁰ —Panang bä bë kajaa bä, bë raganado bä, bë ahóm panang tyw n'aa me. Hahÿÿ da bë maher'ood sa hä: ¹¹ “Ää tsyym suun ää tepyng padëëk bë panang k'ääts, P'op Hagä Do bë ganadoo do heen n'aa tii. Bë ää maher'oot hÿÿ kä: P'eets hë paawä P'op Hagä Do bag'ääs do bë wë, dooh paawä bë gado bä.” Tii da bë kyyh sa hä —näng mäh. ¹² —Baad bë ÿ maher'oot. Sahōnh hë badäk hahÿÿ hä habong do P'op Hagä Do ky n'aa etyÿ noo gó kä, Sodoma panang buuj sa sām bahānh P'op Hagä Do anoo da nesaa

doo, bë ganadoo do panang buuj hä —näng mäh.

¹³ Ti m' panang Korasīn, Betsaj-Da häd enäh do buuj ky n'aa taher'oot mäh:

—Nesaa do P'op Hagä Do anoo da bë hä Korasīn, Betsaj-Da panang buuj. Hajöng ÿ pehuunh do paa bë mahang. Dooch ÿ bë ky dahé bä. Panang Tiir, Sidōn häd enäh doo bä ÿ pehuuj bä paawä bë mahang ÿ pehuuj wät doo, p'ooj ub paawä ti buuj nesaa do hä rat'yÿd kamehūin paawä, P'op Hagä Do hä rah'yÿ kawereem paawä. P'ooj ub paawä saroor hebaan do hejooch do rapadadäg né paawä. Rehaa paawä sa nuu hä tääg ooj rat'yÿd kamehūin do heen n'aa paawä ti ta tii. ¹⁴ Sahōnh hë badäk hahÿÿ hä habong do P'op Hagä Do ky n'aa etyÿ noo gó kä, Tiir Sidōn buuj p'ooj ub habong do nesaa do ta sām bahānh P'op Hagä Do anoo da bë hä nesaa doo, bë t'yÿd kamanehūin do hyb n'aa, bë h'yÿ kawanereem do hyb n'aa —näng mäh.

¹⁵ Bëeh, Kapar-Naūm panang buuj, hÿ pong jé has'ëëk bë ed'oo g'eeh bëeh? Dooch. Tabanesaa hënh bë bahyk da P'op Hagä Do an'oo bä —näng mä Jesus.

¹⁶ Ti m' ta ma matëg sa hä taky hadoo:

—Bë her'oot do maa new'ëë doo, ÿ né hë ti tamaa newëë. Bë ty n'aa ges'yÿk doo, ÿ né hë ti taty n'aa ges'yÿk. ÿ ty n'aa ges'yÿk doo, hä ÿ mejüü do taty n'aa ges'yÿk —näng mäh.

¹⁷ Tii bä m' 72 hadoo do rababaaj nā bä m' Jesus wë, h'yyb tseb'ee doo me m' ramaher'oot ta hä rabeeo nā do ky n'aa.

—Ma matëg —näk mäh. —Kapar'ar h'yyb nesaa do sii hë m' ää raky daheeh a ky gabuuj gó —näk mä sa kyyh.

¹⁸ —ÿÿ. ÿ hapäh —näng mä Jesus. —Matym ÿÿ gó Nesaa Do Yb het'oom do hadoo tabadëë hyng ÿ hegää bä. ¹⁹ Bë hä ÿ an'oo däk bë bahajaa hyb n'aa aw'yÿ, sëëj bë tseb'eep hyb n'aa. Bë hä ÿ an'oo däk bë bahajaa bë nes'ëem hyb n'aa Nesaa Do Yb, ji majī. Dooch tahaja bä nesaa do tan'oo bä bë hä. ²⁰ Taw'ääts hë bë tseebe manä karap'ar h'yyb nesaa do bë raky daheeh do hyb n'aa. Taw'ääts hë bë tsebé bë häd kerii däk do hyb n'aa hÿ pong jé, P'op Hagä Do karapee sa häd kerih do heen n'aa hä —näng mä Jesus 72 hadoo do sa hä.

²¹ Ti noo gó kä m', baad Jesus P'op Hagä Do Sahee h'yyb tseebe kán. Tseebe gó m' taky hadoo:

—Ee, P'op Hagä Doo, a hä ÿ j'aa etsë. Sahōnh hë hÿ pong jé, badäk hahÿÿ hä hanäng do na-ääh hë mabag'ääs. Majejën hahÿÿ mamoo wät do haj'ap do sa mahānh, tak'ëp ma kamet'ëëk do mahānh. Mametä

* 10:2 Hahÿÿ d' Jesus hanäng péh: Hajök ta hä h'yÿ ka'eeh do pan'aa paawä, pawóp its ta ky n'aa sa hä her'oot do pan'aa.

† 10:3 Ta wób rakawajān da sa wë rakanarēn do hyb n'aa P'op Hagä Do wë rah'yÿ kawereem bä, tahañang pé tii.

wät sa h'yyb gó karapee hadoo pé hä, baad h'yy ka'eeh pé hä. Ta tii da magen'aak Ee —näng mä Jesus.

²² Ti m' taky hadoo sa hä:

—Sahõnh hē Ee banoo ta hejõj hä ÿÿ. Dooch baad hapäh pé ÿÿh, P'op Hagä Do T'aah. Jääm né hē Ee hapäh ÿÿh. Dooch Ee, P'op Hagä Do baad hapäh péh. Jääm né hē ÿÿh, ta T'aah hapäh. Jääm né hē sa hä ÿ metëeh do hapäh Ee —näng mäh.

²³ Ti m' ta ma matëg wë taty kawõõt. Ta m'aa hënh tamaher'oot:

—Ky n'aa kedëng bëeh, hahÿ bë bahapäh do hyb n'aa. ²⁴ Baad bë ÿ maher'oot: Rababong noo gó, hajök P'op Hagä Do ky n'aa rod maküüh, hajök sa wahë n'aa hedoo do maküüh, rakarën paawä raheg'ääs bë hapäh doo, dooh paa rahapëë bë. Rakarën paawä ramaa newëë bë maa newëë doo, dooh paa ramaa napëë booh —näng mä Jesus ta ma matëg sa hä.

Samarija buuj ky en'yyim do panyyg n'aa hahÿÿh

²⁵ Ti m' ta see pé noo gó baad Mosees ky n'aa jaw'yyk do hapäh do as'ëeg gëët mä Jesus tametyy hyb n'aa.

—Ma matëg —näng mäh. —Nyy da ÿ bad'oo edëb had'yyt do ÿ gadoo hyb n'aa, hÿ pong jé P'op Hagä Do pa ÿ bawäd had'yyt hyb n'aa ÿ dajëp bë? —näng mäh.

²⁶ Ti m' Jesus ky hadoo ta hä:

—Ny hadoo P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do hä takerih ti ky n'aa? —näng mäh. —Nyy da ta hä maner'oot doo? —Jesus eanh mäh.

²⁷ Ti m' aj'yy ky hadoo:

—Hahÿÿ da takerii däk: “Taw'ääts hē tak'ëp bë kamahän Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, P'op Hagä Doo, bë h'yy kaha'eeh doo. Taw'ääts hē tak'ëp bë h'yy padäg ta hä. Taw'ääts hē bë h'yyb tym gó naa né hē bë kamahän ta hä, sahõnh hē bë hajaa doo me.”[†] Hahÿÿ da na-ääj takerii däk —näng aj'yy: “Makamahän a da hadoo doo, a hä makamahän doo da”[§] —näng mä aj'yy kyyh.

²⁸ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Baad ub a kyyh, baad maky gadoo —näng mäh. —Taw'ääts hē tii d' né hē madoo, tii bë baad mabawäd kân hÿ pong jé kä —näng mä Jesus.

²⁹ Ti m' aj'yy karën paawä tajejën ta h'yyb j'ooj madäk doo me m' ti takeaj wäd paawä. Ti hyb n'aa m' Jesus hä tabeaañh ta seeh:

—Jaa tii da ÿ hadoo doo? —näng mä ta kyyh.

³⁰ Ti m' panyyg ky n'aa me m' Jesus ky gadoo:

—Ti awät aj'yy panang Jerikó hënh hahõm doo. Jerusarënh bë naa tabana. Ta tyw n'aa

me tamahõm me takataa moo nes'aa do sa hä. Ramaso däk, rarahejää mäh. Rasaroor kabo nyyh mäh, rahewyyh mäh. Tii bë m' radejaad hõm ta tyw n'aa noo däk bë. P'eets mä tadajëb paawä sa moo gó. ³¹ Ti m' aj'yy P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooch do see tii me m' tamahõm. Aj'yy tabahapäh bë m', dawëë takenaa wät ta mahänh. Ta tyw n'aa nu masee me m' tatabëe. Dooch m' tat'yyd mehÿn bë. ³² Ti hadoo né m' ta seeh. Rewi häd näng do panaa né tii. Tii me né m' tamahõm tii d' ënh. Ti na-ääj mä dooh tat'yyd mehÿn bë aj'yy tyw me hajad hõm doo. ³³ Ti m' tagadëeg ub aj'yy, Samarija buuj, bana. Ti m' ti t'yyd mehÿn kân aj'yy. ³⁴ Ta wë m' tabahõm, ti m' ta rog taty mebiñ ta syjj hadoo doo me, uwa s'ëeb hadoo doo me. Ti m' ta rog maw'yyd däk mäh. Ti m' aj'yy batóg sooh ta mas'ää jó. Ti m' tamahõm kân dawëë hena do tób n'aa bë. Tii bë m' aj'yy tabahagää kân. ³⁵ Jati pé kä m' tets'ëë däk mä tób danäh hä pawóp hē moweed k'ääts hawak do s'ëeb. Ti m' taky hadoo ta hä: “Mahagää hahÿ aj'yy. Hÿ ta sãm. Ta sãm nahaja bë, ÿ matëeh bë sahõnh hē ÿ ep'aak a hä”, näng Samarija buuj kyyh tób danäh hä —näng mä Jesus. Panyyg gó m' tabaher'oot ta tii hä.

³⁶ Ti m' Jesus eanh:

—Ny hadoo do ky en'yyim a hä, ta ti rarejää do hä? Ny hadoo do ta da hadoo a hä? —näng mä Jesus.

³⁷ Ti m' Mosees ky n'aa jaw'yyk do baad hapäh do ky hadoo:

—T'yyd mehÿn doo —näng mäh.

Ti m' Jesus ky hadoo ta hä:

—Ahõm nä, tii d' né hē mabadoo kân a da hadoo do hä —näng mäh.

Maah-Ta Marija daheeh Jesus heg'ääs do panyyg n'aa hahÿÿh

³⁸ Ti m' Jerusarënh hënh Jesus ramahõm me, panang see bë m' ranu kajäg kân. Ta tii bë m' ÿÿnh Maah-Ta häd näng do gadoo. Tats'yyt mä ta tób hënh Jesus ta ma matëg daheeh. ³⁹ Maah-Ta äñh, Marija häd näng do asooh mäh. Jesus ma metëek do tamaa newëë mäh. ⁴⁰ Maah-Ta m' ty kanewaatt. Ta waa n'aa m' tamoo wät Jesus rawa do pan'aa. Ti m' Jesus wë tabana ti m' taky hadoo:

—Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo —näng mäh. —Nepäh a hä, dooh äñh ÿÿ ÿ tamoo masaa bë? Mamaher'ood ÿ tamoo masa hyb n'aa —näng mä Maah-Ta.

⁴¹ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Maah-Ta, —näng mäh —hajõng do hä maty kanewaatt. Tii hä mah'yyb däk —näng mäh. ⁴² —Mahyb n'aa tón manä ta tii hä. Jääm né hē sét hē ti taw'ääts hē. Ta tii hä

Marija h'yyb däk. Dooh da y mejō bā ta ti teréd hōm —näng mā Jesus Maah-Ta hä.

11

Jesus ma metëek ji ky n'aa etsëe do ky n'aa hahȳh

¹ Ti m' ta see pé noo gó Jesus ky n'aa etsëe mā P'op Hagä Do hä. Tabahajaa bā kā m' taky n'aa etsëe doo, ta ma matëg see ky hadoo ta hä:

—Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo —näng mäh. —Ää mama met'ëeg nyy da èr ky n'aa etsëe, Jowāw nu gahem'uun do ta ma matëg tama metëek doo da —näng mäh.

² Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—Bë ky n'aa ets'ëe bā, taw'ääts hë hahȳh da d' bë kyyh:

“Ee, ää karën sahōnh hë òm rahyb n'aa jew'yyk.

Ää etsëe a hä, sahōnh hë mabag'ääs do nayyw hë takajaa hyb n'aa ää wë.

³ Man'oo had'yyt hë ää waa.

⁴ Mamabaan hōm nesaa do ää moo bok do paah.

Ää na-ääj hë ää mabaan hōm ää wë moo bong do nesaa doo.

Man'oo manä nesaa do ää tah'yyb tatug”, näk da bëeh, bë ky n'aa ets'ëe bā —näng mā Jesus.

⁵ Ti m' panyyg ky n'aa me m' tamaher'oot sa hä ji ky n'aa etsëe do ky n'aa:

—Bë see ahōm bā atsëm ub ta najiis tób hënh, päw tets'ëe bā paawä ta wë, ta wë heg'ääs do waa n'aa paawä, hahȳh da ta kyyh ta najiis hä: “Na a waa uuh, päw uuh. Tamawoob hë paawä y karën. ⁶ Najis y kajaa nag'aap hë wë ȳy atsëm ub. Dooh wë y ta waa péh”, näng da.

⁷ Tii bā da ta najiis tób gó ta gawakō gó hagä do ky gedak ta hä: “Ȳ maty hasyyg manäh. Baad tób noo gatsëe däk ta tég me. Ää aj'eenh tah haa daheeh. Dooh ȳ haja bā y an'oo bā a hä metsëe doo”, näng da ta najiis ta hä.

⁸ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Bë y maher'oot —näng mäh. —Tii d' edo né paawä as'ëeg géet né hë, päw tabanoo hyb n'aa ta najiis hä. Ta najiis tabadoo do hyb n'aa nado ti tabas'ëeg géet. Tawén s'ëeg g'ëed kán, tanaëej had'yyt ta h'yyb.

⁹ Ti hyb n'aa bë y maher'oot: Bë ets'ëe, tii bā P'op Hagä Do anoo bë hä. Bë esóts, tii bā bë aw'yyt da.* Bë näëej tób noo bā naa, tii bā da ta danäh noo gas'ëes.† ¹⁰ Jé hetsëe do gadoo da P'op Hagä Do hanaa. Jé hesoos pé

* **11:9** Baad ji hyb n'aa matakëej ji ky n'aa etsëe do hä tahanäng pé m' ti bë esóts, tii bā bë aw'yyt. † **11:9** Ji ky padäg had'yyt hë P'op Hagä Do hä ji etsëe doo, tahanäng pé m' ti tób noo bā naa ji näënh doo. ‡ **11:15** Nesaa Do Yb né ti Beresebu.

taw'yyt P'op Hagä Do hanaa. Jé tób noo bā naa näënh péh, tób noo kas'ëes da ta hä P'op Hagä Do hanaa.

¹¹ Ti m' Jesus eanh sa hä:

—Bë t'aah ets'ëe bā tah'ȳb, bë anoo ta hä aw'yy? ¹² Karaak tyb bë hä tets'ëe bā, sëej bë anoo ta hä? Dooh. ¹³ Nesaa do moo heb'ook do né paawä bëeh, baad hadoo do bë heno bë taah hä. Ti bahānh bë Yb h̄y pong jé hawät do anoo da ta Sahee, ta hä hetsëe do hä —näng mā Jesus.

Nesaa Do Yb ky gabuuj Jesus moo wät rahanäng do panyyg n'aa hahȳh

¹⁴ Ti m' ta see pé noo gó, karap'aar h'yyb nesaa do Jesus habëe hōm ner'oot do hä hadäk do paah. Aj'yy karap'aar h'yyb beréd hōm bā, aj'yy er'ood däg kán p'aa hënh. Hajök do t'ii hënh kat'aa do rahyb n'aa meu-unh mäh. ¹⁵ Ta wób raky sëm Jesus. Ti m' raky hadoo:

—Beresebu,† karap'aar h'yyb nesaa do wahë n'aa kyy gó ti tabahebë karap'aar h'yyb nesaa doo —näk mā sa kyyh.

¹⁶ Ta wób rakarën mā Jesus ramety, P'op Hagä Do hejōj me tado bā tamoo wät doo. Tii hyb n'aa rabetsëe mā Jesus hä, tapahuuj bā sa matym haj'aa wë hä.

¹⁷ Jesus hapäh mā sa h'yyb, ti m' panyyg ky n'aa me taky hadoo sa hä:

—Nesaa do Yb kyy gó y hebë karap'aar h'yyb nesaa doo, bë nooh. Nyy d' tii eh? Sa da hadoo do wë sa häj n'aa babuuj rahyb n'aa wareem bā, gawatsik tii bā sahōnh hë —näng mäh. —Sa wakāän sa hä hë rahyb n'aa wareem bā, sahōnh hë kahāj jëng tii bā —näng mäh. ¹⁸ —Tii hadoo ënh Nesaa Do Yb hä kä. Ta hä hë takawareem bā, ta karapee hä tahyb n'aa wareem bā, nayyw hë tabahëej jëe paawä tii bā Nesaa Do Yb bag'ääs doo. Ta ti y wén her'oot, Beresebu kyy gó y hebë karap'aar h'yyb nesaa do bë her'oot do hyb n'aa. ¹⁹ Bë her'oot doo da tado bā, Beresebu kyy gó y hebëe bā paawä karap'aar h'yyb nesaa doo, jaa ky gabuuj bë karapee hebë do karap'aar h'yyb? Bë karapee né da bë raky n'aa etyy, daap bë menyih do hyb n'aa bë her'oot do hä. ²⁰ P'op Hagä Do ky gabuuj gó né hë ti y hebë do karap'aar h'yyb nesaa doo. P'op Hagä Do ji tabag'ääs do kaja doo ká bë wë, ta ti metëeh bë hä —näng mäh.

²¹ Ti m' panyyg ky n'aa see me m' Jesus maher'oot sa hä:

—Aj'yy hejoonh do hajōng ta kuman yt hä ta tób tahagāā bā, dooh ta ma hado hōm péh. ²² Ti aj'yy seeh, ta bahānh hejoonh do kajaa bā ta wë, ta sām tam'aah tii, ta hä taj'aa ketsë. Ta kuman paa tasog hōm, ta mejōj

paah. Tii bā kā, ta ma paa tabasog hōm kån, tets'ëë bong ta wób hā kā[§] —näng mā Jesus.

²³ —Hëp ŷ hata nadoo doo, majë ŷ tii. ŷ manasa doo, P'op Hagä Do wë ŷ ataa doo, dawëë rabehüüm tii bā tan'oo bā —näng mäh.

²⁴ Ti m' Jesus ky hadoo ënh:

—Karap'aar h'yyb nesaa do aj'yy hā, ŷñh hā hadäk do paa ahōm wäd bā ta mahānh, tabanawäng hēnh tabahew'ëët. Ta tób tabesoos takameh'ääk hyb n'aa. Ti dooh tawyyd bā. Ti ta h'yyb gó taky hadoo: “ŷ abaaj hōm p'aa hēnh ŷ hadäk do paa hā, tóp ŷñ hēnh”, näng. ²⁵ Tii bā ta tób paa bā takajaa bā, yd kabak'ood däk tabahapäh, baad takabenäm ta hā. ²⁶ Tii bā tats'yyt 7 karap'aar h'yyb nesaa do wób ta hataa, ta bahānh nesaa doo. Tii bā rabajëë pëë ta tób paa gó. Tii bā rabanyy kån ta hā kā. Ta hā hanäng do paa bahānh tii kā. Tak'ëp tii kā ta hā kā nesaa doo kā —näng mā Jesus.

²⁷ Ti m' Jesus ber'oot bā m', hajök do mahang ŷñh see ky ganyyh:

—Ky n'aa kedëng ta ti a ŷññ òm haw'ëëh doo —näng mäh.

²⁸ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Ta bahānh ky n'aa kedëng, P'op Hagä Do kyyh maa newëë doo, ky daheeh doo —näng mā Jesus ta hā.

Jonas Jesus beh'üüm do ky n'aa hahŷñh

²⁹ Ti m' hajök do gatat'uuk bā m' ta hā, Jesus ky hadoo:

—Da hē, badäk hahŷñ hā habong doo, nes'aa sa h'yyb. Ti hadoo né hē, ŷ ramejüü ŷ pahuunh hyb n'aa sa matym haj'aa.†† Dooh da ŷ metä bā sa hā. Jääm né da P'op Hagä Do ky n'aa rod Jonas häd näng do ta metëë n'aa hadoo sa hā kametëëh da. ³⁰ Jonas hā P'op Hagä Do bad'oo do hā, Niniwéh buuj rah'yy genä hōm, P'op Hagä Do né ti mejüü. Ti hadoo né da hā ŷñ, Aj'yy Hadoo Do Hŷ Pong Jé Hana Do hā rah'yy genä hōm da, P'op Hagä Do né hē ti ŷ tamejüü doo. ³¹ Seba häd näng do haj n'aa sa wahë n'aa ŷñh, da hē, badäk hahŷñ hā habong do taky n'aa tapaa da P'op Hagä Do matym gó, sahōnh hē P'op Hagä Do ky n'aa etym noo gó kā. Dawëë naa paa m' tabana tii, tamaa newëë

hyb n'aa Saromāw hajaa doo, P'op Hagä Do anoo do ta hā. Saromāw bahānh ŷ ti hahŷñh, bē hapäh doo. Ti hado né paawä, dooh bē karën bā bē maa newëë bā hahŷñh. ³² Niniwéh buuj na-ääj da raky n'aa tapaa né tii da ënh ti noo gó kā, da hē badäk hahŷñ hā habong doo. P'op Hagä Do ky n'aa rod Jonas sa hā taher'oot noo gó, rat'yyd kamehññ nesaa do ramoo bok do hā. Nesaa do reréd hōm. Hahŷñh, Jonas bahānh ti ŷ hŷñh. Bē tii, dooh bē t'yyd kamehññ bā nesaa do bē moo bok do hā, dooh bē eréd bā —näng mā Jesus hajök do sa hā.††

Ji bag hadoo do panyyg n'aa hahŷñh

³³ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Dooh ji bag ji gataa bā ji jejën hyb n'aa. Dooh ji daso bā ji waa hood yt hā. Dooh. Ta bag ji dasooh ta tyng jó, tób gó hajëë p'ëë do rabahapäh hyb n'aa. ³⁴ Ji h'yyb bag hadoo ji matym —näng mäh. —Baad tado bā ji matym, ta bag hado däk sahōnh hē ji hā. Baad tanado bā ji matym, badagyp hadoo ji hā. ³⁵ Baad bē hyb n'aa matakä, ta bag hadoo bē hā hanäng bē ed'oo doo, badagyp do tanadoo hyb n'aa. ³⁶ Bē h'yyb tym gó ta bag hadoo do baad tabawag däg bā, badagyp do hadoo do tanado wäd bā, sahōnh hē tii bā tabawag däk ji hā, ta bag hadoo do mehānh ji hā^{§§} —näng mā Jesus kyyh. Panyyg gó m' tabeh'üüm.

Jooj madäk do ky ken'yyim do Jesus nabuuj gedoo do ky n'aa hahŷñh

³⁷ Ti m' Jesus baher'oot do bahānh bā kā, Parisëw see ats'yyt mäh, ta tób hēnh tabawëh hyb n'aa. Ti m' Jesus bahōm kån mā ta tób hēnh, ti m' tabasooh, sa sii tabawëh hyb n'aa. ³⁸ Ti m' tób danäh hyb n'aa meunh mā Jesus basooh do hyb n'aa, tabawa hyb n'aa ta si n'aa hē. Dooh m' ta moo tahetsyyd bā sa wahë makü rabahed'oo doo da. ³⁹ Ti m' Jesus ky hadoo ta hā:

—Bē Parisëw —näng mäh. —Ji waa hood ta gó hasus doo, ta jó ub ji hets'yyt do hadoo bëëh. Baad bē babok P'op Hagä Do matym gó ji ed'oo. Jooj madäk doo me tii. T'öp, bē h'yyb gó, tak'ëp bē karën do jawën bē babok. T'öp bē h'yyb tym gó, hajöng nesaa

[§] **11:22** Hahŷñ d' tahanäng pé ti panyyg gó teh'üüm doo: Aj'yy hejooñh doo, Nesaa Do Yb. Aj'yy hejooñh do ma hado hōm do hadoo Jesus. Aj'yy hejooñh do ma, karap'aar h'yyb nesaa doo. P'op Hagä Do Saheh hejój gó Jesus bahebë karap'aar h'yyb nesaa doo, Nesaa Do Yb karapee, tak'ëp tabahejooñh do hyb n'aa Nesaa Do Yb mahānh. **** 11:25** Ta tób paah,

aj'yy, ŷñh hā hadäk do paa tii. **†† 11:29** Rawën karën Jesus pahuunh sa matym haj'aa, rabahapäh hyb n'aa P'op Hagä Do hanaa Jesus tado bā. **‡‡ 11:32** Jonas, tah'ŷñh haeh do wog gó tabasuun wät doo, tamawoob hē ta äh. Ti hadoo né hē Jesus, tamawoob hē né hē ta äh tabakä wät k'ääts gó. Tii da tahanäng pé m' ti Jesus her'oot do sa hā. **§§ 11:36**

Ta bag ky n'aa nado ti Jesus hedoo. Panyyg ky n'aa me tabaher'oot. Ta wób sa hā dooh m' tagah'ood nā bā. Ti hyb n'aa rakarën p'aa hēnh Jesus pahuunh, baad rabahapäh hyb n'aa P'op Hagä Do T'aah tado bā. Sa hā kejën Jesus hejój. Ti hyb n'aa Jesus ky n'aa eh'üüm ta bag ky n'aa me tama metëëk doo. Dooh kejën do tado bā ti tametëëk doo. Baad ji karën bā baad hadoo do ji bahapäh bā, baad tagahoot ji h'yyb tym gó Jesus metëëk doo. Ji hā ta bag hado däk. Ji kanarën bā baad hadoo do ji bahapëë bā, dooh tagah'ood bā ji hā Jesus metëëk doo. Badagyp do hadoo ji hā.

doo. ⁴⁰ Bë h'yyb gatamah —näng mäh. — Ji hub pahuunh doo, ji h'yyb tym na-ääj hë tapahuunh. ⁴¹ Taw'ääts hë bë h'yyb gó naa, t'öp naa, bë masaa kas'uut do sa hä, tii bä kä, P'op Hagä Do hä baad ub tabanäm sahõnh hë bë hä*** —näng mäh.

⁴² —Baad nado bë hä da, Pariséw —näng mäh. —Bë waa ty gamabuuj uuh sii hë né paawä bë banoo P'op Hagä Do matym n'aa, dooh paawä baad hadoo do bë moo boo bä bë da hadoo do hä, bë mabaan P'op Hagä Do hä bë kamahän doo. Taw'ääts hë paawä dooh bë mabaan bä ta tii. Taw'ääts hë P'op Hagä Do matym n'aa bë banoo na-ääj hë —näng mä Jesus.

⁴³ —Baad nado bë hä da, Pariséw —näng mäh. —Bë gen'aak hyb n'aa jewyk do bat'oohn bä bë atooj bä, tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot doo bä. Bë gen'aak bë redëng, bë raweh'ëeh, hajök do mahang rakahet'aa bä, rabahesäm bä —näng mäh.

⁴⁴ —Baad nado bë hä da, Pariséw —näng mäh. —Kamag hood ta jó ji tsab'eep bä ji nahapäh do hadoo bëeh††† —näng mä Jesus.

⁴⁵ Ti m' Mosees ky n'aa jaw'yyk do baad hapäh do see ky hadoo ta hä:

—Ma matëg —näng mäh. —Ta ti mapes'ääp doo, ää na-ääj hë mapes'ääp —näng mäh.

⁴⁶ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Baad nado bë hä da Mosees ky n'aa jaw'yyk do baad hap'ëeh doo —näng mäh. —Hajõng hejooonh do bë mejüü ta wób raky daheeh hyb n'aa. Ti bahänh bë bawëed däk Mosees ky n'aa jaw'yyk doo. Ti hadoo né hë, dooh tabad'op hë bë masaa bä bë mejüü do rabahajaa hyb n'aa —näng mäh.

⁴⁷ —Baad nado bë hä —näng mäh. —P'op Hagä Do ky n'aa rod, p'ooj ub habong do bë wahë makü radej'ëep do sa kamag n'aa hood pä s'ëeb, bë tema. ⁴⁸ Ta ti tametëeh, bë wahë makü h'yyb hadoo bëeh. Bë wahë makü né hë dej'ëep P'op Hagä Do kyn'aa rod paah. Hÿy kä bë temaa toonh ji hyb n'aa eese do heen n'aa sa kamag n'aa hood jó.†††

⁴⁹ Hahÿy d' né hë P'op Hagä Do baher'oot ta hapäh doo gó bë ky n'aa: “Sa mahang ÿ mejüü da këh ÿ n'aa rod, panäk ÿ na-ääj né hë. Sa wób né da radej'ëep, ta wób da rarejää”, näng paa m' P'op Hagä Do kyyh —näng mä Jesus.

⁵⁰ Ti m' Jesus ky hadoo ënh sa hä:

*** **11:41** Hahÿy da na-ääj hë tahajaa ji tab'ëes ta tii: “Taw'ääts hë bë waa hood gó hanäng do bë anoo kas'uut do sa hä, tii bä kä baad ub tabanäm sahõnh hë bë hä, P'op Hagä Do hä.” ††† **11:44** Kamag hood banäng bä tsab'eep doo, hasuts däk hadoo P'op Hagä Do hä, Mosees ky n'aa jaw'yyk do her'ood bä. Ti hadoo né sa hä ënh, Pariséw sii raboo bä. J'ooj madäk doo me raky ken'yyim do hyb n'aa, dooh ji h'yy ganyy bä baad tanado bä sa h'yyb tym. ††† **11:48** Dooh sa wahë makü rapanyyg kadehé bä P'op Hagä Do ky n'aa hä, P'op Hagä Do ky n'aa rod raheer'oot do paah. Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do wób, raweh'ë né paawä P'op Hagä Do ky n'aa rod maküüh, dooh raky dahé bä sa kyyh paah. J'ooj madäk doo me raky kenäw ub tii. * **12:2** Tii d' Jesus wén her'oot, j'ooj madäk doo me ji ky ken'yyim mahänh Pariséw rabad'oo doo da.

—Ti hyb n'aa da bë hä, da hë habong do hä kä, P'op Hagä Do ban'oo kän sahõnh hë ta ky n'aa rod radej'ëep do paa säm kä. P'ooj ub, badäk hahÿy tadu dahäng jawén paa bä radej'ëep doo, ⁵¹ Abéw Käih naboooh noo gó du däk do né hë. Tii kä, tagadëeg ub, Sakarija radaj'ëep doo kä. Ti radaj'ëep paa m' rama ejuu do tyng, P'op Hagä Do tób n'aa ganahaang gó. Baad ÿ her'oot bë hä, da hë habong do sa hä kä P'op Hagä Do ban'oo kän sahõnh hë radej'ëep do säm kä —näng mäh.

⁵² —Baad nado bë hä Mosees ky n'aa jaw'yyk do baad hapäh doo —näng mäh. — Dooh bë karën bä ta wób raky n'aa napëé bä P'op Hagä Doo. Tób noo tëg ji jejen do hadoo sa mahänh, ranajëë p'ëe hyb n'aa hadoo bëeh. Bë né hë, dooh bë karën bä bë ajëeh, dooh P'op Hagä Do bë hapëé bä. Ta wób, karën do hajëng doo, bë ge'ÿym ranajëng hyb n'aa, P'op Hagä Do ranahapäh hyb n'aa —näng mä Jesus kyyh sa hä.

⁵³ Ti m' Jesus banyyh bä kä m', tak'ëp mä Pariséw, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do na-ääj hë rakawajään ta wë. Hajök mä gatatug däk, tak'ëp mä rabeaanh. Kawaj'ään gó m' rabeaanh ta hä. ⁵⁴ Rakarën paawä m' raw'yyt taher'oot do hä raganen'aak doo, raky n'aa tapaa hyb n'aa Mosees ky n'aa jaw'yyk do hä.

12

J'ooj madäk doo me raky ken'yyim do panyyg n'aa hahÿy

¹ Ti noo gó m', hajök rakata b'ëeh mä Jesus wë. Hajök né hë ti kahet'aa doo. Hajök do hyb n'aa, ta wób sa tsyym mä rabep. Ti m' ta ma matëg sa hä Jesus ky hadoo:

—Baad bë hyb n'aa matakä da. Baad bë kanä da Pariséw sa pāw makuj n'aa mahänh, j'ooj madäk doo me ji ky ken'yyim do mahänh, ÿ hanäng péh tii —näng mäh. ² — Dooh ji haja bä ji jejen bä ji h'yyb. Sahõnh hë ji h'yyb P'op Hagä Do hapäh. Ti awät da ti noo gó, sahõnh hë ji jejen doo P'op Hagä Do metëeh. * ³ Atsëm, kejën do hadoo ta wób ramaa nanapäh bä bë her'oot doo, adëb bä kä, sahõnh hë maa napäh bä takaher'oot da ta jawén, P'op Hagä Do an'oo bä. Kaja hë ta gawakó gó kahesëenh do ta see hä, tak'ëp da takaher'oot tii kä, sahõnh hë ramaa napäh hyb n'aa. Ti hyb n'aa, bë hyb n'aa matakä ti bë her'oot doo!

4 —Najis haa, bē jeŷym manā ji majīi ji daj'ēep do hā. Jāām né hē ji hub rahajaa radajēeb bā. Ji h'yyb tym dooh rahaja bā. 5 ŷ maher'oot bēeh, ny hadoo do bē jeŷym. Taw'āats hē P'op Hagā Do ji jeŷym. Ti ti hajaa ji tadaj'ēep do jawen paa bā, ji h'yyb tym taw'oong hōm kån tabanesaa hēnh. Ti hyb n'aa, ji hyb n'aa jaw'yuk, ji jeŷym P'op Hagā Doo —nāng mäh.

6 —Ji moo oow pé taw'ēed taah, kanahēn d'os hē rabesēem is, ky n'aa ganebats. Ti hado né paawā, dooh sét had'os do sa see P'op Hagā Do mabaan bā. 7 Ti hyb n'aa, bē eŷym manāh. Hajōng taw'ēed takamahān do bahānh bē P'op Hagā Do kamahān. Sahōnh hē ji sēen sii hē P'op Hagā Do betsén. Baad ji tabahag'āas ŷ hanāng péh —nāng mā Jesus.

8 Ti m' Jesus ky hadoo ēnh:

—Baad bē ŷ maher'oot hahŷyħ: Kēh ŷ n'aa najejēn pé ta wób sa hā, ŷyħ, Aj'yy Hadoo Do Hŷ Pong jé Hana Doo, ŷ na-āaj hē, dooh ŷ ky n'aa jejēn bā ta tii, āas P'op Hagā Do pa hab'ēeh do sa hā. 9 Kēh ŷ n'aa jejēn péh, ŷ na-āaj da ŷ ky n'aa jejēn tii d' ēnh, āas P'op Hagā Do pa hab'ēeh do sa matym gó. 10 Jé Aj'yy Hadoo Do Hŷ Pong jé Hana Do ky n'aa rejāā péh, P'op Hagā Do mabaan ti ta hā. P'op Hagā Do Sahee ky n'aa rejāā pé kā, dooh P'op Hagā Do mabaan bā, dooh tat'yud meħūn bā kā tii kā —nāng mäh.

11 —Bē ramoo maso dāg bā, tób P'op Hagā Do panyyg rayd naherot doo hēnh bē ramahūūm bā, sa wahē n'aa wób wē bē ramahūūm bā, hyb n'aa jeywk do wē na-āaj né hē, bē hyb n'aa tón manā bē her'oot do hā bē ky n'aa. 12 P'op Hagā Do Sahee anoo da bē her'oot do pan'aa —nāng mā Jesus.

H'yy gatamah doo, tak'ēp ma nāng do panyyg n'aa hahŷyħ

13 Ti m' hajōk do mahang ta see ky ganyyh: —Ma matēg —nāng mäh. —Mamaher'ood hā ŷyħ, tabetyn hyb n'aa āa yb wē naa —nāng mā aj'yy kyyh.

14 Ti m' Jesus ky hadoo ta hā:

—Najis ŷyħ, ŷ nado ti hetyn bē hā bē yb ma paah —nāng mäh.

15 Ti m' sahōnh hē sa hā Jesus ky hadoo:

—Bē hyb n'aa matakā da, bē hyb n'aa nah'ūūm hyb n'aa bē ma, bē dajēēr. Ji ma tak'ēp hajōng do nado ji h'yy gadajang hanoo do babā ji awāt bā —nāng mäh.

16 Ti m' panyyg ky n'aa gó m' tabeh'ūūm ta ti ky n'aa. Ti m' taky hadoo:

—Hŷ hadoo aj'yy tak'ēp wekāp doo. Baad ta gēew bā. Ti hyb n'aa baad né hē ta joom beaak. 17 Ti ta h'yyb gó taky hadoo: “N'yy d' ŷ bad'oo hŷyħ kā?”, nāng. “Gedē hōm joom ag tób n'aa”, nāng ta kyyh. “N'yy hēnh hŷyħ kā ta wób ŷ bataa?”, nāng ta h'yyb gó. 18 Ti taky hado kån: “ŷ hapāh. Hahŷyħ da ŷ bad'oo”, nāng ta kyyh. “ŷ apyn hōm dó joom ag tób

n'aa”, nāng ta kyyh. “P'aa hēnh da ŷ tamaa sooh. Aeh da hŷyħ kā joom s'ēeb tób n'aa, ma ŷ tób n'aa na-āaj né hē”, nāng. 19 “ŷ bahajaa bā kā”, nāng, “hahŷyħ da d' kēh ŷyħ hā ŷyħ hē”, nāng “Hajōng wakāp ŷyħ. Dooh d' nanyw tahēej bā. Hajōng da ta baab teh'ēeh wakāp ŷyħ hā”, nāng. “Taw'āats hē hŷyħ kā, ŷ kameh'āak hŷyħ kā. Baad ŷ hŷyħ kā. Baad ŷ beēek hŷyħ kā, baad ŷ bawa hŷyħ kā, ŷ tsebé hŷyħ kā”, nāng ta ti aj'yy h'yyb gó.

20 Ti P'op Hagā Do ky hadoo ta hā: “H'yy gatamaa ōm”, nāng. “Badah atsēm da madajēp! Jaa wē tabayyw kån a ma paah?”, nāng P'op Hagā Do kyyh aj'yy hā kā —tii d' mā Jesus baher'oot ji ma ky n'aa, ji dajēēr ky n'aa.

21 Ti m' Jesus ky hado kån sa hā:

—Ti hadoo né kā ta ti tak'ēp sa wak'āāb hyb n'aa h'ūūm do hā. P'op Hagā Do dooh rahyb n'aa es'ee bā —nāng mā Jesus.

Ji P'op Hagā Do kamahān do ky n'aa hahŷyħ

22 Ti m' ta ma matēg hā Jesus ky hadoo:

—Ti hyb n'aa bē ŷ maher'oot hahŷyħ: Bē hyb n'aa tón had'yud manā bē babok do hā, bē waa hā, bē saroor hā. 23 Tii d' ŷ wén edoo, ji awa do bahānh ti ji edēp doo. Ji saroor bahānh ji. 24 Bē hegāā taw'ēed. Dooh rejoom bā joom tym. Doo rata bā joom ag. Dooh sa waa tób n'aa rayd taa péh. Ti hado né paawā P'op Hagā Do anoo sa waa. Taw'ēed P'op Hagā Do kamahān do bahānh bē takamahān! 25 Tak'ēp bē hyb n'aa newē had'yud né paawā, dooh bē haja bā bē aboo dawēd bā ta tii da. 26 Ta ti bē nahaja bā, nahejooj né paawā, h'ēed hyb n'aa bē hyb n'aa newē had'yud hē ta wób.

27 —Bē hegāā tabawā n'aa ts'ooh —nāng mäh. —Doo né paawā ramoo boo bā, dooh né paawā sa saroor rages'yub bā, Saromāw saroor anyyw né paawā, gabar'ēeng né paawā, ti bahānh tabanām ti tabawā n'aa ts'ooh. 28 Tii da baad ub P'op Hagā Do adoo bā tabawā n'aa hā, nanyw hē tsawyy jēng do hā, ji gatang do hā, ti bahānh da P'op Hagā Do bahag'āas bēeh. Tanoo né da bē hā bē saroor. H'ēed hyb n'aa P'op Hagā Do hā baad bē h'yy kana'eeh? 29 Bē hyb n'aa newē had'yud manā bē eēek doo, bē awa doo, bē awēh doo. Bē hyb n'aa tón had'yud manā ta tii. 30 P'op Hagā Do sa h'yyb gó nahapāh do ti tii, ti hā h'yyb pad'ēek doo. Bē ti dooh tii d' bē adoo bā. P'op Hagā Doo, bē Yb, hapāh bē wē bedoh doo. 31 Taw'āats hē baad bē h'yyb padāg bē Yb bag'āas do hā. Tii bā kā, tanoo da bē hā sahōnh hē bē wē bedoh doo —nāng mäh.

32 —Bē eŷym manā b'ée taah nahejooj is doo. Hanām gó bē Yb, hŷ pong jé hawāt do tabanoo bē hā, ta sii bē bag'āas hyb n'aa. Ti hyb n'aa, bē eŷym manāh, ŷ wén nāng.

³³ Taw'ääts hē bē esēm hōm bē wē hanāng doo. Kas'ut do hā bē banoo bē ma paa sām. Tii bā kā, bē ma nāng h̄y pong jé kā. Ta ti dooh tahēēj bā. T'īi hēnh dooh retsēēg bā kā bē ma. T'īi hēnh dooh kamera rejā bā kā bē ma. ³⁴ Ta tii d' ŷ wén her'oot, tak'ēp bē kamahān do banāng bā, tii bā bē h'yyb bawāt —nāng mā Jesus.

Baad ji gada do Jesus bahyng do panyyg n'aa hahȳh

³⁵ Ti m' taky hadoo:

—Taw'ääts hē bē h'yy kahasaāb bē moo bok hyb n'aa, baad ub da bē gadaa had'yyt da, atsēm na-āāj hē bē gada, p'aa hēnh ŷ bahyng bā. ³⁶ Taw'ääts hē tób danāh karom, atsēm sa kariw n'aa raket'ēē hēnh jām n'aa baad gad'aa do hadoo da bēēh. Ta bag ahōō had'yyt hē ran'oo bā. Ty gapad'ēēk ragada sa kariw n'aa, tanaēēnh bā, nyyw hē ragas'ēēs hyb n'aa tób, sa kariw n'aa bajēē suun hyb n'aa. ³⁷ Baad da gad'aa do sa hā, sa kariw n'aa kajaa bā kā raty gapad'ēēk do hyb n'aa —nāng mā Jesus. —Né hup ŷ né hē hahȳ ŷ her'oot doo: Sa kariw n'aa ats'yyt da, rabat'oonh, rabawēh hyb n'aa. Tii bā da ta saroor see tah'yyt, tii bā sa tā, sa waa taban'oo kán sa hā. ³⁸ Taw'ääts hē da sa kariw n'aa awyyd bā ty gapad'ēēk do sa hā, atsēm ub takaja bā, tapaj'ēē bā takaja bā na-āāj hē —nāng māh.

³⁹ Ti m' tabaher'oot ēnh panyyg see ky n'aa me sa hā:

—Bē hyb n'aa newē hahȳh: Tób danāh hapēē bā paawā hets'ēēk do kajaa bā, dooh paawā tan'oo bā hets'ēēk do ta tób tanoo eē nā bā. Baad paawā tagada. ⁴⁰ Ti hadoo bē hā. Taw'ääts hē baad bē hyb n'aa matakā, baad bē gadaa ta pooj jé. Ta ti ŷ wén her'oot, bē ganadaa bā Aj'yy Hadoo Do H̄y Pong Jé Hana Do kajaa da p'aa hēnh —nāng mā Jesus.

⁴¹ Ti m' Peed beaanh ta hā:

—Āā wahē n'aa —nāng māh. —Āā hā ub ti mabaher'oot ta ti panyyg? Sahōnh hā ti mabaher'oot? —nāng māh.

⁴² Ti m' Jesus ky gadoo panyyg see ky n'aa me m':

—Ta ti ŷ maher'oot, sahōnh hē bē mahang ta kaser n'aa baad had'yyt hē ta kariw n'aa mejūū do moo wāt doo, h'yy ganāng do hadoo rabahadoo doo. Ta tii hā ta kariw n'aa banoo, ta karom tabahag'āās hyb n'aa, sa waa tabetsēēh hyb n'aa sa hā, ta s'ee hēnh ta kariw n'aa awād nuuj jé. ⁴³ Taw'ääts hē ta kaser n'aa hā, ta kariw n'aa awyyd bā ta mejūū do hā moo wāt doo, ta kariw n'aa matēēh bā. ⁴⁴ Ta kariw n'aa weh'ēēh da ta ti hadoo doo. Sahōnh hē tahaēēnh ta hā

ta ma, ta ma hagā n'aa tabahado dāk hyb n'aa kā. Né hup ŷ né hē ta ti ŷ her'oot doo. ⁴⁵ H̄y kā, baad ta kaser n'aa moo nawād bā paawā, ta h'yyb gó taky hado bā: “Dooch nyyw hē kariw ŷ n'aa kaja bā”, tanoo bā, karom wób tahewyh had'yyt bā kā, tatsebē do waa n'aa tamoo hewēēd bā, taoom bā jarakē hedoo do mahȳj, ⁴⁶ ti taganada bā né kā ta kariw n'aa kajaa da. Tahyb n'aa napeet bā kā takajaa. Tii bā, tak'ēp da ta kariw n'aa rejā kán da. Tanoo da ta kaser n'aa paa ahoop, P'op Hagā Do ky nadah'eeh do nesaa do rahoop doo da.

⁴⁷ —Jé karom ta kariw n'aa ganada doo, ta kariw n'aa karēn do tamoo nawāt doo, tahapēē né paawā baad ub ta kariw n'aa mejūū doo, tak'ēp da rabaheyyh ta mabaj. ⁴⁸ Jé nesaa do moo wāt doo, ta kariw n'aa mejūū do nahapāh doo, dooh denaa hē rahewyh ta mabaj. Ti hyb n'aa kā, ji hā P'op Hagā Do anoo do pénh, ti pénh né takarēn ji moo wāt ta wē. Hajōng do hā kahanoo doo, hajōng na-āāj takarēn tamoo wāt ta wē, hajōng takarēn ta mabaj. Ta bahānh kahanoo do hā, ta pénh né ta mabaj.

Jesus hyb n'aa raketyn hōm do ky n'aa hahȳh

⁴⁹ Ti m' Jesus ky hadoo:

—H̄y pong jé naa ŷ bahyng, tēēg hadoo ŷ gahō jat hyb n'aa, badāk hahȳ hā habong do sa mahang tetyh hōm hyb n'aa. ŷ karēn paawā nyyw hē tabahōō jat ti tēēg hadoo doo. ⁵⁰ Tak'ēp da nesaa do ŷ bahoop da. Tak'ēp ŷ h'yy katón ta ti ŷ bahajaa bā kā. ⁵¹ ŷ ahyy wāt babā, bē ed'oo apāh, h'yyb nyyw gó badāk hahȳ hā habong do rababok hyb n'aa sa da hadoo do wē, ŷ an'oo bā do hyb n'aa. Tii d' bē hyb n'aa newē manāh. ŷ ahyy wāt do hyb n'aa, hēp ŷ n'aa raketyn bong da. ⁵² H̄y jawén da, sa wakāān hedoo do ketyh hōm da hēp ŷ n'aa. Sa wakāān tamawoob hē hadoo do ragadoo da kēh ŷ n'aa. Pawóp hē, dooh d' ragado bā. Ky kedak da hēp ŷ n'aa. ⁵³ Ta wób da, sa yb sa taah daheeh ketyh bong da hēp ŷ n'aa. Ti hadoo né da sa j̄yn sa toog daheeh, raketyn bong da hēp ŷ n'aa. Sa mayyn sa takaanh na-āāj da —nāng mā Jesus ta ma matēg hā.

⁵⁴ Ti m' hajōk do hā taky hadoo:

—Pap̄ȳj badēē hyng hēnh naa naēng poo wād bā, “Badah tabadoos”, nāk bē kyyh. Te hub né hē, adoo né hē. ⁵⁵ Ta karawaa me tagahēm bā, “Badah banām”, nāk bēēh. Te hub né hē, banām né kā, baju né hē kā. ⁵⁶ J'ooj madāk doo me ky ken'yym do bēēh! Bē h'yy genā né paawā naēng hadoos do heen n'aa hā, banām do heen n'aa hā, dooh

† 12:56 Naēng badoos do pooj jé, rahapāh ta heen n'aa. Tabanām do pooj jé, rahapāh na-āāj hē ta heen n'aa. Hajōng Jesus pehuunh né paawā, dooh rah'yyn genā bā P'op Hagā Do T'aah tado bā né hē.

bê h'yy genä bâ, da hê kä, ta heen n'aa bê hâ kametëeh do hâ† —näng mäh.

⁵⁷—Hêd n'aa bê hyb n'aa nanewëê bê daaj hê, baad hadoo do ji moo wät doo? ⁵⁸ Bê ky n'aa tapaa pé sii bê ahôm bâ, hyb n'aa jawyk do wê ôm taky n'aa etyy hyb n'aa, taw'ääts hê ta hõö bâ, bê sii hõm do sii baad bê ber'oot, taberéd hõm hyb n'aa ta ti bê ky n'aa tamahüüm do hyb n'aa jawyk do wê. Tii d' bê nadoo bâ, bê d' tamahüüm hyb n'aa jawyk do wê. Ta tii kä, warahén hâ bê tabahaëenh, bê tadewäts bëeh hyb n'aa kä. ⁵⁹ Baad bê ý maher'oot: Dooch d' bê anä bâ kä tii bâ, sahõnh hê bê nepaag bâ —näng mä Jesus.†

13

Nesaa do ji neréd bâ, ji da P'op Hagä Do rejää do ky n'aa hahÿÿh

¹ Ti noo gó m' ta wób rabana Jesus wê. Jesus mä ramaher'oot Pirato häd näng do warahén n'aa radej'ëep do Garirej buuj wób, P'op Hagä Do hä rama ejuu bâ. ² Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—Garirej buuj wób sa mahãnh nesaa do ramoo bok, rawén dejëp, bê ed'oo? ³ Dooch. Tak'ëp nesaa do sa hä, ta wób sa mahãnh hyb n'aa nado. Bê hä na-ääj hê da tabadäng P'op Hagä Do mo haj'aa nesaa do bê moo bok do sâm, nesaa do bê neréd bâ. Tabanesaa hênh bê da tah'eed hõm. ⁴ Ta ti 18 hedoo doo, Siroéh häd näng do tób yb sa jó hatêh hyng doo ênh? Radej'ëp bê ed'oo g'eeh, tak'ëp ranesaa do hyb n'aa Jerusarênh buuj wób sa mahãnh? ⁵ Dooch. Ti hyb n'aa nado. Bê hä na-ääj hê da tabadäng P'op Hagä Do mo haj'aa, nesaa do bê moo bok do sâm, nesaa do bê neréd bâ. Tabanesaa hênh bê da tah'eed hõm —näng mä Jesus.

⁶ Ti m', panyyg gó m' Jesus baher'oot ny da P'op Hagä Do bad'oo ji hä, baad hadoo do ji moo nawäd bâ. Ti m' taky hadoo:

—Hÿ hadoo aj'yy bejoom joom wiigo häd näng doo, uwa tyd mahang. Hajõö nuu me tabahõm tabahag'ääs hyb n'aa ta joom teag bâ. Dooch tawyyd bâ ta ag ta hä. ⁷ Tii kä, tagadëeg ub, ta joom mahang moo wät do hä taky hadoo: “Tamawoob hê ta baab ý gadaa wät teag bâ. Dooch teag bâ. Tabad'op hê ta ag ý aw'yyt péh. Ý karên mabagëew jat”, näng mäh. “Daap tabewaat”, näng mäh. “Joom see êr ejoom paawä tabasooh bâ”, näng joom danäh ta sii moo wät do hä. ⁸ Ti m' ta sii moo wät do ky hadoo: “Taw'ääts hê sét hê ta baab êr gamedaa wät”, näng mäh. “Baad ý bahag'ääs hÿÿkä”, näng mäh. “Baad ý w'oo eh'aa kée k'ääts baad hadoo doo me”,

näng mäh. ⁹ “Wät hahÿÿ hâ ta baab teag bâ, taw'ääts hê. Taneag bâ kä, tii bâ kä mamejõ ý bagëew hyng”, näng aj'yy ta kariw n'aa hä —näng mä Jesus.

ÿÿnh jadatog is do panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁰ Ti m' Saab hä kä, Judah buuj rakamehehãk bâ kä m', tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot do yt hã m' Jesus ma metëek bâ kä m', ¹¹ tahapãh mä tii bâ ýÿnh jadatog is doo, karap'ar h'yyb nesaa do ta hä hadãk do haj'aa. Dooch m' tahaja tadojoo bâ. ¹² Ti m' ýÿnh Jesus bahapãh bâ, tanaëenh mä ta wê. Ti m' taky hadoo ta hä:

—Tok ýÿ, ôm has'oo dák! —näng mäh.

¹³ Ti m' ta hä tamoo däng. Ta hä tamoo dëê sii hê m', takadajoow géet. Tak'ëp mä ýÿnh j'aa etsëê kãn P'op Hagä Doo.

¹⁴ Ti m', dooh m' tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot do wahê n'aa genaag bâ Saab hä ýÿnh nahëê Jesus ado hõm doo.

—Ti anäng ji moo oow see pé ji moo wät do pan'aa ta äh —näng mä tób hagä n'aa tób gó kahet'aa do sa hä. —Taw'ääts hê tii hä bê bana, bê nahëê kado hõm hyb n'aa. Saab hä ti dooh! —näng mä ta kyyh.

¹⁵ Ti m' Jesus ky hadoo ta hä:

—Jooj madãk do ta ti bê h'yyb! —näng mäh. —Bê na-ääj hê bê moo bok Saab hä. Dooch g'eeh bê asood hõm bâ bê masãah booj yb, jumeto, sa tób n'aa yt hã habëeh do Saab hä, bê mahüüm hyb n'aa rabeheek doo hênh? ¹⁶ Dooch g'eeh taw'ääts hê tado bâ, Saab noo gó ý asood hõm bâ hahÿ Abaraãm panaa paa seeh, 18 ta baab takamawyyt do Nesaa Do Yb moo gó? —näng mä Jesus kyyh.

¹⁷ Ta ti tabedoo bâ kä m', ta majiï m' nu mebyy bong. Hajõk do tii bâ hab'ëeh do ratsebê mä sahõnh hê hanãm doo, Jesus moo wät do hä.

Panyyg ky n'aa gó Jesus metëeh hahÿÿ hâ P'op Hagä Do bag'ääs do ky n'aa

¹⁸ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Panyyg ky n'aa me ý her'oot bê hã P'op Hagä Do bag'ääs do ky n'aa —näng mäh. ¹⁹ —Joom motaad häd näng do tym nad'ëed is do hadoo né hê P'op Hagä Do bag'ääs doo, tadu doo noo gó. Motaad tym aj'yy ejoom ta joom wób babëeh bâ. Ti tabawëê kãn, ti tabae hëê kãn. Tii hä kä taw'ëed batooj kãn ta hä kä* —näng mä Jesus kyyh.

²⁰ Ti m' Jesus ky hadoo ênh:

—Panyyg see ky n'aa me ý her'oot bê hã P'op Hagä Do bag'ääs do ky n'aa —näng mäh.

²¹ —Paw makuj ýÿnh ado dák doo, tiriig s'ëeb hajõng do mahang tamekuuj dák do hadoo né ti. Baad tabajõots dák, baad takamekuuj

† 12:59 Ji da hadoo do ji ky n'aa tapaa do ky n'aa had'yyt nado hahÿÿh. Hahÿÿ d' tahananãp ge na-ääj hê: Taw'ääts hê nayyy hê, ji hajaa nä bâ, ji h'yyb tym ji benãm P'op Hagä Do wê, ta jawén ji tanarej'ää hyb n'aa. * 13:19 Joom motaad häd näng do ky n'aa gó Jesus metëeh nyy da P'op Hagä Do bag'ääs do kah'üüm, ny hadoo ta hä h'yy ka'eeh do kah'üüm.

wät hyb n'aa sahõnh hē tiriig s'ëeb mahang†
—näng mä Jesus panyyg gó m' tabeh'üüm.

Hÿ pong jé, P'op Hagä Do panang bä, ji bajëe suun do panyyg n'aa hahÿÿh

²² Ti m' Jesus bahõm Jerusarēnh hēnh. Ti m' tamahõm me, tama metëek panang ta hõõ bä habong do sa hã. ²³ Ti m' a'jyy see eanh ta hã:

—Hyb n'aa jawyk doo —näng mäh. —Jãam hē pawóp its g'eeh ked'ëep P'op Hagä Do wē? —näng mä a'jyy kyyh.

Ti m' Jesus ky hadoo sa hã. Panyyg gó m' tabeh'üüm:

²⁴ —Noo nad'ëed its do hadoo hÿ pong jé ji bajëe suun doo. Ti hyb n'aa taw'ääts hē tak'ëp bē hyb n'aa eréd manäh, bē bahajaa hyb n'aa bē bajëng do t'ïi hēnh. Ta jawén, hajök né paawä da karēn hajëe p'ëe, dooh da rahaja wäd bä. ²⁵ Tób danäh noo gatsëe däg bä, dooh ji haja wäd bä ji ajëe suun ta gók. Tób w'oo hã bē wób rababē hõm tii bä. Tak'ëp bē wób ranaëenh da tagas'ëes hyb n'aa: “Äã wahē n'aa, manoo gasëets a tób, äã bajëe p'ëe hyb n'aa”, nãk da bē wób kyyh ti noo gó. Ti d' taky hadoo: “Jaa bēeh? Dooh bē ÿ hapëe bä”, näng da bē wób hã. ²⁶ Ti d' bē wób raky gedak: “A sii paa äã bēëek, a sii paa äã bawa. Äã panang bä, ta tyw n'aa me, mama metëek do paa ääh.” ²⁷ Ti d' bē wób hã taky hadoo: “Dooh bē ÿ hapëe bä. Bē ahõm mahãnh ÿÿ, nesaa do moo heb'oooh doo”, näng da ta kyyh —näng mä Jesus ta hã h'yy kana'eeh do ky n'aa.

²⁸ Ti m' taky hadoo:
—Tak'ëp bē wób ba'oot da. Sa tég kamegëej däk da. Tak'ëp bē wén oot da, bē hapäh do hyb n'aa da hÿ pong jé P'op Hagä Do bag'ääs bä Abaraãm, Isak, Jakóh, sahõnh hē P'op Hagä Do ky n'aa rod, bēë kä, dooh ran'oo bä t'ïi hēnh kä. ²⁹ Badäk hahÿÿ hã jén pad'yyt hē naa rabena da, P'op Hagä Do bag'ääs doo bä ratsebé do jãam n'aa tyng n'aa jó rabat'oonh hyb n'aa. ³⁰ Babä hyb n'aa sekog is do wób kä, ti noo gó kä, hyb n'aa jewyk kãn da. Babä hyb n'aa jewyk do paa wób kä, ti noo gó kä, hyb n'aa sekog padäg its tii kä —näng mä Jesus.

Jerusarēnh panang hyb n'aa Jesus h'yy katón do panyyg n'aa hahÿÿh

³¹ Ti noo gó né hē m' Pariséw wób rabana Jesus wē. Ti m' raky hadoo:

—Ahõm ta s'ee hēnh. Õm da Eróts daj'ëep —nãk mä sa kyyh.

³² Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:
—Bē ahõm nã. Bē maher'ood ta ti a'jyy ji rahejãã do yb. Bē her'ood ta hã, pawóp nã ta äh karap'aar h'yyb sa hã hanäng do ÿ bahebē nã. Pawóp nã ta äh nahëe enäh do

ÿ asog hõm nã sa nahëeh. Tii bä kä, ÿ haja kãn da ÿ moo wät doo kä badäk hahÿÿ bä. Tii da bē kyyh ta hã. ³³ Jerusarēnh bä né hē P'op Hagä Do ky n'aa rod ranaheb'oooh. Ti hyb n'aa, t'ïi hēnh né hē ÿ bahõm, ÿ dajëp hyb n'aa sa nemuun —näng mä Jesus ta ky n'aa hã.

³⁴ Ti m' taky hadoo:

—Jerusarēnh, Jerusarēnh! A babuuj ranaheb'oooh P'op Hagä Do ky n'aa rod. Pã me ramahek'oot bē wē P'op Hagä Do mejüü doo, radejëp hyb n'aa. Hajõõ nuu me ÿ karēn paawä ÿ bataa a babuuj, nesaa do mahãnh ÿ mo n'aa jesuu hyb n'aa sa hã, karaak ta taah ÿÿn ta kég yt hã tata bēeh do mo n'aa me. Tii da ÿ badoo paawä sa hã, dooh tii d' rakarēn bä. ³⁵ Bē hegäã da Jerusarēnh buuj, P'op Hagä Do beréd hõm da bē panang. P'op Hagä Do mak'yyts däk bē panang. Dooh da ÿ bē hapëe bä kä. Jãam né da p'aa hēnh ÿ bē bahapäh da, bē h'yy kawareem bä, hahÿÿ da bē her'ood bä: “Ky n'aa kedëng tii, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do kyy gó hana doo!”†

14

Saab hã Jesus nahëe do hõm do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m', ta see pé noo gó Saab hã, Pariséw hyb n'aa jawyk do see tób bä Jesus bawëh bä m', baad mä Jesus ramatakëe. ² Tii bä m' ti anäng mä a'jyy nahëe näng doo. Dehepung bēeh mä ta tsyym, ta mooh. Rakarēn mä raheg'ääs Jesus ado hõm bä ta nahëe Saab hã, ratayy do hã. ³ Ti m' Pariséw hã, Mosees ky n'aa jaw'yyk do baad hap'ëeh do hã nah'ääj mä Jesus beaanh:

—Mosees ky n'aa jaw'yyk do anoo, nahëe näng do sa nahëe ji ado hõm Saab hã? Dooh g'eeh tan'oo bä? —näng mä Saab.

⁴ Dooh m' raky gedag bä. Bag hēnh mä rabab'ëeh. Ti m' Jesus moo däng nahëe näng do hã. Ta nahëe do hõm. Ti m' tamejüü tababaa j hõm hyb n'aa. ⁵ Ti m' tabeaanh ta wób sa hã:

—Bē t'aah, bē mas'ää booy yb t'aah, tadëe hyy bä t'öp naëng gajat doo gó Saab hã, dooh g'eeh nayyw hē bē ej'ooj nã bä, Saab hã né paawä? —näng mä Jesus.

⁶ Dooh m' sa kyy péh.

Jesus metëek ji kanasab'ee do panyyg n'aa hahÿÿh

⁷ Ti m', sahõnh hē Pariséw atsyid wät do resoos mä ta tyng n'aa baad hadoo doo bä, ji weh'ëeh do tyng n'aa. Ta ti Jesus bahapäh bä m' taky hadoo, panyyg gó m' tabeh'üüm:

⁸ —Ket'ëe do jãam n'aa hēnh ji ratsyyd bä, bē esóts manã baad hadoo doo, hyb n'aa

† 13:21 Pãw makuj, jé pad'yyt hē tiriig s'ëeb mahang kamekuuj däk doo da, jé pad'yyt hē badäk hahÿÿ bä P'op Hagä Do bag'ääs do bawäd däk da. ‡ 13:35 Saaw-Mo 118.26

jawyk do tyng bē tyng. Hyb n'aa jawyk do tyng n'aa bē esóts bá, hyb n'aa jawyk do bē mahānh tatsyyd wāt do kajaa bá, ⁹ kat'ēē do noo gana do ky hadoo da bē hā: “Man'oo hahȳy hā ta tyng majasoooh doo”, nāng da. Tii bá ká da, sa matym gó da bē da nu mebyy bong. Tii bá ká, bē kahȳy d kán ky n'aa nets'ás do tyng jó ká. ¹⁰ Bē ratsyyd bá, taw'áats hē bē atooj dawē hā, hyb n'aa najewyk do tyng jó. Ti m' jām no gana do kajaa bá, hahȳy da ta kyyh bē hā: “B'ēep dana, p'eets hē, baad hadoo doo bá bē atooj.” Tii bá ká, tats'yyt do wób sa matym gó bē kawehēē dāk da. ¹¹ Jé ta daaj hē kawehēēh doo, nu mebyy wāt da, ta wób sa yd jé tanu gadāg hōm. Jé ta daaj hē kawaneh'ēēh doo, raweh'ēēh da, P'op Hagā Do an'oo bá —nāng mā Jesus.

¹² Ti m' tób danāh hā Jesus baher'oot:

—A waa, a tā mamoo wād bá a sii ratsebé, a sii rabawa hyb n'aa, matsyyd manā a najiis hedoo doo, a hyȳy hedoo doo, a wakāān hedoo doo, a pa haj'eenh do tak'ēp ma enāh doo. Ti matsyyd bá, ōm da rats'yyt ta mabaj. ¹³ Taw'áats hē matsyyd kasuud is do hedoo doo, k'yy gedóm do hedoo doo, nabong do hedoo doo, ty tsehēt do hedoo doo. ¹⁴ Tii bá ká da ōm P'op Hagā Do ky n'aa edēng. Dooh né paawā rahaja bá rabaj bá, P'op Hagā Do tii ká hanoo a hā ta mabaj, baad habong do paa ragenā bong noo gó —nāng mäh.

H̄y pong jé jām haeh do hadoo panyyg n'aa hahȳy

¹⁵ Ti m' Pariséw ats'yyt do see Jesus her'oot do tamaa napāh bá m', taky hadoo:

—Ky n'aa kedēng da jé h̄y pong jé, P'op Hagā Do bag'áās do jām n'aa bá ta waa n'aa tawa bá sa sii —nāng mā aj'yy kyyh.

¹⁶ Ti m' panyyg ky n'aa gó Jesus ky gadoo:

—H̄y hadoo aj'yy ratsebé do waa n'aa, ta tā n'aa tamoo wāt. Hajōk tats'yyt ta sii ratab'ēēs hyb n'aa ta ti jām. ¹⁷ Sahōnh hē ta waa n'aa, ta tā n'aa, tabahaja dāk bá, tamejūū ta karom tabahōm, pooj jé tatsyyd bong do tabats'yyt hyb n'aa. ¹⁸ Ti m' sahōnh hē tats'yyt do raky kamep'ēēh. Ta see ky hadoo: “Nag'aap hē ȳ bets'ēē hōm hēj. Ȳ karēn ȳ heg'áās”, nāng. “Dooh ȳ haja bá ȳ ahōm bá”, nāng. “Mamaher'ood a kariw n'aa, du daa ȳ bahōm péh”, nāng ta kyyh.

¹⁹ Ti ta see ky hadoo: “Nag'aap hē ȳ bets'ēē wāt 10 booj yb. H̄y ká ȳ metyy, baad rado bá. Ti hyb n'aa, dooh tahaja bá ȳ ahōm bá”, nāng ta kyyh. “Mamaher'ood a kariw n'aa, du daa ȳ bahōm péh”, nāng ta kyyh.

²⁰ Ti ta see ky hadoo: “Nag'aap hē ȳ gat'ēē dāk ām ȳ. Dooh tahaja bá ȳ ahōm bá”, nāng ta kyyh.

²¹ Ti ta karom babaaj hōm kán, tama-her'oot mā ta kariw n'aa sa kyyh. Tii bá ká, jām no gana do kawaj'āān wād kán sa wē, ti taky hado kán ta karom hā ká: “Nayyw hē, ahōm ná. Panang tyw n'aa me matsyyd hōm kas'uut doo, k'yy gedóm doo, ty tsehēt doo, nabong do sii hē”, nāng ta hā.

²² Ti tabahajaa bá sahōnh hē tamejūū doo, taky hadoo ta kariw n'aa hā: “Sahōnh hē ȳ bahajaa mamejūū doo da. Ti hadoo né hē, ti anāng ná ta tyng n'aa, ti anāng ná ta waa n'aa”, nāng ta karom kyyh ta kariw n'aa hā.

²³ Ti ta kariw n'aa ky hadoo ta hā: “Ahōm panang bahānh. Sahōnh maw'yyt do matsyyd. Ȳ karēn tóp ȳ gabad'ēē dāk. ²⁴ Baad ȳ her'oot a hā. Pooj jé katsyyd bong doo, dooh da ȳ an'oo bá sa tā, dooh ȳ an'oo bá sa waa”, nāng ta kariw n'aa kyyh* —nāng mā Jesus sa hā.

Nyy da ji bawāt Jesus h'yyb hata ji karēn bá ji hado bá do ky n'aa hahȳy

²⁵ Hajōk mā Jesus had'aa doo, Jerusarēnh hēnh tabahōm bá. Ti m' ta jawēn p'aa hēnh taty kaw'ōōd dāk, ti m' taky hadoo:

²⁶ —Bē karēn bá hēp ȳ hata bē hado bá, taw'áats hē bē yb, bē ȳyn, bē ȳym, bē taah, bē h̄ȳj, bē ānh bē kamahān do bahānh ȳ bē kamahān. Taw'áats hē bē kamahān do bē hā bahānh ȳ bē kamahān. Sahōnh hē sa bahānh ȳ bē kamanahān bá, dooh bē haja bá hēp ȳ hata bē do bá. ²⁷ Jé hēp ȳ n'aa tamo n'aa taahoop do taje'ȳm bá, h'yyb nahedoo do nemon ȳy, dooh tahaja bá hēp ȳ hata tado bá —nāng mā Jesus.

²⁸ Ti m', panyyg gó m' tabaher'oot, pooj jé m' baad mā ji hyb n'aa newēē, ji haja bá ta h'yyb hata ji ado bá. Ti taky hadoo:

—Tób pá s'ēēb haeh do tama doo, pooj jé dó taw'áats hē tahyb n'aa newēē tahaja bá ta wē hanāng do ta sām, sahōnh hē tahaja so bá ta tób. ²⁹ Daap tadu do bá, tanetsén ná bá ta sām, dooh ji hapēē bá ta baa bá tabawād dāk bá, ta sām bahēēj jēng. Tii bá ta wób rawajehēt ta hā: ³⁰ “Wāt ta ti tób tama doo. Ahēēj jēng ta wē ta sām, kanaja ná tób”, nāk da.

³¹ Hahȳ panyyg see bē maa newēē: Kaneb'oooh do du doo pooj jé, dooh g'eeh sa wahē n'aa hyb n'aa newē, rahaja bá sa majjī hā raj'aa ketsē, sa yd jé né paawā ta warahén n'aa? ²⁰ miw ta majjī warahén n'aa, 10 miw ta warahén tanyy bá? ³² Tahyb n'aa newē bá tanahajaa doo, nayyw hē tamejūū rapanāk ta majjī wē, dawēē ná rababok ná ta majjī, raky n'aa her'oot rakananeb'oooh hyb n'aa —nāng mā Jesus.

³³ Ti m' taky hadoo:

* 14:24 P'op Hagā Do bag'áās do jām n'aa hēnh, ji P'op Hagā Do bats'yyt do ky n'aa hahȳy.

—Ti hyb n'aa, sahõnh hê ta wê hanäng doo, hêp y n'aa tanerét doo, dooh tahaja bâ hêp y hata tado bâ —näng mäh.

³⁴ Ti m' taky hado kân:

—Taw'ääts hê ti jukiir. Ti hadoo né hê, tanadah'ëed wäd bâ, taw'ääts hê nado wäd.†
³⁵ Doo hyb n'aa ji karên wät péh. Ji aw'oong hõm tii. Jé karên pé y ma metëek do tamaa newê bâ, taw'ääts hê tamatakëë —näng mä Jesus kyyh.

15

B'éé kanapëë wät do panyyg n'aa hahyÿh

¹ Ti m' Jesus ma metëek bâ m', sa wahê n'aa dajëer gedaag n'aa, nesaa do moo heb'oooh do na-ääj hê rabana, Jesus metëek do ramaa newêe hyb n'aa. ² Ti hyb n'aa m', Parisëw, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do na-ääj hê, raky hadoo:

—Hahyÿ aj'yy nesaa do moo heb'oooh do tagadoo. Awêh na-ääj hê sa sii —näk mä sa kyyh.

³ Ti m' Jesus baher'oot panyyg sa hä:

⁴ —Bê see tanyy bâ 100 b'éé, ta masâäh, ti m' 100 hedoo do see takanapëë wäd bâ, dooh g'eeh teréd dó 99 hedoo do ta masâäh, kanapëë wät do tabesoos hyb n'aa? ⁵ Ti tabaw'yyt bâ kâ, tatsebee wät do hyb n'aa tatóg sooh ta nu k'yy hä, tamajëeh hyb n'aa kâ. ⁶ Tób bâ takajaa bâ kâ, tanaëenh da ta najiis, tanaëenh ta wób ta pa haj'eenh doo, ratsebé hyb n'aa ta sii, ta mas'ää see taw'yyt do hyb n'aa kâ, kanapëë wät do paah. ⁷ Bê y maher'oot hahyÿh —näng mä Jesus: Ti hadoo né da hÿ pong jé P'op Hagä Do pa habong doo, tak'ëp da ratsebé baad nadoo do paa see h'yy kawareem bâ P'op Hagä Do hä. ⁹⁹ hadoo baad habong doo, dooh hyb n'aa rah'yy kawareem pé sa hyb n'aa ratsebee né paawä, ta bahãnh ratsebé, sét hê baad nadoo do paa P'op Hagä Do wê h'yy kawareem do hyb n'aa —näng mä Jesus.

Moweed nepä wät do panyyg n'aa hahyÿh

⁸ Ti m' tabaher'oot ênh panyyg see gó. Ti m' taky hadoo:

—ÿÿnh see wê tanyy bâ 10 moweed k'ääts tég hawak do s'ëeb, tii bâ, ta see badoo wäd bâ, tagataa dák ta bag, tabakoot tób, baad tabesoos da. ⁹ Tabaw'yyt bâ kâ, tanaëenh ta najiis, tanaëenh ta pa haj'eenh doo, ta sii ratsebé hyb n'aa moweed nepä wät do taw'yyt do hyb n'aa. ¹⁰ Ta ti hadoo, P'op Hagä Do ääs ta pa hab'ëeh do ratsebé nesaa do moo hew'ëet do paa see P'op Hagä Do hä tah'yy kawareem bâ.

Aj'yy ta yb wê matëeh do panyyg n'aa hahyÿh

¹¹ Ti m' Jesus baher'oot ênh panyyg seeh. Ti m' taky hadoo:

—Ti awät aj'yy ma näng doo. Pawóp hê ta taah. ¹² Ta see pé noo gó, ta t'aah tagad'oo hadoo do ky hadoo ta yb hä: “Na y karên no n'aa yÿ, madajëb nuuj jé no n'aa paah. Nayyw hê y karên y gadoo”, näng ta t'aah. Tii bâ sa yb betyn hõm ta ma ta taah sa hä.

¹³ Doooh tahajõõ nä bâ ta äh, tagad'oo hadoo do bata hõm kân sahõnh hê ta ma, ta yb mo haj'aa kâ. Ti tabahõm kân dawëë, hëej s'ee hênh. T'ii hênh kâ tabahaj kân sahõnh hê ta wê hanäng do paah. Tah'yyb dang do hä tabeh'ëenh. ¹⁴ Ti bahãnh kâ ta dajëer bahëej jëë kân. Doooh wäd ta dajëer kâ. Tii bâ awäd kân sah. Asa kân. Doooh tadoo wät péh. ¹⁵ Ti ta tyw n'aa esóts kân tamoo wät doo. Ti awät aj'yy too yb masâäh näng doo. Ti hä tabetsëë tamoo wät doo. Ti tamoo wäd kân, too yb tahagãã kân. Too yb tanejé kân. ¹⁶ Tak'ëp ta ti aj'yy basa kân. Takarên paawä too yb waa tabawa. Doooh hanoo pé ta hä ta waa.

¹⁷ Tii bâ tat'yyd kamehün kân. Ta h'yyb gó taky hadoo: “Jajé, sahõnh hê ee sii moo bong doo, ee karom, dooh rasa bâ. Anäng sa waa. Mad'aak né sa waa. Ti y bas'as babä”, näng. ¹⁸ “Taw'ääts hê y babaaj hõm ee wê”, näng ta kyyh. “ÿ maher'oot ta ti ee”, näng. “‘Ee’, näng da kêh yÿ”, näng, “‘nesaa do y moo wäd wät P'op Hagä Do hä, a hä na-ääj hê’, näng da kêh yÿ”, näng ta kyyh ta h'yyb gó. ¹⁹ Ti tahyib n'aa newêë ta h'yyb gó: “ÿ etsëë da y moo wät doo. ‘A karom däg da yÿh. Doooh a t'aah y doo wäd bâ’, näng da yÿh”, näng ta h'yyb gó. ²⁰ Ti tababaja nä kân p'aa hênh kâ ta yb wê kâ.

Takajaa bâ kâ ta yb wê, dawëë naa ta yb gadoo. Baad ta yb gadoo. Dawëë naa tabahapäh bâ, tat'yyd mehün. Ti tawaj'aa dák ta wê, takedëng hyb n'aa. Tawaké dák, ta tapa tsanetsub wät takedëng do heen n'aa. ²¹ Ti ta t'aah ky hadoo: “Ee”, näng, “nesaa do y moo wäd wät P'op Hagä Do hä, a hä na-ääj hê”, näng. “Doooh a t'aah y mamaneëej wäd bâ”, näng ta kyyh.

²² Ti ta yb ky hadoo ta karom hä: “Nayyw hê, bê mana saroor tak'ëp hanäm doo, ta hä bê dadäg. Ta ma poo heen n'aa, ta tsyym suun sii hê bê mana. ²³ Bê naboh booy yb t'aah hepuh doo, êr nejë häng doo, êr tsebé do tä n'aa”, näng. “Êr tsebé da, p'aa hênh tah y kajaa do hyb n'aa”, näng. ²⁴ “Dajëp do hadoo hahyÿ tah yÿ. Edëb wät p'aa hênh hÿy kâ. Nepä wäd paah. Hÿy kâ kaw'yyt p'aa hênh”, näng ta yb kyyh ta karom hä. Tii kâ ratsebee kân, rabajãm kân ta hyb n'aa kâ.

²⁵ Ta t'aah seeh, wah'ëeh hadoo do moo wät sa joom banäng bâ. Ti nuuj jé takajaa. Wah'ëeh hadoo do bajëng bâ kâ, tamaa

† 14:34 Jukiir nadah'ëed wät do hadoo, Jesus hä h'yy ka'eeh do h'yy gejë hõm doo.

newë däk ketën doo, kejäm doo. ²⁶ Ti tanaënh sa karom seeh. Tabeaanh hëd n'aa ta tii. ²⁷ “A hÿÿj kaja nä p'aa hënh”, näng. “A yb mejüü ää naboh jat booj yb t'aah hepud doo, ër tsebë do tä n'aa, baad takajaa do hyb n'aa”, näng sa karom kyyh ta hä.

²⁸ Ti wah'ëeh hadoo do kawaj'ään kån. Dooch takarën bä tajëë suun tób gó. Ti ta yb banyyh tamaher'oot hyb n'aa, tabajëë suun hyb n'aa. ²⁹ Dooch ta t'aah karën bä tamaa newë bä ta ti ta her'oot doo. “Hajõõ ta baab tak'ëp ÿ moo wäd wät a sii”, näng ta yb hä. “Dooch noo gó òm ÿ ky nadaheeh péh”, näng. “Dooch noo gó tabad'op hë man'oos pé b'éé t'aah, najis ÿ daheeh ää tsebë do tä n'aa”, näng ta kyyh. ³⁰ “Hÿÿj kã a t'aah mahanäng doo, ÿÿj hajõk sii he'ÿÿh do hä tabahäj jëng do a dajëër tababaaj nä bä kã, mamejüü ranabooh booj yb hepud doo!”, näng wah'ëeh hadoo do ta yb hä.

³¹ Ti ta yb ky hadoo: “Tah ÿÿ”, näng, “pa ÿ had'yyt ti òm bagã”, näng ta yb kyyh. “Sahõnh hë wë ÿ haym doo, a ma had'yyt né hë tii”, näng. ³² “A hÿÿj ti hÿ dajëp do paa hadoo. Hÿÿ kã edëb wät p'aa hënh. Nepã wät do hadoo, p'aa hënh takaw'yyt”, näng. “Ti hyb n'aa, taw'ääts hë né hë tii d' ër tsebë, taw'ääts hë né hë jãm ji moo wät”, näng ta yb kyyh wah'ëeh hadoo do hä —näng mã Jesus panyyg ky n'aa me m' tamaher'oot.

16

Ta kaser n'aa kamatakëë do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' ta ma matëg hä Jesus maher'oot hahÿ panyyg:

—Ti awät a'jyy tak'ëp ma näng doo. Ta see pé noo gó ramaher'oot ta kaser n'aa ky n'aa. Dooch m' baad tanã ta kariw n'aa ma, tah'ëenh mã ta ma. ² Ti hyb n'aa tanaëëj kån ta wë. Teaanh ta hä: “Nyy d' ti a ky n'aa ÿ ky n'aa napäh doo?”, näng. “Taw'ääts hë maheen n'aa eta hõm dajëër n'aa hä, ma ÿÿ hä na-ääj hë. Dooch da kaser ÿ n'aa mado wäd bã”, näng ta kariw n'aa kyyh.

³ Ti ta h'yyb gó ta kaser n'aa ky hadoo: “Nyy d' ÿ bad'oo hÿÿ kã?”, näng. “Kariw ÿ n'aa dooch da takarën wäd bã ÿ moo wäd wät ta sii. Dooch ÿ haja bã tak'ëp hadoo do ÿ moo wäd bã. ÿ nu mebyng na-ääj ÿ ets'ëë ub bã dajëër”, näng ta kyyh ta h'yyb gó. ⁴ Ti taky hadoo ënh ta h'yyb gó: “ÿ hapëë däk hÿÿ kã nyy d' ÿ bad'oo, sa tób hënh ÿ ragadoo hyb n'aa, ÿ moo wät do bahëëj jëng bã”, näng ta kaser n'aa ta h'yyb gó.

⁵ Ti tanaëenh ta wë sét ken'yyh ta kariw n'aa wë küüt enäh doo. Pooj jé kajaa do hä tabeaanh: “Nyy hë a küüt kariw ÿ n'aa wë?”, näng.

⁶ “100 ta hood joom syyj”, näng a'jyy.

Ti ta kaser n'aa ky hadoo: “Hahÿ a küüt heen n'aa. Nayyw hë, merii däg ta heen n'aa papuuji”, näng. “Merii däg a küüt 50”, näng ta kyyh ta hä. ⁷ Ta see hä tabeaanh ënh: “A küüt ënh kariw ÿ n'aa wë?”, näng ta kaser n'aa. “100 wog tiriig s'ëëb”, näng küüt näng do see kyyh. Ti ta kaser n'aa ky hadoo: “Hahÿ a küüt heen n'aa. Papuuji merii däg. 80 wog da merii”, näng ta kyyh. Tii d' had'yyt tabedoo hõm ta wób sa hä.

⁸ Tii bã ta kariw n'aa hyb n'aa meuunh ta hä, kamatakëë do hyb n'aa ta kaser n'aa paa kã, ta ma baad nan'yyh do paah —näng mã Jesus her'oot do panyyg.

—Te hub né hë —näng Jesus. —P'op Hagã Do hä h'yy kana'eeh doo, baad rakamatakëë ta wób sa hä rabahed'oo do hä. P'op Hagã Do hä h'yy ka'eeh do sa mahãnh rakamatakëë ta tii hä —näng mã Jesus.

⁹ Ti m' Jesus baher'ood kån ta ma matëg sa hä panyyg ky n'aa kã:

—Bë ÿ maher'oot —näng mãh. —Taw'ääts hë badäk hahÿÿ bã hanäng do hä bë wë hanäng doo me ta wób bë masaa, bë najiis rabahadoo hyb n'aa kã. Tii bã da, ta jawén, bë wë hanäng do hadoo wät bã kã, ti anyi kån bë gadoo do hÿ pong jé. P'op Hagã Do gadoo da bë t'ii hënh —näng mãh.

¹⁰ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Kanhën d'os hë ji ma hedoo doo, ji dajëër hedoo doo, baad han'yyh doo, hajõng do na-ääj hë baad taban'yyh. Kanhën d'os hë hadoo do baad nan'yyh doo, hajõng do na-ääj hë dooch baad tanã bã. ¹¹ Ti hyb n'aa, badäk hahÿÿ bã bë wë hanäng do baad bë nanã bã, dooch da P'op Hagã Do an'oo bã bë hä bë ma heh'ää do hÿ pong jé. ¹² Badäk hahÿÿ bã bë hä P'op Hagã Do anoo do baad bë nanã bã, dooch bë ma hanoo pé bë hä hÿ pong jé —näng mãh.

¹³ Ti m' Jesus ky hado kån:

—Dooch sa karom haja bã pawóp ta kariw n'aa sii tamoo wäd bã séd noo gó. Tii d' tahado bã, ta kariw n'aa see dooch takamahãn bã, ta see ti takamahãn. Ta see wë da baad tamoo wät da, ta see taty n'aa ges'yyk da. Ti hadoo bë hä. Dooch bë haja bã bë h'yy kesëj bã. Dooch bë haja bã P'op Hagã Do hä bë h'yyb däg bã, dajëër hä na-ääj hë bë h'yyb däng bã —näng mã Jesus.

¹⁴ Parisëw dajëër mã ragen'aak. Ti hyb n'aa Jesus her'oot do ramaa napäh bã m', raky n'aa rejã mã Jesus. ¹⁵ Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—J'ooj madäk doo me bë ky ken'yyim ta wób sa matym gó. Ti hado né paawã bë h'yyb, P'op Hagã Do hapäh bë h'yyb tym. P'op Hagã Do mak'yyts däk badäk hahÿÿ bã hanäng do tak'ëp rakamahãn doo.

P'op Hagã Do ky n'aa jaw'yyk do ky n'aa hahÿÿh

¹⁶ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Jowāw nu gahem'uun do kajaa do pooj jé, Mosees ky n'aa jaw'yyk doo, P'op Hagā Do ky n'aa rod rerih do paa kameteēk paah. Hÿÿ kā, P'op Hagā Do bag'āas do ky n'aa hanām do kamet'ēeg dag kān. Hajōk tak'ēp rah'yyb hedoo, P'op Hagā Do bag'āas do karapee rabahadoo hyb n'aa. ¹⁷ Ti hado né paawā, P'op Hagā Do ky n'aa jaw'yyk do dooh tahēej bā. Wē, badāk hahÿ hēej gawatsig né paawā, P'op Hagā Do ky n'aa jaw'yyk do dooh tagawatsig bā. Dooh ta bód had'os pé gawatsik péh. ¹⁸ Ti hyb n'aa, jé ta ÿÿm heréd hōm doo, tii bā ÿÿnh see hā takat'ēē dāg bā, nesaa doo, P'op Hagā Do ganadoo do tamoo wāt. Ta see ÿÿm sii he'ÿÿh do hado dāk tii. Aj'yy see gat'ēē dāg bā ÿÿnh ta patug heréd hōm doo, nesaa doo, P'op Hagā Do ganadoo do tamoo wāt. Ta see ÿÿm sii he'ÿÿh do hado dāk tii —nāng mā Jesus.

Tak'ēp ma nāng do Rasaro daheeh pa-nyyg n'aa hahÿÿh

¹⁹ Ti m' panyyg gó m' Jesus tabeh'ūūm. Ti m' taky hadoo:

—Hÿ hadoo aj'yy tak'ēp wekāp doo. Tak'ēp ky n'aa gebah, hetsooh, ta saroor ta hā hadāk doo. Tak'ēp hanām doo gó tabawād had'yyt hē. ²⁰ Ta tób noo bā tabahāng aj'yy kasuud is doo, ta waa hets'ēs doo. Nahēē nyy is ta tii. Rog manahuuh do tii. Rasaro ta hād. ²¹ Tak'ēp takarēn paawā tabawēh, tak'ēp wekāp do tā hyyj kajāk do tūū. Awaar rahedēp ta rog, ta tii bā tabahēēs bā.

²² Ti aj'yy hets'ēs do dajēp bā kā, āas ramasāg kān ta h'yyb tym hÿ pong jé kā, Abaraām pa. Ti tak'ēp wekāp do dajēb kān na-āāj hē. Ti radakā jēng, tabanesaa hēnh kā tabahōm. ²³ Tabanesaa hēnh tak'ēp taba- hoop bā kā nesaa doo, dawēē naa taba- hapāh Abaraām, Rasaro hād nāng doo kā, ta pa. ²⁴ Ti wekāp do ky hadoo Abaraām hā, tak'ēp ta kyyh: “Wahēh ÿÿ, Abaraām”, nāng, “ÿ mat'yyd mehūūn”, nāng ta kyyh. “Mamaher'ood Rasaro ta moo poo tadatu naēng taheh'oos, nagat ÿ tadah'ēēm hyb n'aa”, nāng. “Tak'ēp ÿ bahoop baju doo, hahÿ tēeg hōōh”, nāng wekāp do paa kyyh.

²⁵ Ti Abaraām ky hadoo ta hā: “Tah ÿÿ”, nāng, “mahyb n'aa es'ee baad mabawāt do paah. Sahōnh paa tabanāng makarēn doo”, nāng. “Rasaro paa ti dooh. Nesaa do tagadoo paah. Hÿÿ kā baad ta hā kā. Hÿÿ kā h'yy gadajaa kān. Ōm hÿÿ kā hahoop nesaa doo”, nāng Abaraām kyyh. ²⁶ “Ti anāng gaeh gadarong doo, t'ōp gājēng do ta baa besuu. Babā naa karēn pé t'ūū hēnh tahōm bā, dooh tahaja bā. T'ūū hēnh naa na-āāj hē, dooh tahaja bā ēnh”, nāng Abaraām kyyh tak'ēp ma nāng do paa hā.

²⁷ Ti aj'yy betseē Abaraām hā tak'ēp, ti m' taky hadoo: “Wahēh ÿÿ”, nāng, “mamejō Rasaro tabahyng ee tób hēnh”, nāng. ²⁸ “Ti abong nā ji ma poo oow pé wakān haa tii bā”, nāng ta kyyh. “Mamejō baad tamar- her'oot, babā tak'ēp ji ahooop doo bā ranana hyb n'aa nemon ÿÿ”, nāng tak'ēp ma nāng do paa kyyh.

²⁹ Tii bā Abaraām ky hadoo: “Doooh. Ti anāng Mosees erii wāt do paah, P'op Hagā Do ky n'aa rod rerii bong do paah. Taw'āāts hē ti né ramaa newē raner'oot bā. Tii hā rapanyyg enā kān”, nāng Abaraām.

³⁰ “Doooh, wahē ÿ n'aa”, nāng aj'yy. “Sét hē dejēp do mahang ganā wād bā, sa wē tahōm bā, tii bā kā da rah'yy kawereem P'op Hagā Do wē”, nāng aj'yy kyyh.

³¹ Ti Abaraām ky hadoo: “Mosees erii wāt do paah, P'op Hagā Do ky n'aa rod rerii bong do paa ramaa nanewē bā, tii bā na-āāj da dooh ramaa newē bā ganā wāt doo”, nāng Abaraām kyyh tak'ēp wekāp do paa hā.

17

Nesaa do hā ta see ji h'yyb tatuk do ky n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' Jesus ky hadoo ta ma matēg hā: —Tany had'yyt né hē nesaa do hā ji tah'yyb tatuk doo. Ti hado né paawā da, P'op Hagā Do rejāā da nesaa do hā h'yyb tatuk do du n'aa doo —nāng mäh. ² —Baad nado né paawā pā ta jawyyg n'aa ji hā ranu hūū dāg bā, ji radawāts tu tame t'ōp ji pahās hyb n'aa, ti bahānh tak'ēp baad nado ji hā da, ky n'aa netsēēh do seeh, hahÿ karapee hedoo doo, hā ÿ h'yy ka'eeh doo, ji h'yyb tatug bā, nesaa do tamoo wāt hyb n'aa — nāng mäh. ³ —Ti hyb n'aa, baad bē hyb n'aa matakā, ji h'yyb tanatuk hyb n'aa ta seeh — nāng mäh.

Ji hyb n'aa mabaan do ky n'aa hahÿÿh

—A da hadoo doo, hā ÿ h'yy ka'eeh do seeh nesaa do tamoo wād bā, mageām, ta- moo nawāt hyb n'aa baad nadoo doo. Ne- saa do hā tat'yyd kamehūūn bā, taw'āāts hē mahyb n'aa mabaan hōm ta hā tii bā. ⁴ Séd noo gó né hē 7 nuu me nesaa do a wē tamoo wād bā, 7 nuu me tets'ēē bā mamabaan hyb n'aa, taw'āāts hē baad mahyb n'aa mabaan hōm né hē —nāng mā Jesus.

Ji h'yy ka'eeh do ky n'aa hahÿÿh

⁵ Ti m' 12 hedoo do Jesus mejūū do raky hadoo ta hā:

—Tak'ēp man'oo magyys hē P'op Hagā Do hā āā h'yy ka'eeh hyb n'aa —nāk mäh.

⁶ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Motaad hād nāng do tym, nu nad'ēēt do ta tym. Ti tahanny bā paawā bē h'yy ka'eeh doo, tii b' bē haja paawā hahÿ b'aa bē mejūū takadawāts nyh, takadawāts tu

ta me akajar me. Bë paawä taky daheeh — näng mäh.

⁷ Ti m' panyyg gó m' tabeh'üüm. Ti m' taky hadoo:

—Ji karom kanep'aak do geëw gó tamoo wät do jawén paa bä tabajëng bä kä, b'éé tahagää wät do jawén paa bä tabajëng bä kä, dooh ta kariw n'aa an'oo nä bä nayyw hë ta waa tabawa. ⁸ Tabawëh pooj jé ta kariw n'aa mejüü da tamoo wät ta tä n'aa, tii bä tamana kân ta kariw n'aa tä kä. Tii bä kä, ta kariw n'aa bahajaa bä kä tawëh doo, tii bä kä ta karom bawëë kân. ⁹ Ta karom moo hew'ëet ub né tii. Ti hyb n'aa, "taw'ääts hë" ta kariw n'aa naher'oot ta hä. ¹⁰ Ti hado kân bë hä kä. Sahõnh hë bë bahaja däk bä bë P'op Hagä Do mejüü doo, taw'ääts hë hahÿÿ da da bë kyyh: "Ää moo heb'oooh do né hë tii. Doooh ää gahëen bä ää hä P'op Hagä Do j'aa etsë doo, tamejüü do ää bahajaa do hyb n'aa", bë noo da —näng mä Jesus ta ma matëg sa hä.

Ajyy rog maneh'uuh do Jesus heso hõm do panyyg n'aa hahÿÿh

¹¹ Ti m' Jerusarënh hënh Jesus bahõm bä, Samarija häd näng do häj n'aa, Garirej häj n'aa baa besuu n'aa me tamahõm. ¹² Panang see bä takajaa bä kä, tamamuun 10 ajyy, rog maneh'uuh do sa nahëeh. Dawë mä rabab'ëeh. ¹³ Ti m' tak'ëp mä ranaëënh:

—Jesus, ää Wahë N'aa —näk mäh. —Mat'yyd mehüün ääh! —näk mäh.

¹⁴ Ti m' Jesus bahapäh bä m' taky hadoo sa hä:

—Bë ahõm nä P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'oooh do sa wë, bë hä raheg'ääs hyb n'aa bë heso padäg bä —näng mäh.

Ti m' rabahõm. Ramahõm me m' rameheso padëëk.

¹⁵ Ti m' sët hë m' matëh nä Jesus wë, tahapäh do hyb n'aa has'oo däk doo. Tak'ëp mä ta kyyh. P'op Hagä Do taj'aa etsëë kân. ¹⁶ Tüü takadawäts hyng Jesus bagëët bä, taweh'ëeh hyb n'aa. Ti m' taky hadoo:

—Taw'ääts hë Jesus. ÿ mahaso däk! —näng mäh.

Samarija buuj mä ta tii.

¹⁷ Ti m' Jesus ky hadoo:

—N'yy hënh ta wób? —näng mäh. —ÿ heso hõm sahõnh hë. Hëd n'aa sahõnh hë ranana? —näng mäh. ¹⁸ —Ta wób dooh ramatëh bä. Jääm hë hahÿ Judah buuj nadoo do matëeh p'aa hënh, P'op Hagä Do hä taj'aa etsë hyb n'aa —näng mä Jesus.

¹⁹ Ti m' aj'yy hä taky hadoo:

—As'ëëg g'ëed! Õm has'oo däk ÿ maky daheeh do hyb n'aa —näng mäh.

P'op Hagä Do bag'ääs do panyyg n'aa hahÿÿh

²⁰ Ti m' ta see pé noo gó, Parisëw reeahh Jesus hä:

—Ny noo gó sahõnh hë P'op Hagä Do bag'ääs do du däk? —näk mäh.

Ti m' Jesus ky hadoo:

—Sahõnh hë P'op Hagä Do bag'ääs do du däk doo, dooh da ji hapëë bä ji matym me ta heen n'aa —näng mäh. ²¹ —Doooh da raky hado bä: "Wät nanäng, wät hahÿÿh", ranoo bä takajaa bä. Ji hapäh do nado ta ti ji matym me. Ji matym me ji wëen napäh, ji h'yyb tym gó da P'op Hagä Do bag'ääs do banäng —näng mäh.

²² Ti m' taky hadoo ta ma matëg sa hä:

—Ti awät da ti noo gó tak'ëp nesaa do ji wë. Ti noo gó da tak'ëp da bë karëh ÿÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do bë bahapäh. Sët nuu me hadoo pé da bë karëh bë baheg'ääs. Doooh da bë haja nä bë hegää bä. ²³ Ta wób da daap da bë rapanäk ÿ kajaa doo. "Wät hahÿÿh", näk da ta wób. "Wät nanäng", näk da ta wób. Bë ky dahé manä ta ti hedoo doo. ²⁴ ÿÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do kajaa bä, sahõnh hë da ÿ rabahapäh. Hawyp doo, wë hä naa jé pad'yyt hë sahõnh hë tabawag hõm do ji hapäh do hadoo da ÿ kajaa do rabahapäh. ²⁵ Ti pooj jé da ÿÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo, hajõng da tak'ëp ÿ ahoop näh. Badäk hahÿÿh bä da hë habong do ÿ raty n'aa ges'yyk da.

²⁶ P'ooj ub, Nowéh häd näng do hawät noo gó habong doo da né da rababok da ÿÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do kajaa do pooj jé. ²⁷ Sahõnh hë tabag'yy do pooj jé, h'yy kanap'eed gó rababok. Ratsebë do waa n'aa reëëk, ratsebë do waa n'aa rawa. Rakehet'ëë doo da raketëë. Doooh rahyb n'aa peet péh. Tii d' né rabad'oo marakate gó Nowéh rabajëë p'ëë bä kä. Ti m' rabagybb kân, ti m' sahõnh hë radejëb kân.

²⁸ Ti hadoo né hë m' Róh häd näng do hawät noo gó ënh. H'yy kanap'eed né hë m' ti noo gó ënh. Ramoo heb'oooh paa m' ratsebë do wa n'aa, reëëk ratsebë do waa n'aa. Rahesäm paa m', rahetsë paa m', rahejóm paa m', ratahem'aa sa tób. ²⁹ Sa panang, Sodoma häd näng do Róh beréd hõm bä kä m', tëëg hõo, saw'aak do mahÿÿh doo, kajäk sa jó. Ti mahÿÿj mä sahõnh hë ragawatsig hõm Sodoma panang buuj.

³⁰ Ti hadoo né da, dooh rah'yy kap'eed bä, ÿÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do kajaa do pooj jé. ³¹ Ti noo gó kä, p'op tób gadäk do jó hasooh péh, taw'ääts hë da dooh tajëë suun bä tób gó, ta h'ëed tabehëen hyb n'aa paawä. Taw'ääts hë nayyw hë takejën hõm, tabedëp hyb n'aa. Ti hadoo né da ta joom hood hënh hawät doo. Taw'ääts hë nayyw hë da takejën hõm. Taw'ääts hë

* 17:32 Róh ÿÿj wén dajëp, ta wak'ääb takamahân do hyb n'aa!

dooh tajëé bã, tehëen bã ta h'ëéd hedoo doo.
 32 Bë hyb n'aa newë Róh ýým ti noo gó.*

33 Jé badák hahýý há ji hawýt do há tak'ëp kamahân doo, ta ma hyb n'aa hawát péh, dooh da P'op Hagá Do wë tanu dëé bã. Jé ta wë hanäng do heréd hóm péh, dooh ta há tabaa es'íi bã, edëp da, P'op Hagá Do wë da tanu däng. 34 Ý kajaa bã kã, pawóp hë ha'yýh do sa see da ý mahüüm si ýý, ta see da keréd hóm. 35 Pawóp hë hedoo pé ýýj tiriig ramoo bok do sa see da ý mahüüm si ýý, ta see da ý eréd gëet. [36 Pawóp hë hedoo pé ajyy gëew gó moo bok do sa see ý mahüüm, ta see dooh ý mahüüm bã —näng mã Jesus.]†

37 Ti m' ta ma matëg rabeaanh:

—Nyy bã ti bawát maher'oot doo? —nãk mãh.

Ti m' panyyg gó m' Jesus ky hadoo:

—Dajëp do bajat bã, tii bã da kuruj-du rakata padëék —näng mã Jesus.†

18

Patug tamah do panyyg n'aa hahýýh

1 Ti m' panyyg gó m' Jesus ma metëék ta ma matëg há, raky n'aa ets'ëé had'yyt hyb n'aa, ranerét hyb n'aa raky n'aa etsëé doo.
 2 Ti m' taky hadoo:

—Sa panang bã ti awát aj'yy tak'ëp hyb n'aa jawyk doo, baad hadoo do baad nadoo do rod n'aa. DooH P'op Hagá Do há tah'yy kae bã ti aj'yy. DooH tawehëé bã ta wób. 3 Ti ýýnh patug tamah do tets'ëé had'yyt hë, tamasa hyb n'aa ta majú ky n'aa.

4 Pooj jé dó, dooh tahyb n'aa p'eed bã, dooh taky dahé bã ýýnh her'oot doo. Ti ta jawén kã, taky hadoo ta h'yyb gó: “DooH né paawá P'op Hagá Do há ý h'yy kae bã, dooh né paawá ta wób ý wehëé bã, 5 ý masa dó hýý kã, ý mo n'aa jesuu hýý kã. Ý mo n'aa najesu bã, ý ky nap'eed bã, ý d' h'yyb napan däg. ý tah'yyb panasá had'yyt do hyb n'aa”, nãng aj'yy hyb n'aa jawyk do kyyh ta h'yyb gó —näng mã Jesus.

6 Ti m' Jesus ky hadoo:

—Bë hyb n'aa newë aj'yy ky n'aa kaher'oot do há. Bë hyb n'aa newë ta ti kametëék doo —näng mãh. 7 —Ky nes'aa né paawá ta ti aj'yy hyb n'aa jawyk doo, ta jawén kã tamasa kã. Ti bahãnh P'op Hagá Do ky ennym. Baad P'op Hagá Do masa, baad tamo n'aa jesuu ta wë tasëew hóm doo, ta há had'yyt hë ky n'aa etsëé doo. DooH bãp peej ji gadaa bã P'op Hagá Do an'oo bã. Nanyw hë tagadoo ji ky n'aa etsëé doo. 8 Nanyw hë baad hadoo do tabanoo ji há —näng mãh.

Ti m' tabeaanh:

† 17:36 Ta há h'yy ka'eeh do tamahüüm, ta wób ta há h'yy kana'eeh do rabaym da, tahanäng pé m' ti. † 17:37 Wyt ta maab hë, ji bahapãh da ti ta tii, tahanäng pé m' Jesus her'oot doo. * 18:10 DooH m' ragenaag bã dajëer Roma buuj há kan'oo dák do gahedaag n'aa.

—Ýýh, Aj'yy Hadoo Do Hý Pong Jé Hana Do kajaa bã, ý aw'yyt g'ee da badák hahýý bã há ý h'yy ka'eeh doo? —näng mã Jesus.

Parisëw, dajëer gahedak do daheeh panyyg n'aa hahýýh

9 Ti m' Jesus ma metëék do maa new'ëé do mahang ti abong mã ta wób, baad ub, P'op Hagá Do karën doo da rababok red'oo doo, sa há hë rahegãã bã. Kasab'ee do me ta wób ramakyyys. Sa há m' Jesus baher'oot hahý panyyg:

10 —Ti abong pawóp hë ajyy P'op Hagá Do tób n'aa hënh hah'üüm doo, P'op Hagá Do há raky n'aa etsëé hyb n'aa. Sét hë Parisëw, ta see sa wahë n'aa dajëer n'aa gahedak doo.*

11 Ti Parisëw, ta m'aa hënh mã tabag'ëéd dák, ti m' taky n'aa etsëé. “P'op Hagá Doo”, nãng, “a há ý h'yyb tsebë, dooh ta wób nesaa do moo heb'ooH do ý hado bã do hyb n'aa. DooH wahed'ii do ý do bã. DooH nesaa do moo hed'oo do ý do bã. DooH ta wób sa ýým sii he'yýh do ý do bã. DooH hahý dajëer gahedak do hadoo ý hado bã”, nãng. 12 “Pawóp nuu me sét samaan ken'yyh òm ý hyb n'aa esee ý noo kanawa doo me. Sahõnh hë ý gadoo do uuh ý an'oo had'yyt a há”, nãng Parisëw kyyh P'op Hagá Do há.

13 Dajëer gahedak doo, dawëé tabagëët. DooH hý pong jé taty däg bã, rabahed'oo doo da raky n'aa etsëé bã. Ta h'yyb tagedyyk t'yyd kamehün do ky n'aa. Ti taky hadoo: “P'op Hagá Doo, ý mat'yyd mehün”, nãng. “Nesaa do moo hew'ëët do ýýh”, nãng ta kyyh —näng mã Jesus panyyg gó taher'oot doo.

14 Ti m' Jesus ky hadoo:

—Bë ý maher'oot baad ub —näng mãh. —Sa tób hënh rababaaj hóm bã kã, dajëer gahedak do ky n'aa etsëé do P'op Hagá Do gadoo. Ta ti tii, baad hado dák ta h'yyb tym P'op Hagá Do an'oo bã. Parisëw, ti dooh P'op Hagá Do gado bã. Sahõnh hë sa daaj hë kaweh'ëeh doo, nu mebyy bong da, ta wób sa yd jé da ranu gapadäg hóm. Jé ta daaj hë kawaneh'ëeh doo, raweh'ëeh da P'op Hagá Do an'oo bã —näng mã Jesus.

Karepé Jesus ky n'aa edëng do panyyg n'aa hahýýh

15 Ti m' ta wób ramanaa sa taah ned'ëéd is do Jesus wë, sa há Jesus moo däng hyb n'aa, taky n'aa edëng hyb n'aa. Ti m' ta ma matëg rage'ýým mãh. 16 Ti m' karepé Jesus naëënh ta wë, ti m' taky hadoo ta ma matëg sa há:

—Na ramena karepé wë ýý. Bë gëãm manãh! Hahý karepé h'yy ka'eeh do hadoo, ti né hë P'op Hagá Do bag'ãas do karapee hedo padëék doo —näng mãh.

17 Ti m' taky hadoo ênh:

—Karapee t'aah ky daheeh do hadoo ky nadaheeh péh, dooh P'op Hagä Do bag'ääs do karapee tado bã da. Né hup ý né hê ta ti ý her'oot doo —näng mä Jesus.

Tak'êp ma näng do panyyg n'aa hahÿÿh

18 Ti m' aj'yy sa wahê n'aa see eaanh mä Jesus hä. Ti m' taky hadoo:

—Baad òm ma matêg! —näng mäh. —Nyy da ý bad'oo edêb had'yyt do gadoo hyb n'aa, P'op Hagä Do pa ý bawät hyb n'aa kâ? —näng mä aj'yy kyyh.

19 Ti m' Jesus ky hadoo ta hä:

—Hêd n'aa baad ub hä ý mabanäng? —näng mäh. —Jääm hê P'op Hagä Doo, baad hadoo doo. Dooch ta see pé baad hadoo péh —näng mäh. 20 —Mahapäh hahÿ P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk doo: “Aã manä a ýÿm nadoo do sii, a patug nadoo do sii. Manaboh manä a da hadoo doo. Etsëeg manäh. Daap hê maky n'aa tapa manä ta wób. Mawehêê a yb, mawehêê a ýÿn”† —näng Jesus ta hä, P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do hä.

21 —P'ooj ub, ý karapee noo gó ý panyyg kadeheeh né hê tii hä —näng mä aj'yy Jesus hä.

22 Ti m' ta her'oot do Jesus maa napäh bã kâ, taky hadoo ta hä:

—Sêt hê ti hawät a hä —näng mäh. —Mesëem hóm sahôn hê a wê hanäng doo. Man'oo ta sãm paa kas'ut do sa hä. Tii d' madoo bã, hÿ pong jé magadoo da tak'êp baad hadoo do P'op Hagä Do hanaa. Ti jawén, ana wê ýÿ, hêp ý hata mabahadoo hyb n'aa kâ —näng mä Jesus kyyh ta hä.

23 Ti m' ta hä Jesus her'oot do aj'yy maa napäh bã m', h'yy katón wät mäh, tak'êp tawekâp do hyb n'aa.

24 Ti m' Jesus ty gadäk ta wê, ti m' taky hadoo:

—Hejooñ né hê wekâp do sa hä P'op Hagä Do bag'ääs do karapee n'aa rabahadoo hyb n'aa —näng mäh. 25 —Hejooj né paawä kameer hä tatabêej bã gats'uus doo gó, ta bahánh tabahejooñ wekâp do sa hä, P'op Hagä Do bag'ääs do karapee n'aa rabahadoo hyb n'aa —näng mäh.

26 Tii bã m', ta ti maa nap'êeh do raky hadoo:

—Jaa ênh ti P'op Hagä Do wê hasëek ênh? —näk mäh.

27 Ti m' Jesus ky hadoo:

—Ji daaj hê ji nahaja bã paawä P'op Hagä Do wê ji as'ëeg bã, P'op Hagä Do hajaa ta wê ji tamasäk —näng mäh.

28 Ti m' Peed ky hadoo:

—Sahôn hê äã wê hanäng do paa äã beréd hóm, a hataa äã bahadoo hyb n'aa —näng mäh.

29 Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—Né hup ý né hê hahÿ ý her'oot doo: P'op Hagä Do bag'ääs do hyb n'aa heréd hóm pé ta tób, heréd hóm do ta ýÿm, ta wakään, ta yb, ta ýÿn, ta taah, 30 ta bahánh hajông da tagadoo badäk hahÿÿ bã ta mabaj. Ta jawén kâ, hÿ pong jé kâ tagadoo da edêb had'yyt doo. P'op Hagä Do pa tabawäd had'yyt da —näng mä Jesus kyyh.

P'aa hênh Jesus her'oot tadajêp do ky n'aa panyyg n'aa hahÿÿh

31 Ti m' sa m'aa hênh Jesus naëênh 12 hedoo do ta ma matêg. Ti m' taky hadoo sa hä:

—Èr ah'üüm Jerusarênh hênh —näng mäh. —Sahôn hê P'op Hagä Do ky n'aa rod rerii bong do paah, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do ky n'aa hä, kametä däg kân hÿÿ kâ hä ýÿ —näng mäh. 32 —Ý da rahaëej däk Judah buuj nadoo do sa moo gó —näng mäh. —Ý da raky n'aa ej'ees. Ý da raky n'aa rejää. Ý da rahetsoos. Ý da rahewyyh. Ý da radajëeb kân —näng mäh. 33 —Tamawoob hê äh ý jawén paa bã, ý d' ganä wäd kân —näng mä Jesus.

34 Dooch m' Jesus ma matêg rah'yy genä bã Jesus her'oot do hä. Kejën Jesus hanäng pé ta ti sa hä. Dooch m' rah'yyb mepêê bã Jesus her'oot do hä.

Ty tamah do panyyg n'aa hahÿÿh

35 Ti m' panang Jerikó häd näng doo bã Jesus kajaa bã kâ m', ti ahäng mã ta tyw n'aa nabyy me ty tamah doo. Tahetsê mã dajêêr ta tii me tebês do sa hä. 36 Ti m' hajök do ta tii me m' tab'ëes do tamaa napäh bã m', teaanh sa hä h'êed ta tii. 37 Ti m' raky hadoo ta hä:

—Jesus, Nasarêh hênh naa, ti ti tabês —näk mã ta hä.

38 Ti m' tageëej wät. Hahÿÿ da m' ta kyyh: —Mat'yyd mehÿin ýÿh, Jesus, Dawi panaa! —näng mäh.

39 Ti m' poo hênh hah'üüm do raky ge'ÿÿm, bag hênh tabahäng hyb n'aa. Raky geãm né paawä m', tak'êp tageëej wät tii bã:

—Mat'yyd mehÿin ýÿh, Dawi panaa! —näng mäh.

40 Ti m' Jesus baym. Ti m' tamejüü ramanaa ta wê. P'eets hê Jesus wê tabag'ëed däk bã m', Jesus beaanh ta hä:

41 —H'êed ti makarên ý moo wät a hä? —näng mäh.

—Tak'êp Hyb N'aa Jawyk Doo —näng mäh. —Ý karên ý begää däk —näng mäh.

† 18:20 Esodo 20.12, Dew-Teronom 5.16-20 ‡ 18:42 Dawi makü panaa mahang ti ganyyh da ji h'yyb tym dëeb, P'op Hagä Do ky n'aa enooh paa p'ooj ub Dawi hä. Jesus né hê tii, P'op Hagä Do ky n'aa enooh do paa aj'yy ty tsahêt do ky daheeh. Ti hyb n'aa “òm has'oo däk hä ý mah'yy kae däk do hyb n'aa”, Jesus wén näng.

42 Ti m' Jesus ky hadoo ta hã:
—Mabegãã däg —näng mäh. —Hã ŷ
mah'yy ka'eeh do hyb n'aa òm has'oo däk†
—näng mäh.

43 Ti m' nanyw hẽ m' tabahapẽẽ däk. Ti m'
tabahòm kãn Jesus sa jawén. P'op Hagã Do
hã m' taj'aa etsẽẽ kãn. Hajòk do na-ãj mäh,
rabahapäh bã m', raj'aa etsẽ né hẽ m' tii d'
ẽnh.

19

Sakéw hãd näng do panyyg n'aa hahÿh

1 Ti m' Jesus bajẽẽ suun panang Jerikò hãd
näng do noo bã. Ti m' panang me m' tatabẽs.
2 Tii bã m' ti awät mã aj'yy Sakéw hãd näng
doo. Dajẽẽr gahed'aak do wahẽ n'aa see m'
ta ti Sakéw. Tak'ẽp mã ta ma näng. 3 Takarẽn
paawã m' Jesus taheg'ããs. Dooch m' tahaja
bã, tüü tanu däg is do hyb n'aa, hajòk do
raty gasuu do hyb n'aa m'. 4 Ti m' sa pooj
jé tawaj'aa hòm. B'aa hã m' tabas'ẽeg sooh,
tabahag'ããs hyb n'aa baad ub Jesus hana
doo.

5 B'aa basooch bã m' Jesus kajaa bã m',
tabahag'ããs p'op b'aa hã, ti m' taky hadoo
Sakéw hã:

—Nayyw hẽ ahyyh —näng mäh. —Badah
a tób bã ŷ nu däng —näng mäh.

6 Ti m' tabahy gẽet, h'yyb tsebé doo me
tagadoo Jesus ta tób bã.

7 Sahònh hẽ m' rabahapäh bã m' ta tii,
baad nadoo doo me m' ramaher'oot. Baad
nado m' ti sa hã. Hahÿy da m' sa kyyh:

—Nesaa do moo hew'ẽet do tób hẽnh taba-
jẽẽ suun. Tawèh ta sii —näk mäh.

8 Ti m' Sakéw bas'ẽeg gẽet, ti m' Jesus hã
taky hadoo:

—Hyb n'aa jawyk doo —näng mäh. —ÿ
anoo hÿy kã wakãp ŷ bód, ŷ gakook kas'ut
do sa hã —näng mäh. —ÿ Taw'ii bã ta wób, 4
nuu me ŷ banoo ŷ ab'aanh doo.

9 Ti m' Jesus ky hadoo ta hã:

—Naga hẽ hahÿy bã tób bã haj'eenh
do P'op Hagã Do bed'ẽep, Abaraãm panaa
heh'ãat, Abaraãm karapee hahÿ aj'yy taba-
hadoo do hyb n'aa —näng mäh. 10 —ÿh,
Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo, ŷ
ahyng babã ŷ besoos hyb n'aa, ŷ bed'ẽep hyb
n'aa ta s'ee hẽnh habong do paa P'op Hagã
Do mahãnh —näng mã Jesus kyyh.

Ji moo sahònh hẽ hadoo do karom panyyg n'aa hahÿh

11 Ti m', ta ti taher'oot do maa napäh
do hã Jesus baher'oot panyyg. Edaa däk
Jerusarẽnh panang. Nayyw hẽ P'op Hagã Do
bag'ãas do tadu doo red'oo mäh. Ti hyb n'aa
Jesus baher'oot sa hã hahÿ panyyg:

12 —Ti awät aj'yy sa wahẽ n'aa t'aa.
Dawẽẽ, hãj n'aa s'ee hẽnh takarẽn tabahòm,

t'ĩ hẽnh hajòng hãj n'aa bagã n'aa ta hã
tamejüü hyb n'aa, ta hãj n'aa wahẽ n'aa
tabahadoo hyb n'aa. Tii b' naa da tababaaj
nã p'aa hẽnh ta hãj n'aa hẽnh. 13 Ti m',
tabahòm pooj jé, tatsyyd bong ta wẽ 10 ta
karom wób. Sét moweed k'ãats tẽg gabarẽeh
do tabanoo sét ken'yyh sa hã. Ti tamejüü
ta tii me ramoo bok hyb n'aa, ta dajẽẽr
kah'üüm hyb n'aa ta s'ee hẽnh tawäd nuuj jé.
Ti tabahòm kãn.

14 Ta karapee wób dooh ragenaag bã ta
ti aj'yy. Ti hyb n'aa ramejüü ta rod n'aa,
ta jawén rabahòm hyb n'aa, hajòng hãj n'aa
bagã n'aa hã ramaher'oot hyb n'aa, raka-
narèn do ta ti aj'yy sa wahẽ n'aa tado bã.

15 Tii kã m', ta wób dooh né paawã rage-
naag bã, ti né sa wahẽ n'aa däg. Ti ta hãj
n'aa hẽnh tababaaj hòm kãn. Takajaa bã kã
tamejüü ranaeẽnh ta wẽ ta karom, dajẽẽr
tahanoo do paah, tahapäh hyb n'aa nyy da
rabad'oo ta ti dajẽẽr kã.

16 Ti m' pooj jé hana do ky hadoo: “Wahẽ
ÿ n'aa”, näng, “a dajẽẽr jó ana 10”, näng ta
kyyh.

17 Ti ta kariw n'aa ky hadoo: “Baad ub
mamoo wäd wät”, näng. “Karom baad
hadoo do òm”, näng. “Baad maban'yyh,
kanahèn d'os hẽ né paawã, ti hyb n'aa da ŷ
anoo hÿy kã a hã 10 panang mabag'ããs hyb
n'aa”, näng ta kariw n'aa kyyh.

18 Ti ta see bana ta wẽ, ti taky hadoo:
“Wahẽ ÿ n'aa”, näng, “a dajẽẽr jó ana 5”,
näng ta kyyh.

19 Ti ta kariw n'aa ky hadoo: “A hã kã ŷ
anoo 5 panang bagã n'aa òm kã”, näng.

20 Ti ta see bana ta wẽ, ti taky hadoo:
“Wahẽ ÿ n'aa”, näng, “hÿ a dajẽẽr hã ŷ
manoo do paah”, näng. “Saroor me ŷ ba-
habèn däk, ti ŷ benyyw däk mamatẽeh bã
kã”, näng. 21 “Tak'ẽp mamejüü a karom sa
hã. Ti hyb n'aa òm ŷ jeÿÿm”, näng. “Mado
hòm a ma nadoo doo. Mataa joom mane-
joom doo”, näng ta karom kyyh.

22 Ti ta kariw n'aa ky hadoo ta hã: “Karom
ky nesaa do òm”, näng. “A kyy hyb n'aa òm
ÿ ky n'aa etyy hÿy kã”, näng. “Mahapäh mã,
a nooh, tak'ẽp baad ŷ ban'yyh karom ŷ moo
bok doo, ma ŷ nadoo do ŷ ado hòm mäh,
joom ŷ nejoom do ŷ ataa, a nooh”, näng. 23
“Mahapäh mã, a nooh. Héd n'aa dajẽẽr
manan'oo däk dajẽẽr me moo heb'ooch do sa
hã? Tii bã kã, ŷ kajaa bã kã, ta bahãnh paawã
ÿ gadoo dajër ÿÿ”, näng ta kariw n'aa ta hã.

24 Ti ta pa hab'ẽeh do hã taky hadoo: “Bẽ
ado hòm sét hẽ moweed ta wẽ hanäng doo.
Bẽ an'oo 10 moweed wẽ näng do hã”, näng ta
kyyh.

25 Ti raky hadoo: “Ãã wahẽ n'aa”, nãk. “Ti
anyy däk ẽnh 10 ta wẽ.”

* 19:26 Tii d' tawén hadoo, baad raban'yyh do hyb n'aa tii. Baad ramoo bok do hyb n'aa.

²⁶ Ti taky hadoo: “Bē ŷ maher'oot”, nāng. “Jé wē nāng do sa hā, ti bahānh takan'oo dāk sa hā.”^{*} Kanahēn d'os hē wē nāng doo, kanahēn had'os do sii hē ta wē hanāng do kado hōm da”,[†] nāng. ²⁷ “Hŷŷ kā majē ŷŷ hā kā, ŷ rakanarēn do sa wahē n'aa ŷ nahadoo hyb n'aa, bē manaa babā. Bē dajēēb matym ŷŷ gó”, nāng hēēj wahē n'aa kyyh —nāng mā Jesus panyyg gó m' tabeh'ūum sa hā.

Baad Jerusarēnh bā Jesus ragadoo do panyyg n'aa hahŷŷh

²⁸ Ti m' Jesus bahajaa bā kā panyyg taher'oot doo, tabahōm kām mā Jerusarēnh hēnh. ²⁹ Ti m' tabedaa dāk bā panang Betapagéh, Betanija hād enāh doo, waēē joom oriīb hād nāng do banāng bā, pawóp hē ta ma matēg Jesus mejūū mā sa pooj jē. Hahŷŷ d' mā ta kyyh sa hā:

³⁰ —Bē ahōm panang hēnh bē pooj jē badāk doo hēnh ti nuuj jē. Bē kajaa bā, bē hapāh da jumeto t'aah ji najasoooh nā doo. Ta tyd hā da tabahāng —nāng mäh. —Bē asood hōm da, bē mana wawēē hē —nāng mäh. ³¹ —“Hēd n'aa ti bē as'oot?”, ranoo bā, “Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do karēn”, nāk da bē kyyh —nāng mā Jesus pawóp hadoo do sa hā.

³² Ti m' rabahōm, ti m' Jesus maher'oot doo da né hē m' rabawyyd kām. ³³ Ti m' rabas'oot bā kā m', ta danāh rabeaaj kām:

—H'ēēd ti bē hab'ēēh? Hēd n'aa ti bē as'oot? —nāk mäh.

³⁴ Ti m' raky hadoo:

—Āā wahē n'aa karēn —nāk mäh.

³⁵ Ti m' ramana kām Jesus wē. Ti m' sa hatsē sa hā padēēk do paa radatoonh jumeto jó. Ti m' ramasa, Jesus bas'ēēg so kām ta jó. ³⁶ Jumeto jó tabahōm me m', hajōk do sa hatsē sa hā padēēk do paa rat'ēēg hōm ta tyw n'aa me, tamahōm doo me, raweh'ēēh hyb n'aa. ³⁷ Ti m' ta tyw n'aa waēē Oriīb hād nāng doo hēnh naa ta poo hyng bā kā rakajaa bā kā m', hajōk do ta ma matēg h'yyb tsebē doo me P'op Hagā Do hā m' raj'aa etsēē kām. Tak'ēp mā sa kyyh. Raj'aa etsēē kām, sahōnh hē Jesus pahuunh do paa rahapāh do hyb n'aa. Hahŷŷ da m' sa kyyh:

³⁸ —Ky n'aa kedēng hahŷŷ ēr wahē n'aa, Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do kyy gó hana doo![‡] —nāk mäh. —Āā karēn sahōnh hē hŷ pong jē h'yyb nyyw gó raky daheeh P'op Hagā Doo. —Hŷ pong jē hawāt do hā āā j'aa etsē —nāk mäh.

³⁹ Ti m' Pariséw, sa mahang habong doo, raky hadoo:

—Ma matēg! —nāk mäh. —Maky geēm a ma matēg —nāk mäh.

⁴⁰ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Bag hēnh rabē bā paawā, hā ŷ raj'aa netsēē bā paawā, hahŷŷ pā paawā ŷ raj'aa etsēē kām sa jawén buuj —nāng mäh.

Jerusarēnh hyb n'aa Jesus baoot do panyyg n'aa hahŷŷh

⁴¹ Ti m' tabedaa dāk bā Jerusarēnh hēnh, panang tabahapāh bā m', Jesus p'āā oot mäh. ⁴² Ti m' taky hadoo:

—Tak'ēp ŷ karēn paawā hahŷŷ hā, a babuj n'aa, rabahapāh hyb n'aa paawā nyy d' rabaw'yyt sa h'yyb nāw. Doo h'yy genā bā ta hā. Kejēn sa hā —nāng mäh. ⁴³ —Ti awāt da a majīī ramoo bok do a hadē rabehaa doo, tii me ramajēē p'ēē hyb n'aa. Ōm da ranu get'ēē dāk. Ōm da ranoo gatsēē hōm. ⁴⁴ Ōm da ranes'ēēm, a babuj n'aa radej'ēēp da. Doo paa a babuj n'aa rakarēn ragado P'op Hagā Do mejūū do sa mahang. Ti hyb n'aa a majīī da dooh da a babuuj tób n'aa pā hadoo pé rerēt pé ta see jó. Sahōnh hē takepyyj hyng —nāng mā Jesus Jerusarēnh hā.

P'op Hagā Do tób wahoo gó hes'ēēm do Jesus hebēē bong do panyyg n'aa hahŷŷh

⁴⁵ Ti m' Jesus bajēē suun mā P'op Hagā Do tób n'aa w'oo hā, kahadē doo gó, wahoo gó. Ti m' Jesus bahabēē bong tii bā hes'ēēm doo. ⁴⁶ Ti m' taky hadoo:

—Hahŷŷ da takerii dāk P'op Hagā Do kyyh: “Tóp ŷŷ da, P'op Hagā Do hā ji ky n'aa etsēē do tób n'aa da”[§] —nāng mäh. —Hŷŷ kā baretsēg tób n'aa hado dāk bē an'oo bā!^{**} —nāng mā Jesus sa hā.

⁴⁷ Ti m' tama met'ēēg had'yyt hē m' P'op Hagā Do tób n'aa bā. P'op Hagā Do tób n'aa yt hā moo heb'oooh do sa wahē n'aa, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetēk doo, ta wób sa wahē n'aa na-āāj mā rakarēn mā Jesus radaj'ēēp. ⁴⁸ Du daa m' rabad'oo pé hajōk do Jesus manew'ēē do hyb n'aa m'.

20

Jesus hā reeahn doo, jaa ky gabuuj ranānāng do panyyg n'aa hahŷŷh

¹ Ti m' ta see pé noo gó P'op Hagā Do tób n'aa wahoo gó, kahadē doo gó, panyyg hanām do Jesus ma metēēk bā kā m', kajaa mā ta wē P'op Hagā Do tób n'aa yt hā moo heb'oooh do sa wahē n'aa, Mosees ky n'aa

[†] 19:26 Tii d' tawén hadoo, baad tanan'yuh do hyb n'aa ta hā kan'oo dāk doo. Baad tamoo nawāt do hyb n'aa. [‡] 19:38 Saaw-Mo 118:26 [§] 19:46 Isajas 56:7 ^{**} 19:46 Baretsēg tób n'aa hado dāk bē an'oo bā Jesus wén nāng, tak'ēp taky n'aa gebah rabes'ēēm do hyb n'aa. Tak'ēp rabetsēēg hāng tii. ^{*} 20:2 Hes'ēēm do Jesus hebēē bong do hyb n'aa, hajōk do tama metēēk do hyb n'aa na-āāj hē rawén eaanh. Jesus hā he'eahn do sa kyy gó ta tii bā hes'ēēm do rabehes'ēēm. Ti hyb n'aa dooh ragenaag bā Jesus bad'oo doo.

jaw'yyk do ma mehetëk doo, na-ääj mä Judah buuj sa wahë n'aa hedoo doo. ² Ti m' raky hadoo ta hä:

—Jaa kyy gó mabad'oo hahÿ mabad'oo doo? Jaa ky gabuuj? ^{*} —näk mä sa kyyh.

³ Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—ÿ eanh bë hä ênh —näng mäh. —Bë her'ood hä ÿÿ —näng mäh. ⁴ —Jaa kyy gó Jowāw nu gahem'uun do nu gemuun paah? Hÿ pong jé hawät do kyy gó, sa ky gabuuj hë paah? —näng mäh.

⁵ Tii bā m' sa m'aa hēnh mā raky n'aa hajēew bong. Hahÿÿ d' mā sa kyyh:

—Hÿ pong jé hawät do kyy gó ér noo bā, teanh da ér hä tii bā: “Hēd n'aa paa ti bë ky nadaheeh ênh?”, näng da. ⁶ Ajyy kyy gó ér noo bā, hajök do ér da rakut pā me ér dejëp hyb n'aa, sa hä m' P'op Hagā Do ky n'aa rod paa m' sa h'yyb Jowāw —näk mā sa kyyh.

⁷ Ti hyb n'aa m' raky hadoo Jesus hä:

—Dooch äā hapëë bā jaa kyy gó —ken'ooch mäh.

⁸ Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—ÿ na-ääj né hē dooh ÿ her'ood bā ky gabuuj näng do hä ÿÿ, tii da ÿ bad'oo doo —näng mā ta kyyh sa hä.

Joom näng do kaser n'aa panyyg gó Jesus beh'üüm do panyyg n'aa hahÿÿh

⁹ Ti m' Jesus baher'ood kån panyyg ky n'aa me sa hä.† Hahÿÿ da m' tabaheer'oot:

—Hÿ hadoo aj'yy bejoom hōm uwa häd näng do ta joom. Tii b' tabahaëëj dāk ta joom banäng do ta kaser n'aa sa hä. Ti ta s'ee hēnh ta danäh bahōm hajōō ta baab n'aa. ¹⁰ Joom ag wah'ëë dāk bā kã, ta danäh mejüü ta sii moo wät do see ta kaser n'aa sa wë, tagadoo hyb n'aa joom ag wób. Ti takajaa bā kã, rabahewyh wät, ramejō hōm p'aa hēnh bag hēnh. ¹¹ Ti ta danäh mejüü ênh ta seeh. Rahewyh wät né tii d' ênh, rarahējāā, ramejō hōm né tii d' ênh bag hēnh. ¹² Ti tamejō kån ta seeh. Rog näng sa mo haj'aa tii kã, ti radawäts nyyh joom bahānh.

¹³ Ti joom danäh ky hadoo ta h'yyb gó: “Nyy d' ÿ bad'oo hÿÿ kã”, näng mäh. “Tah ÿÿ, ÿ kamahān do ÿ mejüü hÿÿ kã. Tah ÿ apäh da raweh'ëeh”, näng mā ta h'yyb gó.

¹⁴ Ti tamejō kån. Ta kaser n'aa rabahegāā dāk bā kã, sa mab hē rakaner'oot. Hahÿÿ da sa kyyh: “Ta danäh t'aa hahÿÿh. Ti d' ta danä däg ta yb jawēn buuj däg”, näk mäh. “Ti bā, ér dajëëb! Ér ma däg da tii bā kã hahÿÿ joom banäng doo”, näk mā sa kyyh. ¹⁵ Tii d' né kã, ramejō hōm joom bahānh, ti

ranaboh jad kån —näng mā Jesus. Panyyg gó m' tabeh'üüm sa hä.

Ti m' teanh sa hä:

—Nyy da joom danäh bad'oo hÿÿ kã sa hä? —näng mäh. ¹⁶ —Ana da, tadej'ëep da ta kaser n'aa, ta wób hä da tabahaëēnh tii bā —näng mā Jesus.

Ti m' maa new'ëë do raky hadoo:

—Dooch paawä tii d' äā karēn P'op Hagā Do an'oo bā† —näk mäh.

¹⁷ Ti m' Jesus ty däng sa hä, ti m' tabeaanh:

—Nyy da bë hä ênh hahÿÿ P'op Hagā Do kyy kerih doo? “Pā tób n'aa tehem'aa do raty n'aa ges'yyk doo, hÿÿ kã pā ta ba n'aa däg, mesoo n'aa däg”[§] —näng mäh.

¹⁸ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Sahōnh hē pā hadoo do ty n'aa ges'yyk pēh, rahoop da nesaa doo. Ji jó ta ti pā tadëë bā, sahōnh hē ji gawatsik —näng mā Jesus. ^{**}

¹⁹ Tii bā kã m', Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk doo, P'op Hagā Do tób n'aa yt hä moo heb'ooch do sa wahë n'aa na-ääj mäh, ratyw n'aa esoos mäh, nawayh hē ramaso dāk hyb n'aa paawä m' Jesus. H'yy genäh mä Jesus pes'ääp mā panyyg ky n'aa me sa hä. E'ÿÿm mā hajök do Jesus maa new'ëë do sa hä.

Jesury rano n'aa maso paawä ta kyyh hyb n'aa panyyg n'aa hahÿÿh

²⁰ Ti m' baad mā ramatakā had'yyt hē Jesus. Ti hyb n'aa m' ramejüü ta wób ky ken'yym doo gó rake'aanh Jesus hä. Rakarēn paawä rano n'aa masoo taheer'oot do hyb n'aa, rahaëēnh hyb n'aa Roma buuj ta tii bā hagā n'aa hä. ²¹ Ti m' j'ooj madāk doo me raky hadoo Jesus hä:

—Ma matëg! —näk mäh. —Äā hapäh baad hadoo do né hē ti mama metëek, baad hadoo do né hē ti maher'oot —näk mäh. —Dooch maky n'aa ehÿÿd bā ta wób sa hä, séd gó mabaheer'oot sahōnh hē sa hä. Ehub né hē P'op Hagā Do karēn do hä mama metëek doo —näk mäh. —Ti hyb n'aa —näk mäh —ää mamaher'ood. ²² Taw'ääts hē a hä ji epaag bā Roma buuj sa wahë hä rahepak doo, Sesa hä? —näk mäh. —Ji ep'aak a hä? —näk mā sa kyyh.

²³ Jesus hapäh mä ti sa h'yyb. J'ooj madāk doo me ti raky hadoo doo. Ti m' taky hadoo sa hä:

²⁴ —Bë metäh hä ÿÿ moweed denaari ramaneënh doo —näng mäh. —Jaa heen n'aa hahÿÿh? Jaa häd hahÿÿ kerih do ta hä? —näng mäh.

²⁵ Ti m' raky hadoo:

† **20:9** Ta hä he'aanh do sa hä ti tabaheer'oot. ‡ **20:16** Tii da maa new'ëë do rawēn ky hadoo, rahapäh do hyb n'aa Jesus hanäng pēh. Judah buuj sa wahë n'aa hedoo do Jesus pes'ääp. Ti né ti joom danäh kaser n'aa hadoo. § **20:17** Saaw-Mo 118.22 ^{**} **20:18** Ta ky n'aa hē né hē Jesus her'oot. Jesus né ti pā hadoo doo. Judah buuj sa wahë n'aa, P'op Hagā Do tób n'aa yt hä moo heb'ooch do na-ääj, dooh rakarēn bā Jesus, tób tehem'aa do rakanarēn do hadoo nanäng pā. Rakanarēn né paawä, tak'ëp hyb n'aa jawy dāk Jesus, P'op Hagā Do an'oo bā.

—Sesa heen n'aa, Sesa häd —näk mäh.

Ti m' Jesus ky hadoo:

—Bë an'oo Sesa hä ta no n'aa, ta heen n'aa hadäk doo. Bë an'oo P'op Hagä Do hä ta no n'aa hē†† —näng mäh.

²⁶ Dooch m' raw'yyt pé ta hä ta s'ee hēnh taher'oot pé hajök do maa napäh bä. Rahyb n'aa meuunh mä ta kyyh hyb n'aa, ti hyb n'aa dooh radoo wät péh. Bag hēnh rababē hōm.

Saduséw Jesus hä rake'aanh do panyyg n'aa hahýyh

²⁷ Ti m' rakajaa Jesus wē Saduséw häd enäh do wób, rake'aanh hyb n'aa m'. Sa hä m' dooh m' ji ganä wäd bä ji dajëb bä. ²⁸ Ti m' raky hadoo Jesus hä:

—Ma matëgl! —näk mäh. —P'ooj ub Mosees erii däk do paa ër hä, aj'yy dajëb bä, ta ýym teréd wäd bä tanetaa nä bä, tii bä m' ta hýyh mä gat'ëë däk tii, ta hýyh makü panaa näng hyb n'aa m' —näk mäh. ²⁹ —Panyyg gó òm ää maher'oot —näk mäh. —Hý hadoo aj'yy 6 ta hýyh. Tagat'ëë däk mä ta ýym paah. Dooch m' teta nä bä, aj'yy dajëp. ³⁰ Tii bä ta hýyh seeh, ta jawén näh, gat'ëë däk mä ta hýyh makü ýym paah. ³¹ Ta jawén mä ta hýyh seeh. Ti hadoo né m' ta wób ënh. Sahōnh hē m' raget'ëë bok ta ti ýynh. Sahōnh hē m' dooh reta nä bä radejëp. ³² Tii kä m' ýynh dajëb kün —näk mä Saduséw panyyg gó m' rabeh'üum Jesus hä.

³³ Ti m' rabeaaj kän Jesus hä:

—Ji genyyh bä kä ënh, dejëp do paa ji? —näk mäh. —Ny hadoo do ýym kä ta ti ýynh ti noo gó kä? Sahōnh hē paa ta ti ta pat'uuk —näk mä sa kyyh.

³⁴ Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—Ji ketëë badäk hahýyh bä tii. ³⁵ Tii d' nado hý pong jé hasëék do hä. P'op Hagä Do anoo do ragenä bong doo, dooh raket'ëë boo bä. ³⁶ Ääs kanetëë do hadoo da tii kä. P'op Hagä Do anoo ragenä bong hyb n'aa, ti hyb n'aa P'op Hagä Do taah kä —näng mäh. ³⁷ —Mosees mo haj'aa kerih do hä, b'aa kadoo do panyyg n'aa gó, ji ganä wät Mosees metëék. Hahýyh da Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do kyyh Mosees erii wät do hä: “P'op Hagä Doo, Abaraãm hagä n'aa, Isak hagä n'aa, Jakóh hagä n'aa ý ti hýyh.”†† ³⁸ Dooch, “Abaraãm makü hagä, Isak makü hagä, Jakóh makü hagä” tanoo bä. P'op Hagä Do hä ti edëp. Dejëp do hagä n'aa nado P'op Hagä Doo. Hedëp do sa hagä n'aa tii —näng mä Jesus kyyh.

³⁹ Ti m' Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do wób raky hadoo:

†† 20:25 Ji né hē ti P'op Hagä Do karën doo. †† 20:37 Esodo 3.6 §§ 20:43 Saaw-Mo 110.1 *** 20:44 Dawi panaa né hē ti Jesus, aj'yy gó tabahyng do hyb n'aa. Dawi wahë ý n'aa tamaneëënh do paah, P'op Hagä Do T'aaah do hyb n'aa na-ääj ti Jesus.

—Baad mabaheer'oot, baad a kyyh, ma matëgl! —näk mäh.

⁴⁰ Ti bahānh kä m' dooh m' reaa j boo bä kä. H'yyb e'ýym mä reaa j bä kä.

Jesus eanh do Kristo ky n'aa panyyg n'aa hahýyh

⁴¹ Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—Dawi panaa mä ti Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo, sa nooh. Nyy da tii?

⁴² Hahýyh da paa m' Dawi kyyh Saaw-Mo hä: “Wahë ý n'aa hä Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do ky hadoo, ‘Aso hup ýyh hēnh, ⁴³ si ý mabag'ääs hyb n'aa a majü ý nes'ëem bä kä’ ”, §§ näng paa Dawi. ⁴⁴ Hýyh kä, “Wahë ý n'aa” Dawi maneëë j bä ti Kristo, nyy da ti ta t'aaah taba-hadoo?*** —näng mä Jesus.

⁴⁵ Ti m' sahōnh hē maa new'ëë bä m', Jesus ky hadoo ta ma matëgl sa hä:

⁴⁶ —Baad da bë kanä Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk doo da bë nad'oo hyb n'aa —näng mäh. —Baad ub da raken'yyim, baad rakametëeh saroor henyyim doo me, ky n'aa gebah doo me —näng mäh. —Rakarën ji bedëng hajök do sa mahang —näng mäh. —Tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot doo bä ragen'aak ratoo j bá hyb n'aa jewyk do rabahetönh bá. Ratsebé do tá n'aa noo gó, ragen'aak ky n'aa etsëeh do rabahetönh bá ratoo j bá —näng mäh. ⁴⁷ —Patug tema bong do sa wē hanäng do bë esok. Ti báp pee j hadoo doo me bë ky n'aa etsëë, bë hä ta wób raj'aa etsë hyb n'aa. Ta ti hedoo do ta bahānh tak'ëp P'op Hagä Do rajää da —näng mä Jesus kyyh Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do ky n'aa.

21

P'op Hagä Do matym n'aa patug tamah do an'ooos do panyyg n'aa hahýyh

¹ Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa bá Jesus bagëet bá, tahapäh tak'ëp dajëër enäh do radatoonh do dajëër, tób P'op Hagä Do rahyb n'aa esee do dajëër n'aa. ² Ti m' tabana ýynh, patug tamaa wäd is doo. Tadatao j is mä pawop its moweed. Kanahën its mä tii. ³ Ti m' Jesus bahapäh bá ta tii, taky hadoo:

—Hahý ýynh, patug tamaa wäd is doo, sahōnh hē sa bahānh tabanoo. Né hup ý né hē ta ti ý her'oot doo —näng mäh. ⁴ —Sahōnh hē ta wób ranoo do tii, hajōng do sa wē mad'aak do uuh —näng mäh. —Hahý ýynh, kasuud its né paawä, sahōnh hē taban'oo däg is ta wē hanäng do paats —näng mä Jesus.

Jesus her'oot ta jawén hawät do panyyg n'aa hahýyh

⁵ Ti m' Jesus ma matëg wób raheer'oot mä pä s'ëëb P'op Hagä Do tób n'aa. Hetsooh mä sa hä. Raheer'oot na-ääj mä ta wób sa mo haj'aa ta hetsó wób, P'op Hagä Do matym n'aa retsëeh doo. Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

⁶ —Ti awät da ti noo gó kä, ta ti pä jé pad'yyt hë takajäg jëng. Dooch da ta see jó haso wät pé hahÿ bë hapäh do pä. Sahõnh hë da rabakud bëeh tüü —näng mäh.

⁷ Ti m' ta ma matëg rabeaanh:

—Ny noo gó da ti tii d' maher'oot do tadu däk? H'ëed hado da tabedaa däk do heen n'aa? —näk mäh.

⁸ Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—Baad bë matakä da, bë rawanadii hyb n'aa. Hä t' yÿ gó rabana, sa nooh. “ÿ Kristo”, näk da sa kyyh. “Edaa däk sahõnh hë tagawatsik doo”, näk da. Bë ky dahé manä tii —näng mäh. ⁹ —Bë eÿÿm manä da kaneb'ooch do bë ky n'aa napäh bä, ta wób sa wahë n'aa wë rah'yy kawereem do bë ky n'aa napäh bä na-ääj hë. Badäk hahÿ gawatsik do pooj jé, ti hadoo né da. Ti hado né hë paawä, dooh nayyw hë takaja bë badäk hahÿ bahëej jëng doo —näng mäh.

¹⁰ Ti m' taky hadoo ënh sa hä:

—Häj n'aa see babuuj rakaneb'ooch da häj n'aa see babuuj sa daheeh. Häj n'aa sa wahë n'aa, rah'yy kawereem da häj n'aa see sa wahë n'aa wë. ¹¹ Hajõng häj n'aa hënh da tak'ëp né da hëej katajuus. Sah na-ääj da anäng. Hajök da tak'ëp ranahëë enäh da. Äm n'aa näng do ti awät da. Äm n'aa näng do heen n'aa ganyyh da wë hä. ¹² Ti pooj jé da bë da rano n'aa masoo. Bë da rarejäã. Bë da rahaëënh tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot do wahë n'aa sa moo gó, bë raky n'aa etyy hyb n'aa. Bë da radewäts b'ëeh. Bë da ramahüüm hëej bagä n'aa sa wë, sa wahë n'aa wób wë na-ääj hë, bë raky n'aa tapaa hyb n'aa sa hä. Hëp ÿ n'aa tii da rabad'oo da bë hä —näng mäh. ¹³ —Këh ÿ n'aa bë her'ood kån da tii bä sa hä —näng mäh. ¹⁴ —Bë hyb n'aa tón manäh, bë ky n'aa sa hä bë her'oot do hä. ¹⁵ ÿ anoo da bë hä bë er'oot do pan'aa. Tak'ëp da bë ÿ h'yy gan'yyh. Ti hyb n'aa bë majiï dooch da bë rahaja bä, dooch d' sa kyy péh —näng mäh. ¹⁶ —Bë yb, bë ÿÿn, bë wakään, bë najiis na-ääj né hë bë né rahaëëj padëëk bë majiï sa hä. Radej'ëep da bë wób. ¹⁷ Tak'ëp da sahõnh hë rakawajään da bë wë, hëp ÿ n'aa. ¹⁸ Ti hadoo né hë, dooch P'op Hagä Do mabaan bëeh. Sahõnh hë bë hä tahapäh. ¹⁹ Bë h'yy kaneréd bä hä ÿ bë h'yy ka'ëeh do hä, P'op Hagä Do wë da bë baboo had'yyt hë kä —näng mä Jesus.

²⁰ Ti m' taky hadoo ënh:

—Jerusarënh nu kat'ëë däk ta majiï warahén n'aa ran'oo bë bë bahapäh bä, edaa däk da bë bahapëë kån tagawatsik doo.

²¹ Tii bë da taw'ääts hë Judah häj n'aa bë haj'eenh do rakejën hõm da waëë banäng hënh. Jerusarënh bë haj'eenh do taw'ääts hë rakejën hõm sa panang bë naa. Panang bahánh habong do taw'ääts hë da dooh rana bë p'aa hënh panang hënh. ²² Ti noo gó da P'op Hagä Do anoo da Isaraëw buuj ta sãm baanh. Sahõnh hë P'op Hagä Do kyy kerih do kametä kån sa hä kä —näng mäh. ²³ —Tak'ëp tanesaa het'aah doo, sa taah nebiï do sa hä kä ti noo gó kä.* Tak'ëp nesaa do rabahoop Isaraëw häj n'aa bä. Tak'ëp da P'op Hagä Do banoo sa hä nesaa doo —näng mäh. ²⁴ —Ta wób da dejëp sa majiï kuman haj'aa. Ta wób da ramoo maw'yyd hõm ta s'ee hënh, jé pad'yyt hë häj n'aa hënh. Panang kä, Jerusarënh, rababep da Judah buuj nadoo do hä. Tii da rabad'oo P'op Hagä Do h'yyb däng do peej kä —näng mä Jesus.

²⁵ Ti m' Jesus ky hadoo ënh:

—Ta jawén, papÿÿj hä, kamarab hä, sagõoh sa hä ji hapäh da meuj n'aa näng do heen n'aa, äm n'aa näng do heen n'aa. Sahõnh hë häj n'aa babuuj rahyh n'aa tón da, h'yy gabedo bong da, hewëëh do hyb n'aa akajar maadaka, tak'ëp hadoo do hyb n'aa akajar maadaka kyyh. ²⁶ Tak'ëp rajeÿÿm do hyb n'aa da ti noo gó, ta wób degõn jëng da. H'yyb e'ÿÿm bong da, tak'ëp nesaa do ti hawät do hä rahyh n'aa newëë do hyb n'aa. Wë hä habong do ta bag keh'ÿÿt da jé pad'yyt hë, ta see hedo hõm da P'op Hagä Do an'oo bä. ²⁷ Ti noo gó kä da sahõnh hë rabahapäh da ÿÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo kä, ÿ bahyng bä kä wë puh mahang. ÿ ahng da P'op Hagä Do hejój me, ta bag tak'ëp gabarëëh do hadoo doo gó —näng mäh. ²⁸ —Bë h'yy kahasaäb kä ta ti ta heen n'aa bë bahapäh bä kä, edaa däk do hyb n'aa kä bë P'op Hagä Do ed'ëep do nesaa do mahánh —näng mä Jesus.

²⁹ Ti m' panyyg gó m' tabaheer'oot sa hä. Ti m' taky hadoo:

—Ta heen n'aa ÿ her'oot doo, joom wiigo häd näng doo, joom wób ky n'aa hadoo na-ääj hë tii —näng mäh. ³⁰ —Joom tadu doo bë tagajewäng doo, baad bë bahapäh, edaa däk tabanyyw. ³¹ Ti hadoo né da, sahõnh hë ta ti bë ÿ maher'ood wät do kaja däk bë bahapäh bä, edaa däk P'op Hagä Do bag'ääs doo —näng mäh.

³² Ti m' taky hadoo ënh:

—Né hup ÿ né hë hahÿ ÿ her'oot doo: Da hë habong do rahapäh nä da sahõnh hë ÿ her'ood wät do bawäd kån.† ³³ Badäk

* **21:23** Du daa m' rakejën péh. † **21:32** Sahõnh hë Jerusarënh ky n'aa sa hä Jesus maher'ood wät do né hë tii, ti noo gó habong do rahapäh doo. Dooch badäk hahÿ bahëej jëng do tado bë rahapäh doo.

hahÿÿh, wë na-ããj da, ahëej jëë né paawä, keh ÿÿ da dooh tahëej bâ —näng mäh.

³⁴ Ti m' Jesus ky hado kân:

—Bë hyb n'aa matakä da, ta s'ee hënh bë h'yyb nawät hyb n'aa. Bë h'yyb padäg manä jarakë hedoo do hä. Bë an'oo manä badäk hahÿÿ hä ji hyb n'aa tón do bë hyb n'aa hüüm bä, ta s'ee hënh bë h'yyb nawät hyb n'aa. Taw'ääts hë bë hyb n'aa matakä bë h'yy ganatemah hyb n'aa ÿ kajaa bä. ³⁵ ÿ kajaa do heen n'aa, nayyw hë da, raganada bä, takajaa sahõnh hë badäk hahÿÿ hä habong do sa wë —näng mäh. ³⁶ —Taw'ääts hë bë hyb n'aa matakä had'yyt hë. Bë ky n'aa ets'ëë P'op Hagä Do hä, bë ked'ëep hyb n'aa ta ti ÿ her'oot do paa nesaa do mahãnh. Bë ky n'aa ets'ëë na-ããj hë, bë bahajaa hyb n'aa matym ÿÿ gó, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do matym gó, bë bab'ëeh hyb n'aa, baad bë ÿ gadoo hyb n'aa —näng mä Jesus kyÿh.

³⁷ Jesus ma met'ëeg had'yyt mä P'op Hagä Do tób n'aa bä. Tug bä hadoo tabaheh'üüm panang bahãnh, waëë Oriib häd näng doo hënh, t'ii hënh mä tabahe'ÿÿh hyb n'aa. ³⁸ Bãp paa m' hajök do rabahëh'üüm, ramaa newëë hyb n'aa Jesus P'op Hagä Do tób n'aa yt hä.

22

Judas taky n'aa enooh Jesus tahaëënh do ky n'aa hahÿÿh

¹ Ti m', edaa däk Pas-kowa häd näng do bawät, päw makuj tamah do rabawa noo gó. ² Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'oooh do sa wahë n'aa, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do na-ããj mä ratyw n'aa esoos mä Jesus radaj'ëep hyb n'aa. Rahyb n'aa newëë nyy d' rabad'oo, hajök do rakawaj'ããnh bä sa wë rajeÿÿm do hyb n'aa. ³ Ti m' Judas Ikarijot häd näng do h'yyb gó Nesaa Do Yb bajëë suun. ⁴ Ti m' Judas bahõm P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'oooh do sa wahë n'aa wë, P'op Hagä Do tób n'aa warahén n'aa sa wahë n'aa wë na-ããj hë, séd hä rakaner'oot hyb n'aa nyy da sa hä Jesus tabahaëënh. ⁵ Ti m' rahÿÿy gadejah Judas Ikarijot kyy hä. Ti m' ta sãm raky kajäk ta hä. ⁶ Ti m' Judas Ikarijot tyw n'aa esóts kân, tabahaëënh hyb n'aa kä sa hä rabanahajök bä.

Jesus ta ma matëg daheeh Pas-kowa tä n'aa rabawëh do panyyg n'aa hahÿÿh

⁷ Ti m' päw makuj n'aa tamah do rataheh'ëës do du däk. Ti noo gó b'éé t'aah aj'yy ranaheh'oooh P'op Hagä Do matym n'aa, Pas-kowa rahyb n'aa esee do hyb n'aa. ⁸ Ti m' Jesus mejüü Peed Jowãw daheeh, ti m' taky hadoo sa hä:

—Bë ahõm nä Pas-kowa tä n'aa bë moo bok hyb n'aa, ër tab'ëës hyb n'aa —näng mäh.

⁹ Ti m' rabeaanh ta hä:

—Nyy bä makarën äã benãm Pas-kowa tä n'aa? —näk mäh.

¹⁰ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Bë ahõm nä panang hënh. Panang bä bë kajaa bä, bë kataa da aj'yy hä, naëng hes'oooh do hä. Ta jawén bë ahõm da. Ta ti bajëë suun bá tób gó, ¹¹ bë eaaj da tób danãh hä hahÿÿ da: “Äã ma matëg mejüü äã beaanh, nyy bä tagadäk ta gawakö, tatab'ëës hyb n'aa Pas-kowa, ta ma matëg sa daheeh”, denoo da. ¹² Tii bá da ta gawakö gaeh doo, p'op gadäk doo, tametëeh da bë hä. Ta tii bá tyng n'aa näng da. Kabenyw däk da —näng mäh. —Tii bá bë moo boo Pas-kowa tä n'aa, ta waa n'aa —näng mä Jesus sa hä.

¹³ Ti m' rabahõm kân. Rakajaa bä m' panang bä, Jesus her'oot do hadoo né kä m'. Ti m' ramoo boo kân tii bá kä Pas-kowa tä n'aa kä.

¹⁴ Ti m' Pas-kowa tä n'aa kajaa bä kä m', Jesus bahyy sooh mä 12 hedoo do tamejüü do sii hë sa waa tyng pa. ¹⁵ Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—Baad ÿ h'yyb däng né hë hahÿÿ awëh bë daheeh, ÿ rarejãã do ÿ ahoop do pooj jé —näng mäh. ¹⁶ —Doooh ÿ awëë wäd bá kä hahÿÿ ta jawén. Séd debaa hë ÿ bawëë kân Pas-kowa heh'ãät doo kä hÿ pong jé, P'op Hagä Do bag'ãas bá kä —näng mäh.

¹⁷ Ti m' tabado däk uwa bëeh hood, ti m' P'op Hagä Do hä ta ky hadoo:

—Taw'ääts hë õm, Ee. Man'oo däk uwa bëeh äã hä —näng mäh.

Ti m' taky hadoo sa hä:

—Bë gadoo, bë ets'ëeh bë hä —näng mäh. ¹⁸ —Hahÿÿ d' bë ÿ maher'oot: Hÿ jawén dooh ÿ eëg wäd bá uwa s'ëëb. Jããh hë p'aa hënh ÿ eëek da P'op Hagä Do bag'ãas do kajaa bá kä —näng mäh.

¹⁹ Ti m' tabado däk päw, ti m' P'op Hagä Do hä taky hadoo:

—Taw'ääts hë õm, Ee. Man'oo däk päw äã hä —näng mäh.

Ti m' taganabãh däk, tan'oo däk mä ta ma matëg sa hä. Ti m' taky hadoo:

—Hup ÿÿ, bë hyb n'aa ÿ an'oo däk do heen n'aa hahÿÿh —näng mäh. —Hÿ jawén hahÿÿ d' bë bad'oo, ÿ bë hyb n'aa esee do hyb n'aa —näng mäh.

²⁰ Ti hadoo ënh, rabawëh, rabawa do jawén paa bá, Jesus bado däk ënh uwa bëeh hood, ti m' taky hadoo:

—Majyw ÿÿ, ÿ anoo do ÿ dajëp noo gó bë hyb n'aa heen n'aa hahÿÿh. Papuuj sahõnh hä P'op Hagä Do ky n'aa enooh do tii kä.

* 22:20 P'ooj ub Mosees sa hä P'op Hagä Do ky n'aa enooh doo, b'éé majyyw ta heen n'aa. Papuuj hahÿÿ ji hä P'op Hagä Do ky n'aa enooh doo.

Hÿ jawén majjw ÿ hyb n'aa ji tagadoo, P'op Hagä Do ky däng* —näng mä Jesus.

²¹ Ti m' taky hadoo ênh:

—Bê maa newê! —näng mäh. —Ër mahang ti asooh majë ÿ moo gó ÿ tahaëënh doo —näng mäh. ²² —ÿÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo, ÿ da dajëp P'op Hagä Do kyy kerih do her'oot doo da né hê —näng mäh. —Ti hadoo né hê, baad nado da aj'yy hä, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do majñ moo gó han'oo däk do hä! —näng mäh.

²³ Ti m' sa mahang rabeaanh:

—Jaa g'eeh tii? —näk mäh.

²⁴ Ti m' sa bahänh hadoo do p'ää m' raky ked'aak. ²⁵ Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—Judah buuj nadoo do sa wahë n'aa, hyb n'aa jeryk hedoo doo, tak'ëp ramejüü sa karapee n'aa. “Sa masa n'aa” sa daaj hê rakamaneëënh —näng mäh. ²⁶ —Bê mahang taw'ääts hê dooh tii d' tahado bä —näng mäh. —Bê mahang karën pé ta wób sa bahänh hyb n'aa jawyk péh, taw'ääts hê da ta wób sa yd jé da tanu gadäk. Bê wahë n'aa hadoo doo, taw'ääts hê ta wób sa karom hado däk —näng mäh. ²⁷ —Ny hadoo pé hyb n'aa jawyk? Ta tyng n'aa jó hasooh doo, ta tyng jó hasoo do waa manaa doo? Ny hadoo pé hyb n'aa jawyk? Ta tyng jó hasooh do né hê —näng mäh. —ÿ tii, dooh tii da ÿ adoo bä. Sa karom sa tä manaa do hadoo ÿ bë mahang, ÿ hyb n'aa jawyg né paawä bë bahänh —näng mäh. ²⁸ —Hëp ÿ hata had'yyt hê bëëh, nesaa do ÿ ahoop noo gó. ²⁹ Ti hyb n'aa hä ÿ Ee banoo do hadoo ÿ bag'ääs doo, tii da ênh bë ÿ banoo bë bag'ääs si ÿÿ. ³⁰ Ti hyb n'aa bë awëh da, bë eëek da si ÿÿ, ÿ bag'ääs do noo gó, bë ÿ weh'ëëh do ky n'aa. Bê da at'oohn wahë n'aa tyng jó, 12 hedoo do Isaraéw taah panaa bë bag'ääs hyb n'aa, bë ky n'aa etyy hyb n'aa —näng mä Jesus.

³¹ Ti m' Jesus ky hadoo Peed hä:

—Simaw, Simaw —näng mäh. —Nesaa Do Yb ets'ëë wät tak'ëp bë tametty hyb n'aa. Takarën paawä bë beréd hóm hä ÿ bë h'yy ka'eeh doo. ³² Ti hado né paawä, P'op Hagä Do hä ÿ ky n'aa ets'ëë wät òm, manerét hyb n'aa hä ÿ mah'yy ka'eeh doo —näng mäh. —Mah'yy kawareem bä, p'aa hënh tak'ëp hä ÿ mah'yy kae bä, mah'yyb enäw ta wób hä ÿ h'yy ka'eeh doo —näng mä Jesus Peed hä.

³³ Ti m' Peed ky hadoo:

—Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo —näng mäh. —Dooh ÿ h'yy keréd bä a hä —näng mäh. —ÿ radawäts g'ëëd bä, na radawäts

g'ëëd ÿ a sii. ÿ radajëëb bä, na ÿ radajëëb a nemuun, näng mäh.

³⁴ Ti m' Jesus ky hadoo ta hä:

—Baad òm ÿ maher'oot Peed —näng mä —Badah, atsëm, karaak bahÿÿh do pooj jé, tamawoob nuu me da ÿ maky n'aa jejën da —näng mä Jesus Peed hä.

³⁵ Ti m' Jesus beaanh ta ma matëg sa hä:

—Bê ÿ mejüü noo gó P'op Hagä Do ky n'aa bë baher'ood hóm hyb n'aa, dooh ÿ an'oo bë bë mahüüm pé dajëër hadoo péh, ta hood hadoo péh, bë tsyym suun bë wareem péh. Bedoh bë wë ti noo gó? —näng mäh.

—Dooh —näk mäh. —Dooh badoh pé ää wë —näk mä sa kyyh.

³⁶ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Hÿÿ kä bë mahüüm bë wë tanyy bä dajëër, bë h'ëëd hood na-ääj hê. Bë wë tananyy bä bë kuman mariij, taw'ääts hê bë esëëm hóm bë hatsë bë hä hadäk doo, bë kuman bë betsëë hyb n'aa ta säm† —näng mäh. ³⁷ —Hahÿÿ da P'op Hagä Do kyy kerih do këh ÿ n'aa hä: “P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do ky nadah'eeh do h'yyb hata däk ran'oo bë P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo”,[‡] näng P'op Hagä Do kyy kerih doo —näng mä Jesus. —Sahõnh hê këh ÿ n'aa kerih doo gó her'oot doo, ta ti hadoo né kä —näng mä Jesus.

³⁸ Ti m' ta ma matëg raky hadoo ta hä:

—Ma matëg! —näk mäh. —Pawóp hê ää wë kuman mariij —näk mäh.

—Jääm tii —näng mäh. §

Getsemani bä Jesus ky n'aa ketsëë do pa-nyyg n'aa hahÿÿh

³⁹ Ti m' tabahed'oo doo da, waëë joom oriib banäng doo hënh Jesus bahóm kån. Ta ma matëg had'aa mäh. ⁴⁰ Rakajaa bä m' Jesus ky hadoo sa hä:

—P'op Hagä Do hä bë ky n'aa ets'ëë, nesaa do h'yyb tatug mahänh bëëh, ÿ bë eréd hóm mahänh —näng mäh.

⁴¹ Ti m' tabahóm dawë hä. Ti m' ta taron nu paa me tabahyy häng, ti m' taky n'aa etsëë P'op Hagä Do hä. Hahÿÿ da m' ta kyyh:

⁴² —Ee, —näng mäh —makarën bä mado hóm mahänh ÿÿ wät hahÿ ÿ ahoop do pan'aa. Ta tii d' né hê ÿ bets'ëë paawä, makarën doo da né hê mabad'oo, ÿ karën doo da nado —näng mäh.

[⁴³ Ti m' hÿ pong jé naa ääs see kasee ta hä, tah'yyb hej'oonh hyb n'aa. ⁴⁴ Ti m' tak'ëp mä taky n'aa etsëë, tak'ëp tah'yy katón do hyb n'aa. Baad nado ta h'yyb tym. Majjyw hadoo mä tahehud. Tüü m' tabatööm.] ⁴⁵ Ti m' tabas'ëëg gëët jawén paa bä m', taky n'aa

† 22:36 Kuman ky n'aa nado ti Jesus her'oot. Kuman ky n'aa me tamaher'oot. Kaneb'oooh do du doo do pooj jé ji benäm ji kuman, baad ji gada hyb n'aa ji wë ji majñ kajaa bä. Ti noo gó né tadu doo Jesus, ta ma matëg na-ääj hê rano n'aa masoo doo. Ti hyb n'aa ta ma matëg Jesus maher'ood wät, baad rahyb n'aa matakëë hyb n'aa baad nadoo do hä, sa h'yyb rabenäm hyb n'aa, edaa däk do hyb n'aa sa hä rarejää doo. ‡ 22:37 Isajas 53.12 § 22:38 “Jääm tii” Jesus wén her'oot, dooh ta ti tado bä do hyb n'aa tahanäng doo. Dooh kuman ky n'aa tado bä sa hä tamaher'oot doo.

etsëē do jawén paa bã, tabahôm ta ma matëg rahab'ëeh hënh. Aã b'ëeh mã tii. Tak'ëp mã raty jewyk rah'yy ketôn do hyb n'aa. ⁴⁶Ti m' taky hadoo sa hã:

—Hëd n'aa bẽ ba'ÿÿh? —nãng mãh. —Bẽ as'ëëg bẽh! P'op Hagã Do hã bẽ ky n'aa ets'ëē, bẽ nesaa do h'yyb tatug mahãnh, ÿ bẽ eréd hôm mahãnh —nãng mãh.

Jesus ramaso dák do panyyg n'aa hahÿÿh
⁴⁷Jesus ber'oot nã bã m', rakaja kãn hajök do ta wẽ. Judas, ta ma matëg 12 hedoo do see paah, sa pooj jé tabana. Ti m' Jesus wẽ Judas bana. Ta tapa tsanetsub wãt. Kedëng do ky n'aa né paawã tii. ⁴⁸Ti m' Jesus beaanh ta hã:

—Judas, —nãng mãh —matsanetsup doo me ÿÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do maban'oo dák? —nãng mã Jesus Judas hã. **

⁴⁹Ti m' Jesus sii habok do rabahapãh bã m' hajök do rakarën ramasoo, raky hadoo ta hã:

—Makarën ër gadoo kuman me?

⁵⁰Ti m' Jesus sa hata see tekyyt mã P'op Hagã Do tób n'aa yt hã moo heb'oooh do sa wahë n'aa heh'ãät do karom. Ta nabuuj hub hënh hadák do tagakyd hôm mãh. ⁵¹Ti m' Jesus ky hadoo:

—Ti moo hado manãh —nãng mãh.

Ti m' Jesus moo dãng aj'yy rog hã. Has'oo dák mãh.

⁵²Ti m' P'op Hagã Do tób n'aa yt hã moo heb'oooh do sa wahë n'aa hã, P'op Hagã Do tób n'aa hagã n'aa sa wahë n'aa hã, Judah buuj sa wahë n'aa hã na-ããj hë, Jesus ramaso dák hyb n'aa ta no n'aa han'aa do sa hã Jesus ky hadoo:

—Ër wahë n'aa wẽ h'yy kawereem do sa h'yyb mahüüm n'aa bẽ ed'oo g'eeh ÿÿh, bẽ wén n'aa wẽ ÿÿ sën-jeer yt hã, boh yt hã? —nãng mãh. ⁵³—P'op Hagã Do tób n'aa wahoo gó ÿ awãd had'yyt hë bẽ sii. Doooh ënh ÿ bẽ maso bã tii bã ënh? —nãng mãh. —Hÿÿ kã, taw'ãäts hë —nãng mãh. —ÿ hapãh, da hë né kã ÿ bẽ bahajaa. Da hë né hë Nesaa Do Yb mejüü —nãng mã Jesus.

Jesus Peed ky n'aa jejën do panyyg n'aa hahÿÿh

⁵⁴Ti m' ramaso dák Jesus, ti m' ramahüüm kãn P'op Hagã Do tób n'aa yt hã moo heb'oooh do sa wahë n'aa heh'ãät do tób hënh kã. Peed bahôm sa jawén. Dawëë m' tagadák. ⁵⁵Ti m' warahén ragahó jat tëëg tób w'oo hã, ti m' rabehyy b'ëeh tëëg noo pa. Sa pa m' Peed bahyy hãng. ⁵⁶Ti m' ÿÿnh, sa karom, bahapãh Peed tëëg bag hã m' tabahãng bã. Ti m' baad tabahëg'ãas ta hã. Ti m' taky hadoo:

—Hahÿ Jesus hata seeh —nãng mãh.

⁵⁷Ti m' Peed ky n'aa jejën wãt.

—Doooh ÿ hapëë bã ta ti aj'yy —nãng mãh. ⁵⁸Badah peej dæg kã m', ta see baheg'ãas Peed hã, ti m' taky hadoo:

—Ta hata see né hë òm —nãng mãh.

—Doooh. Doooh sa see ÿ do bã —nãng mã Peed.

⁵⁹Badah peej dæg kã m', sét oor tabahado dák bã m', ta see ky hadoo:

—Jesus ma matëg see né ti hÿÿh. Garirej buuj né ti hÿÿh —nãng mãh.

⁶⁰Ti m' Peed ky hadoo:

—Doooh ÿ hapëë bã ta ti maher'oot doo —nãng mãh.

Ti m' nayyw hë, taher'oot nã bã m', karaak ky ganã kãn, tabah'ÿÿ kãn. ⁶¹Ti m' Jesus ty kaw'ööd dák Peed wẽ. Tii bã m' Peed hyb n'aa newë dæg kãn Jesus her'oot do paa ta hã kã: “Karaak bahÿÿh do pooj jé da ÿ maky n'aa jejën tamawoob nuu me.” Tii d' né paa kã m', Jesus her'oot do paa kã ta hã. ⁶²Ti m' Peed banyyh wahoo gó naa. Tak'ëp tabaód g'ëëd kãn mãh, taky n'aa jejën do hyb n'aa Jesus.

Jesus warahén rarejãã do panyyg n'aa hahÿÿh

⁶³Ti m', warahén Jesus hag'ãas do raky n'aa ejeets kãn mãh, rarejãã mã tak'ëp. ⁶⁴Ti m' raty maw'yyd dák, tanahapãh hyb n'aa. Ti m' rabahewyyh bã m' raky hadoo:

—Maher'ood mahapëë bã! Jaa mo haj'aa? —nãk mãh.

⁶⁵Hajöng nã m' sa kyyh, raky n'aa rejãã doo.

Judah buuj sa wahë n'aa Jesus hã rake'aanh do panyyg n'aa hahÿÿh

⁶⁶Ti m', bãp paa m', rakata padëëk Judah buuj sa wahë n'aa hedoo doo, P'op Hagã Do tób n'aa yt hã moo heb'oooh do sa wahë n'aa, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk doo. Ti m' ramahüüm kãn Jesus sa wẽ, ⁶⁷ti m' raky hadoo:

—Mamaher'ood ãã hã, òm Kristo, P'op Hagã Do H'yyb Dãng Do mado bã —nãk mãh.

Ti m' Jesus ky hadoo:

—Bẽ ÿ maher'ood bã paawã, dooh paawã ÿ bẽ ky dahé bã. ⁶⁸Bẽ ÿ eaaj bã, dooh bẽ ky gedag bã —nãng mãh. ⁶⁹—Ti tahado nẽ paawã, hÿ jawén Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do asooh da P'op Hagã Doo, Sahõnh Sa Bahãnh Hado Do hub hënh, ta hã P'op Hagã Do weh'ëeh doo bã —nãng mã Jesus.

⁷⁰Ti m' sahõnh hë kata dák do raky hadoo: —Òm mã P'op Hagã Do T'aah, a nooh? —nãk mãh.

Ti m' Jesus ky hadoo:

—Bẽ né tii, ti tii d' her'oot. Baad ub ti bẽ kyyh —nãng mãh.

⁷¹Ti m' raky hadoo:

** 22:48 Tsanetsup doo me Judas metëeh ta wób sa hã Jesus, ti né hë ramaso dák hyb n'aa.

—Dooh hyb n'aa wät pé ta ky n'aa her'oot péh. Ta daaj né hē ti taky n'aa kaher'oot —näk mäh.

23

Pirato häd näng do wě Jesus ramahüüm kân do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m', sahõnh hē ajyy kata däk do ramahüüm kân Jesus Pirato häd näng do wě.* ² Ti m' radu doo Jesus raky n'aa tapaa Pirato hä. Hahÿÿ da m' sa kyyh:

—Hahÿÿ aj'yy h'yyb mahüüm Judah buuj, raky nadahé wät hyb n'aa sa wahé n'aa, Roma buuj. Tamoo ge'ÿÿm ranep'aak hyb n'aa Sesa hä ji hepak doo, Roma buuj sa wahé n'aa hä ji hepak doo. “ÿ Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo. Häj n'aa wahé n'aa ÿÿh”, näng mä ta kyyh —näk mä ta ti ajyy Pirato hä.

³ Ti m' Pirato beaanh Jesus hä:
—Öm né Judah buuj sa wahé n'aa? —näng mäh.

Ti m' Jesus ky hadoo:
—ÿÿ. Tii d' né hē, maher'oot doo da né hē —näng mä Jesus.

⁴ Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'oooh do sa wahé n'aa hä, hajök do t'ÿ hēnh kat'aa do hä na-ääj mä Pirato ky hadoo:

—Dooh ÿ aw'yyt pé ta hä ta sãm ÿ anoo péh —näng mä Pirato.

⁵ Ti m' raky kah'üüm Pirato hä:
—Sahõnh Judah häj n'aa bä, sa wahé n'aa wě rah'yy kawareem tan'oo bä tama metëék do hä. Garirej häj n'aa bä tadu doo tama metëék doo. Hÿÿ kä babä Jerusarēnh bä tama met'ëeg kân —näk mä sa kyyh.

Eróts häd näng do wě Jesus ramahüüm do panyyg n'aa hahÿÿh

⁶ Garirej häj n'aa bä Jesus du doo paa tama metëék do Pirato ky n'aa napäh bä m', teaaž wät sa hä:

—Garirej häj n'aa babuuj ti hÿ aj'yy? —näng mäh.

⁷ Ti m' Pirato ky n'aa napäh bä m' Jesus t'ÿ hēnh naa, tamejüü ramahüüm Eróts Ān-Tipas häd näng do wě, Garirej häj n'aa wahé n'aa tabadoo do hyb n'aa. Jerusarēnh panang bä Eróts bag'ääs dó ti noo gó.

⁸ Ti m' Eróts tesbehe wät Jesus tahapäh bä. P'ooj né hē m' takarēn paawä m' Jesus tabahapäh. Ta ky n'aa napëé däk paa m' Jesus ky n'aa. Ti hyb n'aa m' takarēn paawä m' tabahag'ääs Jesus pahuunh doo. ⁹ Ti m' Jesus ramanaa bä m', hajõng mä teaanh ta hä. Dooh m' Jesus ky gedag bä.† ¹⁰ Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'oooh do sa wahé n'aa, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma

mehetëk do na-ääj hē, tak'ëp mä raky n'aa tapaa ta ky n'aa Eróts hä. ¹¹ Ti m' Eróts, Eróts warahén n'aa sii hē m' raky n'aa ej'ees mäh, raky n'aa rejää mä Jesus. Ti m' radadäk ta hä saroor tak'ëp hanäm doo, sa wahé n'aa hedoo do saroor n'aa, raweh'ëeh doo gó m' raky n'aa manes'uunh hyb n'aa. Ti m' Jesus Eróts mejõ hõm p'aa hēnh Pirato wě. ¹² Ti pooj jé m' Eróts Pirato daheeh ta majÿí dó m'. Ti noo gó ká m' ta najiis hado däg kân mäh.

¹³ Ti m' Pirato mejüü P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'oooh do sa wahé n'aa, Judah buuj sa wahé n'aa, hajök do na-ääj rakataa hyb n'aa ta wě. ¹⁴ Ti m' taky hadoo sa hä:

—Bë mana wät hahÿÿ aj'yy wě ÿÿ —näng mäh. —“Hahÿÿ aj'yy h'yyb mahüüm Judah buuj raky nadahé wät hyb n'aa sa wahé n'aa, Roma buuj”, bë nooh —näng mäh. —Baad ÿ beaaj wät bë matym gó ta ky n'aa bë her'oot doo. Dooh ÿ aw'yyt pé ta hä nesaa do bë her'oot doo. ¹⁵ Ti hadoo né hē Eróts. Dooh taw'yyt pé nesaa do ta hä, ti hyb n'aa tamejüü p'aa hēnh ää wě —näng mäh. —Dooh tamo haj'aa pé ta p'ää dajëp péh. ¹⁶ Ti hyb n'aa ÿ mejüü da rahewyyh hyb n'aa, ti jawén da ÿ eréd hõm tabahõm hyb n'aa —näng mä Pirato kyyh.

[¹⁷ Pas-kowa noo gó né m' Pirato mahen'yyh radewëes do seeh, hajök do retsëe doo.] ¹⁸ Ti m' hajök doo, séd hä m' raky hadoo, tak'ëp mä sa kyyh:

—Manaboh hÿ aj'yy. Ää karēn maberéd hõm Barabas häd näng doo —näk mä sa kyyh.

¹⁹ Ragadaheew'ëes doo gó m' tabagëet ta ti Barabas häd näng doo, Jerusarēnh panang bä Roma buuj sa hä tah'yy kawareem do hyb n'aa ta h'yyb hataa sa daheeh, ta see tadaj'ëep do hyb n'aa na-ääj mäh. ²⁰ Pirato karēn paawä taberéd hõm Jesus, ti hyb n'aa p'aa hēnh taky kah'üüm sa hä. ²¹ Ti m' rageëej bong:

—Mepëem däg! Mepëem däg! Mepëem däg! —näk mä hajök do sa kyyh.

²² Ti m' tamawoob nuu me däg mä Pirato ky hadoo sa hä:

—Héd n'aa? —näng mäh. —Dooh mo haj'aa kad'oo do tado bä —näng mäh. —Dooh ÿ aw'yyt pé ta hä ta p'ää dajëp péh. Ti hyb n'aa ÿ mejüü da rahewyyh hyb n'aa, ti jawén da ÿ eréd hõm tabahõm hyb n'aa —näng mä Pirato kyyh.

²³ Ti m' raky kah'üüm Pirato hä. Tak'ëp rageëej bong, Jesus tabepëem hyb n'aa. Ti m' sa kyy me m' rahaja kân Pirato. ²⁴ Ti hyb n'aa ká m' Pirato ban'oo kân rakarēn doo da. ²⁵ Tado nyh mä Barabas, Jerusarēnh

* 23:1 Pirato häd näng doo, Roma buuj ta ti Judah häj n'aa bagä n'aa. † 23:9 Jesus wén ky ganadoo Eróts, j'ooj madäk doo me Eróts eanah do hyb n'aa.

panang bā Roma buuj sa wē tah'yy kawareem do hyb n'aa radawāts gēēt do paah, ta see tadj'ēep do paah. Ti né m' ti retsēē Pirato hā. Ti m' Pirato mejūū Jesus rabepēēm dāk b'aa hā, rakarēn doo d' né hē m'.

Jesus rabepēēm dāk do panyyg n'aa hahÿÿh

²⁶ Jesus warahén ramahūūm bā rabepēēm hyb n'aa, ramaso dāk mā aj'yy Simaw hād nāng doo. Panang Sirené hād nāng doo bā naa m' tii. Jerusarēnh panang hēnh tabajēē paawā. Ti m' warahén ramejūū mā tabes'oooh hyb n'aa b'aa Jesus rahepēēm dāk do b'aa n'aa. Ti m' ramejūū Jesus jawén tabahōm. ²⁷ Hajōk mā hah'ūūm sa jawén. Ÿÿj na-āāj mā ah'ūūm sa sii. A'oot māh. Sa h'yyb mā ragedyyk. Rah'yy ketón do ky n'aa m' ta tii. ²⁸ Ti m' Jesus ty kaw'ōōd dāk sa wē, ti m' taky hadoo sa hā:

—Ÿÿj, Jerusarēnh buuj —nāng māh. —Ÿ had'yyt nado bē p'āā ód. Bē daaj hē bē p'āā kaód, bē taah na-āāj hē bē p'āā ód, tak'ēp nesaa do bē wē hana do hyb n'aa. ²⁹ Ti awāt da ti noo gó hahÿÿ da d' bē kyyh: “Taw'āāts hē Ÿÿj taah nanāng do hā, Ÿÿj netaah do hā, Ÿÿj nanebii do hā”, tak'ēp nesaa do taah enāh do rabahoop do hyb n'aa. ³⁰ Ti noo gó Judah buuj raky hadoo da waēē hā: “Keréd hyy āā jó, nayyw hē ēr dejēp hyb n'aa.” Wajapēm do hā raky hadoo da: “Āā jó wamii hyh”, † nāk da. ³¹ Hahÿÿ da hā Ÿ ran'oo bā, b'aa tsahē do hadoo do Ÿÿh, nesaa do nahanāng doo, ta bahānh da ti P'op Hagā Do bad'oo sa hā, b'aa hawoonh do hadoo, hajōng nesaa sa hā hanāng doo. Sahōnh hē haoj jēng do hadoo sa hā —nāng mā Jesus Ÿÿj sa hā.

³² Pawóp hē ajyy moo nesaa do ramahūūm, Jesus sii rabepēēm padēēk hyb n'aa sa moo p'āā. ³³ Ti m' rakajaa Ji Nu Gabóg K'yy ramaneēēnh doo bā. Ti m' rabepēēm dāk Jesus b'aa kajatsēk do hā kā. B'aa kajatsēk do wób hā rabepēēm padēēk moo nesaa do Jesus pa. Ta hub hēnh ta see hahāng, s'ÿÿ hēnh ta see hahāng.

³⁴ [Ti m' Jesus ky hadoo:

—Ee, —nāng māh —mamabaan sa hā hahÿÿ nesaa doo, hā Ÿ ramoo bok doo. Dooh rah'yy genā bā ramoo bok do hā§ —nāng mā Jesus.]

Ti m' warahén ramoo bong ramas'uunh doo, rabahapāh hyb n'aa ta saroor uuh wē ym doo.

³⁵ Hajōk do rabaheg'āās bā m', Judah buuj sa wahē n'aa raky n'aa ej'ees māh, rakawew'aam mā Jesus. Hahÿÿ da m' sa kyyh:

—Ta wób ted'ēep —nāk māh. —Taw'āāts hē ta daaj hē taked'ēep Kristo, P'op Hagā Do

H'yyb Dāng Doo, P'op Hagā Do asēēw hōm do tado bā? —nāk mā sa kyyh.

³⁶ Ti ky hadoo né hē m' warahén ēnh. Ramenoo ta hā uwa s'ēēb oow, ramanes'uunh do heen n'aa. ³⁷ Ti m' raky hadoo:

—A daaj hē kedēēb, Judah buuj sa wahē n'aa mado bā! —nāk mā sa kyyh.

³⁸ P'op, ta nu gad'oo pong jé m', warahén rabepēēm dāk kerih doo. Hahÿÿ da m' kerih do hā: “Judah buuj sa wahē n'aa hahÿÿh”, nāng mā kerih do hā.

³⁹ Ti m' moo nesaa do see Jesus pa hahāng do ky n'aa rejāā mā Jesus. Hahÿÿ da m' taky n'aa ej'ees:

—Ōm Kristo, P'op Hagā Do H'yyb Dāng Do ōm? Ti bā, a daaj hē kedēēb, āā na-āāj né hē! —nāng mā ta kyyh.

⁴⁰ Ti m' ta see ky geām wāt:

—Dooh P'op Hagā Do majeÿÿm bā? Ōm na-āāj né da dajēp ta nemuun —nāng mā ta hā. ⁴¹ —Taw'āāts hē ti āā radej'ēep, nesaa do āā moo bok do hyb n'aa —nāng māh. —Hahÿÿ aj'yy dooh nesaa pé tamo haj'aa —nāng mā ta hā.

⁴² Ti m' Jesus hā kā taky hadoo:

—Mahy n'aa es'ee Ÿÿh, mabag'āās doo hēnh, hÿ pong jé makajaa bā —nāng māh.

⁴³ Ti m' Jesus ky hadoo ta hā:

—Né hup Ÿ né hē hahÿÿ a hā Ÿ her'oot doo: Badah mabasēēk da si Ÿÿ hÿ pong jé, P'op Hagā Do wē —nāng mā Jesus.

Jesus dajēp do panyyg n'aa hahÿÿh

⁴⁴ Wasyg dāk mā ti nuuj jé. Ti m' ta bag badoo wāt, badagyb dāk mā badāk hahÿÿ hā. Jāām hē tug bā tabawag dāk p'aa hēnh. ⁴⁵ Dooh m' papÿÿj bag wāt péh. Tii bā m', P'op Hagā Do tób n'aa t'ōp ta gó noo gatsē hebaan do kas'ēēd hyng māh. ⁴⁶ Tii bā m' tak'ēp mā Jesus geēēj wāt:

—Ee, —nāng māh —a moo gó Ÿ banoo hēp Ÿ tym —nāng māh.

Ti m' ta ti taky hadoo bā m', tadjēb kán māh.

⁴⁷ Ti m' sahōnh hē ta ti warahén sa wahē n'aa hapāh bā m', P'op Hagā Do hā taj'aa etsēē kán. Hahÿÿ d' mā ta kyyh:

—Te hub né hē, —nāng māh —baad hadoo do né paa ti hÿ aj'yy —nāng māh.

⁴⁸ Ti m' hajōk doo, kepēēm do heg'āās doo, sahōnh hē ta ti rabahapāh bā m', sa h'yyb ragedyyk rabajēk, rah'yy ketón do heen n'aa. ⁴⁹ Dawēē naa m' Jesus najiis rabaheg'āās. Sa mahang mā ab'ēēh mā Ÿÿj Garirej hāj n'aa bā naa, Jesus hataa paah.

Jesus radakā jēng do pā gó panyyg n'aa hahÿÿh

⁵⁰⁻⁵¹ Ti awāt mā aj'yy ky enyym doo, P'op Hagā Do karēn doo da hawāt doo, Judah

† 23:30 P'op Hagā Do ky n'aa rod pooj jé hawāt doo, Osejas hād nāng do erih do hā Jesus ky dāng. Osejas 10.8 hā takerii dāk tii. § 23:34 Dooh rah'yy genā P'op Hagā Do T'aaah tado bā ti radaj'ēep doo.

hāj n'aa, panang Arimatsija hād nāng doo bā naa. Joséh mā ta hād. Tagada né hē m' P'op Hagā Do bag'āās do du dāk. Judah buuj sa wahē n'aa see né paawā m' tii, dooh m' ta h'yyb hedo bā sa sii, Jesus hā rabad'oo do hā. ⁵² Ti m' ti Joséh bahōm Pirato wē, Jesus kamag n'aa tabetsēē hyb n'aa. ⁵³ Ti m' tabado hyy kån Jesus kamag n'aa, ti m' tahabēn dāk mā pāān hawak doo me rino hād nāng do s'ēēb. Ti m' tadasuun jēng pā gabaho doo gó, kamag hood n'aa ragagots dāk doo gó. Papuuj mā ta ti kamag hood. ⁵⁴ Saab pooj jé m' ti ta tii. Saab pooj jé né hē m' ta ti Judah buuj rabahenyw hōm, Saab hā rakamehehāk hyb n'aa. Tūūh dāg mā papŷj. Eada dāk Saab du dāk doo.**

⁵⁵ ŷj Garirej hāj n'aa bā naa, Jesus had'aa do paah, rabahōm Joséh jawén. Rahapāh mā gabaho doo. Rahapāh mā na-āāj hē ragadakā jēng do Jesus kamag n'aa. ⁵⁶ Ti m' rabajēk myyj hēnh. Ti m' rabenyw dāk bag'aad, buu benyym do bēeh, Jesus kamag n'aa hahog pan'aa m'. Rabenyw dāk do rabahajaa bā m', Saab dāg mäh. Ti hyb n'aa ragada mā Saab tabēēj hōm hyb n'aa, Mosees ky n'aa jaw'yyk mejūū doo da.

24

Jesus ganā wāt do panyyg n'aa hahŷj

¹ Ti m' bāp paah, met'uuh hā, ŷj rabahōm kån pā gabaho doo hēnh, Jesus kamag n'aa radasuun jēng hēnh. Buu benyym do renyw dāk do paa ramahūūm. ² Kepēēd hōm mā pā gabaho do ty gatsē paah, rakajaa bā. ³ Ti m' rabajēē p'ēē ta gó. Dooh m' tii bā Jesus kamag n'aa. ⁴ Rahy n'aa newē b'ēēh bā m', nyyw hē kasee sa pa pawóp hē ajyy. Gabarēēh mā sa saroo, hawyp do gabarēēh doo da. ⁵ Tak'ēp mā ŷj rah'yyb e'ŷm bong. Ti hyb n'aa, tūū rabehyy b'ēēh. Ti m' āās raky hadoo sa hā:

—Hēd n'aa hawāt do bē esoos dejēp do mahang? —nāk mäh. ⁶ —Dooh wād bā. Ganā wāt! Dooh bē hyb n'aa es'ee wād bē hā taher'oot do Garirej hāj n'aa bā? ⁷ Hahŷj d' paa ta kyyh bē hā: “Ran'oo dāk da Aj'yy Hadoo Do Hŷ Pong Jé Hana Do nesaa do moo heb'ook do sa moo gó, rabepēēm dāk hyb n'aa. Tamawoob dāg bā kā ta āh, ganā wāt da p'aa hēnh”, nāng bē hā —nāk mā āās kyyh sa hā.

⁸ Ti m' rahy n'aa es'ee kån Jesus her'oot do paa kā. ⁹ Ti m' rabajēk, 11 hedoo do Jesus mejūū do hā, ta wób na-āāj hā, rapanāk hyb n'aa. ¹⁰ Marija Madarēn, Jowān, Marija Tsi-jaag ŷj, ŷj wób mā na-āāj hē m', ti panāk do sa hā. ¹¹ Dooh m' Jesus ma matēg raky dahē bā. Daap hē red'oo mā ti ŷj raher'oot doo. ¹² Ti hadoo né hē m', Peed as'ēēg gēēt, ti

m' waj'aa hōm Jesus kamag n'aa hood gadāk hēnh. Gabaho do tageg'āās bā m', jāām né hē m' pāān hawak do rino hād nāng do s'ēēb tahapāh. Ti m' tabajēng. Tahyb n'aa newēē mā ta tii.

Pawóp hē ajyy hā Jesus kasee do panyyg n'aa hahŷj

¹³ Ti noo gó né hē, pawóp hē Jesus ma matēg wób rabahōm panang Emaus hād nāng doo hēnh. Dawēē péj tii, Jerusarēnh bā naa. ¹⁴ Ramahōm me raher'oot mā Jesus dajēp do ky n'aa. ¹⁵ Ti bahānh mā Jesus kataa sa hā. Sa sii m' tabahōm. ¹⁶ Dooh m' rah'yy genā bā Jesus tado bā, P'op Hagā Do an'oo bā. ¹⁷ Ti m' Jesus ky hadoo sa hā:

—H'ēēd ti bē her'oot? —nāng mäh.

Ti m' rabayyw b'ēēd doo. Rahyb n'aa tón mäh. ¹⁸ Ti m' sa seeh, Kerew-Pas hād nāng do ky hadoo:

—Jāām né hē ōm Jerusarēnh bā heg'āās do ky n'aa nanapāh do t'ī hēnh hawād wāt doo? —nāng mā ta kyyh.

¹⁹ —H'ēēd ky n'aa? —nāng mā Jesus.

—Nasaréh buuj, Jesus hād nāng do ky n'aa —nāk mäh. —P'op Hagā Do ky n'aa rod né tii. Tak'ēp ta hejój gó tama metēēk, tape-huunh na-āāj hē. Baad ub ti P'op Hagā Do matym gó. Baad ub na-āāj hē ta wób sa matym gó —nāk mäh. ²⁰ —Tii bā P'op Hagā Do tób n'aa yt hā moo heb'ooh do sa wahē n'aa, ēr wahē n'aa wób na-āāj hē, raban'oo kån Roma buuj sa moo gó, radaj'ēep hyb n'aa. Tii bā rabepēēm dāk b'aa hā —nāk mäh. ²¹ —Kristo, ēr majī moo gó naa ēēr, Isaraéw buuj ted'ēep do paawā, āā ed'oo. Tamawoob dāg mā ta āh tadajēp —nāk mäh. ²² —Ti anāng nā ta ky n'aa —nāk mäh. —Bāp paa ŷj wób, āā h'yyb hataa, rabeboo nā Jesus kamag n'aa hood hēnh. Āā h'yyb gabedo bong ran'oo bā. ²³ Dooh wād mā ta kamag n'aa ta gó, sa nooh. Āās kas'ee bong mā sa hā, sa nooh. Jesus mā ganā wāt āās her'ood bā, ŷj sa nooh. ²⁴ Tii bā āā wób rawaj'aah rabaheg'āās hyb n'aa. Se hub né hē m' ŷj sa kyyh. Dooh wād mā Jesus kamag n'aa tii bā. Dooh né hē m' rahapēē bā Jesus —nāk mā ajyy kyyh.

²⁵ Ti m' Jesus ky hadoo sa hā:

—H'yy gatemah bēēh! —nāng mäh. —Nyyw hē nado bē ky daheeh sahōnh hē P'op Hagā Do ky n'aa rod raher'oot do paah —nāng mäh. ²⁶ —Kristo, P'op Hagā Do H'yyb Dāng Do ahoop do pan'aa né hē sahōnh hē ta tii, hŷ pong jē, raweh'ēēh hēnh, tabasēēk do pooj jé. Baad né hē P'op Hagā Do ky n'aa rod rerii bong paa ta tii —nāng mā Jesus sa hā.

²⁷ Ti m' Jesus ma met'ēēg wāt mā sa hā sahōnh hē ta ky n'aa, P'op Hagā Do kyy kerih do hā hanāng doo. Mosees erii wāt

** 23:54 Judah buuj sa hā, papŷj badēē hyng do jawén paa bā Saab du dāg dāk.

do hã tadu doo ta ky n'aa tama metëek doo. Sahõnh hê P'op Hagã Do ky n'aa rod rerii bong do ta ky n'aa, Jesus her'oot né m' tii kã.

²⁸ Ti m' edaa dák mã panang Emaus hãd nang doo. Panang bahãnh mã Jesus kateb'ëës. ²⁹ Ti m' tak'ëp rabetsëë sa pa tabaym hyb n'aa, tũũh dæg do hyb n'aa pa-pÿÿj. Badajuu dák mãh. Ti m' Jesus bahõm kãn sa sii. Sa pa m' tabayyw kãn. ³⁰ Rabehty t'oõnh bã kã rabawa hyb n'aa kã, Jesus bado dák pãw, ti m' P'op Hagã Do hã taky n'aa etsëë ta hyb n'aa, ti m' taganabãh hõm, ti m' tabanoo sa hã kã. ³¹ Tii bã kã m', rah'yy kadaw'uuh Jesus hã. Rah'yy kadawuung sii hê m' Jesus dawuh.

³² Ti m' sa daaj hê rakaner'oot. Ti m' raky hadoo:

—Mahapãh né hê, ti baad ër h'yyb tym tsebé do hadoo ër sii taber'oot bã, P'op Hagã Do kyy kerih do hã ër tamaher'oot bã ër mana me —nãk mã sa kyyh.

³³ Ti m' nyyang hê kã rabajëë kãn Jerusarënh hënh, 11 hedoo do Jesus ma matëg, ta wób na-ãaj hê rakata padëëk bã. Rakajaa bã kã m', kata b'ëeh do raky hadoo sa hã:

³⁴—Se hub né hê. Ganã wãt né hê ër Wahë N'aa! —nãk sa kyyh. —Simaw hã takas'ee wãt! —nãk mã kata b'ëeh do sa kyyh.

³⁵ Ti m', panang Emaus hãd nang doo hënh naa han'aa do rabaher'oot sa hã nyy da Jesus kasee sa hã ta tyw n'aa ramahõm me, nyy da rah'yy kadaw'uuh ta hã pãw taganebëeh bã.

³⁶ Tii bã kã m', rabaher'oot nã bã m', Jesus ganã g'ëed kãn mã sa mahang. Ti m' takedëng sa hã:

—Taw'ãats hê bë P'op Hagã Do h'yyb en'yyim —nãng mãh.

³⁷ Ti m' tak'ëp rabeÿÿm bong. H'yy gabedo bong mãh. Maëts red'oo mãh. ³⁸ Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—Hëd n'aa bë beÿÿm? —nãng mãh. —Hëd n'aa bë panyyg ky nadaheeh hahÿ bë hapãh do hã? —nãng mãh. ³⁹ —Bë hegãã moh ÿÿ, tsym ÿÿ, atapuwa tyw n'aa paah. ÿ né ti hÿÿh. Maëts ÿ nado ti hÿÿh. Bë mep'aa hã ÿÿ, maëts nado ÿÿh, bë bahapãh hyb n'aa. Maëts dooh ta dab nyy bã, dooh ta k'yy nyy bã, baad bë hapãh do ÿÿh —nãng mã Jesus sa hã.

⁴⁰ Ti m' tametã dæg kãn mã sa hã ta mooh, ta tsyym. ⁴¹ Dooh m' raky dahé nã bã, tak'ëp rah'yyb tsebé do hyb n'aa, tak'ëp rah'yyb meunh do hyb n'aa. Ti hyb n'aa Jesus ky hadoo sa hã:

—Ti anyy ji awa péh? —nãng mãh.

⁴² Ti m' rabanoo tah'ÿÿb dab. ⁴³ Ti m' tabawëë kãn sa matym gó.

⁴⁴ Ti m' taky hadoo sa hã:

—Bë mahang ÿ bawãt nã bã, ÿ dajëp do pooj jé, “Kametã dák da hã ÿ sahõnh hê kèh

ÿ n'aa Mosees erii wãt do paah, P'op Hagã Do ky n'aa rod rerii bong do paah, Saaw-Mo hã kerih do na-ãaj hê”, bë ÿ maher'ood bong paah —nãng mãh.

⁴⁵ Ti m' rah'yy genã padëëk P'op Hagã Do kyy kerih do hã, Jesus an'oo bã. ⁴⁶ Ti m' taky hadoo ënh sa hã:

—Hahÿÿ da P'op Hagã Do kyy kerih do kèh ÿ n'aa: Kristo, P'op Hagã Do H'yyb Dãng Doo, ahoop né da dajëb. Ta jawén kã da, tamawoob hê ta ãh tabado dák bã, taganã wãt da p'aa hënh. ⁴⁷ Kristo ky gabuuj sahõnh hê hãj n'aa babuuj sa hã rabaher'ood hõm da hahÿ ky n'aa: P'op Hagã Do awug hõm da sahõnh hê nesaa do ji moo wãt do paah, ta hã ji h'yy kawareem bã. Jerusarënh bã naa da radu doo raher'ood hõm doo —nãng mã Jesus.

⁴⁸ Ti m' taky hadoo ënh:

—Bë hapãh sahõnh hê ta ti nesaa do ÿ ahoop doo, ÿ dajëp doo, ÿ ganã wãt doo, ti hyb n'aa ÿ karën bë baher'oot ta ti kèh ÿ n'aa ta wób sa hã —nãng mãh. ⁴⁹ —ÿ mejũũ da bë wë P'op Hagã Do Sahee, Ee ky n'aa enooh doo —nãng mãh. —Ti hyb n'aa bë ayyw dó Jerusarënh bã, bë gado dák bã kã p'op naa P'op Hagã Do Sahee hejój —nãng mã Jesus.

Hÿ pong hënh Jesus basëëk do ky n'aa hahÿÿh

⁵⁰ Ti m' ta ma matëg Jesus mahũũm kãn panang bahãnh, panang Betanija hãd nang doo hënh. Ti m', p'op ta moo tagadabë sëëk, ti m' taky n'aa edëë bong sa hã. P'op Hagã Do hã taky n'aa etsëë sa hyb n'aa. ⁵¹ Ta ky n'aa edëng bã m', P'op Hagã Do masãg kãn hÿ pong jé. ⁵² Ti m', sa taron nu paa me m' ta ma matëg ramehyy b'ëeh, Jesus raweh'ëeh do ky n'aa, Jesus hã raj'aa etsë hyb n'aa. Ti m' tak'ëp rah'yy gadejah doo gó m', rah'yyb tsebé doo gó m' rabajëk. ⁵³ P'op Hagã Do tób n'aa bã m' P'op Hagã Do hã raj'aa etsëë had'yyt hê m'. Jããm hê kã hahÿ Jesus panyyg.

Jowāw Jesus ky n'aa Jowāw erih do hahȳh

P'op Hagā Do kyyh Jesus hā takesok do ky n'aa hahȳh

¹ P'ooj ub, sahōnh hē tadu dahāng do pooj jé, tawād né hē P'op Hagā Do Kyyh hād nāng doo.* P'op Hagā Do sii tabawāt. P'op Hagā Do né hē tii. ² Sahōnh hē tadu dahāng do pooj jé, P'op Hagā Do sii tabawāt tii. ³ Sahōnh hē tamo haj'aa hanāng doo. Dooch tapanahuunh péh. ⁴ Ji edēb had'yit up doo, P'op Hagā Do Kyyh hād nāng do hā né hē tabana. Ji h'yib tym bag hadoo né hē ta ti edēb had'yit ub doo. ⁵ Badagyp doo gó, nesaa do badāk hahȳh hā hanāng doo gó ta ti bag kadaw'uuh. Dooch badagyp do haja bā ta hā.

⁶ Ti m' ti awāt mā aj'yit P'op Hagā Do kyy gó hana doo. Ta hād mā Jowāw.† ⁷ P'op Hagā Do mejūū ta hā, ta wób tamaher'oot hyb n'aa ta ti ji h'yib tym bag ky n'aa, ta tii hā rah'yit ka'eeh hyb n'aa. ⁸ Dooch Jowāw tado bā ta ti ji h'yib tym bag. Ta bag ky n'aa rod ub ti Jowāw. ⁹ Ahyy kán badāk hahȳh bā, ta bag heh'āat ub doo, Jesus Kristo, sahōnh hē badāk hahȳh hā habong do sa h'yib tym bag.‡

¹⁰ Badāk hahȳh bā paa tabawād wāt. Badāk hahȳh hā habong do tapehuuj né paawā, dooh ragado bā tii, dooh rah'yit genā bā ta hā. ¹¹ Ta karapee, Isaraew buuj wē tabahyng, ti hadoo né hē, dooh ragado bā. ¹² Sahōnh hē gad'oo doo, ta hā h'yit ka'eeh do sa hā P'op Hagā Do banoo ta taah rabahadoo hyb n'aa. ¹³ P'op Hagā Do taah ti rawén hedo padēek, aj'yit karēn do jawén nado, aj'yit panaa ji bahadoo do hyb n'aa nado. P'op Hagā Do taah rawén hedo padēek, P'op Hagā Do tii d' tabanoo do hyb n'aa sa hā. Sa yb hado dāk P'op Hagā Doo.

¹⁴ Ti m' aj'yit gó P'op Hagā Do Kyyh hād nāng do kesok. Āā mahang paa tabawād wāt. Āā hapāh né hē tak'ēp hadoo do ta hejój, sēt ub P'op Hagā Do T'aah tak'ēp hadoo do hejój. Tak'ēp né hē taky enyym. Heh'āat ub had'yit né hē ta tii.

¹⁵ Baad ub Jowāw nu gahem'uun do paa baher'oot paa ta ti ky n'aa. Hahȳh da m' ta kyyh:

* **1:1** Jesus né ti P'op Hagā Do Kyyh hād nāng doo. † **1:6** Jowāw nu gahem'uun do tii. Hajök ti noo gó Jowāw hād enāh doo. Hahȳ Jesus panyng hanām do herii wāt doo, Jowāw seeh, Jesus ma matēg seeh. ‡ **1:9** Jesus ji tah'yit gan'yit baad hadoo do hā, P'op Hagā Do karēn do hā, tahanāng pé m' ti ji h'yib tym bag. § **1:20** Ji h'yib tym deēb, p'ooj ub Judah buuj hā P'op Hagā Do ky n'aa enooh doo, ramaneēēnh Mesijas. Gereg kyy me ramaneēēnh Kristo. "P'op Hagā Do h'yit dāng doo", tahanāng pé m' ti. ** **1:23** Isajas 40.3

—Hahȳ ti ȳ ky n'aa her'oot doo, hahȳh da ȳ baher'oot bā: "Jawén ȳ hana doo, hyb n'aa jawyk ti bahānh ȳy, tawād dāg né hē pój ȳy jé do hyb n'aa" —nāng mā Jowāw kyyh.

¹⁶ Tak'ēp né hē P'op Hagā Do Kyyh hād nāng do ky enyym. Ti hyb n'aa ēr hā taky enyiw had'yit hē. Baad hadoo do ēr hā tametā had'yit hē. ¹⁷ Mosees makū anoo paa P'op Hagā Do ky n'aa jaw'yit doo. Jesus Kristo ká metā kán P'op Hagā Do ji takamahān doo, ky n'aa heh'āat ub do na-āā hē. ¹⁸ Dooch noo gó hapāh pé P'op Hagā Doo. Tii d' né paawā, jāā né sēt hadoo do ta T'aah, ta da hadoo doo, ta pa hawāt doo, ēr tamaher'oot ta ky n'aa. Ta hā hē takametēēh P'op Hagā Doo.

Jowāw nu gahem'uun do ky n'aa hahȳh

¹⁹ Ti m' Judah buuj sa wahé n'aa panang Jerusarēnh bā habong do ramejūū P'op Hagā Do tób n'aa yt hā moo heb'ooch do wób, t'ii hēnh ramoo heb'ook do Rewi panaa wób na-āā hē, Jowāw hā rabeaanh hyb n'aa Kristo, P'op Hagā Do Ky Dāng Do tado bā. ²⁰ Baad ub mā Jowāw baher'oot sa hā, dooh taky n'aa jejēn bā. Hahȳh da m' Jowāw kyyh sa hā:

—Dooch Kristo, § P'op Hagā Do H'yib Dāng Do ȳ do bā —nāng mā sa hā.

²¹ Ti m' rabeaanh:

—Ōm Eriij, p'ooj ub hawāt do paah? —nāk mäh.

—Dooch —nāng mā Jowāw.

P'aa hēnh mā rabeaaj wāt ēnh:

—Ōm nanāng P'op Hagā Do ky n'aa rod, P'op Hagā Do kyy kerih do ky dāng doo? —nāk mäh.

—Dooch ȳ ti tado bā —nāng mäh.

²² Ti m' tagadēeg ub rabeaanh:

—Jaa ti ōm? —nāk mäh. —Āā mama-her'ood, āā panāk hyb n'aa āā hā mejūū doo. Jaa ōm, a nooh? —nāk mā sa kyyh.

²³ Ti m' Jowāw ky hadoo, P'op Hagā Do ky n'aa rod, Isajas hād nāng do her'oot doo da:

—“Ȳ né hē hahȳh da tabanawāng bā her'oot doo: Baad ub da bē tyw n'aa daj'aaah Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Doo.”**

²⁴ Ti m' sa wób, Pariséw ramaneēēnh doo, ²⁵ rabeaaj wāt ta hā:

—Héd n'aa manu gemuun, Kristo, P'op Hagā Do H'yib Dāng Do nadoo do ōm? Héd n'aa manu gemuun Eriij p'ooj ub hawāt do paa nadoo do ōm, nanāng P'op Hagā Do ky n'aa rod nadoo do na-āā hē ōm? —nāk mā sa kyyh.

²⁶ Ti m' Jowāw ky hadoo:

—Ŷ̄ ti h̄ȳh, bē ŷ̄ nu gemuun naēng me — nāng mäh. —Ti awāt bē mahang bē nahapäh doo. ²⁷ Ti né ti jawén ŷ̄ hana doo, tak'ēp hyb n'aa jawyk do bahānh ŷ̄y. Hā ŷ̄y, ŷ̄ hyb n'aa sakog its ta hā. Ti hyb n'aa dooh ŷ̄ haja bā ta tsyym suun kabo n'aa ŷ̄ do bā —nāng mäh.

²⁸ Ta ti reaanh doo, panang Betanija hād nāng doo bā tii, tamii Joradān hād nāng do ta myyj jé. Tii bā m' Jowāw nu gemuun bong mā ta wē han'aa doo.

Jowāw nu gahem'uun do her'oot do Jesus ky n'aa hahȳh

²⁹ Ti m' jati péh, Jesus Jowāw nu gahem'uun do hapäh ta wē hana doo. Ti m' Jowāw ky hadoo:

—Bē hegāā, —nāng mäh —P'op Hagā Do mas'āā b'éé t'aah hadoo, badāk hahȳh hā habong do nesaa do sa hā hanāng do hado hōm doo^{††} —nāng mā Jowāw Jesus ky n'aa hā. ³⁰ —Hahȳ né hē ta ti ŷ̄ her'oot do paa kā, hahȳ da ŷ̄ baher'oot noo gó: “Jawén ŷ̄ hana doo, hyb n'aa jawyk ti bahānh ŷ̄y, tawäd däg né hē pój ŷ̄y jé do hyb n'aa”, ŷ̄ hanāng do paah. ³¹ —Dooh paa ŷ̄ hapēē nā bā nanāng hyb n'aa jawyk do hahȳ tado bā. Ŷ̄ wén nu gemuun bong tame, takametēēh hyb n'aa Isaraēw buuj sa hā —nāng mā Jowāw.

³² Ti m' Jowāw ky hado kån:

—P'op Hagā Do Sahee ŷ̄ hapäh h̄ȳ pong jé naa tabahyng ta wē gurii-i hadoo. Ta hā tabaym. ³³ Pooj jé, dooh ŷ̄ hapēē nā bā ti tado bā. Hahȳ da paa ŷ̄ P'op Hagā Do maher'oot, ŷ̄ paa tamejūū tame ŷ̄ nu gemuun hyb n'aa: “Aj'yy wē Sahé ŷ̄ ahyb bā, ta wē tabaym mabahapäh bā”, nāng P'op Hagā Doo, “ti né hē tii kā tabanoo sa hā Sahé ŷ̄y kā sa h'yyb tym gó tabajēē suun hyb n'aa, Sahé ŷ̄y h'yyb mahūūm hyb n'aa kā sa hā”, nāng P'op Hagā Do hā ŷ̄y. ³⁴ Ŷ̄ hapäh ta ti Jesus wē kā. Ti hyb n'aa baad ŷ̄ baher'oot ta ky n'aa kā: P'op Hagā Do T'aah né hē ti h̄ȳh —nāng mā Jowāw nu gahem'uun doo.

Pooj jé Jesus sii habok do sa ky n'aa hahȳh

³⁵ Ti m' jati péh, p'aa hēnh mā Jowāw nu gahem'uun do tii bā tabawāt. Pawóp hē m' ta ma matēg rahada. ³⁶ Jesus tabēs bā Jowāw bahapäh bā m', taky hadoo ta ma matēg sa hā:

—Bē hegāā! P'op Hagā Do mas'āā b'éé t'aah hadoo —nāng mā Jowāw.

³⁷ Ti m' ta ma matēg ramaa napäh bā m' Jowāw her'oot doo, Jesus sii m' rababoo kån.

³⁸ Ta jawén p'aa hēnh Jesus baheg'āās bā m', ta jawén han'aa do tabahapäh bā m', tabeaanh sa hā:

—H'ēēd bē karēn? —nāng mäh.

Ti m' raky hadoo:

—Rabi^{††} —nāk mäh, —nyy bā mabagā? —nāk mā sa kyyh.

³⁹ Ti m' Jesus ky hadoo:

—B'ēēp, bē hegāā —nāng mäh.

Ti m' rabahōm ta sii, ti m' rabaheg'āās tabahe'ŷ̄ȳh doo. Ti m' rabaym ta pa, tūūh däg do hyb n'aa papŷ̄ȳ, 4 oor m'.

⁴⁰ Aj'yy Ān-Deréh hād nāng doo, Simaw Peed hād nāng do h̄ȳy, Jowāw nu gahem'uun do her'oot do maa napäh do seeh, Jesus sii hawäd dāk do seeh. ⁴¹ Ti m' naway hē Ān-Deréh bahōm ta h̄ȳy tesoo, Simaw. Ti m' tabaw'yyt bā kā, taky hadoo ta hā:

—Āā aw'yyt Mesijas rahanāng doo —nāng mäh. (Kristo, P'op Hagā Do h'yyb dāng doo, tahanāng pé ti Mesijas.)

⁴² Ti m' Ān-Deréh mahūūm kån Simaw Jesus wē kā. Ti m' Jesus begāā dāk Simaw wē, ti m' taky hadoo ta hā:

—Ōm né Simaw. Jowāw hād nāng do t'aah ōm^{SS} —nāng mäh. —Hŷ̄ jawén Sepas a hād kā —nāng mäh. (Peed rahanāng pé ti ta tii, sa kyy me ti Sepas. “Pā” rahanāng pé m' tii.)

Pirip, Natanajéw daheeh Jesus naēnh do panyyg n'aa hahȳh

⁴³ Ti m' jati pé Jesus h'yyb dāng Garirej hāj n'aa hēnh tabahōm. Tabahōm pooj jé tahapäh mā aj'yy Pirip hād nāng doo.

—Hata ŷ̄ ōm h̄ȳh kā —nāng mā Jesus ta hā.

⁴⁴ Betsaj-Da panang hād nāng doo bā naa ti Pirip. Ti né hē na-āāj hē Ān-Deréh Peed sa panang. Sét panang buuj né tii. ⁴⁵ Ti m' aj'yy seeh, Natanajéw hād nāng do hā Pirip kataa. Ti m' taky hadoo ta hā:

—Āā awyyd kån Mosees erii wāt do paa gó kaher'oot doo kā, P'op Hagā Do ky n'aa rod rerii bong do paa gó kaher'oot do na-āāj hē —nāng mäh. —Jesus né ti ta tii, Nasaréh hād nāng do panang hēnh naa, Joséh t'aah —nāng mā Pirip Natanajéw hā.

⁴⁶ —Nasaréh hēnh naa? —nāng mā Natanajéw. —Nasaréh bā naa dooh baad hadoo do ana bā —nāng mā Natanajéw.

Ti m' Pirip ky hadoo ta hā:

—Hamäh, ēr hegāā —nāng mā Pirip.

⁴⁷ Ti m' rabahōm. Ti m' Jesus bahapäh bā Natanajéw kaja nā bā, taky hadoo:

†† 1:29 P'ooj ub, Jesus hewäd hyng do pooj jé, P'op Hagā Do mejūū b'éé t'aah radaj'ēp nesaa do sa mo haj'aa sām. B'éé t'aah majyyw hyb n'aa P'op Hagā Do mabaan hōm nesaa do ramoo bong do paah. B'éé t'aah jawén buuj däg Jesus. Jesus daj'ep nesaa do ēr moo bok do hyb n'aa. Ta majyyw hyb n'aa kā P'op Hagā Do bawug hōm sahōnh hē nesaa do ēr moo bok doo. Ti hyb n'aa, b'éé t'aah gó Jowāw wén eh'ūūm Jesus ky n'aa. †† 1:38 “Āā ma matēg” rahanāng pé m' ti Rabi. Raweh'ēēh do ky n'aa tii. SS 1:42 Jowāw see ta ti Simaw yb. Dooh Jowāw nu gahem'uun do paa tado bā. Dooh na-āāj hē ti Jesus ma metēēk do seeh, Jowāw hād nāng do tado bā. Hajōk Jowāw hād enāh doo.

—Wät ta ti Isaraéw buuj heh'ää't ub doo. Dooh tawad'ii bā, dooh tajejēn bā —näng mäh.

⁴⁸ Ti m' Natanajéw ky hadoo:

—Nyy d' ŷ mabahapäh? —näng mä Jesus hä.

Ti m' Jesus ky hadoo ta hä:

—Ōm Pirip aw'yyt do pooj jé, ōm ŷ bapahpäš joom wiigo häd näng do yt hä —näng mä Jesus.

⁴⁹ Ti m' Natanajéw hyb n'aa meuij wät, ti m' taky hadoo:

—Ma matëg! —näng mäh —Ōm né P'op Hagä Do T'aah. Ōm né hē Isaraéw buuj sa wahē n'aa —näng mäh.

⁵⁰ Ti m' Jesus ky hadoo ta hä:

—Hā ŷ mah'yy ka'eeh, joom wiigo yt hä ōm ŷ bahapäh ŷ banäng do hyb n'aa? —näng mäh. —Ti bahānh da mabahapäh da meuj n'aa näng doo —näng mäh.

⁵¹ Ti m' Jesus ky hadoo kän:

—Né hup ŷ né hē hahŷ ŷ her'oot doo: Wē gasëets hōm do bē bahapäh da. P'op Hagä Do ääs rahelyng rabesëëk Aj'yy Hadoo Do Hŷ Pong Jé Hana Do wē, bē hapäh da —näng mä Jesus sa hä.

2

Naëng kawapëēn dāk do panyyg n'aa hahŷŷh

¹ Ti m', jati hawät hadoo hä, panang Kanah häd näng doo bā, Garirej häj n'aa bā, ramoo bong ket'ëē do jam waa n'aa, ta tā n'aa. Jesus ŷŷn awät tii bā, raket'ëē do jam noo gó. ² Jesus, ta ma matëg sii hē, rabats'yyt jam hēnh. ³ Ti bahānh, tabahëej jëng uwa bēeh hejooñ doo. Ti m' Jesus ŷŷn ky hadoo Jesus hä:

—Ahëej jëng uwa bēeh hejooñ doo —näng mä Jesus ŷŷn.

⁴ Ti m' Jesus ky hadoo ta hä:

—Héd n'aa tii hä ŷ mamaher'oot? —näng mäh. —Dooh takaja nā bā hejój ŷŷ metëēh doo —näng mäh.

⁵ Tii bā m', ta ti tób yt moo bo n'aa hä m' Jesus ŷŷn ky hadoo:

—Bē moo boo da sahōnh hē bē tamejūū doo —näng mä ta ŷŷn kyyh sa hä.

⁶ Tób yt hä ti abëeh ji ma poo oow see pé naëng hood pä s'ëēh. Sa moo hetsyd, sa waa hood getsyd naëng n'aa. Judah buuj raky n'aa jaw'yyk do ky n'aa né tii. Tamawoob hē raat ken'yyh tahyb n'aa pé ta ti ta gabuuj. ⁷ Ti m', tii b' moo heb'oooh do sa hä Jesus ky hadoo:

—Bē gedu bēh naëng ta hood gó —näng mä Jesus.

Ti m' ragedu bēeh sahōnh hē. ⁸ Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—Bē agób ta uuh. Bē mahūūm jam kaser n'aa wē —näng mä ta kyyh.

Ti m' ramahūūm kän ta wē ta uuh. ⁹ Ti m' jam kaser n'aa tameëëk naëng paah, uwa bēeh hejooj dāk doo. Dooh tahapëē bā n'yy hēnh naa tii. Tii bā moo heb'oooh doo, ti rahapäh ta tii. Ti m' dawē hā aj'yy katëē do tanaëēnh, ¹⁰ ti taky hadoo ta hä:

—Pooj jé ji heno uwa bēeh hejooñ do baad hadoo doo. Ta jawén, baad rabeëg bong bā ká, rahād kanahapëē bong bā ká, ji heno baad nadoo doo. Ōm tii, dooh tii d' madoo bā. Menyyw hōm baad had'op do tagadëēg ub —näng mä ta kaser n'aa kyyh aj'yy katëē do hä.

¹¹ Pooj jé Jesus du doo do tapahuunh do ta tii. Ta tii hä ká tametä kän tak'ëp hadoo do ta hejój, ti hyb n'aa ta ma matëg ta hä rah'yy kae padäg kän. Panang Kanah häd näng doo bā, Garirej häj n'aa bā ti ta tii.

P'op Hagä Do tób n'aa wahoo gó hes'ëēm do Jesus hebëē bong do panyyg n'aa hahŷŷh

¹² Ti jawén mäh, panang Kapar-Naūm häd näng doo hēnh Jesus rabahōm ta ŷŷn, ta hŷŷj, ta ma matëg sa daheeh. T'ī hēnh mä tabaym pawóp hē ta äh.

¹³ Tabledaa dāk bā Pas-kowa* häd näng do Judah buuj rahyb n'aa esee doo, Jesus bahōm kän mä Jerusarēnh hēnh. ¹⁴ P'op Hagä Do tób n'aa w'oo hä, kahadë doo gó, wahoo gó, tabahapäh mä booj yb, b'éé, gurii-i hes'ëēm doo. Dajëēr meb'aanh doo, tii b' né rabat'oonh, Jesus hapäh. ¹⁵ Ti m' tabarig dāk ta tyd tamehewyyh hyb n'aa. Ti m' tabahabëē bong booj yb, b'éé sii hē. Ti m' tabaūūj bēeh mä dajëēr rabaheb'aanh do tyng n'aa. Jé pad'yyt hē taparara bong mä moweed, Jesus mo haj'aa. ¹⁶ Ti m' taky hadoo gurii-i hes'ëēm do hä:

—Bē manä ti j'ëep! —näng mäh. —Ji es'ëēm do tób n'aa bē adoo manä Ee tób! —näng mä Jesus kyyh sa hä.

¹⁷ Ti m' ta ma matëg rahyb n'aa es'ee däg kän P'op Hagä Do kyy kerih do hä kerih doo: “ŷ gawats'iik da tak'ëp ŷ kamahān do hyb n'aa a tób n'aa.”†

¹⁸ Ti m' Judah buuj sa wahē n'aa rabana Jesus wē, ti m' raky hadoo ta hä:

—Jaa kyy gó hahŷŷ d' mabad'oo? —näk mä sa kyyh. —Mametä äā hä meuj n'aa näng

* **2:13** Pas-kowa ramaneëēnh doo, Isaraéw buuj rahyb n'aa esee do P'op Hagä Do t'yyd mehūūn doo, rabah'ūūm do Esit bā naa. Pas-kowa ratab'ëēs noo gó m' ranaheb'oooh mä b'éé t'aah aj'yy. Rahyb n'aa esee do heen n'aa m' tii. Ti noo gó m' ratab'ëēs né hē m' pāw makuj tamah doo. Séd hā m' rataheb'ëēs. † **2:17** Saaw-Mo 69.9 hä takeriñ dāk tii. Dawi kyy gó Jesus beh'ūūm. Tak'ëp Jesus kamahān P'op Hagä Do tób n'aa. Baad takarēn P'op Hagä Do rahyb n'aa esee ta ti yt hä. Dooh tagenaag bā ta see hyb n'aa tii bā ramoo bong doo.

do heen n'aa, P'op Hagä Do ky gabuuj tado bä —näk mä sa kyyh.

¹⁹ —Ej —näng mä Jesus. —Bë karën bä, bë apyn hõm hahÿ P'op Hagä Do tób n'aa. Tamawoob hë tabado däk bä ta äh, ÿ tamaa sooh p'aa hënh —näng mä Jesus.

²⁰ —Nyy d' ti ta tii? —näk mä Judah buuj wahë n'aa sa kyyh. —46 ta baab ramoo bok rabahaja sooh hyb n'aa. Tamawoob mä ta äh matamaa sooh p'aa hënh? —näk mä sa kyyh Jesus hä.

²¹ Dooh P'op Hagä Do tób n'aa Jerusarënh bä hasooh do paa tado bä, Jesus hanäng péh. Ta daaj hë, ta ky n'aa né hë ti ta her'oot.

²² Ta jawén, Jesus ganä wät jawén paa bä kä m', ta ma matëg rahyb n'aa newë kân ta ti ta her'oot doo. Tii bä kä m' raky dahé kân Jesus her'oot do paa kä. Raky daheeh na-ääj hë P'op Hagä Do kyy kerih doo kä.

²³ Ti m', Pas-kowa rahyb n'aa esee noo gó, Jerusarënh bä Jesus baym bä, hajök h'yy kae kân ta hä, hajöng tapehuunh do rahapäh do hyb n'aa. ²⁴ Dooh Jesus h'yyb dahé bä sa hä, baad tabahapäh do hyb n'aa sa h'yyb. ²⁵ Dooh hyb n'aa rabaher'oot pé Jesus hä badäk hahÿ hä habong do sa ky n'aa, baad Jesus bahapäh do hyb n'aa sa h'yyb.

3

Aj'yy Nikodëm had näng do sii Jesus ber'oot do panyyng n'aa hahÿh

¹ Ti m', ti awät mä aj'yy Nikodëm häd näng doo, Pariséw sa seeh, Judah buuj sa wahë n'aa see m'. ² Atsëm tabana Jesus wë, ti taky hadoo ta hä:

—Ma matëg, —näng mäh —ää hapäh, õm P'op Hagä Do mejüü, ää mama metëëk hyb n'aa. Ta ti ää wén hapäh, dooh hajaa pé ta tii d' mapahuunh doo da P'op Hagä Do nawäd bä ta sii —näng mä Nikodëm kyyh.

³ Ti m' Jesus ky hadoo ta hä:

—Dooh hajaa pé P'op Hagä Do bag'ääs do karapee ji do bä, p'aa hënh ji nenny bä. Né hup ÿ né hë ta ti ÿ her'oot doo —näng mä Jesus Nikodëm hä.

⁴ Ti m' Nikodëm ky hadoo:

—Nyy d' tii? —näng mäh. —Nyy da p'aa hënh ji benäng, wah'ëë däk do ji? Ny daa p'aa hënh ji bajëë suun ji ÿÿn wog gó, p'aa hënh ji benäng hyb n'aa? —näng mä Nikodëm kyyh.

⁵ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Dooh ji haja bä P'op Hagä Do bag'ääs do karapee ji do bä, ji h'yyb ji nennyw bä nesaa do mahänh, P'op Hagä Do Sahee ji h'yyb gó tanajëë suun bä na-ääj hë.* Né hup ÿ né hë ta ti ÿ her'oot doo —näng mäh. ⁶ —Aj'yy

hã hana doo, ta da hadoo né hë tii. P'op Hagä Do Sahee hä hana doo, P'op Hagä Do taah hedo padëëk tii. ⁷ Ti hyb n'aa mahyb n'aa meuuj manäh, “Taw'ääts hë p'aa hënh bë benäng do hadoo”, ÿ hanäng do hä —näng mä Jesus.

⁸ Ti m' taky hadoo:

—Tabahëm do ky n'aa gó õm ÿ maher'oot p'aa hënh ji benäng do ky n'aa. Tabahëm do tabahëm takarën hënh. Ji maa napëë né paawä ta kyyh, dooh ji hapëë bä n'yy hënh tahana, dooh ji hapëë bä nyy bä tabaym. Ti hadoo P'op Hagä Do Sahee gó p'aa hënh henäk do sa hä† —näng mä Jesus Nikodëm hä.

⁹ Ti m' Nikodëm ky hadoo:

—Nyy d' tii?

¹⁰ Ti m' Jesus ky hadoo ta hä:

—Isaraëw buuj sa ma matëg né paawä õm, dooh tagah'ood bä a hä? —näng mäh. ¹¹ —Né hup ÿ né hë hahÿ õm ÿ maher'oot doo: Ää her'oot ää hapäh do ky n'aa, ää hapäh do ää matym me na-ääj hë. Ti hadoo né hë, dooh bë gado bä ää her'oot doo —näng mäh. ¹² —Õm ÿ maher'ood wät badäk hahÿ bä ky n'aa, dooh ÿ maky dahé bä. Nyy da da ÿ bë ky daheeh hÿ pong jé ky n'aa ÿ her'ood bä?

—näng mäh. ¹³ —Dooh hewäd sëëk pé hÿ pong jé. Dooh ta ky n'aa her'oot péh. Jääm né hë hawät t'ii hënh Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo. ¹⁴ P'ooj ub, tabanawäng bä, aw'yy heen n'aa Mosees gadahäng p'op, b'aa hä, ta wë rahegää bä ranadejër hyb n'aa. Ti hadoo né da b'aa hä, p'op, rabepëëm däk da Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo, ¹⁵ sahõnh hë ta hä h'yy ka'eeh do redëb had'yyt hyb n'aa hÿ pong jé P'op Hagä Do pa. ¹⁶ Tak'ëp badäk hahÿ hä habong do P'op Hagä Do kamahän. Ti hyb n'aa taban'oo däg kân sét hadoo do ta T'aah, sahõnh hë ta hä h'yy ka'eeh do tabanesaa hënh ranahõm hyb n'aa, rabadëb had'yyt hyb n'aa hÿ pong jé P'op Hagä Do pa kä. ¹⁷ Taky n'aa etyy hyb n'aa nado nesaa do sa hä P'op Hagä Do wén mejõ hyng ta T'aah badäk hahÿ bä. Tawén mejõ hyng, ta hä rabadëp hyb n'aa nesaa do mahänh —näng mä Jesus kyyh.

¹⁸ Ti m' Jesus ky hadoo ênh:

—Dooh P'op Hagä Do ky n'aa ety bä nesaa doo hënh, ta T'aah hä h'yy ka'eeh doo. P'op Hagä Do h'yyb gó tabanyy däk taky n'aa etyy do sa hä nesaa doo hënh, ta T'aah hä h'yy kana'eeh do sa hä. Ta wén ky n'aa etyy nesaa doo hënh sa hä, sét had'os do ta T'aah hä rah'yy kana'eeh do hyb n'aa —näng mäh. ¹⁹ —Hahÿ hyb n'aa P'op Hagä

* **3:5** Hahÿ d' Gereg kyy me, Jowāw erih doo me: “Dooh ji haja bä P'op Hagä Do bag'ääs doo gó ji ajëë suun bä, näeng me ji nenny bä, P'op Hagä Do Sahee me ji nenny bä na-ääj hë.” Hahÿ d' da ta ti näeng ky n'aa: Ji kahetsyyd wät do hadoo näeng me hasus do mahänh, ji h'yyb ji benäm nesaa do mahänh. † **3:8** Hahÿ d' tahaanäng pé tii: Dooh né paawä ji hapëë bä nyy d' ti p'aa hënh rabenäng do hadoo, wyt ta maab hë sa h'yyb tym kawareem kân P'op Hagä Do Sahee an'oo bä.

Do rejāā da sa hā: Ta t'aah, ji h'yyb tym bag, baad hadoo do P'op Hagā Do gen'aak do ji hā tametēēh doo, kajaa badāk hahȳy hā habong do sa mahang. Ti hado né paawā, dooh rakamahān bā ta ti bag. Rakamahān badagyp do hadoo doo, nesaa do ramoo bong do hyb n'aa. ²⁰ Nesaa do moo heb'ook doo, dooh rakamahān bā ta bag. Dooh rakarēn bā ta bag hadoo doo gó rabooh, nesaa do ramoo bok do kamanetēēh hyb n'aa. ²¹ Baad hadoo do ky n'aa P'op Hagā Do metēēk doo da habok doo, tabawak bā hadoo doo gó rababok, P'op Hagā Do ky gabuuj né ta ti ramoo bong doo, takametā dāk hyb n'aa —nāng mā Jesus Nikodēm hā.

Jesus ky n'aa Jowāw nu gahem'uun do her'oot do panyyg n'aa hahȳy

²² Ta jawén mäh, Jesus, ta ma matēg daheeh raberéd hōm mā Jerusarēnh panang. Panang bahānh, Judah hāj n'aa bā tabaym dó ta ma matēg daheeh. Ta tii bā tanu gemuun bong ta wē han'aa doo. ²³ Ti noo gó Jowāw nu gahem'uun do nu gemuun wāt panang Anon hād nāng doo bā, panang Sarīm hād nāng do nedaa bā, tamii maeh do hyb n'aa tii bā. Hajōk Jowāw wē han'aa ranu kemuun hyb n'aa. ²⁴ (Jowāw nu gahem'uun do radawāts gēet do pooj jé tii.) ²⁵ Ti m' Jowāw nu gahem'uun do ma matēg raky ked'aak Judah buuj see sii. Judah buuj raky n'aa jaw'yyk do mejūū nyy da ji behop ji h'yyb enyiw dāk hyb n'aa P'op Hagā Do matym gó. Ti p'āā raky ked'aak. Ti m' Jowāw nu gahem'uun do ma matēg rabana ta wē, ti m' raky hadoo ta hā:

²⁶ —Āā ma matēg —nāk mā Jowāw hā. —Aj'yy tamyyj dāk hā makahataa doo, maky n'aa her'oot do paah, ta ti na-āāj hē nu gemuun hyȳ ká. Sahōnh hē rabahōm kán ta wē. Dooh āā wē rana boo bā —nāk mā Jowāw nu gahem'uun do ma matēg ta hā.

²⁷ Ti m' Jowāw ky hadoo:

—P'op Hagā Do né hē ti hanoo ji hā ji moo wāt do pan'aa. P'op Hagā Do ky gabuuj né hē ti tamoo wāt doo. ²⁸ Bē hapān né hē, bē maa napāh né hē bē hā y her'oot do paah. P'op Hagā Do H'yyb Dāng Do nado y hyȳh, nāng paa ȳyh. P'op Hagā Do mejūū y ta pooj jé, nāng paa ȳyh. ²⁹ —Raketēē do jām n'aa rabajām noo gó, ta patug pan'aa wē né ta ȳym pan'aa bahōm. Aj'yy najjis, jām h'yyb mahūūm n'aa, tsebee kán katēē do pan'aa kyyh hā. Katēē do najjis tsebé do hadoo y hyȳh —nāng mā Jowāw. —Baad y tsebee kán sahōnh hē rabahōm do hyb n'aa ta wē. ³⁰ Taw'āāts hē rahyb n'aa jawyyg magyys hē ta tii. Ti yd jé taw'āāts hē y rahyb n'aa sakog magyys hē —nāng mā Jowāw.

³¹ Ti m' Jowāw ky hadoo ēnh:

—Hyȳ pong jé hana doo, sahōnh hē sa bahānh ta tii. Badāk hahȳy bā naa y ti hyȳh. Badāk hahȳy bā naa ti y hajaa y her'ood bā. Hyȳ pong jé hana doo, sahōnh hē bahānh hadoo doo, ³² ti né hē sahōnh hē tabaher'oot t'īi hēnh tahapāh doo, tamaa napāh do ky n'aa. Ti hado né paawā, dooh ragado bā tahir'oot doo. ³³ Ȳ gadoo ti hyȳ pong jé hana do her'oot doo. Te hub né hē P'op Hagā Doo, baad y ky dāng. ³⁴ Ȳ P'op Hagā Do mejūū ta ky n'aa y baher'oot hyb n'aa. Baad tabanoo hā y ta Sahee. Ti hyb n'aa, te hub né hē bē hapāh Jesus ky n'aa y her'oot doo. ³⁵ —P'op Hagā Do kamahān ta T'aah. Sahōnh hē bagā n'aa tabahadoo ta Yb an'oo bā. ³⁶ P'op Hagā Do T'aah hā h'yy kaeēh doo, edēb had'yyt da P'op Hagā Do pa hyȳ pong jé. Nabuj keh'ūūm doo, ta hā h'yy kana'eēh doo, dooh da t'īi hēnh raboo bā. Rahob had'yyt hē da nesaa doo, P'op Hagā Do an'oo bā —nāng mā Jowāw kyyh.

4

Samarija hāj n'aa buuj ȳynh panyyg n'aa hahȳy

¹ Ti m', hajōō dāk Jesus ma matēg, Jowāw nu gahem'uun do ma matēg bahānh dāg, Jowāw bahānh dāg na-āāj hē Jesus ranu gemuun doo, Parisēw raky n'aa napēē kán. ² (Dooch m' Jesus nu gemuun bā. Ta ma matēg ti nu gemuun Jesus wē han'aa doo.) ³ Jesus heen n'aa nyy dāk bā m', Parisēw raky n'aa napāh bā ká, teréd hōm Judah hāj n'aa. Garirej hāj n'aa hēnh tabahōm kán p'aa hēnh. ⁴ Ta tyw n'aa Samarija hāj n'aa tabēs doo me m' tabahōm.

⁵ Ramahōm me m', rakajaa panang Sikar hād nāng doo bā. Samarija hāj n'aa bā. Hēj Jakóh ta t'aah Josēh hā tanoo do paa nedaa hēnh ti panang. ⁶ Tii bā ti majat mā naēng Jakóh gagots dāk do paah. Jesus akaaj dāk mäh, dawēē rababok do hyb n'aa. Ti m' Jesus baso dāk naēng majat do pa. Wasyg kēē mäh.

⁷⁻⁸ Ti nuuj jé ta ma matēg rabahōm panang hēnh, sa waa rabetsēē hyb n'aa. Ti m' naēng majat bā ȳynh, Samarija buuj, kajaa mā naēng tabagóp hyb n'aa. Ti m' Jesus ky hadoo ta hā:

—Na y eēg naēng uuh —nāng mäh.

⁹ Ti m' ȳynh hyb n'aa newēē teaanh do hyb n'aa. Dooh Judah buuj raherod bā Samarija buuj sa sii.* Ti hyb n'aa m' taky hadoo:

—H'ēēd hyb n'aa mabetsēē hā y naēng? —nāng mäh. —Ōm Judah buuj, y ti Samarija buuj —nāng mäh.

¹⁰ Ti m' Jesus ky hadoo ta hā:

* **4:9** Dooh Judah panaa heh'āat do Samarija buuj rado boo bā. Ti hyb n'aa, dooh Judah buuj ragado bā sa mahang, dooh raherod bā sa sii. Dooh Judah buuj ragenaag bā Samarija buuj. Dooh na-āāj hē Samarija buuj ragenaag bā Judah buuj.

—Mahapëë bā paawā ji matym n'aa P'op Hagā Do anoo do ji hā, mahapëë bā paawā hahȳ naëng hetsëë do a hā, metsëë paawā ta hā naëng. Ji h'yyb ed'ëëp do naëng n'aa paawā tanoo a hā —nāng mā Jesus.

¹¹ Ti m' ȳynh ky hadoo:

—Ny ta hood? T'öp hahȳ naëng majat. N'yy hēnh naa mabagóp ti naëng menooh doo? —nāng mäh. ¹² —Ēr wahë makū Jakóh gagots jat hahȳ naëng. Ti mo haj'aa paah, ti ti hanoo paa āā hā. Ti ti heëëk paah, ta taah reëëk paah, ta masāāh reëëk paa hahȳ naëng. Ēr wahë makū bahānh g'eeh om? —nāng mā ȳynh kyyh.

¹³ Ti m' Jesus ky hadoo ta hā:

—Majat hahȳ naëng heëëk doo, p'aa hēnh da tahoo kaaj dāk —nāng mäh. ¹⁴ —Naëng ȳ anoo do heëëk doo, dooh da tahoo kaaj wād bā. Naëng ȳ anoo do tawād had'yyt hē da sa h'yyb tym gó.† Tanoo sa hā h̄y pong jé, P'op Hagā Do pa sa h'yyb tym edëb had'yyt hē —nāng mā Jesus.

¹⁵ Ti m' ȳynh ky hadoo:

—Na ta ti naëng ȳ karēn, ȳ hoo nakaaj wāt hyb n'aa, ȳ nana wāt hyb n'aa, ȳ nagób wāt hyb n'aa hahȳ naëng —nāng mā ȳynh kyyh.

¹⁶ Ti m' Jesus ky hadoo ta hā:

—Abaaj hōm! Mahahēen nā a patug —nāng mā Jesus.

¹⁷ —Dooh ȳ patug nyy bā —nāng mā ȳynh kyyh.

Ti m' Jesus ky hadoo:

—Ehub né hē om, “Dooh ȳ patug nyy bā”, hanāng do om —nāng mäh. ¹⁸ —Ji ma poo oow pé paa a pat'uuk. H̄ȳ ká mapa gā doo, dooh né hē a patug tado bā. Ehub né hē om ti hedoo doo —nāng mā Jesus.

¹⁹ Ti m' ȳynh ky hadoo ēnh ta hā:

—P'op Hagā Do ky n'aa rod ti om —nāng mäh. ²⁰ —Sooḥ nanāng waëé jó āā wahë makū rahyb n'aa jew'yyk P'op Hagā Doo. Bëéh, Judah buuj, Jerusarēnh bā m' ji hyb n'aa jaw'yyk, bē nooh. Nyy da a hā? —nāng mäh.

²¹ Ti m' Jesus ky hadoo ta hā:

—Baad ȳ baher'oot a hā, ȳ maky dahé. Ti awāt da ti noo gó, dooh da P'op Hagā Do ji Yb ji hyb n'aa jew'yyk wād bā nanāng waëé jó, Jerusarēnh bā na-āāj né da —nāng mäh. ²² —Bëéh, Samarija buuj, dooh bē hapëë bā ta ti bē hyb n'aa jew'yyk doo. Āā hahȳ Judah buuj, āā hapāh ta ti āā hyb n'aa jew'yyk doo. Āāh, Judah buuj, āā mahang né hē ti taganyyh sahōnh hē sa h'yyb tym dëëb —nāng mäh. ²³ —Ti awāt da ti noo gó ká, da hē né hē ta du dāk, baad P'op Hagā Do ji Yb hyb n'aa jaw'yyk doo, P'op Hagā Do Sahee hejój gó, tak'ëp baad hadoo doo gó na-āāj hē rahyb n'aa jew'yyk da. Ta ti hedoo do P'op

Hagā Do ji Yb karēn. ²⁴ Sahee né hē ti P'op Hagā Doo. Ti hyb n'aa taw'āāts hē ta hā hyb n'aa jew'yyk doo, ta Sahee hejój gó, tak'ëp baad hadoo doo gó na-āāj hē P'op Hagā Do rahyb n'aa jew'yyk —nāng mā Jesus ȳynh hā.

²⁵ Ti m' ȳynh ky hadoo:

—Ȳ ky n'aa napāh ti awāt da Mesijas (Kristo, P'op Hagā Do H'yyb Dāng Do ramaneëēnh doo) —nāng mäh. —Takajaa bā, sahōnh hē da ěr tamaher'oot —nāng mā ȳynh kyyh.

²⁶ Ti m' Jesus ky hadoo ta hā:

—Ȳ né ti h̄y Mesijas, a sii her'oot do né hē —nāng mā Jesus.

²⁷ Tii bā ká m', Jesus ma matëg raka-jaa. Rahyb n'aa meuunh mā ȳynh sii Jesus ber'oot do hyb n'aa. Rahyb n'aa meuuj né paawā, dooh m' reaja bā ta hā ȳynh hā taher'oot doo.

²⁸ Ti m' ȳynh beréd hāng ta naëng hood, myyj hēnh tabajëng. Takajaa bā m' tabaher'ood kán myyj bā haj'eenh do sa hā. Ti m' taky hadoo:

²⁹ —Hamäh, ěr hegāā aj'yy sahōnh hē ȳ moo wāt do paa ȳ tamaher'oot doo —nāng mäh. —Kristo, P'op Hagā Do H'yyb Dāng Do hyb n'aa hadoo ti ta tii —nāng mäh.

³⁰ Ti m' rabahōm kán rabaheg'āās hyb n'aa ká.

³¹ Ti nuuj jé Jesus ma matëg ramejō bong tabawa wāt hyb n'aa ta waa:

—Mawa wād a waa, ma matëg! —nāk mā sa kyyh.

³² Ti Jesus ky hadoo sa hā:

—Ti anāng wa ȳ bē nahapāh doo —nāng mā ta kyyh.

³³ Ti m' sa da hadoo do hā ta ma matëg rabeaanh:

—Ramana wāt g'eeh ta waa? —nāk mā sa kyyh.

³⁴ Ti m' Jesus baher'oot sa hā:

—Ta ti hā ȳ mejō hyng do karēn do ȳ moo wāt. Ȳ karēn ȳ bahajaa hā ȳ tamejūū doo. Ti né hē wa ȳ hadoo doo, ȳ hanāng doo. Ti né hē hēp ȳ hejój —nāng mäh. ³⁵ —Hahȳ da bē ky hetëg: “4 nā ta kamarab n'aa takata dāk hyb n'aa joom tym”, bē nooh. —Bē hegāā, bok ta ti hajōk wē ȳ han'aa doo. Joom ag hahōō dāk do hadoo tii. Kaja kán ji ataa P'op Hagā Do wē, joom ag ji ataa do hadoo. ³⁶ Ta ti wē ȳ hataa do gadoo da tamoo wāt do sām. H̄ȳ pong jé, P'op Hagā Do pa ragadoo da edëb had'yyt doo, wē ȳ hata dāk doo. Jé P'op Hagā Do kyyh sa h'yyb tym gó hejoom do hadoo doo, hā ȳ h'yy ka'eeh do taa n'aa na-āāj né hē, séd hā da rah'yy gadejah. ³⁷ Te hub né hē hahȳ sa ky hetëg: “Ta see tejóm n'aa, ta see tataa n'aa.” ³⁸ Tii da da bē hā ká. Bē ȳ mejūū bē bataa hyb n'aa bē nejoom

† 4:14 P'op Hagā Do Sahee tii, naëng hadoo do Jesus anoo doo. † 4:38 Ta wób paa ti rer'oot sa hā P'op Hagā Do kyyh, tahananëg pé tii.

doo. Ta wób ti moo bong tii.† Ta wób ramoo bok do sām bë gado kán —nāng mā Jesus ta ma matëg hā.

Hajök Samarija buuj Jesus hā h'yy kae padëëk do ky n'aa hahÿÿh

³⁹ Ti m', hajök Samarija buuj, ta ti panang buuj, rah'yy kae padäg kán mā Jesus hā, ÿÿnh maher'oot do hyb n'aa sa hā. Hahÿÿ d' mā ÿÿnh kyyh sa hā: “Sahōnh hē ÿ tama-her'oot ÿ moo wāt do paah”, nāng paa m' ÿÿnh sa hā. ⁴⁰ Ti m', Jesus wë panang buuj rakajaa bā, rabetsëë ta hā sa panang bā tabaym hyb n'aa. Tii bā ká, pawóp hē ta āh tabayyw wāt. ⁴¹ Ti bahānh ká, hajök panang buuj rah'yy kae kán, sa hā Jesus her'oot do hyb n'aa. ⁴² Ti m' ÿÿnh hā raky hadoo:

—Maher'oot do hyb n'aa nado wād āā wén ky daheeh. Āā wén ky daheeh hÿÿ ká, ta kyyh āā maa napāh do hyb n'aa. Sahōnh hē badāk hahÿÿ hā habong do sa h'yyb tym deëb né hē ti hahÿÿ ká, āā hapāh hÿÿ ká —nāk mā sa kyyh ÿÿnh hā.

Aj'yy hyb n'aa jawyk do t'aah nahëë nāng do panyyg n'aa hahÿÿh

⁴³ Pawóp däg ká m' ta ā ká sa panang bā tatab'ëes doo, Jesus bahōm kán Garirej hā n'aa hēnh. ⁴⁴ Hahÿÿ d' mā Jesus her'oot do paah: “Ta hā n'aa bā dooh ragado bā P'op Hagā Do ky n'aa rod.” ⁴⁵ Ti m', Garirej hā n'aa bā takajaa bā, ragadoo Jesus. Rawén gadoo, sahōnh hē Jesus pahuunh doo, Pas-kowa Jerusarēnh bā ratab'ëes noo gó, raba-hapāh do hyb n'aa paah.

⁴⁶ P'aa hēnh mā Jesus bahōm ēnh panang Kanah hād nāng doo hēnh, naēng, uwa bëéh matsing do tawareem paa bā. Ti awāt aj'yy hyb n'aa jawyk doo, sa hā n'aa wahē n'aa kaser n'aa. Nahëë nāng ta t'aah. Kapar-Naūm panang bā m' tabagā ti ta t'aah. ⁴⁷ Ti m' aj'yy ky n'aa napāh bā Jesus kajaa do Garirej hā n'aa bā, Judah hā n'aa bā naa, panang Kanah hēnh tabahōm Jesus wë. Ti m' Jesus hā tabetsëë ta sii tabahōm, ta t'aah nahëë tabahahēen hōm hyb n'aa. P'eets mā ta t'aah dajëb paawā.

⁴⁸ Ti m' Jesus ky hadoo sa hā:

—Bë nahapëë bā tak'ëp hadoo do ji pehuunh doo, dooh né da bë ky dahé bā ēnh —nāng mā Jesus kyyh.

⁴⁹ —Hyb n'aa jawyk doo, —nāng mā aj'yy —hamā si ÿÿ, tah ÿ nadajëp hyb n'aa —nāng aj'yy kyyh.

⁵⁰ Ti m' Jesus ky hadoo ta hā:

—Abaaj hōm. Has'oo dāk da a t'aah. Nadajëb da a t'aah —nāng mā Jesus.

Aj'yy ky dahé kán Jesus her'oot doo, ti hyb n'aa tabaaj hōm kán. ⁵¹ Ti m' ta tyw n'aa

me, ta hōō bā, takata dāk mā ta karom sa hā, ta tób hēnh han'aa doo.

—Has'oo dāk a t'aah —nāk mā ta hā.

⁵² Ti m' tabeaanh sa hā:

—Nyy b' akëë papÿÿj, ta nahëë badoo wāt? —nāng mäh.

—Tsém né hē, atëh këë —nāk mā sa kyyh.

⁵³ Ti m' aj'yy hyb n'aa newëë, tii b' aká dāk né hē m' Jesus baher'oot ta hā: “Has'oo dāk da a t'aah”, tabanāng. Ti m' aj'yy, ta tób yt hā haj'eenh do na-āāj mā rah'yy kae padäg kán Jesus hā.

⁵⁴ Pawóp däg ká m' Jesus pahuunh do Garirej hā n'aa bā takajaa bā, Judah hā n'aa hēnh naa.

5

Aj'yy nawät do Jesus haso dāk do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m', ta jawén Jesus bahōm kán Jerusarēnh hēnh, Judah buuj rahyb n'aa esee do ratab'ëes hyb n'aa. ² Kahadë panang Jerusarēnh hād nāng doo. Panang noo seeh, B'ëë Sa Tyw N'aa hād nāng do pa ti majat karaj'aa bā mahan'yyts its. Betés-Da mā karaj'aa hād. Eberew* kyy me tii. Ta w'oo hā 4 tób hatoonh kawōōt doo, sét hē ta hoo gad'oo bā hasooh. ³ Ta ti yt hā hajök nahëë enāh. Sa mahang ty temah doo, nabong doo, k'yy gedóm doo. [Ta tii bā ragada mā naēng ketaam doo. ⁴ Ta see pé noo gó m' P'op Hagā Do āas bahyng mäh, tabetaam hyb n'aa naēng. Tabetaam jawén paa bā, pooj jé tame hahop do has'oo dāk mā nahëë nāng do paah.] ⁵ Nahëë enāh do sa mahang ti asooh mā aj'yy, 38 däg ta baab ta nahëëh. Nawād tii. ⁶ Ti m' Jesus bahapāh bā aj'yy hasooh doo, taky n'aa napāh bā p'ooj däg ta nahëëh taky hadoo ta hā:

—Makarēn mabahas'oo dāk? —nāng mäh.

⁷ Ti m' aj'yy ky hadoo:

—Dooh ÿ haja bā —nāng mäh. —Dooh ÿ masa pé naēng ketaam jawén paa bā, ÿ bahop hyb n'aa. ÿ kakoon nuuj jé, ta see bahop pój ÿÿ jé. Ti hedo had'yyt hē —nāng mā aj'yy kyyh.

⁸ Ti m' Jesus ky hadoo ta hā:

—As'ëëg g'ëed! —nāng mäh. —Mado däg a tyng. Awād däg —nāng mā Jesus kyyh aj'yy hā.

⁹ Nayyw hē m' tabas'ëëg g'ëed kán, tado dāk ta tyng ká, awād däg kán mäh.

Saab noo gó m' ta tii, Judah buuj rakame-hehāk do hā. ¹⁰ Ti hyb n'aa Judah buuj sa wahé n'aa raky hadoo aj'yy hā:

—Saab naga hē. Dooh ër ky n'aa jaw'yyk do an'oo bā ji tyng ji atón bā Saab hā —nāk mā sa kyyh.

* 5:2 Judah buuj sa kyyh ji maneëēnh Eberew. Badāk hahÿÿ hā Jesus bawāt noo gó, tamawoob hē kyyh raher'ood Judah hā n'aa bā: Eberew kyyh, Aramew kyyh, Gereg kyyh. Eberew kyyh ti sa kyyh heh'āat doo.

¹¹ Ti m' aj'y ky hadoo sa hā:

—Aj'yy ŷ haso dāk do ky hadoo hā ŷy: “Mado dāg a tyng. Awād dāg”, nāng hā ŷy — nāng mā aj'yy.

¹² Ti m' raky hadoo ta hā:

—Jaa ti ta ti a hā hedoo doo? —nāk mäh.

¹³ DooH m' aj'yy hapëë bā. DooH wād mā tii bā Jesus. Hajōk do mahang tabawād dāk.

¹⁴ Ti noo gó né hē m', badawéd dāk, Jesus hapëë kán aj'yy P'op Hagā Do tób n'aa bā. Ti m' Jesus ky hadoo ta hā:

—Mahegāā. Ōm has'oo dāk —nāng mäh.

—Mamoo wād wād manā nesaa doo, ti bahānh tanahadoo hyb n'aa nesaa do a hā —nāng mā Jesus kyyh aj'yy hā.

¹⁵ Ti m' aj'yy bahōm kán. Tamaher'oot mā Judah buuj sa wahē n'aa sa hā, Jesus ta ti haso dāk doo.

¹⁶ Tii bā ká m' Jesus raky n'aa hajëew kán, ranu mer'ood kán, Saab hā tahaso dāk do hyb n'aa aj'yy. ¹⁷ Ti m' Jesus ky hadoo sa hā:

—Ee moo wād had'yyt hē. ŷ na-āaj né hē ŷ moo wād had'yyt hē —nāng mäh.

¹⁸ Ta tii d' tabedoo do hyb n'aa, tak'ep ká Judah buuj sa wahē n'aa rakarēn radajëeb kán. Pooj jé, dooh Saab tatay bā sa hā, ta jawén ká P'op Hagā Do m' ta yb mäh, tanooh. Sa hā, P'op Hagā Do hadoo mäh, tanooh.

P'op Hagā Do T'aah hyb n'aa jawyk do ky n'aa hahȳh

¹⁹ Ti m' Jesus ky hadoo Judah buuj sa wahē n'aa hā:

—Né hup ŷ né hē hahȳ ŷ her'oot doo: ŷȳh, P'op Hagā Do T'aah, dooh daj ŷȳ hē ŷ hajaa péh. Jāām né hē ŷ moo wāt Ee, P'op Hagā Do moo wāt do ŷ hapäh doo. Ee moo wāt do né hē ti ŷ moo wāt. ²⁰ Ee, P'op Hagā Doo, ŷ takamahān. Sahōnh hē tamoo wāt doo, hā ŷ tametëeh. Hahȳ aj'yy ŷ haso dāk do bahānh da, hā ŷ P'op Hagā Do banoo ŷ moo wāt hyb n'aa. Bē hyb n'aa meuunh da ta tii. ²¹ Dejëp do genā bong, Ee an'oo bā. Rabadëb had'yyt doo ká, tanooh. Ti hadoo né ŷȳh, P'op Hagā Do T'aah, ŷ anoo rabadëp, ŷ h'yyb dāng do sa hā. ²² Ee nado ta wób ky n'aa etyy. Hā ŷȳ, T'aah hā, Ee banoo sahōnh hē ŷ ky n'aa etyy hyb n'aa. ²³ Ta tii d' tawén d'oo ŷ raweh'ëeh, ŷ rahyb n'aa jew'yyk hyb n'aa ta hā raweh'ëeh doo da, ta hā rahyb n'aa jew'yyk doo da. P'op Hagā Do T'aah waneh'ëeh doo, dooh né hē tawehëë bā ēnh Ee P'op Hagā Doo, hā ŷ mejō hyng doo — nāng mā Jesus sa hā.

²⁴ Ti m' taky hadoo ēnh:

—Né hup ŷ né hē hahȳ ŷ her'oot doo: ŷ her'oot do gad'oo doo, hā ŷ mejū do hā h'yy ka'eeh doo, edëb had'yyt do ta hā dāg, tawād had'yyt hē da hỹ pong jé P'op Hagā Do pa. DooH nesaa do hā taky n'aa kety dāk

da. DooH banesaa doo hēnh tahōm wād bā. Edëb had'yyt hē ká ta h'yyb tym. P'op Hagā Do pa da tabawād had'yyt hē ká —nāng mā ta kyyh.

²⁵ Ti m' Jesus ky hadoo ēnh:

—Né hup ŷ né hē hahȳ ŷ her'oot doo: Ti awāt da ti noo gó, da hē né hē hē tadu dāk, P'op Hagā Do hā h'yy gatamah doo, dejëp do hadoo doo, ramaa napäh da kēh ŷȳ, P'op Hagā Do T'aah kyyh. Kēh ŷ ky dah'eeh doo, edëb had'yyt hē da sa h'yyb tym. ²⁶ Ee, P'op Hagā Do hanaa né hē ji edëp doo. Ti hadoo né hē ta T'aah hā hana doo, P'op Hagā Do an'oo bā. ²⁷ Hā ŷȳ, T'aah hā P'op Hagā Do banoo ŷ hyb n'aa jawyk hyb n'aa, sahōnh hē sa hā ŷ ky n'aa etyy hyb n'aa, Aj'yy Hadoo Do Hỹ Pong Jé Hana Do ŷ bahadoo do hyb n'aa. ²⁸ Bē hyb n'aa meuuj manā ta ti ŷ her'oot do hā. Ti awāt da ti noo gó, P'op Hagā Do T'aah kyyh sahōnh hē dejëp do paa ramaa napäh da.† ²⁹ Tii bā da ragenā bong. Baad hadoo do moo heb'ooh do paah, hỹ pong jé da, P'op Hagā Do pa raboo had'yyt hē da. Nesaa do moo heb'ooh do paah, tabanesaa hēnh da raky n'aa kety dāk.

³⁰ Ti m' Jesus ky hadoo ēnh:

—DooH ŷ hajaa pé ti daj ŷȳ hē. P'op Hagā Do ŷ tamaher'oot doo da né hē ŷ bad'oo sa hā. Ti hyb n'aa baad ub had'yyt hē ta ti sa hā ŷ ky n'aa etyy doo. Hā ŷ mejū do karēn doo da ŷ bad'oo. ŷ karēn do jawén nado — nāng mā Jesus.

³¹ Ti m' Jesus ky hadoo ēnh Judah buuj wahē n'aa sa hā:

—Daj ŷȳ hē kēh ŷ n'aa ŷ her'ood bā paawā, dooh paawā baad tado bā tii. ³² Ti awāt nā ta seeh baad ub kēh ŷ n'aa her'oot doo. P'op Hagā Do né tii. Te hub né hē kēh ŷ n'aa ta her'oot doo, ŷ hapäh. ³³ Bē mejū paa raky n'aa eaanh Jowāw wē. Baad Jowāw nu gahem'uun do baher'oot sa hā kēh ŷ n'aa. ³⁴ DooH hyb n'aa ŷ karēn pé badāk hahȳ bā nāa kēh ŷ n'aa rod, tii d' ŷ wén her'oot. ŷ wén ky dāng Jowāw nu gahem'uun do her'oot do paa hā kēh ŷ n'aa, ta her'ood wāt do bē ky daheeh hyb n'aa, bē h'yyb tym bedëp hyb n'aa nesaa do mahānh. ³⁵ Ji bag bawg dāk do hadoo Jowāw nu gahem'uun do ma metëek doo. Pooj jé dó, bē tsebee bong tama metëek do hā —nāng mā Jesus kyyh sa hā.

³⁶ Ti m' taky hadoo:

—Baad ub né paawā Jowāw nu gahem'uun do baher'ood wāt kēh ŷ n'aa, ti anāng ta bahānh hadoo do kēh ŷ n'aa metëeh doo. Hā ŷ Ee P'op Hagā Do anoo do ŷ pehuunh do pan'aa né tii. ŷ pehuunh do hā ji bahapäh ŷ P'op Hagā Do mejō hyng do ŷ ti hỹh. ³⁷ Ee, P'op Hagā Doo, hā ŷ mejō hyng doo, baad ub na-āaj hē ta her'oot kēh ŷ n'aa. DooH noo gó bē maa napäh pé ta

† 5:28 Ta jawén tii, p'aa hēnh Jesus bahyng bā.

kyyh. Dooch noo gó ta mamets bē ty gahapāh péh. ³⁸ Dooch bē h'yyb tym gó tayyw bā ta kyyh, tamejūū do hā bē ky nadaheeh do hyb n'aa. ³⁹ Baad né paawā bē ma kametēēk P'op Hagā Do kyy kerih do hā. Tii d' bē wén ma kametēēk, tii hā bē aw'yyt bē ed'oo bē edēb had'yyt do P'op Hagā Do wē. Hajōō nuu me né hē bē ner'ood paawā, dooh bē h'yy ganyy bā kēh ŷ n'aa hā ta hā taher'oot do hā! ⁴⁰ Kēh ŷ n'aa ti taher'ood né paawā, dooh bē ana bā wē ŷŷ, edēb had'yyt do ŷ banoo hyb n'aa bē hā.

⁴¹ Ti m' taky hadoo:

—ŷ raj'aa etsē do jawén nado ŷ bawāt. ⁴² ŷ h'yyb hapāh bēēh! Dooch bē kamahān bā P'op Hagā Do bē h'yyb gó. ⁴³ Ee kyy gó né paawā ŷ bahyng, dooh ŷ bē gado bā. Ta seeh, ta daaj hē ta ky gabuuj gó hana doo, ti paawā bē gadoo. ⁴⁴ Bē gen'aak bē da hadoo do bē hā raj'aa etsēē bā. Dooch bē hyb n'aa p'eed bā bē ky n'aa, P'op Hagā Doo, sét had'op do her'oot do hā. Ti hyb n'aa bē nahajaa hā ŷ bē h'yy ka'eeh doo.

⁴⁵ —Bē ŷ ky n'aa tapaa bē edoo manā Ee, P'op Hagā Do wē. ŷ nado tii, bē hā ky n'aa tapaa doo. Mosees hā ti bē h'yy kejāg ub. Ti né hē da bē taky n'aa tapaa. ⁴⁶ Mosees bē ky dahé bā paawā, ŷ né paawā bē ky daheeh. Mosees né hē kēh ŷ n'aa herih do paah. ⁴⁷ Dooch bē ky dahé bā ti terih do paah. Ti hyb n'aa bē wén ky nadaheeh ŷ her'oot doo —nāng mā Jesus kyyh Judah buuj sa wahé n'aa sa hā.

6

Jesus pahuunh do 5 miw sa waa panyyg n'aa hahŷŷh

¹ Ta jawén kā m', karaj'aa Garirej hād nāng do Jesus batség hōm. Tiberijas karaj'aa hād seeh. ² Hajōk Jesus jawén habok, hajōng tapehuunh doo, nahēē enāh do taheso padēēk do na-āaj hē rabahapāh do paa hyb n'aa. ³ Ti m', Jesus ta ma matēg daheeh rabasēēk waēē hā. Tii b' rabaym, ti m' rabehyy b'ēēh. ⁴ Edaa dāk mā Judah buuj Pas-kowa rataheh'ēēs doo. ⁵ Ti m' Jesus bahēg'āās, hajōk ti han'aa doo. Ti m' Pirip hā taky hadoo:

—N'yy hēnh da ēr betsēē hajōk do sa waa?

⁶ —nāng mā Jesus, Pirip tamettyy hyb n'aa. Jesus hapāh ta h'yyb gó nyy d' tabad'oo.

⁷ Ti m' Pirip ky hadoo:

—8 kamarab ji moo wāt do sām dooh tahaja nā bā sa waa sām —nāng mā Pirip.

⁸ Ti m' ta ma matēg seeh, Ān-Deréh, Simaw Peed hŷŷj, ky hadoo māh:

⁹ —Gēēt hŷ karapee. Ti anāng ta wē its ji ma poo oow pé pāw ned'ēēd is doo, sewada hād nāng do s'ēēb. Tah'ŷŷb pawóp hē. Tahaj'as mā ti hajōk do hā? —nāng mā ta kyyh.

¹⁰ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Bē mejō rabehyy b'ēēh jawii jó —nāng māh.

Baeh jawii tii bā. Ti m' rabehyy b'ēēh. 5 miw ajyy tahyy n'aa pé tii bā hab'ēēh doo. ¹¹ Ti m' Jesus basog dāk pāw, P'op Hagā Do hā taky hadoo:

—Ōm taw'āāts hē Ee. Man'oo dāk āā waa —nāng māh.

Ti m' taban'oo kān hab'ēēh do sa hā. Ti hadoo né tah'ŷŷb ēnh. Wog enā hōm mā sahōnh hē. ¹² Rabahajaa bā kā rawēh doo, Jesus ky hadoo:

—Bē ata dāg mad'aak doo, takanerejāā hyb n'aa —nāng mā Jesus.

¹³ Ti m' mad'aak do ta ma matēg rata hōm kān kawaju gó. 12 m' kawaju gedē hōm doo. Ji ma poo oow hadoo do paa madaag kān hajōng pāw bód.

¹⁴ Ti m' hajōk do rabahapāh bā Jesus pahuunh doo, raky hadoo:

—Hahŷ né hē P'op Hagā Do ky n'aa rod badāk hahŷŷ hēnh hana doo, kerih do hā taher'oot doo —nāk mā sa kyyh.

¹⁵ Jesus h'yyb gó tabahapāh bā, tak'ēp rah'yyb tatug paawā sa hā n'aa wahé n'aa tabahadoo hyb n'aa, ta mab hē kā p'op tabasēēk waēē jó sa mahānh.

Tamii pongjé Jesus bawāt do panyyg n'aa hahŷŷh

¹⁶ Tūūh dāg kā m', Jesus ma matēg rabawēēj kān karaj'aa hēnh. ¹⁷ H'oo gó m' ragatség t'oonh, Kapar-Naūm hād nāng do panang nemuun rabatség paawā. Badajuu dāk māh. Dooch m' Jesus awēēj nā bā sa wē.

¹⁸ Ti m', tak'ēp bah'ood ty gahēm. Tewēēp maadaka. ¹⁹ Dawēē péj rababoo dāk bā kā, Jesus rahapāh. Tamii pong jó tabana sa wē. Ti m' tak'ēp rabēŷŷm bong. ²⁰ Ti m' Jesus ky hadoo sa hā:

—Bē eŷŷm manāh! ŷ ti hŷŷh —nāng māh.

²¹ Ti m' rah'yyb tsebee kān tagatség sooh bā sa sii. Ti m', nanyw hē rakaja kān jajé raty gapad'ēēk hēnh.

Ji h'yyb tym dēēb panyyg n'aa Jesus hanāng do hahŷŷh

²² Ti m' jati péh, hajōk do tamyyj dāk hā ha'yym do Jesus mā resoos. Tsém hadoo, sét né h'oo tii bā hayat. Ti gó né hē Jesus ma matēg rabatség hōm. Dooch m' Jesus gatség so bā sa sii, sa hā. Ti hyb n'aa m' tii bā aym, red'oo. ²³ Ti noo gó né hē panang Tiberijas hād nāng doo bā naa marakate wōw ranu kajāk, pāw rabawa p'aa hēnh tabanāng hēnh. Tsém hadoo pāw rabawa do paah, Jesus P'op Hagā Do hā taky n'aa etsēē do jawén paa bā. ²⁴ Ti m' rah'yy kadaw'uuh, dooh né hē m' Jesus tii bā, dooh ta ma matēg tii bā. Ti m' ragatség tooj kān marakate gó. Panang Kapar-Naūm tabanāng hēnh rabatség hōm kān māh, t'ī hēnh Jesus rabesoos hyb n'aa.

²⁵ Karaj'aa ta myyj jé Jesus rabaw'yyt bā kā m' raky hadoo ta hā:

—Ma matëg, —näk mäh —nyy b' akā makajaa? —näk mäh.

²⁶ Ti m' Jesus ky hadoo sa hā:

—Né hup ŷ né hē hahŷ ŷ her'oot doo: ŷ pehuunh do hā bē h'yy genā dāk do hyb n'aa nado ŷ bē wén esoos. ŷ bē wén esoos, pāw hā bē wog enā padëek do hyb n'aa. ²⁷ Taw'ääts hē dooh bē waa hā had'yyt hē bē h'yyb padäg. Nayyw hē takarejāā tii. Taw'ääts hē bē h'yyb padäg had'yyt hē ji h'yyb tym edëb had'yyt do hanoo do hā. Kanarejā tii. ŷŷh, Aj'yy Hadoo Do Hŷ Pong Jé Hana Doo, ŷ né hē bē hā hanoo tii. Ee, P'op Hagā Do ky gabuuj gó ŷ moo wāt —näng mǎ Jesus sa hā.

²⁸ Ti m' rabeaanh Jesus hā:

—H'ëed ti P'op Hagā Do karën āā moo bok? —näk mǎ sa kyyh.

²⁹ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Hahŷŷ da P'op Hagā Do karën bē hā: Takarën bē h'yy ka'eeh tamejō hyng do hā —näng mǎ Jesus.

³⁰ Ti m' raky hadoo:

—Āā karën mametā ta heen n'aa. Māpahuunh do āā bahapāh bā kā, ōm āā ky daheeh. H'ëed mametëeh āā hā? ³¹ Ēr wahē makū na-āāj hē rawa paa pāw hadoo do Manah hād näng doo, tabanawäng hēnh rahabok noo gó. Hahŷŷ da P'op Hagā Do kyy kerih do ta ky n'aa hā: “Tanoo sa hā hŷ pong jé hana do pāw.”* Ti bahānh ti āā karën mametëeh —näk mǎ sa kyyh Jesus hā.

³² Ti m' Jesus ky hadoo sa hā:

—Né hup ŷ né hē hahŷ ŷ her'oot doo: Mosees nado ti hanoo ta ti pāw hŷ pong jé hana doo. Ee mo haj'aa ti ta ti pāw. Ee né hē ti hŷŷh, bē hā han'oo kǎn pāw heh'āāt do hŷ pong jé hana doo. ³³ Badāk hahŷŷ bā hahyng doo, badāk hahŷŷ hā habong do sa h'yyb hed'ëep doo, ti né kā ta ti Pāw heh'āāt kā P'op Hagā Do anoo doo.

³⁴ Ti m' raky hadoo Jesus hā:

—Man'oo had'yyt hē ta ti āā hā, maky dāng doo —näk mǎ sa kyyh.

³⁵ Ti m' Jesus ky hadoo sa hā:

—ŷ né ti pāw hadoo do edëb had'yyt hē hanoo doo. Wē ŷ hana doo, dooh tasa wād bā. Hā ŷ h'yy ka'eeh doo, dooh tahoo kaaj wād bā —näng mäh. ³⁶ —ŷ her'ood wāt né paa bē hā, dooh hā ŷ bē h'yy kae bā, ŷ bē hapëé né paawā. ³⁷ Ti hadoo né hē, wē ŷ rabana da sahōnh hē Ee anoo do hā ŷŷ. Dooch da ŷ mak'yyts bā wē ŷ han'aa doo. ³⁸ Baad ŷ wén gadoo sa hā, P'op Hagā Doo, hā ŷ mejō hyng do karën do ŷ moo wāt hyb n'aa. Dooch daj ŷŷ hē ŷ karën do jawén nado. ³⁹ Hahŷŷ da P'op Hagā Do karën hā ŷŷ: Hooch takarën bā hā ŷ tanoo do see tabanesaa

hēnh tahōm bā, ŷ an'oo bā. Takarën ŷ genyy bong sahōnh hē hā ŷ tanoo doo, hŷ pong jé, P'op Hagā Do pa rababoo had'yyt hyb n'aa, sahōnh hā ta sām tabanoo noo gó. ⁴⁰ Ee P'op Hagā Do karën sahōnh hē ta T'aah hā h'yyb padëek doo, ta T'aah hā ky dah'eeh doo, redëb had'yyt hē kā hŷ pong jé ta pa. Sahōnh hē ta sām ragadoo bā kā, ŷ genyy boo kǎn P'op Hagā Do wē, hā ŷ h'yy ka'eeh doo —näng mǎ Jesus.

⁴¹ Ti m' hajōk do raky n'aa hajëm, “ŷ pāw hadoo doo, hŷ pong jé naa hahyng doo”, tahanāng do hyb n'aa. ⁴² Hahŷŷ d' mǎ sa kyyh rabaher'oot bā:

—Hahŷ ta see nado ti hŷŷh. Joséh t'aah né hē ti hŷŷh —näk mäh. —Āā hep'ëeh ti ta yb, āā hep'ëeh ti ta ŷŷn. H'ëed hyb n'aa, “Hŷ pong jé naa ŷŷh”, tabanāng? —näk mǎ sa kyyh.

⁴³ Ti m' Jesus ky hadoo sa hā:

—Jāām ti bē kyyh, bē ky kak'ëe doo —näng mäh. ⁴⁴ —Dooch hajaa pé wē ŷ hana péh, hā ŷ h'yy ka'eeh péh, Ee, mejō hyng do ŷŷh, wē ŷ tanatsyyd bā sa h'yyb tym. Jāām hē hajaa wē ŷ rana bā, Ee h'yyb tatug bā wē ŷŷ. Hā ŷ h'yy ka'eeh do ŷ genyy bong da, P'op Hagā Do wē ranu kajāk hyb n'aa, sahōnh hā ta sām ŷ banoo noo gó. ⁴⁵ Hahŷŷ da P'op Hagā Do ky n'aa rod rerii bong paa ji ta h'yyb tatuk do ky n'aa: “Sahōnh hē sa hā P'op Hagā Do ma metëek da.”† Ti hyb n'aa, sahōnh hē Ee ma metëek do maa new'ëe doo, sa h'yyb gó renām doo, wē ŷŷ da rabana, hā ŷŷ da rah'yy ka'eeh. ⁴⁶ Dooch hapāh pé Ee, P'op Hagā Doo. Jāām né hē ŷŷh, P'op Hagā Do wē naa hahyng do hapëé wāt —näng mǎ Jesus hajōk do sa hā.

⁴⁷ Ti m' Jesus ky hadoo ënh:

—Né hup ŷ né hē hahŷ ŷ her'oot doo: Hā ŷ ky dah'eeh do redëb had'yyt da hŷ pong jé, P'op Hagā Do pa. ⁴⁸ ŷ né ti pāw hadoo do edëb had'yyt hē hanoo doo. ⁴⁹ Tabanawäng hēnh pāw hadoo Manah hād näng do bē wahē makū rawa né paawā, dejëp né hē. ⁵⁰ Hahŷ pāw hadoo do hŷ pong jé naa hahyng do hawa doo, dooh tadjëb bā ta h'yyb tym, dooh tabanesaa hēnh tahōm bā. ⁵¹ ŷ né hē ta ti pāw hadoo do ji hed'ëep doo, hŷ pong jé naa hahyng doo. Sahōnh hē hahŷ pāw hawa doo, raboo had'yyt hē da hŷ pong jé P'op Hagā Do pa. Hup ŷ ta ti pāw ŷ anoo do ŷ dajëp bā, badāk hahŷŷ hā habong do hŷ pong jé rabedëb had'yyt hyb n'aa P'op Hagā Do pa —näng mǎ Jesus.

⁵² Ti m' tak'ëp Judah buuj raky kakā bong, tii da Jesus edoo do hyb n'aa. Hahŷŷ d' mǎ sa kyyh:

—Nyy da hahŷ aj'yy banoo ër bawëh hyb n'aa ta dab? —näk mǎ sa kyyh.

* 6:31 Esodo 16.4, Nemijas 9.15, Saaw-Mō 78.24-25 † 6:45 Isajas 54.13

⁵³ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Né hup ŷ né hē hahŷ ŷ her'oot doo: Aj'yy Hadoo Do Hŷ Pong Jé Hana Do dab bē nawēē bā, ta majyyw bē neēg bā, dooh bē haja bā hŷ pong jé bē nu kajāg bā P'op Hagā Do pa. ⁵⁴ Jé dap ŷ hawēh doo, majyw ŷ heēēk doo, hŷ pong jé edēb had'yyt da P'op Hagā Do pa. ŷ ganyy wāt da P'op Hagā Do wē, sahōnh hā ta sām ŷ banoo noo gó kā. ⁵⁵ Tanawē heh'āāt hadoo dap ŷŷ. Ji heēk do heh'āāt hadoo majyw ŷŷ. ⁵⁶ Jé dap ŷ hawēh doo, majyw ŷ heēēk doo, séd hā dāg ta h'yy kata dāk hā ŷŷ. ŷ na-āāj da ta h'yyb gó ŷ bawād kān. ⁵⁷ Ee hā tabana hedēp doo. Ti né hē ŷ tamejūū. Ta hyb n'aa ŷ bedēp. Ti hadoo né hē, hā ŷ h'yy kamasoo doo, edēp da hēp ŷ n'aa. ⁵⁸ Gēēt hahŷ pāw hadoo do hŷ pong jé hana doo. P'ooj ub bē wahé makū rawa do paa nahado ti hŷh. Rawa né paawā ti dejēp. Hahŷ pāw hawa doo, tawād had'yyt hē da P'op Hagā Do pa ⁵⁹—nāng mā Jesus, tób P'op Hagā Do panyyg rayd naherot do yt hā tama metēēk noo gó, Kapar-Naūm panang bā.

Hajōk Jesus heréd hōm do panyyg n'aa hahŷŷh

⁶⁰ Ta ti Jesus her'oot do ramaa newē dāk bā, hajōk Jesus ma matēg wób raky hadoo mäh:

—Ti bahānh hēēh ta ti taher'oot doo. Dooh ky daheeh pé ta ti hedoo doo —nāk mā sa kyyh.

⁶¹ Ta ma matēg wób kawaj'āān gó raba-her'oot ta kyyh p'āā Jesus bahapāh bā m' ta h'yyb gó m', taky hadoo sa hā:

—ŷ her'oot do hā bē h'yy kejāg bong? ⁶² Bē h'yy kejāg bong tan'oo bā, nyy da da bē baher'oot ŷŷh, Aj'yy Hadoo Do Hŷ Pong Jé Hana Do bē bahapāh bā, p'aa hēnh hŷ pong jé tabasēēk bā? ⁶³ P'op Hagā Do Sahee ti ji h'yyb tym hed'ēēp doo. Ji daaj hē ji hejój me dooh ji hajaa péh. P'op Hagā Do Sahee hā naa né hē ti ta ti kēh ŷŷ, bē hā ŷ her'oot doo, hŷ pong jé, P'op Hagā Do pa ji edēb had'yyt hē hanoo doo. Te hub né hē kēh ŷŷ. ⁶⁴ Ti hadoo né hē, bē mahang dooh raky dahé bā —nāng mā Jesus.

Ta tii da Jesus wén her'oot, pooj jé Jesus hapēē dāk do hyb n'aa ta h'yyb gó sa mahang ky nadah'eeh doo. Tahapēē dāk né hē ēnh ta majūū moo gó haēēnh do pan'aa.

⁶⁵ Ti m' Jesus ky hado kān:

—Ti hyb n'aa bē hā ŷ bedoo, dooh hajaa pé wē ŷ hana pé Ee natatug bā —nāng mā Jesus.

⁶⁶ Ti noo gó né kā m' hajōk heréd hōm Jesus. Dooh ta sii raboo boo bā. ⁶⁷ Ti m' 12 hedoo do ta ma matēg hā Jesus beaaj wāt:

—Bē na-āāj bē karēn bē bahōm mahānh ŷŷ? —nāng mäh.

⁶⁸ Ti m' Simaw Peed hād nāng do ky hadoo ta hā:

—Hyb n'aa jawyk doo, —nāng mäh —jaa sii āā bahōm kān? Ōm ti her'oot ji h'yyb tym hedēb had'yyt do ky n'aa hā. ⁶⁹ Ōm né hē baad had'op doo, P'op Hagā Do H'yyb Dāng Doo, āā ky daheeh. Āā hapēē dāk né hē tii —nāng mā Peed kyyh.

⁷⁰ Ti m' Jesus ky hadoo:

—ŷ né hē, bēēh, 12 hedoo doo, wē ŷŷ ŷ asēēw hōm doo. Sét hē bē mahang Dijab† karom!

⁷¹ (Judas, Simaw Ikarijot hād nāng do t'aah ky n'aa ti taher'oot. 12 hedoo do see né tii, ta jawén Jesus taky n'aa her'ood dāk do pan'aa kā majūū hā.)

7

Judah buuj rahyb n'aa esee do rata-heb'ēēs doo hēnh Jesus bahōm do ky n'aa hahŷŷh

¹ Ta jawén kā Jesus bawād kān mā Garirej hāj n'aa hēnh. Dooh m' takarēn tahōm bā Judah hāj n'aa hēnh, ta tii bā wahé n'aa rakarēn radaj'ēēp do hyb n'aa. ² Tabedaa dāk bā m', bag'aad me tób Judah buuj rabahemak do rataheb'ēēs doo,* ³ Jesus hŷŷj raky hadoo mā ta hā:

—Ayyw manā babā. Taw'āāts hē Judah hāj n'aa hēnh mabahōm, mapahuunh do a hataa rabahapāh hyb n'aa. ⁴ Ji karēn bā ji raky n'aa ets'ēēh, dooh ji jejēn bā ji moo wāt doo. Taw'āāts hē sahōnh hē rabaheg'āās ti mapahuunh doo —nāk mā sa kyyh.

⁵ Ta hŷŷj na-āāj hē dooh m' rah'yy kae bā ta hā, tii d' rawén edoo.

⁶ Ti m' Jesus ky hadoo sa hā:

—Dooh takaja nā bā ti noo gó ŷ bahōm doo. Bēēh, bē h'yyb karēn do noo gó né hē bē bahōm. ⁷ Badāk hahŷŷ hā habong do P'op Hagā Do hā h'yy kana'eeh doo, dooh bē hā rakamajē bā. Wē ŷ rawén kamaj'ī, nesaa do ramoo heb'ooh do ky n'aa, nesaa do rahyb n'aa nahew'ēē do ky n'aa ŷ her'oot do hyb n'aa. ⁸ Bē ahōm ta ti rataheb'ēēs hēnh. Dooh ŷ ahōm nā bā ta t'ī hēnh. Dooh takaja nā bā ti noo gó ŷ bahōm doo —nāng mā Jesus kyyh ta hŷŷj sa hā.

⁹ Ta ti taher'oot do jawén paa bā m', Jesus baym dó Garirej hāj n'aa bā.

¹⁰ Ti m', ta hŷŷj rabahōm jawén paa bā, Jesus bahōm kān. Kejēn do hadoo tabahōm, ta wób ranahapāh bā. ¹¹ Ti m' rahyb n'aa esee do rataheb'ēēs hēnh Judah buuj sa

† **6:70** Gereg kyy me ramaneēēnh Nesaa Do Yb, Dijab. “Ji taky n'aa tapa had'yyt doo”, tahanāng péh ti Dijab. * **7:2** Sét ta baab ken'yyh Judah buuj rabahemak tób bag'aad me, tabanawāng hēnh sa wahé makū rababok do paa rahyb n'aa esee hyb n'aa.

wahē n'aa resoos mā Jesus. Rabesoos bā m' rabeaanh n'yy hēnh Jesus.

¹²Jé pad'yyt hē hajōk do wób raheer'oot mā Jesus ky n'aa hā.

—Ky enyym —nāk mā ta wób.

—DooH —nāk mā ta wób. —Ji tawadii tii —nāk mäh.

¹³Kaja hē m' rabahesēēnh ta ky n'aa, sa wahē n'aa rajeȳym do hyb n'aa.

¹⁴Rataheb'ēēs do hōō bā, 4 ta ā dāg, Jesus bahōm kån mā P'op Hagā Do tób n'aa hēnh. Tii bā tama met'ēēg kån. ¹⁵Ti m' Judah buuj sa wahē n'aa rahyb n'aa meuunh, ti m' raky hadoo:

—Nyy d' hajōng tabahajaa, ma kamane't'ēēg né paawā hahȳ aj'yy? —nāk mā sa kyyh.

¹⁶Ti m' Jesus ky hadoo sa hā:

—Hā ȳ naa nado ti ȳ ma met'ēēk doo. Hā ȳ mejūū do hanaa né tii. ¹⁷P'op Hagā Do gen'aak do karēn moo wāt doo, ti tahapāh da ta h'yyb gó, P'op Hagā Do hanaa tado bā, hana ȳ tado bā ȳ ma met'ēēk doo. ¹⁸Jé ta daaj hē, ta ky gabuuj her'oot doo, ta hā raweh'ēēh do hyb n'aa tii. Ti hadoo nado ta hā mejūū do raweh'ēēh karēn doo. DooH ji tawad'ii bā ta tii hā. DooH j'ooj madāk do tado bā ta h'yyb. Baad had'op do tii —nāng mā Jesus.

¹⁹Ti m' Jesus ky hadoo ēnh:

—Mosees né hē bē hā hanoo P'op Hagā Do ky n'aa jaw'yyk doo. Ti hado né paawā, dooh bē ky dahé bā. H'ēēd hyb n'aa ti bē karēn ȳ bē daj'ēēp? Ta ky n'aa bē ky dahé bā paawā, dooh paawā bē karēn bā ȳ bē daj'ēēb bā —nāng mā Jesus kyyh Judah buuj sa wahē n'aa sa hā.

²⁰Ti m' ta wób raky hadoo:

—Karap'aar h'yyb nesaa do a hā anāng! DooH ōm daj'ēēp péh —nāk mā sa kyyh.

²¹Ti m' Jesus ky hadoo:

—Sēt hē ȳ pahuunh do hyb n'aa Saab hā, bē h'yy kejāg bong. ²²Bē na-āāi né hē Saab hā né bē moo bok. Bē taah masuuj noo byyh kahōk do heen n'aa Saab noo gó tado bā, tii hā né hē bē moo bok, Mosees mejūū do hyb n'aa. (Mosees nado du n'aa tii. Mosees pooj jé habong do paa ēr wahē makūūh, ti ti du n'aa.) ²³H̄ȳ kā bē hā ȳ beaanh: Saab hā bē an'oo bā ji t'aaah masuuj noo byyh ji gahōg bā, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ji ky daheeh do hyb n'aa, h'ēēd hyb n'aa ti bē kawajāān wē ȳy, Saab hā aj'yy baad ȳ ahub dāk do hyb n'aa? ²⁴Daap hē ȳ bē ky n'aa ety manāh. Taw'āāts hē P'op Hagā Do ky n'aa jaw'yyk do hā bē baheg'āās ta ky n'aa —nāng mā Jesus kyyh sa hā.

Rahyb n'aa newēē P'op Hagā Do H'yyb Dāng do Jesus tado bā ky n'aa hahȳh

²⁵Ti m' Jerusarēnh panang buuj wób raky hadoo:

—Hahȳ nado aj'yy radaj'ēēp rahanāng doo? ²⁶Ti babā tabagēēt ēnh. Hajōō mahang tabaheer'ood né paawā, dooh sa kyy pé ta hā. Ēr wahē n'aa rahyb n'aa newē dāk apāh, P'op Hagā Do H'yyb Dāng Doo, Kristo hād nāng do tado bā tii? ²⁷Nyy d' ti h̄ȳ ēh? Āā hapāh ti hahȳ aj'yy n'yy hēnh naa. Kristo hād nāng do kajaa bā, dooh ji hapēē bā n'yy hēnh tahana —nāk mā sa kyyh.

²⁸Ti hyb n'aa m', P'op Hagā Do tób n'aa bā Jesus ma met'ēēk bā taky hadoo, tak'ēp mā ta kyyh:

—Bē hapāh mā ȳy, bē nooh. Bē hapāh mā n'yy hēnh naa ȳy, bē nooh. DooH kēh ȳ gabuuj tado bā h̄ȳ ȳ bahyng. Ti awāt né hē ta ti hā ȳ mejō hyng doo. Te hub né hē ta tii. Tahajaa ji h'yy kasadēē bā taky dāng do hā. Ti dooh bē hapēē bā. ²⁹Ȳ ti hapāh. Ȳ wén hapāh, ta wē naa ȳ bahyng. Ȳ tamejō hyng —nāng mā Jesus sa hā.

³⁰Tii d' tabedoo do hyb n'aa m', sa wahē n'aa rakarēn ramoo maso dāg paawā. DooH hajaa pé ta hā, dooh nā tadjēp do noo gó tado nā bā do hyb n'aa. ³¹Sa wahē n'aa rakarēn ramaso dāg né paawā, hajōk mā ta hā h'yy kae padēēk. Hahȳ da m' sa kyyh:

—Kristo, P'op Hagā Do Ky Dāng Do kajaa bā, dooh tapehuuj da hahȳ pehuunh do bahānh† —nāk mā sa kyyh.

³²Ti m' Parisēw ramaa napāh bā ta tii da Jesus ky n'aa rabaheer'oot bā, P'op Hagā Do tób n'aa yt hā moo heb'ooH do sa wahē n'aa daheeh ramejūū, P'op Hagā Do tób n'aa warahén n'aa Jesus ramaso hyb n'aa.

³³Ti m' Jesus ky hadoo:

—Ȳ aym nā bē pa, ta jawén ȳ babaaj hōm hā ȳ mejō hyng do wē. ³⁴Ȳ da bē esoos tii bā. DooH da ȳ bē awyyd bā, bē nahajaa do hyb n'aa bē ahōm bā ȳ hawāt hēnh —nāng mā Jesus.

³⁵Ti m' Judah buuj sa wahē n'aa rabaheer'oot ta tii d' tedoo do ky n'aa. DooH tagah'ood nā bā sa hā taheer'oot doo. Hahȳ da m' sa kyyh:

—N'yy hēnh g'eeh tabahōm āā naw'yyt, tahañāng doo? Gereg sa panang hēnh g'eeh ti tahahōm, ēr wakāān wób rahabong hēnh? Gereg buuj g'eeh tama met'ēēg kån? ³⁶Nyy d' tahañāng pé ti: “Ȳ da bē esoos tii bā. DooH da ȳ bē awyyd bā, bē nahajaa do hyb n'aa bē ahōm bā ȳ hawāt hēnh”, tahañāng doo? —nāk mā sa kyyh.

³⁷Tagadēēg ub rataheb'ēēs do ā n'aa, tak'ēp rahyb n'aa jew'yyk. Tii bā kā m', ti noo gó kā m' Jesus bas'ēēg gēēt. Ti m' taky hadoo, tak'ēp mā ta kyyh:

—Taw'āāts hē hoo kaanh do hadoo do ta hā, wē ȳ tabana tabeēk do hadoo hyb n'aa. ³⁸Hahȳ da P'op Hagā Do kyy kerih doo:

† 7:31 Sa hā m', Jesus né hē ti Kristo.

“Hā ȳ h'yy ka'eeh do h'yyb gó naa ganyyh da ji h'yyb bed'ēep do naēng n'aa” —nāng mā Jesus.

³⁹ P'op Hagā Do Sahee tahanāng pé ti, Jesus hā h'yy ka'eeh do ta jawén ragadoo doo kā. Dooħ Jesus an'oo ná bá ti noo gó P'op Hagā Do Sahee, dooh tadjēb ná bá, dooh taganā wād ná bá, dooh P'op Hagā Do wē takawehēē dāk doo hēnh tas'ēeg ná bá do hyb n'aa.

⁴⁰ Jesus her'oot do ta wób ramaa napāh bá m', raky hadoo:

—Hahȳ né ti P'op Hagā Do ky n'aa rod, P'op Hagā Do Ky Dāng Doo —nāk mā sa kyyh.

⁴¹ Ta wób mā raky hadoo:

—Hahȳ né hē Kristo hād nāng doo —nāk mā sa kyyh.

—Dooħ. Garirej hāj n'aa hēnh naa nado Kristo bana —nāk mā ta wób. ⁴² —Dawī panaa da ta ti Kristo. Panang Berēnh hād nāng doo bá naa, Dawī panang paa bá naa Kristo bana da, nāng P'op Hagā Do kyy kerih do hā† —nāk mā sa kyyh.

⁴³ Sa h'yyb retyn hōm kán mā Jesus ky n'aa hā. ⁴⁴ Ta wób rakarēn paawā Jesus ramaso dāk. Ti hadoo né hē m', dooh ta hā moo dāng péh.

⁴⁵ Ti m' P'op Hagā Do tób n'aa warahén n'aa, ramejō ná do Jesus ramasoo hyb n'aa paawā, abaaj h'ūum P'op Hagā Do tób n'aa yt hā moo heb'ooħ do sa wahē n'aa sa wē, Pariséw sa wē na-āāj hē. Ti m' rabeaanh sa hā:

—Hēd n'aa bē manana wāt? —nāk mā sa kyyh warahén sa hā.

⁴⁶ Ti m' warahén raky hadoo:

—Dooħ noo gó her'oot pé ta ti aj'yy her'oot doo da —nāk mā sa kyyh.

⁴⁷ Ti m' Pariséw raky hadoo warahén sa hā:

—Bē na-āāj hē tawadii? —nāk māh. ⁴⁸ —Dooħ ēr wahē n'aa raky dahé bá ta hā. Āā Pariséw, āā na-āāj hē dooh āā ky dahé bá ta hā. ⁴⁹ H'yy gatamah ti hajōk do ta hā ky dah'eeh doo. Dooħ Mosees ky n'aa jaw'yyk do rahapēē bá, ti rawén sūūt. P'op Hagā Do was'ee bong ti ta ti hajōk doo —nāk mā Pariséw sa kyyh warahén sa hā.

⁵⁰ Ti m' sa seeh, Nikodēm hād nāng doo, Jesus wē hegāā wāt doo, ky hadoo ta wób sa hā:

⁵¹ —Dooħ ēr ky n'aa jaw'yyk do an'oo bá daap hē ēr ky n'aa ety bá ēr da hadoo doo. Taw'āāts hē pooj jé ēr beaanh ta hā tamoo wāt doo, tama metēēk doo, ēr ky n'aa napāh hyb n'aa —nāng mā Nikodēm.

† **7:42** Se hub né hē raħer'oot doo. Berēnh panang bá né hē Kristo hād nāng do benāng, P'op Hagā Do kyy kerih do ky dāng. Rawén ky nadah'eeh, dooh rahapēē bá do hyb n'aa Berēnh panang bá né hē Jesus benāng. Sa hā m' Garirej hāj n'aa bá naa Jesus, ti bá tabawēē gēēt do hyb n'aa.

⁵² Ti m' ta wób raky n'aa rejā kán, ti m' raky hadoo ta hā:

—Ōm na-āāj né hē apāh Garirej hēnh naa? —nāk māh. —P'op Hagā Do kyy kerih do hā mahegāā bá, mabahapāh, P'op Hagā Do ky n'aa rod dooh Garirej hāj n'aa hēnh naa tana bá —nāk mā sa kyyh Nikodēm hā.

[⁵³ Ti m' sahōnh hē rabahōm sa tób hēnh.

8

Ȳynh ta patug nadoo do sii haỹyħ do raky n'aa tapaa do panyyg n'aa hahỹyħ

¹ Ti m' Jesus baym panang bahānh péj, waēē Oriib hād nāng doo bá. ² Jati péh, bāp paah, Jesus bahōm ēnh p'aa hēnh P'op Hagā Do tób n'aa hēnh. Hajōk kata dāk ta wē, P'op Hagā Do tób n'aa w'oo hā. Ti m' tabahyy sooh, ti m' tama met'ēeg kán. ³ Ti m' Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetēk doo, Pariséw sa daheeh, ramanaa ȳynh ta patug nadoo do sii haỹyħ doo, ta wób raw'yyt doo. Ti m' ȳynh ramejūū hajōō gó tabag'ēēd dāk hyb n'aa. ⁴ Ti m' Jesus hā raky hadoo:

—Ma matēg, —nāk māh —hahȳ ȳynh raw'yyt ta patug nadoo do sii tabaỹyħ bá —nāk māh. ⁵ —Ēr ky n'aa jaw'yyk do hā ēr Mosees mejūū, pā me ji daj'ēep ta ti hedoo do hyb n'aa. Nyy da a hā pé ji bad'oo? —nāk mā sa kyyh.

⁶ Ta tūi da rawén ke'aanh, rakarēn Jesus kyyh hā rabaw'yyt raky n'aa tapaa do ky n'aa. Ti m' Jesus nu wajakoo sooh, tama poo me tūū taberih. ⁷ Raky n'aa h'ūum do hyb n'aa, as'ēeg gēēt, ti m' taky hadoo sa hā:

—Taw'āāts hē bē mahang nesaa do h'yyb gó nanāng doo, ti pooj jé hakut pā me —nāng mā Jesus sa hā.

⁸ Ti m' p'aa hēnh tanu wajakoo sooh ēnh. Tūū m' taberih p'aa hēnh. ⁹ Ta tii d' Jesus bedoo bá sa hā, rabahōm kán sét kenāh hōm. Wahēh hedoo do ti pooj jé hah'ūūm. Jāām né hē haym Jesus. Ȳynh hayyw gēēt ta pa. ¹⁰ Ti m' Jesus as'ēeg gēēt, ti m' ȳynh hā taky hadoo:

—N'yy hēnh ta wób? Dooħ ōm ky n'aa ety péh? —nāng mā Jesus ta hā.

¹¹ —Dooħ. Tabad'op hē —nāng mā ȳynh kyyh.

Ti m' Jesus ky hadoo ta hā:

—Ȳ na-āāj hē, dooh ōm ȳ ky n'aa ety bá. Ahōm kā. Meréd hōm hỹy kā nesaa do sahōnh hē —nāng mā Jesus ta hā.]

Jesus badāk hahỹy bá habong do sa h'yyb tym bag hadoo do ky n'aa hahỹyħ

¹² Ti m' p'aa hēnh Jesus baher'oot kata b'ēeh do sa hā. Hahỹy d' mā ta kyyh:

—Badāk hahÿÿ hā habong do sa h'yyb bag hadoo ÿÿh. Hā ÿ ky dah'eeh doo, dooh tabad'op hē badagyp do hadoo doo gó, nesaa doo gó, raboo bā tii. Ti anāng da sa wē sa h'yyb bag, P'op Hagā Do wē ji ted'ēep doo, ta pa ji bawād had'yyt hē hanoo doo —nāng mā Jesus kyyh.

¹³ Ti m' Parisēw raky hadoo ta hā:

—A mab hē, a daaj hē maky n'aa her'oot a ky n'aa —nāk mäh. —DooH Mosees ky n'aa jaw'yyk do an'oo bā ji mab hē, ji daaj hē, ji ky n'aa ji her'ood bā. Ti hyb n'aa taw'āats hē nado ta ti maher'oot doo —nāk mā sa kyyh.

¹⁴ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Map ÿÿ hē, daj ÿÿ hē, kēh ÿ n'aa ÿ her'ood né paawā, né hup ÿ né hē ta ti ÿ her'oot doo. ÿ hapāh ti n'yy hēnh ÿ bana, ÿ hapāh ti n'yy hēnh ÿ bahōm, né hup ÿ né hē ÿ wén nāng. Bē tii, dooh bē hapēē bā n'yy hēnh ÿ hana, n'yy hēnh ÿ bahōm. ¹⁵ ÿ bē ky n'aa tapaa j'ooj hanāng do hā bē hapāh do hā. ÿ dooh ÿ ky n'aa tapaa péh. ¹⁶ Sa hā ÿ ky n'aa ety bā paawā, baad paawā ÿ ky dāng sa hā, map ÿÿ hē nadoo do hyb n'aa ÿ ky n'aa ety. Ti anāng hā ÿ ky masa doo. Ee, hā ÿ mejō hyng doo, ti né hē ÿ taky masa —nāng mäh. ¹⁷ —Pawóp hē ajyy séd demuun rahe'ood bā, baad ub tii, ji ky daheeh sa kyyh, bē ky n'aa jaw'yyk do mejūū doo. ¹⁸ Tii d' né hē āā bad'oo. ÿ her'oot kēh ÿ n'aa. Ee, hā ÿ mejō hyng doo, ÿ taky masa kēh ÿ n'aa hā —nāng mā Jesus kyyh Parisēw sa hā.

¹⁹ Ti m' rabeaaj kán:

—N'yy hēnh a yb? —nāk mäh.

Ti m' Jesus ky hadoo:

—DooH ÿ bē hapēē bā. DooH né hē Ee bē hapēē bā ēnh —nāng mäh. —ÿ bē hapēē bā paawā, Ee na-āaj hē paawā bē hapāh —nāng mā Jesus kyyh.

²⁰ P'op Hagā Do matym n'aa rabeheno do hood basooH do pa Jesus baher'oot tii, tama met'ēēk bā P'op Hagā Do tób n'aa yt hā. Rakarēn né paawā ramasoo, dooh ta hā moo dāng péh. Rawén mood nadāng, dooh takaja nā bā tadajēp do heen n'aa kā.

²¹ Ti m' p'aa hēnh Jesus baher'ood wāt sa hā:

—ÿ da ahōm bē mahānh. ÿ d' bē esoos. Nesaa do anāng nā da bē hā bē dejēp. ÿ hahōm hēnh, dooh bē haja bā bē ahōm bā —nāng mā Jesus.

²² Ta tii d' tabedoo do hyb n'aa rakeaj kán mā sa hā hē né hē. Hahÿÿ d' mā sa kyyh:

—Nyy d' tahanāng pé g'eeh: “ÿ hahōm hēnh dooh bē haja bā bē ahōm bā”, tahanāng doo? Ta daaj hē g'eeh takadaj'ēep? —nāk mā sa kyyh.

²³ Ti m' Jesus ky hadoo ēnh sa hā:

—Babā naa bē ti hÿÿh. P'op naa ÿ ti hÿÿh. Badāk hahÿÿ bā naa bē ti hÿÿh. ÿ ti dooh. DooH badāk hahÿÿ bā naa tado bā

ÿÿh. ²⁴ Nesaa do anāng nā da bē hā bē dejēp, nāng ÿÿh. ÿ né hē ti hawād had'yyt do bē ky nadahé bā, bē da dejēp né hē nesaa do bē h'yyb tym gó anāng nā —nāng mā Jesus.

²⁵ Ti m' raky gakog hōm:

—Jaa ēnh ōm? —nāk mā sa kyyh.

—Pooj jē bē ÿ maher'oot do né hē —nāng mā Jesus.

²⁶ Ti m' taky hadoo ēnh:

—Ti anāng nā wē ÿÿ hajōng nā bē ÿ ky n'aa tapaa do pan'aa —nāng mäh. —Te hub né hē hā ÿ mejō hyng do her'oot doo. Tahajaa ji h'yy kasadēē bā taky dāng do hā. ÿ tamaher'oot do né hē ti ÿ her'oot do badāk hahÿÿ hā habong do sa hā —nāng mā Jesus.

²⁷ DooH m' rah'yy genā bā ta Yb ky n'aa Jesus her'oot bā. ²⁸ Ti hyb n'aa m' Jesus ky hadoo sa hā:

—P'op, b'aa hā Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do bē basāg hāng do jawén paa bā, ÿ né hē ti hawād had'yyt do tii bā bē h'yy genā kán. DooH daj ÿÿ hē ÿ moo wāt péh, ÿ her'oot péh, ti noo gó kā bē bahapāh. Ti noo gó kā bē bahapēē kán hahÿÿh: Jāām hē ÿ her'oot bē hā, Ee ÿ tama met'ēēk doo. ²⁹ Hā ÿ mejō hyng do awād had'yyt hē si ÿÿ. DooH ÿ teréd bā, tagen'aak do ÿ moo wād had'yyt do hyb n'aa —nāng mā Jesus kyyh.

³⁰ Ta ti tabaher'oot bā m', hajök h'yy kae padāg kán ta hā.

Nesaa do moo wāt doo, nesaa do karom, ky n'aa hahÿÿh

³¹ Ti m' Judah buuj ta hā h'yy kae padēēk do hā Jesus ky hadoo:

—ÿ ma met'ēēk do bē ky dahé had'yyt bā, hēp ÿ hata heh'āat padāg bē tii bā. ³² Bē hapāh da tii bā baad hadoo do ky n'aa. Baad hadoo do ky n'aa bē da ted'ēep, baad bē babok hyb n'aa kā —nāng mā Jesus sa hā.

³³ Ti m' raky hadoo:

—H'ēēd hyb n'aa tii da mabaher'oot? Abaraām panaa né hē ti āāh. DooH noo gó ta wób sa karom kanep'aak do āā ado bā. Nyy d' mahanāng pé ta ti maher'oot doo? —nāk mā sa kyyh.

³⁴ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Né hup ÿ né hē hahÿ ÿ her'oot doo: Nesaa do moo wāt doo, nesaa do karom né kā tii. ³⁵ DooH da ta kariw n'aa tób yt hā ta karom awād had'yyt hē. Jāām né hē ta t'aah hadoo do ti haym ta tób bā. ³⁶ Ti hyb n'aa, P'op Hagā Do T'aah bē tedēēb bā, baad né tii bā bē baboo kán, nesaa do karom nado boo bēēh —nāng mäh. ³⁷ ÿ hapāh, Abaraām panaa né ti bēēh. Ti hado né paawā, ÿ bē karēn ÿ bē daj'ēep, baad takanejāk do hyb n'aa bē h'yyb gó ÿ ma met'ēēk doo. ³⁸ Bē ÿ ma met'ēēk Ee met'ēēk do hā ÿÿ. Bē tii, bē yb wē bē ma kamet'ēēk doo, ti bē moo bok —nāng mā Jesus sa hā.

³⁹ Ti m' raky hadoo:

—Abaraām ti āā wahē makūūh —nāk mā sa kyyh.

Ti m' Jesus ky hadoo:

—Abaraām panaa bē do bā paawā, Abaraām bad'oo doo da paawā bē bad'oo —nāng mā Jesus. ⁴⁰ —Baad hadoo do ky n'aa, hā y' P'op Hagā Do an'oo dāk do bē y' maher'oot. Tii d' né paawā y' metēek bē hā, bē karēn y' bē daj'ēep. Doooh paa ta tii da Abaraām adoo bā. ⁴¹ Bē yb moo wāt do ti ta ti bē moo bok doo —nāng mā Jesus sa hā.

Ti m' raky hadoo:

—Āā yb daap nado. Jāām né hē P'op Hagā Do āā Yb. Ta taah heh'āat āā —nāk mā sa kyyh.

⁴² Ti m' Jesus ky hadoo sa hā:

—P'op Hagā Do tado bā paawā bē Yb, bē kamahān paawā y'yh, P'op Hagā Do wē y' bana do hyb n'aa. Doooh kēh y' gó tado bā y' bahyng. Ti né hē ti hā y' mejō hyng doo. ⁴³ Hēd n'aa ti taganahoot bē hā, y' her'oot doo? Bē h'yyb gó tawén ganahoot, kēh y' bē ganadoo do hyb n'aa. ⁴⁴ Dijab taah bēeh. Takarēn do bē karēn bē moo bok. P'ooj ub, tadu dāk noo gó, dahej'ēep do né paa tii. Doooh baad hadoo doo, heh'āat ub do ky n'aa tagenaag bā. Doooh baad hadoo do ky n'aa ta h'yyb gó tabawād bā. Daap tamenyyh bā, ta kyyh né hē ti taher'oot doo. Daap menyyh do tii. Daap menyyh do yb né tii. ⁴⁵ Baad hadoo doo, heh'āat ub do ky n'aa y' her'oot do hyb n'aa y' bē ky nadaheeh. ⁴⁶ Jaa bē mahang hajaa pé nesaa do hā y' taky n'aa tapa bā? Baad hadoo do ky n'aa y' her'oot. H'ēed hyb n'aa y' bē ky nadaheeh? ⁴⁷ P'op Hagā Do taah hedoo do ramaa newēē P'op Hagā Do her'oot doo. Bē tii, dooh P'op Hagā Do taah bē do bā, ti hyb n'aa bē wén maa nanewēē ta kyyh —nāng mā Jesus kyyh sa hā.

⁴⁸ Ti m' Judah buuj sa wahē n'aa raky hadoo Jesus hā:

—Baad né āā ky kajäk. Samarija buuj né ōm! * Karap'ar h'yyb nesaa do a hā adāk! —nāk mā sa kyyh Jesus hā.

⁴⁹ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Doooh. Doooh karap'ar h'yyb nesaa do adäg bā hā y' —nāng māh. Y' ti h'yyh, y' weh'ēeh Ee. Bē tii, y' bē ky n'aa rejāā. ⁵⁰ Doooh y' as'ūūd bā y' raweh'ēeh doo. Sét hē ti hawāt y' raweh'ēeh karēn doo. Ti né hē ti taky dāng ji hā baad ji hado bā, baad ji nado bā. Bē nado ti ky kajäk doo. ⁵¹ Né hup y' né hē hahy y' her'oot doo: Y' ma metēek do ky daheeh doo, dooh tadjēb wād bā —nāng mā Jesus sa hā.

* **8:48** Sa maji hadoo Samarija buuj. Doooh ragenaag bā Samarija buuj. Samarija buuj né ōm Jesus hā rawén her'oot, raky n'aa ej'ees hyb n'aa. † **8:56** 2.000 ta baab Jesus bewād hyng do pooj jé Abaraām bawāt paah. P'op Hagā Do metēeh paa Abaraām hā, badāk hahy bā tabawāt nā bā. * **9:4** Taw'āats hē ji moo wāt ji bahajaa nā bā, tahananng pé m' tii.

⁵² Ti m' Judah buuj sa wahē n'aa raky hadoo:

—Āā hapäh né hē h'yy ká, karap'ar h'yyb nesaa do a hā adāk né hē —nāk māh. —Abaraām dajēp paah, P'op Hagā Do ky n'aa rod dejēp né paah, ti hadoo né hē, jé mama metēek do ky daheeh doo, dooh tadjēb bā, nāng ōm. ⁵³ Āā wahē makū Abaraām bahānh g'eeh ōm? Abaraām dajēp paah, ti hadoo ēnh P'op Hagā Do ky n'aa rod p'ooj ub habok do paah. Jaa ōm a hā péh? —nāk mā sa kyyh.

⁵⁴ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Daj y' hē y' kawehēē bā paawā, dooh taw'āats hē tado bā ta tii. Ee, bē h'yy kaha'eeh bē hanäk doo, ti né ti y' taweh'ēeh.

⁵⁵ Doooh bē hapēē bā tii. Y' ti hapäh. “Doooh y' hapēē bā”, y' noo bā paawā, y' paawā noo kanesa bē nemuun. Y' hapäh né hē ti P'op Hagā Doo. Y' ky daheeh ta kyyh. ⁵⁶ Abaraām, bē wahē makūūh, tsebee wāt y' kajaa noo gó tabahapäh bā. Tahapäh né paah† —nāng mā Jesus.

⁵⁷ —Ōm ky kew'oonh ta ti maher'oot do hā —nāk mā Judah buuj sa wahē n'aa. —Doooh mawah'ēē nā bā, dooh 50 ta baab mado nā bā, mahapäh mā Abaraām a nooh —nāk mā sa kyyh.

⁵⁸ Ti m' Jesus ky hado kän:

—Né hup y' né hē hahy y' her'oot doo: Abaraām benāng do pooj jé y' awād däg né hē! —nāng mā Jesus sa hā.

⁵⁹ Ti m' ta ti ramaa napäh bā, rabasog padēek pä, ta hā radewēēs hyb n'aa paawā, radajēeb paawā. Ti Jesus kejēn hōm. Ahōm P'op Hagā Do tób n'aa bā naa.

9

Ty tamah do panyyg n'aa hahy'yh

¹ Tamahōm me tabahapäh aj'y ty tamah doo. Ta hā d' né hē m' tabenāng bā. ² Ti m' ta ma matēg rabeaanh:

—Ma matēg —nāk māh. —H'ēed hyb n'aa hahy aj'y tawén ty tamah tabenāng? Ta yb, ta y'yn nesaa do ramoo bok do hyb n'aa, ta daaj hē apäh nesaa do tamoo wāt do hyb n'aa? —nāk mā sa kyyh.

³ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Doooh, ti hyb n'aa nado ti hahy tabahadoo —nāng māh. —Ty tamaa gó tawén enāng, ta hā P'op Hagā Do hejój kametēeh hyb n'aa —nāng māh. ⁴ —Taw'āats hē tabawak nā bā ēr moo bok, hā y' mejō hyng do karēn doo. Ti awāt tabadajuh, du daa d' ji moo wāt péh. * ⁵ Badāk hahy hā habong

do sa h'yyb tym bag hadoo ȳh, badāk hahȳh hā ȳ bawāt nā bā —nāng mā Jesus kyyh.

⁶ Ta ti taky hadoo do jawén paa bā, tūū tabetsós wāt. K'āāts me tamekuuj wāt, ti m' aj'yy matym hā tahawug hōm mā ta uuh.

⁷ —Ahōm kā —nāng mā aj'yy hā. —Mahetsyyd a matym naēng majat do Siroéh hād nāng doo me —nāng mā Jesus aj'yy hā.

(“Mejūū doo”, tahanāng pé ti Siroéh.) Ti m' aj'yy bahōm kān, tahetsyyd wāt māh, tabahapēē dāg kān māh. Ti m' tababaa j hōm kān ta tób hēnh.

⁸ Ti m', ta tób pa haj'eenh doo, pooj jé da-jēēr tabehetsē bā hep'ēeh do paa m' rahapāh mā aj'yy. Ti m' raky hadoo:

—Hahȳ nado dajēēr hetsē do paah? —nāk mā sa kyyh.

⁹ Ti né m' ta wób sa hā. Ta wób raky hadoo:

—Dooh ti tado bā —nāk māh. —Ta da hed'op —nāk māh.

—Ȳ né tii —nāng mā aj'yy ty tamah do paa kyyh.

¹⁰ Ti m' rabeaa j kān:

—Nyy da mabahapēē dāk? —nāk mā sa kyyh.

¹¹ Ti m' aj'yy ky hadoo:

—Aj'yy, Jesus ramaneēēnh doo, mekuuj wāt k'āāts, tii bā matym ȳ hā tahawug hōm ta uuh. Siroéh hēnh ȳ tamejūū, ȳ bahets'yyt hyb n'aa. Ȳ ahōm, ȳ hetsyyd wāt, ti ȳ bahapēē dāg kān —nāng mā aj'yy kyyh.

¹² —Ny tawāt ti aj'yy? —nāk mā ta hā.

—Dooh ȳ hapēē bā —nāng mā aj'yy kyyh.

Pariséw rabeaanh do aj'yy ty tamah do paa hā ky n'aa hahȳh

¹³ Ti m' ramahūūm mā aj'yy ty tamah do paa Pariséw sa wē. ¹⁴ Saab né hē paa m' k'āāts Jesus mekuuj wāt, aj'yy taty nā dāk.

¹⁵ Ti m' aj'yy hā Pariséw rabeaanh nyy da ta matym nyy dāg kān. Ti m' aj'yy ky hadoo:

—K'āāts me matym ȳ tabahawug wāt. Ȳ hetsyyd wāt. Hyȳ kā ȳ bahapēē dāk —nāng māh.

¹⁶ Ti m' Pariséw wób raky hadoo:

—Dooh P'op Hagā Do mejūū do tado bā ta ti aj'yy. Dooh Saab hā ky n'aa kajew'yyk do taky dahé bā —nāk mā sa kyyh.

Ti m' ta wób raky gadoo:

—Nesaa do moo hew'ēēt do tado bā paawā, dooh paawā tahaja bā hahȳ hadoo do meuj n'aa nāng do tapahuuj bā —nāk mā ta wób sa kyyh.

Séd h'yyb nehedo boo m' Jesus hā.

¹⁷ Ti m' p'aa hēnh rabeaa j wāt aj'yy hā:

—Nyy d' mabaheroot ta ti aj'yy ky n'aa? Ōm né ti tamatym nā dāk —nāk mā sa kyyh.

Ti m' aj'yy ky hadoo:

—P'op Hagā Do ky n'aa rod né hē tii —nāng māh.

¹⁸ Dooh nā Judah buuj sa wahē n'aa raky dahé nā bā aj'yy ty tamah doo, dooh né hē

m' raky dahé nā bā aj'yy ty nyy dāk doo. Ti hyb n'aa m' ta yb, ta ȳn ranaēē j kān. ¹⁹ Ti m' rabeaanh sa hā:

—Bé t'aah né hahȳh? —nāk māh. —Hahȳ né hē ti ty tamah do bē hanāk doo, tabenāng noo gó? Nyy da tabahapēē dāk hyȳ kā? —nāk mā sa kyyh ta yb sa hā.

²⁰ Ti m' ta yb raky hadoo:

—Āā t'aah né ti ta tii. Ta hā d' né hē tabenāng —nāk māh. ²¹ —Dooh āā hapēē bā nyy da taty nyy dāk, jaa ty nā dāk. Ta hā bē eaaj. Wah'ēē tii, karapee nado. Tahajaa ta her'ood bā ta daaj hē ta ky n'aa —nāk mā sa kyyh.

²² Hahȳ d' paa m' Judah buuj sa wahē n'aa sa kyyh: “Āā ado nyyh da, Jesus ti Kristo, P'op Hagā Do H'yyb Dāng Do hanāng doo. Dooh da āā gado wād bā tób P'op Hagā Do panyyg āā yd naherot do yt hā”, nāk mā sa kyyh. Ti hyb n'aa m' ta yb tii da rawén edoo. Judah buuj sa wahē n'aa rajeȳm. ²³ Ti hyb n'aa m', “Wah'ēē dāg. Ta daaj hē tabaheroot”, rawén nāng.

²⁴ Ti m' p'aa hēnh ēnh ranaēēnh sa wē ty tamah do paah. Ti m' raky hadoo ta hā:

—P'op Hagā Do hā maky dēē te hub tado bā! Baad maherood! —nāk māh. —Āā hapāh né hē, nesaa do moo hew'ēēt do ti ta ti aj'yy —nāk mā sa kyyh.

²⁵ Ti m' aj'yy ky hadoo:

—Dooh ȳ hapēē bā nesaa do moo hew'ēēt do tado bā, nesaa do moo hew'ēēt do tanado bā. Sét hē ti ȳ hapāh: Ty tamaa né paa ȳh, ȳ taty nā dāk —nāng mā aj'yy Pariséw sa hā.

²⁶ Ti m' p'aa hēnh rabeaanh ēnh:

—Nyy da tabad'oo? Nyy da ōm taty nā dāk? —nāk māh.

²⁷ —Bē ȳ maherood wāt. Dooh ȳ bē ky dahé bā. Héd n'aa bē karēn p'aa hēnh ȳ baheroot? Bē na-āā j né hē bē karēn ta ma matēg bē bahadoo? —nāng mā aj'yy sa hā.

²⁸ Ti m' raky n'aa rejāā aj'yy. Ti m' raky hadoo ta hā:

—Ōm ti ta ma matēg! Mosees ma metēēk do āā ti hyȳh! ²⁹ P'op Hagā Do her'oot paa Mosees hā. Ti ti āā hapāh, āā ky n'aa napāh. Ta ti aj'yy, dooh āā hapēē bā n'yy hēnh naa tii —nāk mā sa kyyh.

³⁰ Ti m' aj'yy ky hadoo:

—B'ēs ky kewooj éh. Ȳ né matym nyy dāg paawā tamo haj'aa, dooh m' bē hapēē bā, bē nooh. ³¹ Ji hapāh né ti hahȳh: Dooh P'op Hagā Do maā newē bā nesaa do moo heb'oooh doo. P'op Hagā Do weh'ēēh doo, takarēn do moo heb'oooh doo, ti né hē ti tamaa newēē. ³² Pooj jé tadu dahāng noo gó, dooh ji ky n'aa napāh pé ty tamah doo gó henāng do hapēē dāk doo —nāng māh. ³³ —P'op Hagā Do wē naa tanado bā paawā, dooh paawā tahajaa péh, tabad'op hē —nāng mā aj'yy kyyh sa wahē n'aa sa hā.

³⁴ Ti m' raky gadoo:

—Nesaa do a hā anāng mabenāng, āā mama metēek? —nāk mā sa kyyh aj'y y hā.

Ti m' rah'eed nyyh mā P'op Hagā Do panyyg rayd naherot doo bā naa. Dooh m' ran'oo wād bā tajēē wād bā p'aa hēnh t'ī hēnh.

H'yy ganehot do sa kyn'aa hahy'yh

³⁵ Ti m' Jesus ky n'aa napāh aj'y y rah'eed nyyh doo. Aj'y y tamamuun bā, taky hadoo ta hā:

—Ōm h'yy ka'eeh Aj'y y Hadoo Do H'y Pong Jé Hana Do hā? —teanh mā ta hā.

³⁶ Ti m' aj'y y ty tamah do paa ky hadoo:

—Jaa tii? Y mamaher'ood, ta hā y h'yy ka'eeh hyb n'aa —nāng mā ta kyyh.

³⁷ Ti m' Jesus ky hadoo ta hā:

—Mahapāh paah. Y tii, a sii her'oot doo —nāng māh.

³⁸ Ti m' aj'y y ky hadoo:

—A hā y h'yy kae dāg kån, hyb n'aa jawyk doo —nāng māh.

Ti m' ta taron nuu me m' aj'y y bahyy hāng Jesus wē, Jesus taweh'e'ēh hyb n'aa.

³⁹ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Y wén hyng babā, y ky n'aa etyy hyb n'aa sa hā, ty temah do y ty nā padēek hyb n'aa, matym enāh do ranahapāh hyb n'aa, rah'y y ganahoot hyb n'aa —nāng mā Jesus kyyh.

⁴⁰ Ti m' Pariséw wób ta sii habong do ramaa napāh taher'oot doo. Ti m' rabeaanh ta hā:

—Nyy d' mahanāng pé tii? Āā sii hē ty temah mahanāng? —nāk mā sa kyyh.

⁴¹ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Ty temah do bē hado bā paawā, bē h'yy ganah'ood bā paawā, bē h'yyb haj'aa hē nado tii, hā y bē h'yy kana'eeh doo —nāng māh. “Āā hapāh, āā h'yy ganāng a hā”, bē hanāk do hyb n'aa, bē h'yyb haj'aa hē né hē hā y bē h'yy kana'eeh doo —nāng mā Jesus kyyh Pariséw sa hā.

10

B'éé hagā n'aa heh'āāt do panyyg n'aa hahy'yh

¹ Ti m' Jesus ky hadoo ēnh, panyyg ky n'aa gó tabenaa wāt:

—Né hup y né hē hahy y her'oot doo: B'éé hood kahadē do noo me najēē suun doo, ta hadē pong jé gatsék doo, baretsék do tii, kamaj'ī do tii. ² Ta noo me hajēē suun doo, ti né hē ta masāah b'éé hagā n'aa. ³ B'éé hagā n'aa kajaa bā kā, ta noo hagā n'aa tagas'ēēs ta nooh tabajēē suun hyb n'aa. Ta masāah hā ramaa napāh ta

kyyh, sēt ken'y yh tanaēēnh bā sa hād me. Ti tamahūūm kån ta masāah ta w'oo hā. ⁴ Sahōnh hē ta masāah tamanyyh do jawén paa bā kā, sa pooj jé tabahōm, tamahūūm kån. Ta masāah ah'ūūm sa hagā n'aa jawén, ta kyyh ramepāh do hyb n'aa. ⁵ Tabad'op hē rahōm ramanepāh do jawén. Waj'aa bong ta mahānh, raky manepāh do hyb n'aa.

⁶ Ta ti ky n'aa me Jesus baher'oot sa hā. Dooh m' tagah'ood bā Pariséw sa hā taher'oot doo. ⁷ Ti hyb n'aa m', p'aa hēnh Jesus ky hadoo sa hā:

—Né hup y né hē hahy y her'oot doo: Y né hē b'éé hood noo hadoo. ⁸ Sahōnh hē pój y y jé heboo nā doo, ma matēg oow hedoo doo, P'op Hagā Do H'yyb Dāng do hanāk do na-āāj, baretsēg paa tii, kamaj'ī paa tii.* Dooh paa raky dahé bā sa kyyh, b'éé ky nadah'e'eh do hadoo sa hagā n'aa nadoo doo. ⁹ Y né hē b'éé hood noo hadoo. Wē y nu dāng doo, edēb had'y y hē kā nesaa do mahānh. P'op Hagā Do wē da tanu dāng. Baad tabajēng, baad tabanyyh, tawyyd had'y y hē baad hadoo doo, sa waa b'éé raw'y y doo hadoo. H'yyb nyyw gó, ney'ym doo gó, tabawād kån P'op Hagā Do matym gó kā. ¹⁰ Hets'ēek do rabana rabats'ēek hyb n'aa, radej'ēep hyb n'aa, ragawats'iik hyb n'aa. Ti no n'aa rabana. Dooh ti y hado bā. Y ahyng babā y bed'ēep hyb n'aa, baad hadoo doo gó raba-boo had'y y hē hyb n'aa —nāng mā Jesus.

¹¹ Ti m' taky hadoo ēnh:

—Y né hē b'éé hagā n'aa baad hadoo doo. B'éé hagā n'aa baad hadoo doo kan'oo dāk da, tadajēp ta masāah hyb n'aa. ¹² Sa karom, b'éé tabahag'āas ramejūū doo, ta sām tagadoo hyb n'aa, dooh b'éé hagā heh'āāt tado bā. B'éé danāh nado tii. E'y'ym wāt tii, waj'aa wāt tabanas'aa b'éé hek'ook do tabahapāh bā. Teréd bēeh b'éé. Tii bā awad japuk b'éé seeh, tii bā ta wób jé pad'y y hē rawaj'aa bong ta ti hyb n'aa. ¹³ Ta sām hyb n'aa paa ti sa karom bahag'āas b'éé. Dooh b'éé tahy hyb n'aa p'eed bā. Ti hyb n'aa tawajaah. ¹⁴⁻¹⁵ Y ti h'y'yh, b'éé hagā n'aa heh'āāt hadoo. Ee, P'op Hagā Doo, y tamepāh, y na-āāj hē y mepāh Ee, P'op Hagā Doo. Ti hadoo né hē baad y mepāh masāh haa. Masāh haa na-āāj né hē, baad né hē y ramepāh. Daj y y hē y kan'oo dāk, y dajēp hyb n'aa masāh haa sa hyb n'aa. ¹⁶ Ti abong nā masāh haa hedoo do wób, bong hahy wób nado tii.† Ti na-āāj né da y manaa wē y y. Raky daheeh né da y y h. Séd hā dāg da rakata padēek, hā y h'yy ka'eeh doo. Sēt né hē da y y h, sa hagā n'aa. ¹⁷ Y Ee kamahān. Y tawén kamahān, daj y y hē y kan'oo dāk y dajēp

* **10:8** Jesus ewād hyng do pooj jé, hajōk rawad'ī paawā Judah buuj. “Y ti Kristo, P'op Hagā Do H'yyb Dāng Doo”, nāk paa sa kyyh. Daap ramenyh tii. Sa ky n'aa né hē Jesus her'oot hahy'yh hā. † **10:16** Judah buuj wób nadoo doo, ta jawén ta hā h'yy ka'eeh doo tii.

hyb n'aa, p'aa hēnh ŷ bedēb wāt hyb n'aa.
¹⁸ Dooch hajaa pé ŷ daj'ēēp péh. Daj ŷŷ hē ti
 ŷ kan'oo dāk dajēb hā. ŷ hajaa ŷ kan'oo dāg
 bā dajēb hā. ŷ hajaa p'aa hēnh ŷ ganā wāt
 p'aa hēnh ŷ edēb wāt hyb n'aa. Tii d' né hē
 Ee mejūū ŷ bad'oo —nāng mā Jesus kyyh.

¹⁹ Ti m' p'aa hēnh séd h'yyb nehedo boo
 Jesus hā, Jesus kyyh hyb n'aa. ²⁰ Hahŷŷ da
 hajōk do wób sa kyyh:

—Karap'aar h'yyb nesaa do ta hā adāk.
 Baad h'yyb nado. Hēd n'aa bē maa newēē
 ti ta kyyh? —nāk mā sa kyyh.

²¹ Ti m' ta wób raky hadoo:

—Dooch. Dooch ti taky hado bā karap'aar
 h'yyb nesaa do hadāk doo. Dooch karap'aar
 h'yyb ta ti hadoo do taher'ood bā. Dooch
 karap'aar h'yyb haja bā ty tsehēt do raty nā
 padāg bā —nāk mā ta wób sa kyyh.

Jesus kyyh raganadoo do ky n'aa hahŷŷh

²² Ti m', Jerusarēnh bā P'op Hagā Do tób
 n'aa hyb n'aa ratsebē do rataheb'ēēs do
 kajaa. Tabahahēēm bawāt noo gó m' tii.
²³ Jesus awāt P'op Hagā Do tób n'aa yt hā,
 Saromāw hād nāng doo bā. ²⁴ Ti m' Judah
 buuj sa wahē n'aa ranu get'ēē dāk Jesus. Ti
 m' raky hadoo ta hā:

—Jāām hē, āā mah'yyb manepā wād
 manāh! Baad ub āā mamaher'ood hŷŷ kā
 ōm P'op Hagā Do H'yyb Dāng Do mado bā —
 nāk mā sa kyyh.

²⁵ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Bē ŷ maher'ood wāt, dooh bē ky dahē bā
 —nāng māh. —Ee ky gabuuj ta ti ŷ pehuunh
 doo. Ti ti metēēh kēh ŷ n'aa. ²⁶ Baad kēh
 ŷ n'aa rametā né paawā bē hā, dooh bē
 ky dahē bā. Bē wēn ky nadaheeh, dooh
 masāh haa b'ée wób bē do bā. ²⁷ Masāh
 haa b'ée raky daheeh ŷŷh. ŷ mepāh masāh
 haa. ŷ rahadaa had'yyt hē. ²⁸ Sa hā ŷ banoo
 edēb had'yyt do P'op Hagā Do pa. Tabad'op
 hē rahob bā tabanesaa hēnh. Dooch hajaa
 pé masāh haa moh kēh ŷ gó naa tado hōm
 bā. ²⁹ Ee, masāh haa hanoo doo, tak'ēp
 takabaj'aa sahōnh hē sa bahānh. Ti hyb
 n'aa, dooh hajaa pé masāh haa tado hōm bā
 Ee moo gó naa. ³⁰ ŷŷh, Ee, sét āā —nāng mā
 Jesus.

³¹ Ti m', p'aa hēnh Judah buuj wób, Jesus
 majīī hedoo doo, rabasog padēēk pā, ta hā
 radewēēs hyb n'aa paawā, tadajēp hyb n'aa
 paawā. ³² Ti m' Jesus ky hadoo:

—Hajōng baad hadoo do Ee ky gabuuj ŷ
 pehuunh do ŷ metā wāt bē hā. Ny hadoo do
 ŷ pahuunh do p'āā bē karēn ŷ bē daj'ēēp? —
 nāng mā Jesus sa hā.

³³ Ti m' Judah buuj wahē n'aa raky hadoo:

—Baad hadoo do mamoo wād wāt do hyb
 n'aa nado ōm āā daj'ēēp pā me. Ōm a wēn
 kut pā me, P'op Hagā Do maky n'aa rejāā do

hyb n'aa. Aj'yy né paawā ōm, “ŷ P'op Hagā
 Doo”, mabanāng —nāk mā sa kyyh.

³⁴ Ti m' Jesus ky hadoo sa hā:

—Hahŷŷ da P'op Hagā Do her'oot paa sa
 hā, bē ky n'aa jaw'yyk do hā takerih: “P'op
 Hagā Do hadoo bēēh.”[†] ³⁵ Ti né hē P'op
 Hagā Do kyyh. Bē hapāh né hē, dooh P'op
 Hagā Do kyy kerih do ji haja bā ji ahŷŷd
 bā. Ti hyb n'aa, ajyy tamejūū do hā P'op
 Hagā Do ky n'aa hadoo ta hād n'oo dāg bā,
³⁶ hēd n'aa, “P'op Hagā Do maky n'aa rejāā”,
 bē banāng hā ŷŷ, “ŷ P'op Hagā Do T'aah”, ŷ
 hanāng do hyb n'aa? ŷ né hē, Ee P'op Hagā
 Do asēēw hōm doo, tah'yyb dāng doo, wawēē
 hē tamejō hyng doo. ³⁷ ŷ moo nawād bā
 paawā Ee, P'op Hagā Do moo wāt doo, bē ky
 dahē manā ŷŷh. ³⁸ Ee moo wāt do ŷ moo wād
 bā, ŷ bē ky nadahē nā bā, taw'āats hē bē ky
 daheeh ŷ pehuunh do metēēh do hā, hēp ŷŷ
 gó Ee bawāt, Ee h'yyb gó ŷ bawāt, baad bē
 bahapāh hyb n'aa —nāng mā Jesus kyyh sa
 hā.

³⁹ Ti m' p'aa hēnh rakarēn ramoo maso
 dāk Jesus ta kyyh p'āā. Dooch m' rahaja bā.
 Jesus ahōm sa mahānh.

⁴⁰ Ti m' Jesus batsēg hōm p'aa hēnh tamii
 Joradān hād nāng do ta myyj jé. Ta myyj
 dāk hā, Jowāw nu gahem'uun do nu gemuun
 wāt paa bā tabaym dó. ⁴¹ Hajōk an'aa ta wē.
 Ti m' raky hadoo:

—Dooch né paawā Jowāw nu gahem'uun
 do pehuuj bā, te hub né hē sahōnh hē
 hahŷŷ aj'yy ky n'aa Jowāw nu gahem'uun do
 her'oot do paah —nāk mā sa kyyh.

⁴² Tii bā m', hajōk rah'yy kae dāk Jesus hā.

11

*Aj'yy Rasaro hād nāng do panyyng n'aa
 hahŷŷh*

¹ Ti m', ti awāt aj'yy Rasaro hād nāng doo.
 Nahēē nāng mā Rasaro. Panang Betanija
 hād nāng doo bā tabawāt ta ānh Maah-Ta,
 Marija daheeh. ² Ta ti né hē Marija, Jesus
 tsyym hah'ook do buu benyym doo me, ta
 sēēn me tahawug hōm doo. ³ Ti m', Rasaro
 ānh ramejūū Jesus rapanāk. Hahŷŷ d' mā sa
 kyyh:

—Mahegāā, Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk doo.
 Nahēē nāng a najiis makamahān doo —nāk
 māh.

⁴ Ti m' Jesus maa napāh bā kā ta ky n'aa
 taky hadoo:

—Rasaro madajēp do nado ti ta nahēēh.
 Rasaro wēn nahēē nāng, P'op Hagā Do
 kabaj'aa do kametēēh hyb n'aa, P'op Hagā
 Do T'aah kabaj'aa do kametēēh hyb n'aa na-
 āāj hē da ta hyb n'aa —nāng mā Jesus kyyh.

⁵ Maah-Ta, Maah-Ta ānh, Rasaro, Jesus
 kamahān né paawā, ⁶ dooh nayyw hē tahyb
 n'aa jōh bā. Pawóp nā ta āh tatab'ēēs, Rasaro

nahëë näng do taky n'aa napäh bä. ⁷ Ta jawén kä Jesus ky hadoo ta ma matëg sa hä: —Hamäh, p'aa hënh ër bah'üüm Judah häj n'aa hënh, Rasaro rahabok hënh —näng mä Jesus kyyh.

⁸ Ti m' Jesus ma matëg raky hadoo ta hä: —Ma matëg, —näk mäh —nag'aap hë J udah buuj sa wahë n'aa rakarën òm radaj'ëëp. Hëd n'aa t'ii hënh makarën mababaa j hòm? —näk mä sa kyyh.

⁹ Ti m' panyyg gó Jesus ky hadoo: —Badawëët adëb bä tabawag. Adëb bä ji awäd bä, baad ji bawät. Doo j tsym poo däng péh, badäk hahÿ bag n'aa yt ji bawät do hyb n'aa —näng mäh. ¹⁰ —Badagyp doo gó ji awäd bä, daap ji tsym poo kejäk, ta bag badoh do hyb n'aa ta hä —näng mä Jesus kyyh.*

¹¹ Ti m', ta ti Jesus her'oot do jawén paa bä, taky hadoo ënh:

—Ër najiis Rasaro aä jëng. ÿ ahòm dó t'ii hënh ÿ mebeë nyy hyb n'aa —näng mä Jesus.

¹² Ti m' ta ma matëg raky hadoo:

—Ää wahë n'aa, —näk mäh —tabaÿÿh bä, has'oo däk da —näk mä sa kyyh.

¹³ Dajëp né hë Rasaro, näng Jesus. Aÿÿh ta ma matëg red'oo. ¹⁴ Ti m' baad ub Jesus baher'ood kán sa hä:

—Dajëp Rasaro ÿ hanäng doo —näng mäh.

¹⁵ —Baad tanyy ÿ badoh t'ii hënh tadajëp do hä, hä ÿ bë h'yy kae kán hyb n'aa kä —näng mäh. —Hamäh, ër ah'üüm t'ii hënh —näng mä Jesus kyyh.

¹⁶ Ti m', Toméh, “Kawareeh” ramaneënh doo, ky hadoo ta wób sa hä:

—Hamä ta sii, ta sii ër dejëp hyb n'aa† —näng mä Toméh kyyh.

¹⁷ Ti m' panang Betanija bedaa däk bä, Jesus ky n'aa napäh, ji meheet pé däg mä ta äh Rasaro pä gabaho doo gó radakä jëng doo.

¹⁸ Edah panang Betanija, Jerusarënh bä naa. ¹⁹ Ti hyb n'aa hajök Judah buuj sa wahë n'aa hedoo doo, ta wób na-ääj mä an'aa Maah-Ta wë, Marija wë rah'yyb en'yyim hyb n'aa, rahy n'aa natón hyb n'aa sa hÿÿj maküüh. ²⁰ Ti m' Maah-Ta ky n'aa napäh bä Jesus kajaa, anyyh mä ta tób bä naa, ahòm ta wë. Marija ahäng mä sa tób yt hä.

²¹ Ti m' Maah-Ta kajaa Jesus wë kä, ti m' taky hadoo ta hä:

—Hyb N'aa Jawyk Doo, —näng mäh —babä magëë bä paawä, dooh paawä häj ÿ dajëb bä —näng mäh. ²² —Ti hadoo né hë paawä, ÿ hapäh, P'op Hagä Do anoo né da a

hä sahõnh hë ta hä maky n'aa etsëë doo —näng mä Maah-Ta kyyh.

²³ Ti m' Jesus ky hadoo ta hä:

—Ganá wät da a hÿÿj —näng mäh.

²⁴ Ti m' Maah-Ta ky hadoo:

—ÿ hapäh, ganä wät né da sahõnh hë ragenä bong do hä kä P'op Hagä Do betyn bong do hä kä banäm doo hënh, banesaa doo hënh —näng mä Maah-Ta.

²⁵ Ti m' Jesus ky hadoo ta hä:

—ÿ né da hanoo ta ti genyy bong doo. ÿ né ti hedëb had'yyt hanoo doo. Hä ÿ h'yy ka'eeh doo, dajëb né paawä, tawäd had'yyt hë da hÿ pong jé P'op Hagä Do pa. ²⁶ Hahÿ hedëp ná doo, hä ÿ h'yy ka'eeh doo, tabad'op hë da tadajëp ta h'yyb tym. P'op Hagä Do pa had'yyt hë da tabawäd kán —näng mä Jesus.

Ti m' Maah-Ta hä tabeaa j kán:

—Maky daheeh ta ti ÿ her'oot doo? —näng mäh.

²⁷ —ÿÿ, Hyb N'aa Jawyk Doo. ÿ ky daheeh òm Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo, P'op Hagä Do T'aah, P'op Hagä Do ky n'aa enooh do paah —näng mä Maah-Ta kyyh Jesus hä.

²⁸ Ti m' ta ti tabaheer'oot do jawén paa bä kä m' Maah-Ta bahòm, ta änh Marija tanaëënh hyb n'aa. Ta m'aa hënh mä tanaëënh, ti m' taky hadoo:

—Ma matëg kajaa. Ta kyy gó òm ÿ naëënh —näng mä Maah-Ta ta änh hä.

²⁹ Ti m', Marija maa napäh bä ta tii, nyyw hë m' tabas'ëëg gëët, ahòm kán mä Jesus wë.

³⁰ Dooch Jesus ajëë suun ná bä panang bä. Ta hä Maah-Ta mamuun doo bä tabagëët ná. ³¹ Ti m' Judah buuj tób bä hat'oonh doo, Marija h'yyb en'yyim doo, rabahapäh bä nyyw hë Marija bas'ëëg gëët bä, tabanyyh bä, rabahòm kán ta jawén. Kamag hakëë hënh hahòm red'oo mäh. T'ii hënh haoot red'oo mäh.

³² Ti m', Marija kajaa bä kä Jesus bagëët bä, ta taron nu paa me tabahyy häng ta wë. Ti m' taky hadoo:

—Hyb N'aa Jawyk Doo, —näng mäh —babä magëë bä paawä, häj ÿ dooh paawä tadajëb bä —näng mäh.

³³ Ti m' Jesus bahapäh bä Marija haoot doo, Judah buuj Marija sii han'aa do na-ääj hë ha'oot doo, baad nado wäd ta h'yyb, tak'ëp tahyb n'aa tón wät. Tahyb n'aa esów wät. ³⁴ Ti m' tabeaa j kán:

—Nyy bä bë dakä jëng? —näng mäh.

Ti m' raky hadoo:

—B'ëëp, mahegää, Hyb N'aa Jawyk Doo —näk mä sa kyyh.

* **11:10** Dooch Jesus majii rahaja bä, dooh na-ääj hë Nesaa Do Yb haja bä Jesus hä raj'aa ketsëë bä Jesus moo wät do nahänh ná bä, tahanäng pé m' tii. Ta see ky n'aa Jesus her'oot na-ääj hë ta tii da. Jesus né ti badäk hahÿ hä habong do bag n'aa hadoo. Jesus sii ji nawäd bä, gadagyp doo gó hawät do hadoo ji. Nesaa do j'aa ketsëë tii bä ji hä. † **11:16** Dooch tahajö ò ná bä ta äh, t'ii hënh Jesus majii rakarën radaj'ëëp Jesus. T'ii hënh Jesus matëëh do hyb n'aa, Jesus radaj'ëëp Toméh ed'oo. Ti hyb n'aa tii da tawén edoo sa hä.

³⁵ Ti m' Jesus baod wät.

³⁶ Ti m' Judah buuj raky hadoo:

—Bē hegāā, tak'ēp paa takamahān —näk mā sa kyyh.

³⁷ Ti m' ta wób raky hadoo:

—Ty tamah do taty nā dāk, tanoo. Hēd n'aa tanano hahy tanadajēp hyb n'aa? —näk mā sa kyyh.

³⁸ P'aa hēnh ēnh baad nado wād Jesus h'yyb. Tak'ēp talyb n'aa tón takajaa bā kamag basuun bā. Pā gabaho doo gó radakā jēng. Pā gatsabak doo me ranoo gatsēē dāk.

³⁹ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Bē noo gatsē do hōm —nāng māh.

Ti m' Maah-Ta, dajēp do ānh, ky hadoo:

—Hyb N'aa Jawyk Doo, —nāng māh —buu banes'aa dāg. Ji meheet pé dāg ta āh tadajēp —nāng mā Maah-Ta kyyh.

⁴⁰ Ti m' Jesus ky hadoo ta hā:

—Hā y mah'yy kae bā, mahapāh da P'op Hagā Do kabaj'aa doo —nāng mā Jesus Maah-Ta hā.

⁴¹ Ti m' ranoo gasēēts hōm kán. Ti m', p'op Jesus ty dēē wät taky n'aa etsēē hyb n'aa P'op Hagā Do hā. Ti m' taky hadoo:

—Taw'āāts hē Ee. Mamaa napāh, maky daheeh y ky n'aa etsēē doo. ⁴² Y hapāh né hē y mamaa napāh, y maky dahé had'yyt hē. Ta tii d' y wén edoo, babā hab'ēēh do sa hyb n'aa, ōm né hē ti y mejō hyng do raky daheeh hyb n'aa —nāng mā Jesus kyyh P'op Hagā Do hā.

⁴³ Ti m' ta ti tabedoo do jawén paa bā kā, tak'ēp tanaēēj kán māh:

—Rasaro! —nāng māh. —Anāh! —nāng māh.

⁴⁴ Ti m' dajēp do paa anā kán. Kahapōōs ta mooh, ta tsyym sii hē pāān hawak doo me. Ta matym na-āāj mā kabahēn pāān me.

Ti m' Jesus ky hadoo:

—Bē apyn hōm pāān, baad tabahōm hyb n'aa kā —nāng mā Jesus.

⁴⁵ Ti m' hajōk Judah buuj Marija heg'āās do Jesus pahuunh do hapāh doo, ta hā rah'yy kae padāg kán. ⁴⁶ Ta wób ah'ūūm mā Parisēw sa wē, ramaher'oot mā Jesus mo haj'aa ky n'aa hā.

Jesus hā Parisēw rakamaj'ū do panyyg n'aa hahy'yh

⁴⁷ Ti m' P'op Hagā Do tób n'aa yt hā moo heb'oooh do sa wahē n'aa, Parisēw daheeh ratsyyd bong Sinedirijo ajyy n'aa, Judah buuj sa wahē n'aa hedoo doo, séd hā rakata padēēk hyb n'aa. Rakata dāk bā kā m', raky hadoo māh:

—Nyy d' er bad'oo? Bē hegāā! Hajōng hahy aj'yy pehuunh doo. ⁴⁸ Er hyb n'aa nap'eed had'yyt bā tapehuunh do hā, sahōnh hē da rah'yy kae padēēk ta hā, sa

wahē n'aa tabahado dāk hyb n'aa. Roma buuj warahén n'aa kamajē bong da āā hā tii bā. Rado hōm da P'op Hagā Do tób n'aa. Rado hōm da āā hā n'aa —näk mā sa kyyh.

⁴⁹ Ti m' sa seeh, Kajapas hād nāng doo, ti noo gó P'op Hagā Do tób n'aa yt hā moo heb'oooh do sa wahē n'aa heh'āāt do ky hadoo sa hā:

—Doooh bē hapāh péh —nāng māh. ⁵⁰ —

Doooh bē h'yy genā bā? Taw'āāts hē ta ti sét né hē dajēp, sahōnh hē Judah buuj ranadejēp hyb n'aa —nāng mā Kajapas kyyh.

⁵¹ Ta daaj hē tahajaa do hyb n'aa nado ta tii d' tabaher'oot. P'op Hagā Do tób n'aa yt hā moo heb'oooh do sa wahē n'aa heh'āāt do tado hyb n'aa, P'op Hagā Do banoo ta hā ti tabaher'oot hyb n'aa, ta pooj jé Jesus ky n'aa hā. Jesus dajēp da Judah buuj sa hyb n'aa tahananāng pé m' tii d' taheer'oot doo.

⁵² Tadajēp Judah buuj sa hyb n'aa had'yyt nado. Tata dāk séd hā da na-āāj hē sahōnh hē P'op Hagā Do taah hedoo do jé pad'yyt hē habong doo.

⁵³ Ti jawén paa bā kā m', Kajapas her'oot jawén paa bā kā m', Judah buuj wahē n'aa rabaher'ood kán nyy da da Jesus radaj'ēēp.

⁵⁴ Ti hyb n'aa, dooh Jesus awād wät bā sahōnh hē mahang kā. Ti hyb n'aa ahōm kán mā ta ma matēg sa sii kā panang Eparajīm hād nāng do tabanāng hēnh, tabanawāng do nab'yy hēnh kā. T'ī hēnh rabaym dō.

⁵⁵ Tabedaa dāk bā Pas-kowa hād nāng do Judah buuj rataheb'ēēs doo, hajōk hah'ūūm mā Jerusarēnh hēnh, t'ī hēnh ratab'ēēs hyb n'aa. Pas-kowa pooj jé rabahōm, sa h'yyb rabenām hyb n'aa P'op Hagā Do matym gó, baad ratab'ēēs hyb n'aa. ⁵⁶ Jesus mā resoos P'op Hagā Do tób n'aa yt hā rabab'ēēh bā. Hahy'y d' mā sa kyyh:

—Nyy da bē hā? Ana g'eeh da Pas-kowa er tab'ēēs bā? —näk māh.

⁵⁷ Tii da rawén edoo, P'op Hagā Do tób n'aa yt hā moo heb'oooh do sa wahē n'aa, Parisēw sa daheeh ramejūū do hyb n'aa ramaher'oot hyb n'aa Jesus rahapēē bā. Rakarēn paawā ramaher'oot ramaso dāk hyb n'aa.

12

Buu benyng do Marija ah'ook do Jesus tsyym hā panyyg n'aa hahy'yh

¹ Ji moo oow see pé ta āh Pas-kowa hād nāng do pooj jé, Jesus matēh kán panang Betanija hād nāng doo hēnh, Rasaro taganyy wät do panang bā. ² Takajaa bā kā m', Jesus najiis ramoo bok Jesus raweh'ēēh do tā n'aa. Maah-Ta manaa ti hat'oonh do sa waa, sa tā. Rasaro asooh sa mahang. ³ Ti m' Marija

† 11:55 Tii da P'op Hagā Do ky n'aa jaw'yyk do mejūū paah.

* 12:3 Riit gó ji ety bā, ta baa bā tagadāk.

bado dāk buu benyym do hood. Hād eh ta hood.* Tak'ēp ky n'aa gebah, heh'āāt, joom nah-do hād nāng do s'ēeb ti buu benyym doo. Ti m' tabahah'ook Jesus tsyym hā. Ti m' tatsyym hawug hōm ta sēen me. Jé pad'yyt hē dāg tób yt hā buu benyym do buu bewād dāk.

⁴ Ti m' Judas Ikarijot hād nāng doo, Jesus ma matēg seeh, ta jawén Jesus tahaēēg dāk doo, ky hadoo:

⁵—Hēd n'aa buu benyym do takanes'ēēm? 300 moweed k'āats tēg hawak paawā ta sām. Ta sām ji an'oo paawā kas'oot do sa hā — nāng mā Judas kyyh.

⁶ Kas'oot do taw'yyd mehīn do hyb n'aa nado ta tii da tawén her'oot. Baretsēg tii. Jesus sa dajēer hagā n'aa Judas. Tahes'ook mā ta gó radahep'ēē doo.

⁷ Ti m' Jesus ky hadoo ta hā:

—Na magēd ti ŷyñh. ŷ radakā jēng noo gó buu benāw n'aa tii d' tabad'oo. ⁸ Kas'oot do aboo had'yyt hē bē mahang. ŷ ti hŷyñh, dooh bē mahang ŷ awād wād bā had'yyt hē —nāng mā Jesus Judas hā.

⁹ Ti nuuj jé m' hajōk Judah buuj raky n'aa napēē dāk Betanija bā Jesus bawād dāk doo. Ti m' rabana kån Jesus rabaheg'āās hyb n'aa. Rasaro, dajēp do paah, Jesus ganyy wāt do rabaheg'āās hyb n'aa na-āāj né hē. ¹⁰⁻¹¹ Rasaro hyb n'aa hajōk Judah buuj rahyb n'aa eréd hōm sa wahē n'aa. Jesus hā m' rah'yy kae padāg kån. Ti hyb n'aa P'op Hagā Do tób n'aa yt hā moo heb'oooh do sa wahē n'aa Rasaro sii hē rakarēn radaj'ēēp.

Baad Jesus ragadoo Jerusarēnh bā panyygn'aa hahŷyñh

¹² Ti m', jati pé hajōk doo, Pas-kowa hyb n'aa Jerusarēnh hēnh han'aa doo, Jesus raky n'aa napāh hana do Jerusarēnh hēnh. Ta hōō bā tabawād dāk. ¹³ Madyyk g'aad hadoo do rakekyyt māh, an'yyh mā panang bā naa, Jesus ragadoo hyb n'aa. Ti m' raky hadoo, tak'ēp sa kyyh:

—P'op Hagā Do āā j'aa etsē! —nāk māh. —Ky n'aa kedēng tii, Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do kyy gó hana doo!† —nāk māh. —Ky n'aa kedēng, Isaraéw buuj sa wahē n'aa! —nāk mā sa kyyh.

¹⁴ Ti m' jumeto t'aah jó Jesus baso kån. Tii d' né paa ta ky n'aa, P'op Hagā Do kyy kerih doo. Hahŷyñh da takerih:

¹⁵ “Bē eŷym manā Sijōn† buuj. Bē hegāā! Bē wahē n'aa ti awāt da. Jumeto t'aah jó tabana.”§

† 12:13 Saaw-Mo 118.25-26 † 12:15 Jerusarēnh panang ti Sijōn . Isaraéw buuj na-āāj hē kā ramaneēēg kån Sijōn .

§ 12:15 Sakarija 9.9 ** 12:24 Ta ky n'aa hā né hē Jesus her'oot ta tii. Jesus né hē tiriig ag hadoo. Jesus nadajēb bā paawā, dooh takahūūm boo tii bā ta hā h'yy ka'eeh doo, tahanāng pé tii.

¹⁶ Pooj jé dó, dooh Jesus ma matēg rah'yy genā nā bā ta ti P'op Hagā Do kyy kerih doo. Jesus hā kamētā wāt ti noo gó. Ta jawén, Jesus dajēp, Jesus ganā wāt, Jesus basēēk do jawén paa bā kā, rahyb n'aa es'ee dāg kån ta ti ta ky n'aa kerih doo, ta hā kamētēēh doo.

¹⁷ Ti m' hajōk do wób, hap'ēēh do Rasaro Jesus ganyy wāt doo, rahe'oot mā ta wób sa hā. ¹⁸ Ti hyb n'aa kā m', ta ti Jesus pahuunh do raky n'aa napāh do hyb n'aa, hajōk an'yyh panang bā naa Jesus ragadoo hyb n'aa. ¹⁹ Ti m' Pariséw raky n'aa jōg bong sa da hadoo do hā. Hahŷyñh d' mā sa kyyh:

—Bē hegāā! Dooh āā haja bā hahŷyñh. Sahōnh hē ta wē rabahōm kån —nāk mā sa kyyh.

Gereg buuj wób rakarēn do raheg'āās Jesus panyygn'aa hahŷyñh

²⁰ Ti m' Pas-kowa noo gó, P'op Hagā Do rahyb n'aa jew'yyk hyb n'aa han'aa do sa mahang ti abong mā Gereg buuj wób. ²¹ Pirip wē rabana. Betsaj-Da panang bā, Garirep hāj n'aa bā naa ti Pirip. Ti m' raky hadoo:

—Hyb n'aa jawyk doo, —nāk māh —āā karēn Jesus āā bahegāā paawā —nāk māh.

²² Ti m' Pirip ahōm Ān-Derēh wē, tamar'oot hyb n'aa. Ti m' Ān-Derēh bahadaa hōm Pirip. Jesus wē rabahōm ramaher'oot hyb n'aa Gereg buuj rakarēn doo. ²³ Ti m' Jesus ky hadoo sa hā:

—Kaja dāk hŷyñh kā ŷyñh, Aj'yy Hadoo Do Hŷyñh Pong Jé Hana Do dajēp doo, baad ŷ P'op Hagā Do wén weh'ēēh da —nāng māh. ²⁴ —Né hup ŷ né hē hahŷyñh her'oot doo: Tiriig ag k'āats gó takanajāg bā, k'āats gó ta bóg nadajēb bā, ta mab hē, sét hē had'yyt hē tabaym ti ta ag. Ta bóg dajēb bā, papuuj ganyyñh bā, tii bā hajōng ta ag ganā kån ta hanaa** —nāng māh. ²⁵ —Jé badāk hahŷyñh hā ji hawāt do hā tak'ēp kamahān doo, dooh da tanu dēē bā P'op Hagā Do wē. Badāk hahŷyñh hā ji hawāt do hā kamanahān doo, edēb had'yyt da P'op Hagā Do pa. ²⁶ Jé karēn pé wē ŷ moo wāt péh, taw'āats hē hēp ŷ hata had'yyt hē. ŷ bawāt bā tabawād had'yyt hē da wē ŷ moo wāt doo. Ee weh'ēēh da tii —nāng māh.

²⁷ Ti m' taky hadoo ēnh:

—Hŷyñh kā, taw'āats hē nado hēp ŷyñh. Nyy da da kēh ŷyñh P'op Hagā Do hā? “Ee, ŷ medēēb nesaa do ŷ ahob mahānh, ŷ dajēb mahānh”, nāng g'ee d' ŷyñh? Dooh. ŷ dajēp hyb n'aa né hē ŷ bahyng —nāng mā Jesus.

²⁸ Ti m' Jesus ky hadoo P'op Hagā Do hā:

—Ee, mametā baad had'op do ōm, tak'ēp kabaj'aa do sahōnh hā —nāng mā Jesus kyyh.

Ti m', h̄y pong jé naa tamaa ena kyyh. Hah̄y da m' ta kyyh:

—Ÿ metā wāt. P'aa hēnh da ŷ metēeh ēnh —nāng mäh.

²⁹ Darung mā hajōk do tii bā hab'ēeh do sa hā.

—Āās ti her'oot ta sii —nāk mā ta wób sa kyyh.

³⁰ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Hēp ŷ n'aa nado ti kyy ber'oot. Bē hyb n'aa ti taber'oot, bē ky daheeh hyb n'aa —nāng mā Jesus.

³¹ Ti m' taky hadoo ēnh:

—H̄y ká kajaa dāk P'op Hagā Do ky n'aa etyy do badāk hah̄y hā habong do ta hā h'yy kana'eeh doo. Da hē ká Nesaa Do Yb, badāk hah̄y hā habong do hā mejūū do kahabēē hōm kán. ³² Ÿy ká, p'op kajatsék do hā, b'aa hā, ŷ radahēē dāk bā, ŷ naēēnh da wē ŷy sahōnh hē badāk hah̄y hā habong doo —nāng mā Jesus.

³³ Ta tii d' tawén her'oot, tametēeh hyb n'aa nyy da tadajēp.

³⁴ Ti m' hajōk do raky hadoo:

—Āā ky n'aa napāh P'op Hagā Do kyy kerih doo. Kristo hād nāng doo, P'op Hagā Do H'yyb Dāng Doo, awād had'yyt hē m', dooh tadajēb bā takerih doo gó taher'ood bā. Hēd n'aa Aj'yy Hadoo Do H̄y Pong Jé Hana Do p'op radahāng, mabanāng? —nāk mā sa kyyh.

³⁵ Ti m' panyyg ky n'aa gó Jesus baher'oot sa hā:

—Kana hēn doo nā ta bag bawāt nā bē mahang.†† Taw'āāts hē bē babok tabawak nā bā, badajung do‡‡ adēē pooj jé bē hā. Ta tii d' ŷ wén her'oot bē hā, tabadajuu gó hawāt doo, dooh tabahapēē bā do hyb n'aa n'yy hēnh tahahōm. ³⁶ Bē mahang ta bag bawāt nā bā, taw'āāts hē bē h'yy ka'eeh ta hā tabahajaa nā bā, ta bag taah§§ bē bahadoo hyb n'aa —nāng mā Jesus hajōk do sa hā.

Ta ti taher'oot do jawén paa bā kā m', Jesus bahōm kán hajōk do sa mahānh. Ta m'aa hēnh mā tabawād dāk, ta ma matēg ta sii.

Hēd n'aa Jesus hā rah'yy kana'eeh do panyyg n'aa hah̄y

³⁷ Hajōng ta metēē n'aa Jesus pehuuj né paawā sa matym gó, ta wób dooh rah'yy kae

padäg bā ta hā. ³⁸ Rawén h'yy kana'eeh, Isajas, P'op Hagā Do ky n'aa rod makū her'oot do paa kametēeh hyb n'aa. Hah̄y da Isajas baher'oot paa P'op Hagā Do H'yyb Dāng Do kyyh:

“Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Doo, dooh raky dahé bā ēr her'oot doo. Dooh rah'yy genā bā Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk do hejój sa hā kametēeh doo.”***

³⁹ Rawén nahajaa rah'yy ka'eeh, hah̄y da Isajas erii wāt do paa hyb n'aa P'op Hagā Do kyyh:

⁴⁰ “P'op Hagā Do gatsēē dāk sa matym, rana-hapāh hyb n'aa.

P'op Hagā Do gatsēē dāk sa h'yyb tym, rah'yy kanadaw'uuh hyb n'aa, rah'yy kawanareem hyb n'aa. Rah'yy kadawuung bā paawā hā ŷy, rah'yy kawereem bā paawā, ŷ h'yyb wareem paawā, baad rababok hyb n'aa ká.”†††

⁴¹ Ta tii da Isajas wén her'oot paah, Jesus hejój, Jesus bag tak'ēp gabarēeh do tabahapāh do hyb n'aa dawēē naa. Ti m' ta ky n'aa né m' ti taher'oot, Isajas hā.

⁴² Dooh né paawā hajōk do raky dahé bā, hajōk Judah buuj wahé n'aa sii hē rah'yy kae padäg kán Jesus hā. Dooh raher'ood bā Jesus hā rah'yy ka'eeh doo, Pariséw rajēŷym do hyb n'aa. Rahabēē nyyh ti bā sa h'yyb, tób P'op Hagā Do panyyg rayd naherit doo bā naa. Sa h'yyb gó ub rah'yy ka'eeh. ⁴³ Sa hā baad ub sa da hadoo rawehēē bā sa hā. Dooh denaa hē ragenaag bā P'op Hagā Do ji taweh'ēeh do hā.†††

⁴⁴ Ti m' Jesus ky hadoo, tak'ēp ta kyyh:

—Jé hā ŷ h'yy ka'eeh doo, hā ŷ had'yyt nado tah'yy ka'eeh. Hā ŷ mejūū do hā né hē tah'yy ka'eeh tii. ⁴⁵ Ÿ hapāh doo, hā ŷ mejūū do na-āāj né hē tahapāh. ⁴⁶ H̄y pong jé naa ŷ bahyng, badāk hah̄y hā habong do sa h'yyb bag ŷ bahadoo hyb n'aa, sahōnh hē hā ŷ h'yy ka'eeh do badagyp doo gó ranaym hyb n'aa. ⁴⁷ Dooh ŷ tado bā hā ŷ ky nadah'eeh do ky n'aa etyy doo. Ÿ wén hyng babā, nesaa do ŷ ky n'aa etyy do jawén nado badāk hah̄y hā habong do sa hā. Ÿ wén hyng ŷ bed'ēep hyb n'aa nesaa do mahānh. ⁴⁸ Ti anāng né hē ŷ ty n'aa ges'yyk doo, ŷ her'oot do ganadoo do sa ky n'aa etyy n'aa. Kēh ŷy, sa hā ŷ her'ood wāt do né hē ti sa ky n'aa etyy n'aa. Kēh ŷy,

†† 12:35 Ta daaj hē, ta ky n'aa né hē ti taher'oot. Jesus né hē ti ji bag hadoo. ‡‡ 12:35 Tabadajung doo, Nesaa Do Yb hejój ji tamasoo doo. Jesus, sa bag hadoo, edaa dāk ti noo gó takado hōm, P'op Hagā Do wē tamatēeh. Jesus hā rah'yy kanae bā, Nesaa Do Yb moo gó rababok tii bā. Tabadajuu gó ji bawāt do hadoo tii. §§ 12:36 Jesus né hē ti ta bag hadoo. Ta hā h'yy ka'eeh doo, ta karapee, ta bag taah. ***

12:38 Isajas 53.1 ††† 12:40 Isajas 6.10 †††† 12:43 Ti hyb n'aa rajēén Jesus hā rah'yy ka'eeh doo, ta wób rakawanajāān hyb n'aa sa wē.

sa hā y her'ood wāt do paa ky n'aa etyy sa hā, P'op Hagā Do banoo noo gó sahōnh hā ta sām. ⁴⁹ Ta ti y ma metēek doo, kēh y gabuuj nado. Ee, y mejö hyng doo, ti né hē hanoo hā yŷ, y tamejūū y her'oot doo. Ti hyb n'aa, “sa ky n'aa etyy n'aa dāg, y her'ood wāt doo”, y wén nāng. ⁵⁰ Y hapāh né hē hahŷyŷ: Ee kyyh ji ted'ēep, ji bawād had'yyt hē hyb n'aa. Ti hyb n'aa y tamejūū do y her'oot do pan'aa, ti né hē y her'ood had'yyt hē.

13

Ta ma matēg sa tsyym Jesus hets'yyt do panyyg n'aa hahŷyŷ

¹ Ti m' sēt wād Pas-kowa ratab'ēes do āh. Jesus hapāh ta h'yyb gó, kaja dāk ti noo gó taberéd dāk hyb n'aa badāk hahŷyŷ, ta Yb wē tabasēek hyb n'aa kā. Jesus kamahān bong né paa ta ma matēg badāk hahŷyŷ hā ta sii habok doo. Ta tii d' né kā m' tametēeh sa hā tak'ēp takamahān doo.

² Atsēm mā Pas-kowa tā n'aa rabawēh. Dijab h'yyb tatug dāk mā Simaw t'aah, Judas lkarijot, Jesus tabahaēēnh hyb n'aa. ³ Jesus hā ta Yb an'oo dāk sahōnh hē ta hejooj, Jesus hapāh. P'op Hagā Do hā tabana, p'aa hēnh tamatēēh ta wē Jesus hapāh na-āājhē. ⁴ Ti m' Jesus has'ēēg gēēt, tado nyih ta saroor j'ooj hadāk doo. Tawaho dāk mā ta baa bā pāān ji kamehewuuk doo. ⁵ Ti m' naēng tagedu jat ta hood gó, ti m' ta ma matēg sa tsyym tahetsyyd kán. Ti m' tabawug hōm ta hā hadāk doo me.

⁶ Simaw Peed wē takajaa bā kā m', Peed ky hadoo:

—Hyb N'aa Jawyk Doo, —nāng mäh —
tsym y sii hē mabahets'yyt? —nāng mäh.

⁷ Ti m' Jesus ky hadoo ta hā:

—Doo mah'yy ganyy nā bā hahŷ y moo wāt doo. Ta jawēn da mabahapāh —nāng mäh.

⁸ Ti m' Peed ky hadoo:

—Doo. Tabad'op hē tsym y mahetsyyd* —nāng mäh.

Ti m' Jesus ky hadoo ta hā:

—A tsyym y nahetsyyd bā, dooh hēp y hata mado wād da —nāng mā Jesus ta hā.

⁹ Ti m' Simaw Peed ky hado kán:

—Tii d' madoo bā, y karēn paawā sahōnh hē y mabahets'yyt! —nāng mā Peed kyyh.

¹⁰ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Hehob wāt doo, baad dāg ta hā sahōnh hē. Jāām né hē ta tsyym tahets'yyt nā. Baad dāg bē hā. Jāām né hē sēt hē bē see baad nadoo —nāng mā Jesus.

¹¹ Jesus hapāh mā ta hā haēēnh doo. Ti hyb n'aa, “Doo sahōnh hē baad tado bā”, tawén nāng.

¹² Jesus bahaja dāk bā sa tsyym tahets'yyt doo, p'aa hēnh tadamāk ta saroor j'ooj hadāk doo, ahyy sooh p'aa hēnh, ti m' taky hadoo:

—Bē hapāh nyy d' tahanāng pé ta ti y moo wāt do bē hā? —nāng mäh. ¹³ —Y bē maneēēnh “Ma matēg”, “Hyb N'aa Jawyk Doo”, nāk bēēh. Baad né ti bē kyyh. Ti né hē yŷh. ¹⁴ Yŷh, Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Doo, bē ma matēg né paawā, bē tsyym y hetsyyd wāt. Ti hyb n'aa taw'āāts hē bē na-āāh hē da bē hetsyyd bē h'yy kanatēē tsyym. ¹⁵ Taw'āāts hē y metā wāt doo da da bē bad'oo.† ¹⁶ Né hup y né hē hahŷ y her'oot doo: Doo sa karom sa kariw n'aa bahānh tanu gadāg bā. Doo sa panāg sa hā mejūū do sa bahānh tado bā.† ¹⁷ Bē hapēē dāg kán ta tii. Ti hyb n'aa P'op Hagā Do bē taky n'aa edēng da ta tii da bē moo hedo bā.

Ta majī moo gó rahaēēnh do ky n'aa Jesus her'oot do panyyg n'aa hahŷyŷ

¹⁸ Ti m' Jesus ky hadoo ēnh:

—Doo sahōnh hē bē ky n'aa had'yyt tado bā ta ti y her'ood wāt doo. Y hapāh ta ti sahōnh hē y asēēw dāk doo. Hahŷyŷ da P'op Hagā Do kyy kerih do y asēēw hōm do see ky n'aa: “Si y hawa do y tahyb n'aa wareem dāk.”§ Kametā kán ta ti kerih doo gó ta ky n'aa kā. ¹⁹ Ta pooj jé ta ti bē y maher'oot, kametēēh do pooj jé, takametā dāg bā, y né hē Hawād Had'yyt Do bē ky daheeh hyb n'aa. ²⁰ Jé y mejūū do gadoo doo, y na-āāj né hē tagadoo. Y gadoo doo, hā y mejūū do tagadoo. Né hup y né hē ta ti y her'oot doo —nāng mäh.

²¹ Jesus bahajaa bā kā m' ta ti ta her'oot doo, baad nado wāt ta h'yyb. Ti m' baad taba her'oot sa hā:

—Bē see y tahaēēnh da majī moo gó. Né hup y né hē ta ti y her'oot doo —nāng mā Jesus sa hā.

²² Ti m' sa daaj hē ta ma matēg raky kakā bong. Doo rahapēē bā jaa ky n'aa ta ti ta her'oot doo. ²³ Sa kanatēē, Jesus tak'ēp kamahān do asooh p'eets hē Jesus pa.*** ²⁴ Ti m' ta moo me Simaw Peed hād nāng do beheet, p'eets hē hasooh do hā tabeanh hyb n'aa ta hā jaa ti tahedoo doo. Ti m' taky hadoo ta hā:

—Mameaaj ta hā jaa péh —nāng mā Peed kyyh.

* **13:8** Peed wén ganadoo paawā, ji karom moo heb'oooh do mo n'aa me Jesus bad'oo sa hā. Hyb n'aa jawyk Jesus, Peed matym gó. † **13:15** Ji da hadoo do ji masa, tahanāng pé tii. Doo ji daaj hē ji kawehēē bā. Doo hahŷyŷ da ji kyyh: “Doo ta ti y moo wād bā. Ta karom nado yŷh.” Doo tii da ji kyyh. Ji da hadoo do ji masa sahōnh hā. ‡ **13:16** Doo Jesus bahānh rado bā, tahanāng pé tii. § **13:18** Saaw-Mo 41.9 *** **13:23** Jowāw tii.

²⁵ Ta ti Peed mejūū doo, p'eets hē takatahā dāk ta hā, tabeaanh hyb n'aa. Ti m' tabeaanh:

—Jaa tii, Hyb N'aa Jawyk Doo? —nāng mäh.

²⁶ Ti m' Jesus ky hadoo ta hā:

—Hahy pāw y heh'oos do y hanoo doo. Ti né kā —nāng mā Jesus.††

Ti m' tabehoots kān, tan'oo kān Judas Ikar-ijot hā, Simaw t'aah hā kā.†† ²⁷ Judas gado dāg sii hē m', Nesaa Do Yb bajēē suun ta h'yib tym gó.

Ti m' Judas hā Jesus ky hadoo:

—Nayyw hē mamoo wād mamoo wāt doo kā —nāng mā Jesus kyyh ta hā.

²⁸ Tii bā hat'oonh doo, dooh m' rah'yy genā bā tii d' Jesus bedoo do Judas hā. ²⁹ Sa dajēēr wē nāng do ta ti Judas. Ti hyb n'aa Jesus mejō hōm Pas-kowa waa n'aa hata hetsēē, red'oo mäh. Kasuud is do sa hā dajēēr tanoo, ta wób red'oo mäh. ³⁰ Ti m', pāw tagadoo do jawén paa bā, Judas bahōm kān. Badajuu dāk.

Papuu ky n'aa jawyk do ky n'aa hahȳȳh

³¹ Judas banyyh do jawén paa bā kā Jesus ky hadoo ta wób sa hā:

—Kametā dāg kān hyȳ kā Aj'yy Hadoo Do Hyy Pong jé Hana Do tak'ēp hadoo do ta kabaj'aa doo, tak'ēp raweh'ēeh doo. P'op Hagā Do tak'ēp ta kabaj'aa doo, raweh'ēeh doo, kametā dāk Aj'yy Hadoo Do Hyy Pong jé Hana Do hyb n'aa. ³² P'op Hagā Do tak'ēp ta kabaj'aa doo, raweh'ēeh doo, ta hyb n'aa kametā dāg bā, Aj'yy Hadoo Do Hyy Pong jé Hana Do tak'ēp ta kabaj'aa doo, raweh'ēeh doo, kametā dāk da P'op Hagā Do an'oo bā. Nayyw hē y P'op Hagā Do weh'ēeh.

³³ Ti m' taky hadoo ēnh:

—Tah haa hedoo doo, dooh tabadawēd wād bā bē mahang y bawāt doo. Bē esóts né paawā da ȳȳh, dooh bē haja nā bā bē ahōm bā y hawāt hēnh. Tii d' né hē ti y her'oot do paa Judah buuj sa wahē n'aa hā —nāng mäh.

³⁴ Papuu ky n'aa jawyk do bē hā y mejūū: Taw'āats hē bē kamahān ta wób. Taw'āats hē bē y kamahān doo da bē kamahān ta wób. ³⁵ Ta wób bē kamahān do hā, ma matēg ȳȳ bēeh, tii hā da sahōnh hē rabahapāh —nāng mäh.

³⁶ Ti m' Simaw Peed ky hadoo ta hā:

—N'yy hēnh mabahōm, Hyb N'aa Jawyk Doo? —nāng mäh.

Ti m' Jesus ky hadoo:

—Dooch tahaja nā bā y hahōm hēnh mahōm bā nag'aap hē. Ta jawén da, jawén y mabana kān —nāng mā Jesus Peed hā.

³⁷ Ti m' Peed ky hadoo:

—Hyb N'aa Jawyk Doo, —nāng mäh —hēd n'aa tanahajaa nayyw hē y ahōm bā a sii? —nāng mäh. —Ȳ radajēeb bā a hyb n'aa, na madajēeb its ȳȳh. A hyb n'aa né hē y kan'oo dāk —nāng mā Peed.

³⁸ —Ōm dajēp né da hēp y n'aa? —nāng mā Jesus. —Karaak bahȳȳh do pooj jé, tama-woob nuu me da y maky n'aa jején da. Né hup y né hē ta ti y her'oot doo —nāng mā Jesus kyyh Peed hā.

14

Ta ma matēg Jesus h'yib en'yym do pa-nyyg n'aa hahȳȳh

¹ Ti m' sahōnh hē ta ma matēg sa hā Jesus ky hadoo:

—Bē hyb n'aa tón manāh. Taw'āats hē bē h'yy kae had'yyt hē P'op Hagā Do hā. Hā y na-āā hē taw'āats hē bē h'yy kae had'yyt hē. ² Hyy pong jé, Ee tób bā, tabawāt bā, ti anāng hajōng bē baym doo. T'ii hēnh y basēēk bē pooj jé, y benām hyb n'aa bē baym do hood. Tii d' tanado bā paawā y her'oot paawā bē hā. ³ Y basēēk bē tyw n'aa y benām hyb n'aa. Tii bā y matēeh da bē y mahūūm hyb n'aa wē ȳȳ, y bawāt bā bē babok hyb n'aa na-āā hē. ⁴ Bē hapāh né hē ta tyw n'aa y mahōm doo —nāng mā Jesus kyyh.

⁵ Ti m' Toméh ky hadoo ta hā:

—Hyb N'aa Jawyk Doo, —nāng mäh —dooch āā hapēē bā n'yy hēnh mabahōm. Ti hyb n'aa nyy da āā bahapāh ta ti ta tyw n'aa? —nāng mā Toméh kyyh.

⁶ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Ȳ né hē ta tyw n'aa, y né hē ta hub her'oot doo, y né hē hanoo hedēb had'yyt do P'op Hagā Do pa. Jāām né hē hēp y n'aa Ee wē ji nu dāng. ⁷ Baad ub y bē mepēē bā, bē mepāh na-āā hē Ee. Sét né hē āāh. Hyȳ kā bē mepēē dāk, bē ty gepēē dāk na-āā hē Ee —nāng mā Jesus sa hā.

⁸ Ti m' Pirip ky hadoo:

—Mametā āā hā a Yb. Jāām né ti āā karēn, Hyb N'aa Jawyk Doo —nāng mā Pirip.

⁹ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Bāp peej né paawā y bawād dāk bē sii, dooh y mamepēē nā bā, Pirip? —nāng mäh. —Tahapēē dāk do ȳȳ, Ee na-āā hē tahapēē dāk. H'ēed hyb n'aa ti mabedoo, “Mametā āā hā a Yb”, mabanāng? ¹⁰ Dooch maky dahé bā? Ee h'yyb gó y bawāt, hēp ȳȳ gó Ee bawāt. Bē hā y her'oot wāt doo, kēh y gabuu had'yyt nado tii. Ee kyyh né hē tii. Y moo wāt doo, Ee, hēp ȳȳ gó had'yyt hawāt doo, ti né hē moo wāt tii. ¹¹ Taw'āats hē bē ky daheeh, Ee h'yyb gó y bawāt, hēp ȳȳ gó Ee bawāt, y hanāng doo. Bē ky nadahé nā bā, taw'āats hē bē ky daheeh y pehuunh do hyb n'aa.

†† 13:26 Kaja hē apāh Jesus her'oot ta ti Jowāw hā. Ta wób apāh dooh ramaa napēē bā Jowāw hā Jesus her'oot doo, ti hyb n'aa dooh rah'yy genā bā Jesus bedoo do Judas hā. †† 13:26 Simaw see ti Judas Ikarijot yb. Simaw Peed nado.

¹² Né hup ŷ né hē hahŷ ŷ her'oot doo: Hā ŷ h'yy ka'eeh do tamoo wāt da ŷ moo wāt do paah. ŷ moo wāt do paa bahānh da tamoo wāt tii kā, Ee wē ŷ basēēk do hyb n'aa kā.*
¹³ Sahōnh hē hāt ŷŷ gó bē etsēē do ŷ moo wāt da bē hā, ŷ moo wāt do hā Ee kawehēē dāk hyb n'aa. ¹⁴ Sahōnh hē hāt ŷŷ gó hā ŷ bē ets'ēē bā, ŷ ky daheeh né hē, ŷ anoo né hē.

P'op Hagä Do Sahee Jesus ky n'aa enooh do panyyg n'aa hahŷŷh

¹⁵ Ti m' Jesus ky hadoo ēnh:

—ŷ bē kamahān bā, bē ky daheeh da ŷ mejūū doo —nāng mäh. ¹⁶⁻¹⁷ —Ee hā ŷ etsēē da, tii bā da bē hā taban'oo kān bē masa n'aa seeh, bē sii tabawād had'yyt hyb n'aa. P'op Hagä Do Sahee, baad hadoo do ky n'aa metēēh do né tii. Badāk hahŷŷ hā habong do P'op Hagä Do hā h'yy kana'eeh do dooh rahaja bā ragado bā ta Sahee, ranahapāh do hyb n'aa, ramaa nanapāh do hyb n'aa na-āāj hē. Bē ti bē mepāh, bē sii tabawāt do hyb n'aa, ta jawén kā bē h'yyb gó tabajēē suun kān. ¹⁸ Dooh bē ŷ eréd bā. Dooh da kabarii boo bē do bā. P'aa hēnh da ŷ bana bē wē,†
¹⁹ Dooh tabadawēd nā bā, tii bā badāk hahŷŷ hā dawēē P'op Hagä Do mahānh habong do dooh ŷ rahapēē wād bā. Bē hapāh da ŷ tii. ŷ awād had'yyt do hyb n'aa, bē na-āāj hē bē aboo had'yyt hē da. ²⁰ ŷ ganā wāt noo gó, Sahē ŷŷŷ mejūū noo gó, tii bā da bē bahapāh Ee h'yyb gó ŷ bawāt. Hēp ŷŷ gó bē babok, bē h'yyb gó ŷ bawāt bē bahapāh na-āāj né hē ti noo gó. Séd ēr h'yyb hedoo. ²¹ Kēh ŷ gadoo doo, ky daheeh doo, ti né hē ta ti hā ŷ kamahān doo. Hā ŷ kamahān doo, Ee kamahān da. ŷ na-āāj hē ŷ kamahān tii. Ta hā ŷ banoo, tah'yy gahoot hyb n'aa hā ŷŷ.

²² Ti m' Judas see (Ikarijot nadoo doo), ky hadoo ta hā:

—Hyb N'aa Jawyk Doo, —nāng mäh — h'ēēd hyb n'aa āā hā had'yyt hē mabanoo a hā ji h'yy ganāng doo, ta wób sa hā dooh? — nāng mā Judas see kyyh.

²³ Ti m' Jesus ky hadoo ta hā:

—Hā ŷ kamahān do ky daheeh né hē ŷ ma metēēk doo. Ee kamahān ti ta tii. Āā n'aa da ta wē. Ta h'yyb tym gó da āā babok. Jāām hē hā ŷ kamahān do hā ŷ banoo tah'yy ganāng hyb n'aa hā ŷŷ. ²⁴ Hā ŷ kamanahān doo, dooh taky dahē bā ŷ ma metēēk doo. Ti hyb n'aa, dooh sa hā ŷ an'oo bā hā ŷ rah'yy genāh hyb n'aa. Kēh ŷ nado ta ti bē maa newēē doo. Ee, hā ŷ mejūū do kyy né tii.

²⁵ Ti m' Jesus ky hadoo ēnh:

—Ta ti bē ŷ maher'ood wāt, babā bē sii ŷ bawāt nā bā. ²⁶ Bē masa n'aa, P'op Hagä Do Sahee, kēh ŷŷ gó Ee P'op Hagä Do mejūū doo, ti né da bē tama metēēk sahōnh hā. Sahōnh hē bē hā ŷ her'ood wāt do paah, bē hyb n'aa newēē tan'oo bā bē hā.

²⁷ H'yyb n'yyim do ŷ banoo bē hā. Bē wē da tabaym. ŷ anoo hēp ŷ nāw bē hā. Badāk hahŷŷ hā habong do P'op Hagä Do nahapāh do ranoo do nahado tii. Bē h'yy ketón manāh. Bē eŷŷm manāh —nāng mā Jesus kyyh.

²⁸ Ti m' taky hadoo ēnh:

—Bē maa napēē bok hahŷ bē hā ŷ her'ood wāt doo: “ŷ da ahōm, tii bā p'aa hēnh ŷ bana bē wē”, nāng ŷŷh. ŷ bē kamahān bā paawā, bē paawā tseb'ee Ee wē ŷ basēēk do hyb n'aa. ŷ hyb n'aa jawyk do bahānh Ee hyb n'aa jawyk. ²⁹ Ta pooj jé bē ŷ maher'ood wāt, tametēēh bā kā bē h'yy ka'eeh hyb n'aa hā ŷŷ. ³⁰ P'eets dāg Nesaa Do Yb, badāk hahŷŷ hā habong do P'op Hagä Do hā h'yy kana'eeh do hā mejūū doo. Ti hyb n'aa, dooh tabadawēd wād bā ŷ her'oot bē hā. Dooh Nesaa Do Yb haja bā hā ŷŷ. ³¹ Daj ŷŷ hē ŷ kan'oo dāk dajēb hā, sahōnh hē hā ŷ Ee mejūū do ŷ ky daheeh do hyb n'aa, Ee ŷ kamahān do hyb n'aa. Taw'āāts hē sahōnh hē dawēē P'op Hagä Do mahānh habong do rabahapāh ŷ ky daheeh Ee, ŷ kamahān Ee.

Ti m' Jesus ky hado kān:

—Hamāh, ēr ah'ūūm ta s'ee hēnh.

15

Jesus joom uwa hād nāng do hadoo do ky n'aa hahŷŷh

¹ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Joom uwa patuuh heh'āāt hadoo ŷŷh. Ee, uwa danāh, ta hā moo wāt doo. Uwa tyd hadoo hā ŷ h'yy ka'eeh doo. ² Uwa tyd, tyt ŷ hadoo do neaak do Ee gakyd hōm da. Uwa tyd, tyt ŷ heaak do baad taban'yyh. Ta poo gekyd hōm, baad tabeaak hyb n'aa ta bahānh kā. ³ Baad dāg bēēh. Tabenyyyw dāk bēēh, bē ŷ ma metēēk do hyb n'aa. ⁴ ŷ karēn séd hā bē h'yy kata dāg had'yyt hā ŷŷ, tii bā ŷ h'yy kata dāg had'yyt hē bē hā kā. Dooh uwa tyd haja bā ta m'aa hēnh teag bā. Taw'āāts hē ta patuuh hā tadāg had'yyt hē. Ti hadoo bē hā. Dooh bē haja bā joom heaak do bē hado bā, dooh bē haja bā P'op Hagä Do gen'aak do bē moo boo bā, hā ŷ bē h'yy kanata bā.

⁵ —ŷ né hē uwa patuuh hadoo. Tyt ŷ hadoo bēēh. Hā ŷ had'yyt h'yy kata dāk doo, ta hā ŷ h'yy kata dāk doo, ti ti ta ti baad

* **14:12** Ta yb wē Jesus basēēk do jawén paa bā, tamejō hyng P'op Hagä Do Sahee, ta hā h'yy ka'eeh do h'yyb tym gó tabawāt hyb n'aa. Jé pad'yyt hē rabaher'ood hōm kān Jesus ky n'aa. Ti hyb n'aa hajōk h'yy kae padāg kān Jesus hā, P'op Hagä Do Sahee an'oo bā. Ti hyb n'aa, ŷ moo wāt do paa bahānh da tamoo wāt tii kā, Jesus wén nāng. † **14:18** P'op Hagä Do Sahee gó Jesus bana sa wē p'aa hēnh, tahanāng pé m' tii.

heaak do hadoo. Ta tii d' ŷ wén her'oot, dooh bé daaj hē bé hajaa péh. Hā ŷ bé nayyw bá, dooh bé hajaa péh. ⁶ Hā ŷ h'yy kanata wāt doo, uwa tyd kaw'oong hōm, tsawyy béēh do hadoo da tii. Ti hedoo do rabataa, tēēg hōō gó radewāts toonh, tii bá tabahōō jēng. ⁷ Hā ŷ had'yyt hē bé h'yy kata dāg bá, ŷ ma met'ēēg wāt do bé h'yyb gó tayyw há, bé ky dahé bá, bé ky n'aa ets'ēē bé karēn do né hē, tii há bé gadoo né hē. ⁸ Baad bé beaak do hadoo do há Ee kaweh'ēēh. Bé eaak do hadoo do há bé kametēēh hēp ŷ hata hadoo béēh.*

⁹—Ee ŷ takamahān doo da bé ŷ kamahān. Taw'āāts hē ŷ kamahān do bé h'yyb gó tabawād had'yyt hē. Bé eréd manā tii há. ¹⁰ Bé há ŷ mejūū do bé ky dahé bá, ŷ kamahān do awād had'yyt da bé h'yyb tym gó. Dooh bé eréd bá tii há. Bé gado had'yyt hē tii há bé ŷ kamahān doo. Taw'āāts hē ŷ bad'oo doo da bé bad'oo: Hā ŷ Ee mejūū do ŷ ky daheeh. Ti hyb n'aa Ee kamahān do awād had'yyt hē hēp ŷ tym gó. Ti hyb n'aa, dooh ŷ eréd bá takamahān do há. ¹¹ Ta ti bé há ŷ her'ood wāt, ŷ tsebē doo da bé tsebē hyb n'aa, baad bé tsebē had'yyt hē hyb n'aa. ¹² Hahŷ ti ŷ mejūū doo: Bé kamahān bé da hadoo doo, bé ŷ kamahān doo da. ¹³ Jāām né hē tak'ēp kamahān doo, jé ta najjis sa hyb n'aa dajēp doo, ŷ bad'oo doo da. ¹⁴ Najis haa né hē béēh, ŷ mejūū do bé ky dahé bá. ¹⁵ Dooh “karom ŷŷ” ŷ maneēēj wād béēh. Dooh sa karom rahapēē bá sa kariw n'aa h'yyb. “Najis haa” bé ŷ wén maneēēh, sahōnh hē há ŷ Ee maher'oot do ŷ tabēj dāk do hyb n'aa bé há. ¹⁶ Bé nado ti ŷ hasēēw wāt doo. ŷ ti hasēēw bong béēh. Bé ŷ wén sēēw hōm, ŷ mejūū joom heaak do hadoo bé bahadoo hyb n'aa. Joom ag kanarejāā do hadoo ti ŷ karēn bé há.† Tii bá da sahōnh hē hāt ŷŷ gó bé ky n'aa etsēē doo, Ee anoo da bé há. ¹⁷ Bé ŷ mejūū bé kamahān bé da hadoo doo.

¹⁸ Ti m' Jesus ky hadoo ēnh:

—Badāk hahŷŷ há habong do P'op Hagā Do há h'yy kana'eeh do bé wē rakamajē bá, bé hyb n'aa es'ee, pooj jé há ŷ rakamajē bong. ¹⁹ Badāk hahŷŷ há habong do P'op Hagā Do há h'yy kana'eeh do wób bé ado bá paawā, bé paawā rakamahān, sa da hadoo do rakamahān doo da. Dooh sa wób bé ado boo bá. Bé ŷ asēēw hōm sa mahānh. Ti hyb n'aa bé há rakamajīī. ²⁰ Bé hyb n'aa es'ee bé há ŷ her'oot do paah. Dooh sa karom ta kariw n'aa bahānh tanu gadāg bá, nāng paa ŷ bé há. Ta wób ŷ rano n'aa masoo paah. Bé na-āāj né da rano n'aa masoo né da. Ta

wób, kēh ŷ raky dahé wāt paah. Bé na-āāj da raky daheeh. ²¹ Hēp ŷ n'aa da bé rano n'aa masoo, há ŷ mejō hyng do ranahapāh do hyb n'aa. ²² ŷ nahyy bá paawā, sa há ŷ naher'ood bá paawā, dooh P'op Hagā Do ky n'aa ety bá sa há nesaa do sa mo haj'aa hyb n'aa. Hŷŷ kā, ŷ ahyw wāt do hyb n'aa, panyyg hanām do ŷ maher'ood wāt do hyb n'aa sa há, dooh da sa kyy pé sa há P'op Hagā Do ky n'aa etyy noo gó. Sa h'yyb haj'aa hē tii d' rabad'oo. ²³ Hā ŷ kamajīī doo, Ee há na-āāj hē takamajīī. ²⁴ Sa mahang tak'ēp ŷ pēhuuj wāt. Dooh hajaa pé ta tii da pēhuunh péh, ŷ pēhuunh doo. Ta ti ŷ panehuuj bá paawā, dooh paawā P'op Hagā Do ky n'aa ety bá sa há, nesaa do sa mo haj'aa hyb n'aa. Hŷŷ kā, rahapēē wāt né hē ŷ pēhuunh doo. Ti hadoo né hē há ŷŷ, Ee há na-āāj hē rakamajē bong. ²⁵ Ta tii da rawén d'oo, P'op Hagā Do kyy kerih do kametā dāk hyb n'aa. Hahŷŷ da takerih: “Daap hē há ŷŷ rakamajē dāk”,‡ nāng mā kerih doo gó.

²⁶ Ti m' Jesus ky hadoo ēnh:

—Bé masa n'aa, P'op Hagā Do Sahee, baad hadoo do ky n'aa metēēh do kajaa bá kā, taher'oot da kēh ŷ n'aa. Ee hanaa ŷ mejūū da bé wē. ²⁷ Bé na-āāj hē ŷ karēn bé her'ood hōm kēh ŷ n'aa, pooj jé, ŷ du doo noo gó bé baboo had'yyt do hyb n'aa si ŷŷ.

16

¹—Sahōnh hē ta ti bé há ŷ wén her'oot, bé h'yy kanerēt hyb n'aa há ŷ bé h'yy ka'eeh doo. ² Bé da rahabēē nyh tób P'op Hagā Do panyyg rayd naherot doo bá n'aa. Ta ti bahānh da ti awāt ná. Ti awāt ti noo gó, P'op Hagā Do rah'yyb en'nyym red'oo da bé radejēēb bá. ³ Ta ti hedoo do ramoo bong da, Ee daheeh ŷ ranahapāh do hyb n'aa sa h'yyb gó. ⁴ Hahŷ ŷ wén her'ood wāt bé há, takametā wāt bá kā, bé hyb n'aa esee hyb n'aa bé ŷ maher'ood wāt do paah. ŷ wén naher'oot ná paah, ŷ awāt ná do hyb n'aa bé sii.

P'op Hagā Do Sahee ji há metēēh do ky n'aa hahŷŷh

⁵ Ti m' taky hadoo ēnh:

—Hŷŷ kā ŷ basēēk há ŷ mejō hyng do wē. Ti hado né paawā, dooh ŷ bé eaaj bá n'yy hēnh ŷ bahōm. ⁶ Bé h'yy ketón up ta ti bé há ŷ her'ood wāt do hyb n'aa. ⁷ Né hup ŷ né hē hahŷ bé ŷ maher'oot doo: Baad tanyy bé há Ee wē ŷ basēēk. ŷ nas'ēēg bá, dooh paawā bé masa n'aa, P'op Hagā Do Sahee ana bá bé wē. ŷ basēēk bá kā ŷ mejō hyng bé wē. ⁸ Takajaa bá kā, badāk hahŷŷ há habong do P'op Hagā Do há h'yy

* **15:8** Ji da hadoo do ji masa, ji da hadoo do ji kamahān, P'op Hagā Do karēn do ji moo wāt, ji heaak do ky n'aa. † **15:16** Hahŷ joom ag kanarejāā do hedoo do ji há: Ji da hadoo do ji kamahān doo, ji tsebē doo, baad ji bawāt doo, P'op Hagā Do karēn do ji moo wāt doo. P'op Hagā Do matym gó dooh tahējē bá tii. ‡ **15:25** Saaw-Mo 35.19, 69.4

kana'eeh do hā baad tametēeh ta s'ee hēnh rahyb n'aa newēē nesaa do ramoo bok do hā. Tametēeh da ta s'ee hēnh rahyb n'aa newēē baad had'op do hā. Tametēeh da ta s'ee hēnh rahyb n'aa newēē sa hā P'op Hagā Do ky n'aa etyy do hā sa mo haj'aa p'āā. ⁹ Ta s'ee hēnh rahyb n'aa newēē nesaa do ramoo bok do hā, hā ŷ rah'yy kana'eeh do hyb n'aa. ¹⁰ P'op Hagā Do Sahee metēeh da sa hā, ta s'ee hēnh rahyb n'aa newēē baad had'op do hā, Ee wē ŷ basēek hyb n'aa, ŷ bē nahapāh hēnh kā. ¹¹ P'op Hagā Do Sahee metēeh da ta s'ee hēnh rahyb n'aa newēē sa hā P'op Hagā Do ky n'aa etyy do hā sa mo haj'aa p'āā, Nesaa Do Yb, sa hā mejūū do hā, P'op Hagā Do ky n'aa ety dāg kån do hyb n'aa nesaa doo.

¹² Ti m' taky hadoo ēnh:

—Hajōng nā paawā ŷ her'oot bē hā, dooh bē haja nā bā bē gado bā. ¹³ P'op Hagā Do Sahee, baad hadoo do ky n'aa metēeh do kajaa bā kā, sahōnh hē baad hadoo do ky n'aa bē da tametēek. Dooh ta ky gabuuj tado bā ta her'oot doo. Hana ŷ naa tamaa napāh do bē d' tamaher'oot. Taher'oot na-āāj da ta jawén hana do ky n'aa. ¹⁴ ŷ da tahyb n'aa jaw'yyk. ŷ tawén hyb n'aa jaw'yyk, hana ŷŷ tagadoo, tatab'ēes hyb n'aa bē hā. ¹⁵ Sahōnh hē Ee wē hanāng doo, ma ŷ had'yyt hē. Ti hyb n'aa P'op Hagā Do Sahee gadoo ma ŷŷ, bē hā tatab'ēes hyb n'aa, ŷ wén nang —nāng mā Jesus kyyh.

¹⁶ Ti m' taky hadoo ēnh:

—Nayyw hē denaa hē, dooh da ŷ bē hapēē wād bā kā. Nayyw hē denaa hē da, p'aa hēnh ŷ bē bahapāh ēnh —nāng mā Jesus.

¹⁷ Ti m' ta ma matēg wób raky hadoo sa da hadoo do sa hā:

—Nyy d' tahanāng pé tii éh, “Nayyw hē denaa hē m', dooh da ŷ bē hapēē wād bā kā. Nayyw hē denaa hē da, p'aa hēnh ŷ bē bahapāh ēnh”, tahanāng doo? Nyy d' tahanāng péh, “Ee wē ŷ basēek hyb n'aa”, tahanāng doo? —nāk mā sa kyyh.

¹⁸ Ti m' sa m'aa hēnh rakaner'ood kån:

—Nyy d' tahanāng pé g'eeh, “Nayyw hē denaa hē”, tahanāng doo? Dooh āā h'yyb mepēē bā ti ta her'oot do hā —nāk mā sa kyyh.

¹⁹ Jesus hapāh rakarēn reaanh ta hā. Ti m' taky hado kån:

—Bē karēn paawā bē eanah ta ti ŷ her'oot do hā? Hahŷŷ da paawā bē kyy bē h'yyb gó: “Nyy d' tahanāng pé tii éh, ‘Nayyw denaa hē dooh da ŷ bē hapēē wād bā kā. Nayyw hē denaa hē da p'aa hēnh ŷ bē bahapāh ēnh’, tahanāng doo”, nāk bē kyyh. ²⁰ Né hup ŷ né hē hahŷŷ her'oot doo: Bē da a'oot, bē da h'yy ketón. Badāk hahŷŷ hā habong do P'op Hagā

Do hā h'yy kana'eeh do tseb'ee da ti noo gó kā. Bē h'yy ketón né paawā da, bē h'yy katón do kawareem da tsebé do hā. ²¹ ŷŷnh wog mahŷŷnh ajān henāng doo kā, kajaa do hyb n'aa ti noo gó tabenāng doo. Ta t' aah henāng do jawén paa bā kā, tamabaan hōm tak'ēp ta mahŷŷŷ tahaoo do paah, tak'ēp tatsbé do hyb n'aa kā. ²² Ti hadoo né da bē hā: Hŷŷ kā bē d' h'yy ketón. ŷ bē bahapāh bā p'aa hēnh kā, tii bā bē tseebe kån. Dooh hado hōm pé ta ti bē tsebé doo. ²³ Ti noo gó kā, dooh hā ŷ bē ets'ēē wāt péh. Né hup ŷ né hē hahŷŷ her'oot doo: Ee, P'op Hagā Do banoo da bē hā sahōnh hē hāt ŷŷ gó bē ets'ēē doo. ²⁴ Dooh bē ets'ēē ná pé hāt ŷŷ gó. Bē ets'ēē da. Bē gadoo né hē da, tii bā baad da bē tseebe kån.

²⁵ Ti m' taky hadoo ēnh:

—Panyyg ky n'aa gó bē ŷ maher'ood bong paah. Ti awāt da ti noo gó, dooh da bē ŷ maher'ood wād bā ta tii da. Baad ub, kejēn do hadoo nado da bē ŷ maher'ood kån Ee ky n'aa hā. ²⁶ Ti noo gó bē ets'ēē da hāt ŷŷ gó. Dooh hyb n'aa da bē ŷ ky masa pé ta hā. ²⁷ Ta daaj hē bē Ee kamahān. Ti hyb n'aa, dooh hyb n'aa bē ŷ ky masa péh, ŷ wén nang. Bē Ee wén kamahān, ŷ bē kamahān do hyb n'aa, P'op Hagā Do hanaa ŷ bahyng bē ky daheeh do hyb n'aa na-āāj hē. ²⁸ Ee, P'op Hagā Do wē naa ŷ bahyng badāk hahŷŷ bā. Badāk hahŷŷ hā ŷ bawād wāt. Hŷŷ kā ŷ beréd dāk badāk hahŷŷh. Ee wē ŷ basēek p'aa hēnh —nāng mā Jesus kyyh.

²⁹ Ti m' Jesus ma matēg raky hadoo:

—Baad hŷŷ kā mabaher'ood wāt. Panyyg gó nado wād. ³⁰ Sahōnh hē mabahapāh, āā hapāh hŷŷ kā. Ji eanah do pooj jé mabahapēē dāk ji karēn do ji eanah doo. P'op Hagā Do hanaa ōm tii hā āā bahapāh, āā wén ky daheeh —nāk mā sa kyyh.

³¹ Ti m' Jesus ky hadoo sa hā:

—Bē ky dahé dāg né hŷŷ kā. ³² Ti awāt da ti noo gó, kaja kån, bē waj'aa bong doo kā bē tób hēnh. Map ŷŷ hē da ŷ bē beréd wāt. Tii d' né paawā, map ŷŷ hē nawād ŷŷh. Ee si ŷ awāt. ³³ Ta ti P'op Hagā Do Sahee ky n'aa bē ŷ wén maher'ood wāt, h'yyb nyyw gó bē babok hyb n'aa, si ŷŷ séd bē h'yyb hedoo do hyb n'aa. Badāk hahŷŷ hā bē ahoop né da nesaa doo. Ti hado né paawā, bē h'yy gadeja da, badāk hahŷŷ hā habong do P'op Hagā Do hā h'yy kana'eeh do hā ŷ j'aa ketsé do hyb n'aa.*

17

Jesus ky n'aa ets'ēē do panyyg n'aa hahŷŷh

¹ Ti m' Jesus bahajaa bā kā ta ti ta her'oot doo, wē hā taty dāg, ti m' P'op Hagā Do hā taky n'aa ets'ēē kån:

* **16:33** Badāk hahŷŷ hā habong do P'op Hagā Do hā h'yy kana'eeh do hā Jesus j'aa kets'ēē kån. Nesaa do Yb hā, sa hā mejūū do hā Jesus j'aa kets'ēē kån na-āāj hē.

—Ee, —nāng mäh —kaja kån ŷ dajēp doo kā sahōnh hē sa hyb n'aa. Mametā a T'aah tak'ēp ta makabaj'aa doo. ŷ mawehēē, ōm a T'aah weh'ēēh hyb n'aa, makabaj'aa do tametēēh hyb n'aa. ² Hā ŷ maban'oo dāk sahōnh hē badāk hahŷŷ hā habong do ŷ bag'āas hyb n'aa, ŷ bedēēb had'yyt hē hyb n'aa a wē, hā ŷ manoo doo. ³ Hahŷ hedēb had'yyt hadoo do rawén gadoo: Ōm, jāām hē sēt had'op doo, P'op Hagā Do heh'āāt do rabahapāh do hyb n'aa. Jesus Kristo, mamejō hyng do rabahapāh do hyb n'aa na-āāj né hē. ⁴ ŷ haja dāk sahōnh hē hā ŷ mamejūū doo. Tii hā ōm ŷ wehēē dāk badāk hahŷŷ bā. ⁵ Hŷŷ kā Ee, man'oo tak'ēp ŷ kabaj'aa hyb n'aa a matym gó, p'ooj ub, badāk hahŷ madu dahāng do pooj jé, a pa ŷ bawāt noo gó, ŷ kabaj'aa doo da.

⁶ A ky n'aa ŷ metā wāt badāk hahŷŷ hā habong do wób hā, hā ŷ manoo do sa hā. A karapee paa tii, ti man'oo dāk do hā ŷŷ. A ky n'aa raky dahé dāk. ⁷ Sahōnh hē hā ŷ man'oo dāk doo, a hanaa né ti rabahapēē dāk hŷŷ kā. ⁸ Ti rawén hapāh, sa hā ŷ tab'ēēs do hyb n'aa a kyyh hā ŷ manoo do paah, ti ragadoo. Baad rabahapāh, a wē naa né hē ŷŷh. Ōm né hē ŷ mejō hyng doo, raky daheeh.

⁹ A hā ŷ ky n'aa etsēē sa hyb n'aa. Dooch ŷ ky n'aa ets'ēē bā badāk hahŷŷ hā dawēē a mahānh habong do sa hyb n'aa. Hā ŷ manoo do sa hyb n'aa ŷ ky n'aa etsēē, a karapee rabahadoo do hyb n'aa. ¹⁰ Sahōnh hē karapé haa, a karapee né tii. A karapee, karapé haa. Sa hyb n'aa ŷ kawehēē dāk. ¹¹ Dooch da badāk hahŷŷ bā ŷ ayyw wād bā, a wē da ŷ bas'ēēg kån. Ti d' h'ayyw kån badāk hahŷŷ bā. Ti hyb n'aa, Ee, tsyt hē hawāt do ōm nesaa do mahānh, mamo n'aa jesu da a hejój me, hā ŷ manoo doo me né hē, séd hā rah'yyb hedoo hyb n'aa, séd hā ēr h'yyb hedoo doo da. ¹² Sa mahang ŷ hawāt noo gó, ŷ mo n'aa jesu bong a hejój me, hā ŷ manoo doo me. Dooch h'yy kawareem pé nesaa do hā. Jāām hē sēt hē nesaa do hā h'yy kawareem. Karejāā do pan'aa né tii. Ti tawén hadoo, a kyy kerih do kametēēh hyb n'aa. ¹³ Hŷŷ kā da, dooch sa mahang ŷ awād wāt bā kā. A wē da ŷ bas'ēēg kån. Badāk hahŷŷ bā ŷ bawāt ná bā ŷ her'oot ná ta tii, ŷ tsebé do baad sa h'yyb gó tabawāt hyb n'aa. ¹⁴ ŷ an'oo dāk sa hā a kyyh. Badāk hahŷŷ hā habong do a hā h'yy kana'eēh do kamajēē dāk sa hā, sa wób ranahado bong do hyb n'aa, sa see ŷ nahadoo do hadoo né tii. ¹⁵ Dooch ŷ ets'ēē bā mabasog hōm hyb n'aa badāk hahŷŷ bā habong do sa mahānh. Jāām né hē ŷ etsēē a hā, mamo n'aa jesuu hyb n'aa Nesaa Do Yb mahānh. ¹⁶ Badāk hahŷŷ hā habong do a hā h'yy kana'eēh do wób nado tii, ta ti see ŷ nahadoo doo da. ¹⁷ Tsyt hē mabetyn dāk hanām do ky n'aa

me, magen'aak do ramoo bok hyb n'aa. A kyyh né hē ti hanām do ky n'aa. ¹⁸ Badāk hahŷŷ bā mamejō hyng doo da ŷŷh, tii da ŷ mejūū sa hā badāk hahŷŷ hā habong do sa mahang. ¹⁹ Sa hyb n'aa ŷ kan'oo dāk, tsyt hē magen'aak do ŷ moo wāt hyb n'aa, ta ti na-āāj hē baad tsyt hē magen'aak do ramoo bok hyb n'aa. ²⁰ Sa hyb n'aa had'yyt nado ŷ ky n'aa etsēē. ŷ ky n'aa etsēē na-āāj né hē ta jawén hā ŷ h'yy ka'eēh do sa hyb n'aa, hahŷ sa kyyh hyb n'aa h'yy ka'eēh do sa hyb n'aa. ²¹ ŷ ky n'aa etsēē sahōnh hē hā ŷ h'yy ka'eēh doo, séd hā rah'yyb hedoo hyb n'aa, séd hā ēr h'yyb hedoo doo da. Hēp ŷŷ gó mabawāt, a h'yyb gó ŷ bawāt doo da. ŷ karēn séd hā rah'yy kata dāk ēr hā, badāk hahŷŷ hā habong do rabahapāh hyb n'aa ōm né hē hā ŷ mejō hyng doo. ²² Tak'ēp baad hadoo do hā ŷ man'oo dāk do paa ŷ an'oo dāk né sa hā, séd hā rah'yyb hedoo hyb n'aa, séd hā ēr h'yyb hedoo doo da. ²³ Sa h'yyb gó ŷ bawāt. Hēp ŷŷ gó mabawāt. ŷ karēn baad ub, séd hā rah'yyb hedoo, ŷ mamejō hyng ta wób rabahapāh hyb n'aa, hā ŷ h'yy ka'eēh do hā makamahān ŷ makamahān do hadoo, ta wób rabahapāh hyb n'aa —nāng mā Jesus taky n'aa etsēē bā.

²⁴ Ti m' taky hado kån ta yb hā:

—Ee, —nāng mäh —ŷ karēn ŷ bawāt bā rababok hā ŷ manoo doo. ŷ karēn rabahapāh ŷ kabaj'aa doo, bak ŷ tak'ēp gabarēēh doo, badāk hahŷ madu dahāng noo gó pooj jé, ŷ makamahān do hyb n'aa hā ŷ man'oo dāk do paah. ²⁵ Ee, baad had'op do had'yyt moo wāt do ōm. Badāk hahŷŷ hā dawēē a mahānh habong doo, dooch né paawā ōm rahapēē bā sa h'yyb gó, ŷ ti hapāh ōm. B'ēēh hahŷ rahapāh ŷ mamejō hyng doo. ²⁶ A ky n'aa ŷ metā wāt sa hā. A ky n'aa ŷ metā had'yyt hē da sa hā, ŷ makamahān do sa h'yyb gó tabawāt hyb n'aa, ŷ na-āāj hē sa h'yyb gó ŷ bawāt hyb n'aa.

18

Jesus ramaso dāk do panyyg n'aa hahŷŷŷh

¹ Ti m', Jesus bahajaa bā kā taky n'aa etsēē doo, ahōm kån mā ta ma matēg sa daheeh. Kapŷŷj madarong doo, Kidorōn hād nāng do rabatsēg hōm. Tii bā tabanāng joom Oriib hād nāng doo. Tii bā, joom banāng bā Jesus baym.

² Judas, Jesus haēēj dāk do tahapāh mā Jesus bahe'yym doo. Hajōō nuu me ta tii bā Jesus bahew'ēēt ta ma matēg sa daheeh.

³ Ti m' Judas bahōm kån joom banāng bā. Warahén, ta wób P'op Hagā Do tób n'aa yt hā moo heb'ooh do sa wahé n'aa ramejūū doo, Pariséw ramejūū do na-āāj hē tamanaa. Bag enāh rabana. Kuman yt hā m' rabana.

⁴ Jesus hapäh ta h'yyb gó sahõnh hē ta hā rabad'oo doo. Ti hyb n'aa m' sa wē tabahõm, ti m' tabeaa j kån:

—Jaa no n'aa bē ban'aa? —näng mäh.

⁵ Ti m' raky hadoo:

—Jesus, Nasaréh buuj no n'aa —näk mä sa kyyh.

—ÿ né hÿyh —näng mä Jesus sa hā.

(Sa mahang Judas, ky ken'yyim doo gó haēē j dāk do bagēēt.) ⁶ “ÿ né hÿyh” Jesus her'ood sii hē, sa jawén p'aa hēnh rakajäk tüü.

⁷ Ti m' Jesus beaanh ēnh p'aa hēnh:

—Jaa no n'aa bē ban'aa? —näng mäh.

—Jesus, Nasaréh buuj no n'aa —näk mäh p'aa hēnh sa kyyh.

⁸ Ti m' Jesus ky hadoo:

—ÿ né hÿyh, ÿ hanäng do bē hā —näng mäh. —No na ÿ tado bā, bē an'oo hata haa rabahõm hyb n'aa —näng mä Jesus sa hā.

⁹ (Ta tii d' Jesus wén edoo, “Doo h'yy kawareem pé nesaa do hā”, ta yb hā taher'ood wät do paa kametēēh hyb n'aa.)

¹⁰ Ti m' Simaw, Peed häd näng do bado dāk ta sēn-jeer, ta nabuuj hub hēnh hadäk do tagakyd hõm mä aj'yy Maw-Kó häd näng doo. P'op Hagä Do tób n'aa yt hā moo heb'oooh do sa wahē n'aa heh'äät do karom tii. ¹¹ Ti m' Jesus ky hadoo Peed hā:

—Menyww däg a sēn-jeer. Doo g'eeh ÿ gado bā ÿ ahoop doo, Ee anoo doo? —näng mä Jesus ta hā.

Anas wē Jesus ramahūūm do ky n'aa hahÿyh

¹² Ti m' warahén sa wahē n'aa, ta warahén n'aa, P'op Hagä Do tób n'aa hagä n'aa sii hē ramaso dāk Jesus. Ramoo maw'yyd däg kån, ¹³ tii bā pooj jé ramahūūm aj'yy Anas häd näng do wē. Kajapas mayb ti Anas. Ti noo gó P'op Hagä Do tób n'aa yt hā moo heb'oooh do sa wahē n'aa heh'äät do ti Kajapas. ¹⁴ Ta ti Kajapas né hē ta ti her'oot do paa Judah buuj sa wahē n'aa sa hā, “Taw'ääts hē sét hē dajēp sahõnh sa hē hyb n'aa”, hanäng doo.

Jesus Peed ky n'aa jejēn do panyyg n'aa hahÿyh

¹⁵ Simaw, Peed häd näng doo, Jesus ma matēg see sii tabahõm warahén sa jawén. P'op Hagä Do tób n'aa yt hā moo heb'oooh do sa wahē n'aa heh'äät do hep'ēēh do ta ti ma metēēk do seeh. Ti hyb n'aa rabanoo tabajēē suun tób wahoo gó, kahadē doo gó, Jesus ramajē sun doo gó. ¹⁶ Peed gada ta noo bā. Jesus ma matēg seeh, tób danäh hep'ēēh doo, anyyh p'aa hēnh maruus ta noo hagä n'aa wē tabetsēē hyb n'aa Peed bajēē suun hyb n'aa. Ti m' tamajē sun kån Peed.

¹⁷ Ti m' maruus, ta hadē noo hagä n'aa ky hadoo Peed hā:

—Nanäng aj'yy ma matēg see nado õm? —näng mäh.

Ti m' Peed ky hadoo:

—Doooh ta ma matēg see ÿ do bā —näng mäh.

¹⁸ Tak'ēp tabahahēēm ti atsēm. Ti hyb n'aa tób danäh karom, P'op Hagä Do tób n'aa hagä n'aa sii hē ragahõ sooh tēēg sēh. Tēēg noo pa rabab'ēēh rakatēng hyb n'aa. Peed agēēt katēng sa pa.

Sa wahē n'aa Jesus hā teaanh do panyyg n'aa hahÿyh

¹⁹ Ti nuuj jé m', tób gó, P'op Hagä Do tób n'aa yt hā moo heb'oooh do sa wahē n'aa heh'äät do eanah mä Jesus ta ma matēg ky n'aa, tametēēk do ky n'aa na-ää j hē. ²⁰ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Sahõnh hē ramaa napēē had'yyt hē ÿ her'ood wät doo —näng mäh. —Tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot do yt hē, P'op Hagä Do tób n'aa yt hē na-ää j hē ÿ ma met'ēēg wät paah. Doooh kejēn gó ÿ her'ood bā —näng mäh. ²¹ —Hēd n'aa hā ÿ bē beaanh? Bē eaaj kēh ÿ maa new'ēē do sa hā. Ta ti rahapäh ÿ her'ood wät doo —näng mä Jesus kyyh.

²² Ta tii d' Jesus baher'oot do hyb n'aa, P'op Hagä Do tób n'aa hagä n'aa see Jesus ta tapa ewyh wät, ti taky hadoo:

—Tii da ji kyyh P'op Hagä Do tób n'aa yt hā moo heb'oooh do sa wahē n'aa heh'äät do hā? —näng mäh.

²³ Ti m' Jesus ky hadoo ta hā:

—Mametä nesaa do ky n'aa ÿ her'ood bā. Baad hadoo do ÿ her'oot do p'ää ÿ matapa ewyhh? —näng mä Jesus ta hā.

²⁴ Ti m' Anas mejüü mä ramahūūm Jesus, Kajapas, P'op Hagä Do tób n'aa yt hā moo heb'oooh do sa wahē n'aa heh'äät do wē. Moo kamewyyt nä m' Jesus.

P'aa hēnh Peed ky n'aa jejēn do Jesus panyyg n'aa hahÿyh

²⁵ Ti m' tēēg noo pa Peed katēng bā, rabeaa j kån mä ta hā:

—Ta ma matēg see nado õm? —näk mäh.

Ti m' Peed ky n'aa jejēn:

—Doooh. Ta ma matēg see nado ÿyh —näng mäh.

²⁶ Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hā moo heb'oooh do sa wahē n'aa heh'äät do karom seeh, Peed nabuuj gakyd hõm do wakään ky hadoo:

—Õm nado ta ti ÿ hapäh do ta sii, joom mahang? —näng mä ta kyyh.

²⁷ Ti m' p'aa hēnh Peed ky n'aa jejēn ēnh. Tii bā karaak ky ganā kån, tabah'ÿy kån.

Pirato häd näng do wē Jesus ramahūūm kån do panyyg n'aa hahÿyh

²⁸ Ti m', Kajapas tób bā naa ramahūūm kån Jesus aj'yy Roma buuj Judah hāj n'aa

bagā n'aa tób hēnh, Pirato hād nāng do wē. Jati pé bāp paa m' tii. Judah buuj wahē n'aa Jesus man'aa doo, dooh rajēē pä bä Roma buuj tób gó. Rakarēn mā baad ratay rabawēh nā do hyb n'aa Pas-kowa tā n'aa.*
 29 Ti hyb n'aa Pirato banyyh sa wē, ti m' taky hadoo:

—H'ēēd p'āā bē ky n'aa tapaa hahy' aj'yy? —nāng mäh.

³⁰ Ti m' raky hadoo:

—Moo nesaa do tanado bä, dooh paawā āā haēēj bä a hā —nāk mā sa kyyh.

³¹ Ti m' Pirato ky hadoo:

—Bē né hē ky n'aa etyy ta hā bē ky n'aa jaw'yyk do banoo doo da —nāng mäh.

—Dooch āā haja bä āā dajēēb bä. Dooh Roma buuj ky n'aa jaw'yyk do an'oo bä —nāk mā sa kyyh Pirato hā.

³² Tii d' tawēn hado kän, nyy d' tadajēp Jesus her'ood wät do paa kamētā wät hyb n'aa.†

³³ P'aa hēnh Pirato bajēē suun tób gó, Jesus tanaēēnh mā ta wē, teaaj kän:

—Ōm Judah buuj sa wahē n'aa? —nāng mäh.

³⁴ Ti m' Jesus ky hadoo:

—A ky gabuuj hē ti meaanh? Ōm ta wób ramaher'oot do kēh y' n'aa hyb n'aa mabeaanh? —nāng mā Jesus.

³⁵ Ti m' Pirato ky hadoo:

—Judah buuj nado y' hyyh —nāng mäh. —A wakāān, P'op Hagā Do tób n'aa yt hā moo heb'oooh do sa wahē n'aa ti ōm haēēnh hā y'y. H'ēēd p'āā? —nāng mā Pirato.

³⁶ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Badāk hahy'y bä nado y' bag'āās doo. Badāk hahy'y bä tado bä paawā, karapé haa y' ramo n'aa Jesu paawā Judah buuj sa wahē n'aa sa mahānh. Badāk hahy'y bä nado y' bag'āās doo —nāng mäh.

³⁷ Ti m' Pirato ky hadoo:

—Tii d' tado bä, ōm né hē hāy n'aa wahē n'aa? —teaanh mäh.

Ti m' Jesus ky hadoo:

—Ehub né hē ōm tii d' hanāng. Baad hadoo doo, heh'āāt do ky n'aa y' her'oot hyb n'aa y' benāng, ti hyb n'aa né hē y' bahyng badāk hahy'y bä. Baad hadoo do ky n'aa gen'aak do ky daheeh y' her'oot doo —nāng mā Jesus Pirato hā.

³⁸ Ti m' Pirato ky hadoo:

—H'ēēd ti baad hadoo do mahanāng? —nāng mäh.

Ti m' nyyw hē Pirato banyyh Judah buuj sa wē. Ti m' taky hadoo sa hā:

—Dooch y' aw'yyt pé ta hā ky n'aa ketyy doo —nāng mäh. ³⁹ —Pas-kowa bē teheb'ēēs do hā bē mehejō y' bado nyyh y' dawāts gēēt do seeh. Bē karēn y' ado nyyh bē matym n'aa Judah buuj wahē n'aa ramaneēēnh doo? —nāng mäh.

⁴⁰ Ti m' raky hadoo, tak'ēp mā rageēēnh:

—Ta ti nado āā karēn! —nāk mäh. —Barabas hād nāng do ti āā karēn! —nāk mäh.

Roma buuj wē h'yy kawereem do see paa ti Barabas.

19

Jesus raky n'aa ety dāk do b'aa hā tadajēp hyb n'aa panyyng n'aa hahy'yh

¹ Ti m' Pirato mejūū Jesus rabaheewyyh.

² Ti m' hetēk do moo m' warahēn ramap'ōōd dāk, ta nuu gó m' radaso kän. Ti m' radasuun jēng ta hā ta hatsē hahiin doo.* ³ Ti m' hajōō nuu me m' rabena ta wē raky n'aa ej'ees hyb n'aa. Hahy'y d' mā sa kyyh:

—Kawehe'ēēh Judah buuj sa wahē n'aa! —nāk mäh.

Ti m' ratapa ewyyh hajōō nuu me.

⁴ Ti m' p'aa hēnh Pirato ber'oot Judah buuj sa sii:

—Y' manyyh da hyy kā bē wē ta w'oo hā, dooh y' aw'yyt pé ta hā ky n'aa ketyy do hā bē bahapāh hyb n'aa —nāng mäh.

⁵ Ti m' ta nu gaheen n'aa hetēk do mooh, ta hatsē hahiin doo gó tabanyyh bä, Pirato ky hadoo sa hā:

—Bē hegāā! Gēēt hahy' aj'yy —nāng mäh.

⁶ Ti m' P'op Hagā Do tób n'aa yt hā moo heb'oooh do sa wahē n'aa, P'op Hagā Do tób n'aa hagā n'aa Jesus rabahapāh bä, nyyw hē rageēēj bong:

—Mepēēm däg, mepēēm däg! —nāk mäh.

Ti m' Pirato ky hadoo:

—Bē né hē hepēēm dāk. Y' ti dooh y' aw'yyt pé ta hā ky n'aa ketyy do hā —nāng mā Pirato.

⁷ Ti m' Judah buuj wahē n'aa raky kah'ūūm ta hā:

—Āā ky n'aa jaw'yyk do ky n'aa hyb n'aa taw'āāts hē tadajēp né hē, P'op Hagā Do T'ahh tabanāng do hyb n'aa —nāk mā sa kyyh.

⁸ Pirato maa newē dāk bä tii da, tak'ēp mā tabeyym tii bä kā. ⁹ Ti m' p'aa hēnh tabajēē suun tób gó, ti m' Jesus hā tabeaanh:

—N'yy hēnh naa ōm? —nāng mäh.

* **18:28** Dooh Judah buuj ky n'aa jaw'yyk do an'oo bä, Judah buuj nadoo do tób bä rabajēē pä bä. Hasus do hadoo sa hā P'op Hagā Do matym gó red'oo, tii d' radoo bä. Ta ti hedoo doo, dooh rahaja bä Pas-kowa tā n'aa rawēē bä. † **18:32** Judah buuj radajēēb bä paawā, pä me paawā ramakut. Roma buuj radej'ēēp, b'aa kajatsēk do hā rabepēēm dāk. B'aa kajatsēk do hā Jesus dajēp, ta daaj hē paa tabaher'oot. * **19:2** Raky n'aa mes'uunh do ky n'aa m' ti hetēk do moo ramap'ōōd dāk do ta nuu gó radasooh doo. Sa wahē n'aa soog ky n'aa ti ta tii. Ti hadoo né hē ēnh ta hatsē hahiin doo. Sa wahē n'aa hatsē ky n'aa né ti ta ti ēnh.

Jesus kawanaj'āan né paawā, dooh m' taky gado bā. ¹⁰Ti m' Pirato ky hadoo ta hā:

—DooH maky gado bā? Mahapāh né hē, ŷ hajaa ŷ mejō bā ōm raberéd hōm hyb n'aa, ŷ hajaa na-āaj hē ŷ mejō bā ōm rabepëēm dāk —nāng mā Pirato.

¹¹Ti m' Jesus ky hadoo ta hā:

—DooH paawā mahaja bā hā ŷŷ, P'op Hagā Do nan'oo bā. Ti hyb n'aa, ŷ haēēj dāk do sa hā, a hā hanāng do nesaa do bahānh sa hā —nāng mā Jesus Pirato hā.

¹²Ti m' ta ti Pirato maa newē dāk bā takarēn paawā taberéd hōm Jesus. Tak'ēp mā Judah buuj rageēēj had'yyt hē tii bā:

—Ta ti aj'yy meréd hōm bā, dooh Sesa, sahōnh hē bā wahē n'aa h'yyb hata mado bā. Hāj n'aa wahē n'aa hanāng doo, Sesa tahy n'aa wareem —nāk mā sa kyyh.

¹³Ti m' Pirato maa napāh bā m' ta tii, tamanyyh Jesus, ahyy sooh mā ji ky n'aa etyy n'aa tyng jó. Pā ta yt ta tii bā. (Eberew kyy me ramaneēēnh ta ti Gabatah.) ¹⁴Pas-kowa rataheb'ēēs do pooj jé noo gó m' tii. Wasyk mäh. Ti m' Pirato ky hadoo Judah buuj sa hā:

—Gēēt hahŷ bē wahē n'aa —nāng mäh.

¹⁵Ti m' raky hadoo tak'ēp:

—Mado hōm, mado hōm, mepëēm dāg! —nāk mäh.

—Bē wahē n'aa ŷ epëēm dāk g'eeh? —nāng mā Pirato.

Ti m' P'op Hagā Do tób n'aa yt hā moo heb'ooH do sa wahē n'aa raky hadoo:

—Jāām né hē sét hē āā wahē n'aa, Sesa! —nāk mäh.

¹⁶Ti m' tagadēēg ub kā, Jesus Pirato ba-haēēj dāg kān sa hā takepëēm dāk hyb n'aa.

Jesus rabepëēm dāk do panyyg n'aa hahŷŷh

Ti m' warahén sa hā kā takahaēēj dāk Jesus. ¹⁷Ta daaj hē Jesus besoo hōm b'aa rahepëēm dāk do pan'aa ta hā. Ji Nu Gabóg K'yy ramaneēēnh doo hēnh ramahūūm. (Eberew kyy me ramaneēēnh ta tii bā Gogota.) ¹⁸Tii bā rabepëēm dāk b'aa kajatsék do hā kā. B'aa kajatsék do wób hā rabepëēm dāk na-āaj hē pawóp hē ajyy. Hub hēnh ta see hahāng, s'ŷŷ hēnh ta see hahāng. Hōō gó Jesus kahepëēm dāk do bahāng.

¹⁹Pirato kyy gó raberii bong ta heen n'aa, ti m' p'op, Jesus nu gad'oo pong jé, rabepëēm dāk. Hahŷŷ da m' takerih ta hā: “Jesus, Nasaréh buuj, Judah buuj wahē n'aa hahŷŷh.” ²⁰Edah tii, Jerusarēnh bā naa. Ti hyb n'aa hajōk ner'ood bong kerih doo. Tamawoob hē kyyh takamerih doo: Eberew kyy me, Ratūn kyy me, Gereg kyy me. ²¹Ti m' P'op Hagā Do tób n'aa yt hā moo heb'ooH do sa wahē n'aa rabahōm kān Pirato wē, ti m' raky hadoo:

—Merii manāh: “Judah buuj sa wahē n'aa”, hanāng doo da. Taw'āāts hē merii: “Ta daaj hē Judah buuj sa wahē n'aa ta-banāng hahŷ aj'yy” —nāk mā sa kyyh.

²²Ti m' Pirato ky hadoo:

—Taw'āāts hē ŷ erii wāt doo. DooH ŷ ahŷŷd wād bā —nāng mā sa hā.

²³Ti m' Jesus warahén rabepëēm dāk do jawén paa bā m', rabasog hōm ta saroor. Retyn hōm ji meheet pé hadoo do sa hā. Sét hē, ta hatsē, mad'aak kanasuuH doo. ²⁴Ti m' raky hadoo:

—DooH ēr as'ēēd bā hahŷŷh. Hamāh, masuuj ēr moo bong ēr bahapāh hyb n'aa jaa wē tabaym —nāk mā sa kyyh.

Ti tawén hadoo, P'op Hagā Do kyy kerih do kametëēh hyb n'aa. Hahŷŷ da takerih ta ti ky n'aa:

“Rabetyn hōm sa hā hē saror ŷŷ.

Masuuj ramoo bong saror ŷ hyb n'aa.”†

Tii da né hē warahén ramoo boo kān.

²⁵B'aa kajatsék do Jesus hadāk do dewē hā, ti ab'ēēh ta ŷŷn, ta kaat, Keropas hād nāng do ŷŷm Marija hād nāng doo, Marija Madarēn hād nāng do daheeh. ²⁶Ti m' Jesus bahapāh bā ta ŷŷn, ta ma matēg seeh, tak'ēp takamahān do rabab'ēēh bā, Jesus ky hadoo ta ŷŷn hā:

—Gēēt ta ti a t'aah —nāng mäh.

²⁷Ti m' ta ma matēg hā m' taky hadoo:

—Gēēt ti a ŷŷn —nāng mā Jesus ta ŷŷn ky n'aa hā.

Tii bā kā, ta ti tagado kān Jesus ŷŷn ta tób bā kā, tabahag'āas hyb n'aa kā.

Jesus dajēp do panyyg n'aa hahŷŷh

²⁸Ta jawén kā, sahōnh hē tabahaja dāk bā kā tamoo wāt do paah, P'op Hagā Do kyy kerih do kametëēh hyb n'aa kā taky hado kān: “ŷ hoo kaanh”, nāng mäh. ²⁹Ti asooh tii bā uwa s'ēēb oow. Ti m' raheh'ooS sapum doo, Jesus hā rabanoo hyb n'aa. B'aa isop hād nāng do hā radadāk, ti rabanoo p'op, Jesus beēēk hyb n'aa ta naēng hadoo.

³⁰Jesus beēēk do jawén paa bā, taky hadoo:

—Jāām né kā ŷ moo wāt doo —nāng mäh.

Ti m' ta nu wakoo dāg kān, ti m' h'yy keréd hōm mäh.

³¹Saab pooj jé m' ti ta tii. Saab pooj jé né hē m' ta ti Judah buuj rabahenyuy hōm Saab hā rakamehehāk hyb n'aa. Tak'ēp ratayy ti noo gó, Pas-kowa noo gó tabadoo do hyb n'aa. DooH Judah buuj rakarēn bā Saab hā rapadāg nā bā kepëēm padēēk doo. Ti hyb n'aa rabetsēē Pirato hā tamejūū hyb n'aa warahén ragetēh bong hyb n'aa sa tsyym k'yy, nayyw hē radejēp hyb n'aa. Rabetsēē rasog hyk hyb n'aa sa kamag Saab du doo do pooj jé. ³²Ti m' Pirato mejūū

warahén sa tsyym k'yy ragetèh bong hyb n'aa. Ti m' Jesus pa hadäk do ragetèh bong ta tsyym k'yy, ta jawén mä ta see tsyym k'yy.
³³ Jesus tsyym k'yy ragetèh paawä, tii hä rabahapäh Jesus dajëp. Dooh Jesus ratsyym k'yy getèh boo hä. ³⁴ Ti warahén bejöh kân ta baa hä. Ti m' majjyyw banyyh naëng mahang. Dajëp né kä m'. ³⁵ Aj'yy ta ti hapäh doo, baad tabaheer'oot ta ti ky n'aa. Dooh daap tamenä hä. Ta ti aj'yy hapäh né hë, te hub né hë taheer'oot doo. Ta ti tawén erii wät hahÿÿ hä, bë na-ääj bë ky daheeh hyb n'aa, bë h'yy ka'eeh hyb n'aa. ³⁶ Jesus tsyym wén ganetèeh, P'op Hagä Do kyy kerih doo gó kerih do kametèeh hyb n'aa. Hahÿÿ d' paa m' takerih ta ky n'aa: "Dooh da ta k'yy gatèh is péh."[†] ³⁷ Rawén baa ejooh, hahÿÿ kerih do paa kametèeh hyb n'aa: "Raheg'ääs da rabaa ejooh do wë."[§]

Jesus radakä jëng do pä gó panyyg n'aa hahÿÿh

³⁸ Tii hä kä, Jesus kamag n'aa paa Joséh, panang Arimatsija häd näng do buuj hadoo doo, bet's'ëë kân Pirato hä. Jesus h'yyb hata ta ti Joséh. Dooh tametä hä ta h'yyb, ta hä tah'yy ka'eeh doo, tajeÿÿm do hyb n'aa Judah buuj sa wahë n'aa wób. Ti m' Pirato bahaëej däk ta hä. Ti m' Joséh bana, tado hyy kân mä Jesus kamag n'aa paah. ³⁹ Nikodém Joséh hata. Nikodém né hë tii, p'ooj ub Jesus heg'ääs do atsëm. Nikodém manaa mä 35 m' ta nu jawyg b'aa s'ëëb buu benyym doo. Aroé ramaneeënh do s'ëëb, miir ramaneeënh do s'ëëb ta ti buu benyym. ⁴⁰ Ti m' Jesus kamag n'aa paa rahabën däk pään me, hawak doo me, rino häd näng do s'ëëb. Buu benyym mä ta hä. Judah buuj rabahed'oo doo da né hë rabad'oo Jesus kamag n'aa hä. ⁴¹ Jesus rabepëëm däk doo bä ti anäng joom. Ti mahang tagadäk papuuj kamag hood, pä gó ragagots däk doo. ⁴² Saab pooj jé, Judah buuj rabahenyww hóm noo gó tado hyb n'aa, p'eets hë ta ti kamag n'aa hood tagadäk do hyb n'aa na-ääj hë, tii b' né radasuun jëë kân Jesus kamag n'aa.

20

Jesus ganä wät do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' bap paah, met'uuh hä, badajung nä, Marija Madarën häd näng do bahöm kân pä gabaho doo hënh, Jesus kamag n'aa rada-suun jëng hënh. Taheg'ääs mäh, noo gasëëts hóm gabaho do ty gatsë. ² Ti m' tawaj'aa jëng Peed, Jesus ma matëg baad Jesus kamahän do daheeh rabab'ëeh hënh. Ti m' taky hadoo pawóp hadoo do sa hä:

[†] 19:36 Esodo 12.46, Numeros 9.12, Saaw-Mo 34.20 [§] 19:37 Sakarija 12.10 hä takerii däk tii. Dooh warahén raky n'aa napëë hä ta ti kerih doo. P'op Hagä Do né hë hanoo, kerih do kametèeh hyb n'aa. * 20:16 Judah buuj sa kyyh ti Eberew kyyh.

—Rado nyh Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do kamag n'aa. Dooh ää hapëë hä n'yy hënh ramahüüm —näng mä ta kyyh.

³ Ti m' Peed, Jesus ma matëg see daheeh ah'üüm mä Jesus kamag n'aa hood gadäk hënh. ⁴ Waj'aa h'üüm. Tak'ëp Jesus ma matëg see wajaah ta pooj jé. Peed pooj jé takajaa. ⁵ Ta noo hä takajaa hä, dooh tajëë suun hä. Nu hyy däk, tabaheg'ääs ta gó. Tahapäh pään hewak doo, rino häd näng do s'ëëb. ⁶ Ti m' Peed, duu hënh hana do kaja nä. Gabaho doo gó tabajëë suun. Pään hewak doo, Jesus kamag n'aa ramahabën däk do paah, tahapäh. ⁷ Pään hawak doo, ta mamets jesuu n'aa paah, tahapäh na-ääj hë. Ti asooh tsyt hë, baad takamatèh däk. ⁸ Tii hä m' Jesus ma matëg seeh, pooj jé kajaa doo, bajëë suun kân. Ta ti tabahapäh hä hä, Jesus ganä wät do taky dahé kân. ⁹ (Dooh tagah'ood nä hä sa hä P'op Hagä Do kyy kerih doo gó taheer'oot doo, Jesus ganä wät da hanäng doo.)

Marija Madarën hä Jesus kasee do panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁰ Ti m' rabajëk sa tób hënh. ¹¹ Marija Madarën baym kamag hood paa noo hä. Aoot mäh. Ta ód gó tanu hyy däk gabaho doo gó tageg'ääs hyb n'aa. ¹² Tii hä m' pawóp hë ääs tabahapäh. Hewak mä sa saroor. At'oonh mä Jesus kamag n'aa basooh do paa hä m'. Ta nuu hënh tabanäng hënh mä ta seeh, ta tsyym tabanäng hënh ta seeh. ¹³ Ti m' ääs rabeaanh ta hä:

—H'ëëd p'ää mabaoot? —näk mäh.

Ti m' taky hadoo:

—Rado hóm wahë ÿ n'aa. Dooh ÿ hapëë hä n'yy hënh rahed'oo —näng mä Marija Madarën.

¹⁴ Ti m' ta jawén p'aa hënh tabegäa wät. Taheg'ääs mä Jesus tii hä hageët. Dooh m' tah'yy ganyy hä Jesus tado hä. ¹⁵ Ti m' Jesus ky hadoo ta hä:

—H'ëëd p'ää mabaoot? Jaa ta ti mesoos doo? —näng mäh.

Ta tii hä joom mahang moo hew'ëët do ted'oo mäh. Ti hyb n'aa taky hadoo ta hä:

—Öm tado bä ti hado nyh, maher'ood hä ÿ n'yy hënh mamahüüm, ÿ behëen hyb n'aa ta kamag n'aa —näng mä Marija Madarën.

¹⁶ Ti m' Jesus ky hadoo ta hä:

—Marija! —näng mäh.

Ti m' Marija ty kaw'ööd däk ta wë, ti m' Eberew kyy me * taky hadoo:

—Raboni! —näng mäh. ("Ma matëg", tahanäng pé m' tii.)

¹⁷ Ti m' Jesus ky hadoo ta hä:

—Moo dëë manä hä ÿÿ —näng mäh. — Dooh Ee wë ÿ ewäd s'ëëg nä hä. Ahöm häj

haa hedo padëek do sa wë. Hahÿy da ma-her'ood sa hä kéh y n'aa: “ÿ asëek Yp y wë, bë Yb na-ääj, P'op Hagä Do y h'yy kaha'eeh doo, bë h'yy kaha'eeh do wë”, tii da a kyyh —näng mä Jesus ta hä.

¹⁸ Ti m' Marija Madarën bajëng Jesus ma matëg sa wë. Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do tahapäh mä tanooh. Tapanäk sa hä Jesus kyyh.

Ta ma matëg hä Jesus kasee do panyyg n'aa hahÿyh

¹⁹ Ti noo gö né hë m', met'uuh hä, atsëm, séd hä Jesus ma matëg rakata padëek. Baad ranoo gatsëë däk ta tég me tób nooh, sa wahë n'aa rajëÿÿm do hyb n'aa. Ti m' Jesus kas'ee g'ëëd kån sa mahang, ti m' takedëng sa hä:

—Taw'ääts hë bë P'op Hagä Do h'yyb en'yyim —näng mäh.

²⁰ Takedëng do jawén paa bä tametëeh sa hä ta mooh, ta baa. Tak'ëp ta ma matëg ratsebee bong Jesus Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do rabahapäh bä kä.

²¹ P'aa hënh Jesus ky hadoo sa hä:
—Bë P'op Hagä Do h'yyb en'yyim —näng mäh. —Eë y tamejüü doo da, bë y mejüü hÿy kä —näng mäh.

²² Ti m' tapahuunh sa wë, ti m' taky hadoo:
—Bë gado P'op Hagä Do Sahee —näng mäh. ²³ —Bë hyb n'aa mabaan bä nesaa do sa mo haj'aa, P'op Hagä Do mabaan né sa hä. Bë hyb n'aa manabaan bä sa hä, dooh P'op Hagä Do mabaan bä sa hä —näng mäh.

²⁴ 12 hedoo do sa seeh, Toméh häd näng doo, “Kawareeh” ramaneënh doo, dooh sa mahang Jesus kasee bä. ²⁵ Ti m' ta wób rabaher'oot bä Jesus Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do rahapäh doo, dooh taky dahé bä.

—Atapuwa tyw n'aa y nahapëë bä ta moo hä, moh yÿ me y manep'aa bä atapuwa tyw n'aa ta moo hä, ta baa rejoooh do tyw n'aa na-ääj hë, dooh y ky dahé bä! —näng mä Toméh.

²⁶ Ti m' met'uuh see hä, p'aa hënh ta ma matëg rakata p'ëë tób gö. Toméh sa sii kä. Noo gatsëë né paawä tób, Jesus kas'ee g'ëëd kån sa mahang, ti m' takedëng sa hä:

—Bë P'op Hagä Do h'yyb en'yyim —näng mäh.

²⁷ Ti m' Toméh hä taky hadoo:
—Mamep'aa hahÿyh —näng mäh. —Mahegää moh yÿ. Magadahëë a mooh, mamep'aa bah yÿ bä —näng mäh. —Maky sëëw manäh! Maky dahé! —näng mä Jesus Toméh hä.

²⁸ Ti m' Toméh ky hadoo:
—Wahëh y n'aa, P'op Hagä Do y h'yy kaha'eeh do ðm! —näng mä Toméh kyyh.

²⁹ Ti m' Jesus ky hadoo ta hä:
—ÿ mahapäh do hyb n'aa mawën ky da-heeh. P'op Hagä Do ky n'aa edëng da jé y

ranahapëë né paawä ky dah'eeh doo —näng mä Jesus.

³⁰ Hajöng nä Jesus pehuunh ta ma matëg rabahapäh bä. Dooh ta ti takerii bä hahÿy hä. ³¹ Hahÿy hä kerih do wén kerii wät, Jesus ti Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo, P'op Hagä Do T'aa hë ky daheeh hyb n'aa. Ta hä bë h'yy kae bä, bë d' edëb had'yyt hë P'op Hagä Do wë Jesus hyb n'aa.

21

Karaj'aa nabyy hä Jesus kas'ee wät do panyyg n'aa hahÿyh

¹ Ta jawén Jesus kas'ee wät p'aa hënh ta ma matëg sa hä karaj'aa Tiberijas* häd näng do nabyy me. Hahÿy d' paah: ² Simaw Peed häd näng doo, Toméh (“Kawareeh” ramaneënh doo), Natanajëw häd näng doo (panang Kanah, Garirej) häy n'aa bä hana doo), Sebedew häd näng do taah, pawóp hë Jesus ma matëg wób, séd hä rababoo däk.

³ Ti m' Simaw Peed ky hadoo sa hä:
—Tah'ÿyb y es'aak —näng mäh.
—Ej. A sii ää bah'üüm —näk mä ta wób sa kyyh.

Ti m' rabaw'ëenh. H'oo yb gö ragatsëg t'oonh. Ti m' rabesaag kån. Resaag had'yyt hë paawä atsëm, dooh sa mo haj'aa péh.

⁴ Báp paa Jesus bag'ëëd kån karaj'aa takëen hä. Dooh ta ma matëg rah'yy genä bä Jesus tado bä.

⁵ Ti m', tii b' naa Jesus naëenh:
—Najis haa —näng mäh. —Äkä, bë mo haj'aa? —näng mäh.

—Tabad'op hë ää mo haj'aa —näk mä sa kyyh.

⁶ Ti m' taky hadoo:
—Taw'ääts hë hub hënh tabanäng hënh bë datu karahi, tii bä bë mo haj'aa enäh da —näng mäh.

Tii d' rabad'oo bä kä, hajöng tah'ÿyb karahi gö. Dooh rahaja bä rej'ooj nä bä, tak'ëp hajöng do hyb n'aa tah'ÿyb.

⁷ Ti m' Jesus ma matëg baad Jesus kamahän do ky hadoo Peed hä:

—Jesus, Hyb N'aa Jawyk Do né tii —näng. Ti m' Simaw Peed häd näng do maa napäh bä kä Jesus tii, tahanäng doo, nayyw hë tadadäg däk ta hatsë pooj jé tado nyih dó.

Ti tabahop tame, Jesus wë tëgtsóm hóm hyb n'aa. ⁸ Ta wób ah'üüm ta jawén h'oo gö. Edah ta nabyy. 100 meet tahyb n'aa péh. Ti hyb n'aa karahi rabejoonh tame naa.

⁹ Rakajaa bä kä ta nabyy me, tëgtséh hahöng do rahapäh. Tah'ÿyb kejä ta jó. Pawóp na-ääj päw tii b' hatoonh.

¹⁰ Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:
—Bë mana tah'ÿyb bë mo haj'aa wób —näng mäh.

* 21:1 Karaj'aa häd see Garirej, ta häd see Genesaréh. Tamawoob hë ta häd.

¹¹ Ti m' Simaw Peed gatsək h'oo gó. Tii b' naa tabej'ooj nā kán karahi. Hajōng tah'ýyb hew'áp do ta gó. ¹⁵³ tah'ýyb. Jawyng né paawā, dooh karahi gekog boo bā. ¹² Ti m' Jesus ky hadoo sa hā:

—B'èep bē ana, bē awēeh —nāng mäh.

H'yyb e'ýym “Jaa om?” rawén neaanh. Jesus, Tak'èp Hyb N'aa Jawyk Do né sa hā. ¹³ Ti m' Jesus bado dāk pāw, tah'ýyb daheeh, ti m' taban'oo dāk sa hā. ¹⁴ Tamawoob nuu me däg tii, Jesus kasee do sa hā, taganā wät do jawén paa bā.

Peed sii Jesus her'oot do panyyg n'aa hahýyh

¹⁵ Rabahaja dāk bā rawēh doo, Jesus ky hadoo mā Simaw Peed hā:

—Simaw, Jowāw t'aah, ta wóp ý rakamahän do bahänh ý makamahän? —nāng mäh.

—Ýý —nāng mā Peed. —Mahapäh né hē om ý gen'aak —nāng mäh.

Ti m' Jesus ky hadoo:

—Mahagāā masāh ý b'éé taah hedo padëek doo —nāng mäh.

¹⁶ P'aa hēnh Jesus beaanh ta hā:

—Simaw, Jowāw t'aah, ý né makamahän? —nāng mäh.

Ti m' Peed ky hadoo:

—Ýý —nāng mäh. —Mahapäh né hē om ý gen'aak —nāng mäh.

Ti m' Jesus ky hadoo:

—Mahagāā masāh ý b'éé hedo padëek doo —nāng mäh.

¹⁷ Ti m' tamawoob nuu me däg kā tabeaanh ēnh:

—Simaw, Jowāw t'aah, ý né magen'aak? —nāng mäh.

Peed hyb n'aa tón wät mā tamawoob nuu me, “Ý makamahän?” tahanāng do hyb n'aa. Ti m' taky hadoo:

—Hyb N'aa Jawyk Doo, —nāng mäh —sahōnh hē mabahapäh. Mahapäh né hē om ý gen'aak doo —nāng mäh.

Ti m' Jesus ky hadoo:

—Mahagāā masāh ý b'éé hedo padëek doo —nāng mäh. ¹⁸ —Né hup ý né hē hahý ý her'oot doo: Mapapunh nā bā mabeheh'yyh, mabaheh'üüm mah'yyb däng doo hēnh. Mawah'èe dāk bā kā, madajoom da a mooh, om da ramaw'yyd dāk, maka-narēn hēnh om da ramahüüm —nāng mā Jesus ta hā.

¹⁹ (Ta tii d' tawén her'oot, tametëeh hyb n'aa nyy da Peed dajëp, tadajëp do hā P'op Hagā Do kawehéé dāk hyb n'aa.)

Ti m' Jesus ky hadoo Peed hā:

—Hamäh, jawén ý ahōm —nāng mäh.

Jesus ma matëg baad Jesus kamahän do panyyg n'aa hahýyh

²⁰ Dawē hā Jesus sii Peed bawät bā kā, ta jawén p'aa hēnh tabegāā wät. Tahapäh Jesus ma matëg baad Jesus kamahän do sa jawén hana doo. (Ti né hē ta ti Jesus ma matëg Pas-kowa tā n'aa rabawēh noo gó p'eets hē takatahā dāk Jesus hā, “Jaa ti om haēēnh doo, Hyb N'aa Jawyk Doo”, heaanh doo.) ²¹ Ta ti Peed bahapäh bā, tabeaanh mā Jesus hā:

—H'èed hado da èr jawén hana do hā? —nāng mäh.

²² Ti m' Jesus ky hadoo:

—Ý karēn bā paawā tanadajëb bā, p'aa hēnh hý pong jé naa ý bahyng bā kā, hēd n'aa ti a hā? Ý karēn ti om hëp ý hata had'yyt hē —nāng mā Jesus Peed hā.

²³ Ta tii d' Jesus her'oot do hyb n'aa, r-her'ood hōm kán Jesus ma matëg sa mahang, dooh m' ta ti Jesus ma matëg dajëb bā. Dooht tii d' Jesus edo bā. Jāām hē hahýý da Jesus kyyh: “Ý karēn bā paawā tanadajëb bā, p'aa hēnh hý pong jé naa ý bahyng bā kā, hēd n'aa ti a hā”, nāng paa m' Jesus ta hā.

²⁴ Ý né hē ti ta ti ta ma matëg. Ý né hē ta ti Jesus ky n'aa her'oot doo. Ý né hē hahý ta ky n'aa herii wät doo. Baad ý bahapäh, te hub né hē sahōnh hē ta ky n'aa ý erii wät doo.

²⁵ Hajōng Jesus moo wäd wät do ý nerii wät doo. Hā ýý, ji erii bā paawā sahōnh hē, dooh paawā badāk hahý tahaja wäd bā ta tyw n'aa, ji erii bā sahōnh hē. Jāām hē kā.

Atos Jesus mejũũ do ramoo bok do paa panyyg n'aa hahỹỹh

P'op Hagã Do Sahee Jesus ky n'aa enooh do panyyg n'aa hahỹỹh

¹⁻² Teopiro, òm ti ỹ ma erih. Pooj jé ỹ erii wät doo gó, ỹ erii wät sahõnh hē Jesus mo haj'aa paah, tama metèek do paa na-ããj hē, hỹ pong jé Jesus bas'èeg kãn P'op Hagã Do an'oo bã. Hỹ pong jé tabasèek do pooj jé, P'op Hagã Do Sahee kyy gó, tamejũũ do sa hã, tasèew hõm do sa hã, Jesus maher'ood hõm nyy d' rabad'oo da. Sahõnh hē ti ỹ erii wät, pooj jé ỹ erih do hã.*

³ Ti m' Jesus dajep jawén paa bã kã m', Jesus kas'ee wät sa hã. Baad takas'ee wät sa hã. Baad tametèeh sa hã rah'yy kadaw'uuh hyb n'aa, edëb wät né hē rabahapäh hyb n'aa. Hajõõ nuu me takametèeh sa hã. 40 m' ta ãh takas'ee wät sa hã. Taher'oot mã sa hã ji P'op Hagã Do bag'ãas do ky n'aa, ji tah'yyb mahũũm do ky n'aa. ⁴ Ti m', ta see pé noo gó m', sa sii tabawèh noo gó m', hahỹỹ d' mã tamejũũ sa hã:

—Panang Jerusarènh bã bē ayyw dó. T'ii hēnh da bē gada Ee ky n'aa enooh doo, ta Sahee, bē hã ỹ her'oot do paah. ⁵ Hahỹ né hē ti ỹ her'oot do paah: “Jowãw nu gahem'uun do nu gemuun wät naëng me. Dooch ta ãh hajõõ bã, bē hã P'op Hagã Do banoo ta Sahee bē h'yyb tym gó, bē tah'yyb mahũũm hyb n'aa” —nãng mã Jesus ta mejũũ do sa hã.

⁶ Ti m' ta see pé noo gó, rakata padèek bã séd hã, tamehej'ũũ do reanh Jesus hã. Hahỹỹ d' mã sa kyyh:

—Hahỹỹ hã mabanoo ãã hã, Isaraéw buuj hã, ãã wahé n'aa, ãã tabahag'ãas hyb n'aa? —nãk mã sa kyyh ta hã.

⁷ Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—Dooch bē panyyg enãh do jawén tado bã, Ee ky dãng do heen n'aa ta hejój hã. Dooch ti hyb n'aa tado bã. ⁸ P'op Hagã Do Sahee bajèe suun bã bē h'yyb tym gó, tii bã da bē h'yyb tym hejoonh, kèh ỹ n'aa bē baher'oot hyb n'aa. Kèh ỹ n'aa bē her'ood da panang Jerusarènh bã, Judah hãj n'aa bã, Samarija hãj n'aa bã na-ããj da. Badãk hahỹ haw'ãats hē da bē baher'oot kèh ỹ n'aa —nãng mã Jesus kyyh sa hã.

⁹ Ti m' ta ti taher'oot do jawén paa bã kã m', P'op Hagã Do masãg kãn hỹ pong jé. Sa matym gó né hē tabasèek. Wè puh ejèn wät mã rawèn nahapèè wäd kãn. ¹⁰ Rabahag'ãas bã Jesus hasèek doo, nyyw hē m' rakasee pawóp hē ajyy sa pa. Hewak mã sa saroor. ããs mã tii. ¹¹ Ti m' ããs raky hadoo sa hã:

—Héd n'aa babã bē bab'èeh, wè hã bē baheg'ãas, Garirej buuj? —nãk mãh. —Ti né hē Jesus bē mahang hawät doo, hỹ pong jé hasèek doo, ti né hē da paa me hahyng. Bē hapäh do hadoo tabasèek, ti hadoo né da tabahyng p'aa hēnh —nãk mã ããs sa kyyh sa hã.

Judas Ikarijot jawén buuj resoos do panyyg n'aa hahỹỹh

¹² Ti m', tii b' naa, waèe joom oriib banãng doo bã naa, rababaaj nã Jerusarènh panang hēnh. Dawèe nado m' tii. Judah buuj sa hã Mosees ky n'aa jaw'yyk do tanoo do rabeheb'ooch do Saab hã, ti pénh mã tii. ¹³ Ti m' rakajaa bã m', rabajèe p'èe mã ta gawakò p'op gadãk doo gó, rabahej'eenh doo hēnh. Hahỹỹ d' paa m' kata j'eenh do sa hãd: Peed, Jowãw, Tsijaag, ãn-Deréh, Pirip, Toméh, Batoroméw, Matew, Tsijaag Aw-Pew t'aah, Simaw Serot, Judas Tsijaag t'aah. ¹⁴ Sahõnh hē ta ti rakahet'aa, Jesus wakãan, Marija (Jesus ỹn), ỹỹj wób sa sii, séd hã raky n'aa etsèè hyb n'aa.

¹⁵⁻¹⁶ Ti m', ta see pé noo gó Jesus hã h'yy ka'eeh do rakataa séd hã. (120 hyb n'aa hadoo mã ti kata pad'èek doo.) Ti m' Peed bas'èeg gèet sa mahang, ti m' taky hadoo sa hã:

—Bē maa newè kèh ỹỹ, wakãn haa —nãng mãh. —P'ooj ub èr wahè makũ Dawi hãd nãng doo, P'op Hagã Do Sahee kyy gó taher'oot Judas Ikarijot makũ n'aa, P'op Hagã Do kyy kerih do paa gó. Dawi erih do paah, P'op Hagã Do kyy kerih doo gó, ti d' né paa Judas ky n'aa. Jesus maso dãk do metèe n'aa ti Judas Ikarijot. ¹⁷ ãã see paa né tii, ãã kanatèe paah. ¹⁸ (Jesus majii sa moo gó tan'oo dãk do sãm n'aa me tamets'èè hõm tób hood pan'aa. Ti m' ta jawén tabadèe hyng p'op naa ta nuu paa me. Sahõnh mã tagan-abãh hõm. Ta j'aa tyd mã gatsèk. ¹⁹ Ti m' sahõnh hē Jerusarènh buuj raky n'aa napäh bã m', ta hãd ramaneèènh “ta majyyw hood” ta tób hood paah. Sa kyy me ramaneèènh Akaredãm) —nãng mã Peed kyyh.

²⁰ Ti m' taky hadoo ènh:

—P'op Hagã Do kyy kerih do paa hã, Saaw-Mo hã, takerii dãk Judas Ikarijot ky n'aa. Hahỹỹ da takerii dãk:

“Ta tób paah, dooch ta yt hagèe wät pé.”†

Saaw-Mo see hã takerii dãk hahỹỹ da:

“Taw'ãats hē ta see ta jawén buuj”,‡ nãng mã Peed kyyh, P'op Hagã Do kyyh taher'oot do Saaw-Mo hã.

²¹⁻²² Ti m' Peed ky hadoo:

* 1:1-2 Rukas ti mo haj'aa hahỹ kerih doo. Jesus ky n'aa hanãm do tii, pooj jé terii wät doo. † 1:20 Saaw-Mo 69.25

‡ 1:20 Saaw-Mo 109.8

—Ti hyb n'aa, taw'ääts hē ēr esoos hapäh do seeh, Jesus Jowāw nu gahem'uun do nu gemuun noo gó, Jesus hawät noo gó ää ma-hang, tabasēek jawén paa bä hapäh doo. Ti né hē da ää ky hata. Ää sii her'oot do pan'aa, Jesus ganä wät do tadajëp jawén paa bä ky n'aa —näng mä Peed kyyh sa hä.

²³ Ti m' rah'yy kajäk pawóp hē ajyy. Hahÿÿ d' paa m' sa häd: Joséh, Bar-Saba ramaneëenh doo (ta häd see ramaneëenh Jus-To). Ta see häd mä Matsijas. ²⁴⁻²⁵ Ti m' hahÿÿ da Jesus hä h'yy ka'eeh do raky n'aa etsēe:

—Jesus, baad mah'yyb hapäh ää sahōnh hē —näk mäh. —Mametä jaa ta ti masēew däk do Judas jawén buuj, mamejüü do see tabadoo hyb n'aa ta jawén buuj. Dooch Judas maküü mamejüü do see tado wäd bä. Ahōm nesaa do tamoo wät do sām tagadoo hēnh —näk mä sa kyyh Jesus hä.

²⁶ Ti m' pä taah hä raberii padēek sa häd. Ti m' ramekuuj bong pä taah, ti m' pä t'aaah adēē hyng tüü. Ti m' rabaheg'ääs. Matsijas häd mä ta hä. Ti hyb n'aa 12 rabado däg kån p'aa hēnh Jesus mejüü doo.

2

Jäm Pēn-Tekos häd näng do noo gó P'op Hagä Do Sahee bahyng do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m', jäm Pēn-Tekos häd näng do noo gó m', séd hä m' sahōnh hē Jesus hä h'yy ka'eeh do rakata padēek sét tób yt hä. ² Ti m' nyyw hē, hÿ pong jé naa ky ganä däk bah'ood tak'ëp hana do ky hadoo mäh. Tób rayd t'oonh do haw'ääts hē m' maa ena ta ti kyyh. ³ Ti m' rabahapäh, tēeg hōō hadoo mä tabehüüm sa hä. ⁴ Ti m' sahōnh hē kat'aa do sa h'yyb tym gó P'op Hagä Do Sahee bajëng, tabanny däk hyb n'aa. Baad mä sa h'yyb tamahüüm. Ti m' radu doo ta wób sa kyy me rer'oot doo. P'op Hagä Do Sahee anoo do hadoo sa hä, ti hadoo né m' rer'oot.

⁵ Ti noo gó m' ti abong mä Jerusarēnh panang bä Judah buuj, P'op Hagä Do hyb n'aa jew'yyk doo, badäk hahÿ haw'ääts hē häj n'aa bä naa han'aa doo. ⁶ Ti m' bah'ood hadoo do kyyh ramaa napäh bä m', séd hä m' rakata padēek. Ramaa napäh Jesus hä h'yy ka'eeh do ramer'oot mä sa kyy me. Sahōnh hē häj n'aa s'ee hēnh han'aa do sa kyy me m' ramer'oot. Ti hyb n'aa m' rameuuj bong. ⁷ Tak'ëp rameuuj bong mäh. Ti m' raky hadoo:

—H'ëed hado hÿÿ éh? —näk mäh. —Sahōnh hē her'oot doo, Garirej häj n'aa buuj né ti hÿÿh —näk mäh. ⁸ —H'ëed hyb n'aa ti rabahajaa sahōnh hē ēr kyyh rer'ood bä? Èr maa napäh rer'oot do ēr kyyh —näk mä sa kyyh. ⁹ —Èr mahang ti abong Par-Tos häj n'aa babuj n'aa, Medija häj n'aa

bä naa, Mesopotām babuj n'aa, Judah häj n'aa bä naa, Kapados häj n'aa babuuj, Pōn-Tus häj n'aa babuuj, Asija häj n'aa babuuj, ¹⁰ Pirikija häj n'aa bä naa, Pam-Pirija häj n'aa bä naa, Esit häj n'aa bä naa, Ribija häj n'aa Sirenē nedaa bä naa ta wób —näk mäh. —Ti abong na-ääj hē panang Roma häd näng doo bä naa ta wób. ¹¹ (Èr mahang ti abong Judah buuj heh'äat ub doo. Ta wób Judah buuj nadoo do né paawä, Mosees ky n'aa jaw'yyk do raky daheeh Judah buuj rabahed'oo doo da.) Tsyt dēeg hä, Keret häd näng doo bä naa ta wób. Arab häj n'aa babuuj ta wób. Èr sahōnh hē ēr maa napäh ēr kyy me P'op Hagä Do tak'ëp haj'ap do mo haj'aa rer'oot doo —näk mä sa kyyh.

¹² Ti m' sahōnh hē rah'yyb manepēe bong. Rameuuj bong mäh. Ti m' sa da hadoo do hä rabeaanh:

—H'ëed hado hahÿÿ éh? —näk mäh.

¹³ Dooch. Ti a'oom sa h'yyb —näk mä ta wób. Raky n'aa e'ees mäh.

¹⁴ Ti m' Peed, 11 hedoo do Jesus mejüü do wób, sa sii tabas'ëeg gëet. Ti m' kata pad'ëek do sa hä tabaher'oot. Tak'ëp mä ta kyyh. Ti m' taky hadoo:

—Judah buuj, wakån haa, Jerusarēnh buuj na-ääj hē, baad bë maa newē bë ÿ maher'oot doo —näng mäh. —ÿ her'oot bë hä hahÿ bë hapäh do ky n'aa —näng mäh. ¹⁵ —Ha'oom doo, bë ed'oo hahÿ ajyy. Dooch raoom bä. Báp paa nä. Dooch ji aoom bä nyyw hē báp paah. ¹⁶ Hahÿ bë hapäh doo, P'op Hagä Do ky n'aa rod Jowéw häd näng do her'oot do paah. Hahÿÿ da m' ta kyyh:

¹⁷ “Sahōnh hē tagawatsig pooj jé, näng mä P'op Hagä Doo, ÿ anoo da Sahé ÿÿ sahōnh hē badäk hahÿ haw'ääts hē habong do sa hä.

Bë taah, bë toog na-ääj hē raher'oot da ta jawén ganyyh do ky n'aa.

S'ëeh hadoo da pahēew sa hä.

Wahēh s'ëeh enäh da.

¹⁸ Wë ÿ moo bok do sa hä né da ÿ banoo da ti noo gó Sahé ÿÿ.

ÿ anoo ajyy sa hä, ÿÿj sa hä na-ääj hē.

Ti hyb n'aa ta jawén ganyyh do pan'aa raher'oot da.

¹⁹ Wë hä ÿ pehuunh da tak'ëp had'op doo.

Tüü ta heen n'aa ÿ metēeh da.

Majyyw, tēeg hōōh, atsyng na-ääj hē ÿ metēeh da.

²⁰ Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do ahyng do pooj jé,

ti noo gó né hē, papÿÿj badagyb däk da.

Kamarab ty hahiin majyyw hado däk da.

Tak'ëp da tabanäm, hetsooh né hē da,

gabareëh do bag hadoo, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hahyng noo gó.

21 Sahõnh hê Tak'êp Hyb N'aa Jawyk Do hã ky n'aa etsëê doo,
wê yÿ da sa h'yyb tym edêp y an'oo bã.*

22 Ti m' Peed ky hadoo ênh:
—Isaraéw buuj, bê maa newê hahÿyÿh —
nãng mãh. —Jesus Nasaréh buuj pehuunh
tak'êp hadoo doo. Tametëeh P'op Hagã Do
hejój. P'op Hagã Do né hê ti hanoo ta ti ta
hã, baad P'op Hagã Do h'yyb dãng ta hã ji
bahapãh hyb n'aa. Bê hapãh né hê tii. 23 Ti
né hê Jesus ran'oo dãk do bê moo gó, p'ooj
ub P'op Hagã Do h'yyb dãng do hadoo né hê.
Ti né hê Jesus bê daj'êep doo, bê epëem dãk
doo. Ajyy P'op Hagã Do ky n'aa jaw'yyk do
ky nadah'eeh do bê mejüü repëem dãk. 24 Tii
da bê hadoo né paawã, Jesus ganã wãt dejêp
do mahang P'op Hagã Do an'oo bã. Tadjêp
jawén paa bã, edêb wãt P'op Hagã Do an'oo
bã. Tii d' tawén d'oo, dooh dajêb haja bã
taj'aa ketsëê bã Jesus hã. 25 Hahÿyÿ da êr
wahê makü Dawi her'ood dãk do paa Jesus
ky n'aa:

“Matym yÿ gó Tak'êp Hyb N'aa Jawyk Do y
hapãh had'yyt hê,
pój yÿ jé tabahõm. Hup yÿ hênh tabawãt do
hyb n'aa, dooh y h'yyb eÿÿm bã.

26-27 Ti hyb n'aa y h'yy gadajang,
ti hyb n'aa y ma ejãm y tsebê do hyb n'aa.
Dooh kamak y n'aa meréd bã y radakã jëng
doo hênh.

Dooh man'oo bã a karom tsyt hê a wê moo
wãt do ta kamag n'aa karejã bã.
Ti hyb n'aa, dooh y eÿÿm bã y dajêb né
paawã.

28 Hã y mametëeh ta tyw n'aa hÿ pong jé
hahõm doo,
ji awãd had'yyt doo hênh.

Tak'êp y tsebê a matym gó man'oo bã”,†
nãng mã Dawi Jesus ky n'aa hã.

29 Ti m' Peed baher'oot ênh sa hã:
—Wakãh haa —nãng mãh. —Wyt ta maab
hê ti y her'oot do bê hã. Êr wahê makü Dawi,
ta ti her'oot do paah, dajêp. Radakã jëng.
Da hê ti anãng nã êr panang bã ta kamag
n'aa paa hood. 30 Noo ese ti Dawi maküü, h,
P'op Hagã Do ky n'aa rod seeh. Dooh ta daaj
hê ta ky n'aa taher'ood bã. Tahapãh né hê
ky kaneh'ÿyt doo me P'op Hagã Do ky n'aa
enooh do paa ta hã. Ti awãt, P'op Hagã Do
ky n'aa enooh ta hã, Dawi panaa see êr wahê
pan'aa tabahadoo hyb n'aa ta jawén buuj.
31 Ta jawén hawãt do tahapãh do hyb n'aa
Dawi makü wén her'ood dãk, Kristo, P'op
Hagã Do h'yyb Dãng Do ky n'aa, Kristo dajêp
do jawén paa bã ganã wãt do ky n'aa. Dooh
P'op Hagã Do h'yyb Dãng Do radakã jëng doo
hênh tayyw bã, tanooh. Dooh ta kamag n'aa

karejã bã, tanooh. 32 Ta ti Jesus, ta ky n'aa bê
hã y her'oot doo, ti né hê P'op Hagã Do an'oo
bã edêb wãt p'aa hênh. Taganã wãt jawén
paa bã, ãã sahõnh hê ãã bahapãh, ta ky n'aa
ãã wén maher'oot. 33 Hÿ pong jé tabasëek
P'op Hagã Do an'oo bã. P'op Hagã Do hub
hênh tabasoooh P'op Hagã Do an'oo bã, ta sii
tabag'ãas hyb n'aa. Tii bã ta Yb an'oo dãk ta
Sahee ta hã, êr hã taky n'aa enooh do paah.
Ti né hê hÿy kã tanoo do ãã hã kã. Ti né hê
ti bê maa newëê doo, babã bê hapãh doo.
34 Dooh Dawi makü hÿ pong jé hasëek do
tado bã. Ti hadoo né hê hahÿyÿ da ta kyyh:

“Wahêh yÿ hã P'op Hagã Do ky hadoo:
'Aso hup yÿ hênh, si y mabag'ãas hyb n'aa.
35 Tii bã kã da a majiü da y nes'eëm,
õm da raky daheeh y an'oo bã.’ †

Tii da né Peed kyyh Dawi erih do paa hã P'op
Hagã Do kyyh.

36 Ti m' Peed ky hado kãn sa hã:
—Isaraéw buuj, wakãh haa, bê y ma-
her'oot baad ub, bê sahõnh hê baad bê ba-
hapãh hyb n'aa ti hahÿyÿh: Ta ti Jesus, bê
epëem dãk doo, P'op Hagã Do an'oo dãk
tak'êp hyb n'aa jawyk tabado dãk hyb n'aa,
Kristo, P'op Hagã Do h'yyb Dãng Do tabado
dãk hyb n'aa na-ããj hê —nãng mã Peed
kyyh.

37 Ti m' kat'aa do ramaa napãh bã m' Peed
kyyh, tak'êp mã rah'yy ketón bong. Ti m'
rabeaanh Peed sa hã:

—Wakãh haa, —nãk mãh —nyy da êr
bad'oo hÿy kã?

38 Ti m' Peed ky hadoo:
—Taw'ãats hê bê h'yy kawareem P'op
Hagã Do wê. Taw'ãats hê Jesus Kristo hãd
gó bê ranu gemuun hõm, ta ti heen n'aa.
Tii da nesaa do bê h'yyb tym gó hanãng do
P'op Hagã Do awug hõm da. Tii bã da tanoo
da ta Sahee bê hã —nãng mãh. 39 —Bê hã,
bê panaa hã, ta wób hã na-ããj hê dawëê
habong do P'op Hagã Do mahãnh taky n'aa
enooh paa ta Sahee. Sahõnh hê tanaëënh do
sa hã taky n'aa enooh ta tii —nãng mã Peed
kyyh kata padëek do sa hã.

40 Ti m' hajõng Peed her'oot nã sa hã.
Tak'êp tabetsëe sa hã rah'yy kawareem hyb
n'aa. Hahÿyÿ da ta kyyh:

—Bê kedëêb, ky nes'aa do sa nemuun bê
P'op Hagã Do narejãã hyb n'aa —nãng mãh.

41 Ti m' ranu gemuun hõm mã Peed
her'oot do gad'oo doo. Kata dãg kãn mã
P'op Hagã Do hã h'yy ka'eeh do sa hã. Kata
dãk doo kã ti noo gó tahyb n'aa pé 3 miw.
42 Baad mã rahyb n'aa matakëê 12 hedoo
do Jesus mejüü do rama metëek do hã. Séd
hã had'yyt hê rababong. P'op Hagã Do sii
raber'oot, ta hã raky n'aa etsëê. Raganëbãh

* 2:21 Jowéw 2.28-32 † 2:28 Saaw-Mo 16.8-11 ‡ 2:35 Saaw-Mo 110.1

hõm pāw, sahõnh hē rabawa, Jesus sa hyb n'aa dajēp do rahyb n'aa esee hyb n'aa.

⁴³ Hajõk do rameuuj bong mā Jesus mejüü do rametēek doo, rapehuunh do hyb n'aa. Tak'ēp né hē rapehuunh mäh. ⁴⁴ Séd hā rababok Jesus hā h'yy ka'eeh doo. Sahõnh hē sa ma sa hā né hē rabetyn. ⁴⁵ Ti m' res'ēem sa ma sa wē hanāng doo. Ta sām retyn hõm mā sahõnh hā, wē bedoh do sa hā. ⁴⁶ P'op Hagā Do tób n'aa wahoo gó, séd hā Jesus hā h'yy ka'eeh do rakahet'aa had'yyt hē. Sa tób yt hā séd hā sa tā rabawèh, sa waa rabawa, rah'yyb tsebè do hyb n'aa, baad tabahadoo do hyb n'aa sa h'yyb. ⁴⁷ P'op Hagā Do rama ejām, P'op Hagā Do raj'aa etsè do ky n'aa rahe'oot. Sahõnh hē ta wób ragen'aak Jesus hā h'yy ka'eeh doo. Ti m' Jesus an'oo bá ta hā h'yy ka'eeh do kahüüm magyys hē.

3

K'yy gadóm do Peed haso dāk do panyyg n'aa hahy'yh

¹ Ti m' ta see pé noo gó, tug bá, Peed Jowāw daheeh rabah'üüm P'op Hagā Do tób n'aa hēnh, P'op Hagā Do hā Judah buuj raky n'aa hetsè do heen n'aa gó m'. ² Tób wahoo n'aa hadè noo bá aj'yy k'yy gadóm do bahāng. Ta hā d' né hē takenāng noo gó. Ta noo "Hanām Doo" ramaneēēnh doo bá tabahāng. T'ī hēnh ramana had'yyt hē, dajēē tabetsēē hyb n'aa hejēng do sa hā. ³ Ti m' tabahapāh bá Peed Jowāw daheeh hajēē p'ēē doo, tet-sēē mā sa hā. ⁴ Ti m' rabaheg'āas ta hā, ti m' Peed ky hadoo:

—Mahegāā āā wē —nāng mäh.

⁵ Ti m' aj'yy hyb n'aa matakā dāk mäh. Ranoo ted'oo dajēēr ta hā. ⁶ Ti m' Peed ky hadoo ta hā:

—Dooh wē y hanāng pé k'āāts tēg gabarēēh doo, hewak do na-āāj hē. Wē y hanāng do y anoo da Jesus Kristo, Nasarēh buuj ky gabuuj: Awād däg! —nāng mäh.

⁷ Tii bá m' Peed moo ej'ooj sēēk mäh. Ta hub me m' tamoo ej'ooj sēēk. Ti m' nayyw hē ta tsyyim bahub dāk. ⁸ Tabas'ēēg gēēt bá getsēg wāt mäh. Ti m' tadu doo tabawād dāk. Ajēē suun kām mā sa sii P'op Hagā Do tób n'aa wahoo gó, awād dāk mäh, getsēk mā tawād bá. P'op Hagā Do m' taj'aa etsēē wāt. ⁹ Ti m' sahõnh hē rabahapāh bá hawād dāk doo, P'op Hagā Do taj'aa etsēē dāk bá, ¹⁰ raky hadoo:

—Ti né paa èr hep'ēēh doo, tób noo bá "Hanām Do" hād nāng doo bá hahāng doo, dajēēr hetsè doo —nāk mā sa kyyh.

Ti m' rahyb n'aa meuuj bong mā hawād dāk do hyb n'aa.

¹¹ Ti m' ta tii ká aj'yy hawād dāk doo, dooh m' teréd bá Peed Jowāw daheeh. Ti

m' sahõnh hē t'ī hēnh rawaj'aa padēēk, rahēg'āas hyb n'aa. Saromāw hād nāng doo bá rabab'ēēh. ¹² Ti m' Peed rabab'ēēh bá m' ranu sabug dāk. Ti hyb n'aa m' Peed ky hadoo sa hā:

—Isaraēw buuj —nāng mäh. —H'ēēd hyb n'aa bē meuunh? H'ēēd hyb n'aa āā wē bē baheg'āas? Āā ky gabuuj bē ed'oo, baad P'op Hagā Do hā āā h'yy kasadā do hyb n'aa bē ed'oo, ti aj'yy bawād dāk —nāng mäh. ¹³ —P'op Hagā Doo, Abaraām, Isak, Jakóh rah'yy kaha'eeh doo, èr wahē makū rah'yy kaha'eeh doo, ti hanoo tak'ēp Jesus kawehēē dāk hyb n'aa. Ti né hē an'oo dāk paa ta wób sa moo gó tadajēp hyb n'aa. Baad né paawā Pirato beréd hõm tabahõm, bē ty n'aa ges'yyk. ¹⁴ Bē h'yy kawareem baad had'op do wē, P'op Hagā Do karēn doo da hawāt do wē. Bē mejüü Pirato beréd hõm ta da hadoo do dahej'ēēp doo, Jesus jawén buuj. ¹⁵ Bē daj'ēēp paa ji hed'ēēp doo. Ti hadoo né hē, P'op Hagā Do an'oo bá taganā wāt p'aa hēnh. Āā sahõnh hē, baad ub āā bahapāh ta tii, ta ky n'aa āā wén maher'oot. ¹⁶ Jesus hād gó āā h'yy ka'eeh do hyb n'aa, hahy' aj'yy bē hep'ēēh do wén k'yy hub dāk. Ji h'yy ka'eeh do hyb n'aa Jesus hād gó né hē tawén has'oo dāk, baad ub bē bahapāh doo ká —nāng mā Peed sa hā.

¹⁷ Ti m' taky hadoo ēnh:

—Wakān haa —nāng mäh. —Y hapāh, dooh bē h'yy ganyy bá, bē wahē n'aa na-āāj hē, tii da bē bad'oo do paa Jesus bē rejāā noo gó. ¹⁸ Tii da né hē takaja dāk P'op Hagā Do an'oo bá, ta pooj jē sahõnh hē ta ky n'aa rod rahe'oot do paa Kristo ky n'aa hā. Kristo, P'op Hagā Do H'yyb Dāng Doo, ahoop mā da dajēb, rahe'oot paah. ¹⁹ Ti hyb n'aa, taw'āāts hē bē t'yyd kamehīn bē bad'oo do hā. Bē h'yy kawareem, P'op Hagā Do hā bē h'yy ka'eeh, nesaa do bē h'yyb tym gó hanāng do tabawug hõm hyb n'aa, Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do bē tah'yyb en'ymm hyb n'aa, ²⁰ Jesus, Kristo, p'ooj ub bē hyb n'aa tasēm do P'op Hagā Do mejüü hyb n'aa bē mahang —nāng mäh.

²¹ Ti m' Peed ky hadoo ēnh:

—Hy pong jē Jesus bagā nā, takajaa bá ká sahõnh hē P'op Hagā Do benām doo. Tii da né hē p'ooj ub taky dāng tabad'oo ta ky n'aa rod tsyt hē ta wē kasēw bong do rahe'oot do hā. ²² Hahy' da m' taky n'aa enooh do Mosees her'oot do hā: "P'op Hagā Do ky n'aa rod y hadoo doo da Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Doo, P'op Hagā Do bē h'yy kaha'eeh do an'oo bá bē mahang ganyyh da. Bē ky dahē da ta kyyh tahe'oot doo. ²³ Jē ta hā ky nadaheeh doo, dooh né hē P'op Hagā Do gado wād bá ta karapee mahang", * nāng Mosees kyyh —nāng mā Peed.

* 3:23 Dew-Teronom 18.15, 18, 19

²⁴ Ti m' Peed ky hadoo ênh:

—Sahõnh hê P'op Hagä Do ky n'aa rod, Samuëw, P'op Hagä Do ky n'aa rod wób na-ääj hê Samuëw jawén her'oot doo, raheer'oot paah, da hê ér mahang Jesus bad'oo doo. ²⁵ Bê né hê ti gadoo do pan'aa P'op Hagä Do ky n'aa enooh do paa ta ky n'aa rod sa hã. Bê né hê ti gadoo do pan'aa ér wahê makû sii P'op Hagä Do kaner'oot doo. Hahÿÿ da P'op Hagä Do ky däng do paa ér wahê makû Abaraãm hã: “Sahõnh hê badäk hahÿÿ hã habong do raky n'aa kedëng da a panaa see† hyb n'aa”,‡ näng mäh.

²⁶ Ti m' taky hado kân:

—Ta t'aah P'op Hagä Do gany wät jawén paa bã, pooj jé tamejüü bë wê, bë taky n'aa edëng hyb n'aa, bë tah'yb wareem hyb n'aa nesaa do bë moo bok do mahãnh.

4

Sinedirijo ajyy n'aa raky ge'ÿÿm do Peed Jowãw daheeh panyyng n'aa hahÿÿh

¹ Ti m', P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'oooh doo, P'op Hagä Do tób n'aa hagä n'aa sa wahê n'aa, Sadusëw häd enäh do na-ääj hê, an'aa Peed Jowãw daheeh rabaher'oot bã hajök do mahang. ² Tii kã m', han'aa do tak'ëp mã rakawajãän, Peed Jowãw daheeh rama metëek do hyb n'aa ti Jesus edëb wät dajëp do paa P'op Hagä Do an'oo bã.* ³ Ti m' rameso padëek Peed Jowãw daheeh. Tüüh däg mã papÿÿj rawén dewäts bëeh dó, jat'iip hadoo rabaher'oot hyb n'aa. ⁴ Ti hadoo né hê, hajök raky daheeh Jesus ky n'aa Peed raheer'oot doo. Kahüüm magyys hê Jesus hã h'yy ka'eeh doo. ⁵ miw däk mã tahyb n'aa péh.

⁵ Ti m' jati pé Judah buuj sa wahê n'aa, sa wahê n'aa wób, Moses ky n'aa jaw'yÿk do ma mehetëk do na-ääj hê, Jerusarënh bã rakata padëek rabaher'oot hyb n'aa. ⁶ Ti abok sa mahang P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'oooh do sa wahê n'aa heh'äät do Anas häd näng doo, Kajapas, Jowãw, Aresãn, ajyy wób na-ääj hê P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'oooh do sa wahê n'aa wakãän. ⁷ Ti m' ramejüü ramena b'ëeh Peed Jowãw daheeh sa wê. Ti m' radu doo reaanh doo. Hahÿÿ da m' sa kyyh:

—H'ëed hejój me, jaa kyy gó aj'ÿÿ k'ÿÿ gadóm do bë haso däk? —näk mã sa kyyh.

⁸ Ti m' baad mã Peed P'op Hagä Do Sahee h'ÿÿb mahüüm. Ti m' Peed ky gadoo:

—Bëeh, Judah buuj bag'ääs doo, bëeh, sa wahê n'aa hedoo doo —näng mäh ⁹ —ää bë eanah nahëe näng do hã baad ää moo bok do ky n'aa. Bë karën mã bë bahapäh nyy da tabahas'oo däk. ¹⁰ ÿ her'oot baad ub

bë hã, baad bë bahapäh hyb n'aa, sahõnh hê Isaraëw buuj na-ääj hê: Jesus Kristo, Nasaréh buuj, bë epëëm däk do paah, P'op Hagä Do an'oo bã ganã wät do hejój gó né hê tabahas'oo däk hahÿ aj'ÿÿ bë mahang hag'ëed däk doo —näng mäh. ¹¹ —Jesus né hê ti pä hadoo, bëeh, tób n'aa tehem'aa do hedoo do ty n'aa ges'yÿk doo, hÿÿ kã pä ta ba n'aa, mesoo n'aa hado däk doo —näng mã Peed kyyh, P'op Hagä Do kyy kerih do paa hã.†

¹² Ti m' taky hadoo ênh:

—Jããm hê Jesus häd gó ji P'op Hagä Do bed'ëep nesaa do mahãnh ta wê ji basëek hyb n'aa. Dooch ta see pé badäk hahÿ haw'ääts hê ji h'yÿb tym hed'ëep doo —näng mäh.

¹³ Ti m' sa wahê n'aa rameuuj bong, h'yÿb neÿÿm doo me Peed Jowãw daheeh raheer'oot rabahapäh bã, dooh né paawã tak'ëp rama kamet'ëeg bã, ky n'aa netsã né paawã. Peed raheer'oot do hã, Jesus sii rababong do paa sa wahê n'aa rahapäh. ¹⁴ Sa mahang né hê aj'ÿÿ has'oo däk do bagëet. Baad rabahapäh ti has'oo däk né hê, ti hyb n'aa dooh sa kyy péh. ¹⁵ Ti m' ramejüü Peed Jowãw daheeh raban'yÿh dó. Ti m' sa wahê n'aa rakaner'oot nyy d' rabad'oo. ¹⁶ Ti m' raky hadoo:

—Nyy d' ér bad'oo sa hã? Sahõnh hê Jerusarënh buuj raheen n'aa enã hahÿ baad rapahuunh doo. Dooch tahaja bã ér ky n'aa jejen bã —näk mäh. ¹⁷ —Taw'ääts hê ér meduuk sa hã, ranaher'ood bong hyb n'aa ta wób sa hã Jesus häd gó, rapahuunh do ky n'aa kanah'üüm hyb n'aa —näk mã Judah buuj sa wahê n'aa sa kyyh, sa daaj hê rakaner'ood bã.

¹⁸ Ti m' ramejüü Peed Jowãw daheeh rabajëe p'ëe p'aa hënh. Ti m', tak'ëp ramejüü sa hã ranaher'oot hyb n'aa, rama manetëek hyb n'aa Jesus häd gó.

¹⁹ Ti m' Peed raky hadoo:

—Bë daaj hê bë hyb n'aa newë baad hadoo do P'op Hagä Do matym gó. Bë mejüü do hã ää ky daheeh, P'op Hagä Do mejüü do hã ää ky daheeh? ²⁰ Dooch ää haja bã ää ky n'aa eréd bã ää her'oot do ää maa napäh do hã, ää hapäh do hã —näk mã Peed sa kyyh.

²¹ Ti m' p'aa hënh rage'ÿÿm sa hã. Rage'ÿÿm jawén paa bã m', raberéd hõm rabah'üüm hyb n'aa. Dooch rahapëe bã nyy d' rabad'oo Peed Jowãw daheeh rarejãä hyb n'aa, hajök do P'op Hagä Do raj'aa etsë do hyb n'aa, aj'ÿÿ has'oo däk do hyb n'aa. ²² Aj'ÿÿ has'oo däk doo, 40 bahãnh däg ta baab n'aa.

† 3:25 Jesus né hê ti Abaraãm panaa see, taky däng doo. † 4:11 Saaw-Mo 118.22 hã takerii däk tii, Peed ky däng doo.

‡ 3:25 Genesis 22.18, 26.4 * 4:2 Sadusëw sa hã ji dajëp

jawén paa bã, dooh ji ganã wäd bã p'aa hënh. † 4:11 Saaw-Mo 118.22 hã takerii däk tii, Peed ky däng doo.

Jesús hã h'yy ka'eeh do raky n'aa etsêê do panyyg n'aa hahÿh

²³ Ti m' Peed Jowãw daheeh rabered hõm jawén paa bã kã m', rabahõm sa najiis hedoo do sa wê, Jesús hã h'yy ka'eeh do sa wê. Ti m' rabaher'oot sa hã sahõnh hê P'op Hagã Do tób n'aa yt hã moo heb'oooh do sa wahê n'aa, Judah buuj sa wahê n'aa wób sa kyyh. ²⁴ Ti m' raky n'aa napãh bã m', sêd hã m' raky n'aa etsêê P'op Hagã Do hã. Hahÿh da m' sa kyyh:

—Tak'êp Hyb N'aa Jawyk Doo, sahõnh hê mabag'ããs doo —nãk mãh. —A mo haj'aa sahõnh hê badãk hahÿh, wê, akajar na-ãaj hê, sahõnh hê ta hã habong do na-ãaj hê. ²⁵ Hahÿh da maher'ood wãt paa a Sahee kyy gó, a karom kyy hã, Dawi, ãã wahê makũ kyy hã, a wê rah'yy kawapêên do ky n'aa:

“H'êed hyb n'aa badãk hahÿ haw'ããts hê habong doo,

Judah buuj nadoo doo, rakawajããn?

H'êed hyb n'aa daap hê rahyb n'aa newêê nyy d' rah'yy kawereem P'op Hagã Do wê, ta hã raky nadaheeh hyb n'aa.

²⁶ Badãk hahÿ haw'ããts hê haj' n'aa sa wahê n'aa rakataa sêd hã,

Tak'êp Hyb N'aa Jawyk Do wê,
Kristo, Tah'yyb Dãng Do wê na-ãaj hê,
rakamaj'ii hyb n'aa.”†

²⁷ —Te hub né hê —nãk mãh. —Babã panang bã, ãã wahê n'aa Eróts hãd nãng do kataa Pirato sii, Isaraéw buuj nadoo do sii, Isaraéw buuj sii na-ãaj hê rah'yy kawapêên hyb n'aa a karom tsyt hê a wê kasêew dãk do wê, Jesús wê, mah'yyb dãng do wê. ²⁸ P'ooj ub maky dãng do paa hadoo doo da né hê rabad'oo. ²⁹ Mahapãh né hê ãã rage'ÿym doo. A karom né hê ããh. Man'oo baad ub, h'yyb neÿym doo me, a ky n'aa ãã baher'oot hyb n'aa. ³⁰ Man'oo ãã hã a hejój, nahêê enãh do ãã baheso hyb n'aa, ãã pehuunh hyb n'aa, ãã moo bok hyb n'aa ji hyb n'aa meunh doo, Jesús a karom tsyt hê a wê kasêew dãk do hãd gó —nãk mã sa kyyh raky n'aa etsêê bã.

³¹ Rabahajaa bã raky n'aa etsêê doo, rabab'êeh bã katajus wãt mã k'ããts. Tii bã kã m', P'op Hagã Do Sahee sahõnh hê sa hã tak'êp mã sa h'yyb tamahüüm. Ti m' h'yyb neÿym doo me rabaher'ood kãn P'op Hagã Do ky n'aa.

Sêd rah'yyb hedo padêek do panyyg n'aa hahÿh

³² Ti m', sêd rah'yyb hedoo sahõnh hê Jesús hã h'yy ka'eeh doo. Jé ma enãh do ky en'yyim ta wób sa hã. Doooh sa mab hê sa ma tado bã, sahõnh hê sa ma hadoo. ³³ Tii kã m' 12 hedoo do Jesús mejüü doo, P'op Hagã

Do hejój me raher'oot mã Jesús, Hyb N'aa Jawyk Do ganã wãt do ky n'aa. Baad P'op Hagã Do moo wãt sa hã, baad tabahag'ããs sa hã. ³⁴ Doooh kas'uut pé sa mahang. Ta see pé noo gó ken'yyh, jé tób see enãh doo, tób hood pan'aa enãh do na-ãaj hê, resêem hõm mã tii. ³⁵ Ta sãm ramanaa Jesús mejüü do sa wê, rabets'êê hõm hyb n'aa wê bedoh do sa hã.

³⁶ Sa mahang ti awãt Rewi panaa, tsyt dêeg hã Tsi-Peré hãd nãng doo bã henãng doo. Joséh mã ta hãd. Jesús mejüü do rahãd n'oo dãk Béh-Nabéh. (“Ji h'yyb en'yyim doo”, tahanãng pé ti Béh-Nabéh.) ³⁷ Béh-Nabéh besêem hõm tób hood pan'aa ta ma paah, ti m' ta sãm tamanaa Jesús mejüü do sa wê, rah'yyb dãng doo da rabad'oo hyb n'aa ta me.

5

Ananijas Sapira daheeh rawad'ii paawã do panyyg n'aa hahÿh

¹ Sa mahang ti awãt mã aj'yy seeh. Ta hãd mã Ananijas. Ta ÿym Sapira hãd nãng do daheeh resêem hõm mã na-ãaj hê tób hood pan'aa, sa ma paah. ² Ta ÿym daheeh rakaner'oot jawén paa bã m', Ananijas manaã mã ta sãm uuh Jesús mejüü do sa wê. Ta uuh sa wê tabaym.

³ Ti m' Peed ky hadoo ta hã:

—Ananijas, —nãng mãh —ny hadoo Sataanas, Nesaa Do Yb, õm tah'yyb mahüüm P'op Hagã Do Sahee mawadii hyb n'aa paawã? A wê tabaym tób hood pan'aa a ma paa sãm, a hã rep'aak do uuh. ⁴ A h'êed né hê paa ti tób hood pan'aa. Ta sãm, mesêem hõm do jawén paa bã, a ma né hê paawã. H'êed hyb n'aa, sahõnh hê a hã rep'aak do mets'êê dãk maken'oooh? Doooh ãã tado bã ti mawadii doo, P'op Hagã Do ti mawad'ii paawã —nãng mã Peed kyyh ta hã.

⁵ Ananijas maa napãh bã m' Peed her'oot doo, adêê hyng mã tüü, dajêp mãh. Ti m' sahõnh hê raky n'aa napãh bã m' ta tii, rajeyÿm bong mã tak'êp. ⁶ Ti m' pahêew wób rabana, rahabên dãk mã ta hub, ti m' radakã jêng mãh.

⁷ Nayyw hê denaa hê Ananijas makũ ÿym bajêê suun mã tób gó, Peed rabab'êeh bã. Doooh m' ta heen n'aa nyy bã ta patug dajêp doo. ⁸ Ti m' Peed eanh ta hã:

—Baad maher'ood hã ÿÿ —nãng mãh. —Jããm né hê hahÿ tób sãm, a patug daheeh bê gadoo doo? —nãng mãh.

—ÿÿ. Ti né hê ta sãm —nãng mã ÿÿnh.

⁹ Ti m' Peed ky hadoo ta hã:

—H'êed hyb n'aa bê kaner'oot bê metyy hyb n'aa P'op Hagã Do Sahee? —nãng mãh. —Mahegãã, bok ta ti a patug dakã jêk doo.

Ōm da ramahūūm hÿÿ kā —nāng mā Peed Sapira hā.

¹⁰ Ti m' Sapira badēē hyng Peed bagēēt bā, dajēp mäh. Pahēēw hedoo do rabajēē p'ēē bā, rahapäh mā Sapira dajēp doo. Ti m' ramanyyh, radakā jēng ta patug makū pa. ¹¹ Ti m' sahōnh hē Jesus hā h'yy ka'eeh doo, ta wób heen n'aa enäh do na-āāj hē rajeÿÿm bok mäh.

Jesus mejūū do hajōng ranahēē esog hōm do panyyg n'aa hahÿÿh

¹² Ti m' Jesus mejūū doo, 12 hedoo doo, hajōng mā rapehuunh. Meuj n'aa nāng do ramoo bok hajōk do sa mahang. Jesus hā h'yy ka'eeh do rakahet'aa mā tób P'op Hagā Do rayd hyb n'aa esee do yt hā, Saromāw hād nāng doo bā. ¹³ Ta wób, ragenaag né paawā Jesus hā h'yy ka'eeh doo, dooh sa sii rakata bā, h'yyb e'ÿÿm do hyb n'aa. ¹⁴ Ti hadoo né hē m' ajyy, ÿÿj, Jesus hā h'yy ka'eeh do ka'oot. ¹⁵ Ti m' nahēē enäh do ramena tyw n'aa hahād hā. Sa tyng jó m' radatoonh, Peed tabēs bā, ta wób sa hā ta maēts badāng hyb n'aa. ¹⁶ Hajōk panang Jerusarēnh nedaa bā haj'eenh do han'aa. Ramena nahēē enäh doo, karap'aar h'yyb nesaa do pahad'ēēk do na-āāj hē. Ti m' sahōnh hē rabaheso hōm.

Jesus mejūū do Judah buuj wahē n'aa rarejāā do panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁷ Ti m' P'op Hagā Do tób n'aa yt hā moo heb'oooh do sa wahē n'aa heh'āāt doo, Sadusēw hād enäh do ta sii habong do na-āāj hē rah'yy kajewēēts kán Jesus mejūū do sa wē. ¹⁸ Ti m' rameso padēēk, ti m' ragada-hew'ēēs doo gó m' radewāts b'ēēh. ¹⁹ Ti m' atsēm, Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk do āas tanoo gasēēts nyh mā Jesus mejūū doo. ²⁰ Ti m' taky hadoo sa hā:

—Bē ahōm nā P'op Hagā Do tób n'aa w'oo hā. T'ī hēnh bē her'ood hajōk do sa hā hahÿ ji bawāt do papuuj ky n'aa, ji h'yyb nām do Jesus an'oo dāk do ky n'aa. Sahōnh hē bē her'ood sa hā —nāng mā āas kyyh.

²¹ Ti m' tabawag hōm bā kā rabahōm P'op Hagā Do tób n'aa w'oo hā, āas mejūū doo da sa hā. Ti m' radu doo rama metēēk doo.

Ti nuuj jé m' P'op Hagā Do tób n'aa yt hā moo heb'oooh do sa wahē n'aa heh'āāt doo, ta sii habong doo, ranaēēnh sahōnh hē Israaēw buuj sa wahē n'aa, sēd hā rakata padēēk hyb n'aa. Sahōnh hē sa wahē n'aa ramaneēēnh Sinedirijo. Tii bā m' ramejūū rahahēēn Jesus mejūū do radewāts b'ēēh do paa bā. ²² Ti m' warahén rakaja hōm bā t'ī hēnh, dooh m' rawyyd bā. Ti m' rababaaajnā, raky n'aa manaa. ²³ Ti m' raky hadoo:

—Āā kaja hōm bā, baad tanoo katsē. Ta noo bā warahén rabab'ēēh. Āā noo gasēēts hōm bā, dooh ta gó hab'ēēh péh! —nāk mā sa kyyh.

²⁴ P'op Hagā Do tób n'aa hagā n'aa sa wahē n'aa, P'op Hagā Do tób n'aa yt hā moo heb'oooh do sa wahē n'aa wób raky n'aa napäh bā m' tii, h'yyb manepēē boo m'. Ti m' rakaner'oot:

—Nyy d' tii eh? —nāk mäh.

²⁵ Ti nuuj jé m' ta see kajaa, ti m' taky hadoo:

—Ajyy bē dewāts b'ēēh do paa ti ab'ēēh P'op Hagā Do tób n'aa w'oo hā. Hajōk do hā rama metēēk —nāng mäh.

²⁶ Ti m' P'op Hagā Do tób n'aa hagā n'aa sa wahē n'aa, ta sii moo bok do daheeh rahahēēn mā 12 hedoo doo. Jesus mejūū doo. Rakaja hōm bā, baad raber'oot sa sii, dooh m' rarahejā bā. Rajeÿÿm hajōk doo, Jesus mejūū do sa kyyh maa new'ēē doo. Pā me ramakut red'oo doo doo hyb n'aa, 12 hedoo doo rarahejā bā paawā. ²⁷ Ti m' rakaja hōm bā, ramena Sinedirijo ajyy n'aa rabat'oonh bā, P'op Hagā Do tób n'aa yt hā moo heb'oooh do sa wahē n'aa heh'āāt doo beaanh hyb n'aa sa hā. Ti m' ta ti ky hadoo sa hā:

²⁸ —Tak'ēp bē āā mejūū paa āā ky n'aa jaw'yyk doo me, bē ma manetēēk hyb n'aa ta ti aj'yy ky n'aa. “Tabad'op hē da bē her'ood”, nāk paa āā kyyh bē hā. Ti hadoo né hē bē nabuj keh'ūūm. Sahōnh hē Jerusarēnh buuj sa hā bē met'ēēg hōm nanāng Jesus ky n'aa. Āā daj'ēēp ta ti aj'yy bē ky n'aa h'ūūm. Āā hā bē ky n'aa tapaa —nāng mā ta kyyh.

²⁹ Ti m' Peed, ta wób Jesus mejūū do na-āāj hē raky hadoo:

—Taw'āāts hē P'op Hagā Do kyyh ti āā ky daheeh. Dooh tahaja bā ajyy sa kyyh āā ky dahē bā, āā hā ramejūū do baad tanu nadēē bā P'op Hagā Do mejūū do hā —nāk mäh. ³⁰ —P'op Hagā Doo, ēr wahē makū rah'yy kaha'eeh doo, Jesus ganā wāt dejēp do sa mahang tan'oo bā. Ti d' né hē Jesus bē epēēm dāk do paa b'aa kajatsēk do hā. ³¹ P'op Hagā Do wehēē dāk tii. Hÿ pong jé tabasēēk tan'oo bā. P'op Hagā Do hub hēnh tabasoooh ta sii sahōnh hē tabag'āās hyb n'aa tan'oo bā. Ji h'yyb tym dēēb tabahadoo P'op Hagā Do an'oo bā, P'op Hagā Do hā Israaēw buuj rah'yy kawereem hyb n'aa Jesus an'oo bā, nesaa do sa h'yyb gó hanāng doo tabasog hōm hyb n'aa. ³² Āā sahōnh hē āā bahapäh ta tii. P'op Hagā Do Sahee, ta hā ky dah'eeh do sa hā P'op Hagā Do an'oo dāk doo, ti na-āāj hē tahapäh sahōnh hē tii —nāk mā Peed sa kyyh.

³³ Ti m' ramaa napäh bā m' Peed raher'oot doo, tak'ēp mā rakawajāān. Rakarēn mā radej'ēēp. ³⁴ Ti m' Parisēw see sa mahang hawāt do as'ēēg gēēt mäh. Ti m' tabaher'oot sa hā. Gamarijēw mā ta hād. Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetēk do seeh. Hyb n'aa jawyk Israaēw buuj sa mahang. Ti m'

tamejüü 12 hedoo do raman'yyh dó. ³⁵ Ti m' taky hadoo ta da hadoo do sa hä:

—Bë maa newë këh yÿ, Isaraéw buuj —näng mäh. —Baad bë hyb n'aa newë bë bad'oo do sa hä —näng mäh. ³⁶ —Bë hyb n'aa newë p'ooj ub du n'aa doo, Tew-Das häd näng doo. Ky n'aa etsëeh paa m', tanooh. 400 ajyy tahyb n'aa pé ta sii habok do paah. Ti m' radajëeb kän. Radaj'ëep jawén paa bä m', ta sii habok do paa ketyng bong. Tadjëp bä, ahëej jëng sahõnh hë. ³⁷ Ta jawén, sahõnh hë häj n'aa babuuj rabetsén noo gó, du n'aa do ta see Judas häd näng doo, Garirej buuj. Ti hadoo né hë tii. Ta wób ta sii rababok. Ti na-ääj hë radajëeb kän. Ti m' ta sii habok do paa ketyng bong mä na-ääj hë. ³⁸ Ti hyb n'aa y baher'oot bë hä: Na maboh. Bë eréd rabahõm hyb n'aa. Aj'yy du n'aa do tado bä ti rametëek doo, ti ramoo bok doo, tii b' gawatsik da —näng mäh. ³⁹ —P'op Hagä Do du n'aa do tado bä, dooh bë haja bä bë medug bä sa hä —näng mäh. —Baad bë matakä, ji hapäh mä ti P'op Hagä Do hä bë kamaj'ï —näng mä Gamarijéw kyyh sa hä.

⁴⁰ Ti m' raky daheeh ta kyyh. Ti hadoo né hë, 12 hedoo do ramena, ti m' ramejüü rabaheyyh. Ti m' ramejüü mä sa hä rana-her'oot hyb n'aa Jesus ky n'aa. Ti m' raberéd hõm rabahõm hyb n'aa.

⁴¹ Ti m' Jesus mejüü do raban'yyh Sinedirijo sa mahang hab'ëeh do paah. Tseb'ee mä rabaheyyh jawén paa bä, P'op Hagä Do hyb n'aa gadoo rabahoop hyb n'aa Jesus hyb n'aa. ⁴² Ti m', P'op Hagä Do tób n'aa yt hä, sa tób hënh na-ääj hë ra-her'oot ta äh hä had'yyt hë, rama metëek Jesus, P'op Hagä Do H'yyb Däng Do ky n'aa.

6

Resoos do 7 ajyy Jesus mejüü do ramoo masa hyb n'aa panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti noo gó Jesus hä h'yy ka'eeh do kah'üüm. Sa mahang ti abong mä Judah buuj, ta s'ee hënh hena doo, Gereg kyyh her'oot doo. Ta ti m' ramaher'oot mä Jesus mejüü do sa hä ta tii bä babuuj sa ky n'aa. Hahÿÿ da m' sa kyyh:

—Patug tema bong do sa waa rabahetséh doo bä, dooh ran'oo bä ää sii habok do sa hä —näk mä sa kyyh.

² Ti m' 12 hedoo do ramejüü sahõnh hë Jesus hä h'yy ka'eeh do rakata padëek séd hä, sa hä rabaher'oot hyb n'aa. Ti m' raky hadoo:

—Dooh baad tado bä ää eréd bä P'op Hagä Do kyyh ää metëek doo, sa waa ää betséeh hyb n'aa paawä. ³ Ti hyb n'aa, wakän haa, ää karën bë esoos bë mahang ajyy bë hep'ëeh do h'yy genäh doo, P'op Hagä Do Sahee h'yyb mahüüm doo. Ti ää mejüü sa hä rabetsëeh hyb n'aa sa waa. ⁴ Ää né hë, ää ky

n'aa etsëe, P'op Hagä Do sii ää ber'oot. Ää né hë ää ma metëek P'op Hagä Do ky n'aa —näk mä sa kyyh.

⁵ Ti m' baad mä sa hä ra-her'oot doo. Tii bä m' rasëm mä Es-Tew häd näng doo. Tak'ëp paa m' tah'yy ka'eeh P'op Hagä Do hä. Baad P'op Hagä Do Sahee h'yyb mahüüm mä tii. Hahÿÿ d' mä rasëm do wób sa häd: Pirip, Porokoro, Nikanóh, Timom, Paramenas, Nikoraw. Än-Tijoka panang häd näng doo hënh naa ta ti Nikoraw. Jesus hä tah'yy ka'eeh do pooj jé, Judah buuj nado né paawä, Mosees ky n'aa jaw'yyk do taky dahé däk Judah buuj rabaher'oot doo da. ⁶ Ti m' rabasëm jawén paa bä, ramehüüm kän mä Jesus mejüü do sa wë. Tii bä kä m', Jesus mejüü do sa moo radatoonh sa nuu gó, raky n'aa etsëe sa hyb n'aa.

⁷ Ti m' P'op Hagä Do ky n'aa kah'üüm. Nayyw hë Jerusarënh bä takah'üüm Jesus hä h'yy ka'eeh doo. Hajök P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'oooh do wób rah'yy kae kän Jesus hä.

Es-Tew ramaso däk do panyyg n'aa hahÿÿh

⁸ Ti m', baad mä P'op Hagä Do hejój awät Es-Tew häd näng do h'yyb gó. Baad mä P'op Hagä Do ky n'aa edëng. Es-Tew pehuunh, meuj n'aa näng do heen n'aa tamoo wät hajök do sa mahang. ⁹ Ti m' Judah buuj wób, ta wób sa karom paah, radu doo Es-Tew raky gedak. Ti asooh tsyt hë sa tób P'op Hagä Do panyyg ti rayd naherot do yt hä. Sa sii ti abong Sirenë panang buuj wób, Aresän-Dirija panang buuj wób, Siris häj n'aa buuj wób, Asija häj n'aa buuj wób. ¹⁰ Es-Tew mä raky hüüm paawä, dooh m' rahaja bä. Es-Tew P'op Hagä Do Sahee h'yy gan'yyh do hyb n'aa rawén nahajaa.

¹¹ Ti m' ramaher'oot ajyy wób sa hä, daap ramenyyh hyb n'aa Es-Tew ky n'aa.

—Hahÿÿ da bë her'ood —näk mäh. —“Ää maa napäh Mosees, P'op Hagä Do na-ääj hë Es-Tew ky n'aa rejää doo”, denoo da —näk mä sa kyyh.

¹² Ti m' Judah buuj, Judah buuj sa wahë n'aa, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma meheték do na-ääj hë rakawajään Es-Tew wë ta ti ajyy sa kyyh hyb n'aa. Ti m' ramaso däk, ti m' ramahüüm Sinedirijo ajyy n'aa sa wë, sa wahë n'aa wë. ¹³ Ti m' ramejüü ta wób, noo kanesa doo, daap ramenyyh hyb n'aa Es-Tew ky n'aa sa wahë n'aa hä. Ti m' daap mehen'yyh do raky hadoo:

—Dooh hahÿÿ aj'yy eréd bä taky n'aa rejää do P'op Hagä Do tób n'aa, Mosees ky n'aa jaw'yyk do na-ääj hë —näk mäh. ¹⁴ —Ää maa napäh ta kyyh. P'op Hagä Do tób n'aa Jesus Nasaréh buuj ahä jëng da, tanooh. Ky n'aa jaw'yyk do Mosees metëek do Jesus

ahÿÿd hõm da, tanooh —näk mä noo kanesa do sa kyyh.

¹⁵ Ti m' sahõnh hê Sinedirijo ajyy n'aa, t'ii hênh hat'oonh doo, baad mä raty padëek Es-Tew wê. Ta mamets, ääs mamets hado däk mä sa hä.

7

Es-Tew kyyh Sinedirijo ajyy n'aa sa hä panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'oooh do sa wahê n'aa heh'ääat do eanh Es-Tew hä:

—Äkä, se hub né hê ta ti raher'oot do a ky n'aa? —näng mäh.

² Ti m' Es-Tew ky hadoo:

—Wakän haa, yp ÿ hyb n'aa hed'oo doo, bë maa newê kêh ÿÿ —näng mäh. —P'op Hagä Doo, sahõnh hê sa bahãnh hadoo doo, kas'ee wät êr wahê makü Abaraãm hä, Mesopotãm häd näng do häj n'aa bã Abaraãm bawät nä bã, Arãn panang hênh takahÿÿd gä do pooj jé. ³ Hahÿÿ d' paa m' P'op Hagä Do kyyh ta hä: “Maberéd däg mabawät do paah, a wakään, a yb tób paah. Ahõm da hêÿ s'ee hênh, õm ÿ metëeh hênh”,* näng mä P'op Hagä Do ta hä. ⁴ Ti m' taberéd däk Kaw-Dew sa häj n'aa, Mesopotãm häd näng doo, ti m' tabahõm Arãn panang häd näng doo hênh. Ta yb dajêp do jawén paa bã, P'op Hagä Do manaa wawëê hê êr babong do häj n'aa bã. ⁵ DooH P'op Hagä Do an'oos pé ta hä, hêÿ uuh hadoo pé paawä, taky n'aa enooh né hê paawä hahÿ hêÿj ta panaa pan'aa sa häj n'aa pan'aa, Abaraãm dajêp jawén paa bã. Tii d' taky n'aa enooh ta hä, dooh nä né paawä Abaraãm t'aah nyy nä bã ti noo gó. ⁶ Hahÿÿ da P'op Hagä Do kyyh ta hä: “Sa häj n'aa nadoo hênh da a panaa rababok da. Tak'êp da ramejüü sa hä 400 ta baab noo gó. Ta si n'aa hê da ramoo bok da t'ii hênh. Karahejää da t'ii hênh a panaa. ⁷ ÿ abaanh da ta sãm ta tii d' moo hed'oo do sa hä. ÿ rahejää da. Ti jawén paa bã, tii b' naa a panaa rababaaj nä bã wawëê hê. Babä ÿ rahyb n'aa jew'yyk da”,† näng mä P'op Hagä Do kyyh Abaraãm hä —näng mä Es-Tew kyyh.

⁸ Ti m' taky hadoo ênh:

—Ti m' Abaraãm P'op Hagä Do mejüü sa taah ramasuuj noo byyh ehõk, P'op Hagä Do karapee rabahadoo do heen n'aa. Ti hyb n'aa m' Abaraãm t'aah, Isak häd näng doo, 8 tabado däk bã ta äh, Abaraãm masuuj noo byyh hõg hõm. Tii d' né hê kä Isak Jakóh yb. Jakóh kä, ta häd see Isaraéw, 12 hedoo do radu na do Isaraéw buuj sa panaa. ⁹ Ti né hê Jakóh taah, êr wahê maküüh, rahyb n'aa jewës do sa hÿÿj Joséh. Ti hyb n'aa rabesëem hõm Esit häj n'aa hênh, ta si n'aa hê tamoo

wät hyb n'aa t'ii hênh. Ti hadoo né hê, P'op Hagä Do hagäa had'yyt hê Joséh. ¹⁰ Joséh P'op Hagä Do ed'ëep sahõnh hê nesaa do mahãnh. Tah'yy gan'yyh. Baad Esit häj n'aa wahê n'aa, Paraóh ramaneëënh do gadoo, P'op Hagä Do an'oo bã. Ti hyb n'aa Paraóh an'oo bã kä sahõnh hê Esit häj n'aa hagä n'aa, ta tób hagä n'aa na-ääj hê tabahadoo hyb n'aa. ¹¹ Ta jawén ji hasaah do bawäd kän Esit häj n'aa bã, Kanaãh häj n'aa bã na-ääj hê. Sahõnh hê m' rabahoop sah. DooH m' êr wahê makü sa waa rawyyd bã. ¹² Tii bã kä, Jakóh ky n'aa napäh bã joom s'ëeb Esit bã hanãng doo, tamejüü êr wahê makü t'ii hênh sa waa rabetsëê hyb n'aa. ¹³ Ti m', ta jawén, p'aa hênh t'ii hênh rabahõm bã kä sa waa hets'ëê doo, Joséh baher'ood kän sa hä sa hÿÿj né hê. Tii bã Paraóh na-ääj hê heen n'aa nyy däk Joséh wakään hä, Joséh yb hä. ¹⁴ Tii bã kä m', Joséh mejüü ramanaa ta yb, ta wakään had'yyt hê Esit hênh. ¹⁵ 75 sahõnh hê han'aa do paah. ¹⁵ Ti m' Jakóh rakahÿÿd j'eenh Esit bã. T'ii hênh tadajêb kän. Tii b' né paa m' êr wahê makü radejêb kän. ¹⁶ Sa kamag paa ramahüüm p'aa hênh Sikkem panang hênh. Gabaho doo gó, Sikkem bã Amoor taah sa hä Abaraãm ets'ëê hõm do paa radaboo jêng sa kamag n'aa —näng mä Es-Tew kyyh.

¹⁷ Ti m' taky hadoo ênh:

—Tabedaa däk bã kä Abaraãm hä P'op Hagä Do ky n'aa enooh do kajaa doo, tak'êp êr wahê makü panaa rakaood bong Esit häj n'aa bã. ¹⁸ Ti m' ta see pé noo gó Esit häj n'aa wahê n'aa see tadu doo tabag'ääs doo. DooH m' ta ti ky n'aa napëê bã Joséh maküüh. ¹⁹ Ta ti sa wahê n'aa tawedii êr wahêh maküüh, tarejää na-ääj hê. Tamejüü sa taah papuuj henyys do raberéd is, radejêp hyb n'aa. ²⁰ Ti noo gó m' tabenãng Mosees häd näng doo. Anãm ti karapee. Ta yb, ta ÿÿn rawä wät, rejên sa tób bã tamawoob hê kamarab. ²¹ Ranahaja wäd bã rejên doo, raberéd tu ta hood gó jawii mahang. Tii bã kä, Paraóh toog rabawyyd kän, taw'ëeh mäh, ta t'aah hadoo tan'oo bã. ²² Sahõnh hê Esit buuj rahajaa do rama metëêk ta hä. Tak'êp tii bã kä tahyb n'aa jawyk taher'oot do hä, tamoo wät do hä. ²³ 40 ta baab Mosees bahado däk bã, takarên tabaheg'ääs ta wakään, Isaraéw buuj. ²⁴ Takajaa bã, tahapäh ta wakään see Esit buuj see rejää. Ti hyb n'aa ta sãm baan. Tanaboh jat Esit buuj. ²⁵ Ta h'yyb gó Mosees ed'oo, ta wakään raheen n'aa enäh P'op Hagä Do ti mejüü tabed'ëep sa hä Esit buuj sa moo gó naa. DooH rah'yy genä bã. ²⁶ Jat'iip hadoo tabahapäh pawóp hê Isaraéw buuj kep'uuk doo. Mosees karên paawä dooh ti d' radoo bã. “Wakään haa”, näng, “bê wakään had'yyt hê. H'ëed hyb

* 7:3 Genesis 12.1 † 7:7 Genesis 15.13-14

n'aa bë kamaj'ii?", näng. ²⁷ Ta see rejää do aũũj hõm mã Mosees, ti m' taky hadoo ta hä: "Jaa g'eeh hanoo äã wahë n'aa, baad hadoo do baad nadoo do rod n'aa mabahadoo hyb n'aa?" ²⁸ Ý makarën manaboh jat Esit buuj tsëm hë manaboh jat doo da?"[†] näng mäh. ²⁹ Ti m' aj'yy kyyh Mosees maa napäh bã, kejën hõm Midijän häj n'aa hënh. T'ii hënh tabag'ëed däg kãn ta wakään nadoo do sa mahang. T'ii hënh takat'ëe däk. Pawóp hë ta taah.

³⁰ Ti m' Es-Tew ky hadoo ënh:

—40 ta baab jawén paa bã P'op Hagä Do äãs kasee Mosees hä tëeg hõõ gó, b'aa tüü nu däg is do kadoo doo gó naa. Banawäng bã, waëë Sinaih häd näng do nedaa bã tii. ³¹ B'aa kado né paawä, dooh m' taooj jëë bã Mosees bahapäh bã, tahyb n'aa meuunh mäh. T'ii hënh tabahõm bã, p'eets hë tabahag'äãs hyb n'aa, tamaa napäh mã Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do kyyh her'oot do ta hä: ³² "Ý né hë P'op Hagä Doo, a yb h'yy kaha'eeh doo. Ý né hë P'op Hagä Doo, Abaraãm, Isak, Jakóh rah'yy kaha'eeh doo",[§] näng mäh. Mosees kajjãn wät mã tak'ëp tabeyým wät do hyb n'aa. Dooch tahegää bã t'ii hënh, eýým wät do hyb n'aa m'. ³³ Ti m' P'op Hagä Do ky hadoo ta hä: "Makabo ná a tsyym suun, majó gëet do k'ääts ma ý hadoo do hyb n'aa, tsyt hë takasëew däk ti wë ýy. ³⁴ Ý hapäh né hë ny hadoo karapé haa rarejää do Esit häj n'aa bã. Ý maa napäh sa kyyh rah'yy kame'oot doo. Ti hyb n'aa hý pong jëe naa ý bahyng ý bed'ëep hyb n'aa Esit buuj sa moo gó naa. Ti hyb n'aa kã, Esit hënh õm ý mejüü, karapé haa t'ii hënh naa mabasog nyh hyb n'aa",^{**} näng mã P'op Hagä Do kyyh Mosees hä, näng mã Es-Tew.

³⁵ Ti m' Es-Tew ky hadoo ënh:

—Ti né hë ti Mosees ta wakään raty n'aa ges'yyk do paah. "Jaa hanoo äã wahë n'aa, baad hadoo do baad nadoo do rod n'aa mabahadoo hyb n'aa?", nãk paa sa kyyh ta hä. Äãs b'aa kadoo doo gó Mosees hä kasee do kyyh hä P'op Hagä Do mejüü sa wahë n'aa pan'aa Mosees bahadoo hyb n'aa, Esit buuj sa moo gó naa ta wakään tabed'ëep hyb n'aa. ³⁶ Ti né hë Mosees ër wahë makü manyh do Esit häj n'aa bã naa. Tapahuunh paa m', hyb n'aa meuj n'aa näng do tametëeh Esit bã, akajar Hahiin Do häd näng doo bã, tabanawäng bã na-ääj hë 40 ta baab noo gó m'. ³⁷ Ti né hë ti Mosees hahýy da Israéw buuj hä ky hadoo doo: "P'op Hagä Do ky n'aa rod ý hadoo do P'op Hagä Do an'oo bã bë mahang ganyyh da."^{††} ³⁸ Ti né hë ti Mosees Israéw buuj sa mahang hawät do paa tabanawäng bã rakata padëek noo

gó, waëë Sinaih häd näng doo bã äãs her'oot do gadoo doo. Ti né hë ti ër wahë makü sa mahang hawäd wät doo. Ti né hë gadoo do paa P'op Hagä Do kyyh ji edëb had'yyt hë hanoo doo, ër wahë makü sa hä tama metëek hyb n'aa. ³⁹ Ti hadoo né paa m', dooh paa m' ër wahë makü raky dahé bã Mosees. Raty n'aa gesyng wät mã Mosees. Rakarën mã rababaaj hõm p'aa hënh Esit hënh. ⁴⁰ Ti m' ta hýy hã, Arãw häd näng do hä ramejüü: "Mamoo wäd ër h'yy kaha'eeh do pan'aa, ër pooj rababok hyb n'aa. Dooch ji hapëë bã h'ëed hado ta ti aj'yy Mosees hä, Esit häj n'aa bã naa ër manyyh doo",^{††} nãk mã sa kyyh. ⁴¹ Ti noo gó m' ramoo wäd kãn kabariih, booj yb t'aah heen n'aa. Tii bã m' sa masãah wób raneboh bëeh, raju toonh kabarii sa mo haj'aa raweh'ëeh hyb n'aa. ⁴² Ti hyb n'aa m' dawë hä P'op Hagä Do wén kanä däk sa mahãnh. Tanoo mã wë hä habong do rahyb n'aa jew'yyk. Ti hadoo né hë takerii däk P'op Hagä Do kyyh ta ky n'aa rod rerih do hä:

"Israéw buuj,

hã ý g'eeh ti bë banoo ta ti bë ejuu doo

40 ta baab banawäng hënh bë babok noo gó?

⁴³ Hã ý nado ti bë banoo.

Bë kabarii Morók häd näng do tób n'aa its ti bë mahang bë manaa doo.

Kabarii Repã häd näng do sagõoh n'aa hã bë h'yy kaha'eeh.

Ta ti né hë kabarii bë mo haj'aa, sa hã bë h'yy ka'eeh hyb n'aa.

Ti hyb n'aa bë ý ah'eed n'yyh da bë häj n'aa bã naa.

Bë ý mejüü da Babirõn panang bahãnh."^{§§}

Tii da né hë P'op Hagä Do kyyh ta ky n'aa rod rerih do hä —näng mã Es-Tew kyyh.

⁴⁴ Ti m' Es-Tew ky hadoo ënh:

—Tabanawäng bã ër wahë makü rababok noo gó, P'op Hagä Do sa hã kahesé do tób n'aa ramahüüm mã sa sii. P'op Hagä Do mejüü doo da Mosees hä, P'op Hagä Do metëeh do hadoo ta hä waëë hã, tii d' né paa ratama. ⁴⁵ Josuwéh sa wahë n'aa tabahadoo noo gó, ër wahë makü ramanaa sa sii ta ti tób hahý häj n'aa bã. Ti noo gó Josuwéh bado hõm ta wób sa häj n'aa, P'op Hagä Do habëë n'yyh do sa häj n'aa. Tii bã kã, ta ti tób ër häj n'aa bã aso had'yyt hë. Asooh ná paa m' na-ääj hë Dawi ër wahë makü sa wahë n'aa tabahadoo noo gó. ⁴⁶ Baad P'op Hagä Do hyb n'aa gadoo mã Dawi. Ti tetsëë mã P'op Hagä Do hä, tanoo hyb n'aa P'op Hagä Do Jakóh panaa rah'yy kaha'eeh do tób n'aa pä s'ëeb tatamaa sooh hyb n'aa. ⁴⁷ Tii d' Dawi karën né paawä, ta t'aah Saromãw häd näng

† 7:28 Esodo 2.14 § 7:32 Esodo 3.6 ** 7:34 Esodo 3.5, 7, 8, 10 †† 7:37 Dew-Teronom 18.15 †† 7:40 Esodo

do tii, P'op Hagä Do tób n'aa tatamaa sooh doo. ⁴⁸ Ta tób n'aa tamoo wäd né paawä, dooh P'op Hagä Do Sahõnh Hë Sa Bahãnh Hadoo Do agëë bã tób ji tamaa sooh do yt hã. Tii d' né hë ta ky n'aa rod see her'oot paa P'op Hagä Do kyyh:

⁴⁹ “Wë, y bag'ãas do tyng. Badäk hahy hëj, tsym y tyng hadoo.

Tii d' tahadoo do hyb n'aa, ny hadoo pé tóp y pan'aa ti bë karën ti bë tamaa sooh doo?

Ny yt hã bë ed'oo y kameh'ãäk?

⁵⁰ Y né hë sahõnh hë mo haj'aa nãng doo”, *** nãng mã P'op Hagä Do kyyh, nãng mã Es-Tew.

⁵¹ Ti m' Es-Tew ky hado kãn Sinedirijo ajyy n'aa sa hã:

—Nabuj keh'ũum bëeh! Ganah'ood bë hã. P'op Hagä Do hã h'yy kana'eeh do h'yyb hadoo bë h'yyb. P'op Hagä Do hã h'yy kana'eeh doo, ta kyyh maa nanapäh do hadoo bëeh. Bë wahë makü hadoo né bëeh. P'op Hagä Do Sahee hã bë kamaj'ii, bë wahë makü rabad'oo do paa hadoo né hë. ⁵² Sahõnh hë P'op Hagä Do ky n'aa rod p'ooj ub habong do bë wahë makü rarejãã. P'op Hagä Do ky n'aa rod, P'op Hagä Do karën doo da hawät do kajaa do ky n'aa her'oot doo, bë wahë makü radej'ëep paah. Hÿy kã, Baad Had'op Do kajaa bã kã, bë h'yy kawareem ta wë, bë dajëeb kãn. ⁵³ Aãs an'oo däg né paawä bë hã P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk doo, dooh bë ky dahë bã —nãng mã Es-Tew kyyh Sinedirijo ajyy n'aa sa hã.

⁵⁴ Ti m' Es-Tew kyyh ramaa napäh bã m', tak'ëp mã rah'yy gaëj bong. Kawaj'ãan bong mã ta wë. ⁵⁵ Ti m' Es-Tew P'op Hagä Do Sahee baad tah'yyb mahũum. Ti m' wë hã tabaheg'ãas, ti m' tabahapäh P'op Hagä Do hejój, ta bag tak'ëp gabarëeh do hadoo doo. Tahapäh Jesus hagëet do P'op Hagä Do hub hënh, takaweh'ëeh doo bã. ⁵⁶ Ti m' taky hadoo:

—Bë hegãã! —nãng mãh. —Wë kas'ëes do y hapäh. Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do y hapäh na-ãäj hë, P'op Hagä Do hub hënh —nãng mãh.

⁵⁷ Ti m' sa nabuuj ragetsëë padëek sa moo me. Tak'ëp mã rageëenh. Ta wë m' rawaj'aa padëek. ⁵⁸ Ti m' Es-Tew rabado nyh panang bã naa. Ti m' rabakut pä me, tadajëp hyb n'aa. Ti m' Es-Tew ky n'aa daap menyhy do sa hatsë hebaan doo, sa hã padëek doo, rakebo bëeh rabakut hyb n'aa pä Es-Tew hã. Aj'yy wanehëh nä doo, Saw-Ru häd nãng doo, enãm ti nuuj jé sa saroor hebaan doo.

⁵⁹ Ti m' rabakut bã, Es-Tew ky n'aa etsëë mãh. Hahÿy d' mã ta kyyh:

—Jesus, Hyb N'aa Jawyk Doo, magado hëp y tym —nãng mãh.

⁶⁰ Ti m' ta taron nu paa me tabahyy hãng. Ti m' tak'ëp mã taky hadoo:

—Jesus hyb n'aa jawyk doo, sãm y mabaaj manã sa hã —nãng mãh.

Ti m' tadajëb kãn.

8

¹ Taw'ãäts mã Saw-Ru hã Es-Tew dajëp doo.

Jesus hã h'yy ka'eeh do Saw-Ru rejãã do panyyg n'aa hahÿh

Ti noo gó né hë m' radu doo rarejãã do Jesus hã h'yy ka'eeh doo, Jerusarënh panang bã. Ti hyb n'aa m', sahõnh hë Jesus hã h'yy ka'eeh do raketyn bong Judah hãj n'aa bã, Samarija hãj n'aa bã na-ãäj hë. Jããm hë Jerusarënh bã ha'yym 12 hedoo do Jesus mejũũ doo. ² Ti m', Es-Tew radaj'ëep jawén paa bã m', ta wób P'op Hagä Do weh'ëeh do rabahõm, radakã jëng hyb n'aa Es-Tew kamag n'aa. Tak'ëp mã rabadó bong ta hyb n'aa. ³ Saw-Ru kã, tarahejãã Jesus hã h'yy ka'eeh doo. Sahõnh hë tabaheg'ãas tób yt hã, Jesus hã h'yy ka'eeh do tabesoos hyb n'aa. Tamejũũ mã radewëes Jesus hã h'yy ka'eeh doo, ajyy yÿj sii hë.

Samarija buuj raky n'aa napäh do Jesus ky n'aa panyyg n'aa hahÿh

⁴ Ti m' ketyng bok do rabaher'oot Jesus ky n'aa ramahõm me. ⁵ Ti m' sa seeh, Pirip häd nãng doo, bahõm kãn panang hënh Samarija häd nãng do hãj n'aa bã. T'ii hënh tabaher'oot sa hã Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Dãng Do ky n'aa. ⁶ Ti m' panang buuj rabahapäh bã Pirip pehuunh doo, baad mã ramatakëë ta kyyh. ⁷ Pirip hebë karap'ar h'yyb nesaa do sa h'yyb gó hanãng doo. Rabenyhyh bã sa hã hanãng doo, tak'ëp mã rageëenh. Hajök k'yy gedóm doo, seäk do heso hõm. ⁸ Ti hyb n'aa tak'ëp panang buuj ratsebé.

⁹ Pirip kaja pooj jé sa mahang ti awät aj'yy Simaw häd nãng doo, mehëm do paah. Hajök mã tawahed'ii Samarija buuj. Ta daaj hë, ta hã hë takasab'ee, ta hã hë tahyb n'aa jawyk doo hyb n'aa. ¹⁰ Sahõnh hë, hyb n'aa jewyk doo, hyb n'aa sekog is do na-ãäj hë raky daheeh mã ta kyyh. Hahÿy d' mã sa kyyh ta ky n'aa:

—Ta ti ajyy gó P'op Hagä Do hejój tak'ëp hadoo do kametëeh —sa nooh.

¹¹ Bãp peej däg tamehëm doo me panang buuj Simaw wedii, rawén ky sũut. ¹² Pirip kajaa bã kã, tahir'oot mã sa hã P'op Hagä Do ji tabag'ãas do ky n'aa hanãm doo, Jesus Kristo ky n'aa hanãm do na-ãäj hë. Ti m' raky daheeh bã Jesus ky n'aa, ranu gemuun hõm ajyy yÿj na-ãäj hë. ¹³ Mehëm do paa

na-ããj hē taky daheeh Jesus ky n'aa. Ti sii hē ranu gemuun wāt. Ti m' jé pad'yyt hē tabawād däg kån Pirip sii. Tameuunh tak'ëp Pirip pehuunh doo, hyb n'aa meu j n'aa näng do tahapäh do hyb n'aa.

¹⁴ Ti m' Jesus mejüü do Jerusarēnh bā haj'eenh do raheen n'aa enäh bā m' Samar-ija buuj raky daheeh do P'op Hagä Do ky n'aa, ramejüü mä Peed Jowāw daheeh, t'ii hēnh rabaheg'ääs hyb n'aa. ¹⁵ Rakaja hōm bā t'ii hēnh, raky n'aa etsēē Samarija buuj Jesus hā rah'yy ka'eeh do sa hyb n'aa, P'op Hagä Do banoo hyb n'aa ta Sahee sa h'yyb gó. ¹⁶ Dooh nā P'op Hagä Do Sahee sa h'yyb gó, ranu gemuun up Jesus, Hyb N'aa Jawyk Do häd gó. ¹⁷ Ti m' Peed Jowāw daheeh moo tooj wāt mä sa nuu gó. Ti m' P'op Hagä Do Sahee bajēē suun kån mä sa h'yyb tym gó.

¹⁸ Ti m' Simaw mehēm do paa bahapäh bā P'op Hagä Do Sahee sa h'yyb tym gó hajēng do ramoo toonh bā sa nuu gó, takarēn paawā m' tanoo sa hā dajēēr, tii d' ranoo tabahajaa hyb n'aa. ¹⁹ Hahÿÿ d' mä ta kyyh Peed sa hā:

—Bē an'oo hā ÿÿ, tii da ÿ bahajaa hyb n'aa, ÿ moo sooh bā sa nuu gó, P'op Hagä Do Sahee bajēng hyb n'aa sa h'yyb tym gó —näng mä mehēm do paa kyyh.

²⁰ Ti m' Peed ky hadoo:

—Taw'ääts hē paawā òm a dajēēr daheeh P'op Hagä Do aw'oong hōm baad tanadoo hēnh, ji matym n'aa ji hā P'op Hagä Do anoo do makarēn metsēē do hyb n'aa dajēēr me —näng mäh. ²¹ Baad nado a h'yyb tym P'op Hagä Do matym gó. Ti hyb n'aa dooh ää sii mamoo wäd bā —näng mäh. ²² —Meréd hōm ta ti nesaa doo, tii d' mabahed'oo doo da. Maky n'aa ets'ēē P'op Hagä Do hā. Tii bā da apäh òm ta't'yyd mehūn, tii bā da apäh nesaa do mahyb n'aa newēē do tado hōm. ²³ ÿ hapäh né hē a h'yyb gó hanäng doo. Òm h'yy gaēēnh mah'yy kajew'ēēs do hyb n'aa. Nesaa do òm tah'yyb mahūm.

²⁴ Ti m' Simaw ky hadoo:

—ÿ karēn paawā bē ky n'aa ets'ēē hēp ÿ n'aa, bē her'oot do tanadäng hyb n'aa hā ÿÿ —näng mäh.

²⁵ Ti m' Jesus ky n'aa raheer'oot jawén paa bā, P'op Hagä Do kyyh rametēēk jawén paa bā, Peed Jowāw daheeh rababaaj hōm kån Jerusarēnh hēnh. Samarija buuj sa panang bā ramabaaj hōm me, ranu kejäk doo bā, raheer'oot Jesus panyyg hanām doo.

Etsijop häj n'aa buuj hā Pirip her'oot do Jesus ky n'aa panyyg n'aa hahÿÿh

²⁶ Ti m', ta jawén Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do ääs see her'ood kån mä Pirip hā. Ti m' ääs ky hadoo:

—Ahōm banawäng do tyw n'aa me Gasa hēnh hahyng do Jerusarēnh bā naa —näng mäh.

²⁷ Ti m' Pirip bahōm kån. Ta tyw n'aa me takataa mä aj'yy hā, Etsijop häj n'aa buuj. Hyb n'aa jawyk ti aj'yy. Etsijop buuj sa wahē n'aa ÿÿnh, Kån-Das häd näng do kaser n'aa. Sa wahē n'aa dajēēr hagä n'aa ti aj'yy. Jerusarēnh hēnh tahewäd nā, P'op Hagä Do tahyb n'aa esee do hyb n'aa. ²⁸ Tamabaaj nā me kā, ta hood gó kawaaro takyyk doo gó tabasoo hā, taner'oot P'op Hagä Do ky n'aa rod Isajas häd näng do erih do paah. ²⁹ Ti m' P'op Hagä Do Sahee ber'oot Pirip h'yyb gó:

—Ahōm nā ta wē —näng mäh.

³⁰ Ti m' takata däk bā ta hā, tamaa napäh taner'oot do Isajas erih do paah. Ti m' tabeaanh ta hā:

—Äkä, mamaa napäh ti maner'oot doo? —näng mäh.

³¹ Ti m' aj'yy hadoo do ky hadoo Pirip hā:

—Nyy da ti ÿ maa napäh? Dooh metēēk pé hā ÿ ta ky n'aa —näng mäh.

Ti m' tabatsyyd kån Pirip gatség sooh hyb n'aa ta pa.

³² Hahÿÿ d' ti aj'yy ner'oot doo:

“B'éé radaj'ëep do hadoo ta tii.

B'éé t'aah hadoo, dooh ta kyy pé ta wii ragekää bā.

Ti hadoo tii. Dooh ter'ood bā.

³³ Rarejää, rejees ta ky n'aa.

Sahōnh hē tak'ëp baad nadoo do ramoo bok ta hā.

Dooh P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk doo da tado bā ti ramoo bok ta hā.

Dooh da her'oot pé ta panaa ky n'aa, radaj'ëep do hyb n'aa.”*

³⁴ Ti m' aj'yy beaanh Pirip hā:

—Jaa ky n'aa Isajas her'oot? Ta daaj hē ta ky n'aa, ta see ky n'aa apäh? —näng mäh.

³⁵ Ti m' Pirip du doo taheer'oot do taner'oot do hā, P'op Hagä Do kyyh see hā, sahōnh hē Jesus panyyg hanām do ky n'aa. ³⁶ Ti m' ratabēs bā naēng banäng bā aj'yy ky hadoo:

—Babā ti majat naēng —näng mäh. —Tahajaa ÿ manu gemuun? —näng mäh.

[³⁷ Ti m' Pirip ky hadoo:

—Tak'ëp mah'yy kae bā, tahajaa —näng mäh.

Ti m' aj'yy ky hadoo:

—ÿ ky daheeh. P'op Hagä Do t'aah né hē Jesus Kristo —näng mäh.]

³⁸ Ti m' aj'yy mejüü ta sii habok do rabaym hyb n'aa. Tii bā kã m', rabawēej bēej kån tame. Ti m' Pirip nu gemuun wäd kån. ³⁹ Ti m' rabas'ooob n'yyh bā tame naa Pirip P'op Hagä Do Sahee mahūm kån. Dooh aj'yy hapēē wäd bā. Ahōm kån mä

* 8:33 Isajas 53.7-8

tahahôm hênh. Tsebé mä tahôm bä. ⁴⁰ Ti m' Pirip ganâ wät panang Asot häd näng doo bä. Ti m' tabahôm kân Sesareja hênh. Tamahôm me m' taher'oot Jesus panyyg hanäm do sahôn hê panang bä.

9

Saw-Ru hä Jesus kasee do panyyg n'aa hahÿh

¹ Ti noo gó né hê Saw-Ru h'yy kaneréd tahehó Jesus hä h'yy ka'eeh doo, tadej'ëep hyb n'aa. Ti hyb n'aa P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooch do sa wahê n'aa heh'äät do hä ² tetsëë rerih do raky n'aa jaw'yik doo, tabahôm hyb n'aa panang Damas-Ko häd näng doo hênh. T'ï hênh takarên paawä tametëeh kerih doo, tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot do yt hä, tamoo mesoo hyb n'aa paawä, tamanaa hyb n'aa paawä Jesus hä h'yy ka'eeh do Jerusarênh hênh. Takarên paawä tamanaa ajyy ÿjÿ sii hê. ³ Ti m' tabedaa däk bä Damas-Ko, tii bä gabarëeh do ta bag p'op naa gabar'ëeng wät ta hahäd hä. ⁴ T'üü m' tabedëë jat tii bä. Ti m' tamaa napäh kyyh ta hä her'oot doo:

—Saw-Ru, Saw-Ru, h'ëed hyb n'aa ÿ mare-jää?

⁵—Jaa òm Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo? —näng mä Saw-Ru.

—ÿ né hê, Jesus marejää doo —näng mäh.

⁶—As'ëeg g'ëed! Ahôm nä panang hênh. T'ï hênh rabaher'oot a hä nyy da mabad'oo do pan'aa —näng mä Jesus kyyh.

⁷ Ta sii habok do ramaa napëë né paawä ta ti kyyh, dooh m' rahapäh péh. Ti hyb n'aa rah'yib panado bong. ⁸ Tii bä m' Saw-Ru as'ëeg géet. Tahegää paawä, dooh tahapëë wäd bä.* Ti hyb n'aa ramoo maso hõm tabawät hyb n'aa. Ti m' ramahüüm kân Damas-Ko panang hênh. ⁹ T'ï hênh nawa wäd, neëg wäd, ty tamaa wäd, tamawoob hê m' ta äh.

¹⁰ Ti m', Damas-Ko bä ti awät mä Jesus hä h'yy ka'eeh do seeh, Ananijas häd näng doo. Ti m' Jesus kasee ta hä ta s'ëeh hadoo doo gó. Ti m' Jesus ky hadoo ta hä:

—Ananijas —näng mäh.

—H'ëed? Bä agëët ÿh, Jesus, Hyb N'aa Jawyk Doo —näng mäh.

¹¹ Ti m' Jesus ky hadoo ta hä:

—Ahôm aj'yy Judas häd näng do tób hênh. Ta tyw n'aa “Dajang Doo” häd ramaneëeh do hahäd hä ta tób basooh. T'ï hênh mameaaj aj'yy Saw-Ru häd näng doo, Tas hênh naa. P'op Hagä Do hä taky n'aa et-sëë. ¹² Ta s'ëeh hadoo doo gó tahapäh aj'yy Ananijas häd näng do hajëë suun doo, ta nuu gó ta mooh tadasooh doo, p'aa hênh

tabahapëë däk hyb n'aa —näng mä Jesus Ananijas hä.

¹³ Ti m' Jesus kyyh tamaa napäh bä m', Ananijas ky hadoo:

—Wahêh ÿ n'aa, hajông ta ky n'aa rasher'oot hä ÿÿ. Sahôn hê ÿ ky n'aa napäh nesaa do tamoo wät do Jerusarênh bä, a hä h'yy ka'eeh do sa hä —näng mäh. ¹⁴—Wawëë hê tabana hÿÿ kä. P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooch do sa wahê n'aa raky n'aa jaw'yik doo me tabana, tadowäts bëeh hyb n'aa a häd gó h'yy ka'eeh doo —näng mä Ananijas kyyh.

¹⁵ Ti m' Jesus ky hadoo ta hä:

—Ahôm nä. Ahôm né hê t'ï hênh. ÿ asëëw däk panäk ÿ n'aa tabahadoo hyb n'aa, këh ÿ n'aa tabaher'oot hyb n'aa Judah buuj nadoo do sa hä, sa wahê n'aa sa hä, Isaraëw buuj sa hä na-ääj hê —näng mäh. ¹⁶—ÿ metëeh da ta hä tak'ëp tabahoop do pan'aa hëp ÿ n'aa —näng mä Jesus.

¹⁷ Ti m' Ananijas bahôm kân Saw-Ru yt gä doo hênh. Tabajëë suun jawén paa bä m', ta moo tadasooh Saw-Ru nuu gó. Ti m' taky hadoo ta hä:

—Saw-Ru, wakän ÿ hado däk òm hÿÿ kä —näng mäh. —Jesus, Hyb N'aa Jawyk Doo, ta tyw n'aa me a hä kasee doo, ti né hê ÿ tamejüü a wê ÿ bana hyb n'aa, p'aa hênh mabahapëë däk hyb n'aa, P'op Hagä Do Sa-hee a h'yyb tym gó tabajëng hyb n'aa —näng mäh.

¹⁸ Ti m' nayyw hê m' Saw-Ru matym gó naa kajäg bëeh tah'ÿÿb päd hadoo. Ti m' p'aa hênh tabahapëë däg kân. Ti m' tabas'ëeg géet, ti m' ranu gemuun wät. ¹⁹ Ti m' tabawêh jawén paa bä m', h'yyb hejooj däg kân p'aa hênh. Ti m' Damas-Ko panang bä tabaym dó Jesus hä h'yy ka'eeh do sa mahang.

²⁰ Ti m', nayyw hê Saw-Ru du doo taher'oot do tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot do yt hä. P'op Hagä Do T'aah né hê Jesus, tamaher'oot mä kat'aa do sa hä. ²¹ Sahôn hê maa new'ëë do rahy n'aa meuunh mäh. Hahÿÿ d' mä raky n'aa her'ood bong:

—Ti né pa doo aj'yy Jesus häd gó h'yy ka'eeh do rejää do Jerusarênh bä. Ti né paa wawëë hê hana doo, Jesus hä h'yy ka'eeh do Jerusarênh hênh tamahüüm hyb n'aa, P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooch do sa wahê n'aa sa moo gó tahaëeh hyb n'aa? —näk mäh.

²² Ky n'aa jawyk doo me Saw-Ru her'ood magyys hê tii bä sa hä. Jesus né hê ti P'op Hagä Do Ky Däng Doo, baad ub tametëeh sa hä. Ti hyb n'aa Judah buuj Damas-Ko bä haj'eenh do h'yyb manepëë bong ta kyyh hä.

* 9:8 Tawén nahapëë wät, Jesus bag gabarëeh do tahapäh do hyb n'aa.

²³ Ti m', hajõõ ta ä jawén paa bä Judah buuj rakaner'oot radaj'ëep hyb n'aa Saw-Ru. ²⁴ Ti hadoo né hē, Saw-Ru ky n'aa napäh rakaner'oot doo. Adëb bã, atsēm na-ääj hē ta majiï ragada sa panang tyw n'aa noo bã, radaj'ëep hyb n'aa paawä m'. ²⁵ Ti m' Saw-Ru Jesus hã h'yy ka'eeh do rabah'yyh ta hadë n'aa hã naa arook gó. Tii bã kä m' tabahõm kãn.

²⁶ Takaja hõm bã Jerusarēnh hēnh, takarēn paawä m' Jesus hã h'yy ka'eeh do sa mahang tabawäd däk. Sahõnh hē Jesus hã h'yy ka'eeh do rajej'ym mä ta hã. Dooch raky dahë bã te hub tado bã Jesus hã Saw-Ru h'yy ka'eeh doo. ²⁷ Ti m' Jesus hã h'yy ka'eeh do seeh, Béh-Nabéh häd nãng doo, mahüüm mä Saw-Ru, tametëeh hyb n'aa Jesus mejüü do sa hã. Béh-Nabéh her'oot sa hã Jesus kasee do Saw-Ru hã ta tyw n'aa me Damas-Ko hēnh tahahõm noo gó ky n'aa, Saw-Ru hã Jesus her'oot do ky n'aa na-ääj hē. Béh-Nabéh her'oot na-ääj hē sa hã, nyy da h'yyb nej'ym doo me Jesus ky n'aa Damas-Ko bã Saw-Ru her'ood wät. ²⁸ Ti m' Saw-Ru bayyw kãn Jerusarēnh hēnh. Jesus hã h'yy ka'eeh do sa mahang tabawäd dæg kãn. Nej'ym doo me Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk do häd gó taba-her'oot Jesus ky n'aa. ²⁹ Ti m' taba-her'oot Judah buuj ta s'ee hēnh hena doo, Gereg kyyh her'oot do sa hã. Ky kedak sa sii. Ti m' rakarēn paawä m' radaj'ëep. ³⁰ Ti m' Jesus hã h'yy ka'eeh do raky n'aa napäh bã radaj'ëep rakarēn doo, ramahüüm kãn Saw-Ru panang Sesareja häd nãng doo hēnh. Tii b' naa ramejüü panang Tas häd nãng doo hēnh.

³¹ Ti m' baad rababok Jesus hã h'yy ka'eeh doo, Judah häj n'aa bã, Garirej häj n'aa bã, Samarija häj n'aa bã habong doo. Dooch rarejä bã. Ti m' baad rah'yy kae kãn, dooh rah'yyb eÿym bã P'op Hagä Do Sahee an'oo bã. Jesus hã h'yy ka'eeh do kah'üüm P'op Hagä Do Sahee an'oo bã. P'op Hagä Do hã raweh'ëeh baad rababok do hã.

Enejas Peed haso däk do panyyg n'aa hahj'yyh

³² Ti m' sahõnh hē panang Peed beg'äas, Jesus hã h'yy ka'eeh do tabahehēen hyb n'aa. Tamahõm me tabeg'äas Jesus hã h'yy ka'eeh doo, panang Rida häd nãng do bã habong doo. ³³ Tii hēnh tamamuun aj'yy Enejas häd nãng doo. K'yy gadóm mä tii. 8 ta baab tabasooch ta tyng jó. ³⁴ Ti m' Peed ky hadoo ta hã:

—Enejas, Jesus Kristo õm tahaso däk — nãng mäh. —As'ëeg g'ëed, menyww a tyng majasooch doo —nãng mäh.

Ti m' nyyw hē Enejas bas'ëeg gëet. ³⁵ Ti m' Rida panang buuj, Sarõn panang buuj na-ääj hē, rabahapäh bã kä Enejas has'oo däk doo, rah'yy kae kãn Jesus hã.

Doh-Kas panyyg n'aa hahj'yyh

³⁶ Ti noo gó, panang Jopéh häd nãng doo bã, ti awät j'ynh Jesus hã h'yy ka'eeh doo. Ta häd mä Tabita. Gereg kyyh ramaneëenh mä Doh-Kas. Baad mä tamoo wät, tamasaa had'yyt hē kas'oot doo. ³⁷ Ti noo gó kä ta nahëë nãng, ti tadajëp. Ti m' rabahets'yyt ta kamag n'aa paah, ti m' ramasäg kãn ta gawakó p'op gadäk doo gó. ³⁸ Ti m' Rida panang bã Peed bawät Jopéh buuj Jesus hã h'yy ka'eeh do raky n'aa napäh bã, ramejüü pawóp hē ajyy Peed rabats'yyt hyb n'aa. Jopéh nedaa bã ti Rida panang. Ti m' rakajaa bã raky hadoo Peed hã:

—Nayyw hē äa karēn mabahõm Jopéh hēnh —nãk mäh.

³⁹ Ti m' Peed bahõm kãn sa sii. Takajaa bã m' ramasäg kãn kamag hasooch hēnh. Ti m' j'yy patug tema bok do Peed hã ranu sabug däk. Raba'oot bã m' rametëeh ta hã tamo haj'aa paa sa saroor tahedëp noo gó. ⁴⁰ Ti m' Peed mejüü mä raban'yyh doo. Ta taron nu paa me m' tabahyy hãng, taky n'aa etsëë mäh. Taheg'äas kamag wë, ti m' taky hadoo: —Tabita, as'ëeg g'ëed! —nãng mä Peed.

Tabita begäa däk mä ti bã. Peed taba- hapäh bã, nu gas'ëeg sooh. ⁴¹ Ti m' Peed moo ej'ooj sëek. Ti m' tanaëej kãn mä Jesus hã h'yy ka'eeh doo, patug tema bok doo. Tametëeh sa hã tabedëb däk bã kä. ⁴² Jé pad'yyt hē Jopéh panang bã raky n'aa napäh ta tii, ti hyb n'aa m' hajök rah'yy kae kãn mä Jesus hã. ⁴³ Ti m' Peed bayyw g'ëed kãn hajõng ta äh ta ti panang bã, Simaw, sa masääh byyh s'ëeb tahem'aa do tób bã.

10

Aj'yy Kóh-Nerijo häd nãng do panyyg n'aa hahj'yyh

¹ Panang Sesareja häd nãng doo bã m' ti awät mä aj'yy Kóh-Nerijo häd nãng doo. Is- araéw buuj nado m' tii. Roma buuj warahén n'aa 100 hadoo do sa wahë n'aa. Itarija warahén n'aa t'ii hēnh kat'aa do sa häd. ² P'op Hagä Do hã Kóh-Nerijo h'yy ka'eeh, Judah buuj rah'yy ka'eeh do hadoo. Sahõnh hē ta tób ty haj'eenh do rah'yy ka'eeh na-ääj hē P'op Hagä Do hã. Kóh-Nerijo heno mä daj'ëer kas'oot do Judah buuj sa mahang habong do sa hã. P'op Hagä Do hã m' taky n'aa hetsë. ³ Ti m', ta see pé noo gó m', tug bã m', ta s'ëeh hadoo do tabahapäh. Ta s'ëë gó baad mä tabahapäh P'op Hagä Do äas ta wë hana doo. Hahj'yy d' äas kyyh ta hã:

—Kóh-Nerijo —nãng mäh.

Ti m' h'yyb eÿym doo me Kóh-Nerijo heg'äas äas wë, ti m' taky hadoo:

—H'ëed, tak'ëp hyb n'aa jawyk doo? — nãng mäh.

⁴ Ti m' äas ky hadoo:

—P'op Hagä Do gadoo a kyyh ta hä maky n'aa hetsë doo. Tahapäh na-ääj hë kas'ut do sa matym n'aa sa hä maheno doo —näng mäh. ⁵ —Mamejō a sii moo heb'oooh do wób Jopéh hënh rabahōm hyb n'aa, aj'yy Simaw Peed häd näng do ramanaa hyb n'aa. ⁶ Simaw, sa masāäh byy s'ëëb tahem'aa do tób bä tabagä. Akajar nabyy me ta tób basooh —näng mä ääs kyyh ta hä.

⁷ Ti m' ääs dawuh jawén paa bä kä m', Kóh-Nerijo naëënh pawóp hë ta sii moo heb'ook doo, warahén see sii hë P'op Hagä Do hä h'yy ka'eeh doo. Ta karom see né hë m' ti warahén. ⁸ Ti m' ta her'oot sa hä sahōnh hë tahapäh doo. Ti m' tamejūū Jopéh panang hënh rabahōm hyb n'aa.

⁹ Ti m' jati péh, Kóh-Nerijo mejūū do rabe-daa däk bä Jopéh hënh, Peed basëëk tób jó, basatë doo bä, taky n'aa etsëë hyb n'aa. Wasyk mäh. ¹⁰ Asa däk mäh. Takarën paawä m' ta tä tabawëh. Ta tä ramoo boo nuuj jé m' s'ëëh hadoo tahapäh. ¹¹ Ti m' ta s'ëëh hadoo doo gó m' tahapäh wë noo kas'ëës doo. Ti m' hÿ pong jé naa ta hood pään hadoo do bahyng tabagëët bä. Ta sasu hä ta hood pään kamewyyt. ¹² Ta gó tabanäng mä har'ëëng, tababo n'aa, taw'ëëd sii hë. Ta mahang ti anäng Judah buuj raky n'aa jaw'yyk do hyb n'aa ranawëh doo. ¹³ Ti m' tamaa napäh kyyh her'oot do ta hä:

—As'ëëg g'ëëd. Manaboh a tä —näng mäh.

Ti m' Peed ky hadoo:

¹⁴ —Dooch Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo. Dooch ÿ hewë bä nesaa doo, maganen'aak doo —näng mäh.

¹⁵ Ti m' kyyh ber'oot p'aa hënh:

—Mamaneëj manä nesaa doo me, baad tabahado däk P'op Hagä Do anoo doo —näng mäh.

¹⁶ Tamawoob nuu me m' ta ti kyy ber'oot ta hä. Ti m' nyyw hë hÿ pong jé pään hadoo do basëëk p'aa hënh. ¹⁷ Ti m' Peed hyb n'aa newëë nyy d' tahanäng pé ti ta s'ëëh. Ti nuuj jé né hë m' Kóh-Nerijo mejūū do rakajaa Simaw häd näng do tób noo bä. Ramana me m' rabeaanh Simaw tób. ¹⁸ Ti m' rabeaaj kán Peed tagëë bä.

¹⁹ Ti m' Peed hyb n'aa newëë nä bä ta s'ëëh hadoo doo, P'op Hagä Do Sahee ky hadoo ta hä ta h'yy gó:

—Tamawoob hë ajyy òm resoos —näng mäh. ²⁰ —As'ëëg g'ëëd, ahyy sa wë. Ahōm né hë sa sii, ÿ né hë mejūū a wë rabana hyb n'aa —näng mä P'op Hagä Do Sahee.

²¹ Ti m' Peed bahyy kán sa wë. Ti m' taky hadoo sa hä:

—ÿ né hë bë eanah doo —näng mäh. —H'ëëd hyb n'aa bë wén n'aa? —näng mäh.

²² Ti m' ajyy raky hadoo:

—Kóh-Nerijo häd näng doo, 100 hedoo do warahén sa wahë n'aa seeh, ää tamejūū —näk mäh. —P'op Hagä Do hä tah'yy ka'eeh.

Baad hadoo do moo hew'ëët do ta ti aj'yy. Sahōnh hë Judah buuj raj'aa etsë ta hä. P'op Hagä Do ääs see kas'ee wät mä ta hä. Ta hä tamejūū mä òm ranaëënh hyb n'aa, ta tób hënh mabeg'äas hyb n'aa, ta hä maba her'oot hyb n'aa P'op Hagä Do ky n'aa —näk mä sa kyyh.

²³ Ti m' Peed batsyyd kán tób hënh, t'ï hënh rabawëh, raba'ÿÿh hyb n'aa. Ti m' jati pé Peed bahōm kán sa sii. Jesus hä h'yy ka'eeh do wób, Jopéh panang bä habong do rahada mäh.

²⁴ Ti m' jat'iip hadoo rakajaa Sesareja panang bä. T'ï hënh Kóh-Nerijo, ta wakään, ta najjis tats'yyt do ragada mäh. ²⁵ Ti m' Peed kajaa bä Kóh-Nerijo tób bä, Kóh-Nerijo ahyy häng tūū ta taron nu paa me, Peed taweh'ëëh hyb n'aa. ²⁶ Ti m' Peed mejūū tabas'ëëg gëët hyb n'aa, ti m' taky hadoo ta hä:

—As'ëëg g'ëëd! —näng mäh. —Aj'yy ÿÿh. A da hadoo do né hë ÿÿh. P'op Hagä Do nado ÿ hÿÿh —näng mäh.

²⁷ Ti m' Peed ber'oot bä m' ta sii, ajëë suun mä tób gó. Ti m' hajōk do t'ï hënh kat'aa do tabahapäh. ²⁸ Ti m' taky hadoo sa hä:

—Bë hapäh né hë, Judah buuj raky n'aa jaw'yyk do dooh tan'oo bä Judah buuj nadoo do mahang Judah buuj raboo bä. Dooch tan'oo bä sa tób yt hä Judah buuj ajëë suun bä. Ti hadoo né hë, s'ëëh hadoo doo gó ÿ P'op Hagä Do metëëk ÿ mananeëënh hyb n'aa baad nadoo doo, P'op Hagä Do ganadoo doo, ta wób —näng mäh. ²⁹ —Ti hyb n'aa ÿ ranaëëj bä, ÿ gadoo ÿ rats'yyt doo. Nyyw hë ÿ bana —näng mäh. —Maher'ood h'ëëd hyb n'aa ÿ maneëënh —näng mä Peed kyyh.

³⁰ Ti m' Kóh-Nerijo ky hadoo:

—Ji meheet pé ta ä däg, da hë, tug bä ÿ ky n'aa etsëë bä, tii bä pój ÿÿ jé takasee aj'yy. Gabarëeh ta saroor. ³¹ Ti taky hadoo hä ÿÿ: “P'op Hagä Do maa napäh a kyyh ta hä maky n'aa hetsë doo. Tahapäh na-ääj hë kas'ut do sa matym n'aa sa hä maheno doo”, näng. ³² “Mamejō a sii moo heb'oooh do wób Jopéh hënh rabahōm hyb n'aa, aj'yy Simaw Peed häd näng do ramanaa hyb n'aa. Simaw, sa masāäh byy s'ëëb tahem'aa do tób bä tabagä. Akajar nabyy me ta tób basooh”, näng ääs kyyh hä ÿÿ. ³³ Ti hyb n'aa nyyw hë ÿ mejūū òm ranaëënh hyb n'aa. Baad tanyy né hë ti mabana —näng mäh. —Sahōnh hë ää kata däk P'op Hagä Do matym gó, ää matakëë hyb n'aa P'op Hagä Do mejūū do maher'oot do ää hä —näng mä Kóh-Nerijo kyyh.

³⁴⁻³⁵ Ti m' Peed du do kán ta her'oot do sa hä:

—Baad ÿ bahapäh hÿÿ kä, sahōnh hë badäk hahÿ haw'ääts hë häj n'aa babuuj ta hä h'yy ka'eeh doo, baad hadoo do moo b'ook do P'op Hagä Do gadoo. Séd hä ji P'op Hagä Do gadoo —näng mä Peed.

³⁶ Ti m' taky hadoo ênh:

—Bê ky n'aa napâh P'op Hagä Do ta her'oot do äã hä, Isaraéw buuj sa hä: Jesus Kristo dajêp ji hyb n'aa. Ti hyb n'aa dooh P'op Hagä Do majiü ji do boo bä. Tahajaa ta najiüs ji hado däg bä hÿy kä. Sahõnh hê badäk hahÿy hä habong do sa wahêh ti Jesus. ³⁷ Bê ky n'aa napâh né hê Jesus moo wäd wät do Judah häj n'aa bä, Jowäw nu gahem'uun do her'oot do jawên paa bä Gareirej häj n'aa bä ji nu gemuun hõm do ky n'aa. ³⁸ P'op Hagä Do hejój, ta Sahee na-ääj hê Jesus Nasaréh buuj tah'yyb mahüüm, P'op Hagä Do an'oo bä. Jé pad'yyt hê baad hadoo do Jesus moo wäd wät. Taheso sahõnh hê Dijab* rejää doo. Sahõnh hê ta ti Jesus bahajaa, ta sii P'op Hagä Do bawät do hyb n'aa. Bê ky n'aa napâh né hê ta tii. ³⁹ Baad äã bahapâh sahõnh hê Jesus moo wäd wät do Judah buuj sa häj n'aa bä, Jerusarênh panang bä na-ääj hê. Ti hyb n'aa äã wén her'oot äã hapâh doo. Ta jawén kä rabepëem däk b'aa hä kajatsék do hä, tadjajêp hyb n'aa. ⁴⁰ Tadjajêp jawén paa bä, tamawoob däg ta äh, taganá wät P'op Hagä Do an'oo bä. Ta jawén takas'ee kân äã hä P'op Hagä Do an'oo bä. ⁴¹ Dooh sahõnh hê Judah buuj sa hä takas'ee bä. Jääm hê äã hä takasee, ääh, P'op Hagä Do asëew bong doo, ta t'aah ky n'aa äã baher'oot hyb n'aa. Äã awëë bong, äã eëg bong Jesus sii taganá wät do jawén paa bä —näng mä Peed.

⁴² Ti m' taky hadoo ênh:

—Äã tamejüü ta ky n'aa äã baher'oot hyb n'aa ta wób sa hä. Äã tamejüü äã maher'oot hyb n'aa, ti né hê ti sahõnh hê hedêp doo, dejêp do paa na-ääj hê sa ky n'aa ety n'aa P'op Hagä Do an'oo bä. ⁴³ Sahõnh hê P'op Hagä Do ky n'aa rod ra her'ood wät paa ta ky n'aa. Hahÿy da ra her'oot doo: Jé ta hä h'yy ka'eeh do sa h'yyb tym gó hanäng do nesaa do P'op Hagä Do awug hõm da, sa hyb n'aa Jesus dajêp do hyb n'aa.

⁴⁴ Ti m' Peed er'oot nä m', sahõnh hê ta kyyh maa new'ëë do sa h'yyb tym gó P'op Hagä Do Sahee bajëng. ⁴⁵ Ti m' Judah buuj Jesus hä h'yy ka'eeh doo, Peed sii han'aa doo, rameuuj bong mäh, P'op Hagä Do Sahee Judah buuj nadoo do sa h'yyb gó tabajëng do hyb n'aa. ⁴⁶ Ramaa napâh mä kyy wób me rer'oot doo, P'op Hagä Do raj'aa etsë doo. ⁴⁷ Ti m' Peed ky hadoo:

—Doo hewaät pé ranu kemuun hyb n'aa, P'op Hagä Do Sahee bajëng do hyb n'aa sa h'yyb gó, ér hä tabajëng do hadoo —näng mä Peed.

⁴⁸ Ti m' Peed mejüü ranu gemuun hyb n'aa Jesus Kristo häd gó. Ti m' retsëë sa sii Peed baym hyb n'aa dó.

11

Peed maher'oot do Jesus hä h'yy ka'eeh do sa hä ky n'aa hahÿy

¹ Ti m', Jesus mejüü doo, Jesus hä h'yy ka'eeh do Judah häj n'aa bä habok do na-ääj hê raky n'aa napâh Judah buuj nadoo do na-ääj hê ragadoo do P'op Hagä Do pannyg. ² Ti m' Peed kaja hõm bä kä Jerusarênh hênh, Judah buuj wób Jesus hä h'yy ka'eeh doo, masuuj noo byyh kehök doo, ranabuuj gedoo mä Peed. ³ Hahÿy d' mä sa kyyh ta hä:

—Hêd n'aa mabajëë suun Judah buuj nadoo do sa tób gó? Hêd n'aa mabawêh sa sii? —näk mäh.

⁴ Ti m' baad Peed baher'oot sa hä sahõnh hê tahapäh do tahewäd nä hênh. Hahÿy d' mä ta kyyh:

⁵ —Panang Jopéh häd näng doo bä ÿ bagëë wät bä, ÿ ky n'aa etsëë bä, s'ëeh hadoo hä ÿy. ÿ hapâh hÿ pong jé naa tabahyng, ÿ bagëët bä, ta hood pään hadoo doo. Ta sasu hä pään kamewyyt. ⁶ Baad ÿ baheg'ääs h'ëed ta gó hanäng péh. Tii bä har'ëeng, tababo n'aa, taw'ëed sii hê ÿ hapâh ta gó. Ta mahang ti anäng ér ky n'aa jaw'yyk do hyb n'aa ér nawêh doo. ⁷ Ti ÿ maa napâh kyyh her'oot do hä ÿy: “As'ëëg g'ëed. Manoboh a tä”, näng mä hä ÿy. ⁸ Ti ÿ ky hadoo: “Dooch Tak'êp Hyb N'aa Jawyk Doo. Dooch ÿ hewë hä nesaa doo, maganen'aak doo”, näng kêh ÿy. ⁹ Tii bä hÿ pong jé naa kyyh her'oot p'aa hênh hä ÿy: “Mamaneëëj manä nesaa doo me, baad tabahado däk P'op Hagä Do anoo doo”, näng mä ta kyyh. ¹⁰ Tamawoob nuu me ta ti kyyh ber'oot hä ÿy. Ti m' nanyw hê hÿ pong jé pään hadoo do basëëk p'aa hênh. ¹¹ Ti noo gó né hê tamawoob hê ajyy, Sesareja hênh naa ramejüü doo, rakajaa ÿ bagä bä. ÿ rahahëen rawén n'aa. ¹² Tii bä P'op Hagä Do Sahee ÿ tamejüü sa sii né hê ÿ bahõm hyb n'aa. Ti äã bahõm kân. B'ëeh hahÿ ji ma poo oow see pé ajyy ér hÿy hedoo doo, si ÿ rabahõm. Séd hä äã bajëë p'ëë ajyy tób yt hä. ¹³ Ti ajyy baher'oot äã hä ta tób yt tahapäh do ääs, hahÿy da m' ta sii her'oot doo: “Mamejõ Jopéh panang hênh Simaw Peed häd näng do ramanaa hyb n'aa. ¹⁴ Taher'oot da a hä nny da bë P'op Hagä Do bed'ëep nesaa do mahänh, ta sii bë baboo had'yyt hyb n'aa hÿ pong jé, õm, a tób yt haj'eenh doo”, näng ääs ta hä —näng mä Peed kyyh tamaher'oot do sa hä.

¹⁵ Ti m' ahõm nä Peed kyyh:

—ÿ du doo bä ÿ her'oot do sa hä, sa h'yyb tym gó P'op Hagä Do Sahee bajëng, pooj jé ér h'yyb gó tabajëng do hadoo. ¹⁶ Ti ÿ hyb n'aa esee Jesus her'oot do paah: “Jowäw nu gahem'uun do nu gemuun wät naëng me. Hÿy kä bë hä P'op Hagä Do anoo da ta Sahee

* **10:38** Gereg kyy me ramaneëënh Nesaa Do Yb, Dijab. “Ji taky n'aa tapa had'yyt doo”, tahananëng pé ti Dijab.

bê h'yyb tym gó." ¹⁷ Sa hã P'op Hagã Do an'oo dák ta Sahee, êr hã tan'oo dák doo da, Jesus Kristo, Tak'êp Hyb N'aa Jawyk Do hã ãã h'yy ka'eeh noo gó. Ti hyb n'aa, P'op Hagã Do hã ÿ hajêm g'eeh tamo haj'aa hadoo do hyb n'aa? —nãng mã Peed sa hã.

¹⁸ Ti m' ramaa napãh bã m' Peed her'oot doo, dooh m' ranabuuj gedo boo bã kã. Ti m' radu doo P'op Hagã Do raj'aa etsê. Hahÿÿ da m' sa kyyh:

—Judah buuj nadoo do hã na-ããj hê P'op Hagã Do anoo ta hã rah'yy kawapëen, ta hã rah'yy ka'eeh hyb n'aa, edêb had'yyt do ragadoo hyb n'aa kã P'op Hagã Do pa —nãk mã sa kyyh.

Ãn-Tijoka bã habong do Jesus hã h'yy ka'eeh do panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁹ Jesus hã h'yy ka'eeh do rarejãã doo, Es-Tew radaj'êep noo gó, raketyn bong. Sa wób Penisija hãd nãng do hãj n'aa hênh rabahôm, ta wób tsyt dëeg hã Tsi-Peré hãd nãng doo hênh rabahôm, ta wób panang Ãn-Tijoka hãd nãng doo hênh rabahôm. T'ĩ hênh jããm hê Judah buuj hã ramaher'oot Jesus ky n'aa. ²⁰ Ti hadoo né hê, Jesus hã h'yy ka'eeh do wób, Tsi-Peré, Sirené hãd enãh doo bã naa, ah'ũm Ãn-Tijoka hênh. T'ĩ hênh rabaher'oot Jesus, Hyb N'aa Jawyk Do ky n'aa Judah buuj nadoo do sa hã kã. ²¹ P'op Hagã Do hejój sa hã tabawát, ti hyb n'aa hajök raky dahé dák panyyg hanãm doo. Jesus hã rah'yy kae padãg kãn.

²² Ti m' Jesus hã h'yy ka'eeh do Jerusarênh bã habong do raky n'aa napãh bã ta tii, ramejũũ Béh-Nabéh, Ãn-Tijoka hênh tabahég'ããs hyb n'aa. ²³ Ti m', t'ĩ hênh Béh-Nabéh kajaa bã, tahapãh P'op Hagã Do ky n'aa edêë bong hanãm doo me Judah buuj nadoo doo. Ti hyb n'aa tateabee wát. Ti m' baad tabaher'oot sa hã, t'öp madãk doo me rahyb n'aa hũum had'yyt hê hyb n'aa Jesus. ²⁴ Ky enyym mã ti Béh-Nabéh. Baad mã P'op Hagã Do Sahee h'yyb mahũum, baad tah'yy ka'eeh Jesus hã. Hajök t'ĩ hênh rah'yy kae kãn Jesus hã.

²⁵ Ti m' Béh-Nabéh bahôm kãn Tas hênh, Saw-Ru hesoos doo. ²⁶ Tabaw'yyt bã m' tamana kãn Ãn-Tijoka panang hênh. Ti m' sét ta baab rababoo kãn ta tii bã Jesus hã h'yy ka'eeh do sa mahang. Hajök do sa hã rama metëek Jesus ky n'aa. Ãn-Tijoka bã né kã pooj jé radu doo ramaneëên doo doo Jesus hã h'yy ka'eeh doo, Kristo karapee.

²⁷ Ti noo gó P'op Hagã Do ky n'aa rod rabana Ãn-Tijoka hênh, Jerusarênh hênh naa. ²⁸ Sa seeh, Agab hãd nãng doo, as'ëeg gëet, P'op Hagã Do Sahee kyy gó taher'oot sa hã, ana ji hasaah do pan'aa sahõnh hê hëej Roma buuj rabag'ããs doo bã. Te hub

né hê, Roma buuj sa wahê n'aa Karaw-Dijo hãd nãng do bag'ãas noo gó rabas'aah né hê. ²⁹ Tii kã m', Jesus hã h'yy ka'eeh do Ãn-Tijoka bã habok do ramasaa kãn Jesus hã h'yy ka'eeh doo, Judah hãj n'aa bã habong doo. Sahõnh hê ranoo rahajaa do pênh. ³⁰ Ti m' ramejũũ Béh-Nabéh Saw-Ru daheeh ramahũum ramasa doo, Jesus hã h'yy ka'eeh do Judah hãj n'aa bã habong do sa wahê n'aa wê.

12

Eróts mejũũ radaj'êep paawã Peed panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m', ti noo gó Judah buuj sa wahê n'aa Eróts hãd nãng do du doo tarejãã doo doo Jesus hã h'yy ka'eeh do wób. ² Tamejũũ mã radaj'êep Tsijaag sên-jeer me. Jowãw hÿÿj mã ti Tsijaag. ³ Ti m' Eróts bahapãh bã kã ti Judah buuj Jesus hã h'yy kana'eeh do ragen'aak Tsijaag tadaj'êep doo, tamejũũ na-ããj hê ramaso dák Peed. Pãw makuj temah do rabawa do ratab'ëes noo gó m' tii. ⁴ Ti m' ramaso dák jawén paa bã tamejũũ radawãts gëet. Ti m' tamejũũ 16 warahén, ji meheet pé ken'yyh raketyn hóm, rabahag'ããs hyb n'aa Peed. Takarên né paawã Pas-kowa ratab'ëes jawén paa bã tamejũũ Peed ramanaa, hajök do sa matym gó ta hã taky n'aa etyy hyb n'aa. ⁵ Ti m' ragadahew'ëes doo gó Peed ag'ëed nuuj jé, tak'êp né hê Jesus hã h'yy ka'eeh do P'op Hagã Do hã raky n'aa etsêë ta hyb n'aa.

⁶ Ti m' atsêm, Eróts ky dãng do pooj jé, hajök do sa matym gó Peed taky n'aa etyy do paawã, Peed aÿÿh mã warahén sa hõo gó. Hub hênh warahén seeh, s'ÿÿ hênh ta seeh. Pawóp hê haak sapuuw hadoo doo me Peed ramoow maw'yyd dák. Warahén sa hã taty d padëek. Warahén wób ragadahew'ëes doo noo bã rabab'ëeh rabahag'ããs hyb n'aa. ⁷ Ti m', nanyw hê m' P'op Hagã Do ããs kas'ee wát. Ragadahew'ëes doo gó m' ta bag ganyyh. Ti m' ããs mebê Peed karapa hã, taty gawëej dák hyb n'aa. Ti m' taky hadoo ta hã: —Nanyw hê, h'yy kabawaad wäd! As'ëeg g'ëed! —nãng mãh.

Ti m' nanyw hê haak sapuuw hadoo doo, ta moo hã padëek do paah, keréd bëeh tũũ. ⁸ Ti m' ããs ky hadoo ta hã:

—Madadãg a saroor, a tsyym suun —nãng mãh.

Ti m' Peed dadãk ta saroor, ta tsyym suun. Ti m' ããs ky hadoo ênh:

—Madadãg a hatsé a hã, jawén ÿ ana! —nãng mãh.

⁹ Ta jawén Peed banã kãn ragadahew'ëes doo gó naa. Dooh tah'yy ganyy bã te hub tado bã né hê ããs moo wát doo. Ta s'ëeh hadoo tahapãh ted'oo. ¹⁰ Ratab'ëes pooj jé hab'ëeh do warahén. Ta jawén hab'ëeh do

ratab'eēs né hē m' tii d' ēnh. Ti m' rakajaa bā ta noo sapaar s'ēēb ty katsē doo, panang hēnh ji bahōm bā kā, ta daaj hē tanoo kasēēts hōm. Ti m' ratab'ēej nā kān mäh. Dawēē péj rababoo dāk bā kā m', āās badoo wād kān, ta pooj jé hawāt doo.

¹¹ Ti m' Peed h'y'y kadaw'uuh. Ta h'yyb gó m' taky hadoo:

—Hýy kā baad ub ý bahapēē kān. P'op Hagā Do mejüü ta āās ý tabed'ēēp hyb n'aa Eróts moo gó naa, ý rarejāā do paawā Judah buuj sa mahānh —nāng mā ta h'yyb gó.

¹² Ti m' Peed h'y'y kadaw'uuh bā m', tabahōm Marija hād nāng do tób hēnh. T'ī hēnh hajök kata b'ēēh raky n'aa etsēē hyb n'aa. Marija hād nāng doo, Jowāw Maah-Ko hād nāng do ýñ. ¹³ Ti m' sa tób nooh, ta tyw n'aa tabēs bā nasoooh doo me Peed naēēnh. Tanoo edas mäh. Ti m' maruus, sa karom Rode hād nāng do banyyh tabahēg'āās hyb n'aa. ¹⁴ Tamaa napāh bā Peed noo ged'op, tsebee wāt do hyb n'aa p'aa hēnh tamatēh hōm tapanāk hyb n'aa ta wób sa hā Peed ti agēēt tób noo bā. H'y'yyb manepēē wāt do hyb n'aa, dooh m' tanoo gasēēts wād tób nooh. ¹⁵ Ti m' ta wób raky hadoo maruus hā:

—Ōm ky kew'oonh —nāk mäh.

—Dooh. Né hup ý né hē. Peed né hē —nāng mā maruus.

—Dooh Peed tado bā —nāk mäh. —Āās ta hā hag'āās do apāh —nāk mäh.

¹⁶ Ti nuuj jé m' Peed naēēnh nā tób noo bā. Ti m' ranoo gasēēts kān, ti m' Peed rahapāh, ti m' h'y'y gabedo bong mäh. ¹⁷ Ta moo me m' Peed meduuk, bag hēnh rabab'ēēh hyb n'aa. Ti m' taher'oot sa hā ny hadoo P'op Hagā Do manyyh ragadaheh'ēēs doo gó naa. Ti m' taky hadoo:

—Bē maher'ood Tsijaag, ta wób Jesus hā h'y'y ka'eēh do sii hē —nāng mäh.

Ti m' sa hā tabaher'oot jawén paa bā, ahōm kān ta s'ee hēnh.

¹⁸ Ti m' tabawag hōm bā kā, tak'ēp warahén rah'y'yyb manepēē bong, h'y'yyb e'y'ym b'ēēh mā Peed badoo wāt do hyb n'aa m'. ¹⁹ Ti m' Eróts mejüü rabesoos hyb n'aa. Dooh m' rawyyd bā. Ti m' hajōng Eróts eanh warahén sa hā, ti m' tamejüü radej'ēēp sahōnh hē warahén hag'āās do paah.* Ti m' ti jawén paa bā Eróts beréd dāk dó Judah hā n'aa. Sesareja panang hēnh tabeg'āās dó.

Eróts dajēp do panyyg n'aa hahýyħ

²⁰ Eróts paa kamajē wāt Tiir panang, Sidōn panang babuj n'aa sa hā. Ti m' Tiir panang, Sidōn panang babuj n'aa, baad ub rakaner'oot rabaher'oot hyb n'aa Eróts sii,

Eróts kamanajē wāt hyb n'aa sa hā. Tii d' rawén d'oo sa waa hyb n'aa, Eróts hāj n'aa bā retsēē do hyb n'aa. Ti m' pooj jé rakaner'oot Baras hād nāng do sii, Eróts hā tabetsēē hyb n'aa tan'oo bā ta sii raber'oot hyb n'aa. Eróts karom, ta masa n'aa Eróts weh'ēēh do ti Baras. ²¹ Ti m' Eróts ky dāng sa hā, ta sii raber'oot hyb n'aa. Ti m' ti noo gó tadadāk sa wahē n'aa saroor n'aa, ti m' tabaher'oot hajök do sa hā. ²² Ti m' maa new'ēē do tak'ēp mā sa kyyh:

—Ta ti her'oot doo, dooh aj'y'y tado bāl P'op Hagā Do hadoo né hē tii! —nāk mā sa kyyh.

²³ Ti m' Eróts gadoo sa kyyh, “P'op Hagā Do ōm”, hanāk doo. Tsebee wāt ti hyb n'aa. Dooh tawehēē bā P'op Hagā Doo. Ti hyb n'aa ti noo gó né hē kā, nyyw hē, P'op Hagā Do āās an'oo bā ta nahēē nyy kān. Tii bā m', tadajēb kān as'ood no haj'aa.

²⁴ P'op Hagā Do ky n'aa ahōm tii bā. Jé pad'yyt hē tii bā rabaher'oot.

²⁵ Ti m' Béh-Nabéh Saw-Ru daheeh raba-haēēj dāk jawén paa bā dajēē Ān-Tijoka buuj Jesus hā h'y'y ka'eēh do mejüü doo, rababaaj nā kā Ān-Tijoka hēnh. Sa sii ramahüüm kān Jowāw Maah-Ko hād nāng doo.

13

Jesus ky n'aa mahüüm do rasēm do panyyg n'aa hahýyħ

¹ Ti m' Ān-Tijoka bā, Jesus hā h'y'y ka'eēh do sa mahang ti anāng P'op Hagā Do ky n'aa rod, P'op Hagā Do kyyh ma metēēk doo. Hahýy da m' sa hād: Béh-Nabéh, Simijāw “byyh hasus doo” ramaneēēnh doo, Rusijo (panang Sirené hād nāng doo hēnh naa), Manaēn (Eróts Garirej hāj n'aa wahē n'aa daheeh hawāng do paah), Saw-Ru kā. ² Ti m' ta see pé noo gó, Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do rahy n'aa jew'y'yyk bā, ranoo kanawa doo me Jesus rahy n'aa esee bā, P'op Hagā Do Sahee ky hadoo sa h'y'yyb gó:

—Tsyt hē, wē ýy bē asēēw Béh-Nabéh Saw-Ru daheeh. Ti anāng ý karēn do ramoo bok doo, ý wén naēēnh —nāng mā P'op Hagā Do Sahee.

³ Ti m' raky n'aa etsēē jawén paa bā, ratay do ji noo kanawa doo me Jesus ji hyb n'aa esee hyb n'aa jawén paa bā, sa moo radatooj kān Béh-Nabéh Saw-Ru* sa nuu gó.† Ti m' raky n'aa edēē wāt rabahōm hyb n'aa kā.

Tsyt dēēg hā Jesus ky n'aa raheer'oot do panyyg n'aa hahýyħ

* **12:19** Hajōng Eróts wén eanh sa hā, tahapāh hyb n'aa ranoo kanasa bā. Peed ramasa ragadaheh'ēēs doo gó tabanyyh ted'oo apāh. Ti noo gó radej'ēēp né hē ragadaheh'ēēs doo gó hagēēt do hagā n'aa, ta see kején nā bā sa mahānh. * **13:3** Saw-Ru hād see Paw-Ro. † **13:3** Sa moo radatooj bong, P'op Hagā Do Sahee hejōj sa sii tabawāt hyb n'aa.

⁴ Ti m' Béh-Nabéh Saw-Ru daheeh rabahôm kân P'op Hagä Do Sahee mejüü doo da. Ti m' panang Serew-Sija häd näng doo hënh rabaw'ëënh. Tii b' naa ragatsëg t'oonh marakate gó rabatsëg hóm hyb n'aa tsyt dëëg hä Tsi-Peré häd näng doo hënh. ⁵ Rakaja hóm bä panang Saramin häd näng doo bä, raheer'oot mä P'op Hagä Do panyyg tób P'op Hagä Do panyyg Judah buuj rayd naherot do yt hä. Jowäw Maah-Ko sa sii m' tabawät, tamasa hyb n'aa sa hä.

⁶ Ti m' tsyt dëëg ratabëëj däk, Pap panang bä rakajaa. T'ii hënh ramamuun mä sëëw oow, Judah buuj seeh. Bar-Jesus mä ta häd. Gereg sa kyy me Erimas ramaneëënh. P'op Hagä Do panyyg rod mä tanooh. Noo kanesa do tii. ⁷ Sesijo Paw-Ro, tsyt dëëg hä buuj sa wahë n'aa sii tamoo wät. H'yy ganäng mä ti sa wahë n'aa Sesijo Paw-Ro häd näng doo. Ti m' tamejüü ta wë ranaëënh hyb n'aa Béh-Nabéh Saw-Ru daheeh, ta hä rabaher'oot hyb n'aa P'op Hagä Do kyyh. ⁸ Ti m' ta ti aj'yy sëëw oow, Erimas häd näng doo, dooh tagenaag bä raheer'oot doo. Takarën paawä dooh sa wahë n'aa h'yy kae bä Jesus hä. ⁹ Ti m' baad mä P'op Hagä Do Sahee h'yyb mahüüm Saw-Ru, Paw-Ro ramaneëënh doo. Ti m' baad Paw-Ro baheg'ääs sëëw oow wë. ¹⁰ Ti m' taky hadoo ta hä:

—Dijab t'aah òm! Baad hadoo do gannen'aak do òm. Ky nesaa òm, noo kanes'ats òm —näng mäh. —Mawareem had'yyt hë g'ëeh baad hadoo do Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do metëëk doo? —näng mäh.

¹¹ Ti m' taky hadoo ënh ta hä:

—A wë Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do h'yyb wareem däk. Òm da ty tamaa wät dó. Ti noo gó dooh mahapëë wäd bä pap'ÿj bag —näng mä Paw-Ro kyyh.

Ti m' nanyw hë Erimas ty tamaa wäd kân. Tesóts wät mä nanyw hë moo takyyk do pan'aa. ¹² Ti m' sa wahë n'aa bahapäh bä aj'yy ty tamaa wät doo, Jesus hä tah'yy kae däg kân. Tameuuj wät mä Jesus ky n'aa hä.

Än-Tijoka s'ee hënh raheboo nä do panyyg n'aa hahÿÿh

¹³ Ti m' Pap bä naa Paw-Ro rabatsëg hóm tamyyj däk hä, Peh-Ke häd näng doo hënh, Pam-Pirija häj n'aa bä. Ti m' panang Peh-Ke häd näng doo bä rakajaa bä, Jowäw Maah-Ko eréd bong mä Paw-Ro Béh-Nabéh daheeh, Jerusarënh hënh tababaaj hóm hyb n'aa. ¹⁴ Peh-Ke bä naa Paw-Ro rabahôm panang Än-Tijoka s'ee hënh, Pisidija häj n'aa bä. Ti m' Saab hä, Judah buuj rakamehehäk do hä, rabahôm tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot doo hënh. Ta yt hä m' rabat'oonh. ¹⁵ Ti m' tób yt hä kat'aa do see taner'oot mä P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do kerih do bód, P'op Hagä Do ky n'aa rod rerih do bód na-ääj

hë. Taner'ood wät do jawén paa bä, tób sa wahë n'aa rabats'yyt Paw-Ro raheer'oot hyb n'aa rakarën bä. Hahÿÿ da m' sa kyyh:

—Ää wakään —näk mäh. —Tanyy bä bë wë bë her'oot pé babä hat'oonh do ratsebë hyb n'aa, bë her'ood —näk mäh.

¹⁶ Ti m' Paw-Ro bas'ëëg gëët. Ta moo me m' tameduuk, bag hënh rabab'ëëh hyb n'aa. Ti m' taky hadoo:

—Bë maa newë këh ÿÿ, Isaraéw buuj, Isaraéw buuj nadoo do na-ääj hë P'op Hagä Do hä hyb n'aa es'ee doo —näng mäh. ¹⁷ —P'op Hagä Do Isaraéw buuj rah'yy kaha'ëeh do tasëëw hóm paa ér wahë maküüh. Tak'ëp rakaood bong P'op Hagä Do an'oo bä Esit bä, sa wakään nadoo do sa mahang rababong noo gó. Ti m' t'ii hënh häj n'aa bä naa ta hejój me ér wahë makü taman'yyh. ¹⁸ 40 m' ta baab rababong tabanawäng bä, P'op Hagä Do baad taheg'ääs sa hä. ¹⁹ Hëëj Kanaäh häd näng doo bä 7 t'ii hënh habong do paa sa wahë n'aa sa karapee sii hë ér wahë makü nu gad'eet, P'op Hagä Do an'oo bä. Ér wahë maküü hä tan'oo däk sa häj n'aa paah. ²⁰ 450 ta baab tabado däk bä ká ér wahë makü tasëëw hóm do jawén paa bä tii.

—Ta jawén P'op Hagä Do anoo sa hä ajyy ky n'aa etsëëh do sa mahang ky n'aa etyy doo. Tii d' tabahadoo, P'op Hagä Do ky n'aa rod Samuéw bawäd däg bä ká. ²¹ Ti m' ér wahë makü rabetsëë, P'op Hagä Do anoo hyb n'aa sa wahë n'aa pan'aa. Ti m' P'op Hagä Do banoo né hë Sauh häd näng doo, Kis häd näng do t'aah, sa wahë n'aa tabahadoo hyb n'aa. Bën-Jamih häd näng do panaa ti Sauh. 40 ta baab Sauh bag'ääs. ²² Ta jawén tado hóm Sauh, Dawi ta jawén buuj P'op Hagä Do an'oo bä, sa wahë n'aa tabahadoo hyb n'aa. Hahÿÿ da m' P'op Hagä Do kyyh Dawi ky n'aa: “ÿ karën doo da Dawi bawät ÿ hapäh. Tamoo wät da sahõnh hë ÿ karën doo”, näng mä P'op Hagä Do kyyh Dawi ky n'aa hä —näng mä Paw-Ro kyyh.

²³ Ti m' Paw-Ro ky hadoo:

—Dawi panaa see P'op Hagä Do mejö kân, Isaraéw buuj sa h'yyb tym dëëb, taky n'aa enooh do paa hadoo. Jesus né hë tii. ²⁴ Jesus du doo do pooj jé P'op Hagä Do ky n'aa taheer'oot doo, Jowäw nu gahem'uun do häd näng do her'oot sahõnh hë Isaraéw buuj sa hä, raberéd hóm hyb n'aa ta ti nesaa doo. Tanu gemuun hóm nesaa do raberéd hóm do heen n'aa. ²⁵ Sahõnh hë ta hä P'op Hagä Do mejüü do tametëëk do pan'aa tabahajaa bä, Jowäw nu gahem'uun do ky hadoo: “Jaa ÿ bë hä?”, näng mäh. “Dooch bë hyb n'aa newëë do tado bä ÿÿh. Dooch P'op Hagä Do H'yyb Däng Do tado bä ÿÿh. Ti awät da jawén ÿÿ. ÿ hyb n'aa sakog its ta hä. Ti hyb n'aa, dooh ÿ haja bä ta tsyym suun ÿ kabo nä bä”, näng

mā Jowāw nu gahem'uun do kyyh —nāng mā Paw-Ro sa hā.

²⁶ Ti m' ahōm nā Paw-Ro kyyh:

—Wakān haa, Abaraām panaa, Isaraéw buuj nadoo do P'op Hagā Do hā hyb n'aa hesé doo, bē na-āāj hē, bē sahōnh hē bē maa newē. Ēr hā né hē P'op Hagā Do an'oo dāk ēr panyyg nāng hyb n'aa nyy da ji h'yyb tym Jesus bed'ēep. ²⁷ Jerusarēnh panang buuj, sa wahē n'aa na-āāj hē, dooh rah'ygy ganyy bā jaa ti Jesus. Dajēb hā Jesus raky n'aa ety dāk. Tii da takajaa Saab hā had'yyt hē tób P'op Hagā Do panyyg rayd naherot do yt hā P'op Hagā Do ky n'aa rod sa kyy kerih do raner'oot doo.† ²⁸ Dooh rawyyd bā né paawā dajēb hā Jesus raky n'aa ety hyb n'aa, retsēē Pirato hā tamejūū radaj'ēep hyb n'aa. ²⁹ Sahōnh hē ta ky n'aa kerih do paa P'op Hagā Do kyy kerih do hā ta hā rabad'oo do jawén paa bā, rabado hyy kán Jesus hub b'aa hā naa. Ti m' radasuun jēng pā gabaho doo gó. ³⁰ Ti m' taganā wād kán p'aa hēnh, P'op Hagā Do an'oo bā. ³¹ Tadjēb pooj jé, hajōk ta sii hah'ūūm Garirej hāj n'aa bā naa Jerusarēnh hēnh. Sa hā né hē Jesus kas'ee wāt hajōng ta āh, taganā wāt do jawén paa bā. Ti né hē rahapān doo, hyy ká rahe'oot Jesus ky n'aa Isaraéw buuj sa hā —nāng mā Paw-Ro kyyh.

³²⁻³³ Hahy panyyg hanām do āā her'oot bē hā. P'op Hagā Do ky n'aa enooh do ēr wahē makūū hā, ti né hē hyy ká tan'oo dāk ēr sa panaa paa hā. Ti d' né hē tabad'oo Jesus ganā wāt tan'oo bā kā. Hahy hadoo ta ky n'aa kerih do Saaw-Mo 2 hā:

“Tah y ōm. A yb y hado dāk naga hē.”§

³⁴ Ta pooj jé P'op Hagā Do her'ood dāk ta t'aah ganā wāt do ky n'aa, ta kamag karejā mahānh. Hahy da takerii dāk ta ti ky n'aa:

“Ōm y ky n'aa edēng, baad had'op doo me, ky kaneh'yyt doo me, Dawi hā y ky n'aa enooh do paa me.”**

³⁵ Hahy da na-āāj hē takerii dāk P'op Hagā Do kyyh see hā:

“Dooh man'oo bā a karom, tsyt hē a wē moo wāt do ta kamag n'aa karejā bā.”††

³⁶ Dooh Dawi ta daaj hē ta ky n'aa tado bā ti tahe'oot doo. P'op Hagā Do karēn doo da né hē sahōnh hē Dawi moo wāt tahawāt noo gó. Ta jawén tadjēb kán. Ta wahē makū rahabong hēnh tabas'ēeg kán. Karejā dāk ta

kamag n'aa. ³⁷ Tii d' nado dejēp do mahang ganā wāt P'op Hagā Do anoo do hā. Dooh ta ti ta kamag n'aa karejā bā.

³⁸ —Ti hyb n'aa wakān haa, —nāng māh —baad y karēn bē heen n'aa nyy dāk hahy y her'oot do bē hā: Jesus dajēp do hyb n'aa, taganā wāt do hyb n'aa, P'op Hagā Do awug hōm da sahōnh hē nesaa do ji h'yyb tym gó hanāng doo. ³⁹ Mosees ky n'aa jaw'ygy doo, dooh tahaja bā baad ji hado dāg bā tan'oo bā P'op Hagā Do matym gó. Jé h'yy ka'eeh do Jesus hā, baad tabahado dāk hyy ká P'op Hagā Do matym gó —nāng māh. ⁴⁰ —Baad bē hyb n'aa mataká bē hā takanajaa hyb n'aa P'op Hagā Do ky n'aa rod rahe'oot do paah. Hahy d' paa rahe'oot P'op Hagā Do kyyh:

41 “Bē maa newē kēh y ty n'aa ges'ygy doo.

Bē meuj da! Bē dejēb kál

Y moo wāt da bē habong do noo gó sēt hadoo doo,

tabad'op hē da bē ky dahé, bē rapanāg né hē paawā ta ky n'aa.”††

—Tii d' né hē P'op Hagā Do kyyh ta ky n'aa rod rerih do hā —nāng mā Paw-Ro tób yt hat'oonh do sa hā, Jesus ky n'aa raky nasēm hyb n'aa.

⁴² Ti m' Paw-Ro bahajaa bā tahe'oot doo, anā kán mā Béh-Nabéh daheeh. Raban'ygy bā m' tób gó naa, t'ii hēnh hat'oonh do rabat-syyd kán, Saab see hā p'aa hēnh rabaher'oot hyb n'aa ta ti panyyg. ⁴³ Tób P'op Hagā Do panyyg rayd naherot do wahē n'aa kat'aa do hā rakedēē hōm jawén paa bā, sahōnh hē raban'ygy do jawén paa bā, hajōk Judah buuj, Judah buuj nadoo do P'op Hagā Do hyb n'aa jew'ygy do na-āāj hē, rahadaa hōm Paw-Ro Béh-Nabéh daheeh. Ti m' Paw-Ro Béh-Nabéh daheeh raky n'aa jebaanh sa sii hah'ūūm do sa hā, rahyb n'aa nerét hyb n'aa P'op Hagā Do ky enyym do ky n'aa ramaa napēē wāt doo.

⁴⁴ Ti m' Saab see hā kā, hajōk panang buuj kat'aa, P'op Hagā Do ky n'aa maa new'ēē doo. ⁴⁵ Ti m' Judah buuj rahabapāh bā m' hajōk do kat'aa doo, h'yy kajewēēt bong Paw-Ro sa hā. Ti m' raky hadoo:

—Dooh te hub tado bā Paw-Ro rahe'oot doo —nāk māh. —Noo kanesa tii —nāk mā sa kyyh.

Raky n'aa rejāā mā Paw-Ro Béh-Nabéh daheeh. ⁴⁶ Ti m' h'yyb neyym doo me Paw-Ro Béh-Nabéh daheeh raky gadoo:

—Āā her'ood wāt P'op Hagā Do panyyg pooj jé bē hā. Dooh bē karēn bā bē gado

† 13:27 Raneherod né paawā P'op Hagā Do ky n'aa rod rerii bong do paah, P'op Hagā Do ky n'aa enooh do ji h'yyb tym deēh ky n'aa, nyy da rarajejāā, nyy da radaj'ēep, dooh rah'ygy genā bā. Jesus radaj'ēep noo gó kaja dāk P'op Hagā Do maher'oot do paah. § 13:32-33 Saaw-Mo 2.7 ** 13:34 Isajas 55.3 †† 13:35 Saaw-Mo 16.10 ††† 13:41 Habakuk 1.5

bä. Dooh bë karën bä bë h'yyb tym hedëb had'yyt doo. Ti hyb n'aa hÿy kâ ää bahôm kân, ää baher'ood kân Judah buuj nadoo do sa hä kä —näk mäh. ⁴⁷—Tii d' né hë ää P'op Hagä Do mejüü kerih do hä:

“ÿ an'oo bä öm sahõnh hë Judah buuj nadoo do sa h'yy ganä n'aa mabahadoo hyb n'aa.

Tii d' ÿ bad'oo, mamahüüm hyb n'aa këh ÿ n'aa dawëë habong do sa hä,

ÿ bed'ëep hyb n'aa sa hä nesaa do mahãnh, si ÿ had'yyt hë rababok hyb n'aa kä.”^{§§}

⁴⁸Ti m' Judah buuj nadoo do ramaa napäh bä ta tii, ratsebee bong.

—Baad ub P'op Hagä Do ky n'aa —näk mä sa kyyh.

Ti m' sahõnh hë P'op Hagä Do asëew hõm doo, edëb had'yyt do ragadoo hyb n'aa ta pa, raky dahé kân Jesus ky n'aa. ⁴⁹Ti m' raheer'ood kân Jesus ky n'aa panang bä, panang nedaa bä haj'eenh do sa hä na-ääj hë. ⁵⁰Ti m' Judah buuj Jesus hä h'yy kana'eeh do rabahõm kân ÿÿj ky n'aa etsëeh doo, P'op Hagä Do hyb n'aa esee do wë, panang bä ky n'aa etsëeh do ajyy n'aa sa wë na-ääj hë. Raheer'ood had'yyt hë sa hä rah'yy kawereem hyb n'aa Paw-Ro Béh-Nabéh sa wë, rabah'eed h'üüm hyb n'aa ta s'ee hënh. Ti m' tii d' né hë rabad'oo. Rah'eed n'yyh sa panang bä naa. ⁵¹Ti m' Paw-Ro Béh-Nabéh daheeh ratapyng hõm k'ääts sa tsyym suun hä padëek doo. Tii d' rawén d'oo baad nado ta wób sa mo haj'aa sa hä, rahanäng péh. Ti m' rabahõm kân panang Ikonijo häd nang doo hënh. ⁵²Ti m' Jesus hä h'yy ka'eeh do ratsebee bong. Baad mä P'op Hagä Do Sahee h'yyb mahüüm kân.

14

¹Ti m' Paw-Ro Béh-Nabéh rakajaa bä panang Ikonijo häd nang doo bä, rabahõm tób P'op Hagä Do panyyg Judah buuj rayd naherot do yt hä, rabahed'oo doo da. Baad rabaher'oot t'üü hënh Jesus ky n'aa. Ti hyb n'aa hajök Judah buuj, Judah buuj nadoo do na-ääj hë, raky daheeh Jesus ky n'aa. ²Ti m' Judah buuj Jesus ky n'aa ganadoo doo, rah'yyb metsëeh Judah buuj nadoo doo, rah'yy kawereem hyb n'aa Jesus hä h'yy ka'eeh do sa wë. ³Ti hyb n'aa Paw-Ro Béh-Nabéh daheeh rabaym ta tii bä hajöng ta äh. H'yyb neÿÿm doo me rabaher'oot Jesus ky n'aa. Ti m' Jesus anoo sa hä rabahajaa hyb n'aa rapahuunh doo, ji hyb n'aa meunh doo, sahõnh hë rabahapäh hyb n'aa P'op Hagä Do kyy gó né hë ti P'op Hagä Do ky enyym do ky n'aa raheer'oot doo. ⁴Ti m' panang buuj wób raky daheeh Paw-Ro raheer'oot doo, ta wób raky daheeh Judah

buuj Jesus hä h'yy kana'eeh doo. ⁵Ti m' Judah buuj Jesus hä h'yy kana'eeh doo, Judah buuj nadoo doo, sa wahë n'aa sii hë rakaner'oot Paw-Ro Béh-Nabéh rarejää hyb n'aa, pä me rabakut hyb n'aa. ⁶Ti m' Paw-Ro raky n'aa napäh bä m' tii, rakejën hõm hëej bód Rikonikas häd nang doo hënh, panang Ris, Derebé häd enäh doo hënh, ta tii bä häj n'aa hënh. ⁷T'üü hënh na-ääj mä raheer'oot Jesus ky n'aa hanäm doo.

Paw-Ro rakut do pä me panyyg n'aa hahÿÿh

⁸Ti m', Ris bä Paw-Ro her'oot do maa new'ëë do sa mahang aj'yy k'yy gadóm do bahäng. Ta hä d' né hë takenäng noo gó. Dooh noo gó tabawäd bä. ⁹Tamaa newëë mä Paw-Ro her'oot doo. Ti m' Paw-Ro bahég'ääs ta wë. Tah'yyb hapäh né hë, aj'yy h'yy ka'eeh Jesus hä tabahub däk hyb n'aa. ¹⁰Ti m' taky hadoo ta hä:

—As'ëëg g'ëed! —näng mäh.

Ti m' nayyw hë tabas'ëëg géët mäh. Ti m' tadu doo hawäd däk doo.

¹¹Ti m' hajök do rahapäh bä Paw-Ro mo haj'aa, tak'ëp mä raky kakä bong. Sa kyy me raky hadoo:

—P'op habong doo, ër h'yy kaha'eeh do ahyy b'ëeh. Ajyy gó rakesok —näk mäh.

¹²Béh-Nabéh ramaneëënh Sewus häd me, rah'yy kaha'eeh doo. Paw-Ro ramaneëënh Er-Mes häd me, rah'yy kaha'eeh do seeh, Paw-Ro ti her'ood ub do hyb n'aa. ¹³Ti m' tób Sewus rahyb n'aa esee do yt hä moo hew'ëët do tamanaa booj yb, b'aa ts'oooh sii hë, sa panang noo bä. Panang babuj n'aa sii hë takarën paawä tajuu booj yb, Paw-Ro Béh-Nabéh daheeh rahyb n'aa jew'yyk do hyb n'aa. Panang nedaa bä tób Sewus rahyb n'aa esee do basooh.

¹⁴Ti m' Paw-Ro Béh-Nabéh daheeh raba-hapäh bä m', ras'ëed hõm sa daaj hë sa sa-roor tii da raganen'aak do heen n'aa. Ti m' rawaj'aa bong sa mahang. Rawaj'aah bä m' tak'ëp mä rageëënh:

¹⁵—H'ëed hyb n'aa tii d' bë bad'oo? —näk mäh. —Ajyy né hë ääh, bë da hadoo doo! —näk mäh. —Bë ää panäk ää wén na, bë beréd hõm hyb n'aa hahÿÿ daap hë bë h'yy kaha'eeh doo. Dooh redëb bä tii. Taw'ääts hë P'op Hagä Do hä, hedëp do hä bë h'yy kawereem, sahõnh hë pahuunh do hä bë h'yy ka'eeh hyb n'aa. Sahõnh hë badäk hahÿÿh, wë, akajar na-ääj hë, sahõnh hë ta hä habong do na-ääj hë P'op Hagä Do mo haj'aa. ¹⁶P'ooj ub rakarën doo da paa P'op Hagä Do banoo rababok sahõnh hë badäk hahÿÿ haw'ääts hë häj n'aa babuuj. ¹⁷Ti hadoo né hë, P'op Hagä Do ta daaj hë takametëeh sa hä. Tametä had'yyt hë baad had'op do sa hä tanoo doo me. Ti né hë mejüü naëng badoos doo. Ti né

hē hanoo bē joom baad tawēn eaak. Ti né hē bē waa hanoo. Ti né hē bē h'yyb tsebē tan'oo bā —nāk mā Paw-Ro sa kyyh.

¹⁸ Ti m' raheer'ood wād né paawā, p'eets ub paawā raky nadaheeh. P'eets ub paawā rabajuu né hē booj yb sa hyb n'aa. ¹⁹ Ti m' rabaher'oot nā bā, Paw-Ro sa maji, Judah buuj, kaja nā. Ān-Tijoka, Ikonijo panang hād enāh doo bā naa rabana. Ti m' raheer'oot hajōk doo sa hā, rah'yy kawapēēn hyb n'aa Paw-Ro sa wē. Ti m' hajōk doo rakawaj'ān bong Paw-Ro sa wē. Paw-Ro rakud kån pā me. Dajēp red'oo rawēn takyng hōm panang bahānh. Tii b' raberēd jat. ²⁰ Ti m' Jesus hā h'yy ka'eeh doo kata b'ēēh mā Paw-Ro pa. Ti m' Paw-Ro bas'ēēg gēēt. P'aa hēnh tabahōm ēnh panang hēnh. Ti m' jat'iip hadoo Paw-Ro Béh-Nabéh daheeh rabahōm kån panang Derebē hād nāng doo hēnh.

Paw-Ro rababaaj hōm doo Ān-Tijoka hēnh panyyng n'aa hahȳȳh

²¹ Ti m', ta ti panang bā raheer'oot Jesus ky n'aa hanām doo. Hajōk mā Jesus hā h'yy kae kån raheer'oot doo hyb n'aa. Ti m' Paw-Ro Béh-Nabéh daheeh rababaaj hōm kån Ris bā, Ikonijo hēnh, Ān-Tijoka hēnh. ²² Ti m' ramabaaj nā me, panang buuj Jesus hā h'yy ka'eeh doo sa hā baad raky n'aa edēē dāk, ranerēt hyb n'aa Jesus hā rah'yy ka'eeh doo. Baad rabaher'oot ratsebē hyb n'aa. Hahȳȳ d' mā na-āāj hē ramaher'oot sa hā: “Hajōng né da ji ahoop P'op Hagā Do bag'āās do karapee ji bahadoo hyb n'aa.” ²³ Sahōnh hē panang ramatebēs me, Paw-Ro Béh-Nabéh daheeh rasēēw hōm Jesus hā h'yy ka'eeh doo sa wahē n'aa. Ti m' raky n'aa etsēē sa hyb n'aa. Ranoo kanawa doo me m' Jesus rahy n'aa esee. Hahȳȳ d' mā sa kyyh:

—Baad mahagāā hahȳȳ a hā h'yy ka'eeh doo sa wahē n'aa, baad ramoo bok hyb n'aa a hā h'yy ka'eeh doo sa hā —nāk mäh.

²⁴ Ti m' ratabēs Pisidija hā n'aa bā. Ti m' rakajaa Pam-Pirija hā n'aa bā. ²⁵ Ti m' panang Peh-Ke hād nāng doo bā raheer'oot Jesus ky n'aa. Tii b' naa rabaw'ēēnh mā panang Atarija hād nāng doo hēnh. ²⁶ Tii bā ragatsēg tooj kån marakate gó. Ti m' rabatsēg hōm kån Ān-Tijoka hēnh, rahana doo hēnh. Ān-Tijoka bā né hē Jesus hā h'yy ka'eeh doo raky n'aa ets'ēē wāt doo paa Paw-Ro sa hyb n'aa, baad P'op Hagā Do bahag'āās hyb n'aa sa hā. Tii b' naa né hē ti ramejūū doo paah, jé pad'yyt hē rabaher'oot hyb n'aa Jesus ky n'aa. Paw-Ro rabahajaa doo hyb n'aa rababaaj nā kån. ²⁷ Rakajaa bā kā m' Ān-Tijoka bā, ramejūū Jesus hā h'yy ka'eeh doo rakata padēēk hyb n'aa. Ti m' raheer'oot sa hā sahōnh hē P'op Hagā Do mo haj'aa sa hā raheboo nā hēnh. Raheer'oot na-āāj hē m', Judah buuj nadoo doo sa hā Jesus an'oo

dāg kån ta hā rah'yy ka'eeh hyb n'aa. ²⁸ Ti m' hajōng ta āh Ān-Tijoka bā Paw-Ro rabaym Jesus hā h'yy ka'eeh doo sa mahang.

15

Jerusarēnh bā Jesus hā h'yy ka'eeh doo rakaner'oot doo panyyng n'aa hahȳȳh

¹ Ti m', ti noo gó ajyy wób rakajaa Ān-Tijoka bā, Judah hā n'aa hēnh naa. Ti m' radu doo rama metēēk Judah buuj nadoo do hā, Jesus hā h'yy ka'eeh doo hā. Hahȳȳ da m' sa kyyh:

—Taw'āāts hē bē masuuj noo byyh ehōk Mosees ky n'aa jaw'yyk doo metēēk doo da. Tii da bē moo naboo bā, dooh bē P'op Hagā Do edēēb bā ta wē —nāk mäh.

² Dooh Paw-Ro Béh-Nabéh daheeh rage-naag bā raheer'oot doo. Ky kedag bok sa sii ta ti hyb n'aa. Ti m' Jesus hā h'yy ka'eeh doo Ān-Tijoka bā habong doo rabasēēw hōm Paw-Ro, Béh-Nabéh, Jesus hā h'yy ka'eeh doo wób, Jerusarēnh hēnh rabahōm hyb n'aa. T'ii hēnh ramejūū rabahōm, masuuj noo byyh kahōk doo ky n'aa rabeaanh hyb n'aa 12 hedoo doo doo Jesus mejūū doo sa hā, Jesus hā h'yy ka'eeh doo sa wahē n'aa t'ii hēnh habong doo sa hā.

³ Ti m' rabahōm kån. Ramahōm me m', Penisija hād nāng doo hā n'aa bā, Samarija hād nāng doo hā n'aa bā na-āāj hē raheer'oot Jesus hā h'yy ka'eeh doo sa hā nyy da Judah buuj nadoo doo wób h'yy kae padēēk P'op Hagā Do hā. Jesus hā h'yy ka'eeh doo panang bā habok doo raky n'aa napāh bā tii, tak'ēp ratseebe bong.

⁴ Ti m' Paw-Ro rakaja hōm bā kā Jerusarēnh hēnh, Jesus hā h'yy ka'eeh doo, sa wahē n'aa na-āāj hē, 12 hedoo doo doo Jesus mejūū doo na-āāj hē baad ragadoo. Ti m' Paw-Ro raheer'oot mā sa hā sahōnh hē ramoo bok doo hā P'op Hagā Do mo haj'aa doo ky n'aa raheboo nā hēnh. ⁵ Ti m' Parisēw wób Jesus hā h'yy ka'eeh doo raky hadoo:

—Taw'āāts hē ji mejūū Judah buuj nadoo doo doo Jesus hā h'yy kae padēēk doo sa hā, sa masuuj noo byyh ehōg hōm. Taw'āāts hē na-āāj hē Mosees ky n'aa jaw'yyk doo raky daheeh —nāk mā sa kyyh.

⁶ Ti m', ti hyb n'aa m' 12 hedoo doo doo Jesus mejūū doo, Jesus hā h'yy ka'eeh doo sa wahē n'aa na-āāj hē rakata b'ēēh rabaher'oot hyb n'aa ta ti ky n'aa. ⁷ Ti m' bāp peej dāg raky n'aa her'oot doo jawēn paa bā, Peed as'ēēg gēēt, ti m' taky hadoo:

—Wakān haa —nāng mäh. —Bē hapāh né hē p'ooj ub y P'op Hagā Do asēm doo y baher'oot hyb n'aa Jesus ky n'aa Judah buuj nadoo doo sa hā, rah'yy ka'eeh hyb n'aa Jesus hā. ⁸ P'op Hagā Doo, ji h'yyb tym hapāh doo, tametēēh tagadoo na-āāj hē Judah buuj nadoo doo. Tanoo ta Sahee sa h'yyb tym gó tabajēng doo, ēr hā tanoo doo hadoo. ⁹ Dooh

ta see hadoo pé ér hã, sa hã na-ãaj hẽ. P'op Hagã Do awug hõm sa h'yib tym gó hanãng doo, Jesus hã rah'yy ka'eeh do hyb n'aa, ér h'yib tym gó hanãng do P'op Hagã Do awug hõm do hadoo, ér h'yy ka'eeh do hyb n'aa Jesus hã. ¹⁰ Ti hyb n'aa, h'ëëd hyb n'aa bë gahëen Judah buuj nadoo do Jesus hã h'yy kae padëëk do ramoo bok hyb n'aa ta ti ér nahajaa doo, ér wahë makû na-ãaj hẽ ranahajaa doo? H'ëëd hyb n'aa bë karën P'op Hagã Do bë metyy? ¹¹ Dooch taw'ääts hẽ tado bã —näng mãh. —Dooch ér moo bok do hyb n'aa tado bã ér h'yib tym P'op Hagã Do bed'ëëp. Jesus hyb n'aa, ér Jesus kamahãn do hyb n'aa tii. Ti hadoo né hẽ sa hã, Judah buuj nadoo do sa hã —näng mã Peed kyyh.

¹² Ti m' sahõnh hẽ bag hënh rababë hõm ramaa newëë bã Béh-Nabéh Paw-Ro daheeh raheer'oot doo. Paw-Ro raheer'oot mã rape-huunh doo, ji hyb n'aa meuunh doo, P'op Hagã Do hejój me ramoo bok doo, Judah buuj nadoo do sa mahang. ¹³ Rabahajaa bã raheer'oot doo, Tsijaag ky hadoo mãh:

—Bë maa newë këh yÿ, wakãn haa —näng mãh. ¹⁴ —Peed her'ood wät nyy da P'op Hagã Do t'yyd mehĩn wät Judah buuj nadoo doo, sa mahang P'op Hagã Do karapee rabadoo hyb n'aa. ¹⁵ Ta ti taheer'oot do baad tanu dãng P'op Hagã Do ky n'aa rod reih do paa hã. Hahÿy da takerii dák:

¹⁶ “Ta ti jawën y matëëh da. Hajõõ ta baab né paawã dooh Dawi panaa rabagãã boo bã, p'aa hënh Dawi panaa see sa wahë n'aa tabahado dák y an'oo bã da.*
¹⁷⁻¹⁸ Tii da y wén d'oo, Judah buuj wób, sahõnh hẽ Judah buuj nadoo do sii hẽ, karapé haa pan'aa hedoo doo, y rabesoos hyb n'aa', näng mã Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, p'ooj ub taky dãng do moo wät doo.”†

¹⁹ —Ti hyb n'aa, —näng mã Tsijaag —hã yÿ péh, taw'ääts hẽ dooh ta bahãnh ér mejõ bã Judah buuj nadoo do P'op Hagã Do hã h'yy kae padëëk do sa hã. ²⁰ Taw'ääts hẽ ér erih ranawëh hyb n'aa P'op Hagã Do hã h'yy kana'eeh do sa kabarii raweh'ëeh do ta n'aa. Taw'ääts hẽ ér erih ranayÿh hyb n'aa sa yÿm nadoo do sii, sa patug nadoo do sii. Ranawëh hyb n'aa sa masãah dab, har'ëëng dab, ranaboh bã ta majyyw gatsëë dák doo. Taw'ääts hẽ ér erih na-ãaj hẽ ranawëh hyb n'aa majyyw. ²¹ Tii d' ér wén erih, Mosees ky n'aa jaw'yyk do raner'ood had'yyt hẽ däg panang haw'ääts hẽ Saab hã had'yyt hẽ, tób

P'op Hagã Do panyyg rayd naherot do yt hã. Ti hyb n'aa raheen n'aa nyy dák né hẽ Mosees ky n'aa jaw'yyk do hã —näng mã Tsijaag kyyh sa hã.

Judah buuj nadoo do rama erih do panyyg n'aa hahÿy

²² Ti m' 12 hedoo do Jesus mejüü doo, Jesus hã h'yy ka'eeh do sa wahë n'aa, sahõnh hẽ Jesus hã h'yy ka'eeh doo, rasëëw hõm sa wób, ramejüü hyb n'aa Béh-Nabéh Paw-Ro sa sii, An-Tijoka hënh. Rasëm do häd hahÿy; Judas Bar-Saba häd näng doo, Siras daheeh. Jesus hã h'yy ka'eeh do sa wahë n'aa wób tii. ²³ Ti m' sa hã ramejüü reih doo kã. Hahÿy ti rama erih doo:

“Ääh, 12 hedoo do Jesus mejüü doo, Jesus hã h'yy ka'eeh do sa wahë n'aa na-ãaj hẽ, bë wakãan hedoo ääh. Bëeh, Judah buuj nadoo do Jesus hã h'yy ka'eeh do An-Tijoka panang bã habong doo, Sirija hãj n'aa bã, Siris hãj n'aa bã habok do na-ãaj hẽ äã ma erih. Äã edëng bëeh.

²⁴ “Äã heen n'aa enäh babã naa t'ii hënh heboo nã doo. Äã heen n'aa enäh, ajyy raheer'oot doo me baad nado wäd bë h'yib ran'oo bã. Bë h'yib manepëë boo ran'oo bã. Dooch äã kyy gó tado bã ta ti rama metëëk doo. ²⁵ Ti hyb n'aa baad ub babã äã kaner'oot, bë wë äã mejüü hyb n'aa äã wób, Paw-Ro Béh-Nabéh ér najiis bë mejüü do sa sii rabahõm hyb n'aa. ²⁶ P'eets ub radejëëb paawã Jesus Kristo, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do ky n'aa rabaher'ood hõm do hyb n'aa, dooh Paw-Ro Béh-Nabéh rah'yyb eÿÿm bã, dooh rah'yy gejë hõm bã. ²⁷ Äã mejüü Judas Siras daheeh raky masa hyb n'aa äã erih do hã. ²⁸ Baad ub né hẽ P'op Hagã Do Sahee metëëh äã hã, äã ganahëen hyb n'aa bë hã tak'ëp hejoonh doo. Äã hã na-ãaj hẽ baad ub P'op Hagã Do Sahee metëëh doo. Jããm hẽ bë tayy hahÿy äã her'oot do bë hã: ²⁹ Taw'ääts hẽ bë nawëh P'op Hagã Do hã h'yy kana'eeh do sa kabarii raweh'ëeh do ta n'aa. Taw'ääts hẽ bë nawëh bë masãah dab, har'ëëng dab bë naboh bã ta majyyw gatsëë dák doo. Bë awëë manã ta majyyw. Bë äã manã bë yÿm nadoo do sii, bë patug nadoo do sii. Ta ti bë ky dahé bã, taw'ääts hẽ. Jããm hẽ kã äã erih doo.”

³⁰ Ti m' Jesus mejüü doo, Jesus hã h'yy ka'eeh do sa wahë n'aa daheeh ramejüü Paw-Ro, Béh-Nabéh, Judas, Siras daheeh rabahõm hyb n'aa. Ti m' rabahõm kãn. Ti m'

* **15:16** Tób hadëë hyng do paah, p'aa hënh ji tama sooh do ky n'aa gó tabeh'üüm Gereg kyy me Dawi panaa ky n'aa. P'op Hagã Do hã Judah buuj raky nadaheeh do hyb n'aa, hajõõ ta baab noo gó dooh Dawi panaa rabagãã boo bã paa Judah hãj n'aa bã. Tii bã kã, ta ky n'aa rod raber'oot do hã, ti awät da Dawi panaa seeh, p'aa hënh sa hã tabag'ääs doo, P'op Hagã Do ky dãng. Jesus né ti ta ti Dawi panaa P'op Hagã Do ky dãng doo. † **15:17-18** Amos 9.11-12

rakajaa bā Ān-Tijoka bā, ramejūū sahōnh hē Jesus hā h'yy ka'eeh do séd hā rakata padēēk hyb n'aa. Ti m' ranoo sa hā 12 hedoo do rama erih doo. ³¹ Ti m' Jesus hā h'yy ka'eeh do t'ī hēnh kata dāk do raner'ood bong kerih doo. Ti m' ratsebee bong ta ky n'aa hyb n'aa. ³² Ti m' Judas, Siras daheeh, baad mā ramaher'oot Jesus hā h'yy ka'eeh doo, baad ub, tsebé doo gó rababok hyb n'aa, rah'yy ganejē hōm hyb n'aa. P'op Hagā Do ky n'aa rod né hē m' ti Judas, Siras daheeh. ³³ Ti m', hajōng ta āh t'ī hēnh rabaym do jawén paa bā m', Jesus hā h'yy ka'eeh do kedēē bong, rababaaj hōm hyb n'aa Jerusarēnh hēnh. Sa hā rakedēē bong bā m' raky hadoo:

—Baad tanyy né hē ti bē bana. Baad āā karēn P'op Hagā Do bē taky n'aa edēng. H'yyb nām doo me āā karēn bē babaaj hōm —nāk mäh.

Ti m' ta wób rababaaj hōm kån. [³⁴ Siras aym dó.] ³⁵ Ti m' Paw-Ro, Béh-Nabéh rabaym Ān-Tijoka bā. T'ī hēnh rama metēēk ta wób sa sii Jesus ky n'aa.

Jesus hā h'yy ka'eeh do rabeg'āās panang raheboo nā doo hēnh panyyg n'aa hahy'yh

³⁶ Ti m' ta see pé noo gó Paw-Ro ky hadoo Béh-Nabéh hā:

—Hamäh, ēr ah'ūūm p'aa hēnh ēr heboo nā do paa hēnh. Jesus hā h'yy ka'eeh do ēr heg'āās, jé pad'yyt hē Jesus ky n'aa ēr her'oot do paa hēnh. Ēr heg'āās baad raboo bā —nāng mäh.

³⁷ Ti m' Béh-Nabéh karēn paawā Jowāw Maah-Ko bahōm sa sii. ³⁸ Paw-Ro hā dooh baad tado bā, Pam-Pirija bā Jowāw Maah-Ko, sa sii hawāt do paah, tered bong do hyb n'aa. ³⁹ Dooh rah'yyb dāng do tado bā, ti hyb n'aa raketyng bong. Béh-Nabéh, Jowāw Maah-Ko daheeh rabatsēg hōm tsyt dēēg hā Tsi-Peré hād nāng doo hēnh. ⁴⁰ Ti m' Paw-Ro hata kā Siras. Ti m' ratsyym kasok bā m' Jesus hā h'yy ka'eeh do Ān-Tijoka bā habong do raky hadoo sa hā:

—Baad ub bē tabahag'āās —nāk mäh.

⁴¹ Ti m' Sirija hād nāng do hāj n'aa bā, Siris hād nāng do hāj n'aa bā rakajetsēg hōm. Rakajetsēk me Paw-Ro maher'oot Jesus hā h'yy ka'eeh do panang bā habong do sa hā, baad rababok hyb n'aa, ratsebé hyb n'aa, rah'yy kae magyys hē hyb n'aa.

16

¹ Ti m' panang Derebé hād nāng doo hēnh Paw-Ro rabeboo nā jawén paa bā, rabahōm panang Ris hād nāng doo hēnh. Tii bā tama-muun Jesus hā h'yy ka'eeh do seeh, Tsimoot

hād nāng doo. Ta y'yn mā Judah buuj. Ta yb mā Gereg buuj. ² Jesus hā h'yy ka'eeh do Ris bā habong doo, Ikonijo bā habong do na-āāj hē, baad mā rabaher'oot Tsimoot ky n'aa. ³ Ti m' Paw-Ro karēn Tsimoot ahōm sa sii. Pooj jé tamejūū ta masuuj noo yyh kahōg hōm, Judah buuj t'ī hēnh hāj n'aa bā habong do sa hyb n'aa, sahōnh hē rahapäh do hyb n'aa Gereg buuj Tsimoot yb. Dooh takarēn bā Judah buuj rakawajāan ta hyb n'aa. ⁴ Ti m' sahōnh hē panang ramatebēs me raher'oot rama erih do ky n'aa 12 hedoo do Jesus mejūū doo, Jesus hā h'yy ka'eeh do sa wahē n'aa na-āāj hē Jerusarēnh bā habong doo, rerih doo. ⁵ Ti m' Jesus hā h'yy ka'eeh doo, panang haw'āās hē habong doo, tak'ēp mā rah'yy kae kån Jesus hā. Jesus hā h'yy ka'eeh do kahūūm had'yyt hē.

Paw-Ro s'ēeh hadoo do panyyg n'aa hahy'yh

⁶ Ti m', dooh P'op Hagā Do Sahee an'oo bā raher'oot Jesus ky n'aa Asija hāj n'aa bā. Ti hyb n'aa m' ratabēs Pirikija, Garata hād enāh do hāj n'aa. ⁷ Misija hāj n'aa bahēēj jēng bā, rakarēn paawā Bitinija hāj n'aa hēnh rabahōm. Ti hadoo né hē dooh m' Jesus Sahee an'oo bā.* ⁸ Ti hyb n'aa Misija hāj n'aa bā rakajetsēg w'ēēnh. Panang Torowas hād nāng doo hēnh mā rabaw'ēēnh. ⁹ Tii bā, panang bā, atsēm, Paw-Ro s'ēeh hadoo mā ta hā. Ta s'ēē gó tahapäh mā a'jyy hageēt doo, Paw-Ro hats'yyt doo. Hahy' d' mā a'jyy hageēt do kyyh: “B'ēep Masedonija hāj n'aa hēnh. Āā mamasaa”, nāng mäh. ¹⁰ Paw-Ro s'ēeh hadoo do tahapäh do jawén paa bā, nayyw hē āā benyyw hōm āā h'ēēd, āā tsyym kasok hyb n'aa Masedonija hēnh hā'ūūm doo. Āā hā, P'op Hagā Do ti āā naēēnh doo, Masedonija babuj n'aa hā āā baher'oot hyb n'aa Jesus ky n'aa.†

Y'ynh Ridija hād nāng do panyyg n'aa hahy'yh

¹¹ Ti m', tii b' naa āā gatsēg t'oonh marakate gó. Ti m' nayyw hē āā batsēg hōm tsyt dēēg hā Samotaras hād nāng doo hēnh. Ti m' jat'iip hadoo āā kajaa panang Newaporis hād nāng doo bā. ¹² Tii b' naa āā bahōm kån panang Pirip hād nāng doo hēnh. Jāām né hē ky n'aa etsēēn ta ti panang Masedonija hāj n'aa bā. Hajōk Roma buuj t'ī hēnh rababong. Tii bā āā baym pawóp hē ta āh. ¹³ Ti m' Saab hā, Judah buuj rakamehehāk do hā, panang bahānh āā babok. Tamii me āā baw'ēēnh. Āā hā, tamii takēēn hā Judah buuj rakat'aa P'op Hagā Do hā raky n'aa

* **16:7** Sa h'yyb gó m' rabahapäh tii. † **16:10** Rukas ti hahy' erii wāt doo. Masedonija hēnh Paw-Ro rabahōm do pooj jé Rukas kata dāk sa hā. Sa sii tabawād kån. ‡ **16:13** Pawóp its rado bā Judah buuj ta wób sa panang bā haj'eenh doo, dooh ratamaa bā P'op Hagā Do panyyg raneherót do tób n'aa. Tamii nabyy me rakahet'aa, P'op Hagā Do rahyb n'aa jew'yyk hyb n'aa.

etsëē hyb n'aa.[†] Ta tii bā kata b'ëēh do āā mamuun bā, tūū āā bab'ëēh sa pa. Ti m' āā du doo āā her'oot do Jesus ky n'aa, ŷŷj tii bā kata b'ëēh do sa hā. ¹⁴ Sa mahang ti ahäng ŷŷnh Ridija hād näng doo, Panang Tijatira hād näng doo bā naa. Pāān hebaan do hahiin do hesām do tii. Judah buuj nado né paawā, P'op Hagā Do tahyb n'aa jaw'yyk. Ti m' baad tahyb n'aa gadoo Paw-Ro her'oot doo, Jesus an'oo hā. ¹⁵ Ti m' ranu gemuun wāt ta wakāān daheeh. Ti m' āā tabats'yyt sa tób hēnh. Ti m' Ridija ky hadoo:

—Bē hā ŷ h'yy kae bā né hē Jesus hā, ŷ karēn paawā bē ayyw dó tóp ŷ yt hā —näng mäh.

Ky kah'ūūm āā hā, āā wén ym.

Paw-Ro, Siras daheeh, radewäts b'ëēh do panyyg n'aa hahŷh

¹⁶ Ti m' ta see pé noo gó Judah buuj raky n'aa hetsē hēnh āā bahōm bā, āā mamuun maruus. Karap'aar h'yyb nesaa do ta hā adāk. Noo ese karap'aar h'yyb nesaa do an'oo bā. Taher'oot ta wób sa hā h'ëēd hado ta jawén rababok doo. Ti hyb n'aa ta kariw n'aa hajōng dajēer ragedak. ¹⁷ Paw-Ro sii hē, āā sii hē, ta ti maruus bawād hād'yyt hē. Āā sii tabawāt bā tak'ēp tageēhn:

—P'op Hagā Doo, Sahōnh Hē Bahānh Hadoo Do wē moo heb'ook do hahŷ ajyy. Raheer'oot bē hā nyy da P'op Hagā Do bē tabed'ëep nesaa do mahānh, ta wē bē basēek hyb n'aa! —näng mā maruus.

¹⁸ Hajōng ta āh tii da tabed'oo. Ti m' Paw-Ro tah'yyb panas'ëēh do hyb n'aa taher'oot do hā, Paw-Ro ty kaw'ōōd dāk ta wē, ti m' taky hadoo karap'aar h'yyb nesaa do hā:

—Jesus Kristo hād gó ōm ŷ mejūū mabanyyh hyb n'aa maruus hā hadāk doo —näng mäh.

Ti m', nyyw hā hā karap'aar h'yyb nesaa do ta hā hadāk do paa anā kán.

¹⁹ Ti m' ta kariw n'aa rabahapāh bā m', dooh ragedag wād bā dajēer,[§] rameso padēek Paw-Ro, Siras daheeh. Ti m' ramahūūm panang buuj rakahet'aa bā, hyb n'aa jew'yyk do sa wē. ²⁰ Hyb n'aa jew'yyk doo, ji ky n'aa etyy do sa matym gó raky n'aa tapaa sa hā. Hahŷŷ d' mā sa kyyh:

—Hahŷ Judah buuj rametēek ēr panang buuj sa hā rakamaj'ī hyb n'aa. ²¹ Rametēek na-āāj hē rabahed'oo doo da ēr nahajaa doo. Doo taw'āāts hē tado bā ēr gado bā. Roma buuj ēer —nāk mā sa kyyh.

²² Ti ky hedoo né hē hajōk do sa kyyh. Tii bā kā m', hyb n'aa jew'yyk do ramejūū

rakebo bēēh Paw-Ro Siras sa saroor raba-hewyyh hyb n'aa. ²³ Ti m' tak'ēp raba-hewyyh do jawén paa bā, ramejūū radewäts b'ëēh. Ti m' ragadaheew'ëēs do hagā n'aa hā ramejūū, baad tabahag'āās Paw-Ro Siras daheeh. ²⁴ Ti m' ragadaheew'ëēs do hagā n'aa dewäts b'ëēh t'ōp gadäg ub doo gó. Ti m' b'aa gó ji tsyym tyw n'aa ragegots padēek doo gó tadabong sa tsyym.

²⁵ Ti m' atsēm ub, gawak'aap, Paw-Ro Siras daheeh raky n'aa etsëē mäh, P'op Hagā Do hā rama ejām mäh. Ta wób radewäts b'ëēh do ramaa newëē sa kyyh. ²⁶ Tii bā, nyyw hē, tak'ēp tabana k'āāts katajuus doo. Pā ragadaheew'ëēs do mesoo n'aa katajus wāt na-āāj hē. Ti m' ragadaheew'ëēs do nooh, noo kasēts hōm ta daaj hē katajuus do hyb n'aa. Haak sapuuw hedoo do radewäts b'ëēh do sa moo hā padēek do paah, kajäg bēēh tūū. ²⁷ Ti m' ragadaheew'ëēs do hagā n'aa ty gawēēj dāk bā, tahapāh bā ragadaheew'ëēs do noo gasēts hōm doo, tado dāk sēn-jeer ta daaj hē takadaj'ëep hyb n'aa paawā. Sahōnh hē raban'yyh ted'oo. ²⁸ Ti m' tak'ēp Paw-Ro beēēhn:

—Kadajēeb manā a daaj hē! —näng mäh. —Sahōnh hē āāh, babā āā bab'ëēh —näng mäh.

²⁹ Ti m' aj'yy betsēē ta bag, ti m' tawaj'aa suun, ti m' ahyy häng ta taron nu paa me Paw-Ro Siras sa wē. ³⁰ Ti m' taman'yyh ragadaheew'ëēs doo gó naa. Teaanh mā tii bā:

—Nyy d' ŷ bad'oo hēp ŷ tym P'op Hagā Do bed'ëep hyb n'aa nesaa do mahānh, ta wē ŷ basēek hyb n'aa? —näng mäh.

³¹ Ti m' raky hadoo:

—Jesus, Hyb N'aa Jawyk Do hā mah'yy kae. Tii bā a h'yyb tym P'op Hagā Do ed'ëep da, ta wē mabawāt hyb n'aa da, ōm a tób yt hā haj'eenh do na-āāj hē —nāk mäh.

³² Ti m' raheer'oot ta hā, ta tób yt habong do sa hā na-āāj hē Jesus ky n'aa. ³³ Ti m' ti noo gó né hē, atsēm ub, Paw-Ro Siras sa rog rahewyyh do haj'aa paah, ragadaheew'ëēs do hagā n'aa hetsyyd hōm. Ti m' nyyw hē ranu gemuun wāt ta wakāān daheeh. ³⁴ Ti jawén Paw-Ro Siras daheeh tamahūūm mā ta tób hēnh. Ti m' tanoo sa waa. Ti m' tak'ēp tasebee kán ta wakāān daheeh, P'op Hagā Do hā rah'yy kae dāk do hyb n'aa.

³⁵ Ti m' jati péh, hyb n'aa jew'yyk do ramejūū warahén wób, ragadaheew'ëēs do hagā n'aa wē, tabasog nyyh hyb n'aa ragadaheew'ëēs doo gó hab'ëēh do paah, Paw-Ro Siras daheeh raban'yyh hyb n'aa. ³⁶ Ti m' ragadaheew'ëēs do hagā n'aa her'oot Paw-Ro hā:

§ 16:19 Noo ese do paa hyb n'aa, ta wób rabena maruus wē, tamaher'oot hyb n'aa sa hā ny hadoo sa pooj jē hawāt doo. Maruus kariw n'aa hā rep'aak sa hā tamaher'oot hyb n'aa. Karap'aar h'yyb nesaa do ta hā hadāk do paa anā kán do jawén paa bā, dooh maruus noo ese wād bā. Ti hyb n'aa né hē ta kariw n'aa rakawajāān Paw-Ro sa wē.

—Hyb n'aa jew'yyk do ÿ ramejüü, öm Siras daheeh ÿ basog nyh ragadahew'ëes doo gó naa, baad bë bah'üüm hyb n'aa —näng mäh. —Ti hyb n'aa bë anäh, h'yyb nyw gó bë ahöm —näng mäh.

³⁷ Ti m' Paw-Ro baher'oot warahén panäk do sa hä:

—Bë hapäh né hë Roma buuj ky n'aa jaw'yyk doo. Dooh tahaja bä Roma buuj rahewyh bä ranaher'oot ná bá raky kes'ëem do ky n'aa. Roma buuj né paawä ääh, ää rahewyyh sahönh hë sa matym gó, dooh né paawä ää hä ran'oo bá ää her'oot ää ky n'aa. Ää radewäts b'ëeh tii bá ragadahew'ëes doo gó. Tii d' rabad'oo do jawén paa bá ää hä, h'yy kä rakarën kejën do hadoo ää bahöm. Dooh baad tado bá. Ää karën rabana wawëë hë, sa daaj hë ää ramanyyh hyb n'aa —näng mä Paw-Ro kyyh panäk do sa hä.

³⁸ Ti m' warahén rabahöm kán, raheer'oot mä sa hä. Ti m' hyb n'aa jew'yyk do raky n'aa napäh bá, Paw-Ro Siras daheeh Roma buuj, tak'ëp mä rabej'ym bong.** ³⁹ Ti m' rabahöm Paw-Ro sa wë, raber'oot hyb n'aa sa sii. Ti m' raky hadoo:

—Ää karën bë hyb n'aa mabaan hóm ää mo haj'aa bë hä. Bë kawaj'ään manä ää wë —näkö mä sa kyyh.

Ti m' baad hadoo doo me retsëë rabahöm hyb n'aa sa panang bá naa. ⁴⁰ Paw-Ro raban'yyh bá ragadahew'ëes doo gó naa, Ridija tób hënh rabahöm. T'ii hënh rakat'aa Jesus hä h'yy ka'eeh do sa sii. Baad ub mä rabaher'oot sa hä, rah'yyb nej'ym doo me Jesus hä rah'yy ka'eeh hyb n'aa. Ti m' rabahöm kán.

17

Jesus hä h'yy kana'eeh do radu n'aa kamaj'ii do panyyg n'aa hahj'yyh

¹ Ti m', Paw-Ro ramahöm me ratabës Ämpiporis häd näng do panang, Aporonija häd näng do panang na-ääj hë. Kaja hóm kán mä panang Tesaronika häd näng doo bá. Tii bá ti asooh tób P'op Hagä Do panyyg Judah buuj rayd naherot doo. ²⁻³ Ti m', t'ii hënh Paw-Ro rabahöm Judah buuj rakamehehäk do hä, rabahed'oo doo da. Tamawoob hë Saab noo gó P'op Hagä Do kyy kerih do paa hä Paw-Ro metëeh sa hä, Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Do ky n'aa. Tamaher'oot mäh, tametëeh Kristo dajëp né hë, ganä wät né hë tadajëp jawén paa bá, ta ky n'aa kerih däk doo da né hë. Ti m' taky hadoo:

—Jesus, ta ky n'aa ÿ her'oot do bë hä, ti né hë Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo —näng mäh.

⁴ Ti m' Judah buuj wób raky daheeh Jesus ky n'aa. Séd rah'yyb hedo däg kán Paw-Ro sa hä. Hajöng Gereg buuj P'op Hagä Do hyb n'aa hes'ee do na-ääj hë raky dahé kán Jesus ky n'aa. Ti hadoo ënh hajök j'yy ky n'aa etsëeh doo. ⁵ Ti hyb n'aa m' Judah buuj Jesus hä h'yy kana'eeh do rah'yy kajewëets kán. Rah'yy kajew'ëes do hyb n'aa rabats'yyt panang bá habong do moo nesaa doo, ti m' radu n'aa kamaj'ii do panang bá. Ti m' rawaj'aa hóm Jasön häd näng do tób hënh. Rakarën paawä Paw-Ro Siras daheeh tii bá haj'eenh do ramesoo, ramahüüm hyb n'aa panang buuj rakahet'aa bá. ⁶ Ti m' dooh rawyyd bá Paw-Ro Siras daheeh. Ti hyb n'aa ramasa däk Jasön. Jesus hä h'yy ka'eeh do wób na-ääj hë. Ramahüüm mä panang wahë n'aa sa wë. Tak'ëp mä rageënh:

—Hahj' ajoy badäk hahj' haw'ääts hë kamaj'ii doo, h'yy kä babä rakaja ná —näkö mäh. ⁷ —Gëet hahj' Jasön sats'yyt, ta tób yt hä rabaj'eenh hyb n'aa. Sahönh hë hahj' ajoy dooh raky dahé bá Sesa.* Sa noo m' ti anäng ji wahë n'aa seeh, Jesus ramaneënh doo —näkö mäh.

⁸ Ti m' ramaa napäh bá ta tii, hajök do t'ii hënh kat'aa doo, panang wahë n'aa na-ääj hë rah'yy ganapö kán. ⁹ Ti m' ramejüü Jasön, ta wób na-ääj hë, rep'aak raberéd hóm hyb n'aa. Reréd hóm mä tii bá.

Bereja häd näng doo hënh Paw-Ro rabahöm do panyyg n'aa hahj'yyh

¹⁰ Ti m' atsëm, Jesus hä h'yy ka'eeh do tii bá habong do sa kyyh gó Paw-Ro rabah'üüm Bereja hënh. Rakajaa bá, rabahöm tób P'op Hagä Do panyyg Judah buuj rayd naherot doo hënh. ¹¹ Ti m', Judah buuj Bereja bá habong do ky en'yyim Tesaronika habong do sa mahänh. Baad ragadoo Jesus ky n'aa Paw-Ro her'oot doo. P'op Hagä Do kyy kerih do hä raner'ood had'yyt hë, rabahapäh hyb n'aa te hub tado bá sa hä Paw-Ro her'oot doo. ¹² Ti m' hajök Judah buuj rah'yy kae kán Jesus hä. Hajök j'yy Gereg buuj ky n'aa etsëeh doo, ajoy na-ääj hë Gereg buuj, h'yy ka'eeh né hë tii da ënh. ¹³ Ti m' Judah buuj Jesus hä h'yy kana'eeh doo, panang Tesaronika habong doo, raky n'aa napäh bá Paw-Ro her'oot do P'op Hagä Do ky n'aa Bereja däg bá, Bereja hënh rabana. Ti m' radu n'aa Bereja buuj rakamaj'ii hyb n'aa Paw-Ro sa wë. ¹⁴ Ti m' nanyw hë Jesus hä h'yy ka'eeh do ramejüü Paw-Ro bawëenh akajar nabyy me. Ti hadoo né hë, Siras Tsi-moot daheeh rabaym dó Bereja bá. ¹⁵ Paw-Ro sii hah'üüm do paah, had'aa doo, panang Atën häd näng doo bá rabeë ná. Tii b' n'aa

** **16:38** Rawén jej'ym bong, rabaheewyh bá, dooh rahapëë bá Roma buuj rado bá. Daap hë ramejüü rabaheewyh. Daap hë radewäts b'ëeh. Dooh tii da Roma buuj raky n'aa jaw'yyk do an'oo bá Roma buuj hä radoo bá. * **17:7** Roma buuj sa wahë n'aa hyb n'aa jawyk do ti Sesa.

rababaa j nã. Rakajaa bã ra her'oot Paw-Ro kyyh Siras, Tsimoot sa hã, nyyw hẽ rabah'ũm hyb n'aa, Atẽn bã rakataa hyb n'aa Paw-Ro hã.

Atẽn bã Jesus ky n'aa Paw-Ro her'oot do panyyg n'aa hahÿh

¹⁶ Ti m' Paw-Ro gadaa nuuj jé Atẽn bã, h'yy katón wãt mã tahapãh do hyb n'aa hajõng Atẽn buuj sa kabariih. Sa panang haw'ããts hẽ anyy had'yyt hẽ. ¹⁷ Ti hyb n'aa m' tób P'op Hagã Do panyyg Judah buuj rayd naherot do yt hã Paw-Ro ky wõnh Judah buuj, Gereg buuj P'op Hagã Do hã hyb n'aa hes'ee do na-ããj hẽ. Panang buuj rakahet'aa bã, rabaheb'ëeh bã, Paw-Ro ky wõnh ta ãh hã had'yyt hẽ t'ĩ hẽnh kat'aa doo. ¹⁸ Ti m' Epikurẽw hãd enãh do ma matẽg wób, Es-Toj-Ko hãd enãh do ma matẽg wób raky ked'aak mã Paw-Ro hã. Ti m' ta wób raky n'aa rejãã. Hahÿy d' mã reaanh:

—H'ëed hahÿ tar'ood ÿÿn karẽn ta her'oot? —nãk mãh.

Ti m' ta wób raky hadoo:

—Hãj n'aa s'ee hẽnh rah'yy kaha'eeh do sa ky n'aa ta her'oot. Ta ti sa hã ji h'yy ka'eeh takarẽn, tahy n'aa pẽh —nãk mãh.

Tii d' rawẽn her'oot, Jesus ky n'aa hanãm doo, Jesus ganã wãt do ky n'aa na-ããj hẽ Paw-Ro maher'oot do hyb n'aa sa hã.

¹⁹ Ti m' Paw-Ro rabatsyyd hõm Arejopak hãd nãng doo hẽnh, ma matẽg sa wahẽ n'aa rakahet'aa doo hẽnh. Ti m' raky hadoo Paw-Ro hã:

—Ãã karẽn paawã ãã bahapãh mama metëek do ky n'aa. Doo hã ky n'aa napëẽ nã bã ta tii —nãk mãh. ²⁰ —Õm ky kew'oonh maher'oot do hã. Ãã karẽn ãã hapãh h'ëed ky n'aa tii —nãk mãh.

²¹ (Atẽn buuj, ta s'ee hẽnh naa hena do panang bã habong do na-ããj hẽ maa kereed had'yyt hẽ papuuj hadoo do ky n'aa ramaa newẽ bã, ra her'ood bã na-ããj hẽ. Ti hado had'yyt hẽ. Doo hã ramoo boo bã. Ti hyb n'aa m' Paw-Ro rabats'yyt.)

²² Ti m' Paw-Ro bas'ëeg gëet Arejopak bã, ti m' taky hadoo sa hã:

—Atẽn buuj —nãng mãh. —ÿ hapãh ti bẽ maa ker'et bẽ wehëẽ bã bẽ h'yy kaha'eeh doo —nãng mãh. ²³ —ÿ hawãt noo gó bẽ panang bã, ÿ hapãh sahõnh hẽ bẽ kabariih. ÿ hapãh na-ããj hẽ bẽ h'yy kaha'eeh do hã bẽ ma heju do tyng n'aa. ÿ hapãh sa mahang bẽ ma heju do tyng n'aa seeh, hahÿy da ta hã kerih doo: “P'op Hagã Do Ji Nahapãh Do Ji Ma Heju Do Tyng N'aa Hahÿh.” Ta ti né hẽ P'op Hagã Doo, bẽ hyb n'aa esee doo, dooh né paawã bẽ hapëẽ bã, ti ky n'aa né hẽ ti ÿ her'oot bẽ hã —nãng mãh.

²⁴ —P'op Hagã Doo, sahõnh hẽ badãk hahÿ mo haj'aa nãng doo, badãk hahÿy hã habong

do tamo haj'aa. Sahõnh hẽ badãk hahÿ haw'ããts hẽ habong do sa wahẽ n'aa tii. Sahõnh hẽ tabag'ããs. Doo hã ta ti tagëẽ bã tób ji tama doo, ji yd hyb n'aa esee do yt hã. ²⁵ Doo hã hyb n'aa ta hã ji masa pẽh, sahõnh hẽ ji bahãnh tabahadoo do hyb n'aa. Ti né hẽ ti hanoo ãr hã ãr bedëp hyb n'aa. Ti né hẽ ti sahõnh hẽ hanoo do ãr hã. ²⁶ Sët hẽ aj'yy du na do sahõnh hẽ badãk hahÿ hãj n'aa bã habong do P'op Hagã Do an'oo bã, badãk hahÿy hã rababong hyb n'aa. P'op Hagã Do né hẽ hanoo ny noo gó rababong doo, sa panang rababong do pan'aa na-ããj hẽ. ²⁷ P'op Hagã Do wẽn d'oo tii da, P'op Hagã Do baad ji esóts bã né hẽ, apãh ji baw'yyt, baad ji hyb n'aa newẽ bã né hẽ tii. Doo hã né paawã dawëẽ P'op Hagã Do awãd bã ãr mahãnh. ²⁸ P'op Hagã Do hyb n'aa ãr bedëp. P'op Hagã Do hyb n'aa né hẽ ãr babok. Tii d' né hẽ bẽ see erih do paah: “P'op Hagã Do panaa ëër”, nãng mãh.

²⁹ Ti m' Paw-Ro ky hadoo ãnh:

—P'op Hagã Do panaa hadoo do hyb n'aa ëër, ti hyb n'aa dooh taw'ããts hẽ tado bã kabarii hadoo ji ed'oo P'op Hagã Doo. Doo hã kabarii ji daaj hẽ ji moo wãt do tahado bã. Doo hã kabarii k'ããts tẽg gabarëeh do s'ëeb, k'ããts tẽg hawak do s'ëeb, pã s'ëeb hadoo do tahado bã P'op Hagã Doo. ³⁰ P'ooj ub P'op Hagã Do hyb n'aa mabaan hõm tii da ji adoo bã. Hÿy kã ti dooh. Hÿy kã tamejũũ sahõnh hẽ badãk hahÿ haw'ããts hẽ habong do reréd hõm nesaa doo, ta hã rah'yy ka'eeh hyb n'aa kã. ³¹ Tii da tawén mejũũ, taky dãng do hyb n'aa ti awãt nã. Ti awãt ti noo gó taky dãng, sahõnh hẽ badãk hahÿy hã habong do ta matym gó rakata b'ëeh bã. Ti noo gó kã tamejũũ da aj'yy, tah'yyb dãng doo, taky n'aa etyy hyb n'aa sahõnh hẽ badãk hahÿ haw'ããts hẽ habong doo. Baad ub né hẽ da taba her'oot. Doo hã tesõõts bã. Ti né hẽ ti ta h'yyb dãng doo, sahõnh hẽ ky n'aa etyy doo, P'op Hagã Do metëeh sahõnh hẽ sa hã. Hahÿy mã P'op Hagã Do metëeh ta tii: Tah'yyb Dãng Do ganã wãt dejëp do mahang, tan'oo bã —nãng mã Paw-Ro kyyh.

³² Ti m' ganã wãt do ky n'aa ramaa napãh bã tadajëp jawén paawã, ta wób raky n'aa ej'ees mã Paw-Ro. Ta wób kã raky hadoo:

—Taw'ããts hẽ. Jããh hẽ dó —nãk mãh. —Ãã karẽn ta jawén ãã mamaher'oot p'aa hẽnh ta ti ky n'aa —nãk mãh.

³³ Ti m' Paw-Ro bahõm panang buuj ma mehetëk do sa wahẽ n'aa rakahet'aa doo bã naa. ³⁴ Ta wób raky daheeh ta her'oot doo, ti m' rahadaa hõm mã Paw-Ro. Sa mahang ti awãt mã ma mehetëk do sa wahẽ n'aa seeh, Dijonis hãd nãng doo. Sa mahang ti awãt mã na-ããj hẽ ÿÿnh, Damaris hãd nãng doo, ta wób na-ããj hẽ.

18

Korīn bā Jesus ky n'aa Paw-Ro her'oot do panyyg n'aa hahȳȳh

¹ Ti m', ti jawén paa bā, Paw-Ro bahōm kán Atén bā naa Korīn hēnh. ² Ti m', t'ī hēnh mā takataa Judah buuj seeh hā, Akira hād nāng do hā. Panang Pōn-Tus hād nāng doo bā tabenāng paa tii. Akira, ta ȳym Pisiir hād nāng do daheeh, papuuj nā rakajaa Itarija hāj n'aa hēnh naa. Itarija bā naa rawén n'yyh, Roma buuj sa wahē n'aa, Karaw-Dijo hād nāng do ah'eed h'ūūm do hyb n'aa sahōnh hē Judah buuj, Roma bā habong doo. Ti m' Paw-Ro beg'āās sa wē. ³ Ramoo bok doo péh, ti né hē Paw-Ro moo wāt. Ti hyb n'aa sa pa tabagā, séd hā ramoo bok hyb n'aa. Tób pan'aa pāān s'ēēh, jī kah'ȳyt bā jī mahūūm do jī sii, ratema. ⁴ Ti m' Saab had'yyt hē Paw-Ro ahōm had'yyt hē tób P'op Hagā Do panyyg Judah buuj rayd naherot doo hēnh. T'ī hēnh taky wōnh Judah buuj, Judah buuj nadoo do na-āāj hē. Takarēn né paawā Jesus hā rah'yy ka'eeh.

⁵ Ti m' Siras Tsimoot daheeh rakaja nā bā m' Masedonija hāj n'aa hēnh han'aa doo, Paw-Ro moo yyw kán tamoo wāt do paah, Jesus ky n'aa hanām do tama met'ēēg had'yyt hē hyb n'aa. Judah buuj sa hā taher'ood had'yyt hē, sa hā tametēēh Jesus né hē ti P'op Hagā Do H'yyb Dāng Doo. ⁶ Ti hadoo né hē m', dooh Judah buuj rakarēn bā ramaa newē bā. Radu doo rakamaj'ī do ta hā. Raky n'aa rejāā māh. Ti hyb n'aa ta tsapoog ta hā hadāk do tatapyng wāt sa wē, rabahapāh hyb n'aa dooh baad tado bā tii d' rad'oo do heen n'aa. Ti m' ta ky hadoo sa hā:

—Bē h'yyb haj'aa hē né hē ti dawēē bē baboo hōm P'op Hagā Do mahānh. Kēh ȳ gabuuj nado —nāng māh. —Ȳ her'ood wāt baad ub bē hā. Hȳy ká ȳ her'oot Jesus ky n'aa Judah buuj nadoo do sa hā ká —nāng mā Paw-Ro kyyh.

⁷ Ti m' Paw-Ro banā kán tób P'op Hagā Do panyyg rayd naherot do yt hā naa. Ti m' tabahōm kán a'ȳy Tisijo-Jus hād nāng do tób hēnh. Judah buuj nado m' tii. P'op Hagā Do m' tahyy n'aa esee tii hā. Tób P'op Hagā Do panyyg rayd naherot do pa ta tób basooh. ⁸ Ti m' tób P'op Hagā Do panyyg rayd naherot do wahē n'aa, Kiris-Po hād nāng do h'yy kae kán Jesus hā. Ti hadoo né hē m' sahōnh hē ta tób yt haj'eenh doo. Ti m' hajōk na-āāj hē Korīn babuj n'aa Jesus hā rah'yy ka'eeh, ta ky n'aa ramaa napāh jawén paa bā. Ti m' ranu gemuun bong.

⁹ Ti m' ta see pé noo gó, atsēm, s'ēēh hadoo Paw-Ro hā. S'ēēh hadoo doo go Jesus ber'oot Paw-Ro sii. Hahȳy d' mā ta kyyh Paw-Ro hā:

—Ej̄ym manāh. Maher'ood had'yyt hē kēh ȳ n'aa. Maky n'aa eréd manāh. ¹⁰ Ȳ awād had'yyt hē a sii. Dooh da a hā moo dāng péh. Dooh da ōm rarejā bā. Babā babuj n'aa sa mahang hajōk ȳ raky daheeh da —nāng mā Jesus kyyh Paw-Ro hā.

¹¹ Ti hyb n'aa sét hē ta baab, jī ma poo oow see pé ta kamarab n'aa ta jó, Paw-Ro bayyw kán Korīn bā, P'op Hagā Do kyyh tama metēēk hyb n'aa.

¹² Ti m', a'ȳy Garijo hād nāng doo, Akaja hāj n'aa bā wahē n'aa noo gó, Judah buuj Jesus hā h'yy kana'eeh do rakamaj'ī Paw-Ro hā. Ti m' Paw-Ro ramasa dāk, ramahūūm mā sa hāj n'aa wahē n'aa Garijo hād nāng do wē. Rakarēn paawā m' Garijo ky n'aa etyy Paw-Ro. ¹³ Ti m' Garijo hā raky hadoo:

—Hahȳ a'ȳy ky kah'ūūm ēr panang bā habong do sa hā, P'op Hagā Do rahyy n'aa jey'yyk hyb n'aa āā ky n'aa jaw'yyk do nanoo doo da —nāk māh.

¹⁴ Ti m' Paw-Ro du do paawā taher'oot do raky n'aa tapaa do ky n'aa, Garijo ky hadoo Judah buuj sa hā:

—Tamo haj'aa kadoo bā paawā, tak'ēp ne-saa do tamoo wād wād paawā, ȳ maa newē né paawā bē kyyh, Judah buuj. ¹⁵ Jāām hē kyyh p'āā, sa hād p'āā, bē ky n'aa jaw'yyk do ky n'aa p'āā bē ky ked'aak. Ti hyb n'aa bē daaj hē bē hyb n'aa newē nyy d' bē bad'oo. Dooh ȳ ky n'aa ety bā ta ti hedoo doo —nāng māh.

¹⁶ Ti m' tabah'eed n'yyh Judah buuj. ¹⁷ Ti m' a'ȳy Sotenés, tób P'op Hagā Do panyyg rayd naherot do wahē n'aa see wē rah'yy kawereem, rahewyh wāt mā Garijo moo hew'ēēt do tób n'aa w'oo hā. Dooh Garijo hyb n'aa p'eed bā rabahewyyh bā.

Ān-Tijoka hēnh Paw-Ro babaaj hōm do panyyg n'aa hahȳȳh

¹⁸ Ti m' ti jawén Paw-Ro aym nā hajōng ta āh Korīn bā. Ti m' Paw-Ro kedēē wāt Jesus hā h'yy ka'eeh do Korīn bā habong do sa hā. Ti m', Pisiir Akira sa daheeh ragatsēg t'oonh marakata gó hāj n'aa Siriya hād nāng doo hēnh hahōm doo. Marakata atsēg pooj jé, Paw-Ro ahoo bēēh ta sēēn, panang Sēn-Kerej hād nāng doo bā. Bāp peej dāk tanahoh ta sēēn, P'op Hagā Do hā taky dāng do paa hyb n'aa.* ¹⁹ Ti m' atsēg hōm kán. Ti m' rakajaa panang Epeso hād nāng doo bā. T'ī hēnh Pisiir Akira daheeh rabayyw kán. Paw-Ro ká ahōm tób P'op Hagā Do panyyg rayd naherot doo hēnh. Ti m' taky wōnh Judah buuj t'ī hēnh kat'aa doo. ²⁰ Ti m' rabats'yyt bā sa sii tabaym dó, dooh m' takarēn bā. ²¹ Tób yt naa tabanyyh bā taky hadoo sa hā:

—P'aa hēnh da ȳ bana P'op Hagā Do karēn bā —nāng māh.

* **18:18** Tabēēj dāk ta ky dāng do heen n'aa, tawén hoo bēēh ta sēēn.

Ti m' tagatség sooh marakate hatsék doo gó, häj n'aa Sirija häd näng doo hënh hahôm doo gó. ²² Panang Sesareja häd näng doo bä rakaja hóm bä, Paw-Ro gatség nyih. Ti m' tabas'oob kân Jerusarënh hënh, Jesus hä h'yy ka'eeh do t'ïi hënh habong do taheg'ääs hyb n'aa m'. Tii b' naa Än-Tijoka hënh mä tabahôm. ²³ Ti m' ta see pé noo gó Paw-Ro ahôm Pirikija, Garata häd enäh do häj n'aa hënh. Tamahôm me, panang banäng bä taheg'ääs sahôn hë panang buuj Jesus hä h'yy ka'eeh doo. Tah'yyb en'yyim mä sa hä. Taher'oot mä sa hä, baad ub Jesus hä rah'yy ka'eeh hyb n'aa.

Aj'yy Aporos häd näng do panyyg n'aa hahÿh

²⁴ Ta see pé noo gó, aj'yy, Judah buuj, Aporos häd näng do kajaa panang Epeso häd näng doo bä, panang Pisiir Akira daheeh rabaym do paa bä. Panang Aresän-Dirija häd näng doo bä tabenäng paa ti Aporos. Ky mepäh ter'ood bä. Baad tabahapäh P'op Hagä Do kyy kerih doo. ²⁵ Heen n'aa näng né hë Jesus ky n'aa. Tak'ëp h'yyb hedoo doo me tabaher'oot sa hä, baad tama metëek Jesus ky n'aa na-ääj hë, jääm né hë paawä tahapëe paawä Jowäw nu gahem'uun do nu gemuun do ky n'aa. ²⁶ Ti m' neÿÿm doo me tabaher'oot Jesus ky n'aa, tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot do yt hä. Ti m' taher'oot do Pisiir Akira daheeh ramaa napäh bä m', rabatsyyd kân sa tób hënh. T'ïi hënh rabaher'oot baad ub né hë P'op Hagä Do ky n'aa ta hä, tanahapäh nä doo.

²⁷ Ti m' ta see pé noo gó Aporos karën tabatség hóm Akaja häj n'aa hënh. Ti m' Jesus hä h'yy ka'eeh do Epeso bä habong do raky hadoo:

—Taw'ääts né hë mabahôm —näk mäh.

Ti m' Jesus hä h'yy ka'eeh do Akaja bä habong do hä rama erih, baad ragadoo hyb n'aa Aporos. Ti m' takajaa bä t'ïi hënh Aporos masa Jesus hä h'yy ka'eeh doo. Jesus hä rah'yy kae padëek tii, P'op Hagä Do ky enym do hyb n'aa sa wë. ²⁸ Aporos ky wõnh Judah buuj. Sahôn hë ramaa napäh bä baad tabaher'oot, baad tametëeh Judah buuj sa hä, Jesus né hë ti Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo. P'op Hagä Do kyy kerih do hä tametëeh tii. Ti hyb n'aa, dooh Judah buuj sa kyy pé taher'oot do hä.

19

Epeso bä Jesus ky n'aa Paw-Ro her'oot do panyyg n'aa hahÿh

¹ Ti m', Korin bä Aporos bawät noo gó, Paw-Ro bahôm panang Epeso häd näng doo hënh. Ta tyw n'aa waëe me tabës doo me tamahôm. T'ïi hënh tamamuun Jesus ky n'aa ky dah'eeh do wób. ² Ti m' teanh sa hä:

—Äkä, bë gado däk P'op Hagä Do Sahee bë du doo noo gó bë ky daheeh doo? —näng mä Paw-Ro.

Ti m' raky hadoo:

—Doooh ää ky n'aa napëe nä bä tanyy bä P'op Hagä Do Sahee —näk mäh.

³ Ti m' Paw-Ro eanäh mä sa hä:

—H'ëed hadoo doo me ti bë ranu gemuun bong? —näng mäh.

Ti m' raky hadoo:

—Jowäw nu gahem'uun do nu gemuun doo da —näk mäh.

⁴ Ti m' Paw-Ro ky hadoo:

—Jowäw nu gemuun doo, nesaa do ji beréd hóm do heen n'aa, P'op Hagä Do hä ji h'yy ka'eeh do heen n'aa. Jowäw nu gahem'uun do maher'oot paa maa new'ëe do sa hä, ta jawén hana do hä rah'yy ka'eeh hyb n'aa, Jesus hä rah'yy ka'eeh hyb n'aa —näng mä Paw-Ro.

⁵ Ti m' raky n'aa napäh bä Paw-Ro her'oot doo, ranu gemuun hóm kân mä Jesus häd gó kä. ⁶ Ti m' Paw-Ro dasooh ta moo sa nuu gó, ti m' P'op Hagä Do Sahee bajëe kân sa h'yyb tym gó. Ti hyb n'aa kyy wób rer'ood wät dó. P'op Hagä Do ky n'aa m' raher'oot na-ääj hë. ⁷ 12 m' ajyy tahyb n'aa pé m' tii.

⁸ Tamawooh hë ta kamarab Paw-Ro ahôm had'yyt hë tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot doo hënh. H'yyb neÿÿm doo me baad tabaher'oot sa hä P'op Hagä Do ji tabag'ääs do ky n'aa.

⁹ Ti m' sa mahang ti abong nabuj keh'üüm doo. Doooh m' rakarën bä raky dahé bä Jesus ky n'aa. Ti m' ta wób maa napäh bä, raky n'aa rejää Jesus ky n'aa, papuuj hadoo do ky n'aa Paw-Ro her'oot doo. Ti m' Paw-Ro ahôm sa mahänh. Ti m' tatsyyd h'üüm Jesus hä h'yy ka'eeh doo, tób Tirän häd näng do yd ma mehetëk doo hënh. T'ïi hënh tabaher'oot had'yyt hë sa hä Jesus ky n'aa. ¹⁰ Pawóp mä ta baab tabaher'oot t'ïi hënh. Ti hyb n'aa m', sahôn hë Judah buuj, Judah buuj nadoo do Asija häj n'aa bä habong doo, raky n'aa napäh Jesus ky n'aa. ¹¹ P'op Hagä Do an'oo bä tak'ëp Paw-Ro pehuunh. ¹² Paw-Ro saroor tapadedëek do sii hë radaso bä nahëe näng do hä, has'oo däk tan'oo bä. Karap'ar h'yyb nesaa do pahadëek do sii hë tabahebe Paw-Ro saroor hä.

¹³ Ti m' Judah buuj wób, jé pad'yyt hë karap'ar h'yyb nesaa do hebë doo, rakarën paawä karap'ar h'yyb nesaa do rahebë Jesus häd gó. Hahÿÿ da m' sa kyyh karap'ar h'yyb nesaa do sa hä:

—Jesus, Paw-Ro ky n'aa her'oot do häd gó, òm ää mejüü maberéd hóm hyb n'aa mahadäk doo —näk mäh.

¹⁴ Tii d' hed'oo do 7 ajyy, Judah buuj Sewah häd näng do taah. P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooh do sa wahë n'aa see m' ti

Sewah. ¹⁵ Ti m' ta see pé noo gó karap'aar h'yyb nesaa do see ky gadoo mä sa hä:

—ÿ hapäh ti Jesus. ÿ ky n'aa napäh ta ti Paw-Ro —näng mäh. —Bë ti dooh. Dooh ÿ mepëë bä bëëh —näng mäh.

¹⁶ Ti m' aj'yy, karap'aar hä hadäk do her'oot doo, sa hä tawaj'aa däk. Tak'ëp tabahejoonh karap'aar h'yyb nesaa do ta hä adäk do hyb n'aa, ti hyb n'aa taj'aa ketsë sa hä. Tarejää tak'ëp sa hä, ti hyb n'aa rawaj'aa n'yyh bag hënh tób gó naa. Majyyw ratag nyuh raban'yyh bä. ¹⁷ Ti m' sahõnh hë Epeso bä habong do Judah buuj, Judah buuj nadoo do na-ääj hë raky n'aa napäh bä m' rabeÿÿm bong. Raweh'ëeh mä tak'ëp Jesus Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo.

¹⁸ Ti m' hajök Jesus hä h'yy ka'eeh do wób, sahõnh hë ramaa napäh bä rakawoom nesaa do sa mo haj'aa. ¹⁹ Hajök mehëm do paa ramena sa h'ëed kerih doo. Ta hä tabanäng ramehëm do ky n'aa paah. Ti m' sahõnh hë rabahapäh bä m' rabaju toonh sahõnh hë ta ti hedoo do kerih doo. Ta hyb n'aa pé 50 miw moweed k'ääts tég hawak do s'ëëb raju toonh do sãm paah. ²⁰ Tii bä kã m', ky n'aa etsã däg kãn mä Jesus ky n'aa. Jé pad'yyt däg kã ta ky n'aa tii bä. Hajök h'yy ka'eeh doo kã Jesus hä.

²¹ Ta ti jawén paa bä Paw-Ro h'yyb däng tabeg'ääs Masedonija, Akaja häd enäh do häj n'aa hënh. Tii b' naa takarën Jerusarënh hënh tabahöm. Ti m' taky hadoo:

—Jerusarënh hënh ÿ bewäd nä jawén paa bä, ÿ beg'ääs nä Roma panang —näng mäh.

²² Ti m' ta sii moo bok do wób, Tsimoot, Eras häd enäh do tamejüü Masedonija häd näng do häj n'aa hënh rabahöm hyb n'aa ta pooj jé. Ti nuuj jé m' Paw-Ro baym dó Asija häj n'aa bä.

Demeet du n'aa do rakamaj'ĩ do Paw-Ro sa wë panyyg n'aa hahÿÿh

²³ Ti m' ti noo gó Epeso bä hajök kamaj'ĩ Jesus ky n'aa hyb n'aa. ²⁴ Aj'yy Demeet häd näng do du n'aa rakamaj'ĩ doo. K'ääts tég hawak do moo hëw'ëet do tii. Tób taah its sa kabarii Dijääñ* häd näng do tób n'aa mo n'aa me tatema tób taah its. Demeet, ta moo hataa daheeh ratehëm'aa sa kabarii tób n'aa its. Hajõng ta sãm ragedak. ²⁵ Ti m' Demeet maher'oot ta sii moo heb'ook doo, ta wób na-ääj hë k'ääts tég hawak do s'ëëb moo heb'ooch doo. Hahÿÿ d' mä ta kyyh sa hä:

—Bë hapäh né hë ti baad ub ër gedak ër moo bok do sãm —näng mäh. ²⁶ —Bë ky n'aa napäh na-ääj hë Paw-Ro häd näng do her'oot do hä. Taher'oot sa hä, kabarii ji moo wät doo, dooh ji h'yy kaha'eeh do pan'aa tado bä. Hajök ky dah'eeh ta kyyh hä, Epeso panang buuj had'yyt hë nado. Asija häj n'aa

bä, jé pad'yyt hë da raky daheeh ta kyyh —näng mäh. ²⁷ —Ji äm n'aa hoop da taher'oot do hä. Hajõo magyys hë ky dah'eeh da ta kyyh hä, dooh da ër moo bok do hä raky dahé wäd bä. Dooh da na-ääj hë Dijääñ tób n'aa, tak'ëp haj'ap doo, rawehëë wäd bä. Dijääñ, Asija häj n'aa bä, sahõnh hë häj n'aa bä rah'yy kaha'eeh doo, ti na-ääj hë, dooh da rah'yy kae wäd bä, dooh da rawehëë wäd bä. Ta häd ky n'aa etsëëh do paa ahëëj jëng da —näng mä Demeet kyyh.

²⁸ Ti m' Demeet her'oot do ramaa napäh bä m', tak'ëp mä rakawajääñ Paw-Ro wë. Ti m' radu doo rageënh doo:

—Tak'ëp haj'ap do Dijääñ, Epeso buuj hag'ääs doo! Tak'ëp haj'ap do Dijääñ, Epeso buuj hag'ääs doo! —näk mä sa kyyh.

²⁹ Ti m' ti hyb n'aa, nayyw hë sahõnh hë Epeso buuj rageënh mäh. Ky kak'ëë mä tak'ëp. Ti m' rameso padëëk aj'yy Gajo, Aris-Tako häd enäh doo, Masedonija häj n'aa bä naa Paw-Ro had'aa doo. Ti m' Epeso buuj ramahüüm rakahet'aa doo bä. ³⁰ Ti m' Paw-Ro karën paawä t'ĩ hënh tabahöm, hajök do hä tabaher'oot hyb n'aa. Ti hadoo né hë, dooh m' Jesus hä h'yy ka'eeh do ran'oo bä tahöm bä t'ĩ hënh, äm n'aa näng do hyb n'aa. ³¹ Ta ti häj n'aa wahë n'aa wób sii hë, Paw-Ro najiis, rapanäk ta hä tanahöm hyb n'aa, takamanew'aa hyb n'aa sa mahang.† ³² Daap hë kat'aa do rageënh. Ta see hadoo ta wób sa kyyh, ta see hadoo ta wób sa kyyh. Hajök sa mahang dooh rahapëë bä h'ëed hyb n'aa t'ĩ hënh rakata padëëk daap hë. ³³ Ti m' Judah buuj sa mahang kata padëëk do ramejüü aj'yy Aresän häd näng doo, hajök do hä tabaher'oot hyb n'aa. Ti m' kata däk do wób raher'oot Aresän hä nyy da ta kyyh sa hä. Ti m' Aresän moo me tamedug paawä, bag hënh rabab'ëeh hyb n'aa, sa hä tamaher'oot hyb n'aa paawä. ³⁴ Ti m' Judah buuj rabahapäh bä Aresän, radu doo rageënh doo:

—Tak'ëp haj'ap do Dijääñ, Epeso buuj hag'ääs doo! Tak'ëp haj'ap do Dijääñ, Epeso buuj hag'ääs doo! —näk mä sa kyyh.

Séd ky hedoo mä rageënh, pawóp oor. Dooh kakarën bä ramaa newë bä sa hä Aresän maher'oot do paawä.

³⁵ Ti m' panang wahë n'aa hyb n'aa jawyk do medug kãn. Ti m' taky hadoo sa hä:

—Bë maa newë kèh ÿÿ, Epeso buuj —näng mäh. —Sahõnh hë häj n'aa buuj rahapäh ti Dijääñ tób n'aa hagä n'aa ër panang buuj. Èr hag'ääs na-ääj hë ta heen n'aa hadoo doo, pä s'ëëb, wë hä naa hadëë jat doo. ³⁶ Sahõnh hë raky n'aa napäh ta tii. Dooh ta ky n'aa jejën péh. Ti hyb n'aa taw'ääts hë bag hënh bë bab'ëeh. Ti hyb n'aa dooh bë hyb n'aa

* **19:24** Ta ti Dijääñ häd näng doo, Epeso buuj sa kabarii rah'yy kaha'eeh doo. † **19:31** Rajeyÿm mä Paw-Ro radajëë hä, kata b'ëeh doo hä.

jóh bá bê moo bok do há sa há. ³⁷ Hahÿ ayy bé manaa doo, dooh Dijãan tób n'aa yt há retsëëg hóm péh. Dooh raky n'aa rejã bá èr h'yy kaha'eeh doo —nãng mãh. ³⁸ — Demeet wë, ta hataa ta sii moo b'ook do sa wë tanyb bá ta wób raky n'aa tapaa do ky n'aa, taw'ãats hë hyb n'aa jewyik do ji ky n'aa etyy n'aa wë rabahôm. Ti anãng na-ããj hë Roma buuj sa wahë n'aa seeh. Taw'ãats hë sa há rabaher'oot. ³⁹ Tanyy ná bá bê her'oot do seeh, taw'ãats hë bê her'oot sahôn hë Epeso buuj rakahet'aa noo gó èr ky n'aa jaw'yik do mejüü doo da. ⁴⁰ Âm n'aa nãng Roma buuj sa wahë n'aa èr raky n'aa tapaa, hajöô gó bê ky ked'aak doo. Èr reaaaj bá h'ëed hyb n'aa tak'ëp bê geëenh, dooh èr her'oot péh, dooh hyb n'aa péh —nãng mãh.

⁴¹ Ti m' taky hado kãn sa há:

—Jãam hë. Taw'ãats hë bê abaaj h'üüm —nãng mãh.

20

Masedonija häj n'aa hënh, Keres häj n'aa hënh Paw-Ro bahôm do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' kawejãn do paa rababaaj hóm jawén paa bá sa tób hënh, Jesus há h'yy ka'eeh do Paw-Ro ats'yyt mã ta wë rabana hyb n'aa. Ti m' baad tabaher'ood dák sa há, h'yyb neÿÿm doo me Jesus há rah'yy ka'eeh hyb n'aa. Ti m' takedëe hóm sa há. Ahóm kãn mã tii bá Masedonija häj n'aa hënh. ² Tamahóm me panang bá taher'oot Jesus há h'yy ka'eeh do sa há, h'yyb neÿÿm doo me Jesus há rah'yy ka'eeh hyb n'aa. Hajöng baad hadoo do taher'ood dák sa há. Ti m' Gereg buuj sa häj n'aa bá takajaa. ³ Tamawoob hë kamarab tabaym dó tii bá. Ti m' takarën tagatsëg so paawã marakate gó Sirija häj n'aa hënh hahóm doo gó. Tagatsëg so pooj jé, heen n'aa nyy dák Judah buuj rano n'aa masoo do há. Ti hyb n'aa tahyb n'aa newë dák tababaaj hóm Masedonija häj n'aa bá tabëe doo me ta tyw n'aa. ⁴ Ta sii habaaj h'üüm do sa hád hahÿÿ da: Sopater (panang Bereja hád nãng doo bá naa, Piho hád nãng do t'aah), ta see Aris-Tako, ta see Sekün (panang Tesaronika hád nãng doo bá naa), ta see Gajo (panang Derebé hád nãng doo bá naa), ta see Tsimoot, ta see Tikiko, ta see Toropimo (Asija häj n'aa hënh naa). ⁵ Äã pooj jé rabahóm ti nuuj jé. Äã ragadaa kãn panang Torowas hád nãng doo bá. ⁶ Tii bá, pãw makuj n'aa tamah do äã tab'ëes jawén paa bá, äã gatsëg t'oonh Pirip bá naa marakate gó. Ji moo séd hënh ta á jawén paa bá, äã kataa sa há panang Torowas hád nãng doo bá. ⁷ Ta äh äã baym dó tii bá.

Hadëe hyng do panyyg n'aa hahÿÿh

⁷ Ti m' met'uuh há äã kata b'ëeh Jesus há h'yy ka'eeh do sa sii, pãw äã ganebãh hóm hyb n'aa, Jesus äã hyb n'aa esee hyb n'aa.

Ti m' Paw-Ro baher'ood kãn Jesus há h'yy ka'eeh do sa há. Jati pé tatsyym kadoo do hyb n'aa, taher'oot do dawëet. ⁸ Äã kata dák tób gó p'op gadák doo gó, ta bag banãng hënh. ⁹ Ti m' atsëm ub, gawak'aap, pahëew Ew-Tiko hád nãng doo, tób noo bá hasooh doo, äã jëng tabasoo hã, Paw-Ro her'oot do dawëet do hyb n'aa, ty jawyg dák do hyb n'aa m'. Ti m' tabadëe hyng p'op naa. Dajëp. ¹⁰ Ti m' Paw-Ro bahyng, ahyy hãng, tawakë dák dajëp do há. Ti m' taky hadoo:

—Bë eÿÿm manãh. Edëp! —nãng mãh.

¹¹ Ti m' Paw-Ro rabas'ëëg kãn p'aa hënh tób gawakó p'op gadák doo gó. Tii bá äã há Paw-Ro ganebãh hóm kãn pãw, sahôn hë äã bawa. Ti m' p'aa hënh tabaher'oot, tabawag hóm bá kã taky yyw dák. Ti m' tatsyym kadoo. ¹² Ti m' marahud hadëe hyng do paa ramahüüm kãn ta tób hënh. Edëp tabahóm. Sahôn hë rah'yy gadejah.

Epeso buuj sa há Paw-Ro kedëe wãt do panyyg n'aa hahÿÿh

¹³ Ta pooj jé tii bá äã bah'üüm marakate gó. Panang Asós hád nãng doo hënh äã bah'üüm. Tii bá äã gada Paw-Ro, tagatsëg sooh hyb n'aa äã sii. Tii da ta kyyh äã há. Takarën mã takanaa hëjé há. ¹⁴ Asós bá takajaa bá, äã mah'üüm kãn marakate gó. Panang Mitirën hád nãng doo hënh äã bahóm. ¹⁵ Jat'iip hadoo äã tsyym kasok ënh, äã kaja hóm kãn tsyt dëëg há Kiw hád nãng do nedaa bá. Jat'iip hadoo äã batsëg hóm kãn tsyt dëëg há, Samos hád nãng doo hënh. Jati pé äã kaja hóm kãn panang Mirét hád nãng doo bá kã. ¹⁶ Dooh Paw-Ro karën bá Epeso bá äã nu kajãg bá. Nanyw hë takarën mã takaja hóm Jerusarënh hënh. Tahaja bá m' takarën Pën-Tekos ratab'ëes do pooj jé takajaa Jerusarënh hënh. ¹⁷ Ti m', Mirét bá naa Paw-Ro mejüü ranaëenh hyb n'aa Epeso bá habong do Jesus há h'yy ka'eeh do sa wahë n'aa. ¹⁸ Ti m', Mirét bá rakajaa bá, Paw-Ro ky hadoo sa há:

—Bë hapãh né hë nyy da ÿ bawãd had'yyt hë bê mahang Asija häj n'aa bá ÿ kajaa noo gó naa —nãng mãh. ¹⁹ —Jesus há ÿ moo wãd had'yyt hë, ta ky n'aa ÿ her'ood had'yyt hë. Dooh né ÿ h'yy kasabë bá. Jesus ky n'aa ÿ her'oot bá, hajöô nuu me ÿ h'yy heoot Jesus há rah'yy ka'eeh tak'ëp ÿ karën do hyb n'aa. Tii da né hë ÿ bad'oo, hajöô nuu me né hë paawã ÿ bahoop Judah buuj Jesus há h'yy kana'eeh do sa moo gó. ²⁰ Dooh ÿ ky n'aa eréd bá ÿ her'oot do baad hadoo do ky n'aa bê há. Sahôn hë baad hadoo do bê ÿ ma met'ëëg wãt. Bë tób yt há bê ÿ metëek, sahôn hë ramaa napãh. ²¹ Judah buuj, Judah buuj nadoo do sa há na-ããj hë ÿ baher'oot nesaa do raberéd hóm hyb n'aa, P'op Hagã Do há rah'yy kawereem hyb n'aa, Jesus, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do há rah'yy

ka'eeh hyb n'aa. ²² Jerusarēnh hēnh ŷ bahōm hŷy kā ŷ P'op Hagā Do Sahee mejūū. Dooh ŷ hapēē bā h'ēēd hadō hā ŷ t'ī hēnh. ²³ Jāām né hē ŷ hapāh, sahōnh hē panang ŷ bewād nā hēnh, ŷ P'op Hagā Do Sahee maher'oot ŷ da radawāts gēēt, tak'ēp da ŷ ba hoop, tanoo. ²⁴ Ti hadoo né hē paawā, dooh ŷ h'yyb n'aa p'eed bā ŷ hedēp do hā. Jāām hē ŷ karēn ŷ bahajaa, Jesus Hyb N'aa Jawyk Do hā ŷ tamejūū doo. ŷ tamejūū ŷ baher'oot hyb n'aa sahōnh hē sa hā P'op Hagā Do kamahān do ky n'aa —nāng mā Paw-Ro kyyh.

²⁵ Ti m' taky hadoo ēnh:

—ŷ hapāh baad ub, dooh da ŷ bē hapēē wād bā bē mahang her'oot do paa P'op Hagā Do ji tabag'āas do ky n'aa —nāng mäh. ²⁶ —Ti hyb n'aa baad ŷ baher'oot bē hā. Kēh ŷ gabuuj nado tii, ta wób sa h'yyb tym P'op Hagā Do wē tanas'ēēg bā. ²⁷ Sahōnh hē bē hā ŷ her'ood wāt sahōnh hē P'op Hagā Do karēn doo. Dooh ŷ ky n'aa jejēn péh. ²⁸ Ti hyb n'aa, taw'āats hē baad ub bē bahag'āas bē daaj hē, Jesus hā h'yy ka'eeh do sa hā na-āāj hē, sa wahē n'aa bē bahadoo hyb n'aa P'op Hagā Do Sahee an'oo bā. Taw'āats hē bē hagāā baad ub P'op Hagā Do hā h'yy ka'eeh doo. Sa hyb n'aa paa Jesus kan'oo dāk, tadajēp sa hyb n'aa, ta karapee rabahado padēēk hyb n'aa. ²⁹ ŷ hapāh hahŷŷh: ŷ bahōm jawén paa bā, bē mahang an'aa da ta wób. Tabanas'aa b'éeē hek'ook do hadoo da. Dooh da rat'yyd mehūn bā Jesus hā h'yy ka'eeh doo. ³⁰ Bē mahang na-āāj né hē ta wób radu doo da rawareem do P'op Hagā Do kyyh, sa hā kā Jesus hā h'yy ka'eeh do raky sūūt hyb n'aa. ³¹ Ti hyb n'aa, baad bē hyb n'aa matakā da! Bē hyb n'aa es'ee nny da tamawoob hē ta baab noo gó had'yyt hē ŷ ky n'aa jebaanh sahōnh hē bē hā sēt ken'yyh. Ta see pé noo gó ŷ h'yyb heoot doo me ŷ ky n'aa jebaanh, baad ŷ karēn do hyb n'aa paawā bē h'yy ka'eeh Jesus hā —nāng mā Paw-Ro sa hā.

³² Ti m' taky hado kān:

—ŷ karēn P'op Hagā Do bē tahag'āas. ŷ karēn P'op Hagā Do ji wē ky enny do pa-nyyng n'aa bē h'yyb gó tawād had'yyt hē. Ti né hē tan'oo bā baad bē h'yy kae magyys hē Jesus hā. Tan'oo dāk da bē hā baad hadoo doo, ta karapee tasēēw hōm do sa hā taky dāng doo —nāng mäh. ³³ —Dooh hēp ŷŷ gó ŷ karēn pé paa ta wób sa dajēē, ta wób sa saroor —nāng mäh. ³⁴ —Bē hapāh né hē ny hadoo ŷ moo wāt daj ŷŷ hē, ma ŷ sām hā, hata ŷ ma sām hā. ³⁵ Sahōnh hē ŷ bad'oo do hā ŷ metēēh bē hā, bē bahapāh hyb n'aa, tak'ēp né hē ji moo wāt ji masa hyb n'aa kas'ut doo. Bē hyb n'aa es'ee Jesus kyyh: “Ji tseebe né paawā ji hā ran'oo bā ji karēn doo, ta bahānh ji tseebe da ta wób hā ji an'oo bā rakarēn doo”, nāng mā Jesus —nāng mā Paw-Ro kyyh.

³⁶ Ta ti Paw-Ro her'oot do jawén paa bā m', ahyy hāng ta taron nuu me, ta wób na-āāj hē m'. Ti m' taky n'aa etsēē. ³⁷ Sahōnh hē rabaod bong, rawaké wāt, redēē wāt. ³⁸ Tak'ēp rawén h'yy ketón bong Paw-Ro her'oot do hā, dooh raty gepēē wād bā ta her'oot do hyb n'aa. Ti m' rabahadaa wēēnh marakate gó tagatsēg sooh bā.

21

¹ Ti m', āā kedēē bong jawén paa bā Jesus hā h'yy ka'eeh do sa wahē n'aa Epeso bā naa han'aa do sa hā, āā gatsēg tooj kān marakate gó. Āā gagēd hōm ub tsyt dēēg hā, Kos hād nāng doo hēnh. Jat'iip hadoo āā bahōm tsyt dēēg hā, Rodes hād nāng doo hēnh. Tii b' nāa āā bahōm panang Pataar hād nāng doo hēnh. ² Pataar bā āā baw'yyt marakate Penisija hā j n'aa hēnh hahōm doo. Ti m' āā gatsēg tooj kān ta gó. ³ Āā matsēk me āā hapāh tsyt dēēg hā, Tsi-Peré hād nāng doo, ji s'ŷŷ hadāk hēnh. Āā ahōm kān Sirija hā j n'aa hēnh. Marakate gabuuj ramesōb nuuj jé, āā as'oop panang Tiir hād nāng doo hēnh. ⁴ Tii bā āā mamuun Jesus hā h'yy ka'eeh do tii bā habong doo. ⁷ ta āh āā baym dó sa pa. Ti m' P'op Hagā Do Sahee baher'oot Jesus hā h'yy ka'eeh do sa hā nny d' rabad'oo Paw-Ro hā Jerusarēnh hēnh. Ti hyb n'aa m' raky hadoo Paw-Ro hā:

—Ahōm manā Jerusarēnh hēnh —nāk mäh.

⁵ Ti m', ⁷ ta āh tabado dāk bā, āā bawēēj kān. Jesus hā h'yy ka'eeh do ajy, sa ŷŷm, sa taah āā rahadaa w'ēēnh hood jó. Hood jó āā behyy bēēh āā taron nu paa me, ti āā ky n'aa etsēē. ⁶ Ti m' āā kedēē bong sa hā. Ti m' āā gatsēg tooj kān marakate gó. Tii bā āā hadaa w'ēēnh do rabas'ooob kān sa tób hēnh.

⁷ Tiir bā naa marakate bahōm, Toremajida bā tanu dāng. Ta tii bā āā beg'āas Jesus hā h'yy ka'eeh do sa wē. Sēt adēb bā āā tab'ēēs sa sii. ⁸ Jat'iip hadoo āā kaja hōm panang Sesareja hād nāng doo bā. Pirip, Jesus ky n'aa rod tób bā āā ba'yyim. ⁷ ajy Jesus mejūū do sa hata see ti Pirip. ⁹ Ji meheet pé Pirip toog, marahud. Rahajaa ra her'ood bā ta jawén hawāt doo, P'op Hagā Do Sahee an'oo bā. ¹⁰ Hajōō dāk āā āh Pirip tób bā, takajā nā Judah hā j n'aa hēnh hana doo, P'op Hagā Do ky n'aa rod seeh, Agab hād nāng doo. ¹¹ Āā pa tabana gēēt bā, tapyn hōm Paw-Ro baa wyd. Ti m' ta daaj hē ta mooh, ta tsyym takamaw'yyd gēēt ta me. Ti m' taky hadoo:

—Hahŷ baa wyd nāng do danāh, hahŷŷ da da Judah buuj ramaw'yyd dāk Jerusarēnh bā. Ran'oo dāk da Judah buuj nadoo do sa moo gó, P'op Hagā Do Sahee her'oot —nāng mā Agab kyyh.

12 Ta ti ää maa napäh bä, ta wób na-ääj hē ta tii bä hab'ēeh doo, ää sahōnh hē ää ky kah'ūüm Paw-Ro hä, tanahōm hyb n'aa Jerusarēnh hēnh. 13 Ti m' Paw-Ro ky hadoo:

—Hēd n'aa bē ba'oot? Tak'ēp ŷ h'yy katōn bē an'oo bä —näng mäh. —Dooch ŷ eŷŷm bä ŷ ramaw'yyd dāk do hä. Rakarēn bä ŷ radajēeb bä Jerusarēnh bä, ŷ dajēp né hē Jesus Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do hyb n'aa. Dooch ŷ eŷŷm bä —näng mäh.

14 Dooch ää taky dahé bä. Ti hyb n'aa dooch ää ky kah'ūüm boo bä ta hä. Ti m' ää ky hadoo:

—Na manä Jesus, Hyb N'aa Jawyk Do h'yyb däng do hadoo ta hä —näk ääh.

15 Ti m' ää benyyw hōm ää h'ēēd, ti m' ää tsym kasog kån Jerusarēnh hēnh hah'ūüm doo. 16 Jesus hä h'yy ka'eēh do wób, Sesareja bä habong doo, ah'ūüm ää sii. Ää ramah'ūüm aj'yy bāp peej Jesus hä h'yy kae dāk do tób hēnh, t'ī hēnh ää ba'ŷŷh hyb n'aa. Ta häd Masōn. Tsyt dēēg hä Tsi-Peré häd näng doo bä tabana.

Tsijaag wē Paw-Ro beg'äas do panyyg n'aa hahŷŷh

17 Ti m' ää kaja hōm bä kå Jerusarēnh bä, baad Jesus hä h'yy ka'eēh do ää ragadoo. 18 Jat'iip hadoo ää beg'äas Paw-Ro sii Tsijaag tób hēnh. T'ī hēnh rakata b'ēēh sahōnh hē Jesus hä h'yy ka'eēh do sa wahē n'aa. 19 Ti m' Paw-Ro kedēng sa hä. Baad ub tabaher'oot sa hä sahōnh hē tamoo wāt do hä P'op Hagä Do mo haj'aa Judah buuj nadoo do mahang. 20 Ta ti ramaa napäh bä m', raj'aa etsē P'op Hagä Do hä. Ti m' raky hadoo Paw-Ro hä:

—Mahapäh né hē, ää wakåän, hajök Judah buuj babä rah'yy kae padēēk Jesus hä. Ti hadoo né hē sahōnh hē raky kah'ūüm Mosees ky n'aa jaw'yyk doo da ji bad'oo hyb n'aa. 21 Rahe'oot mä sa hä, mametēēk mä jé pad'yyt hē habong do Judah buuj sa hä, Judah buuj nadoo do sa mahang habong do sa hä, Mosees kyy kerih do raky nadaheeh hyb n'aa. Rahe'oot mä sa hä, dooch m' makarēn bä sa taah masuu noo byyh ranoo ehōg hōm. Rahe'oot mä na-ääj hē, maher'oot mä sa hä ti dooh ēr bad'oo doo da radoo bä —näk mä Tsijaag sa kyyh.

22 Ti m' raky hadoo ēnh:

—Taw'ääts hē ēr hyb n'aa newēē nyy da ēr bad'oo. Raky n'aa napäh da om kaja nā doo. 23 Ti hyb n'aa taw'ääts hē ää her'oot doo da mabad'oo —näk mä Paw-Ro hä. —Ti abong ji meheet pé ajyy ää mahang sa sēēn hehoh doo, P'op Hagä Do hä raky däng do ahēēj jēng do heen n'aa. 24 Sa sii ahōm P'op Hagä Do tób n'aa hēnh. Mamoo wäd sa sii ēr ky n'aa jaw'yyk do mejūū doo da, bē h'yyb bē benām hyb n'aa P'op Hagä Do matym gó. Taw'ääts hē sa hyb n'aa mepaag hōm rama ejuu do pan'aa, sa sēēn rabehoh

hyb n'aa. Tii d' madoo bä, sahōnh hē raba-hapäh da rahe'oot do a ky n'aa dooch se hub tado bä. Rahapäh da maky daheeh né hē Mosees ky n'aa jaw'yyk doo. 25 Judah buuj nadoo doo kå, ää ma erii wāt nyy da rabad'oo do pan'aa. Hahŷŷ da ää kyy kerih doo: “Taw'ääts hē bē nawēh P'op Hagä Do hä h'yy kana'eēh do sa kabarii raweh'ēēh do tä n'aa. Taw'ääts hē bē nawēh bē masääh dab, har'ēēng dab, bē naboh bä ta majyyw gatsēē dāk doo. Bē awēē manä ta majyyw. Bē ää manä bē ŷŷm nadoo do sii, bē patug nadoo do sii” —näk mä Tsijaag tób bä kata b'ēēh do sa kyyh.

P'op Hagä Do tób n'aa yt hä Paw-Ro rama-so dāk do panyyg n'aa hahŷŷh

26 Ti m' jat'iip hadoo Paw-Ro mah'ūüm ta ti ajyy. Tamoo wāt sa sii Mosees ky n'aa jaw'yyk do mejūū doo da, sa h'yyb rabenäm hyb n'aa P'op Hagä Do matym gó. Ti m' tabahōm P'op Hagä Do tób n'aa hēnh, tapanäk hyb n'aa ta tii bä moo b'ook do sa hä, ny noo gó tabahānh P'op Hagä Do matym gó sa h'yyb rabenäm doo. Tapanäk mä na-ääj hē sa hä ny noo gó P'op Hagä Do hä rama ejuu doo.

27 P'eets ub paawä m' tabahēēj jēng bä ta ti 7 ta äh, Paw-Ro rabenyw bong do ä n'aa, Judah buuj wób, Asija häj n'aa hēnh han'aa doo, rabahapäh mä Paw-Ro P'op Hagä Do tób n'aa hēnh. Ti m' hajök do t'ī hēnh kata b'ēēh do rah'yyb tatuk Paw-Ro wē rakamaj'ī hyb n'aa. Ti m' Paw-Ro wē rawaj'aa padēēk. 28 Rageēēnh bä m' raky hadoo:

—Ää bē masaa Isaraéw buuj! —näk mäh. —Hahŷŷ né hē aj'yy jé pad'yyt hē hawät doo, tametēēk do kamaj'ī ää hä, Mosees ky n'aa jaw'yyk do hä na-ääj hē, hahŷŷ hä na-ääj hē P'op Hagä Do tób n'aa hä. Hyŷ kå na-ääj hē tamanaa Judah buuj nadoo do wawēē hē, P'op Hagä Do tób n'aa hēnh. Ta yd rejää tan'oo bä —näk mä sa kyyh.

29 Tii da rawén ky hadoo, pooj jé raba-hapäh Paw-Ro sii Epeso buuj, Toropimo häd näng doo, panang bä rababong bä. Paw-Ro mah'ūüm red'oo P'op Hagä Do tób n'aa yt hä.

30 Ti m' sahōnh hē panang buuj rakawaj'ää. Jé pad'yyt hē rabana, rawaj'aa padēēk P'op Hagä Do tób n'aa hēnh. Ramaso däg kån mä tii bä Paw-Ro, ramah'ūüm mä P'op Hagä Do tób n'aa w'oo hä. Ti m' nyyw hē ranoo gatsēē dāk ta noo. 31 Ranaboh nuuj jé paawä Paw-Ro, Roma buuj warahén n'aa wahē n'aa hä rapanäk mä Jerusarēnh buuj kamaj'ī do ky n'aa. 32 Ti m' warahén sa wahē n'aa tanaēēnh mä warahén wób, warahén sa wahē n'aa wób na-ääj hē. Ti m' rawaj'aah Jerusarēnh buuj sa wē. Raba-hapäh bä m' warahén sa wahē n'aa sa sii han'aa doo, moo yw padēēk mä Paw-Ro rej'ää doo. 33 Ti m' warahén sa wahē

n'aa kaja nã bã tamaso dāk Paw-Ro, ti m' tamejũũ ramoo maw'yyd dāk haak sapuuw hadoo doo me. Ti m' teeahn mäh:

—Jaa hah'yy aj'yy? H'ëed hado tamo haj'aa? —näng mäh.

³⁴ Ti m' ta see hadoo ta wób rageëenh, ta see ky n'aa hadoo ta wób sa kyyh. Dooch m' warahén sa wahè n'aa h'yyb mepëè bã ta ky n'aa hã, tak'ëp rageëenh do hyb n'aa. Ti hyb n'aa tamejũũ ramahũũ warahén tób n'aa yt hã. ³⁵ T'ĩ hënh rakaja hõm bã, tób gó ji basëek do tyng n'aa jó, warahén ratóg sëek mã Paw-Ro, hajók do ta hã rapahuut do hyb n'aa. ³⁶ Ti m' hajók do rageëej nã:

—Ji daj'ëep, ji daj'ëep! —näk mäh.

³⁷ Ti m' warahén ramajëe suun pooj jé Paw-Ro beeahn sa wahè n'aa hã Gereg kyy me:

—ÿ karën paawã ÿ her'oot a hã —näng mäh.

Ti m' warahén sa wahè n'aa eeahn:

—Mer'oot Gereg kyyh? —näng mäh. ³⁸ —

Õm nado Esit buuj kamaj'ĩ do du n'aa do nag'aap hë denaa hë? Õm nado ti mahũũm do 4 miw heb'ooh do banawäng doo hënh? —näng mäh.

³⁹ Ti m' Paw-Ro ky hadoo:

—Dooch. ÿ nado tii —näng mäh. —Judah buuj ÿ ti h'yyh. Panang Tas häd näng doo bã naa, Siris hãj n'aa bã naa ÿyh. Panang ky n'aa etsëeh do buuj ÿyh —näng mäh. —ÿ karën paawã man'oo ÿ baher'oot hyb n'aa sa hã —näng mäh.

⁴⁰ Ti m' warahén sa wahè n'aa an'oo kãn tabaher'oot hyb n'aa. Ti m' Paw-Ro bag'ëed dāk tsyyng tyng n'aa jó. Ti m' tameduuk ta moo me, bag hënh rababè dāk hyb n'aa. Ti m' bag hënh rababè dāk bã, tadu doo taker'oot do Eberew kyy me.* Ti m' taky hadoo:

22

¹ —Wakãn haa, yp ÿ hyb n'aa hedoo doo. Bë maa newè kèh ÿy. Hã ÿ rakamaj'ĩ do ky n'aa ÿ her'oot —näng mäh.

² Ti m' ramaa napäh bã m' ter'oot do Eberew kyy me, sa kyy me, bag hënh rababè däg magyys hë tii bã. Ti m' Paw-Ro ky hadoo:

³ —Judah buuj né ÿ h'yyh. Panang Tas häd näng doo bã, Siris hãj n'aa bã ÿ benäng. Babã Jerusarënh bã ÿ bawäng. Gamarijéw.* baad ub né hë ÿ tama metëek èr wahè makũ ky n'aa jaw'yyk do ky n'aa. Baad ub né hë ÿ karën paa ÿ h'yyb n'yyim P'op Hagã Doo, da hë bë bad'oo doo da né hë. ⁴ ÿ rejãã né paa Jesus hã h'yy ka'eeh doo, radejèp

hyb n'aa. ÿ mesoo paa ÿy, ajyy, ÿ dewëes ragadahew'ëes doo gó. ⁵ P'op Hagã Do tób n'aa yt hã moo heb'ooh do sa wahè n'aa heh'ãat doo, èr wahè n'aa na-ããj hë rahapäh tii. Né hup ÿ né hë ta ti ÿ her'oot do bë hã. Hã ÿ raban'oo dāk paa kerih doo, ramejũũ do ky n'aa, ÿ banoo hyb n'aa èr wakããn, Judah buuj, panang Damas-Ko häd näng doo bã habong do sa hã. Ti t'ĩ hënh ÿ bahõm paah, ÿ mena paawã Jesus hã h'yy ka'eeh doo, rarejãã hyb n'aa Jerusarënh hënh —näng mã Paw-Ro sa hã.

⁶ Ti m' taky hadoo ènh:

—Ti, wasyk, ÿ bedaa dāk bã Damas-Ko, tii bã wè hã naa gabarëeh do ta bag gabar'ëeng wät hahät ÿy. ⁷ Tũũ ÿ badëè jat tii bã. Ti ÿ maa napäh kyyh, hã ÿ her'oot doo: “Saw-Ru, Saw-Ru, h'ëed hyb n'aa ÿ marejãã?”, näng mã kyyh hã ÿy. ⁸ “Jaa õm?”, näng ÿyh. “ÿ né hë Jesus, Nasaréh buuj marejãã doo”, näng mäh. ⁹ Si ÿ habok do rahapëè né paawã ta bag, dooh rah'yy ganyb bã kyyh hã, hã ÿ her'oot do hã. ¹⁰ ÿ eeahn tii bã: “Nyy d' ÿ bad'oo, Hyb N'aa Jawyk Doo?”, näng ÿyh. Ti taky hadoo hã ÿy: “As'ëeg g'ëed. Ahõm nã panang hënh. T'ĩ hënh rabaher'oot a hã nyy da mamoo wät do pan'aa hã ÿy”, näng mã Jesus kyyh hã ÿy. ¹¹ ÿ hapäh ta bag tak'ëp gabarëeh do hyb n'aa ÿ wén ty tamaa wät. Ti hyb n'aa hata haa ÿ ramoo maso hõm Damas-Ko hënh ãã bah'ũũm hyb n'aa.

¹² —Aj'yy Ananijas häd näng do ÿ taheg'ããs. Baad ta ti Ananijas ky dahé had'yyt hë Mosees ky n'aa jaw'yyk doo. Ta ti panang bã habong do Judah buuj raweh'ëeh ti Ananijas. ¹³ Pa ÿ tabag'ëed dāk bã taky hadoo: “Wakãn ÿy, Saw-Ru, mabegãã dāk p'aa hënh!”, näng mäh. ÿ bahapëè däg kãn nayyw hë tii bã. ¹⁴ Ti m' taky hadoo ènh hã ÿy: “P'op Hagã Do èr wahè makũ rah'yy kaha'eeh doo, ti né hë hasëew wät õm, mabahapäh hyb n'aa takarën doo, mabahapäh hyb n'aa P'op Hagã Do karën doo da hawät doo,† mamaa napäh hyb n'aa ta ti ta kyyh. ¹⁵ Õm né hë da Baad Had'op Do rod n'aa sahõnh hë sa hã. Maher'ood da mamaa napäh doo, mahapäh do ky n'aa”, näng mã ta kyyh hã ÿy. ¹⁶ Ti m' taky hadoo: “Magadaa wäd manäh. Ahõm nã õm ranu gemuun wät hyb n'aa. Õm ranu gemuun bã, Jesus hã mabetsëe a hã hanäng do nesaa do tabawug hõm hyb n'aa”, näng ta kyyh hã ÿy.

¹⁷ Ti m' Paw-Ro ky hadoo ènh:

—Jerusarënh hënh ÿ babaaj nã bã, P'op Hagã Do tób n'aa yt hã ÿ bahõm ÿ ky n'aa etsëe hyb n'aa. Ta tii bã s'ëeh hadoo hã ÿy. ¹⁸ S'ëeh hadoo doo gó ÿ hapäh Tak'ëp

* **21:40** Judah buuj sa kyyh heh'ãat do ramaneëenh Eberew kyyh. Judah buuj na-ããj hë rer'oot Aramew kyyh. Sa wób na-ããj hë rahajaa rer'ood bã Gereg kyyh. † **22:3** Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma meheték do ky n'aa etsëeh do ti Gamarijéw. Atos 5.34 hã takerii dāk ta ky n'aa.

† **22:14** Jesus né hë ti P'op Hagã Do karën doo da hawät doo.

Hyb N'aa Jawyk Doo. Hahÿÿ da ta kyyh hã ÿÿ: "Nayyw hê! Ahôm nã Jerusarênh bã naa. Dooh da raky dahé bã kêh ÿ n'aa maher'oot doo", nãng mã hã ÿÿ. ¹⁹ Ti ÿ ky gadoo: "Tak'êp Hyb N'aa Jawyk Doo, sahônñ hê ajyy babã habong do rahapãh nyy da ÿ bahôm do paa sahônñ hê tób P'op Hagã Do panyyg rayd naherot do yt hã, a hã h'yy ka'eeh do ÿ deweës hyb n'aa, ÿ rejãã hyb n'aa. ²⁰ Radaj'êep noo gó a ky n'aa rod paa Es-Tew hãd nãng doo, ÿ na-ããj hê sa da h'yyb hadoo. ÿ né paa pã me hakut do sa saroor henãm", nãng kêh ÿ ta hã. ²¹ Ti taky hadoo hã ÿÿ: "Ahôm nã, òm ÿ mejüü dawëë, Judah buuj nadoo do sa mahang", nãng mãh.

²² Ti m', jããm né hê ramaa newëë do Paw-Ro her'oot doo. Judah buuj nadoo do sa mahang Paw-Ro Jesus mejüü Paw-Ro her'oot hyb n'aa, radu doo mã rageëënh doo:

—Dooh taw'ããts hê tado tawãd bã badãk hahÿÿ hã! Taw'ããts hê tadajep! —nãk mã Paw-Ro majü sa kyyh.

²³ Ti m' rageëënh. Sa hatsé sa hã padëëk do ratepyh, rakawajããn do heen n'aa. K'ããts rehaa p'op. ²⁴ Ti hyb n'aa, warahén sa wahé n'aa mejõ kãn Paw-Ro ramajëë suun warahén tób n'aa yt hã. Tamejüü mã rahewyyh. Tamejüü mã reanh ta hã h'ëëd hyb n'aa ta majü tii da rawén geëënh. ²⁵ Ti m' ramaw'yyd dãk bã rahewyyh do pan'aa paawã, Paw-Ro eanh warahén wahé n'aa see hã:

—Roma buuj raky n'aa jaw'yyk do anoo g'eeh bẽ hewyh bã Roma buuj seeh, bẽ nahapëë nã bã tamo haj'aa kadoo bã? —nãng mãh.

²⁶ Ti m' warahén sa wahé n'aa see maa napãh bã Paw-Ro her'oot doo, nayyw hê tabahôm kãn warahén sa wahé n'aa heh'ããt ub do wë. Ti m' teanh ta hã:

—Nyy da mabad'oo hahÿ aj'yy hã? Roma buuj né hê ti hÿÿh —nãng mãh.

²⁷ Ti m' sa wahé n'aa heh'ããt ub do bahôm Paw-Ro wë. Ti m' tabeaañh:

—Te hub né hê, Roma buuj né hê òm? —nãng mãh.

—ÿÿ. Roma buuj né hê ÿÿh —nãng mã Paw-Ro kyyh.

²⁸ Ti m' warahén sa wahé n'aa heh'ããt ub do ky hadoo:

—Tak'êp ÿ bepaag hõm paah, Roma buuj ÿ bahadoo hyb n'aa —nãng mãh.

Ti Paw-Ro ky hadoo ta hã:

—Roma hãj n'aa bã ÿ benãng, ti hyb n'aa ÿ benãng noo gó naa Roma buuj né ÿ hÿÿh —nãng mãh.

²⁹ Ti m' hewyyh do paawã nayyw hê m' raberëd geët Paw-Ro. Sa wahé n'aa eÿÿm

wãt tah'yy ganyy bã Roma buuj né ti tamejüü ramoo maw'yyd dãk do haak sapuuw hadoo doo me.†

Sinedirijo ajyy n'aa hã Paw-Ro her'oot do ky n'aa hahÿÿh

³⁰ Ti m' jati pé warahén sa wahé n'aa heh'ããt ub do mejüü ramanyyh Paw-Ro. Takarên mã ta heen n'aa nãng baad ub h'ëëd p'ãã Judah buuj Paw-Ro hã raky n'aa tapaa. Ti m' tamejüü P'op Hagã Do tób n'aa yt hã moo heb'oooh do sa wahé n'aa, Judah buuj sa wahé n'aa wób, rakata b'ëëh hyb n'aa, Sinedirijo hãd enãh doo. Ti m' Paw-Ro tamanaa rabab'ëëh bã.

23

¹ Ti m' baad ub mã Paw-Ro baheg'ããs Sinedirijo ajyy n'aa sa wë, ti m' taky hadoo sa hã:

—Wakãn haa —nãng mãh. —P'ooj ub ÿ bawãt do hadoo né hê ÿ da hê. Baad ub hëp ÿ tym P'op Hagã Do matym gó —nãng mãh.

² Ti m' P'op Hagã Do tób n'aa yt hã moo heb'oooh do sa wahé n'aa heh'ããt doo. Ananias hãd nãng doo, mejüü mãh, Paw-Ro pa hab'ëëh do Paw-Ro ranoo gewyyh hyb n'aa.

³ Ti m' Paw-Ro ky hadoo ta hã:

—P'op Hagã Do òm hewyyh da! Ta hadë hawak doo me j'ooj hê rep'ees do hadoo òm!* Òm tii bã hasooh ÿ maky n'aa etyy hyb n'aa Mosees ky n'aa jaw'yyk do her'oot doo da. Ti hadoo né hê, dooh Mosees ky n'aa jaw'yyk do maky dahé bã, ÿ mamejüü ÿ rabahewyyh hyb n'aa. Dooh tii da Mosees ky n'aa jaw'yyk do an'oo bã —nãng mã Paw-Ro kyyh ta hã.

⁴ Ti m' Paw-Ro pa hab'ëëh do raky hadoo Paw-Ro hã:

—Òm ky neÿÿm maky n'aa rejã bã P'op Hagã Do tób n'aa yt hã moo heb'oooh do sa wahé n'aa heh'ããt doo! —nãk mãh.

⁵ Ti m' Paw-Ro ky hadoo:

—Wakãn haa, dooh ÿ hapëë bã P'op Hagã Do tób n'aa yt hã moo heb'oooh do sa wahé n'aa heh'ããt do tado bã. P'op Hagã Do kyy kerih do hã hahÿÿ da takerih: "Maky n'aa rejã manã bẽ wahé n'aa"† —nãng mãh.

⁶ Ti m' Paw-Ro hapãh do hyb n'aa ti anãng ta wób Saduséw, ta wób Pariséw sa mahang, taky hadoo kat'aa do sa hã:

—Wakãn haa, —nãng mãh —Pariséw né ti ÿ hÿÿh. Pariséw t'aah ÿÿh —nãng mãh. —Hã ÿ rawén ky n'aa tapaa, ÿ gada do hyb n'aa dejëp do ragenã bong doo —nãng mãh.

⁷ Tii da ta her'oot do hyb n'aa, radu doo raky ked'aak do Pariséw Saduséw sa mahang. Ti hyb n'aa raketyn b'ëëh mã sa wahé

† 22:29 Dooh Roma buuj raky n'aa jaw'yyk do an'oo bã Roma buuj see ramaw'yyd bã ranahapãh nã bã tamo haj'aa kadoo bã. Ti hyb n'aa warahén sa wahé n'aa wén eÿÿm wãt. *

† 23:5 Esodo 22:28

* 23:3 J'ooj madãk do ta h'yyb tym, Paw-Ro hanãng pé

n'aa ta tii bā kata padēēk doo. ⁸ (Saduséw sa hā ji dajēp jawén paa bā, dooh ji ganā wād bā. Sa hā, dooh āās. Sa hā dooh na-āāj sahee péh. Pariséw sa hā kā, ji dajēp jawén paa bā ji ganyyh nā p'aa hēnh. Ti anāng na-āāj hē sa hā āās, sahee na-āāj hē.)

⁹ Ti hyb n'aa raky ked'aak mā ta ti p'āā. Moses ky n'aa jaw'y'yk do ma meheték do wób, Pariséw wób as'ēēg b'ēēh mäh. Tak'ēp mā sa kyyh. Hah'y' d' mā sa kyyh:

—Dooh hah'y nesaa do tamoo wād bā. Ji hapäh mā āās her'ood bā ta hā. Ji hapäh mā tii, sahee her'ood bā ta hā —nāk mā sa kyyh.

¹⁰ Ti m' Pariséw Saduséw kamajē dāg mā tak'ēp. Ti m' warahén sa wahē n'aa be'y'm wāt, rejes wāt ted'oo Paw-Ro. Ti hyb n'aa tamejūū warahén rabahōm rabej'ooj nyh hyb n'aa Paw-Ro, warahén tób hēnh ramahūūm hyb n'aa p'aa hēnh.

¹¹ Ti m' atsēm kā, Jesus kasee Paw-Ro hā. Ti m' taky hadoo ta hā:

—E'y'm manäh! —nāng mäh. —Maher'oot do hadoo kēh y' nāa babā Jerusarēnh bā, ti hadoo né hē da maher'ood panang Roma hād nāng doo bā —nāng mā Jesus ta hā.

Paw-Ro Judah buuj wób radajēēb paawā panyyg n'aa hah'y'h

¹² Ti m' jati péh, Judah buuj Jesus hā h'y' kana'eēh do wób rakaner'oot Paw-Ro radaj'ēēp hyb n'aa. P'op Hagā Do hā raky dāng radaj'ēēp né hē. Ti m' raky hadoo:

—Dooh d' ēr awa bā, dooh d' ēr eēg bā ēr nanaboh nā bā Paw-Ro —nāk mā sa kyyh.

¹³ Tahyb n'aa pé 40 ajyy ti h'y' yb hedoo doo. ¹⁴ Ti m' rabahōm P'op Hagā Do tób n'aa yt hā moo heb'oooh do sa wahē n'aa, Judah buuj sa wahē n'aa wē na-āāj hē. Ti m' raky hadoo sa hā:

—P'op Hagā Do hā āā ky dāng, dooh āā awa bā, dooh āā eēg bā Paw-Ro āā nanaboh nā bā —nāk mäh. ¹⁵ —Āā karēn paawā Sinedirijo ajyy n'aa sii hē bē ky n'aa etsēē warahén sa wahē n'aa hā, Paw-Ro tamanaa hyb n'aa bē hab'ēēh bā. Taw'āāts hē bē her'oot bē karēn baad bē ky n'aa napäh ta ky n'aa, bē keno da —nāk mäh. —Āā gadaa dāk da ta baa bā, āā daj'ēēp hyb n'aa bē hab'ēēh hēnh takajaa do pooj jē —nāk mā sa kyyh.

¹⁶ Ti m' Paw-Ro s'aah ky n'aa napäh rarer'oot doo. Ti m' tabahōm kán warahén sa tób hēnh, Paw-Ro tapanāk hyb n'aa. ¹⁷ Ti m' Paw-Ro naēēnh warahén sa wahē n'aa seeh. Ti m' taky hadoo ta hā:

—Mamahūūm hah'y pahēēw bē wahē n'aa wē. Ti anāng panyyg taher'oot pé ta hā —nāng mā Paw-Ro.

¹⁸ Ti m' warahén wahē n'aa see mahūūm kán pahēēw sa wahē n'aa heh'āät ub do wē. Ti m' taky hadoo ta hā:

—Paw-Ro, ēr maso gēēt doo, y' tanaēēj nā, taher'oot hā y'y, y' manaa hyb n'aa hah'y pahēēw a wē. Ti anāng mā panyyg taher'oot pé pan'aa a hā —nāng mäh.

¹⁹ Ti m' pahēēw warahén sa wahē n'aa heh'āät ub do moo takyg hōm ramaa nanapäh hēnh. Teanh mäh:

—H'ēēd ti makarēn maher'oot hā y'y? —nāng mäh.

²⁰ Ti m' pahēēw ky hadoo:

—Judah buuj kaner'ood bong a hā raky n'aa her'oot hyb n'aa Paw-Ro mamahūūm hyb n'aa Sinedirijo ajyy n'aa rakahet'aa hēnh. Rakarēn mā paawā raky n'aa napēē magyys hē Paw-Ro ky n'aa, ken'oooh da. ²¹ Maky dahé manā da. 40 ajyy tahyb n'aa pé ragadaa dāk radaj'ēēp hyb n'aa. Kejēn rabē bā. P'op Hagā Do hā raky dāng dooh rawa bā, dooh reēg bā rananaboh nā bā Paw-Ro. Da hē ti abē padēēk. Ragadaa dāk maher'oot do pan'aa sa hā —nāng mā Paw-Ro s'aah kyyh warahén sa wahē n'aa heh'āät ub do hā.

²² Ti m' warahén sa wahē n'aa heh'āät ub do edēē wāt pahēēw. Ti m' taky hadoo: —Maher'ood manā y' mapanāk doo —nāng mäh.

²³⁻²⁴ Ti m' warahén sa wahē n'aa heh'āät ub do naēēnh pawóp hē warahén sa wahē n'aa. Ti m' taky hadoo sa hā:

—Bē etyn hōm da 200 warahén tsyym me hah'ūūm péh, 70 kawaaro jó hah'ūūm do ta wób, 200 jook yt hā hah'ūūm doo, kawaaro Paw-Ro jahōm pé sii hē da, atsēm rabahōm hyb n'aa panang Sesereja hād nāng doo hēnh —nāng mā ta kyyh.

Ti m' tamejūū baad ub ramahūūm hyb n'aa Paw-Ro, sa wahē n'aa Peris hād nāng do wē. ²⁵ Tamejūū sa hā tama erih do Peris. Terih doo, hah'y' da m':

²⁶ “Y', Karaw-Dijo Risijas, y' edēng ōm Peris, hyb n'aa jawyk doo, Sesa kyy gó babā bag'āās do ōm. ²⁷ Ōm y' panāk hah'y' da: Judah buuj ramasa dāk hah'y' aj'y. Rakarēn paawā radaj'ēēp. Ti y' ky n'aa napäh bā Roma buuj tado bā, y' bahōm warahén sii hē y' bed'ēēp hyb n'aa sa moo gó naa. ²⁸ Y' karēn paawā y' heen n'aa nāng h'ēēd hyb n'aa raka-maj'ti hā, ti hyb n'aa y' wēn mahūūm paa Judah buuj wahē n'aa sa wē. ²⁹ Tii bā y' heen n'aa nyy dāk raky n'aa jaw'y'yk do hyb n'aa raky kes'ēēm. Doooh tamo haj'aa kadoo bā ji daj'ēēp hyb n'aa paawā. Doooh tamo haj'aa kadoo bā na-āāj hē ji dawäts gēēt hyb n'aa. ³⁰ Tii bā y' ky n'aa napäh rakarēn radaj'ēēp. Ti hyb n'aa nyyw hē y' mejō hōm a wē. Y' maher'oot da ta maj'i, a wē rabahōm a sii raber'oot hyb n'aa ta ky n'aa”, nāng mā terih do hā.

³¹ Ti m' warahén sa wahē n'aa mejūū doo da rabadoo kán. Ramahūūm kán mā

atsëm Paw-Ro. Ti m' panang An-Tiparis häd näng doo bä rakajaa. ³² Ti i b' naa, jati péh, warahén tsyym me hah'üüm do rababaaj nä p'aa hënh sa tób hënh. Kawaaro jó hah'üüm do ramahüüm kân ti bä Paw-Ro. ³³ Rakaja hóm bä Sareja bä, ran'oo däg kân sa wahë n'aa ma erih do Peris hä. Ti m' rahaëënh Paw-Ro ta hä. ³⁴ Ti m' Peris ner'ood kân kerih doo, ti m' teanh mä Paw-Ro hä ny hado tabanäng hënh tabana, Roma häj n'aa. Siris hënh naa tabana Paw-Ro her'oot bä m', ³⁵ Peris ky hadoo ta hä:

—ÿ maa newëe da a ky n'aa a hä kamaj'ï do rakaja nä bä —näng mäh.

Ti m' tamejüü Erôts, Judah buuj sa wahë n'aa tób haeh do yt hä warahén rabahag'ääs hyb n'aa Paw-Ro.

24

Peris hä Paw-Ro her'oot do raky n'aa tapaa do ky n'aa panyyg n'aa hahÿh

¹ Ti m' 5 ta ä jawén paa bä, Ananijas, P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'oo do sa wahë n'aa heh'äät do kajaa nä Sareja bä. Ta sii tamanaa mä Judah buuj sa wahë n'aa wób, sa ky n'aa rod Ter-Turus häd näng do na-ääj hë. Ti m' raky n'aa tapa kân Paw-Ro ta ti häj n'aa bagä n'aa matym gó. ² Ti m' Paw-Ro ramana géet bä, Ter-Turus häd näng do du doo ta her'oot do Peris hä. Paw-Ro taky n'aa tapaa. Hahÿh d' mä ta kyyh:

—Baad tanyy né hë, a hyb n'aa baad ub ää hä ää häj n'aa bä. Dooch kamaj'ï péh. Öm h'yy ganäng do hyb n'aa, baad tawén hadoo ää hä, ää häj n'aa bä. ³ Jé pad'yyt hë ää häj n'aa bä ää h'yy gadajang a mo haj'aa hyb n'aa, Peris, tak'ëp hyb n'aa jawyk doo —näng mäh. ⁴ —Dooch ää karën bä öm ää h'yyb panasä bä. Ti hyb n'aa ää karën paawä kanahén d'os hë mamaa newë ää her'oot doo. ⁵ Géet hahÿh aj'yy, kamaj'ï do du na do tui, ää hä. Jé pad'yyt hë badäk hahÿh bä Judah buuj rakamaj'ï sa hä hë tan'oo bä. Aj'yy Nasaréh buuj ky s'üüt doo, ta wób sa wë h'yy kawereem hóm do sa wahë n'aa see hahÿh. ⁶ Takarën paawä tan'oo bä baad tanado wät P'op Hagä Do matym gó P'op Hagä Do tób n'aa. Ti hyb n'aa ää wén maso däk. [7 Ää karën paawä ää ky n'aa etyy ää ky n'aa jaw'yyk do mejüü doo da. Ti nuuj jé warahén sa wahë n'aa, Risijas häd näng doo, ta warahén sii hë tabana. Ää hä rawaj'aa padëëk, Paw-Ro rabej'ooj hóm hyb n'aa ää mahänh. ⁸ Tamejüü ta hä ky n'aa tapaa do a wë rabahóm.] Baad hahÿh aj'yy hä meaj'ä, maheen n'aa näng da ää ehub né hë ää ky n'aa tapaa do hä —näng mä Ter-Turus kyyh Peris hä.

⁹ Ti m' Judah buuj, Jerusarënh bä han'aa doo, raky masa Ter-Turus. Raky n'aa tapaa ënh Paw-Ro. Te hub né hë m' Ter-Turus her'oot doo, sa nooh.

¹⁰ Ti m' sa wahë n'aa Peris häd näng do mejüü Paw-Ro ber'oot hyb n'aa. Ti m' Paw-Ro ky hadoo:

—Hajöo däg ta baab ää häj n'aa bä baad maky n'aa etyy. Ti hyb n'aa h'yyb neÿÿm doo me ÿ her'oot a hä këh ÿ n'aa hä ÿ raky n'aa tapaa do ky n'aa hä —näng mäh. ¹¹ —12 ta ä nä ÿ kaja nä Jerusarënh bä, P'op Hagä Do ÿ hyb n'aa esee hyb n'aa. Makarën bä mameaj'ÿ kajaa noo gó ÿ rahapäh doo, te hub né hë ta ti ÿ her'oot do rabahapäh hyb n'aa. ¹² B'ëeh hahÿh hä ÿ kamaj'ï doo, dooh noo gó ÿ rahapëe bä ÿ ky kedag bä P'op Hagä Do tób n'aa bä. Dooch noo gó ÿ rahapëe bä ÿ kamaj'ë bä tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot do yt hä, panang bä na-ääj hë. ¹³ Hahÿh ajyy dooh rahaja bä rametä bä te hub tado bä hä ÿ raky n'aa tapaa do ky n'aa.

¹⁴ Hÿh kä, dooh ÿ ky n'aa jejen bä, ÿ hyb n'aa jaw'yyk né hë P'op Hagä Doo, ää wahë makü rahÿy kaha'eeh doo. Ta tyw n'aa papuuj P'op Hagä Do wë ky n'aa ÿ ky daheeh.* Ta wób wë ää h'yy kawereem hóm ramaneëëj né paawä ta tyw n'aa papuuj, sahönh P'op Hagä Do kyy kerih do ÿ ky daheeh. P'op Hagä Do ky n'aa rod rerih doo, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ÿ ky daheeh. ¹⁵ Hä ÿ kamaj'ï do ragada do hadoo né hë ÿ gada dejëp do ragenä bong doo, P'op Hagä Do mo haj'aa. P'op Hagä Do karën doo da habong do paah, baad nabok do paa na-ääj hë da ää gada ragenä bong doo. ¹⁶ Sahönh hë da ragenä bong do hyb n'aa, baad ub had'yyt hë ÿ karën ÿ bawät, hëp ÿÿ gó baad had'yyt hë tabahadool hyb n'aa P'op Hagä Do hä, ta wób sa hä na-ääj hë —näng mä Paw-Ro.

¹⁷ Ti m' Paw-Ro ky hadoo ënh:

—Hajöng ta baab häj n'aa s'ee hënh ÿ bewäd nä. Ta jawén ÿ babaaj' hóm p'aa hënh Jerusarënh hënh, kasuud is do Judah buuj sa mahang habong do sa matym n'aa ÿ tajooch hyb n'aa, P'op Hagä Do hä ÿ ma ejuu do hyb n'aa na-ääj hë. ¹⁸⁻¹⁹ Ti né hë ÿ bad'oo P'op Hagä Do tób n'aa yt hä, sahönh hë ÿ bahajaa jawén paa bä ää ky n'aa jaw'yyk do mejüü doo da ji h'yyb banyuw däk hyb n'aa P'op Hagä Do matym gó. Dooch hajök do tado bä si ÿ habok doo. Dooch na-ääj hë ÿ kamaj'ë bä ta wób sa wë. Daap ramenyyh hä ÿ raky n'aa tapaa doo. P'op Hagä Do tób n'aa yt hä né hë ÿ bag'ëed däk Judah buuj wób Asija häj n'aa hënh naa ÿ rabahapäh bä. Taw'ääts hë né hë paawä ta ti né hë ajyy wawëe hë rabana, hä ÿ raky n'aa tapaa hyb n'aa tanyy bä sa wë hä ÿ raky kes'ëem péh. Ti né hë P'op Hagä

* 24:14 Jesus ky n'aa né hë ti "ta tyw n'aa papuuj" ramaneëënh doo.

Do tób n'aa yt hã y raky n'aa tapaa do paah.
²⁰ Ta ti ranan'aa do hyb n'aa, na b'ëeh hahy
 rahe'ood ny hadoo pé rahapäh y mo haj'aa
 kadoo bã Sinedirijo ajyy n'aa raky kes'ëem
 do hã yÿ. ²¹ Jããm né hë hahyÿ da käh yÿ
 Sinedirijo ajyy n'aa sa hã: "Dejêp do ragenã
 bok do y gada do hyb n'aa, hã y raky n'aa
 etyy bê matym gó", nãng paa käh y sa hã.
 Nepäh ta tii hã rawyyd bã sa hã baad hadoo
 do mo haja yÿ —nãng mã Paw-Ro kyyh.

²² Ti m', baad Peris ky n'aa napäh né hë Je-
 sus ky n'aa, ta tyw n'aa papuuj ramaneëenh
 doo. Paw-Ro her'oot do jawén paa bã taky
 hadoo:

—Jããm hë dó —nãng mãh. —Warahén sa
 wahë n'aa Risijas hãd nãng do kajaa bã, y
 baher'oot da nyy da y bad'oo òm raky n'aa
 tapaa do hã —nãng mã Peris kyyh.

²³ Ti m' Peris mejüü warahén sa wahë n'aa
 see rabaheg'ãas nã Paw-Ro. Hahyÿ da m' ta
 kyyh sa hã:

—Taw'ãats hë bê eréd tabawät hyb n'aa,
 tabeg'ãas hyb n'aa. Bë an'oo na-ãaj hë ta
 najiis rabeg'ãas ta wë rabanoo hyb n'aa
 takarên doo —nãng mãh.

²⁴ Ti m' ta jawén, p'aa hënh Peris bana
 Paw-Ro wë. Ta yÿm sii hë tabana. Dusir
 mã Peris yÿm hãd. Judah buuj mã ti ta yÿm.
 Ti m' tamejüü Paw-Ro ranaëenh. Tamaa
 newëe mã Paw-Ro her'oot doo, ji h'y'ka'eeh
 do Kristo Jesus hã ky n'aa. ²⁵ Ti m' Paw-Ro
 baher'oot bã baad ub ji bawät do ky n'aa,
 ji h'y' keb'aah do ky n'aa, ta jawén ji P'op
 Hagä Do ky n'aa etyy do ky n'aa na-ãaj hë,
 Peris eÿym wät mãh. Ti m' taky hadoo:

—Jããm hë dó. Ahõm nã. Y karên bã, y
 mejüü da òm ranaëenh p'aa hënh —nãng mã
 ta kyyh Paw-Ro hã.

²⁶ Peris karên paawä Paw-Ro anoo dajêër
 ta hã, taberéd hõm hyb n'aa. Ti hyb n'aa
 m' hajõõ nuu me tanaëenh ta wë Paw-Ro
 sii taber'oot hyb n'aa. ²⁷ Ti m' pawóp hë
 ta baab tabahado däk bã, Posijo-Pes Peris
 jawén buuj däg. Peris sa wahë n'aa tabadoo
 do paa tabanyyh bã, teréd gëet Paw-Ro, Ju-
 dah buuj tah'y'yb en'yym hyb n'aa.

25

*Roma buuj sa wahë n'aa see sii Paw-Ro
 ber'oot do panyyg n'aa hahyÿh*

¹ Ti m' tamawoob hë tabahado däg bã
 ta ãh Pes Peris jawén buuj tabahado däg
 bã, Jerusarênh hënh tabahõm kãn Sesareja
 panang hãd nãng doo bã naa. ² Ti m'
 Jerusarênh bã takajaa bã, P'op Hagä Do tób
 n'aa yt hã moo heb'oooh do sa wahë n'aa,
 Judah buuj sa wahë n'aa wõb na-ãaj hë,
 rabahõm ta wë. Paw-Ro raky n'aa tapaa
 ta matym gó. ³ Ky kah'üüm mã ta hã,
 rakarên doo da tabad'oo hyb n'aa. Rakarên
 né paawä Pes mejõ nã Paw-Ro Jerusarênh

hënh. Rakarên né paawä radaj'ëep Paw-Ro
 tana bã ta tyw n'aa me. ⁴ Ti m' Pes ky hadoo:

—DooH —nãng mãh. —Sesareja bã Paw-
 Ro bagëet. T'ÿ hënh da y babaaj hõm p'aa
 hënh nayyw hë. ⁵ Taw'ãats hë né paawä bê
 wahë n'aa wõb rabah'üüm si yÿ, t'ÿ hënh
 raky kes'ëem hyb n'aa tamo haj'aa kadoo bã
 —nãng mãh.

⁶ Ti m' ji moo sahõnh hë ta ã jawén paa
 bã, Pes babaaj hõm kãn Sesareja hënh. Ti
 m' jat'iip hadoo Pes bana sooh ji hã raky
 kes'ëem do ky n'aa rabaherot bã. Ti m' tame-
 jüü ranaëej nã Paw-Ro. ⁷ Paw-Ro bana gëet
 bã, Judah buuj, Jerusarênh bã naa han'aa
 do ranu sabug däk tabagëet bã. Ti m' radu
 doo tak'ep Paw-Ro raky n'aa tapaa. Hajõng
 mã nesaa do tamo haj'aa, sa nooh. Daap mã
 ramenyyh. DooH m' rahaja bã rametä bã se
 hub tado bã ti rahe'oot doo.

⁸ Ti m' ta daaj hë Paw-Ro ky n'aa kaher'oot
 sa hã:

—DooH y mo haj'aa kad'oo pé Judah buuj
 raky n'aa jaw'y'yk do hã. DooH y mo haj'aa
 kadoo bã P'op Hagä Do tób n'aa hã. DooH
 y mo haj'aa kadoo bã Sesa, Roma buuj sa
 wahë n'aa heh'ãät ub do hã —nãng mã Paw-
 Ro kyyh.

⁹ Ti m', Pes h'y'yb enãw paawä Judah buuj.
 Ti hyb n'aa hahyÿ da m' ta kyyh Paw-Ro hã:

—Makarên mabahõm Jerusarênh hënh,
 t'ÿ hënh y maa newëe hyb n'aa òm raky n'aa
 tapaa doo, òm y ky n'aa etyy hyb n'aa? —
 nãng mãh.

¹⁰ Ti m' Paw-Ro ky hadoo:

—Babä y bagëet hyÿ kã, raky kes'ëem do
 ky n'aa rabaherot bã. Babä né hë ji ky n'aa
 etyy Sesa kyy gó, Roma buuj sa wahë n'aa
 heh'ãät ub do kyy gó. Babä né hë y maky
 n'aa etyy. Baad mabahapäh né hë, dooh y
 mo haj'aa kadoo bã Judah buuj sa hã. ¹¹ Y
 mo haj'aa kadoo bã paawä, dajëb hã y maky
 n'aa ety bã ta hyb n'aa, y gadoo né da y
 radaj'ëep doo. Se hub tanado bã hã y raky
 n'aa tapaa doo, dooh Roma buuj raky n'aa
 jaw'y'yk do an'oo bã sa moo gó y rahaëenh.
 Y karên Sesa né hë y taky n'aa etyy —nãng
 mã Paw-Ro kyyh.

¹² Ti m' Pes beaanh ta hã masa do sa hã
 nyy d' rabad'oo. Ti m' rakaner'oot do jawén
 paa bã Pes ky hadoo Paw-Ro hã:

—Makarên mã Sesa òm taky n'aa etyy. Ti
 hyb n'aa t'ÿ hënh né da mabahõm ta wë —
 nãng mãh.

*Judah buuj sa wahë n'aa hã Pes her'oot
 do Paw-Ro ky n'aa panyyg n'aa hahyÿh*

¹³ Ti m' ta jawén, ta see pé noo gó, Judah
 buuj sa wahë n'aa heh'ãät ub do Agaripa
 hãd nãng doo, ta ãnh Berenis hãd nãng
 do daheeh rabana, Sesareja hënh rabeg'ãas
 hyb n'aa Pes wë. ¹⁴ Hajõõ ta ãh t'ÿ hënh

rabajeej bong. Ti hyb n'aa Agaripa hä Pes baher'oot Paw-Ro ky n'aa. Ti m' taky hadoo:

—Ti agëet babä aj'yy Peris eréd geët do paah —näng mäh. ¹⁵—Jerusarënh hënh ŷ bewäd noo gó, P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'oooh do sa wahë n'aa, Judah buuj sa wahë n'aa na-ääj hë raher'oot hä ŷy ta hä raky kes'ëem do ky n'aa. Rakarën né paawä dajëb hä ji ky n'aa etyy —näng mäh.

¹⁶—ŷ her'oot sa hä, dooh Roma buuj ramejõ bá rarejä bá nayyw hë ji hä. Poojé ji ky naa etyy n'aa an'oo bá ta matym gó ji hä ky n'aa tapaa do ji ky gadoo. Tii d' né këh ŷ sa hä. ¹⁷Ti m' wawëë hë rakaja nä bá, nayyw hë, jati péh, ŷ mejüü Paw-Ro ramanaa, ta hä ky kes'ëem do rabab'ëeh bá. ¹⁸Ta hä raky n'aa tapaa bá, dooh ŷ h'yyb däng do tado bá raky n'aa tapaa doo. ¹⁹Raky n'aa hajëm rah'yy kaha'eëh do ky n'aa hä. Raky n'aa hajëm na-ääj hë dajëp do ky n'aa, Jesus häd näng doo. Paw-Ro her'ood bá edëp mäh, tanooh. ²⁰Dooh ŷ hapëë bá nyy da ŷ bad'oo ta ti hedoo do hä. Ti hyb n'aa ŷ beaanh ta hä takarën bá Jerusarënh hënh tabahõm, t'ii hënh raky n'aa etyy hyb n'aa. ²¹Ti m' Sesa hä Paw-Ro ky däng. Takarën mä Sesa ky n'aa etyy ta hä. Ti hyb n'aa ŷ mejüü rabahag'ääs nä Sesa wë ŷ manejö nä bá —näng mä Pes kyyh.

²²Ti m' Agaripa ky hadoo:

—ŷ karën paawä ŷ ma newëë ta ti aj'yy her'oot doo —näng mäh.

—Taw'ääts hë. Jat'iip né da mamaa newëë taher'oot doo —näng mä Pes.

²³Ti m' jat'iip hadoo Agaripa, Berenis daheeh rabajëë p'ëë ta gawakõ gaeh doo gó, raky n'aa tapaa do ky n'aa rabaherõt bá. Rabajëë p'ëë bá, baad ub t'ii hënh kat'aa do raweh'ëeh Agaripa, Berenis daheeh. Sa sii m' rabajëë p'ëë warahen sa wahë n'aa ky n'aa etsëeh doo, ajyy panang buuj ky n'aa etsëeh do na-ääj hë. Ti m' Pes häd näng do mejüü Paw-Ro ramanaa hyb n'aa. ²⁴Ti m' Pes ky hadoo:

—Agaripa, Judah buuj sa wahë n'aa heh'äät ub doo, bëëh, ää mahang kata b'ëeh doo, bë hegää hah'j aj'yy —näng mäh. —Jerusarënh hënh, babä Sesareja bá na-ääj hë sahõnh hë Judah buuj hä ŷ raky n'aa her'oot ŷ daj'ëep hyb n'aa. Tak'ëp sa kyyh rabetsëë hä ŷy —näng mäh. ²⁵—Hä ŷy, dooh tamo haj'aa pé tadajëb hä. Ti hadoo né hë, Sesa ky n'aa etyy ta hä taky däng do hyb n'aa, ŷ h'yyb däng Roma hënh, Sesa wë né hë ŷ mejüü. ²⁶Tii da né da ŷ bad'oo. Ti hadoo né hë, dooh wë ŷ ta ky n'aa ŷ ma erih pé Sesa hä. Ti hyb n'aa ŷ mana geët bë matym gó. A wë né hë ŷ mana geët Agaripa, hajõng ta hä ër eaanh do jawën paa bá, ŷ bahapäh hyb n'aa h'ëëd ŷ ma erih pé ta ky n'aa hä. ²⁷Dooh taw'ääts hë tado bá ta si n'aa hë

ŷ mejõ bá Paw-Ro, ta hä ky n'aa tapaa do ky n'aa tamah doo me —näng mä Pes kyyh Agaripa sa hä.

26

¹Ti m' Agaripa ky hadoo Paw-Ro hä:

—Maher'ood a daaj hë a ky n'aa —näng mäh.

Ti m' Paw-Ro meduuk ta moo me, bag hënh rabab'ëeh hyb n'aa. Ti m' ta du doo taher'oot doo:

²—ŷ h'yy gadajang né hë Agaripa, naga hë ŷ her'oot do hyb n'aa Judah buuj hä ŷ raky n'aa tapaa do ky n'aa mamaa napäh bá —näng mäh. ³—ŷ h'yy gadajang na-ääj hë, baad mabahapäh do hyb n'aa nyy da ëër, Judah buuj, ër bahed'oo doo da. Mahapäh né hë h'ëëd p'ää ëër, Judah buuj, ër ky ked'aak. Ti hyb n'aa ŷ karën paawä h'yyb jawyk doo me da ŷ mamaa newëë —näng mäh.

⁴Ti m' taky hadoo ënh:

—Sahõnh hë Judah buuj rabahapäh nyy da ŷ bawäd wät ŷ karapee noo gó naa häj ŷ n'aa bá ŷ bawäng doo bë, Jerusarënh bá na-ääj hë. ⁵Bäp peej däg ŷ rabahapäh né hë. Rakarën bá rahajaa raher'ood bá nyy da ŷ bawät paah. Baad had'op, ta wób sa bahãnh Parisëw raky daheeh Mosees ky n'aa jaw'yyk do ër mahang. Parisëw sa see né hë paa ŷy. Rababok doo da ŷ bawäd wät paah. ⁶Hÿy kä hä ŷ raky n'aa etyy, ŷ gada do hyb n'aa ër wahë maküü hä P'op Hagä Do ky n'aa enooh doo. ⁷Isaraëw taah 12 hedoo do du na do sa panaa ragada P'op Hagä Do ky n'aa enooh doo, P'op Hagä Do rawën hyb n'aa jewyy had'yyt hë. P'op Hagä Do ky n'aa enooh do ŷ gada do hyb n'aa né hë Judah buuj hä ŷ rawën ky n'aa tapaa —näng mäh.

⁸Ti m' teanh mäh:

—H'ëëd hyb n'aa bë mahang habong do sa hä dooh P'op Hagä Do haja bá dejëp do ragenä boo bá p'aa hënh tan'oo bá? —näng mä ta kyyh.

⁹—P'ooj ub ŷ na-ääj hë sa da hadoo né paa ŷy. Ti noo gó hä ŷ taw'ääts hë sahõnh hë ŷ hajaa doo me ŷ karën ŷ rejää Jesus Nasarëh buuj häd. ¹⁰Tii d' né paa ŷ bad'oo Jerusarënh bá. P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'oooh do sa wahë n'aa kyy gó hajõk Jesus hä h'yy ka'eëh do ŷ dewäts b'ëeh. Radejëëb bá, ŷ karën né hë paa radejëp. ¹¹Hajõõ nuu me jé pad'yyt hë tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot do basoooh hënh ŷ bahõm paah, ŷ rejää hyb n'aa Jesus hä h'yy ka'eëh do sa mahang habong doo. ŷ rejää doo me ŷ karën né paawä Jesus hä raky n'aa rejää. Tak'ëp né hë ŷ kawajään paa sa wë. Ti hyb n'aa ŷ bahõm panang s'ee hënh, Judah buuj häj n'aa tanadoo hënh, ŷ rejää hyb n'aa t'ii hënh —näng mäh.

¹²—Ti ta see pé noo gó ŷ bahôm Damas-Ko hênh. P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooh do sa wahë n'aa kyy gó ŷ bahôm t'îi hênh, Jesus hä h'yy ka'eeh do ŷ rejää hyb n'aa paawä. ¹³Ti m' wasyk, ta tyw n'aa me ŷ bahôm bä, tii bä ŷ bahapäh wë hä naa ta bag tak'ëp gabarëëh do hahât ŷŷ hä, hata haa sa hä na-ääj hë. Papyŷŷ gabarëëh do bahânh ta ti bag. ¹⁴Tüü ää kajäg b'ëëh tii bä. Ti ŷ maa napäh kyyh, hä ŷ her'oot do Eberew kyy me: "Saw-Ru, Saw-Ru, h'ëed hyb n'aa ŷ marejää? A daaj né hë maker'ook ŷ maky nadahë bä, booj yb gasôôm do hä tedats bä ta jawén p'aa hênh hadoo." ¹⁵Ti ŷ eanh ta hä: "Jaa ôm Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo?", näng ŷŷ. Ti taky hadoo: "ŷ né hë Jesus, marejää doo. ¹⁶As'ëëg g'ëed! A hä ŷ wén kas'ee wät ôm ŷ asëew wät do hyb n'aa. Ôm ŷ asëew wät, hëp ŷ n'aa mamoo wät hyb n'aa, ta wób sa hä mabaher'oot hyb n'aa mahapäh do ŷ hÿŷ kä. Maher'ood sa hä na-ääj hë ŷ metëek nä do a hä ky n'aa. ¹⁷Ôm da ŷ ed'ëep Judah buuj, Judah buuj nadoo do sa moo gó naa ôm rarejâ bä. Judah buuj nadoo do sa mahang ôm ŷ mejüü hÿŷ kä, ¹⁸mamaher'oot hyb n'aa sa hä. Ty temah do hadoo, gadagyp do hadoo doo gó habok do hadoo tii. ŷ karên mabaher'oot sa hä kèh ŷ n'aa, rah'yy kadaw'uuh hyb n'aa, gadagyp do hadoo doo gó ranaboo bong hyb n'aa, Nesaa Do Yb manejö wät hyb n'aa sa hä, P'op Hagä Do karên doo da rababok hyb n'aa, ta bag näng hênh hadoo gó rababoo däk hyb n'aa, hä ŷ rah'yy ka'eeh hyb n'aa, nesaa do sa h'yyb tym gó hanäng do ŷ bawug hóm hyb n'aa. Tii bä da P'op Hagä Do karapee, hä ŷ rah'yy ka'eeh do hyb n'aa tsyt hë ta wë tasëew hóm do rabahado padëek hyb n'aa da", näng Jesus kyyh hä ŷŷ.

¹⁹Ti m' Paw-Ro ky hadoo ênh:

—Ti hyb n'aa, nyyw né hë ŷ ky daheeh Jesus mejüü do wë hä naa, hä ŷ takasee bä. ²⁰Nyyw hë kä ŷ baher'ood kân Jesus ky n'aa Damas-Ko bá habong do sa hä, ta jawén Jerusarênh bá habong do sa hä, sahôn hë Judah häj n'aa bá habong do sa hä kä. ŷ maher'oot na-ääj hë Judah buuj nadoo do sa hä. Sa hä ŷ her'oot nesaa do raberéd hóm hyb n'aa, P'op Hagä Do hä rah'yy ka'eeh hyb n'aa kä. ŷ her'oot sa hä, baad rababok hyb n'aa, baad ub ji bahapäh hyb n'aa nesaa do reréd hóm doo, P'op Hagä Do hä rah'yy kae däk doo. ²¹Ti hyb n'aa né hë, Jesus mejüü do ŷ moo wät do hyb n'aa, ŷ Judah buuj ramaso däk P'op Hagä Do tób n'aa w'oo hä kahadé doo gó, ti ŷ radajëeb paawä.

²²Ti hadoo né hë ŷ P'op Hagä Do masaa had'yyt hë, da hë na-ääj hë. Ti hyb n'aa né hë babä ŷ wén geët, ta ky n'aa ŷ baher'oot hyb n'aa ky n'aa etsëeh do sa hä, ky n'aa netsëeh do sa hä na-ääj hë. Dooh P'op Hagä

Do ky n'aa rod makü rer'oot do paa bahânh, Mosees her'oot do paa bahânh ŷ her'ood bä. ²³Ti raheer'oot né hë P'op Hagä Do H'yyb Däng Do dajëp do ky n'aa. Jääm né hë pooj jé dejëp do mahang taganá wät do hyb n'aa, tamaher'oot da Judah buuj sa hä, Judah buuj nadoo do sa hä na-ääj hë, nyy da ta bag hadoo doo gó rababok hyb n'aa —näng mä Paw-Ro kyyh.

²⁴Ti m' Pes ky gakog hóm Paw-Ro. Ti m' taky hadoo:

—Ôm ky bawad däk tak'ëp mama kametéek do haj'aa! —näng mä Pes kyyh Paw-Ro hä.

²⁵Ti m' Paw-Ro ky hadoo:

—Dooh —näng mäh. —Dooh ŷ ky bawad bä. Né hup ŷ né hë ta ti ŷ her'oot doo. Baad tabadäng ji h'yyb gó baad ji hyb n'aa newë bä —näng mäh. ²⁶—Mameaaj paawä Agaripa hä. Baad ub tabahapäh ŷ her'oot do ky n'aa. Ti hyb n'aa tahajaa baad ŷ baher'oot ta hä. Hä ŷŷ, ta heen n'aa näng né hë ŷ her'oot do ky n'aa hä. Dooh kejën doo gó tawäd wäd hahÿ Jesus ky n'aa ŷ her'oot doo. Sahôn hë raheen n'aa enäh —näng mä Paw-Ro.

²⁷Ti m' Paw-Ro beanh Agaripa hä:

—Maky daheeh P'op Hagä Do ky n'aa rod n'aa raheer'oot do paah? —näng mäh. —Maky daheeh né hë, hä ŷŷ —näng mäh.

²⁸Ti m' Agaripa ky hadoo:

—Nyyw hë med'oo g'ëeh mahajaa ŷ mah'yyb tatug bá Kristo hä h'yy ka'eeh do see ŷ bahado däk hyb n'aa? —näng mäh.

²⁹Ti m' Paw-Ro ky hadoo:

—Nyyw hë tado bá, nyyw hë tanado bá, P'op Hagä Do hä ŷ ky n'aa etsëë ôm, ta wób ŷ ramaa newëë do na-ääj hë, da ŷ rabahado padëek hyb n'aa. Dooh hahÿŷ da, ŷ moo kamewyyt doo da tado bá —näng mä Paw-Ro.

³⁰Ti m' Agaripa, Pes, Berenis, sahôn hë sa pa hab'ëeh do as'ëëg b'ëëh. ³¹Ti m' raban'yyh ta gawakó gó naa. Sa m'aa hênh rakaner'oot bá raky hadoo:

—Dooh tamo haj'aa kadoo bá ji dajëeb bá. Dooh hyb n'aa ji dawäts geët péh —näk mäh.

³²Ti m' Agaripa ky hadoo Pes hä:

—Taky nahado bá paawä Sesa ky n'aa etyy hyb n'aa ta hä raky n'aa tapaa do ky n'aa hä, taw'ääts hë paawä ji eréd hóm tabahóm hyb n'aa —näng mäh.

27

Paw-Ro ramejö hóm do Roma hênh panyyg n'aa hahÿŷh

¹Ti m' Itarija häj n'aa hênh, Roma panang hênh ää ramejüü raky däng do jawén paa bá, rahaëj däk Paw-Ro, radewäts b'ëeh do wób na-ääj hë warahén sa wahë n'aa see

Jurijo häd näng do moo gó, Roma hēnh Paw-Ro tamahūüm hyb n'aa. “Sesa warahén n'aa” ramaneēēnh do sa see ti Jurijo. ² Ti m' panang Adaramit häd näng doo bá naa āā gatsēg t'oonh marakate gó, Asija hāj n'aa hēnh hahōm doo gó. Āā sii hahōm na-āāj hē aj'yy Aris-Tako häd näng doo. Masedonija hāj n'aa bá, panang Tesaronika häd näng doo bá naa tii. ³ Ti m' jati pé āā kajaa panang Sidōn häd näng doo bá. Āā kajaa bá Sidōn bá, Jurijo ky ennyym Paw-Ro hā. Tanoo tabeg'āās hyb n'aa pong hēnh ta najiis sa wē, ta hā rabanoo hyb n'aa ta wē badoh doo. ⁴ Āā tsyym kasok bá, āā habok hēnh bah'ood ty gahēm. Ti hyb n'aa tsyt dēēg hā, Tsi-Peré häd näng do nu masee me āā kenaa bong. ⁵ Ti m' āā batsēk bá āā tabēs Siris, Pam-Pirija häd enäh do hāj n'aa. Ti m' āā kaja hōm panang Mira häd näng doo bá, Risija hāj n'aa bá.

⁶ Ta tii bá warahén sa wahē n'aa baw'yyt marakate panang Aresān-Dirija häd näng doo bá naa, Itarija hāj n'aa hēnh hahōm doo. Ti m' tamejiūū āā gatsēg t'oonh, tii gó āā bah'ūüm hyb n'aa. ⁷ Ti m', hajōng ta āh kaja hē āā bahōm séd bá āā karip do hyb n'aa, bah'ood āā habok hēnh taty gahēm do hyb n'aa. Tak'ēp né hē marakate gó moo b'ook do ramoo bok āā kaja hōm hyb n'aa panang Kinid häd näng do nedaa bá. Dooh bah'ood an'oo bá āā ty gahōm hēnh āā ahōm bá. Ti hyb n'aa s'yŷ tabanāng hēnh āā bah'ūüm. Tsyt dēēg hā Keret, Saramone häd enäh do hoo gad'oo bá āā tabēs. Tii da āā wén d'oo, tsyt dēēg hā Keret häd näng do nu masee me āā kenaa bong hyb n'aa. ⁸ Kaja hē āā bahōm is Keret nabyy me. Tak'ēp né hē marakate gó moo b'ook do ramoo bok marakate bahōm hyb n'aa. Ti m' āā kaja hōm kán Datyyw Banām Do häd näng doo bá. Panang Raseja häd näng do nedaa bá däg tii.

⁹ Tabēēj hōm ta āh rakahej'aa do paawā Itarija hāj n'aa hēnh. Tabēēj hōm Jōm Kipur* rataheb'ēēs doo. Ām n'aa nyy dāk ji atsēg bá akajar, edaa dāk do hyb n'aa tabahahēēm do bawāt doo. Tabahahēēm do noo gó tak'ēp bah'ood bana. Ti hyb n'aa Paw-Ro ky hadoo mā sa hā:

¹⁰—Hā yŷ pé da, dooh da baad tado bá ēr hahŷ hah'ūüm doo. Ēr da ta see hadoo, ēr da kamana'uuh marakate hā, ta gabuuj hā, ēr na-āāj hē da. Taw'āāts hē babā ēr ba'yym dó —näng mā Paw-Ro.

¹¹ Paw-Ro maher'ood né paawā sa hā, dooh warahén sa wahē n'aa karēn bá tamaa newē bá ta kyyh. Taky daheeh marakate poo masoo n'aa, marakate danāh daheeh. ¹² Dooh baad tado bá ratabēēj bá tabahahēēm do noo gó “Datyyw Banām Do” häd

nāng doo bá. Ti hyb n'aa hajōk do rakarēn rabah'ūüm, rakajaa hyb n'aa paawā panang Pēnis häd näng doo bá, t'īī hēnh ratabēēs hyb n'aa paawā tabahahēēm do noo gó. Pēnis bá marakate ranu kahej'ēek, tsyt dēēg hā Keret häd näng doo bá. T'īī hēnh dooh tabahēm bá tagajarooh hyb n'aa.

¹³ Tii bá, tadu doo bá tabahēm do raty gahōm hēnh, ratsebee bong, h'yy kahasē bong. Rah'y'yb dāng doo da né hē red'oo mäh. Ti m' resäg toonh marakate mesoo n'aa. Ti m' rabahōm kán tsyt dēēg nabyy me. ¹⁴ Dawē péj rababoo däg bá kā tak'ēp bah'ood bana kán. Tsyt dēēg hadāk hēnh naa tabana. Rahepēē dāk ti bah'ood tak'ēp hen'aa doo. ¹⁵ Ti m' marakate bah'ood bahēm hōm. Dooh āā haja bá āā ahōm bá bah'ood gó. Ti hyb n'aa āā beherd hōm bah'ood marakate tamahūüm hyb n'aa. ¹⁶ Ti m', tsyt dēēg nad'ēed is doo, Kaw-Da häd näng do nu masee me āā kenaa bong bá bah'ood an'oo bá, tii bá āā bahaja kán āā ej'ooj ná kán h'oo yb marakate duu me hadāk doo. T'īī hēnh dooh denaa hē né paawā bah'ood tabahēm bá, ti hadoo né hē tak'ēp āā bej'ooj ná kán. ¹⁷ Ti m' ta gó rabatóg so kán h'oo marakate agyyb jēē bá hood n'aa. Ti m' ta mawyd n'aa hewēēh doo me ramew'yyd hōm marakate hā taganan-abēēh hyb n'aa, maadaka tak'ēp hejoonh do hyb n'aa. Rajej'ym na-āāj hē marakate adēē kā bá hood jó, hood Sirit häd näng do jó. Ti hyb n'aa rabaw'oong bēēnh marakate yb mesoo n'aa sekeek doo. Tii bá raberéd hōm bah'ood ty gahēm hēnh marakate bahōm. ¹⁸ Ti m', tak'ēp ketaam do hyb n'aa maadaka marakate hā, jat'iip hadoo rakud bēēnh marakate gabuuj tagasakog dāk hyb n'aa. ¹⁹ Tamawoob hē tabado däg bá ta āh, sa daaj hē rabaw'oong bēēnh marakate gó ramoo mabok do nahēē paah. ²⁰ Poo hajēē had'yyt hē. Dooh papŷj ty ganā wād bá, sagōōh dooh ji hapēē boo bá, ny nemuun āā bahōm āā bahapāh hyb n'aa paawā. Kaneréd bah'ood. Ti hyb n'aa sahōnh hē āā dejēp āā ed'oo.

²¹ Hajōō däg ta āh ranawa bong do jawén paa bá, Paw-Ro bas'ēēg geēt tabaher'oot hyb n'aa. Ti m' taky hadoo:

—Taw'āāts hē né paawā y bē ky dahē y baher'ood wāt bá ēr nahōm hyb n'aa paawā Keret bá naa. Y bē ky dahē bá paawā, dooh né hē paawā bē kamanau bá bē aw'oong bēēnh do hā —näng mäh. ²²—Ti hado né hē paawā, bē h'yy ketón manāh. Dooh da dajēp pé ēr seeh. Jāām hē marakate karejā hōm da —näng mäh. ²³—Naga hē, atsēm, P'op Hagā Doo, y hyb n'aa jaw'yyk doo, mejūū āās, ta karom seeh, hā y takasee hyb n'aa. ²⁴ Hahŷy da āās kyyh: “Ej'ym manā Paw-Ro. Sesa hā

* 27:9 Jōm Kipur häd näng do Judah buuj rataheb'ēēs, nesaa do kawug hōm do rahyb n'aa esee hyb n'aa.

da makametëeh nä. A hyb n'aa da P'op Hagä Do bed'ëep sahõnh hë marakate gó habok doo", näng mä ääs kyyh. ²⁵ Ti hyb n'aa bë tsebee, bë h'yy kahasë. Ý h'yy ka'eeh né hë P'op Hagä Do hä. Ý hapäh baad ub, hä ý ääs her'oot do hadoo né hë da ér hä. ²⁶ Hood jó, tsyt dëég hä bah'ood tapooh da marakate — näng mä Paw-Ro.

²⁷ Ti m' 14 däg ää äh, ää bah'ood mahüüm akajar Adirijat häd näng doo bä. Ti atsëm ub, edaa däk hëej badäk marakate gó moo b'ook do rahyb n'aa hapäh. ²⁸ Ti m' rametyy tetyy n'aa me. 36 meet mä tahajaa rametyy bä. Ta bahäh rametyy p'aa hënh. Ta yd jë däg: 27 meet däg mäh. ²⁹ Rajeyým mä pä hä tatapóh bä. Ti hyb n'aa ji meheet pé raw'oong bëënh marakate mesoo n'aa, ta duu hënh kanehõ doo. Ti m' raky n'aa etsëë nayy hë tabawag hõm hyb n'aa paawä. ³⁰ Ti m' marakate gó moo b'ook do radawäts tuu paawä h'oo yb. Marakate poo hä rabahõ ta mesoo n'aa ken'oooh. Rakarën paawä rakejën hõm sa mahänh. ³¹ Tii bä warahén sa wahë n'aa hä, warahén sa hä na-ääj hë Paw-Ro ky hadoo mäh:

—Marakate gó moo b'ook do ranayyw bä, dooh da bë edëb bä —näng mäh.

³² Ti m' warahén rakegyd bong h'oo mesoo n'aa. Tame tabahop ran'oo bä.

³³ Ti m' tapaj'ëë bä däg, Paw-Ro etsëë sahõnh hë rabawa hyb n'aa. Hahÿÿ d' mä ta kyyh:

—14 ää ä däg dooh bë awa boo bä, bë h'yy ketón padëék do hyb n'aa. ³⁴ Ti hyb n'aa, tak'ëp ý betseë bë hä bë bawwa hyb n'aa bë waa. Taw'ääts hë bë h'yyb hejooj padäg bë bedëp hyb n'aa —näng mäh. —Edëp da bëëh, baad ub da sahõnh hë —näng Paw-Ro.

³⁵ Ti m' Paw-Ro baher'ood wät jawén paa bä sa hä, tado däk päw, ti m' taky n'aa ets'ëë wät P'op Hagä Do hä sahõnh hë ramaa napäh bä. Taganabäh hõm tii bä, tii b' tabawa kán. ³⁶ Ti m' ta wób rah'yy kahasë bong, rabawa kán tii bä. ³⁷ Sahõnh hë marakate gó habok do 276 ajyy. ³⁸ Ti m' rah'yy kajäk do pénh sahõnh hë rabawa bong do jawén paa bä, radewäts bëënh tiriig, marakate häd gasakog däk hyb n'aa.

³⁹ Ti m' tabawag hõm bä kä, marakate gó moo b'ook doo, dooh rahapëë bä tsyt dëég. Tii b' rahapäh tagajaroj yb hood banäng bä. Rah'yy kajäk t'ii hënh marakate badäng hyb n'aa paawä. ⁴⁰ Ti m' ragekyd bong ta mesoo n'aa. Ti m' rapyn hõm ta du ewöd n'aa ramaw'yyd däk do paah. Ti m' ragaj'eej däg kán pään gaeh do tah'üüm doo, ta poo bä hadäk doo. Tii bä kä, marakate bahõm kán hood hanäng hënh. ⁴¹ Ti m' hood wajau do hä marakate badëë këë. Hood jó ta poo baa këë. Ti hyb n'aa ta duu hënh takameb'ood wät maadaka an'oo bä.

⁴² Tii bä kä, warahén rakarën radejëëb paawä radewäts b'ëëh do paa ramahüüm do sa sii, ranatsóm hõm hyb n'aa sa mahänh. ⁴³ Ti hadoo né hë dooh sa wahë n'aa an'oo bä radejëëb bä, Paw-Ro tat'yyd mehüün do hyb n'aa. Ti m' warahén sa wahë n'aa mejüü jé hatsóm do rakajäk hyb n'aa tame, rabatsóm hõm hyb n'aa hood hakëë hënh. ⁴⁴ Ta wób, nats'oom do tamejüü sekeek do hä rakame-soo hyb n'aa, rabahõm hyb n'aa hood hakëë hënh. Tii da né hë kä sahõnh hë ää kaja nä kán hëej hä.

28

Tsyt dëég hä Maw-Ta häd näng doo bä rabaym dó panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Sahõnh hë ää babë padëék bä ta nabyy me, ää heen n'aa enä däg Maw-Ta ta ti tsyt dëég häd. ² Ti m' tsyt dëég bä habong do ky en'yym sahõnh hë ää hä. Ti m' naëng adoos do hyb n'aa, bahahëëm do hyb n'aa, ragahõ jat tëég, ää rats'yyt ää katéng hyb n'aa.

³ Paw-Ro kab'ood däk tëég. Tadawäts toonh bä hahõng doo me, batëë däk do hyb n'aa aw'yy bana tadawäts toonh do mahang, ta moo hä tabegëej däk bä adäg däk. ⁴ Ti m' tsyt dëég bä habong do rabahapäh bä aw'yy ta moo hä kas'ëë däk doo, raheer'oot rabab'ëëh bä:

—Hahÿÿ aj'yy tahyb n'aa pé ji naheb'oooh doo. Kedëëb wäd né hë paawä akajar me naa, hÿÿ kä da tadajëb kán ji sãm heb'aanh do an'oo bä —näk mäh.

⁵ Ti m' aw'yy Paw-Ro tsawyh wät tëég hõö me ta moo hä kas'ëë däk doo. Dooh tadateej bä ta hä, baad tabawät. ⁶ Ti m' tsyt dëég buuj ragada ta moo dap'ung s'ëëg bä, ragada na-ääj hë tadagõn jëë bä. Báp peej ragada ta hä. Dooh tadateej bä ta hä, ti hyb n'aa m' ta see hado däk rahyb n'aa newë däk ta hä. Tak'ëp haj'ap do red'oo mäh.

⁷ Ta tii bä p'eets hë ti anäng hëej uuh, Pubirijo häd näng do ma. Tsyd dëég buuj sa wahë n'aa tii. Baad ää tagadoo ta tób bä. Tamawoob hë ää äh ta tii bä. ⁸ Ta yb nahëë näng tagëë bä. Oom ta hä, w'oo gatsëg ta hata. Ti m' Paw-Ro beg'ääs tahagä hënh. Ti m' taky n'aa etsëë P'op Hagä Do hä ta nahëë hyb n'aa. Taky n'aa ets'ëë wät jawén paa bä ta moo tadasooh ta nuu gó. Ti m' aj'yy bahas'oo däk. ⁹ Ti jawén paa bä tsyt dëég hä haj'eenh doo, nahëë en'yÿh doo, an'aa Paw-Ro wë. Heso hõm né m' tii d' ënh. ¹⁰ Baad ub ää tsyt dëég buuj raweh'ëëh. Ta jawén kä, ää tsyym kasok bä, ää hä rabanoo sahõnh hë ää mahüüm doo, ää batsëg hõm do waa n'aa na-ääj hë.

¹¹ Tamawoob hë kamarab tsyt dëég hä ää baj'eenh do jawén paa bä, ää gatsëg t'oonh marakate gó Aresän-Dirija hënh hana doo gó, tsyt dëég hä tabahahëëm noo gó tab'ëës doo.

Marakate poo hä sa kabarii kawareeh do sa heen n'aa badäk, Kas-Tor, Porus häd enäh doo. ¹² Ti m' ää kajaa panang Sirakus häd näng doo bä. Tamawoob hē ää äh tii bä ää tab'ëes. ¹³ Tii b' naa ää bahôm ta nabyy me had'yyt hē. Ti m' ää kajaa panang Resijo häd näng doo bä. Jati pé bah'ood bana, ää ty gahôm hēnh tabahēm. Ti m' jat'iip hadoo ää kaja hōm panang Putewori häd näng doo bä. ¹⁴ Tii bä ää kat'aa Jesus hä h'yy ka'eeh do sa hä. Ää rats'yyt ää baym hyb n'aa dó 7 ta äh sa pa. Tagadëeg ub kä Roma bä ää kaja hōm kân. ¹⁵ Jesus hä h'yy ka'eeh do Roma bä habong do heen n'aa enä däk né hē ää ky n'aa hä. Ti hyb n'aa rawēn na, ää ragadoo hyb n'aa panang Apijo häd näng doo bä, panang buuj rakahet'aa doo bä. Ta wób ää ragadaa däk Tamawoob hē Taber-Nas häd näng doo bä. Ti m' Jesus hä h'yy ka'eeh do Paw-Ro bahapäh bä, tatseebe wät, ti m' P'op Hagä Do hä taky hadoo:

—Taw'ääts hē mamejō nā do hyb n'aa Jesus hä h'yy ka'eeh doo —näng mä ta kyyh.

¹⁶ Ää kaja hōm bä Roma bä, ranoo ta m'aa hēnh Paw-Ro bagä. Sét hē warahēn ta hagä n'aa.

Roma bä Jesus ky n'aa Paw-Ro her'oot do panyyg n'aa hahÿyh

¹⁷ Ti m' tamawoob hē däg mä ta äh, Paw-Ro mejüü ranaëēnh hyb n'aa sahōnh hē Judah buuj sa wahē n'aa, Roma bä habong doo. Ti m' rabana bä, Paw-Ro ky hadoo sa hä:

—Wakān haa —näng mäh. —Dooch ÿ mo haj'aa kad'oo pé ér wakān sa hä, ér wahē makü rabahed'oo do paa hä na-ääj hē. ÿ ramaso däk Jerusarēnh bä, tii bä ÿ ran'oo däk Roma buuj sa moo gó. ¹⁸ Hä ÿ rabeanh jawén paa bä, rakarēn né hē paawä ÿ raberéd hōm. Dooch ÿ mo haj'aa kadoo bä ta hyb n'aa ÿ radaj'ëep hyb n'aa paawä, ti hyb n'aa rakarēn ÿ raberéd hōm. ¹⁹ Dooch Judah buuj, ér wakān, rakarēn ÿ reréd hōm bä. Ti hyb n'aa ÿ betsëe, Sesa hä ÿ taky n'aa etyy, hä ÿ raky tapaa do ky n'aa hä. ÿ ti dooh ÿ ky kes'ëem pé ér wakān sa hä. ²⁰ Ti hyb n'aa ÿ mejüü bē ranaëēnh ÿ baher'oot hyb n'aa bē hä —näng mäh. —Isaraëw buuj sa hä P'op Hagä Do ky n'aa enooh do ragada do ÿ gada hyb n'aa né hē babä ÿ wén geët ÿ moo kamewytt haak sapuuw hadoo doo me —näng mä Paw-Ro.

²¹ Ti m' Judah buuj sa wahē n'aa Roma bä habong do raky hadoo Paw-Ro hä:

—Dooch ää gadoo pé kerih do Judah häj n'aa bä naa a ky n'aa. Dooch na-ääj hē ér wakān t'ii hēnh naa han'aa do rer'ood bä baad nadoo pé a ky n'aa —näk mäh. ²² —Ää karēn paawä ää maa napäh h'ëed hado a hä pé papuuj hadoo do ky n'aa. Jé pad'yyt hē

baad nadoo doo me rabaher'oot ta ti papuuj ky n'aa hä —näk mäh.

²³ Ti m' raky kajäg däk Paw-Ro her'oot do pan'aa hä. Raky kajäk do noo gó hajök mä kat'aa Paw-Ro hagä hēnh. Tabaher'oot bä, bāp paa tadu doo, tug bä taky keréd hōm mäh. Taher'oot mä sa hä ji P'op Hagä Do bag'ääs do ky n'aa. Baad ub mä tabaher'oot sa hä. Mosees erii wät do paa mahang, P'op Hagä Do ky n'aa rod rerih do paa mahang na-ääj hē taner'oot sa hä, Jesus né hē P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo, raky daheeh hyb n'aa. ²⁴ Sa mahang raky daheeh mä Paw-Ro her'oot do hä. Ta wób mä dooh raky dahé bä. ²⁵ Séd h'yyb nahedoo maa new'ëe do sa mahang. Paw-Ro her'oot do jawén paa bä Isajas erih do paa P'op Hagä Do Sahee kyyh, radu doo hah'üüm doo. Hahÿÿ d' mä Paw-Ro her'oot sa hä P'op Hagä Do Sahee kyyh Isajas hä:

²⁶ “Ahōm da sa wē. Hahÿÿ da da mama-her'ood sa hä:

‘Bē maa napëe né paawä, dooh bē maa newē bä.

Bē hegää né paawä, dooh bē hapëe bä’, noo da sa hä.

²⁷ Sa h'yyb tym gó abaa padëek do hado däk. Dooch d' rah'yy kadawuung wäd bä.

Sa nabuuj ragetsëe hōm.

Sa matym ty kajaä hōm.

Tii da tanado bä paawä,

rabahapäh né paawä,

ramaa napëe né paawä,

h'yy kadewuung né paawä,

wē ÿÿ rah'yy kawereem né paawä

hä ÿ rah'yy ka'eeh hyb n'aa.

Hä ÿÿ rah'yy kasadëe bä paawä ÿ t'yÿd mehÿn sa hä.”*

²⁸ Ti m' Paw-Ro ky hadoo ënh:

—ÿ karēn bē heen n'aa enäh hahÿÿ hä: Hÿÿ kä da, ji P'op Hagä Do ed'ëep do ky n'aa Judah buuj nadoo do sa hä da takaher'oot. Ti raky daheeh da —näng mä Paw-Ro.

[²⁹ Ti m' ta tii da Paw-Ro baher'oot jawén paa bä sa hä, ah'üüm mäh. Ky ked'aak mä ramahōm me sa da hadoo do hä.]

³⁰ Ti m' pawöp hē ta baab sa tób bä Paw-Ro bagëe wät. Tapaag had'yyt mä ta sām tób danäh hä. Baad mä tagadoo sahōnh hē ta wē heg'ääs doo. ³¹ H'yyb neÿÿm doo me taher'oot P'op Hagä Do bag'ääs do ky n'aa. Dooch hewaatt péh ta hä. Tametëek mä Jesus Kristo Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do ky n'aa. Jääm hē kä hahÿ panyyg.

* 28:27 Isajas 6.9-10

Roma Jesus hã h'yy ka'eeh doo, panang Roma hãd nãng doo bã habong do hã, Paw-Ro ma erih do hahÿÿh

¹ Paw-Ro, Kristo Jesus karom ÿ ti hÿÿh. Hã ÿ P'op Hagã Do h'yyb dãng, Jesus mejüü do ÿ bahadoo hyb n'aa. Tsyh hẽ ÿ P'op Hagã Do asẽew dãk, ta panyyg hanãm do panãg n'aa ÿ bahadoo hyb n'aa. ²⁻⁴ Ta T'aah, Jesus Kristo, ẽr Wahẽ N'aa ky n'aa nẽ hẽ ta ti panyyg hanãm doo. Jesus kajaa do pooj jẽ P'op Hagã Do ky n'aa rod rerih do hã P'op Hagã Do ky n'aa eno dãk paa ta ti ta panyyg hanãm doo. Tak'ẽp hanãm do ta kyy kerih do hã rerih paa ta tii. Ji da hadoo Jesus bahado dãk noo gó, Dawi panaa nẽ paa tii. P'op Hagã Do T'aah kabaj'aa do na-ããj hẽ Jesus, P'op Hagã Do Sahee, tak'ẽp hanãm do metã wãt. Dejẽp do mahang Jesus ganã wãt do hã tametã wãt tii. ⁵ Jesus hyb n'aa P'op Hagã Do ky enyym wẽ ÿÿ. Ta hyb n'aa, hã ÿ taban'oo dãk na-ããj hẽ Jesus mejüü do ÿ bahadoo hyb n'aa, Judah buuj nadoo do mahang ta ky n'aa ÿ maher'oot hyb n'aa, ta hã rah'yy ka'eeh do hyb n'aa Jesus raky daheeh hyb n'aa kã. ⁶ Ti sa wób nẽ hẽ bẽeh, P'op Hagã Do naẽej wãt doo, Jesus Kristo karapee rabahadoo hyb n'aa. ⁷ ÿ edẽng bẽ sahõnh hẽ, panang Roma hãd nãng doo bã habong doo, P'op Hagã Do kamahãn doo, P'op Hagã Do naẽej wãt doo, tsyt hẽ ta wẽ bẽ babok hyb n'aa. ÿ karẽn P'op Hagã Do ẽr Yb, Jesus Kristo Tak'ẽp Hyb N'aa Jawyk Do na-ããj hẽ ky en'yym bẽ hã. ÿ karẽn baad ub Kristo bẽ rah'yyb en'yym.

⁸ Pooj jẽ ÿ ky dãng do hahÿÿh: Jesus Kristo hãd gó, P'op Hagã Do ÿ h'yy kaha'eeh do hã ÿ j'aa etsẽ, jẽ pad'yyt hẽ badãk hahÿÿ bã rabaher'oot do hyb n'aa nyy da baad ub P'op Hagã Do hã bẽ h'yy ka'eeh. ⁹⁻¹⁰ Bẽ ÿ ky n'aa ets'ẽẽ had'yyt hẽ. P'op Hagã Do hapãh ÿ ky n'aa etsẽẽ bẽeh. Ta wẽ t'õp hẽp ÿÿ gó naa ÿ moo wãt, ta T'aah ky n'aa ÿ maher'ood hõm. Ta hã ÿ ky n'aa etsẽẽ, takarẽn bã tabanoo hyb n'aa ta tyw n'aa, bẽ ÿ bahehẽen hyb n'aa. ¹¹ Ta ti ÿ wãn her'oot, tak'ẽp ÿ karẽn do hyb n'aa bẽ ÿ bahapãh, P'op Hagã Do Sahee hã hana doo me bẽ ÿ masa hyb n'aa baad bẽ h'yy kae had'yyt hẽ hyb n'aa. ¹² Hahÿÿ d' ÿ hanãng pé tii: ÿ karẽn bẽ ÿ h'yyb en'yym, baad ÿ h'yy ka'eeh do bẽ bahapãh bã. ÿ karẽn na-ããj hẽ ÿ bẽ h'yyb en'yym bẽ h'yy ka'eeh doo me, sэд demuun ẽr h'yyb tsebẽ hyb n'aa kã. ¹³ Wakãn haa hedoo doo, ÿ karẽn bẽ bahapãh, hajõõ nuu

me paa ÿ h'yyb dãng bẽ ÿ bahehẽen, baad Kristo hã bẽ panang buuj wób rah'yy ka'eeh ÿ anoo hyb n'aa, ta wób Judah buuj nadoo do mahang ÿ had'oo do paa hadoo. Hajõõ nuu me ÿ paa h'yyb dãng bẽ ÿ bahehẽen paawã, dooh ÿ haja nã bã bẽ wẽ ÿ ahõm bã. Ti anyy had'yyt hẽ ÿ tahewaãt doo.

¹⁴ Hã ÿ kamejõ dãk, sahõnh hẽ sa hã Kristo ky n'aa ÿ baher'oot hyb n'aa, panang bã haj'eenh do rado bã, daap habong do rado bã, ma kamet'ëek do rado bã, ma kamet'ëeg do rado bã na-ããj hẽ. ¹⁵ Ti hyb n'aa, tak'ẽp ÿ h'yyb hedoo, bẽ hã na-ããj hẽ Kristo ky n'aa hanãm do ÿ maher'oot hyb n'aa, bẽeh, Roma bã haj'eenh do hã.

¹⁶ Dooh ÿ nu mebyy bã Kristo ky n'aa hã. ÿ wãn nu manebyng, ta ky n'aa hã kametã dãk do hyb n'aa P'op Hagã Do hejój. Ta tii me tabed'ëep sahõnh hẽ Kristo hã h'yy ka'eeh doo. Pooj jẽ dó tabed'ëep Judah buuj, tii bã tabed'ëep na-ããj hẽ Judah buuj nadoo doo. ¹⁷ P'op Hagã Do hejój nẽ hẽ ta ti ÿ wãn her'oot, Kristo ky n'aa hanãm do metẽeh do hyb n'aa nyy da baad ji bahado dãk P'op Hagã Do matym gó, jããm hẽ Kristo hã ji h'yy ka'eeh do hyb n'aa. Tii da nẽ hẽ takerii dãk P'op Hagã Do kyy kerih doo gó: "Jããm hẽ edẽb had'yyt da, jẽ ta hã h'yy ka'eeh do hyb n'aa baad hado dãk do P'op Hagã Do matym gó", * nãng kerih doo.

¹⁸ Hÿ pong jẽ naa P'op Hagã Do metẽeh takawajãan sahõnh hẽ ta panyyg kanadah'eeh do sa wẽ, nesaa do moo heb'ook do sa wẽ na-ããj hẽ. Baad hadoo do ky n'aa rah'yyb panas'ëeh nesaa doo gó rababok doo me. ¹⁹ P'op Hagã Do rajãã da ta tii, rahapãh do hyb n'aa paawã P'op Hagã Do hã ji hapãh doo, sahõnh hẽ sa hã P'op Hagã Do metã wãt do hyb n'aa. ²⁰ Badãk hahÿ P'op Hagã Do pahuuj wãt noo gó naa, P'op Hagã Do pahuuj wãt do hã takametã dãk P'op Hagã Do hã ji nahapãh doo. Ta hejój gawanatsik doo, sahõnh hẽ sa bahãnh ta kabaj'aa do na-ããj hẽ kametã dãk ÿ hanãng pẽh. Tamo haj'aa hã ji h'yy ganãng hyb n'aa ta hã. Ti hyb n'aa, dooh da tahaja bã ji ky hado bã, "DooH P'op Hagã Do ÿ hapẽẽ bã", ji noo bã. ²¹ Rahapẽẽ nẽ paawã P'op Hagã Doo, dooh rawehẽẽ bã ta hã, dooh na-ããj hẽ raj'aa etsẽẽ bã ta hã tanoo do hyb n'aa sa hã. Daap hadoo do ti rahyb n'aa newẽ dãk. Dooh rah'yy kadawuung wãd bã baad hadoo do hã. ²² H'yy genãh redoo nẽ paawã sa hã hẽ rahegãã bã, h'yy gatema padãg. ²³ Dooh rakerẽn wãd bã rawehẽẽ bã P'op Hagã Doo, kabaj'aa doo, hawãd had'yyt doo. P'op Hagã Do rahyb n'aa eréd hõm, tii bã kabarii ajyy nahejooj is do heen n'aa hã, taw'ëed heen n'aa hã, ta babo n'aa heen n'aa

* 1:17 Habakuk 2.4

hã na-ãäj hê rah'yy kawereem kãn, ta tii hã rah'yy ka'eeh hyb n'aa kã.

²⁴ Tii hyb n'aa kã P'op Hagã Do anoo nesaa doo, tak'ëp nu meby n'aa nãng do sa h'yyb tym tak'ëp karën do ramoo bok sa hã hanãng doo me. Sa hub, sa hã hanãng doo, baad nadoo wãd ran'oo bã, tak'ëp nesaa do ta tii me sa da hadoo do sii hê ramoo bok do hyb n'aa. ²⁵ Rahyb n'aa eréd hõm P'op Hagã Do ky n'aa baad hadoo doo, heh'ãät ub doo, tii bã daap hadoo do hã rah'yy kawereem däk, P'op Hagã Do pehuuj wät do rawén hyb n'aa jewyyg kãn. P'op Hagã Doo, sahõnh hê mo haj'aa nãng doo, dooh rahyb n'aa jewyyg wãd bã—ti né hê paawã ji j'aa etsëe had'yyt doo. Ýÿ. Tii d' né hê. Taw'ãäts hê.

²⁶ Tii d' rabad'oo do hyb n'aa, P'op Hagã Do ky n'aa ety däk tii, baad nadoo doo, nu meby n'aa nãng doo, ramoo bok hyb n'aa kã sa h'yyb tym tak'ëp karën doo da. Ýÿj sii hê reréd hõm baad hadoo do sa patug wê rababok doo, P'op Hagã Do karën doo da paawã. Ýÿj wób ýÿj wê rababoo dæg kãn. ²⁷ Tii d' na-ãäj hê ajyy wób rabad'oo. Reréd hõm sa ýÿm wê rababok doo, P'op Hagã Do karën doo da paawã. Tak'ëp rah'yy karën ajyy wób wê rababok. Tak'ëp nu meby n'aa nãng do ajyy wób ramoo bok ajyy wób sa sii. Tii hyb n'aa rahoop nesaa do ramoo bok do sãm.

²⁸ Tii d' had'yyt nado. Rakanarën do hyb n'aa P'op Hagã Do rabahapãh, ramakyy do hyb n'aa P'op Hagã Do hã ji hapãh doo, P'op Hagã Do ky n'aa ety däk tii, baad nadoo do rahyb n'aa newëe hyb n'aa, nu meby n'aa nãng do ji moo nawät do ramoo bok hyb n'aa kã. ²⁹ Séd dó sa h'yyb gó nesaa péh. Tak'ëp rakarën nesaa do ramoo bok ta wób sa hã. Sa h'yyb karën do jawén rababok. Tak'ëp raky nes'aa däk. Tak'ëp ta wób sa ma rahyb n'aa jewëts däk. Ta wób wê rakarën rakamaj'ii. Sa h'yyb gó had'yyt hê kaj'õök do bawät. Rakarën rawad'ii had'yyt hê ta wób. Nesaa do rahyb n'aa newëe had'yyt hê ta wób sa wê. Ta wób na-ãäj hê ranu mer'oot. ³⁰ Ta wób raky n'aa rejãä. Tak'ëp rakamajë däk P'op Hagã Do wê. Ta wób sa bahãnh ranu gapad'ëek red'oo do hyb n'aa, ta wób raky n'aa rejãä, ta wób rarejãä. Ta wób sa bahãnh ranu gapad'ëek red'oo. H'yy kasab'ee. Rahyb n'aa newëe nyy da nesaa do ramoo bok. Dooh raky dahé bã sa yb, sa ýÿn. ³¹ H'yy gatamah. Ky keh'ýÿt. Dooh rakamahãn bã ta wób. Dooh rat'yyd mehüin bã ta wób. ³² Rahapëe né paawã dajëb hã P'op Hagã Do ky n'aa ety ta ti hedoo do nesaa do moo b'ook doo, dooh reréd bã ta tii. Tii d' had'yyt nado rabad'oo. Taw'ãäts

hê na-ãäj hê sa hã, ta wób, sa nemuun baad nadoo do ramoo boo bã.

2

Sahõnh hê badäk hahÿÿ bã habong do P'op Hagã Do ky n'aa ety do ky n'aa hahÿÿh

¹ Bëeh, Judah buuj wób, ta wób nesaa do moo heb'oooh do bê ky n'aa ety. Ti hadoo né hê, dooh da bê kyy pé P'op Hagã Do matym gó ji taky n'aa ety noo gó. Ta wób bê ky n'aa ety bã, bê daaj hê né hê bê ky n'aa ketyy, bê na-ãäj hê bê moo bok do hyb n'aa ta wób bê p'ãä ky n'aa ety doo. ² Èr hapãh, daap hê hyb n'aa nado P'op Hagã Do ky n'aa ety nesaa do moo b'ook doo. Tahapãh do hyb n'aa taky n'aa ety sahõnh hê. ³ Tii hyb n'aa, kabaj'aa nadoo do bêeh, nesaa do moo heb'oooh do ky n'aa ety doo, bê na-ãäj hê bê moo bok ta wób bê p'ãä ky n'aa ety doo. Ti hyb n'aa, dooh né da bê kedëeb bã bê P'op Hagã Do ky n'aa ety do mahãnh. ⁴ Bê makyy apãh tak'ëp P'op Hagã Do ky enyym do bê wê, ji tahyb n'aa b'aah doo? Dooh tagah'ood bã bê hã, bê wê tawén ky enyym, ta wê bê h'yy kawareem hyb n'aa paawã ta hã bê h'yy ka'eeh hyb n'aa kã? ⁵ Bê nabuj keh'üüm do hyb n'aa, bê h'yy kawanareem do hyb n'aa na-ãäj hê, bê an'oo bã tak'ëp bê P'op Hagã Do rejãä da takawajãan noo gó, sahõnh hê tanes'õos doo me P'op Hagã Do ky n'aa ety do kajaa bã kã. ⁶ Rabad'oo do pénh da P'op Hagã Do anoo da ta sãm sahõnh hê sa hã. ⁷ Ti anãng tak'ëp baad hadoo do P'op Hagã Do hã hana do gada doo, ta wê rakaweh'ëeh gad'aa doo, h'yyb nadajëp do ragadoo rakarën doo. Ta tii hã rah'yy kajäk do hyb n'aa, h'yy kanerët doo me baad hadoo do ramoo boo had'yyt hê. Ta ti hedoo do sa hã P'op Hagã Do anoo da edëb had'yyt do ta pa. ⁸ Ti anãng ta wób. Sa hã hê ub rahyb n'aa newëe tii. Baad hadoo do P'op Hagã Do her'oot do raty n'aa ges'yyk. Nesaa do jawén rababok. Ta ti hedoo doo, ta kawaj'ãan gó tak'ëp P'op Hagã Do rejãä da. ⁹ Tak'ëp rabahoop da sahõnh hê nesaa do moo heb'oooh doo, Judah buuj pooj jé,* Judah buuj nadoo do na-ãäj hê. Tak'ëp baad nadoo do adãng da sahõnh hê sa hã. ¹⁰ Sahõnh hê baad hadoo do moo bok do hã, tak'ëp baad hadoo do P'op Hagã Do anoo da. Rakawehëe däk da P'op Hagã Do matym gó. H'yyb nãm do P'op Hagã Do anoo da sa hã. Pooj jé, Judah buuj baad hadoo do moo wät do hã tabad'oo da tii, tii bã Judah buuj nadoo do hã na-ãäj hê. ¹¹ Dooh P'op Hagã Do asëew bã ji mahang. Judah buuj ji do bã, Judah buuj ji nado bã, sét né hê ji ta hã.†

* **2:9** Pooj jé Judah buuj du d'oo da rahoop doo. P'op Hagã Do ky n'aa jaw'yyk do rahapãh do hyb n'aa né paawã, dooh raky dahé bã. † **2:11** Baad hadoo do moo b'ook doo, baad hadoo do ragadoo né da ta hanaa. Nesaa do moo b'ook doo, nesaa do ragadoo né da ta hanaa.

12 P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yik do Mosees hä kan'oo däk do nahapäh do nesaa do moo b'ook doo, dawëe da rababoo had'yyt hë P'op Hagä Do mahänh, ta ky n'aa jaw'yik do dooh né paawä rahapëe bä. Hÿÿ kä, P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yik do hapäh do nesaa do moo b'ook doo, P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yik do ky n'aa etyy da sa hä. 13 Tii d' tawén hadoo, P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yik do maa new'ëp do nado baad hado däk do P'op Hagä Do matym gó. P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yik do ky dah'eeh do tii, baad hedo padëek do ta matym gó. 14 Ta see pé noo gó Judah buuj nadoo doo, P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yik do nahapäh doo, ramoo bok ta ky n'aa jaw'yik do mejüü doo, dooh paawä rahapëe bä ta ky n'aa jaw'yik doo. Tii da ta see pé noo gó rawén d'oo, sa h'yyb sa hä mejüü do hyb n'aa. 15 P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yik do mejüü do ramoo bong bä, rametëeh tii hä, ti anäng né hë P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yik do sa h'yyb gó. Sa h'yyb ky n'aa tapaa sa hä hë, baad nadoo do ramoo boo bä. Sa h'yyb gó rahyb n'aa newëe do metëeh da sa hä, baad tado bä, baad tanado bä rabad'oo do paah. 16 Ta tii d' tabawät sahönh hë ji h'yyb gó ji jejen do paa Kristo Jesus metyy noo gó, P'op Hagä Do ky gabuuj gó. Tii da né da tabahadoo, ta ky n'aa hanäm do ý maher'ood hóm do hä metëeh.

Mosees ky n'aa jaw'yik do Judah buuj raky nadaheeh do ky n'aa hahÿÿh

17 Bë m' Judah buuj, bë wób sa nooh. Mosees ky n'aa jaw'yik do hä bë daap yyp. P'op Hagä Do bë hapäh do hyb n'aa bë h'yy kasab'ee. 18 Mosees ky n'aa jaw'yik do bë ma kametëek do hyb n'aa, P'op Hagä Do karën do bë bahapäh, tak'ëp baad hadoo do bë bahapäh na-ääj hë. 19 Ty temah do sa h'yyb mahüüm n'aa hadoo bëeh, bë hä péh.† Badagyp doo gó habok do sa bag hadoo bëeh, bë hä péh. 20 P'op Hagä Do nahapäh do hä bë metëeh baad hadoo doo. Mosees ky n'aa jaw'yik do bë hapäh do hyb n'aa, sahönh hë bë bahapäh, sahönh hë baad hadoo do bë bahapäh na-ääj hë. Ti hyb n'aa, nahapäh doo, karapee hadoo do sa ma matëg hadoo bëeh. 21 Ti hyb n'aa kä, héd n'aa bë hä hë bë ma manetëek, ta wób ma metëek do bëeh? Héd n'aa bë bets'ëek, ti bë baher'oot ta wób nets'ëek? 22 Héd n'aa bë ýym nadoo do sii bë beÿÿh, sa ýym nadoo do sii ranaÿÿh ta wób bë maher'ood bä? Héd n'aa sa kabarii tób n'aa yt hä hanäng do bë bets'ëek, tak'ëp kabarii ganen'aak do bëeh? 23 P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yik do Mosees hä kan'oo däk do hä bë h'yy kasab'ee, ti

hadoo né hë, dooh bë wehëe bä P'op Hagä Doo, bë ky nadaheeh do hyb n'aa ta ky n'aa jaw'yik doo. 24 Ta tii d' bë bad'oo do hyb n'aa, bë hä kametä däk hahÿ P'op Hagä Do kyy kerih doo gó kerii däk doo: “Bë hyb n'aa Judah buuj nadoo do raky n'aa rejää P'op Hagä Doo.”§

25 P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yik do Mosees hä kan'oo däk do bë ky dahé bä, tii bä taw'ääts hë né hë ji masuuj noo byyh ji gahök doo, P'op Hagä Do karapee ji bahadoo do heen n'aa. Hÿÿ kä, P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yik do ji ky nadahé bä, ji masuuj noo byyh kahög hóm né paawä, dooh ji P'op Hagä Do gado bä. Masuuj noo byyh kanehök do hado däk ji tii bä, Judah buuj né paawä ji. 26 Hÿÿ kä, ta wób, Judah buuj nadoo doo, masuuj noo byyh kanehök doo, ramoo boo bä P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yik do mejüü doo, tii bä sa masuuj noo byyh kehök do hadoo rabahado padëek tii, P'op Hagä Do hä. P'op Hagä Do gadoo né da tii. 27 Jé P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yik do ky daheeh doo, ta masuuj noo byyh kanahög né paawä, bë da taky n'aa etyy P'op Hagä Do matym gó. Bë tawén ky n'aa etyy da, bë ky nadaheeh do hyb n'aa P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yik doo, bë hapëe né paawä ti ta ky n'aa jaw'yik doo, anyn né paawä bë hä na-ääj hë ji masuuj noo byyh kahök do heen n'aa. 28 Ta ti ý wén her'oot, dooh Judah buuj heh'äat ji do bä P'op Hagä Do matym gó, jáam hë j'ooj madäk doo me Judah buuj rabahed'oo doo da ji bad'oo do hyb n'aa. Ti hadoo P'op Hagä Do karapee ji hado däk do heen n'aa heh'äat do hä: Dooh j'ooj madäk doo me ji masuuj noo byyh kahök do tado bä tii. 29 Jé ta h'yyb gó naa P'op Hagä Do karën do moo wät doo, ti né hë Judah buuj heh'äat doo. P'op Hagä Do Sahee baad hadoo do hä ji tah'yyb wareem däk doo, ti né hë P'op Hagä Do karapee ji hado däk do heen n'aa heh'äat doo. Jáam hë j'ooj madäk doo me tamejüü doo da ji masuuj noo byyh ji gahök doo, dooh ta karapee ji hado däk do heen n'aa heh'äat do tado bä. Ta wób raganado bä né paawä ta ti hedoo doo, P'op Hagä Do gadoo né da jé ta h'yyb gó naa P'op Hagä Do karën do moo wät doo.

3

Dooh P'op Hagä Do ky kahÿÿd bä taky däng do hä ky n'aa hahÿÿh

1 Nyy d' ý hanäng pé ta tii hä?* Daap hë g'eeh Judah buuj P'op Hagä Do asëew hóm ta wób sa mahang? Daap hë g'eeh ji masuuj noo byyh ji kahök do heen n'aa, Judah buuj

† 2:19 Judah buuj nadoo do ramaneëehn “ty temah doo”. P'op Hagä Do karën paa Judah buuj rah'yyb mahüüm Judah buuj nadoo doo, ta ky n'aa rahapäh do hyb n'aa. Ti hyb n'aa, ty temah do sa h'yyb mahüüm n'aa bëeh, Paw-Ro wén näng.

§ 2:24 Isajas 52.5, Esekijew 36.22 * 3:1 Tëg eh do 2, tég nad'ëed is do 25-29 hä terii wät do ky n'aa Paw-Ro ah'üüm ná babä.

hã tan'oo däk doo? ² Doooh. Doooh tii d' tado bã ý hanäng péh. Hajông baad hadoo do ti anäng né hẽ ãã Judah buuj wẽ, ta wób wẽ nanäng doo. Ta ti hajông baad hadoo do mahang hahỹ ti ta bahãnh baad hadoo doo: Judah buuj hã takan'oo däk P'op Hagã Do kyyh.

³ Hỹ kã, Judah buuj wób raky nadaheeh do hyb n'aa P'op Hagã Do kyyh, dooh wäd g'eeh hỹ kã P'op Hagã Do moo wäd wäd bã sa hã taky däng doo? P'op Hagã Do ky kah'ỹt g'eeh hỹ kã sa hã taky däng doo? ⁴ Doooh. Doooh P'op Hagã Do ky kahỹd bã taky däng doo. Baad hadoo do taheer'ood had'yyt hẽ. Sahõnh hẽ badãk hahỹ bã habong do ti daap men'yuh doo. Tii da né hẽ takerii däk P'op Hagã Do kyy kerih doo gó, Dawi makũ kyyh P'op Hagã Do hã. Hahỹ da ta kyyh:

“Maher'oot bã, baad ub né a kyyh ji bahapãh da.

Õm da j'aa ketsẽ õm raky n'aa tapaa bã”† — näng Dawi kyyh.

⁵ Hỹ kã, baad nadoo do ẽr moo bok do hã wyt ta maab däg, dooh tii da P'op Hagã Do bad'oo. Baad had'op sahõnh hẽ P'op Hagã Do bad'oo doo, ji nahadoo do hyb n'aa. Tii d' tahadoo do hyb n'aa, nyy da ji kyyh tii bã nesaa do hã ji taky n'aa ety bã? “Taw'ããts hẽ nadoo do P'op Hagã Do bad'oo, ãã tare-jãã do hyb n'aa”, näng g'eeh ji? (Badãk hahỹ bã habok do hyb n'aa newëe doo da, reaanh doo da, ý her'oot ti ý erih do hã.)

⁶ Doooh. Baad had'yyt hẽ P'op Hagã Doo. Tii d' tanado bã paawã, dooh P'op Hagã Do haja bã paawã badãk hahỹ hã habong do taky n'aa ety bã. ⁷ Hỹ kã, hahỹ da apãh da ý her'ood wät do maa newëe do see ý taky gadoo: “Ji nawäd bã baad hadoo do ky n'aa metëeh doo da, ta bahãnh baad had'op P'op Hagã Do ji bahapãh tii hã. P'op Hagã Do kawehëe däg kãn baad nadoo do ji moo wät do hyb n'aa. Ti hyb n'aa hẽd n'aa ji P'op Hagã Do ky n'aa etyy nesaa do ji moo wät do hyb n'aa”, näng mã ta kyyh. ⁸ “Taw'ããts hẽ nesaa do ẽr moo bok. Baad hadoo do du n'aa tii”, nãk mã ta wób. “Baad had'op P'op Hagã Doo, kametëeh tii hã”, nãk mãh. Tii d' mã ý ma mehetëh doo, sa nooh. Daap ramenyyh kẽh ý n'aa hã, ý raky n'aa rejãã. P'op Hagã Do rejãã né da tii da hyb n'aa newëe doo, tii da her'oot doo!

Doooh baad hadoo pé P'op Hagã Do matym gó ky n'aa hahỹh

† **3:4** Saaw-Mo 51.4 ‡ **3:12** Saaw-Mo 14.1-3, 53.1-3, Ekeresijas 7.20 § **3:13** Saaw-Mo 5.9 ** **3:13** Saaw-Mo 140.3 †† **3:14** Saaw-Mo 10.7 ††† **3:17** Isajas 59.8 §§ **3:18** Saaw-Mo 36.1 *** **3:19** Tëg nad'ëed is do 10 hanaa kerii däk doo, Judah ky n'aa na-ããj hẽ. Ti na-ããj hẽ baad nadoo do ramoo bong do ti. ††† **3:20** Saaw-Mo 143, Garata 2.16

⁹ Hỹ kã, ta wób sa bahãnh g'eeh ããh, Judah buuj, P'op Hagã Do matym gó? Doooh, tabad'op hẽ. Nesaa do mejũũ sahõnh hẽ ji hã, Judah buuj, Judah buuj nadoo do na-ããj hẽ. Ý metã däg kãn ta tii. ¹⁰ Tii da né hẽ takerii däk P'op Hagã Do kyy kerih do hã:

“Doooh baad hawät pé P'op Hagã Do karën doo da!

¹¹ Doooh baad hadoo do hã h'yy kadaw'uuh péh.

Doooh P'op Hagã Do hã hyb n'aa newëe péh.

¹² Sahõnh hẽ dooh rahyb n'aa newëe wäd P'op Hagã Doo.

Dawë hã rababoo hõm ta mahãnh.

Nes'aa padäg sahõnh hẽ.

Doooh baad hadoo do moo wät péh!

Doooh sét had'os pé baad hadoo do moo wät péh.”†

¹³ “Kamag hood noo gasëets däk do hadoo sa r'ood. Dajëh ta hanaa.

Ramer'oot doo me rawedii ta wób.”§

“Aw'yy p'yym mahỹj hadoo sa kyyh.”**

¹⁴ “Sa noo me raky n'aa was'ee had'yyt hẽ, h'yy gaëej gó rabaheer'oot.”††

¹⁵ “Nayyw hẽ radej'ëep ta wób.

¹⁶ Rahahõm hẽnh ragawats'iik sahõnh hẽ,

nesaa do ta wób rahoop ran'oo bã.

¹⁷ Doooh h'yyb nyyw gó ta wób wẽ raboo bã.”††

¹⁸ “Doooh P'op Hagã Do rawehëe bã,

doooh P'op Hagã Do rajeyỹm bã sa h'yyb gó.”§§

Tii d' P'op Hagã Do kyyh.

¹⁹ Hỹ kã, ẽr hapãh hahỹh: Sahõnh hẽ né hẽ P'op Hagã Do ky n'aa jaw'yyk do her'oot doo, ta kyyh her'oot doo, ta ky n'aa jaw'yyk do gadoo däk do sa hã né hẽ ti tabaheer'oot, Judah buuj hã ti tabaheer'oot. *** Tii d' tawén hadoo, bag hẽnh sahõnh hẽ rababë däk hyb n'aa da P'op Hagã Do matym gó. Doooh da sa kyy péh. Sahõnh hẽ badãk hahỹ hã habong do P'op Hagã Do ky n'aa etyy da. ²⁰ Ti hyb n'aa, P'op Hagã Do ky n'aa jaw'yyk do mejũũ do ji moo wät do hã, dooh da baad hadoo pé P'op Hagã Do matym gó. Tii d' tawén hadoo, P'op Hagã Do ky n'aa jaw'yyk do Mosees hã kan'oo däk do hã ji h'yy kadaw'uuh nesaa do ji h'yyb gó hanäng do hã.†††

Ji h'yy ka'eeh do hyb n'aa baad ji hado däk P'op Hagã Do matym gó ky n'aa hahỹh

²¹ Hỹ kã P'op Hagã Do metã däk nyy da ji hajaa baad ji bahado däk ta matym gó.

Mosees ky n'aa jaw'yyk do mejũũ do ji ky daheeh do hyb n'aa nado tii. Ti hadoo né

hē, Mosees ky n'aa jaw'yyk doo, P'op Hagä Do ky n'aa rod p'ooj ub habong do na-ääj hē, rahe'oot paa ta ti ky n'aa hä. ²² P'op Hagä Do anoo baad ji bahado däk ta matym gó, Jesus Kristo hä ji h'yy ka'eeh do hyb n'aa kä. Sahõnh hē né hē ta hä ky dah'eeh doo, baad rabahadoo da ta matym gó.††† Dooh P'op Hagä Do asēew bā ji mahang Judah buuj ji do bā, Judah buuj ji nado bā. ²³ Sahõnh hē né hē ramoo boo dāk nesaa doo. Dawēē sahõnh hē rababoo dāk tak'ēp baad hadoo do mahānh, sa hä P'op Hagä Do anoo do paawā.†††† ²⁴ Ti hado né paawā, bag hēnh P'op Hagä Do banoo baad sahõnh hē rabahado padēek hÿy kã ta matym gó, tak'ēp ji wē taky enyym do hyb n'aa, Kristo Jesus ēr hyb n'aa dajēp do hyb n'aa ēr tedēeb wāt do hyb n'aa nesaa do mahānh. ²⁵ Ta T'aah P'op Hagä Do an'oo wāt, ēr wē P'op Hagä Do kawajāan do ēr hyb n'aa tabahoop hyb n'aa, ēr hyb n'aa tadajēp hyb n'aa kä. Baad ēr bahado dāk hÿy kã P'op Hagä Do matym gó, ēr hyb n'aa Jesus dajēp ēr ky dahé bā. Tii da P'op Hagä Do wén d'oo, baad had'op sahõnh hē tamoo wāt doo, tametēeh hyb n'aa. P'op Hagä Do sa hä tahyb n'aa b'aah do hyb n'aa, Kristo kajaa do pooj jé dooh tabaaj bā nesaa do ramoo bok do majab. ²⁶ Ta T'aah P'op Hagä Do wén n'oo dāk, baad had'op sahõnh hē tamoo wāt doo, tametēeh hyb n'aa hÿy kã. Baad ub né hē P'op Hagä Doo. Ti hadoo, baad rabahado padēek na-ääj hē ta matym gó tan'oo bā, Jesus hä h'yy ka'eeh doo.

²⁷ Ti hyb n'aa, dooh hajaa pé ta hä hē tah'yy kasabé bā. Ji hä hē ji wén nahajaa ji h'yy kasab'ee doo, dooh Mosees ky n'aa jaw'yyk do ji ky daheeh do hyb n'aa tadoo do hyb n'aa baad ji bahado dāk do P'op Hagä Do matym gó. Kristo bad'oo do hä ji h'yy ka'eeh do hyb n'aa baad ji wén hado dāk ta matym gó. Ti hyb n'aa dooh ji haja bā ji hä hē ji h'yy kasabé bā. ²⁸ Yÿ. Ji h'yy ka'eeh do hyb n'aa baad ji bahado dāk P'op Hagä Do matym gó, dooh Mosees ky n'aa jaw'yyk do ji ky daheeh do hyb n'aa tado bā. ²⁹ Judah buuj had'yyt nado P'op Hagä Do bag'ääs. Sahõnh hē ta wób na-ääj hē né hē tabag'ääs. ³⁰ Sét ub P'op Hagä Doo. Baad rabahado padēek tan'oo bā ta matym gó Judah buuj ta hä h'yy ka'eeh doo, Judah buuj nadoo do ta hä h'yy ka'eeh do na-ääj hē. ³¹ Tii d' tahadoo do hyb n'aa, dooh apāh ji karēn wāt ta ky n'aa jaw'yyk do Mosees hä kan'oo dāk do paa y hanāng pé g'eeh? Dooh. Ti bahānh ēr ky daheeh hÿy kã ta ky n'aa jaw'yyk doo.*

††† **3:22** Tahajaa na-ääj hē ji erii bā hahÿy da: “P'op Hagä Do anoo baad ji bahado dāk ta matym gó, baad had'yyt hē Jesus Kristo bad'oo do hyb n'aa. Sahõnh hē né hē ta hä ky dah'eeh doo, baad rabahadoo da ta matym gó.” **†††† 3:23** Tak'ēp hanām do P'op Hagä Do h'yyb dāng Adāw hä tabanoo hyb n'aa, ta panaa hä na-ääj hē. Ta jawén, Adāw ky nadaheeh do hyb n'aa, dooh ta ti tagado wād bā. * **3:31** Jesus hä ji h'yy ka'eeh do hyb n'aa ji hajaa hÿy kã baad ji ky dahé bā ta ky n'aa jaw'yyk doo. * **4:3** Genesis 15.6 † **4:8** Saaw-Mo 32.1-2

4

Abaraām h'yy ka'eeh do ky n'aa hahÿy h

¹ Taw'ääts hē ēr hyb n'aa newē nyy da Abaraām, āā Isaraēw buuj wahē makūūh, baad hado dāk paa P'op Hagä Do matym gó. ² Baad Abaraām hado dāg bā paawā P'op Hagä Do matym gó, P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do mejūū do tamoo wāt do hyb n'aa paawā, tii d' tado bā paawā, tahajaa paawā ta hä hē tah'yy kasabé bā. Ta hä hē tah'yy kasabé bā paawā, dooh P'op Hagä Do matym gó tado bā paawā tii. ³ Hahÿy da né hē P'op Hagä Do kyy kerih do hä takerii dāk Abaraām ky n'aa: “Abaraām ky dahé kån Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Doo. Taky daheeh do hyb n'aa né kã m', baad tawén hado dāk P'op Hagä Do matym gó”,* nāng kerih doo.

⁴ Hÿy kã, ji moo wāt do ky n'aa gó bē y maher'oot: Ji moo wād wāt do hyb n'aa ji gado bā ji moo wāt do sām, tii bā ta sām ji gadoo doo, dooh daap hē ji gadoo do tado bā tii. Dooh bag hēnh ji gadoo do tado tii. Ji moo wāt do sām né hē tii. Ti hadoo baad ji hado dāk do hä P'op Hagä Do matym gó. Baad ji bahado dāg bā paawā baad hadoo do ji moo wāt do hyb n'aa, tii bā dooh bag hēnh tado wād bā paawā tii. ⁵ P'op Hagä Do né hē ti hanoo, baad rabahado padēek baad nadoo do paah. Ta hä h'yy ka'eeh doo, tah'yy ka'eeh do hyb n'aa né hē baad tabahado dāk ti P'op Hagä Do matym gó, ta ky n'aa jaw'yyk do mejūū do tamoo wāt do hyb n'aa nado. ⁶ Tii d' né hē Dawi makū baher'oot paah. Ky n'aa kedēng mäh, baad hadoo do ramoo bok do hyb n'aa nado baad hado dāk do P'op Hagä Do matym gó. Hahÿy da m' Dawi kyyh Saaw-Mo hä kerih doo:

⁷ “Ky n'aa kedēng tii, sa hä P'op Hagä Do hyb n'aa mabaan do ta ky n'aa jaw'yyk do raky nadaheeh do paah, baad nadoo do ramoo bok do paa P'op Hagä Do awug hóm doo.

⁸ Ky n'aa kedēng tii, baad nadoo do ramoo bok do paa Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do netsén doo”, nāng Dawi kyyh.†

⁹ Yÿ eanhh hÿy kã, jāām hē sa masuuj noo byyh kehök do ti ky n'aa kedēng g'eeh? Dooh. Judah buuj nadoo doo, sa masuuj noo byyh kanehök doo, ti na-ääj hē raky n'aa kedēng. Abaraām h'yy ka'eeh do hyb n'aa né hē baad tawén hado dāk P'op Hagä Do hä, ēr ky hadoo paah. ¹⁰ Bē hyb n'aa newē, ny noo gó baad Abaraām hado dāk P'op

Hagä Do matym gó? Ta masuuj noo byyh gahök jawén paa bá, ta masuuj noo byyh tagahök do pooj jé? Ti pooj jé né hē, dooh ta jawén tado bá. ¹¹ Ta jawén tii, Abaraām hā takan'oo dāk sa masuuj noo byyh kahök do heen n'aa. Ta masuuj noo byyh kanahök nā bá, P'op Hagä Do hā tah'yy ka'eeh do hyb n'aa baad tabahado dāk do metēē n'aa tii. Ti hyb n'aa, sahōnh hē sa masuuj noo byyh kanehōg né paawā, P'op Hagä Do hā rah'yy ka'eeh do hyb n'aa baad rabahado padēēk do P'op Hagä Do matym gó, sa wahē makū hado dāk Abaraām. ¹² Sahōnh hē sa masuuj noo byyh kehök doo, Abaraām masuuj noo byyh kanahök nā bá h'yy ka'eeh doo da h'yy ka'eeh doo, ti na-āāj hē Abaraām panaa.

¹³ Dooh Mosees ky n'aa jaw'yyk do raky daheeh do hyb n'aa tado bá, Abaraām hā, Abaraām panaa hā na-āāj hē, P'op Hagä Do ky n'aa enooh sahōnh hē badāk hahŷ ta danāh rabahadoo hyb n'aa. Dooh. Ta ti P'op Hagä Do wén ky n'aa enooh sa hā, ta hā rah'yy ka'eeh do hyb n'aa baad rabahado padēēk P'op Hagä Do matym gó hyb n'aa tii. ¹⁴ Mosees ky n'aa jaw'yyk do hā daab 'yyp do rado bá paawā ti Abaraām hā taky n'aa eno dāk do gadoo doo, tii bá daap hē paawā ji h'yy ka'eeh doo, daap hē na-āāj hē paawā tii bá P'op Hagä Do ky n'aa enooh do paah. ¹⁵ Dooh Mosees ky n'aa jaw'yyk do ji ky daheeh do hyb n'aa P'op Hagä Do ky n'aa enooh do ji gadoo ŷ wén nāng, nesaa do hā Mosees ky n'aa jaw'yyk do ji taky n'aa etyy do hyb n'aa. Ji tawén ky n'aa etyy, baad ji nahajaa do hyb n'aa ji ky dahé bá. Tanyy bá ky n'aa jaw'yyk doo, ji ky nadahé had'yyt hē né hē ta mahang. ¹⁶ Ti hyb n'aa kā, ji h'yy ka'eeh do hyb n'aa né hē P'op Hagä Do ky n'aa enooh do ji gadoo. Jāām hē tak'ēp ji wē P'op Hagä Do ky enyym do hyb n'aa tii. Tii d' tawén hadoo, sahōnh hē Abaraām panaa ragadoo hyb n'aa Abaraām hā P'op Hagä Do ky n'aa eno dāk do paah. Tii bá Mosees ky n'aa jaw'yyk do hapäh do Jesus hā h'yy ka'eeh do ragadoo tii. Ta wób, Judah buuj nadoo doo, Abaraām h'yy ka'eeh doo da h'yy ka'eeh doo, ti na-āāj hē ragadoo. Sahōnh hē P'op Hagä Do hā h'yy ka'eeh do sa wahē makū ti Abaraām.

¹⁷ Tii da né hē takerii dāk P'op Hagä Do kyyh Abaraām hā: “Hajōng hāj n'aa buuj sa yb da ōm ŷ an'oo bá”,^S nāng mäh. Ēr yb né hē ti Abaraām, P'op Hagä Do Abaraām h'yy kaha'eeh do matym gó. Ti né hē P'op Hagä Doo, dejēp do hed'ēēp doo. Ti né hē ky n'aa enooh badoh nā doo. ¹⁸ Tabēēj dāg né paawā ta baab n'aa rabetaah do pan'aa, Abaraām ky daheeh hyb n'aa tagadaa had'yyt hē ta hā P'op Hagä

Do ky n'aa enooh doo. Ti hyb n'aa hajōng hāj n'aa buuj sa yb tabahado dāk, ta hā P'op Hagä Do her'oot doo da né paah: “Metsén sagōōh, mahaja bá. Ti hawób da a panaa”,^{**} nāng paa P'op Hagä Do ta hā. ¹⁹ Abaraām hā péh, dajēp do hadoo ta hub, tahyb n'aa newé bá. P'eets dāg 100 ta baab dāg ti noo gó. Sarah wog dajēp hadoo na-āāj hē, Abaraām hā. Ti hadoo né hē, baad ub Abaraām h'yy ka'eeh P'op Hagä Do hā. ²⁰ Dooh taky séew bá ta hā P'op Hagä Do ky n'aa enooh doo. Tak'ēp P'op Hagä Do hā tah'yy kae dāk. Ta hā tah'yy ka'eeh doo me tawehēē dāk P'op Hagä Doo. ²¹ P'op Hagä Do hajaa né hē tamoo wād bá taky dāng doo, baad Abaraām bahapēē dāg kán ta h'yyb gó. ²² Ti hyb n'aa né hē baad tawén hado dāk P'op Hagä Do matym gó P'op Hagä Do an'oo bá, takerii dāk do né hē. ²³ Abaraām hyb n'aa had'yyt nado takerii dāk ta tii. ²⁴ Takerii dāk ěr hyb n'aa na-āāj hē, ěēr, baad ta matym gó hado dāk doo, P'op Hagä Do mo haj'aa. Takerii dāk ěr hyb n'aa, Jesus ěr wahē n'aa dejēp do mahang taganā wāt hanoo do hā h'yy ka'eeh doo. ²⁵ Jesus né ti nesaa do ěr h'yyb tym gó hanāng do hyb n'aa dajēb hā kan'oo dāk do paah. Jesus né ti dejēp do mahang ganā wāt do P'op Hagä Do an'oo bá, baad ěr bahado dāk hyb n'aa kā P'op Hagä Do matym gó.

5

P'op Hagä Do najiis ěr bahado dāk do ky n'aa hahŷh

¹ Ti hyb n'aa kā, baad ěr bahado dāk do hyb n'aa kā P'op Hagä Do matym gó ta hā ěr h'yy ka'eeh do hyb n'aa, P'op Hagä Do najiis ěr bahado dāk hŷh kā. Dooh ta majiī ěr hado boo bá. Ēr Wahē N'aa Jesus Kristo hyb n'aa tii. ² Ēr h'yy ka'eeh do hyb n'aa Kristo an'oo dāk, papuuj gó, h'yyb nyyw gó ěr babok hyb n'aa kā, P'op Hagä Do ěr wē ky enyym do matym gó. Tseebe gó baad ěr gada P'op Hagä Do kabaj'aa do ěr gadoo ta sii. ³ Ti hyb n'aa had'yyt nado ěr tsebē. Baad nadoo do ěr ahob bá, ěr tsebē na-āāj hē. Ēr hapäh, baad nadoo do ji ahoop doo, nyyw hē ji h'yy ganajēē hōm tan'oo bá. ⁴ Nyyw hē ji h'yy ganajēē hōm doo, baad P'op Hagä Do hā ji bawād dāg had'yyt hē tan'oo bá. Baad ji bawād dāk do hyb n'aa, baad ji gadaa kán baad hadoo do ji gadoo do ta jawén. ⁵ Ta jawén ěr gadoo do baad ěr gada do hyb n'aa, dooh da ěr h'yy ketón bá ěr gadoo do hā, baad ěr h'yyb tym gó P'op Hagä Do kamahān do bawād dāk do hyb n'aa. Ta Sahee ěr h'yyb tym gó tabawād dāk P'op Hagä Do an'oo bá do hyb n'aa tii. ⁶ Bē hegāā, P'op Hagä Do h'yyb dāng do noo gó, ěr nahaja bá ěr daaj

hê er kedëeb bâ, Kristo dajêp nesaa do moo heb'oooh do sa hyb n'aa. ⁷ Doooh nayyw hê ji aw'yyt pé baad hawät do see hyb n'aa dajêp péh. Ti hado né paawä ji aw'yyt apäh ky ennym do see hyb n'aa dajêp péh. ⁸ Tii d' nado P'op Hagä Do hä! Hahÿy da P'op Hagä Do metëeh er takamahän doo: Kristo dajêp er hyb n'aa, nesaa do er bahadoo nä noo gö. ⁹ Hÿy kä, baad er bahado däk do hyb n'aa P'op Hagä Do matym gö, Kristo er hyb n'aa tadajêp do hyb n'aa, baad né hê er da ted'ëep nesaa do hä ji taky n'aa etyy do mahänh. ¹⁰ P'op Hagä Do maji er bahadoo nä noo gö, ta najiis er bahado däg kän tan'oo bâ, er hyb n'aa ta T'aah dajêp do hyb n'aa. Ti bahänh hÿy kä er da ted'ëep banesaa hënh er ahöm mahänh, ta najiis er bahado däk do hyb n'aa kä. Tii d' tawén hadoo, taganä wät do jawén paa bâ, p'aa hënh Kristo bawäd däk do hyb n'aa. ¹¹ P'op Hagä Do ää j'aa etsë, Jesus Kristo er Wahë N'aa hyb n'aa. Jesus Kristo hyb n'aa né hê P'op Hagä Do najiis er bahado däk. Ta hyb n'aa, dooh P'op Hagä Do maji er do boo bâ.

Adäw ky n'aa Kristo ky n'aa daheeh hahÿy

¹² Sét hê aj'yy nesaa do du n'aa badäk hahÿy bâ.* Nesaa do hyb n'aa kä, dajêb do däk. Tii bâ sahönh hê badäk hahÿy bâ haj'eenh do sa wê dajêb banyy däg kän, nesaa do sahönh hê ramoo boo däk do hyb n'aa. ¹³ Ta ky n'aa jaw'yyk do Mosees hä P'op Hagä Do an'oo däk do pooj jé tanyy däg né hê nesaa do badäk hahÿy bâ. Nesaa do badäk hahÿy hä habong do ramoo boo däg né hê. Ti hadoo né hê, ta ky n'aa jaw'yyk takanan'oo nä bâ do hyb n'aa sa hä, dooh P'op Hagä Do etsén nä bâ sa hä nesaa doo. ¹⁴ Doooh né paawä taketsén bâ nesaa do ti noo gö, radejêp né hê. Adäw bâ naa, Mosees bawät bâ kä, sahönh hê radejêp. Doooh né paawä sa wóp P'op Hagä Do mejüü do raky nadahé bâ Adäw bad'oo do paa da, radejêp né hê. Kristo, ta jawén kajaa do häd hadoo ti Adäw, pawóp hadoo do radu n'aa do hyb n'aa ji wê ratab'ëes doo. ¹⁵ Tii d' tahado né paawä, baad hadoo doo, bag hënh er gadoo do Kristo do n'aa doo, dooh Adäw ky nadaheeh do hyb n'aa tadu n'aa do hadoo tahado bâ. Sét hê aj'yy ky nadaheeh do hyb n'aa hajök do hä dajêb banyy däg kän. Ti bahänh hÿy kä P'op Hagä Do ji wê taky ennym do tabës hajök do sa wê. Ji matym n'aa bag hënh ji hä kanoo do na-ääj hê tabës hajök do sa hä, sét hadoo doo, Jesus Kristo, ky ennym do hyb n'aa er wê. ¹⁶ Bag hënh P'op Hagä Do anoo do ji hä, dooh Adäw du n'aa do hadoo do tahado bâ. Sét hê nesaa do Adäw moo wät doo, nesaa do hä ji P'op Hagä

Do ky n'aa etyy tan'oo bâ. Tii d' nado bag hënh P'op Hagä Do ji hä tanoo do hä. Hajöo nuu me badäk hahÿy bâ habong do P'op Hagä Do raky nadaheeh do jawén paa bâ, taky ennym doo gö bag hënh ji hä P'op Hagä Do anoo ji matym n'aa, baad ji bahado däk P'op Hagä Do matym gö hanoo doo. ¹⁷ Sét hê hadoo do ky nadaheeh do hyb n'aa, dajêb j'aa ketsë paa ji hä. Hÿy kä sét hadoo do see hyb n'aa, Jesus Kristo hyb n'aa, baad er da j'aa ketsë nesaa do hä kä badäk hahÿy bâ er babok bâ. Er tii kä tak'ep ji wê P'op Hagä Do ky ennym do gadoo doo. Er tii kä baad hado däk do P'op Hagä Do matym gö kä.

¹⁸ Sét hê aj'yy ky nadaheeh do hyb n'aa, sahönh hê raky n'aa kety däk paa dajêb hä. Ti hadoo na-ääj hê sét hê, Kristo, baad hadoo do tamoo wät do hyb n'aa,† sahönh hê rahajaa baad rabahado padëek P'op Hagä Do matym gö, rabadëh had'yyt hê hyb n'aa kä P'op Hagä Do pa kä. ¹⁹ Sét hê ky nadaheeh do hyb n'aa, sahönh hê baad nadoo do moo heb'oooh do rabahado padëek. Ti hadoo na-ääj hê, sét hê ky daheeh do hyb n'aa, hajök baad rabahado padëek da P'op Hagä Do matym gö.

²⁰ Hÿy kä Mosees ky n'aa jaw'yyk do hä. Ta ti tawén kan'oo däk, ji bahapäh hyb n'aa nny da tak'ep baad nadoo tabahadoo nesaa do ji moo wät doo. Nesaa do kah'üüm noo gö, ti bahänh P'op Hagä Do ji wê taky ennym do kahüüm kän. ²¹ Nesaa do mejö had'yyt hê paa ji hä. Dajêb tamanaa ji wê. Hÿy kä, ti bahänh P'op Hagä Do ji wê taky ennym do wén kahüüm kän, taky ennym do j'aa ketsë hyb n'aa kä. P'op Hagä Do ji wê taky ennym do er tamejüü hÿy kä, baad er bahado däk hyb n'aa P'op Hagä Do matym gö. Er edëb had'yyt do tamanaa er wê, Jesus Kristo er Wahë N'aa hyb n'aa.

6

Nesaa do hä er dejêp Kristo sii ky n'aa hahÿy

¹ Nesaa do kah'üüm bâ kä, ti bahänh P'op Hagä Do ji wê taky ennym do kahüüm kän, nang ÿÿh. Taw'ääts hê g'eeh nesaa do er moo bok nä, er wê P'op Hagä Do ky ennym do kah'üüm hyb n'aa, ÿ hanäng pé g'eeh tii? ² Doooh. Doooh né taw'ääts hê tado bâ tii. Er dajêp paa nesaa do hä. Ti hyb n'aa, taw'ääts hê nado nesaa doo gö er aboo nä bâ. ³ Doooh g'eeh hê hapëë bâ sahönh hê Jesus häd gö er nu kemuun bong doo, séd er h'yyb hedo däk Kristo Jesus dajêp do hä? Er dajêp hadoo ta sii. ⁴ Ti hyb n'aa, er ranu gemuun bong doo me er kadakä jëng hadoo Kristo sii. Ta tii d' tawén d'oo, papuuj gö er babok hyb n'aa hÿy kä, dejêp do mahang ta Yb kabaj'aa

* 5:12 Adäw tii. † 5:18 Ji hyb n'aa tadajêp do tii, baad hadoo do tamoo wät doo.

doo me Kristo ganä wät do hadoo. ⁵ Tii da säd ér h'yyb hedo bä tadajëb hä, säd hä na-ääj né hé ér h'yyb hedoo da taganä wät do hä. ⁶ B'aa hä takepëem däk Kristo sii ér h'yyb säg Adäw hana doo, ér h'yyb säg hejój gawatsig hóm hyb n'aa, nesaa do ér hä tamanejō wät hyb n'aa kã sa kariw n'aa sa karom mejüü doo da. ⁷ Tii d' tawén hadoo, dooh nesaa do haja wäd do hyb n'aa dejëp do hä tamejō bä. ⁸ Hÿÿ kã, Kristo sii ér dejëp do hyb n'aa hadoo, ta sii ér babok na-ääj hé baad ér gada.* ⁹ Kristo ganä wät do hyb n'aa, dooh tadajëb wäd bä kã, ér bahapäh. Dooh dajëb haja wäd bä Kristo. ¹⁰ Sét nuu me paa Kristo dajëp, nesaa do ér moo bok do hejój tagawats'iiik hyb n'aa. Dooh hyb n'aa tadajëb wät péh. Taganä wäd kã. Tawäd had'yyt hÿÿ kã, P'op Hagä Do taweh'ëeh hyb n'aa kã. ¹¹ Ti hadoo né da bëeh. Taw'ääts hë hahÿÿ da bë hyb n'aa newë: “ÿ dajëb wät nesaa do ji moo hew'ëet do hä. Kristo Jesus hä ÿ h'yy kata däk do hyb n'aa, P'op Hagä Do ÿ weh'ëeh hyb n'aa ÿ bawäd had'yyt hÿÿ kã”, näk da bëeh, bë h'yyb gó.

¹² Ti hyb n'aa kã, bë an'oo manä nesaa do bë moo hew'ëet do paa badäk hahÿÿ bä bë hub n'aa tamejō bä. Bë ky dahé manä nesaa do bë hub karën doo. ¹³ Bë an'oo manä nesaa do hä bë moo hedoo doo, bë tsyym hedoo doo, bë hub hedoo do na-ääj hë. Bë an'oo manä baad nadoo do ta tii me bë moo bok. Bë genä bong hadoo dajëb moo gó naa. Ti hyb n'aa, taw'ääts hë bë daaj hë bë kan'oo däg P'op Hagä Do karën doo da bë babok hyb n'aa. Taw'ääts hë P'op Hagä Do hä bë an'oo bë moo hedoo doo, bë tsyym hedoo doo bë hub na-ääj hë, baad hadoo do ta tii me bë moo bok hyb n'aa kã. ¹⁴ Ta ti ÿ wén her'oot, dooh nesaa do ji h'yyb säg karën do bë hä tamejō wäd bä, dooh Mosees ky n'aa jaw'yyk do bë tah'yyb mahüüm wät do hyb n'aa. P'op Hagä Do ji wë taky enyym do ti bë tah'yyb mahüüm kãn hÿÿ kã. ¹⁵ Hÿÿ kã ënh, tahajaa g'eeh nesaa do ér moo boo nä bä p'aa hënh, dooh wäd Mosees ky n'aa jaw'yyk do ér tah'yyb mahüüm wäd do hyb n'aa, P'op Hagä Do ji wë taky enyym do ji tah'yyb mahüüm kãn do hyb n'aa? Dooh. Dooh taw'ääts hë tado bä tii. ¹⁶ Baad bë bahapäh ti hahÿÿh: Ta hä bë ky daheeh doo, ta ti bë kariw n'aa hadoo. Ta karom bëeh. Nesaa do ji h'yyb säg karën do karom bë do bä, bë da dajëp.† P'op Hagä Do karom bë do bä, P'op Hagä Do bë da tagadoo ta wë, baad däg bë ta matym gó tan'oo bä. ¹⁷ P'op Hagä Do ÿ j'aa etsë, pooj jé nesaa do ji h'yyb säg karën do karom bë bahado né paawä, bë h'yyb gó naa bë ky dahé däk hÿÿ kã bë ää

ma met'ëeg wät doo. ¹⁸ Baad bë baboo däk. Dooh nesaa do ji h'yyb säg karën do bë hä tamejō wäd bä. Baad hadoo do P'op Hagä Do karën do karom bë hÿÿ kã.

¹⁹ Sa kariw n'aa ky n'aa gó, sa karom ky n'aa gó, bë ÿ maher'oot, nayyw hë ganahoot do hyb n'aa bë hä, bë daaj hë bë h'yyb nahejooj nä do hyb n'aa. P'ooj ub, bë moo hedoo doo, bë tsyym hedoo doo, ta see hedoo do na-ääj hë bë anoo paah, nu meby n'aa nang doo, ky n'aa jaw'yyk do nanoo do bë moo bok hyb n'aa ta tii me. Nesaa do karom hadoo paa bëeh. Bë an'oo hÿÿ kã bë moo hedoo doo, bë tsyym hedoo doo, bë né hë, baad hadoo do P'op Hagä Do karën do bë moo bok hyb n'aa ta tii me, tsyt hë, nesaa do mahänh, P'op Hagä Do wë bë babok hyb n'aa kã. ²⁰ Pooj jé, nesaa do ji h'yyb säg karën do karom bë bahadoo noo gó, dooh baad hadoo do P'op Hagä Do karën do mejō bä bë hä. ²¹ H'ëed baad hadoo do bë gadoo ti noo gó ta ti hedoo do hanaa, ta hyb n'aa hÿÿ kã bë nu mebyng doo? Dooh baad hadoo do bë gado bä ta ti hedoo do hanaa. Ji dajëp, banesaa hënh ji ahóm ta ti an'oo bä! ²² Hÿÿ kã, dooh nesaa do bë hä tamejō wäd bä. Baad bë baboo däg kãn. P'op Hagä Do karom bë bahado däk. Tsyt hë, baad P'op Hagä Do wë bë baboo däk ta ti an'oo bä. Ti hyb n'aa hÿ pong jé P'op Hagä Do pa kã bë da aboo had'yyt hë. ²³ Banesaa hënh, dawëë P'op Hagä Do mahänh ji h'yyb tym bawäd had'yyt hë, baad nadoo do ji moo wät do säm. Tii d' nado ji matym n'aa P'op Hagä Do ji hä tanoo doo. Hÿ pong jé, ta pa had'yyt hë ji bawät P'op Hagä Do an'oo bä, ér wahë n'aa Kristo Jesus hä ér h'yy kata däk do hyb n'aa.

7

Dooh Mosees ky n'aa jaw'yyk do tado wäd bä ér hä mejüü do ky n'aa hahÿÿh

¹ Wakän haa hedoo doo, bëeh, Mosees ky n'aa jaw'yyk do hapäh do hä ÿ maher'oot. Ti hyb n'aa bë hapäh né hë hahÿÿh: Ta ky n'aa jaw'yyk do jããm hë ji hä tamejüü, ji edëp nä bä. ² ÿÿnh kat'ëë däk do ky n'aa gó bë ÿ maher'oot: Ta patug bawät nä bä, dooh ta ky n'aa jaw'yyk do an'oo bä ta see hä takat'ëë bä. Ta patug dajëp bä kã, tii bä dooh ta ky n'aa jaw'yyk do geãm wäd bä. ³ Ti hyb n'aa kã, aj'yy see hä takat'ëë bä paawä ta patug bawät nä bä, “Nesaa do moo hew'ëet doo, ta patug nadoo do sii haÿÿh doo”, ramaneëënh tii bä ta ti ÿÿnh. Tii d' nado ta patug dajëb bä. Ta patug dajëp jawén paa bä, dooh ta ky n'aa jaw'yyk do geãm wäd bä ta see tagat'ëë bä. Ta patug dajëp bä kã, dooh nesaa do moo

* 6:8 Papuuj hadoo do ji bawät do Kristo sii, badäk hahÿÿh bä tadu doo né paawä ta hä ér h'yy ka'eeh noo gó naa, ti awät nä ér gadoo do hÿ pong jé ér hub papuuj nadajëp doo. † 6:16 Nesaa do ji h'yyb säg karën do karom ji do bä, dooh P'op Hagä Do wë ji nu dëë bä, tahanäng pé ti bë da dajëp.

hew'ëet doo, ta patug nadoo do sii haÿÿh do tado wäd bä, ta see hä ÿÿnh kat'ëë bä.*

⁴ Ti hyb n'aa kä, wakän haa hedoo doo, bë na-ääj hë bë dajëp paa hadoo Mosees ky n'aa jaw'yyk do hä Kristo sii, P'op Hagä Do an'oo bä. Tii d' tawén hadoo, ta see hä bë h'yy kata däk hyb n'aa hÿÿ kä. Kristo, dejëp do mahang ganä wät do hä bë h'yy kata däk hyb n'aa, baad hadoo do P'op Hagä Do weh'ëeh do ër moo bok hyb n'aa kä. ⁵ Pooj jé, ër h'yyb säg karën doo da ër babok noo gó, nesaa do tak'ëp ër h'yyb karën doo, ta ky n'aa jaw'yyk do nanoo do hyb n'aa tak'ëp ji karën doo, awät né paa ër hä. Nesaa do dajëb hanoo do ër moo bok ti noo gó. ⁶ Hÿÿ kä, ër dajëb wät do hyb n'aa Mosees ky n'aa jaw'yyk do ër tamesoo do paa hä, dooh Mosees ky n'aa jaw'yyk do ër hä tamejô wäd bä. Papuuj gó P'op Hagä Do wë ër moo bok hÿÿ kä, ta Sahee ër tah'yyb mahüüm do hyb n'aa. Dooh pooj jé ji bahed'oo doo da, ky n'aa jaw'yyk do hä takerii däk doo da tado wäd bä, P'op Hagä Do wë ër moo bok doo.

⁷ Nyy d' ÿ hanäng pé tii? Nesaa g'eeh P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do Mosees hä kan'oo däk doo? Dooh. Dooh nesaa do tado bä. Mosees ky n'aa jaw'yyk do tanado hä paawä, dooh ji hapëë bä paawä ny hadoo do nesaa do P'op Hagä Do matym gó. Dooh paawä ji hapëë bä baad nado ji h'ëed nadoo do hä ji h'yyb däk doo, "Mah'yyb däg manä a da hadoo do ma hä"[†] ta ky n'aa jaw'yyk do naher'ood bä paawä. ⁸ Ti hadoo né hë, nesaa do tyw n'aa esóts kán, tii hä hajöng baad nadoo do ji h'yy karën do hedoo do hä ji h'yyb däg däk tan'oo bä, "Mah'yyb däg manä a h'ëed nadoo do hä", ta ky n'aa jaw'yyk do mejüü do hyb n'aa. Ky n'aa jaw'yyk do badoo bä nesaa do hä ji moo ge'ÿÿm doo, tii bä dooh nesaa do ji tah'yyb tatug bä. ⁹ Pooj jé, Mosees ky n'aa jaw'yyk do mejüü do hä ÿ h'yy ganahoot ná bá, dooh ÿ hyb n'aa p'eed bá ÿ bawät doo. Ta jawén, ta ky n'aa jaw'yyk do ÿ bahapäh bá kä, nesaa do banny däg kán hëp ÿ tym gó. ¹⁰ Tii bá ÿ dajëb wät hadoo, dawëë P'op Hagä Do mahänh ÿ bawäd kán, ÿ hanäng pé tii. P'op Hagä Do mejüü doo, ta hä ji edëb had'yyt hë paawä ji ky dahé bá, dajëb tamana kán wë ÿÿ, tii b' ÿ bahapëë däk. ¹¹ Hahÿÿ da tii: Nesaa do ji h'yyb gó hanäng do ÿ tawadii. ÿ hajaa, ÿ ed'oo, ÿ ky daheeh P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do Mosees hä kan'oo däk doo, P'op Hagä Do pa ÿ bawäd had'yyt hë hyb n'aa ta jawén. Tii bá, ÿ nahajaa do hyb n'aa tii, dajëb hä ÿ ky n'aa kety däg kán, dawëë P'op Hagä Do

mahänh ÿ ketyn hóm. Ti hyb n'aa, nesaa do ÿ tawadii ta tii hä, ÿ wén näng. ¹² Ti hyb n'aa kä, dooh nesaa do tado bä P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do Mosees hä kan'oo däk doo. Tsyt hë, nesaa do mahänh tii. Tsyt hë, nesaa do mahänh P'op Hagä Do mejüü doo. Baad had'op do tii. Taw'ääts hë tii. ¹³ Tii d' tahadoo do hyb n'aa, baad hadoo do an'oo bá g'eeh ÿ dajëb kán hadoo, dawëë P'op Hagä Do mahänh ÿ bawäd däk? Dooh. Dooh ta ti tado bá ta ti hanoo doo. Nesaa do tii, tahana ÿ dajëp, dawëë P'op Hagä Do mahänh ÿ bawäd däk doo. Baad hadoo do ÿ bahapäh bá kä, nesaa do ÿ tah'yyb tatug wät baad hadoo do ÿ ky nadaheeh hyb n'aa, nesaa do nas'aa né hë ji bahapëë däk hyb n'aa kä. Ti hyb n'aa kä, tak'ëp nas'aa né hë nesaa doo, P'op Hagä Do mejüü do metä däk.

¹⁴ Dooh Mosees ky n'aa jaw'yyk do hanaa tado bä nesaa doo. P'op Hagä Do Sahee hanaa né hë Mosees ky n'aa jaw'yyk doo, ër hapäh. Tii d' nado ÿÿh. Badäk hahÿÿ bá naa ÿÿh, ji daaj hë ji karën do jawén hawät doo. Nesaa doo, kariw ÿ n'aa hadoo. Tak'ëp tamejô had'yyt hë hä ÿÿ.[‡] ¹⁵ Dooh ÿ h'yy ganny bá ÿ bahed'oo do hä. ÿ karën do ÿ moo wät doo, dooh ÿ moo hewëed bá. Tak'ëp ÿ ganen'aak doo, ti né ti ÿ moo wät doo. ¹⁶ ÿ kanarën do ÿ moo wät do tahadoo do hyb n'aa, tii bá, "Te hub né hë, baad ub P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk doo", näng ÿÿh. ¹⁷ Dooh ÿ tado wäd bá ta ti baad nadoo do moo wät doo. Nesaa do hëp ÿ tym gó hawät do ti ta ti moo wät doo. ¹⁸ ÿ hapäh né hë, dooh baad hadoo pé hëp ÿ säg gó hawät péh. Ta ti ÿ wén hapäh, ÿ karën né hë paawä baad hadoo do ÿ moo wät, dooh ÿ haja bá. ¹⁹ Baad hadoo do ÿ karën do nado ti ÿ moo hew'ëet doo. ÿ kanarën doo, nesaa doo, ti ti ÿ moo wäd had'yyt hë. ²⁰ Hÿÿ kä, ÿ kanarën do tado bá ti ÿ moo hew'ëet doo, dooh ÿ tado wäd bá ta ti moo wät doo. Nesaa do hëp ÿ tym gó hawät do moo wät ti ta tii.

²¹ Ti hyb n'aa kä, hahÿÿ da hëp ÿÿ gó awäd had'yyt hë ÿ bahapäh: Baad hadoo do ÿ karën há ÿ moo wäd paawä, nesaa do hëp ÿÿ gó takametëeh, ÿ tahewaat, baad hadoo do ÿ moo nawät hyb n'aa. ²² Hëp ÿÿ gó P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do ÿ gen'aak. ²³ Ti hadoo né hën, hä ÿÿ hë awät na-ääj hë, ÿ hapäh, hejój see péh, baad hadoo do ÿ hyb n'aa newëë do ÿ gen'aak do majüü hadoo doo. Nesaa do hëp ÿÿ gó hanäng do ÿ moo wäd had'yyt hë tan'oo bá tii. ÿ tamaso had'yyt hë tii hä. ²⁴ Tak'ëp baad nado né hë ÿÿh! Jaa ÿ hed'ëep da dajëb hejój mahänh hup ÿÿ gó

* **7:3** Jáam hë ji edëp ná bá Mosees ky n'aa jaw'yyk do ji hä tamejüü, Paw-Ro hanäng pé ta tii hä. † **7:7** Esodo 20.17, Dew-Teronom 5.21 ‡ **7:14** Tëg nad'ëed is do 14 bá naa, tëg nad'ëed is do 23 tadu däk bá, Paw-Ro her'oot doo, ti hadoo né hë sahónh hë ji hä. Èr daaj hë, dooh ër haja bá ër moo boo bá P'op Hagä Do karën doo. Jáam hë Kristo hä ji h'yy kata däg bá, baad ji bahado däk P'op Hagä Do matym gó.

hawät doo? ²⁵ P'op Hagä Do wë ȳ tsebë. Ti né ti ȳ hed'ëep doo, ër Wahë N'aa Jesus Kristo hyb n'aa.

Ti hyb n'aa kä, hahȳy da ti hä ȳy ȳ hapäh doo: Hëp ȳy gó ȳ karën ȳ ky daheeh P'op Hagä Do ky n'aa jaw'y'yk doo. Ti hadoo né hë, nesaa do ji moo hew'ëet do hejój karën do hëp ȳ säg moo wät.

8

Baad ji bawäd had'y'yt hë P'op Hagä Do wë ta Sahee an'oo bä ky n'aa hahȳy

¹ Ti hyb n'aa kä, dooh P'op Hagä Do ky n'aa ety wäd bä kä banesaa hënh jé Kristo Jesus hä h'y'yk kata däk doo. ² Banesaa hënh ër tawén ky n'aa nety wät, P'op Hagä Do Sahee hejój, ji edëb heh'äät do hanoo doo, ër tabedëeb wät do hyb n'aa nesaa do ji moo hew'ëet do hejój mahänh, dajëb mahänh* na-ääj hë. Kristo Jesus hyb n'aa tii d' tabad'oo. ³ Nahejoonh do hyb n'aa ër h'y'yb säg, ër nahajaa do hyb n'aa Mosees ky n'aa jaw'y'yk do ër ky dahé bä, dooh ta ky n'aa jaw'y'yk do haja bä ër tedëeb bä nesaa do hejój mahänh. Ti hyb n'aa, P'op Hagä Do ër tedëeb wät h'ȳy kä. Hahȳy da tabad'oo tii: Ta T'aah tamejō däk ër mahang. Nahejoonh doo gó, ji hadoo doo da né hë tabana. P'op Hagä Do mejō däk nesaa do mabaj tadajëp hyb n'aa. Dajëb hä ta T'aah taky n'aa ety däk nesaa do ji moo wät do hyb n'aa. ⁴ Tii d' tawén d'oo, baad had'op, P'op Hagä Do ky n'aa jaw'y'yk do mejūū doo da, ër bahado däk hyb n'aa, ëër, ta Sahee h'y'yb mahūūm doo da habok doo, ji h'y'yb säg karën doo da nado.

⁵ Jé sa h'y'yb säg karën doo da habok doo, sa h'y'yb säg karën do hä had'y'yt hë rah'y'yb padëék. Jé P'op Hagä Do Sahee karën doo da habok doo, ta Sahee karën do hä rah'y'yb padëék. ⁶ Ji da dajëp, dawëë P'op Hagä Do mahänh ji bawäd däg had'y'yt hë ji h'y'yb säg an'oo bä. P'op Hagä Do Sahee kä ji tah'y'yb mahūūm bä, ji edëb had'y'yt hë P'op Hagä Do pa ta Sahee an'oo bä. H'y'yb ny'w gó ji bawät tan'oo bä na-ääj hë. ⁷ Ji h'y'yb säg nesaa do gen'aak doo, P'op Hagä Do majī. Dooh taky dahé bä P'op Hagä Do ky n'aa jaw'y'yk doo. Dooh na-ääj hë tahaja bä taky dahé bä. ⁸ Ti hyb n'aa, sa h'y'yb säg karën doo da habok doo, dooh rahaja bä ran'oo bä P'op Hagä Do tsebë sa wë.

⁹ Tii d' nado bëeh. Dooh ji h'y'yb säg tado wäd bä bë tah'y'yb mahūūm doo. P'op Hagä Do Sahee ti bë tah'y'yb mahūūm doo kä, bë h'y'yb gó ta Sahee awäd bä tii. Kristo Sahee sa h'y'yb gó badoh doo, dooh Kristo karapee rado bä. ¹⁰ Bë h'y'yb gó Kristo awäd bä, bë

hub dajëb né da paawä nesaa do hyb n'aa, bë da edëb had'y'yt hë h'ȳ pong jé P'op Hagä Do Sahee an'oo bä, baad bë bahado däk do hyb n'aa P'op Hagä Do matym gó. ¹¹ Dejëp do mahang Kristo ganä wät hanoo do Sahee bë h'y'yb gó tawäd bä, tii bä Kristo ganä wät hanoo do genä hōm tan'oo bä na-ääj hë badäk hahȳy bä bë hub n'aa paah. Ta Sahee bë h'y'yb gó hawät doo me tii d' tabad'oo da.

¹² Ti hyb n'aa kä wakän haa hedoo doo, taw'ääts hë dooh ër ky dahé boo bä ji h'y'yb säg ji hä mejūū doo. Taw'ääts hë dooh ër aboo boo bä ji h'y'yb säg karën doo da. ¹³ Ta ti ȳ wén her'oot, ji h'y'yb säg karën doo da bë aboo bä, bë da dajëp, dawëë da bë baboo had'y'yt hë tii bä P'op Hagä Do mahänh. H'ȳy kä, P'op Hagä Do Sahee hejój me bë medug bä nesaa do ji karën doo, tii bä bë da aboo had'y'yt hë P'op Hagä Do sii. ¹⁴ Sahōnh hë P'op Hagä Do Sahee h'y'yb mahūūm doo, P'op Hagä Do taah tii. ¹⁵ Dooh sa karom sa kariw n'aa tak'ëp sa hä mejūū do jeȳym do hadoo bë hado bä, ta Sahee bë gado däk do an'oo bä. Ta Sahee, bë hä tan'oo däk doo, P'op Hagä Do taah däg bë tan'oo bä kä. Ti né hë ta Sahee an'oo bä, "Ee" ër maneënh P'op Hagä Doo, ër Yb. ¹⁶ P'op Hagä Do taah né hë ëër, baad P'op Hagä Do Sahee metëeh ër h'y'yb tym hä. ¹⁷ Ta taah ër bahadoo do hyb n'aa, ër gadoo da ta taah hä P'op Hagä Do ky däng doo. Kristo sii ër gadoo da ta hä P'op Hagä Do an'oo däk doo. Kristo sii ër ahob bä, ta sii da ër babok ta bag tak'ëp gabarëeh doo gó, ta sii da ër kabaj'aa.

Tak'ëp hetsooh do ta jawén ji gadoo do ky n'aa hahȳy

¹⁸ Da hë ër ahoop doo, dooh its tii hä ȳy pëh, tak'ëp hetsooh doo, kabaj'aa do ta jawén ër hä kametä däk do matym gó. ¹⁹ Sahōnh hë P'op Hagä Do pahuunh do paa tseebe gó ragada tak'ëp hetsooh doo, kabaj'aa do P'op Hagä Do taah ragadoo do noo gó kä. ²⁰ Sahōnh hë P'op Hagä Do pahuunh do ta ti tawén gada, P'op Hagä Do ky n'aa was'ee wät do hyb n'aa sahōnh hë tapehuunh doo, baad tawén nado wän. P'op Hagä Do né hë tii, tii d' had'oo do paah.† Ti hadoo né hë, ti awät ti noo gó sahōnh hë baad tabahado däk da p'aa hënh, tapehuunh do gad'aa, P'op Hagä Do an'oo bä. ²¹ Ta ti kaja ba kä, P'op Hagä Do ed'ëep da sahōnh hë tapehuunh do paa takarejā mahänh. Tak'ëp hetsooh doo gó, kabaj'aa doo gó P'op Hagä Do taah rababok bä kä, sahōnh hë kapahuu wät do na-ääj kä ragadoo baad hadoo do sa nemuun.

²² Èr hapäh, sahōnh hë badäk hahȳy bä P'op Hagä Do pahuunh do paa ahoop ȳynh

* **8:2** Dawëë P'op Hagä Do mahänh ji bawät do mahänh ji tedëeb wät, tahanäng pé ti dajëb mahänh ër tedëeb wät doo.

† **8:20** Tapahuunh do paa P'op Hagä Do wén ky n'aa was'ee wät, Adäw, P'op Hagä Do pahuunh do hagä n'aa, tamejūū do taky nadaheeh do paa hyb n'aa.

aĵan mah'ÿj taĥoop do hadoo. ²³ Ti had'ÿyt nado haĥoop. Ēr na-āāj hē ēr aĥoop. Ēēr, ti nuuj jé P'op Hagā Do Sahee gadoo doo, ta jawén hÿ pong jé ēr gadoo do metēē n'aa, ēr aĥoop baad ēr gadaa nuuj jé ta wē P'op Hagā Do ēr tagadoo bā kā. Ta taah ēēr, ēr gada. Ēr gada papuuj ēr hā dāg. ²⁴ Ēr tedēēb wāt do hyb n'aa ēr gada né hē ta tii. Ēr gado dāg bā paawā ēr hā taky n'aa enooh doo, dooh hyb n'aa ta ti ji gadaa wāt péh. Dooh ji gadaa bā ji gado dāk doo. ²⁵ Ēr ganadoo nā do hyb n'aa, baad ēr gada saĥōnh hē ēr hā taky n'aa enooh do takajaa bā kā. Dooh ēr h'ÿy geĵē hōm bā.

²⁶ Ēr gadaa nuuj jé P'op Hagā Do Sahee ēr tamasa, nahejoonh do hyb n'aa ēr h'ÿyb. Dooh ēr hapēē bā nny da taw'āats hē ji ky n'aa etsēē. Ti hadoo né hē, ji kyhyb nadoo doo me P'op Hagā Do Sahee taky n'aa etsēē ēr hyb n'aa. ²⁷ P'op Hagā Doo, ēr h'ÿyb tahapāh doo, tamaa napāh ta Sahee kyhyb ēr h'ÿyb gó naa. P'op Hagā Do karēn doo da né hē ta Sahee ky n'aa etsēē, P'op Hagā Do karapee tsyt hē ta wē kasēēw dāk do sa hyb n'aa.

²⁸ Ēr hapāh, saĥōnh hē né hē ji hā kameteēh doo, baad nadoo do sii hē, baad tabahado dāk da P'op Hagā Do an'oo bā ta hā kamahān do sa hā, tanaēēnh do sa hā. Ēr tanaēēj wāt, ji hā tah'ÿyb dāng do takaja dāk hyb n'aa kā. ²⁹ Saĥōnh hē tadu dāng do pooj jé, P'op Hagā Do hapēē dāk do sa hā P'op Hagā Do h'ÿyb dāng, ta T'aah hadoo rabahadoo hyb n'aa, hajōk do ta wakāān hedoo do sa hÿÿj wah'ēēh hadoo do ta T'aah tabahadoo hyb n'aa. ³⁰ P'op Hagā Do h'ÿyb dāng do ta pooj jé, ti na-āāj hē tanaēēj kān. Tanaēēj wāt doo, baad rabahado padēēk ta matym gó tan'oo bā. Baad hado dāk do ta matym gó tan'oo dāk doo, kabef'aa da, ta bag tak'ēp gabarēēh do mahang rababoo dāk da tan'oo bā.

³¹ Tii d' P'op Hagā Do bad'oo do hyb n'aa ji hā, wyt ta maab hē hahÿÿh: P'op Hagā Do bahag'āas do hyb n'aa ēēr, dooh hajaa pé ēr hā. ³² Dooh P'op Hagā Do baa es'īī bā sét hadoo do ta T'aah. Dajēb hā tahaēēnh paa ēr saĥōnh hē hyb n'aa. Tii d' tahadoo do hyb n'aa, tanoo né da ji hā na-āāj hē saĥōnh hē ta seeh, takarēn doo da ēr bahajaa ēr babok hyb n'aa. ³³ Jaa g'eeh hajaa P'op Hagā Do hasēēw hōm do hā taky n'aa tapa bā? P'op Hagā Do tii, baad rabahado padēēk tan'oo bā ta matym gó. ³⁴ Kristo Jesus ēr hyb n'aa dajēp do paah, p'aa hēnh ganā wāt doo, P'op Hagā Do hub hadāk hēnh hasooh doo, ēr hyb n'aa taky n'aa etsēē. Ti hyb n'aa, dooh hajaa pé banesaa hēnh ēr taky n'aa ety bā. ³⁵ Jaa g'eeh hajaa Kristo ēr takamahān do

mahānh ēr tetyn bā? Ji aĥoop doo, baad nadoo do ji wē kajaa doo, ji rareĵāā doo, ji asaah doo, ji saroor tamah doo, ām n'aa nāng doo, ji radaj'ēēp do na-āāj hē, dooh tabad'op hē tahaja bā Kristo ēr takamahān do mahānh ēr tetyn bā. ³⁶ Hahÿ takerii dāk doo da né hē P'op Hagā Do hā Dawi her'oot do kameteēh ēr hā:

“A hyb n'aa dajēb gó had'ÿyt hē āā babok, b'éeé radahej'ēēp doo hēnh ramahūūm doo da ran'oo bā āā hā.”^S

³⁷ Ta ti hedoo do bawād bā né paawā ēr hā, baad ēr j'aa ketsēē had'ÿyt hē, P'op Hagā Doo, ēr hā kamahān doo, an'oo bā. ³⁸ Baad ÿ bahapāh hahÿ hēp ÿÿ gó: Dooh hajaa pé ēr hā P'op Hagā Do kamahān do mahānh ēr tetyn hōm bā. Dooh dajēb haja bā, dooh ji awāt do haja bā, dooh āās rahaja bā, dooh nesaa do hejój enāh do rahaja bā, dooh da hē ji wē hawāt do haja bā, dooh ji pooj jé hawāt do haja bā, dooh hejój n'aa enāh do rahaja bā, ³⁹ dooh p'op habong do hejój enāh do rahaja bā, dooh tūū habong do hejój enāh do rahaja bā, dooh na-āāj hē P'op Hagā Do pahuunh do see haja bā tii. Kristo Jesus, ēr wahē n'aa hā takameteēh ēr hā P'op Hagā Do kamahān doo. Dooh hajaa pé ēr hā takamahān do mahānh ēr tetyn hōm bā.

9

Isaraēw buuj ky n'aa hahÿÿh

¹ Séd hā ÿ h'ÿy kata dāk do hyb n'aa Kristo hā, né hup ÿ né hē hahÿ ÿ her'oot do hā. Dooh daap ÿ menā bā. Hēp ÿÿ gó P'op Hagā Do Sahee bawāt do hyb n'aa, te hub né hē hahÿ ÿ her'oot doo, baad hēp ÿ metēēh hā ÿÿ: ² Tak'ēp né hē ÿ hyb n'aa tón, ÿ aĥoop hēp ÿÿ gó ³⁻⁴ wakān haa, Isaraēw buuj sa hyb n'aa. Tahaja bā paawā, ÿ gadoo paawā ÿ ky n'aa kawas'ee dāk doo, ÿ gado paawā dawēē Kristo mahānh ÿ bawād hōm doo, wakān haa, Isaraēw buuj sa hyb n'aa, ti raky n'aa kawanas'ee bong hyb n'aa paawā, Kristo karapee rabahado padēēk hyb n'aa paawā. P'op Hagā Do asēēw hōm do tii, ta taah rabahadoo hyb n'aa paawā. Sa hā né hē P'op Hagā Do metā wāt ta bag tak'ēp gabarēēh doo, ta kabaj'aa doo. Sa wahē n'aa sii P'op Hagā Do kaner'ood wāt paa nny da tabad'oo sa hā. Sa hā paa taban'oo dāk ta ky n'aa jaw'ÿyk doo. Sa hā P'op Hagā Do metēēh paa nny da takarēn ji hyb n'aa jaw'ÿyk ta hā. Sa hā né hē hajōng baad hadoo do P'op Hagā Do ky n'aa enooh paah. ⁵ Abaraām, Isak, Jakóh né ti sa wahē makūūh. Isaraēw buuj sa see né hē ti Kristo, ji da hadoo tabahado dāk do hyb n'aa. P'op Hagā Doo, saĥōnh hē

† 8:29 P'ooj ub, dooh nā badāk hahÿÿ bā habong pé né paawā, ji P'op Hagā Do hapēē dāk né hē. § 8:36 Saaw-Mo 44.22

sa bahānh hadoo doo, ji j'aa etsēē had'yyt do ti Kristo, P'op Hagā Do H'yyb Dāng Doo. Ỳy. Tii d' né hē. Taw'āats hē.

⁶ Hỹy kā, Isaraéw buuj mahang hajók raganadoo do hyb n'aa Jesus, dooh takaja bá g'eeh sa hā P'op Hagā Do ky n'aa enooh doo, Jesus raganadoo do metēēh apāh? Dooh. Tii d' bē edoo manāh. P'op Hagā Do moo wāt né hē sa hā taky dāng doo. Bē hyb n'aa newē hahỹy: Dooh sahōnh hē Isaraéw buuj panaa, Isaraéw buuj heh'āat rado bá P'op Hagā Do hā, dooh sahōnh hē P'op Hagā Do karapee rado bá. ⁷ Abaraām panaa raba-hado né paawā, dooh sahōnh hē Abaraām panaa heh'āat do rado bá. Jāām hē ta wób tii, Abaraām panaa heh'āat do P'op Hagā Do hā. Hahỹy da P'op Hagā Do ky dāng paa Abaraām hā: “Isak hanaa da a panaa heh'āat.”* ⁸ Hahỹy d' tahanāng pé tii: Dooh sahōnh hē Abaraām hanaa P'op Hagā Do karapee rado bá. Jāām hē P'op Hagā Do ky n'aa enooh do hyb n'aa henāk do P'op Hagā Do karapee heh'āat tii. ⁹ Hahỹy da P'op Hagā Do kyyh Abaraām hā taky dāng do paah: “Wāt hahỹy hā, ta baab, p'aa hēnh da ōm ỳ bahehēen. Ōm ỳ bahehēen bá p'aa hēnh, t'aah nyy dāk da a ỳym Sarah”,† nāng mā P'op Hagā Do kyyh Abaraām hā taky n'aa enooh doo.

¹⁰ Ta ti hā had'yyt hē nado ji bahapāh nyy da P'op Hagā Do basēēw hōm ta karapee. Sét hē Rebéka taah sa yb, Isak āā wahē n'aa makūh. ¹¹⁻¹² Sét hē né paawā sa yb, ta taah kawareeh henāk do pooj jé, dooh nā baad hadoo do ramoo boo nā bá, dooh nā baad nadoo do ramoo boo nā bá na-āāj hē, P'op Hagā Do ky hadoo Rebéka hā: “Wah'ēēh hadoo doo, ta jawén nā karom da”,‡ nāng māh. Tii d' tawén hadoo, P'op Hagā Do h'yyb dāng do kaja dāk hyb n'aa. P'op Hagā Do h'yyb dāng do né hē ti tanaēēh doo. Dooh ramoo bok do hyb n'aa tado bá sa hā P'op Hagā Do h'yyb dāng doo. ¹³ Tii da né hē P'op Hagā Do kyy kerih do bód see her'oot: “Jakóh ỳ kamahān wāt. Esauh dooh ỳ genaag bá.”§

¹⁴ Tii d' tahadoo do hyb n'aa, “Dooh baad hadoo do P'op Hagā Do moo wād ji hā”, nāng g'eeh ji kyyh? Dooh. Taw'āats hē tii da dooh ji edo bá. ¹⁵ Hahỹy da P'op Hagā Do ky hadoo Mosees hā: “Ỳ ky enyym da jé ỳ h'yyb dāng do hā. Ỳ t'yyd mehĩn da jé ỳ h'yyb dāng do hā”,** nāng mā ta kyyh. ¹⁶ Ti hyb n'aa, ji karēn do hyb n'aa nado ji tabasēm. Dooh tak'ēp ji hyb n'aa tam'aah do hyb n'aa tado bá na-āāj hē. Jāām hē ji tat'yyd mehĩn do hyb n'aa P'op Hagā Do ji

tawén sēm. ¹⁷ Hahỹy da P'op Hagā Do kyyh Paraóh hā ta kyy kerih doo gó: “Ōm ỳ asēēw hōm, hejój ỳy ỳ metēēh hyb n'aa né hē a hā, hāt ỳ ky n'aa etsēēh hyb n'aa na-āāj hē badāk hahỹ haw'āats hē”, nāng mā ta kyyh. ¹⁸ Ti hyb n'aa kā, P'op Hagā Do t'yyd mehĩn tah'yyb dāng do hā, ranabuj keh'ūm han'oo bá tah'yyb dāng doo.

¹⁹ “Tii d' tado bá, h'ēēd hyb n'aa ēr P'op Hagā Do ky n'aa tapaa ná? Dooh ji haja bá P'op Hagā Do h'yyb dāng do wē ji h'yy kawareem bá”, nāng apāh bē kyyh hā ỳy. ²⁰ Bē ỳ eaanh ēnh: Jaa bē ajyy its, P'op Hagā Do bē ky gedag bá? “Héd n'aa tii da ỳ mabewyd wāt”, nāng g'eeh apāh manajuu kyyh hewyt do hā?†† ²¹ Dooh. Takarēn doo da né hē hewyt do moo wāt tsāng me. Takarēn bá, sét ta pan'aa me tabewyt hanām do hood ta seeh, hanām do hood nado ta seeh.

²² Ti hadoo P'op Hagā Do hajaa tamoo wād bá ji hā takarēn doo da. P'op Hagā Do karēn bá tahajaa paawā tametēēh ta kawajāan do nesaa do sa wē, tahajaa paawā tametá bá ta hejój, sa hā tamoo wāt do hā. Ti hadoo né hē tak'ēp h'yyb jawyg gó tagada, nayyw hē tanarejāā hyb n'aa sa wē takawajāan doo, ta jawén tarejāā doo. ²³ Tii da P'op Hagā Do bad'oo tak'ēp ta kamabaj'aa do tametēēh hyb n'aa jé tat'yyd mehĩn do sa hā, ta pooj jé tenām doo, tak'ēp hetsooh do ta jawén ragadoo hyb n'aa. ²⁴ Ta ti sa wób né ēer, Judah buuj mahang, Judah buuj nadoo do mahang na-āāj hē ta wē tasēēw bong doo. ²⁵ Tii d' né paa P'op Hagā Do ky n'aa rod Osejas hād nāng do berii wāt paa P'op Hagā Do kyyh. Hahỹy d' paa ta kyyh:

“Karapé haa ỳ maneēēh da, karapé haa nadoo do paah.

Ỳ kamanahān do paa ỳ maneēēh da ỳ kamahān doo”,‡‡ nāng ta kyyh.

²⁶ Hahỹy da na-āāj hē P'op Hagā Do her'oot paah:

“Ti awāt da ti noo gó kā, karapé haa ỳ nanāng do paa ỳ naēēj dāk da karapé haa dāg.”§§

²⁷ Isaraéw buuj hā kā, hahỹy d' paa P'op Hagā Do ky n'aa rod Isajas hād nāng do her'oot:

“Hood tēg hawób hado né paawā Isaraéw buuj,

jāām né da sa wób P'op Hagā Do ed'ēep.

²⁸ Tii d' tawén hadoo, nayyw hē né hē Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do gawats'iik da sa hāj n'aa buuj.

* 9:7 Genesis 21.12 † 9:9 Genesis 18.10, 14 ‡ 9:11-12 Genesis 25.23 § 9:13 Marakijas 1.2-3 ** 9:15 Esodo 33.19 †† 9:20 Isajas 29.16, 45.9 ‡‡ 9:25 Osejas 2.23 §§ 9:26 Osejas 1.10

Jääm né da sa wób ked'ëep",*** näng mä Isajas kyyh.

²⁹ Isajas her'oot do paa hadoo né kä. Hahÿÿ d' paa ta kyyh:

“Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, Sahõnh hë Haj'ap Do taneréd bã paawä ër wób rabadëp hyb n'aa, ër panaa näng hyb n'aa, Sodoma, Gomoha hado däg paawä ëër. Èr paawä gawatsig jëng.”†††

³⁰ Hahÿÿ d' tahanäng pé tii: Judah buuj nadoo doo, dooh né paawä resóts bã nyy da baad rabahado padëek hyb n'aa P'op Hagä Do matym gó, baad rawén hado däg kán hÿÿ kä ta matym gó, rah'yy ka'eeh do hyb n'aa. ³¹ Isaraéw buuj kä, tak'ëp rah'yyb padäg né paawä Mosees ky n'aa jaw'yyk do meÿÿü doo da rababok hyb n'aa, baad rabahado padëek hyb n'aa paawä P'op Hagä Do matym gó, dooh baad rahado padäg bã ta matym gó. ³² Hëd n'aa ti rawén nahajaa? Rawén nahajaa, dooh rah'yy ka'eeh doo me resóts bã tii. Jääm hë ramoo bok do hã rakarën baad rabahado padëek ta matym gó. Ti hyb n'aa, ta tii hã tak'ëp rah'yyb padëek do hyb n'aa, dooh tagah'ood bã sa hã h'ëed hyb n'aa Kristo dajëp, Jesus rawén makyyys. Ta see hã tak'ëp ji h'yyb däk do hyb n'aa pä hã ji tsyym poo heo, ji adëë hyng do hadoo tii. ³³ Tii d' né hë takerii däk P'op Hagä Do kyy kerih doo gó:

“Bë hyb n'aa matakä.

Sijõn bã††† ÿ daj'aat da pä, ta hã ratsyym poo heo hyb n'aa.

Ta hã ratsyym poo heo da.

Ti hadoo né hë, ta tii hã h'yy kasadä doo, dooh da tanu mebyy bã”, näng ta kyyh. §§§

10

¹ Wakän haa hedoo doo, bë ÿ maher'oot hahÿÿh: Tak'ëp paawä ÿ karën Isaraéw buuj rabadëp P'op Hagä Do wë. Tii d' né hë ÿ ky n'aa etsëë P'op Hagä Do hã sa hyb n'aa. ² ÿ hapäh né hë sa ky n'aa ÿ wén her'oot hahÿÿh: Tak'ëp né hë rakarën paawä P'op Hagä Do rah'yyb en'yyim. Ti hadoo né hë,

dooh rah'yy gah'ood bã P'op Hagä Do h'yyb däng do hã. ³ Doooh rah'yy gah'ood bã nyy da P'op Hagä Do bad'oo baad ji bahado däk hyb n'aa ta matym gó. Ratyw n'aa esoos nyy da rabad'oo, sa daaj hë baad rabahado padëek hyb n'aa P'op Hagä Do matym gó. Ti hyb n'aa, dooh rakarën bã ragado bã P'op Hagä Do benyyw däk doo, baad ji bahado däk hyb n'aa ta matym gó. ⁴ Doooh Mosees ky n'aa jaw'yyk do tado wäd bã ji tah'yyb mahüüm doo, Kristo an'oo bã. Ti hyb n'aa, sahõnh hë Kristo hã h'yy ka'eeh doo, baad rabahado padëek hÿÿ kä P'op Hagä Do matym gó.*

⁵ Hahÿÿ da Mosees erii wät do paa ta ky n'aa jaw'yyk do hã hana do baad ji bahado däk do ky n'aa: “Jë hahÿÿ hã kamejüü do moo wät doo, edëb né paawä da ta hyb n'aa”,† näng ta kyyh. ⁶⁻⁷ Ta see hadoo Mosees kyyh seeh, ji h'yy ka'eeh do hyb n'aa baad P'op Hagä Do matym gó ji bahado däk do ky n'aa. Hahÿÿ da ta kyyh: “Hahÿÿ da medoo manäh, 'Jaa hasëek pé hÿ pong jé? Jaa hahyng pé t'öp dejëp do rababong bã?” näng mah. Hahÿÿ d' tahanäng pé Mosees kyyh: Doooh hyb n'aa pé Kristo bahyng ji an'oo bã.† Doooh hyb n'aa pé dejëp do mahang Kristo ganyyh ji an'oo bã. § ⁸ Hahÿÿ da takerii däk: “Dawëë nado a mahänh panyyg hanäm doo. A h'yyb gó tabawät, a kyyh hã tabawät”,** näng kerih doo.†† Ta ti né hë ti panyyg hanäm do ji ky daheeh do pan'aa, äã maher'ood hóm doo. ⁹ Hahÿÿ da äã panäk sahõnh hã: T'öp, a h'yyb gó naa ta wób ramaa napäh bã, “Jesus né hë Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo”, manoo bã, dejëp do mahang ganä wät P'op Hagä Do an'oo bã baad a h'yyb gó maky dahé bã na-ääj hë, tii bã òm da P'op Hagä Do ed'ëep nesaa do mahänh, òm da ted'ëep ta wë. ¹⁰ Ji tawén ed'ëep, ji h'yyb gó né hë ji ky daheeh do hyb n'aa baad ji bahado däk hyb n'aa P'op Hagä Do matym gó. Ji tawén ed'ëep na-ääj hë, ji noo me ji her'oot do hyb n'aa, “Jesus né hë Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo.” ¹¹ Tii da né hë takerii däk P'op Hagä Do kyy kerih doo gó: “Sahõnh hë né hë ta hã h'yy kasadä doo, dooh da ranu mebyy bã”,†† näng P'op Hagä Do kyyh. ¹² Sëd hã P'op Hagä Do gadoo ta

*** 9:28 Isajas 10.22-23 hanaa Paw-Ro erii wät doo. ††† 9:29 Isajas 1.9 ††† 9:33 Jerusarënh panang ti Sijõn .

Isaraéw buuj na-ääj hë kä ramaneëj kán Sijõn. §§§ 9:33 Isajas 8.14, 28.16 daheeh ta ti kerii däk. Jesus ky n'aa né ti pä ky n'aa gó teh'üüm doo. Hajök Isaraéw buuj sa hã, dooh paawä P'op Hagä Do ky n'aa enooh do dajëb bã b'aa kajatsëk do hã. Ky n'aa kawas'ee däk sa hã b'aa hã dajëp doo. Ti hyb n'aa Jesus rawén makyyys, rawén ganadoo. Panyyg gó Isajas erii wät doo da, hajök Isaraéw buuj ratsyym poo heo do hadoo. * 10:4 Hahÿÿ da na-ääj hë tahajaa ji erii bã tii: “Kristo hã takaja däk Mosees ky n'aa jaw'yyk doo. Ti hyb n'aa, sahõnh hë Kristo hã h'yy ka'eeh doo, baad rabahado padëek hÿÿ kä P'op Hagä Do matym gó.” † 10:5 Rewitikos 18.5 † 10:6-7 Doooh hyb n'aa pé Kristo bahyng ji an'oo bã, Kristo ewäd hyng do hyb n'aa. § 10:6-7 Doooh hyb n'aa pé dejëp do mahang Kristo ganyyh ji an'oo bã, Kristo ganä wäd kán do hyb n'aa. ** 10:8 Nahejooj baad ji bahado däk hyb n'aa P'op Hagä Do matym gó, kerih do hã ji bahapäh. †† 10:8 Dew-Teronom 30.14 †† 10:11 Isajas 28.16 hã takerii däk tii. Doooh da ranu mebyy bã ta matym gó rabë bã, sahõnh hë P'op Hagä Do ky n'aa etyy noo gó, tahanäng pé tii.

hã h'yy kasadã doo, Judah buuj, Judah buuj nadoo do na-ããj hê. Sét né hê Tak'êp Hyb N'aa Jawyk Doo, sahõnh hê sa wahê n'aa. Baad taky n'aa edêng sahõnh hê ta hã ky n'aa ets'êê doo. ¹³ Tii d' tawén hadoo, hahÿÿ da P'op Hagã Do ky dãng do hyb n'aa: "Sahõnh hê Tak'êp Hyb N'aa Jawyk Do hã ky n'aa ets'êê doo, wê ÿÿ da sa h'yyb tym edêp ÿ an'oo bã."§§

¹⁴ Ti hado né paawã, nyy d' raky n'aa etsêê g'eeh, dooh ta hã rah'yy kae bã? Nyy da Jesus Kristo hã rah'yy ka'eeh da g'eeh, dooh raky n'aa napêê bã ta ky n'aa? Nyy da raky n'aa napãh da, tananyy bã ta ky n'aa sa hã maher'oot doo? ¹⁵ Nyy da rabaher'oot P'op Hagã Do panyyg hanãm do ta wób sa hã, P'op Hagã Do manejø bã ramaher'oot hyb n'aa? Hahÿÿ da P'op Hagã Do kyy kerih do hã ta ti ky n'aa: "Taw'ããts hê, baad ub ta ti panyyg hanãm do panãg n'aa kajaa doo",*** nãng kerih do hã.

¹⁶ Taw'ããts hê né paawã tii, dooh sahõnh hê Isaraéw buuj ragado bã P'op Hagã Do panyyg hanãm doo. Tii da né hê Isajas her'oot do paah. Hahÿÿ d' mã ta kyyh P'op Hagã Do hã: "Tak'êp Hyb N'aa Jawyk Doo, dooh raky dahé bã êr her'oot doo",††† nãng mãh. ¹⁷ Ti hadoo né hê, ji h'yy ka'eeh doo, panyyg hanãm do ji maa newêê do hã tabana. Kristo kyyh né hê ti panyyg hanãm doo. ¹⁸ Hÿÿ kã, hajõk Isaraéw buuj rah'yy kana'eeh do hyb n'aa ÿ eanh hahÿÿh: Doooh g'eeh rapanyyg enã hõm Kristo ky n'aa hã? Rapanyyg enã hõm né hê. Hahÿ P'op Hagã Do kyy kerih do her'oot do hã rapanyyg enã hõm né hê ji bahapãh:

"Badãk hahÿÿ bã haw'ããts hê sa kyyh kêh ÿ n'aa bawãd dãk.

Dawêê sa kyyh kaja dãk kêh ÿ n'aa hã."†††

¹⁹ Hÿÿ kã, rapanyyg enã hõm né paawã, dooh apãh Isaraéw buuj rah'yy genã bã Kristo ky n'aa hã, rawén ganadoo? Doooh. Doooh tii d' tado bã. Pooj jé dó hahÿÿ da paa Mosees baher'oot P'op Hagã Do kyyh Isaraéw buuj sa hã:

"Ta wób buuj hã da,

p'ooj ub karapé haa nadoo do hã,

bê da h'yy kajew'êês ÿ an'oo bã.

ÿ anoo da bê kawajãan ta wób buuj wê

bê hã h'yy gatamah doo",§§§ nãng mãh.

§§ **10:13** Jowéw 2.32 *** **10:15** Isajas 52.7 ††† **10:16** Isajas 53.1 ††† **10:18** Saaw-Mo 19.4 §§§ **10:19** Dew-Teronom 32.21 * **10:20** Isajas 65.1 † **10:21** Isajas 65.2. Isaraéw buuj rapanyyg enã né paawã, rah'yy genã né paawã, ranabuj keh'üüm do hyb n'aa rawén ganadoo Kristo ky n'aa hanãm doo. * **11:3** 1 Reis 19.10, 14 † **11:4**

1 Reis 19.18 † **11:7** Isaraéw buuj ratyw n'aa esoos, baad rabahadoo hyb n'aa P'op Hagã Do matym gó.

²⁰ Ta jawén, baad ub Isajas baher'oot paa P'op Hagã Do kyyh Isaraéw buuj nadoo do ky n'aa hã. Hahÿÿ d' mã ta kyyh:

"Hã ÿ hyb n'aa napeet do paa ÿ d' rawyyd kãn sa h'yyb me.

ÿ kametã dãk hã ÿ hyb n'aa napeet do paa hã",* nãng mãh.

²¹ Isaraéw buuj ky n'aa hã kã hahÿÿ da Isajas erii wãt P'op Hagã Do kyyh:

"Moh ÿÿ ÿ an'oo had'yyt paa nabuj keh'üüm do sa wê,

hã ÿ h'yy kawereem do sa wê, ÿ masa do hyb n'aa paawã."†

11

Isaraéw buuj ta jawén P'op Hagã Do t'yyd mehÿÿn do ky n'aa hahÿÿh

¹ Hahÿÿ da ÿ eanh hÿÿ kã: P'op Hagã Do mak'yyts kãn g'eeh ta karapee, Isaraéw buuj? Doooh. Doooh P'op Hagã Do mak'yyts bã. Bê hegãã ÿÿh. ÿ na-ããj hê Isaraéw buuj, Abaraãm makü panaa seeh, Bën-Jamih 12 hedoo do Isaraéw taah see panaa ÿÿh. ² Doooh P'op Hagã Do mak'yyts bã ta karapee p'ooj ub tasêew hõm doo. Bê hapãh né hê P'op Hagã Do kyy kerih doo gó P'op Hagã Do hã Eriij her'oot do paah. Hahÿÿ da Eriij makü kyyh P'op Hagã Do hã, Isaraéw buuj taky n'aa tapaa bã: ³ "Tak'êp Hyb N'aa Jawyk Doo, radejëeb kãn sahõnh hê a ky n'aa rod hedoo doo. Rarejëã bêeh a wê ji ma ejuu do tyng. Sét né hê ÿ mad'aak a ky n'aa rod sa see paah. ÿ na-ããj hê hÿÿ kã rakarên radaj'êep",* nãng mã Eriij kyyh. ⁴ Ti m' hahÿÿ da P'op Hagã Do ky gadoo Eriij: "ÿ asêew dãk tsyt hê wê ÿÿ 7 miw ajyy. Ta ti dooh sa taron nuu me rehyy bê bã ta wób sa kabarii Baaw hãd nãng do wê",† nãng mã P'op Hagã Doo. ⁵ Ti hadoo né hê da hê. P'op Hagã Do asêew hõm Isaraéw buuj sa wób, sa wê taky ennyym do hyb n'aa. ⁶ Hÿÿ kã, sa wê taky ennyym do hyb n'aa tado bã P'op Hagã Do wén sêew hõm tii, dooh sa daaj hê baad hadoo do ramoo bok do hyb n'aa tado bã. Ji moo wãt do hyb n'aa tado bã paawã, tii bã dooh ji wê taky ennyym do hyb n'aa had'yyt hê tado wãd bã.

⁷ Hahÿÿ da tabawãt, da hê, Isaraéw buuj mahang: Doooh Isaraéw buuj rawyyd bã ti resoos doo.‡ Jããm hê sa wób, P'op Hagã Do asêew hõm do rawyyd kãn tii. Ta wób dooh rah'yy gah'ood bã. Abaa padêek sa h'yyb

P'op Hagä Do an'oo bä. ⁸Hahÿÿ da P'op Hagä Do kyyh do hä takerii däk sa ky n'aa:

“Dooh rah'yy gah'ood bä P'op Hagä Do an'oo bä.

Matym enä né paawä, dooh sa h'yyb gó rahapëë bä.

Nabuuj enä né paawä, dooh ramaa napëë bä.” §

⁹Dawi na-ääj hē her'oot paa Isaraéw buuj h'yy ganahoot do sa ky n'aa. Hahÿÿ da ta kyyh sa ky n'aa hä, P'op Hagä Do hä taky n'aa etsëë bä:

“Man'oo sa tä, sa waa tak'ëp hanaak do na-ääj hē,

h'yy kanap'eed gó rababok tan'oo bä, raganadaa bä baad nadoo do rabahoop hyb n'aa,

nesaa do ramoo bok do sām ragadoo hyb n'aa kä.

¹⁰Man'oo sa matym gabah'üüd däk, rana-hapäh hyb n'aa.

Man'oo ta wób karom rabahadoo hyb n'aa.”***

¹¹Isaraéw buuj rah'yy kana'eeh do hyb n'aa, dawëë P'op Hagä Do mahänh raba-booo däg had'yyt hē g'eeh hÿ jawén? Dooh. Dooh da raboo däg had'yyt hē dawëë P'op Hagä Do mahänh. Jesus ky n'aa raganadoo do hyb n'aa, resöôts hóm do hyb n'aa, ta wób, Isaraéw buuj nadoo do P'op Hagä Do edëëb kán hÿÿ kä ta wē, sa wē Isaraéw buuj rah'yy kajew'ëes hyb n'aa.†† ¹²Isaraéw buuj resöôts hóm do hyb n'aa P'op Hagä Do ky n'aa edëë kán hÿÿ kä badäk hahÿÿ bä habong do Isaraéw buuj nadoo doo. Isaraéw buuj raganadoo do hyb n'aa P'op Hagä Do sa hä tanoo do paawä, baad P'op Hagä Do ky n'aa edëë kán hÿÿ kä Isaraéw buuj nadoo doo. Tii d' tahadoo do hyb n'aa, bë hyb n'aa newë nyy da tak'ëp ti bahänh baad ub tabahadoo sahönh hē ér hä, p'aa hēnh P'op Hagä Do wē Isaraéw buuj rah'yy kawereem bä kä, Jesus hä rah'yy kae padëëk bä kä.

¹³Bëeh, Isaraéw buuj nadoo do hä ÿ maher'oot hÿÿ kä. ÿ Kristo asëëw hóm, ÿ tamejüü, Isaraéw buuj nadoo do mahang ta ky n'aa ÿ ma metëëk hyb n'aa. Ti hyb n'aa tak'ëp ÿ kamahän ta ti hä ÿ tamejüü doo, tak'ëp ÿ wén hyb n'aa tam'aah. ¹⁴Tii d' ÿ wén d'oo, ÿ karén ÿ an'oo bä paawä wakän ÿ wób,

Isaraéw buuj, bë wē rah'yy kajew'ëes. Bë wē rah'yy kajewëëts bä, rat'yyd kamehün, Jesus hä rah'yy ka'eeh ÿ karén paawä, sa wób rabadëp hyb n'aa. ¹⁵Da hē hajök Isaraéw buuj P'op Hagä Do etyn hóm ta mahänh, Jesus raganadoo do hyb n'aa. Ti hyb n'aa, ti nuuj jé, hajök Isaraéw buuj nadoo do wób, ta majün hedoo do paah, tii kä ratyw n'aa nyy däk P'op Hagä Do najiis rabahadoo hyb n'aa kä. Ta jawén, Isaraéw buuj rat'yyd kamehün bä kä, Kristo hä rah'yy kae bä kä, p'aa hēnh da P'op Hagä Do gadoo ti ta wē. Tak'ëp tabahetsooh da ti noo gó kä. Dejëp do paa genä bong do hadoo da tii! ¹⁶Panyyg ky n'aa gó bë ÿ maher'oot Isaraéw buuj ky n'aa: Tsyt hē P'op Hagä Do wē kasëëw däg bä päw pan'aa uuh ta hä kan'oo däk doo, tii bë tsyt hē na-ääj hē ta wē kasëëw däk sahönh hē mad'aak doo. Tsyt hē P'op Hagä Do wē kasëëw däk do tado bä joom patuuh, tii bë tsyt hē ta wē kasëëw däk na-ääj hē joom moo sahönh hē.††

¹⁷Joom oriib häd nang do hadoo P'op Hagä Do kapee, Isaraéw buuj. P'op Hagä Do gekyd hóm joom moo wób. Tii bä bëë kä, Isaraéw buuj nadoo doo, oriib häd nang do daap hawäng do moo hadoo do tets'aa däk joom tēeg heh'äat hä, joom moo heh'äat do mahang. Ta täg, joom kóm hana doo, tabës hÿÿ kä bë hä na-ääj kä.§§ ¹⁸Tii d' tahadoo do hyb n'aa, bë mak'yyts manä joom moo hedoo do P'op Hagä Do gekyd hóm doo, Isaraéw buuj. Bë h'yy kasabé manäh. Bë hyb n'aa newë hahÿÿh: Dooh bë tado bä joom patuuh hej'oonh doo. Joom patuuh ti bë hä hej'oonh doo.

¹⁹Hahÿÿ da apäh h'yy kasab'ee doo gó bë see ky hadoo hä ÿÿ: “P'op Hagä Do gakyd hóm joom moo wób, Isaraéw buuj, ÿÿh, Isaraéw buuj nadoo doo, joom hä tabats'aa däk hyb n'aa, ÿ tagadoo hyb n'aa”, nang apäh bë see kyyh. ²⁰Te hub né paawä tii, P'op Hagä Do wén gekyd hóm tii, rah'yy kana'eeh do hyb n'aa. Öm P'op Hagä Do wén gadoo Kristo hä mah'yy ka'eeh do hyb n'aa. Ti hyb n'aa taw'ääts hē mahyb n'aa eäm, a hä hē h'yy kasabé manäh. ²¹P'op Hagä Do t'yyd manehün bä joom moo, Isaraéw buuj h'yy kana'eeh doo, öm na-ääj hē dooh da tat'yyd mehün bä P'op Hagä Do mahyb n'aa eréd hóm bä. ²²Bë hyb n'aa newë hahÿÿh: Ky ennyw né paawä P'op Hagä Do ji wē, dooh tahaja bä ji manesuj bä. P'op Hagä Do ky

§ 11:8 Dew-Teronom 29.4, Isajas 29.10 ** 11:10 Saaw-Mo 69.22-23 †† 11:11 Rah'yy kajew'ëes bä da rat'yyd kamehün, tii bä da Jesus ragadoo. †† 11:16 Hahÿÿ d' tahananäng pé tii: Tsyt hē P'op Hagä Do wē kasëëw däk paa Abaraäm, Isak, Jakón, Isaraéw buuj sa wahé n'aa. Ti hyb n'aa sa panaa na-ääj hē kasëëw bong tsyt hē ta wē. Hahÿ na-ääj hē: Tsyt hē P'op Hagä Do wē kasëëw padëëk jääm hē pooj jé Kristo hä h'yy ka'eeh doo. Isaraéw buuj né tii. Ti hyb n'aa, tsyt hē P'op Hagä Do wē kasëëw padëëk sahönh hē pooj jé h'yy ka'eeh do sa wakään. §§ 11:17 Hahÿÿ d' tahananäng pé tii: P'op Hagä Do asog hóm Isaraéw buuj wób. Isaraéw buuj nadoo do tagadoo sa jawén buuj. Hÿÿ kä ti ragadoo däk na-ääj hē sa sii Abaraäm hä, Abaraäm panaa hä P'op Hagä Do ky n'aa enooh do paah.

n'aa ety wät Isaraéw buuj Kristo ganadoo doo. Ky ennyw bë hä Isaraéw buuj nadoo doo. Taky ennyw had'yyt hë bë hä, bë manabaan bë hahÿh: Jääm hë taky ennyw do hyb n'aa bë tawén gadoo. Ta ti bë mabaan bë, bë hä hë bë du do bë bë h'yy ka'eeh, bë na-ääj hë P'op Hagä Do etyn hõm da, joom moo ji gakyd hõm do hadoo. ²³ Isaraéw buuj h'yy kana'eeh do paa rah'yy kawereem bë, p'aa hënh rah'yy ka'eeh hyb n'aa kä, tii bë P'op Hagä Do gadoo p'aa hënh tii, joom moo joom tēēg hä ji ets'aa dāk doo da. P'op Hagä Do hajaa tii d' tadoo bë sa hä. ²⁴ Bēēh, daap hawäng do b'aa oriib moo hedoo doo, P'op Hagä Do gakyd bëēh, tii bë bë tets'aa dāk joom oriib häd näng do heh'äät do tēēg hä, joom moo nahado né paawä bë p'ooj ub. Ta tii da P'op Hagä Do haja bë tamoo wät bë, ta bahänh tahajaa Isaraéw buuj, joom oriib heh'äät do moo hedoo doo, p'aa hënh tets'aa bë ta tēēg hä.***

Ta jawén Isaraéw buuj P'op Hagä Do ed'ēēp do ky n'aa hahÿh

²⁵ Wakän haa hedoo doo, ÿ karēn bë bahpäh hahÿ pooj jé ji nahapäh nä doo, bë hä hë bë h'yy kasabé mahänh: Hajök Isaraéw buuj wób nabuj keh'üüm dó, dooh Jesus hä rah'yy gah'ood nä bë, sahõnh hë ta ti Isaraéw buuj nadoo do P'op Hagä Do hä h'yy ka'eeh do pan'aa ta hä rah'yy kae padäg bë kä. ²⁶ Ta ti kajaa bë kä, P'op Hagä Do ed'ēēp da ta wë sahõnh hë Isaraéw buuj. Tii da né hë P'op Hagä Do kyy kerih do her'oot:

“Panang Sijõn††† häd näng doo bë naa kajaa da ji h'yyb tym dēēb.

Tado hõm da P'op Hagä Do ganen'aak do Isaraéw panaa ramoo bok doo.

²⁷ Hahÿ ti sa hä ÿ ky n'aa enooh doo, sa hä ÿ bad'oo doo, nesaa do sa h'yyb gó hanäng do ÿ ado hõm bë kä”,††† näng P'op Hagä Doo.

²⁸ Jesus Kristo ky n'aa hanäm do raganadoo do hyb n'aa, P'op Hagä Do majiü dó ti Isaraéw buuj, bëēh, Isaraéw buuj nadoo doo, tyw n'aa enäh hyb n'aa, Kristo hä bë h'yy ka'eeh hyb n'aa. Ti hadoo né hë, P'op Hagä Do asēēw hõm do hyb n'aa sa wahë maküüh, P'op Hagä Do kamahän had'yyt hë Isaraéw buuj, sa wahë maküü hä taky n'aa enooh do hyb n'aa. ²⁹ Tii d' tawén hadoo, dooh P'op Hagä Do ado hõm bë sa hä tanoo do paah. Dooh na-ääj hë tah'yy kahÿyd bë tasēēw hõm do sa hä. ³⁰ Isaraéw buuj raky nadaheeh do hyb n'aa P'op Hagä Do t'yyd mehÿn bëēh, p'ooj ub ta hä ky nadah'eeh

11:24 P'aa hënh P'op Hagä Do hajaa tagadoo ta wë Isaraéw buuj Jesus hä rah'yy kae bë kä, tahanäng pé tii.

††† **11:26** Jerusarēnh häd see ti Sijõn . Isaraéw buuj ti na-ääj hë ramaneēēnh Sijõn . ††† **11:27** Isajas 59.20-21, 27.9, Jeremijj 31.33-34. §§§ **11:34** Isajas 40.13 * **11:35** Jóh 41.11

doo. ³¹ Hÿÿ kä, Isaraéw buuj na-ääj hë raky nadaheeh do wób rabahado padēēk do hyb n'aa kä, P'op Hagä Do t'yyd mehÿn da sa hä, bë P'op Hagä Do t'yyd mehÿn doo da. ³² Sahõnh hë badäk hahÿÿ bë habong do nabuj keh'üüm, P'op Hagä Do metä kän. Dooh sa daaj hë rahaja bë rakedēēb bë, ti hyb n'aa P'op Hagä Do t'yyd mehÿn sahõnh hë.

P'op Hagä Do Paw-Ro j'aa etsë do ky n'aa hahÿh

³³ Tak'ēp né hë P'op Hagä Do ky ennyw! Tak'ēp baad ub sahõnh hë tamoo wät doo.

Sahõnh hë P'op Hagä Do hapäh.

Dooh ji haja bë ji h'yy ganyy bë nyy da

P'op Hagä Do h'yyb däng tamoo wät doo.

Dooh ji haja bë ji h'yy gah'ood bë h'ēēd hyb n'aa

P'op Hagä Do bad'oo tamoo wät doo.

³⁴ “Dooh hapäh pé Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do h'yyb.

Dooh maher'oot pé ta hä nyy da tabad'oo.”§§§

³⁵ “Dooh hanoo pé P'op Hagä Do hä, tamab'aanh péh!”*

³⁶ Tii d' tawén hadoo, sahõnh hë ta hanaa had'yyt hë.

Ti né hë sahõnh hë mo haj'aa näng doo.

Ta no n'aa had'yyt hë.

Taw'ääts hë ta hä ji j'aa etsëē had'yyt hë. ÿÿ. Tii d' né hë. Taw'ääts hë.

12

Tsyt hë P'op Hagä Do wë ji awät do ky n'aa hahÿh

¹ Ti hyb n'aa kä wakän haa, P'op Hagä Do èr tat'yyd mehÿn do hyb n'aa, tak'ēp ÿ betseē bë kan'oo dāk hyb n'aa P'op Hagä Do hä, ta wë bë baboo had'yyt hë hyb n'aa. Taw'ääts hë tsyt hë, nesaa do mahänh, tagen'aak doo da bë babok. Tii da né hë P'op Hagä Do ji hyb n'aa jewyyg heh'äät doo. Tii da né hë ta Sahee karēn P'op Hagä Do ji hyb n'aa jaw'yyk. ² Bë aboo manä badäk hahÿÿ hä habong do P'op Hagä Do hä h'yy kana'eeh do rababok doo da. Bë an'oo bë P'op Hagä Do h'yyb h'ÿÿt, papuuj, P'op Hagä Do karēn do bë hyb n'aa newēē hyb n'aa. Tii bë bë hapäh da P'op Hagä Do karēn doo. Taw'ääts hë, baad had'op, P'op Hagä Do tsebë hanoo do ti P'op Hagä Do karēn doo. ³ Taky ennyw doo gó ÿ P'op Hagä Do asēēw hõm do hyb n'aa ta mejüü do ÿ bahadoo hyb n'aa, hahÿÿ da ÿ etsēē bë hä: Bë kawehēē manä bë hä hë. P'op Hagä Do anoo do pénh bë h'yy ka'eeh doo, bë hyb n'aa newēē. ⁴ Hahÿ hyb n'aa ta ti ÿ etsēē bë hä: Sét hë né paawä ji, hajõng

ji hã hanãng doo, ji moo hedoo doo, ji tsyym hedoo doo, ji matym hedoo doo. Ta see ti ji mooh moo wãt doo. Ta see ti ji tsyym bad'oo doo. Ta see pan'aa ji matym, ta see pan'aa ji nabuuj. ⁵ Ti hadoo ër hã: Hajök né paawã ëër, sét hë Kristo hub hadoo ëër, sét hë Kristo karapee ëër, ta hã ër h'yy kata däk do hyb n'aa. Hajök né paawã ëër, sét hã ër kata däk ër da hadoo do hã, ji moo hedoo doo, ji tsyym hedoo doo, séd hã ji hã takata däk doo da. Ti hyb n'aa, bë kawehëë manã bë hã hë y wén nãng. ⁶ Ta ky enyyw gó P'op Hagã Do an'oo däk ër hã ta Sahee hejój gó ji hajaa doo. Èr hã tetyn hõm ta Sahee ky gabuuj gó ër hajaa doo. Ti hyb n'aa kã, ër see hã P'op Hagã Do an'oo dæg bã P'op Hagã Do metëëh do ta wób hã tamaher'oot hyb n'aa, taw'ãäts hë ta h'yy ka'eeh do pénh tamaher'oot tii. ⁷ Ji hã tan'oo dæg bã ta wób ji masa doo, tii bã taw'ãäts hë ji masa né hë. Ji hã tan'oo dæg bã ta wób ji ma metëëk hyb n'aa, taw'ãäts hë ji ma metëëk né hë. ⁸ Ji hã tan'oo dæg bã ta wób ji h'yyb en'yyim hyb n'aa, tii bã taw'ãäts hë ji h'yyb en'yyim né hë ta wób. Ji hã tan'oo dæg bã bedoh do sa hã ji masa hyb n'aa, taw'ãäts hë bahad né hë ji masa. Ji hã tan'oo dæg bã ta wób sa wahë n'aa ji bahadoo hyb n'aa, taw'ãäts hë h'yyb hedoo doo me ji bag'ãäs. Ji hã tan'oo dæg bã ta wób ji t'yyd mehïin hyb n'aa, taw'ãäts hë tsebee gó tii d' ji bad'oo.

⁹ Taw'ãäts hë bë h'yyb gó naa bë kamahãn bë da hadoo doo. Bë kamahãn manã nesaa doo. Taw'ãäts hë baad hadoo doo bë kamahãn had'yyt hë. ¹⁰ Taw'ãäts hë ji wakãän baad ji kamahãn doo da bë kamahãn bë da hadoo doo. Bë wehëë bë da hadoo doo, bë hã hë bë kaweh'ëëh do bahãnh.

¹¹ Taw'ãäts hë tak'ëp bë hyb n'aa tam'aaah P'op Hagã Do wë bë moo bok do hã. Bë h'yyb nahüüj manãh, bë moo nahüüj manãh. Taw'ãäts hë bë h'yyb gó naa, h'yyb hedoo doo me bë moo boo Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do wë.

¹² Baad hadoo doo bë gadoo da ta jawén bë bahapãh do hyb n'aa, taw'ãäts hë h'yyb tsebee gó bë aboo had'yyt hë. Taw'ãäts hë h'yyb jawyg gó bë gadoo baad nadoo doo bë ahob bã. Bë eréd manã bë ky n'aa etsëe doo.

¹³ Bë masaa bë wë hanãng doo me P'op Hagã Do karapee, tsyt hë ta wë kasëew bong doo, bedoh doo. Taw'ãäts hë baad bë gadoo bë tób yt nu kejãk doo.

¹⁴ Bë ky n'aa edëe bë hã rejãã doo. Taw'ãäts hë bë ky n'aa edëe tii. Bë ky n'aa was'ee manãh.

¹⁵ Taw'ãäts hë bë tsebee tsebë do sa sii. Bë aód ha'oot do sa sii.

¹⁶ Taw'ãäts hë baad bë babok ta wób sa wë, sét bë h'yyb hedoo hyb n'aa. Sa bahãnh

bë nu gadãk bë edoo manãh. Taw'ãäts hë ta wób sa yd jé had'os do sa da bë h'yyb hedoo. Bë hajaa ta wób mahãnh bë edoo manãh.

¹⁷ Baad nadoo doo bë hã ramoo boo bã, bë mabaaj manã baad nadoo doo me. Taw'ãäts hë bë hyb n'aa newë nyy da baad hadoo doo bë moo bok ta wób sa matym gó. ¹⁸ Taw'ãäts hë sahõnh hë bë hajaa doo me bë tyw n'aa esoos nyy da bë bad'oo, hanãm gó bë babok hyb n'aa sahõnh hë sa wë. ¹⁹ Wakãn haa hedoo doo y kamahãn doo, bë mabaaj manã baad nadoo doo bë hã ramoo bok bã. P'op Hagã Do ti hanoo ta ti hedoo doo sãm. Tii da né hë kerih doo gó P'op Hagã Do kyyh:

“Y né hë ti ta sãm habaanh doo.

Y né hë ti baad nadoo doo ta sãm hanoo doo”, * nãng mã P'op Hagã Doo.

²⁰ P'op Hagã Do kyyh her'oot doo da né bë bad'oo. Hahyÿ da ta kyyh:

“A majï asa bã, man'oo ta hã ta waa.

Tahoo kaaj bã, man'oo ta naëng.

Nu mebyng da tii bã,

baad nadoo tamoo wãt doo paa hyb n'aa.”†

²¹ Bë an'oo manã nesaa doo j'aa ketsë bë hã. Taw'ãäts hë bë j'aa ketsë nesaa doo hã baad hadoo doo me.

13

Hyb n'aa jewyk do sa hã ji ky daheeh do ky n'aa hahyÿh

¹ Taw'ãäts hë bë sahõnh hë bë ky daheeh hyb n'aa jewyk doo ji rabag'ãäs doo. Ta ti y wén mejüü, dooh P'op Hagã Do ky gabuuj nadoo pé ji wahë n'aa. P'op Hagã Do né hë ti hanoo ji wahë n'aa rabahadoo hyb n'aa. ² Ti hyb n'aa sa wahë n'aa wë h'yy kawareem doo, P'op Hagã Do hanoo doo wë né hë tah'yy kawareem. Tii d' hedoo doo sa daaj hë raky n'aa katakyyk baad nadoo doo me. ³ Baad moo bok doo, dooh hyb n'aa rajeÿÿm pé hyb n'aa jewyk doo hedoo doo. Baad nadoo doo moo bok doo ti ti he'ÿÿm sa hã. Baad ub, neÿÿm doo gó ji karën bã ji awãd bã ji wahë n'aa wë, taw'ãäts hë baad hadoo doo ji moo wãt, tii bã ji wahë n'aa tsebë da ji wë. Ji moo wãt doo hã da raj'aa etsë tii bã. ⁴ P'op Hagã Do karom hadoo ji wahë n'aa hedoo doo, baad hadoo doo ramoo bok hyb n'aa ji hã. Hyÿ kã, baad nadoo doo ji moo wãd bã, taw'ãäts hë ji eÿÿm sa hã, rahajaa doo hyb n'aa ji rarejãã. P'op Hagã Do karom, nesaa doo moo bok doo rejãã doo hadoo tii. ⁵ Ti hyb n'aa, taw'ãäts hë ji ky daheeh né hë ji wahë n'aa. Ji ranarejãã hyb n'aa had'yyt hë nadoo ji ky daheeh. Ji

wén ky daheeh na-ääj hē, ji h'yyb ji hā taky n'aa tapa mahānh. ⁶ Ti hyb n'aa, ji gadoo do uuh ji an'oo had'yyt hē ji hāj n'aa bag'āās do sa hā. Sa hā ji wén noo ta tii, P'op Hagā Do karom hadoo rabahadoo do hyb n'aa, raty kanewad had'yyt hē do hyb n'aa rabag'āās do hā. ⁷ Taw'āāts hē bē an'oo né hē dajēēr ji hāj n'aa bag'āās do ramejūū doo. Taw'āāts hē na-ääj hē baad ji weh'ēeh hyb n'aa jewyky do ji hā bag'āās doo.

⁸ Bē kūūt enā manāh. Tabad'op hē bē kūūt enāh. Jāām hē ji da hadoo do ji kamahān do ti bē kūūt hado had'yyt hē sa wē. Ta ti ŷ wén her'oot, ta da hadoo do kamahān doo, taky dahé dāk do hyb n'aa sahōnh hē P'op Hagā Do ky n'aa jaw'yyk doo. ⁹ Hahŷŷ da P'op Hagā Do ky n'aa jaw'yyk doo: “Aā manā ta see ŷŷm sii. Madajēēb manā a da hadoo doo. Etsēēg manāh. H'yyb dāg manā a da hadoo do h'ēēd hā.”* Ta ti ta ky n'aa jaw'yyk doo, ta ky n'aa jaw'yyk do wób na-ääj hē, hahŷ sét hadoo do tamejūū do hā takaja dāk: “Makamahān a da hadoo doo, a hā makamahān doo da.”† ¹⁰ Jé kamahān doo, dooh baad nadoo do tamoo wād bā ta da hadoo do hā. Ti hyb n'aa, jé kamahān do ky dahé dāk kán P'op Hagā Do ky n'aa jaw'yyk doo. ¹¹ Taw'āāts hē bē ŷ maher'ood wāt doo da bē babok, da hē ēr babok bā Kristo matēēh do ji gadaa had'yyt hē bē hapāh do hyb n'aa. Bē h'yy kanap'eed manā hāŷŷ do rah'yy kanapeet doo da. Taw'āāts hē bē h'yyb hedoo, ji h'yyb nām do hadoo. Ēr du doo noo gó Jesus hā ēr h'yy ka'eēh doo, hād badawēēt nā ta wē ji Kristo ed'ēēp doo. Hŷŷ kā hād edaa dāk. Ti hyb n'aa, taw'āāts hē bē h'yyb hēdo bē ŷ maher'ood wāt doo da bē babok hyb n'aa. ¹² Panyyg ky n'aa gó bē ŷ maher'oot tii: Edaa dāk atsēm bahānh doo, edaa dāk tabawak, ti hyb n'aa, taw'āāts hē ēr erēt badagyp hadoo do ji moo wāt do paah.‡ Taw'āāts hē baad hadoo doo gó ēr babok, ta bag gó ēr babok do hyb n'aa. Ji kuman hadoo ti baad hadoo doo, ta me nesaa do hā ji j'aa ketsē doo. ¹³ Taw'āāts hē baad ēr babok, adēb bā, ta bag gó, ji awāt do hadoo. Taw'āāts hē dooh ji aoom bā jarakē hedoo do hā. Taw'āāts hē dooh ta bahānh ji awēē bā na-ääj hē. Taw'āāts hē dooh ēr aā bā ji ŷŷm ji patug nadoo do sii. Taw'āāts hē dooh ēr moo boo nu meby n'aa nāng doo. Taw'āāts hē dooh ēr aboo bā séd ji h'yyb nahedoo doo gó ji da hadoo do hā, dooh ta wób hā ēr h'yy kajewēēts na-ääj hē. ¹⁴ Bē an'oo Tak'ēp Hyb N'aa Jawyky Doo, Jesus Kristo, bē h'yyb gó tabawād had'yyt hē, bē tah'yyb mahūūm, Kristo bawāt doo da bē babok hyb n'aa kā. Bē an'oo manā nesaa do ji h'yyb sāg karēn do bē h'yyb gó tawād bā,

nesaa do bē moo boo mahānh.

14

Nyy da ji bawāt ji da hadoo do wē ky n'aa hahŷŷh

¹ Taw'āāts hē bē gadoo ji hā P'op Hagā Do karēn do hā baad h'yy ganehot nā doo. Bē ky kedag manā sa sii sa hā baad hadoo do p'āā. ² Ta wób sa hā tahajaa sahōnh hē ji awēē bā. Tii d' nado ta wób sa hā. Baad h'yy ganehot nā do sa hā, dooh ji awēē bā ta dab. ³ Sahōnh hē haw'aa doo, sahōnh hē hawēh doo, taw'āāts hē dooh ramak'yyts bā ta dab nawēh doo. Ti hadoo ēnh ta dab naw'ēeh doo, taw'āāts hē dooh raky n'aa ety bā baad nadoo do hā ta dab haw'ēeh doo, P'op Hagā Do gado dāk do hyb n'aa sahōnh hē haw'aa doo, sahōnh hē hewēh doo. ⁴ Karom ky n'aa gó bē ŷ maher'oot ta tii: Dooh taw'āāts hē tado bā ta see karom ji nabuuj gedo bā, baad tamoo nawād bā ji edoo bā. P'op Hagā Doo, ta kariw n'aa ti taher'oot da baad tawād bā, baad tanawād bā. Baad dāg da tabahadoo Tak'ēp Hyb N'aa Jawyky Do matym gó, Tak'ēp Hyb N'aa Jawyky Do hajaa do hyb n'aa baad had'yyt hē tabahadoo dāk tan'oo bā.

⁵ Ta wób rahyb n'aa jew'yyk ta āh see ta āh wób mahānh. Ta wób sa hā, séd uuh had'yyt hē ji āh. Ti hyb n'aa, taw'āāts hē baad bē bahapāh bē h'yyb gó h'ēēd hyb n'aa bē bad'oo bē bahed'oo doo. ⁶ Ta ā see hyb n'aa jaw'yyk doo, Tak'ēp Hyb N'aa Jawyky Do taweh'ēeh do hyb n'aa tii d' tabad'oo. Sahōnh hē hawēh doo, sahōnh hē hawa doo, Tak'ēp Hyb N'aa Jawyky Do taweh'ēeh do hyb n'aa tii d' tabad'oo na-ääj hē, ta waa, ta tā hyb n'aa P'op Hagā Do hā taj'aa etsē do hyb n'aa. Ta dab nawēh doo, Tak'ēp Hyb N'aa Jawyky Do taweh'ēeh do hyb n'aa tii d' tabad'oo na-ääj hē. P'op Hagā Do hā na-ääj hē taj'aa etsē tii. ⁷ Dooh ēr daaj hē ēr ta danāh ēr do bā ēr aboo bā, ēr dajēb bā na-ääj hē. Dooh ji daaj hē ji h'yyb en'yyym hyb n'aa ji awād bā, ji dajēb bā. ⁸ Badāk hahŷŷ bā ēr abok doo, Tak'ēp Hyb N'aa Jawyky Do ēr h'yyb en'yyym hyb n'aa tii, ēr dajēb na-ääj né hē. Ti hyb n'aa kā, badāk hahŷŷ bā ēr abok bā, ēr dajēb bā na-ääj hē, Tak'ēp Hyb N'aa Jawyky Do ma had'yyt hē ēēr. ⁹ Ti hyb n'aa né hē Kristo wén dajēp, tawén ganā wāt, sahōnh hē sa wahē n'aa tabahadoo hyb n'aa, dejēp do sa wahē n'aa, edēp do sa wahē n'aa na-ääj hē.

¹⁰ Ti hyb n'aa, h'ēēd hyb n'aa bē ky n'aa etyy bē wakāān hadoo do ta dab tabawēh do hyb n'aa? Bēē kā, baad h'yy ka'eēh doo, h'ēēd hyb n'aa bē makyyys bē wakāān hadoo do ta dab tanawēh do hyb n'aa? Ēr sahōnh hē, ēr da kamētā dāk P'op Hagā Do matym gó

* 13:9 Esodo 20.13-15, 17, Dew-Teronom 5.17-19, 21 † 13:9 Rewitikos 19.18 ‡ 13:12 Badagyp hadoo doo, sahōnh hē nesaa pé tii.

ër taky n'aa etyy hyb n'aa, ër hã tabaher'oot hyb n'aa tagado bã, taganado bã ër moo bok do paah. ¹¹ Hahÿÿ da takerii däk P'op Hagä Do kyy kerih doo gó:

“Baad ÿ ky däng, dooh ÿ ky kahÿÿd bã”, näng mä Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo,
 “sahõnh hë rahëhy b'ëeh da sa taron nu paa me pój ÿÿ jé.
 Sahõnh hë raj'aa etsë da P'op Hagä Doo”, näng mä P'op Hagä Do kyyh.*

¹² Ti hyb n'aa kä, ër sahõnh hë, sét ken'yyh da P'op Hagä Do hã ër da kaner'oot ër babok do paa hã.

¹³ Ti hyb n'aa taw'ääts hë ër erét ër da hadoo do ër ky n'aa etyy doo. Taw'ääts hë baad bë hyb n'aa matakä, tabad'op hë bë moo boo mahãnh, tabad'op hë bë her'ood mahãnh baad nadoo do hã h'yyb tatuk do bë seeh. ¹⁴ Jesus, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hã ÿ h'yy kata däk do hyb n'aa, baad ub hëp ÿÿ gó ÿ bahapäh hahÿÿh: Ji awa do mahang, ji awëh do mahang, dooh ti hanäng pé baad nado wäd ji bahado däk P'op Hagä Do matym gó hanoo doo. Baad ub ti sahõnh hë. Ti hadoo né hë, jé hahÿÿ da hyb n'aa newëe doo: “Hahÿ dooh ji awëe bã. Dooh P'op Hagä Do karën bã ji awëe bã”, tanoo bã ta h'yyb gó, tii bã taw'ääts hë nado tawëe bã. Baad nado däk ti ta hã. ¹⁵ Bë awa do hyb n'aa, bë awëh do hyb n'aa bë wakään hadoo do Jesus hã h'yy ka'eeh do bë h'yyb rejã bã, tii bã dooh kamahãnh gó bë aboo booh. Bë an'oo manã bë awëh do hyb n'aa bë wakään hedoo doo, sa hyb n'aa Kristo dajëp doo, baad rawën h'yy kanae wät. ¹⁶ Ti hyb n'aa hahÿ ÿ etsëe bë hã: Bë adoo manã bë wakään hedoo do h'yyb rejã doo, baad né paawä ti bë hã. Taw'ääts hë bë h'yyb bë meso, baad hadoo do bë hã hyb n'aa, ta wób Jesus hã h'yy kana'eeh do bë raky n'aa rejã mahãnh. ¹⁷ Ta ti ÿ wén etsëe bë hã, ji awa do hyb n'aa nado, ji nawa do hyb n'aa nado, ji eëk do hyb n'aa nado tabag'ääs doo bã ji P'op Hagä Do gadoo. Ti nado P'op Hagä Do karën do ji hã. P'op Hagä Do ji tabag'ääs bã, takarën ta Sahee ji tah'yyb mahüüm do hyb n'aa baad ji bawät ta matym gó, h'yyb nyw gó ji bawät ji da hadoo do wë, tsebee gó ji bawät na-ããj hë. ¹⁸ Ta tii da Kristo wë moo bok do rah'yyb en'yyim P'op Hagä Doo. Baad ub da na-ããj hë ta wób rahe'oot ta tii d' hawät do sa ky n'aa.

¹⁹ Ti hyb n'aa kä, taw'ääts hë h'yyb nyw gó ji bawät ji da hadoo do wë hanoo do hã ër h'yyb padëek, ër moo booh. Taw'ääts hë

ër h'yyb padëek na-ããj hë ër moo bok ër da hadoo do masa do hã, Jesus hã ër h'yy ka'eeh do takah'üüm hyb n'aa. ²⁰ Bë rejã manã bë da hadoo do h'yyb gó P'op Hagä Do moo wät doo, bë awa do hyb n'aa, bë awëh do hyb n'aa sa hã baad nadoo doo. Tahaja né paawä sahõnh hë ji awa bã, ji awëe bã, dooh taw'ääts hë tado bã ji awëe bã, ji awa bã ta see h'yyb panas'ëeh doo, baad tah'yy kanae wät hanoo doo. ^{† 21} Taw'ääts hë dooh ji eëg bã uwa s'ëeb, taw'ääts hë dooh ji awëe bã ji tä, ta ti ji da hadoo do Jesus hã h'yy ka'eeh do tah'yyb tatug bã. Taw'ääts hë tabad'op hë ër moo boo ër da hadoo do baad nadoo do hã tah'yyb tatuk doo.

²² Baad tado bã a hã sahõnh hë hedoo pé ji awëe bã, uwa s'ëeb ji eëg bã, taw'ääts hë tii. P'op Hagä Do hapäh a h'yyb. Mamejõ manã ta wób ragadoo a hã pé baad hadoo doo. Ky n'aa kedëng jé ta hã hë ky n'aa kanatapaa doo, ta hã pé baad hadoo do p'ää. ²³ Tii d' nado h'yy ketyn doo gó ta tä tawëe bã, ta hã pé ji nawëh doo. P'op Hagä Do ky n'aa etyy da ta ti hedoo doo, h'yy ka'eeh doo me tanadoo do hyb n'aa tabad'oo doo. Sahõnh hë ji h'yy ka'eeh doo me nadoo do ji moo wät doo, baad nado ti P'op Hagä Do matym gó.

15

¹ Taw'ääts hë eër, baad P'op Hagä Do hã h'yy kasadä doo, ër gadoo, ër masa ër da hadoo do baad nado nã P'op Hagä Do hã h'yy kasadä doo. Taw'ääts hë dooh ër karën do jawén ër abooh. ² Taw'ääts hë ër sahõnh hë ër h'yyb en'yyim ër wakään hedoo doo, baad tabadoo hyb n'aa sa hã, baad P'op Hagä Do hã rah'yy kasadä hyb n'aa kä. ³ Kristo na-ããj hë, dooh ta daaj hë tah'yyb en'yyim do jawén nado paa tabawät. Ta wób tamasa hyb n'aa paa ta tabawät, hahÿ kerih do paa metëeh doo da né hë: “Jó ÿÿ tabadäng òm raky n'aa rejã doo. ÿ né hë gado däk, a hã tanadäng hyb n'aa”,* näng kerih do paah. ⁴ Sahõnh hë P'op Hagä Do kyyh p'ooj ub kerii däk doo, takerii däk ër tama metëek hyb n'aa, h'yy ganajëng doo me, ta kyy kerih doo gó hana do ji h'yyb nãm doo me ër gada hyb n'aa baad hadoo do ër hã P'op Hagä Do ky n'aa enooh doo. ⁵ P'op Hagä Do hã, ji h'yy ganajëng do hanoo doo, ji tah'yyb en'yyim doo, ÿ ky n'aa etsëe, séd bë h'yyb hedo had'ÿÿt hë tan'oo bã, Kristo Jesus bawäd wät doo da bë babok hyb n'aa, ⁶ sét hadoo doo me bë h'yyb, sét hadoo doo me bë kyyh, P'op Hagä Doo, ër Wahë N'aa Jesus Kristo Yb, bë j'aa etsë hyb n'aa kä.

* **14:11** Isajas 45.23 † **14:20** Hahÿÿ d' apäh Paw-Ro hanäng péh: Ji awëe bã ji da hadoo do tayy doo, ji h'yyb tatuk tabawëh hyb n'aa ta hã pé ji nawëh doo. Tii bã ta hã hë, ta daaj hë ta h'yyb ky n'aa tapaa, tii d' tabad'oo do hyb n'aa. Tii bã teréd hõm Jesus hã tah'yy ka'eeh doo, ta daaj hë, ta hã hë ta h'yyb ky n'aa, baad nado tamoo wät ted'oo do hyb n'aa. * **15:3** Saaw-Mo 69.9 hã takerii däk ti P'op Hagä Do hã kahe'oot do paah.

⁷ Ti hyb n'aa kā, taw'āāts hē bē gadoo bē da hadoo do Jesus hā h'yy ka'eeh doo, bē Kristo gado dāk doo da. Taw'āāts hē tii da bē bad'oo P'op Hagā Do kawehēē dāk hyb n'aa. ⁸ Bē hyb n'aa newē bē ŷ maher'oot doo: Kristo bana kån Judah buuj tamasa hyb n'aa, te hub né hē P'op Hagā Doo, tametēēh hyb n'aa, Judah buuj sa wahē makūū hā P'op Hagā Do ky dāng do takaja dāk hyb n'aa, ⁹ Judah buuj nadoo do P'op Hagā Do raj'aa etsē hyb n'aa, sa wē tat'yyd mehīn do hyb n'aa. Tii da né paa takerii dāk ta ti ky n'aa:

“Ti hyb n'aa a hā ŷ j'aa etsē da Judah buuj nadoo do mahang.

Ōm ŷ ma ejām da.”†

¹⁰ Hahŷy da na-āāj hē takerii dāk:

“Bēēh, Judah buuj nadoo doo, bē tsebee P'op Hagā Do karapee sa sii, Judah buuj sa sii.”‡

¹¹ Hahŷy da na-āāj hē takerii dāk:

“Bēēh, Judah buuj nadoo doo, bē j'aa etsēē Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Doo. Sahōnh hē badāk hahŷy hā habong doo, bē j'aa etsēē ta hā.”§

¹² Hahŷy d' paa Isajas baher'oot:

“Ganyyh da Jesé panaa mahang Judah buuj nadoo do bag'āās doo. Ta hā da rah'yy kasadā.”**

¹³ P'op Hagā Do hā, baad taky n'aa enooh do ji gada hanoo do hā ŷ ky n'aa etsēē bē h'yy gadajang tan'oo bā, h'yyb nyyw gó bē babok tan'oo bā bē hā, ta hā bē h'yy ka'eeh do hyb n'aa. Ta ti ŷ wén ky n'aa etsēē, ta Sahee hejój me tan'oo bā baad ub had'yyt hē bē gada hyb n'aa ēr hā taky n'aa enooh doo.

¹⁴ Wakān haa hedoo doo, baad ŷ bahapāh hahŷ hēp ŷy gó: Bē ky enyyw had'yyt né hē bē da hadoo do wē, baad bē bahapāh nyy da P'op Hagā Do karēn ji bawāt, baad bē bahajaa bē maher'oot bē da hadoo doo, baad rababok hyb n'aa. ¹⁵ Ti hadoo né hē, dooh né hē ŷ ky n'aa eām bā bē ŷ ma erii wāt do hā, ta ti bē mabaan mahānh. Tii da bē ŷ wén ma erii wāt, ta ky enyyw doo gó P'op Hagā Do anoo do hyb n'aa hā ŷy, ¹⁶ Judah buuj nadoo do mahang Kristo Jesus panāg n'aa ŷ bahadoo hyb n'aa. P'op Hagā Do tób n'aa yt hā moo heb'oooh doo, P'op Hagā Do matym n'aa manaa do hadoo ŷyh. Judah buuj nadoo do hā ŷ maher'oot P'op Hagā Do panyyg hanām doo, P'op Hagā Do

matym n'aa hadoo P'op Hagā Do gen'aak do rabahadoo hyb n'aa, P'op Hagā Do Sahee sa h'yyb gó moo wāt do hyb n'aa, tsyt hē nesaa do mahānh kasēēw hōm do rabahadoo hyb n'aa kā.

¹⁷ Ti hyb n'aa, ti anāng ŷ h'yy kasab'ee do pan'aa Kristo Jesus hejój gó P'op Hagā Do wē ŷ moo wāt do hyb n'aa. ¹⁸ Ti hadoo né hē, jāām hē ŷ h'yy kasab'ee ŷ moo wāt do hā Kristo moo wād wāt do hyb n'aa. Ta ky n'aa sa hā ŷ maher'oot do hyb n'aa, sa mahang ŷ moo wād wāt do hyb n'aa, Kristo an'oo bā Judah buuj nadoo do P'op Hagā Do hā raky daheeh hyb n'aa. ¹⁹ Ta heen n'aa hejój gó, meuj n'aa nāng do hejój gó, P'op Hagā Do Sahee hejój gó ŷ moo wād wāt sa mahang. Jerusarēnh bā naa, Iririko hād nāng do hā n'aa bód hēnh kā baad ŷ baher'ood hōm sahōnh hē sa hā Kristo panyyg hanām doo. ²⁰ Hahŷy da had'yyt hē ŷ bahed'oo: ŷ karēn ŷ maher'oot Kristo ky n'aa ta wób ranaher'oot nā bā, ta wób ramoo bok do jó ŷ moo nawāt hyb n'aa. ²¹ P'op Hagā Do kyy kerih doo gó kerii dāk doo da ŷ karēn ŷ bad'oo. Hahŷy da takerii dāk:

“Panyyg tamah do rahapāh da, Ta ky n'aa nanapāh do h'yy kadew'uuh da.”††

²² Raky n'aa nanapāh nā bā ŷ maher'ood hōm do hyb n'aa Kristo ky n'aa, dooh paa tahaja bā bē wē ŷ hegāā bā. ²³ Hŷy kā, ŷ haja dāk do hyb n'aa babā Kristo ky n'aa ŷ maher'oot doo, hajōō dāk hyb n'aa na-āāj hē ta baab ŷ karēn do bē wē ŷ bahēg'āās, ²⁴ ŷ karēn paawā bē panang bā ŷ nu dāng dó Es-Pāj hāj n'aa bā ŷ mahōm me, bē ŷ bahehēen hyb n'aa. Bē ŷ bahehēen do jawén paa bā, banadawéd né paawā, ŷ karēn paawā ŷ bē masa Es-Pāj hēnh ŷ bahōm doo. ²⁵ Jerusarēnh hēnh ŷ bahōm dó pooj jé, Jesus hā h'yy ka'eeh do t'ī hēnh habong do sa matym n'aa ŷ tajooh hyb n'aa. ²⁶ H'yyb tsebé doo me Jesus hā h'yy ka'eeh doo, Masedonija, Akaja hād enāh do hāj n'aa bā habong do rabata padēēk dajēēr, Jesus hā h'yy ka'eeh do Jerusarēnh bā habong do ramasa hyb n'aa. ²⁷ Sa daaj hē, sa h'yyb gó naa ramasa. Taw'āāts hē né hē ti ramasa sa hā, rakūūt enāh do hadoo do hyb n'aa sa wē. Jesus hā h'yy ka'eeh do Jerusarēnh bā habong do sa hyb n'aa né hē Judah buuj nadoo do ragado dāk sa h'yyb gó baad hadoo do P'op Hagā Do Sahee hā hana doo. Ti hyb n'aa, taw'āāts hē ti ramasa hŷy kā Judah buuj hā sa wē hanāng doo me, ramabaanh do hadoo. ²⁸ Sa matym n'aa ŷ tajooh do jawén paa bā, baad sahōnh hē dajēēr ragado dāk ŷ

† 15:9 2 Samuélw 22.50, Saaw-Mo 18.49 ‡ 15:10 Dew-Teronom 32.43 § 15:11 Saaw-Mo 117.1 ** 15:12 Isajas 11.10. Dawi makū yb ta ti Jesé. Jesus né ti Jesé panaa Judah buuj nadoo do bag'āās doo. †† 15:21 Isajas 52.15

bahapäh bä kä, ý tsyym kadoo da Es-Päj häj n'aa hënh ý bahôm doo. Ta hõõ bä ý nu däng dó bë panang bä, bë ý bahëg'ääs hyb n'aa. ²⁹ Baad ý bahapäh hahÿÿh: Bë wë ý kajaa bä, tak'ëp bë da Kristo ky n'aa edëng da hëp ý n'aa.

³⁰ Hÿÿ kä wakân haa hedoo doo, Jesus Kristo ër Wahë N'aa karapee ër bahadoo do hyb n'aa, ër da hadoo do ër kamahän P'op Hagä Do Sahee anoo do hyb n'aa na-ääj hë, tak'ëp ý betseë bë hä, si ýÿ P'op Hagä Do hä bë ky n'aa ets'ëë had'yyt hë hëp ý n'aa. ³¹ Bë ky n'aa ets'ëë ý P'op Hagä Do mo n'aa jesuu hyb n'aa Judah häj n'aa bä habong do Jesus hä h'yy kana'eeh do sa mahänh. ³² Bë ky n'aa ets'ëë na-ääj hë, baad Jesus hä h'yy ka'eeh do Jerusarënh bä habong do ragadoo hyb n'aa sa matym n'aa sa wë ý mahüüm doo. ³² Taw'ääts hë tii da bë ky n'aa ets'ëë, P'op Hagä Do karën bä, h'yy gadajaa gó bë wë ý kajaa hyb n'aa, bë mahang ý h'yy kameh'ääk hyb n'aa, p'aa hënh ý h'yyb hedo däk hyb n'aa kä. ³³ Hÿÿ kä ý karën P'op Hagä Doo, ji tah'yyb en'yym doo, bë mahang tabawät. Ýÿ. Tii d' né hë. Taw'ääts hë.

16

Sa hä Paw-Ro hyb n'aa esee do ky n'aa hahÿÿh

¹ Bë ý maher'oot ër änh hadoo do Pëb häd näng do ky n'aa. Baad tabawät. Jesus hä h'yy ka'eeh do panang Sën-Kerej häd näng doo bä habong do sa masa n'aa see tii. ² Taw'ääts hë bë gadoo bë wë takajaa bä, bë nemuun Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hä tah'yy kata däk do hyb n'aa. Taw'ääts hë baad bë gadoo Jesus hä h'yy ka'eeh doo, tsyt hë ta wë kasëew däk do ji gadoo doo da. Taw'ääts hë bë masaa ta hä, hajõng do tamasa wät do hyb n'aa. Ý na-ääj hë tamasa wät.

³ Bë maher'ood Pisiir, ta patug Akira da-heeh, ý hyb n'aa esee sa hä. Nemon ýÿ Kristo Jesus wë ramoo bok tii. ⁴ Rahapëë né paawä dajëp sa hä pëh, ti hadoo né hë ý ramasa. Ýÿh, sahõnh hë Judah buuj nadoo do Jesus hä h'yy ka'eeh do jé pad'yyt hë kahet'aa do na-ääj hë, ää tsebë sa wë, baad hadoo do ää hä rabad'oo do hyb n'aa. ⁵ Taw'ääts hë hät ýÿ gó bë edëë na-ääj hë Jesus hä h'yy ka'eeh do Akira sa tób bä kahet'aa doo.

Bë maher'ood najis ýÿ, Epenet häd näng doo, ý hyb n'aa esee ta hä. Häj n'aa bód Asija häd näng doo bä, jääm hë pooj jé Kristo hä h'yy ka'eeh do ti Epenet. ⁶ Hät ýÿ gó bë edëë Marija, tak'ëp bë hyb n'aa moo wät do paah. ⁷ Hät ýÿ gó bë edëë nemon ýÿ Isaraëw buuj

hedoo doo, Än-Doroniko, Junijas häd enäh doo, si ýÿ radewäts b'ëëh do paah. Ky n'aa etsëëh tii, Jesus mejüü do sa mahang. Pój ýÿ jé Kristo hä rah'yy kae padëëk tii.

⁸ Hät ýÿ gó bë edëë aj'yy Äm-Pijat häd näng doo, ý kamahän doo, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hä tah'yy kata däk do hyb n'aa. ⁹ Hät ýÿ gó bë edëë aj'yy Uh-Bän häd näng doo, ër sii Kristo wë moo wät doo. Hät ýÿ gó bë edëë najis ýÿ Es-Takis häd näng doo. ¹⁰ Hät ýÿ gó bë edëë aj'yy Aperes häd näng doo, h'yy kanerët doo me baad had'yyt hë Kristo hä h'yy ka'eeh doo. Hät ýÿ gó bë edëë aj'yy Aris-Tob häd näng do tób yt hä haj'eenh doo. ¹¹ Hät ýÿ gó bë edëë aj'yy Erodijõn häd näng doo, nemon ýÿ Isaraëw buuj hedoo doo. Hät ýÿ gó bë edëë aj'yy Nar-Sis häd näng do tób yt hä haj'eenh doo Jesus hä h'yy ka'eeh doo.

¹² Hät ýÿ gó bë edëë ýÿj Tiripena, Tiriposa häd enäh doo. Tak'ëp ramoo bok do ti Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do wë. Hät ýÿ gó bë edëë ýÿnh Peh-Sid häd näng doo, najis ýÿ, tak'ëp né hë Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do wë moo wät wät doo. ¹³ Hät ýÿ gó bë edëë aj'yy Rupu häd näng doo, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do wë kasëew hõm doo. Hät ýÿ gó bë edëë na-ääj hë ta ýÿn. Ta t'aah hadoo ý tagadoo paah. ¹⁴ Hät ýÿ gó bë edëë aj'yy Asÿn-Kirito, Peregõn, Er-Mes, Patorobas, Er-Mas häd enäh doo. Hät ýÿ gó bë edëë na-ääj hë ër hÿÿj hedoo do P'op Hagä Do rahyb n'aa jew'yyk do hyb n'aa sa sii kahet'aa doo. ¹⁵ Hät ýÿ gó bë edëë aj'yy Pirorogo häd näng doo, ýÿnh Jurija häd näng doo, aj'yy Neru häd näng doo, ta änh daheeh. Hät ýÿ gó bë edëë na-ääj hë aj'yy Orim-Pas häd näng doo, sahõnh hë P'op Hagä Do karapee wób sa sii kahet'aa do na-ääj hë.

¹⁶ Baad bë kedëë bë da hadoo do hä. Sahõnh hë Kristo hä h'yy ka'eeh do jé pad'yyt hë kahet'aa do bë m' rahyb n'aa esee.

¹⁷ Wakân haa hedoo doo, ý etsëë bë hä, bë kanä séd ji h'yyb nahedoo hanoo do sa mahänh, ji rah'yyb panas'ëëh do mahänh na-ääj hë, ta see hadoo, bë gado däk do hadoo nado ma met'ëëk doo. Bë ky dahé manä sa hä. Dawëë bë kanä sa mahänh. ¹⁸ Dooch Kristo, ër Wahë N'aa wë ramoo bok tii. Sa h'yyb karën do jawën rababok. Ky kamep'ëëh doo me, ji hä raj'aa etsë doo me rawedii baad manatakëë doo.

¹⁹ Kristo hä h'yy ka'eeh do jé pad'yyt hë habong do raky n'aa napëë däk baad bë ky dahé däk Kristo ky n'aa, ti hyb n'aa ý h'yy gadajang. Ti hadoo né hë, baad hadoo do hä ý karën paawä bë h'yy ganäng, taw'ääts hë bë nahapäh do hadoo nesaa doo. ²⁰ Edaa däk P'op Hagä Doo, h'yyb nyww gó ji bawät

†† 15:31 Tii d' tawën etsëë sa hä, Judah buuj wób, Jesus hä h'yy kana'eeh doo, rakawajään do hyb n'aa ta wë. Rano n'aa masoo Paw-Ro.

hanoo doo, bë j'aa ketsë tan'oo bã Nesaa Do Yb hä. Jesus, ër Wahë N'aa ky enyym da bë hä.

²¹ Tsimoot, si ÿ moo wät doo, bë m' tahyb n'aa esee. Nemon ÿÿ Isaraéw buuj hedoo doo, Rusijo, Jasôn, Sosipater häd enäh doo, ti na-ääj hë bë m' rahyb n'aa esee.

²² ÿÿh, Tesijo häd näng doo, hahÿ Paw-Ro mejüü do herih doo, bë sii Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo hä h'yy kata däk doo, bë ÿ hyb n'aa esee.

²³ Aj'yy Gajo häd näng do bë m' tahyb n'aa esee. Baad ta tób bã ÿ tagado had'yyt hë. Sahõnh hë Jesus hä h'yy ka'eeh do babä habong doo, ti na-ääj hë baad tagadoo. Eras, panang dajëër hagä n'aa, ër hÿÿj hadoo do Kuwar-To häd näng do na-ääj hë, bë m' rahyb n'aa esee. [²⁴ ÿ karën Jesus Kristo, ër Wahë N'aa, ky enyym sahõnh hë bë wë. ÿÿ. Tii d' né hë. Taw'ääts hë.]

²⁵ Hÿÿ kä, taw'ääts hë ër j'aa etsë P'op Hagä Doo. Ti né hë tahajaa panyyg hanäm do ÿ maher'oot doo me, Jesus Kristo ky n'aa me, baad bë h'yy kae had'yyt hë tan'oo bã. P'ooj ub dooh rahapëë nä bã ta ti ky n'aa.

²⁶ Hÿÿ kä, P'op Hagä Do ky n'aa rod rerih do paa hä kametä däk P'op Hagä Do panyyg hanäm doo, sahõnh hë rabahapäh hyb n'aa. P'op Hagä Do hedëb had'yyt do mejüü do hyb n'aa, kaher'ood däk sahõnh hë badäk hahÿÿ hä habong do sa hä, Kristo hä rah'yy ka'eeh hyb n'aa, raky daheeh hyb n'aa na-ääj né hë. ²⁷ Taw'ääts hë P'op Hagä Doo, sét hadoo do tak'ëp h'yy ganäng doo, ji j'aa etsëë had'yyt hë Jesus Kristo hyb n'aa. ÿÿ. Tii d' né hë. Taw'ääts hë. Jääm hë kä.

1 Korin Jesus hã h'yy ka'eeh do panang Korin hãd nãng doo bã habong do hã pooj jé Paw-Ro ma erih do hahÿyh

Ji matym n'aa ji hã Jesus anoo do ky n'aa hahÿyh

¹ Paw-Ro ÿ ti hÿyh, P'op Hagã Do karên do hyb n'aa ÿ tanaëënh doo, Kristo Jesus mejüü do see ÿ bahado dák hyb n'aa, ta ky n'aa ÿ baher'ood hõm hyb n'aa kã. Èr hÿÿj hadoo do Sotenés hãd nãng do sii bẽ ÿ edëng, ² bẽeh, P'op Hagã Do karapee hedoo doo, Korin hãd nãng do panang bã habong doo. Tsytt hẽ, ta wẽ bẽ tabetyn hõm Kristo Jesus bad'oo do hyb n'aa. * Sahõnh hẽ jé pad'yyt hẽ èr Wahë N'aa Jesus Kristo hã j'aa hets'ëë do sii hẽ bẽ tabetyn hõm tsytt hẽ, ta wẽ had'yyt hẽ bẽ babok hyb n'aa. Sahõnh hẽ èr wahë n'aa né hẽ ti Jesus. Jé pad'yyt hẽ habong do sa Wahë N'aa, èr Wahë N'aa na-ããj hẽ. ³ ÿ karên P'op Hagã Do èr Yb, Jesus Kristo Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do na-ããj hẽ ky en'ym bẽ hã. ÿ karên baad bẽ rah'yyb en'ym.

⁴ P'op Hagã Do hã ÿ tseebe had'yyt hẽ bẽ hyb n'aa, baad bẽ wẽ taky en'ym do hyb n'aa Kristo Jesus hyb n'aa. ⁵ Kristo hyb n'aa, baad tabanoo bẽ hã ta ky n'aa baad bẽ bahajaa bẽ baher'oot, baad tabanoo bẽ hã takarên do baad bẽ bahapãh hyb n'aa, baad tagahoot hyb n'aa bẽ hã. ⁶ Baad bẽ gado dák Kristo ky n'aa bẽ hã ãã her'ood wãt do paah. Te hub né hẽ kã bẽ hã kã. ⁷ Ti hyb n'aa kã, hÿÿ kã bẽ h'yyb gó tabany dák sahõnh hẽ P'op Hagã Do Sahee ji hã hanoo do ji hajaa doo, baad bẽ gadaa nuuj jé Jesus Kristo, èr Wahë N'aa p'aa hẽnh tabahyng bã kã. ⁸ Baad had'yyt hẽ Jesus Kristo bẽ tah'yyb hej'oonh, baad bẽ baboo had'yyt hẽ hyb n'aa, tagadëëg ub, takajaa bã kã, baad had'yyt hẽ bẽ hã tabahapãh hyb n'aa, tanaw'yyt hyb n'aa bẽ hã taky n'aa tapaa do ky n'aa. ⁹ P'op Hagã Doo, bẽ tanaëënh do Jesus Kristo èr Wahë N'aa sii bẽ babok hyb n'aa, dooh bẽ teréd bã. Tamoo wãt né hẽ ji hã taky dãng doo.

Sa h'yyb gó raketyng hõm do ky n'aa hahÿyh

¹⁰ Wakãn haa, èr Wahë N'aa Jesus Kristo kyy gó tak'ëp ÿ betsëë bẽ hã, séd hã bẽ h'yyb hedoo hyb n'aa, bẽ h'yy kanetyng hyb n'aa, séd hã had'yyt hẽ bẽ babok hyb n'aa. ¹¹ ÿÿnh Korowéh hãd nãng do karapee ÿ rapanãk bẽ ky n'aa. Bẽ ky ked'aak bẽ mahang, sa nooh. ¹² Hahÿÿ d' mã bẽ kyyh: “Paw-Ro karapee

ããh”, nãk mã bẽ wób sa kyyh. “Aporos karapee ããh”, nãk mã bẽ wób. “Peed karapee ããh”, nãk mã ta wób. “Kristo karapee ããh”, nãk mã ta wób kã. H'yy kasab'ee doo gó ta tii d' bẽ kyyh. ¹³ Ketyng hõm g'eeh ti Kristo bẽ hã? ÿ g'eeh, Paw-Ro, bẽ hyb n'aa b'aa kajatsëk do hã kepëëm dák do paah? Hãt ÿÿ gó paa bẽ ranu gemuun? Dooh. ¹⁴ Taw'ããts hẽ hã ÿÿ, ÿ tsebë, dooh bẽ ÿ nu gemuun bã do hyb n'aa. Jããh hẽ ajyy Kiris-Po, Gajo hãd enãh do ÿ nu gemuun paah. ¹⁵ Taw'ããts hẽ dooh bẽ ÿ nu gemuun boo bã ÿ wén nãng, hãt ÿÿ gó bẽ nu kemuun bẽ naher'oot hyb n'aa. ¹⁶ ÿ hyb n'aa es'ee dák hÿÿ kã Es-Tepanas tób yt hẽ habong do na-ããj hẽ ÿ nu gemuun paah. ¹⁷ Dooh ta wób ÿ nu gemuun do hyb n'aa tado bã tii, Kristo mejüü do hã ÿÿ. Ta ky n'aa hanãm do ÿ baher'ood hõm ti ÿ tamejüü doo. Ta ky n'aa ÿ baher'oot bã, dooh ÿ her'ood bã badãk hahÿÿ hã hanaa ji hajaa doo me, b'aa kajatsëk do hã Kristo dajëp do hejõj hã maa newëë do raj'aa etsë hyb n'aa. Dooh ÿ karên bã kèh ÿ tak'ëp ÿ haj'ap do hã raj'aa etsëë bã.

¹⁸ B'aa kajatsëk do hã Kristo dajëp do ky n'aa, daap hadoo do ky n'aa banesaa hẽnh hahõm do sa hã. Èr hã kã, banesaa mahãnh ted'ëep do hã, P'op Hagã Do hejõj kametã dák ta tii hã. ¹⁹ Tii da né hẽ P'op Hagã Do kyy kerih doo gó. Hahÿÿ da ta kyyh:

“ÿ ahãj jëng da tak'ëp hajaa do rahapãh doo. H'yy ganãng do sa h'yyb ÿ makyyts da”,† nãng kerih do hã.

²⁰ Äkã, nyy da P'op Hagã Do h'yyb tak'ëp hep'ëeh do sa hã? Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do sa hã ënh? Badãk hahÿÿ hã tak'ëp h'yy ganãng doo gó her'oot do sa hã ënh? P'op Hagã Do wareem dák badãk hahÿÿ hã habong do ta hã h'yy kana'eeh do tak'ëp rahajaa doo. H'yy gatamah do h'yyb hado dák rahajaa do paa tan'oo bã. ²¹ Tak'ëp tabahajaa doo gó P'op Hagã Do anoo badãk hahÿÿ hã habong do ta hã h'yy kana'eeh do ta hã ranahapãh hyb n'aa sa h'yyb gó rahajaa doo me. P'op Hagã Do h'yyb dãng ted'ëep ta wẽ ta ky n'aa hyb n'aa ta hã h'yy ka'eeh doo, daap ta wób redoo né paawã Kristo ky n'aa.

²² Judah buuj rakarên kapehuunh doo, meuj n'aa nãng doo, rabahapãh raky daheeh hyb n'aa. Judah buuj nadoo do re-soos tak'ëp ji hajaa doo, raky daheeh hyb n'aa. ²³ Tii d' né hẽ paawã rakarên, ãã maher'ood had'yyt hẽ Kristo b'aa kajatsëk do hã kepëëm dák do ky n'aa. Ta ti ky n'aa Judah buuj tah'yyb rejãã. Judah buuj nadoo do sa hã, daap mã ta ti Jesus dajëp do ky

* 1:2 Ji hyb n'aa tadajëp, ji hyb n'aa taganã wãt, tahanãng pé ti Kristo bad'oo doo. † 1:19 Isajas 29.14

n'aa. ²⁴ P'op Hagä Do h'yyb däng do sa hä kä, Judah buuj rado bä, Judah buuj nadoo do rado bä na-ääj hē, Kristo hä kameta däk P'op Hagä Do hejój, P'op Hagä Do hajaa do na-ääj hē. ²⁵ Daap hedoo do P'op Hagä Do wē hanäng do red'oo doo, badäk hahÿy hä habong do tak'öp rahajaa do bahänh tii. P'op Hagä Do nahejooj red'oo doo, badäk hahÿy hä habong do tak'öp sa hejój bahänh né hē tii.

²⁶ Bē hyb n'aa es'ee wakän haa bē P'op Hagä Do asēew hōm noo gó. Ti noo gó dooh tahajōō bä bē mahang tak'öp hajaa doo, badäk hahÿy hä habong do h'yy kasab'ee do sa matym gó. Ti noo gó dooh tahajōō bä bē mahang hyb n'aa jew'yyk doo. Dooh bē mahang tahajōō bä ky n'aa etsēeh do ti noo gó. ²⁷ P'op Hagä Do asēew hōm ta wē badäk hahÿy hä habong do sa hä h'yy gatamah doo. Ta tii d' tawén d'oo, tak'öp haj'aa do rakadad'uu hyb n'aa P'op Hagä Do wē kä. P'op Hagä Do wén sēew hōm ta wē badäk hahÿy hä habong do sa hä hyb n'aa sakog is doo, hejooonh do rakadad'uu hyb n'aa. ²⁸ P'op Hagä Do asēew hōm badäk hahÿy hä raty n'aa ges'yyk doo, hyb n'aa sekog is doo. P'op Hagä Do asēew hōm ky n'aa nets'äs doo, ky n'aa etsēeh do ky n'aa netsä bong hyb n'aa ta hä. ²⁹ Tii d' tawén d'oo, tabad'op hē ranahajaa hyb n'aa rah'yy kasabé bä sa hä hē P'op Hagä Do matym gó. ³⁰ P'op Hagä Do né hē ti h'yyb ta däk bēeh, Kristo Jesus hä. Kristo hä kameta däk P'op Hagä Do hajaa doo. Kristo hyb n'aa né hē ji tabed'ēep. Kristo hyb n'aa né hē baad tabahado däk ēr h'yyb tym P'op Hagä Do matym gó. Kristo hyb n'aa tsyt hē ēr baboo kän P'op Hagä Do wē. Kristo né hē ti ēr hed'ēep do nesaa do mahänh. ³¹ Ti hyb n'aa kä, "Jé h'yy kasab'ee doo, taw'ääts hē Tak'öp Hyb N'aa Jawyk Do hä takasab'ee."[†] P'op Hagä Do kyy kerih do hä tii da ta kyyh.

2

B'aa kajatsék do hä Kristo dajöp do ky n'aa hahÿy

¹ Wakän haa, bē wē y kajaa noo gó P'op Hagä Do ky n'aa bē hä y baher'oot hyb n'aa, dooh y her'ood bä tak'öp ma kamet'ēek do rer'oot doo da. Dooh na-ääj hē y her'ood bä tak'öp hajaa do kyy da. ² Tii d' y wén d'oo, hahÿy da y h'yyb däng bē mahang y bawät noo gó do hyb n'aa: Jääm hē Jesus Kristo ky n'aa, b'aa kajatsék do hä tadjöp do ky n'aa y karén bē y maher'oot. ³ Bē mahang y bawät bä y nahejooj its, y kajajän paa y eÿym do hyb n'aa.*

[†] **1:31** Jeremij 9.24 * **2:3** Paw-Ro wén eÿym apäh sa mahang tabawat noo gó, dooh takarén bä tesōōts bä P'op Hagä Do ta hä mejüü do hä. Dooh Paw-Ro karén bä ta hä raj'aa etsēe bä. Jesus hä takarén raj'aa etsē. [†] **2:7** Jesus Kristo ky n'aa né hē tii. [†] **2:9** Isajas 64.4

⁴ Ta ky n'aa bē y panäk noo gó, bē y ma metēek noo gó, dooh badäk hahÿy hä habong do tak'öp hajaa do kyy me bē y maher'ood bä bē y h'yyb wareem hyb n'aa, bē ky daheeh hyb n'aa. Dooh. Bē y maher'oot noo gó, P'op Hagä Do Sahee hejój tametēeh bē h'yyb gó te hub né hē ta ky n'aa y her'oot doo. ⁵ Tii da y wén d'oo paah, P'op Hagä Do hejój hyb n'aa bē h'yy ka'eeh hyb n'aa, dooh badäk hahÿy hä habok do hajaa do hyb n'aa nado.

Ta Sahee hyb n'aa ji hapäh P'op Hagä Do ji h'yyb gó ky n'aa hahÿy

⁶ Ti hado né paawä, baad Jesus Kristo ky n'aa hapäh doo, ky dah'eeh do sa mahang ää her'oot né hē kyyh tak'öp hajaa doo. Dooh badäk hahÿy hä hanäng do hajaa do tado bä, dooh badäk hahÿy hä habong do sa wahē n'aa hajaa do tado bä ää ma metēek doo. Ahēej jēes da ta ti sa wahē n'aa hejój. Edah ta ti sa wahē n'aa ragawatsig jēng. ⁷ P'op Hagä Do tak'öp hajaa do ky n'aa pooj jé ji nahapäh do ti ää her'oot doo.[†] Kejēn né paawä tii, badäk hahÿy hä habong do sa mahänh, sahōnh hē tadu dahäng do pooj jé P'op Hagä Do h'yyb däng ta ti ēr hä, ta tii gó ēr j'aa etsē hyb n'aa.

⁸ Dooh badäk hahÿy hä habong do P'op Hagä Do hä h'yy kana'eeh do sa wahē n'aa rah'yy genä bä ta ti P'op Hagä Do hajaa do hä. Ta hä rah'yy genä bä paawä, dooh paawä repēm däg bä Tak'öp Hyb N'aa Jawyk Doo, kabaj'aa doo. ⁹ Hahÿy da P'op Hagä Do kyy kerih do her'oot:

"Dooh noo gó rahapäh doo,
dooh noo gó ramaa newēē doo,
dooh noo gó rahyb n'aa newēē doo,
ti né hē ti P'op Hagä Do enäm do ta hä
kamahän do sa hä",[†] näng kerih doo.

¹⁰ Ti né hē ti ta ti ta Sahee me P'op Hagä Do metä wät paa ää hä. Sahōnh hē P'op Hagä Do Sahee hag'ääs. P'op Hagä Do h'yyb ji nahapäh do sii hē taheg'ääs, tahapäh. Ti hyb n'aa tahajaa tametēeh ji hä. ¹¹ Dooh hapäh pé ta wób hyb n'aa newēē doo. Jääm né hē hapäh ji daaj hē ji h'yyb. Ti hado né hē P'op Hagä Do hyb n'aa newēē do hä. Jääm né hē ta Sahee hapäh. ¹² Hÿy kä, dooh badäk hahÿy hä habong do P'op Hagä Do hä h'yy kana'eeh do rahyb n'aa newēē do tado bä ää gado däk doo. Ta Sahee né hē ti P'op Hagä Do anoo do ēr hä, taky enyym doo gó baad ēr hä tabanoo do ēr bahapäh hyb n'aa. ¹³ Ta ti ky n'aa ēr hä tama metēek do ää her'oot P'op Hagä Do Sahee anoo doo me. Dooh badäk hahÿy hä hanäng do ji hajaa doo me tado

bä. P'op Hagä Do Sahee hanaa, P'op Hagä Do Sahee ää hä tanoo doo me ää tab'ëes baad hadoo do ky n'aa. ¹⁴ Jé P'op Hagä Do Sahee ta h'yyb gó badoh doo, dooh tagado bä P'op Hagä Do Sahee hä hana doo. Daap hadoo do ti ta hä. Dooh tah'yy ganyy bá ta hä, jáäm hē P'op Hagä Do Sahee ji tah'yy gan'y'yyh do hyb n'aa ta ti hä. ¹⁵ P'op Hagä Do Sahee sa h'yyb gó hanäng doo, ti né hē h'yy gan'y'yyh sahōnh hē P'op Hagä Do Sahee hana doo. Ta wób, sa h'yyb tym gó P'op Hagä Do Sahee nawät doo, dooh rah'y'yyb mepëē bä P'op Hagä Do Sahee hanäng do sa hä. ¹⁶ Ti d' né hē P'op Hagä Do kyy kerih do hä:

“Dooh hapäh pé Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do h'yyb.

Dooh ta hä ma metëek péh.”[§]

Ër tii, ër h'yyb gó Kristo h'yyb bawät. Ti hyb n'aa ër wén h'yy genäh ta hä hana doo.

3

Séd hä Jesus wë Paw-Ro ramoo bok do ky n'aa hah'y'yyh

¹ Wakän haa, bë panang bä y bewäd nä noo gó, dooh y haja bá paawä bë y maher'ood bä P'op Hagä Do Sahee h'yyb mah'üüm do sa hä ji her'oot doo da. Bë y maher'oot paa sa h'yyb karën do jawén habok do sa hä ji her'oot doo da. Karepé taah h'yyb hedoo nä bë ti noo gó. Dooh nä Kristo baad bë hapëé nä bá, y hanäng péh. ² Jáäm hē häd nahejoonh doo me bë y metëek paa P'op Hagä Do hä hana doo, ta bii gamy'yyb ji anoo do hadoo karapee t'aah hä. Dooh y haja bá hejoonh do bë y ma met'ëeg bá. Karapee t'aah ta tä tanahajaa nä do hadoo bë ti noo gó. Tii d' y wén d'oo, taganahoot nä do hyb n'aa bë hä. Da hē na-ääj hē, dooh tagah'ood nä bá bë hä, ³ badäk hah'y'yy hä habong do P'op Hagä Do nahapäh do sa h'yyb hadoo nä bë h'yyb ta ti tametëeh. P'op Hagä Do nahapäh do rababok doo da bë babok nä. ⁴ “Y Paw-Ro karapee”, näng bë seeh. “Y Aporos karapee”, näng ta seeh. P'op Hagä Do nahapäh do rababok doo da bë babok nä ta ti metëeh.

⁵ Jaa Aporos bë hä péh, jaa y bë hä péh, bë p'ää kajew'ëes doo? P'op Hagä Do karom ub ää ti h'y'yyh. Ää hyb n'aa, ää ma metëek do hyb n'aa, bë h'yyb kae däg kán Jesus Kristo

hä. Ää moo bok P'op Hagä Do anoo do ää hä. Hä y tanoo do y moo wät, Aporos hä tanoo do tamoo wät. ⁶ Ji joom ky n'aa gó bë y maher'oot. Ta tym hejoom do hadoo y'yyh. Naëng hataag n'aa hadoo Aporos. Tii d' ää badoo né paawä, dooh ää tado bá joom hawäng do hanoo doo. P'op Hagä Do ta ti hanoo. ⁷ Ti hyb n'aa, joom tym hejoom do nado hyb n'aa jawyk, dooh na-ääj hē naëng hataag n'aa hyb n'aa jawyg. Jáäm hē P'op Hagä Do hyb n'aa jawyk, joom hawäng do hanoo doo. ⁸ Séd hä joom tym hejoom doo, naëng hataag n'aa ramoo bok. Ti hadoo né hē, ramoo bok do pénh ragadoo da ta sãm P'op Hagä Do hanaa. ⁹ Séd hä ää moo bok P'op Hagä Do wë. P'op Hagä Do géew hadoo bëeh. P'op Hagä Do tób n'aa hadoo bëeh, ää tamaa sooh doo. ¹⁰ Hä y taky enyym do hyb n'aa P'op Hagä Do an'oo däk hä y'yy, pä s'ëeb me tób tahem'aa do sa wahë n'aa hado däk y bahadoo hyb n'aa. Pä tób hejój n'aa y at'ëeg sëek do hadoo. Ti jó ta taky ratamaa sëek do hadoo tób. Y du doo do hä ramoo bok y hanäng pé.* Taw'ääts hē sahōnh hē baad rahyb n'aa matakëe nny da tób hadoo do hä ramoo bok. ¹¹ Ti anyy däk tób hejój n'aa hadoo. Jesus Kristo né hē tii. Dooh hajaa pé tób hejój n'aa see moo wät péh. Ti hyb n'aa, “Taw'ääts hē baad rahyb n'aa matakëe nny da ta hä ratamaa sëek”, y wén näng. ¹² Tób hejój n'aa hä ta wób rat'ëeg sëek apäh pä ky n'aa gebah do s'ëeb hadoo doo me, k'ääts tég gabarëeh do s'ëeb hadoo doo me, k'ääts tég hawak do s'ëeb hadoo doo me. Ta wób rat'ëeg sëek apäh ta hä b'aa hadoo doo me, bag'aad hadoo doo me, jawii hadoo doo me. ¹³ Jesus matëeh bá ká, tii bá da ramoo bok do tametyy, baad tado bá, baad tanado bá. Ti noo gó kametëeh da ramoo bok doo, nny da. Tëeg hōo hadoo doo gó kametä däk da baad tado bá ramoo bok doo, baad tanado bá. Ramoo bok do tëeg hōo hadoo do metyy da. ¹⁴ Ta see tatama do tanaoojjëé bá, tagadoo da tamoo wät do sãm baad hadoo doo. ¹⁵ Tatama do taoojjëé bá, dooh da tagado bá tamoo wät do sãm, Jesus edëeb né paawä ta hä. Tedëeb né paawä, aj'y'yy tób kataa hōm do mahānh ked'ëep do hadoo ta hä. Sahōnh hē ta wë hanäng do aooj jëng do hadoo.

¹⁶ P'op Hagä Do tób n'aa hadoo bëeh, Jesus hä h'yy ka'eeh doo. P'op Hagä Do Sahee bë mahang tabawät. Dooh g'eeh bë hapëé bá ta tii? ¹⁷ P'op Hagä Do tób n'aa hadoo do rejää doo,† P'op Hagä Do rejää na-ääj hē, baad had'op, tsyt hē ta wë ketyn däk do hyb n'aa

§ 2:16 Isajas 40.13 * 3:10 Tób ji tamaa sooh do ky n'aa gó Paw-Ro maher'oot Jesus ky n'aa ta wób hä ji ma metëek doo. Paw-Ro ti poojé Kristo ky n'aa Korin buuj hä tamaher'oot doo. Ta jawén ta wób rama met'ëeg magyys hē, baad Korin buuj rah'y'yy ka'eeh hyb n'aa Jesus hä. Ti hyb n'aa, y du doo do hä ramoo bok, Paw-Ro wén näng. † 3:17 P'op Hagä Do tób n'aa hadoo do rejää doo, Jesus hä h'yy ka'eeh do rakety n hōm hanoo do tii. Ky ked'aak do hanoo do tii. Séd hä ranaboo bong do hanoo doo.

P'op Hagä Do tób n'aa. Bë né hë ti P'op Hagä Do tób n'aa.

¹⁸ Bë kawad'ii manäh! Badäk hahÿÿ hä habong do P'op Hagä Do hä h'yy kana'eeh do sa matym gó tak'ëp hajaa ted'oo doo, taw'ääts hë teréd hóm ta tii da tahyb n'aa newëe doo. Taw'ääts hë paawä h'yy gatamah do hadoo tabahadoo P'op Hagä Do nahapäh do sa matym gó, P'op Hagä Do matym gó kä h'yy ganäng do tabahadoo hyb n'aa kä. ¹⁹ Tii d' ý wén näng, h'yy gatamaa né hë P'op Hagä Do matym gó ta hä h'yy kana'eeh do h'yy genäh red'oo doo. Tii d' né hë P'op Hagä Do kyy kerih doo gó: "P'op Hagä Do no n'aa masoo hadoo tak'ëp hajaa doo, rah'yy kamep'ëeh doo me."† ²⁰ Hahÿÿ da na-ääj hë takerii däk: "Daap né hë tak'ëp hajaa do sa h'yyb, P'op Hagä Do hapäh."§ ²¹ Ti hyb n'aa, taw'ääts hë dooh bë h'yy kasabé wäd bä bë ma matëg sa hyb n'aa, sa karapee bë bahadoo hyb n'aa. Sahõnh hë P'op Hagä Do an'oo däk bë hä: ²² Ý Paw-Ro, Aporos, Peed, sahõnh hë badäk hahÿÿ hä hanäng do P'op Hagä Do pahuunh doo, ji edëp doo, ji dajëp doo, da hë ji bawät nä bä, hÿ jawén hawät doo. Sahõnh hë tii, bë matym n'aa né hë tii. ²³ Bëe kä, Kristo ma hadoo bëeh, Kristo karapee bëeh. Kristo kä, P'op Hagä Do ma hadoo, P'op Hagä Do t'aah kä.

4

Jesus mejüü do sa ky n'aa hahÿÿh

¹ Ti hyb n'aa, taw'ääts hë hahÿÿ da bë h'yyb ää hä, bë ma matëg hedoo do sa hä: Kristo kaser n'aa, sa hä kan'oo däk do P'op Hagä Do ky n'aa pooj jé ji nahapäh do rama metëek hyb n'aa ääh. ² Hÿÿ kä, taw'ääts hë baad had'ÿyt hë sa kariw n'aa kaser n'aa hedoo do ramoo bok sa hä kamejüü doo. ³ Ýÿ kä, baad g'eeh ý moo wät? Dooh ý hyb n'aa p'eed bä ý moo wät do hä bë hyb n'aa newëe doo. Dooh na-ääj hë ý hyb n'aa p'eed bä ta wób sa h'yyb hä ýÿ. Dooh na-ääj hë daj ýÿ hë ý kametyy bä. ⁴ Dooh hëp ý tym ý taky n'aa tapaa pé ý moo wät do hä. Ti hadoo né hë, ta ti dooh tametä bä baad had'ÿyt hë ý moo wäd bä. Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do né hë ti ý tametyy doo. Ti né hë her'oot baad tado bä, baad tanado bä ý moo wät doo. ⁵ Ti hyb n'aa taw'ääts hë Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do kajaa do pooj jé, dooh bë h'yy kajäg bä baad tado bä, baad tanado bä ta wób moo bok doo. Kristo kajaa bä kä tametëeh da sahõnh hë ji h'yyb gó kején doo. Tametëeh

da na-ääj hë ji hyb n'aa newëe do paa hä. Ti noo gó, sa hä tahapäh do pénh P'op Hagä Do j'aa etsé da sahõnh hë sa hä kä.

⁶ Wakän haa, ý erii wät do bë p'ää ky ked'aak do ky n'aa, ny hado ää Aporos da-heeh. Bë hyb n'aa né hë ti ý baher'ood wät tii da, jääm hë P'op Hagä Do kyy kerih do hä takerih doo da bë bad'oo hyb n'aa. Takerih do hä bë matakä bä, tii bä dooh bë kasabé bä bë ma matëg hyb n'aa. Dooh tii bä bë hyb n'aa jewëts bä ma matëg wób. ⁷ Ta wób sa bahänh nado bëeh. Sahõnh hë bë wë hanäng doo, P'op Hagä Do anoo do tii. Bag hënh bë gadoo sahõnh hë bë wë hanäng doo. Ti hyb n'aa h'ëed hyb n'aa bë h'yy kasab'ee bë hanaa bë hanäk doo?

⁸ Bë wë anyy däg is sahõnh hë bë h'yyb karën do bë ed'oo g'eeh? Tak'ëp bë wë anyy däg is P'op Hagä Do Sahee ji hä hanoo do bë ed'oo g'eeh? Sa wahé n'aa sa bahänh hado däg is do bëeh, bë ed'oo g'eeh? Ää bë gagog hóm is bë ed'oo. Ý karën paawä te hub tado bä, sa wahé n'aa sa bahänh hadoo do né hë ý karën paawä bëeh. Tii bä paawä bë sii ää bag'ääs. ⁹ Ää tii, dooh sa wahé n'aa sa bahänh hedoo do ää ado bä. Hä ý duu hënh, sahõnh hë sa yd jé had'os do P'op Hagä Do an'oo bä ää Jesus mejüü do hedoo doo. Kaneb'ooh do jawén paa bä, j'aa kets'ëe do rabajék bä sahõnh hë sa matym gó, duu hënh radej'ëep do hood hënh sa majüü ramahüüm do hadoo ääh. Sahõnh hë, ajyy, ääs na-ääj hë ää rahag'ääs.*

¹⁰ Kristo ää ky daheeh do hyb n'aa, h'yy gatamah do ääh, ta wób sa matym gó. Bëe kä, tak'ëp hajaa do bë ed'oo, Kristo karapee bë bahadoo do hyb n'aa. Dooh ää haj'as pé ta wób sa hä. Bëe kä, tak'ëp hej'oonh do hadoo bë ed'oo. Bëeh, bë raweh'ëeh. Ääh, ää raty n'aa ges'yyk. ¹¹ P'ooj ub, da hë na-ääj hë, ää as'aah, ää hoo k'aanh. Ta säg its ää saroor. Ää rarejää. Dooh ää panang péh. ¹² Tak'ëp ää moo bok ää waa säm hä. Ää raky n'aa was'ee bä, ää ky n'aa edëng sa hä. Ää rarahejä bä, h'yyb jawyk doo me ää gadoo tii. ¹³ Ää raky n'aa rejä bä, baad hadoo doo me ää ky gadoo. Nesaa doo, hesus doo, badäk hahÿÿ hä habong do raw'oong hóm do hadoo ääh, ran'oo bä.

¹⁴ Bë ý nu meb'ÿyh do jawén nado ta ti ý berih. Bë ý ma metëek hyb n'aa tii. Tah haa ý kamahän do hadoo bë hä ý an'oo bä. ¹⁵ Tanyy bä né paawä hajök bë ma matëg, sét ub né hë bë yb hadoo. Bë ý hado däk ýÿh, Kristo ky n'aa hanäm do bë ý maher'ood wät

† 3:19 Jóh 5.13 § 3:20 Saaw-Mo 94.11 * 4:9 Rakaneb'ooh do jawén paa bä, raj'aa ketsé bä, tsebee gó Roma buuj sa warahén rakametëeh rabajék bá panang hënh. Duu hënh ramena sa majüü. Sa majüü wób radej'ëep sahõnh hë sa matym gó. Sahõnh hë panang buuj rabahóm radej'ëep do hood hënh. Ta ti ky n'aa me Paw-Ro wén eh'üüm. Paw-Ro bahänh däg Korin buuj red'oo do hyb n'aa. Paw-Ro bahänh däg ragadoo P'op Hagä Do Sahee hana do red'oo. Paw-Ro hyb n'aa jawyk do bahänh däg red'oo.

do hyb n'aa ta karapee bë bahado däk do hyb n'aa kä. ¹⁶ Ti hyb n'aa y karën paawä y bawät doo da né hë bë babok. ¹⁷ Y mejüü da Tsimoot bë wë. Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hä äa h'yy ka'eeh do hyb n'aa, tah y y kamahän do hado däk tii. Baad had'yyt hë tamoo wät. P'aa hënh da Tsimoot bë tamaher'oot nyy da y bawäd had'yyt hë, Kristo hä y h'yy kata däk do hyb n'aa. Jé pad'yyt hë Jesus Kristo hä h'yy ka'eeh do sa hä y ma mehetëk doo da né hë y bawät.

¹⁸ Y negää wäd bë wë, bë wób red'oo. Ti hyb n'aa kä, kasab'ee do hä sa hä hë rayd kaweh'ëeh. ¹⁹ Tii hënh da nayyw hë y bahöm bë wë, P'op Hagä Do karën bä. Y kajaa bä da, y heg'ääs da P'op Hagä Do hejój sa wë tanyy bä, sa kyyp apäh sa r'ood hä. ²⁰ P'op Hagä Do bag'ääs do karapee ji do bä, dooh ji her'oot do hä ji hapäh do tado bä. P'op Hagä Do hejój gó ji bawät do hä ji bahapäh. ²¹ Nyy da bë karën y bad'oo bë hä y kajaa bä? Bë gen'aak tak'ëp bë y hajëw bä? Kamahän doo gó, ky ennym doo gó bë hä y her'ood bë bë karën?

5

Baad nadoo sa see bawät do ky n'aa hahy y h

¹ Y ky n'aa napëë däk tak'ëp nesaa do bë see moo wät. Ta yb y ym sii tabahe y y h mäh. Ta wób mahang, P'op Hagä Do ranahapëë né paawä, dooh tii da radoo bä. ² Ti awäd né hë paawä ta tii da bë mahang, bë h'yy kasab'ee nä? Taw'ääts hë paawä bë h'yy katón ta ti hyb n'aa. Taw'ääts hë paawä bë ah'eed hóm ta ti hadoo doo, bë mahang tanawät hyb n'aa. ³ Y nawäd né hë paawä bë mahang, y hyb n'aa newëë do bë mahang tabawät. Jesus häd gó y ky n'aa ety däk ta ti aj'yy hä, y hadoo né paawä bë mahang. ⁴ Bë kahet'aa bä kä, bë mahang hëp y bawät bä, Jesus Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hejój bë sii tabawät bä, ⁵ tii bä da taw'ääts hë bë ah'eed hóm bë mahänh, Nesaa Do Yb moo gó bë haëej, tarejää hyb n'aa ta hä, ta h'yyb tym bedëp hyb n'aa Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do matëeh noo gó.

⁶ Baad nado ta ti bë h'yy kasab'ee do bë hajaa do hä, ta ti hadoo do awäd bä bë mahang. Sét ub né paawä nesaa do moo wät do bë mahang, sahönh hä tah'yyb rejää. Päv makuj n'aa hadoo tii. Nad'ëed its né paawä ta makuj n'aa, jé pad'yyt hë takamekuuj däk päv pan'aa mahang. ⁷ Taw'ääts hë bë ah'eed hóm bë mahänh nesaa do moo wät doo, nesaa do hä ta wób h'yyb tatuk doo, päv makuj n'aa Judah buuj raw'oong hóm doo da Pas-kowa noo gó, P'op Hagä Do karapee nesaa do nanäng doo, P'op Hagä Do

wë kasëew bong do bë bahadoo hyb n'aa, päv makuj n'aa tamah do P'op Hagä Do wë kasëew däk doo da. Ta tii d' y wén edoo, Kristo ër hyb n'aa dajëp P'op Hagä Do anoo do hyb n'aa, bééé t'aaah Pas-kowa noo gó radahej'ëep do hadoo. ⁸ Ti hyb n'aa, P'op Hagä Do ër tabedëeb wät do ër hyb n'aa esee do hyb n'aa, taw'ääts hë ër erét sahönh hë nesaa doo, ky nesaa do na-ääj hë pooj jé ër bahed'oo doo, Pas-kowa rahyb n'aa esee noo gó päv makuj n'aa Judah buuj raw'oong hóm do hadoo. Taw'ääts hë papuuj gó ër babok, baad hadoo do ër her'oot, j'ooj madäk doo me nado, päv makuj n'aa tamah doo me Pas-kowa Judah buuj rahyb n'aa esee doo da.

⁹ Pooj jé mo haja y y hä, bë y ma erih doo gó, bë y mejüü séd hä bë nabok hyb n'aa ta y y m nadoo do sii he' y y h do sa sii, ta patug nadoo do sii he' y y h do sa sii. ¹⁰ Dooh Jesus Kristo nahapäh do sa ky n'aa y her'ood bä, ta wób sii he' y y h doo, tak'ëp sa wë hanäng do kah'üüm do karën doo, hets'ëek doo, kabarii hä h'yy ka'eeh doo. Tsytt hë, dawëë ta ti hedoo do mahänh ji karën bä ji awäd bä, jääm hë ji hajaa badäk hahy ji eréd hóm bä paawä. ¹¹ Jesus Kristo hä h'yy ka'eeh hanäk do sa ky n'aa y her'oot, ta wób sii he' y y h doo, tak'ëp sa wë hanäng do kah'üüm do kar'ëen doo, kabarii hä h'yy ka'eeh doo, ta wób ky n'aa rejää doo, ha'oom doo, hets'ëek doo. Bë awëë manä na-ääj hë ta ti hedoo do sa sii. ¹²⁻¹³ Dooh y ky n'aa ety bä Jesus Kristo karapee nadoo doo. P'op Hagä Do ky n'aa etyy tii. Taw'ääts hë bë nemuun h'yy ka'eeh do Jesus hä nesaa do moo wät do bë ky n'aa etyy bë meduuk doo me. P'op Hagä Do kyy kerih doo gó kerih doo da bë bad'oo: "Bë ah'eed hóm nesaa do moo wät doo, bë mahang tanawät hyb n'aa."*

6

Sa da hadoo do raky n'aa tapaa do ky n'aa hahy y h

¹ Ta da hadoo do Jesus hä h'yy ka'eeh do bë see ky n'aa tapa bä, h'ëëd hyb n'aa P'op Hagä Do nahapäh do wë tamahüüm ta ti ky n'aa, ramasa hyb n'aa? Dooh tii d' ji adoo bä. Taw'ääts hë paawä Jesus Kristo hä h'yy ka'eeh do wób wë bë mahüüm ta ti ky n'aa, bë ramasa hyb n'aa. ² Dooh g'eeh bë hapëë bä, P'op Hagä Do nahapäh do hä Jesus hä h'yy ka'eeh do raky n'aa etyy da ta jawén? Tii d' tado bä, P'op Hagä Do nahapäh do bë ky n'aa etyy bä da, dooh g'eeh bë haja bä bë mahang hawät do ky n'aa katep'aa doo, bë her'ood bä baad hadoo doo, baad nadoo doo? Ta ti dooh tahejooj bä. ³ Dooh g'eeh bë hapëë bä ääs sii hë da ëer, Jesus hä h'yy ka'eeh doo, ër ky n'aa etyy da ta jawén? Tii

* 5:12-13 Dew-Teronom 17.7, 19.19, 21.21, 22.21, 23, 24.7

d' hadoo do hyb n'aa, badäk hahÿÿ hä hawät do p'ää ji ky kedak doo, ti bahänh baad är bahajaa är her'ood bä baad hadoo doo, baad nadoo doo. ⁴ Ti hyb n'aa, tanyy hä bë mahang badäk hahÿÿ hä ji hawät do p'ää bë ky ked' aak doo, h'ëed hyb n'aa bë mahüüm ta ky n'aa Jesus hä h'yy ka'eeh do sa matym gó hyb n'aa sakog is do sa wë, hyb n'aa jewyng né paawä ta wób sa hä? ⁵ Tii d' ÿ wén her'oot bë hä, bë nu mebyy bok hyb n'aa. Dooch g'eeh bë mahang tanyy bä hapäh doo, baad hadoo do baad nadoo do rod n'aa, Jesus hä h'yy ka'eeh do mahang raky ked' aak bë? ⁶ Ti anyy né paawä bë mahang baad hadoo do her'oot doo, bë see ky n'aa tapaa ta da hadoo doo, hyb n'aa jewyk do P'op Hagä Do panyyng ky nadah'eeh do sa matym gó. Jesus Kristo panyyng hanäm do bë ky n'aa rejää tii d' bë bad'oo do hä.

⁷ Dooch paawä Jesus hä h'yy ka'eeh do mahang ji mejö bã ji da hadoo do raky n'aa etyy. Tii d' bë bad'oo do hyb n'aa, tak'ëp bë besöôts hóm Kristo karën do hä. Taw'ääts hë paawä bag hënh bë gadoo baad nadoo do bë hä ramoo bok doo. Taw'ääts hë paawä kawanajään doo gó bë gadoo bë rawadii doo. ⁸ Taw'ääts hë né paawä tii da bë bad'oo, bë né hë ti ta wób wad'ii doo, bë né hë ti baad nadoo do moo bok do ta wób sa hä. Bë hÿÿÿ hedoo do Jesus hä h'yy ka'eeh do sa hä tii d' bë bad'oo.

⁹ Nepäh bë hä, dooch P'op Hagä Do gado bã tabag'ääs bã nesaa do moo heb'ooch doo? Bë kawad'ii manä da. Ta patug nadoo do sii, ta ÿÿm nadoo do sii he'ÿÿh doo, kabarii hä h'yy ka'eeh doo, ta patug h'yyb rejää doo, ta ÿÿm h'yyb rejää doo, aj'ÿÿ ÿÿnh ked'oo do ta see aj'ÿÿ tagadoo doo, aj'ÿÿ, aj'ÿÿ sii he'ÿÿh doo, ¹⁰ hets'ëek doo, tak'ëp tahyng n'aa h'üüm doo, ha'oom doo, ta wób ky n'aa rejää doo, ta wób wad'ii do na-ääj hë, dooch rahaja bã P'op Hagä Do bag'ääs do karapee rado bã. ¹¹ Ta ti sa wób paa né paawä bë wób pooj jé, hÿÿ kã bë h'yyb tym kahawug däk nesaa do mahänh. Tsyt hë, ta wë bë P'op Hagä Do benyyw däk. Baad hado däk bë h'yyb tym ta matym gó P'op Hagä Do an'oo bã. Jesus Kristo, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hyb n'aa ta tii, P'op Hagä Do är h'yy kaha'eeh do Sahee hyb n'aa na-ääj hë.

Ji hub ky n'aa hahÿÿh

¹² “Sahönh hë ÿ karën do ÿ hajaa ÿ moo wät. Dooch ky n'aa jaw'ÿÿk do ÿ moo ge'ÿÿm péh”, näk bë wób. Te hub né paawä tii, dooch sahönh hë baad ub ji hä. Te hub né hë, sahönh hë ÿ hajaa ÿ moo wät ÿ karën doo.

* **6:16** Genesis 2.24 * **7:1** Hahÿÿ d' Gereg kyy me takerii däk tii: “Taw'ääts hë apäh dooch aj'ÿÿ moo deë bã ÿÿnh hä?” Ji ÿÿm wë ji bawät do ky n'aa ta tii. Ti hadoo né hë hahÿÿ da ta wób ratab'ëes ta tii: “Taw'ääts hë apäh dooch aj'ÿÿ ÿÿnh hä takat'ëe bã?” † **7:1** Ta tii da rawén eaaj wät, baad P'op Hagä Do ji tagadoo red'oo ji ÿÿm wë ji nawäd wäd bã, Jesus hä ji h'yy kae däg kån do hyb n'aa, nanyw hë Jesus matëeh red'oo do hyb n'aa na-ääj hë.

Ti hado né paawä, dooch taw'ääts hë tado bã ÿ h'yyb karën do mejö bã hä ÿÿ. ¹³ “Ji waa ji wog gó hajëng do pan'aa. Ji wog ji waa gejëng do pan'aa”, näk ta wób. Te hub né paawä tii, ti awät ti noo gó P'op Hagä Do ahäj jëng tii. Dooch tii da ji hub hä. Dooch taw'ääts hë tado bã ji hub gado bã ji ÿÿm nadoo do hä, ÿÿnh ta patug nadoo do hä. Dooch né hë. Ji hub, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hä ji moo wät do hyb n'aa tii. Ji hub Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hag'ääs. ¹⁴ Ta hejój me Jesus hub P'op Hagä Do bed'ëep doo da taganä wät hyb n'aa, ti hadoo da är hub na-ääj hë tabed'ëep da är genä bong hyb n'aa.

¹⁵ Nepäh bë hä, är hub, Kristo hub uuh hadoo? Taw'ääts hë g'eeh tii bã Kristo hub uuh ji do däg bã, ÿÿnh hajök do sii he'ÿÿh do hä ji h'yy gedag bã? Dooch. ¹⁶ Nepäh bë hä, ÿÿnh hajök do sii he'ÿÿh do tah'ÿÿ gedag bã, sét tabahado däk ta sii? Sét hado däk sa hub. Hahÿÿ da P'op Hagä Do kyy kerih doo: “Pawöp hadoo doo, sét rabahado padëek da.”* ¹⁷ Ti nado ti nanäng kã Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hä h'yy kata däk doo. Sét tabahado däk ta h'yyb tym Jesus h'yyb tym hä.

¹⁸ Tabad'op hë da bë ää bë ÿÿm nadoo do sii, bë patug nadoo do sii. Baad bë kanä da ta ti hedoo do mahänh. Sahönh hë nesaa do ji moo wät doo, nesaa do ji hyb n'aa newëe do na-ääj hë dooch ji hub tarejä bã tii. Tii d' nado ji ÿÿm, ji patug nadoo do sii ji baÿÿh do hä. Ta ti tarejäã ta hä hë ji hub. ¹⁹ Nepäh bë hä, P'op Hagä Do Sahee tób hadoo bë hub? Bë h'yyb gó ta Sahee bë hä P'op Hagä Do anoo do bawät. ²⁰ Dooch bë hub danäh bë do bã. P'op Hagä Do ma däg bëeh. Tak'ëp tabepaag hóm bë sähm, b'aa kajatsëk do hä Jesus dajëp noo gó. Ti hyb n'aa da, taw'ääts hë P'op Hagä Do bë weh'ëeh bë hub me.

7

Ji kat'ëe däk do ky n'aa hahÿÿh

¹ Hÿÿ kã, ÿ bë ma erih do hä ÿ bë eanh do ky n'aa bë ÿ maher'ood kån. “Taw'ääts hë apäh dooch aj'ÿÿ awäd bã ta ÿÿm wë?”,* näk bë kyyh bë eanh doo.† ² Hahÿÿ da bë ÿ maher'oot: Hajök baad nadoo doo da rababok do hyb n'aa, hajök sa ÿÿm nadoo do sii, sa patug nadoo do sii rababe'ÿÿh do hyb n'aa ÿ hanäng péh, taw'ääts hë sahönh hë ajÿÿ sa ÿÿm wë rababok nä, sahönh hë ÿÿÿ sa patug wë rababok nä. ³ Taw'ääts hë ajÿÿ sa ÿÿm ragadoo, sa wë rababok. Ti né hë baad ub, raket'ëe padëek do hyb n'aa. Ti hadoo ënh ÿÿÿ sa hä. Taw'ääts hë sa patug

ragadoo, sa wë rababok. ⁴ Ji ýým, dooh ta hub danäh tado bä. Ta patug ti ta danäh. Ti hadoo ênh ji patug hä. Ta patug, dooh ta hub danäh tado bä. Ta ýým ti ta danäh. ⁵ Taw'ääts hë ket'ëe padëek doo, dooh rakajesyg bä ta patug daheeh. Jáám hë ratayy pawóp its ta äh rakarên bä, baad pooj jé rakaner'ood bä, P'op Hagä Do hä raky n'aa etsëe hyb n'aa ti noo gó. Tii d' rabad'oo do jawén paa bä kä, taw'ääts hë p'aa hënh séd hä raba'ýyh sa ýým daheeh, Nesaa Do Yb h'yyb natatuk hyb n'aa, ranahajaa do hyb n'aa ji h'yy keb'aaah do hä. ⁶ Bë karên bë tii, pawóp its ta äh bë tayy. Dooh bë ý mejüü do tado bä ti ý her'oot doo. ⁷ Hä ýý péh, ý karên paawä sahõnh hë da ý rabahadoo.† Ti hadoo né hë ý karên doo da nado. Séd uuh had'yyt hë nado èer, P'op Hagä Do an'oo bä. P'op Hagä Do anoo ta wób sa hä raketëe hyb n'aa, ta wób sa hä tabanoo rakanetëe hyb n'aa, ý hanäng péh.

⁸ Hýý kä, marahud bong do bë mahang habok do sa hä, patug tema bong do sa hä na-ääj hë ý erih hahýyh: Taw'ääts hë paawä rakanet'ëe bong ý kanatëe doo da. ⁹ Ti né hë paawä këh ý sa hä, ranahaja bä rah'yy keba bä, taw'ääts hë raketëe né hë. Baad nado sa hä aj'yy tado bä, ýýnh tado bá, rahyb n'aa newë had'yyt bá rakarên do hä. Ti hyb n'aa, taw'ääts hë raketëe né hë tii d' tado bá.

¹⁰ Ket'ëe padëek do sa hä hahýý da ý mejüü (këh ýý gó nado tii, Jesus Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do ti mejüü): Taw'ääts hë ýýj dooh reréd bá sa patug! ¹¹ Ti hadoo né hë, ta patug teréd bá paawä, dooh tahaja bá ta see hä takat'ëe bá. Takanarên bá ta mab hë tawäd bá, taw'ääts hë ta patug paa sii taber'oot, p'aa hënh tagadoo hyb n'aa, p'aa hënh séd hä rababok hyb n'aa. Taw'ääts hë ajyy dooh reréd bá na-ääj hë sa ýým. ¹² Ta wób sa hä ý mejüü hahýyh, (dooch Jesus, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do tado bá ti mejüü doo, këh ý tii): Ta ýým h'yy kanae bá Jesus hä, ta sii had'yyt hë ta ýým karên bá tawäd bá, tii bá taw'ääts hë dooh teréd bá ta ýým. ¹³ Ti hadoo ênh ýýj sa hä ênh. Ýýnh patug h'yy kanae bá Jesus hä, ta sii had'yyt hë ta patug karên bá tawäd bá, tii bá taw'ääts hë dooh teréd bá ta patug. ¹⁴ Ta tii da ý wén mejüü, ta patug h'yy kanae né paawä, tsyt hë ti takasëew däk do hyb n'aa P'op Hagä Do wë, ta ýým hyb n'aa, Jesus hä ta ýým h'yy ka'eeh do hyb n'aa. Ti hadoo ênh ýýj sa hä kä. Ta ýým Jesus hä tah'yy kanae bá né paawä, tsyt hë ti takasëew däk P'op Hagä Do wë, ta patug hyb n'aa, Jesus hä ta patug

h'yy ka'eeh do hyb n'aa. Tii d' tanado bá paawä, nes'aa né paawä tii bá bë taah P'op Hagä Do matym gó. Dooch ranes'aa bá P'op Hagä Do matym gó. Tsyt hë, P'op Hagä Do wë rakasëew padëek bë taah. ¹⁵ Hýý kä, Jesus hä h'yy kana'eeh do karên bá teréd hõm bá ta patug, na mahüüm tii bá. Ta mahãnh tahõm bá, na mahüüm. Jesus hä h'yy kana'eeh do karên bá teréd hõm bá ta ýým, na mahüüm tii bá. Ta mahãnh tahõm bá, na mahüüm. P'op Hagä Do asëew hõm èer, ta hä h'yy ka'eeh doo, h'yyb nyyw gó èr babok hyb n'aa sahõnh hë sa wë. ¹⁶ Bëeh, ýýj Jesus hä h'yy ka'eeh doo, ji hapäh mä da hë hyb n'aa da ta jawén bë patug rah'yy ka'eeh da Jesus hä. Bëeh, ajyy Jesus hä h'yy ka'eeh doo, ji hapäh mä da bë hyb n'aa da ta jawén bë ýým rah'yy ka'eeh da Jesus hä.

¹⁷ Taw'ääts hë èr hä Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do anoo doo da èr babok hyb n'aa èr P'op Hagä Do basëew däk noo gó, tii da né hë èr baboo had'yyt hë. Ti né hë ti ý mejüü do jé pad'yyt hë Jesus hä h'yy ka'eeh do sa hä. Sét gó ý mejüü ta ti ky n'aa hä. ¹⁸ Hahýý d' ý hanäng: Aj'yy ta masuuj noo byyh kahõg hõm do tado bá P'op Hagä Do basëm noo gó Jesus hä tah'yy ka'eeh hyb n'aa, taw'ääts hë. Na manä tii. Dooch hyb n'aa ji jejën pé tii. Aj'yy masuuj noo byyh kanahók do tado bá P'op Hagä Do naëènh noo gó, taw'ääts hë na-ääj hë. Dooch hyb n'aa pé ta ti ramoob bok ta hä. ¹⁹ Dooch P'op Hagä Do gahëen bá ji hä ji masuuj noo byyh kahõg hõm doo, kanahók doo. Jáám hë tagahëen ji hä tamejüü do ji ky daheeh doo. ²⁰ Ji kan'yyh doo da ji P'op Hagä Do basëm noo gó, tii da taw'ääts hë sahõnh hë Jesus hä h'yy ka'eeh do rababoo had'yyt hë. ²¹ Ji kariw n'aa karom ji do bá paa ji P'op Hagä Do basëew hõm noo gó, taw'ääts hë. Dooch ji hyb n'aa tón bá sa karom ji bahadoo do hyb n'aa. Ti hadoo né hë, ji kariw n'aa karên bá ta da hadoo ji do bá, ta karom ji nado wät hyb n'aa, tii bá taw'ääts hë ji gadoo tii. ²² Ji kariw n'aa karom ji do bá paa ji P'op Hagä Do basëew hõm noo gó, ji Jesus edëeb kãh hýý kä nesaa do mahãnh, Jesus wë ji moo wät hyb n'aa kä. Kariw n'aa tamah do ji do bá paa ji P'op Hagä Do naëènh noo gó, Kristo karom hado däk ji hýý kä. ²³ Tak'ëp P'op Hagä Do bepaag hõm bë hyb n'aa b'aa kajatsék do hä Jesus dajép noo gó, ta karapee bë bahadoo hyb n'aa. Ti hyb n'aa bë an'oo manä ta wób bë ramejüü. ²⁴ Ti hyb n'aa wakãh haa, bë marahud ná bá, bë ket'ëe hõm bá, kariw n'aa mejüü do bë do bá,

† 7:7 Dooh Paw-Ro ýým nyy bá. Tahajaa tah'yy keba bá. Ti hyb n'aa tii da tawén her'oot. § 7:23 Ta wób ramejüü Korin buuj sa hä rakanet'ëe bok hyb n'aa, sa masuuj noo byyh ragahõg hõm hyb n'aa na-ääj hë. Ta ti ji moo wäd bá, baad ji P'op Hagä Do gadoo, baad ji tagen'aak, sa nooh. Ta bahãnh rakarên ran'oo bá. Dooch te hub tado bá ta tii d' mejüü do sa kyyh. Ti hyb n'aa Paw-Ro mejüü raky nadaheeh hyb n'aa ta ti hedoo do sa kyyh. Ji P'op Hagä Do gadoo ji kat'ëe bá, ji kanat'ëe bá na-ääj hë. Ji tagadoo Judah buuj ji do bá, ta wób buuj ji do bá na-ääj hë.

kariw n'aa tamah do bë do bã bë P'op Hagä Do basëw hòm noo gó, tii da né hë bë babok.

²⁵ Hÿy kã kanetëë nã do ky n'aa hã, bë eanh doo, bë ÿ maher'ood kãn. Bë ÿ maher'oot doo, dooh Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do mejüü do tado bã. Dooh ër hã tamejõ bã ta ti ky n'aa hã. Bë ÿ maher'oot, hã ÿy pé baad hadoo do ta ti ky n'aa hã. Jesus ky enyym do hyb n'aa hã ÿy, ÿ tah'y gan'yyh. Ti hyb n'aa, baad ub ta ti ÿ her'oot doo. ²⁶ Da hë nesaa do ji ahoop do hyb n'aa, hã ÿy pé taw'ääts hë paawã dooh raket'ëë bã kanetëë nã doo. ²⁷ Tii d' tado né paawã, ji ÿym nyy bã, taw'ääts hë dooh ji mejõ hõm ji mahãnh. Ji ÿym nany nã bã, taw'ääts hë dooh ji esõts bã ji ÿym pan'aa, hã ÿy péh. ²⁸ Ti hadoo né hë, ji kat'ëë bã, dooh nesaa do tado bã ta ti P'op Hagä Do matym gó. Maruus kat'ëë bã, dooh na-ääj hë nesaa do tamoo wãd bã ta tii hã P'op Hagä Do matym gó. Ti hadoo né hë, hajõng nesaa do ket'ëë padëëk do rahoop da badãk hahÿy hã rababok bã. ÿ karën paawã bë ÿ mo n'aa jesuu ta ti mahãnh.

²⁹ Wakãn haa, hahÿy d' ÿ hanãng péh: Edaa dãk Jesus matëeh doo. Ti hyb n'aa taw'ääts hë paawã ÿym enãh do tii hã had'yyt hë nado rah'yyb padëëk hÿ jawén. ³⁰ Taw'ääts hë paawã h'yy ketón doo, tii hã had'yyt hë nado rah'yyb padëëk hÿ jawén na-ääj hë. Tseb'ee doo, tii hã had'yyt hë nado rah'yyb padëëk hÿ jawén. Taw'ääts hë sa ma hets'ëë doo, sa ma hã had'yyt hë nado rah'yyb padëëk. ³¹ Taw'ääts hë badãk hahÿy hã hanãng do hã moo bok doo, tii hã rah'yyb padãg had'yyt hë nado hÿ jawén. Ta tii da ÿ wén nãng, gawatsik do hyb n'aa da badãk hahÿy, sahõnh hë ta hã hanãng do na-ääj hë.

³² ÿ karën paawã bë hyb n'aa tón manã badãk hahÿy hã bë babok do hã. Kanetëë doo, Jesus gen'aak do hã rah'yyb padëëk, ramoo bok, Jesus rah'yyb en'yym hyb n'aa. ³³ Ajyy ÿym enãh doo, badãk hahÿy hã ji hawät do hã rah'yyb padëëk, sa ÿym rah'yyb en'yym hyb n'aa. ³⁴ Pawóp hë hadoo do hã rah'yyb padãg kãn. Sa ÿym, Jesus na-ääj hë rakarën rah'yyb en'yym. Ti hadoo ënh ÿy sa hã kã. ÿy patug tema bong doo, maruus na-ääj hë, Jesus gen'aak do hã rah'yyb padãg had'yyt hë, tsyt hë, Jesus hã ub ramoo bok hyb n'aa sahõnh hë sa wë hanãng doo me. ÿy patug enãh doo, badãk hahÿy hã ji hawät do hã rah'yyb padëëk, sa patug rah'yyb en'yym hyb n'aa. ³⁵ Bë ÿ h'yy

ge'ÿym hyb n'aa nado ÿ wén erih ta tii. Bë hyb n'aa né hë, baad tabadoo hyb n'aa bë hã, ÿ wén erii wät tii. ^{**} Baad Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do wë bë moo bok hyb n'aa bë tamasa tii hã. Ta hã had'yyt hë ÿ karën bë h'yyb padãg. Dooh ÿ karën bã bë h'yyb panas'ëeh péh.

³⁶ Aj'yy see ta h'yyb gó taky hado bã ta ÿym pan'aa hã: "Dooch baad tado bã ãm ÿ pan'aa hã ÿ bad'oo doo", p'eets hë na-ääj hë tatabëej dãg bã ta j'ooch baab n'aa tagatëë do pan'aa, takarën bã tagat'ëë bã, taw'ääts hë raketëë né hë. Dooh nesaa do tado bã ta tii, P'op Hagä Do matym gó. ^{††} ³⁷ Aj'yy see ta daaj hë, ta wób mejüü do nado kã tii, tahyb n'aa newë dãg bã ta ÿym pan'aa hã, taganatëë hyb n'aa, tahaja bã tah'y keba bã, nyy d' tabad'oo tahyb n'aa newë bã kã, tii bã taw'ääts hë rakanetëë. Ti na-ääj hë baad hadoo do tamoo wät. ³⁸ Ket'ëë padëëk doo, baad né ti sa hã. Kanatëë doo kã, marahud kã, ti baad tabad'oo ÿym nãng do mahãnh.

³⁹ Taw'ääts hë ÿynh kat'ëë dãk doo, ta patug sii had'yyt hë tabawãd kãn tabedëp nã bã. Ta patug dajëb bã, ta jawén paa bã kã, tahajaa ta see hã takat'ëë bã, Jesus hã h'yy ka'eeh do see tado bã tii. ⁴⁰ Hã ÿy péh, ta bahãnh baad ub ta hã takanat'ëë wãd bã. Tii d' né hë hã ÿy. P'op Hagä Do Sahee hëp ÿy gó na-ääj hë tabawät. Ta wób sa h'yyb gó had'yyt hë nado. ^{‡‡}

8

Kabarii hã Jesus hã h'yy kana'eeh do ranoo do ky n'aa hahÿy

¹ Kabarii rah'yy kaha'eeh do tã n'aa ky n'aa hã bë ÿ maher'oot hÿy kã. "Ër sahõnh hë, ër h'yy genãh, hajõng baad hadoo do ër wén hapãh", nãk bë wób. Te hub né hë paawã tii, ji h'yy kasab'ee hajõng ji hapãh do an'oo bã! Tii d' nado ji kamahãn doo. Ji kamahãn do ta wób tamasa. ² H'yy ganãng ted'oo doo, dooh tah'y ganyy nã bã heh'ãat ub. ³ Ti nado P'op Hagä Do kamahãn doo. P'op Hagä Do kamahãn ti ta tii.

⁴ Kabarii hã kan'oo dãk do ky n'aa kã, ji awëë bã, ji nawëë bã. Dooh sa kabarii redëb bã ër hapãh. Jããm hë sét ub P'op Hagä Doo. Dooh ta see péh. ⁵ Sa hã ti anyy né hë paawã sa hã kabaj'aa pé badãk hahÿy hã, wë hã na-ääj hë, hajõn né hë paawã sa hã pé kabaj'aa doo, raweh'ëeh do na-ääj hë. ⁶ ër, Jesus hã h'yy ka'eeh do hã kã sét ub P'op Hagä Doo,

^{**} **7:35** Dooh Paw-Ro karën bã ji tah'y geãm bã ji kanatëë hyb n'aa. P'op Hagä Do an'oo bã ji hã ji katëë hyb n'aa, ji katëë né hë. ^{††} **7:36** Hahÿy da na-ääj hë ji hajaa ji erii bã tii, aj'yy ky n'aa tado bã taher'oot doo: "Aj'yy see ta h'yyb gó taky hado bã ta ÿym pan'aa hã: 'Dooch baad tado bã ãm ÿ pan'aa hã ÿ bad'oo doo', tanahaja bã tah'y keba bã, takarën bã takat'ëë bã, taw'ääts hë raketëë né hë. Dooh nesaa tado bã tii, P'op Hagä Do matym gó." ^{‡‡} **7:40** Ti noo gó Korin panang bã ta wób raky sëm Paw-Ro her'oot doo. Sa hã, sa h'yyb gó had'yyt hë P'op Hagä Do Sahee bawät. Sa hã hë rah'yy kasab'ee. P'op Hagä Do Sahee hëp ÿy gó na-ääj hë tabawät, Paw-Ro wén her'oot, terih do raner'oot bã, raky nasëm hyb n'aa.

ta Yb, sahõnh hê pahuunh doo, ta hyb n'aa èr babok doo. Jããm hê sét ub né hê Tak'èp Hyb N'aa Jawyk Doo, Jesus Kristo, sahõnh hê mo haj'aa nang doo, papuuj gó èr babok hanoo doo.

⁷ Tii d' tahado né paawã, dooh sahõnh hê rahapëë bã tii. Ta wób dooh ramabaan nã bã pooj jé rabahed'oo do paa kabarii hã rah'y y ka'eeh noo gó. Ti hyb n'aa, da hê na-ãaj né hê, kabarii hã kan'oo dák do ta uuh rawëë bã, kabarii ratayy sa hã sa h'y yb gó. Tii bã sa h'y yb ky n'aa tapaa sa hã hê ta ti an'oo bã, dooh baad tado nã bã do hyb n'aa sa h'y yb. ⁸ Te hub né hê, ji awëh do hyb n'aa, ji nawëh do hyb n'aa nado ji P'op Hagã Do wén gadoo. Ji nawëë bã, dooh ta wób sa yd jé ji hado dæg bã P'op Hagã Do matym gó. Ji awëë bã, dooh sa bahãnh ji do bã ta matym gó. ⁹ Ti hadoo né hê, sahõnh hê bê hajaa bê bad'oo bê edoo né paawã, taw'ãäts hê bê hyb n'aa matakã bê babok do hã, baad Jesus ranahapãh nã do bê h'y yb natatuk hyb n'aa baad nadoo do hã. ¹⁰ Jesus hã h'y y ka'eeh do wób sa hã, dooh taw'ãäts hê tado bã ji awëë bã kabarii tã n'aa. Nayyw hê, daap hê sa h'y yb tym ky n'aa tapaa sa hã ramoo bok do hã. Õm ti hapãh, ji awëh do ji nawëh do hyb n'aa nado ji P'op Hagã Do wén gadoo. Mahapãh na-ãaj hê dooh kabarii redëb bã. Ti hadoo né hê òm rahapëë bã kabarii tób n'aa yt hã hawëh doo, mah'y yb metsã kãn sa hã, rabawëh tii bã kã a nemuun kabarii hã kan'oo dák doo. Tii bã sa h'y yb ky n'aa tapa kãn sa hã hê, rawëh do hyb n'aa sa hã ji nawëh doo. ¹¹ Tii bã kã, a h'y y hadoo do baad h'y y kana'eeh nã doo, ta hyb n'aa Kristo dajëp do tarejã dák mahajaa med'oo do hyb n'aa. ¹² Ta tii da nesaa do mamoo wäd bã a h'y y hadoo do wë, ta h'y yb tym ta hã hê taky n'aa tapaa man'oo bã, tii bã da Kristo wë né hê nesaa do mamoo wäd dæg kãn! ¹³ Ti hyb n'aa, y awëh do tah'y yb tatug bã nesaa do hã hãj y hadoo doo, dooh y awëë wäd bã ta dab, hãj y y h'y yb natatuk hyb n'aa nesaa do hã.

9

Jesus mejüü do see heh'äät Paw-Ro ky n'aa hah'y yh

¹ Nepãh bê wób hã Jesus mejüü do see y do bã? Dooch ta wób mejüü pé hã y y. Dooch g'eeh Jesus Tak'èp Hyb N'aa Jawyk Do y hapëë wäd matym y y me? Hëp y n'aa nado g'eeh Jesus hã bê h'y y kae dæg kãn? ² Jesus mejüü do heh'äät ub y nado bã paawã ta wób sa hã, bê hã kã Jesus mejüü do né hê y yh. Bê hã né hê ji hapãh Kristo mejüü do né hê y yh. Hëp y n'aa Jesus hã bê h'y y kae dæg do hyb n'aa.

³ Hah'y y da y ky gadoo, hã y hedoo do Jesus mejüü do nado y yh, hanãk doo: ⁴ Dooch g'eeh ãã haja bã bê hanaa ãã gado bã ãã waa, ãã karën bã paawã? ⁵ Dooch g'eeh taw'ãäts hê tado bã, ãã karën bã paawã, ãã rahadaa bã ji y ym Jesus hã h'y y ka'eeh doo, Jesus mejüü do wób rabad'oo doo da? Tak'èp Hyb N'aa Jawyk Do hã y y, Peed na-ãaj hê rabad'oo doo da? ⁶ Jããm hê g'eeh y yh, Béh-Nabéh daheeh, ãã waa sãm hã moo bok doo?

⁷ Dooch warahén ta daaj hê hep'aak pé ta waa! Ta sii moo wät do ti hep'aak. Joom danãh hã ènh? Ny hadoo do g'eeh joom danãh rananoo pé ta joom ag nepóh péh? B'éé hag'ãas doo ènh? Ny hadoo pé ti b'éé hag'ãas do rananoo pé ta masãah bii gamyyj neëk péh? ⁸ Panyyg gó y her'ood wät doo, y had'yyt hê nado ti her'oot. Mosees ky n'aa jaw'y yk doo gó tii da né hê takerih. ⁹ Hah'y y da Mosees ky n'aa jaw'y yk doo: "Taw'ãäts hê ji anoo tiriig uuh tabawa booj yb hã, tiriig tahes'ooj hõm do ta moo me. Dooch ji noo maw'y yd dæg bã tanawa hyb n'aa."* Jããm hê booj yb hyb n'aa g'eeh P'op Hagã Do mejüü ta tii? ¹⁰ Èr hyb n'aa nado g'eeh ti taher'oot tii? Y y. Èr hyb n'aa né hê ta ti takerii dæk. Booj yb takyyk doo me k'ãäts wapën doo, joom ag tahes'ooj hõm do na-ãaj hê, ramoo bok bã ragahëen joom ag uuh. ¹¹ Ti hadoo ènh ãã hã. P'op Hagã Do Sahee hã hana do bê h'y yb gó ãã ejoom hõm do hadoo.† Ta bahãnh dæg bê edoo dæk, bê hanaa ãã gahëen bã h'y y kã ãã waa hedoo doo, ãã saroor hedoo doo? ¹² Ta wób bê mahang Jesus ky n'aa ma mehetëk doo, ta tii hã bê masa. Taw'ãäts hê nado g'eeh ti sa bahãnh ãã bê masaa paawã? Ti hadoo né hê, dooh noo gó ãã daab yb bã bê hã. Dooch. Hejooj né paawã ta ti ãã hã, ãã gadoo sahõnh hê ãã hã hejooch doo, Kristo ky n'aa hanãm do ãã nahewaath hyb n'aa.‡

¹³ Dooch g'eeh bê hapëë bã, P'op Hagã Do tób n'aa hënh ramanaa do waa uuh ta yt moo heb'ook do ragadoo sa waa pan'aa? Ti hadoo ènh P'op Hagã Do hã rama ejuu do tyng hã moo b'ook doo. P'op Hagã Do hã kan'oo dák do uuh sa tä. ¹⁴ Ti hadoo ènh Jesus ky n'aa hanãm do ma mehetëk do hã. Tak'èp Hyb N'aa Jawyk Do mejüü, sa hã ma mehet'ëëk do hanaa ragadoo sa waa hedoo doo, sa saroor hedoo doo. ¹⁵ Ti hado né paawã, dooh ta tii hã y daab yb bã. Dooch na-ãaj hê ta ti y erii bã, ta tii hã y bê masa hyb n'aa. Y h'y y gadajang, bag hënh Jesus ky n'aa y maher'oot do hyb n'aa. Dooch y gahëen péh. Taw'ãäts hê paawã y dajëp ta ti y h'y y gadajang do rado hõm do pooj jé.

* 9:9 Dew-Teronom 25.4 † 9:11 Jesus ky n'aa hanãm do sa hã tamaher'oot doo, sa hã tama metëëk doo, tahananãg pé tii. ‡ 9:12 Paw-Ro, Béh-Nabéh daheeh, dooh radaab yb bã Korin buuj hã. Tak'èp ramoo bok sa waa sãm hã, sa hã radaab nayyp hyb n'aa. Ti hyb n'aa, ta see pé noo gó rahoop baad nadoo doo.

16 Dooh ȳ haja bā ȳ h'yy kasabé bā Jesus ky n'aa hanām do ȳ maher'oot do hā. P'op Hagā Do ȳ tamejūū ȳ maher'oot hyb n'aa. Tak'ēp baad nado hā ȳy, ta ky n'aa ȳ naher'ood bā ta wób sa hā. 17 Ȳ karēn do hyb n'aa tado bā paawā ta ky n'aa ȳ her'oot doo, tii bā ȳ haja paawā ȳ gahēēn bā ta sām. Dooh ti hyb n'aa tado bā. Ȳ P'op Hagā Do mejūū do hyb n'aa, hā ȳ tabanoo do hyb n'aa ta ky n'aa ȳ wén her'oot ta ky n'aa. 18 Ny hadoo ta sām hā ȳy? Jāām hē hahȳy ká ta sām: Ȳ tsebé doo, bag hēnh Jesus ky n'aa hanām do ȳ maher'oot do hyb n'aa. Ta ky n'aa hanām do ȳ panāk bā, ȳ ma metēēk bā, dooh ȳ gahēēn bā ȳ ramasa doo, dooh na-āāj hē ȳ mejō bā ȳ ramasa, ȳ haja né paawā ȳ mejō bā Jesus mejūū do ȳ bahadoo do hyb n'aa.

19 Dooh ajyy h̄ȳy ká hā ȳ mejūū péh, sa hanaa ȳ ganadoo do hyb n'aa. Ti hadoo né hē, daj ȳ hē ȳ kan'oo dāk, sahōnh hē sa karom ȳ bahadoo hyb n'aa, hajōk Jesus wē ȳ manaa hyb n'aa paawā. 20 Hahȳ ȳ hanāng pé tii: Judah buuj mahang ȳ awād bā, sa da hado dāk ȳy, Kristo wē ȳ manaa hyb n'aa Judah buuj. Judah buuj ky n'aa jaw'y'yyk do tamanejō né paawā hā ȳy, sa ky n'aa jaw'y'yyk do ȳ ky daheeh, Judah buuj ky n'aa jaw'y'yyk do ky dah'eeh do wób Kristo wē ȳ manaa hyb n'aa. 21 Judah buuj nadoo do Mosees ky n'aa jaw'y'yyk do nahapāh do mahang ȳ awād bā, sa da hadoo ȳ bahadoo, Jesus wē ȳ manaa hyb n'aa ta tii. Dooh P'op Hagā Do ky n'aa jaw'y'yyk do ky nadaheeh do ȳ ado bā ti hyb n'aa. Kristo ky n'aa jaw'y'yyk do ȳ ky dahé had'y'yyt hē. 22 Baad h'yy ganehot ná do sa hā, sa da ked'oo né ȳy, baad rah'y'yy kadaw'uuh hyb n'aa Jesus hā. 23 Sahōnh hē ta wób rababok doo da, ti ked'oo né ȳy, sa wób Jesus wē ȳ bed'ēep hyb n'aa. 24 Sahōnh hē ta tii da ȳ wén d'oo, Jesus ky n'aa hanām do kah'ūūm hyb n'aa, baad hadoo do ta hā hana do ȳ gadoo hyb n'aa sahōnh hē ta ti ky dah'eeh do sa nemuun.

24 Bē hapāh né hē, ratsyym kasā bā kā, sahōnh hē rawaj'aa né hē paawā, jāām hē sēt hē gadoo ta sām, pooj jé kajaa doo. Taw'āāts hē bē waj'aah do hadoo j'aa ketsē do wajaah doo da, ta sām bē gadoo hyb n'aa P'op Hagā Do hanaa. 25 Sahōnh hē tsyym kas'ȳy kar'ēēn doo, baad rahy'yy n'aa matakēē. Tii d' rawén d'oo, j'aa ketsē do soog n'aa ragadoo hyb n'aa, karejā né paawā ti nanyw hē. 26 Eēr ká, ér wén hyb n'aa matakēē, nahānh do

sām ér gadoo hyb n'aa. 26 Ti hyb n'aa daap wajaah do nahado ȳy. Kep'uuk do daap hē hetuu do nahado ȳy. 27 Dooh. Hā ȳy hē ȳ ketuu hadoo, † hup ȳy ȳ taky daheeh hyb n'aa. Tii da hā ȳy hē baad ȳ wén kan'y'yy, ȳy ká ta sām ȳ nahasōg hōm hyb n'aa, ta wób sa hā ȳ maher'ood wāt, ȳ ma met'ēēg wāt do jawén paa bā Jesus ky n'aa hanām doo.

10

Taw'āāts hē Isaraēw buuj rabad'oo do paa ér nad'oo do ky n'aa hahȳy

1 Ȳ karēn bē hyb n'aa newē hahȳ wakān haa: Sahōnh hē ér wahé makū rababok paa ta ti wanakud yt hā. Sahōnh hē rabatsēg hōm ta ti akajar “Hahiin Doo” hād nāng doo. 2 Sahōnh hē nu kemuun bok hadoo wanakud gó, akajar gó na-āāj hē Mosees sa wahé n'aa tabahadoo bā kā. 3 Sahōnh hē paa rabawa sa waa P'op Hagā Do hanaa. 4 Sahōnh hē paa rabeēēk naēng P'op Hagā Do hanaa. Pā hada do hadoo sa hā, P'op Hagā Do mo haj'aa gó gany'yy do hā naa rabeēēk. Kristo né hē paa ti pā. 5 Sahōnh hē tii d' rabadoo né paawā, P'op Hagā Do dooh tagenaag bā hajōk do sa hā. Ti hyb n'aa hajōk dejēp. Jé pad'y'yyt hē banawāng doo bā sa kamag n'aa tawén nyy hōm.

6 Sahōnh hē ta ti bawād wāt, ér tama metēēk do heen n'aa, nesaa do hā ér h'yyb nadāg wāt hyb n'aa, ta ti rabad'oo doo da. 7 Bē tametēēh, kabarii hā bē h'yyb panadēēk hyb n'aa, sa wób rabad'oo do paa da. Hahȳy da takerih ti ky n'aa: “Ehyy t'oonh mā rabawa, rabeēēk hyb n'aa. Tii bā m' rabajām, ramas'uunh”, † nāng kerih do hā. 8 Eēr tametēēh, ji na'ȳy hyb n'aa ji ȳym nadoo do sii, ji patug nadoo do sii, sa wób rabad'oo do paa da. Ti noo gó né hē, sēt adēb bā, 23 miw dejēp ta ti ramoo bok do hyb n'aa. 9 Pooj jé hawād wāt do ér tametēēh, Kristo ér manetyy hyb n'aa, sa wób rabad'oo do paa da. Rametyy do hyb n'aa radejēp aw'y'yy tēg haj'aa mahȳy. 10 Bē h'yy kawapēēn manā bē nu gabōg wē, sa wób rabad'oo do paa da. Dejēp tii, P'op Hagā Do mejūū do āās an'oo bā.

11 Sahōnh hē ta ti bawād wāt paa ér wahé makūū hā, ta ti ér tama metēēk do heen n'aa. Ta ti tawén kerii dāk eēr, tagadēēg ub noo gó habok do tamaher'oot hyb n'aa, ér hyb n'aa matakēē hyb n'aa, baad ér kan'y'yy hyb n'aa, rabad'oo do paa da ér nad'oo hyb

§ 9:22 Pooj jé 8.7 hā Paw-Ro her'oot ta ti hedoo do sa ky n'aa. Sa h'yyb ky n'aa tapaa nāh, dooh baad Jesus hā rah'y'yy kadawuung ná bā do hyb n'aa. ** 9:25 Paw-Ro bawāt noo gó, kas'ȳy do j'aa ketsē do nuu hā radasooht ta soog bag'aad kap'ōōj dāk doo, taj'aa ketsē do heen n'aa. Nanyw hē tatsawyy jēng ta ti sa soog, nanyw hē takarejāā. Ti ky n'aa gó Paw-Ro maher'oot sa hā. †† 9:27 Baad takan'y'yy tahanāng pé ti ta hā hē taketuu do hadoo. * 10:3 Banawāng hēnh rababok noo gó P'op Hagā Do anoo paa sa waa. Ta ti sa waa ramaneēēnh Manah. † 10:7 Esodo 32.6 ‡ 10:7 Kabarii hā rah'y'yy ka'eēh do hyb n'aa ta tii d' rabad'oo. Rejām doo, ramas'uunh doo, sa āj nadoo do sii tii. Isaraēw buuj nadoo do rabad'oo doo da rabad'oo.

n'aa. ¹² Ti hyb n'aa, baad hawät ted'oo doo, taw'ääts hē baad tahyb n'aa matakēē, nesaa do tamoo nawät hyb n'aa ta ti ramoo bok do paa da. ¹³ Bē hā kametyy doo, ji sahōnh hē hā kametyy do hadoo né hē tii. Dooh ta wób hā kametyy do bahānh tado bá. Baad ji P'op Hagā Do kamahān had'yyt hē. Dooh tah'yy gajēē hōm bá ji hā. Tahajaa né hē ta hā ji h'yy kasadēē bá. Dooh P'op Hagā Do an'oo bá ta bahānh hadoo doo, bē nahajaa do bē tametyy. Kametyy do bē wē takajaa bá, bē da P'op Hagā Do masa, bē bahajaa hyb n'aa baad bē kan'yyh doo.

¹⁴ Ti hyb n'aa kā, najis haa, taw'ääts hē baad bē kanāh, kabarii hā bē h'yy kae mahānh. ¹⁵ Baad hyb n'aa newēē do bēēh. Ti hyb n'aa, bē daaj hē bē hyb n'aa newē te hub tado bá hahȳ ȳ erih doo: ¹⁶ Jesus majjyw heen n'aa, ta hyb n'aa P'op Hagā Do ēr j'aa etsē doo, ēr beēēk bá, séd uuh had'yyt hē ēēr, Kristo majjyw ēr gadoo bá. Pāw, Jesus hub heen n'aa ēr ganebēēh bá, séd uuh had'yyt hē ēēr, Jesus hub ēr gadoo bá. ¹⁷ Hajōō né paawā ēēr, sét né hē pāw ēr awa doo, ti hyb n'aa séd uuh had'yyt hē ēēr. ¹⁸ Bē hyb n'aa newē Isaraēw buuj rabahed'oo doo. P'op Hagā Do hā kan'oo dāk do hawēh doo, séd hā rah'yy kata dāk P'op Hagā Do hā kanoo do hā. ¹⁹ Nyy d' ȳ hanāng péh? Ji tayy ta tā kabarii hā ran'oo dāk doo? Kabarii edēp ȳ hanāng pé g'eeh? ²⁰ Dooh. Hahȳy d' ȳ hanāng pé tii: Kabarii hā P'op Hagā Do sa h'yyb gó nahapāh do ranoo doo, karap'ar h'yyb nesaa do hā takan'oo dāk né hē tii. Dooh P'op Hagā Do hā takan'oo dāk tii. Hahȳy da na-āāj hē ȳ her'oot: Dooh ȳ karēn bá karap'ar h'yyb nesaa do weh'ēēh do h'yyb hataa bē hado bá. ²¹ Dooh bē haja bá pawóp hā bē h'yyb dāng bá. Dooh bē haja bá bē eēg bá Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do majjyw heen n'aa hood gó hanāng do uuh, karap'ar h'yyb nesaa do hā kanoo do uuh na-āāj hē! Dooh bē haja bá bē awa bá Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do hub heen n'aa uuh, karap'ar hā kan'oo dāk do na-āāj hē! ²² Ta tii d' bē adoo ná bá, bē karēn apāh bē anoo P'op Hagā Do hyb n'aa jewēs, tah'yy kawajāān bē wē? P'op Hagā Do bahānh bē ed'oo g'eeh bēēh?

²³ “Sahōnh hē ji karēn do ji hajaa ji moo wād bá. Dooh ky n'aa jaw'yyk do ji moo ge'ȳm péh”, nāk bē wób. Te hub né paawā tii, dooh sahōnh hē baad ub ji hā. Sahōnh hē ji karēn do ji haja né paawā ji moo wāt, dooh hajaa pé ge'ȳm pé paawā, dooh sahōnh hē ji hā masa pé P'op Hagā Do karēn doo da ji bawät do hā. ²⁴ Dooh ji karēn do jawén ji awād bá. Ta wób sa wē baad hadoo doo, ti né hē bē moo booh.

²⁵ Taw'ääts hē hahȳy da bē bad'oo: Bē awēē sahōnh hē rahesām doo hēnh naa. Bē eaaj manā n'yy hēnh naa tii. Bē an'oo manā bē h'yyb bē taky n'aa tapa ta ti hyb n'aa. ²⁶ Ta tii d' ȳ wén edoo, hahȳy da P'op Hagā Do kyy kerih do hyb n'aa: “Badāk hahȳy, sahōnh hē ta hā hanāng do na-āāj hē, P'op Hagā Do ma.” S

²⁷ Jesus hā h'yy kana'eeh do ōm tatsyyd bá ta tób hēnh ta sii mabawēh hyb n'aa, makarēn bá ti mabahōm. Taw'ääts hē mawēē sahōnh hē. Man'oo manā a h'yyb ōm taky n'aa tapa ta ti hyb n'aa. ²⁸ Hȳy kā, hahȳy d' bē ramaher'ood bá paawā: “Hahȳy kabarii hā kan'oo dāk do hahȳ ji tā”, r-her'ood bá, mawēē manā d' tii bá, ōm aj'yy maher'oot do hyb n'aa, ji h'yyb ji taky n'aa tapaa do hyb n'aa na-āāj hē. ²⁹ Ta see h'yyb hyb n'aa ti ȳ bedoo, a h'yyb hyb n'aa nado. Bē an'oo manā bē h'yyb bē taky n'aa tapa, ȳ hanāng. Hahȳy da apāh bē kyyh hā ȳy: “H'ēēd hyb n'aa ȳ an'oo bá ta see h'yyb ȳ taky n'aa tapaa ȳ natayy do hyb n'aa, ȳ awēh do hyb n'aa? ³⁰ Ȳ awēē bá tā ȳy, ta hyb n'aa P'op Hagā Do hā ȳ ky n'aa ets'ēē wāt doo, h'ēēd hyb n'aa ȳ raky n'aa tapaa, P'op Hagā Do wē tsebē doo me ȳ bawēh do hyb n'aa?”, nāng apāh bē kyyh. ³¹ Hahȳy da kēh ȳ bē hā: Taw'ääts hē P'op Hagā Do bē weh'ēēh sahōnh hē bē moo bok do hā, bē awēē bá, bē eēg bá na-āāj hē. ³² Bē moo boo manā baad nadoo do hā ta wób h'yyb tatuk doo, Judah buuj rado bá, Judah buuj nadoo do rado bá, P'op Hagā Do karapee bē panang bá habong do rado bá na-āāj hē. ³³ Ȳ bad'oo doo da né hē, sahōnh hē ta wób ȳ h'yyb en'yym doo da bē bad'oo. Hā ȳy hē ȳ h'yy ken'yym do jawén nado ȳ bawät. Baad hadoo do ti ȳ karēn ta wób sa hā, sa h'yyb tym bedēp hyb n'aa Jesus Kristo wē kā.

11

¹ Taw'ääts hē ȳ bawät doo da bē babok, Kristo bawät doo da ȳ bawät do hadoo.

Nyy d' rabad'oo rakahet'aa bá do ky n'aa hahȳy

² Ȳ tsebē bē hā, ȳ bē hyb n'aa es'ee had'yyt hē do hyb n'aa. Ȳ tsebē na-āāj hē, bē ȳ ma met'eēg wāt do bē ky daheeh do hyb n'aa. ³ Ti hadoo né hē, hahȳ ȳ karēn bē bahapāh: Kristo, sahōnh hē ajyy sa nu gabóg. Ajyy, ȳy sa nu gabóg. P'op Hagā Doo, Kristo nu gabóg. ⁴ Ajyy sa nu kajesuu doo me raky n'aa ets'ēē bá, sa nuu kajesuu doo me P'op Hagā Do ky n'aa ratabēēj bá na-āāj hē, Kristo, sa nu gabóg, dooh rawehēē bá tii hā. ⁵ Ȳy kā raky n'aa ets'ēē bá, P'op Hagā Do ky n'aa ratabēēj bá na-āāj hē, sa nuu ranajesu bá, sa patug, sa nu gabóg, dooh rawehēē bá

tii hā. Ỹj sa nuu rahab wāt do hadoo tii, tanu mebyng do heen n'aa tii.* 6 Ỹjnh nu kanajesuu doo, taw'āats hē ta sēen tagek'āā bēeh. Tanu meby n'aa nyy bā ỹj hā sa sēen ragek'āā doo, rahab bēeh doo, taw'āats hē sa nuu rajesuu. 7 Ta da hadoo P'op Hagā Do pahuunh a'jyy. Ajyy sa hyb n'aa P'op Hagā Do kawehēē dāk. Ti hyb n'aa, ajyy dooh ranu kajesu bā Jesus hyb n'aa rakahet'aa bā. Ỹj sa hā kā, sa hyb n'aa ajyy rakawehēē padēēk.† 8 Ỹjnh hanaa nado ajyy. A'jyy tahana ti ỹjnh. 9 Ỹjnh hyb n'aa nado ajyy kapahuuj kån. Ỹjnh kapahuuj wāt ajyy hyb n'aa. 10 Ti hyb n'aa né hē, āās rahapāh do hyb n'aa na-āāj hē, taw'āats hē ỹj ranu kajesuu hyb n'aa jawyk do heen n'aa. 11 Tii d' tahado né paawā, Jesus, Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do matym gó, sa m'aa hēnh nado ỹj ajyy sa mahānh. Ti hadoo ēnh ajyy sa hā. Sa m'aa hēnh nado ỹj sa mahānh. 12 Ta ti ỹ wén her'oot, ajyy hanaa ỹjnh ganyyh doo da, ỹj hanaa ajyy na-āāj hē tii d' raganyyh. Sahōnh hē ta ti tabana P'op Hagā Do hanaa.

13 Bē hyb n'aa newē baad tado bā, Jesus hyb n'aa ji kahet'aa bā, ỹj raky n'aa ets'ēē bā sa nuu kanajesuu doo me. 14 Badāk hahỹ hā ji bad'oo doo, P'op Hagā Do anoo doo, ti na-āāj hē tametēeh hahỹh: Baad nado ajyy sa hā sa sēen dewēt doo me raboo bā. Sēen dewēt do ajyy hā tawaneh'ēeh do haj'aa. 15 Sēen dewēt doo, ỹj sa hetsó ti ta tii. P'op Hagā Do anoo dāk ti sa hā, sa nuu jesuu n'aa. 16 Ta ti hedoo do p'āā karēn do ky ked'aak do hā hahỹ da ỹ baher'oot: Doo da see mo n'aa me āā adoo bā, P'op Hagā Do hā h'yy ka'eeh do panang wób hēnh habok do na-āāj hē, dooh ta see mo n'aa me rabahed'oo Jesus hyb n'aa rakahet'aa bā.

Jesus ji hyb n'aa esee do heen n'aa rata-heb'ēēs do ky n'aa hahỹh

17 Hahỹ hā bē ỹ metēēk doo, dooh bē hā ỹ j'aa etsēē bā. Ta tii d' ỹ wén her'oot, teg'yy baad nadoo do bē kahet'aa bā. 18 Pooj jé ỹ ky n'aa napāh, dooh m' séd hā bē h'yyb hedo bā. Bē m' h'yy ketyn hōm bē kahet'aa bā. Ta mahang ỹ ky daheeh ỹ rapanāk doo. 19 (Dooj ji ky sēew its bā! Taw'āats hē bē h'yy ketyn hōm, P'op Hagā Do matym gó baad hadoo do bē mahang habong do rakametā dāk hyb n'aa.) 20 Bē kahet'aa bā, dooh Jesus ji hyb n'aa esee do waa n'aa tado wād bā bē awa doo. 21 Bē awa bā, dooh m' bē gadaa bā ta wób. Sa pooj jé bē karēn bē bawa bē waa. Ti hyb n'aa, ta wób rabas'aah nā bā, ta wób a'oom kån ta bahānh reēēk do haj'aa. 22 Doo h'g'eeh bē tób enā bā, bē yd wa péh,

bē yd eēēk péh? Bē ty n'aa ges'yyk P'op Hagā Do hā h'yy ka'eeh do kahet'aa doo. Bē nu meb'yyh kas' uut do bē mahang habong doo. Nyy da kēh ỹ bē hā? Bē ỹ j'aa etsē g'ee da ta tii da bē bad'oo do hyb n'aa? Doo. Doo hē hē bē ỹ j'aa etsēē bā.

23 Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do hanaa ỹ gadoo doo, ti né hē ti ỹ tabēj wāt do bē hā. Hahỹ né hē ti ỹ gadoo ta ky n'aa: Jesus, Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Doo, atsēm, ta majī moo gó takahaēēnh noo gó, tabado dāk pāw, 24 ti m' ta hyb n'aa taky n'aa ets'ēē wāt do jawén paa bā, taganabāh hōm, ti m' taky hadoo: “Hup ỹj, bē hyb n'aa ỹ an'oo dāk do heen n'aa hahỹh. Hahỹ da d' bē bad'oo, ỹ bē hyb n'aa esee do hyb n'aa”, nāng mäh. 25 Ti hadoo ēnh, rabawēh, rabawa do jawén paa bā, Jesus bado dāk ēnh uwa bēēh hood ti m' taky hadoo: “Majyw ỹj, ỹ anoo do ỹ dajēp noo gó heen n'aa hahỹh. Papuu sahōnh hā P'op Hagā Do ky n'aa enooh do tii kā. Hỹ jawén majyw ỹ hyb n'aa ji tagadoo P'op Hagā Do ky dāng.† Hahỹ bē eēg had'yyt bā hỹ jawén, tii d' bē bad'oo ỹ bē hyb n'aa esee hyb n'aa”, nāng mā Jesus. 26 Ta ti pāw bē awa bā, ta ti ta hood gabuuu uuh bē eēg bā, bē her'ood hōm Jesus dajēp do ky n'aa p'aa hēnh tamatēēh bā kā.

27 Ti hyb n'aa, daap hē ta ti pāw hawa doo, ta ti Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do majyyw heen n'aa hood gó hanāng do uuh heēēk doo, nesaa do tamoo wād dāk tii hā Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do hub wē, ta majyyw wē na-āāj hē. 28 Taw'āats hē ji daaj hē ji h'yyb ji hyb n'aa newē bā baad tado bā pāw uuh ji awa do pooj jé, majyyw heen n'aa ji eēēk do pooj jé. 29 Hahỹ hyb n'aa ta ti ỹ wén her'oot: Daap hē ji awa bā, daap hē ji eēg bā, Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do hub ky n'aa ti ji hyb n'aa nanewē bā, ji daaj hē ji ky n'aa katakyyk baad nadoo doo me. 30 Ti hyb n'aa né hē hajōk bē mahang nahejooj boo, hajōk bē mahang nahēē enāh, ta wób dejēp. 31 Jesus heen n'aa ēr gadoo do pooj jé ēr daaj hē ēr hyb n'aa newē bā baad ēr h'yyb tado bā, dooh tii bā ēr P'op Hagā Do rejā bā. 32 Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do ēr hā taky n'aa etyy bā, nesaa do tanoo ēr hā ēr tama metēēk hyb n'aa, badāk hahỹ hā habong do ta hā h'yy kana'eeh do sa nemuun ēr tanarejāā hyb n'aa ta jawén kā.

33 Ta tii kā, wakān haa, taw'āats hē bē gada ta wób, bē kahet'aa bā Jesus heen n'aa bē bawa hyb n'aa. 34 Bē bas'aah bā, taw'āats hē bē tób yt hē bē bawa séd hā bē kahet'aa do pooj jé Jesus heen n'aa bē tab'ēēs hyb n'aa,

* 11:5 Paw-Ro bawāt noo gó, Korīn panang bā rahap ỹj sa nuuh, nesaa do ramoo boo bā. Tii d' rawén d'oo, ranu mebyng hyb n'aa. † 11:7 Tii d' tahadoo do hyb n'aa, taw'āats hē ranu kajesuu Jesus hyb n'aa ji kahet'aa bā. ‡ 11:25 P'ooj ub Mosees sa hā P'op Hagā Do ky n'aa enooh doo, b'ēē majyyw ta heen n'aa. Papuu hahỹ ji hā P'op Hagā Do ky n'aa enooh doo.

P'op Hagä Do ky n'aa netyy hyb n'aa nesaa do bë hä.

ÿ kajaa bë kä, ky n'aa see ÿ baher'oot bë hä.

12

P'op Hagä Do Sahee hä hana do ji hajaa do ky n'aa hahÿÿh

¹ Hÿÿ kä wakän haa, baad ÿ karën bë bahapäh P'op Hagä Do Sahee hejój gó ji hajaa doo. ² Bë hapäh, p'ooj ub, Jesus hä bë h'yy kana'eeh nä noo gó, ta s'ee hënh bë rah'yyb mahüüm had'yyt hë, kabarii nedëp do hä bë h'yy ka'eeh hyb n'aa. ³ Ti hyb n'aa ÿ karën bë bahapäh hahÿÿh: P'op Hagä Do Sahee hejój gó her'oot doo, dooh Jesus taky n'aa was'ee bä. Dooh na-ääj hë ji haja bä, "Jesus né hë ti Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo", ji her'ood bä P'op Hagä Do Sahee hejój gó tanoda bë ji hä.

⁴ Ti anäng hajöng ta wób hedoo do ji hajaa ji moo wät doo, P'op Hagä Do Sahee anoo doo. Sét né hë P'op Hagä Do Sahee tahana tii hä. ⁵ Ti anäng ta wób hajöng ji mamasa doo. Ti hadoo né hë, jääm né hë sét ub Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, èr wë moo wät doo. ⁶ Ti anäng hajöng ta wób ji hajaa ji moo wät doo. Ti hadoo né hë, sét ub ti P'op Hagä Do ta ti ji hä hanoo doo, ta tii me ta wë ji moo wät hyb n'aa. ⁷ P'op Hagä Do Sahee hä hana doo, sahönh hä takan'oo däk sahönh hë Jesus hä h'yy ka'eeh do tamasa hyb n'aa. ⁸ Ta see hä P'op Hagä Do Sahee anoo tak'ëp hajaa doo me ta wób tamaher'oot hyb n'aa. Ta see hä P'op Hagä Do Sahee anoo h'yy ganäng doo me ta wób tamaher'oot hyb n'aa. ⁹ P'op Hagä Do Sahee, sét hadoo doo, anoo ta see hä baad tah'yy ka'eeh hyb n'aa. Ta see hä tabanoo ta wób tabaheso hyb n'aa. ¹⁰ Ta see hä P'op Hagä Do Sahee anoo ta hejój me tapehuunh hyb n'aa. Ta see hä tabanoo P'op Hagä Do kyyh tabaher'oot hyb n'aa. Ta see hä tabanoo tabahapäh hyb n'aa P'op Hagä Do Sahee tado bä, sahee see tado bä ti her'oot doo. Ta see hä tabanoo kyy wób me, ji h'yy kanadaw'uuh doo me, tabaher'oot hyb n'aa. Ta see hä tabanoo kyy wób me kaher'oot do tatab'ëes hyb n'aa maa new'ëë do sa hä. ¹¹ Sét né hë P'op Hagä Do Sahee sahönh hë ta ti hanoo doo. Tah'yyb däng doo da né hë sahönh hë sa hä tabanoo tii.

Sahönh hë ëër, Jesus uuh hadoo do ky n'aa hahÿÿh

¹² Hajöð né paawä ji hä, ji noo hedoo doo, ji nabuuj hedoo doo, ji matym hedoo doo, ji moo hedoo doo, ji tsyym hedoo doo, sét né hë ji. Ti hadoo ënh Kristo hä, Kristo hä h'yy ka'eeh do sa hä. ¹³ Èr wób, Judah buuj. Èr wób, ta wób buuj. Èr wób, ta wób sa karom hedoo doo. Èr wób, kariw n'aa temah doo. Tii d' tahado né paawä, èr nu kemuun bong P'op Hagä Do Sahee an'oo Bä, sét Jesus hub

hadoo èr bahadoo hyb n'aa. Sét né hë ti P'op Hagä Do Sahee èr gadoo doo.

¹⁴ Hajöng né hë ji hä hanäng do ji uuh. Sét uuh had'yyt nado ji uuh. ¹⁵ Ji tsyym ky hado bä paawä: "Ta moo ÿ nadoo do hyb n'aa, dooh ta uuh ÿ do bä", ji uuh had'yyt né hë tii, ta ti edo né paawä. ¹⁶ Ji nabuuj ky hado bä paawä: "Ta matym see ÿ nadoo do hyb n'aa, dooh ta uuh ÿ do bä", ji uuh had'yyt né hë tii, ta ti edo né paawä. ¹⁷ Sahönh hë ji hä hanäng do ji matym tado bä paawä, nyy da paawä ji maa newëë tii bä? Sahönh hë ji hä hanäng do ji nabuuj tado bä paawä, nyy da ji matsehÿÿk tii bä? ¹⁸ Sahönh hë ji hä hanäng do ji uuh P'op Hagä Do bat'ëëg höm ji hä, tah'yyb däng doo da. ¹⁹ Séd uuh had'yyt hë tado bä paawä ji hä, dooh paawä ji hub had'yyt hë tado bä. ²⁰ Hahÿÿ da né hë: Hajöng né paawä ji hä hanäng do ji uuh, sét né hë ji.

²¹ Ji matym dooh tahaja bä taky hado bä ji moo hä: "Doooh hyb n'aa òm ÿ karën péh." Dooh na-ääj hë ji moo haja bä ji tsyym hä taky hado bä: "Doooh hyb n'aa òm ÿ karën péh." ²² Ta ti ji hä hanäng do uuh nahejooj is doo, ti né hë ti baad ji karën ub doo. ²³ Ji uuh ji hä ky n'aa netsëëh doo, baad ji weh'ëeh. Ta wób hä ji manetëëh doo, baad ji ban'yyh. ²⁴ Ji uuh wób ji metëëh doo, dooh hyb n'aa baad ji ban'yyh péh. Baad P'op Hagä Do benyyw höm ji hä hanäng doo, ta ti ji hä häd ky n'aa netsëëh hedoo do rakawehëë däk hyb n'aa. ²⁵ Tii da tawén d'oo, ji hä takanetyh höm hyb n'aa, sahönh hë ji hä hanäng do séd demuun baad rakahag'ääs hyb n'aa na-ääj hë. ²⁶ Sét hë ji hä hanäng do ji uuh nesaa do tahob bä, sahönh hë séd demuun rabahoop. Ta see ji uuh kawehëë däg bä, sahönh hë ji uuh wób taw'ääts hë sa hä.

²⁷ Bë sahönh hë, Kristo hub hadoo bëeh. Sét ken'yyh bëeh, ta uuh hadoo. ²⁸ Jesus Kristo hä h'yy ka'eeh do sa mahang P'op Hagä Do banoo, pooj jé Jesus mejüü do rabad'oo doo. Ta jawén ta ky n'aa herot doo. Ta jawén ta ky n'aa maa mehetëk doo. Ta jawén rapehuunh do haj'aa doo, ta wób rabaheso hajaa doo, ta wób masa doo, ta wób h'yyb mahüüm n'aa hedoo doo, kyy wób ji h'yy kanadaw'uuh do hajaa her'oot do na-ääj hë. ²⁹ Sahönh hë g'eeh Jesus mejüü do had'yyt hë? Sahönh hë g'eeh ta ky n'aa rod had'yyt hë? Sahönh hë g'eeh ta ky n'aa maa mehetëk do had'yyt hë? Sahönh hë g'eeh rabahajaa rapehuuj had'yyt hë? ³⁰ Sahönh hë g'eeh rahajaa ta wób rabaheso? Sahönh hë g'eeh kyy wób rahajaa rer'ood bä? Sahönh hë g'eeh rahajaa kyy wób me kaher'oot do ratabëj bä? ³¹ Dooh. Taw'ääts hë ji hajaa do P'op Hagä Do Sahee ji hä hanoo do ta bahänh had'op do hä, ta wób masa do hä, bë h'yyb padäg. Pooj jé dó bë

ŷ metēeh hŷŷ kā sahōnh hē ta bahānh baad hadoo doo:

13

Ji kamahān do ky n'aa hahŷŷh

¹ Ajyy sa kyy me, āas sa kyy me na-āaj hē ŷ haja bā né paawā ŷ her'ood bā, ŷ kamanahān bā paawā, dooh taw'āats hē tado bā. Jāām hē sapaar redas do ky hado dāk ŷ tii bā. ² P'op Hagā Do ky n'aa ŷ haja bā né paawā ŷ maher'ood bā, P'op Hagā Do Sahee hā ŷ tabanoo do hyb n'aa tii, ji nahapāh do hā ŷ h'yy ganyy bā paawā, sahōnh hē ŷ hapēē bā paawā, tak'ēp ŷ h'yy ka'eeh do hyb n'aa waēē hā ŷ haja bā paawā ŷ mejō bā takahŷŷd hāng, ta wób ŷ kamanahān bā paawā, daap paawā ŷŷh. ³ Sahōnh hē wē ŷ hanāng do kas'uut do sa hā ŷ an'oo bā paawā, daj ŷŷ hē paawā ŷ kan'oo dāk ŷ rabaju tēē, ŷ kamanahān bā, daap paawā ti hā ŷŷ.

⁴ Kamahān do kanejāg. Kamahān do ky ennym. Dooch tah'yy kajewēets bā. Dooch ta hā hē taj'aa etsēē bā. Dooch takasabē bā. ⁵ Tawaneh'ēeh do nado. Dooch ta daaj hē takarēn do jawén tawād bā. Dooch nayyw hē takawaj'āan bā. Dooch tah'yy gaēēj bā ta wób sa wē. ⁶ Dooch tasebee bā baad nadoo do hā. Baad hadoo do hyb n'aa tasebē. ⁷ Kamahān doo, dooh tah'yy gajēē hōm bā. Ta wób hā tah'yyb eeh had'yyt hē. Tagadaa had'yyt hē. H'yyb jawyk doo gó sahōnh hē tagadoo.

⁸ Kamahān doo, dooh tahēēj bā. Tii d' nado P'op Hagā Do ky n'aa ji her'oot do ji hajaa doo, kyy wób ji h'yy kanadaw'uuh do ji hajaa ji her'oot doo, ji hapāh do na-āaj hē. Ahānh da tii. ⁹ Da hē ji hapāh doo, P'op Hagā Do ky n'aa ji hajaa ji her'oot do na-āaj hē, ta uuh ub tii. ¹⁰ Baad had'op do heh'āat do kaja bā kā, tii bā kā, dooh hyb n'aa ji karēn wāt pé ta uuh hadoo doo. ¹¹ Hahŷ hadoo tii: ŷ karapee noo gó, karepē raber'oot doo da ŷ ber'oot paah, karepē rahyb n'aa newēē doo da ŷ hyb n'aa newēē paah. ŷ wah'ēē wāt bā kā ŷ eréd hōm ta ti karapee ŷ h'yyb hadoo do paah. ¹² Da hē, dooh baad ēr hapēē nā bā P'op Hagā Doo, japow gó ji heg'āas do hadoo. Ta jawén da ēr bahapāh baad ub kā, heh'āat kā. Da hē, jāām hē ta uuh ŷ bahapāh. Ta jawén da, sahōnh hē ŷ bahapāh ta hā, ŷ P'op Hagā Do hapāh doo da né hē.

¹³ Hŷŷ kā tamawoob hē hadoo do ti haym: Ji h'yy ka'eeh doo, ji gada doo, ji kamahān doo. Ji kamahān doo, sa bahānh baad had'op do tii.

14

Ji hajaa do P'op Hagā Do Sahee hana do ky n'aa bód hahŷŷh

* **14:5** P'op Hagā Do ky n'aa ji her'oot do baad ub tawén doo, kyy wób me kaher'oot do bahānh, hajōng tamasa do hyb n'aa.

¹ Taw'āats hē kamahān do hā baad bē h'yyb padāg. Taw'āats hē P'op Hagā Do Sahee hā hana do ji hajaa do hā bē h'yyb padāg na-āaj hē. Pooj jé, P'op Hagā Do ky n'aa ji hajaa ji her'oot do hā baad ub bē h'yyb padāg. ² Hahŷ h'yyb n'aa ta ti ŷ wén her'oot: Kyy wób me her'oot doo, dooh ta wób tamaher'ood bā. P'op Hagā Do sii taber'oot tii hā. Dooch maa napāh pé ta ti taher'oot doo. Ji nahapāh do ky n'aa taher'oot tii, P'op Hagā Do Sahee an'oo bā. ³ Tii d' nado P'op Hagā Do ky n'aa her'oot do hā. Ta wób hā ti ramaher'oot. Ta ti ji tamasa, ji h'yy ka'eeh do kah'ūūm hyb n'aa. Ji tamaher'oot, baad ji bawāt hyb n'aa. Ji tah'yyb en'yyim. ⁴ Kyy wób me her'oot doo, ta daaj hē, ta hā hē takamasa tii, P'op Hagā Do ky n'aa kah'ūūm hyb n'aa ta h'yyb gó. P'op Hagā Do ky n'aa her'oot do tamasa ta wób, P'op Hagā Do ky n'aa sa h'yyb gó takah'ūūm hyb n'aa. ⁵ ŷ karēn paawā sahōnh hē bēeh, bē bahajaa kyy wób me bē baher'oot. Ti hadoo né hē, tak'ēp ŷ karēn P'op Hagā Do ky n'aa bē her'oot. Kyy wób me kaher'oot do bahānh baad hadoo P'op Hagā Do ky n'aa her'oot doo.* Kyy wób me kaher'oot doo, ta ky n'aa nyy d' tahaanāng pé ji her'ood bā, Jesus hā h'yy ka'eeh do kahet'aa do ramaa napāh hyb n'aa, P'op Hagā Do ky n'aa sa h'yyb gó kah'ūūm hyb n'aa, ti na-āaj hē baad ub.

⁶ Ti hyb n'aa wakān haa, bē wē ŷ kajaa bā, kyy wób me bē ŷ maher'ood bā paawā, nyy d' paawā bē tamasa tii? Dooch paawā bē tamasa bā. Hā ŷ P'op Hagā Do metēeh doo, ji hajaa do ky n'aa, P'op Hagā Do ky n'aa, ji ma metēēk do ky n'aa bē ŷ maher'oot do na-āaj hē, ti bē tamasa. ⁷ Ji gamehŷŷh do ky n'aa me, ji etēn do ky n'aa me na-āaj hē tii d' bē ŷ metēēh ŷ hanāng pé tii, ta ti hedēp do nado né paawā. Baad ranetēn bā, baad ragamanehā bā, nyy da ta wób rabahapāh ti teh'ūūm doo? ⁸ Ti hadoo né hē torōm-bet hād nāng do hā. Nyy da g'eeh warahēn rah'yy genā bā kaneb'ooch doo hēnh tanaēēj bā, baad torōm-bet ragamanehā bā? ⁹ Ti hadoo né hē bē hā. Kyy wób me ta wób bē maher'ood bā, nyy da ramaa napāh ta ti ky n'aa, nyy d' tahaanāng péh? Daap hē ti bē baher'oot kyy wób me. ¹⁰ Hajōng ti anāng kyyh badāk hahŷŷ hā. Baad ub sahōnh hē tii, maa napāh do sa hā. ¹¹ ŷ kyy maa nanapāh doo, ta tii hā, ŷ ta s'ee hēnh naa, ta s'ee hēnh naa ŷ ta hā. ¹² Ti hadoo né hē bē hā. Tak'ēp bē karēn P'op Hagā Do Sahee hana do bē gado bā do hyb n'aa, taw'āats hē bē h'yyb padāg sahōnh hē Jesus hā h'yy ka'eeh do masa do hā.

¹³ Ti hyb n'aa kyy wób haj'aa doo, taw'āats hē raky n'aa etsēē P'op Hagā Do hā, tabanoo

hyb n'aa na-ääj hē sa hā rabahajaa hyb n'aa ratab'ēēs do nyy d' tahanäng pé tii. ¹⁴ Kyy wób me P'op Hagä Do hā ŷ ky n'aa etsēē bā, hēp ŷ tym ti ky n'aa etsēē. Dooh ŷ hapäh pé ŷ her'oot doo. ¹⁵ Nyy d' ŷ bad'oo ti tahado bā? Hahŷy da ŷ bad'oo: ŷ da ky n'aa etsēē hēp ŷ tym me, ŷ hapäh doo me na-ääj hē da ŷ ky n'aa etsēē. P'op Hagä Do ŷ ma ejäm da hēp ŷ tym me, ŷ hapäh doo me na-ääj hē. ¹⁶ Jääm hē a h'yyb tym gó P'op Hagä Do maj'aa etsēē bā, nyy da om raky masa ranahapēē bā maher'oot doo? ¹⁷ Baad né paawä P'op Hagä Do maj'aa etsē, kyy wób me maher'oot doo, dooh ta wób tamasaa bā rah'yy ka'eeh do kah'üüm hyb n'aa.

¹⁸ P'op Hagä Do ŷ j'aa etsē, sahõnh hē bē bahānh ŷ bahajaa kyy wób me ŷ maher'oot do hyb n'aa. ¹⁹ Ti hadoo né hē, Jesus hā h'yy ka'eeh do mahang, hā ŷy, taw'ääts hē ji ma poo oow pé kyyh ji maa napäh do ŷ her'ood bā ŷ ma metēēk bā, 10 miw kyyh ji maa nanapäh do mahānh.

²⁰ Wakān haa, karepē h'yy gatamah do bē hado manā P'op Hagä Do Sahee ji hā hanoo do hā. Taw'ääts hē wah'ēē h'yyb hadoo bēēh, ta ti hā. Taw'ääts hē nesaa do hā bē h'yy gatamah karapee t'aah h'yy gatamah do hadoo. ²¹ Hahŷy da P'op Hagä Do kyy kerih do hā:

“Ji nahapäh do kyy me,
ta s'ee hēnh naa do sa kyy me, ŷ maher'oot
da karapē haa.

Ti hadoo né hē da, dooh da raky dahé bā
ŷyḥ”,†
näng mä Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do kyyh.

²² Ti hyb n'aa kā, kyy wób me kaher'oot doo, Jesus hā h'yy kana'eeh do metēē n'aa, ta hā h'yy ka'eeh do metēē n'aa nado. P'op Hagä Do ky n'aa ji her'oot doo, Jesus hā h'yy ka'eeh do metēē n'aa tii, ta hā h'yy kana'eeh do metēē n'aa nado. ²³ Séd hā Jesus hā h'yy ka'eeh do rakata bā kā, kyy wób me sahõnh hē rer'ood bā paawä, ti ta seeh, nahapäh doo, Jesus hā h'yy kana'eeh do na-ääj hē tajēē suun bā tii bā, sahõnh hē bē meraa bong hadoo ted'oo da. ²⁴ Jesus hā h'yy kana'eeh doo, nahapäh do na-ääj tajēē suun bā P'op Hagä Do ky n'aa sahõnh hē rer'ood nuuj jē, kametä dāk tii bā ta hā nesaa do ta h'yyb tym gó hanäng doo. Ky n'aa kety dāk tii bā sahõnh hē bē her'oot do hyb n'aa. ²⁵ Kametä dāk tii bā sahõnh hē ta h'yyb tym gó tahyb n'aa newēē do pooj jē ji nahapäh doo. Ta taron nu paa me tabahyy häng da, P'op Hagä Do taj'aa etsē hyb n'aa. “P'op Hagä Do awät né hē bē mahang”, näng da.

²⁶ Wakān haa, taw'ääts hē hahŷy da bē bad'oo bē kahet'aa bā: Ta see P'op Hagä Do hā tama ejäm, ta see ma metēēk P'op Hagä Do ky n'aa, ta see her'oot P'op Hagä Do ta hā tametēēh doo, ta see her'oot kyy wób me, ta see tab'ēēs kyy wób me kaher'oot do nyy d' tahanäng péh. Taw'ääts hē sahõnh hē ta tii d' ji bad'oo, sahõnh hē Jesus hā h'yy ka'eeh do h'yyb gó P'op Hagä Do ky n'aa takah'üüm hyb n'aa. ²⁷ Kyy wób me raher'ood bā, jääm né hē pawóp hē, tamawoob hē ti her'oot. Taw'ääts hē sēt ken'yyh raber'oot. Tii bā, taw'ääts hē ta see tab'ēēs nyy d' tahanäng péh. ²⁸ Tabadoo bā ta ky n'aa tab'ēēs doo, nyy d' tahanäng pé ti tab'ēēs doo, taw'ääts hē bag hēnh tabasoooh bē kahet'aa bā kyy wób me her'oot doo. Taw'ääts hē ta m'aa hēnh, ta tób hēnh taber'oot P'op Hagä Do sii.

²⁹ Taw'ääts hē pawóp hē, tamawoob hē raher'oot P'op Hagä Do ky n'aa. Taw'ääts hē ta wób ramatakēē, ta ti taher'oot do baad tado bā. ³⁰ Sa mahang hat'ooh do gado bā ta h'yyb tym gó P'op Hagä Do ky n'aa, taw'ääts hē pooj jē her'oot do ky ym, ta ti hasooh do ber'oot hyb n'aa kā. ³¹ Ta tii da sēt ken'yyh bē baher'oot P'op Hagä Do ky n'aa, bē sahõnh hē bē ma kametēēk hyb n'aa, bē h'yyb hedo magyys hē hyb n'aa. ³² P'op Hagä Do ky n'aa rod rahajaa rah'yy kamedug bā, rahajaa ragadaa bā rabaher'oot hyb n'aa. ³³ Dooh P'op Hagä Do hanaa tado bā ta ti jē pad'yyt hē kaher'oot doo, baad nahõm doo. Baad hadoo do ji h'yyb n'yyim doo, ti ti P'op Hagä Do hanaa.

Sahõnh hē Jesus hā h'yy ka'eeh do jē pad'yyt hē habong do rabahed'oo doo da, ³⁴ taw'ääts hē ŷyḥ dooh rer'ood bā séd hā rakahet'aa bā. Taw'ääts hē bag hēnh rabab'ēēh. Dooh taw'ääts hē tado bā rer'ood bā ji kahet'aa bā. Taw'ääts hē ŷyḥ raky daheeh ajyy, Mosees ky n'aa jaw'yyk do her'oot doo da. ³⁵ Tanyy bā sa hā reaanh doo, taw'ääts hē sa tób hēnh sa patug hā rabeaanh, dooh taw'ääts hē tado bā do hyb n'aa ji kahet'aa bā ŷyḥ rer'ood bā.

³⁶ Bē hanaa bē ed'oo g'eeh P'op Hagä Do ky n'aa hanām doo? Jääm hē bē tii, ta ti gadoo do bē ed'oo g'eeh? ³⁷ P'op Hagä Do ky n'aa rod ta hā pé ted'oo doo, P'op Hagä Do Sahee hanaa gadoo do ted'oo doo, taw'ääts hē tah'yy kadaw'uuh Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do mejüü do né hē ti ŷ erii wät doo. ³⁸ Hahŷy manatakēē doo, dooh né hē ji hyb n'aa p'eed bā tii.

³⁹ Ti hyb n'aa kā, wakān haa, taw'ääts hē P'op Hagä Do ky n'aa bē her'oot do hā bē h'yyb padäg. Bē medug manā kyy wób me rer'ood bā. ⁴⁰ Ti hado né hē paawä, baad bē adoo ti ta tii, ta tyw n'aa näng bā.

† 14:21 Isajas 28.11-12

15

Jesus ganä wät do ky n'aa hahÿÿh

¹ Hÿÿ kä, wakän haa, ÿ karën bë hyb n'aa eese Jesus Kristo ky n'aa hanäm do bë ÿ ma met'ëeg wät do paah, bë gadoo do paah. Ta ti né hë bë h'yy ka'eeh do mejóy n'aa. ² Ta ti ky n'aa hanäm do ed'ëep bë h'yyb tym P'op Hagä Do wë, baad bë hyb n'aa matakä bä tii, bë neréd bä ÿ ma metëek do ky n'aa. Tii d' tanado bä, daap bë h'yy ka'eeh.

³ Jääm hë baad hadoo do ta ky n'aa ÿ gadoo do ti bë hä ÿ tab'ëes doo. Hahÿ né hë tii: Kristo dajëp nesaa do ër moo bok do sãm, P'op Hagä Do kyy kerih do ta pooj jé taker'oot doo d' né kä. ⁴ Ti m' radakä jëng, ti m' tamwoob däg kä ta ðä taganä wät p'aa hënh, pooj jé P'op Hagä Do kyy kerih do her'oot doo da né kä. ⁵ Ti jawén mäh, Peed hä takas'ee wäd kãn. Ti jawén mäh, 12 hedoo do sa hä takasee ënh. ⁶ Ti bahñnh mäh, séd noo gó 500 ta ma matëg sa hä takas'ee wäd kãn. Hajöng sa wób ed'ëep ná hahÿ ÿ berih bá. Hap'ëeh do wób radejéb kãn. ⁷ Ti m' takasee Tsijaag hä, sahõnh hë tamejüü do hedoo do sa hä na-ääj hë. ⁸ Tagadëeg ub takas'ee kãn hä ÿÿ, ÿ ajän s'oo hadoo do hä. ⁹ Sa yd jé had'os do ÿÿh, Jesus mejüü do sa mahang. Dooh paawä ÿ ramaneëëj bá Jesus mejüü doo, P'op Hagä Do karapee ÿ rejää do paa hyb n'aa. ¹⁰ Ti hadoo né hë, ta mejüü do see da hë ÿ wén hado däk, P'op Hagä Do ky ennym do hyb n'aa hä ÿÿ. Daap hyb n'aa nado ta ti hä ÿ taky ennym doo. Dooh. Ta wób moo bok do bahñnh ÿ moo wäd wät. Ti hadoo né hë, dooh ÿ tado bá ti moo wät doo. Hä ÿ P'op Hagä Do ky ennym do hanaa tii. ¹¹ Hÿÿ kä ÿ tado bá bë hä maher'ood wät doo, ta wób rado bá, ti né hë ti ta ky n'aa ää her'oot doo. Ti ky n'aa né hë ti bë ky dahé bong doo.

Jesus ganä wät do ky n'aa ta wób raky sëm do ky n'aa hahÿÿh

¹² Kristo ganä wät ää her'ood bá, h'ëed hyb n'aa dooh ji ganä bá dejëp do mahang bë wób sa kyyh? ¹³ Te hub tado bá ta ti bë wób her'oot doo, ji ganänä bá paawä, Kristo na-ääj hë paawä dooh paawä taganä wäd bá tii bá. ¹⁴ Kristo ganänä wäd bá paawä, daap paawä tii bá ää maher'ood hõm do ta ky n'aa. Daap hë na-ääj hë paawä bë h'yy ka'eeh doo. ¹⁵ Kristo ganänä wäd bá paawä, noo kanesa do paawä ää tii bá, Kristo ganä wät P'op Hagä Do an'oo bá ää ma metëek do hyb n'aa. Dejëp do ganenä bá paawä, dooh Kristo ganä wäd P'op Hagä Do an'oo bá paawä. ¹⁶ Dejëp do ganenä bá, dooh paawä Kristo ganä wäd bá. ¹⁷ Kristo ganänä wäd bá paawä, daap hë paawä bë h'yy kae

däk ta hä. Ti tahado bá paawä, dooh na-ääj hë takawug bá nesaa do bë h'yyb tym gó hanäng do paah. ¹⁸ Te hub tado bá paawä ta tii, gawatsig hõm paawä Kristo hä h'yy ka'eeh do sa maküüh. ¹⁹ Jääm hë da hë, badäk hahÿÿ hä ji bawät ná bá Kristo hanaa ji gahëen bá, tii bá taw'ääts hë paawä tak'ëp, sahõnh hë mahñnh, ër rat'yyd mehüün paawä.

²⁰ Tii d' nado. Kristo ganä wät né hë dejëp do mahang P'op Hagä Do an'oo bá. Pooj jé dejëp do mahang ganä wät do tii. Ta wób na-ääj hë genyyh do metëe n'aa tii. ²¹ Hahÿ hyb n'aa ÿ wén her'oot tii: Sët hë aj'yy ji dajëp do du na doo. Ti hadoo na-ääj hë sët hë aj'yy see ji ganyyh do dejëp do mahang du na doo. ²² Adäw hyb n'aa sahõnh hë ji dejëp. Ti hadoo ënh Kristo hyb n'aa kä sahõnh hë ragenyÿh da. ²³ Sahõnh hë genyyh do bahñnh, pooj jé ganä wät do Kristo. Ta jawén, Kristo kajaa bá kä, ta hä h'yy ka'eeh do ragenä boo kãn da. ²⁴ Tii bá kä, badäk hahÿ gawatsik do kaja kãn. Kristo j'aa ketsë do jawén paa bá sahõnh hë mejüü do ji nahapäh do sa hä, sahõnh hë bag'ääs do ji nahapäh do sa hä, sahõnh hë hejój enäh do ji nahapäh do sa hä na-ääj hë, tii bá tabag'ääs do Kristo bahaëëj kãn da P'op Hagä Do ta Yb hä kä. ²⁵ Kristo bag'ääs da sahõnh hë ta majüü hä taj'aa ketsë bá kä. ²⁶ Tagadëeg ub kä majüü tagawats'ik doo, dajëb. ²⁷ Ta ti ÿ wén her'oot, hahÿÿ da P'op Hagä Do kyy kerih do her'oot do hyb n'aa: "Sahõnh hë ta tsyym yt hä P'op Hagä Do an'oo bá tabag'ääs hyb n'aa."* "Sahõnh hë tabag'ääs" tabaheer'oot bá, dooh P'op Hagä Do ta Yb sii hë tado bá tii, ti né hë hanoo do hyb n'aa ta hä sahõnh hë tabag'ääs doo. ²⁸ Takajaa bá kä sahõnh hë Kristo bag'ääs doo kä, ti noo gó kä, ta daaj hë ta Yb yd jé ta tanu gadäg kãn. Tii d' tawén hadoo, ta Yb, sahõnh hë ta hä han'oo däk doo, tabag'ääs hyb n'aa, sahõnh hë bahñnh tabahado däk hyb n'aa kä, sahõnh hë tabag'ääs hyb n'aa kä.

²⁹ Hÿÿ kä, ji ganänä bá paawä, nyy da rabad'oo da dejëp do hyb n'aa nu kemuun doo? Dejëp do ganenä bá paawä, hëd n'aa tii d' rawén d'oo?† ³⁰ Ji ganänä bá paawä, dooh hyb n'aa pé had'yyt hë ÿ ahoop doo. Ji ganä wät do hyb n'aa ÿ wén gadoo Jesus hyb n'aa ÿ ahoop doo. ³¹ Dajëb gó had'yyt hë ÿ bawät tak'ëp ÿ rarejää do haj'aa. Né hup ÿ né ta ti ÿ her'oot do bë wén hapäh, ÿ h'yy kasab'ee do hyb n'aa bë hyb n'aa Kristo Jesus ër Wahë N'aa hyb n'aa. ³² H'ëed hyb n'aa ÿ kamety wät paa ajyy tabanas'aa hedoo do sa sii Epeso panang bá, jääm hë

* 15:27 Saaw-Mo 8.6 † 15:29 Dooh ji hapëë bá ta tii d' hed'oo doo. Dooh Paw-Ro met'ëeg bá dejëp do hyb n'aa ji nu kemuun bá. Jääm né hë ti ky n'aa gó tabeh'üüm ji ganä wät do ky n'aa.

badāk hahŷy hā ji hawāt do hā ŷ h'yyb dāg bā paawā, ji ganana bā paawā? Ji ganana bā paawā, se hub né hē paawā hahŷy da sa ky hetēg: “Hamāh, ēr awēeh, hamāh, ēr eēg jati ēr dejēb kån do hyb n'aa.”[†]

³³ Bē an'oo manā bē rawad'ii. “Nesaa do moo heb'oooh do sii ji awād bā, sa da h'yyb hadoo da ji, baad né paawā ji bawāt pooj jé.”³⁴ Taw'āats hē p'aa hēnh bē h'yyb bē an'oo baad hadoo do hā. Bē moo boo manā wād nesaa doo. Ta ti ŷ wén mejūū, bē wób ranahapāh do hyb n'aa P'op Hagā Do sa h'yyb gó. Bē nu mebyy bok hyb n'aa ŷ wén her'oot tii.

³⁵ Hahŷy da apāh da ta wób rabeaanh: Nyy da dejēp do paa ragenā bok? Ny hadoo do sa hub? ³⁶ Baad nadoo do heaanh do tii! Joom tym ji ejoom doo, dooh taganā bā ta bóg nadajēb bā. ³⁷ Tiriig tym, joom tym wób na-āāj hē ji ejoom bā, dooh ta gajewēē tado bā ji ejoom doo. Ta tym ub ti ji ejoom doo. ³⁸ P'op Hagā Do bad'oo nyy d' tabahadoo joom, tah'yyb dāng doo da. Joom tym ta wób hedoo tawēē bā. Ta see hadoo ta seeh, ta see hadoo ta seeh. ³⁹ Ti hadoo ēnh ti anāng ta wób hedoo ta dab. Ta see hadoo ji dab, ta see hadoo har'ēēng dab, ta see hadoo taw'ēēd dab, ta see hadoo na-āāj hē tah'ŷy bā dab. ⁴⁰ Ta wób hedoo wē hā habong do bag. Ta wób hedoo badāk hahŷy hā habong doo. Ta see hadoo wē hā habong do sa hetsóh. ⁴¹ Ta see hadoo papŷy, ta see hadoo kamarab, ta see hadoo sagóoh. Sagóoh wób ta wób hedoo ta matym.

⁴² Ti hadoo né da dejēp do mahang ji gananyh do hā. Karejāā ji kamag ji dakā jēng doo. Taganyyh bā kā, kanarejā wād. ⁴³ Nas'aa ji kamag ji dakā jēng bā. Tak'ēp tabahetsooh taganyyh bā kā. Nahejooj its ji dakā jēng bā. Hejooonh taganyyh bā kā. ⁴⁴ Dab nāng ji kamag ji dakā jēng doo. Taganyyh bā kā, papuu j dāg ji hub P'op Hagā Do Sahee ed'ēēp doo. Ji hub dab nāng do tanyy bā, tii b' ti anāng na-āāj hē ji hub papuu j P'op Hagā Do Sahee ed'ēēp doo.

⁴⁵ Hahŷy da takerih doo gó: “Jāām pooj jé aj'yy, Adāw, hedēb gēēt doo.”[§] Tagadēēg ub Adāw hedoo doo, Kristo, ji edēp do hanoo do Sahee hado dāk tii. ⁴⁶ Pooj jé dó tabanyy dāk ji hub dab nāng doo. Ta jawén ji hub papuu j, P'op Hagā Do Sahee ed'ēēp doo. ⁴⁷ Jāām pooj jé aj'yy, badāk hahŷy hā tsāng hanaa. Aj'yy ta jawén hana doo, Kristo, hŷ pong jé naa tii. ⁴⁸ Badāk hahŷy hā habong doo, Adāw k'āats gó hana do hadoo ti sahōnh hē. Hŷ pong jé hana do hadoo da ēr hub papuu j hŷ pong jé naa ēr gadoo doo. ⁴⁹ Da hē, badāk hahŷy hā

ēr babok nā bā, Adāw hadoo nā ēēr. Ti hadoo né hē da, ti awāt ti noo gó, hŷ pong jé hana do hadoo da ēēr.

⁵⁰ Hahŷy ti ŷ her'oot, wakān haa: Dab nāng doo, majyyw nāng doo, dooh da tanu dēē bā P'op Hagā Do bag'āās bā. Karejāā doo, dooh tagado bā nadajēp doo. ⁵¹ Bē hyb n'aa matakā da! Bē ŷ maher'oot ji nahapāh do hā: Dooh ēr sahōnh hē ēr dejēb bā.^{**} Ti hadoo né hē, sahōnh hē ēr da kawereem. ⁵² Nayyw hē ti ji kawareem doo, ji ty watsig wād sii hē, tagadēēg ub torōm-bet hād nāng do ky gananyh bā kā. Torōm-bet ky ganā sii hē da sahōnh hē Jesus hā h'yy ka'eeh do dejēp do paa ragenā bóg kån da. Ta ti dooh radejēb boo bā kā. Ti ēēr kā, ti noo gó hedēp nā doo, ēr kawereem boo kån, hedēb had'yyt do ēr gadoo hyb n'aa kā. ⁵³ Karehejāā do kawareem da kanarejāā do hā. Dejēp do kawareem da nadajēp do hā kā. ⁵⁴ Ta ti bawāt bā kā, karehejāā do kawareem bā kā kanarejāā do hā, dejēp do rakawareem bā kā nadajēp do hā kā, tii bā kā hahŷy kerih do ky dāng do paa kā kaja kån:

“Dajēb gawatsig kån.

Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do j'aa ketsēē kån ta hā.”^{††}

⁵⁵ “Dajēb, ny maj'aa ketsē doo?

Dajēb, ny a hejój ji mamarahējāā doo?”^{††}

⁵⁶ Nesaa do ji moo wāt doo, ji hyb n'aa newēē doo, ti né hē dajēb mahŷy j. Ky n'aa jaw'yyk doo, nesaa do ji moo wāt do hejój. ⁵⁷ P'op Hagā Do hā ēr j'aa etsē. Ti né hē hanoo ēr j'aa ketsē doo, Jesus Kristo ēr Wahē N'aa hyb n'aa.

⁵⁸ Ti hyb n'aa kā, wakān haa ŷ kamahān doo, taw'āats hē bē h'yy kahejój. Bē an'oo manā bē tahewaot do hā, bē h'yy ganējē hōm hyb n'aa. Taw'āats hē bē moo boo had'yyt hē Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do wē sahōnh hē bē wē hanāng doo me, daap hē nado ti Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do wē bē moo bok doo, bē bahapāh do hyb n'aa.

16

Ta wób ji masa do dajēēr n'aa ky n'aa hahŷy h

¹ Hŷy kā, P'op Hagā Do karapee Judah hā j n'aa bā habong do ji masa do dajēēr n'aa ky n'aa bē ŷ ma erih. Taw'āats hē Garata hād nāng do hā n'aa hēnh habong do Jesus hā h'yy ka'eeh do ŷ mejūū doo da, bē na-āāj hē tii d' bē bad'oo. ² Taw'āats hē sēt met'uuh hā ken'yyh bē betyn hōm tsyt hē bē dajēēr uuh bē gadoo do pénh. Hajōng tado bā bē gadoo

[†] 15:32 Ji h'yyb karēn doo da né hē ji moo wāt tahanāng pé ti sa ky hetēg doo. Ji ganana bā paawā, se hub né hē tii bā paawā raheer'oot doo. [§] 15:45 Genesis 2.7 ^{**} 15:51 Jesus matēeh noo gó ta hā h'yy ka'eeh do ky n'aa ti taher'oot.

^{††} 15:54 Isajas 25.8 ^{††} 15:55 Osejas 13.14

doo, hajōng do ta uuh bē betyn hōm tsyt hē. Kanahēn d'os hē tado bā, dooh denaa hē. Taw'āāts hē bē ata ŷ kajaa do pooj jé. ³ Tii bā, ŷ kajaa bā kā, ŷ erih do ŷ mejūū da ajyy ta ti dajēēr Jerusarēnh hēnh ratajoooh do bē asēēw hōm do sa sii, baad t'īi hēnh ragadoo hyb n'aa. ⁴ Taw'āāts hē tado bā, ŷ na-āāj hē ŷ ahōm. ŷ d' rahadaa hōm tii bā.

⁵ ŷ h'yyb dāng Masedonija hāj n'aa ŷ jatsēk. T'īi hēnh ŷ bewād nā do jawén paa bā, bē wē ŷ bahōm kán bē ŷ baheg'āās hyb n'aa. ⁶ Badawēēt apāh da ŷ bawāt bē pa. T'īi hēnh hyb n'aa hadoo da tarab'ēēr ŷ tab'ēēs. Tii bā ŷ bē masa da ŷ bahōm hēnh. ⁷ Dooh ŷ karēn bā ŷ h'yy kajōh gó bē wē ŷ beg'āās doo, ti hyb n'aa nayyw hē ŷ wén nahōm nā bē wē. ŷ karēn paawā badawēēt ŷ bawāt bē pa, Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do karēn bā tii. ⁸ Ti nuuj jé ŷ baym da babā Epeso panang bā, jām Pēn-Tekos hād nāng do kajaa bā kā. ⁹ Tyw n'aa nāng babā hā ŷŷ, baad Jesus ky n'aa ŷ beher'oot hyb n'aa, hajōk né paawā ŷ raganen'aak.

¹⁰ Tsimoot kajaa bā bē wē, taw'āāts hē baad bē gadoo bē mahang, baad tabahadoo hyb n'aa ta hā. Tii d' ŷ wén etsēē bē hā, ŷ moo wāt doo da Tsimoot moo wāt na-āāj hē Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do wē. ¹¹ Bē an'oo manā bē wób raty n'aa gesyyg Tsimoot hā. Taw'āāts hē hanām doo gó bē kedēē hōm, wē ŷ tababaa j hōm hyb n'aa. Ēr wakāān wób Jesus hā h'yy ka'eeh do sa sii takajaa ŷ gada.

¹² Ēr wakāān Jesus hā h'yy ka'eeh do Aporos hād nāng do hā kā. Tak'ēp ŷ betsēē ta hā, tabahōm hyb n'aa Ēr wakāān sa sii bē rabahehēēn bā. Dooh m' takarēn nā bā tahōm bā. Baad tahaja bā m' tabahōm.

¹³ Taw'āāts hē baad bē kanāh. Taw'āāts hē baad had'yyt hē bē h'yy kae. Bē h'yyb eŷŷm manāh. Bē h'yy kahejój. ¹⁴ Taw'āāts hē kamahān gó bē moo bok sahōnh hē bē moo bok doo.

¹⁵ Bē hapāh, Es-Tepanas ta tób yt hā haj'eenh do sii hē jāām hē pooj jé ti Akaja hāj n'aa bā Jesus hā rah'yy kae padēēk doo. Bē hapāh nyy da ramasa had'yyt hē Jesus hā h'yy ka'eeh do sa hā. Tak'ēp ŷ betsēē bē hā, wakān haa, ¹⁶ bē ky dahé ta ti hedoo doo. Bē ky dahé na-āāj hē ta wób ta ti hedoo do sa sii Jesus ky n'aa hā moo b'ook doo. ¹⁷ ŷ h'yy gadajang ajyy Es-Tepanas, Por-Tunat, Akajo hād enāh do bē wē naa wē ŷ rakajaa bā kā, bē jawén buuj, hā ŷ ramasa do hyb n'aa. ¹⁸ Baad ŷ rah'yyb en'yyim, bē rah'yyb en'yyim doo da. Taw'āāts hē bē weh'ēēh ta ti hedoo doo.

* **16:21** Paw-Ro bawāt noo gó dooh sa daaj hē rerii bā, rahaja né paawā rerii bā. Sa masa n'aa rerih sa ma matēg esok doo. Paw-Ro esok do teri n'aa erii kán. Tagadēēg ub kā, tabahajaa bā kā, Paw-Ro gadoo terih do nahēēh, ta daaj hē taberih hyb n'aa tahyb n'aa esee do ky n'aa. Ta tii hā rabahapāh, Paw-Ro kyyh né hē sahōnh hē ta tii hā kerii dāk doo. Paw-Ro mo haj'aa né hē rabahapāh.

¹⁹ Jesus hā h'yy ka'eeh do Asija hāj n'aa bā habong do bē m' rahyb n'aa esee. Akira, ta ŷŷm Pisiir hād nāng do daheeh, bē nemuun séd hā h'yyb hedoo do Jesus Kristo hā, tak'ēp mā bē rahyb n'aa esee. Jesus hā h'yy ka'eeh do sa tób bā kahet'aa doo, ti na-āāj hē bē m' rahyb n'aa esee tii da. ²⁰ Sahōnh hē Jesus hā h'yy ka'eeh do babā habong do bē m' raky n'aa edēng. Baad bē kedēē bē da hadoo do hā.

²¹ ŷ Paw-Ro, moh ŷŷ me ti hŷ ŷ berii kán:* Bē ŷ hyb n'aa esee.

²² Ky n'aa kawas'ee dāk da Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do kamanahān doo. B'ēēp matēh Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Doo!

²³ ŷ karēn, Jesus, Ēr wahē n'aa ky enyym bē hā.

²⁴ ŷ kamahān bē sahōnh hē nemon ŷŷ séd hā h'yyb hedoo do Kristo Jesus hā. Jāām hē kā.

2 Korin Jesus hã h'yy ka'eeh do panang Korin hãd nang doo bã habong do hã ta jawén Paw-Ro ma erih do hahÿÿh

Kedëng do ky n'aa hahÿÿh

¹ Paw-Ro ÿ ti hÿÿh, P'op Hagã Do karën do hyb n'aa ÿ tanaëenh doo, Kristo Jesus mejüü do see ÿ bahado däk hyb n'aa, ta ky n'aa ÿ baher'ood hõm hyb n'aa kã. Èr hÿÿj hadoo do Tsimoot hãd nang do sii bẽ ÿ edëng bẽeh, P'op Hagã Do karapee hedoo doo, Korin hãd nang do panang bã habong doo. Sahõnh hẽ Akaja hãd nang do hãj n'aa bã P'op Hagã Do tsyt hẽ ta wẽ tabasëew hõm do ãã edëng na-ãj hẽ.

² ÿ karën P'op Hagã Do èr Yb, Jesus Kristo Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do na-ãj hẽ ky en'yyim bẽ hã. ÿ karën baad bẽ rah'yyb en'yyim.

P'op Hagã Do ji tah'yyb en'yyim do ky n'aa hahÿÿh

³ Taw'ãats hẽ èr j'aa etsë P'op Hagã Doo, èr Wahë N'aa Jesus Kristo h'yy kaha'eeh doo, ta Yb. Ti né hẽ ji yb ji hã t'yyd mehün doo. Ti né hẽ P'op Hagã Do ji tah'yyb enãw had'yyt doo. ⁴ Sahõnh hẽ baad nadoo do ãã wẽ tadëe bã, ãã tah'yyb enãw had'yyt hẽ, ta wób ãã bahajaa hyb n'aa ãã h'yyb en'yyim hyb n'aa, baad nadoo do sa wẽ tadëe bã, ãã hã P'op Hagã Do h'yyb en'yyim doo me. ⁵ Jesus ahoop do ãã wẽ tabës doo da, ãã wẽ tabës na-ãj hẽ Jesus Kristo hyb n'aa P'op Hagã Do èr tah'yyb en'yyim doo. ⁶ Nesaa do ãã ahob bã, bẽ hyb n'aa né hẽ ti ãã bahoop. Bẽ h'yyb en'yyim hyb n'aa tii, bẽ bedëp hyb n'aa nesaa do mahãnh na-ãj hẽ. P'op Hagã Do ãã tah'yyb en'yyim bã, bẽ hyb n'aa né hẽ ti ãã tah'yyb en'yyim doo. H'yyb jawyk doo me ãã ahoop do ãã gadoo bẽ bahapãh bã, bẽ da h'yyb en'yyw bok. Ti hyb n'aa, h'yyb jawyk doo me bẽ gado had'yyt hã da nesaa do bẽ ahoop doo. Jesus hyb n'aa ãã ahoop doo, ti né hẽ bẽ ahoop na-ãj hẽ. ⁷ Baad ãã bahapãh hahÿ bẽ hã: ãã nemuun bẽ ahob bã ãã ahoop doo, ji P'op Hagã Do h'yyb en'yyim do bẽ gadoo ãã nemuun na-ãj hẽ. Ti hyb n'aa, dooh bẽ h'yy gejë hõm bã Jesus hã ãã hapãh, nesaa do bẽ ahob né paawã.

⁸ Wakãn haa, ÿ karën bẽ bahapãh tak'ëp nesaa do Asija hãj n'aa bã ãã wẽ kajaa doo. Tak'ëp né hẽ ti nesaa do ãã hã kamety doo. Dooh ãã haja wãd bã ta hã. Dooh paa ãã gadaa bã ãã edëp doo. ⁹ ãã d' dejëp ãã ed'oo

paa ãã h'yyb gó. ãã wẽ ta ti wén wãd wãt, ãã hã hẽ ãã h'yy kanasadã hyb n'aa, P'op Hagã Do hã, dejëp do genyy bong do anoo do hã, ãã h'yy kasadã hyb n'aa kã. ¹⁰ Ti né hẽ ti, dajëb mahãnh ãã tedëeb wãt doo. ãã d' ted'ëep nã. Ta hã ãã h'yyb eh, ãã ted'ëep hÿ jawén ¹¹ ãã bẽ massaa bã, ãã bẽ ky n'aa etsëe doo me. Tii bã kã, hajök raj'aa etsë da P'op Hagã Doo, ãã ted'ëep do hyb n'aa, hajök do sa kyyh P'op Hagã Do gadoo do hyb n'aa.

Paw-Ro maher'oot do h'ëed hyb n'aa tawén ky kahÿÿd wãt sa hã ky n'aa hahÿÿh

¹² Hahÿ hyb n'aa ãã kasab'ee: J'ooj madãk doo me nado ãã baboo bong bẽ mahang, ta wób sa mahang na-ãj né hẽ. Baad ãã h'yyb metëeh ta ti ãã hã. Dooh ãã jejën bã ãã h'yyb. Tii da ãã wén bok, P'op Hagã Do ky en'yyim do hyb n'aa ãã wẽ. Dooh badãk hahÿÿ hã habong do hajaa do hã ãã h'yyb ee bã. ¹³⁻¹⁴ Dooh kejën pé bẽ ãã ma erih do mahang. Wyt ta maab hẽ bẽ ÿ ma erii wãt do ky n'aa, nyy d' tahanãng pé. Bẽ ner'oot doo, bẽ maa napãh do na-ãj né hẽ, ti né hẽ. Dooh kejën péh. Hÿÿ kã, bẽ hãd hapëe dæg né paawã ãã h'yyb, ÿ gada da baad ãã h'yyb bẽ bahapãh nã, Jesus Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do matëeh noo gó kã, ãã hyb n'aa bẽ h'yy kasab'ee hyb n'aa, bẽ hyb n'aa ãã h'yy kasab'ee doo da ti noo gó.

¹⁵ Hëp ÿÿ bẽ hapãh ÿ ed'oo do hyb n'aa, hã ÿ bẽ h'yy ka'eeh ÿ ed'oo do hyb n'aa na-ãj hẽ, ÿ hyb n'aa newë däk paa bẽ ÿ bahehëen Masedonija bã ÿ kajaa do pooj jé. ÿ hyb n'aa newë wãt paah, pawóp nuu me bẽ ÿ bahehëen paawã, pawóp nuu me baad hadoo do hyb n'aa bẽ hã paawã. ¹⁶ ÿ h'yyb däng paa Masedonija hënh ÿ mahõm me bẽ ÿ bahehëen, ÿ matëeh me na-ãj hẽ, ÿ bẽ masa hyb n'aa Judah hãj n'aa hënh ÿ bahõm bã. ¹⁷ Tii d' né ÿ h'yyb dëe paawã, ÿ ky kahÿÿd wãt. Daap ÿ h'yyb däng bẽ ed'oo g'eeh, ÿ wén ky kahÿÿd wãt? J'ooj madãk doo me bẽ ed'oo g'eeh "ÿÿ" ÿ banãng, hëp ÿÿ gó "doo"? Ky kahehãt do bẽ ed'oo ÿÿh? ¹⁸ Bẽ hã ÿ her'oot doo, ta ky n'aa bẽ ÿ maher'oot do na-ãj né hẽ, ky kahÿÿt do nado. P'op Hagã Doo, ji hã ky kaneh'ÿÿt doo, ji hã h'yy kaneh'ÿÿt doo, hapãh te hub né hẽ ÿ her'oot doo. ¹⁹ P'op Hagã Do T'aah, Jesus Kristo, ta ky n'aa bẽ mahang Siras, Tsimoot sa daheeh ÿ maher'oot doo, dooh taky kahÿÿd bã ji hã. Taky däng doo, ti né hẽ tamoo wãd had'yyt hẽ. Ti hadoo ããh, ta ky n'aa rod hedoo doo. ²⁰ Sahõnh hẽ P'op Hagã Do ky n'aa enooh do ji hã, Kristo moo wãd wãt. Ti hyb n'aa, P'op Hagã Do èr j'aa etsë bã, "ÿÿ. Tii d' né hẽ. Taw'ãats hẽ",* èr wén nang ta hã, Jesus Kristo hãd gó. ²¹ P'op Hagã Do né hẽ ti, ããh,

* **1:20** P'ooj ub, da hẽ na-ãj nã, P'op Hagã Do ji j'aa etsë bã, Amen ta wób resok. "ÿÿ. Ti d' né hẽ. Taw'ãats hẽ" tahanãng pé ti amen.

bê na-âaj né hê baad tah'yyb ta dâk do Kristo hâ, êr h'yy kanerét hyb n'aa ta hâ. Ââ hâ tah'yyb dâng, tsyt hê ta wê ââ moo bok hyb n'aa. ²² Êr ta ma dâg tan'oo bâ. Tan'oo dâk dô êr h'yyb gó ta Sahee, ta jawén, h'ý pong jé êr gadoo do metêê n'aa.

²³ P'op Hagä Do hâ ý ky dâng hahÿÿh: Bê hyb n'aa né hê, bê ý nahajêm hyb n'aa, bê panang hênh ý wén nahôm wât p'aa hênh. Né hup ý né hê ti ý her'oot doo. ²⁴ Bê ââ karên ââ mejüü hyb n'aa nado bê h'yy kaha'eeh do hâ ý wén nâng ta tii. Baad bê h'yy kae dâg kân Jesus hâ, ââ hapâh. Jââm hê ââ karên bê ââ masa, baad bê tsebê hyb n'aa.

2

¹ Ti hyb n'aa, hêp ýý gó ý ky hadoo hahÿÿ da: "Dooh ý ahôm wäd bâ sa wê ý bahehêên hyb n'aa", nâng ý hêp ýý gó. Dooh ý karên bâ bê ý bahehêên do bê h'yy ketón tan'oo bâ. ² Bê h'yy katón do ý an'oo bâ paawâ, jaa hanaa tii bâ ý tsebê doo? Bê né hê ti tsebê do hanoo do hâ ýý. ³ Ti hyb n'aa né hê, pooj jé bê ý ma erii wât doo gó, ta ti da bê ý wén ma erii wât, bê wê ý kajaa bâ kâ, ý h'yy katón bê an'oo mahânh hâ ýý, bê paawâ ti tsebê do hanoo do hâ ýý. Ý tsebê doo da bê da tsebê nemon ýý, baad ý gada bê sahôn hê wê. ⁴ Tak'êp ý h'yy katón doo gó, ý aoot doo me ta ti bê ý ma erii wât paah. Bê h'yy katón ý an'oo bâ do hyb n'aa nado bê ý wén ma erii wât, pooj jé ý erii wât do hâ. Bê ý wén ma erii wât, tak'êp bê ý kamahân ý erii wât do hâ bê bahapâh hyb n'aa.

Ji hyb n'aa mabaan do ky n'aa hahÿÿh

⁵ Ta ti aj'yy, bê mahang ji h'yy katón do du na doo, ý had'yyt hê nado ti h'yy katón tan'oo bâ. Hajök bê wób h'yy ket'oon tan'oo bâ. Dooh ý karên bâ ý her'ood bâ, bê sahôn hê bê h'yy ket'oon tan'oo bâ, ta bahânh ý naher'oot hyb n'aa. ⁶ Hÿÿ kâ, ta ti aj'yy hâ kâ, jââm né ti hajök bê wób ta hâ nesaa do ky n'aa ety doo. ⁷ Taw'âats hê bê hyb n'aa mabaan hÿÿ kâ tamoo wât do paah. Taw'âats hê bê h'yyb enâw ta hâ, tah'yy ganajêê hóm hyb n'aa tak'êp tah'yy katón do an'oo bâ. ⁸ Ti hyb n'aa tak'êp ý bêtseê bê hâ, bê metêeh hyb n'aa ta hâ bê kamahân doo. ⁹ Bê ý wén ma erii wât paah, aj'yy nesaa do moo wäd wât do bê ky n'aa ety hyb n'aa,

* **2:1** Korin buuj Paw-Ro bahehêên bâ paawâ ti noo gó, Korin buuj Paw-Ro nabuuj gedo paawâ baad ranabok do hyb n'aa. Ti hyb n'aa ta tii da Paw-Ro wén erii wât. † **2:6** Jââm né tii Paw-Ro wén her'oot, ta ti aj'yy t'yyd kamehÿÿn wât do hyb n'aa, nesaa do teréd hóm do hyb n'aa. ‡ **2:11** Ji kanarên bâ ji hyb n'aa mabaan do ji da hadoo do hâ, Nesaa Do Yb hâ ji anoo tii bâ ta tyw n'aa ji tawadii hyb n'aa. Ti hyb n'aa taw'âats hê ji mabaan ji da hadoo do moo wât doo. § **2:14**

Rakaneb'oooh do jawén paa bâ, raj'aa ketsê bâ, tsebêe gó Roma buuj sa warahén wahé n'aa sa warahén sii hê rakametêeh rabajêk bâ panang hênh. Buu benyym do rejuu ti noo gó. Jé pad'yyt hê ratabês bâ buu benyym do bewäd dâk. Ta ti ky n'aa gó Paw-Ro beh'üüm Jesus ky n'aa ta her'ood hóm doo. Warahén sa wahé n'aa j'aa ketsê do hadoo ti Kristo. Ta sii P'op Hagä Do mahüüm hadoo Paw-Ro, ta wób Jesus mejüü do na-âaj hê, ta t'aah j'aa ketsê do ky n'aa ramaher'oot hyb n'aa.

** **2:16** Kristo ky n'aa ky nadah'eeh do ti banesaa hênh hah'üüm doo.

bê ý metyy hyb n'aa, ý bahapâh hyb n'aa ý bê ky dahé bâ. ¹⁰ Bê hyb n'aa mabaan bâ ta ti aj'yy moo wäd wât do paah, ý na-âaj da ý hyb n'aa mabaan ta hâ. Ý hyb n'aa mabaan doo, tanyy bâ ý hyb n'aa mabaan péh, ý hyb n'aa mabaan tii, Kristo matym gó, baad tabadoo hyb n'aa bê hâ. ¹¹ Tii da ý wén d'oo, Nesaa Do Yb êr tawanadii hyb n'aa. † Baad êr bahapâh né hê nesaa do tahyb n'aa newêê do ji hâ.

Tiit Paw-Ro esoos do ky n'aa hahÿÿh

¹² Panang Torowas häd nâng doo bâ ý ka-jaa bâ Kristo ky n'aa hanâm do ý maher'oot hyb n'aa, tyw n'aa nâng ta tii bâ hâ ýý, baad ý maher'oot hyb n'aa ta ky n'aa Tak'êp Hyb N'aa Jawyk Do an'oo bâ. ¹³ Ti hadoo né hê, dooh baad tado ná bâ hêp ýý, Tiit, hâj ý hadoo do tii bâ ý mamuun ý ed'oo doo, ý naw'yyt do hyb n'aa. Ti hyb n'aa ý kedêê hóm sa hâ. Ti Masedonija hâj n'aa hênh ý bahóm kân, Tiit ý besoonsiya n'aa.

J'aa ketsê do ky n'aa gó Paw-Ro eh'üüm do ky n'aa hahÿÿh

¹⁴ P'op Hagä Do hâ ý j'aa etsê, ââ tamahüüm hadoo had'yyt hyb n'aa Kristo sii, Kristo j'aa ketsê do tametêeh bâ kâ. Jé pad'yyt hê, ââ hyb n'aa P'op Hagä Do maher'ood hóm Kristo ky n'aa, buu benyym do jé pad'yyt hê bewäd dâk do hadoo. ¹⁵ P'op Hagä Do hâ, Kristo buu benyym do hadoo ââ banesaa do mahânh hedêp do sa mahang, banesaa hênh hah'üüm do sa mahang na-âaj né hê. ¹⁶ Banesaa hênh hah'üüm do sa hâ, ** dajêp do babuu hadoo ââh. Banesaa do mahânh hedêp do sa hâ, Kristo ky n'aa ky dah'eeh do sa hâ, hedêp do babuu hadoo ââh. Dooh hajaa pé ta daaj hê ta hejój gó ta ti tamoo wäd bâ. ¹⁷ Ââ wén hajaa tii, P'op Hagä Do anoo do hyb n'aa ââ hâ. Dooh ta sâm jawén ââ maher'ood hóm P'op Hagä Do ky n'aa, hajök ta wób rabahed'oo doo da. Séd ââ h'yyb hedoo Kristo hâ. T'öp hanâng doo me ââ baher'oot P'op Hagä Do matym gó, P'op Hagä Do mejüü do ââ bahadoo do hyb n'aa.

3

¹ P'aa hênh ââ daaj hê ââ j'aa etsê bê ed'oo g'eeh ta ti ý erii wât do hyb n'aa? Ââ hyb n'aa karên g'eeh, ta wób rabahed'oo doo da, ââ

manaab bë hä sa mo haj'aa kerih doo, reri wät do bë ner'oot jawén paa bä, baad ää bë gadoo hyb n'aa? Bë mo haj'aa kerih do ää hyb n'aa karën pé apäh, ta wób rabahed'oo doo da, panang s'ee hënh baad ää ragadoo hyb n'aa? Doo. ² Doo hyb n'aa ää karën pé ta wób mo haj'aa kerih doo, baad ää ragadoo hyb n'aa sa wë. Bë hä né hë sahõnh hë rabahapäh nyy da ää babok, nyy da ää ma metëék. Baad däg bë baboo däk bë ää ma met'ëég wät do hyb n'aa rabahapäh bä, ää d' ragadoo. Baad bë babok do hä ää h'yyb kametä däk. ³ Wyt ta maab hë: Bë hä Kristo ky n'aa ää ma met'ëég wät do hyb n'aa, Kristo mo haj'aa kerih do hado däk bëëh, ta wób hä kametä däk doo. Doo ta nahëë me kerih do tado bä tii. P'op Hagä Do hedëb had'yyt do Sahee bë h'yyb gó taban'oo däk P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk doo, y hanäng doo. P'ooj ub, pä gatebak do hä takerii däk paa ta ky n'aa jaw'yyk doo. Hyy kä ji h'yyb gó tabawäd däg kån, ji tah'yyb mahüüm hyb n'aa.

⁴ Bë ää ma met'ëég wät do hyb n'aa, Kristo hä bë h'yy kae padëék baad ää bahapäh P'op Hagä Do matym gó Kristo an'oo bä. ⁵ Ti hadoo né hë, ää daaj hë hyb n'aa nado tii. Ää daaj hë, dooh ää hajaa péh. P'op Hagä Do hanaa ää hajaa doo. ⁶ Ti né ti hanoo ää hä, papuuji taky n'aa enooh do ky n'aa panäg n'aa ää bahadoo hyb n'aa. Pooj jé taky n'aa enooh do kerih do nahado papuuji taky n'aa enooh doo. Papuuji hä, P'op Hagä Do Sahee moo wät hyy kä ji h'yyb tym gó. Pooj jé kerii däk do paah, ji h'yyb tym dajëp tan'oo bä.* Papuuji taky n'aa enooh do hä kä, ji h'yyb tym ted'ëep P'op Hagä Do Sahee an'oo bä kä.

⁷ P'op Hagä Do bag tak'ëp gabarëeh do mahang ta ky n'aa jaw'yyk do kajaa, pä gatebak do hä kerih do paah. Dajëb hä ji taky n'aa ety né paawä, gabarëeh do mahang takajaa. Tak'ëp gabarëeh do hyb n'aa, dooh paa m' Israeew buuj rahaja bä bap peej Mosees mamets rahegää bä ta ky n'aa jaw'yyk do tagadoo noo gó, gabarëeh do ta mamets hä kametëeh do kahaj né paawä. ⁸ Hyy kä, tak'ëp ti bahänh tabahetsooh, baad ub, papuuji ji hä P'op Hagä Do ky n'aa enooh doo, ta Sahee ji h'yyb gó moo wät doo, ji h'yyb tym hedëp do hanoo doo. ⁹ Ti hyb n'aa kä, baad ub tado bä paa P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk doo, dajëb hä ji taky n'aa ety né paawä, tak'ëp tii bä ta bahänh baad ub,

tabahetsooh hyy kä papuuji taky n'aa enooh doo kä, baad däg ji h'yyb tym P'op Hagä Do matym gó hanoo doo. ¹⁰ Tak'ëp né hë ta bahänh baad ub, tak'ëp ta bahänh tabahetsooh ta ti papuuji ji hä taky n'aa enooh doo. Ti hyb n'aa ta tii hä ji mety bä, dooh wäd itis hyy kä ta ky n'aa jaw'yyk do p'ooj ub kan'oo däk doo. ¹¹ Gabarëeh do mahang kaja däk paa kah'ëenh doo, pooj jé P'op Hagä Do ky n'aa enooh do ta ky n'aa jaw'yyk doo. Ti hyb n'aa tak'ëp ta bahänh tabahetsooh, baad ub, papuuji taky n'aa enooh do nahänh doo.

¹² Tak'ëp ta bahänh tabahetsooh, baad ub, papuuji taky n'aa enooh do baad ää bahapäh do hyb n'aa, neÿym doo me baad ää baher'oot ta ky n'aa. ¹³ P'ooj ub, P'op Hagä Do kyyh Israeew buuj sa hä Mosees maher'oot jawén paa bä, ta mamets tajahes'uu pään sawas'aap doo me, gabarëeh do kah'ëenh do ta mamets hä hadäk do wë raty kanejäk hyb n'aa. Tii d' nado ää bad'oo papuuji P'op Hagä Do ky n'aa enooh do hä. Neÿym doo me ää baher'oot ta ky n'aa. ¹⁴ Ta bag gabarëeh do Israeew buuj rahapëë né paawä ti noo gó, dooh m' rah'yy kadawuung bä, dooh m' rah'yy gah'ood bä. Da hë na-ääj nä, pooj jé P'op Hagä Do ky n'aa enooh do kerih do kaner'oot bä, kajesu do hadoo sa h'yyb, rah'yy kanadaw'uuh hyb n'aa ta hä. Jääm hë Kristo hä ji h'yy kae bä takado hõm ta ti ji h'yy kajasuu do hadoo do paah. ¹⁵ Da hë na-ääj nä, Mosees ky n'aa jaw'yyk do kerih do kaner'oot bä, kajesu do hadoo sa h'yyb. ¹⁶ Tii d' tado né paawä, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do wë ji h'yy kawareem bä, ta hä ji h'yy ka'eeh hyb n'aa kä, kado hõm kån ti ji h'yy kajasuu doo. ¹⁷ Ta ti tawén hadoo, P'op Hagä Do Sahee né hë ti ta ti Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo. Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do Sahee bawät bä, baad däg ji bawäd däk tan'oo bä. Doo ji hewad wät péh. ¹⁸ Ti hyb n'aa èer kä, ta hä h'yy ka'eeh doo, èr mamets jesuu n'aa tamah doo me èr hä takametä kån Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hanaa ta hetsó gabarëeh doo. Èr kawareem had'yyt hë, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hadoo èr bahadoo do kahüüm had'yyt hyb n'aa. Kahüüm had'yyt hë ta bag gabarëeh do hadoo èr hä kametëeh doo, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, P'op Hagä Do Sahee hadoo do hä hana doo.†

4

¹ Ti hyb n'aa kä, ää wë P'op Hagä Do ky

* **3:6** Ji h'yyb tym dajëp tawén nang, ji nahajaa do hyb n'aa ji ky dahé bä sahõnh hë P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do Mosees hä kan'oo däk do paah. Ji ky nadaheeh do hyb n'aa, ji taky n'aa ety dawëe had'yyt hë P'op Hagä Do mahänh ji h'yyb tym bawät hyb n'aa, tak'ëp nesaa do ji h'yyb tym ahob had'yyt hë hyb n'aa. † **3:18** Hahyy da na-ääj hë tahajaa ji erii bä tég nad'ëed is do 18: Ti hyb n'aa sahõnh hë èer, ta hä h'yy ka'eeh doo, japow gó ji heg'ääs do hadoo èr baheg'ääs Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hanaa ta hetsó gabarëeh doo. Èr mamets jesuu n'aa tamah doo me èr heg'ääs. Èr heg'ää nuuji jé, èr kawareem had'yyt hë Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hadoo èr bahadoo do kahüüm had'yyt hyb n'aa. Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, P'op Hagä Do Sahee hadoo doo, ti né hë ta ti hanoo do èr hä.

enym do hyb n'aa papuuj taky n'aa enooh do rod n'aa ää bahadoo tanoo do hyb n'aa, dooh ää h'yy gejë hõm bã. ² Dooh né hê ää h'yy gejë hõm bã. Ää eréd hõm kejën doo gó moo kaheb'oooh doo, nu meby n'aa näng doo. Dooh ää wad'ii bã ta wób. Dooh ää ehÿýd bã P'op Hagä Do kyy kerih doo. Baad ub ää baher'oot baad hadoo do ky n'aa. Baad ää babok P'op Hagä Do matym gó sahõnh hê sa hã kametä dák. Jé hyb n'aa matakëë do hapäh tii. ³ Baad né paawä ää baher'oot panyyg hanäm doo, dooh tagah'ood nä bã ta wób sa hã, jãäm hê taganahooh banesaa hênh hah'üüm do sa hã. ⁴ Bag hadoo Kristo tak'ëp kabaj'aa do ky n'aa. P'op Hagä Do hadoo né hê ti Kristo. Ti hadoo né hê Nesaa Do Yb, badäk hahÿý hã P'op Hagä Do hã h'yy kana'eeh do hã mejüü doo, tan'oo bã panyyg hanäm do hã rah'yy kanadaw'uuh hyb n'aa. Tii d' Nesaa Do Yb wén d'oo, ta ti bag hadoo do ranahapäh hyb n'aa. ⁵ Dooh ää ky n'aa tado bã ti ää maher'ood hõm doo. Jesus Kristo, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyky Doo, ji Wahë N'aa, ti ää ky n'aa her'ood hõm doo. Ää tii, bê karom hadoo Jesus hyb n'aa. ⁶ P'op Hagä Doo, "Ganä ta bag badagyp do mahang" her'oot do paah,* ti né hê ti èr h'yyb gó ta bag ganyyh hanoo doo, P'op Hagä Do hejój hã, tak'ëp ta kabaj'aa do hã, ta bag gabarëëh do Kristo mamets hã kametëëh do hã ää h'yy kadaw'uuh hyb n'aa.

⁷ Ta ti tak'ëp hanäm doo, ta bag gabarëëh doo, ta hejój na-ääj hê, kan'oo dák ää hã, ää nahejoonh do hã. Tii d' tawén d'oo, P'op Hagä Do hanaa ji bahapäh hyb n'aa sahõnh hê bahänh hadoo do hejój, ää hanaa nado. ⁸ Nesaa do jé pad'yyt hê ää ahob né paawä, ää medëp né hê. Dooh né paawä ää ad'oo péh, dooh ää h'yy gejë hõm bã. ⁹ Ää rano n'aa mahes'oo né paawä, dooh P'op Hagä Do ää teréd bã. Ää majjü ää radewäts né paawä tüü, dooh rahaja bã ää h'yy gejë hõm bã ran'oo bã. ¹⁰ Ää ahoop do hyb n'aa, ää kata däg had'yyt hê Jesus dajëp do hã, Jesus edëp do kametä dák hyb n'aa ää hã. ¹¹ Hahÿý hyb n'aa ÿ wén her'oot tii: Ää hedëp doo, dajëb gó had'yyt ää babok Jesus hyb n'aa, Jesus edëp do ää hã kametä dák hyb n'aa, ää nahejooj is do hã. ¹² Ti hyb n'aa dajëb gó ää babok, edëb heh'äat do hê gadoo hyb n'aa.

¹³ Hahÿý da takerii dák P'op Hagä Do kyy kerih doo gó: "ÿ h'yy kae dák, ti hyb n'aa

ÿ wén her'ood wät",† näng kerih do hã. Ti hadoo ää na-ääj hê. Ää wén her'oot Jesus ky n'aa, ää h'yy kae dák do hyb n'aa. ¹⁴ Ää her'oot ta tii, hahÿý d' ää bahapäh do hyb n'aa: Jesus, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyky Do ganä wät hanoo doo, ää na-ääj hê da genä bok tan'oo bã da Jesus nemuun. Tii b' bê sii hê ää tamahüüm da ta wê, ta matym gó èr tametëëh hyb n'aa kã. ¹⁵ Bê hyb n'aa né hê sahõnh hê ta ti ÿ ahoop doo, baad tabahadoo hyb n'aa bê hã. Tii d' tawén d'oo P'op Hagä Do ji hã taky ennym do ky n'aa gad'oo do kah'üüm hyb n'aa. Tii bã kã, hajók tseb'ee da P'op Hagä Do wê, P'op Hagä Do j'aa ketsëë dák hyb n'aa kã.

¹⁶ Ti hyb n'aa dooh ää h'yy gejë hõm bã. Ää hub kahäj jëë né paawä, ää h'yy papuuj hado däg had'yyt hê. ¹⁷ Ää wén h'yy ganejë hõm, kanähën d'os hê hadoo do èr ahoop do nayyw hê tabës do èr hã tabanoo tak'ëp baad hadoo do nahänh doo. Dooh its ti ji ahoop doo, tak'ëp baad hadoo do matym n'aa. ¹⁸ Ti hyb n'aa dooh ää h'yyb padäg bã ji hapäh do hã.‡ Ji nahapäh do hã ää h'yyb padëëk.§ Ji hapäh do ahänh. Ji nahapäh doo, dooh tahëëj bã. Tawäd had'yyt hê.

5

Èr hub papuuj ky n'aa hahÿýh

¹ Èr hub badäk hahÿý bã hanäng do dajëp bã, ti anyy dák èr hapäh, hÿ pong jé èr hub papuuj gawanatsik do P'op Hagä Do mo haj'aa. Ajyy mo haj'aa nado tii kã. ² Ti nuuj jé, badäk hahÿý bã èr babok nä bã, hejooonh èr hã. Tak'ëp èr karën hÿ pong jé hub n'aa èr gadoo, èr kah'ÿýt ³ èr hub papuuj däg hyb n'aa. Tii bã, dooh da èr hub tamaa bã. ⁴ Da hê, ta säg gó èr babok nä bã èr ahoop nä. Hejooonh èr hã. Nyy d' ÿ hanäng péh? Èr karën èr dejëp èr hub tamah hyb n'aa, ÿ hanäng pé g'eeh? Dooh. Hÿ pong jé hub n'aa èr karën paawä nayyw hê èr gadoo, dahej'ëëp do kawareem dák hyb n'aa nadajëp do hã kã, edëb had'yyt do hã kã.* ⁵ P'op Hagä Do né hê tii, edëb had'yyt do èr gadoo hyb n'aa èr tawén pehuuj wát doo. Ti nuuj jé tan'oo dák dó èr h'yyb gó ta Sahee, ta jawén hÿ pong jé èr gadoo do metëëh doo.

⁶ Ti hyb n'aa baad èr gahëën had'yyt hê èr pooj jé èr gadoo do pan'aa. Da hê èr babok nä bã, dooh Tak'ëp Hyb N'aa Jawyky Do pa èr aboo nä bã èr hapäh. ⁷ Badäk

* **4:6** Badäk hahÿý tapahuunh noo gó tii d' ta kyyh. † **4:13** Saaw-Mo 116.10 hã takerii dák tii. Hajõng nesaa do Saaw-Mo 116 erii wát do paa ahoop paah. Ti hadoo né hê, P'op Hagä Do hã tah'yy ka'eeh do hyb n'aa, P'op Hagä Do hã taky n'aa etsëë dajëb mahänh tabedëp hyb n'aa. Ti hadoo Paw-Ro bad'oo na-ääj hê. Hajõng nesaa do tabaahoop. Ti hado né paawä, P'op Hagä Do hã tah'yy ka'eeh do hyb n'aa, dooh Paw-Ro eréd bã Jesus ky n'aa hanäm do thaher'oot doo, tama metëëk doo.

‡ **4:18** Dooh badäk hahÿý hã ji ahoop do hã rah'yyb padäg bã, Paw-Ro hanäng péh. § **4:18** Hÿ pong jé ji gadoo do hã rah'yyb padëëk, Paw-Ro hanäng péh. * **5:4** Hahÿý d' Paw-Ro hanäng péh: Taw'ääts hê paawä ji hã, badäk hahÿý bã ji bawät nä bã Jesus matëëh. Tii d' tado bã, ji hub dahej'ëëp do kawareem dák nadajëp do hã.

hahÿy bã er babok nã bã, ta hã er h'yy kae had'yyt hẽ, dooh nẽ paawã ji hapẽẽ nã bã ji matym me ji hã taky dãng doo. ⁸ Tseebe gó er gahẽen nẽ hẽ er gadoo do pan'aa. Tak'ẽp er karẽn paawã er beret badãk hahÿy bã er babong nã doo, Tak'ẽp Hyb N'aa Jawyk Do pa had'yyt er baboo dãk hyb n'aa kã. ⁹ Ti hyb n'aa tagen'aak do hã tak'ẽp er h'yyb padẽek, tatsebe hyb n'aa er wẽ kã. Ta tii hã er h'yyb padẽek, badãk hahÿy bã er hub n'aa gó er babok nã bã, badãk hahÿy bã er hub n'aa er beret hõm bã na-ãaj hẽ nẽ hẽ. ¹⁰ Tagen'aak do hã er wén h'yyb padãg had'yyt hẽ, er sahõnh hẽ er da kametã dãk do hyb n'aa Kristo matym gó er taky n'aa etyy hyb n'aa, ji gadoo hyb n'aa badãk hahÿy hã er babok nã bã baad hadoo do ji moo wãd wãt do mabaj, baad nadoo do ji moo wãd wãt do sãm na-ãaj hẽ.

Ji P'op Hagã Do gadoo do ky n'aa hahÿyh

¹¹ Ji weh'ẽeh nẽ hẽ Tak'ẽp Hyb N'aa Jawyk Do baad ãã bahapãh, ti nẽ hẽ ti ji taky n'aa etyy do hyb n'aa. Ti hyb n'aa ãã h'yy kah'ũum ta wób hã ãã her'oot doo, Jesus hã rah'yy ka'eeh hyb n'aa. Baad ãã P'op Hagã Do bahapãh, dooh ÿ ky kenãw bã. T'õp madãk doo me, baad hadoo doo me ÿ bawãt P'op Hagã Do hapãh. Bẽ na-ãaj nẽ hẽ bẽ hapãh tahyb n'aa pẽh. ¹² Dooh ãã daaj hẽ ãã j'aa ketsẽẽ bã p'aa hẽnh bẽ matym gó. Dooh. Jããm hẽ ãã anoo bẽ hã ta tyw n'aa, ãã hyb n'aa bẽ h'yy kasab'ee hyb n'aa, bẽ bahajaa hyb n'aa bẽ ky gadoo j'ooj hẽ madãk do hã j'aa kehets'ẽe doo, ma matẽg oow, t'õp ji h'yyb gó hanãng do hyb n'aa napeet doo. ¹³ ãã h'yyb mera ta wób redoo bã, na rahe'ood. P'op Hagã Do hyb n'aa tii bã ti ãã h'yyb mera doo. Baad tado bã ãã h'yyb, bẽ hyb n'aa nẽ tii, baad tabahadoo hyb n'aa bẽ hã. ¹⁴ Kristo kamahãn do ãã tah'yyb mahũum. Hahÿy doo baad ãã bahapãh: Sét hẽ dajẽp sahõnh hẽ sa hyb n'aa. Ti hyb n'aa sahõnh hẽ dejẽp do hadoo.† ¹⁵ Sahõnh hẽ sa hyb n'aa tawén dajẽp, papuuj ji bawãt do gadoo doo, sa hã hẽ ranaboo bong hyb n'aa. Kristo hã, sa hyb n'aa dajẽp do hã, sa hyb n'aa ganã wãt do hã kã rababoo dãg kãn hyb n'aa kã. ¹⁶ Ti hyb n'aa, hÿy kã dooh ãã da hadoo do ãã hyb n'aa hũum wãd bã P'op Hagã Do nahapãh do sa da hadoo do rahyb n'aa h'ũum doo da. P'op Hagã Do nahapãh doo da nẽ paawã Kristo ÿ hyb n'aa hũum wãt paah,‡ dooh tii da ÿ adoo wãd bã. ¹⁷ Kristo hã h'yy kata dãk doo, papuuj dãg tii

kã. Gawatsig hõm ji h'yyb sãg hejój. Papuuj dãg ji hÿy kã. ¹⁸ P'op Hagã Do hanaa sahõnh hẽ ta tii. Ti nẽ hẽ ti P'op Hagã Doo, Kristo hyb n'aa p'aa hẽnh ta wẽ er tagadoo doo, ta majiĩ er nahado wãt hyb n'aa, ta najiis er bahado dãk hyb n'aa kã. P'op Hagã Do anoo ãã hã, ta wób ãã maher'oot hyb n'aa ta ti ky n'aa hanãm doo. ¹⁹ Hahÿy ti ta ky n'aa: Kristo hyb n'aa P'op Hagã Do gadoo ta wẽ badãk hahÿy hã habong doo, ta majiĩ ranado bong hyb n'aa, ta najiis rabahado padẽek hyb n'aa kã. Dooh tetsén wãd bã sa hã nesaa do ramoo bok doo. Tamabaan hõm kãn. Ti tamejũũ ãã hã, ji tagadoo do ky n'aa ãã baher'ood hõm hyb n'aa kã ta wób sa hã. ²⁰ Ti hyb n'aa Kristo rod n'aa ããh. Ta mejũũ do ããh. ãã her'oot do hã P'op Hagã Do bẽ tamaher'oot. Kristo ky gabuuj gó tak'ẽp ãã betseẽ hẽ hã, bẽ banoo hyb n'aa bẽ P'op Hagã Do h'yyb wareem ta wẽ, ta najiis bẽ bahado padẽek hyb n'aa kã. ²¹ Kristo, tabad'op hẽ nesaa do moo nawãt doo, nesaa do er moo bok do sãm tabahado dãk P'op Hagã Do an'oo bã, Kristo hyb n'aa baad had'op er bahado padẽek hyb n'aa kã P'op Hagã Do matym gó.

6

¹ Ti hyb n'aa kã, P'op Hagã Do masa n'aa ãã bahadoo do hyb n'aa, tak'ẽp ãã betseẽ bẽ hã, daap hẽ bẽ ganadoo hyb n'aa P'op Hagã Do anoo doo, bẽ hã taky enyym doo. ² Tii da ÿ wén her'oot, hahÿy da ta kyy kerih doo gó P'op Hagã Do her'oot do hyb n'aa:

“Õm ÿ gadoo do noo gó kajaa bã kã, ÿ maa newẽ wãt maky n'aa etsẽe doo. Õm ÿ bed'ẽep do noo gó kajaa bã kã, ÿ masaa wãt õm.”*

Bẽ maa newẽ baad ub! Da hẽ nẽ kã ji tagadoo do noo gó kã. Da hẽ nẽ kã ji tabed'ẽep do noo gó kã.

Baad ub Paw-Ro rababok hejooonh do rahob nẽ paawã ky n'aa hahÿyh

³ Dooh ãã moo bong pé ta wób h'yyb hewaãt pẽh, P'op Hagã Do ky n'aa hanãm do ãã maher'oot do raky n'aa narejãã hyb n'aa. ⁴ P'op Hagã Do karom ãã bahadoo do hyb n'aa, sahõnh hẽ sa hã ãã metẽeh nyy da tak'ẽp h'yyb jawyk doo me baad ub ãã babok, baad nadoo do ãã ahob bã, ãã wẽ badoh do ãã ahob bã, dooh ãã ad'oo pé nẽ paawã, ⁵ ãã rahewyh bã, ãã radewãts bẽ bã, hajók do rakamajẽ bã ãã hã, tak'ẽp ãã moo bok do hã, ty jawyk do ãã ahob bã,

† **5:14** Dooh ji h'yy gakog hõm do ky n'aa tado bã hahÿy hã Paw-Ro her'oot doo. Dooh ji hub dajẽp do ky n'aa tado bã. Hahÿy d' tahananãg pé tii: Er hyb n'aa Kristo dajẽp nesaa do er moo bok do sãm. Hÿy kã, Kristo hã h'yy ka'eeh doo, ta hã rah'yy kata dãk do hyb n'aa, radejẽp do hadoo nesaa do hã. Ti hyb n'aa nesaa do ji h'yyb sãg karẽn do ji ky nadahé wãt. P'op Hagã Do Sahee ji hã metẽeh do ji ky dahé kãn hÿy kã. Dooh ji karẽn doo da ji awãd wãd bã tahananãg pé tii, tẽg nad'ẽed is do 15 hã kerii dãk doo da. ‡ **5:16** Ta hã Jesus kasee do pooj jé, ajyy ub Jesus, Paw-Ro ed'oo. * **6:2** Isajas 49.8

āā basaah bā na-āāj né hē. ⁶ Dooch āā moo boo bā nu meby n'aa nāng doo. Kristo ky n'aa āā hapāh. Āā h'yy kanejāg. Ta wób wē āā ky en'yym. P'op Hagā Do Sahee āā tah'yyp mahūūm. Baad ub, t'ōp madāk doo me āā kamahān ta wób. ⁷ Baad hadoo do āā her'oot. P'op Hagā Do hejój gó āā babok. P'op Hagā Do karēn doo da ji bawāt doo, āā kuman hadoo. Tii me āā kamej'oonh. Tii me āā mesoo. ⁸ P'op Hagā Do wē āā moo bok āā raweh'ēēh bā, āā rawanehēē bā na-āāj hē. P'op Hagā Do wē āā moo bok baad rahe'ood bā āā ky n'aa, āā raky n'aa rejā bā na-āāj né hē. Ta wób mā āā wedii, ta wób sa hā. Ti hadoo né hē baad hadoo do ky n'aa āā her'oot. ⁹ Āā ky n'aa netsā né paawā ta wób sa hā, P'op Hagā Do baad āā tabahapāh. Dajēb gó āā baboo né paawā, āā edēp nāh. Āā rahewyh né paawā, dooh āā dejēb bā. ¹⁰ H'yy katón n'aa nāng né paawā, āā tsebee had'yyp hē. Āā kasuud its né paawā, hajōk do hā āā banoo hajōng baad hadoo doo.† Dooch né paawā āā wē hanāng péh, ti anyy had'yyp hē P'op Hagā Do karēn do āā wē.

¹¹ Baad bē āā maher'oot najis haa, Korīn buuj. Dooch āā jejēn bā āā h'yyb. Tak'ēp bē āā kamahān né hē. ¹² Āā nado bē hā kasaē doo. Bē ti kasaē āā hā. ¹³ Ji taah ji maher'oot doo da né hē y maher'oot bēēh: Y karēn paawā bē y kamahān doo da bē kamahān y'fh.

Dooch séd hā ji h'yyb hedo bā Jesus hā h'yy kana'eeh do sa hā ky n'aa hah'y'fh

¹⁴ Taw'āāts hē bē kamekuuj manāh, taw'āāts hē séd hā bē h'yyb hedo manā Jesus hā h'yy kana'eeh do sa hā. Tii d' y wén her'oot, dooh séd gó tanu dēē bā baad had'op do ji ky nadaheeh do hā. Dooch tanu dēē bā ta bag gadagyp do hā. ¹⁵ Séd h'yyb nahedoo Kristo, Nesaa Do Yb daheeh. Séd h'yyb nahedoo Jesus hā h'yy ka'eeh doo, Jesus hā h'yy kana'eeh do daheeh. ¹⁶ Dooch tahaja bā séd hā rah'yyp hedo bā P'op Hagā Do tób n'aa, kabarii daheeh. Ēr tii, P'op Hagā Do hedēb had'yyp do tób n'aa hadoo. Ta daaj né hē P'op Hagā Do her'oot ta tii. Hah'y'fh da ta kyy kerih doo gó taky dāng ji hā:

“Sa h'yyb gó da y bawāt, sa mahang da y bawāt.

Y da P'op Hagā Do rah'yyp kaha'eeh doo. Karapé haa d' tii.”‡

¹⁷ “Ti hyb n'aa, bē anā da hā y h'yy kana'eeh do sa mahang naa.

Taw'āāts hē da tsyt hē bē babok”, nāng mā Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do kyyh.

“Baad bē kanā baad nadoo do mahānh, tii bā da bē y gadoo”,§ nāng māh.

¹⁸ “Tii da bē adoo bā, bē yb da y tii bā.

Bē da tah haa, bē da tok haa, nāng mā Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Doo, Sahōnh Hē Haj'ap Do kyyh, ji taky n'aa enooh doo.”**

7

¹ Najis haa, ēr hā ta ti taky n'aa enooh do hyb n'aa, taw'āāts hē ēr enyyw hōm ēr hā rejāā doo, ēr h'yyb rejāā do na-āāj hē. P'op Hagā Do ēr weh'ēēh do hyb n'aa, taw'āāts hē ēr kan'ōp dāg had'yyp hē ta hā, tsyt hē, ta wē had'yyp ēr babok hyb n'aa kā.

Paw-Ro tsebē do ky n'aa hah'y'fh

² Taw'āāts hē paawā baad bē kamahān āāh! Dooch baad nadoo do āā moo boo bā sa hā. Dooch āā rejā bā sa hā. Dooch āā wad'i'i bā sa hā. ³ Bē y ky n'aa etyy do hyb n'aa nado ti y wén erih. Y her'ood dāk né paa baad bē āā kamahān. Bē āā kamahān had'yyp hē ēr bedēp bā, ēr dejēb bā na-āāj hē. ⁴ Y hapāh bē hadoo y her'oot doo. Ti hyb n'aa ne'y'ym doo me bē y maher'oot. Bē hyb n'aa y kasab'ee. Tak'ēp y h'yyb nyyw dāg kán, y tsebee kán. Sahōnh hē baad nadoo do āā ahob né paawā, tak'ēp y h'yy gadajang.

⁵ Masedonija hāj n'aa bā āā kaja hōm noo gó, dooh kameh'āak do āā hā. Jé pad'yyp naa ji h'yyb panas'ēēh do kejāk āā wē. Āā wē ta wób rah'yyp kawereem. Āā h'yyb gó h'yy katón badāk. ⁶ Ti hadoo né hē, P'op Hagā Doo, h'yy ketón do h'yyb en'yym doo, āā tah'yyp en'yym Tiit kajaa do hā, bē wē tabewād nā do jawén paa bā. ⁷ Tiit kajaa do had'yyp nado y tah'yyp en'yym doo. Y wén h'yy gadajang, y wén h'yyb nyyw dāk na-āāj hē, Tiit mā bē h'yyb en'yym, tanooh. Tak'ēp mā y bē hyb n'aa esee, tanooh. Tak'ēp mā bē h'yy ketón bong baad nadoo do bē mahang hawād wāt do hyb n'aa. Tak'ēp mā bē h'yyb tseb'ee wē y'y, nāng ta kyyh. Ti hyb n'aa kā, tak'ēp y wén tsebee kán h'y'fh kā.

⁸ Pooj jé bē y ma erih do hā bē hyb n'aa tón boo né paawā, dooh y t'yyd kameh'iin bā tii da bē y ma erih do hā. Pooj jé dó y t'yyd kameh'iin dó y erih do bē hyb n'aa tón bong tan'oo bā y bahapāh bā, banadawéd né paawā bē h'yy ket'oon doo. ⁹ Tii d' tahado né paawā, y h'yy gadajaa kán h'y'fh kā. Bē hyb n'aa tón do hyb n'aa nado y wén h'yy gadajaa kán. Y wén h'yy gadajang, bē hyb n'aa tón do hyb n'aa bē t'yyd kameh'iin bong baad nadoo do hā. Bē hyb n'aa tón do P'op Hagā Do gadoo. Ti hyb n'aa kā, dooh nesaa pé āā moo boo bā bē hā bē y ma erih doo me.

† 6:10 Dooch dajēer tado bā ti ta wób sa hā ranoo doo. Jesus ky n'aa hanām do Paw-Ro maher'oot do ragado bā, h'yyb n'yym doo, h'yyb tym nadajēp do P'op Hagā Do pa ragadoo. Ti ky n'aa né tii. ‡ 6:16 Rewitikos 26.12, Jeremiij 32.38, Esekijew 37.27 § 6:17 Isajas 52.11, Esekijew 20.34, 41

** 6:18 2 Samuēw 7.8, 14

10 Ji h'yy katón do P'op Hagä Do gadoo doo, ji h'yy kawareem baad hadoo do wë tan'oo bä. Baad hadoo do wë ji h'yy kawareem doo, ji h'yyb tym tabed'ëep tan'oo bä kä. Ti hyb n'aa dooh ji jesyg bä ta ti hedoo do ji h'yy katón doo. Ji gadoo né hë. Badäk hahÿÿ hä habong do P'op Hagä Do hä h'yy kana'eeh do rah'yy katón doo, ji h'yyb tym dajëp tan'oo bä.* 11 Bë hegää bë h'yy ket'oon do bë hä P'op Hagä Do anoo do tan'oo bë bë hä: Bë h'yy katón do hyb n'aa, nayyw hë bë karën nesaa do bë ado hõm bë mahãnh, dooh bë karën bä nesaa do moo bok do h'yyb hataa bë do bä, tak'ëp bë ganen'aak nesaa do bë mahang hawäd wät doo. Bë h'yy katón do hyb n'aa bë h'yyb eÿÿm bong, tak'ëp bë karën ÿ bë bahapäh, tak'ëp bë h'yy kahasaäb baad hadoo do bë moo bok hyb n'aa, nayyw hë bë karën nesaa do moo wät do ky n'aa kety däk. Sahõnh hë ta tii me bë metä wät, bë h'yyb haj'aa hë nado wäd nesaa do bë mahang hawäd wät doo.

12 Pooj jé bë ÿ ma erii wät doo, pooj jé bë gadoo doo, aj'yy nesaa do moo wät do had'yyt hyb n'aa nado ÿ wén erii wät. Ta ti aj'yy h'yyb rejä däk do hyb n'aa had'yyt nado hyb n'aa na-ääj hë. Ta ti bë ÿ wén ma erii wät paah, bë h'yy kadaw'uuh hyb n'aa, bë h'yyb baad hadoo do bë metëeh hyb n'aa kä ää wë P'op Hagä Do matym gó. 13 Ti hyb n'aa dooh ää h'yy ketón boo bä. Ää h'yyb tseb'ee.

ÿÿ. Dooch ää h'yy ketón boo bä. Ää h'yyb nyyw padëëj né hë. Tak'ëp ää tseebe na-ääj hë tak'ëp Tiit h'yy gadajaa kãn ää bahapäh do hyb n'aa. Tiit wén h'yy gadajang, bë sahõnh hë bë h'yyb en'yyim do hyb n'aa ta hä. 14 Bë ÿ j'aa etsë paa Tiit hä. ÿ her'oot doo bë né hë bë ky n'aa, ti né hë bë metëeh Tiit hä. Dooch ÿ bë nu meby bä. Te hub né hë sahõnh hë bë ÿ maher'ood wät doo. Bë hyb n'aa ÿ j'aa etsë doo, te hub né hë na-ääj hë kameta däk hÿÿ kä. 15 Ta bahãnh Tiit bë takamahãnh kãn tahyb n'aa newë bä nyy da baad bë ky daheeh ta kyyh, baad bë gadoo bë mahang, bë h'yyb eÿÿm doo gó bë weh'ëeh ta hä. 16 ÿ h'yy gadajang, bë hä baad ji hajaa ji h'yyb eh hyb n'aa.

8

Ji etsëeh do ky n'aa hahÿÿh

1 Hÿÿ kä wakãn haa hedoo doo, ää karën bë ää maher'oot nyy da Kristo hä h'yy ka'eeh do Masedonija häj n'aa bä habong do rabad'oo P'op Hagä Do ky ennym do sa h'yyb gó hawät do an'oo bä. 2 Tak'ëp nesaa

do rahob né paawä, tak'ëp ratsebë. Tak'ëp ratsebë do hyb n'aa tak'ëp ramasa sa wë hanãng doo me. Tak'ëp rabetsëeh, kasuud its né paawä. 3 Baad bë ÿ maher'oot sa ky n'aa. Rahajaa do pénh né hë rabanoo. Ti bahãnh rabanoo, rahajaa do bahãnh. Sa h'yyb gó naa, sa daaj hë né hë ti tak'ëp rabetsëeh. 4 Rets'ëeh had'yyt hë ää hä, ää banoo hyb n'aa ramasa hyb n'aa Kristo karapee Judah häj n'aa bä habong doo. Baad ub sa hä ti ji masa doo. 5 Ää hyb n'aa newëe do bahãnh rabad'oo. Sa daaj hë rakan'oo däg pooj jé Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do karën do ramoo bok hyb n'aa, ää karën do na-ääj hë. P'op Hagä Do karën doo da né hë ji hä, tii da rabad'oo. 6 Ti hyb n'aa kä tak'ëp ää betsëe Tiit, pooj jé du doo do bë tah'yyb mahüüm dajëer masa n'aa bë ataa do hä, bë tah'yyb mahüüm p'aa hënh, ta ti bë masa do dajëer n'aa takaja däk hyb n'aa. 7 Tak'ëp bë gadoo däk baad hadoo doo: Tak'ëp bë h'yy ka'eeh. Tak'ëp bë bahajaa bë baher'oot P'op Hagä Do ky n'aa. Baad bë bahapäh ji hä P'op Hagä Do karën doo. Tak'ëp bë h'yy kahasaäp baad hadoo do bë moo bok hyb n'aa. Tak'ëp ää bë kamahãnh. Ti hyb n'aa, ÿ karën paawä tak'ëp na-ääj hë bë banoo ta wób ji masa doo. Taw'ääts hë ti ji hÿÿj hedoo do ji masa doo. 8 Dooch bë ÿ mejõ bá ta wób bë masa hyb n'aa. Jääm hë ÿ karën bë ky n'aa napäh nyy da sa h'yyb hedoo doo me ta wób ramasa sa da hadoo doo, bë na-ääj hë baad bë kamahãnh bë da hadoo do bë metëeh hyb n'aa. 9 Taw'ääts hë paawä ta wób bë masaa, bë hapäh do hyb n'aa nyy da ër Wahë N'aa Jesus Kristo bad'oo do paah. Taky ennym do hyb n'aa ji wë, sahõnh hë ta wë anyy wäd né paawä, kasuud is tabahado däk bë hyb n'aa, tak'ëp baad hadoo do bë wë tabany däk hyb n'aa kä P'op Hagä Do matym gó.*

10-11 Ta baab tabëej hõm do hä, bë né ti jääm pooj jé dajëer hat'aa do du d'oo doo. Bë né ti pooj jé kar'ëen mas'aa doo. Ti hyb n'aa, hä ÿÿ taw'ääts hë tsebë doo gó bë du doo doo da né hë bë bahajaa hÿÿ kä bë du doo do paah. Taw'ääts hë bë hajaa do bë anoo. 12 Bë h'yyb n'oo bä, P'op Hagä Do gadoo da bë hajaa do bë anoo doo. Dooch P'op Hagä Do gahëen bä bë hä bë wë badoh doo. 13 Dooch ää karën bä ta wób hä bë banoo do hyb n'aa, bëe kä ti hahoop badoh doo. Ää karën paawä séd demuun tabanãng sahõnh hë sa wë. 14 Da hë bë wë hanãng do masa sa hä. Ta jawén bë wë tanany bä, bë d' ramasaa kãn ta mabaj. Tii bá kä, séd demuun tabanãng sahõnh hë sa wë. 15 Tii d' tabaher'oot P'op

* 7:10 Tii d' tawén hadoo, sa h'yyb kawanareem do hyb n'aa. Ta ti hedoo do ji h'yy katón doo, dooh tan'oo bä ji t'yyd kamehün hyb n'aa nesaa do ji moo wäd wät do hä. * 8:9 Wawëe hë Jesus bewäd hyng do pooj jé, tak'ëp takabaj'aa. Tii bá kä, aj'yy tabahado däk, dajëb kãn ji tabed'ëep hyb n'aa. Tii d' tabanãng pé ti kasuud is do tabahado däk. Taw'ääts hë

ji hyb n'aa newëe nyy da tak'ëp ji Jesus t'yyd mehün, ji na-ääj ji t'yyd mehün hyb n'aa ji da hadoo do.

Hagä Do kyy kerih do hä:

“Dooh mad'aak pé hajöng do hat'aa do sa wë.

Kanahën d'os hë hat'aa doo, dooh badoh pé sa wë ênh.”†

16 P'op Hagä Do y j'aa etsë Tiit hä tabanoo do hyb n'aa bë tahyb n'aa esee bë y hyb n'aa esee do hadoo da. 17 Tiit gadoo ää etsë do ta hä, bë wë tabahöm hyb n'aa. Tak'ëp tah'yb hedoo bë wë tabeg'ääs hyb n'aa. Ta hä ää eanoh do pooj jé, ta daaj hë tahyb n'aa newë däk bë wë tabahöm hyb n'aa. 18 Tiit sii ää mejüü da ää hÿj ky n'aa hadoo do jé pad'yyt hë Jesus hä h'yy ka'eeh do mahang ky n'aa etsëeh doo, Jesus ky n'aa hanäm do hä tamoo wät do hyb n'aa. 19 Jesus hä h'yy ka'eeh do jé pad'yyt hë kahet'aa do rasëew höm ta ti hÿj ky n'aa hadoo doo, ää tabahada hyb n'aa Jerusarënh hënh dajëer kata däk do ää tajooh bäk kä. Ta ti sa masa n'aa ää tajooh Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do ää weh'ëeh hyb n'aa, baad ää karën ää masa ër wakään Jesus hä h'yy ka'eeh doo, ää metëeh hyb n'aa na-ääj né hë.

20 Ää hÿj hedoo do ää d' rahada, ta wób daap rah'yy genä mahänh dajëer ää mahüüm do hä. 21 Baad ää matakëe, baad hadoo do ää moo bok hyb n'aa Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do matym gó, ajyy sa matym gó na-ääj hë. 22 Tiit sa sii ää mejüü nä ää hÿj seeh. Hajöo nuu me ää mety däk ti. Baad tah'yb hedo had'yyt hë ta wób tamasa hyb n'aa. Baad bë hä tah'yb es däk do hyb n'aa, tak'ëp tah'yb hedo däk dajëer bë bataa do hä bë tamasa hyb n'aa. 23 Tiit hä kä, hëp y hata ti bë hä y moo wät do hä. Jesus hä h'yy ka'eeh do jé pad'yyt hë kahet'aa do mejüü do ta wób, ajyy Tiit had'aa doo. Kristo raweh'ëeh do ti. 24 Ti hyb n'aa kä, taw'ääts hë kamahän gó bë gadoo bë wë rakajaa bäk kä. Taw'ääts hë bë metëeh ta wób Jesus hä h'yy ka'eeh do jé pad'yyt habong doo, dooh daap hë tado bäk bë ää j'aa etsë doo.

9

1 Dooh hyb n'aa bë y ma erih pé Jesus hä h'yy ka'eeh do Jerusarënh bäk habong do bë masa do ky n'aa hä. 2 Y hapäh né hë nyy da tak'ëp bë h'yy karën ta wób bë masa. Bë y j'aa etsë paa Masedonija häj n'aa bäk habong do ër wakään hedoo do sa matym gó. P'ooj ub ta baab tabëej höm do hä, bëeh, hëej Akaja häd näng do babuuj,* bë du doo bë karën bë masa doo, näng këh y sa hä. Hajök

Masedonija häd näng do häj n'aa babuuj ër wakään hedoo doo, rakyn n'aa napäh bäk baad bë karën bë masa ta wób, ti na-ääj hë rah'yb hedo padëek ramasa hyb n'aa. 3 Ta wób bë karën bë masa y hapëe né paawä, y mejüü Tiit ta hataa daheeh bë wë, bë ramasa hyb n'aa dajëer bë bataa do hä, ta ti hä bë y j'aa etsë do paa daap tanadoo hyb n'aa, y kajaa do pooj jé bë h'yyb bë matakä däk hyb n'aa. 4 Er hÿj hedoo do wób, Masedonija häj n'aa buuj, si y rakajaa bäk bë wë, y d' nu mebyy wät da bë nahaja nä bäk, dajëer bë nata nä bäk, baad bë ky n'aa y her'ood wät do paa hyb n'aa. Bë na-ääj né da bë nu mebyy bong sa wë, bë nahaja nä bäk. 5 Ti hyb n'aa y hyb n'aa newë däk, taw'ääts hë ta ti ajyy y mejüü ää pooj jé, bë ramasa hyb n'aa, kamasa do dajëer n'aa bë bataa hyb n'aa, bë ky kajäk do paah. Tii bäk, kaja däk da ää pooj jé. Bë etsëeh do metëe n'aa däg ti ta tii kä, bë ramejüü do hyb n'aa nado.

6 Bë hyb n'aa newë hahÿh: Kanahën d'os hë hejoom doo, kanahën d'os hë ta ag tabataa ênh. Hajöng hejoom doo, hajöng né ta ag tataa.† 7 Taw'ääts hë sahönh hë bëeh, bë banoo bë h'yyb gó bë h'yy kajäk doo. Taw'ääts hë dooh bë an'oo bäk bë h'yyb nanoo doo me. Bë ramejüü do hyb n'aa nado bë banoo. Bë daaj hë bë banoo. Ta ti y wén erih, P'op Hagä Do kamahän do hyb n'aa tsebee gó hanoo doo. 8 P'op Hagä Do hajaa bë hä tabanoo sahönh hë baad hadoo doo, tabanyy had'yyt hyb n'aa sahönh hë bë karën doo, tamad'aak hyb n'aa, sa wë bedoh do bë masa hyb n'aa. 9 Hahÿy da P'op Hagä Do kyy kerih do paa hets'ëeh do sa ky n'aa hä:

“Etsëeh da wë bedoh do sa hä.

Ky enyyw had'yyt hë.” †

10 P'op Hagä Doo, joom jóm hä ta joom tym hanoo doo, ji waa hanoo do na-ääj hë, bë hä da tabanoo hajöng bë ma, ta tii me tak'ëp bë masa hyb n'aa wë bedoh do sa hä. 11 Hajöng hedoo pé da tabanoo bë hä, bë betsëh had'yyt hyb n'aa. P'op Hagä Do raj'aa etsë da, sa hä bë anoo do ää tajooh bäk sa wë. 12 Ta ti bë masa do tamasa da Jesus hä h'yy ka'eeh do Jerusarënh bäk habok do sa wë bedoh doo. Tak'ëp P'op Hagä Do ratsebë da, bë masa do an'oo bäk da. 13 P'op Hagä Do hä raj'aa etsë da. P'op Hagä Do rawén j'aa etsë da, baad bë ky daheeh Kristo panyyg hanäm do bë h'yy kaha'eeh bë hanäk doo, bë masa do metëeh do hyb n'aa. P'op Hagä Do raj'aa

† 8:15 Esodo 16.18. Päu hadoo Manah häd näng do P'op Hagä Do mo haj'aa doo, tabanawäng hënh Israéw buuj rababok noo gó ky n'aa gó Paw-Ro beh'üüm. Ti noo gó kanahën d'os hë Manah hat'aa doo, dooh badoh péh. Hajöng hat'aa doo, dooh mad'aak pé sa wë.

* 9:2 Akaja häj n'aa bäk Korin panang badäk. † 9:6 Ji ejoom do ky n'aa gó Paw-Ro maher'oot ji masa do ky n'aa. Taw'ääts hë ji etsëeh. Baad ub P'op Hagä Do banoo hets'ëeh do sa hä. † 9:9 Saaw-Mo 112.9

etsë na-ääj da, sa hä, ta wób sa hä na-ääj hë bë betseëh do hyb n'aa. ¹⁴ Tak'ëp kamahän gó bë da raky n'aa etsëë P'op Hagä Do hä, P'op Hagä Do ky enyym do hyb n'aa bë wë, sa hä bë wén masa. ¹⁵ P'op Hagä Do hä ää j'aa etsë ër matym n'aa tak'ëp hanäm do ër hä tanoo do hyb n'aa. Tak'ëp baad ub tii. Ti hyb n'aa dooh ji kyy pé ta ky n'aa ji her'ood bäs.

10

Paw-Ro ky gadoo ta hä ky sëm do ky n'aa hahÿÿh

¹ ÿ eÿÿm do m' bë mahang ÿ bawät bäs, näk mä ta wób sa kyyh. Dawëë ÿ bawät bäs ká, ÿ neÿÿm ká ÿ erih do hä, näk sa kyyh, ÿ ranu mer'oot bäs. ÿ né hë, Paw-Ro, Kristo ji tah'yyb en'yyym do kyy gó, ji hä ky enyym do kyy gó, ² tak'ëp ÿ h'yy kah'üüm bë hä, p'aa hënh bë ÿ bahehëen bäs ká, bë an'oo manä kyyh tak'ëp hadoo doo me ÿ gadoo hyb n'aa ÿ nu mer'oot doo. P'op Hagä Do nahapäh do h'yyb karën do jawén habok doo da ää babok, näk ää nu mer'oot do sa kyyh. Kyyh tak'ëp hadoo doo me da ÿ gadoo tii, ÿ h'yyb däng. ³ Badäk hahÿÿ bäs ää baboo né paawä, dooh ää kamety bäs sa hä badäk hahÿÿ hä habong do P'op Hagä Do nahapäh do rabahed'oo doo da sa maji hä. ⁴ Ää kuman ää kamety doo, dooh badäk hahÿÿ hä habong do kuman tahado bäs. Dooh. P'op Hagä Do hejój me ää gawats'iik sa mejój. ⁵ Ää gawats'iik rahyb n'aa newëë doo, rah'üüm doo, sahõnh hë h'yy kasab'ee do hewaot do P'op Hagä Do rabahapäh nanoo doo. Sahõnh hë ji hyb n'aa newëë do ää no n'aa masoo hadoo, ji maji ji no n'aa masoo doo da, ää meduuk ÿ hanäng péh, ji h'yyb ky daheeh hyb n'aa ká Kristo. ⁶ Baad bë ky dahë däg bäs ká, ää nabuuj gedoo da ky nadah'eeh nä doo.

⁷ Taw'ääts hë bë hyb n'aa matakä wyt ta maab hadoo doo!* H'yy kasab'ee doo gó, "Ää ti Kristo karapee" hanäk doo, taw'ääts hë hahÿ rahyb n'aa newëë: Ää na-ääj hë Kristo karapee. Dooh ää bahänh rado bäs. ⁸ Ta bahänh ÿ h'yy kasabé bäs paawä, ta hyb n'aa jaw'yyk do Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do anoo do hyb n'aa ää hä, dooh hyb n'aa ÿ nu mebyng péh. Ta hyb n'aa jaw'yyk do ää hä taban'oo däk, bë h'yy ka'eeh do kah'üüm ää anoo hyb n'aa, bë ää rejää hyb n'aa nado. ⁹ Bë ÿ ma erih doo me, bë ÿ e'ÿÿm do hyb n'aa nado. Tii d' bë hyb n'aa newë manäh.

§ 9:15 Jesus né tii, ji matym n'aa tak'ëp hetsooh doo. *

10:7 Wyt ta maab hadoo do hä rahyb n'aa matakä bäs, tii bäs dooh ragado bäs paawä ma matëg oow. Tii bäs Paw-Ro Jesus mejüü do heh'ääts ub rahapäh paawä. † 10:12 Paw-Ro ej'ees doo gó tabeh'üüm. Tii da tawén edoo, sa hä hë raj'aa etsë do hyb n'aa. Paw-Ro bahänh mä rahyb n'aa jawyk sa nooh.

† 10:17 Jeremij 9.24 * 11:1 Dooh Paw-Ro genaag bäs ta daaj hë tah'yy kasabé bäs. Ti hyb n'aa, häd h'yy gamatah do her'oot doo da ÿ er'ood bäs, tawén näng. Ta daaj hë tah'yy kasab'ee, Korin buuj sa hä tametëeh hyb n'aa ma matëg oow rawedii sa hä.

¹⁰ Hahÿÿ da sa kyyh ÿ ranu mer'oot bäs: "Tak'ëp ji tamejüü. Ky n'aa jaw'yyk doo gó, kejÿÿk doo gó Paw-Ro ji tama erih. Tii bäs ji mahang tawäd bäs, nahejooj däg its. Dooh baad her'oot do tado tii", näk. ¹¹ Ta tii d' her'oot do taw'ääts hë tahyb n'aa newëë hahÿÿh: Dawëë ää babok bäs ää erih doo da, tii da na-ääj ää bad'oo bë mahang ää aboo däg bäs p'aa hënh.

¹² Dooh ÿ haja bäs "sa da ÿ hado bäs" ÿ noo b'äts, sa hä hë j'aa kehets'ëë doo. Dooh ÿ haja b'äts sa hä hë ÿ kamety b'äts.† Sa hä hë rakamety doo, sa hä hë raheg'ääs do ny hadoo do sa bahänh hadoo doo, h'yy gamatah ti tametëeh. ¹³ Ää hä ká, dooh ta bahänh ää kasabé bäs. Dooh ää kasabé bäs ää hä P'op Hagä Do nanoo do hä. Jääm hë ää kasab'ee ää hä P'op Hagä Do anoo do hä ää moo bok hyb n'aa. Bë panang bäs na-ääj hë tabanoo ää moo bok hyb n'aa. ¹⁴ Ää hä P'op Hagä Do anoo do bahänh nado ää baboo däk. Ää tii, poojé bë wë kaj'aa doo, Kristo ky n'aa hanäm do bë hä maher'oot doo. ¹⁵ Dooh na-ääj hë ää kasabé bäs ta wób ramoo bok do hä. Hahÿ ti ää karën doo: Bë h'yy ka'eeh do kah'üüm bäs ká, ää karën ää moo bok do tak'ëp takah'üüm na-ääj hë, ¹⁶ panang wób hënh, bë panang bahänh Jesus ky n'aa hanäm do ää maher'oot hyb n'aa ká, ta wób ranaher'oot nä bäs. Dooh ää karën bäs ää kasabé bäs ta wób ramoo bok do hä, sa hä P'op Hagä Do anoo doo hënh. ¹⁷ "Jé h'yy kasab'ee doo, taw'ääts hë Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hä takasab'ee."† ¹⁸ Ta hä hë h'yy kasab'ee doo nado ti Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do gadoo doo. Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do j'aa etsë doo, ti né ti ta wë tagadoo doo.

11

"Jesus mejüü do ÿÿh" daap hanäk do ky n'aa hahÿÿh

¹ Bë badoo däk doo da ÿ karën paawä bë gadoo nä häd h'yy gamatah do her'oot doo da ÿ er'ood bäs.* ² Tak'ëp bë ÿ kamahän do hyb n'aa ÿ karën bë gadoo tii. P'op Hagä Do hanaa ji kamahän doo me né hë bë ÿ kamahän. Ti hyb n'aa, dooh ÿ an'oo bäs bë rawad'ii. Maruus aj'yy manepäh nä do baad hawät do hadoo bëeh. Maruus yb hadoo ÿÿh. Bë ÿ haëëj däk do hadoo sét ub aj'yy hä, Kristo hä, bë patug hadoo tabahadoo hyb n'aa da. ³ Ti hadoo né hë, ky ken'yyym doo gó bë da rawedii ÿ jeÿÿm, jääm hë sét hä, Kristo hä baad bë h'yyb nadäg wät hyb n'aa,

Ewa aw'yy wad'ii wät do paa hadoo da. ⁴Tii d' y wén her'oot, Jesus ky n'aa seeh, äa ma met'ëeg wät do nadoo do raheer'ood bä, ti nayyw hê bë gadoo. Nayyw hê na-ääj hê bë gadoo sahee seeh, bë gado däk do paa nadoo doo. Nayyw hê bë gadoo panyyg seeh, bë äa panäk do nadoo doo. ⁵Dooh né hê Jesus ky n'aa rod sa bahänh red'oo do sa yd jé yÿh. ⁶Dooh né paawä tak'ëp herot do tado yÿh, hajöng y hajaa do y hapäh doo. Hajöo nuu me né hê y metä wät ti bë hä.

⁷Bë sãm noo do hyb n'aa nado y her'oot do P'op Hagä Do ky n'aa bë hä. Dooh bë y mejöo bä ta sãm bë an'oo bä hä yÿ. Daj yÿ hê y kadaduu y moo wät do hä, bë kawehëe däk hyb n'aa. Nesaa do g'eeh bë hä, tii d' y ad'oo doo? ⁸Jesus hä h'yy ka'eeh do panang wób hënh habong do hä y daab yyp, sa dajëer y ado höm hadoo, y ramasa hyb n'aa Jesus ky n'aa bë y maher'oot hyb n'aa. ⁹Bë mahang y bawät noo gó, wé y tabadoh bä y karën doo, dooh bë hä y daab yb bä. Èr wakään Jesus hä h'yy ka'eeh do Masedonija häj n'aa bä naa hana do y ranoo y karën doo. Dooh paa y karën bä bë hä y daab yb bä, tanajawyk hyb n'aa bë jó. Hÿ jawén dooh na-ääj hê bë hä y daab yb bä. ¹⁰Kristo ky n'aa hanäm do hëp yÿ gó tabawät. Ti hyb n'aa, dooh Akaja häj n'aa bä habong pé y ky meduuk péh, y ky däng, bë hä y daab nayyp do hyb n'aa y h'yy kasab'ee do hä. ¹¹H'ëed hyb n'aa ti ta ti y her'oot? Bë y kamanahän do hyb n'aa g'eeh? Dooh. P'op Hagä Do hapäh bë y kamahän.

¹²Y ad'oo do paah, y badoo had'yyt hê da. Dooh da y gado bä ta sãm, sa daaj hê Jesus mejöo do rakamaneënh do ranahajaa hyb n'aa rah'yy kasabé bä äa nemuu ramoo bok rabanäng do hyb n'aa. ¹³Kristo mejöo do heh'äät nadoo do tii. Bë rawedii ramoo bok do hä. Kristo mejöo do ked'oo do tii. ¹⁴Dooh y hyb n'aa meujy bä rabahed'oo do hä. Nesaa Do Yb sii hê tahajaa takawareem bä ääs ta bag gó hawät do ji ed'oo hyb n'aa, ji tawadii hyb n'aa. ¹⁵Ti hyb n'aa, dooh y hyb n'aa meujy bä Nesaa Do Yb karapee baad moo bok do rabahed'oo rakeno bä. Ti hedoo do ragadoo da nesaa do ramoo bok do sãm.

Nesaa do tahoop do hyb n'aa Paw-Ro kasab'ee do ky n'aa hahÿh

¹⁶Y ab'aanh pooj jé y her'ood wät doo: Bë hyb n'aa newé manä y h'yy gatamah doo! Ti hadoo né hê, y h'yy gatamah do bë ed'oo nä bä paawä, taw'ääts hê y bë gadoo h'yy gatamah do bë gadoo doo da, y na-ääj

hê y h'yy kasab'ee hyb n'aa. ¹⁷Kêh yÿ, y h'yy kasab'ee doo, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do ber'oot doo da nado. H'yy gatamah do ber'oot doo da y baher'oot. ¹⁸Hajök ma matëg oow bë mahang habong do rah'yy kasab'ee. Badäk hahÿh hä habong do rah'yy karën do jawén habok do rabahed'oo doo da rah'yy kasab'ee. Hÿy kâ, y na-ääj da y h'yy kasab'ee.† ¹⁹Bë ti h'yy genäh bë edoo né paawä, tsebee gó bë gadoo h'yy gatamah doo. Ti hyb n'aa taw'ääts hê bë gadoo na-ääj hê yÿh, y h'yy kasabé bä. ²⁰Bë gadoo tak'ëp bë hä mejöo doo, sa karom hadoo bë ran'oo bä. Bë gadoo bë dajëer hä daab 'yyp doo, bë wad'ii doo, bë bahänh nu gapad'ëek kar'ëen doo, bë rejää doo, bë ratapa ewyyh doo. ²¹Y häd nu mebyys y nahaj'as do hyb n'aa bë hä y moo wäd bä ta tii da bë hä ramoo bok doo.‡

Ää kanahën its né paawä ta tii hä, ta ti neÿÿm doo me rap'ää kasab'ee doo, y na-ääj hê y hajaa neÿÿm doo me y p'ää kasabé bä. H'yy gatamah do hadoo y baher'oot ta tii. ²²Eber buuj had'oo mäh, sa nooh. Y na-ääj hê Eber buuj. Isaraéw buuj had'oo mäh, sa nooh. Y na-ääj hê Isaraéw buuj. Abaraäm panaa had'oo mäh, sa nooh. Y na-ääj hê Abaraäm panaa. ²³Kristo karom had'oo mäh, sa nooh. Y Kristo karom heh'äät do sa bahänh. (H'yy gatamah do her'oot do hadoo y baher'oot ta tii da.) Tak'ëp sa bahänh y moo wäd wät. Sa bahänh hajöo nuu me y radawäts geët, Jesus ky n'aa y her'oot do hyb n'aa. Sa bahänh hajöo nuu me tak'ëp y rabaheyyh. Hajöo nuu me dajëb gó y bewäd nä. ²⁴Ji ma poo oow pé nuu me ken'yyh 39 nuu me y rabaheyyh ta tyd me, Judah buuj hä.§ ²⁵Tamawoob nuu me ken'yyh b'aa t'aah me y rabaheyyh.** Sét nuu me y radajëeb paawä, pä me y ramakut. Tamawoob nuu me marakate y gähöm do tabegyb jëk. Sét adëb bä, sét atsëm y batu tame. ²⁶Hajöo nuu me y bawät. Äm n'aa näng hä yÿ, tamii y mawät doo. Äm n'aa näng hä yÿ, moo nesaa do sa hyb n'aa. Äm n'aa näng hä yÿ, häj y n'aa buuj wób sa hyb n'aa. Äm n'aa näng hä yÿ, Judah buuj nadoo do wób sa hyb n'aa. Äm n'aa näng hä yÿ, panang bä. Äm n'aa näng hä yÿ, ranabok hënh y bawät bä. Äm n'aa näng hä yÿ, akajar me y bawät bä. Äm n'aa näng hä yÿ, Jesus hä h'yy ka'eeh do ken'ooch do sa mahang. ²⁷Tak'ëp y moo wäd wät. Tak'ëp y bakaanh y moo wät do hyb n'aa. Hajöo

† **11:18** Tii da Paw-Ro wén d'oo, Korin buuj rah'yy genäh hyb n'aa ma matëg oow sa hä. ‡ **11:21** Ma matëg oow sa kyyh hyb n'aa Paw-Ro wén ej'ees. Nahejoij its Paw-Ro, sa nooh. Dooh Paw-Ro nu mebyy heh'äät tado bä. Häd nu mebyng tawén näng, ma matëg oow ramoo bok do hä rah'yy genäh takarën do hyb n'aa. § **11:24** Jääm né hê 40 nuu me ji bahewyyh do séd noo gó, Judah häj n'aa buuj ky n'aa jaw'yyk do an'oo bä rasäm baanh. Ranesöots höm hyb n'aa ti tyd jé rabetsén. 39 nuu me rabaheyyh. ** **11:25** Roma buuj ti ky n'aa ety do b'aa me rabaheyyh.

nuu me ŷ naŷh.†† Sah, hoo kaanh do na-āāj hē ŷ bahoop. Hajōō nuu me ŷ waa tamah. Hajōō nuu me ŷ bahoop hahēēm doo. Hajōō nuu me dooh saroor hebaan do wē ŷŷ, ŷ kahat'ēeh hyb n'aa. 28 Sahōnh hē ŷ ahoop do wōb bahānh ti anāng nā sahōnh hē Jesus hā h'yy ka'eeh do jé pad'yyt habong do sa hyb n'aa ŷ hyb n'aa tón do had'yyt hē, Jesus karēn doo da rababok ŷ karēn do hyb n'aa paawā. 29 Rah'yy kanejōj bā kā Jesus hā rah'yy ka'eeh do hā, ŷ t'yyd mehūn sa hā, ŷ hyb n'aa tón hēp ŷŷ gó sa hyb n'aa. Nesaa do ta see moo wād bā rah'yyb tatuk do hyb n'aa, tak'ēp ŷ h'yy katón ta ti hedoo do hyb n'aa.

30 ŷ h'yy kasabé bā, jāām hē né hē ŷ h'yy kasab'ee da ŷ nahejooj is do metēēh do hā. 31 Dooch daap ŷ menā bā P'op Hagā Do ji j'aa etsēē had'yyt doo, Jesus Kristo Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do h'yy kaha'eeh doo, ta Yb, hapāh. 32 Damas-Ko panang hēnh ŷ hewād nā noo gó, panang bagā n'aa sa wahē n'aa Aretas hād nāng do wē moo wāt do mejuū panang hadē do noo bā warahén ŷ ragada ŷ ramosoo hyb n'aa. 33 Tii d' radoo né paawā, arook gó Jesus hā h'yy ka'eeh do ŷ rabahy g'ēēd is tūū, panang hadē pong jé naa. Tii bā ŷ kejēn hōm is sa mahānh.

12

1 Dooch né paawā ŷ genaag bā, ahōm nā ŷ h'yy kasab'ee do ran'oo bā, daap né paawā ti ta tii. Bē ŷ maher'oot hŷŷ kā s'ēēh hadoo do Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do anoo do hā ŷŷ. Bē ŷ maher'ood kán na-āāj hē hā ŷ tametēēh doo. 2 ŷ hapāh aj'yy Kristo hā h'yy ka'eeh doo. 14 dāg ta baab tabēēj hōm doo, P'op Hagā Do mahūūm dó hŷ pong jé, ta wē. Dooch ŷ hapēē bā ta h'yyb tym ub tado bā t'īī hēnh hasēēk doo, ta hub sii hē tado bā. P'op Hagā Do ti hapāh. 3-4 ŷ hapāh né hē hŷ pong jé P'op Hagā Do masāk. (ŷ ab'aanh, dooh ŷ hapēē bā ta h'yyb tym ub tado bā t'īī hēnh hasēēk doo, ta hub sii hē tado bā.) T'īī hēnh ta ti aj'yy* maa napāh kyyh ji nahajaa do ji her'ood bā, P'op Hagā Do nanoo do ji er'ood bā.† 5 Ti hadoo do aj'yy hyb n'aa ŷ haja paawā ŷ kasabé bā. Hā ŷŷ hē dooh ŷ h'yy kasabé bā. Hā ŷŷ hē ŷ kasabé bā paawā, jāām hē ŷ h'yy kasab'ee da ŷ nahejooj is do

metēēh do hā. 6 ŷ karēn bā paawā hā ŷŷ hē ŷ h'yy kasabé bā, h'yy gatamah do nado né paawā ŷŷh, né hup ŷ né hē paawā ta ti ŷ h'yy kasab'ee do hā. Ti hado né paawā, dooh ŷ h'yy kasabé bā. Dooch ŷ karēn bā ta bahānh ŷ rahyb n'aa newē bā. Jāām né hē hā ŷ rahapāh ŷ moo wāt doo, ŷ her'oot do na-āāj hē.

7 Hā ŷŷ hē ŷ h'yy kasabé mahānh, tak'ēp hetsooh do kametā dāk do hyb n'aa hā ŷŷ, P'op Hagā Do anoo hā ŷŷ nesaa do ŷ ahoop doo, sasēng tēg ejooch do hadoo ji. Nesaa Do Yb mejuū do tii, ŷ tarejāā hyb n'aa, hā ŷŷ hē ŷ h'yy kasabé mahānh. 8 Tamawoob nuu me Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do hā ŷ betseē tabado hōm hyb n'aa ta ti ŷ ahoop doo. 9 Tii d' né paawā, hahŷŷ da ta kyyh hā ŷŷ: “Jāām hē né hē ŷ ky enyym do a hā, sahōnh hē hejōj ŷŷ baad takametā dāk do hyb n'aa nahejooch do sa hā”, nāng ta kyyh hā ŷŷ. Ti hyb n'aa kā, tsebee gó ŷ h'yy kasab'ee ŷ nahejooch do hā, Kristo hejōj bawāt hyb n'aa hā ŷŷ. 10 Ti hyb n'aa kā ŷ tsebe Kristo hyb n'aa nahejooch do ŷ ahob bā, Kristo hyb n'aa ŷ raky n'aa rejā bā, Kristo hyb n'aa wē ŷ badoh do ŷ ahob bā, Kristo hyb n'aa ŷ rarahejā bā, Kristo hyb n'aa dooh ŷ ad'oo pé na-āāj hē. ŷ nahejooj bā, hēp ŷ tym hā ŷ bahejooch.

11 H'yy gatamah do her'oot doo da ŷ ber'ood dāk. Bē né ti han'oo tii d' ŷ wén her'oot. Bē né paawā tii baad her'oot do kēh ŷ n'aa hā. Dooch its né paawā ŷŷh,† dooh tabad'op hē Jesus ky n'aa rod sa bahānh red'oo do sa yd jé ŷŷh. 12 H'yyb jawyk doo me ŷ moo wād wāt bē mahang Jesus mejuū do heh'āāt ji do bā metēēh doo: Hetsooh do P'op Hagā Do hanaa ŷ metā wāt, meuj n'aa nāng do ŷ moo wād wāt, ŷ pehuunh do na-āāj hē. 13 Ny hadoo do ŷ moo wād wāt ta wōb Jesus hā h'yy ka'eeh do hā, bē hā ŷ moo nawād wāt doo? Jāām né hē hahŷŷ bē hā ŷ nad'oo doo: Bē ŷ daab nayyp doo! Bē mabaan ta ti hyb n'aa bē ŷ ky n'aa rejāā hadoo doo.§

14 Tamawoob nuu me dāg bē ŷ bahehēēn da hŷŷ kā. P'aa hēnh dooh né da bē ŷ daab yb bā ēnh. Bē ma nado ti ŷ karēn. Bē ti ŷ karēn sa yb sa taah karēn doo da. Ji taah ned'ēēd is do nado sa yb sa ŷŷn karēn do hanoo doo.

†† 11:27 Ta see pé noo gó Paw-Ro moo wāt atsēm ta waa sām hā. Ta see pé noo gó Jesus ky n'aa tama metēēk atsēm. Ta see pé noo gó taky n'aa etsēē atsēm, ti hyb n'aa ty jawyg tabahoop. * 12:3-4 Ta daaj hē, ta ky n'aa né hē Paw-Ro her'oot. Ti né ti aj'yy hŷ pong jé P'op Hagā Do masāk doo. Kejēn doo gó Paw-Ro wén her'oot, dooh takarēn bā tah'yy kasabé bā do hyb n'aa.

† 12:3-4 P'op Hagā Do wén nanoo kyyh tamaa napāh do ter'ood bā, tak'ēp tabahetsooh do hyb n'aa. Dooch ēr haja nā bā ta ti hadoo do ēr gado bā badāk hahŷŷ hā ēr babok nā bā. † 12:11 Dooch its né paawā ŷŷh Paw-Ro wén her'oot wāt, dooh né ji hajaa péh P'op Hagā Do tanado bā paawā. Ta ti tabaher'oot bā tapes'āap na-āāj hē ta hā ky n'aa rejāā doo. “Dooch its Paw-Ro”, nāk sa kyyh. § 12:13 Sahōnh hē ta wōb sa mahang tamoo wād wāt doo, Korin buuj mahang na-āāj tamoo wād wāt. Jāām hē dooh tadaab yb bā sa hā. Ta wōb hā ti tadaab yyp. Ti hyb n'aa apā dooh baad Paw-Ro kamahān sa hā ta wōb red'oo. Bē mabaan bē hā ŷ daab nayyp doo Paw-Ro baher'oot bā, tahād ky n'aa e'ees. Nesaa do nado ti ji da hadoo do ji daab nayyp doo.

Sa yb ti sa taah nad'ëed is do karên do hanoo doo. **¹⁵ Baad y h'yyb hedoo sahônñ hē y ah'ëehn wē y hanäng doo, y kan'oo dāk bē hā bē y masa hyb n'aa. Y eaanñ hÿy kā bē hā: Dooñ denaa hē y bē kamahāñ, tak'ëp bē y kamahāñ do mabaj?

¹⁶ Hahÿy d' mā bē mahang habong do sa nooh: "Te hub né hē. Dooñ bē tadaab yb bā. Dooñ né paawā bē tadaab yb bā, kamatakëë doo me bē tawedii", nāk sa kyyh. ¹⁷ Ajyy bē wē y mejüü do hā bē y wadii bē hā? ¹⁸ Tak'ëp paa y betseë Tiit bē wē tabahôm hyb n'aa. Aā h'yyb hata y mejüü ta sii ti noo gó. Bē Tiit wadii, bē hā péh? Sét hëp yÿ Tiit daheeh. Séd h'yyb hedoo āā babok Tiit daheeh. Dooñ bē āā wad'ii bā.

¹⁹ Ta ti āā wén her'oot bē hā, āā kawoom hyb n'aa bē ed'oo g'eeh? Dooñ. Dooñ ti hyb n'aa tado bā. Séd āā h'yyb hedoo Kristo hā. T'öp hanäng doo me āā baher'oot sahônñ hē āā her'oot doo. P'op Hagā Do maa napāñ āā her'oot doo. Najis haa, sahônñ hē āā bad'oo doo, bē hyb n'aa né hē tii, baad tabahadoo hyb n'aa bē hā, Jesus hā bē h'yy ka'eeh do kah'üüm hyb n'aa paawā. ²⁰ Y eÿÿm, bē wē y kajaa bā, ta see hadoo bē h'yyb hā yÿ da. Tii bā, dooh na-āāj hē bē genaag da bē y maher'ood bā. Y aw'yyt apāñ da bē mahang kaj'ōök doo, h'yy kajew'ëes doo, kawajāñ doo, séd hā h'yyb nahed'oo doo, ta wób ky n'aa rejāā doo, kasab'ee doo, kamanejüü do na-āāj hē. Y hyb n'aa newē bā, y hyb n'aa tón ta ti hedoo do y awyyd bā da bē mahang. ²¹ Y eÿÿm da, bē wē y kajaa bā p'aa hēñh da y nu mebyng bē hyb n'aa P'op Hagā Doo, ta hā y h'yy kaha'eeh do an'oo bā. Y hyb n'aa tón da y eÿÿm, pooj jé nesaa do moo bok do rat'yyd kamaneh'ün do hyb n'aa baad nadoo do ramoo bok do hā, sa yÿm sa patug nadoo do sii rabeÿÿh do hā, nu meby n'aa näng do hā, sa matym gó ramoo bong doo.

13

Tagadëëg ub Paw-Ro maher'oot do ky n'aa hahÿÿh

¹ Tamawoob nuu me däg hahÿ bē y bahehëen doo. Y kajaa bā, sahônñ hē ky n'aa katep'aa do bē mahang hanäng doo, pawóp

hē, tamawoob hē ta rod n'aa raheer'oot da te hub tado bā. *² Y ab'aanh, pooj jé, pawóp nuu me däg bē y bahehëen noo gó nesaa do moo boo bok do sa hā y maher'ood wāt doo. Ta ti moo hedoo doo, bē sahônñ hē na-āāj hē, y maher'oot hahÿÿ da: Dooñ da y t'yyd mehün bā pooj jé du d'oo do nesaa do moo bok doo, ta wób na-āāj hÿÿ kā nesaa do moo bok doo. ³ Dooñ da bē y t'yyd mehün bā. Bē karên mäh, bē y metëeh Kristo tado bā hā y her'oot doo, bē nooh. Nahejooj nado Kristo bē wē. Hejoonh né hē bē mahang. ⁴ Nahejoonh doo gó b'aa kajatsëk do hā kepëem däg né paawā, ti awād had'yyt hÿÿ kā P'op Hagā Do hejój hyb n'aa. Ti hadoo né hē āā hā. Kristo nahejooj hā séd hā āā h'yyb hedo né paawā, bē wē da āā babok Kristo sii P'op Hagā Do hejój hyb n'aa. Bē wē āā kajaa bā, ta hejój gó da āā babok bē wē.†

⁵ Taw'ääts hē bē ti bē hā hē bē kamety, bē hyb n'aa newē, Jesus hā bē h'yy kae bā heh'äät ub. Dooñ g'eeh bē hapëë bā, Jesus Kristo bē h'yyb gó awát? Ta nehub tado bā bē hegāā bā, dooh Kristo hā h'yy ka'eeh do heh'äät do bē do bā. ⁶ Wyt ta maab hē bē hā y gada, bē hapāñ Jesus mejüü do heh'äät do yÿh.† ⁷ P'op Hagā Do hā āā ky n'aa etsëë, baad nadoo do bē moo nabok hyb n'aa. Dooñ āā ky n'aa ets'ëë bā ta tii, baad bē mahang āā moo boo bok do ta wób rabaher'oot hyb n'aa. Dooñ. Tii d' āā wén ky n'aa etsëë, baad hadoo do bē moo bok hyb n'aa. Ti né hē ti āā karên doo. Dooñ y hyb n'aa p'eed bā, baad nadoo āā moo boo bok doo, ta wób redoo bā. Jääñ né hē y karên, baad bē babok doo. ⁸ Tii d' y wén her'oot, dooh āā haja bā baad hadoo do āā geām bā. Jääñ hē āā hajaa āā moo bok baad hadoo do masa doo, kah'üüm do hanoo doo. ⁹ Tsebee gó āā gadoo āā nahejoonh doo. Jääñ hē āā karên, baad Jesus hā bē h'yy ka'eeh. Aā ky n'aa etsëë bëëh, bē t'yyd kamehün hyb n'aa baad nadoo do hā, p'aa hēñh baad ub bē babok hyb n'aa. ¹⁰ Hahÿ mo haja yÿ kerih do bē y ma erih bē wē y kajaa do pooj jé, bē wē y kajaa bā kā, dooh hyb n'aa bē y nabuuj gedoo pé hyb n'aa ky n'aa jawyk doo me, hā y kan'oo dāk doo me. Jesus, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do anoo ta ti y ky n'aa jaw'yyk doo,

** **12:14** Korin buuj Jesus hā h'yy ka'eeh doo, Paw-Ro taah hadoo. Dooñ Paw-Ro karên bā sa dajëëg tagado bā. Takarên tamasa sa hā, baad Jesus hā rah'yyb padëëk hyb n'aa. Sa yb hadoo Paw-Ro, ta hyb n'aa Jesus hā rah'yy kae dāk do hyb n'aa. * **13:1** Tii d' né ji bad'oo P'op Hagā Do kyy kerih do ji tamaher'oot, ta see ta da hadoo do taky n'aa tapa bā. Dew-Teronom 19.15 hā takeri dāk tii. Dooñ ji ky dahé bā sét hē her'ood bā. Jääñ hē ji ky daheeh pawóp hē, tamawoob hē hadoo doo, te hub né hē ranoo bā ky n'aa katapaa do ky n'aa. Tii da P'op Hagā Do kyy kerih do wén mejüü, daap hē ji ky n'aa tapa mahāñ ji da hadoo do. † **13:4** Korin panang bā habong do wób raky sëm Paw-Ro. Dooñ raky dahé bā. Nesaa do rakarên ramoo bok nā. Ti hyb takajaa do pooj jé Paw-Ro maher'oot sa hā. Pooj jé dó tat'yyd mehün né paawā, dooh da tat'yyd mehün wād bā nabuj keh'üüm do sa hā. Kristo hejój gó Paw-Ro ky n'aa ety da hÿÿ kā sa hā takajaa bā.

† **13:6** Korin buuj wób ramejüü Paw-Ro metëeh Jesus mejüü do heh'äät do tado bā. Ti Paw-Ro mejüü sa daaj hē sa hā hē rakametyy rabahapāñ hyb n'aa Jesus hā rah'yy kae bā, Jesus hā rah'yy kanae bā. Jesus hā rah'yy kae bā tii bā rabahapāñ Paw-Ro Jesus mejüü do heh'äät tii, Paw-Ro hyb n'aa Jesus hā rah'yy kae dāk do hyb n'aa.

baad hadoo do ỹ moo wāt hyb n'aa bē hā, bē h'yy ka'eeh do kah'ūūm hyb n'aa. Hā ỹ tabanoo ta ti ta ky n'aa jaw'y'yk do bē h'yyb tym gó hanāng do ỹ rejāā hyb n'aa nado.

Paw-Ro kedēē hōm do ky n'aa hahỹh

¹¹ Tagadēēg ub, wakān haa, bē tsebee. Taw'āāts hē bē t'yyd kamehūūn baad nadoo do bē moo boo bok do hā. P'aa hēnh baad hadoo do bē moo boo hỹh kā. Bē ky dahé hahỹh hā, bē ỹ ma erih do hā bē ỹ maher'oot do ta hā. Taw'āāts hē séd bē h'yyb hedo. Taw'āāts hē hanām doo gó bē babok bē da hadoo do wē. Tii bā da P'op Hagā Doo, ta hanaa ji kamahān doo, ta hanaa ji h'yyb nām doo, awāt da bē mahang.

¹² Taw'āāts hē baad ub, hanām doo gó bē edēē sahōnh hē bē da hadoo doo. ¹³ Sahōnh hē Jesus hā h'yy ka'eeh do babā habong do bē rahyb n'aa esee.

¹⁴ Ỹ karēn, Jesus Kristo Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do ky enyym do bē h'yyb gó tabawāt. Ỹ karēn ji P'op Hagā Do kamahān do sahōnh hē bē h'yyb gó tabawāt. Ỹ karēn na-āāj hē séd hā ji h'yyb hedoo P'op Hagā Do Sahee ji hā hanoo do sahōnh hē bē h'yyb gó tabawāt. Jāām hē kā.

Garata Jesus hã h'yy ka'eeh do Garata hãd nãng do panang bã habong do hã Paw-Ro ma erih do hahÿh

Kedëng do ky n'aa hahÿh

¹ Jesus mejũũ do see ÿ ti hÿ Paw-Ro. Ajyy ÿ rasëëw hõm do hyb n'aa nado Kristo mejũũ do see ÿ wén hado dãk. Ajyy sa kyy gó nado tii. Jesus Kristo kyy gó né tii. P'op Hagã Do ta Yb, dejëp do mahang Jesus ganã wãt hanoo do kyy gó na-ããj hë.

² Èr hÿh hedoo do pa ÿ habong do sa sii ÿ edëng bëeh, Jesus hã h'yy ka'eeh doo, Garata hãj n'aa bã jé pad'yyt hë bë panang bã kahet'aa doo.

³ ÿ karën P'op Hagã Do èr Yb, Jesus Kristo Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do na-ããj hë ky en'yyim bë hã. ÿ karën baad ub Kristo bë rah'yyb en'yyim. ⁴ Jesus né hë tii, P'op Hagã Do èr Yb karën doo da, ta daaj hë takan'oo dãk dajëb hã, nesaa do èr mook bok do sãm, èr tabed'ëep hyb n'aa, da hë Nesaa Do Yb mejũũ doo da habok doo da èr naboo bong hyb n'aa kã. ⁵ Taw'ãats hë P'op Hagã Do hã ji j'aa etsëë had'yyt hë. ÿÿ. Tii d' né hë. Taw'ãats hë.

Mosees ky n'aa jaw'yyk do hã rah'yy kawereem do ky n'aa hahÿh

⁶ ÿ hyb n'aa tón, nyyw hë né hë bë du doo do hyb n'aa bë beréd hõm P'op Hagã Doo, Kristo hyb n'aa né hë bë wë taky enyym, bë tagadoo doo. Panyyg see bë ky dahé dæg kãn. ⁷ Jesus panyyg hanãm do tii, ta wób sa noo né paawã, dooh panyyg hanãm do tado bã. Ta wób rakarën bë rawedii. Rakarën rah'ÿÿt Kristo ky n'aa hanãm doo. ⁸ Ky n'aa kawas'ee dãk da had'yyt hë jé ta see hadoo Jesus ky n'aa hanãm do ma metëëk doo, bë ãã ma met'ëëg wãt do paa nadoo doo. ÿ tado bã paawã, ããs wë hã hana do tado bã paawã na-ããj hë ta see hã ma metëëk doo, ky n'aa kawas'ee dãk da. ⁹ ÿ ab'aanh pooj jé bë ãã maher'ood wãt doo: Ky n'aa kawas'ee dãk da had'yyt hë jé ta see hadoo Kristo ky n'aa hanãm do bë tamaher'ood bã, pooj jé bë gadoo do nahadoo doo! Tabanesaa hënh hahõm do ti ma matëg oow.

¹⁰ Ta ti ÿ erih do hã wyt ta maab hë, dooh hã ÿ raj'aa etsë do jawén ÿ awãd bã. P'op Hagã Do ÿ taj'aa etsë ÿ karën. Ta wób ÿ karën ÿ h'yyb en'yyim g'eeh? Dooh. Da hë ÿ karën nã bã paawã ta wób ÿ h'yyb enãw up, dooh Kristo karom ÿ do bã paawã.

¹¹ Baad bë ÿ maher'oot hahÿ wakãn haa: Kristo ky n'aa hanãm do bë ÿ ma met'ëëg wãt doo, dooh ajyy sa hanaa tado bã. ¹² Dooh aj'yy tado bã hã ÿ tab'ëës do ta panyyg. Dooh ÿ rama met'ëëg bã ta tii. Jesus Kristo né hë tii, ta ti metëëh do hã ÿÿ.

¹³ Bë ky n'aa napãh paa nyy da p'ooj ub Judah buuj ky n'aa jew'yyk do mejũũ doo da ÿ bawãd wãt. Bë ky n'aa napãh nyy da tak'ëp ÿ paa rejãã P'op Hagã Do karapee, Kristo hã h'yy ka'eeh doo. Bë ky n'aa napãh na-ããj hë tak'ëp ÿ karën paawã Kristo hã h'yy ka'eeh do ÿ gawats'iik ti noo gó. ¹⁴ Tak'ëp paa ÿ ma kamet'ëëg wãt Judah buuj ky n'aa jew'yyk doo, baad paa ÿ ky daheeh. Ti hyb n'aa ÿ akog bong paa hajõk Judah buuj nemon ÿÿ ma kamet'ëëk doo. Tak'ëp paa ÿ karën ÿ ky daheeh sahõnh hë ãã wahé makũ metëëk do hã. ¹⁵⁻¹⁶ Tii bã kã, tii da né hë ÿ bawãd né paawã, P'op Hagã Do metã wãt hã ÿ ta T'aah, ÿ tah'yy gan'yyh ta hã tan'oo bã, Judah buuj nadoo do hã ta ky n'aa ÿ maher'oot hyb n'aa. P'ooj ub, ãn ÿ wog gó ÿ basuun nã bã, tsyt hë ÿ P'op Hagã Do asëëw dãk. Taky enyym do hyb n'aa hã ÿÿ, nes'aa né paawã ÿÿ, hã ÿ tabanoo ta wë ÿ mow wãt hyb n'aa. Tii bã, ta T'aah hã ÿ tametëëh P'op Hagã Do h'yyb dãng noo gó, dooh ÿ eaaj bã ajyy sa hã nyy d' ÿ bad'oo. ¹⁷ Dooh na-ããj hë Jerusarënh hënh ÿ ahõm bã, pój ÿÿ jé Jesus mejũũ do rabahado padëëk do sa wë ÿ beaanh hyb n'aa paawã. Dooh. Nyyw hë ÿ bahõm paa Arab hãd nãng do hãj n'aa hënh. Ta jawén, tii b'naa Damas-Ko panang hënh ÿ babaaj hõm kãn.

¹⁸ Tii bã kã, tamawoob hë ta baab jawén paa bã, Jerusarënh hënh ÿ bahõm kãn, Peed ÿ baheg'ããs hyb n'aa. 15 ta ãh ta pa ÿ baym. ¹⁹ Ta tii bã na-ããj hë ÿ bahapãh Tsijaag, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hÿhÿ.* Jesus mejũũ do wób, dooh ÿ hapëë bã ti noo gó. ²⁰ P'op Hagã Do matym gó bë ÿ maher'oot: Te hub né hë hahÿ ÿ erih doo. Dooh ÿ noo kanesa bã. ²¹ Ta jawén ÿ bahõm kãn Sirija, Siris hãd enãh do sa hãj n'aa hënh. ²² Kristo hã h'yy ka'eeh do Judah buuj hãj n'aa bã, jé pad'yyt hë sa panang hënh rakahet'aa doo, dooh ÿ rahapëë nã bã ti noo gó. ²³ Jããm hë hahÿ ÿ raky n'aa napãh. Hahÿÿ d' sa kyyh: "Aj'yy p'ooj ub ãã tarahejãã doo, hÿh kã tama met'ëëg kãn Kristo ky n'aa p'ooj ub takarën do tagawats'iik do paah", nãk mã sa kyyh. ²⁴ Ta ti ÿ raky n'aa napãh bã, P'op Hagã Do raj'aa etsë hëp ÿ n'aa.

2

¹ Ti m', 14 ta baab jawén paa bã, p'aa hënh Jerusarënh hënh ÿ bahõm. Béh-Nabéh sii ÿ bahõm. Tiit ÿ mahũũm si ÿÿ. ² T'ÿ hënh ÿ wén hõm, P'op Hagã Do metëëh hyb n'aa

* 1:19 Tsijaag, Jesus hÿhÿ. Sét hë sa ÿÿn.

taw'ääts hē né hē ŷ bahōm. Ta tii bā ŷ ats'yyt Jesus hā h'yy ka'eeh do sa wahē n'aa ky n'aa nāng doo, ŷ maher'oot hyb n'aa sa hā nyy da Kristo ky n'aa hanām do Judah buuj nadoo do hā ŷ ma mehet'ëek doo. ŷ wén maher'oot, ŷ karēn ŷ baheg'ääs séd rah'yyb hedo bā hā ŷŷ, ŷ ma mehet'ëek do hā. Séd rah'yyb nahedo bā paawā ŷ ma mehet'ëek do hā, daap paawā tii bā ŷ ma met'ëeg wāt doo, da hē ŷ ma metëek do na-ääj hē, Jesus hā h'yy ka'eeh do wób ŷ da raky sēm do hyb n'aa ta ti raky n'aa napāh bā. ³ Séd hā sa wahē n'aa hedoo do rah'yyb hedoo né hē hā ŷŷ, ŷ ma mehet'ëek do hā. Dooch ēnh ramejō bā Tiit, t'īi hēnh si ŷ hewād nā doo, ta masuuj noo byyh kahōg hōm bā, Judah buuj nado né paawā. ⁴ Ta wób ti tii d' karēn paawā tabad'oo. Jesus hā h'yy ka'eeh do oow né tii. Ēr mahang rakamekuuj bong rabaheg'ääs hyb n'aa nyy da Kristo Jesus hyb n'aa, dooch sa ky n'aa jaw'yyk do ěr jeŷŷm wād bā, neŷŷm doo gó ěr wén boo kán. Rakarēn paawā p'aa hēnh sa ky n'aa jaw'yyk do mejūū doo da ji bawāt. Rakarēn paawā sa ky n'aa jaw'yyk do karom hadoo ji bahado dāk p'aa hēnh. ⁵ Tii d' rakarēn né paawā, dooch tabad'op hē āā ky dahē bā sa kyyh, bē hyb n'aa, Kristo ky n'aa hanām doo, baad hadoo doo, baad tabenyw dāk hyb n'aa, ta panyyg kamanekuuj dāk hyb n'aa.

⁶ Jerusarēnh bā Jesus hā h'yy ka'eeh do mahang rahyb n'aa jew'yyk do sa hā, sa wahē n'aa ky n'aa nāng do sa hā, baad ub ŷ ma mehet'ëek doo. Dooch ŷ ma mehet'ëek do jó ramejūū péh. (Ta ti ŷ her'ood né paawā, dooch ŷ ky s'ūūd bā sa hā Jesus sii rababok do paa hyb n'aa. Séd gó P'op Hagā Do ji tagadoo. Ky n'aa etsēeh doo, ky n'aa nets'ās do na-ääj hē tagadoo.) ⁷ Dooch né hē ŷ ma mehet'ëek do jó ramejūū péh, ŷ hanāng. Rahapāh, hā ŷ P'op Hagā Do anoo, Kristo ky n'aa hanām do ŷ ma metëek hyb n'aa Judah buuj nadoo do sa mahang, Peed hā tabanoo do hadoo Judah buuj mahang tama metëek hyb n'aa. ⁸ P'op Hagā Doo, Peed tahej'oonh doo, Judah buuj mahang Jesus mejūū do tabahadoo hyb n'aa, ŷ na-ääj né hē tahej'oonh Judah buuj nadoo do sa ma-

hang Jesus mejūū do ŷ bahadoo hyb n'aa, rabahapāh. ⁹ Ti m', Tsijaag, Peed, Jowāw daheeh, Jesus hā h'yy ka'eeh do sa wahē n'aa hyb n'aa jew'yyk do ky n'aa enāh doo, rabahapāh bā nyy da P'op Hagā Do ŷ tasēew hōm tsyt hē, Judah buuj nadoo do mahang ŷ moo wāt hyb n'aa, Béh-Nabéh daheeh ŷ ragadoo sa h'yyb hataa āā bahado dāk hyb n'aa kā. Sa moo hub me āā redēng tii bā, āā ragadoo rametëeh hyb n'aa ta tii hā. Sa sii āā kaner'oot noo gó, baad ub sa hā Judah buuj nadoo do mahang ŷ Béh-Nabéh daheeh āā moo bok hyb n'aa. Ti nuuj jé Judah buuj mahang ramoo bok tii. ¹⁰ Dooch āā hā ramejō bā. Jāām hē āā hā retsēē, Jesus hā h'yy ka'eeh do kas'ut do Jerusarēnh panang bā habong do āā hyb n'aa esee hyb n'aa, āā masa hyb n'aa. Tii d' né da tak'ēp ŷ karēn up ŷ bad'oo.

¹¹ Ān-Tijoka panang bā āā wē Peed baheg'ääs noo gó, Peed ŷ nabuuj gedoo baad nadoo do hyb n'aa tabad'oo doo. ¹² Pooj jé dó baad Peed awa had'yyt hē Jesus hā h'yy ka'eeh do Judah buuj nadoo do sa sii. Tii bā kā, Ān-Tijoka bā rakajaa ajyy Tsijaag hep'ëeh doo. Ti m' ta ti ajyy rakajaa bā kā, dawē hā Peed bawād dāk Judah buuj nadoo do sa mahānh. Dooch sa sii tawa wād bā, Judah buuj wób ji masuuj noo byyh kahōk do hā ky kah'ūūm do tajeŷŷm do hyb n'aa.* ¹³ Tii bā Judah buuj Jesus hā h'yy ka'eeh do ta tii bā habong doo, Peed mo n'aa me rabadoo dāk na-ääj hē. J'ooj madāk doo me ti noo gó Peed bad'oo doo da tii d' na-ääj hē rabad'oo. Dawē hā rababoo dāk Judah buuj nadoo do sa hŷŷj hedoo do Jesus hā h'yy ka'eeh do sa mahānh.† Béh-Nabéh sii hē sa h'yyb hata dāg ti noo gó.

¹⁴ Ti m', dooch baad hadoo doo, Kristo ky n'aa hanām do metëeh doo da raboo boo bā ŷ bahapāh bā, sa hŷŷj hedoo do raty n'aa gesyyg dāk† ŷ bahapāh bā, sahōnh hē sa matym gó Peed hā ŷ ky hadoo: "Judah buuj né paawā ōm, Judah buuj nadoo doo da mabawād dāk. Meréd hōm Judah buuj raky n'aa jaw'yyk doo. H'ëed hyb n'aa hŷŷj kā, mabad'oo do hā, makarēn mamejūū Judah buuj nadoo do ěr hŷŷj ky n'aa hedoo doo,

* **2:12** Ti noo gó, Judah buuj Jesus hā h'yy ka'eeh do wób ramejūū Judah buuj nadoo do Jesus hā h'yy ka'eeh do sa masuuj noo byyh ragahōg hōm, jāām hē tii bā P'op Hagā Do gadoo Judah buuj nadoo do red'oo do hyb n'aa. Judah buuj wób, Jesus hā h'yy ka'eeh doo, tii da ramejūū Judah buuj nadoo do rabad'oo, Judah buuj wób Jesus hā h'yy kana'eeh do rajēŷŷm do hyb n'aa. Sa hā rawén jeŷŷm, ta ti rarejāā sa ky n'aa jaw'yyk do ky nadah'eeh doo. † **2:13** Ti noo gó, jāām hē Judah buuj rabawa Judah buuj nadoo do sa sii, Judah buuj nadoo do sa masuuj noo byyh ragahōg hōm bā. Tii da né sa ky n'aa jaw'yyk do mejūū. Jesus hā h'yy ka'eeh do sa mahang dooch tii d' tahado wād bā. Séd gó ji P'op Hagā Do gadoo Jesus hyb n'aa. Ti hyb n'aa taw'ääts hē né hē paawā Judah buuj nadoo do sii Peed bawa. Ta tii bā heg'ääs do Peed raky n'aa her'oot ta wób sa hā Peed jeŷŷm. Ti hyb n'aa dooch takarēn bā Judah buuj nadoo do sii tawa bā heg'ääs do sa matym gó. Ti hyb n'aa tsyt hē tabawād dāk, tahapēē né paawā dooch ji masuuj noo byyh kahōg hōm do hyb n'aa ji P'op Hagā Do gadoo. † **2:14** Rawén ty n'aa ges'yyk, dooch Garata hā n'aa buuj Jesus hā h'yy ka'eeh do sa masuuj noo byyh kehōg bā. Ti hadoo né hē P'op Hagā Do gadoo na-ääj hē sa hā Peed hapēē né paawā, ta ty n'aa ges'yyk ta sii wa do paah, ta wób tajeŷŷm do hyb n'aa. J'ooj madāk do ta h'yyb.

Judah buuj ky n'aa jaw'yyk do ragadoo sa hã magadoo hyb n'aa, òm né heréd hõm paawã tii?§ 15 Te hub né hẽ, Judah buuj taah ẽr bahadoo do hyb n'aa Judah buuj né hẽ ẽer. Doooh ta wób, baad nadoo do moo heb'oooh do ẽr ado bã. ** 16 Doooh né paawã baad nadoo do moo heb'oooh do ẽr ado bã paawã, ẽr hapãh, jããm hẽ Jesus Kristo hã ji h'yy ka'eeh do hyb n'aa baad ji wén hado dák P'op Hagã Do matym gó. Jããm hẽ Jesus hyb n'aa ji tagadoo. Doooh Mosees ky n'aa jaw'yyk do ji ky daheeh do hyb n'aa tado bã. Ẽr na-ããj hẽ, Judah buuj, Kristo Jesus hã ẽr h'yy kae dák baad ẽr bahado dák hyb n'aa P'op Hagã Do matym gó, ẽr tagadoo hyb n'aa. Doooh Mosees ky n'aa jaw'yyk do ji ky daheeh do hã ẽr daab yb wäd bã. Doooh hajaa pé baad tabahado dák P'op Hagã Do matym gó Mosees ky n'aa jaw'yyk do mejũũ do taky daheeh do hyb n'aa. 17 Hÿy kã, ẽer, Judah buuj hedoo doo, Kristo hyb n'aa kã ẽr karẽn do hyb n'aa baad ẽr bahado dák P'op Hagã Do matym gó, baad nadoo do moo heb'oooh do ẽr bahado dák Judah buuj nadoo do nemuun, nãk ẽr buuj wób. Nyy d' rahanãng pé ta tii? Kristo hyb n'aa g'eeh nesaa do moo heb'oooh do ẽr bahado dák? Doooh. Doooh tii d' tado bã! 18 P'op Hagã Do ky n'aa jaw'yyk do ky nadaheeh do ji bahadoo, p'aa hẽnh ji du do bã Mosees ky n'aa jaw'yyk do hã ji daab yb bã, pooj jé ji eréd hõm doo. †† 19 Doooh taw'ãats hẽ tado bã p'aa hẽnh ÿ du do bã ÿ daap yyp Mosees ky n'aa jaw'yyk do hã. Mosees ky n'aa jaw'yyk do dajẽb hã ji taky n'aa etyy do hyb n'aa, ÿ paa dajẽb wät hadoo ta hã. †† Hÿy kã, tamanejõ wät do hyb n'aa hã ÿy, ÿ hajaa P'op Hagã Do karẽn doo da ÿ bawät. 20 Hahÿy d' ÿ hanãng pé ti ta ky n'aa jaw'yyk do hã ÿ paa dajẽb wät do hadoo ÿ baher'oot bã: Kristo sii ÿ kepẽem dák do hadoo b'aa kajatsẽk do hã tadajẽp noo gó. Gawatsig hõm pooj jé ÿ bawät do paah. Kristo ti hÿy kã hẽp ÿy gó hawät doo. Da hẽ, badãk hahÿy bã ÿ bawät nã bã, ÿ h'yy kae had'yyt hẽ P'op Hagã Do T'aaah hã, hã ÿ kamahãn do hã, hẽp ÿ n'aa dajẽp do hã.§§ 21 Jããm hẽ P'op Hagã Do ẽr wẽ taky

enyym do hyb n'aa baad ẽr wén hado dák ta matym gó. Doooh ÿ ty n'aa gesyyg bã ta tii. Ta ti ÿ wén her'oot, ji haja bã paawã baad ji bahado dák P'op Hagã Do matym gó ta ky n'aa jaw'yyk do ji ky daheeh do hyb n'aa, tii bã daap paawã Kristo dajẽp!”, nãng mã ÿ Peed hã.

3

1 H'yy ganahoot nã do hadoo bẽeh, Garata buuj! Tak'ẽp bẽ rawad'ii bong bẽ wén nahapẽẽ wät baad hadoo doo! Jaa bẽ hã wadii? Baad ub né paa bẽ ÿ ma met'ẽeg wät Jesus Kristo ky n'aa b'aa, kajatsẽk do hã ji hyb n'aa dajẽp doo. 2 Sèt ub ti ÿ eanh bẽ hã hÿy kã: P'op Hagã Do anoo bẽ hã ta Sahee, Mosees ky n'aa jaw'yyk do bẽ ky daheeh do hyb n'aa g'eeh, Kristo hã bẽ h'yy ka'eeh do hyb n'aa ta ky n'aa bẽ maa napãh noo gó? 3 Tak'ẽp bẽ h'yy ganahoot? Bẽ du do dák noo gó Kristo hã bẽ h'yy ka'eeh doo, bẽ h'yy ka'eeh do hyb n'aa P'op Hagã Do Sahee bẽ wén gadoo. Ta Sahee bẽ tah'yyb mahũũm. Bẽ karẽn apãh hÿy kã bẽ daaj hẽ bẽ hajaa doo me bẽ bahajaa pooj jé bẽ du doo doo? Mosees ky n'aa jaw'yyk do ji ky daheeh do hã g'eeh bẽ karẽn bẽ daap yyp hÿy kã? 4 Hajõng baad hadoo do bẽ bahapãh paa bẽ mahang. Daap hẽ g'eeh ta ti bẽ hã? Ẽ karẽn paawã bẽ bahapãh, dooh daap hẽ tado bã.* 5 Wyt ta maab hẽ, ta Sahee P'op Hagã Do wén noo bẽ hã, hanãm do tawén pehuunh bẽ mahang, Kristo hã bẽ h'yy ka'eeh do hyb n'aa, dooh Mosees ky n'aa jaw'yyk do bẽ ky daheeh do hyb n'aa tado bã.

6 Bẽ hyb n'aa newẽ Abaraãm bad'oo doo. P'op Hagã Do hã tah'yy ka'eeh do hyb n'aa né kã m', baad tawén hado dák paa P'op Hagã Do matym gó.† 7 Ti hyb n'aa kã, tii d' h'yy ka'eeh doo, Abaraãm karapee kã.† 8 P'ooj ub P'op Hagã Do kyy kerih do hã kaher'ood dák paah, rah'yy ka'eeh do hyb n'aa, Judah buuj nadoo do sii hẽ da baad rabahado padẽek da P'op Hagã Do matym gó. Hahÿy da Kristo ky n'aa hanãm do P'op Hagã Do kyy kerih do her'oot paa Abaraãm hã: “A hyb n'aa né da sahõnh hẽ badãk hahÿy hã habong do ky n'aa kedẽng da”,§

§ 2:14 Doooh né paawã Peed her'ood bã Judah buuj nadoo do sa hã sa masuuj noo byyh ragehõg hõm hyb n'aa, tii d' tahanãng pé dawẽẽ tabawäd dák do sa mahãnh, Judah buuj wób rakajaa bã. ** 2:15 Judah buuj ramaneẽnh ta wób “baad nadoo do moo heb'oooh doo”, sa ky n'aa jaw'yyk do raky nadaheeh do hyb n'aa. †† 2:18 Hahÿy d' tahanãng pé tii: P'aa hẽnh ji daab yb bã Mosees ky n'aa jaw'yyk do ji ky daheeh do hã, ta ti ji eréd wät do jawén paa bã, tii bã né hẽ nesaa do moo heb'oooh do ji bahado dák né hẽ, ji nahajaa do hyb n'aa sahõnh hẽ ji ky dahé bã. Doooh Jesus hã ji daap yyp do hyb n'aa tado bã nesaa do moo heb'oooh do ji hado bã. †† 2:19 Doooh Mosees ky n'aa jaw'yyk do mejõ wäd bã ji hã Paw-Ro hanãng pẽh. §§ 2:20 Ti hadoo ẽr hã na-ããj hẽ. Paw-Ro bawät do hã ẽr tametẽeh nyy da taw'ãats hẽ ẽr sahõnh hẽ ẽr babok. * 3:4 Doooh ji hapẽẽ bã baad ub nyy d' tahanãng pé tẽg nad'ẽed is do 4 hã kerih doo. Sét né paawã Gereg kyyh, pawõp hẽ ta ky n'aa ta see pé noo gó. Hahÿy da na-ããj hẽ tahajaa ji erii bã. “Daap hẽ g'eeh tak'ẽp bẽ ahob wät doo, Kristo hã bẽ h'yy ka'eeh do hyb n'aa bẽ rarejãã noo gó? Ẽ karẽn paawã bẽ bahapãh, dooh daap hẽ tado bã hẽ ahooop do paah.” † 3:6 Genesis 15.6 † 3:7 Abaraãm karapee, P'op Hagã Do karapee, Isaraew buuj sa hã. Ti hyb n'aa jé h'yy ka'eeh do tii, P'op Hagã Do karapee heh'ãat doo, Paw-Ro wén nãng. § 3:8 Genesis 12.3, 18.18, 22.18

näng kerih doo. ⁹ Ti hyb n'aa, sahõnh hê Kristo hâ h'yy ka'eeh do tii, Abaraâm h'yy ka'eeh doo da h'yy ka'eeh doo, ragadoo da Abaraâm hâ P'op Hagä Do ky n'aa edëng do paah.

¹⁰ Tii d' nado sahõnh hê tii, Mosees ky n'aa jaw'yyk do raky daheeh do hâ daab 'yyp doo. Ky n'aa kawas'ee dâk tii. Tii d' né hê P'op Hagä Do kyy kerih do her'oot ti ky n'aa: "Ky n'aa kawas'ee dâk sahõnh hê ajyy, ýj, sét né paawä resõõts bã sahõnh hê P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk doo gó kerih do mahang. Sét nuu me né paawä resõõts hõm bã, raky n'aa kawas'ee dâk da", ^{**} näng kerih doo. ¹¹ Ti hyb n'aa, wyt ta maab hê, dooh baad ji bahado dâk P'op Hagä Do matym gó ta ky n'aa jaw'yyk do hâ ji daap yyp do hyb n'aa. Ti né hê ti P'op Hagä Do kyy kerih do her'oot doo. Hahýý da takerii dâk ta ti ky n'aa: "Jãám hê edëb had'yyt da, jé ta hâ h'yy ka'eeh do hyb n'aa baad hado dâk do P'op Hagä Do matym gó", ^{††} näng kerih doo. ¹² Hýý kâ, Mosees ky n'aa jaw'yyk do mejũũ do ji moo wät doo, dooh ji h'yy ka'eeh do tado bã. Ramoo bok do hâ radaab yyp ky n'aa jaw'yyk do ky dah'eeh kar'ëen doo. Hahýý da takerii dâk P'op Hagä Do kyy kerih doo gó ta ti ky n'aa: "Jé hahýý hâ kamejũũ do moo wät doo, edëb né paawä da ta hyb n'aa." ^{‡‡}

¹³ Èr paa ky n'aa kawas'ee dâk Mosees ky n'aa jaw'yyk do mejũũ do èr nahajaa do hyb n'aa èr ky dahé bã. Tii bã kâ, èr Kristo bedëeb wät èr ky n'aa kawas'ee dâk do mahãnh. Ta hâ tabadãng èr ky n'aa kawas'ee dâk do Kristo an'oo bã, èr hâ tanadëe wät hyb n'aa. Èr hyb n'aa Kristo ky n'aa kawas'ee dâk paa ý wén näng, hahýý da P'op Hagä Do kyy kerih do hyb n'aa ta ti ky n'aa: "Ky n'aa kawas'ee dâk da sahõnh hê b'aa hâ sa kamag padëek doo", ^{§§} näng kerih doo. ¹⁴ Èr ky n'aa kawasee do mahãnh èr Kristo Jesus bedëeb wät do hyb n'aa, Judah buuj nadoo do na-ãáj hê ragadoo hýý kâ Abaraâm hâ P'op Hagä Do ky n'aa edëng doo. Hýý kâ, èr sahõnh hê, èr h'yy ka'eeh do hyb n'aa èr gadoo P'op Hagä Do Sahee taky n'aa enooh do paah.

¹⁵ Kaner'oot do ky n'aa jaw'yyk doo gó bē ý maher'oot Abaraâm hâ P'op Hagä Do ky n'aa enooh do ky n'aa, wakãn haa. Sa da hadoo do sii rakaner'ood bã, ramoo boo bã kerih do rakaner'oot do heen n'aa, sa häd ta hâ raberih bã hyb n'aa jewyk do sa matym gó, tii bã dooh hajaa pé ta ti tahýýd bã. Dooh na-ãáj hê ta jawén sa see haja bã kaner'oot do heen n'aa hâ taberih ná ta ky n'aa papuuj, pooj jé, ta da hadoo do sii

rakaner'oot do bód nadoo doo. Ti hadoo Abaraâm hâ P'op Hagä Do ky n'aa enooh do hâ. ^{***} ¹⁶ Abaraâm hâ, ta panaa hâ na-ãáj hê P'op Hagä Do ky n'aa enooh paah, ta hyb n'aa sahõnh hê badâk hahýý hâ habong do raky n'aa kedëng. Dooh paa P'op Hagä Do ky dëé bã hajök do ta panaa sa hyb n'aa, ta ti taky n'aa enooh doo. Sét hê ta panaa hyb n'aa taky däng. ^{†††} Kristo né hê ti sét hadoo do Abaraâm panaa, ta hyb n'aa ji wén ky n'aa kedëng. ¹⁷ Hahýý d' ti ý hanäng péh, dooh P'op Hagä Do ky n'aa enooh do paa hahýýt pé ý noo bã: Abaraâm sii P'op Hagä Do kaner'ood wät paah. Baad P'op Hagä Do ky däng ta hâ. Taky däng ta hâ, dooh taky kahýýd bã ta hâ taky n'aa enooh doo. Ti hyb n'aa, ta ky n'aa jaw'yyk doo, 430 ta baab jawén paa bã Mosees hâ kan'oo dâk doo, dooh tahaja bã tahýýd bã pooj jé Abaraâm hâ P'op Hagä Do ky n'aa enooh doo. ¹⁸ Abaraâm hâ P'op Hagä Do ky n'aa edëng do èr wé tatabëej bã paawä Mosees ky n'aa jaw'yyk do ji ky daheeh do hyb n'aa, ji haja bã paawä tii, tii bã dooh P'op Hagä Do ky n'aa enooh do hyb n'aa tado wäd bã. P'op Hagä Do ky n'aa enooh do hyb n'aa né hê Abaraâm gadoo P'op Hagä Do ky n'aa edëng do ta hâ. P'op Hagä Do wén ky n'aa edëng Abaraâm, P'op Hagä Do ky enyym do hyb n'aa ta hâ.

¹⁹ Tii d' tado bã, h'ëed hyb n'aa g'eeh takan'oo dâk ta ky n'aa jaw'yyk doo? Tawén kan'oo dâk, nesaa do ramoo nabok hyb n'aa paawä. Takan'oo dâk dó, Kristo, Abaraâm panaa, kanajaa ná bã. Ti panaa hâ P'op Hagä Do ky n'aa enooh doo. P'op Hagä Do anoo paa ta ky n'aa jaw'yyk do ääs sa hâ, Mosees hâ raban'oo dâk hyb n'aa. P'op Hagä Do ky n'aa rod Israaew buuj sa wé, sa ky n'aa rod P'op Hagä Do wé na-ãáj hê ti Mosees. ²⁰ Hýý kâ, sét hê tado bã, ta daaj hê taky n'aa enooh doo, dooh ji hyb n'aa karën pé ji ky n'aa rod. Sét ub né hê P'op Hagä Doo, ta daaj hê Abaraâm hâ tamaher'oot do ta hâ taky n'aa enooh doo.

²¹ Ti hyb n'aa kâ, P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do h'yy kawareem g'eeh pooj jé taky n'aa enooh do paa hâ? Dooh! Dooh ta hâ tahýý kawareem bã. P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do haja bã paawä ji edëb had'yyt do ji hâ tan'oo bã, tii bã kâ baad èr bahado däg né hê paawä P'op Hagä Do matym gó ta ky n'aa jaw'yyk do èr ky daheeh do hyb n'aa. ²² Dooh né hê tahaja bã ta tii. P'op Hagä Do kyy kerih do her'oot, nesaa do ji h'yyg gó ji karën do ji hâ tamejõ had'yyt hê. Ti hyb n'aa, jãám hê Jesus Kristo hâ ji h'yy ka'eeh do hyb n'aa ji gadoo P'op Hagä

** 3:10 Dew-Teronom 27.26 †† 3:11 Habakuk 2.4

*** 3:15 Dooh kahýýt pé tii. Dooh ta bahãnh hanoo péh.

‡‡ 3:12 Rewitikos 18.5 §§ 3:13 Dew-Teronom 21.23

††† 3:16 Genesis 12.7, 13.15, 24.7

Do ky n'aa enooh doo.

²³ Kristo ewäd hyng do pooj jé, ti nuuj jé, Mosees ky n'aa jaw'y'yk do ää tamoo masoo hadoo. Ää tadewäts bëëh hadoo. Ää tahag'ääs ti nuuj jé, tób rayd ragadahew'eës do hagä n'aa tabad'oo doo da, P'op Hagä Do èr hä tametëéh bà kà Kristo hä ji h'y'ya ka'eeh do hyb n'aa kà h'y'ý kà, baad ji bahado dák ta matym gó. ²⁴ Kristo ewäd hyng do pooj jé, ää hagä n'aa hadoo ti nuuj jé Mosees ky n'aa jaw'y'yk doo, nesaa do ää moo nabok hyb n'aa. H'y'ý kà, Kristo ewäd hyng do hyb n'aa, baad èr bahado dák P'op Hagä Do matym gó ta hä èr h'y'ya ka'eeh do hyb n'aa. ²⁵ H'y'ý kà, Kristo hä èr h'y'ya ka'eeh do hyb n'aa kà, Kristo hä èr daap yyp do hyb n'aa kà, dooh hyb n'aa Mosees ky n'aa jaw'y'yk do èr tahagää wäd bà.

²⁶ Ti hyb n'aa kà, P'op Hagä Do taah bë sahõnh hë, Kristo hä bë h'y'ya ka'eeh do hyb n'aa. Séd bë h'y'yb hedo dák h'y'ý kà Kristo Jesus hä. ²⁷ Bë nu kemuun bong bà séd hä bë h'y'ya kata dák hyb n'aa Kristo sii, Kristo hadoo bë bahado dák h'y'ý kà. ²⁸ Séd uuh had'y'yt èr h'y'ý kà Kristo Jesus hä èr h'y'ya kata dák do hyb n'aa: Judah buuj ji do bà, Judah buuj nadoo do ji do bà, sa kariw n'aa ji do bà, sa karom ji do bà, a'y'yy ji do bà, y'ýnh ji do bà na-ääj hë. Séd uuh had'y'yt né hë ji. ²⁹ Kristo karapee bë bahado dák do hyb n'aa, Abaraâm panaa heh'äät hadoo bë bahado dák. Ti hyb n'aa Abaraâm hä P'op Hagä Do ky n'aa enooh do paa tabës h'y'ý kà bë hã.

4

¹ Panyyg ky n'aa gó bë y maher'oot ji hä tabës do ky n'aa: Ji t'aah, sahõnh hë ta yb ma gadoo do pan'aa, sa karom bahãnh nado ta karapee noo gó, sahõnh hë ta yb ma ta ma hado däg né paawä ta jawén. ² Ta yb ky däng do noo gó kanajaa ná bà, ta hagä n'aa mejüü ta t'aah hä ti nuuj jé. Ta ma tagadoo do pan'aa ti nuuj jé hag'ääs do hä taky daheeh. Dooh ta t'aah haja bà tah'y'ya karën do tamoo wäd bà. ³ Ti hadoo èr hä. Kristo èr tabed'ëep do pooj jé, karapee t'aah hadoo èer. Badák hah'y'ý hä nyy da ji bad'oo, nyy da ji bawät do ky n'aa jaw'y'yk doo, tak'ëp èr hä tamejüü ti noo gó. Ta ti kamejüü do karom hadoo ná èer ti noo gó. ⁴ Tii bà kà, P'op Hagä Do ky däng do noo gó kajaa bà kà, P'op Hagä Do mejüü ta T'aah. Y'ýn näng, ji da tabahadoo hyb n'aa. Mosees ky n'aa jaw'y'yk do mejüü doo bà tabenäng. ⁵ Ää tabed'ëep hyb n'aa Mosees ky n'aa jaw'y'yk do hyb n'aa ky n'aa kawas'ee dák do paah, P'op Hagä Do taah èr bahadoo hyb n'aa kà. ⁶ P'op Hagä Do taah èr bahadoo do hyb n'aa, P'op Hagä Do mejüü ta T'aah Sahee èr h'y'yb tym gó tabawät hyb n'aa. Ti né hë, ta Sahee an'oo bà, "Ee" P'op

Hagä Do èr maneëënh hyb n'aa. ⁷ Ti hyb n'aa kà, dooh ji hä mejüü do karom mahado wäd bà. P'op Hagä Do t'aah kà òm. Ta t'aah mabahado dák do hyb n'aa, sahõnh hë ta taah sa hä tabanoo doo, a hä da tabanoo na-ääj hë.

⁸ Pooj jé, P'op Hagä Do bë nahapäh ná bà, bë h'y'ya kaha'eeh do sa karom hadoo paa bëëh, P'op Hagä Do nado né paawä ta tii. ⁹ H'y'ý kà, P'op Hagä Do bë hapäh hyb n'aa bë h'y'yb gó, (bë P'op Hagä Do hapäh do hyb n'aa y hanäng), h'ëed hyb n'aa p'aa hënh bë h'y'ya kawareem ta ti ky n'aa jaw'y'yk do nahejoonh doo, daap hadoo do wë? Bë karën apäh ta ti hedoo do bë tamejüü p'aa hënh, p'ooj ub bë babok doo da? ¹⁰ Tsyt hë däg bë basëew dák ta äh, bë daaj hë bë tarry hyb n'aa. Kamarab heen n'aa bë teb'ëes, ji joom ji ataa do hedoo do heen n'aa bë teb'ëes, tsyt hë däg bë basëew dák ta see pé noo gó ta baab.* ¹¹ Bë y hyb n'aa tón! Daap hë apäh y ma met'ëeg wät Kristo ky n'aa bë mahang?

¹² Tak'ëp y betsëe bë hä, wakän haa, y bad'oo doo da taw'ääts hë bë bad'oo. Dooh Mosees ky n'aa jaw'y'yk do hä y daab yb wäd bà. Pooj jé ta tii hä bë daab nayyp do hado dák y'ýh.

Pooj jé baad y bë gadoo. ¹³ Bë hapäh né hë, y nahëe näng do hyb n'aa ti noo gó bë häj n'aa bà y bewäd ná. Ti noo gó né hë pooj jé bë y maher'ood wät Kristo ky n'aa hanäm doo. ¹⁴ Nahäh y'ý taw'ääts hë nado né paawä bë hä ti noo gó, dooh né paa y bë ty n'aa gesy'yg bà. Baad y bë gadoo ti noo gó. P'op Hagä Do ääs bë gadoo doo da y bë gadoo paah. Kristo Jesus bë gadoo doo da y bë gadoo paah. ¹⁵ Tak'ëp bë tsebë ti noo gó. H'ëed hyb n'aa bë tsanebee bong? Ti noo gó, bë haja bà paawä, bë matym sii hë bë ado ny'yy paawä hä y'ý bë banoo hyb n'aa. ¹⁶ Bë hä, bë majüü hado dák g'eeh y h'y'ý kà, baad hadoo do bë y maher'oot do hyb n'aa?

¹⁷ Tak'ëp né paawä nanäng ma matëg oow bë rah'y'yb en'y'ym bë gadoo hyb n'aa sa hä, dooh bë hyb n'aa tado bà bë rah'y'yb en'y'ym doo. Rakarën paawä bë hyb n'aa wareem y'ýh, sa hä bë h'y'yb en'y'ym hyb n'aa, sa hä bë maa newëe hyb n'aa kà. ¹⁸ Taw'ääts hë had'y'yt hë ji rah'y'yb en'y'ym doo, baad hadoo do hyb n'aa tado bà tii. H'y'ý kà, bë mahang y badoh bà, bë an'oo manä baad nadoo do jawén bë rah'y'yb en'y'ym doo. ¹⁹ Tah haa hadoo do y kamahän doo, y'ýnh ajän benyy däg bà ta mah'y'ýnh do ta'hoop doo da, p'aa hënh y bahoop bë hyb n'aa, Kristo bawäd wät doo da bë baboo dák bà kà. ²⁰ Dooh y haja bà bë wë y ahöm kà, ti hadoo né hë y karën paawä bë wë y bahöm, baad bë sii y ber'oot hyb n'aa. Ta ti y wén

* 4:10 Ta ti hedoo do rateb'ëes do hyb n'aa P'op Hagä Do gadoo red'oo.

her'oot, dooh y hapëë wäd bä nyy d' y bad'oo bē hä.

²¹ Bëeh, Mosees ky n'aa jaw'yyk do bē hä mejüü kar'ëen doo, bē hä y eanh hahyÿh: Dooh bē hapëë bä Mosees ky n'aa jaw'yyk do her'oot doo? ²² Pawóp ma Abaraâm taah, näng kerih do hä. Ta yÿm karom Agah häd näng do sii ta t'aah seeh, ta yÿm heh'äät do Sarah häd näng do sii ta t'aah seeh. ²³ Ta yÿm karom sii tawén eta däk, ta yÿm karom hä ta t'aah wén nyy däk, nyy d' rabad'oo sa daaj hē rahyb n'aa newë däk do hyb n'aa. Ta yÿm heh'äät do sii tawén eta däk, tui da P'op Hagä Do ky n'aa eno däk do paa hyb n'aa ta hä.

²⁴ Ta ti ky n'aa gó tahajaa ji ma met'ëëg bä. Pawóp hē hadoo do yÿj, Agah, Sarah, pawóp hē hadoo pé P'op Hagä Do sa sii kaner'ood däk do hadoo, Abaraâm sii, Mosees sii kaner'ood däk doo. Waëë Sinaih häd näng doo bä ta ky n'aa jaw'yyk do sa hä tanoo doo, Agah hadoo tii. Sahõnh hē Sinaih bä kanoo do hä daap yyp doo, tak'ëp rabahoop kamejüü doo. ²⁵ Agah, waëë Sinaih häd näng do hadoo, Arab häj n'aa bä hahäng doo. Agah hadoo Jerusarënh panang da hē. Agah, Agah panaa tak'ëp sa hä ramejüü do rahoop doo da paah, Jerusarënh buuj da hē rahoop tak'ëp kamejüü doo. Sa karom hadoo Jerusarënh buuj. ²⁶ Hÿy kä, Jerusarënh hÿ pong jé hana doo,† Sarah, kamanejüü do nahoop do hadoo tii. Jerusarënh hÿ pong jé hana do karapee ëër, Kristo hä h'yy ka'eeh doo. Dooh kamejüü do ër ahob bä. ²⁷ Ti ky n'aa né hē P'op Hagä Do kyy kerih doo gó kerii däk. Hahÿy da takerih:

“H'yy gadajaa da òm, yÿnh netaah doo, taah nanäng doo.

Tsebee gó mageëënh, òm ajän mahÿÿj nahoop doo.

H'yy gadajaa da, tsebee y wén näng, ta bahänh hajök do yÿnh reréd hõm do taah.

Dooh denaa hē yÿnh patug näng do taah.”‡

²⁸ Ti hyb n'aa kä, bëeh, wakän haa hedoo doo, Isak hadoo bëeh, P'op Hagä Do ky n'aa enooh do hyb n'aa tabenäng doo. P'op Hagä Do taah bē wén hado däk, Abaraâm hä P'op Hagä Do ky n'aa enooh do ta ky bajawaa hyb n'aa. ²⁹ P'ooj ub, Abaraâm t'aah Agah sii, nyy d' rabad'oo sa daaj hē rahyb n'aa

newë däk do hyb n'aa henäng doo, Is-maéw, rejä wät ta t'aah Sarah sii P'op Hagä Do Sahee ky gabuuj gó henäng doo. Ti hadoo da hē. Mosees ky n'aa jaw'yyk do hä daap yyp do ër rarejää, P'op Hagä Do Sahee ër h'yyb gó hanäng doo. ³⁰ Hÿy kä, hahÿy da P'op Hagä Do kyy kerih do her'oot ta ti ky n'aa: “Mah'eed hõm yÿnh karom ta t'aah daheeh. Dooh yÿnh karom t'aah gado bä ta yb hanaa ta yÿm heh'äät do t'aah nemuun”,§ näng kerih doo.** ³¹ Ti hyb n'aa wakän haa, tak'ëp ta hä kamejüü do taah nado ëër.†† Baad hawät do taah, kamanejüü do nahoop do taah ëër.††

5

¹ Kristo ër tabed'ëëp tak'ëp ër hä kamejüü do ër ahoop do mahänh, baad ër babok hyb n'aa kä. Ti hyb n'aa bē an'oo manä ta see hä bē rah'yyb mahüüm. Bē gado manä tak'ëp kamejüü do rakarën bä p'aa hënh bē gadoo.

² Bē hyb n'aa matakä bē y maher'oot doo! Yÿh, Paw-Ro, baad bē y maher'oot hahÿÿh: Masuuj noo byyh kahög hõm do bē gado bä, daap hē da bē hä tii bä Kristo ji hyb n'aa dajëp doo. ³ Sahõnh hē ajyy sa masuuj noo byyh kahög hõm do gadoo do sa hä y ab'aanh y maher'ood wät doo: Ta ti bē gado bä, kamejō däk bē hä tii bä sahõnh hē Mosees ky n'aa jaw'yyk do wób bē ky daheeh na-ääj hē. ⁴ Bëeh, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ky dah'eeh do hyb n'aa kar'ëen do baad bē bahado däk paawä P'op Hagä Do matym gó, dawëë bē baboo däg kän Kristo mahänh. Ji hä P'op Hagä Do ky ennym do bē ty n'aa gesyng däg kän.

⁵ Eër kä, baad ër gada P'op Hagä Do Sahee an'oo bä, Kristo hä ër h'yy ka'eeh do hyb n'aa baad ër bahado däk P'op Hagä Do matym gó. ⁶ Séd hē ji h'yy kata däg bä Kristo Jesus hä, ji masuuj noo byyh kahög hõm do hyb n'aa nado ji tagadoo, ji masuuj noo byyh kanahög hõm do hyb n'aa nado ji tagadoo na-ääj hē. Séd hä né hē ji ta hä. Jääm hē takarën do ji hä, baad ji h'yy kae heh'äät do ta hä, ji da hadoo do ji kamahän do hä kametëëh doo.

⁷ Baad paa bē babok pooj jé. Jaa bē tahewad kän baad hadoo do ky n'aa bē ky nadahé wät hyb n'aa? ⁸ Ta ti bē hä raky kah'üüm doo, dooh P'op Hagä Do bē

† **4:26** Jesus Kristo hä h'yy ka'eeh do ky n'aa né hē tii. Jé Kristo hä h'yy ka'eeh doo, dooh tahob wäd bä ky n'aa jaw'yyk do tak'ëp kamejüü doo. † **4:27** Isajas 54.1 hä takerii däk ta tii. Hahÿy d' kerih do hanäng péh: Yÿnh reréd hõm do taah, Jesus hä h'yy ka'eeh do hadoo. Hajōō däk tii. Yÿnh patug näng do taah, Mosees ky n'aa jaw'yyk do hä ky dah'eeh do hadoo.

Dooh Jesus hä rah'yy kae bä tii. Hajök Jesus hä h'yy ka'eeh doo, Mosees ky n'aa jaw'yyk do hä ky dah'eeh do bahänh.

§ **4:30** Genesis 21.10 ** **4:30** P'ooj ub, Agah, Is-maéw daheeh sa ky n'aa ta ti kerih doo. Ta ti ky n'aa gó Paw-Ro pes'ääp ma matëg oow sa mahang habong doo, Mosees ky n'aa jaw'yyk do sa hä karën mejüü doo. Dooh ta ti hedoo do ji gado bä ji mahang, tahanäng péh. Dooh P'op Hagä Do ky n'aa enooh do ragado da tii. †† **4:31** Tak'ëp Mosees ky n'aa jaw'yyk do mejüü do nado ëër, tahanäng pé tii. ††† **4:31** P'op Hagä Do taah ër hado däk, ta hä ër h'yy ka'eeh do hyb n'aa, tahanäng pé tii. Eër tawén gadoo, tak'ëp ër wé taky ennym do hyb n'aa, nes'aa né paawä ëër.

tanaëenh do hanaa tado bä. ⁹ Nad'ëed its né paawä pāw makuj n'aa, jé pad'yyt hē däg takamekuuj dāk.* ¹⁰ Tak'ëp Hyb N'aa Jawyik Do hä y' h'yy kasadä do hyb n'aa, baad y' bahapäh hëp y' gó, y' hyb n'aa newëë doo da bë da hyb n'aa newëë na-ääj hë, séd bë h'yyb hedoo da hä y'y. Dooch da ta see hadoo bë hyb n'aa newëë bá da. P'op Hagä Do rejää da bë h'yyb manepëë bong hanoo doo, hyb n'aa jawyik né paawä ta ti ta wób sa hä.

¹¹ Wakän haa, y' na-ääj hë y' mejõ ná bá paawä ta wób ramasuuj noo byyh kahõg hõm hyb n'aa, te hub tado bá paawä tii, dooh paawä Judah buuj y' rarahëjã bá. Y' ma met'ëëg ná bá paawä taw'ääts hë né hë ji masuuj noo byyh kahõg hõm doo, tii bá Kristo b'aa hä kajatsëk do hä dajëp do ky n'aa, dooh paawä Judah buuj tah'yyb rejã wäd bá. ¹² Ta ti ajyy ji masuuj noo byyh kahõg hõm do mejüü doo, ta ti ky n'aa me bë h'yyb manepëë bong hanoo doo, taw'ääts hë paawä sahõnh hë sa hä hanäng do ragahõg hõm.

¹³ Bëeh, wakän haa, P'op Hagä Do bë tatsyyd wät ky n'aa jaw'yyk hedoo do tak'ëp ji mejüü do bë hä tamanejõ wät hyb n'aa, baad bë babok hyb n'aa kã. Dooch nesaa do ji h'yyb säg karën do jawén ji awät do hyb n'aa tado bá tii d' tabad'oo ër hä. Dooch. Tak'ëp ky n'aa jaw'yyk do ji hä tamejüü do mahänh ji tawén ed'ëëp, kamahän gó ër masa hyb n'aa ër da hadoo doo. ¹⁴ Ta tii d' y' wén her'oot, sahõnh hë P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk doo, hah'y sét hë hadoo do tamejüü do hä kametä däk: "Makamahän a da hadoo doo, a hä makamahän doo da."[†] ¹⁵ Bë hyb n'aa matakã! Bë kamanahän bë da hadoo doo, bë mahang ta see kamajë bá ta see wë, ta see rejã bá ta see tabanas'aa mo n'aa me, tii bá da bë d' gawatsik.

Taw'ääts hë ji anoo P'op Hagä Do Sahee ji tah'yyb mahüüm do ky n'aa hah'yh

¹⁶ Ti hyb n'aa kã bë y' maher'oot hah'y da: Bë an'oo P'op Hagä Do Sahee bë tah'yyb mahüüm hyb n'aa, tii bá da dooh bë moo boo bá nesaa do bë h'yyb säg karën doo. ¹⁷ Nesaa do ji h'yyb säg karën doo, dooh takarën bë P'op Hagä Do Sahee karën doo. P'op Hagä Do Sahee dooh takarën bá na-ääj hë nesaa do ji h'yyb säg karën doo. Pawóp hadoo do kamaj'ii ji h'yyb gó, ti hyb n'aa dooh bë haja bá bë moo boo bá ti bë karën paawä bë moo bong doo. ¹⁸ P'op Hagä Do Sahee bë tah'yyb mahüüm bá bë an'oo bá, dooh ky n'aa jaw'yyk do bë hä tamejõ wäd bá.

* 5:9 Hah'y d' Paw-Ro hanäng péh: Kanahën d'os hë né paawä baad nadoo do ma matëg oow rama met'ëëg bá, ta s'ëe hënh da rah'yyb mahüüm hajõk doo. † 5:14 Rewitikos 19.18 * 6:2 Hah'y Kristo ky n'aa jaw'yyk doo: "Taw'ääts hë bë y' kamahän doo da bë kamahän ta wób." Jowãw 13.34.

¹⁹ Wyt ta maab hë né nesaa do sa h'yyb säg karën do jawén habok do moo bok doo: Sa y'ym nadoo do sii, sa patug nadoo do sii rabahe'y'yh, nesaa do nu meby n'aa näng do sa hä hanäng doo me ramoo bong, dooh rah'yy keba bá ta ti hedoo do hä. ²⁰ Kabarii hä rah'yy ka'eeh, raweh'ëëh. Ramehëm. H'yy gaëëj gó rababok, ky ked'aak, ta wób hä rah'yy kajew'ëës. Nayyw hë rakawajään. Ta wób sa bahänh rakarën ranu gapad'ëëk, dooh rakarën bá séd rah'yyb hedoo bá ta wób sa hä. ²¹ Ta wób wë hanäng do raty ge-eh. Jarakë hedoo do hä rabaoom. Ta bahänh rabawëh, rabeëëk. Hajõng ná ti hedoo do ramoo bong na-ääj hë. P'aa hënh tak'ëp péj bë y' maher'oot: Tii d' hawät doo, dooh da P'op Hagä Do gado bá tabag'ääs doo bá.

²² Tii d' nado rabad'oo P'op Hagä Do Sahee h'yyb mahüüm doo. P'op Hagä Do Sahee hanaa ji kamahän doo, baad ji tsebë doo, ji h'yyb näm doo, nayyw hë kawanajään doo, ji ky enyym doo, baad ji da hadoo do ji gadoo doo, h'yy kaneh'y'yt doo, ²³ kaja hë denaa hë ji h'yyb ji mahüüm do ji da hadoo do wë, ji h'yyb ji meduuk do na-ääj hë. Dooch ky n'aa jaw'yyk pé ta ti hedoo do meduuk péh. ²⁴ Kristo Jesus karapee hedoo doo, dooh nesaa do sa h'yyb säg karën do jawén raboo boo bá. Reréd hõm nesaa do sa h'yyb tak'ëp karën doo. B'aa kajatsëk do hä repëëm däk hadoo ta tii. ²⁵ Ti hyb n'aa, papuuj gó ër babok P'op Hagä Do Sahee anoo do hyb n'aa, taw'ääts hë h'y kã ër ky daheeh né hë P'op Hagä Do Sahee ër hä metëëh do ër h'yyb gó. ²⁶ Taw'ääts hë dooh ër h'yy kasabë bá. Taw'ääts hë dooh ër mety bá ër da hadoo doo. Taw'ääts hë dooh ër h'yy kajewëëts bá ër da hadoo do wë.

6

Ji da hadoo do ji masa do ky n'aa hah'yh

¹ Wakän haa, nesaa do bë see moo wäd bá, tii bá taw'ääts hë bëeh, P'op Hagä Do Sahee h'yyb mah'üüm doo, bë maher'ood ta hä nesaa do taberéd hõm hyb n'aa, p'aa hënh tabanoo hyb n'aa P'op Hagä Do Sahee h'yyb mahüüm ta hä. Taw'ääts hë kaja hë denaa hë bë h'yyb bë mahüüm ta hä bë maher'oot bá. Ta ti hedoo do hyb n'aa ta see mamaher'oot bá, taw'ääts hë baad matakã a daaj hë, nesaa do õm sii hë tah'yyb natatuk hyb n'aa. ² Bë masaa bë da hadoo doo, hejoonh do ta wë takametëëh bá. Tii d' bë adoo bá, Kristo ky n'aa jaw'yyk do bë ky dahé däg kãn.*

³ Hyb n'aa sakog is do seeh, "Y' hyb n'aa jawyik", ta h'yyb gó taky hado bá, ta daaj hë takawadii. ⁴ Taw'ääts hë ji daaj hë ji moo

wät do hä ji hyb n'aa newëë baad ji do bä. Baad ji do bä, ji hegää bä ji daaj hē, tii hä ji moo wät do hä tahajaa ji tsebé. Dooh hyb n'aa pé tii bä ta wób rababok do hä ji kametyy. ⁵ Taw'ääts hē sét ken'yyh ji, ji gadoo, ji moo wät P'op Hagä Do anoo do ji hä ji moo wät hyb n'aa. Ti hyb n'aa, dooh hyb n'aa pé ta wób ramoo bok do hä ji kametyy y wén nang.

⁶ Taw'ääts hē P'op Hagä Do kyyh ma kamet'ëek do ramasa sa ma matëg, sa wë hanäng do uuh me.

⁷ Bë hä hē bë kawad'ti manäh! Dooh hajaa pé P'op Hagä Do wadii péh. Ji ejoom doo, ti né hē ti ta jawén ji ataa doo. ⁸ Hahÿy d' y hanäng péh: Jé sa h'yyb säg karën do jawén habok doo, ti hanaa né hē ragadoo da tak'ëp rahob had'yyt doo. Jé P'op Hagä Do Sahee karën do jawén habok doo, ragadoo da ji edëb had'yyt do P'op Hagä Do pa. ⁹ Ti hyb n'aa, taw'ääts hē dooh ër h'yy gejë hóm bä baad hadoo do ër moo bok do hä. Ër h'yy ganejë bä, P'op Hagä Do h'yyb däng do noo gó ër gadoo da baad hadoo doo. ¹⁰ Ti hyb n'aa kä, ër haja bä, taw'ääts hē baad hadoo do ër moo boo had'yyt bä sahönh hē sa hä. Taw'ääts hē ti bahänh tii d' ër bad'oo, ër masa, ër nemuun Kristo hä h'yy ka'eeh do sa hä.

Tagadëëg ub Paw-Ro maher'oot do hahÿy

¹¹ Bë hegää hahÿ bë ner'ood bä, tëg ewëeh do hä moh yÿ me bë y ma erii kân hahÿ tagadëëg ub do bód.†

¹² Ta tii d' karën do bë ramejüü bë masuuj noo byyh bë kahög hóm hyb n'aa, jáäm hē ta wób rah'yyb en'yyim do hyb n'aa tii d' rawén mejüü. Dooh rakarën bä Judah buuj wób, tak'ëp ta ti mejüü do sa hä rarahejää Kristo b'aa hä kajatsëk do hä dajëp do ky n'aa hyb n'aa. ¹³ Sa daaj hē dooh raky dahé bä Mosees ky n'aa jaw'yyk doo, ti hadoo né hē rakarën bë gadoo bë masuuj noo byyh kahög hóm doo, ta ti bë gadoo do hyb n'aa Judah buuj wób sa matym gó rah'yy kasab'ee hyb n'aa. ¹⁴ Yÿ kä, jáäm hē y karën y h'yy kasab'ee b'aa kajatsëk do hä Jesus Kristo, Ër Wahë N'aa dajëp do hyb n'aa. B'aa kajatsëk do hä Kristo dajëp do hyb n'aa, sahönh hē badäk hahÿy hä ji h'yyb karën do dajëb kân hadoo hä yÿ. Y na-ääj né hē y dajëb wät hadoo ta ti hedoo do hä. Dooh ta ti jawén y awäd wäd bä. ¹⁵ Ji masuuj noo byyh kahög hóm do hä nado ti ji hyb n'aa matakëë doo, ji

masuuj noo byyh kanahög hóm do hä nado na-ääj hē. Dooh its ti P'op Hagä Do matym gó. Jáäm hē taw'ääts hē ji hyb n'aa matakëë papuuj gó ji bawät do hä, P'op Hagä Do Sahee anoo doo. ¹⁶ Ta tii hä hyb n'aa matakëë do sa hä, papuuj gó habok do sa hä, h'yyb näm do y karën P'op Hagä Do anoo. Y karën P'op Hagä Do t'yyd mehün tii. Ti né hē ta karapee heh'äät doo.

¹⁷ Hup yÿ hä ti anäng rok y tyw n'aa paah, Jesus hyb n'aa y rarahejää doo.‡ Ti hyb n'aa, hÿ jawén, dooh y karën wäd bä ran'oo bä, bë hyb n'aa h'yy katón do y ahob wäd bä.

¹⁸ Y karën ër Wahë N'aa Jesus Kristo ky enyym sahönh hē bë hä, wakän haa hedoo doo. Jáäm hē kä.

† 6:11 Paw-Ro bahed'oo doo da, tamaher'oot baad herih hajaa do hä nyy da raberih hyb n'aa ta kyyh. Tii bä kä, tagadëëg ub, ta daaj hē tado däk ji merih do nahëeh, tagadëëg ub hadoo do ta daaj hē taberih hyb n'aa. Ti hyb n'aa tii da Paw-Ro wén her'oot ta tii. ‡ 6:17 Ma matëg oow rah'yy kasab'ee masuuj noo byyh kahög hóm do heen n'aa hä. Sa hä, ti ti metëeh baad ji do bä P'op Hagä Do matym gó. Dooh its ta tii. Paw-Ro hub hä rahapäh hajöng ta rog tyw n'aa paah, tak'ëp rarahejää do paa haj'aa. Jesus panyyg hanäm do hyb n'aa Paw-Ro ahoop tii. Tii hä rahapäh ny hadoo do baad Jesus ky daheeh doo.

Epeso
Jesus hã h'yy ka'eeh do Epeso
hãd nãng do panang bã
habong do hã Paw-Ro ma erih
do hahÿÿh

Kedëng do ky n'aa hahÿÿh

¹ Paw-Ro ÿ ti hÿÿh, P'op Hagã Do karën do hyb n'aa Kristo Jesus mejüü do see ÿ hado däk doo. ÿ edëng bëeh, Epeso panang bã habong do tsyt hë P'op Hagã Do wë kasëew hõm doo, Kristo Jesus hã h'yy kata däk doo, ta hã h'yy kanerët doo.

² Äã karën P'op Hagã Do ër Yb, Jesus Kristo Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do na-ääj hë ky en'yyim bë hä. Äã karën baad bë rah'yyb en'yyim.

Kristo hyb n'aa ji P'op Hagã Do ky n'aa edëng do ky n'aa hahÿÿh

³ Taw'ääts hë ji j'aa etsë P'op Hagã Doo, ër Wahë N'aa Jesus Kristo h'yy kaha'eeh doo, ta Yb. Ti né ta ti tabag'ääs doo bã ër taky n'aa edëng do sahõnh hë baad hadoo doo me, hÿ pong jé hana doo me, badäk hahÿÿ bã naa nadoo doo me. Èr taky n'aa edëng, Kristo hã ër h'yy kata däk tabanoo do hyb n'aa. ⁴ Hahÿÿ ta tabad'oo ër hã: Sahõnh hë badäk hahÿÿ tapahuunh do pooj jé, Kristo hyb n'aa ër tabasëew hõm ta wë. Èr tabasëew hõm tsyt hë, nesaa do mahãnh, baad had'op doo da ër babok hyb n'aa ta matym gó. Èr takamahãn do hyb n'aa, ⁵ sahõnh hë tapahuunh do pooj jé, Jesus Kristo hyb n'aa ër hã tah'yyb dãng, ta taah ër bahadoo hyb n'aa kã. Tii d' tawén d'oo, tii da tah'yyb dãng do hyb n'aa, tii da takarën do hyb n'aa. ⁶ Ta wë ër tabasëew hõm, ta taah ër bahado däk tabanoo na-ääj hë, tak'ëp taky ennyim do hyb n'aa ji j'aa etsë hyb n'aa ta hä. Baad ër wë taky ennyw hõm ta T'aah hyb n'aa, takamahãn doo. ⁷ Ta T'aah hyb n'aa, ta T'aah majyyw me ër tabed'ëep nesaa do mahãnh. Ta T'aah ër hyb n'aa tadajëp do hyb n'aa, tabawug hõm nesaa do ër h'yyb tym gó hanãng doo. Tii d' tawén d'oo, tak'ëp taky ennyim do hyb n'aa. ⁸ Tak'ëp né hë ër wë taky ennyw hõm. Sahõnh hã ër tah'yy gan'yyh, sahõnh hã ër h'yy kadaw'uuh tan'oo bã. ⁹ P'op Hagã Do karën do hyb n'aa tametã wät ër hã nyy da tah'yyb dãng tabad'oo Kristo hyb n'aa. Pooj jé, dooh hapãh pé tah'yyb dãng doo. ¹⁰ Hahÿÿ ti P'op Hagã Do h'yyb dãng tabad'oo: Tah'yyb dãng do noo gó kajaa bã kã, sahõnh hë, hÿ pong jé habong doo, badäk hahÿÿ hã

habong do na-ääj hë, séd hã da tabata däk, sahõnh hë sa nu gabóg Kristo bahado däk hyb n'aa kã.

¹¹ Kristo hyb n'aa, äã P'op Hagã Do asëew hõm ta karapee äã bahadoo hyb n'aa. Tii d' tawén d'oo, p'ooj ub tah'yyb dãng do hyb n'aa tii da äã hã tabad'oo. Takarën doo da né hë P'op Hagã Do moo wät sahõnh hë. ¹² Äã tabasëew hõm ta wë, P'op Hagã Do kabaj'aa do äã j'aa etsë hyb n'aa, äã pooj jé Kristo hã h'yy kae däk doo. ¹³ Kristo hyb n'aa, bë hã na-ääj hë taban'oo dãg kãn ta karapee bë bahadoo hyb n'aa hÿÿ kã. Baad hadoo do ky n'aa, ji tabed'ëep do panyyg n'aa hanãm do bë maa napãh bã, Kristo hã bë h'yy kae däk bã kã, bë hã taban'oo dãg kãn ta Sahee taky n'aa enooh do paah. ¹⁴ Ta jawén, ta karapee P'op Hagã Do baad tabed'ëep noo gó kajaa bã kã, ër gadoo da sahõnh hë ër hã taky n'aa enooh doo. Pooj jé dó ër hã tabanoo ta Sahee, ta jawén ër gadoo do metëe n'aa. Sahõnh hë ta ti tawén d'oo, ta kabaj'aa do ji j'aa etsë hyb n'aa.

Jesus hã h'yy ka'eeh do sa hyb n'aa Paw-Ro ky n'aa etsëe do ky n'aa hahÿÿh

¹⁵ Ti hyb n'aa, ÿ ky n'aa napãh bã Jesus, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hã bë h'yy kae däk doo, sahõnh hë ta hã h'yy ka'eeh do bë kamahãn ÿ ky n'aa napãh bã na-ääj hë, ¹⁶ ÿ paa du doo P'op Hagã Do hã ÿ j'aa etsë bë hyb n'aa. Doooh ÿ eréd bã bë hyb n'aa P'op Hagã Do ÿ j'aa etsë doo. P'op Hagã Do hã ÿ ky n'aa etsëe bã, bë ÿ ky n'aa ets'ëe had'yyt hë. ¹⁷ P'op Hagã Do ër Wahë N'aa Jesus Kristo h'yy kaha'eeh doo, ër Yb tak'ëp kabaj'aa doo, tak'ëp baad hadoo do hã ÿ ky n'aa etsëe, ta Sahee me bë tah'yy gan'yyh hyb n'aa, bë hã tagahoot hyb n'aa na-ääj hë, baad P'op Hagã Do bë bahapãh hyb n'aa kã. ¹⁸ Bë hyb n'aa ÿ ky n'aa etsëe, bë h'yy kadaw'uuh P'op Hagã Do an'oo bã, bë hapãh hyb n'aa ny hadoo do baad hadoo do ta jawén bë gadoo do pan'aa bë P'op Hagã Do wén naëej wät.* Äã karën bë bahapãh tak'ëp hajõng doo, tak'ëp hetsooh do ta karapee tsyt hë ta wë kasëew bong do sa hã taky n'aa enooh doo, ta jawén ragadoo hyb n'aa. ¹⁹ Äã ky n'aa etsëe na-ääj hë bë bahapãh hyb n'aa, tak'ëp sahõnh hë bahãnh hadoo do ta hejój ëer, ta hã h'yy ka'eeh do hã tanoo doo. Ti né hë ta ti ta hejój tak'ëp ta kabaj'aa doo me tametëeh doo, ²⁰ dejëp do mahang Kristo ganã wät tan'oo bã. Ta ti hejój me né hë, hÿ pong jé, ta hub hadäk hënh, takaweh'ëeh doo bã, Kristo basooh P'op Hagã Do an'oo bã, ²¹ sahõnh hë kabaj'aa do ji nahapãh do sa bahãnh, sahõnh hë bag'ääs do ji nahapãh do sa bahãnh, sahõnh hë hejój enãh do ji

* 1:18 Badagyp do hadoo doo gó ji bawät nä noo gó, ji P'op Hagã Do naëënh Jesus hã ji h'yy ka'eeh hyb n'aa, edëb had'yyt do takarën tabanoo do hyb n'aa ji hã. Hajõng baad hadoo do na-ääj hë takarën tabanoo ji hã.

nahapäh do sa bahänh, sahönh hē mejüü do ji nahapäh do sa bahänh Kristo bahado däk hyb n'aa kä. Sahönh hē hyb n'aa jewyk doo, da hē habong doo, ta jawén habong do na-ääj hē, sa bahänh hyb n'aa jawyk Kristo bahadoo P'op Hagä Do an'oo bä na-ääj hē. ²² Sahönh hä Kristo mejüü P'op Hagä Do an'oo bä, sa hä taj'aa ketsëë däk do hyb n'aa. Sahönh hē ta hä h'yy ka'eeh do sa nu gabóg Kristo, P'op Hagä Do an'oo bä. ²³ Kristo hä h'yy ka'eeh doo, Kristo hub hadoo, ta tsyym hadoo, ta moo hadoo. Sa hyb n'aa baad sahönh hē takaja däk Kristo wē, ta hä rakata däk hyb n'aa. Kristo né hē ti sahönh hē baad takaja däk hanoo doo.

2

¹ Bëeh, dejëp do hadoo bë h'yyb tym p'ooj ub P'op Hagä Do hä, tamejüü do bë ky nadaheeh do hyb n'aa, baad nadoo do bë moo bok do hyb n'aa na-ääj hē. ² Nesaa do bë moo heb'oooh paah, badäk hahÿÿ hä habong do P'op Hagä Do hä h'yy kana'eeh do rabahed'oo doo da né hē. Ti noo gó bë paa ky daheeh Nesaa Do Yb, karap'aar h'yyb nesaa do wē hä habong do sa wahë n'aa, P'op Hagä Do hä ky nadah'eeh do sa h'yyb mejüü doo. ³ Ää na-ääj hē, ää sahönh hē, ky nadah'eeh do sa da h'yyb hadoo paa ääh, Jesus hä ää h'yy kana'eeh nä bä. Nesaa do ää hub karën do jawén, ää h'yyb säg karën do jawén na-ääj hē ää babok paah. Nesaa hyb n'aa ji h'yyb ji henäng noo gó naa, ää na-ääj hē P'op Hagä Do rejää paawä, sahönh hē ta wób sa nemuun.

⁴ Ti hado né paawä, P'op Hagä Do tak'ëp ji tat'yyd mehün doo, tak'ëp ër takamahän do hyb n'aa ⁵ ër tabedëëb wät hadoo Kristo sii ër dejëp do hadoo noo gó. Dajëp hadoo paa ëër, P'op Hagä Do mejüü do ër ky nadaheeh do hyb n'aa. (Jääm hē bë hä taky enyym do hyb n'aa bë tawén edëëb wät nesaa do mahänh. Doooh bë hanaa tado bä tii.) ⁶ Kristo sii ër ganä wät hadoo tan'oo bä, Kristo Jesus sii hÿ pong jé ër bat'oonh hadoo tan'oo bä na-ääj hē, * Kristo hä ër h'yy kata däk do hyb n'aa. ⁷ Tii d' tawén d'oo, tak'ëp, sahönh hē bahänh hadoo do taky enyym do hÿ jawén sahönh hä takametëeh hyb n'aa. Èr hä Kristo Jesus bad'oo do hä kametä däk tak'ëp ji wē taky enyym doo. ⁸ Jääm hē bë hä taky enyym do hyb n'aa bë tedëëb wät nesaa do mahänh, bë h'yy ka'eeh do hyb n'aa ta hä. Doooh bë hanaa tado bä tii. P'op Hagä Do anoo tii, ji matym n'aa hadoo. ⁹ Doooh baad hadoo do ji moo wät do hyb n'aa ji tawén ed'ëep, ji daaj hē ji hä hē ji h'yy kasabé mahänh. ¹⁰ P'op Hagä Do mo haj'aa ëër. Papuuj ër tapehuhnh Kristo Jesus hyb n'aa, baad hadoo do

ër moo bok hyb n'aa hÿÿ kä. P'op Hagä Do enyiw däk paa ër pooj jé ta ti baad hadoo do ër moo bok do pan'aa.

Séd rah'yyb hedo däg kän sahönh hē Kristo hä h'yy ka'eeh do ky n'aa hahÿÿh

¹¹ Ti hyb n'aa, bëeh, Judah buuj nadoo doo, "Masuuj noo byyh kanehök do" bë ramaneëenh do Judah buuj hä, sa daaj hē "Masuuj noo byyh kehök do" rakamaneëenh do hä, bë hyb n'aa newë nny da pooj jé bë babok do paah. (Ta ti Judah buuj bad'oo doo, sa daaj hē sa hä hē ramoo bok do tii.) ¹² Ti noo gó, dooh Kristo bë hapëë bä. Doooh Isaraëw buuj, P'op Hagä Do karapee uuh bë do bä. Doooh bë gado bä ti noo gó Isaraëw buuj sa hä P'op Hagä Do ky n'aa enoooh doo, sa uuh bë nadoo do hyb n'aa. Badäk hahÿÿ bä bë baboo né paawä, dooh baad hadoo do bë gada pé ti noo gó, daap bë babok, dooh P'op Hagä Do bë hapëë bä ti noo gó. ¹³ Hÿÿ kä, Kristo Jesus hä bë h'yy kata däk do hyb n'aa, bëeh, pooj jé dawëë P'op Hagä Do mahänh habong doo, p'eets hē, ta wē bë tamana kän, Kristo ji hyb n'aa tadajëp do hyb n'aa.

¹⁴ Kristo né ti hanoo, Judah buuj, Judah buuj nadoo do rakamanajë bong hyb n'aa. Séd uuh hē ër bahado däk tan'oo bä kä. Pooj jé ti anäng ta baa besuu n'aa hadoo, sa h'yyb gó Judah buuj dooh ragadoo bä Judah buuj nadoo do hanoo doo. Doooh séd rah'yyb hedo bä pooj jé, rakamaj'ii paah. Hÿÿ kä Jesus ado hóm ta baa besuu n'aa hadoo doo. ¹⁵ Hahÿÿ d' tabad'oo tii: Ji hyb n'aa tadajëp do hyb n'aa, dooh Mooses ky n'aa jaw'yyk doo, hajöng hedoo do hä ji tamejüü do hyb n'aa tado wäd bä P'op Hagä Do ji tagadoo, Kristo an'oo bä. Tii d' tawén d'oo papuuj hadoo do takarën. Takarën sét rabahado padëëk Judah buuj Judah buuj nadoo doo, ta hä rah'yy kata däk do hyb n'aa. Tii d' tabad'oo do hyb n'aa, tado hóm rakamaj'ii doo. ¹⁶ B'aa kajatsëk do hä tadajëp do hyb n'aa, tado hóm kän rakamaj'ii doo. P'op Hagä Do najiis rabahado padëëk tan'oo bä, b'aa kajatsëk do hä tadajëp do hyb n'aa. Doooh ta maj'ii rahado boo bä tan'oo bä, ta hä h'yy ka'eeh doo. ¹⁷ Kristo ewäd hyng, ta ky n'aa hanäm do ji tamaher'oot hyb n'aa. Ta ky n'aa hanäm do an'oo bä h'yyb nyww gó ji bawät P'op Hagä Do wē, ta wób sa wē na-ääj hē. Bë hä, dawëë P'op Hagä Do mahänh habong do paa hä, ää Judah buuj hä, P'op Hagä Do ky n'aa napäh do hä na-ääj hē tamaher'ood wät ta ti ky n'aa. ¹⁸ Hÿÿ kä Kristo hyb n'aa, sahönh hē ëër, Judah buuj, Judah buuj nadoo do na-ääj hē, ër hajaa ër ana bä ër Yb hÿ pong jé hawät do matym gó, † sét ub ta Sahee hyb n'aa, ër gadoo doo.

* 2:6 Ta sii ër bag'äas hyb n'aa, ta sii hÿ pong jé ër bat'oonh tan'oo bä.

P'op Hagä Do ji j'aa etsëë bä na-ääj hē.

† 2:18 Ji ky n'aa etsëë bä tii, ji ma ejäm bä,

¹⁹ Ti hyb n'aa kä, bëeh, Judah buuj nadoo doo, dooh ta wób buuj bë do wäd bã. P'op Hagä Do karapee uuh né hë bë hÿy kä. P'op Hagä Do taah né hë bëeh, ta wób sa nemuun. ²⁰ Tsäng s'ëëb, tób pan'aa ta hejój n'aa jó ji at'ëëg häng do hadoo bëeh. Jesus mejüü doo, Jesus ky n'aa rod na-ääj hë, ta ti tób hejój n'aa hadoo. Pä yb, sahõnh hë tób mesoo doo, Kristo Jesus né hë tii. ²¹ Sahõnh hë ëër, ër h'yy kata däk Kristo hä. Kristo hyb n'aa, p'op gadat'ëë sëëk do hadoo tób pan'aa hadoo do ëër, P'op Hagä Do tób n'aa hadoo ër bahadoo hyb n'aa, tsyt hë Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do wë kasëew däk doo. ²² Kristo hä bë h'yy kata däk do hyb n'aa, bëeh, Judah buuj nadoo doo, bë na-ääj hë séd hã bë h'yy kata däk sahõnh hë Jesus hä h'yy ka'eeh do wób sa sii, P'op Hagä Do tób n'aa hadoo ër bahadoo hyb n'aa kä. Ta Sahee ër mahang tabawäd kân. †

3

¹ Ti hyb n'aa kä, ÿÿh, Paw-Ro, Judah buuj nadoo do hä Kristo Jesus ky n'aa ÿ ma metëëk do hyb n'aa ÿ radawäts gëët doo, ÿ ky n'aa etsëë bë hyb n'aa.

P'op Hagä Do h'yyb däng do Paw-Ro hä takametä däk do ky n'aa hahÿÿh

² Hä ÿ P'op Hagä Do anoo, bëeh, Judah buuj nadoo do ÿ ma metëëk hyb n'aa ji wë taky ennyim do ky n'aa. Hä ÿÿ, bë ky n'aa napäh hä ÿ tan'oo däk doo. ³ Ta h'yyb däng doo, pooj jé ji nahapäh nä do P'op Hagä Do metä wät hä ÿÿ. Ganapog is doo me bë ÿ ma erii däk ta ti ky n'aa hä nag'aap hë. ⁴ Bë ner'ood bã, bë hyb n'aa matakä bã, bë hapäh da, baad ÿ bahapäh Kristo ky n'aa pooj jé ji nahapäh doo. ⁵ P'ooj ub, ji wahë maküü hä dooh P'op Hagä Do metä bã paa nyy da tah'yyb däng tabad'oo doo, da hë ta Sahee me Jesus mejüü do sa hä, ta ky n'aa rod sa hä na-ääj hë tametëëh do pénh. Tsytt hë ta wë tasëew hõm do sa hä tametä kân. ⁶ Hahÿ ti da hë tametëëh doo: Jesus ky n'aa hanäm do ragadoo bã, séd hã rah'yy kata däk Kristo Jesus hä. Ti hyb n'aa kä, Judah buuj nadoo do ragadoo da Judah buuj sii P'op Hagä Do sa hä taky n'aa edëng doo. Sét hë Jesus hub hadoo rabahado padëëk Judah buuj sa sii. Sét né hë P'op Hagä Do karapee rabahado padëëk. Judah buuj sa sii ragadoo da hÿÿ kä P'op Hagä Do ky n'aa enooh doo.

⁷ P'op Hagä Do ky ennyim do hyb n'aa wë ÿÿ, ta hejój hä ÿ tabanoo do hyb n'aa, hä ÿ taban'oo däk ta ti ky n'aa hanäm do panäg n'aa ÿ bahadoo hyb n'aa. ⁸ Sahõnh hë P'op Hagä Do karapee sa yd jé had'os do né paawä ÿÿh, P'op Hagä Do anoo hä ÿÿ, Judah buuj nadoo

do sa hä ÿ maher'oot hyb n'aa Kristo tak'ëp ky ennyim doo, tak'ëp kabaj'aa do ky n'aa. Dooh ji haja bã baad ji h'yy kadawuung bã Kristo wë hanäng do hä. Jääm hë ta uuh hä ji h'yy kadaw'uuh, tak'ëp ta bahãnh baad tabahadoo do hyb n'aa. ⁹ P'op Hagä Doo, sahõnh hë mo haj'aa näng doo, hä ÿ tabanoo ta wób ÿ maher'oot hyb n'aa nyy d' tabad'oo tah'yyb däng doo, p'ooj ub sahõnh hë badäk hahÿÿ bã habong do paa hä tamanetëëh doo, ta h'yyb gó tenäm doo. ¹⁰ Tii d' P'op Hagä Do wén d'oo, hÿÿ kä, Jesus hä h'yy ka'eeh do sa hyb n'aa kametä däk hyb n'aa wë hä habong do kabaj'aa do sa hä, wë hä bag'ääs do sa hä na-ääj hë, P'op Hagä Do h'yy ganäng sahõnh hë hä. ¹¹ P'ooj ub, sahõnh hë tadu dahäng do pooj jé P'op Hagä Do h'yyb gó tabanyy däk doo da né hë tabadoo kân ta tii, Kristo Jesus, Ër Wahë N'aa bad'oo do hä. ¹² Kristo hä ër h'yy kata däk do hyb n'aa, ta hä ër h'yy ka'eeh do hyb n'aa na-ääj hë, h'yyb neÿÿm doo me ër hajaa ër ana bã P'op Hagä Do matym gó ër ky n'aa ets'ëë bã, ër ma ejäm bã. Dooh ge'ÿÿm pé ji. ¹³ Ti hyb n'aa ÿ etsëë bë hä, bë h'yy gejë hõm manäh, nesaa do ÿ radawäts gëët doo bã bë hyb n'aa ÿ ahoop do hyb n'aa, baad tabahadoo hyb n'aa bë hä ta ti ÿ ahoop doo. Taw'ääts hë bë tsebee ta ti hyb n'aa.

¹⁴ Ti hyb n'aa kä, taron ÿ nu paa me ÿ bahyy häng ër Yb hÿ pong jé hawät do wë, bë hyb n'aa ÿ ky n'aa etsëë hyb n'aa. ¹⁵ Ta ti ër Yb an'oo bã hÿ pong jé habong doo, sahõnh hë badäk hahÿÿ hä habong do na-ääj hë rababok hyb n'aa. ¹⁶ Tak'ëp ër Yb kabaj'aa, tak'ëp baad ub. Ti hyb n'aa ÿ ky n'aa etsëë ta Sahee me bë tah'yyb hej'oonh hyb n'aa. ¹⁷ Äã ky n'aa etsëë na-ääj hë bë h'yyb gó Kristo bawäd had'yyt hë hyb n'aa, ta hä bë h'yy ka'eeh do hyb n'aa. Äã ky n'aa etsëë bëeh, baad had'yyt hë bë kamahãnh hyb n'aa, kamahãnh gó sahõnh hë bë moo bok hyb n'aa, ¹⁸ sahõnh hë P'op Hagä Do karapee wób sa sii baad bë h'yy kadaw'uuh hyb n'aa tak'ëp baad had'op ji Kristo kamahãnh do hä. ¹⁹ Äã karën paawä bë bahapäh ta ti ji Kristo kamahãnh doo, dooh né paawä ji haja bã sahõnh hë ji hapëë bã, ta bahãnh baad ub tabahadoo do hyb n'aa. Ji hä takamahãnh do bë bahapäh ÿ wén karën, baad bë h'yyb gó P'op Hagä Do bawät hyb n'aa, P'op Hagä Do bawät doo da né hë bë baboo däk hyb n'aa kä.

²⁰ Ta hä ër hajaa ër ky n'aa etsëë do bahãnh, ër hajaa ër hyb n'aa newëë do bahãnh tak'ëp P'op Hagä Do hajaa tamoo wät ër mahang, ta hejój me ër h'yyb gó

† 2:22 Hahÿ tahanäng pé ti tég nad'ëëd is do 20, 21, 22 hä kerii däk doo: Sét ken'yyh sahõnh hë ëër, ër ky daheeh Kristo ky n'aa Jesus mejüü doo, ta ky n'aa rod na-ääj hë ër hä rama met'ëëg wät doo. Kristo hyb n'aa né hë séd hä ër h'yy kata däk. P'op Hagä Do karapee, tsyt hë ta wë kasëew bong do ër bahado däk Kristo an'oo bã. Ta Sahee me P'op Hagä Do awät hÿÿ kä ër mahang.

hawät doo me. ²¹ Äã karên Jesus hä h'yy ka'eeh do sa hyb n'aa, Kristo Jesus hyb n'aa na-ääj hê P'op Hagä Do kawehëë däg had'yyt hê. Ýÿ. Tii d' né hê. Taw'ääts hê.

4

P'op Hagä Do karên doo da ji bawät do ky n'aa hahÿÿh

¹ Ti hyb n'aa, ýÿh, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do ky n'aa ý ma metëëk do hyb n'aa ý radawäts geët doo, tak'ëp ý betsëë bë hä P'op Hagä Do ta wê tats'yyt do sa hä takarên doo da né hê bë babok. ² Taw'ääts hê dooh né hê bë h'yy kasabé bä. Taw'ääts hê kaja hê denaa hê bë h'yyb bë mahüüm ta wób sa wë. Nayyh hê bë kawaj'ään manäh. Taw'ääts hê kamahän gó bë gadoo, ta wób bë ganen'aak do ramoo boo né paawä bë hä. ³ Séd ër h'yyb hedo däk P'op Hagä Do Sahee an'oo bä. Ti hyb n'aa taw'ääts hê bë hyb n'aa tam'aah, h'yyb nyyw gó had'yyt hê bë babok ta wób sa wë, tanahänh hyb n'aa séd bë h'yyb hedoo doo. ⁴ Sét né hê Jesus hub hadoo ëer, ta hä h'yy ka'eeh doo. Sét né hê P'op Hagä Do Sahee ër gadoo doo. Ti hadoo na-ääj hê, sét né hê baad hadoo do bë gada do ta jawén bë gadoo do par'aa, bë P'op Hagä Do wén naëej wät. ⁵ Sét né hê ër Wahë N'aa, Jesus, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo. Sét né ër h'yy ka'eeh doo. Sét né hê ër nu gahem'uun doo. ⁶ Sét né hê P'op Hagä Doo, sahõnh hê ta hä h'yy ka'eeh do sa Yb, sahõnh hê tabag'ääs doo, sahõnh hä moo wät doo, sahõnh hê ër h'yyb gó hawät doo.

⁷ Tii d' tahado né paawä, sét nado ër hä tanoo do ër hajaa doo. Kristo h'yyb däng doo da, sahõnh hê sa hä tabanoo ji hajaa do P'op Hagä Do Sahee anoo doo. ⁸ Ti hyb n'aa né hê hahÿÿ da P'op Hagä Do kyy kerih do her'oot paah:

“P'op tabasëëk noo gó,
duu hënh rabana ta maji wób tameso
padëëk do tan'oo bä.
Tii bä sa matym n'aa taban'oo däg kán ta
karapee hä.”*

⁹ (Hahÿÿ d' tahanäng pé ti p'op tabasëëk doo: Tabasëëk do pooj jé badäk hahÿÿ bä Kristo bewäd hyng. ¹⁰ Ti né hê ti hÿ pong jé hasëëk do sahõnh hê sa bahänh tabahado däk hyb n'aa, sahõnh hê tabag'ääs hyb n'aa kä.) ¹¹ Ti né hê ti ta wób hä tabanoo ta mejüü do rabahadoo hyb n'aa. Ta wób hä tabanoo P'op Hagä Do Sahee sa hä metëëh do her'oot doo. Ta wób hä tabanoo ta panyyg hanän do jé pad'yyt hê rabaher'ood hóm hyb n'aa. Ta wób hä tabanoo Jesus hä h'yy ka'eeh do sa hagä n'aa, sa ma matëg rabahadoo hyb n'aa. ¹² Ti hadoo pé tawén noo sa hä, P'op

Hagä Do karapee ramasa hyb n'aa, takarên do ta karapee rahajaa ramoo bok hyb n'aa. Tii d' tawén d'oo na-ääj hê, Kristo hä h'yy ka'eeh do rah'yy kahe'oonh hyb n'aa, baad rah'yy ka'eeh, baad raky dahé magyys hê hyb n'aa, ¹³ sahõnh hê ëer, séd hä ër h'yyb hedo däg kán hyb n'aa ër h'yy kaha'eeh do hyb n'aa, P'op Hagä Do T'aah ër hapäh do hyb n'aa. Aj'yy h'yyb mapëë däk do hadoo ër bahado däk tii bä, Kristo hadoo däk né hê ër bahadoo hyb n'aa kä. ¹⁴ Tii bä, dooh karepé ër hado boo bä kä. Dooh h'oo t'aah hadoo ër hado boo bë, jé pad'yyt hê maadaka maeh do mahüüm doo, jé pad'yyt hê bah'ood ahëm hóm doo. Dooh ajyy ji hä wad'ii doo, h'yy kamep'ëeh doo me panyyg hahup nadoo do rama mehet'ëëk do ër ky dahé wäd bä, ý hanäng péh. ¹⁵ Hÿÿ kä, taw'ääts hê kamahän gó ër ber'oot ër maa newëë baad hadoo do ky n'aa, sahõnh hê ta tii hä ër h'yyb mepëë däk hyb n'aa, Kristo hadoo ër bahado däk hyb n'aa kä. Ta hä h'yy ka'eeh do sa nu gabóg né ti Kristo. ¹⁶ Ta hub hadoo ëer. Sahõnh hê ji hä hanäng doo, ji tsyym hedoo doo, ji moo hedoo doo, ji jarää masoo baad tabahadoo hyb n'aa. Sahõnh hê ji hä hanäng do baad rado bä, baad ub tii bä ji, ji hejoonh. Ti hadoo ër hä, Jesus hä h'yy ka'eeh do hä: Kamahän gó ër sahõnh hê ër moo boo bä Kristo, ër nu gabóg, sét ken'yyh ër hä tanoo doo, tii bä ër da h'yy kahe'oonh, baad ër h'yy kae magyys hê, baad ër ky dahé magyys hê.

¹⁷ Ti hyb n'aa, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do kyy gó tak'ëp péj bë ý mejüü. P'op Hagä Do sa h'yyb gó nahapäp do rababok doo da bë aboo boo manä wäd! Daap hadoo do rahyby n'aa newëë do jawén rababok tii. ¹⁸ H'yy gatamah baad hadoo do hä. Nabuj keh'üüm do hyb n'aa, dooh rah'yy kadawuung bä, dooh rah'yy gah'ood bä P'op Hagä Do hä. Ti hyb n'aa dooh rahapëë bä na-ääj hê papuu jé gi awät doo, ji hä P'op Hagä Do anoo doo. ¹⁹ Rawao däk nesaa do ramoo bok do hä. Ti hyb n'aa dooh ranu mebyy wäd bä nesaa do ramoo bok do hä. Sa h'yyb karên do jawén rababoo had'yyt hê. Hajõng hedoo pé nu meby n'aa näng do ramoo boo had'yyt hê. Dooh rah'yy keba bä ta ti hedoo do hä. Kah'üüm ta ti nesaa do rakarên doo. ²⁰ Bëë kä, dooh ta ti rababok doo da bë aboo boo bä do hyb n'aa Kristo bë wén hapëë däk bë h'yyb gó. ²¹ Bë ky n'aa napäh né hê Kristo ky n'aa. Bë ää ma met'ëëg wät nyy da takarên bë babok, ta hä bë h'yy kata däk do hyb n'aa. Baad hadoo do ky n'aa Jesus hanaa bë ää ma met'ëëg wät doo. ²² Bë ää ma met'ëëg wät, bë beréd hóm hyb n'aa pooj jé bë babok do paah, ji h'yyb karên do ji tawadii do hyb n'aa baad nado wäd doo. ²³ Bë ää ma

* 4:8 Saaw-Mo 68.18

met'ëëg wät, bë an'oo bë P'op Hagä Do h'yyb wareem. ²⁴ Bë ää ma met'ëëg wät, bë gadoo hyb n'aa kä bë h'yyb tym papuuj, P'op Hagä Do mo haj'aa ta da hadoo tabahadoo hyb n'aa. Baad had'op ji bawät, P'op Hagä Do karën doo da ji bawät ta ti an'oo bä. Baad hadoo do hanaa ta tii da ji bawät doo.

²⁵ Ti hyb n'aa bë noo kanesa manäh. Taw'ääts hë bë noo gehub bë da hadoo do sii bë er'ood bä, séd uuh ér sahõnh hë ér bahadoo do hyb n'aa. ²⁶ Bë kawaj'ään bä, bë an'oo manä baad nadoo do bë moo boo ta ti hyb n'aa. Kawaj'ään bë hyb n'aa hüüm manäh. Bë h'yyb ehód manä bë kawaj'ään doo. ²⁷ Bë an'oo manä ta tyw n'aa Dijab† hä, bë tah'yyb natatuk hyb n'aa.

²⁸ Pooj jé hets'ëëk doo, taw'ääts hë dooh tetsëëg wäd bä. Taw'ääts hë tamoo wät hÿÿ kä, ta wë tabanäng hyb n'aa, wë bedoh do tamasa hyb n'aa kä.

²⁹ Bë esog manä nesaa do ta wób h'yyb rejää doo. Jääm hë baad hadoo doo, ta wób masa do bë her'ood. Ji da hadoo do h'yy katón bá, ji h'yyb en'yym ji her'oot doo me. Tatseebe bá, tsebé doo me ji ber'oot. Ti hõm do had'yyt hë. Tii d' bë bad'oo baad tanu däng hyb n'aa maa new'ëé do sa hä. ³⁰ Bë er'ood manäh, bë moo boo manä na-ääj hë P'op Hagä Do Sahee h'yy katón hanoo doo. Ta Sahee P'op Hagä Do anoo dó ér hä, ér ta karapee tametëéh hyb n'aa. Tanoo dó ér hä baad ér tabed'ëëp bá kä. ³¹ Taw'ääts hë bë eréd hõm sahõnh hë bë manabaan doo, h'yy ganapüü doo, ji kawaj'ään doo, ky ked'aak doo, ta see ji ky n'aa rejää do na-ääj hë. Taw'ääts hë bë eréd hõm né hë bë da hadoo do bë pan'aa takyyk doo. ³² Taw'ääts hë h'yyb nyw gó bë gadoo ta wób. Taw'ääts hë bë t'yyd mehüüm bë da hadoo doo. Taw'ääts hë bë mabaan hõm baad nadoo do ta wób bë hä rabad'oo doo, nesaa do bë moo bok do paah Kristo hyb n'aa P'op Hagä Do mabaan hõm doo da né hë.

5

¹ Ti hyb n'aa, taw'ääts hë P'op Hagä Do bad'oo doo da né hë bë bad'oo, ta taah tak'ëp takamahän do bë bahadoo do hyb n'aa. ² Taw'ääts hë kamahän gó bë babok, Kristo ér takamahän doo da né hë, ta daaj hë takan'oo däk doo, ér hyb n'aa tadjëp hyb n'aa. P'op Hagä Do h'yy gadajang Jesus hä, ta daaj hë takan'oo däk do hyb n'aa ér hyb n'aa tadjëp noo gó.

³ Bë ää manä bë ÿÿm nadoo do sii, bë patug nadoo do sii. Bë moo boo manä nesaa do nu meby n'aa näng do bë hä hanäng doo me. Bë hyb n'aa hüüm manä bë ma.

Tabad'op hë ti hedoo do bë moo boo manäh. Dooh bë er'ood bë da hadoo do sii ta ti hedoo do ky n'aa. Dooh tii da P'op Hagä Do karapee tsyt hë ta wë tasëëw hõm do raboo bá. ⁴ Bë er'ood manä nesaa do nu meby n'aa näng doo. Daap hadoo do na-ääj hë, taw'ääts hë dooh bë her'ood. Taw'ääts hë dooh bë ky masuuj bá nu meby n'aa näng doo me ta wób rakawew'aam hyb n'aa. Dooh tii da rer'ood bá Jesus hä h'yy ka'eeh doo. Taw'ääts hë hahÿÿ da bë bad'oo: P'op Hagä Do wë ér tsebé baad hadoo do ér hä tanoo do hyb n'aa. ⁵ Baad ÿ karën bë bahapäh hahÿÿh: Sa ÿÿm nadoo do sii, sa patug nadoo do sii he'ÿÿh doo, nesaa do nu meby n'aa näng do sa hä hanäng doo me ramoo bong doo, sa ma rahyb n'aa h'üüm do na-ääj hë, dooh ragado bá Kristo P'op Hagä Do daheeh rabag'ääs doo bá. Sa ma rahyb n'aa h'üüm doo, kabarii hä h'yy kaha'eeh do hadoo, sa ma hä rah'yyb padëëk do hyb n'aa. Dooh P'op Hagä Do hä rah'yy kae heh'äät ta tii. ⁶ Bë gado manä ky kamep'ëéh doo me bë rakarën bá bë rawad'ii bá, ji hajaa nanäng nesaa do ji moo wäd bá raher'ood bá. Ta ti hedoo do hyb n'aa né hë P'op Hagä Do rejää da nabuj keh'üüm doo. ⁷ Ti hyb n'aa sa da bë h'yyb hedo manäh.

⁸ Badagyp do hadoo doo gó bë babok paah. Hÿÿ kä ta bag hadoo doo gó bë baboo däk Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hä bë h'yy kata däk do hyb n'aa. Ti hyb n'aa taw'ääts hë ta bag hadoo doo gó né hë bë babok. ⁹ Ta bag gó ji awäd bá, baad ji ky enyym, baad hadoo do P'op Hagä Do karën do ji moo wät, dooh ji noo kanesa bá, dooh ji wad'ii bá. ¹⁰ Baad bë hyb n'aa newë, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do karën do hä bë h'yy kadaw'uuh hyb n'aa. ¹¹ Bë moo boo manä badagyp do hadoo doo gó habok do ramoo heb'oooh doo. Dooh baad hadoo do ta ti hanaa. Bë maher'ood sa hä, bë metäh sa hä, baad nado rabahapäh hyb n'aa ta ti badagyp hadoo doo gó moo kahew'ëët doo. ¹² (Nu meby n'aa näng kejën doo gó ramoo heb'oooh do ky n'aa ji her'ood bá.) ¹³⁻¹⁴ Ti hadoo né hë, sa hä ji maher'ood bá, ji metä há sa hä nyy da P'op Hagä Do karën ji hä, nesaa do né hë ti ramoo bok doo, rabahapäh da tii bá. Ta bag banäng bá ji manyyh do badagyp doo gó kejën do hadoo tii. Ta bag metëéh, ji bahapäh da ny hadoo ta tii. Ti hyb n'aa hahÿÿ da ta wób sa kyyh:

“Ty gawëëj däg haÿÿh do òm.

Ganä da dejëp do mahang hawät do òm.

Tii bá Kristo bag adäng da a hä.”*

† 4:27 Gereg kyy me ramaneëéh Nesaa Do Yb, Dijab. “Ji taky n'aa tapa had'yyt doo”, tahanäng pé ti Dijab. * 5:13-14 Gadagyp do hadoo doo gó habok doo, ha'ÿÿh do hadoo, dejëp do hadoo na-ääj hë P'op Hagä Do ranahapäh do hyb n'aa. Kristo ky n'aa ji gado bá ji ty gawëëj däk do hadoo, ji ganä wät do hadoo.

¹⁵ Ti hyb n'aa, taw'ääts hē baad bē hyb n'aa matakā nny da bē babok. H'yy gatamah do rababok doo da bē aboo manāh. Taw'ääts hē P'op Hagā Do karēn do hā h'yy genāh do rababok doo da bē babok. ¹⁶ Ta tyw n'aa nny bā baad hadoo ji moo wāt hyb n'aa, taw'ääts hē bē moo boo né hē baad hadoo doo, nesaa do jé pad'yyt hē takah'ūūm kån do hyb n'aa da hē. ¹⁷ Ti hyb n'aa bē h'yy gatema manāh. Taw'ääts hē bē h'yy kadaw'uuh Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do karēn do hā. ¹⁸ Bē eég manā hejooonh do bē ba'oom hyb n'aa. Ji baoom do ji tah'yyb mahūūm nesa do ji her'oot, nesaa do ji moo wāt hyb n'aa, ji tarej'oot na-āāj hē. Taw'ääts hē P'op Hagā Do Sahee tii, bē an'oo baad bē tah'yyb mahūūm hyb n'aa. ¹⁹ Tii bā, Saaw-Mo hā hanāng do kejām do ky n'aa me, ta see pé P'op Hagā Do ji ma ejām do ky n'aa me na-āāj hē bē maher'ood ta wób.† Tii bā, bē h'yyb gó naa Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do bē j'aa etsē, bē ma ejām. ²⁰ Tii bā, P'op Hagā Do Sahee bē tah'yyb mahūūm do hyb n'aa, taw'ääts hē ēr Wahē N'aa Jesus Kristo hād gó had'yyt hē bē h'yy gadeja P'op Hagā Do ēr Yb wē. Taw'ääts hē sahōnh hē hyb n'aa bē h'yy gadeja ta wē. ²¹ Kristo bē weh'ēēh do hyb n'aa taw'ääts hē bē da hadoo do bē ky daheeh. Taw'ääts hē kawanajāān doo gó bē gadoo bē ramaher'ood bā.

Ÿj̄ hā tamaher'oot do ky n'aa hahȳh

²² Ÿj̄, taw'ääts hē bē ky daheeh bē patug, Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do bē ky daheeh doo da. ²³ Ta Ÿj̄m nu gabóg ta patug, Kristo, ta hā h'yy ka'eēh do sa nu gabóg hadoo doo da. Kristo hub hadoo do ta hā h'yy ka'eēh doo. Kristo sa h'yyb tym dēēb. ²⁴ Taw'ääts hē Kristo hā h'yy ka'eēh do ta hā raky daheeh doo da sahōnh hā sa Ÿj̄m raky daheeh sa patug.

Ajyy hā tamaher'oot do ky n'aa hahȳh

²⁵ Ajyy, taw'ääts hē bē kamahān bē āj, Kristo ta hā h'yy ka'eēh do takamahān doo da, ta daaj hē sa hyb n'aa takan'oo dāk doo, ²⁶ tsyt hē ta wē tabasēēw hōm hyb n'aa, baad sa hā tabenām hyb n'aa. Ta ky n'aa hyb n'aa sa hā tabenām. Naēng me tabenām hadoo sa hā.† ²⁷ Tii d' tawēn d'oo, tak'ēp hanām gó takarēn ta hā h'yy ka'eēh do rababoo dāg kån, ta wē tagadoo noo gó. Takarēn dooh hesus hedoo doo pé sa mahang hanāng. Takarēn dooh baad nadoo do sa mahang hanāng péh. Tsy t hē nesaa do mahānh, baad had'op doo da rababoo dāk takarēn. ²⁸ Taw'ääts hē ajyy rakamahān sa āj, Jesus bad'oo doo da né hē ta hā h'yy ka'eēh do wē. Taw'ääts hē sa hā hē rakamahān doo da ajyy rakamahān sa āj. Jé ta Ÿj̄m kamahān doo, ta daaj hē ti takamahān ta hā hē. ²⁹ Ta

ti Ÿ wén her'oot, dooh ta daaj hē, ta hub ty n'aa ges'yuk péh. Ji waa ji esoos ji bahejooon hyb n'aa, baad ji hag'āās ji hub hā. Ti hadoo Kristo bad'oo ta hā h'yy ka'eēh do hā, baad ji tabahag'āās. ³⁰ Sét ken'yyh ēēr, ta hub uuh hadoo ēēr. ³¹ Hahȳ da kaderii dāk Genesis hā: “Ti hyb n'aa kā m' aj'yy kā sa yb sa Ÿj̄n mahānh kā sa m'aa hēnh kā, tagatēē hyb n'aa ta Ÿj̄m kā. Raketēē jawén paa bā sét rabahadoo padēēk ta Ÿj̄m daheeh”,[§] nāng kerih doo. ³² Tak'ēp tabahetsooh ta ti kerih do ky n'aa see pooj jé ji nahapāh doo. Hā Ÿj̄, Kristo, ta hā h'yy ka'eēh doo, séd h'yyb hedoo do ky n'aa ta ti taher'oot na-āāj hē. ³³ Te hub né paawā ta tii, ketēē do sa ky n'aa na-āāj hē taher'oot. Ti hyb n'aa sahōnh hē bē ajyy, taw'ääts hē bē kamahān bē āj bē hā hē bē kamahān doo da. Taw'ääts hē Ÿj̄ raweh'ēēh sa patug.

6

Karapee, pahēēw, maruus, sa yb hā na-āāj hē tamaher'oot do ky n'aa hahȳh

¹ Karapee, pahēēw, maruus, Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do karapee bē bahadoo do hyb n'aa, bē ky dahé bē yb, bē Ÿj̄n. Taw'ääts hē né hē ta tii da bē bad'oo. ² Hahȳ da kerih do hā: “Mawehēē a yb, mawehēē a Ÿj̄n.” Jāām pooj jé P'op Hagā Do ky n'aa jaw'yyk doo ji ky dahé bā baad hadoo doo ji gadoo taky dāng doo tii. ³ Hahȳ da ji hā taky dāng: “Mawehēē bā a yb, mawehēē bā a Ÿj̄n ōm wād dawēēt da badāk hahȳ bā.”*

⁴ Bēēh, sa yb, bē ejāg manā bē taah rah'yy ganapō mahānh. Taw'ääts hē baad bē baw'ēēh baad bē maher'ood sa hā, baad rababok hyb n'aa. Bē ma met'ēēg sa hā nny da Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do karēn ji bawāt.

Sa karom hā, sa kariw n'aa hā na-āāj hē tamaher'oot do ky n'aa hahȳh

⁵ Bēēh, sa karom, bē ky dahé bē kariw n'aa. Baad bē wehēē sa hā. J'ooj madāk doo me bē moo boo manāh bē ramejūū doo. Kristo bē ky daheeh doo da bē ky dahé bē kariw n'aa. ⁶ Taw'ääts hē dooh jāām hē bē ky daheeh bē moo bok do tahegāā bā, bē hā taj'aa etsē bē karēn paawā doo hyb n'aa. Kristo karom bē bahadoo doo hyb n'aa, bē h'yyb gó naa, P'op Hagā Do karēn doo da bē moo boo sahōnh hē. ⁷ T'ōp bē h'yyb gó naa, tsebē doo me, bē moo boo bē ramejūū doo. Taw'ääts hē Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do wē bē moo bok ta ti bē h'yyb gó, ajyy wē had'yyt nado. ⁸ Hahȳ hē hyb n'aa newē: Sahōnh hā Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do anoo da baad hadoo doo ji moo wād wāt do mabaj, ta see karom ji doo bā, sa karom ji nado bā na-āāj hē.

† 5:19 Ta wób ji h'yyb en'yyim hyb n'aa tii, sahōnh hē ratsebē hyb n'aa na-āāj hē.

† 5:26 Ji nu kemuun do ky n'aa tii.

§ 5:31 Genesis 2.4 * 6:3 Dew-Teronom 5.16

⁹ Bëeh, sa kariw n'aa hedoo doo, bë karom bë raweh'ëeh doo da bë wehëë na-ääj hë sa hä. Bë eäm manä bë karom, sét né hë ji Kariw N'aa hÿ pong jé hawät do bë bahapäh do hyb n'aa. Bë karom sa Kariw N'aa, bë kariw n'aa na-ääj hë né tii. Ta ti dooh tasëew bä ji mahang. Séd gó tagadoo sahõnh hë. Ti hyb n'aa tabad'oo doo da bë bad'oo.

Ji mo n'aa jesuu n'aa ky n'aa hahÿÿh

¹⁰ Tagadëëg ub bë ÿ maher'oot hahÿÿh: Bë h'yy kahejój Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hanaa, tak'ëp hadoo do ta hejój hanaa. ¹¹ Kaneb'oooh do pooj jé sahõnh hë ta mo n'aa jesuu n'aa warahén dadäk doo da, ta kuman tado däk doo da, bë dadäg hadoo bë mo n'aa jesuu n'aa, bë ado däg bë kuman hadoo do bë hä P'op Hagä Do an'oo däk doo, Dijab karën bä bë tawadii, bë hä tanahajaa hyb n'aa, ta hä bë j'aa ketsé hyb n'aa. ¹² Ta ti ÿ wén her'oot, dooh ajyy ér majiï rado bä. Karap'ar h'yyb nesaa do hedoo do hyb n'aa jewyk doo, nesaa do hejój n'aa näng doo, badäk hahÿÿh bë badagyp do hadoo doo gó habok do hä bag'ääs doo, ti né hë ér majiï. Kabaj'aa hedoo do nesaa do wë hä habong doo, ti né hë na-ääj hë ér majiï. ¹³ Ti hyb n'aa, bë ado däg sahõnh hë bë mo n'aa jesuu n'aa, bë kuman hadoo do na-ääj hë P'op Hagä Do anoo doo, nesaa do bë wë takajaa noo gó nesaa do bë hä tanahajaa hyb n'aa, sahõnh hë bë bahajaa bä kä, bë j'aa ketsé hyb n'aa kä. ¹⁴ Baad bë hyb n'aa matakä däg. Bë ehuh had'yyt hë bë her'oot do hä, ér majiï wë bë bahej'oonh hyb n'aa. Warahén ta baa wyd tadadäk doo da tii, tanahewaät hyb n'aa. Warahén ta h'yyb gatsapoog n'aa tadadäk doo da baad takan'yyh hyb n'aa, baad had'op bë aboo baad bë kan'yyh hyb n'aa. ¹⁵ Warahén ta tsyym suun tapadedëëk doo da takahej'oonh hyb n'aa, tii da baad bë gado panyyg hanäm doo, h'yyb nyw gó ji bawät hanoo doo, nesaa do hä bë h'yy kahej'oonh hyb n'aa. ¹⁶ Warahén gatoj jesuu n'aa hadoo ji h'yy ka'eeh doo. Bë h'yy kae né hë. Bë h'yy kae bä bë hajaa bë meduuk gatoj hadoo do hahõng do Nesaa Do Yb hanaa. Bë h'yy kae bä, bë hajaa bë medug bä Nesaa Do Yb bë tah'yyb tatuk doo. ¹⁷ Warahén ta soog sapaar s'ëëb tadadäk doo da, baad bë hyb n'aa newë had'yyt hë bë Jesus edëëb wät né hë nesaa do mahänh. Bë ado däg na-ääj hë P'op Hagä Do Sahee anoo do sën-jeer, P'op Hagä Do kyyh. ¹⁸ Bë er'ood had'yyt hë P'op Hagä Do sii, bë hä ta Sahee h'yyb mahüüm doo da. Bë ky n'aa ets'ëë bë tamasaa had'yyt hë hyb n'aa. Bë hyb n'aa matakä had'yyt hë. Bë h'yy gejë hõm manäh. Bë ky n'aa ets'ëë had'yyt hë ta wób Jesus hä h'yy ka'eeh doo.

¹⁹ Taw'ääts hë hëp ÿ n'aa na-ääj hë bë ky n'aa ets'ëë, ÿ ber'oot bä, P'op Hagä Do anoo hyb n'aa hä ÿÿ ÿ her'oot do pan'aa, h'yyb

neÿÿm doo me ta ky n'aa hanäm do pooj jé ji nahapäh do ta wób hä ÿ maher'oot hyb n'aa. ²⁰ Ta ti ky n'aa hanäm do rod n'aa ÿÿh, Jesus mejüü doo, ÿ rawén dawäts gëët. Hëp ÿ n'aa bë ky n'aa ets'ëë, ta ky n'aa hanäm do h'yyb neÿÿm doo me ÿ baher'oot hyb n'aa, hä ÿ Jesus karën doo da.

Paw-Ro kedëë hõm do ky n'aa hahÿÿh

²¹ Tikiko, ér hÿÿj hadoo do baad ér kamahän doo, baad ää sii Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do wë moo wät doo, bë da tamaher'oot sahõnh hë këh ÿ n'aa. ²² Bë wë ÿ mejüü tabahõm bë tamaher'oot hyb n'aa nyy da babä ää babok, bë tah'yyb en'yym hyb n'aa na-ääj hë.

²³ Ää karën h'yyb näw, kamahän doo, baad h'yy ka'eeh do na-ääj hë P'op Hagä Do ér Yb, Jesus Kristo Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do ranoo bë hä häj haa hedoo doo. ²⁴ Ää karën sahõnh hë ér Wahë N'aa Jesus Kristo hä had'yyt kamahän do wë P'op Hagä Do ky enyym. Jääm hë kä.

Pirip
Jesus hã h'yy ka'eeh do Pirip
häd näng do panang bã
habong do hã Paw-Ro ma erih
do hahÿÿh

Kedëng do ky n'aa hahÿÿh

¹ ÿ Paw-Ro, Tsimoot daheeh, Kristo Jesus karom hedoo do aãh, aã edëng bë sahõnh hë, tsyt hë P'op Hagã Do wë kasëew bong doo, Kristo Jesus hã h'yy kata padëëk doo, panang Pirip häd näng doo bã haj'eenh doo. Jesus hã h'yy ka'eeh do sa wahë n'aa, sa wahë n'aa masa n'aa tii bã haj'eenh do aã edëng na-ãäj hë.

² ÿ karën P'op Hagã Do ër Yb, Jesus Kristo Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do na-ãäj hë ky en'yyim bë hã. ÿ karën baad ub Kristo bë rah'yyb en'yyim.

Jesus hã h'yy ka'eeh do sa hyb n'aa Paw-Ro ky n'aa etsëë do ky n'aa hahÿÿh

³ P'op Hagã Doo, ÿ h'yy kaha'eeh do wë ÿ h'yy gadajang bë ÿ hyb n'aa hesë bã. ⁴ Bë ÿ ky n'aa ets'ëë bã, h'yy gadajaa gó had'yyt hë ÿ ky n'aa etsëë bë sahõnh hë, ⁵ bë du doo noo gó naa Jesus hã bë h'yy ka'eeh do ÿ bë masa do hyb n'aa Kristo panyyg hanãm do ÿ maher'oot hyb n'aa. ⁶ Baad ÿ bahapãh hahÿÿh: Bë h'yyb gó baad hadoo do P'op Hagã Do du doo doo, kaja däk da tan'oo bã Jesus Kristo matëeh bã kã. ⁷ Taw'ãats hë né hë tii da ÿ hyb n'aa newëë sahõnh hë bë wë, bë ÿ kamahãn do hyb n'aa tak'ëp. Bë sahõnh hë ÿ bë masa ÿ moo wät do hã, taky enyym doo gó hã ÿ P'op Hagã Do an'oo däk do hã. ÿ bë masa ragadaheew'ëes doo gó ÿ bagëët bã. ÿ bë masa na-ãäj hë, hyb n'aa jew'yyk do sa matym gó ÿ ag'ëëd bã Jesus panyyg hanãm do ÿ mo n'aa jesuu hyb n'aa, te hub né hë ÿ metëeh hyb n'aa sa hã. ⁸ Tak'ëp paawã ÿ karën bë ÿ bahapãh, Kristo Jesus ji kamahãn doo da bë ÿ kamahãn do hyb n'aa. Né hup ÿ né hë ti ÿ her'oot do P'op Hagã Do hapãh.

⁹ P'op Hagã Do hã bë ÿ ky n'aa etsëë, bë kamahãn do takah'üüm hyb n'aa. Bë ÿ ky n'aa etsëë, bë tah'yy gan'yyh hyb n'aa. Bë ÿ ky n'aa etsëë, bë bahapãh hyb n'aa ny hadoo do baad ub, ny hadoo do baad nadoo doo. ¹⁰ Tii d' ÿ wén ky n'aa etsëë, baad had'op do bë bahapãh hyb n'aa, baad had'op bë babok hyb n'aa na-ãäj hë Kristo matëeh bã kã. ÿ karën dooh bë hã raw'yyt pé bë hã raky n'aa tapaa pé bë babok do hã Kristo matëeh bã kã. ¹¹ Tii d' ÿ wén ky n'aa etsëë na-ãäj hë, baad had'op tabahadoo hyb n'aa had'yyt hë sahõnh hë bë bad'oo doo, P'op Hagã Do hã sahõnh hë raj'aa etsë hyb n'aa, P'op Hagã Do

kawehëë däk hyb n'aa na-ãäj hë baad hadoo do bë hã rabahapãh bã. Jesus Kristo hanaa né hë ta ti baad ji awät do had'yyt doo.

Jesus ky n'aa kah'üüm do ky n'aa hahÿÿh

¹² Hÿÿ kã wakãn haa hedoo doo, ÿ karën bë bahapãh hahÿÿh: Baad nadoo do wë ÿ kajaa doo, dooh tahewad bã Jesus ky n'aa hanãm doo. Baad nadoo do wë ÿ kajaa doo, Jesus ky n'aa hanãm do jé pad'yyt hë takah'üüm tan'oo bã. ¹³ Sahõnh hë warahén Roma buuj sa wahë n'aa tób haeh do hag'ãas doo, panang buuj na-ãäj hë, rabahapëë däg kãn Kristo hyb n'aa ti ÿ radawäts gëët. ¹⁴ Ragadaheew'ëes doo gó ÿ bagëët do hyb n'aa hajök ër hÿÿj hedoo do babã habong do rah'yyb hedo padëëk, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hã rah'yy kasadëë padëëk, neÿÿm doo gó rawén her'ood hóm hÿÿ kã P'op Hagã Do ky n'aa.

¹⁵ Sa wób rabaher'oot Kristo ky n'aa rahyb n'aa jewës do hyb n'aa ÿÿh, bahãnh ÿÿ rakarën ranu gapad'ëëk do hyb n'aa na-ãäj hë. Ta wób rabaher'oot Kristo ky n'aa ÿ ramasa rakarën do hyb n'aa, ta ky n'aa takah'üüm hyb n'aa. ¹⁶ Tii d' rawén d'oo ÿ rakamahãn do hyb n'aa. ÿ radawäts gëët P'op Hagã Do an'oo bã rabahapãh, Kristo ky n'aa hanãm do ÿ mo n'aa jesuu hyb n'aa, te hub né hë ÿ metëeh hyb n'aa ta wób sa hã. Ta ti rabahapãh do hyb n'aa ÿ ramasa. ¹⁷ Ta wób rawén her'oot Kristo ky n'aa, bahãnh ÿÿ ranu gapad'ëëk rakarën do hyb n'aa. Baad hadoo do hyb n'aa nado sa h'yyb Kristo ky n'aa rabaher'oot doo. Tii da rawén d'oo rakarën né paawã baad nadoo do ÿ bahob magyys hë ragadaheew'ëes doo gó. ¹⁸ Na manã ti ta tii. Sa h'yyb baad nadoo doo me ta wób her'ood bã, sa h'yyb baad hadoo doo me ta wób rer'ood bã, taw'ãats hë Kristo ky n'aa takaher'ood hóm. Kristo ky n'aa takaher'ood hóm do hyb n'aa ÿ h'yy gadajang, sa h'yyb baad nadoo doo me ta wób rabaher'ood né paawã.

ÿ d' h'yy gadajaa had'yyt hë, ¹⁹ baad nadoo do babã ÿ ahoop do takawareem däg da baad hadoo do hã ÿ bahapãh do hyb n'aa. ÿ da reréd hóm baad ÿ bahóm hyb n'aa. Tii d' tawén hadoo P'op Hagã Do hã ÿ bë ky n'aa etsëë do hyb n'aa, P'op Hagã Do Sahee Jesus Kristo hã hana do ÿ tamasa do hyb n'aa na-ãäj hë. ²⁰ Baad hëp ÿÿ gó ÿ gada, dooh ÿ her'oot pé P'op Hagã Do matym gó ÿ nu mebyy wät doo. Neÿÿm doo gó ÿ karën paawã ÿ her'oot hyb n'aa jewyk do sa matym gó, Kristo hyb n'aa ÿ raky n'aa ety bã. ÿ karën Kristo kawehëë däg had'yyt hë hëp ÿ n'aa, ÿ bedëp do hã, ÿ radajëëb bã na-ãäj hë. ²¹ Tii d' ÿ wén her'oot, Kristo ÿ weh'ëeh hyb n'aa ÿ wén wät. ÿ dajëb bã, ta bahãnh baad ub ti hã ÿÿ, Kristo wë ÿ bawät hyb n'aa tii bã kã. ²² Badäk hahÿÿ bã ÿ bawät nã bã, ÿ

ma panäk nä, y ma metëek nä Kristo ky n'aa. Y haju bā paawā y asëew bā y bad'oo doo, dooh y hapëë bā ny hadoo do y karën: Badäk hahy y hā y awād had'yit doo, y dajep doo. ²³ Pawóp hadoo do baad ub hā y y! Y karën paawā y dajep, Kristo pa y bawāt hyb n'aa. Ti ti baad had'op do hā y y. ²⁴ Ti hadoo né hē, baad tabahadoo hyb n'aa bē hā, taw'āats hē badäk hahy y bā y bawāt nā bā. ²⁵ Ti né hē taw'āats hē hā y y. Ti hyb n'aa y hapäh, badäk hahy y bā y awāt nā, bē y masa nā Kristo hā bē h'y k'eeh do kah'ūum hyb n'aa, bē h'y gadajang hyb n'aa na-āaj hē Kristo hā bē h'y k'eeh do hyb n'aa. ²⁶ Tii bā da, p'aa hēnh bē mahang y bawāt bā, tak'ep Kristo Jesus wē bē h'y gadajang da hēp y n'aa.

²⁷ Hahy ti sahōnh hē bahānh y karën do bē hā: Y karën baad ub bē babok, Kristo ky n'aa hanām do hā bē ma kametëek doo da. Tii d' bē aboo bā, bē wē y ahōm bā, jāmh hē dawëë naa y ky n'aa napäh bā bē ky n'aa, baad had'yit hē bē h'y ytm Jesus hā y bahapëë kån. Séd bē h'y yb hedoo tii b' y bahapëë kån. Séd hā bē hyb n'aa tam'aah, ér h'y k'eeh do Kristo ky n'aa hanām do hana do ma matëg oow ranareem hyb n'aa. ²⁸ Dooh da bē je y ym bē hā h'y kawareem doo, tii b' y bahapëë kån na-āaj né kã. P'op Hagä Do gawats'lik da bē wē h'y kawareem doo, bē hā rejää doo. Sa wē bē ne y ym do metëeh sa hā ta tii. Bē hā kã, bē da P'op Hagä Do ed'ëep bē ne y ym do metëeh. P'op Hagä Do né hē ti sahōnh hē ta ti hanoo doo. ²⁹ P'op Hagä Do anoo bē hā Kristo hā bē h'y k'eeh hyb n'aa. P'op Hagä Do anoo na-āaj hē Kristo hyb n'aa bē ahoop bē hā rarejää doo. ³⁰ Bē hā rah'y kawareem kån hā y rah'y kawareem doo da. Ti hadoo hā y kametëeh nā babā, bē ky n'aa napëë kån h'y kã.

2

Taw'āats hē Kristo bad'oo do paa da ji bad'oo do ky n'aa hahy y h

¹ Ti hyb n'aa kã, bē h'y yb enyiw dāk do hyb n'aa Kristo hā bē h'y kata dāk do hyb n'aa, bē h'y kanatón wāt do hyb n'aa Kristo bē takamahān do hyb n'aa, séd bē h'y kata dāk do hyb n'aa P'op Hagä Do Sahee hā, Kristo ky enyiw do hyb n'aa bē hā, bē tat'yid mehün do hyb n'aa na-āaj hē, ² y karën séd bē h'y yb hedo had'yit hē, bē kamahān bē da hadoo doo, séd hā bē babok, séd hā bē h'y yb padäg. Tii da bē adoo bā, baad y h'y gadajaa kån tii bā. ³ Ta wób sa bahānh bē nu gapad'ëek hyb n'aa nado bē bad'oo sahōnh hē bē bad'oo doo. Bē h'y kasabé manā bē moo bok do hā. Bē

kadad'uu ta wób sa hā. Bē hyb n'aa jewy yk ta wób bē hā hē bē hyb n'aa jaw'y yk do bahānh. ⁴ Bē karën do hā had'yit nado bē h'y yb padäg. Taw'āats hē ta wób karën do hā na-āaj hē bē hyb n'aa newë.

⁵ Taw'āats hē Kristo Jesus h'y yb hadoo bē h'y yb:

⁶ Ta Yb, P'op Hagä Do hado né paawā ti Kristo Jesus, tagadoo P'op Hagä Do tanahadoo doo, aj'y y gó takesok hyb n'aa.

⁷ Sahōnh hē h'y pong jé hanāng do raweh'ëeh do taberéd hōm paah.

Tii bā sa karom hado dāk aj'y yb tabahado dāk noo gó.

⁸ Aj'y yb tabahado dāk bā, ta daaj hē takadad'uu kån.

Baad P'op Hagä Do taky daheeh do hyb n'aa tagadoo radaj'ëep doo.

B'aa kajatsék do hā tagadoo radaj'ëep, nesaa do moo heb'oooh do radej'ëep doo da.

⁹ Ti hyb n'aa sahōnh hē sa bahānh Kristo bahado dāk P'op Hagä Do an'oo bā.

Sahōnh hē hyb n'aa jewy do sa bahānh däg Kristo P'op Hagä Do an'oo bā.

¹⁰ Tii da P'op Hagä Do wén d'oo, sahōnh hē h'y pong jé habong doo, badäk hahy y hā habong doo, t'öp habong do dejep do paa na-āaj hē, sa taron nu paa me rabehy b'ëeh hyb n'aa Jesus raweh'ëeh hyb n'aa,

¹¹ "Tak'ep Hyb N'aa Jawy do sahōnh hē bag'āas do ti Jesus Kristo", sahōnh hē rabaher'oot hyb n'aa.

Tii d' tawén hadoo, P'op Hagä Doo, Jesus Kristo Yb, kawehëë dāk hyb n'aa.

¹² Ti hyb n'aa kã, najis haa, baad bē ky dahé dāk do paa hadoo, he y ym doo me, kajajān doo me tak'ep bē hyb n'aa tam'aah ji P'op Hagä Do edëëb wāt do hyb n'aa ji moo hew'ëet do hā. * Taw'āats hē tii da bē bad'oo bē mahang y bawād had'yit nado. Taw'āats hē bē mahang y nawāt bā ta bahānh bē hyb n'aa tam'aah h'y kã ta tii hā. ¹³ P'op Hagä Do ti hanoo bē karën bē moo bok tagen'aak doo. Tanoo na-āaj hē takarën do bē bahajaa hyb n'aa.

¹⁴ Taw'āats hē bē h'y yb tsebé doo me bē moo boo sahōnh hē. Bē ky n'aa jëew manāh.

¹⁵ Tii d' y mejüü bē hā, dooh hyb n'aa bē raky n'aa tapaa péh, baad had'op bē bahado dāk hyb n'aa, P'op Hagä Do taah nesaa do nanāng do bē bahadoo hyb n'aa kã, badäk hahy y bā nesaa do hedoo doo, nesaa do moo heb'oooh do mahang bē babok bā. Sagōoh gadagyp doo gó wē hā bag padëek do hadoo b'ëeh, sa mahang, ¹⁶ P'op Hagä Do wē ji edëb had'yit do ky n'aa sa hā bē baher'oot bā.

* **2:12** He y ym doo me, kajajān doo me ji wén moo wāt tii, ji nes'ōos hyb n'aa. Masuuj nado tii. Ti hyb n'aa tii d' tawén her'oot.

Taw'ääts hē tii da né hē bē babok, tii da né hē bē bad'oo, Kristo kajaa bā. Ȳ da h'yy kasab'ee, daap hē nado tak'ēp bē hyb n'aa ȳ moo wād wāt ȳ bahapāh bā kā. ¹⁷ Babā ȳ ahoop doo tamasa bā P'op Hagā Do hā bē h'yy ka'eeh do hyb n'aa ta wē bē moo bok doo, tii bā ȳ h'yy gadajang, bē sii ȳ tsebē. ¹⁸ Ti hyb n'aa taw'ääts hē bē h'yy gadejah, bē tsebee si ȳȳ.

Tsimoot ky n'aa hahȳȳh

¹⁹ Jesus, Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do hā ȳ gada, nawayw hē Tsimoot bē wē ȳ mejūū tan'oo bā. Bē wē ȳ karēn ȳ mejūū, bē tah'yyb en'yyom hyb n'aa, ȳ na-āāj hē ȳ h'yyb nyyw dāk hyb n'aa bē ky n'aa tamanaa bā. ²⁰ Jāām hē Tsimoot, pa ȳ hawāt doo, baad bē tahyb n'aa newēē doo, baad hadoo do bē wē karēn doo. Dooch ta see pé Tsimoot hadoo doo. ²¹ Ta wób jāām hē sa hā hē rahyb n'aa newēē. Sa hā baad hadoo do rahyb n'aa newēē. Dooch Jesus Kristo karēn do rahyb n'aa newēē bā. ²² Tii d' nado Tsimoot. Bē hapēē dāk nyy da baad ub Tsimoot bawāt. Baad ub sa t'aah sa yb sii moo wāt doo da Tsimoot moo wād wāt si ȳȳ Jesus ky n'aa hanām do hā. ²³ Ti hyb n'aa kā, ȳ bahapāh bā kā nyy d' hā ȳ rabad'oo, ȳ karēn Tsimoot ȳ mejūū bē wē. ²⁴ Ti hado né paawā, baad Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do hā ȳ gada, ȳ na-āāj hē nawayw hē bē wē ȳ bahōm tan'oo bā.

Eppaporodit ky n'aa hahȳȳh

²⁵ Ȳ hyb n'aa newēē dāk, taw'ääts hē hāj ȳ hadoo do Eppaporodit hād nāng doo, ȳ tamasa hyb n'aa wē ȳ bē mejūū do paah, tababaaj hōm bē wē. Warahén rabad'oo doo da, si ȳȳ ti tamo n'aa jesuu panyyg hanām doo. ²⁶ Bē wē ȳ mejūū tababaaj hōm tak'ēp sahōnh hē bē tahyb n'aa esee do hyb n'aa. Tahyb n'aa tón, nahēē nāng paa bē ky n'aa napēē dāk do hyb n'aa. ²⁷ Te hub né hē. Nahēē nāng né paah. P'eets hē paawā tadajēp. Tawén nadajēp P'op Hagā Do t'yyd mehīn ta hā. Ȳ na-āāj hē P'op Hagā Do t'yyd mehīn, ȳ h'yy kanatón hyb n'aa ta bahānh tadajēb bā paawā. ²⁸ Ti hyb n'aa kā, nawayw hē ȳ mejūū bē wē tababaaj hōm, bē bahapāh bā kā bē h'yy gadajang hyb n'aa. Tii bā da, bē h'yy gadeja kān do hyb n'aa da, dooch da tak'ēp ȳ hyb n'aa tón wād bā. ²⁹ Taw'ääts hē h'yy gadajaa gó bē gadoo da, ji hȳȳj Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do hā h'yy kata dāk do ji gadoo doo da. Taw'ääts hē bē weh'eēh ta ti hedoo doo, ³⁰ p'eets hē paawā tadajēp do hyb n'aa Kristo wē tamo wāt do hyb n'aa.

Ȳ tamasa bē jawén buuj bē nahajaa do hyb n'aa ȳ bē masaa bā. Tahapēē né paawā dajēp ta hā péh, ti hadoo né hē ȳ tamasa.

3

Dooch ji daab yb bā ji daaj hē ji hajaa do hā ky n'aa hahȳȳh

¹ Hȳȳ kā wakān haa, ta see ky n'aa bē ȳ ma erih: Taw'ääts hē bē h'yy gadeja Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do hā bē h'yy kata dāk do hyb n'aa! Dooch ȳ h'yy ganapō dāg bā p'aa hēnh ȳ erii bā pooj jé bē ȳ maher'ood wāt doo. Baad ti bē hā, bē ȳ ma erih do bē tamo n'aa jesuu do hyb n'aa, ta see da bē rama met'ēeg mahānh.

² Bē hyb n'aa matakā ajyy nesaa do moo bok doo, awaar nesaa do hedoo doo, ji hub kekyyt doo,* bē rawad'ti mahānh. ³ Ēr ti P'op Hagā Do karapee heh'āat doo. Dooch sa masuuj noo byyh kahōk do hā daap yyp do rado bā ti P'op Hagā Do karapee heh'āat doo. Ēr, ta Sahee h'yyb mahūm do hyb n'aa P'op Hagā Do hyb n'aa jew'yyk doo, Kristo Jesus hā kasab'ee doo, Ēr ti P'op Hagā Do karapee heh'āat doo. Ēr ti ta karapee heh'āat doo, ji hā hē ji moo wāt do hā, ji daaj hē ji hajaa do hā na-āāj hē daab nawayw doo. ⁴ Ȳ hāja né paawā ȳ daab yb bā ji daaj hē ji hajaa do hā. Sa daaj hē rahajaa do hā radaab yyp rahajaa redoo bā, ȳ sa bahānh ȳ hajaa ta tii hā ȳ daab yb bā ȳ karēn bā paawā. ⁵ Masuj ȳ noo byyh ragahōg hōm 8 ta āh ȳ bahadoo bā kā.† Isaraēw buuj ȳȳh. Bēn-jamih panaa ȳȳh. Eber buuj heh'āat né ȳȳh. Parisēw see né ȳȳh, baad Mosees ky n'aa jaw'yyk do ky dah'eeh doo. ⁶ Tak'ēp ȳ karēn do hyb n'aa Mosees ky n'aa jaw'yyk do sahōnh hē raky daheeh, ȳ rejāā paa Jesus hā h'yy ka'eeh doo.‡ Dooch raw'yyt pé hā ȳȳ ȳ raky n'aa tapaa péh, baad ȳ ky daheeh do hyb n'aa paa sahōnh hē Mosees ky n'aa jaw'yyk doo. Baad dāg ȳȳ Mosees ky n'aa jaw'yyk do matym gó.

⁷ Ti hadoo né hē, sahōnh hē tii, ti noo gó ȳ kamahān doo, dooch wād ti hā ȳ hȳȳ kā Kristo ȳ bahapēē dāk do hyb n'aa. ⁸ Ti had'yyt nado, sahōnh hē né hē p'ooj ub ȳ daab yyp doo, dooch its hā ȳ hȳȳ kā Kristo Jesus, wahē ȳ n'aa, ȳ hapēē dāg kān do hyb n'aa. Sahōnh hē bahānh né hē ti Kristo ji bahapāh doo. Kristo hyb n'aa ȳ eréd hōm sahōnh hē pooj jé ȳ kamahān doo. Hesus do ji aw'ooing hōm do hadoo sahōnh hē ti hā ȳȳ, Kristo baad ȳ bahapāh hyb n'aa da,

* **3:2** Ma matēg oow Paw-Ro pes'āap. Ji hub rakekyyt tawén her'ood bā, ajyy Judah buuj nadoo do Jesus hā h'yy ka'eeh do hā raky kah'ūm, sa masuuj noo byyh ragehōk hyb n'aa Judah buuj rabahed'oo doo da. Jāām hē tii da P'op Hagā Do gadoo ji, sa hā. Dooch se hub rado bā. Daap ti rama met'ēek doo. Ti hyb n'aa Paw-Ro mejūū rahyb n'aa matakēē sa mahānh.

† **3:5** Tii d' né paa Isaraēw buuj rabahed'oo P'op Hagā Do karapee see karapee t'aah tabahadoo hyb n'aa. Tii d' né paa P'op Hagā Do mejūū sa hā. ‡ **3:6** Tii d' Paw-Ro d'oo paah, Mosees ky n'aa jaw'yyk do Jesus hā h'yy ka'eeh do ragawats'iik rakarēn ted'oo do hyb n'aa ti noo gó.

⁹ ta hã y h'yy kata däk hyb n'aa. Ta hã y h'yy kata däk do hyb n'aa kã, dooh y tyw n'aa esôts wäd bä Mosees ky n'aa jaw'yyk do y ky daheeh do hyb n'aa baad y bahado däk P'op Hagä Do matym gó. Baad y hado däk hÿy kã P'op Hagä Do matym gó, Kristo hã y h'yy kae däk do hyb n'aa. P'op Hagä Do hanaa né hẽ ti baad ji hado däk do ta matym gó. Ji h'yy ka'eeh do hyb n'aa né hẽ tii. ¹⁰ Baad y karên Kristo y bahapäh. Hahÿy da ti y karên: Y karên y bahapäh hã yÿ hẽ ta hejój taganã wät noo gó tagadoo doo. Y karên y bahapäh hã yÿ hẽ Kristo ahoop doo. Y karên y bahapäh hã yÿ hẽ tadajêp doo. Kristo dajêp paa êr hyb n'aa, ti hyb n'aa y radajêeb bã ta hyb n'aa, y karên y gadoo né ti na-ãaj hẽ. ¹¹ Sahõnh hẽ ta ti y karên y bahapäh hã yÿ hẽ, ta jawên y P'op Hagä Do gan'yyh hyb n'aa dejêp do mahang.

Ji pooj jé hawät do hã tak'êp ji hyb n'aa matakêe do ky n'aa hahÿy

¹² Dooh baad Kristo hadoo y hado nã bã. Dooh baad had'op do y hado nã bã. Ti hadoo né hẽ, tak'êp y hyb n'aa tam'aah Kristo Jesus hadoo y bahado däk hyb n'aa kã. Ti hyb n'aa y tabasëew hõm. ¹³ Wakän haa hedoo do Kristo hã h'yy ka'eeh doo, hã yÿ, dooh ta ti y haja nã bã. Dooh baad Kristo hadoo y hado nã bã. Ti hadoo né hẽ, tsyym kas'yÿ do rabahed'oo doo da y badoo had'yyt hẽ. Dooh y hyb n'aa matakã bã jó y hadäk hênh. Dooh y hyb n'aa newë bã pooj jé y bawät do hã, y hanäng péh. Pój yÿ jé hawät do hã tak'êp y hyb n'aa matakêe. ¹⁴ Tak'êp y hyb n'aa tam'aah ta sãm y gadoo hyb n'aa P'op Hagä Do hanaa. Hahÿ ta sãm y gadoo hyb n'aa y tawên naëej wät doo: Hÿ pong jé y d' bawäd had'yyt hẽ Kristo Jesus hyb n'aa.

¹⁵ Ti hyb n'aa, sahõnh hẽ èer, baad Jesus hã h'yy kae däk do hedoo doo, y hyb n'aa newëe doo da, nag'aap hẽ y erii wät doo da taw'ääts hẽ êr hyb n'aa newë. Ta see hadoo bë hyb n'aa newë nã bã y erii wät do hã, tii bã da, P'op Hagä Do metêeh da bë hã, baad né ti y erii wät doo. ¹⁶ Ti hado né paawä, taw'ääts hẽ êr ky daheeh êr hã P'op Hagä Do metä wät do pénh né hẽ.

¹⁷ Taw'ääts hẽ y bawät doo da séd gó bë babok, wakän haa hedoo doo. Taw'ääts hẽ bë hyb n'aa matakã äã babok doo da habok do sa hã, rababok doo da bë na-ãaj hẽ bë babok hyb n'aa. ¹⁸ Baad habok do hã bë hyb n'aa matakã y wén näng, hajök ti anäng b'aa kajatsék do hã Kristo dajêp do ky n'aa majiï rababok doo da habok doo, Kristo hã rah'yy ka'eeh sa noo né paawä. Hajõd nuu me bë y maher'ood wät tii. H'yy kameoot doo me y ab'aanh tii. ¹⁹ P'op Hagä Do gawats'iik da tii. Rawa do hã, rawèh do hã, reëek do hã, ta see rakarên do hã rah'yy padäg had'yyt hẽ, P'op Hagä Do hã nado. Nu meby n'aa

näng do hã rah'yy kasab'ee. Badäk hahÿy hã hanäng do hã rah'yy padëek. ²⁰ Ta ti hedoo do rababok doo da bë aboo manäh. Hÿ pong jé babuuj ti èer. Tii b' naa, hÿ pong jé naa tabahyng, baad êr gada Jesus Kristo, Tak'êp Hyb N'aa Jawyk Doo, êr h'yyb tym dëeb. ²¹ Ta hejój me sahõnh hẽ tabag'ääs. Ta ti tahejooj me êr hub nahejoonh do tawareem da, ta hub kabaj'aa do hadoo êr hub bahadoo hyb n'aa kã.

4

¹ Ti hyb n'aa, wakän haa hedoo do y kamahän doo, tak'êp y hyb n'aa esee doo, baad bë aboo had'yyt hẽ bë y maher'ood wät doo da né hẽ. Bë h'yy keréd manã Tak'êp Hyb N'aa Jawyk Do hã. Najis haa, bë hyb n'aa né hẽ y h'yy gadajang. Bë hyb n'aa né da y kawehëe däk.

Sa hã Paw-Ro maher'oot do ky n'aa hahÿy

² Tak'êp y betsëe yÿnh Ewodija häd enäh doo, yÿnh Sin-Tike häd näng do daheeh, séd rah'yyb hedoo hyb n'aa Tak'êp Hyb N'aa Jawyk Do hã rah'yy kata däk do hyb n'aa.

³ Õm, baad si y Kristo wë moo wät doo, y etsëe a hã ta ti yÿj mamasaa, séd rah'yyb hedo padëek hyb n'aa p'aa hênh. Si yÿ tak'êp rahyb n'aa tam'aah paa Jesus ky n'aa hanäm do äã her'ood hõm hyb n'aa. Aj'yy Keremen häd näng do sii, ta wób sa sii na-ãaj hẽ, hawäd had'yyt do gadoo do heen n'aa hã sa häd kerii däk do sa sii äã paa ramasa ta ti yÿj.

⁴ Taw'ääts hẽ bë h'yy gadejah, Tak'êp Hyb N'aa Jawyk Do hã bë h'yy kata däk do hyb n'aa. P'aa hênh bë y maher'oot: Bë h'yy gadejah. ⁵ Taw'ääts hẽ kaja hẽ denaa hẽ bë h'yyb bë mahüüm sahõnh hẽ sa wë, ta tii da bë babok sahõnh hẽ rabahapäh hyb n'aa. Edaa däk Tak'êp Hyb N'aa Jawyk Do matêeh doo. ⁶ Taw'ääts hẽ dooh bë hyb n'aa tón péh. Bë er'ood had'yyt bã P'op Hagä Do sii, bë ky n'aa etsëe ta hã bë karên doo. Bë j'aa etsë na-ãaj hẽ ta hã sahõnh hẽ bë hã tabanoo do hyb n'aa. ⁷ Tii bã da P'op Hagä Do hã hana do ji h'yyb n'yym doo, sahõnh hẽ ji hajaa do bahänh hadoo do mo n'aa jesuu da bë h'yyb, bë h'yy kanatón hyb n'aa kã Kristo Jesus hã bë h'yy kata däk do hyb n'aa.

⁸ Tagadëeg ub, wakän haa hedoo doo, sahõnh hẽ baad hadoo do hã bë h'yyb padäg. Sahõnh hẽ ji weh'ëeh do hã, sahõnh hẽ P'op Hagä Do matym gó te hub hedoo do hã bë h'yyb padäg. Sahõnh hẽ nesaa do nanäng do hã, sahõnh hẽ hanäm do hã bë h'yyb padäg. Sahõnh hẽ baad tabahadoo do hyb n'aa ky n'aa etsëeh do hã na-ãaj hẽ bë h'yyb padäg. Baad had'op do hã, baad tabahadoo do hyb n'aa ji j'aa etsë do hã bë h'yyb padäg na-ãaj hẽ. ⁹ Bë y doo da metëek doo da, hã y naa bë gado däk doo na-ãaj hẽ bë aboo. Hã y naa

bē maa napäh doo da, wē ŷ bē bahapäh doo da na-āāj hē bē aboo. Tii bā da ji h'yyb nāw P'op Hagā Do hā hana do bē hā tabawāt da.

Ramasa do hyb n'aa Paw-Ro h'yy gadajang do ky n'aa hahŷh

¹⁰ Tak'ēp ŷ h'yy gadajang Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do hā, hŷŷ kā, bāp peej tabado dāk bā kā, p'aa hēnh ŷ bē hyb n'aa es'ee wāt do hyb n'aa, ŷ bē masa. Pooj jē ŷ bē hyb n'aa es'ee wād né paawā, dooh ta tyw n'aa pé ŷ bē masa hyb n'aa paah. ¹¹ Dooh ta ti ŷ erii bā wē ŷ badoh do hyb n'aa. Dooh. ŷ h'yy gadajaa kån sahōnh hē hā ŷ kametēeh do hā, baad tabadoo bā, baad tanado bā na-āāj hē. ¹² ŷ hapēē dāg kån nyy d' ŷ bad'oo wē ŷ badoh bā, wē ŷ tamad'aak bā na-āāj hē. ŷ haja dāk ŷ h'yy gadajang sahōnh hē wē ŷ kametēeh do hā, ŷ wog nyy bā, ŷ asa bā na-āāj hē, sahōnh hē ji karēn do wē ŷ tanyy bā, wē ŷ badoh bā na-āāj hē. ¹³ Sahōnh hē ŷ hajaa Kristo ŷ tah'yyb hej'oonh do hyb n'aa.

¹⁴ Ti hadoo né hē, taw'āāts hē né hē ŷ bē masaa wāt tabahejoonh bā hā ŷŷ. ¹⁵ Bēeh, Pirip panang buuj, bē hapäh né hē, papuu nā Jesus ky n'aa hanām do bē gado dāk noo gó, hēej Masedonija hād nāng do ŷ beréd hōm noo gó, jāām hē bē ti Jesus hā h'yy ka'eeh do wób mahang, ŷ masa doo, ta s'ee hēnh Jesus ky n'aa ŷ ma metēek hyb n'aa bē mahang ŷ ma met'ēeg wāt doo da. ¹⁶ Tesaronika panang bā ŷ bawāt noo gó, pawóp nuu me bē mejō wāt paa matym ŷ n'aa ŷ bē masa hyb n'aa wē ŷ badoh do hyb n'aa. ¹⁷ Dooh hahŷ ŷ erii bā p'aa hēnh matym ŷ n'aa bē mejūū hyb n'aa. Dooh ti hyb n'aa tado bā hahŷ ŷ erih doo. ŷ karēn baad bē P'op Hagā Do ky n'aa edēng ŷ bē masa do hyb n'aa. ¹⁸ ŷ gado dāk sahōnh hē wē ŷ bē mejō wāt doo. ŷ gahēen do bahānh ti ta tii. Ta bahānh wē ŷ ti anyy dāk hŷŷ kā wē ŷ bē mejō hōm do an'oo bā, Epaporodit tajooh doo. P'op Hagā Do h'yy gadajang bē masa do hā. P'op Hagā Do matym n'aa buu benyym do hadoo, P'op Hagā Do gadoo do hadoo tii.* ¹⁹ P'op Hagā Do ŷ h'yy kaha'eeh doo, Kristo Jesus hyb n'aa bē hā da tabanoo sahōnh hē bē wē badoh doo, bē h'yyb gó badoh do na-āāj hē. Tak'ēp hetsooh do ta wē hanāng do pénh né bē hā d' tabanoo.

²⁰ Taw'āāts hē P'op Hagā Do ēr h'yy kaha'eeh do hā, ēr Yb, ēr j'aa etsēē had'yyt hē. ŷŷ. Tii d' né hē. Taw'āāts hē.

Sa hā takedēē hōm do ky n'aa hahŷh

²¹ Taw'āāts hē bē edēē sahōnh hē Kristo Jesus hyb n'aa tsyt hē P'op Hagā Do wē kasēew padēek doo. Ēr hŷŷ hedoo do babā pa ŷ habong do bē m' rahyb n'aa esee. ²² Sahōnh

hē tsyt hē P'op Hagā Do wē kasēew bong do hahŷ panang bā habong do bē m' rahyb n'aa esee na-āāj hē. Roma sa wahē n'aa Sesa ramaneēēnh do wē moo b'ook doo, Jesus hā h'yy ka'eeh doo, baad bē m' rahyb n'aa esee.

²³ ŷ karēn Jesus Kristo, Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Doo, ky enyym bē hā. Jāām hē kā.

* 4:18 P'ooj ub, buu benyym do Isaraēw buuj rama ejuu P'op Hagā Do raj'aa etsē hyb n'aa. Tii da takerii dāk Esodo hā. Ta ti ky n'aa gó Paw-Ro beh'ūūm.

Korosa Jesus hã h'yy ka'eeh do Korosa hãd nãng do panang bã habong do hã Paw-Ro ma erih do hahÿh

Kedëng do ky n'aa hahÿh

¹ Paw-Ro ÿ ti hÿh, P'op Hagã Do karën do hyb n'aa Kristo Jesus mejüü do see hado däk doo. Ër hÿh hadoo do Tsimum hãd nãng do daheeh ² ÿ edëng bëeh, wakãn haa hedoo doo, ãã nemuun Kristo hã h'yy kata padëek doo, tsyt hë P'op Hagã Do wë kasëew bong doo, ta hã h'yy kanerët doo, Korosa panang bã habong doo. ÿ Karën P'op Hagã Do ër Yb ky enyym bë hã. ÿ karën baad ub bë tah'yyb en'yyim.

³ P'op Hagã Doo, Jesus Kristo ër Wahë N'aa Yb hã ãã ky n'aa etsëë bã bë hyb n'aa, ãã h'yy gadeja had'yyt hë ta wë bë hyb n'aa, ⁴ Kristo Jesus hã bë h'yy kae däk ãã ky n'aa napãh do hyb n'aa, sahõnh hë ta hã h'yy ka'eeh do bë kamahãn ãã ky n'aa napãh do hyb n'aa na-ããj hë. ⁵ Jesus hã bë wën h'yy ka'eeh, ta wëb bë wën kamahãn, baad hadoo do ta jawén bë gadoo bë gada do hyb n'aa. Hÿ pong jé P'op Hagã Do enyym hõm tii, bë hã tabanoo hyb n'aa. Bë ky n'aa napëë däk hÿ pong jé ji gadoo do ky n'aa, baad hadoo do ky n'aa, Jesus Kristo ky n'aa hanãm doo ⁶ bë wë takajaa noo gó. Badäk hahÿ haw'ãats hë ta ky n'aa hanãm do kah'üüm. ÿ pad'yyt hë panyyg ky dah'eeh do baad hadoo do hã tah'yyb wareem hõm tii. Tii da né hë na-ããj hë tabad'oo bë mahang, pooj jé ta ky n'aa bë maa napãh noo gó naa, ji wë P'op Hagã Do ky enyym do ky n'aa hã baad bë h'yy kadaw'uuh noo gó naa. ⁷ Epararas, ãã sii Kristo wë moo wät doo, bë paa tama met'ëëg wät ta ti panyyg hanãm doo. Baad Epararas moo wät. Doo h tah'yy gajëë bã bë hyb n'aa Kristo wë tamoo wät do hã. ⁸ ãã tamaher'oot nyy da ta wëb bë kamahãn P'op Hagã Do Sahee an'oo bã.

Sa hyb n'aa Paw-Ro ky n'aa etsëë do ky n'aa hahÿh

⁹ Ti hyb n'aa, bë ky n'aa ãã ky n'aa napãh bã, ãã du doo paa P'op Hagã Do hã ãã ky n'aa etsëë bë hyb n'aa. Doo h ãã eréd bã bë hyb n'aa ãã ky n'aa etsëë doo. ãã etsëë P'op Hagã Do hã ta Sahee hã hana do ji hapãh doo me, ta Sahee hã hana do ji h'yy ganãng doo me na-ããj hë bë tah'yy gan'yyh takarën do hã, baad bë bahapãh hyb n'aa. ¹⁰ Tii d' ãã wën ky n'aa etsëë, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do ta

karapee hã takarën doo da né hë bë babok hyb n'aa, sahõnh hë bë moo bok do hã tah'yy gadajang hyb n'aa, sahõnh hë baad hadoo pé bë moo bok hyb n'aa had'yyt hë, baad P'op Hagã Do bë bahapãh hyb n'aa kã bë h'yyb gó. ¹¹ ãã ky n'aa etsëë na-ããj hë, tak'ëp ta kabaj'aa do hejój me bë tah'yyb hej'oonh hyb n'aa, bë h'yy gejë hõm mahãnh ta hã, bë h'yyb jawyk hyb n'aa, tseebeë gó sahõnh hë bë gadoo hyb n'aa, ¹² ër Yb hÿ pong jé hawät do wë bë h'yy gadajang hyb n'aa. Ti né hë ti ta karapee sa sii bë gadoo tan'oo bã ji hã taky n'aa enooh doo, hÿ pong jé ta bag bawät bã ji gadoo do pan'aa. ¹³ Ër ted'ëep Nesaa Do Yb moo gó naa, badagyp hadoo do bag'ãas doo. Ta T'aah takamahãn do ër hã tabagãã kãn, P'op Hagã Do an'oo bã kã. ¹⁴ Ta T'aah hyb n'aa ër tabedëëb kãn. Ta hyb n'aa kawug hõm nesaa do ër moo bok doo kã.

Kristo sahõnh hë sa bahãnh ky n'aa hahÿh

¹⁵ Ta T'aah gó kametã däk P'op Hagã Do ji nahapãh doo. P'op Hagã Do hadoo né hë tii. Sahõnh hë kapahuuj däk do pooj jé tawäd né hë. Sahõnh hë kapahuuj däk do bahãnh tanu gadäk. ¹⁶ Ti né hë tii, sahõnh hë hÿ pong jé hanãng doo, hÿ pong jé habok doo, badäk hahÿy bã hanãng doo, badäk hahÿy bã habok do na-ããj hë pahuuj wät doo. Ji hapãh doo, ji nahapãh do na-ããj hë tapehuuj bong, wë hã bag'ãas do ji nahapãh do rado bã, kabaj'aa do ji nahapãh do rado bã, mejüü do ji nahapãh do rado bã, hyb n'aa jewyk do ji nahapãh do rado bã na-ããj hë. Ti né hë sahõnh hë pehuuj bong doo. Ta hyb n'aa né hë sahõnh hë tapahuuj wät doo. ¹⁷ Sahõnh hë pooj jé tawäd né hë. Ta hyb n'aa né hë sahõnh hë tapahuuj wät do baad tawén hadoo. ¹⁸ Ta hã h'yy ka'eeh doo, ta hub, ta mooh, ta tsyym hedoo doo, sa nu gabóg tii. Ti né hë sahõnh hë ta hã h'yy ka'eeh do du na doo. Ti né hë jããm hë pooj jé dejëp do mahang ganã wät doo, * sahõnh hë sa bahãnh hyb n'aa jawyk tabahadoo hyb n'aa. ¹⁹ Tii d' tawén hadoo, ta da had'op ta T'aah bahadoo P'op Hagã Do karën do hyb n'aa. ²⁰ P'op Hagã Do karën na-ããj hë, ta T'aah hyb n'aa, sahõnh hë badäk hahÿy bã hanãng doo, badäk hahÿy bã habong doo, hÿ pong jé hanãng do na-ããj hë baad tabahadoo p'aa hënh ta wë, baad ub p'aa hënh sahõnh hë rababok hyb n'aa ta wë kã. Ta najiis rabahado padëëk tan'oo bã† ta T'aah majyyw hyb n'aa, b'aa kajatsëk do hã tadajëp do hyb n'aa.

²¹ Bëë kã, dawëë bë babok paa P'op Hagã Do mahãnh Kristo hã bë h'yy kana'eeh nã noo gó. P'op Hagã Do majiü paa bëeh, bë

* 1:18 Jesus ganã wät do pooj jé ta wëb ragenã boo né paawã, p'aa hënh radejëp. Jããm pooj jé Kristo dejëp do mahang ganã wät doo, nadajëb wät doo. † 1:20 Ta T'aah hã h'yy ka'eeh do tii.

h'yyb gó, nesaa do bë moo bok do hyb n'aa paah. ²² Tii hadoo né hë, hÿÿ kä ta najiis bë bahado däk tan'oo bä Kristo, aj'yy gó ewäd hyng do bë hyb n'aa dajëp do hyb n'aa. Ta najiis bë bahado däk tan'oo bä. Tii d' tawén d'oo, tsyt hë ta wë bë babok hyb n'aa, baad had'op bë bahadoo hyb n'aa ta matym gó, dooh bë rap'ää ky n'aa tapaa pé hyb n'aa ta matym gó. ²³ Baad bë h'yy kae had'yyt bä tii. Baad bë gahëen bä had'yyt hë panyyg hanäm do hä bë hä P'op Hagä Do ky n'aa eno däk doo. Ti né ti ta panyyg, Jesus ky n'aa, bë maa napëe wät doo, badäk hahÿ haw'ääts rapanäg hõm doo. Ta ti panäg n'aa see hado däk ÿ ti hÿ Paw-Ro.

Kristo hä h'yy ka'eeh do sa hyb n'aa Paw-Ro ahoop do ky n'aa hahÿÿh

²⁴ ÿ tsebë da hë ÿ radawäts gëet doo bä, baad tabahadoo hyb n'aa bë hä ÿ ahoop doo. ÿ karën ÿ bahajaa Kristo hä ÿ tan'oo däk doo, ta hä h'yy ka'eeh do sa hyb n'aa, ta hub, ta mooh, ta tsyym hedoo do sa hyb n'aa ÿ ahoop do pan'aa. ²⁵ Kristo hä h'yy ka'eeh do sa masa n'aa ÿ bahado däk, hä ÿ P'op Hagä Do banoo do hyb n'aa baad ub sahõnh hë ta kyyh bë hä ÿ ma metëek hyb n'aa. ²⁶ Hä ÿ tabanoo tah'yyb däng doo, nyy d' tabad'oo ji hä, ÿ ma metëek hyb n'aa. Kristo ewäd hyng do pooj jé dooh ji hapëe nä bä ta h'yyb däng doo. Doo P'op Hagä Do h'yyb däng do kametä nä bä ti noo gó ër wahë maküü hä. Ta karapee hä hÿÿ kä takametä wät. ²⁷ P'op Hagä Do h'yyb däng ta karapee hä tametëeh tak'ëp baad hadoo do sahõnh hë Judah buuj nadoo do wë hÿÿ kä tamoo wät doo. Hahÿÿ da ta ti tak'ëp baad hadoo do ta h'yyb däng doo: Bë h'yyb gó, ta hä h'yy ka'eeh do h'yyb gó Kristo bawäd däk, Judah buuj nadoo do né paawä bëeh! Ti hyb n'aa bë né da gadoo tak'ëp baad hadoo do hÿ pong jé.

²⁸ Kristo ky n'aa ää panäk. Sahõnh hä ää maher'oot tak'ëp péj baad raky daheeh hyb n'aa. Tak'ëp hajaa doo me sahõnh hë sa hä ää ma metëek. Tii d' ää wën d'oo, Kristo hä h'yy kata däk do baad had'op rabahado padëek P'op Hagä Do matym gó ää karën do hyb n'aa. ²⁹ Tii d' ää karën do hyb n'aa, tak'ëp had'yyt hë ÿ hyb n'aa tam'aa, Kristo hejój me hëp ÿÿ gó baad hawät doo me.

2

¹ ÿ karën bë bahapäh nyy da tak'ëp ÿ ky n'aa etsëe, tak'ëp ÿ hyb n'aa tam'aa hë hyb n'aa, Raw-Diseej panang buuj sa hyb n'aa na-ääj hë, jé Jesus hä h'yy ka'eeh do ÿ rana-hapäh do wób sa hyb n'aa na-ääj hë. ² Tii d' ÿ wën d'oo, ÿ karën rah'yy kej'oonh. ÿ karën kamahän gó séd rah'yyb hedoo. Tii d' ÿ wën d'oo na-ääj hë, baad rah'yy kadaw'uuh hyb n'aa pooj jé ji nahapäh do P'op Hagä Do h'yyb däng do hä. ÿ karën baad rabahapäh

ta tii. Baad ÿ karën Kristo rabahapäh, ÿ hanäng doo. ³ Sahõnh hë P'op Hagä Do hä ji hapäh doo, baad ta hä ji h'yy ganäng doo, jáäm hë Kristo hä ji baw'yyt. ⁴ Ta ti bë ÿ wën maher'oot, sa kyyh baad ji ed'oo doo me bë rawäd'ii mahänh. ⁵ ÿ nawäd bë paawä bë mahang, ÿ hyb n'aa newëe do bë mahang tabawät. ÿ tsebë baad ub bë babok ÿ ky n'aa napäh do hyb n'aa. Séd h'yyb hedoo mä bëeh. ÿ tsebë na-ääj hë dooh né hë bë h'yy gejë hõm Kristo hä bë h'yy ka'eeh do hä ÿ ky n'aa napäh doo.

Ji bawät do papuij ky n'aa hahÿÿh

⁶ Ti hyb n'aa kä, Kristo Jesus bë gado däk do hyb n'aa bë wahë n'aa tabahadoo hyb n'aa, taw'ääts hë bë awäd had'yyt hë ta hä h'yy kata däk do rababok doo da. ⁷ Baad né hë bë h'yy kata däk Jesus hä joom kóm baad joom tamasoo do hadoo. Taw'ääts hë bë an'oo bë h'yyb gó Jesus bawät do takahüüm magyys hë. Taw'ääts hë bë an'oo baad bë h'yy kae had'yyt hë baad hadoo do ky n'aa hä bë rama met'ëeg wät doo da né hë. Taw'ääts hë tak'ëp bë h'yy gadeja had'yyt hë P'op Hagä Do wë, bë hä tanoo do hyb n'aa.

⁸ Bë hyb n'aa matakä ta s'ee hënh bë rah'yyb mahüüm mahänh rama metëek doo me. Baad ji edoo né paawä rahy hyb n'aa newëe doo, rama metëek doo, daap hë ti ta tii. Ji rawedii ta tii hä. Sa wahë makü ma mehetëk doo gó rabeh'üüm rama metëek doo. Badäk hahÿÿ hä, nyy da ji bad'oo, nyy da ji bawät do ky n'aa jaw'yyk doo gó rabeh'üüm rama metëek doo. Doo Kristo hanaa tado hä ta tii. ⁹ P'op Hagä Do had'op do Kristo, aj'yy tabahado däk doo. ¹⁰ Hÿÿ kä, Kristo hä bë h'yy kata däk do hyb n'aa, ti anyy däk bë h'yyb gó sahõnh hë P'op Hagä Do karën doo. Sahõnh hë kabaj'aa do ji nahapäh doo, hyb n'aa jewyk do ji nahapäh do na-ääj hë sa bahänh ti Kristo. ¹¹ Judah buuj ajyy sa masuuj noo byyh ragehök P'op Hagä Do karapee rabahado padëek do metëe n'aa. Kristo hä bë h'yy kata däk do hyb n'aa bë hä na-ääj hë ti anyy däk ta metëe n'aa hadoo. Sa mo haj'aa nado tii. Kristo ado hõm nesaa do ji h'yyb säg karën doo. Ti né tametëe n'aa hadoo bë hä hanäng doo. ¹² Bë nu ke-muun bong bä bë radakä jëng hadoo Kristo sii. Bë genä bong do hadoo Kristo sii p'aa hënh bë nu gawëej däk doo. Ta tii d' tawén hadoo P'op Hagä Do hejój hä, Kristo ganä wät hanoo do hä bë h'yy ka'eeh do hyb n'aa. ¹³ P'ooj ub, nesaa do bë moo heb'oooh do hyb n'aa, nesaa do bë h'yyb karën do kanado hõm do hyb n'aa na-ääj hë, dejëp do hadoo bë h'yyb tym P'op Hagä Do hä. Tii bä kä, Kristo sii bë ganä wät hadoo P'op Hagä Do an'oo bä. Sahõnh hë nesaa do ër moo wät do tamabaan hõm ër hä kä. ¹⁴ P'op Hagä

Do awug hõm ër kũut heen n'aa kerih do hadoo doo, nesaa do wê ër taky n'aa etyy do paah. Hahÿÿ da tabawug hõm: Tado dāk ër kũut heen n'aa, tii bā tabepëem dāk hadoo b'aa kajatsëk do hā. Jesus dajëp do hyb n'aa dajëp hÿÿ kã ër kũut ër hā ky n'aa ketyy do paah. ¹⁵ P'op Hagā Do ado hõm sahõnh hē nesaa do kabaj'aa do ji nahapāh doo, nesaa do hyb n'aa jewyk do ji nahapāh do sa hejój. B'aa kajatsëk do hā Kristo dajëp doo me P'op Hagā Do j'aa ketsëë dāk sa hā. Kristo dajëp noo gó sahõnh hē sa matym gó P'op Hagā Do metā wāt hadoo ta majiï, sa hā taj'aa ketsëë dāk do rabahapāh hyb n'aa.*

¹⁶ Ti hyb n'aa bē maa newë manā bē raky n'aa tapa bā bē awa do hā, bē eëek do hā,† rabahed'oo doo da bē nad'oo hyb n'aa. Bē maa newë manā na-āñ hē bē raky n'aa tapa bā sët ta baab ken'yuh rataheb'ëes doo, kamarab papuuj rataheb'ëes doo, Saab rataheb'ëes do na-āñ hē bē natabëj bā. ¹⁷ Jāām hē ta pooj jé hawāt do metëë n'aa ti ta ti Judah buuj rataheb'ëes doo, ratayy doo. Kristo kajaa do pooj jé heen n'aa tii. Sahõnh hē ta ti kaja dāk Kristo hā, ti hyb n'aa dooh hyb n'aa ta ti ji karën wāt pëh. ¹⁸ Bē maa newë manā bē raky n'aa ety bā j'ooj madāk doo me rakadad'uu gen'aak do hā, āas raweh'ëeh gen'aak do hā. S'ëë gó rameboon do hyb n'aa hyb n'aa jewyk mäh, sa nooh. Rahy n'aa newëë do hā, sa hanaa hē rakasab'ee. ¹⁹ Ta ti hedoo doo, dawëë rababoo däg kãn, Kristo, ër nu gabóg mahānh. Dooh rah'yy kata wād bā ër nu gabóg hā. Kristo hā h'yy ka'eeh doo, ta hā h'yy kata dāk doo, sa h'yyb rahej'oonh, rahüüm had'yyt hē rah'yy ka'eeh doo, raky dahé magyys hē na-āñ hē Kristo an'oo bā P'op Hagā Do karën doo da. Ji nu gabóg hēnh hanaa jiarāā sahõnh hē ji hā masoo doo. Tii d' Kristo bad'oo ta hā h'yy ka'eeh do hā. Ta hā h'yy ka'eeh do tabaa g'āās, ta hā rakata dāk tan'oo bā.

²⁰ Kristo hā bē h'yy kata dāk do hyb n'aa, bē na-āñ hē bē dejëb bong hadoo pooj jé ji bawāt do hā. Ti hyb n'aa, h'ëëd hyb n'aa badāk hahÿÿ hā habong do Kristo nahapāh do rababok doo da bē babok nā? Hëd n'aa bē gadoo raky n'aa jaw'yyk do mejüü doo? ²¹ "Bë ado manāh! Bë awa manāh! Bë moo dëë manāh!", näng raky n'aa jaw'yyk doo. ²² Gawatsik do hā, hahānh do hā ji tamejüü do tii. Sa hanaa ta ti ji ramejüü doo, ji hā rama metëëk doo. Dooh P'op Hagā Do hanaa tado bā. ²³ Tak'ëp hajaa do ky n'aa

jew'yyk do ji ed'oo ta tii. Ji daaj hē P'op Hagā Do ji weh'ëeh ji karën ta ti hedoo do ky n'aa jew'yyk do an'oo bā. Ji daaj hē ji kadaduu tan'oo bā. Ji daaj hē ji karehejāā tan'oo bā ta tii. Baad né paawā ta mahang ramoo bok doo, ti hyb n'aa baad ji hyb n'aa manatakā bā, baad ub ji ed'oo ji hā ramejüü doo. Ti hadoo né hē nahejooj ta ti hedoo do ky n'aa jew'yyk doo. Dooh tahaja bā nesaa do ji h'yyb säg karën do hā ji h'yy keba bā tan'oo bā.

3

Taw'ääts hē hÿ pong jé hanäng do hā ji h'yyb dāk do ky n'aa hahÿÿh

¹ Kristo sii bē ganā wāt hadoo do hyb n'aa, h'yyb tym papuuj P'op Hagā Do hā hana do bē gado dāk do hyb n'aa ÿ hanäng pëh, taw'ääts hē hÿ pong jé hanäng do hā bē h'yyb padäg, P'op Hagā Do hub hadāk hēnh Kristo basoo hā. ² Taw'ääts hē hÿ pong jé hanäng do hā bē h'yyb padäg, badāk hahÿÿ bā hanäng do hā nado. ³ Taw'ääts hē ti da bē bad'oo bē dajëp paa hadoo do hyb n'aa. Bē h'yyb papuuj tenyww dāk hÿÿ kã Kristo sii P'op Hagā Do wê kã. Dooh ta wób rahapëë nā bā ta ti bē h'yyb papuuj. ⁴ Kristo, bē h'yyb papuuj han'oo dāk do matëëh bā kã, sahõnh hē sa matym gó ta sii bē kametā dāk tii bā. Kristo kabaj'aa doo da bē da kabaj'aa na-āñ hē ti noo gó kã.

⁵ Ti hyb n'aa, taw'ääts hē bē gawats'iik sahõnh hē baad nadoo do badāk hahÿÿ hā ji h'yyb säg karën doo. Bē aā manā bē ÿÿm nadoo do sii, bē patug nadoo do sii. Bē moo boo manā nesaa do nu meby n'aa näng do bē hā hanäng doo me. Taw'ääts hē bē gawats'iik ta wób hedoo pé nesaa do ji h'yyb säg karën doo. Bē hyb n'aa hüüm manā, ta ma hā tah'yy ka'eeh tii, dooh P'op Hagā Do hā tah'yy kae bā. ⁶ Ta ti hedoo do hyb n'aa né hē P'op Hagā Do rejää da nabuj keh'üüm doo. ⁷ P'ooj ub, Kristo bē nahapāh nā bā, tii d' paa bē babok. ⁸ Hÿÿ kã, taw'ääts hē bē eréd hõm sahõnh hē hahÿÿ hedoo doo: Ji kawajäänh doo, ji h'yy ganapüü doo, sahõnh hē ji ta hadoo ji pan'aa takyyk doo, ta see ji ky n'aa rejää doo, baad nadoo do ji er'oot do na-āñ hē. Taw'ääts hē bē eréd hõm né hē tii. ⁹ Daap bē menā manā bē da hadoo do hā, bē eréd hõm do hyb n'aa bē h'yyb säg baad nadoo do ji moo wāt hanoo doo. ¹⁰ Bē h'yyb tym papuuj bē tah'yyb mahüüm hÿÿ kã. P'op Hagā Do mo haj'aa ta ti ër h'yyb tym papuuj.

* **2:15** Tii da né hē Roma buuj rabad'oo sa majiï hā. Sahõnh hē sa matym gó rametëëh sa majiï, sa hā raj'aa ketsëë dāk sahõnh hē rabahapāh hyb n'aa. Ta ti ky n'aa gó Paw-Ro beh'üüm Nesaa Do Yb hā, Nesaa Do Yb kabaj'aa do hā, P'op Hagā Do j'aa ketsëë dāk do ky n'aa. † **2:16** Tii d' Paw-Ro wën her'oot, ma matëg oow rama metëëk do hyb n'aa. Sa noo ji tany ji awa doo, ji eëek doo, baad ji P'op Hagā Do gadoo hyb n'aa. Dooh hyb n'aa pé ji tany pëh. Kristo dajëp do hyb n'aa P'op Hagā Do ji tawën gadoo, ji tany do hyb n'aa nado. Dooh jaraké hedoo do ky n'aa tado bā hahÿÿh. Panyyg bód see hā ji tamaher'oot jaraké hedoo do ky n'aa.

P'op Hagä Do ah'ÿÿt ër h'yyb tym papuuj, ta da hado had'yyt hë tabahadoo hyb n'aa kä, baad P'op Hagä Do ër bahapäh hyb n'aa na-ääj hë. ¹¹ Papuuj ër P'op Hagä Do mo haj'aa do hyb n'aa, séd gó P'op Hagä Do ji tagadoo, Judah buuj ji do bä, Judah buuj nadoo do ji do bä, masuuj noo byyh kahök do see ji do bä, masuuj noo byyh kanehök do see ji do bä, ta see buuj ji do bä, ma kamanetëek do ji do bä, ta see karom ji do bä, sa karom ji nado bä na-ääj hë. Sahönh hë ër h'yyb tym gó Kristo bawät. Sahönh hë bahänh hadoo do tii.

¹² Ti hyb n'aa, P'op Hagä Do karapee, tsyt hë ta wë kasëew bong do bë bahadoo do hyb n'aa, tak'ëp bë takamahän do hyb n'aa, taw'ääts hë bë t'yyd mehün bë da hadoo doo. Taw'ääts hë bë ky ennym ta wób sa wë. Taw'ääts hë dooh né hë bë h'yy kasabé bä. Taw'ääts hë kaja hë denaa hë bë h'yyb bë mahüüm ta wób sa wë. Taw'ääts hë h'yyb jawyk gó bë gadoo sahönh hë. ¹³ Taw'ääts hë kamahän gó bë gadoo ta wób ramoo boo né paawä bë hä bë ganen'aak doo. Taw'ääts hë bë mabaan hóm baad nadoo do ta wób bë hä rabad'oo doo, nesaa do bë moo bok do paa Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do mabaan hóm doo da né hë bë hä. ¹⁴ Taw'ääts hë bë kamahän bë da hadoo doo, sahönh hë mahänh. Baad ub séd ji h'yyb hedo däk ji kamahän do an'oo bä.

¹⁵ Bë an'oo h'yyb n'yyim doo, Kristo bë hä han'oo däk doo, bë tah'yyb mahüüm sahönh hä, P'op Hagä Do bë tabatyyd wät do hyb n'aa h'yyb nyyw gó bë babok hyb n'aa. Kristo karapee séd h'yyb hedoo do takarën bë bahadoo. Taw'ääts hë bë h'yy gadeja P'op Hagä Do wë. ¹⁶ Bë an'oo bë h'yyb gó baad ub sahönh hë Kristo ky n'aa bawät, bë an'oo bë tah'yyb mahüüm. Taw'ääts hë tak'ëp h'yy ganäng doo me bë ma metëek ta ky n'aa bë da hadoo do hä. Taw'ääts hë tak'ëp h'yy ganäng doo me tak'ëp péj bë maher'ood na-ääj hë bë da hadoo doo, baad raky daheeh hyb n'aa. Taw'ääts hë Saaw-Mo hä hanäng do kejam do ky n'aa, ta see pé P'op Hagä Do ji ma ejäm do ky n'aa na-ääj hë bë ma ejäm. Taw'ääts hë h'yy gadajaa gó bë ma ejäm P'op Hagä Doo. ¹⁷ Sahönh hë bë moo bok doo, sahönh hë bë her'oot do na-ääj hë, taw'ääts hë Jesus, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk do ky gabuuj gó bë bad'oo. Jesus ër taky masa ta Yb wë. Ti hyb n'aa taw'ääts hë bë j'aa etsë né hë P'op Hagä Doo, ër Yb, bë hä tanoo do hyb n'aa.

ÿÿj hä, ajyy hä, karapee hä na-ääj hë tamaher'oot do ky n'aa hahÿÿh

¹⁸ ÿÿj, taw'ääts hë bë ky dahé had'yyt hë bë patug. Tii d' né da taw'ääts hë bë ba-

hed'oo bë h'yy kata däk do hyb n'aa Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hä. ¹⁹ Ajyy, taw'ääts hë bë kamahän had'yyt hë bë äj. Bë ejäg manä bë äj. ²⁰ Karapee, pahëew, maruus, taw'ääts hë sahönh hä bë ky daheeh bë yb, bë ÿÿn, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do tsebë do hyb n'aa bë ky dahé bä. ²¹ Bë sa yb, bë ejäg had'yyt manä bë taah, rah'yy geëj mahänh bë wë. Tii d' bë adoo bä, dooh rah'yyb hedo boo baad hadoo do ramoo bok do hä.

Sa karom hä tamaher'oot do ky n'aa hahÿÿh

²² Bëeh, sa karom, taw'ääts hë bë ky dahé had'yyt hë bë kariw n'aa. Bë moo bok do rahegää bë had'yyt nado bë ky daheeh, bë hä raj'aa etsë bë karën do hyb n'aa. Taw'ääts hë bë h'yyb gó naa bë ky daheeh sa hä, j'ooj madäk doo me nado. Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do bë weh'ëeh do hyb n'aa, taw'ääts hë baad bë moo bok sa wë. ²³ Taw'ääts hë t'öp, bë h'yyb gó naa bë moo bok sahönh hë. Taw'ääts hë Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do wë bë moo bok ta ti bë h'yyb gó, ajyy wë had'yyt nado, ²⁴ ta hä naa bë gadoo da baad hadoo do bë moo bok do mabaj bë bahapäh do hyb n'aa. Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do wë né hë, Kristo wë né ti bë moo bok doo. ²⁵ Hÿÿ kä, baad nadoo do moo wät do gadoo né da nesaa do tamoo wäd wät do sãm. Tii d' tawén hadoo, dooh P'op Hagä Do asëew bë ji mahang.

4

¹ Bëeh, sa kariw n'aa hedoo doo, taw'ääts hë baad bë bad'oo bë karom hä, baad bë an'oo na-ääj hë sa hä. Bë wad'ii manäh. Bë na-ääj né hë bë Kariw N'aa nang hÿ pong jé kä. Bë hyb n'aa newë tii. Taw'ääts hë bë karom hä bë bad'oo, bë kariw n'aa hÿ pong jé hawät do bë hä tabad'oo doo da.

Nyy da raky n'aa etsëe doo, nyy da rababok do ky n'aa hahÿÿh

² Bë h'yy gejë hóm manä P'op Hagä Do sii bë er'oot do hä. Bë hyb n'aa matakä had'yyt hë bë ky n'aa etsëe bä. Taw'ääts hë bë h'yy gadeja had'yyt hë P'op Hagä Do wë bë hä tanoo do hyb n'aa. ³ Taw'ääts hë äa na-ääj hë bë ky n'aa ets'ëe, P'op Hagä Do tyw n'aa gas'ëes hyb n'aa Kristo ky n'aa pooj jé ji nahapäh do äa baher'oot hyb n'aa. Ta ti ky n'aa hanäm do ý ma metëek do hyb n'aa ý rawén dawäts geët. ⁴ Ý bë ky n'aa ets'ëe, baad ub, hä ý Jesus karën doo da né hë, ta ky n'aa ý baher'oot hyb n'aa. ⁵ Baad ub, h'yy ganäng doo me bë aboo had'yyt hë Jesus hä h'yy kana'eeh do sa wë. Ta tyw n'aa nyy bë tii da had'yyt hë ý karën bë bad'oo.* ⁶ Taw'ääts hë ky ennym doo gó had'yyt hë bë er'oot ta wób sa sii. Taw'ääts hë baad bë

* 4:5 Tii d' takarën ji bad'oo, ta wób ji h'yyb tatuk hyb n'aa Jesus ky n'aa ragadoo hyb n'aa.

er'ood sa sii, rahyb n'aa newëë hyb n'aa bë her'oot doo. Tii d' bë adoo bã, bë hapäh da nyy da bë ky gadoo bë hä reeahn doo.

Sa wë Paw-Ro mejüü do sa ky n'aa hahÿÿh

⁷ Èr hÿÿj hadoo do Tikiko häd näng do bë da tamaher'oot sahõnh hë kèh ÿ n'aa. Èr hÿÿj hadoo do äã kamahän do tii. Äã sii baad Kristo wë moo wät do tii. Dooah tah'yy gajëë bã, bë hyb n'aa, Kristo wë tamoo wät doo. ⁸ Bë wë ÿ mejüü tabahöm, bë tamaher'oot hyb n'aa nyy da babä äã babok, bë tah'yyb en'yyim hyb n'aa na-ääj hë. ⁹ Ta sii ÿ mejüü Onesim häd näng doo, bë panang buuj seeh. Èr hÿÿj hadoo do äã kamahän doo, baad hadoo do hä h'yy kanerët do tii. Sahõnh hë babä ky n'aa bë da ramaher'oot.

Sa hä rahyb n'aa esee do ky n'aa hahÿÿh

¹⁰ Aj'yy Aris-Tako häd näng doo, pa ÿ radawäts gëët do bë m' tahyb n'aa esee. Maah-Ko, Béh-Nabéh j'oooh na-ääj hë bë m' tahyb n'aa esee. (Bë ÿ maher'ood wät paa nyy d' bë bad'oo Maah-Ko kajaa bã. Ti hyb n'aa taw'ääts hë baad bë gadoo.) ¹¹ Jesus, Jus-To ta häd seeh, ti na-ääj hë bë m' tahyb n'aa esee. Jääm né ti ajyy Judah buuj Jesus hä h'yy ka'eeh doo, si ÿÿ P'op Hagä Do bag'ääs do ky n'aa ma met'ëek doo. Baad ÿ ramasa ÿ rah'yyb en'yyim. ¹² Epaparas, bë seeh, Kristo Jesus wë moo wät doo, bë m' tahyb n'aa esee. Tak'ëp taky n'aa hetsë bë hyb n'aa, baad had'op had'yyt hë bë babok hyb n'aa, baad ub bë bahapäh hyb n'aa na-ääj hë P'op Hagä Do karën do bë hä. ¹³ Tak'ëp Epaparas hyb n'aa tam'aah bë hyb n'aa, Raw-Diseej panang bã Jesus hä h'yy ka'eeh do sa hyb n'aa na-ääj hë, Ijerap panang buuj Jesus hä h'yy ka'eeh do sa hyb n'aa na-ääj hë. ÿ hapäh tii, ÿ wén j'aa etsë ta hä. ¹⁴ Najis ÿÿ, mediko, Rukas häd näng doo, aj'yy Demas häd näng do daheeh ti na-ääj hë né hë m' bë rahyb n'aa esee. ¹⁵ Bë maher'ood èr hÿÿj hedoo do Raw-Diseej panang bã haj'eenh do sa hä ÿ hyb n'aa esee. Bë maher'ood na-ääj hë ÿÿnh Nim-Pa häd näng do hä, Jesus hä h'yy ka'eeh do ta tób bã kahet'aa do sa hä na-ääj hë, ÿ hyb n'aa esee sa hä.

¹⁶ Hahÿ bë ÿ ma erih do bë ner'ood wät do jawén paa bã bë mahang, ÿ karën bë mejö höm Jesus hä h'yy ka'eeh do Raw-Diseej panang bã haj'eenh do sa wë, t'ii hënh takaner'oot hyb n'aa. Taw'ääts hë tii bã bë ner'oot na-ääj hë kerih do Raw-Diseej buuj hä ÿ ma erii wät doo.

¹⁷ Hahÿÿ da bë maher'ood kèh ÿÿ, aj'yy Akipo häd näng do hä: "Taw'ääts hë mabahajaa a hä Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do anoo do mamoo wät do pan'aa." Tii d' né da bë kyyh ta hä.

¹⁸ ÿ Paw-Ro, moh ÿÿ me tagadëëg ub ÿ berii kån hahÿ bë ÿ hyb n'aa esee do ky n'aa. ÿ karën paawä ÿ bë ky n'aa ets'ëë ragadahew'ëes doo gó ÿ bagëët do hyb n'aa. P'op Hagä Do ky ennyim da bë hä. Jääm hë kä.

1 Tesaronika Jesus hã h'yy ka'eeh do panang Tesaronika hãd nãng doo bã habong do hã pooj jé Paw-Ro ma erih do hahÿh.

¹ ÿ Paw-Ro, Siras, Tsimoot daheeh, ãã edëng bëeh, Tesaronika panang bã habong doo, Jesus Kristo Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hã h'yy kata dák doo, P'op Hagã Do ër Yb hã h'yy kata dák doo. ãã karën P'op Hagã Do ër Yb, Jesus Kristo Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do na-ããj hë ky en'yym bë hã. ãã karën baad bë rah'yib en'yym.

Paw-Ro ratsebé Jesus hã rah'yy ka'eeh do hyb n'aa ky n'aa hahÿh

² P'op Hagã Do hã ãã ky n'aa etsëë bã, ãã tsebee had'yyt hë ta hã bë hyb n'aa. ³ P'op Hagã Do ër Yb hã ãã ky n'aa etsëë bã, ãã hyb n'aa esëe had'yyt hë baad bë babok doo, Jesus hã bë h'yy ka'eeh do hyb n'aa. ãã hyb n'aa esëe tak'ëp bë moo heb'ooh bã bë da hadoo do bë masa hyb n'aa, bë kamahãn do hyb n'aa sa hã. ãã hyb n'aa newëë na-ããj hë, baad nadoo do bë ahob né paawã, dooh né hë bë hyb n'aa eréd Jesus Kristo ër Wahë N'aa hã bë h'yy ka'eeh doo, p'aa hënh tabahyng bë bahapãh do hyb n'aa. Ti hyb n'aa P'op Hagã Do hã ãã tsebë. ⁴ ãã wakãän, P'op Hagã Do kamahãn doo, ãã hapãh, bë P'op Hagã Do asëëw hõm ta karapee bë bahadoo hyb n'aa. ⁵ ãã wén hapãh tii, Jesus ky n'aa hanãm do bë ãã maher'oot noo gó, ãã kyy me had'yyt nado ãã baher'oot. P'op Hagã Do Sahee hejój banoo ãã hã, ãã bahajaa hyb n'aa ãã her'oot doo. Se hub né hë Jesus ky n'aa baad ãã bahapãh ãã h'yyb gó. Bë bahapãh nyy da ãã babok bë mahang. Baad ãã babok do hã bë bahapãh te hub né hë Jesus ky n'aa ãã manaa doo. ⁶ ãã wén hapãh na-ããj hë bë P'op Hagã Do asëëw hõm doo, ãã babok doo da, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do bawãd wãt doo da bë baboo dæg kãn do hyb n'aa. P'op Hagã Do Sahee hana do ji tsebë doo me bë gado dák Jesus ky n'aa, ta wób bë rarahejã né paawã ta hyb n'aa. ⁷ Ti hyb n'aa, sahõnh hë Masedonija hãd nãng do hãj n'aa bã, Akaja hãd nãng do hãj n'aa bã habong do Jesus hã h'yy ka'eeh doo, rahapëë dák hÿy kã tak'ëp P'op Hagã Do hã ji h'yy ka'eeh bë h'yy ka'eeh do hadoo. ⁸ Bë hanaa né hë Jesus ky n'aa Masedonija, Akaja hãj n'aa bã raky n'aa napëë hõm doo. Jé pad'yyt hë raky n'aa napëë kãn P'op Hagã Do hã bë h'yy ka'eeh doo. Ti hyb n'aa, dooh ãã her'ood wãd bã bë ky n'aa, sahõnh hë raky n'aa napëë dák do hyb n'aa P'op Hagã Do hã bë h'yy ka'eeh doo.

⁹ Sa daaj hë rabaher'ood kãn jé pad'yyt hë bë hã ãã baher'ood wãt doo, baad bë mahang ãã babok doo. Raher'ood kãn na-ããj hë, bë eréd hõm kabarii hã bë h'yy ka'eeh doo, P'op Hagã Do hã, hedëp do hã, heh'ãat hã bë h'yy ka'eeh hyb n'aa kã. P'op Hagã Do karën do bë moo bok hÿy kã, ta hã bë hyb n'aa jew'yyk hÿy kã, sa nooh. ¹⁰ Raher'oot na-ããj hë ta T'aah, dejëp do mahang ganã wãt do P'op Hagã Do an'oo bã, bë gada tamatëeh hÿy pong jé naa. Jesus bë gada, ji tamo n'aa jesuu doo, nesaa do hã ta hã h'yy kana'eeh do P'op Hagã Do ky n'aa ety mahãnh.

2

Baad Tesaronika panang bã Paw-Ro rababok do ky n'aa hahÿh

¹ Bëeh, ãã wakãän, bë hapãh ti dooh daap hë tado bã bë mahang ãã her'oot do Jesus ky n'aa. Hajök ky dah'eeh. ² Pooj jé Pirip hãd nãng do panang bã ãã rarejã né paawã, ãã raky n'aa rejã né paawã, P'op Hagã Do ër h'yy kaha'eeh doo, ãã tah'yyb ne'ÿÿm. Ti hyb n'aa bë ãã maher'oot ta ky n'aa hanãm doo, hajök bë panang buuj ãã rahyb n'aa wareem né paawã. ³ Sahõnh hë sa hã ãã ky padãg hë Jesus hã rah'yy ka'eeh hyb n'aa, dooh daap hë ãã menã bã. Ji es'õos do nado tii. J'ooj madák do nado ti ãã wén her'oot P'op Hagã Do ky n'aa. ãã karën do jawén nado. Dooh bë ãã wad'ii bã. ⁴ ãã P'op Hagã Do metyy paah, ti ãã hã tah'yyb dãng ta panyyg hanãm do ãã baher'oot hyb n'aa sahõnh hë sa hã. Ti hyb n'aa ta panyyg ãã baher'oot bã, dooh ta wób gen'aak do ky n'aa ãã her'ood bã. P'op Hagã Do gen'aak do ti ãã her'oot doo. Ti né hë ti ãã h'yyb metyy doo. ⁵ Dooh noo gó ãã h'yyb manep'ëeh péh. Bë hapãh né hë, dooh tii da ãã adoo bã. Dooh noo gó ãã ky ken'yym sa ma hyb n'aa, Jesus ky n'aa ãã baher'oot bã. ãã ehub né hë ãã her'oot do P'op Hagã Do hapãh. ⁶ Dooh ãã bë j'aa etsë do jawén ãã aboo bã. Dooh ãã ta wób raj'aa etsë do jawén ãã aboo bã.

⁷ Rajto mejüü do ãã bahadoo do hyb n'aa, ãã karën bã paawã, ãã haja né paawã bë hã ãã mejõ bã. Ti hadoo né hë, dooh tii d' ãã karën bã. Bë mahang ãã babok noo gó baad ãã ky enyym bë hã. Ji ÿÿn ji takamahãn do hadoo, ⁸ bë ãã kamahãn tak'ëp. Bë ãã panãk paa P'op Hagã Do panyyg hanãm doo. Baad ãã h'yyb bë ãã masa hyb n'aa. Tii da ãã wén d'oo tak'ëp ãã kamahãn do hyb n'aa bëeh. ⁹ ãã wakãän, bë hapãh nã tak'ëp ãã moo bok ãã ma, ãã waa sãm hã, bë mahang ãã habok noo gó. Adëb bã, atsem ãã moo bok ãã waa sãm hã. Tii da ãã wén d'oo, bë hã ãã ganada hyb n'aa ãã waa, ãã h'ëed, P'op Hagã Do panyyg hanãm do ãã her'ood nuuj jé bë hã. ¹⁰ Bë hapãh, P'op Hagã Do hapãh na-ããj hë hahÿh: Baad ub né hë, P'op Hagã Do karën

doo da āā babok paa bē mahang, Jesus hā h'yy ka'eeh do mahang. Doo h'yy n'aa āā hā raky kes'ēem péh. ¹¹⁻¹² Bē hapāh na-āāj hē, bā mahang āā babok noo gó bē āā h'yyb enāw had'yyt hē, bē āā mejūū tak'ēp péj sét ken'yyh, ji yb ji hā tabad'oo do hadoo, P'op Hagā Do karēn doo da bē babok hyb n'aa. Tii da āā karēn bē babok, bē P'op Hagā Do atsyid wāt do hyb n'aa tabag'āas do karapee bē bahadoo hyb n'aa, ta sii, h'yy pong jé ta bag hetsooh do gabarēeh do mahang bē babok hyb n'aa.

¹³ P'op Hagā Do ky n'aa bē hā āā baher'oot noo gó, āā kyyh nado ti bē hā. P'op Hagā Do kyyh bē hā, bē wén ky daheeh. Te hub né hē tii. P'op Hagā Do kyyh né hē ti bē maa newēē doo, āā her'oot doo. Ta kyy me né hē P'op Hagā Do bē tah'yyb h'yyt, bēeh, ta hā h'yy kasadā doo. Ti hyb n'aa P'op Hagā Do hā āā tseebe had'yyt hē. ¹⁴ Āā wakāān, Jesus ky n'aa bē ky daheeh āā wén hapāh, Judah hāi n'aa bā habong do Jesus hā h'yy ka'eeh do hado dāk do hyb n'aa bēeh. Jesus hyb n'aa bē wakāān bē rarahejāā, sa hā sa wakāān rarahejāā do hadoo Jesus hyb n'aa. P'op Hagā Do karapee, Kristo Jesus hā h'yy ka'eeh doo, Judah hāi n'aa bā habong do rahoop sa wakāān mooh, Jesus hā rah'yy ka'eeh do hyb n'aa. Ti hadoo né h'yy kā bē ahoop né hē bē wakāān Jesus hā h'yy kana'eeh do sa mooh, P'op Hagā Do panyyg bē ky daheeh do hyb n'aa. ¹⁵ Nanāng Judah buuj Jesus hā h'yy kana'eeh do kyy gó né hē radaj'ēep Jesus, Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Doo. Tii d' né paa sa wahē makū rabad'oo P'op Hagā Do ky n'aa rōd wōb sa hā. Radej'ēep né paah. Tii d' né hē āā hā h'yy kā. Āā kejēn bong ran'oo bā hajōng panang bā. Doo P'op Hagā Do gen'aak do ramoo boo bā. Sahōnh hē badāk hah'yy hā habong do majīī dāg. ¹⁶ Judah buuj nadoo do hā P'op Hagā Do panyyg hanām do āā baher'oot bā, P'op Hagā Do bed'ēep hyb n'aa sa h'yyb tym, ta wē rababok hyb n'aa, āā rameduuk Judah buuj Jesus hā h'yy kana'eeh do hā. Tii d' had'yyt rawén d'oo do hyb n'aa ta bahānh dāg sa hā hanāng do nesaa doo. Ti hyb n'aa edaa dāk ta sām baj sa hā P'op Hagā Do banoo doo.

Tak'ēp Paw-Ro rakarēn rabaheg'āās Tesaronika buuj ky n'aa hah'yyh

¹⁷ Āā wakāān, banadawēd āā bah'ūūm ran'oo bā bē mahānh, tak'ēp āā h'yy ketón bong, ji t'aaah dajēp do ji h'yy katón do hyb n'aa hadoo. Doo né paawā bē mahang āā aboo boo bā, bē āā hyb n'aa esee. Tak'ēp āā karēn bē āā baheg'āās. ¹⁸ Āā h'yyb gó āā karēn paawā bē āā bahehēen. Hajōō nuu me hēp y'yy karēn paawā y' bahōm bē wē. Āā wén nahōm, Nesaa Do Yb āā tah'yyb panas'ēeh do hyb n'aa. ¹⁹ Tak'ēp āā wén

karēn bē āā baheg'āās, bē hyb n'aa né hē āā j'aa etsē, bē hyb n'aa né hē āā tsebē. Baad P'op Hagā Do hā bē h'yy ka'eeh nā Jesus matēeh noo gó āā gahēen. Baad had'yyt hē Jesus hā bē h'yy ka'eeh do hyb n'aa āā tsebē da, āā j'aa etsē da Jesus Kristo, ēr wahē n'aa, p'aa hēnh tabahyng noo gó ji mo haj'aa tabaheg'āās bā. ²⁰ Te hub né hē, bē hyb n'aa né hē āā kasab'ee, bē hyb n'aa né hē āā tsebē. Ti hyb n'aa āā karēn bē āā baheg'āās.

3

¹⁻² Ti hyb n'aa, tak'ēp āā h'yy katón bā bē hyb n'aa, āā hyb n'aa newēē Tsimoot āā mejūū bē wē. Ti nuuj jé Atēn hād nāng do panang bā y' baym Siras daheeh. Āā h'yy hadoo né hē ti Tsimoot. Āā moo hadoo né tii, P'op Hagā Do karēn do moo wāt doo. Kristo ky n'aa taher'oot. Āā mejō hōm bē tah'yyb tsebē hyb n'aa, baad had'yyt hē Jesus hā bē h'yy ka'eeh hyb n'aa, ³ bē h'yy ganejē hōm hyb n'aa, baad nadoo do bē ahoop do hyb n'aa. Bē hapāh né hē, Jesus Kristo hā ji h'yy kae bā, ji rarahejāā. Ti né hē P'op Hagā Do h'yyb dāng ji hā, baad ji h'yyb tawapēen hyb n'aa. ⁴ Bē mahang āā babok noo gó, hajōō nuu me bē āā maher'oot ji da rarejāā Jesus hā ji h'yy ka'eeh do hyb n'aa. Āā her'oot do paa ta ti bē hā, ta ti né kā. ⁵ Bē h'yy gejē hōm y' ed'oo bē rarahejāā do hyb n'aa. Nejaa wād hēp y'yy gamada me bē ky n'aa. Ti hyb n'aa y' mejūū Tsimoot bē wē, bē taheg'āās Jesus hā bē h'yy kae nā bā. Y' h'yyb e'y'm Nesaa Do Yb, ji h'yyb tahet'uuk doo, bē tah'yyb tatug bā bē hyb n'aa eréd hōm bā Jesus. Y' h'yyb e'y'm Satanas bē tah'yyb met'ēeg hōm bā. Daap paawā tii bā āā ma met'ēeg bong Jesus ky n'aa bē hā.

⁶ H'yy kā, nag'aap hē Tsimoot kaja nā bē wē hana doo. Baad bē ky n'aa tabaher'oot. Baad Jesus hā bē h'yy ka'eeh tanooh, baad ta wōb bē kamahān tanooh. Bē hyb n'aa es'ee had'yyt hē m' āāh, tanooh. Tak'ēp mā bē karēn bē wē āā baheg'āās, tanooh. Tii d' né āā karēn né hē. ⁷ Ti hyb n'aa, āā wakāān, tak'ēp āā rarahejā né paawā āā tseebe kán bē ky n'aa hanām do hyb n'aa. Jesus hā bē h'yy ka'eeh nā do hyb n'aa āā wén tsebē. ⁸ H'yy kā dooh āā h'yy ketón boo bā. Āā tseb'ee h'yy kā, baad Jesus hā bē h'yy kae had'yyt do hyb n'aa. ⁹ "Taw'āāts hē ōm ee. Baad mah'yyb mahūūm sa h'yyb tym. Āā mah'yyb tym tseb'ee sa hyb n'aa", nāk āā P'op Hagā Do hā. Tak'ēp P'op Hagā Do āā j'aa etsē bē hyb n'aa. ¹⁰ Hajōō nuu me tak'ēp P'op Hagā Do hā āā betséē, p'aa hēnh bē āā baheg'āās tan'oo bā, bē āā ma metēek hyb n'aa bē nahapāh nā doo, baad had'yyt hē Jesus hā bē h'yy ka'eeh hyb n'aa kā.

¹¹ P'op Hagā Do ēr Yb hā, Jesus ēr Wahē N'aa hā na-āāj hē āā ky n'aa etsēē, rabado

hõm hyb n'aa sahõnh hê ãã tahewaat doo, tabahajaa hyb n'aa bê wê ãã bah'uum. ¹² Tak'êp Hyb N'aa Jawyk Do hã ãã ky n'aa etsêe, sahõnh hê bê da hadoo do tak'êp bê kamahân magyys hê hyb n'aa, tak'êp bê ãã kamahân doo da. ¹³ Æã ky n'aa etsêe bê h'yyb tym tabehj'oonh hyb n'aa, ta kara-pee sii hê Jesus êr Wahê N'aa kajaa bâ kä, ji naw'yyt hyb n'aa bê hã raky n'aa tapaa do ky n'aa P'op Hagä Do êr Yb matym gó, baad ub, tsyt hê ta wê bê babok do hyb n'aa.

4

P'op Hagä Do karên doo da ji bawäd had'yyt hê do ky n'aa hahÿh

¹ Hÿh kä ãã wakãän, ta see ky n'aa bê hã ãã ma erih. Jesus kyy gó tak'êp ãã betsêe paa bê hã, P'op Hagä Do karên doo da bê baboo had'yyt hê, bê ãã ma metêek do paa hadoo da. Tii d' né hê bê babok ãã hapäh. Hÿh kä, ta bahãnh ãã karên bê an'oo bâ. ² Tii d' ý wén etsêe bê hã, bê hapäh do hyb n'aa Jesus ky gabuu j gó bê hã ãã mejüü do paah.

³ P'op Hagä Do karên sahõnh hê baad nadoo do bê eréd hõm, baad hadoo do bê gadoo, baad had'yyt hê bê babok hyb n'aa kä. DooH P'op Hagä Do karên bâ bê aã bâ bê ým, bê patug nadoo do sii. ⁴ Takarên bê sahõnh hê bê h'yy keb'aah bê ým nadoo do hã, bê patug nadoo do hã. P'op Hagä Do karên baad ub, tsyt hê, ta wê bê baboo had'yyt hê, P'op Hagä Do hã, ta wób hã na-ãäj hê weh'êeh doo da. ⁵ P'op Hagä Do sa h'yyb gó nahapäh do bê hado manäh. Nesaa do sa h'yyb tii. Rah'yy karên pé sii rabahe'ÿh. ⁶ DooH ta tii da ji wad'ii ji da hadoo doo. Ta da hadoo wadii péh, ta da hadoo do ým sii haÿh péh, Tak'êp Hyb N'aa Jawyk Do rajãä da, baad ãã maher'oot do paa né hê bê hã. ⁷ Êr P'op Hagä Do atsyyd wát, baad had'yyt hê êr babok hyb n'aa ta wê. DooH êr tatsyyd bâ nesaa doo gó êr babok hyb n'aa. ⁸ Ti hyb n'aa jê hahÿh ãã ma metêek do taky nadahé bâ, aj'yy kyyh had'yyt hê nado taky nadaheeh, P'op Hagä Do kyyh ti taky nadaheeh doo! P'op Hagä Doo, ta Sahee baad had'op do bê hã hanoo do ti taky nadaheeh!

⁹ DooH hyb n'aa bê ãã ma erih pé ji da hadoo do ji kamahân do ky n'aa, P'op Hagä Do ma met'êeg wát do hyb n'aa bêeh, bê kamahân hyb n'aa bê da hadoo doo. ¹⁰ Æã hapäh, sahõnh hê Jesus hã h'yy ka'eeh do Masedonija häj n'aa bâ habong do bê kamahân. Ti hado né paawä, ãã wakãän, tak'êp ãã betsêe hê hã ta bahãnh bê kamahân hyb n'aa bê da hadoo doo. ¹¹ Ta ãh hã had'yyt hê bê hyb n'aa newê nyy da bê bad'oo, tak'êp baad ub bê babok hyb n'aa bê da hadoo do wê, bê du nen'aa hyb n'aa bê tah. Taw'ãäts hê bê ma hã bê moo bok,

bê waa enäh hyb n'aa, bê h'êed enäh hyb n'aa, bê ãã ma metêek do paa da né hê ãã habok noo gó bê mahang. Taw'ãäts hê ta tii hã bê h'yyb padäg had'yyt hê. ¹² Tii da bê ãã wén mejüü, ta ãh hã had'yyt hê baad bê babok Jesus hã h'yy kana'eeh do rahegãä bâ kä, baad bê raweh'êeh hyb n'aa, ta wób hã bê daab yb mahãnh n'aa na-ãäj hê.

Jesus matêeh do ky n'aa hahÿh

¹³ Æã wakãän, ãã karên baad bê bahapäh Jesus hã h'yy ka'eeh do dejêp do sa ky n'aa. DooH ãã karên bê h'yy ketón bâ dejêp do hã, ta wób, Jesus hã h'yy kana'eeh do rah'yy katón doo da. Tak'êp rawén h'yy ketón tii, rapanyyg kanadaheeh do hyb n'aa ji ganä wát do ky n'aa. Ji dajêp jawén paa bâ, dooh baad hadoo do ragahêen péh. ¹⁴ Jesus dajêp, tii bâ taganá wát p'aa hênh ãã hapäh. Ti hyb n'aa êr hapäh hahÿh: Jesus hã h'yy ka'eeh do paa dejêp doo, genä bong da p'aa hênh sa kamag paa P'op Hagä Do an'oo bâ. Hÿ pong jê Jesus masäk ta sii P'op Hagä Do an'oo bâ. ¹⁵ Bê ãã maher'oot Jesus, Tak'êp Hyb N'aa Jawyk Do ãã tama metêek doo: Êer, babä hedêp ná do Jesus p'aa hênh tamatêeh bâ, dooh da êr mamuun ta hã, ta hã h'yy ka'eeh do dejêp do sa pooj jê. ¹⁶ Ta daaj hê Tak'êp Hyb N'aa Jawyk Do bahyng da wawêe hê hÿ pong jê naa. Ti noo gó da ji maa napäh da ta hejój Jesus mejüü doo. Tak'êp da ta kyyh. Ti noo gó né da ji maa napäh ãas sa wahê n'aa kyyh. Ti noo gó né da toróm-bet häd näng doo, P'op Hagä Do ma, gamehÿh do ji maa napäh da. Tii bâ kä, Kristo hã h'yy ka'eeh do dejêp do paa kä genä hõm kân sa kamag paah. ¹⁷ Tii bâ nadejêp ná doo, as'êeg kân sa sii wê puh mahang P'op Hagä Do an'oo bâ, wê hã, Jesus êr wahê n'aa, êr gadoo hyb n'aa. Tii bâ kä, hÿ pong jê ta sii had'yyt êr baboo kân. ¹⁸ Ti hyb n'aa bê da hadoo do hã bê h'yyb tsebee ji ganä wát do ky n'aa hã.

5

¹ DooH hyb n'aa ny noo gó Jesus bahyng do ky n'aa ãã berih péh, ãã wakãän. ² Baad bê bahapêe dák ta ti ky n'aa. Bê hapäh, nyyw hê da Jesus kajaa. Ji ganada bâ takajaa. Hets'êek do atsêm kajaa do ji ganada do hadoo tii. ³ Ta wób, Jesus hã h'yy kana'eeh do rah'yy kanap'eed gó raky hadoo bâ: "Taw'ãäts hê, h'yyb nyyw dák badák hahÿh hã habong doo. DooH êr heÿm péh", rabanäng bâ, tii bâ kä da, nyyw hê P'op Hagä Do mo haj'aa adäng sa hã tak'êp nesaa doo. Nyyw hê da tii. Ýnh wog mahÿh nyyw hê ganä dák do hadoo da. Nyyw hê da P'op Hagä Do mo haj'aa adäng sa hã tak'êp nesaa doo. DooH da rahaja bâ rakejên bâ ta ti mahãnh.

⁴ Jesus hã h'yy kana'eeh doo, badagyng do hadoo doo gó habok doo, Jesus kajaa do

ganah'ëen do nahado bëeh. Ti hyb n'aa dooh bë h'yy gabadoo bã Jesus kajaa do hä, hets'ëek do hä ji h'yy gabadoh do hadoo. ⁵ Ta bag hadoo doo gó habok do bëeh, P'op Hagä Do panyyg hanäm do hä bë h'yy kadaw'uuh do hyb n'aa. Ti hyb n'aa dooh bë h'yy gabadoo bã Jesus kajaa bã. Atsëm habong doo, P'op Hagä Do panyyg hanäm do hä h'yy kanadew'uuh do hyb n'aa badagyp do hadoo doo gó habong do nahado ëer. ⁶ Ti hyb n'aa taw'ääts hë dooh ji h'yy kanap'eed bã Jesus kajaa do hä ta wób rabad'oo doo da. A'yÿh do hadoo tii. Taw'ääts hë ër hyb n'aa matakëë. Taw'ääts hë ër h'yyb ër mesoo, baad nadoo do ji h'yyb karën do jawén ër nabok hyb n'aa. ⁷ Ha'yÿh doo, atsëm ti raba'yÿh. Jarakë hedoo do he'ëek doo, atsëm ti rakanahapëë bong ta mah'yÿ hyb n'aa. Atsëm buuj hadoo né tii, badagyp do hadoo doo gó habok doo. ⁸ Èer, dooh tii da ër hado bã. Adëb bã buuj hadoo ëer, baad hadoo do P'op Hagä Do karën do hapäh doo. Ti hyb n'aa, taw'ääts hë ër h'yyb ër mesoo, baad nadoo do ji h'yyb karën do jawén ër nabok hyb n'aa. Taw'ääts hë baad ër kan'yÿh, sa h'yy gatsapoog me, sa nu gasu me na-ääj hë warahën rakan'yÿh doo da hadoo. Mah'yÿ d' y hanäng pé tii: Taw'ääts hë baad ër h'yy kae had'yÿt hë P'op Hagä Do hä. Taw'ääts hë ta wób ër kamahän had'yÿt hë. Taw'ääts hë Jesus ër ted'ëep sahõnh hë P'op Hagä Do rejää do mahänh ër gahëen had'yÿt hë.*

⁹ Ta ti y wén her'oot, ër P'op Hagä Do asëew hõm ër tarejää hyb n'aa nado. Èr tasëew hõm ër tabed'ëep hyb n'aa ta wób tarejää noo gó, ër hyb n'aa Jesus Kristo ër Wahë N'aa, dajëp do hyb n'aa. ¹⁰ Èr hyb n'aa Jesus wén dajëp, ta sii ër babok hyb n'aa. Jesus matëeh bã ër edëb nä bã, ër dejëb bã na-ääj hë, ta sii né da ër babok. ¹¹ Ti hyb n'aa, P'op Hagä Do ër ted'ëep do hyb n'aa, bë da hadoo do hä bë h'yyb tsebee. Bë da hadoo do hä bë h'yyb masaa. Tii da bë bad'oo doo da né hÿy kã.

¹² Äã wakään, tak'ëp äã betsëë bë hä, bë wehëë bë mahang tak'ëp moo bok doo, bë da h'yyb hadoo do Jesus hä h'yy ka'eeh do bë ma met'ëek doo, bë h'yyb mah'üüm doo. ¹³ Bë wehëë, bë kamahän, tak'ëp ramoo bok do hyb n'aa bë ramasa hyb n'aa. H'yyb näm doo gó bë aboo bë da hadoo do wë.

¹⁴ Äã wakään, tak'ëp äã betsëë bë hä, tak'ëp peej bë maher'ood Jesus hä h'yy ka'eeh do moo nehõnh do ramoo bok hyb n'aa sa ma sãm hä, sa waa sãm hä. Bë h'yyb tsebee jé h'yyb nahed'oo doo. Bë masaa kanahën doo nä Jesus hä h'yy ka'eeh doo. Bë hyb n'aa ejäg manäh bë da hadoo do hä. ¹⁵ Bë abaaj manä nesaa do bë wë moo wät do hä. Taw'ääts hë bë ky ennym bë da hadoo

wë, ta wób, Jesus hä h'yy kana'eeh do sa wë na-ääj né hë.

¹⁶ Taw'ääts hë bë h'yyb tsebee had'yÿt hë.

¹⁷ Taw'ääts hë bë ky n'aa ets'ëë had'yÿt hë.

¹⁸ Taw'ääts hë P'op Hagä Do wë bë tsebee had'yÿt hë, baad tabadoo bã bë hä, baad tanado bã bë hä na-ääj hë. Tii d' né hë P'op Hagä Do karën bë hä, Kristo Jesus karapee, Jesus ky dah'eeh do bë bahadoo do hyb n'aa.

¹⁹ Bë medug manä P'op Hagä Do Sahee.

²⁰ Bë ty n'aa gesyyg manä bë ramaher'oot doo, P'op Hagä Do Sahee metëeh do rahanäng doo. ²¹ Ti hadoo né hë, bë mety sahõnh hë raher'oot doo, P'op Hagä Do Sahee hanaa né hë tado bã bë bahapäh hyb n'aa. Tii bã bë gadoo te hub hadoo doo. ²² Taw'ääts hë nadoo doo, P'op Hagä Do kyy kerih do hä baad kanejäk doo, bë gado manäh. P'op Hagä Do Sahee kyy gó nado tii bã.

²³ P'op Hagä Do hä, ta karapee tah'yÿb n'yyim doo, y ky n'aa etsëë tsyt hë baad had'yÿt hë, takarën doo da bë babok tan'oo bã. Y ky n'aa etsëë, tabanoo hyb n'aa bëeh, bë h'yyb tym sii hë, baad tabahadoo hyb n'aa Jesus Kristo ër Wahë N'aa matëeh bã kã, ji naw'yÿt hyb n'aa bë hä raky n'aa tapaa do ky n'aa. ²⁴ P'op Hagä Do bë tanaëënh doo, dooh tah'yÿ gajëë hõm bã ji hä. Tahajaa né hë ta hä ji h'yy kasadëë bã. Ti hyb n'aa y hapäh baad ub, tamoo wät né hë ta hä y etsëë doo.

Paw-Ro rakedëë bong do ky n'aa ah'yÿh

²⁵ Äã wakään hedoo doo, bë ky n'aa ets'ëë P'op Hagä Do hä ääh. ²⁶ Äã karën baad bë edëë äã kyy gó sahõnh hë Jesus hä h'yy ka'eeh doo. ²⁷ Jesus ky gabuuj gó y betsëë bë hä, bë ner'oot hyb n'aa hah'y äã ma erih do sahõnh hë Jesus hä h'yy ka'eeh do sa hä. ²⁸ Tagadëëg ub äã karën, Jesus Kristo, ër Wahë N'aa ky ennym bë hä. Jääm hë kã.

* 5:8 Tii d' ji adoo bã, dooh da nesaa do ji moo wäd bã.

2 Tesaronika

Jesus hã h'yy ka'eeh do panang Tesaronika häd näng doo bã habong do hã ta jawén Paw-Ro rama erih do hahÿh.

¹ ÿ Paw-Ro, Siras, Tsimoot daheeh, äã edéng bëéh, Tesaronika panang bã habong doo, Jesus Kristo Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hã h'yy kata däk doo, P'op Hagä Do ër Yb hã h'yy kata däk doo.

² Äã karën P'op Hagä Do ër Yb, Jesus Kristo Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do na-ääj hë ky en'yyim bë hä. Äã karën baad bë rah'yyb en'yyim.

P'op Hagä Do wë Paw-Ro ratsebë do ky n'aa hahÿh

³ Äã wakään, hajöo nuu me P'op Hagä Do wë äã tsebë bë hyb n'aa. Baad né tii d' äã bad'oo. "Taw'ääts hë öm. Ky enyym öm sa hã", nãk äã kyyh P'op Hagä Do hã. Äã tsebë ta hã, Jesus hã bë h'yy kae magyys hë do hyb n'aa, bë da hadoo do bë kamaññ magyys hë do hyb n'aa na-ääj né hë. ⁴ Tii hyb n'aa, P'op Hagä Do hã h'yy ka'eeh do wób sa hã äã her'ood bã bë ky n'aa, äã j'aa etsë bëéh. Äã her'oot sa hã, h'yyb jawyg gó bë babok, dooh bë h'yy gejë hóm bã Jesus hã bë h'yy ka'eeh do hã, bë ta wób rarahejã né paawã, kamaññ né paawã bë hä hajöo nuu me.

⁵ Baad ub da P'op Hagä Do ky n'aa etyy sahönh hë, ji bahapäh ta tii hã. Baad ub sahönh hë P'op Hagä Do ky n'aa etyy do hyb n'aa, bë hä P'op Hagä Do anoo da hÿ pong jé, tabag'ääs doo bã, ta sii bë baboo had'yyt hë hyb n'aa. Tabag'ääs do karapee bë bahadoo do hyb n'aa, da hë bë ahoop baad nadoo doo. ⁶ Baad ub P'op Hagä Do anoo da sahönh hë sa hã ta sãm. Baad ub P'op Hagä Doo. Doooh tesóts hóm bã. Tarahejãã da bë hä rejãã doo. ⁷ Bë hä kã, da hë baad nadoo do hah'oop doo, baad bë babok da tan'oo bã. Tii hadoo tabanoo da äã hã na-ääj hë. Tii d' tabad'oo da Jesus, ër Wahë N'aa bahyng noo gó ta ääs tak'ëp haj'ap do sii hë hÿ pong jé naa tégë hód mahang. ⁸ Tii bã kã, P'op Hagä Do nahapäh doo, Jesus ër Wahë N'aa ky n'aa hanãm do ky nadah'eeh do P'op Hagä Do rejã kãn da. ⁹ Sa hã ta sãm tabaaj kãn da. Tarejã had'yyt hë kã. Rahob had'yyt hë kã tamo haj'aa. Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do mahãnh, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hejój mahãnh, ta bag hetsooh do gabarëeh do mahãnh P'op Hagä Do ah'eed h'üüm da tii. ¹⁰ Tii d' tabad'oo, p'aa hënh Jesus bahyng noo gó kã, sahönh hë ta karapee, ta hã h'yy ka'eeh doo, ta hã raweh'ëeh hyb n'aa, ta hã rakasab'ee hyb n'aa. Tii noo gó ta hã j'aa

etsë do wób né da bëéh, ta ky n'aa bë hä äã her'oot do bë ky dahë däk do hyb n'aa.

¹¹ Tii hyb n'aa, P'op Hagä Do ër h'yy kaha'eeh do hã hajöo nuu me äã ky n'aa etsëë bëéh. Äã ky n'aa etsëë, bë hä tabanoo hyb n'aa baad, ta karapee rababok doo da bë babok hyb n'aa, bë tawén tsyyd bong. Äã ky n'aa etsëë na-ääj hë, ta hejój me tabanoo bë hä sahönh hë baad hadoo do ta hã bë h'yy ka'eeh do hyb n'aa bë moo bok bë karën do bë bahajaa hyb n'aa. Äã ky n'aa etsëë, baad hadoo bë hyb n'aa newëë do bë bahajaa hyb n'aa.

¹² Tii d' äã wén ky n'aa etsëë, bë hyb n'aa Jesus ër Wahë N'aa kawehëë däk hyb n'aa, bë na-ääj hë bë kawehëë däk hyb n'aa ta hyb n'aa. P'op Hagä Do ër h'yy kaha'eeh doo, Jesus Kristo Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do na-ääj hë, ji wë raky en'yyim nes'aa né paawã ji. Tii hyb n'aa tii d' tawén hadoo.

2

Aj'yy h'yy kawareem do yb ky n'aa hahÿh

¹⁻² Hÿy kã äã wakään hedoo doo, Jesus Kristo ër Wahë N'aa p'aa hënh tabahyng do ky n'aa kã, ta wë ër mamuun do ky n'aa kã, äã karën dooh nawayw hë bë h'yyb manepëë boo bã Jesus ewäd hyng p'aa hënh ranoo bã, daap ramenã bã. P'op Hagä Do Sahee ti ta ti metëeh do sa hã ranoo bã paawã, äã maher'oot ranoo bã, sa hã äã ma erih ta ti ranoo bã paawã, bë ky dahë manäh! Daap ramenyyh. ³ Bë h'yyb manepëë manã raheer'oot do hã.

Jesus matëeh do pooj jé, hajök badäk hahÿ haw'ääts hë habong do P'op Hagä Do hã rah'yy kawareem da. Aj'yy, h'yy kawareem do yb, sahönh hë P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do wë h'yy kawareem doo, kasee da pooj jé. Jesus gawats'iik da tii. ⁴ P'op Hagä Do maji yb da tii. P'op Hagä Do hã tah'yy kawareem da. Sahönh hë rah'yy kaha'eeh do bahãnh takarën tanu gadäk. Ta daaj hë, ta hã hë tah'yy ka'eeh da. P'op Hagä Do tób n'aa yt hã da tabajëë suun. Tii bã da tabasoooh, takarën da sahönh hë tabag'ääs hyb n'aa. "ÿ né hë P'op Hagä Doo", näng da, daap tamennyh bã sahönh hã.

⁵ Doooh bë hyb n'aa es'ee boo bã, hajöo nuu me ti ky n'aa paa ÿ baher'oot bë hä bë mahang ÿ hawäd wät noo gó?

⁶ Bë hapäh, da hë ti anäng nã ta ti aj'yy h'yy kawareem do yb hewaat doo, jããm né hë takasee hyb n'aa P'op Hagä Do h'yyb däng bã. ⁷ Badäk hahÿy bã habong do rah'yy ganenã né paawã, da hë Nesaa Do Yb du do däk tah'yyb metëek sa hã, P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do hã rah'yy kawareem hyb n'aa. Tii d' tahado né paawã, h'yy kawareem do yb tahewaat do tamasoo nã tii,

takanasee hyb n'aa nä. Ta ti tameso had'yyt hē, P'op Hagä Do bado hōm bā kā ta ti h'yy kawareem do yb tamasoo doo. ⁸ Tii bā da h'yy kawareem do yb, sahōnh hē P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do wē h'yy kawareem doo, kas'ee kån da badäk hahÿÿ bā. Ti hadoo né hē Jesus gawats'iik da ti ta kyy me. Ta bag tak'ëp gabarëeh do mahang Jesus matëeh do hyb n'aa, Jesus bado hōm da sahōnh hē nanäng hejój.

⁹ H'yy kawareem do yb kasee bā da, Nesaa Do Yb anoo da ta hā tak'ëp ta hejój. Tapehuunh da. Meuj n'aa näng da tamo haj'aa. Baad kahed'oo tapehuunh doo. ¹⁰ Hajōng baad nadoo doo me tawedi da tabanesaa doo hēnh hah'üüm doo. Tabanesaa hēnh rawén hōm, P'op Hagä Do ky n'aa hanäm do raky nadaheeh, raganen'aak do hyb n'aa. P'op Hagä Do ky n'aa hanäm do raky dahé bā paawä, P'op Hagä Do ed'ëep paawä ta wē. ¹¹ P'op Hagä Do raky nadaheeh do hyb n'aa, rah'yyb manepëe bong P'op Hagä Do an'oo bā. Ti hyb n'aa, rah'yyb manepäh do hyb n'aa, raky daheeh da h'yy kawareem do yb kyy kã. ¹² Tii d' tawén hadoo, sahōnh hē panyyng hanäm do ky nadah'eeh doo, baad nadoo doo gó rababok gen'aak doo, tabanesaa hēnh P'op Hagä Do ky n'aa etyy hyb n'aa kã.

Dooch baad hadoo do hã ji h'yy gajëe hōm bā do ky n'aa hahÿÿh

¹³ Äã wakään hedoo doo, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do kamahän doo, hajōd nuu me P'op Hagä Do wē äã tsebé bē hyb n'aa. Sahōnh hē tadu dahäng do noo gó bē tasëew hōm, bē h'yyb tym tabed'ëep hyb n'aa. Ti hyb n'aa P'op Hagä Do wē äã wén tsebé. Bē h'yyb tym tabed'ëep, tsyt hē baad had'op bē babok ta Sahee an'oo bā do hyb n'aa, panyyng heh'äat ub do bē ky daheeh do hyb n'aa na-ääj hē. ¹⁴ P'op Hagä Do bē tatsyyd bong Jesus ky n'aa hanäm do bē hā äã maher'oot doo me. Bē tatsyyd bong, Jesus Kristo ër Wahë N'aa hejój gó, ta bag gabarëeh doo gó Jesus sii bē babok hyb n'aa. ¹⁵ Ti hyb n'aa, wakän haa, bē h'yy gejë hōm manäh. Bē eréd manä baad bē ky daheeh do sahōnh hē bē hā äã metëek doo, äã ma erih doo me, äã her'oot doo me na-ääj hē.

¹⁶⁻¹⁷ Jesus Kristo, ër Wahë N'aa hã, P'op Hagä Do ër Yb hã na-ääj hē äã ky n'aa etsëe bëeh, bē rah'yyb en'yyim hyb n'aa, bē rah'yyb hej'oonh hyb n'aa baad hadoo do bē moo boo had'yyt hē hyb n'aa, baad hadoo do bē her'ood had'yyt hē hyb n'aa na-ääj hē. P'op Hagä Do ër Yb, ti né ti ër takamahän doo. Èr wē taky ennym do hyb n'aa, ër h'yyb ennyw däg had'yyt hē tan'oo bā, baad hadoo do ër hã taky däng do ër gahëen tan'oo bā.

3

Paw-Ro karën sa hyb n'aa raky n'aa etsëe do ky n'aa hahÿÿh

¹ Äã wakään, ta see ky n'aa äã erih hÿÿ kã. Bē ky n'aa etsëe ääh, nayyw hē jé pad'yyt hē sahōnh hē rapanyyng enä hōm hyb n'aa Jesus, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do ky n'aa jé pad'yyt hē baad ta ky n'aa ragadoo hyb n'aa bē gado däk doo da. ² Bē ky n'aa etsëe na-ääj hē ääh, äã Jesus bed'ëep hyb n'aa ajyy ky nesaa do sa moo mahänh. Tii d' ÿ wén etsëe, dooh sahōnh hē Jesus hã rah'yy kae bā do hyb n'aa.

³ Dooh Jesus, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do h'yy gajëe hōm bā ji hã. Tamoo wät né hē ji hã taky däng doo. Bē da tah'yyb hej'oonh bē nerét hyb n'aa ta hã bē h'yy ka'eeh doo. Bē da tamo n'aa jesuu Nesaa Do Yb mahänh. ⁴ Bē äã ky daheeh Jesus an'oo bā. Äã hapäh, bē moo boo had'yyt né hē bē hã äã mejüü doo. ⁵ Jesus hã äã ky n'aa etsëe, bē tah'yyb mahüüm hyb n'aa, bē P'op Hagä Do kamahän baad ub bē bahapäh hyb n'aa, Kristo h'yy ganajëng doo da baad nadoo do tabahoop noo gó, bē h'yy ganejë hyb n'aa na-ääj hē.

Jesus hã h'yy ka'eeh do moo nehōnh do ky n'aa hahÿÿh

⁶ Äã wakään, Jesus Kristo, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do kyy gó bē äã mejüü, bē kamanekuunh hyb n'aa Jesus hã h'yy ka'eeh do moo nehōnh do sa mahang, äã ma metëek doo da nabok doo. ⁷ Tii da äã wén mejüü, bē hapäh né hē taw'ääts hē äã babok doo da bē babok. Dooh äã moo nehøj bā bē mahang äã babok noo gó. ⁸ Dooh äã awa bā bē waa bag hēnh. Tak'ëp äã moo bok äã waa sãm hã adëb bā, atsëm na-ääj né hē, bē äã daap yb mahänh. ⁹ Äã karën bā paawä, taw'ääts hē né hē paawä bē hanaa äã gadoo. Taw'ääts hē paawä tii da, dooh tii da äã karën äã adoo bā. Äã daaj hē äã waa sãm, äã ma sãm hã äã wén moo bok, äã hã bē bahapäh hyb n'aa nyy da baad ub ji bawät. ¹⁰ Bē mahang äã babok noo gó hahÿÿ da bē äã maher'oot: "Bē an'oo manä moo nawät pé ta tä, ta waa", näk ääh. ¹¹ Tii da äã wén mejüü, äã ky n'aa napäh do hyb n'aa raher'oot doo. Ti abong mä ta wób moo nabok do bē mahang, sa nooh. Boo kahah'üünh né hē tii. Sa da hadoo do rah'yyb panas'ëeh. ¹² Jesus Kristo, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do kyy gó äã mejüü ta ti hedoo doo, tii da ranabok hyb n'aa. Taw'ääts hē dooh sa da hadoo do rah'yyb panasä bā. Taw'ääts hē sa waa sãm hã ramoo bok. ¹³ Bëe kã, äã wakään baad habong doo, bē h'yy gejë hōm manä baad hadoo do bē moo bok do hã.

¹⁴ Bē wakään hedoo do Jesus hã h'yy ka'eeh do see ky nadahé bā hahÿÿ äã ma erih

doo gó ãã mejũũ doo, taw'ããts hē bē metāh sahōnh hē sa matym gó. Bē aboo manā ta sii, tanu mebyng hyb n'aa.* ¹⁵ Sahōnh hē sa matym gó bē metā né paawā, bē ty n'aa gesyng manā ta hā. Doooh bē majĩĩ tado bā. Bē wakāān had'yyt hē. Taw'ããts hē bē maher'ood ji wakāān ji kamahān do ji maher'oot doo da.

Sa hā Paw-Ro kedēē hōm do ky n'aa hahȳh

¹⁶ P'op Hagā Do hā ãã ky n'aa etsēē, Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do ji h'yyb nyyw hanoo do bē tah'yyb nāw had'yyt hē. Āã ky n'aa etsēē, bē mahang Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do bawād had'yyt hyb n'aa.

¹⁷ Ȳ Paw-Ro, bē ȳ hyb n'aa esee. Tagadēēg ub, moh ȳy me né hē ȳ berii kån ȳ bahed'oo doo da. Tii d' bē bahapāh mo haja ȳy. Hahȳ hadoo né hē ȳ erih do mo haja ȳy.

¹⁸ Āã karēn Jesus Kristo, ēr Wahē N'aa, ky enyyw had'yyt hē sahōnh hē bē hā. Jāām hē kā.

* **3:14** Ta ti hadoo do sii ji wén nawāt, tanu mebyng hyb n'aa. Tanu mebyy bā, ta h'yyb tawareem kån baad ub tabawāt hyb n'aa kā.

1 Tsimoot Pooj jé Tsimoot hã Paw-Ro ma erih do hahÿÿh

1-2 ÿ Paw-Ro, Kristo Jesus mejüü do seeh, ÿ edëng òm Tsimoot, hëp ÿ n'aa Jesus hã mah'yy ka'eeh do hyb n'aa tah ÿ hado däk doo. Kristo mejüü do see ÿ wén hado däk, P'op Hagä Doo, ër h'yyb tym dëëb, Kristo Jesus, ta hã ër h'yy kasadã do ÿ ramejüü do hyb n'aa.

ÿ karën P'op Hagä Do ër Yb, Kristo Jesus ër Wahë N'aa na-ääj hë ky en'yyim a hã. ÿ karën òm rat'yyd mehün, baad òm rah'yyb n'yyim.

Ma matëg oow ky n'aa hahÿÿh

³ Masedonija häd nãng do häj n'aa hënh ÿ bahòm noo gó tak'ëp ÿ betseë doo da a hã Epeso häd nãng do panang bã mabaym hyb n'aa, tii da p'aa hënh ÿ betseë a hã, t'ü hënh mabaym hyb n'aa, mameduuk hyb n'aa ajyy ta see hadoo Jesus ky n'aa ma met'ëëk doo. ⁴ Maher'ood sa hã raberéd hóm hyb n'aa panyyg heh'äät ub nadoo doo, noo kanesa doo. Maher'ood sa hã na-ääj hë, sa wahë makü sa häd ketsën do nahãnh do raberéd hóm hyb n'aa. Ky kedak do du n'aa doo tii. Dooch tamasaa bã P'op Hagä Do karën do hã. Jããm né hë P'op Hagä Do hã ji h'yy kae bã, takarën do ji bahapãh. ⁵ Tii da ÿ karën mamejüü sa hã, sahõnh hë Jesus hã h'yy ka'eeh do t'ü hënh habong do rakamahãn hyb n'aa sa da hadoo doo. ÿ karën sa da hadoo do rakamahãn, baad hado däk do hyb n'aa sa h'yyb tym, t'ü madãk doo me rah'yy ka'eeh do hyb n'aa na-ääj hë. ⁶ Dooch tii da raboo boo bã nanãng ma matëg oow, daap hadoo do rawén her'ood kãn. ⁷ Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehëtëk do rakarën rabahado paawã, sa daaj hë na-ääj hë dooh rah'yyb mepëë bã rahe'oot do hã. Baad rabahapãh ji ed'oo rahe'oot doo. Ti hado né hë paawã, dooh rah'yyb mepëë bã rahe'oot do hã.

⁸ Baad ub né hë Mosees ky n'aa jaw'yyk do ër hapãh, baad ub, P'op Hagä Do karën doo da ji mahüüm bã ti ji h'yyb tym gó. ⁹ Dooch P'op Hagä Do an'oo bã ta ky n'aa jaw'yyk do takarën doo da habong do sa hyb n'aa. P'op Hagä Do anoo ta ky n'aa jaw'yyk do hahÿ sa hyb n'aa: Ky n'aa jaw'yyk do ky nadah'eeh do sa hyb n'aa, ta hã h'yy kawerem do sa hyb n'aa, P'op Hagä Do hã h'yy kana'eeh do sa hyb n'aa, nesaa do moo bok do sa hyb n'aa, P'op Hagä Do waneh'ëeh do sa hyb n'aa, P'op Hagä Do raky n'aa rejãã do sa hyb n'aa, sa yb sa ÿÿn ta wób na-ääj hë dahej'ëëp do sa hyb n'aa, ¹⁰ sa ÿÿm, sa patug nadoo do sii he'ÿÿh do sa hyb n'aa, ajyy ajyy sii he'ÿÿh do sa hyb n'aa, ta wób ramesoo

rabesëem h'üüm do hyb n'aa sa hyb n'aa, daap men'yyh do sa hyb n'aa, P'op Hagä Do häd gó daap raky kajãk do sa hyb n'aa. P'op Hagä Do banoo ta ky n'aa jaw'yyk doo, baad hadoo do ky n'aa hã baad kanejãk do hyb n'aa na-ääj hë. ¹¹ Baad hadoo do ky n'aa ÿ hanãng doo, baad tabadãng P'op Hagä Do ky n'aa hanãm do hã. Ti né hë ta T'aah ky n'aa hanãm do P'op Hagä Do anoo hã ÿÿ, ÿ metëëk hyb n'aa ta wób sa hã. P'op Hagä Doo, baad had'op doo, ër weh'ëeh do ky n'aa né tii.

Paw-Ro P'op Hagä Do t'yyd mehün do ky n'aa hahÿÿh

¹² ÿ tsebë Kristo Jesus ër wahë n'aa wë, ÿ tah'yyb hejooñh doo. Ta hã pé baad had'yyt hë ÿ moo wät ÿ tamejüü doo, ti hyb n'aa hã ÿ tah'yyb dãng ta ky n'aa ÿ baher'ood hóm hyb n'aa. ¹³ P'ooj ub ta hã ÿ ky n'aa rejã né paawã, ta karapee ÿ no n'aa maso né paawã, ÿ rejã né paawã sa hã, Jesus Kristo ÿ tat'yyd mehün, dooh ta hã ÿ h'yy kae nã bã do hyb n'aa, dooh ÿ h'yy ganyy nã bã P'op Hagä Do t'aah tado bã do hyb n'aa. ¹⁴ Tak'ëp né hë ër Wahë N'aa ky en'yyim hã ÿÿ, nes'aa né paawã ÿÿ. Hã ÿ tabanoo baad ÿ h'yy ka'eeh hyb n'aa ta hã. Hã ÿ tabanoo na-ääj hë, baad ta wób ÿ kamahãn hyb n'aa. Séd hã ji h'yy kata dãg bã Kristo Jesus hã, tii d' né hë tabanoo ji hã.

¹⁵ Te hub né hë hahÿÿh, taw'ääts hë ji ky daheeh: Kristo Jesus ewãd hyng ër mahang, nesaa do moo bok do tabed'ëëp hyb n'aa nesaa do mahãnh. Ta ti nesaa do moo heb'ook do sa bahãnh baad nadoo do paa ÿÿh. ¹⁶ Ti hadoo né hë, ÿ tat'yyd mehün, ÿ sa bahãnh nesaa do moo wät do paah. ÿ tawén t'yyd mehün, ta wób rahegãã bã, rahapãh hyb n'aa dooh Jesus Kristo ty n'aa gesyyg bã ji. Baad ub Kristo. Hã ÿ tabad'oo do hã rabahapãh hÿÿ kã, dooh h'yy kejÿÿk pé ta hã. ÿ tat'yyd mehün bã, ta wób ta hã h'yy ka'eeh do na-ääj da tat'yyd mehün, edëb had'yyt do ta pa ragadoo hyb n'aa.

¹⁷ P'op Hagä Do né hë sahõnh hë bag'ääs doo. Ti né hë hawãd had'yyt doo, nadajëp doo, ji nahapãh doo. Sét ub né tii. Dooch ta see péh. Taw'ääts hë ji wehëe had'yyt hë. Taw'ääts hë ta hã ji j'aa etsëë had'yyt hë. ÿÿ. Tii d' né hë. Taw'ääts hë.

¹⁸⁻¹⁹ Tsimoot, tah ÿ hadoo doo, òm ÿ mejüü hahÿÿh, baad mamoo wãd, baad mama met'ëëg, baad awãd, baad mameduug ta s'ee hënh ma metëëk do na-ääj hë. Taw'ääts hë Jesus hã mah'yy kae had'yyt hë. Baad awãd, a h'yyb tym òm taky n'aa natapaa hyb n'aa. Òm ÿ mejüü do baad tanu kejãk P'op Hagä Do kyyh hã p'ooj ub a hã ta rod n'aa rahe'oot doo. Ta wób dooh raky dahé bã sa h'yyb tym sa hã metëëk doo. Ti hyb n'aa gawatsig jëng Jesus hã rah'yy ka'eeh

do paah. ²⁰ Ti hedoo do mahang ti abong ajyy Imenew Aresan had enah doo. Y ah'eed h'uum, Jesus ha h'yy ka'eeh do mahang ranabok hyb n'aa. Nesaa Do Yb moo go y baheej dak. Tii d' y wen d'oo sa ha, rabahapah hyb n'aa, dooh P'op Hagä Do ji ky n'aa rejä bä.

2

P'op Hagä Do hä ji ky n'aa etsëe do ky n'aa hahyÿh

¹ Pooj jé tak'ep péj y betsëe a hä, P'op Hagä Do hä ji ky n'aa etsëe, P'op Hagä Do sii ji ber'oot hyb n'aa sahõnh hë sa hyb n'aa. Taw'ääts hë na-ääj hë P'op Hagä Do ji j'aa etsë sahõnh hë sa hyb n'aa. ² Taw'ääts hë ji häj n'aa wahë n'aa ji ky n'aa etsëe P'op Hagä Do hä. Ta wób wahë n'aa hedoo do ji ky n'aa etsëe né tii d' ênh. Taw'ääts hë ji ky n'aa etsëe né tii, baad ub, h'yyb nyww gó, P'op Hagä Do karën doo da, tsyt hë ta wë ër bahajaa ër babok hyb n'aa. ³ P'op Hagä Do ji h'yyb tym deëb gen'aak ta hä ji ky n'aa etsëe doo. Baad ti ta hä. ⁴ Takarën sahõnh hë badäk hahyÿ hä habong do tabed'ëep nesaa do mahänh. Takarën baad hadoo do ky n'aa rabahapah hyb n'aa. ⁵ Jääm né hë sét hë P'op Hagä Doo. Jääm né hë sét hë sahõnh hë badäk hahyÿ hä habong do rod n'aa P'op Hagä Do wë, P'op Hagä Do wë ji mahüüm doo. Kristo Jesus, aj'yy gó kesok do né hë tii. ⁶ Ta daaj hë ti takan'oo dak dajëb hä, sahõnh hë badäk hahyÿ hä habong do tabed'ëep hyb n'aa. Ta daaj hë takan'oo dak dajëb hä ër ted'ëep do sám. Ti né hë ta T'aah ky n'aa, tah'yyb dang noo gó badäk hahyÿ hä habong do sa hä P'op Hagä Do metëëh doo. ⁷ Ta ti ky n'aa y baher'oot hyb n'aa y P'op Hagä Do wën seëw hóm, ta ky n'aa rod, ta mejüü do y bahadoo hyb n'aa, Judah buuj nadoo do sa hä y ma metëëk hyb n'aa Jesus hä rah'yy ka'eeh hyb n'aa kä. Y tasëew hóm panyyy baad hadoo do y ma metëëk hyb n'aa sa hä. Doo hadap y menä bä. Né hup y né hë tii.

⁸ Ti hyb n'aa y karën jé pad'yyt hë rakahet'aa bä P'op Hagä Do rahyb n'aa jew'yyk hyb n'aa, baad ub ajyy raky n'aa etsëe. P'op Hagä Do wë sa moo ragadabëeh bä p'op raky n'aa etsëe bä, taw'ääts hë baad ub sa h'yyb tym P'op Hagä Do matym gó. Taw'ääts hë ky n'aa ets'ëe doo, dooh rakawaj'ään bä ta wób sa wë, dooh raky kedag bä ta wób sa hä. ⁹ Rakahet'aa bä P'op Hagä Do rahyb n'aa jew'yyk hyb n'aa, y karën yÿj dooh rakametä bä sa saroor hyb n'aa. Taw'ääts hë dooh rapadedäg bä nu meby n'aa nang doo. Taw'ääts hë taw'ääts hadoo do rapadedëek. Taw'ääts hë dooh rakametä bä ta see mo

n'aa hado dak do sa seën ramahetsooh doo me. Taw'ääts hë dooh rakametä bä k'ääts tég gabarëeh do s'ëeb me, perora had nang doo me, saroor tak'ep ky n'aa gebah doo me na-ääj hë.* ¹⁰ Taw'ääts hë yÿj P'op Hagä Do hä raky daheeh rahanäng do ta wób ramasa. Ti né sa hetsö sa hä. ¹¹ Taw'ääts hë bag hënh, rakanasab'ee doo gó rama kametëek P'op Hagä Do ky n'aa. ¹² Dooch y an'oo bä yÿj rama met'ëeg bä ajyy. Dooch y an'oo bä yÿj ramejō bä ajyy. Bag hënh y karën yÿj rabah'ëeh, ramaa newëe, Jesus hä h'yy ka'eeh do rakahet'aa bä. ¹³ Tii d' y wen edoo, pooj jé P'op Hagä Do pahuuj wät Adaw, ta jawën Ewa. ¹⁴ Dooch ajyy tado bä Nesaa Do Yb wadii doo. Ewa né paa ti tawadii. Ewa né paa P'op Hagä Do mejüü do ky nadaheeh doo. ¹⁵ Ti hadoo né hë rahet'aah do hyb n'aa P'op Hagä Do ed'ëep da nesaa do mahänh, Kristo hä rah'yy kae had'yyt bä, ta wób rakamahän had'yyt bä, rakanasabé bä, P'op Hagä Do karën doo da rabok bä.

3

Jesus hä h'yy ka'eeh do sa wahë n'aa ji asëew hóm do ky n'aa hahyÿh

¹ Te hub né hë hahyÿh: Jé karën pé ta h'yyb gó Jesus hä h'yy ka'eeh do sa wahë n'aa, sa hagä n'aa tabahadoo hyb n'aa, baad ub né tii. ² Ti hyb n'aa, taw'ääts hë baad ub tabawät Jesus hä h'yy ka'eeh do sa hagä n'aa tabahadoo karën doo. Taw'ääts hë dooh baad nadoo do rahapäh pé ta hä. Taw'ääts hë sét ub ta yÿm. Taw'ääts hë dooh ta yÿm tawad'ii bä yÿnh see sii. Taw'ääts hë kaja hë denaa hë ta h'yyb tamahüüm. Taw'ääts hë tah'yy keb'aah nesaa do hä. Taw'ääts hë ta wób hä baad ta h'yyb, ta hä raweh'ëeh hyb n'aa. Taw'ääts hë baad tagadoo ta wób ta tób yt hä. Taw'ääts hë tahajaa ta wób tama metëek P'op Hagä Do panyyy hä. ³ Taw'ääts hë dooh jarakë hedoo do heëek do tado bä. Taw'ääts hë da dooh kahep'uuk do tado bä. Taw'ääts hë ta wób baad taky n'aa en'yyem, dooh tamebaaj bä. Taw'ääts hë dooh dajëer tahyb n'aa hüüm bä. ⁴ Taw'ääts hë baad tah'yyb mahüüm ta panaa. Taw'ääts hë ta taah tametëek raky daheeh hyb n'aa sa yb, baad raweh'ëeh hyb n'aa sa yb. ⁵ Ta panaa baad h'yyb manahüüm doo, dooh tahaja bä Jesus hä h'yy ka'eeh do tah'yyb mahüüm bä. ⁶ Dooch taw'ääts hë tado bä papuuj Jesus hä h'yy kae dak do sa wahë n'aa. Papuuj Jesus hä h'yy kae dak do tado bä paawä, nepäh ta daaj hë, ta hä hë tah'yy kasabé bä. Tah'yy kasabé bä, P'op Hagä Do ky n'aa etyy da, Dijab* taky n'aa etyy do paa hadoo. ⁷ Taw'ääts hë Jesus hä h'yy ka'eeh sa wahë

* 2:9 Tii da Paw-Ro wën mejüü, yÿj wë ta wób raty gapanad'ëek hyb n'aa, ta s'ee hënh sa h'yyb nawät hyb n'aa. Gereg kyy me ramaneënh Nesaa Do Yb, Dijab. "Ji taky n'aa tapa had'yyt doo", tahaanäng pé ti Dijab.

n'aa pan'aa baad rabaher'oot sa ky n'aa, ta wób sa hã, Jesus hã h'yy kana'eeh do sa hã na-ãäj né hë. Dooch hyb n'aa raky n'aa rejää pé tii bá. Tii bá dooh Dijab haja bá sa hã.

Jesus hã h'yy ka'eeh do wahë n'aa sa masa n'aa sa ky n'aa hahÿÿh

⁸ Ti hadoo Jesus hã h'yy ka'eeh do wahë n'aa masa n'aa sa hã. Taw'ãäts hë ta wób weh'ëeh do tii. Taw'ãäts hë ky kaneh'ÿÿt doo. Taw'ãäts hë dooh jarakë hedoo do heëek do tado bá. Taw'ãäts hë dooh tawad'ii bá dajëer tagadoo hyb n'aa. ⁹ Taw'ãäts hë baad raboo had'ÿÿt hë, sa h'yyb tym ky n'aa natapaa hyb n'aa sa hã. Taw'ãäts hë sa h'yyb gó rabenyw had'ÿÿt hë baad hadoo do ky n'aa P'op Hagä Do metëeh doo, ër ky daheeh doo. ¹⁰ Taw'ãäts hë pooj jé ji metyy ta ti ajyy. Tii bá, baad ramoo boo bá, baad raboo bá, ji anoo Jesus hã h'yy ka'eeh do mahang ramasa hyb n'aa. ¹¹ Ti hadoo na-ãäj hë Jesus hã h'yy ka'eeh do sa wahë n'aa masa n'aa sa ÿÿm. Taw'ãäts hë ta wób weh'ëeh do tii. Taw'ãäts hë dooh ta wób ranu mer'ood. Taw'ãäts hë kaja hë denaa hë sa h'yyb ramahüüm, baad rababok hyb n'aa. Taw'ãäts hë sahõnh hë ramoo bok do hã baad né hë ramoo bok.

¹² Taw'ãäts hë sét ub ta ÿÿm, Jesus hã h'yy ka'eeh do wahë n'aa masa n'aa hã. Taw'ãäts hë baad tah'ÿÿb mahüüm ta taah, ta tób yt haj'eenh do na-ãäj hë. ¹³ Baad ub Jesus hã h'yy ka'eeh do wahë n'aa masa n'aa ramoo boo bá, ta wób raweh'ëeh da, ta wób raky daheeh da sa hã. H'yyb neÿÿm doo me rahajaa tii bá raher'ood bá nyy da Kristo Jesus hã ji h'yy ka'eeh doo.

Ta T'aah ky n'aa P'op Hagä Do metëeh do hahÿÿh

¹⁴ Nayyw hë ÿ karën a wë ÿ bahõm. Ti hadoo né hë õm ÿ ma erih hahÿÿh, ¹⁵ ÿ tahewad bá mabahapäh hyb n'aa ÿ erih do hã, nyy da P'op Hagä Do karën ta karapee rababok. P'op Hagä Do hedëb had'ÿÿt do karapee né tii, panyyg hanãm do ta wób hã metëeh doo, panyyg hanãm do mo n'aa jesuu doo. ¹⁶ Tak'ëp tabahetsooh né hë ta T'aah ky n'aa ër hã P'op Hagä Do metëeh doo:

“Aj'yy gó Kristo kas'ee wät.

Baad had'op do né hë Kristo P'op Hagä Do Sahee metëeh.

Ãäs rahapäh.

Ta ky n'aa raher'ood hõm badäk hahÿÿ häj n'aa babuuj sa hã.

Badäk hahÿÿ haw'ãäts hë habong do wób rah'ÿÿ kae däk ta hã.

Hÿ pong jé ta wë tabasëek P'op Hagä Do an'oo bá.”

4

Ajyy j'ooj madäk doo me wedii do sa ky n'aa hahÿÿh

¹ Baad ub P'op Hagä Do Sahee metëeh hahÿÿh: Hÿ jawén ta wób raberéd hõm da ër ky daheeh do Jesus ky n'aa. Raky daheeh da noo kanesa do sahee, Nesaa Do Yb karapee metëek doo. ² Ajyy j'ooj madäk doo me wedii do né hë metëek ta tii. Nes'aa däg sa h'yyb rawén hyb n'aa nap'eed wät taw'ãäts hë hadoo do hã. ³ Ramejüü ji kanatëë. Ramejüü ji nawa ji nawéh wób. Dooch taw'ãäts hë tado bá ta ti rametëek doo. P'op Hagä Do pahuuj wät ta ti ji waa, ji tä, baad hadoo do ky n'aa hapäh do ky dah'ëeh do ratsebé doo me ragadoo hyb n'aa. ⁴ Baad né hë sahõnh hë P'op Hagä Do pahuunh doo. Ti hyb n'aa dooh ji jesyk péh. Taw'ãäts hë sahõnh hë ër gadoo P'op Hagä Do hã ër h'yyb tsebé doo me ji waa, ji tä hyb n'aa. ⁵ Sahõnh hë baad däg ta ti ji waa, ji tä, P'op Hagä Do tii da taky hadoo do hyb n'aa, ji waa ji tä ji ky n'aa etsëë do hyb n'aa na-ãäj hë ta hã.

Nyy da Kristo Jesus karom baad hadoo do ji bahadoo do ky n'aa hahÿÿh

⁶ Ta ti ÿ mejüü doo, Jesus hã h'yy ka'eeh do sa hã mama met'ëëg bá, Kristo Jesus karom baad hadoo do hado däk da õm. A h'yyb hejój n'aa Jesus ky n'aa ër ky daheeh doo. A h'yyb hejój n'aa baad hadoo do ky n'aa maky daheeh doo. ⁷ Mah'ÿÿb ehód manä P'op Hagä Do nahapäh do sa panyyg hã, h'yy gatamah do sa panyyg hã. Mah'ÿÿb ehód had'ÿÿt hë P'op Hagä Do karën do hã, baad takah'üüm hyb n'aa a h'yyb tym gó P'op Hagä Do karën doo. ⁸ Taw'ãäts hë ji hub ji metëek ji karajan hyb n'aa. Taw'ãäts hë ta bahãnh ji ma kametëek P'op Hagä Do karën do hã. Baad ub ti ji hã wawëë hë ji bawät nä bá, hÿ pong jé ji awäd bá na-ãäj hë. ⁹ Te hub né hë ta tii. Taw'ãäts hë sahõnh hë ky daheeh. ¹⁰ Baad ub P'op Hagä Do karën do ër ma kametëek do hyb n'aa tak'ëp ër moo bok, tak'ëp ër ma metëek, baad ër baher'oot ta ky n'aa. Dooch ër h'yy gejë bá ta hã. P'op Hagä Do hedëb had'ÿÿt do hã ër h'yy kasadá. Sahõnh hë sa h'yyb tym dëeb tii. Jesus hã h'yy ka'eeh do ti ted'ëep. ¹¹ Mama met'ëëg, mamejõ na-ãäj hë sa hã sahõnh hë õm ÿ ma erih doo.

¹² Man'oo õm raty n'aa gesygg manä pahëew nä mabahadoo do hyb n'aa. Baad awäd, baad hadoo do maher'ood, baad ub ta wób makamahãn, baad ub Jesus hã mah'ÿÿ kae, baad menyww a h'yyb tym, a hã Jesus hã h'yy ka'eeh do rabahapäh hyb n'aa nyy da ji bad'oo, nyy da ji bawät. ¹³ ÿ kanajaa nä bá, ÿ karën maner'ood had'ÿÿt hë P'op Hagä Do kyy kerih do Jesus hã h'yy ka'eeh do sa hã. Maher'ood sa hã ta ky n'aa. Mama met'ëëg sa hã. ¹⁴ Baad mahyb n'aa matakä

P'op Hagä Do Sahee anoo do a hã mamoo wät hyb n'aa. A hã tabanoo tii, P'op Hagä Do ky n'aa rod a hã raheer'oot noo gó a hã tah'yyb däng do mamoo wät do pan'aa, Jesus hã h'yy ka'eeh do sa wahë n'aa a nuu gó sa moo radatoonh* noo gó. ¹⁵ Baad mamoo wät ta ti òm ý mejüü doo. Ta hã had'yyt hë h'yyb däg. Tii bã da, Jesus karën do hã a h'yyb kahüüm magyys hë tii b' sahõnh hë rahabapäh.

¹⁶ Baad kanã a daaj hë. Baad manã ti mametëek doo, baad had'yyt hë mametëek hyb n'aa. Tii d' had'yyt hë madoo bã, P'op Hagä Do ed'ëep da òm. Mametëek do ky dah'eeh do na-ãaj hë ted'ëep da nesaa do mahãnh.

5

¹ Manabuujgedo manã ajyy wehëh hedoo doo. Kaja hë denaa hë mamaher'ood sa hã. A yb hadoo man'oo bã sa hã. Ajyy wanehëh nã doo, hanãm gó er'ood sa hã. A hÿÿj ky n'aa hadoo man'oo bã. ² Ýÿj wehëh hedo padëek doo, baad er'ood sa hã, a ýÿn hã maber'oot doo da. Ýÿj wanehëh nã doo, baad er'ood sa hã. A ãnh ky n'aa hadoo man'oo bã. Baad had'op doo da mabad'oo sa hã.

Patug tema bong do sa ky n'aa hahÿÿh

³ Mamasaa ýÿj patug tema bok do sa mab hë haj'eenh doo, wakããn temah doo. ⁴ Ýÿnh patug tamah do ta taah nyy bã, ta tataah nyy bã, taw'ãats hë ti né hë mas'aa ta hã. Taw'ãats hë ti né hë mas'aa sa wakããn, tii da P'op Hagä Do karën do hyb n'aa ji hã. Taw'ãats hë sa yb, sa ýÿn, sa oow, sa hoonh ramasa. Raned'ëed is noo gó ramasa do paa ramebaanh do tii. P'op Hagä Do gen'aak tii d' ji adoo bã. ⁵ Ýÿnh patug tamah do wakããn tamah doo, kamanasa doo, P'op Hagä Do hã tadaab yyp. P'op Hagä Do hã taky n'aa etsëe adëb bã, atsëm na-ãaj hë tamasa hyb n'aa ta hã. ⁶ Ýÿnh patug tamah do ajyy hã had'yyt h'yyb däk doo, edëb né paawã, dajëp do hadoo ta h'yyb tym P'op Hagä Do matym gó. ⁷ Mamaher'ood patug temah doo, raky daheeh hyb n'aa ý mejüü doo, ta wób raky n'aa natapaa hyb n'aa sa hã. ⁸ Jé wakããn nãng péh, tamanasa do ta wakããn, ta yb, ta ýÿn nahag'ãas doo, teréd hõm Jesus ky n'aa ër h'yy kaha'eeh doo. Jesus hã h'yy kana'eeh do bahãnh däg sa h'yyb nesaa do hã.

⁹ Ji erih ýÿnh patug tamah do hãd ji masa do pan'aa sa hãd kerih do heen n'aa hã, 60 ta baab bahãnh tabahado däk bã, ta patug makü wanadii do paah, ¹⁰ taky n'aa etsã bã baad hadoo do tamoo wät do hã, baad ub ta taah tawã bã, baad ta wób tagado bã ta tób bã, Jesus hã h'yy ka'eeh do tamasa bã,

tat'yyd mehÿin bã kas'ut doo, baad hadoo doo me ta wób tamasa bã. Tii d' tado bã ji erih ta hãd ji masa do pan'aa heen n'aa hã.

¹¹ Taw'ãats hë dooh ji erii bã patug tema bong do wanehëh nã do sa hãd ji masa do pan'aa heen n'aa hã. Ajÿÿ hã rah'yy kejäg bã sa hãd ji erii däk do jawén paa bã paawã, reréd hõm da Kristo ma had'yyt ramoo bok do paah, raketëe hyb n'aa p'aa hënh. ¹² Ti tahado bã sa daaj hë raky n'aa katakyyk baad nadoo doo me, pooj jé Kristo hã raky kajäk do raky keh'ÿÿt do hyb n'aa. ¹³ Moo nehõj padäg da patug temah do wób rawanehëh nã bã ji masaa bã. Boo kahah'üünh da ta wób sa tób hënh. Ta wób da ranu mer'oot, ta wób da raheer'oot. Ta wób kyy hã da ranu toonh. Raheer'oot da ji nãher'oot doo. ¹⁴ Ti hyb n'aa hã ýÿ pé taw'ãats hë patug tema bong doo, wanehëh nã doo, p'aa hënh raketëe. Na metaah. Taw'ãats hë baad rabahag'ãas sa tób yt haj'eenh doo. Taw'ãats baad had'yyt hë rababok, dooh ër majiÿ ky n'aa rejãã pé do hyb n'aa ëer. ¹⁵ Ta ti ý wén her'oot, ýÿj patug tema bong do wób rãberéd hõm do hyb n'aa Jesus hã rah'yy ka'eeh do paah. Nesaa Do Yb raky dahë däk.

¹⁶ Ýÿnh Jesus hã h'yy ka'eeh doo, patug tamah do tanyy bã ta wakããn mahang, taw'ãats hë ti tahag'ãas, tamasa. Dooh taw'ãats hë tado bã tadaab yb bã Jesus hã h'yy ka'eeh do wób sa wë. Jesus hã h'yy ka'eeh do wób ramasa ýÿj patug tema bong doo, wakããn temah doo. Ta wakããn nyy bã, ti né hë hag'ãas.

Jesus hã h'yy ka'eeh do sa wahë n'aa ky n'aa hahÿÿh

¹⁷⁻¹⁸ Hahÿÿ da P'op Hagä Do baher'oot ta kyy kerih doo gó: “Taw'ãats hë ji anoo tiriig uuh tabawa booj yb hã, tiriig tahes'ooj hõm do ta moo me. Dooh ji noo maw'yyd däg bã tanawa hyb n'aa”,* nãng mã P'op Hagä Do kyyh. “Taw'ãats hë moo bok do sa hã ramoo bok do sãm ji banoo”,† nãng mã na-ãaj hë ta kyy kerih do hã. Ti hyb n'aa na-ãaj ji weh'ëeh, baad ji banoo Jesus hã h'yy ka'eeh do sa wahë n'aa baad moo bok do sãm, jé tak'ëp Jesus ky n'aa her'oot doo, Jesus hã h'yy ka'eeh do ma met'ëek doo.

¹⁹ Mamaa newë manã Jesus hã h'yy ka'eeh do sa wahë n'aa see raky n'aa tapa bã. Pawóp hë, tamawoob hë tado bã ti ky n'aa tapaa doo, ti mahy n'aa matakã sa kyyh. ²⁰ Nesaa do Jesus hã h'yy ka'eeh do sa wahë n'aa see moo wäd bã, ji nabuuj gedoo sahõnh hë sa matym gó, ta wób rajeyÿm hyb n'aa, nesaa do ramoo nabok hyb n'aa. ²¹ P'op Hagä Doo, Kristo Jesus, ãas P'op Hagä Do pa hab'ëeh do na-ãaj sa matym gó òm ý mejüü baad maky daheeh hyb n'aa sahõnh

* 4:14 Tsimoot P'op Hagä Do asëew hõm do heen n'aa tii.

* 5:17-18 Dew-Teronom 25.4 † 5:17-18 Rukas 10.7

hē a hā y mejūū doo. Taw'āāts hē baad ub a h'yyb sahōnh hē sa hā. Séd demuun maher'ood, séd demuun magado sahōnh hē a najiis rado bā, a najiis ranado bā na-āāj hē.

²² Mahyb n'aa jōh manā a moo mada-toonh do ta see nuu gó, Jesus hā h'yy ka'eeh do wahē n'aa tabahadoo hyb n'aa. Mahyb n'aa jōh bā, nepāh ōm ta h'yyb hata hado dāk nesaa do tamoo wāt do paa hā. Taw'āāts hē baad makan'yyh, baad had'yyt hē mabawāt hyb n'aa. ²³ Meēg had'yyt manā naēng. A nahēē hyb n'aa taw'āāts hē mahād eēēk na-āāj uwa bēēh hejoonh doo, mah'yy gamah'yīnh do hyb n'aa, mah'yy gamah'yīnh do badoo wāt hyb n'aa.

²⁴ Wyt ta maab hē nesaa do ta wób moo bok doo. Ji metyy do pooj jé, baad raboo bā ji bahapāh hyb n'aa, wyt ta maab hē nesaa do ramoo bok doo. Kejēn nā nesaa do ta wób moo bok doo. Ta jawén kā ji bahapāh. ²⁵ Ti hadoo né hē baad hadoo do hā. Wyt ta maab hē baad hadoo do ta wób ramoo bok doo. Ta wób baad hadoo do sa mo haj'aa, ta jawén ji bahapāh. †

6

Karom kanep'aak do Jesus hā h'yy ka'eeh do ky n'aa hah'yīh

¹ Taw'āāts hē sa karom kanep'aak do baad sa kariw n'aa rawehēē had'yyt hē, P'op Hagā Do ta wób raky n'aa narejāā hyb n'aa, ēr metēēk do raky n'aa narejāā hyb n'aa na-āāj hē. ² Dooch taw'āāts hē tado bā sa kariw n'aa raty n'aa gesyyg bā séd demuun Jesus hā rah'yy ka'eeh do hyb n'aa. Taw'āāts hē ta bahānh ramoo bok sa kariw n'aa wē, sa wakāān rabahadoo do hyb n'aa, Jesus hā rah'yy ka'eeh do hyb n'aa, sa hā rakamahān do hyb n'aa na-āāj né hē.

Mama met'ēēg ta ti a hā y metēēk doo. Mamaher'ood sahōnh hē sa hā raky daheeh hyb n'aa.

Taw'āāts hē ji h'yy gadajang ji wē hanāng do hā ky n'aa hah'yīh

³ Jé te hub nadoo do ma metēēk péh, Jesus Kristo ēr Wahē N'aa ky n'aa ky nadaheeh péh, P'op Hagā Do ky n'aa ēr mahetēk do ky nadaheeh péh, ⁴ ta daaj hē ta hā hē tah'yy kasab'ee tii. Dooch tahapāh pé ta tii. Tak'ēp ta ti hedoo do ragen'aak kyy p'āā raky kedag bā. Nahēē hado dāk ta ti sa hā. Ta ti han'aa hyb n'aa jewēs doo, kep'uuk doo, ky n'aa rejāā doo, daap tah'yy ganāng do ta wób hā. ⁵ Ta ti hedoo do raky kedag had'yyt hē. H'yy gatema bok. Ta see hado dāk sa h'yyb. Dooch sa h'yyb tym gó baad hadoo do awād wād bā. P'op Hagā Do hā rawén h'yyb dāk, dajēēr hyb n'aa red'oo.

† 5:25 Nayyw hē ji nahapāh do hyb n'aa ta see pé noo gó ta wób sa h'yyb, dooch Paw-Ro karēn bā Tsimoot hyb n'aa jōh bā Jesus hā h'yy ka'eeh do wahē n'aa pan'aa tabasēm bā.

⁶ P'op Hagā Do karēn doo da ji aboo bā, tak'ēp baad hadoo do tanoo né ji hā, ji h'yy gadajaa bā ji wē hanāng do hā, dooh ji hyb n'aa hūūm bā ti bahānh. ⁷ Dooch ji manaa pé ji henāng noo gó. Dooch né hē ji mahūūm pé ji dajēp noo gó. ⁸ Ti hyb n'aa, taw'āāts hē baad ji tsebē ji waa nyy bā, ji saroor enā bā. ⁹ Ta wób, tak'ēp ma nāng do karēn do raky daheeh da Nesaa Do Yb sa hā h'yyb tatuk doo. Kadēē bēēh hadoo da sa h'yyb tym h'yy gatamah doo gó rakarēn do hā. Rah'yy karēn do nes'aa d' sa hā, kasuud bong da, dooh d' rahyb n'aa jawy wād bā sa hā, sa daaj hē rakawatsik da. ¹⁰ Dajēēr ji kamahān doo, hajōng nesaa do du n'aa do tii. Ta wób, dajēēr rakamahān do hyb n'aa, reréd hōm Jesus hā rah'yy ka'eeh doo, sa daaj hē rabahoop rakarehejāā doo, tak'ēp dajēēr rakarēn do hyb n'aa.

Taw'āāts hē P'op Hagā Do karēn do hā ji h'yyb dāk do ky n'aa hah'yīh

¹¹ Ōm Tsimoot, P'op Hagā Do sii hawāt doo, tii d' madoo manāh. Baad hadoo do hā h'yyb dāg. P'op Hagā Do karēn do hā mah'yyb dāg. P'op Hagā Do hā h'yy kae had'yyt hē. Ta wób makamahān had'yyt hē. H'yy gajēē hōm manā P'op Hagā Do karēn doo da mabawāt do hā. Kaja hē denaa hē had'yyt hē er'ood ta wób sa hā. ¹² Jé tsyym kas'yī doo, tak'ēp né hē rawaj'aah raj'aa ketsē do sām ragadoo hyb n'aa. Ti hadoo y karēn tak'ēp mah'yyb dāg Kristo karapee heh'āat do mabahadoo hyb n'aa, edēb had'yyt do magadoo hyb n'aa, h'y pong jé Jesus sii had'yyt hē mabawāt hyb n'aa kā. Ta ti hyb n'aa ōm P'op Hagā Do bats'yyt paa hajōk do ramaa newēē bā, baad ub mabaher'oot noo gó Jesus hā mah'yy ka'eeh doo.

¹³ P'op Hagā Doo, sahōnh hē badāk hah'yī hā hanāng do tabed'ēep. Kristo Jesus ky kaneh'yīt baad hadoo do hā Pon-Sījo Pirato sii taber'oot noo gó. Ti hyb n'aa kā, P'op Hagā Doo, Kristo Jesus daheeh sa matym gó ōm y mejūū hah'yīh: ¹⁴ Baad mamoo wād ōm y mejūū do hā, ōm raky n'aa natapaa hyb n'aa mamoo wāt do hā Jesus Kristo ēr Wahē N'aa matēēh bā kā. ¹⁵ Jesus Kristo matēēh da P'op Hagā Do an'oo bā, tah'yyb dāng noo gó. Ti né hē P'op Hagā Doo, sahōnh hē weh'ēēh doo. Jāām né hē ti sahōnh hē bag'āās doo. Sahōnh hē badāk hah'yī wahē n'aa sa wahē n'aa. Hyb n'aa jewyk do sa wahē n'aa. ¹⁶ Sét né hē ti nadajēp doo. Ta bag tak'ēp gabarēēh do mahang tabawāt. Ti hyb n'aa dooh ji haja bā p'eets hē ta hā ji kaja bā. Dooch hapāh péh, tabad'op hē da ji ty gepēēh. Taw'āāts hē sahōnh hē raweh'ēēh tii. Taw'āāts hē né hē

tak'ëp tahaj'ap doo me tabagãã had'yyt hë.
 Ýy. Tii d' né hë. Taw'ããts hë.

¹⁷ Mamejõ badák hahýy bã tak'ëp wekãp do sa hã, rah'yy kanasab'ee hyb n'aa. Maher'ood sa hã rah'yy kanasadã hyb n'aa sa ma hã. Nayyw hë tagawatsik tii. Ti hyb n'aa dooh ta hã ji h'yy kasadëë bã. Taw'ããts hë P'op Hagã Do hã rah'yy kasadã. Ti né hë tak'ëp hanoo do ji hã sahõnh hë ji karën do ji h'yyb tsebë n'aa. ¹⁸ Mamejõ wekãp do sa hã, baad hadoo doo, masa doo, sa wë hanãng doo me ramoo bong hyb n'aa. Taw'ããts hë hajõng do sa mo haj'aa taw'ããts hë hadoo doo. Taw'ããts hë wë bedoh do ramasa. ¹⁹ Tii d' radoo bã da, ti anãng da ta sãm heh'ãät do nahãnh do ragadoo do pan'aa hý pong jé P'op Hagã Do wë. Edëb had'yyt do ragadoo tii bã.

²⁰ Tsimoot, baad manã a hã P'op Hagã Do anoo doo. Baad kanã P'op Hagã Do panyyg nadoo do daap kahe'oot do mahãnh. Maky gado manã karën do a hã ky kedak doo, "h'yy ganãng do ky n'aa" daap ramaneëënh do hã. ²¹ Ta wób raky dahé dák ta ti ky n'aa, ti raberéd hõm Jesus hã rah'yy ka'eeh do paah.

Ý karën P'op Hagã Do ky enyym bë hã. Jããm hë kã.

2 Tsimoot Ta jawén Tsimoot hã Paw-Ro ma erih do hahÿyh

¹ Paw-Ro ÿ ti hÿyh, P'op Hagã Do karèn do hyb n'aa Kristo Jesus mejũũ do see ÿ bahado dãk doo. ÿ tamejũũ ÿ baher'oot hyb n'aa ta wób sa hã, Kristo Jesus hã ji h'yy kae bã, hÿ pong jé ta pa had'yyt hẽ ji bawãt da. Ti né hẽ ti ji hã taky n'aa enooh doo. ² Õm ÿ edëng Tsimoot, tah ÿ hadoo doo, ÿ kamahãn doo.

ÿ karèn P'op Hagã Do er Yb, Jesus Kristo er Wahë N'aa na-ãaj hẽ ky en'yyim a hã. ÿ karèn òm rat'yyd mehĩn, baad òm rah'yyb n'yyim.

Taw'ãats hẽ h'yy ganajëng doo me ji gadoo ji ahoop do ky n'aa hahÿyh

³ P'op Hagã Do wë ÿ h'yy gadajang a hyb n'aa. P'op Hagã Do wë ÿ moo wãt hëp ÿ hanãm doo me, wahëh ÿ makũ rabahed'oo do paa da. ÿ Hyb n'aa es'ee had'yyt hẽ òm ÿ ky n'aa etsëë bã, adëb bã ÿ ky n'aa etsëë bã, atsëm ÿ ky n'aa etsëë bã. ⁴ Tak'ëp ÿ karèn òm ÿ bahegãã paawã, tak'ëp ÿ tsebë hyb n'aa paawã. Hyb n'aa manabaan hã ÿy mabaoot do er ketyñ hõm bã. ⁵ Baad ÿ hyb n'aa esee nyy da t'õp madãk doo me mah'yy ka'eëh Jesus hã. ÿ hapãh, a hoonh Roots hãd nãng do hadoo, a ÿyñ Ew-Nis hãd nãng do hadoo né hẽ mah'yy kae dãk. ⁶ Ti hyb n'aa, taw'ãats hẽ p'aa hënh mah'yy kadaw'uuh, baad mamoo wãt hyb n'aa P'op Hagã Do Sahee anoo do paa a hã, a nuu gó moh ÿy ÿ dasooh noo gó. ⁷ Ta ti ÿ wén nãng, P'op Hagã Do Sahee dooh ji eÿÿm bã tan'oo bã. Ji h'yyb tym tahej'oonh, ta karèn do ji bahajaa hyb n'aa. Tanoo ji kamahãn doo. Tanoo ji hã ji bahajaa hyb n'aa ji h'yy keb'aaah nesaa do hã. ⁸ Ky hebyy manã Jesus er Wahë N'aa ky n'aa maher'oot do hã. Nu mebyy manã hëp ÿ n'aa, Kristo hyb n'aa ÿ radawãts gëet do hyb n'aa. Taw'ãats hẽ P'op Hagã Do hejój me mabahoop nemon ÿy er rarejã bã panyyg hanãm do hyb n'aa. ⁹ P'op Hagã Do né hẽ ti er hed'ëep do paa banesaa do mahãnh. Er tasëew hõm tsyt hẽ ta wë, takarèn doo da er babok hyb n'aa. Ji mo haj'aa jawén nado ji tabasëew hõm. Ji tawén sëew hõm, sahõnh hẽ tadu dahãng do pooj jé ti da takarèn do hyb n'aa. Kristo Jesus hyb n'aa taky enyym er hã, er takamahãn, nes'aa né paawã eër. ¹⁰ Hÿy kã, Kristo Jesus, ji h'yyb tym dëeb bahyng do hã er hã taky enyym, er takamahãn, er hã tametëeh. Kristo ahãj jëng dajëb hejój paah. Er da genyyh. Ta ky n'aa hanãm do hã tametëeh er hã ji edëb had'yyt hẽ do tyw n'aa. ¹¹ P'op Hagã Do ÿ tasëew hõm, ta ti ky n'aa rod, Jesus mejũũ do na-ãaj hẽ ÿ bahadoo hyb n'aa, ÿ ma metëek hyb n'aa ta

ky n'aa. ¹² Ti hyb n'aa ÿ bahoop ÿ radawãts gëet doo. Ti hado né paawã ÿyñ, dooh ÿ hebyy bã ta ti hyb n'aa. ÿ hapãh ta ti ta hã ÿ h'yy ka'eëh doo, Kristo. Baad ÿ bahapãh ta ti tahajaa baad tabahag'ãas ta ky n'aa hã ÿ tanoo doo, tamatëeh bã kã.

¹³ Menyww had'yyt hẽ a h'yyb gó a hã ÿ ma met'ëeg wãt doo. Taw'ãats hẽ hadoo do ky n'aa né ti. Taw'ãats hẽ Jesus hã mah'yy kae had'yyt hẽ. Taw'ãats hẽ sahõnh hẽ makamahãn had'yyt hẽ. Er hajaa Jesus hã er h'yy ka'eëh, ta wób er kamahãn, séd er h'yyb hedoo do hyb n'aa Kristo Jesus hã. ¹⁴ P'op Hagã Do Sahee er h'yyb gó hawãt do hejój me baad manã a hã P'op Hagã Do anoo do paah, ta ky n'aa, ta see hadoo tanadoo hyb n'aa da.

¹⁵ Mahapãh né hẽ, sahõnh hẽ Jesus hã h'yy ka'eëh do Asija hãd nãng do hãj n'aa bã hena do ÿ raberéd wãt. Pigeer, Emok hãd enãh doo, ti na-ãaj né hẽ ÿ reréd wãt.

¹⁶ ÿ karèn Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do t'yyd mehĩn Onesip, ta tób yt haj'eenh do na-ãaj né hẽ, hajõo nuu me ÿ h'yy gadajang tan'oo bã do hyb n'aa. Dooh tanu mebyy bã hëp ÿ n'aa, ÿ radawãts gëet do hã. ¹⁷ Roma bã takajaa noo gó, baad ÿ tabesoos jé pad'yyt hẽ, ÿ tawyyd kãn. ¹⁸ ÿ karèn Jesus Kristo, er wahë n'aa, t'yyd mehĩn Onesip hã, sahõnh hẽ P'op Hagã Do ky n'aa etyy noo gó. Baad mabahapãh né hẽ tak'ëp ÿ Onesip masa paa Epeso hãd nãng do panang bã.

2

¹ Õm kã tah ÿ hadoo doo, tak'ëp h'yy kahejój Jesus hã mah'yy ka'eëh do hã. Õm da Kristo Jesus h'yyb hej'oonh, ky enyym do hyb n'aa a hã. ² Ta ti mamaa napãh do ÿ metëek doo, hajök her'oot doo, ÿ karèn matab'ëes ajyy baad hadoo do sa hã, ta wób rama metëek hajaa doo kã.

³ Warahén baad habok do raky daheeh sa wahë n'aa kyyh, ragadoo na-ãaj hẽ rahoop doo. Ti hadoo taw'ãats hẽ nemon ÿy magado Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hyb n'aa ji ahoop do sa mo haj'aa, ji ky n'aa rarejãã do na-ãaj né hẽ. ⁴ Warahén baad habok doo, dooh rah'yy kawapëen bã warahén nadoo do ramoo bok do hã. Tii d' rawén d'oo, sa wahë n'aa rah'yyb en'yyim do hyb n'aa. Õm na-ãaj hẽ, Jesus Kristo warahén n'aa hadoo mabahadoo do hyb n'aa, h'yy kawapëen manã Jesus er wahë n'aa mane-jũũ do hã. ⁵ Jé tsyyim kas'ÿy doo, wajaah doo, dooh tagado bã j'aa ketsé do sãm, kas'ÿy do ky n'aa jaw'yyk do taky nadahë bã. Ti hyb n'aa taw'ãats hẽ kas'ÿy doo, waj'aaah do hadoo mabad'oo. Taw'ãats hẽ baad maky daheeh Jesus òm tamejũũ doo. ⁶ Taw'ãats hẽ jé gëew gó tak'ëp moo wãt doo, pooj jé tagadoo ta joom s'ëëb. Taw'ãats hẽ tii d'

mabahadoo. Tak'ëp baad ub mama met'ëëg, mamaher'ood Jesus ky n'aa, ta sãm magadood hyb n'aa. ⁷ Mahyb n'aa newë ta ti a hã ÿ her'oot doo. Tii d' madoo bã, òm P'op Hagã Do h'yy gan'yuh sahõnh hẽ mabahapãh hyb n'aa takarẽn doo.

⁸ Jesus Kristo mahyb n'aa es'ee, ganã wãt do dajëp do paa P'op Hagã Do an'oo bã, Dawi makũ panaa paah. Ti ky n'aa hanãm do rod n'aa ÿÿh. ⁹ Ti ky n'aa hyb n'aa ÿ rarahejãã, ÿ rawén moo maw'yyd dãk haak sapuuw hadoo doo me. Mo haj'aa dahej'ëëp do hadoo ÿ ran'oo bã. Tii d' né paawã ÿ rabad'oo, P'op Hagã Do kyyh dooh takamaw'yyd bã. Dooh mesoo péh. Ta ti awãd had'yyt hẽ badãk hahÿ haw'ããts hẽ. ¹⁰ Ti hyb n'aa ÿ gadoo né hẽ ÿ ahoop do sa mo haj'aa. ÿ wén gadoo tii, P'op Hagã Do asëëw hõm do sa hyb n'aa, ramaa napãh hyb n'aa ta ky n'aa, sa h'yyb Kristo Jesus bed'ëëp hyb n'aa, banãm doo hẽnh ta sii ta bag tak'ëp gabarëëh do mahang rababoo had'yyt hẽ hyb n'aa.*
¹¹ Te hub né hẽ hahÿÿh:

Kristo hyb n'aa ji dajëb bã,
ta sii ji baboo dãk da.

¹² Ji gado bã had'yyt hẽ ji ahoop do Kristo hyb n'aa,

ji bag'ããs da ta sii.

Kristo ji ky n'aa jejẽn bã,

ji na-ããj hẽ ta ky n'aa jejẽn da P'op Hagã Do hã.

¹³ Dooh né paawã baad ji awãd bã had'yyt hẽ Kristo sii,

ji tahagãã had'yyt hẽ,

ji takamahãn had'yyt hẽ.

Dooh tahaja ta daaj hẽ taky kehÿÿd bã.

Taw'ããts hẽ ji moo wãt P'op Hagã Do gen'aak do ky n'aa hahÿÿh

¹⁴ Mamaher'ood ta wób sa hã a hã ÿ her'oot doo. P'op Hagã Do matym gó mamejõ sa hã raky kaned'aak hyb n'aa kyy p'ãã. Dooh baad tado bã ji ky kedak doo. Taw'ããts hẽ nado ti maa new'ëë do sa hã. Tarejãã maa new'ëë doo. ¹⁵ Taw'ããts hẽ baad mama met'ëëg P'op Hagã Do ky n'aa, P'op Hagã Do gadoo hyb n'aa mamoo wãt doo. Taw'ããts baad hadoo do moo wëëd mabahadoo. Baad ÿ wén karẽn mamoo wãt, manu manebnyng hyb n'aa mamoo wãt do hã, baad ub mama met'ëëk hyb n'aa baad hadoo do ky n'aa.

¹⁶ Mamaa newë manãh, P'op Hagã Do nahapãh do her'oot doo da her'oot doo, daap hadoo do ky n'aa her'oot doo. Er'ood manã sa sii. Dewë hã magyys hẽ ta ti hedoo do rababoo dãk P'op Hagã Do mahãnh.

¹⁷ Kah'ũũm rama met'ëëk doo, nahëë saraa ji hã ket'ëë hõm do hadoo. Ti hyb n'aa, awãd manã sa mahang. Imenëw, Piret hãd enãh do ta ti hed'oo do sa wób. ¹⁸ Reréd hõm baad hadoo do ky n'aa. Èr ganã wãt paah, sa nooh. Dooh ji ganã wãd bã ta jawén, sa nooh. Daap ta tii d' rama met'ëëk. Ti hyb n'aa sa kyyh maa new'ëë do wób dooh baad raky dahé boo P'op Hagã Do panyyg. ¹⁹ Tii d' nado P'op Hagã Do kyyh. Te hub né hẽ tii. Tahajaa ta kyy hã ji h'yy kasadëë bã. Dooh taky kahÿÿd bã. Hahÿÿ da P'op Hagã Do kyy kerih doo: "Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hapãh ta hã h'yy ka'eeh doo." Hahÿÿ da ji tamejũũ: "Taw'ããts hẽ nesaa do mahãnh dawëë rakan'yuh Jesus sa wahë n'aa ramaneëënh doo."

²⁰ Tak'ëp ma nãng do tób bã ti anãng waa hood k'ããts tẽg gabarëëh do s'ëëb ta wób, k'ããts tẽg hawak do s'ëëb ta wób. B'aa s'ëëb, tsãng s'ëëb hedoo do ta wób. Ky n'aa gebah do s'ëëb, hanãm do hood tii. Ky n'aa ganebah do s'ëëb, hanãm do hood nado tii.

²¹ Ti hadoo Jesus hã h'yy ka'eeh do sa hã. Ji daaj hẽ baad ji kanã bã nesaa do mahãnh, hanãm do hood hadoo ji. Hanãm do ji moo wãt hyb n'aa, ji P'op Hagã Do asëëw hõm tsyt hẽ. P'op Hagã Doo, èr Kariw N'aa ma hã èr hajaa èr moo boo bã tii bã, tsyt hẽ èr tabasëëw hõm do hyb n'aa. ²² Ti hyb n'aa baad kanã pahëëw h'yyb hadoo do nesaa do hã mahãnh. Taw'ããts hẽ baad hadoo do hã mah'yyb dãg. Mahũũm had'yyt hẽ Jesus hã mah'yy ka'eeh doo. Mahũũm had'yyt hẽ P'op Hagã Do makamahãn doo, a da hadoo do makamahãn do na-ããj né hẽ. Mahũũm had'yyt hẽ a h'yyb hanãm do sa hã. Tii da ÿ karẽn mabad'oo ta wób sa sii, h'yyb nãm doo gó Jesus hã raber'oot do sa sii.

²³ Mamaa newë manã daap ke'aanh doo, daap kaher'oot doo. Mahapãh ti né hẽ du n'aa kawajããn doo gó raky kedak doo.

²⁴ P'op Hagã Do sii moo heb'ook doo, Jesus hã h'yy ka'eeh do sa wahë n'aa, taw'ããts hẽ dooh ky ked'aak do rado bã. Taw'ããts hẽ kaja hẽ denaa hẽ sa h'yyb ramahũũm sahõnh hẽ sa wë. Taw'ããts hẽ da baad rama met'ëëk. Taw'ããts hẽ dooh renyyw bã h'yy gaëënh doo. ²⁵ Taw'ããts hẽ kaja hẽ denaa hẽ rama met'ëëk sa hã ganen'aak doo. Nepãh P'op Hagã Do h'yyb wareem bã, baad hadoo do ky n'aa rabahapãh, raky daheeh hyb n'aa. ²⁶ Ta ti kã baad dãg p'aa hẽnh sa h'yyb tym hanãm do hã kã. Baad rakanã dãk tii bã sa hã Dijab† wadii do mahãnh, tamesoo do paa mahãnh. Ta ti hedoo do Dijab mesoo do paa hadoo, takarẽn do ramoo bok hyb n'aa.

* **2:10** Paw-Ro ky dawuh bã paawã tanahoop hyb n'aa, dooh paawã raky n'aa napëë bã Jesus ky n'aa. Dooh redëb bã tii bã P'op Hagã Do wë. Ti hyb n'aa Paw-Ro gadoo ta hoop doo.

† **2:26** Gereg kyy me ramaneëënh Nesaa Do Yb, Dijab. "Ji taky n'aa tapa had'yyt doo", tahanãng pé ti Dijab.

3

Sahõnh hê gawatsig hõm do pooj jé panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Mahyb n'aa es'ee ti hahÿÿh: Sahõnh hê gawatsig hõm do pooj jé, tak'êp da tanesaa ji hã. ² Sa hã hê had'yyt hê rahyb n'aa newêê da ti noo gó. Rahyb n'aa hüüm magyys hê da sa ma. Sa daaj hê raj'aa etsê da. Sa hã hê rah'yy kasab'ee da. P'op Hagã Doo, ta wób na-ãaj hê raky n'aa rejãã da. Sa yb, sa ÿÿn, dooh d' raky dahé bã. Dooh d' taw'ããts hê tado sa hã ragadoo doo. Dooh da P'op Hagã Do rawehêê bã. ³ Dooh da rakamahãn péh. Maneban sa da hadoo do sa mo haj'aa. Ta wób da ranu mer'oot, raky n'aa rejãã da. Dooh da sa h'yyb ramedug bã nesaa do hã. Dooh d' rat'yyd mehÿÿn péh. Sahõnh hê da rarejãã rakarên doo da. Dooh d' ragenaag bã baad hadoo doo. ⁴ Baad raky kenãw né paawã, ta wób da raky n'aa her'oot sa majÿÿ hã. Daap hê ragado nyh sa h'yyb tym. Sa daaj hê sa hã rabahajaa, sa hã. Rah'yy karên do rakamahãn da. Dooh da P'op Hagã Do hã rakamahãn bã. ⁵ P'op Hagã Do karên do ramoo bok ji edoo né paawã, j'ooj madãk doo me tii d' rabad'oo. P'op Hagã Do hejój raty n'aa ges'yyk. Dawêê kanã da ta ti hedoo do sa mahãnh. ⁶ Ta ti rah'yyb wedii ragadoo hyb n'aa sa tób bã. Tii bã rahajaa rawedii ÿÿj wób h'yy gatamah doo, ta ti ÿÿj raky süüt hyb n'aa rahe'oot doo. Ta ti hedoo do ÿÿj hajõng sa hã nesaa doo, nesaa do jawén sa h'yyb tym bawãt do hyb n'aa. ⁷ Ta ti hedoo do ÿÿj ta tii d' had'yyt rakarên rama kameteêk, dooh paawã rahaja bã rah'yy kadawuung bã baad hadoo do ky n'aa hã. ⁸ Ta ti hedoo doo ma matêg oow, baad hadoo do ky n'aa majÿÿ tii. Janes, Jãm hãd enãh do hadoo tii, Moses hã rah'yy kawapêen do paah. Baad nado wãd ta ti sa h'yyb tym. Dooh P'op Hagã Do karên wãd ta tii, heh'ããt ub nadoo do hyb n'aa ta hã rah'yy ka'eeh doo. ⁹ Sahõnh hê rah'yy genãh da sa hã. Ti hyb n'aa dooh da rahüüm bã ta bahãnh. P'ooj ub habok do paa hadoo da, Janes, Jãm hãd enãh do paah.

Taw'ããts hê ji ky dahé had'yyt hê P'op Hagã Do panyyg ji hã rama metêk doo

¹⁰ Mahapãh né ti ÿ ma metêk doo, nyy da ÿ bawãt do baad ub, h'êed hyb n'aa ÿ bawãt. Mahapãh né ti nyy da ÿ h'yy ka'eeh P'op Hagã Do hã, nyy da h'yyb jawyk doo gó ÿ bawãd wãt, nyy da sahõnh hê ÿ kamahãn, nyy da h'yy ganajêê hõm doo me ÿ bawãt ÿ rarejãã né paawã. ¹¹ Mahapãh né hê nyy da ÿ rarejãã, nyy da ÿ bahoop do sa mooh. Mahapãh né hê ti nyy da ÿ rano n'aa masoo panang Æn-Tijoka, Ikonijo, Ris hãd enãh doo bã. Sahõnh hê ta ti ÿ ahoop do mahãnh, ÿ rarejãã do mahãnh ÿ P'op Hagã Do ed'êep. ¹² Sahõnh hê P'op Hagã Do karên

doo da hawãt do karên doo, Kristo Jesus karapee rabahadoo do hyb n'aa, rarejãã né da. ¹³ Nanãng ky nesaa doo, j'ooj madãk doo me ky ken'yyim doo, ti bahãnh dãg da sa hã nesaa doo. Rawedii da ta wób, ta ti rawedii na-ãaj né da sa hã. ¹⁴ Õm kã, baad maky dahé had'yyt hê ÿ karên, a hã rama metêk do paa hã. Mahapãh né ti baad a hã mama kameteêk do paah, baad mabahapãh hyb n'aa òm ma metêk do paah. ¹⁵ Õm karapee noo gó òm rama met'êég wãt tak'êp hanãm do P'op Hagã Do kyy kerih doo. Ta ti òm tah'yy gan'yyh, mabahapãh hyb n'aa nyy da òm P'op Hagã Do bed'êep Kristo Jesus hã mah'yy ka'eeh do hyb n'aa. ¹⁶ Sahõnh hê P'op Hagã Do kyy kerih doo, P'op Hagã Do né hê ti hanoo. P'op Hagã Do né hê ti h'yy gan'yyh raberih hyb n'aa. Ta tii hã baad ub panyyg hanãm do ji metêk. Ta tii hã ji metêh ta wób sa hã resõõts hõm doo. Ta tii hã ji ma metêk ny hadoo do ji eréd hõm doo. Ta tii hã ji metêh nyy da P'op Hagã Do karên doo da ji bawãt. ¹⁷ Ti hyb n'aa kã, ramaa newê bã, raky dahé bã, baad né hê P'op Hagã Do karapee rabahajaa ramoo boo bã sahõnh hê baad hadoo do P'op Hagã Do karên doo.

4

¹ Kristo Jesus matêh bã kã taky n'aa etyy da sahõnh hê badãk hahÿÿ hã habong doo, hedêp doo, dejêp do na-ãaj hê. Ti awãt do hyb n'aa, tadu doo do hyb n'aa tabag'ããs doo, P'op Hagã Do matym gó, Kristo Jesus matym gó na-ãaj hê òm ÿ mejüü hahÿÿh: ² Maher'ood panyyg hanãm do sahõnh hê sa hã. Maher'ood sa hã rakarên bã ramaa newê bã, rakanarên bã na-ãaj né hê. Maky geãm sa hã baad ranaboo bã. Manabuuj gedo baad nadoo do moo bok doo. Mah'yyb tsebé sa hã, baad hadoo do ramoo bok hyb n'aa. Taw'ããts hê h'yyb jawyg gó mama met'êég sa hã. ³ Tii d' ÿ wén karên mabad'oo, ti awãt do hyb n'aa ti noo gó dooh rakarên bã ramaa newê bã panyyg heh'ããt ub do hã ma kamahetêk doo. Resoos da sa ma matêg n'aa, ragen'aak do rama metêk hyb n'aa sa hã. Tii da rawén d'oo, rah'yy karên doo da rababok do hyb n'aa. ⁴ Raty n'aa ges'yyk da baad hadoo do ky n'aa. Ramaa newê dãg kã da panyyg daap menyh doo. ⁵ Õm kã, baad menyh had'yyt hê a h'yyb tym kã. Magado Jesus hyb n'aa ji ahoop do sa mo haj'aa, ji ahoop do ji raky n'aa rejãã doo. Maher'ood Jesus ky n'aa hanãm do ta wób sa hã. Baad mamoo wãd. Magawatsiig hõm sahõnh hê, a hã P'op Hagã Do anoo do mamoo wãt do pan'aa. ⁶ Tii d' ÿ wén karên mabad'oo, edaa dãk do hyb n'aa ÿ radaj'êep. P'op Hagã Do hã ÿ kan'oo dãk ÿ dajêp bã. ⁷ Tak'êp wajaah doo, tsyym kas'ÿÿ do hadoo paa ÿÿh. Tak'êp ÿ moo wãd wãt Jesus ky n'aa

ÿ her'oot do hä. ÿ haja däk hä ÿ P'op Hagä Do karën doo. Tsyym kas'ÿÿ doo, wajaah do kajaa do hadoo ÿÿh. Doooh paa hëp ÿ ÿ eréd bã Jesus hä ÿ h'yy ka'eeh doo. ⁸ Hÿ jawén, p'aa hënh Jesus bahyng bã, ÿ gadoo da ÿ moo wät do sãm. P'op Hagä Do karën doo da ÿ moo wäd wät do sãm. Jesus Kristo, baad had'op doo, nes'òòs doo me sahònh hë sa hä ky n'aa etyy doo, anoo da hä ÿ tii. Hä ÿ had'yyt nado tabanoo. Tanoo né da ta hä baad gad'aa do sa hä na-ããj né hë.

Tsimoot hä Paw-Ro maher'oot nyy d' rabad'oo ta hä ky n'aa hahÿÿh

⁹ ÿ karën paawä nyyw hë mabana wë ÿÿ, ¹⁰ Demas ÿ teréd wät do hyb n'aa. Badäk hahÿÿ hä habong do P'op Hagä Do hä h'yy kana'eeh do rah'yyb padëek do hä tah'yyb däg däk, takamahän kãn, ÿ tawén eréd hòm. Tesaronika hënh tabahòm. Èr hÿÿj hadoo do Keresën häd näng do ahòm Garata häd näng do häj n'aa hënh. Tiit ahòm Dar-Masija hënh. ¹¹ Jããm né Rukas haym hata ÿÿ. Mabana bã da, ÿ karën mamana a sii Maah-Ko. ÿ karën ÿ tamoo masa. ¹² Tikiko ÿ mejò hòm Epeso panang hënh tabahòm hyb n'aa, t'ï hënh tamasa hyb n'aa. ¹³ Mabana bã da mamana a sii saror ÿ hebaan doo, aj'yy Kar-Pos häd näng do wë ÿ eréd däk doo, panang Torowas häd näng doo bã. Mamana na-ããj hë ma kahé bãh kerih doo, kap'òòj däk doo. Mamana na-ããj hë ta byyh s'ëëb ta hä kerih do na-ããj né hë. Ta ti né tak'ëp ÿ karën up doo.

¹⁴ Aresän, sapaar s'ëëb moo hew'ëët doo, hajöng nesaa do tamoo wät hä ÿÿ. Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do ky n'aa etyy da tii. ¹⁵ Baad mamatakä òm Aresän narejãã hyb n'aa. Tak'ëp né hë tahyb n'aa wareem Jesus ky n'aa èr her'oot do hä. Èr her'oot do majï né tii.

¹⁶ Jããm né hë pooj jé hä ÿ rakamaj'ï do ky n'aa ÿ her'oot noo gó, tabad'op hë ÿ rahadaa hòm ÿ raky masa hyb n'aa paawä. ÿ karën P'op Hagä Do mabaan hòm ti ÿ ramanasa doo. ¹⁷ ÿ né paawä neheda sa hä, P'op Hagä Do ti ÿ tahada, ÿ tah'yyb hej'oonh. Ti hyb n'aa, sahònh hë Jesus ky n'aa ÿ hajaa ÿ her'oot sahònh hë Judah buuj nadoo do sa hä. ÿ P'op Hagä Do ed'ëëp ÿ radajëëb mahänh. ¹⁸ Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do ÿ ted'ëëp da sahònh hë nesaa do mahänh. H'yyb nyyw gó ÿ tamahüüm da hÿ pong jé tabag'ããs bã. Taw'ãäts hë P'op Hagä Do ji j'aa etsëe had'yyt hë. ÿÿ. Tii d' né hë. Taw'ãäts hë.

¹⁹ Mamaher'ood Pisiir, ta patug Akira da-heeh, ÿ hyb n'aa esee sa hä. Mamaher'ood na-ããj hë Onesip, ta tób yt haj'eenh do na-ããj né hë, ÿ hyb n'aa esee sa hä. ²⁰ Eras baym Korïn bã. Toropimo ÿ eréd sooh panang

Mirét häd näng doo bã, nahëë näng do hyb n'aa. ²¹ ÿ karën mahyb n'aa bawaad taba-hahëëm do pooj jé makajaa hyb n'aa babã. Ajyy Ew-buh, Pudën, Rïñ häd enäh doo, ÿÿnh Karaw-Dija häd näng doo, hajök ta wób Jesus hä h'yy ka'eeh do na-ããj hë, òm mã rahyb n'aa esee. ²² Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hä ÿ ky n'aa etsëe a h'yyb tym gó tabawäd had'yyt hë hyb n'aa. ÿ karën P'op Hagä Do ky enyym sahònh hë bë hä. Jããm hë kã.

Tiit Tiit hã Paw-Ro ma erih do hahÿÿh

1 ÿ Paw-Ro, P'op Hagã Do karom seeh, Jesus Kristo mejüü do see ÿ ti hÿÿh. ÿ Jesus mejüü ÿ masa P'op Hagã Do asëew bong doo, baad ta hã rah'yy ka'eeh hyb n'aa, baad hadoo do ky n'aa P'op Hagã Do karën doo da ji bawät hanoo doo, rabahapäh hyb n'aa. ² Ta hã rah'yy ka'eeh do hyb n'aa, baad hadoo do ky n'aa rabahapäh do hyb n'aa, P'op Hagã Do wë sa h'yyb tym nadajëp do ragada. Sahõnh hë tadü dahäng do pooj jé P'op Hagã Doo, wanadii doo, taky n'aa eno däk paa ji h'yyb tym hawäd had'yyt do ta wë. ³ Hÿÿ kã, tah'yyb däng do noo gó, ÿ ber'oot do hã P'op Hagã Do metëeh nanäng taky däng do paah. P'op Hagã Doo, ër h'yyb tym dëëb h'yyb däng hã ÿÿ, ÿ tamejüü, ta ky däng do ÿ baher'oot hyb n'aa, ÿ wën metëek ta wób sa hã.

⁴ ÿ ky n'aa edëng õm Tiit, nemon ÿÿ Jesus hã mah'yy ka'eeh do hyb n'aa tah ÿ hado däk doo. ÿ karën P'op Hagã Do ër Yh, Kristo Jesus ër h'yyb tym dëëb na-ãäj hë ky en'yyim a hã. ÿ karën baad õm rah'yyb n'yyim.

Jesus hã h'yy ka'eeh do sa wahë n'aa ji asëew hõm do ky n'aa hahÿÿh

⁵ Õm ÿ eréd geët tsyt dëëg hã Keret häd näng doo bã, baad nadoo do Jesus hã h'yy ka'eeh do mahang hanäng do mabenäm hyb n'aa, tsyt dëëg bã hanäng do panang bã Jesus hã h'yy ka'eeh do sa wahë n'aa mabasëew hõm hyb n'aa õm ÿ mejüü do paa hadoo da. ⁶ Jããm hë masëew baad tawäd bã. Taw'ääts hë dooh rahapäh pé ta hã baad nadoo doo. Taw'ääts hë sét ub ta ÿÿm Jesus hã h'yy ka'eeh do wahë n'aa hã. Taw'ääts hë dooh ta ÿÿm tawad'ii bã ÿÿnh see sii. Ta taah kã, taw'ääts hë Jesus hã rah'yy ka'eeh. Taw'ääts hë dooh ta taah raky n'aa etsã bã nu meby n'aa näng do hã. Taw'ääts hë Jesus hã h'yy ka'eeh do wahë n'aa taah ky dah'eeh do sa yb hã. ⁷ P'op Hagã Do wë Jesus hã h'yy ka'eeh do sa hagã n'aa moo wät do hyb n'aa, taw'ääts hë baad ub had'yyt hë tabawät, dooh rahapäh pé ta hã baad nadoo doo. Taw'ääts hë dooh h'yy kasab'ee do tado bã tii. Taw'ääts hë dooh kawaj'ään yb tado bã. Taw'ääts hë dooh jaraké hedoo do heëek do tado bã. Taw'ääts hë dooh kahep'uuk do tado bã. Taw'ääts hë dooh dajëer jawén hawät do tado bã. ⁸ Taw'ääts hë baad tagadoo ta wób ta tób bã. Taw'ääts hë baad hadoo do kamahän do tii. Taw'ääts hë kaja hë denaa hë ta h'yyb tamahüüm tabawät do hã. Taw'ääts hë baad hawät do ti ta wób sa wë. Taw'ääts hë tsyt hë P'op

Hagã Do wë tabawäd had'yyt hë. Taw'ääts hë tah'yy keb'aah nesaa do hã. ⁹ Taw'ääts hë Jesus ky n'aa ër ma metëek do baad taky daheeh, tabahajaa hyb n'aa baad hadoo do ky n'aa tama metëek ta wób sa hã, tabahajaa hyb n'aa tah'yyb en'yyim sa hã, raky daheeh hyb n'aa ky n'aa heh'äät ub do ky n'aa, tabahajaa hyb n'aa ky n'aa heh'äät do majÿÿ hã tametëeh res'õös doo.

¹⁰ Tii da ÿ wën erih, hajök rah'yy kawereem däk do hyb n'aa heh'äät ub do ky n'aa hã. Daap hadoo do rama met'ëëg kãn, ta wób rawedi. Ta ti hedoo do sa mahang hajök ji hã ramejüü Judah buuj ky n'aa jaw'yyk do mejüü doo da ji bawät. ¹¹ Taw'ääts hë ji ky meduuk ta ti hedoo doo. Ji wën meduuk, Jesus hã h'yy ka'eeh do wób, sa panaa hë, raky dahé kãn do hyb n'aa nanäng ma matëg oow panyyg, baad rawén ky nadahé wät baad hadoo do ky n'aa hã. Dajëer ragahëen do hyb n'aa né hë ta ti rama metëek, nu meby n'aa nyy né paawä dajëer ji gahëen bã ta hyb n'aa. ¹² Hahÿÿ da tsyt dëëg hã Keret häd näng do buuj seeh, noo ese do her'oot paa Keret buuj sa ky n'aa: "Noo kanesa had'yyt hë Keret buuj", näng mäh. "Tabanes'aa hedoo. Moo nehõj, tsyyim nehõj, h'yyb nehõj. Ta bahänh haw'aa doo", näng mã ta kyyh. ¹³ Te hub né hë Keret buuj sa ky n'aa ta her'oot do paah. Ti hyb n'aa manabuuj gedo Keret buuj Jesus hã h'yy ka'eeh do daap hadoo do ky dah'eeh doo, baad raky daheeh hyb n'aa baad hadoo do ky n'aa, ¹⁴ raberéd hõm hyb n'aa Judah buuj panyyg ub hadoo doo, noo kanesa doo. Mamejõ reréd hõm hyb n'aa ajyy baad hadoo do ky n'aa ty n'aa ges'yyk do sa hã mejüü doo. ¹⁵ Baad tado bã ji h'yyb tym P'op Hagã Do matym gó, baad däg sahõnh hë ji hã. H'yyb tym nasaa do hanäng do hã, Kristo Jesus hã h'yy ka'eeh do hã, sahõnh hë nesaa däg ta hã. Baad nado wäd ti sa h'yyb. Nesaa do rahyb n'aa newë had'yyt hë. Dooh rah'yy kamedug wäd bã nesaa do hã, baad nado wäd do hyb n'aa sa h'yyb tym. ¹⁶ P'op Hagã Do rahapëé né paawä m', sa nooh, ramoo bok do hã daap ramenyyh ji bahapäh. Tak'ëp nesaa do ta ti P'op Hagã Do matym gó. Ti hyb n'aa P'op Hagã Do ganen'aak. Dooh raky dahé bã P'op Hagã Do kyyh. Tabad'op hë baad hadoo do rahajaa pé ramoo boo bã.

2

Baad hadoo do ky n'aa ji tama metëek doo da ji bawät do ky n'aa hahÿÿh

¹ Õm kã, taw'ääts hë baad hadoo do ky n'aa hana do mama met'ëëg Jesus hã h'yy ka'eeh do sa hã. ² Ajyy wehëh hedo padëek do sa hã mama met'ëëg, kaja hë denaa hë sa h'yyb ramahüüm hyb n'aa. Mama met'ëëg

sa hã, baad rababok hyb n'aa, sa hã ta wób raweh'ëeh hyb n'aa. Mama met'ëeg sa hã, rah'yy keb'aah hyb n'aa nesaa do hã. Mamaher'ood sa hã, baad ub P'op Hagã Do hã rah'yy ka'eeh hyb n'aa, ky n'aa hanãm do baad ub raky daheeh hyb n'aa. Mamaher'ood sa hã, ta wób rakamahãn hyb n'aa baad ub. Mamaher'ood sa hã, rah'yy ganejê hõm hyb n'aa P'op Hagã Do karên doo da ji bawät do hã. ³ Ti hadoo ýÿj wehêh hedo padëek do sa hã kã. Mamaher'ood, P'op Hagã Do karên up doo da rababok hyb n'aa, P'op Hagã Do hã had'yyt hê rah'yyb padëek hyb n'aa na-ãäj né hê. Mamaher'ood sa hã, ta wób ranu maner'oot hyb n'aa. Mamaher'ood sa hã, jarakê hedoo do noo rana-hadoo hyb n'aa. Taw'ãäts hê baad hadoo do ti rametëek. ⁴ Tii bã kã rahajaa rama met'ëeg bã kã ýÿj wanehêh nã doo kã, sa patug, sa taah rakamahãn hyb n'aa, ⁵ sa h'yyb ramesoo hyb n'aa baad nadoo do ji h'yyb karên do jawén ranabok hyb n'aa, baad rakan'yyh baad hadoo do hã rababok hyb n'aa, baad ramoo bok hyb n'aa sa tób bã, raky en'yyim hyb n'aa, sa patug raky daheeh hyb n'aa na-ãäj né hê. Taw'ãäts hê tii da ýÿj wanehêh nã do rabad'oo, sa hyb n'aa P'op Hagã Do ky n'aa ta wób raky n'aa narejãã hyb n'aa. ⁶ Hýÿ kã, ajyy wanehêh nã do hã kã. Tak'ëp péj mamaher'ood sa hã, sa h'yyb ramesoo hyb n'aa ji h'yyb karên do jawén ranabok hyb n'aa. ⁷ Õm kã tii, taw'ãäts hê baad hadoo do mamoo wäd had'yyt hê, a hã ta wób rahégãã bã, mabawät doo da rakarên rababok hyb n'aa. Mama met'ëeg P'op Hagã Do ky n'aa t'öp madãk doo me, j'ooj madãk doo me nado. Maky n'aa manesuy manã P'op Hagã Do ky n'aa mamet'ëeg bã. ⁸ Baad mama met'ëeg baad hadoo do ky n'aa, raky nasêm hyb n'aa òm, a maji hedoo do ranu mebyng hyb n'aa ranaw'yyt do hyb n'aa baad nadoo do èr ky n'aa. ⁹ Mamaher'ood sa karom kanep'aak do sa hã, sa kariw n'aa raky dahé had'yyt hê hyb n'aa sahõnh hã. Mamaher'ood sa hã, sa kariw n'aa rah'yyb en'yyim hyb n'aa. Mamaher'ood sa hã, raky ganadoo hyb n'aa sa kariw n'aa. ¹⁰ Mamaher'ood sa hã ranets'ëek hyb n'aa sa kariw n'aa ma. Taw'ãäts hê baad ub rababoo had'yyt hê, sa kariw n'aa rah'yy ganenãh hyb n'aa sa hã. Tii bã, sahõnh hê baad ramoo bok do hyb n'aa, baad ub ta wób rabaher'oot da P'op Hagã Doo, èr h'yyb tym dëeb ky n'aa hã.

¹¹ Ta ti ý wén erih, tak'ëp P'op Hagã Do ky enyym ji hã tametëeh, nes'aa né hê paawã ji. Ti hyb n'aa, sahõnh hê badãk hahýÿ bã habong do ta hã h'yy ka'eeh do tabed'ëep nesaa do mahãnh, hý pong jé ta pa rababok hyb n'aa. ¹² Ji hã tak'ëp P'op Hagã Do ky enyym do hã, ji tametëek ji moo nawäd wät hyb n'aa P'op Hagã Do ganen'aak doo. Ji

tametëek badãk hahýÿ hã habong do P'op Hagã Do hã h'yy kana'eeh do h'yyb karên do ji beréd hõm hyb n'aa. Ji tametëek ji h'yyb ji mesoo ji h'yyb karên do jawén ji nawät hyb n'aa, baad hadoo do ji moo wät hyb n'aa, P'op Hagã Do karên do hã ji h'yyb dãk hyb n'aa na-ãäj né hê badãk hahýÿ hã ji bawät nã bã. ¹³ Tii da èr babok, baad èr gada do hyb n'aa Jesus Kristo ta bag tak'ëp gabarëeh do mahang p'aa hênh takasee doo. P'op Hagã Do Sahõnh Hê Haj'ap Doo, ji h'yyb tym dëeb né tii. ¹⁴ Ta daaj hê takan'oo dãk dajêb hã èr hyb n'aa, sahõnh hê nesaa do mahãnh èr tabed'ëep hyb n'aa, nesaa do èr h'yyb tym gó hanãng do tabawug hõm hyb n'aa, ta karapee baad hadoo do moo bok do karên do èr bahado dãk hyb n'aa.

¹⁵ Taw'ãäts hê ky n'aa jawyk doo me mama met'ëeg ta ti òm ý ma erih doo. Tak'ëp péj mamaher'ood sa hã raky daheeh hyb n'aa mama metëek doo. Manabuuj gedo nabuj keh'üüm doo. Man'oo òm raty n'aa gesyyg manãh!

3

Baad hadoo do ji moo wät do ky n'aa hahýÿh

¹ Maher'ood Jesus hã h'yy ka'eeh do sa hã, raweh'ëeh hyb n'aa sa hãj n'aa wahê n'aa, ta wób hagã n'aa hedoo do na-ãäj né hê. Maher'ood sa hã, raky daheeh hyb n'aa ramejüü doo. Mamaher'ood sa hã, moo hahüünh doo gó ramoo boo had'yyt hê hyb n'aa baad hadoo doo. ² Maher'ood sa hã, sa da hadoo do raky n'aa narejãã hyb n'aa. Maher'ood sa hã, rakawanejãn hyb n'aa ta wób sa wê. Taw'ãäts hê raky en'yyim ta wób sa wê. Taw'ãäts hê baad raky n'aa en'yyim ta wób sahõnh hê rah'yy kanasab'ee doo gó.

³ P'ooj hã, Jesus èr nahapãh nã moo gó, èr na-ãäj hê dooh paa èr h'yy genã bã. Dooh paa èr ky daheeh péh. Èr paa ta wób rawedii. Dooh paa èr haja bã èr eréd bã nesaa do ji h'yy karên doo, taw'ãäts hê èr ed'oo do paa èr hã. Nesaa do had'yyt paa èr ehat. Ta wób paa èr hyb n'aa jewês. Èr hyb n'aa ge'ëenh paa ta wób. Tii d' paa rabad'oo ênh èr hã. ⁴ Tii bã kã, ji takamahãn doo, ji wê taky enyym do na-ãäj hê P'op Hagã Do èr h'yyb tym dëeb metëeh bã kã, ⁵ èr tabedëeb wät nesaa do mahãnh. Baad hadoo do èr moo bok do jawén nado èr tabedëeb wät. Èr tat'yyd mehün do hyb n'aa èr tabedëeb wät. Hahýÿ da èr tabedëeb wät: Nesaa do èr h'yyb tym gó hanãng do tabawug hõm. P'aa hênh èr henãng do hadoo tan'oo bã èr h'yyb tym. Papuuj hado dãk èr babok tan'oo bã. Ta Sahee hejój me tii d' tabad'oo èr hã. ⁶ Ky n'aa etsëeh P'op Hagã Doo. Baad tabanoo ta Sahee èr h'yyb tym gó, Jesus Kristo èr h'yyb tym dëeb hyb n'aa. ⁷ Baad èr bahado

däk ta matym gó P'op Hagä Do an'oo bä, taky enyym do hyb n'aa er wë, nes'aa né paawä eër. Ta Sahee tabanoo er hã, ta taah er bahadoo hyb n'aa kã. Edëb had'yyt do er gadoo da hÿÿ kã, baad er bahapäh. ⁸ Te hub né hë ta ti ÿ her'oot doo. Ti hyb n'aa, ÿ karën baad had'yyt hë mamet'ëëg ta ti ÿ her'oot doo, baad hadoo do P'op Hagä Do hã h'yy ka'eeh do ramoo boo had'yyt hyb n'aa. Baad né hë ta ti kametëëk do ky n'aa sahõnh hë badäk hahÿÿ hã habong do sa hã.

Ta s'ee hënh ma met'ëëk do sa ky n'aa hahÿÿh

⁹ Õm kã tii, mamaa newë manä daap ka-her'oot do Judah buuj wahë makü sa häd ketsén do hã. Awäd manä Mosees ky n'aa jaw'yyk do p'ää ky ked'aak do sa mahang, kawaj'ään gó ky ked'aak do sa mahang. Daap ti ta tii. Ji hã masa do nado tii. Ti hyb n'aa, mamaa newë manäh, awäd manä sa mahang, ÿ wén näng. ¹⁰ Taw'ääts hë pawóp nuu me da maky meduuk jé daap rama metëëk doo me séd h'yyb nehedo boo ran'oo bä Jesus hã h'yy ka'eeh doo. Õm raky nadahé nä bä, dawëë kanä da sa mahänh.* ¹¹ Ta ti hedoo do rah'yy kawereem kän baad hadoo do ky n'aa hã. Mahapäh né hë tii. Nesaa do had'yyt hë sa hã. Sa daaj hë raky n'aa ketyy nesaa do hã. Dooh baad rado bä P'op Hagä Do matym gó.

Tiit hã Paw-Ro kedëë hõm do ky n'aa hahÿÿh

¹² ÿ mejüü da Aretemas häd näng do a wë. Aretemas ÿ manejo bä, ÿ mejüü da Tikiko. A wë takajaa bä, ÿ karën, tahaja bä, nayyw hë mabana wë ÿÿ, Nikoporis häd näng doo bä. T'ii hënh ÿ h'yyb däng ÿ bahõm, tabahahëëm do noo gó ÿ tabës hyb n'aa tii bä. ¹³ Senas häd näng do hã kã, ky n'aa jaw'yyk do baad hapäh doo, Aporos daheeh ratsyym kasog bä tii b' naa, ÿ karën baad mamasaa sa hã mahajaa doo me. Man'oo sa hã rabatsëk do waa n'aa hedoo doo. ¹⁴ Õm had'yyt hë nado masa. Taw'ääts hë er wakään, Jesus hã h'yy ka'eeh do na-ääj hë rama kametëëk baad hadoo do ramoo bok ramasa hyb n'aa bedoh do sa wë. Taw'ääts hë tii d' ji bad'oo daap ji aboo mahänh.

¹⁵ Sahõnh hë pa ÿ habok do õm mä rahyb n'aa esee. Mamaher'ood sahõnh hë kamahän do ää hã, er wakään Jesus hã h'yy ka'eeh doo, ÿ hyb n'aa esee sa hã. ÿ karën P'op Hagä Do ky enyym sahõnh hë bë hã. Jääm hë kã.

* 3:10 Ta ti hedoo doo, dooh ji an'oo bä ta wób rama met'ëëg bä. Dawëë ji kan'yyh sa mahänh.

Piremon Piremon hã Paw-Ro ma erih do hahÿh

¹ ÿ Paw-Ro, Kristo Jesus hyb n'aa radawäts gëet doo, ër hÿÿ hadoo do Tsimoot häd näng do daheeh òm äã edëng Piremon, äã najiis, äã nemuun Jesus sii moo wät doo. ² Äã edëng na-ääj hë Jesus hã h'yy ka'eeh do a tób bã kahet'aa doo,* ër änh hadoo do Apija häd näng do na-ääj hë, aj'yy Akipo häd näng do na-ääj hë baad äã nemuun Jesus wë moo wät doo. ³ ÿ karën P'op Hagä Do ër Yb, Jesus Kristo Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do na-ääj hë ky en'yyim bë hä. ÿ karën baad bë rah'yyb en'yyim.

⁴ Piremon, òm ÿ ky n'aa etsëë bã, ÿ tsebee had'yyt hë P'op Hagä Do ÿ h'yy kaha'eeh do wë. ⁵ ÿ tsebë, P'op Hagä Do karapee makamahän ÿ ky n'aa napäh do hyb n'aa, Jesus ër wahë n'aa hã mah'yy kae had'yyt hë ÿ ky n'aa napäh do hyb n'aa na-ääj hë. ⁶ ÿ ky n'aa etsëë òm, Jesus hã mah'yy ka'eeh do hyb n'aa baad mabetsëh had'yyt hyb n'aa sa hä, baad mabahapäh do hyb n'aa sahõnh hë baad hadoo do Kristo hyb n'aa P'op Hagä Do ër hã tanoo doo.† ⁷ Tak'ëp ÿ h'yy gadajaa kãn, tak'ëp ÿ h'yyb tsebee kãn wakãn ÿÿ, P'op Hagä Do karapee mah'yyb tseb'ee do hyb n'aa.

⁸ Ti hyb n'aa ÿ eanh a hã mamoo wät hyb n'aa hahÿ a hã ÿ ky n'aa etsëë doo. ÿ karën bã paawä, ÿ mejüü paawä òm, Kristo mejüü do ÿ bahadoo do hyb n'aa. Ti hadoo né hë, dooh ÿ karën bã òm ÿ mejõ bã. ⁹ Òm ÿ kamahän do hyb n'aa ÿ eaaj ub a hä. ÿ Paw-Ro, ÿ wah'ëë däg kã, Kristo Jesus hyb n'aa radawäts gëet doo, ¹⁰ ÿ etsëë a hã, baad magado Onesim p'aa hënh a wë takajaa bã.‡ Tah ÿ hado däk tii, Jesus hã tah'yy kae däk do hyb n'aa, Jesus ky n'aa ÿ baher'oot do hyb n'aa ta hä ÿ radawëes doo gó. ¹¹ P'ooj ub dooh baad ub Onesim moo wäd bã a wë. Hÿÿ kã baad tamoo wät da a wë. Baad tamoo wät wë ÿ na-ääj né hë.

¹² ÿ mejõ nä a wë p'aa hënh. Tak'ëp ÿ kamahän tii, hã ÿÿ ÿ kamahän doo da. ¹³ Taw'ääts hë paawä tabaym pa ÿÿ, a jawén buuj ÿ tamasaa paawä babä, Jesus hyb n'aa ragadahew'ëes doo gó ÿ ag'ëed nuuj jé. ¹⁴ Dooh ÿ karën bã pa ÿ a karom tayyw bã makanarën bã. ÿ karën doo da nado. Makarën bã ti ÿ mamasa. ¹⁵ Nepäh

P'op Hagä Do an'oo bã Onesim ahõm dó a mahänh, a pa had'yyt hë hÿÿ kã tabawät hyb n'aa. ¹⁶ A karom had'yyt hë nado wäd ta tii. A hÿÿ hado däk hÿÿ kã Jesus hã tah'yy ka'eeh do hyb n'aa. Ër wakään, ër kamahän do hado däk hÿÿ kã ti Onesim. Tak'ëp ÿ kamahän né paawä, òm ta bahänh da makamahän. A karom makamahän do had'yyt hë nado. A wak'ään däg hÿÿ kã Jesus hã tah'yy ka'eeh do hyb n'aa.

¹⁷ A h'yyb hata hadoo ÿ bahadoo bã a hä, tii bã ÿ karën paawä ÿ magadoo doo da né hë magado Onesim. ¹⁸ Baad nadoo do a hä Onesim an'oo bã paah, ta küüt nyy bã a wë, ÿ d' hep'aak. ¹⁹ Daj ÿ né hë ÿ berih hahÿ moh ÿÿ me, mabahapäh hyb n'aa ÿ erih do hä, ÿ ep'aak né da tii. ÿ ep'aak né da, mahapäh né hë ti anäng a küüt hadoo wë ÿÿ, Jesus hã mah'yy kae däk do hyb n'aa hëp ÿ n'aa. ²⁰ Ti hyb n'aa kã, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hyb n'aa ÿ karën paawä baad magado Onesim. Mah'yyb tsebë ÿÿh, hãj ÿ mabahadoo do hyb n'aa Kristo hã ër h'yy ka'eeh do hyb n'aa. ²¹ Hahÿ ÿ wén erih, hã ÿÿ pé mamoo wät né hë da a hã ÿ etsëë doo. ÿ etsëë do bahänh né da man'oo bã ÿ hapäh. ²² Sét hë ÿ etsëë nä a hä: ÿ karën paawä mabenäm a tób gawakõ see ÿ gagä péh. ÿ gada da ÿ ran'oo bã ÿ bahõm ÿ radawäts gëet doo gó naa, P'op Hagä Do hä bë ky n'aa etsëë do hyb n'aa. P'op Hagä Do maa napäh bë ky n'aa etsëë doo.

²³ Epararas, pa ÿ Kristo Jesus hyb n'aa radawäts gëet doo, òm tahyb n'aa esee mäh. ²⁴ Maah-Ko, Aris-Tako, Demas, Rukas nemon ÿÿ Jesus ky n'aa her'oot doo, òm rahyb n'aa esee mäh. ²⁵ ÿ karën Jesus Kristo, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do ky en'yyim bë hä. Jääm hë kã.

* **1:2** Ta tób bã rawén kahet'aa, Jesus rahyb n'aa esee do hyb n'aa. † **1:6** Hahÿÿ da na-ääj hë ji hajaa ji erii bë tég nad'ëed is do 6: "ÿ ky n'aa etsëë òm, ta wób hã mamaher'oot hyb n'aa Jesus hã ji h'yy ka'eeh do ky n'aa, baad mabahapäh hyb n'aa sahõnh hë baad hadoo do Kristo hyb n'aa ër hã P'op Hagä Do an'oo däk doo." ‡ **1:10** Piremon karom ti Onesim, kejën hõm do ta mahänh.

Eberew Eber buuj hã kerih do hahÿÿh

Áãs sa bahãnh P'op Hagã Do T'aah ky n'aa hahÿÿh

¹ P'ooj ub, hajõõ nuu me ër wahë maküüh* hã P'op Hagã Do maher'oot ta ky n'aa rod raheer'oot do hã. Ta see hadoo tamaher'oot paah, ta see hadoo tamaher'oot ta see pé noo gó. ² Hÿÿ kã, da hë kã, ta T'aah hã ër tamaher'ood kãn. Ta T'aah mo haj'aa hã P'op Hagã Do pahuuj wät paa badäk hahÿÿh, wë, sagõõh, papÿÿj, kamarab na-ããj hë. Sahõnh hë ta wë hanãng do ta T'aah gadoo da P'op Hagã Do ky dãng. ³ Ta T'aah hã P'op Hagã Do kabaj'aa do kametëeh. Ta Yb, P'op Hagã Do hadoo né hë tii. Ta kyyh tak'ëp hejooon doo me sahõnh hë tapahuuj wät do tamatakëe, baad tabahado had'yyt hë hyb n'aa, baad tanado mahãnh. Nesaa do ër h'yyb gó hanãng do tado hõm do jawén paa bã, hÿ pong jé, P'op Hagã Do hub hënh, takaweh'ëeh doo bã tabaso kãn, P'op Hagã Do bag'ããs doo bã. ⁴ Áãs sa bahãnh ti tanu gadãg kãn, tak'ëp tahyb n'aa jawyg däk do hyb n'aa áãs sa bahãnh P'op Hagã Do an'oo däk do hyb n'aa. ⁵ Áãs sa bahãnh tawén hadoo, dooh “Tah ÿ õm. A yb ÿ hado däk naga hë”,[†] P'op Hagã Do anoo bã áãs sa hã. Dooh na-ããj hë áãs hã “ÿ né da a Yb, õm kã Tah ÿÿ”,[‡] tanoo bã. Ta T'aah hã ti tabaher'oot. ⁶ Ta kyy kerih do bód see hã hahÿÿ da P'op Hagã Do kyyh badäk hahÿÿ hã ta T'aah wah'ëeh hadoo do tamejüü noo gó:

“ÿ karën sahõnh hë áãs raweh'ëeh.”[§]

⁷ Áãs ky n'aa hã kã hahÿÿ da P'op Hagã Do kyyh:

“Áãs karom ÿÿ, tabahëm do hadoo raba-hadoo ÿ an'oo bã.

Tëëg hõõ hadoo ÿ an'oo bã na-ããj hë karom ÿÿ hã”, nãng ta kyyh.**

⁸ Ta T'aah ky n'aa hã kã hahÿÿ da P'op Hagã Do kyyh:

“Õm da tabagã n'aa had'yyt hë, P'op Hagã Doo.

Mabag'ããs do hã baad mamoo wät.

⁹ Baad hadoo do ti makamahãn doo.

* 1:1 Eber buuj sa wahë makü tii. Ta wakãan tama erih do hyb n'aa, ër wahë maküüh tawén nãng. Eber buuj sa uuh ti Judah buuj. † 1:5 Saaw-Mo 2.7 ‡ 1:5 2 Samuëw 7.14 § 1:6 Dew-Teronom 32.43. Saaw-Mo 97.7 ** 1:7 Saaw-Mo 104.4 †† 1:9 Saaw-Mo 45.6-7 ††† 1:12 Saaw-Mo 102.25-27 §§ 1:13 Saaw-Mo 110.1 hã takerii däk tii.

Ta T'aah hã tabaher'oot ta tii. * 2:2 P'op Hagã Do ky n'aa jaw'yyk do tii, pä gatsebak do hã kerih do paah.

Tak'ëp maganen'aak taw'ããts hë nadoo doo. Ti hyb n'aa P'op Hagã Doo, mah'yy kaha'eeh doo, õm tasëëw hõm, tak'ëp mah'yy gadajang tan'oo bã a hata mahãnh.”^{††}

¹⁰ Hahÿÿ da na-ããj hë P'op Hagã Do kyyh ta T'aah ky n'aa hã:

“Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, õm né ti sahõnh hë tadu dahãng noo gó badäk hahÿÿh, wë, papÿÿj, kamarab, sagõõh na-ããj hë pahuuj wät doo.

¹¹ Ta ti sahõnh hë gawatsik da.

Tii d' nado õm. Õm da awäd had'yyt hë.

Ji saroor ahãnh do hadoo badäk hahÿÿh, wë, papÿÿj, kamarab, sagõõh na-ããj hë.

¹² Ji hatsë ji apõõs doo da mabad'oo da sa hã. Mawareem da, ji saroor ji wareem doo da.

Tii d' nado õm.

P'ooj ub mabawät doo da,

tii da mabawäd had'yyt hë da.

Dooh makawareem bã.

Õm da awäd had'yyt hë.”^{††}

¹³ Dooh noo gó áãs sa hã P'op Hagã Do her'ood bã:

“Aso hup ÿÿ hënh, si ÿ mabag'ããs hyb n'aa a majü ÿ nes'ëem bã kã.”^{§§}

¹⁴ Áãs kã, sahee hedoo doo, P'op Hagã Do mejüü do moo bok do tii. P'op Hagã Do mejüü ramasa hyb n'aa ta jawén ta wë hedëp doo.

2

¹ Ti hyb n'aa kã, áãs sa bahãnh Jesus bahadoo do hyb n'aa, taw'ããts hë ta bahãnh baad ub ër hyb n'aa matakëe ta ky n'aa hanãm do ër maa napãh do hã, ta s'ee hënh, dawëe ta mahãnh ër h'yyb nawät hyb n'aa.

² Ky n'aa jaw'yyk né hë P'op Hagã Do kyyh p'ooj ub áãs Mosees sa hã ratab'ëes doo.* Sahõnh hë ta ti ky nadah'eeh doo, ty n'aa ges'yyk doo, raky nadaheeh do pénh né hë ragadoo paa baad nadoo do ta sãm. ³ Tii d' tahadoo do hyb n'aa, dooh da ër kedëeb bã P'op Hagã Do ji tarejãã do mahãnh, tak'ëp baad hadoo do ër ted'ëep do ky n'aa hã ër hyb n'aa manatakã bã, ta hã ër hyb n'aa nap'eed bã. Jesus, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do né hë ti pooj jé sa hã tamaher'oot do ta ti ji ted'ëep do ky n'aa. Ta jawén, Jesus kyyh maa napãh doo, te hub né hë tii, rametã kãn ër hã

kä. ⁴ Èr hā ramaher'oot noo gó, ta metèè n'aa me, meuj n'aa nāng doo me, tapehuunh doo me na-āāj hē P'op Hagā Do metā kán te hub né hē tii. Ta Sahee hā hana do ji hajaa doo, tah'yb dāng doo da ji hā tanoo doo, ta tii me na-āāj hē tametèéh ta tii.

Èër, ta wakāän bahadoo Jesus hado dāk do ky n'aa hahÿÿh

⁵ Bē ÿ maher'oot hahÿÿh: Doo h āās sa hā tado bā P'op Hagā Do an'oo dāk rabag'āās hyb n'aa ta ti papuuj hedoo do ta karapee rababok doo bā, ta jawén hawāt doo, ta ky n'aa babā bē ÿ ma erih doo. ⁶ Doo h āās hā tan'oo bā ta ti rabag'āās. Ti anāng P'op Hagā Do kyy kerih doo gó hahÿÿ da ta her'oot doo:

“Doo h its ti ajyy.

Ti hadoo né hē sa hā mahyb n'aa esee, P'op Hagā Doo.

Doo h its badāk hahÿÿ hā habong doo.

Ti hadoo né hē mahag'āās sa hā.

⁷ Āās hyb n'aa jewyk do yd jé kanahén d'os hē ajyy rahyb n'aa jewyk man'oo bā. †

Ti hadoo né hē, tak'èp rahyb n'aa jew'yk, tak'èp rakawehèè dāk man'oo bā.

⁸ Sahōnh hā rabag'āās man'oo bā”, ‡ nāng mā ta kyyh.

Sahōnh hā rabag'āās P'op Hagā Do an'oo bā kā, doo h mad'aak pé rabanag'āās péh. Tii d' tahado né paawā, da hē doo h èr hapèè nā bā sahōnh hā rabag'āās. ⁹ Ta ti nepā né paawā èr hā, èr hapāh Jesus, ta hā ta ti kerii dāk do paa kaja dāk doo. Āās hyb n'aa jewyk do yd jé Jesus bahadoo dó P'op Hagā Do an'oo bā paah, ji wè P'op Hagā Do ky enyym doo hyb n'aa sahōnh hē sa hyb n'aa tadjèp hyb n'aa. Hÿÿ kā, tahob wāt do hyb n'aa paa dajèb, tak'èp Jesus hyb n'aa jawyg dāk, tak'èp takawehèè dāk.

¹⁰ Taw'āāts hē né hē P'op Hagā Doo, sahōnh hē tahana doo, ta hyb n'aa sahōnh hē hawāt doo, Jesus hā tabad'oo doo: Jesus ahoop doo hyb n'aa baad had'op Jesus wén hado kán tan'oo bā, hajōk badāk hahÿÿ hā habong do P'op Hagā Do taah hedoo doo, ta sii ta bag tak'èp gabarèèh do mahang rababoo padèk hyb n'aa kā. Jesus sa h'yb tym déèb P'op Hagā Do wè. ¹¹ P'op Hagā Do hanaa né hē Jesus, tsyt hē P'op Hagā Do wè ji bawād dāk hanoo doo. Ti hanaa na-āāj hē ji, tsyt hē P'op Hagā Do wè haboo dāk doo. Sét hanaa né hē èèr. Ti hyb n'aa dooh Jesus

† 2:7 Hahÿÿ da na-āāj hē tahajaa ji erii bā: “Banadawèet do noo gó, āās hyb n'aa jewyk do yd jé man'oo bā ajyy rahyb n'aa jewyk.” ‡ 2:8 Saaw-Mo 8.4-6 § 2:12 Saaw-Mo 22.22 ** 2:13 Isajas 8.17 †† 2:13 Isajas 8.18 ††† 2:14 Gereg kyy me ramaneèèh Nesaa Do Yb, Dijab. “Ji taky n'aa tapa had'yit doo”, tahananāng pé ti Dijab. * 3:2 Tób P'op Hagā Do yd kahesé do pan'aa P'op Hagā Do ky gabuuj gó Mosees tamaa sooh do apāh ti P'op Hagā Do tób n'aa. Ta see pé noo gó P'op Hagā Do karapee na-āāj hē ramaneèèh P'op Hagā Do tób n'aa. Ti hyb n'aa, “baad ub Mosees moo wād wāt P'op Hagā Do karapee sa mahang”, tahananāng pé tii.

nu mebyy bā “wakān haa” tanoo bā èr hā, ¹² hahÿÿ da ta Yb hā tabaher'oot noo gó:

“ÿ maher'oot da a ky n'aa wakān haa sa hā. Òm ÿ ma ejām da sa hōō gó, a hyb n'aa rakahet'aa doo bā.”§

¹³ Hahÿÿ da na-āāj hē ta kyyh: “Ta hā da ÿ h'y y kasadā”, ** nāng mäh. Tii bā ahōm nā ta kyyh: “Gèet hahÿÿ ÿÿ, karapé haa sa sii, hā ÿ P'op Hagā Do anoo doo”, †† nāng mäh.

¹⁴ Ta karapee ramajyyw enāh doo hyb n'aa, radab enāh doo hyb n'aa, sa da hadoo Jesus bahado dāk. Tii d' tawén d'oo tadjèp doo me tagawatsiig hōm hyb n'aa Dijab, †† dajèb hejój wè nāng doo, ¹⁵ èr tabed'èèp hyb n'aa kā ji dajèp ji jeÿÿm do mahānh. Dajèb ji jeÿÿm doo hyb n'aa, sa karom he'ÿÿm doo gó habok doo hadoo paa èr p'ooj ub. Jesus èr tabedèèb wāt hÿÿ kā, baad ub, neÿÿm doo gó èr babok hyb n'aa kā. ¹⁶ Wyt ta maab hē: Aj'y y Jesus wén hado dāk, Abaraām panaa hedoo doo tamasa hyb n'aa. Doo h āās tamasa doo hyb n'aa tado bā tii. ¹⁷ Ta wakāän hed'op tawén hado dāk, sa ky n'aa rod wahé n'aa heh'āat tabahadoo hyb n'aa P'op Hagā Do wè, sa hā t'y yd mehīn doo, P'op Hagā Do wè baad had'yit hē moo wād doo. Sa da hadoo tabahado dāk paah, tadjèp doo me nesaa do èr moo bok doo tabado hōm hyb n'aa. ¹⁸ Jesus ahob wāt doo doo hyb n'aa ta hā Dijab h'y y tatuk noo gó, Jesus hajaa tamasa bā ji, da hē Nesaa Do Yb h'y y tatuk doo. Tahapāh nyy da ji tamasa.

3

Mosees hyb n'aa jawyk do bahānh Jesus hyb n'aa jawyk do ky n'aa hahÿÿh

¹ Ti hyb n'aa wakān haa hedoo doo, tsyt hē P'op Hagā Do wè kasèèw bong doo, ta jawén, hÿÿ pong jé ta pa bē babok hyb n'aa, taw'āāts hē Jesus hā bē hyb n'aa matakā. P'op Hagā Do ky n'aa rod èr wè tamejūū doo tii. Èr ky n'aa rod wahé n'aa heh'āat P'op Hagā Do wè. Ti né hē èr h'y y kaha'eeh doo. ² Sahōnh hē ta hā P'op Hagā Do mejūū doo Jesus moo wād wād had'yit hē, p'ooj ub Mosees moo wād wād doo da sahōnh hē P'op Hagā Do tób n'aa yt hā.* ³ Mosees hyb n'aa jawyk doo bahānh Jesus hyb n'aa jawyk. Panyyg ky n'aa gó bē ÿ maher'oot: Tób ky n'aa etsèèh doo bahānh tób tama doo ky n'aa etsèèh. ⁴ Anyy né paawā sahōnh hē tób tahem'aa doo, ti bahānh ti

P'op Hagä Doo, sahõnh hē mo haj'aa näng doo. ⁵ Mosees kã, P'op Hagä Do karom, baad tamoo wät paa sahõnh hē P'op Hagä Do mejüü doo, tób ta yd kahesé do hã. Mosees moo wät do paa ta metëe n'aa P'op Hagä Do T'aah ky n'aa hã. [†] ⁶ Kristo hã kã, P'op Hagä Do T'aah, baad tamoo wät P'op Hagä Do tób n'aa hadoo do hã kã. Èër, Kristo hã h'yy ka'eeh do ti ta tób hadoo doo, neyým doo me èr gadaa bã had'yyt hē èr hã taky däng doo. Èr h'yy ganëjê hõm bã èr pooj jé èr gada do hã, èr kasab'ee do hã.

Taw'ääts hē dooh ji aba bã ji h'yyb ky n'aa hahÿÿh

⁷ Ti hyb n'aa, P'op Hagä Do kyy kerih do hã ta Sahee her'oot doo da:

“Da hē, P'op Hagä Do kyyh bē maa napäh bã, ⁸ bē aba manã bē h'yyb, P'op Hagä Do wē rah'yy kawereem do paa da, banawäng doo bã P'op Hagä Do rametyy noo gó.

⁹ Ta tii bã bē wahé makū ÿ ramehet'yy, 40 ta baab noo gó rahapëe né paawã kabaj'aa do ÿ moo wäd wät do sa mahang.

¹⁰ Ti hyb n'aa ÿ kawajãän paa nanäng sa wē. Hahÿÿ d' paa ÿ her'oot sa ky n'aa, 'Ta s'ee hēnh had'yyt hē sa h'yyb bawät. Dooh rakarēn bã rabok bã ÿ karēn doo da', näng paa kēh ÿÿ.

¹¹ Ti hyb n'aa ÿ kawajãän doo me, ky kaneh'ÿÿt doo me, ÿ ky däng hahÿÿh: 'Dooh da ÿ an'oo bã ÿ benäm doo bã rajëe pä bã. Dooh da ÿ an'oo bã rakamehãäg ÿ ky däng doo bã' ”, [†] näng P'op Hagä Do kyyh.

¹² Wakān haa hedoo doo, bē hyb n'aa matakã nesaa bē h'yyb nahadoo hyb n'aa. Bē hyb n'aa matakã bē h'yyb kanae mahānh, P'op Hagä Do hawäd had'yyt do bē neréd mahānh. ¹³ Taw'ääts hē bē sahõnh hē bē h'yyb enāw bē da hadoo doo, da hē ji P'op Hagä Do bats'yyt nã bã, bē see ta h'yyb baa mahānh nesaa do tamoo wät do ta hã wadii do hyb n'aa. ¹⁴ “Bē hyb n'aa matakã P'op Hagä Do bē neréd mahānh”, ÿ wén mejüü bē hã, Kristo h'yyb hataa èr bahado däk do hyb n'aa. Kristo h'yyb hataa né hē èër, baad had'yyt hē èr h'yy kasadëe bã ta hã, pooj jé èr du doo noo gó baad èr h'yy kasadã doo da. ¹⁵ Hahÿ tabaher'oot bã, “Da hē, P'op Hagä Do kyyh bē maa napäh bã, bē aba manã bē h'yyb, P'op Hagä Do wē rah'yy

kawereem do paa da”, [§] ¹⁶ jaa ti P'op Hagä Do kyyh maa napäh doo, ta wē h'yy kawereem doo? Sahõnh hē Esit häj n'aa bã naa Mosees manyyho do né hē tii. ¹⁷ Jaa wē P'op Hagä Do kawajãän 40 ta baab noo gó? Nesaa do moo bok do wē takawajãän. Banawäng doo bã daap sa kamag baboo hõm. ¹⁸ Jaa hã ta ky kaneh'ÿÿt doo me P'op Hagä Do ky hadoo: “Dooh ÿ an'oo bã da ÿ benäm doo bã rajëe pä bã. Dooh da ÿ an'oo bã rakamehãäg bã pa ÿÿ”? Ky nadah'eeh do hã ta ky däng tii. ¹⁹ Rah'yy kana'eeh do hyb n'aa né hē rawén nahajaa rajëe pä bã P'op Hagä Do benäm doo bã, èr hapäh.

4

¹ Ti hyb n'aa, tanahānh nã do hyb n'aa ji P'op Hagä Do ky n'aa enooh doo, tabenäm doo bã ji h'yyb tym kameh'ääk doo, taw'ääts hē h'yyb eÿÿm doo me baad èr hyb n'aa matakëe, bē see nes'õos hyb n'aa tii. ² Ta tii d' bē ÿ wén maher'oot, banawäng doo bã sa hã ramaher'oot do paa da, èr hã na-ãäj hē ramaher'oot P'op Hagä Do panyyng hanām doo. Nanäng dooh ragado bã P'op Hagä Do ky n'aa enooh doo, raky nadaheeh do hyb n'aa sa wób ky dah'eeh doo da.* ³ Èër kã, P'op Hagä Do panyyng hanām do ky dah'eeh doo, èr gadoo da P'op Hagä Do hanaa ji h'yyb tym kameh'ääk doo. Ky nadah'eeh do sa ky n'aa kã hahÿÿ d' paa P'op Hagä Do beher'oot:

“Ti hyb n'aa ÿ kawajãän doo me ky kaneh'ÿÿt doo me ÿ ky däng hahÿÿh: 'Dooh ÿ an'oo bã da ÿ benäm doo bã rajëe pä bã.

Dooh da ÿ an'oo bã rakamehãäg ÿ benyryw hõm doo bã.' ” [†]

Raky nadaheeh do hyb n'aa né hē rawén ganadoo sa h'yyb tym kameh'ääk doo. P'ooj yw paah, badäk hahÿ tadu dahäng noo gó P'op Hagä Do benyryw däk paa tii.

⁴ P'op Hagä Do benyryw däk paa ta ti èr wén hapäh, hahÿÿ da ta kyy kerih doo gó ta her'oot do hyb n'aa setsi däg kã ta ã ky n'aa hã, tapehuunh do jawén paa bã: “Setsi m' ta ã kã tamoo gawatsik. Setsi kã m' ta ã kã, P'op Hagä Do kameh'ääk tapehuunh do hyb n'aa.” [†] ⁵ Ta ti ky n'aa né hē na-ãäj hē ta her'oot hahÿÿ da taba her'oot bã: “Dooh ÿ an'oo bã da ÿ benäm doo bã rajëe pä bã. Dooh da ÿ an'oo bã rakamehãäg ÿ benyryw hõm doo bã.”

[†] 3:5 Hahÿÿ da na-ãäj hē tahajaa ji erii bã tii: “Mosees kã, P'op Hagä Do karom, baad tamoo wät paa sahõnh hē P'op Hagä Do mejüü do P'op Hagä Do karapee tabahag'ääs bã. Mosees moo wät do paa ta metëe n'aa P'op Hagä Do T'aah ky n'aa hã.”

[†] 3:11 Saaw-Mo 95.7-11. § 3:15 Saaw-Mo 95.7-8 * 4:2 Pawóp hē ky dah'eeh paah, Kareb, Josuwéh häd enäh doo.

Ta wób dooh raky dahé bã, rawén ganadoo P'op Hagä Do ky n'aa enooh doo. † 4:3 Saaw-Mo 95.11 † 4:4 Genesis

⁶ P'op Hagä Do benyyw däk né hē ji baym do hood, ji h'yyb tym kameh'ääk doo bâ. Pooj jé P'op Hagä Do ky n'aa enooh do ky n'aa hanäm do maa nap'ëeh doo, dooh raky dahé bâ, ti hyb n'aa dooh ragadoo bâ tii. Ti hadoo né hē, ti abok nâ ta wób sa pooj jé P'op Hagä Do benyyw däk rabajëng hyb n'aa ta gó. ⁷ Ti hyb n'aa p'aa hënh P'op Hagä Do anoo ta tyw n'aa ji hâ. Da hē ti tabanoo ta tyw n'aa ji hâ. Hajông ta baab jawén paa bâ, raky nadaheeh do jawén paa bâ, P'op Hagä Do ky däng paa ta tii, Dawi her'oot do hâ, pooj jé ȳ erii wät doo. ⁸ Hahȳy' d' ta kyyh:

“Da hē, P'op Hagä Do kyyh bë maa napäh bâ, bë aba manä bë h'yyb”, ** näng mäh.

⁸ Josuwéh tado bâ paawä ti hanoo do rakameh'ääk doo, hëej sa hâ taky n'aa enooh do tado bâ paawä rakameh'ääk doo bâ, dooh ta jawén P'op Hagä Do her'ood bâ paawä ta see pé ky n'aa ji kameh'ääk doo. ⁹ Ti hyb n'aa kä, ti any däk tsyt hē kasëew däk do ji h'yyb tym kameh'ääk doo, ta karapee hyb n'aa P'op Hagä Do benyyw däk doo. ¹⁰ Ta ti ji h'yyb tym kameh'ääk do gad'oo doo, rakameh'ääk da ramoo bok do jawén paa bâ sa hâ P'op Hagä Do karën doo, P'op Hagä Do kameh'ääk doo da né hē tapehuunh do tabahajaa do jawén paa bâ. ¹¹ Ti hyb n'aa kä, taw'ääts hē tak'ëp ër hyb n'aa tam'aah ji h'yyb tym kameh'ääk do P'op Hagä Do ky n'aa enooh do ër gadoo hyb n'aa, nabuj keh'üüm doo, ky nadah'eeh doo, p'ooj ub habong doo da ër nabok hyb n'aa.

¹² Ta ti ȳ wén her'oot, awät do hyb n'aa P'op Hagä Do kyyh. Tahajaa tabad'oo P'op Hagä Do karën doo. Sën-jeer séd demuun tahâw padëek do bahänh P'op Hagä Do kyyh hëham do hadoo. Sën-jeer t'öp tabajëng doo da ji k'yy gahüün gó, t'öp P'op Hagä Do kyyh bajëng ji h'yyb tym gó. Sahõnh hē ji h'yyb gó hanäng do tametty, sahõnh hē ji hyb n'aa newëe do tametty. ¹³ Sahõnh hē P'op Hagä Do pahuunh do mahang dooh kejën pé P'op Hagä Do mahänh. Sahõnh hē P'op Hagä Do bahapäh. Sahõnh hē wyt ta maab hē ta matym gó. Ta matym gó ër kameta däk da ër metëeh hyb n'aa ta hâ nyy da ër baboo bok paah.

Jesus ër ky n'aa rod wahë n'aa heh'äät P'op Hagä Do wë ky n'aa hahȳy

¹⁴ Ti hyb n'aa kä, ti anäng do hyb n'aa Jesus, P'op Hagä Do T'aah, ër ky n'aa rod wahë n'aa heh'äät do P'op Hagä Do wë, h̄y pong jé P'op Hagä Do wë hajëe suun doo,

taw'ääts hē dooh ër h'yy keréd bâ Jesus ky n'aa ër gado däk do paa hâ. ¹⁵ Taw'ääts hē ta tii hâ ër h'yy kanerét ȳ wén näng, ër ky n'aa rod wahë n'aa heh'äät do P'op Hagä Do wë tabahapäh do hyb n'aa né hē ër h'yyb nahejoop. Tahapäh ër hâ kametëeh doo, ti na-ääj hē Nesaa Do Yb h'yyb tatuk do paa hyb n'aa sahõnh hâ, ër Nesaa Do Yb h'yyb tatuk doo da né hē. Nesaa Do Yb h'yyb tatug né paawä ta hâ, dooh nesaa do Jesus hâ. ¹⁶ Ti hyb n'aa taw'ääts hē h'yy kasadä doo me P'op Hagä Do ky ennym do wë ër bahõm, ^{††} ër tat'yid mehüün hyb n'aa, taky ennym doo gó ër tamasa hyb n'aa baad tanadoo noo gó ër hâ.

5

¹ Sahõnh hē sa ky n'aa rod wahë n'aa P'op Hagä Do wë takasëew hõm sa wakään mahang, sa ky n'aa rod P'op Hagä Do wë tabahadoo hyb n'aa, P'op Hagä Do matym n'aa ta wë tamanaa hyb n'aa, sa masääh wób P'op Hagä Do hâ tama ejuu hyb n'aa na-ääj hē, nesaa do ramoo bok do kado hõm hyb n'aa. ² Sa da hadoo sa ky n'aa rod tabahadoo do hyb n'aa, sa nemuun h'yyb nahejoonh do hyb n'aa, tahajaa kaja hē ta h'yyb tamahüüm bâ h'yy gatamah do hyb n'aa hes'õos do sa wë. ³ Sa da ta h'yyb nahejoonh do hyb n'aa, ta wakään hyb n'aa had'yit nado tama ejuu P'op Hagä Do wë. Ta hyb n'aa na-ääj hē ky n'aa jaw'yyk do mejüü P'op Hagä Do hâ tama ejuu, nesaa do tamoo wäd wät do kado hõm hyb n'aa.

⁴ Dooh hajaa pé ta daaj hē takasëew bâ sa ky n'aa rod P'op Hagä Do wë tabahadoo hyb n'aa. P'op Hagä Do ti hasëm tii, Arâw tasëew hõm do paa hadoo. ⁵ Ti hadoo Kristo hâ. Dooh ta daaj hē takasëew bâ, dooh ta daaj hē takawehëe bâ sa ky n'aa rod wahë n'aa heh'äät do tabahadoo hyb n'aa. P'op Hagä Do né hē tii, “Tah ȳ õm, hana ȳ õm”* hanäng do ta hâ. ⁶ Hahȳy da na-ääj hē Kristo hâ P'op Hagä Do baher'oot ta kyy kerih do bód see hâ:

“Sa ky n'aa rod wë ȳ had'yit hē õm, Merekisedek, [†] sa ky n'aa rod wë ȳ hadoo péh”, [‡] näng mä ta hâ.

⁷ Badäk hahȳy bâ Jesus bawät noo gó tak'ëp taky n'aa etsëe P'op Hagä Do hâ. Tak'ëp ta kyyh taky n'aa etsëe bâ, haoot doo me na-ääj hē taky n'aa etsëe P'op Hagä Do hâ, dajëb mahänh ji hed'ëep do hâ. P'op Hagä Do ky daheeh taky n'aa etsëe doo, Jesus ky dahé had'yit hē do hyb n'aa ta

§ 4:7 Pooj jé ȳ erii wät doo tawén näng, tég eh do 3 hâ pawóp nuu me ta ti taberii wät do hyb n'aa. ** 4:7 Saaw-Mo 95.7-8 †† 4:8 Josuwéh ti Kanaäh häj n'aa hënh Isaraéw buuj mahüüm do paah. †† 4:16 Ji h'yy kasadä doo me ji ky n'aa etsëe, tahanäng pé ta wë ji bahõm doo. * 5:5 Saaw-Mo 2.7 † 5:6 Genesis 14.17-20 hâ takerii däk ta ti Merekisedek panyy. † 5:6 Saaw-Mo 110.4

Yb karên doo. ⁸ P'op Hagä Do T'aah né hê paawä, nesaa do taahoo do hä tahapëë däk nyy d' tahananäng pé P'op Hagä Do hä ji ky daheeh doo. ⁹ Sahõnh hê ta Yb karên do ta hä kaja däk bä kä, sahõnh hê ta hä ky dah'eeh do sa h'yyb tym dëëb tabahado däg kân. P'op Hagä Do pa had'yyt hê da rababok tan'oo bä kä. ¹⁰ Sa ky n'aa rod wahê n'aa heh'äät P'op Hagä Do wê, Merekisedek hadoo do Jesus bahado däk P'op Hagä Do an'oo bä.

Ji h'yy ganajëë hõm do Jesus hä ky n'aa hahÿÿh

¹¹ Hajõng ti anyy däk paawä ta ti ky n'aa bë ÿ maher'oot hyb n'aa. Ti hadoo né hê, hejooñh ji maher'ood bä ta ky n'aa, nyyw hê bë h'yy ganahoot do hyb n'aa ta hä. ¹² Bâp peej däg bë h'yy kae däk do hyb n'aa Jesus hä, ta wób paawä bë ma metëék da hê ta ky n'aa. Ti hadoo né hê, dooh tagah'ood nä bë bë hä. Bê karên p'aa hênh ji ma metëék bë hä. Jääm hê pooj jé P'op Hagä Do ky n'aa bë rama metëék do paa ji ab'aanh bë karên. Karapee t'aah ta ÿÿn bii gamyyj karên doo, ta tä nawêh nä do hadoo bëëh. ¹³ Bii karên nä doo, karapee t'aah hadoo näh, ji hä P'op Hagä Do karên do hä h'yy ganahoot nä doo. ¹⁴ Ta dab ti wahêh hedoo do sa tä. Hahÿÿ d' ÿ hanäng pé tii: H'yy gah'ood däk do ramaa napäh sahõnh hê P'op Hagä Do kyyh. Sa h'yyb gó rahyb n'aa newê had'yyt hê do hyb n'aa, rahapëë däk ny hadoo do baad ub, ny hadoo do baad nadoo doo.

6

¹ Ti hyb n'aa, taw'ääts hê ër hyb n'aa matakëë baad tagahoot hyb n'aa ër hä sahõnh hê ër hä Kristo metëëh doo, baad ër bahaja däk hyb n'aa. Taw'ääts hê dooh ër abaj had'yyt hê jääm hê pooj jé Kristo ky n'aa ër rama metëék doo. Taw'ääts hê dooh p'aa hênh ër abaj jääm hê pooj jé ër ma kamet'ëëg wät doo, daap hadoo do ji moo wät do ji eréd hõm do ky n'aa hedoo doo, P'op Hagä Do an'oo bä, ji h'yy ka'eeh do ky n'aa hedoo doo, ² ji nu kemuun do ky n'aa hedoo doo, sa wahê n'aa sa moo radatoonh do sa nu gad'oo bä ky n'aa hedoo doo, dejëp do ragenä bong do ky n'aa hedoo doo, h'yy kana'eeh do P'op Hagä Do ky n'aa ety had'yyt hê do ky n'aa hedoo do na-ääj hê. Èr hapëë däk né hê sahõnh hê ta tii. ³ Ti hyb n'aa, P'op Hagä Do an'oo bä, ër ma kametëék ër nahapäh nä doo, ër hapäh do takah'üüm hyb n'aa, baad ër bahaja däk hyb n'aa kä.

⁴⁻⁶ Ta ti ÿ wén her'oot, dooh tahaja bä kä p'aa hênh P'op Hagä Do wê rah'yy kawereem bä Kristo tyw n'aa reréd bä, P'op Hagä Do panyyg hä rah'yy gah'ood däk do

paah, P'op Hagä Do hanaa ramepëë däk do paah, P'op Hagä Do Sahee ragado däk do paah, P'op Hagä Do kyyh hanäm do ramepëë däk do paah, Kristo hejój ta jawén tabag'ääs noo gó tametëëh do rahapëë däk do paa na-ääj né hê. Kristo heréd hõm doo, dooh tahaja wäd bä p'aa hênh rah'yy kawereem P'op Hagä Do wê, p'aa hênh P'op Hagä Do T'aah b'aa kajatsëk do hä rabepëëm hadoo do hyb n'aa, sahõnh hê rabahapäh bä P'op Hagä Do T'aah ta wób raky n'aa rejää ran'oo bä ta tii hä. ⁷ P'op Hagä Do ky n'aa edëng gëëw naëng tõs gado had'yyt doo, ta danäh joom baad hawäng hanoo doo. ⁸ Tii d' nado gëëw naëng hadoos do gado had'yyt né paawä jääm hê hawäng jawii hedoo doo, sasëng hedoo doo. Dooh gëëw baad hadoo do tado bä. Edaa däk P'op Hagä Do ky n'aa wasee tii. Tagadëëg ub tagawats'iik tii.*

⁹ Tii d' né ÿ baher'ood paawä najis haa, dooh h'yy gejë hõm do wób bë do bä hä ÿÿ. Baad hadoo do hä, ji h'yyb tym hedëp hanoo do hä bë h'yy kajäk, hä ÿÿ. ¹⁰ Ta ti ÿ wén hapäh bë hä, taw'ääts hê hadoo do hyb n'aa P'op Hagä Do bad'oo ji hä. Dooh da tamabaan bä bë moo bok do paah. Dooh da tamabaan bä ta hä bë kamahän do hyb n'aa ta karapee tsyt hê ta wê kasëëw bong do bë masa do paah, da hê bë masa do na-ääj né hê. ¹¹ Ti hadoo né hê, ÿ karên paawä tsebé doo me, tak'ëp bë h'yyb hedoo doo me had'yyt hê bë bad'oo ta ti bë dajëb bä kä, baad bë gadoo hyb n'aa hÿ pong jé bë gahëën doo. ¹² Dooh ÿ karên bä bë nehõj padäg bä. Taw'ääts hê P'op Hagä Do ky n'aa enooh do bë pooj jé gado däk do rababok doo da bë babok. Baad rah'yy ka'eeh do hyb n'aa, h'yy ganajëng doo me rababok do hyb n'aa, ti ragado däg kân P'op Hagä Do ky n'aa enooh doo kä.

P'op Hagä Do moo wät né hê ji hä taky n'aa enooh do ky n'aa hahÿÿh

¹³ P'ooj ub, Abaraäm hä P'op Hagä Do ky n'aa enooh noo gó, ta daaj hê, ta häd gó taky däng, dooh taky kahÿÿd bë Abaraäm bahapäh hyb n'aa. Dooh P'op Hagä Do bahänh péh, ti hyb n'aa ta häd gó né taky däng. ¹⁴ Hahÿÿ da Abaraäm hä taky n'aa enooh: "Öm ÿ ky n'aa edëng né da. Tak'ëp da takanekan a panaa",[†] näng mä ta kyyh. ¹⁵ Tii bä h'yy ganajëng doo me Abaraäm gada do jawén paa bä, tagado däg kân ta hä P'op Hagä Do ky n'aa eno däk do paah. ¹⁶ Baad ji karên bä ji ky dëë bä, ji bahänh hyb n'aa jawyk do hä ji ky däng, te hub né hê ji her'oot do ta wób rabahapäh hyb n'aa. Tii d' ji adoo bä, dooh ji raky sëëw wäd bä. ¹⁷ Tii

* **6:8** Gereg kyy me tabaher'oot, "Tagadëëg ub tagatang." Tagadëëg ub tagawats'iik tahananäng pé tii, Gereg kyy me. Gëëw ky n'aa gó ji tamaher'oot Jesus hä h'yy ganajë hõm do sa ky n'aa, h'yy gejë hõm do sa ky n'aa na-ääj hê. [†] **6:14** Genesis 22.17

d' paa P'op Hagä Do bad'oo. Ky kaneh'ÿÿt doo me ta häd gó taky däng, sa hä taky n'aa enooh noo gó. Tii d' tawén d'oo, ta jawén taky n'aa enooh do gadoo doo, dooh sa hä P'op Hagä Do ky kahÿÿd bá baad rabahapäh hyb n'aa. ¹⁸ Dooh P'op Hagä Do ahÿÿd bá ta kyyh. Dooh P'op Hagä Do noo kanesa bá. Pawóp hadoo do P'op Hagä Do wén her'oot ér hä, eër, ta wé kedëeb wät doo, ér h'yy kahejój däk hyb n'aa, ér pooj jé ér gada do ér nerét hyb n'aa. ¹⁹ Baad ér gahëen ta wé né da ér babok ta jawén. Baad ér gahëen do ér h'yyb tahej'oonh ér h'yy gejë hóm mahänh. Marakate ta jawyyg n'aa mesoo do hadoo bah'ood ahém hóm mahänh hadoo ti ér h'yy kahej'oonh doo. Ta ti ér kahej'oonh doo, P'op Hagä Do hä takahej'oonh. ²⁰ Ta tii bá, P'op Hagä Do matym gó Jesus bajëë suun ér hyb n'aa, ta majyyw me tabado hóm hyb n'aa nesaa do ér moo boo bok doo. Sa ky n'aa rod wahé n'aa heh'äät do P'op Hagä Do tób n'aa gawakò t'öp gadäk doo gó sa masääh majyyw tamahej'ëeh do hadoo né tii. Tii d' Jesus bad'oo do hyb n'aa ér ky n'aa rod wahé n'aa heh'äät P'op Hagä Do wé tabahado däg had'ÿÿt hë kä, sa ky n'aa rod Merekisedek hadoo péh.

7

Merekisedek ky n'aa hahÿÿh

¹ Panang Sarëm häd näng do wahé n'aa paa ta ti Merekisedek. P'op Hagä Doo, Ta Bahänh Hadoo Do wé sa ky n'aa rod. Abaraâm Merekisedek mamuun paa Abaraâm babaaj ná bá ta wób sa wahé n'aa sa warahén sii hë taj'aa ketsë jawén paa bá. Tii bá m' Abaraâm Merekisedek ky n'aa edëë gëet. ² Ti m' Abaraâm bets'ëë hóm ta hä ta majiï hä tado hóm do uuh. Ji moo sahönh hë ken'ÿÿh do sët hë ken'ÿÿh tets'ëë däk mä Merekisedek hä. “Sa wahé n'aa, baad had'op do moo hew'ëet doo”, tahanäng pé ti Merekisedek. Sarëm bá wahé n'aa m'. Sarëm bá wahé n'aa, “Sa wahé n'aa rakamanajë bong hanoo doo, rah'ÿÿb enyyw padëek hanoo doo”, tahanäng pé tii. ³ Dooh ji ky n'aa napëë bá ta yb, ta ÿÿn. Dooh ji ky n'aa napëë bá ta wahé makü tahana doo. Dooh na-ääj hë ji ky n'aa napëë bá tabenäng do ky n'aa, tadajëp do ky n'aa. Ti hyb n'aa sa ky n'aa rod had'ÿÿt hë P'op Hagä Do wé,* P'op Hagä Do T'aah sa ky n'aa rod had'ÿÿt hë tabahadoo doo da.

⁴ Bë hyb n'aa newë, tak'ëp tahyb n'aa jawyk Merekisedek. Abaraâm, ér wahé maküül, hyb n'aa jawyg né paawä, tets'ëë hóm ta majiï hä tado hóm do uuh Merekisedek hä. Ji moo sahönh hë ken'ÿÿh

do sët hë ken'ÿÿh tets'ëë däk mä ta hä. ⁵ Rewi panaa wób, sa ky n'aa rod P'op Hagä Do wé hedoo doo, ti rahajaa ragahëen bá sa wakään wé hanäng do uuh, Abaraâm panaa had'ÿÿt né paawä. Tii d' tawén hadoo, tii da Mosees ky n'aa jaw'ÿÿk do mejiü do hyb n'aa. ⁶ Merekisedek, Rewi panaa nado né paawä, tagado däk Abaraâm wé hanäng do uuh. Ti m' Merekisedek ky n'aa edëë gëet Abaraâm, P'op Hagä Do ky n'aa enooh do gado däk do paah. ⁷ Hÿÿ kä, wyt ta maab hë hahÿÿh: Ta bahänh hyb n'aa jawyk do tii, ta yd jé hyb n'aa jawyk do taky n'aa edëng doo. ⁸ Rewi panaa, Isaraéw buuj sa ky n'aa rod P'op Hagä Do wé, sa wakään wé hanäng do uuh gah'ëen doo, ajyy ub tii. Rawehëh padëek bá radejöp. Merekisedek kä, Abaraâm wé hanäng do uuh gadoo doo, edëb had'ÿÿt hë P'op Hagä Do kyy kerih do metëeh. Ti hyb n'aa sa ky n'aa rod Rewi panaa sa bahänh tii. ⁹ Hahÿÿ hyb n'aa na-ääj hë Rewi panaa sa bahänh Merekisedek hyb n'aa jawyk ji wén hapäh: Rewi panaa, sa wakään wé hanäng do uuh gah'ëen doo, ti na-ääj hë repaag hóm hadoo Merekisedek hä sa wé hanäng do uuh, dooh ná né paawä Rewi ti noo gó. Merekisedek hä Abaraâm ep'aak do hä rabepaag hóm. Hahÿÿ hyb n'aa tahajaa ji her'oot tii: ¹⁰ Abaraâm Merekisedek mamuun noo gó, Abaraâm hä ná ta panaa see Rewi.

¹¹ Takaja däg bá paawä sahönh hë P'op Hagä Do karën do Isaraéw buuj sa ky n'aa rod Rewi hana do ramoo bok do hä, dooh hyb n'aa pé P'op Hagä Do asém sa ky n'aa rod see Merekisedek hadoo péh, Aräw hadoo pé nadoo doo. Rewi panaa, Isaraéw buuj sa ky n'aa rod hedoo do radu doo noo gó ramoo bok doo, P'op Hagä Do an'oo däk Isaraéw buuj sa hä ta ky n'aa jaw'ÿÿk doo. Ta ky n'aa jaw'ÿÿk do mahang tamaher'oot nyy da Rewi panaa ramoo bok ta wé. ¹² Ti hyb n'aa, ta see pé sa ky n'aa rod takahÿÿd bá, ta nemuun né hë ky n'aa jaw'ÿÿk do kah'ÿÿt. ¹³ Ky n'aa jaw'ÿÿk do kahÿÿd däg kán ér wén hapëë kán, Jesus ér Wahé N'aa, ta ky n'aa P'op Hagä Do kyy kerih do her'oot do paah, dooh Rewi panaa tado bá. Jakóh t'aah see panaa tii. Ta ti sa mahang dooh noo gó taganá bá sa ky n'aa rod P'op Hagä Do wé. ¹⁴ Ta ti ÿ wén her'oot, wyt ta maab hë do hyb n'aa, Judah häd näng do hanaa Jesus ér wahé n'aa. Sa ky n'aa rod ky n'aa Mosees her'oot noo gó, dooh Judah panaa hä taky dëë bá sa ky n'aa rod rabahadoo hyb n'aa. ¹⁵ Wyt ta maab hë, takahÿÿd kán ji ky n'aa rod P'op Hagä Do wé. Rewi panaa nado wäd. Ti hyb n'aa takahÿÿd däg kán na-ääj hë ky n'aa jaw'ÿÿk doo, ji ky n'aa

* 7:3 Ji ky n'aa nanapäh do hyb n'aa tabenäng doo, tadajëp doo, awäd had'ÿÿt hë hadoo, dajëb né paawä tii. † 7:7 Abaraâm bahänh Merekisedek hyb n'aa jawyk ji bahapäh ta tii hä.

rod seeh, Merekisedek hadoo pé kaja dāk do hyb n'aa kā. ¹⁶ Ji ky n'aa rod P'op Hagä Do wë ti tawén bahado dāk, Rewi panaa hyb n'aa nado. Mosees ky n'aa jaw'y'yk do mejüü doo da. Ji ky n'aa rod Jesus wén hado dāk P'op Hagä Do wë, takabaj'aa do hyb n'aa, tawäd had'y'yt do hyb n'aa. ¹⁷ Tii d' tawén hadoo, hahÿÿ da P'op Hagä Do ky hadoo do hyb n'aa paa ta hä:

“Sa ky n'aa rod had'y'yt hë da wë ÿÿ òm, Merekisedek, sa ky n'aa rod wë ÿÿ hadoo péh.”†

¹⁸ Ti hyb n'aa kā, ta ky n'aa jaw'y'yk do pooj jé kan'oo dāk do kado hòm kán hÿÿ kā nahejoonh do hyb n'aa. Dooch tahajaa péh. ¹⁹ Dooch noo gó Mosees ky n'aa jaw'y'yk do haja bá baad had'op ji bahadoo, P'op Hagä Do wë ji bahóm hyb n'aa. Ti bahánh baad hadoo do ta tyw n'aa papuu P'op Hagä Do an'oo dāk hÿÿ kā. Ta ti ta tyw n'aa me ér hajaa ér kaja bá P'op Hagä Do wë.

²⁰ Ta ky kaneh'ÿÿt doo me ta häd gó P'op Hagä Do ky däng paa ta ti papuu hadoo do taban'oo dāk noo gó. Rewi panaa sa ky n'aa rod P'op Hagä Do wë rabahado padéek noo gó, dooh ta häd gó P'op Hagä Do ky déé bá tanah'ÿÿt sa há tanoo do ramoo bok doo. ²¹ Jesus ká ji ky n'aa rod P'op Hagä Do wë tabahado dāk bá, ta ky kaneh'ÿÿt doo me P'op Hagä Do ky déé kán tanah'ÿÿt doo. Hahÿÿ da ta kyyh ta há:

“Baad ÿ ky däng hahÿÿh, dooh ÿ h'yy kahÿÿd bá:

‘Sa ky n'aa rod had'y'yt hë òm wë ÿÿ.’ *§

²² Ky kaneh'ÿÿt doo me Jesus há P'op Hagä Do ky däng do hyb n'aa, pooj jé Mosees há taky n'aa enooh do bahánh baad ub hÿÿ kā ta tyw n'aa papuu P'op Hagä Do wë ji tamahüüm doo, ji há P'op Hagä Do ky n'aa enooh doo. Jesus hyb n'aa takaja dāk né hë ji há P'op Hagä Do ky n'aa enooh doo.

²³ Sa ky n'aa rod, Rewi panaa hedoo do há kā, ta see dajéb bá paah, takah'ÿÿt paa ta seeh. Sa wahé n'aa gó radejép do hyb n'aa, dooh sét ub haja bá P'op Hagä Do wë tamoo wäd had'y'yt bá. ²⁴ Tii d' nado Jesus. Jesus awäd had'y'yt hë do hyb n'aa, ji ky n'aa rod had'y'yt hë P'op Hagä Do wë. ²⁵ Ti hyb n'aa, baad tabahajaa tedéeb bá ta hyb n'aa P'op Hagä Do wë hah'üüm doo. Awäd had'y'yt hë, sa hyb n'aa taky n'aa etséé hyb n'aa.

²⁶ Ti hadoo pé né hë ji ky n'aa rod wahé n'aa heh'äät do ji karèn. Baad tabahajaa ér

tamasaa bá sahõnh há. Baad ub ti P'op Hagä Do matym gó. Dooch baad nadoo do tamoo wäd bá. Dooch nesaa pé ta há. Nesaa do moo bok do h'yyb nahado. Hÿ pong jé sahõnh hë sa bahánh tabahadoo P'op Hagä Do an'oo bá. ²⁷ Dooch hyb n'aa pé sa ky n'aa rod wahé n'aa wób rabahed'oo doo da tamoo wäd bá. Ta áh há had'y'yt hë P'op Hagä Do há rama ejuu paa tii. Pooj jé, sa daaj hë nesaa do ramoo bok do hyb n'aa rama eju kán. Tii d' nado Jesus. Sét nuu me ub nesaa do ta wób ramoo bok do sám tan'oo dāk P'op Hagä Do há, ta daaj hë takan'oo dāk noo gó sa hyb n'aa tadajép hyb n'aa. ** ²⁸ Mosees ky n'aa jaw'y'yk do mejüü do há, ajyy sa da hadoo do nemuun h'yyb nahe'joonh do rakaséew dāk sa ky n'aa rod wahé n'aa heh'äät P'op Hagä Do wë rabahadoo hyb n'aa. Tii d' nado P'op Hagä Do ky kaneh'ÿÿt doo me taky däng do há, Mosees ky n'aa jaw'y'yk do jawén kan'oo dāk doo. Ta T'aaah taséew dāk ji ky n'aa rod wahé n'aa heh'äät do tabahadoo hyb n'aa kā. Baad had'op had'y'yt hë ta T'aaah bahadoo P'op Hagä Do an'oo bá.

8

Jesus ér ky n'aa rod wahé n'aa heh'äät do P'op Hagä Do wë ky n'aa hahÿÿh

¹ Hahÿÿ ti bë ÿ maher'oot do mahang tak'ép baad hadoo doo: Ti anyy dāk né hë ér ky n'aa rod wahé n'aa heh'äät doo. Hÿ pong jé, P'op Hagä Doo, Sahõnh Ta Bahánh Hadoo Do hub hënh, takaweh'ëeh doo bá tabaso dāk. ² P'op Hagä Do matym gó, Tak'ép Hyb N'aa Jawyk Do mo haj'aa bá ér ky n'aa rod moo wät, badäk hahÿÿ bá sa há P'op Hagä Do kahesé do tób n'aa ajyy ratamaa sooh doo bá nado. *

³ Sahõnh hë ji ky n'aa rod wahé n'aa heh'äät do† rasém P'op Hagä Do matym n'aa P'op Hagä Do wë tamanaa hyb n'aa, sa masáah wób P'op Hagä Do há tama ejuu hyb n'aa na-ääj hë. Ti hyb n'aa taw'ääts hë Jesus Kristo na-ääj hë manaa P'op Hagä Do matym n'aa. ⁴ Badäk hahÿÿ bá Jesus awäd ná bá paawä, dooh sa ky n'aa rod P'op Hagä Do wë tado bá paawä, anyy dāk do hyb n'aa Rewi panaa P'op Hagä Do há rama ejuu doo, Mosees ky n'aa jaw'y'yk do mejüü doo da. ⁵ Sa há P'op Hagä Do kahesé do tób n'aa, hÿ pong jé hanäng do häd hadoo do katamaa sooh do yt há ti ramoo heb'ook. Dooch P'op Hagä Do bawät do heh'äät do tado bá ta ti tób ta yt há ramoo bok do ér wén hapäh, hahÿÿ da Mosees P'op Hagä Do

† 7:17 Saaw-Mo 110.4 § 7:21 Saaw-Mo 110.4 ** 7:27 Dooch hyb n'aa pé hajõo nuu me tii d' tabad'oo. * 8:2

Esodo bód, tég eh do 26 há takerii dāk ta ti sa há P'op Hagä Do kahesé do tób n'aa ky n'aa. Ta ti yt há nado Jesus moo wät.

† 8:3 Isaraéw buuj há rama erih do hahÿÿh. Sa ky n'aa rod, Rewi panaa hedoo do sa ky n'aa tahe'oot tég nad'ëéd is do 3 há. † 8:5 Esodo 25.40

maher'oot do paa hyb n'aa: "Mamoo wäd ta tii, hahÿ waëë hä hä ÿ metëëh do hadoo da, mahapäh do hadoo né hë."⁴ Heh'äat doo, hÿ pong jé tii. ⁶ Baad ub né paawä sa ky n'aa rod Rewi häd näng do panaa ramoo bok doo, tak'ëp baad ub ti bahänh Jesus ër ky n'aa rod moo wät doo. Tii d' tawén hadoo, ta tyw n'aa papuuj ta hyb n'aa P'op Hagä Do wë ër kajaa Jesus anoo doo, p'ooj ub Mosees sa sii P'op Hagä Do kaner'oot do bahänh do hyb n'aa. ⁵ Tak'ëp baad ub ti bahänh na-ääj hë ër hä taky n'aa enooh doo.

⁷ Pooj jé Mosees sa sii P'op Hagä Do kaner'ood wät do an'oo bä paawä, baad ub sahönh hë tabahadoo hyb n'aa, tii d' tado bä paawä, dooh hyb n'aa pé paawä ta tyw n'aa papuuj P'op Hagä Do ky n'aa enooh péh. ⁸ Tii bä, P'op Hagä Do bahapäh bä, dooh né hë raky dahé bä Mosees sa sii takaner'ood wät doo, hahÿ da ta kyyh:

"Ti awät hë pooj jé papuuj Isaraéw buuj sii ÿ kaner'oot doo,

Judah buuj sa sii na-ääj hë.

Ta tyw n'aa papuuj ÿ anoo da sa hä.

⁹ Sa wahé makü sa sii ÿ her'ood wät do paa nahado da tii,

ÿ man'yyh noo gó Esit bä naa.

Raky nadaheeh do hyb n'aa paa sa sii ÿ ber'ood wät doo,

ÿ eréd hóm paa sa wahé maküüh", näng mä Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo.

¹⁰ "Hahÿ da ta tyw n'aa papuuj

ta jawén Isaraéw buuj sa hä ÿ metëëh doo:

Sa h'yyb gó da ÿ banoo ÿ ky n'aa jaw'yyk doo.

Sa h'yyb tym gó da ÿ berih hadoo da ta tii.

ÿ da P'op Hagä Do rah'yy kaha'eeh doo.

Karapé haa d' tii.

¹¹ Ti noo gó da,

dooh hyb n'aa da rama met'ëëg wät sa da hadoo do këh ÿ n'aa hä.

Dooh hyb n'aa da sa wakään rama met'ëëg wät pé ÿ rabahapäh hyb n'aa.

Sahönh hë da ÿ rabahapäh.

Hyb n'aa sakog is doo, hyb n'aa jewyk do sii hë ÿ da rahapäh.

¹² Tii d' tawén hadoo,

ÿ mabaan hóm da baad nadoo do ramoo bok do paah.

Dooh da ÿ hyb n'aa es'ee wäd bä nesaa do ramoo bok do paa."^{**} Näng mä Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo.

¹³ Sa sii takaner'oot do papuuj P'op Hagä Do ky däng do hyb n'aa, tado hóm pooj jé sa sii takaner'ood wät do paah. Ta säg däg tii. Edah tagawatsik. Ta tyw n'aa papuuj tan'oo däk.

9

Badäk hahÿ hë P'op Hagä Do raj'aa etsë do ky n'aa hahÿh

¹ Ti anäng paa pooj jé Mosees sa sii P'op Hagä Do kaner'ood wät do paa ky n'aa jaw'yyk doo, ji hä metëëh do nyy da P'op Hagä Do wë ji kajaa, ta hä ji hyb n'aa jaw'yyk hyb n'aa. Ti anäng paa na-ääj hë badäk hahÿ hä P'op Hagä Do raj'aa etsë do tób n'aa, P'op Hagä Do sa hä kahesé do tób n'aa ramaneëënh doo. ² Sa hä P'op Hagä Do kahesé do tób n'aa katamaa sooh do yt hä, ta gawakö tsyt hë P'op Hagä Do wë kasëëw däk do ramaneëënh doo gó tagadahäng ta bag tyng, päw tyng n'aa, P'op Hagä Do matym gó kametëëh do päw n'aa na-ääj hë. ³ Ta baa besuu n'aa bahänh tagadäk ta gawakö tsyt hë P'op Hagä Do wë kasëëw däk do heh'äat doo. ⁴ Tii bä tabahäng k'ääts tég gabarëëh do s'ëëb buu benyym do rabahej'uu do tyng n'aa. Tii bä tabahäng ta hood P'op Hagä Do ky n'aa enooh do rahyb n'aa esee do hood n'aa na-ääj hë. K'ääts tég gabarëëh do ta hä. Tii gó rabat'oonh hahÿh: Manah häd näng do hood k'ääts gabarëëh do s'ëëb, Manah ta gó, Aräw tatu n'aa ta ts'oooh genä hóm doo, pä gatsëbak do na-ääj hë ta hä Jawéh ky n'aa jaw'yyk do kaherih doo. ⁵ Ta hood P'op Hagä Do ky n'aa enooh do rahyb n'aa esee do hood n'aa jó rabab'ëëh kabaj'aa do këg enäh do heen n'aa kerubim ramaneëënh doo. Ta ti ganahaang gó P'op Hagä Do hejój kametëëh. P'op kerubim këg ragadabëëh, p'op naa sa këg me rajasuu hyb n'aa ta ty gatsë. Ta tii bä, ta ty gatsë jó, P'op Hagä Do awug hóm nesaa do Isaraéw buuj ramoo bong doo.* Hÿh kä, babä ÿ erih do hä, dooh né paawä tahaja bä sahönh hë ta ti hedoo do ky n'aa bë ÿ maher'ood bä, ⁶ tii da né hë sahönh hë ta ti ragadebëëh sa hä P'op Hagä Do kahesé do tób n'aa yt hä. Ta gawakö pooj jé gadäk doo gó sa ky n'aa rod P'op Hagä Do wë rabahej'ëëh ta tii bä P'op Hagä Do wë ramoo heb'oooh do ramoo bok hyb n'aa. ⁷ Ta gawakö t'öp gadäk doo gó jãäm hë hajëë suun sa ky n'aa rod wahé n'aa heh'äat doo. Sét ta baab ken'yysh sét nuu me tabajëng ta tii bä. Tabajëë suun bä, tamajë had'yyt hë sa

§ 8:6 Hahÿ d' tahanäng pé ti rakaner'oot do ky n'aa: Sinaih waëë hä P'op Hagä Do anoo paa sa hä ta ky n'aa jaw'yyk doo. Isaraéw buuj raky dahé bä, P'op Hagä Do ky n'aa edëng sa hä, taky däng paah. Tii bä ta kyyh ragadoo. "Ää ky daheeh da", näk sa kyyh P'op Hagä Do hä. ** 8:12 Jeremij 31.31-34 * 9:5 Ta noo gatsë pong jé P'op Hagä Do kahesé sa hä. Ta ti tabasoooh bä Isaraéw buuj sa rod n'aa P'op Hagä Do wë wahé n'aa rabana nesaa do ramoo bong do P'op Hagä Do bawug hóm hyb n'aa, takajesu däk hyb n'aa. Ti hyb n'aa ta noo gatsë na-ääj hë ramaneëënh "kajesu n'aa noo gatsë n'aa", kajesu däk do hadoo do hyb n'aa nesaa do sa h'yyb gó hanäng do paah.

mas'ää booj yb aj'yy majjyyw P'op Hagä Do kahesé doo bã, h'yy gatamah doo gó nesaa do tamoo wät doo, ta wób moo bok do na-ääj hē kawug hōm hyb n'aa. Majjyyw tamanajē bã, dooh nē hē tahaja bã tajēē bã tii bã.

⁸ Ta tii hā P'op Hagä Do Sahee metēēh hahŷŷh: P'ooj ub, sa hā P'op Hagä Do kahesé do tób n'aa ky n'aa jaw'yyk do yt hā rababok nā bã, dooh sa hā tagasēēts nā bã ta tyw n'aa hadoo ta gawakō tak'ēp P'op Hagä Do wē kasēēw dāk doo hēnh. Dooh tagasēēts nā bã sa wē ta tyw n'aa P'op Hagä Do wē tahañg pé tii. ⁹ Da hē Kristo hā kaja dāk do metēē n'aa ub sahōnh hē ta tii. Dooh P'op Hagä Do matym n'aa ramehen'aa doo, dooh sa masāah majjyyw ta wē ramahen'aa do na-ääj hē tahaja bã baad tabahado dāk tan'oo bã P'op Hagä Do hyb n'aa jaw'yyk do sa h'yyb. ¹⁰ Jāām hē ji awēh, ji awa, ji eēēk do ky n'aa ub tii. Jāām hē naēng me sa hā renām do ky n'aa tii. Papuu j kaja do pooj jé ky n'aa jaw'yyw n'aa tii. Dooh t'ōp ji h'yyb tenyyw bã.

Jesus majjyyw ky n'aa hahŷŷh

¹¹ Kristo kã, baad hadoo do ta tyw n'aa papuu j kaja dāk do hā ji ky n'aa rod wahē n'aa heh'äät P'op Hagä Do wē tabahadoo noo gó, dooh tajēē suun bã P'op Hagä Do tób n'aa gó badāk hahŷŷh bã ajyy tamaa sooh doo gó, sa ky n'aa rod wób rabahed'oo doo da. Kristo bajēē suun tak'ēp baad tabahadoo bã. Hŷ pong jé, P'op Hagä Do matym gó né hē tabajēē suun. ¹² Kabara majjyyw, booj yb taah majjyyw nado ti t'ii hēnh tamajē sun doo, sa ky n'aa rod wób rabahed'oo doo da. Ta majjyyw né ti tamajē sun doo, tan'oo dāk doo. Sét nuu me tii d' tabad'oo, P'op Hagä Do wē ēr tabedēēb had'yyt hē hyb n'aa. Dooh hyb n'aa p'aa hēnh tabab'aanh péh. ¹³ Kabara majjyyw, booj yb aj'yy majjyyw, booj yb taah ŷŷnh raju dāk do paa ooj naēng mahang kamekuuj dāk do na-ääj hē, ta wób sa hā sa ky n'aa rod ratsawyh bã, baad rabahado padēēk p'aa hēnh. J'ooj hē né paawā rabenyww bong ratsawyh wät do an'oo bã,† p'aa hēnh rahajaa P'op Hagä Do tób n'aa hēnh rabahōm. ¹⁴ Tii d' tahadoo do hyb n'aa, tak'ēp ta bahānh Kristo majjyyw ēr h'yyb tabenām nesaa do ji moo wät do dajēb hanoo do mahānh, P'op Hagä Do hedēb had'yyt do wē ēr moo bok hyb n'aa kã. P'op Hagä Do Sahee hawād had'yyt do hejōg gó ta daaj hē Kristo kan'oo dāk P'op Hagä Do hā tadajēp noo gó. Dooh nesaa pé ta hā.

¹⁵ Ta ti hyb n'aa kã, Kristo né hē ti ta tyw n'aa papuu j P'op Hagä Do wē gasēēts hōm

doo, P'op Hagä Do asēēw hōm do ragadoo hyb n'aa nahānh doo, P'op Hagä Do ky n'aa enooh do sa hā. Tadajēp do me tabedēēb kãn tii, Mosees ky n'aa jaw'yyk do sa hā mejūū do noo gó nesaa do ramoo bok do paa mahānh.

¹⁶⁻¹⁷ Ky n'aa jaw'yyk do ta see erii bã tametēēh hyb n'aa ta me jaa wē tabaym ta ma paa tadajēp jawén paa bã, jāām hē wē ym do gadoo ta ma paah, ta hā ky n'aa kenoo do paa dajēp bã kã. Dajēp né hē sahōnh hē rabahapäh bã, tii bã kerih do paa ky n'aa jaw'yyg däg kã. Kerih do mo haj'aa nang do edēb nā bã, dooh kerih do ky n'aa kajaw'yyg nā bã. ¹⁸ Tii da p'ooj ub Mosees sa sii P'op Hagä Do kaner'ood wät do hā. Jāām hē tahyb n'aa jaw'yyg dāk sa mas'ää see radaj'ēēp do jawén paa bã. Ta majjyyw hyb n'aa taky n'aa jaw'yyg dāk P'op Hagä Do ky dāng doo. Hahŷŷ d' paa tii: ¹⁹ Sahōnh hē P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do Mosees maher'ood wät do jawén paa bã m' Isaraéw buuj sa hā, tado dāk mã jawii isop hād nang do mooh, b'ée wii hahiin do sii hē m', ti m' tadatu booj yb taah wób majjyyw naēng mahang kamekuuj dāk doo gó. Ti m' P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do kerih do jó tatsaw'yyh, ti m' Isaraéw buuj sa hā tatsaw'yyh hōm mã na-ääj hē. ²⁰ Ti m' Mosees ky hadoo sa hā: “Jawéh kaner'ood wät do bē sii metēē n'aa hahŷŷ majjyyw. Ta kyyh bē gado dāk, bē kyyh Jawéh gado dāk na-ääj hē hahŷŷ majjyyw metēēh”,† nang mãh. ²¹ P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do kerih do jó majjyyw tatsaw'yyh hōm doo da, tatsaw'yyh wät na-ääj hē P'op Hagä Do kahesé do tób n'aa hā, sahōnh hē ta nahēē jó, sahōnh hē ta gó hanāng do jó na-ääj hē. ²² P'eets hē paawā sahōnh hē takenyyw dāk P'op Hagä Do wē sa masāah majjyyw hyb n'aa, Mosees ky n'aa jaw'yyk doo gó takerih. Majjyyw takanan'oo däg bã, dooh takawug hōm bã nesaa do ji moo wät doo. Tii da né hē Mosees ky n'aa jaw'yyk do baher'oot.

²³ Tii da né hē nag'aap hē ŷ etsén wät do renām paa P'op Hagä Do mejūū, jāām hē hŷ pong jé hanāng do heen n'aa hado né paawā ta tii. Tii d' tahadoo do hyb n'aa, hŷ pong jé hanāng doo, heh'äät doo, jāām hē takenyyw dāk tak'ēp baad hadoo doo me, ji masāah majjyyw bahānh baad hadoo doo me. ²⁴ Ti hyb n'aa, dooh Kristo ajēē suun bã P'op Hagä Do kahesé do tób n'aa gawakō tak'ēp ta wē kasēēw dāk do ajyy ratamaa sooh doo gó. Hŷ pong jé hanāng do heen n'aa ub ta tii. Hŷ pong jé né hē taheh'äät bã kã Kristo

† **9:13** Mosees ky n'aa jaw'yyk do hyb n'aa, dooh rahaja bã P'op Hagä Do tób n'aa hēnh rahōm bã tób kamag nang do yt hā hewād nā doo, kamag hā, dajēp do paa k'yy hā na-ääj hē moo dāng doo. Rabenyww bong hyb n'aa, p'aa hēnh P'op Hagä Do tób n'aa hēnh rabahajaa rabahōm hyb n'aa, ratsaw'yyh sa hā booj yb taah ŷŷnh hahiin do raju dāk do paa ooj naēng mahang kamekuuj dāk doo. Ta ti ky n'aa ti babā thaher'oot doo. † **9:20** Esodo 24.8

bajëe suun, tanu dëe kân, t'ī hēnh P'op Hagā Do matym gó ēr taky n'aa etsëē hyb n'aa. ²⁵ Dooch hajōō nuu me h̄y pong jé P'op Hagā Do matym gó Kristo ajëe suun bā ta daaj hē takan'oo dāk hyb n'aa, sa ky n'aa rod wahē n'aa Rewi panaa rabahed'oo doo da. Sét ta baab kenāh had'yyt hē sa mas'āā majjyw me rabahej'ëēh tii, P'op Hagā Do kahesé do tób n'aa gawakō tak'ëp ta wē kasëew dāk doo gó. ²⁶ Hajōō nuu me ta daaj hē Kristo kan'oo dāg bā paawā, hajōō nuu me Kristo bahob wāt paawā badāk hah̄y P'op Hagā Do pahunh noo gó naa. Dooch tii da Kristo adoo bā. Sét nuu me ub, tachedaa dāk bā ká badāk hah̄y hā ji hawāt do gawatsig hōm noo gó. Kristo kaja dāk ta daaj hē takan'oo dāk doo me, tadajëp doo me nesaa do tabawug hōm hyb n'aa. Dooch hyb n'aa p'aa hēnh tabab'aanh péh. ²⁷ Sahōnh hē ji, sét nuu me né hē ji dajëp. Ji dajëp jawén paa bā ká P'op Hagā Do ky dāng da nyy da ji tabad'oo, baad tado bā, baad tanado bā. ²⁸ Ti hadoo, sét nuu me Kristo, P'op Hagā Do H'yyb Dāng Doo, ta daaj hē takan'oo dāk dajëb hā, ta dajëp doo me, ta majjyw me, nesaa do hajōk do ramoo bok do tabawug hōm hyb n'aa. P'aa hēnh da Kristo kaja. Nesaa do ji moo wāt do hyb n'aa nado tii ká. P'aa hēnh tawén kaja kán da, ta hā gad'aa do tamahūūm hyb n'aa P'op Hagā Do wē ká, ta tii bā raboo had'yyt hē hyb n'aa ká.

10

Jesus dajëp doo me ta tyw n'aa papuuj P'op Hagā Do wē tagasëets hōm do ky n'aa hah̄y

¹ P'op Hagā Do ky n'aa jaw'yyk do Isaraéw buuj hā kan'oo dāk do paah, baad hadoo do P'op Hagā Do ky dāng do ta jawén kaja do maëts ub tii. Dooch heh'āāt do h̄y pong jé hanāng do tado bā. Ti hyb n'aa dooch Mosees ky n'aa jaw'yyk do haja bā baad had'op rabahadoo tan'oo bā. Dooch baad had'op rabahadoo tan'oo bā sét ta baab kenāh had'yyt hē sa mas'āā see P'op Hagā Do matym n'aa ranaheb'ooch doo. Ti hado had'yyt né hē ran'oo bā. ² Ta ky n'aa jaw'yyk do haja bā paawā baad had'op rabahadoo tan'oo bā P'op Hagā Do wē han'aa do ta hā rahyb n'aa jew'yyk hyb n'aa, dooch hyb n'aa wād pé paawā sa mas'āāh wób raneboh bëeh, P'op Hagā Do bawug hōm hyb n'aa nesaa do sa hā hanāng doo. Sa h'yyb gó hanāng do paa kawug hōm bā paawā, dooch rahyb n'aa es'ee wād bā paawā nesaa do ramoo bok do paah. ³ Ta tii hā dooch né hē baad ji hado dāg P'op Hagā Do matym gó. P'op Hagā Do matym n'aa ta baab had'yyt hē ramehen'aa doo, nesaa do awāt ná sa h'yyb gó rahyb n'aa esee tan'oo bā. ⁴ Tii d' tawén

hadoo, dooch né hē booj yb aj'yy majjyw haja bā, dooch kabara majjyw haja bā nesaa do ji h'yyb gó hanāng do tado hōm bā.

⁵ Ti hyb n'aa badāk hah̄y bā Kristo kaja noo gó ká P'op Hagā Do hā taky hadoo:

“Sa mas'āāh majjyw a wē ramahen'aa doo, ti nado ti makarēn doo.

A matym n'aa a wē ramahen'aa doo, ti nado ti makarēn doo.

Ti hyb n'aa y dab nāng y majjyw nāng man'oo bā majjw ȳy y banoo hyb n'aa ta sām”, nāng paa ta kyyh.

⁶ “Dooch magado bā ōm rama heju doo.

Dooch magado bā a matym n'aa a wē ramehen'aa doo, nesaa do sa h'yyb gó hanāng do mabawug hōm hyb n'aa paawā”, nāng mäh.

⁷ “Tii bā hah̄y da kēh ȳyh:

‘Mahegāā P'op Hagā Doo. Ȳ kaja dāk, a kyy kerih doo gó kēh ȳ n'aa takerih doo da, makarēn do ȳ moo wāt hyb n'aa.’”*

⁸ Dooch m' sa mas'āāh majjyw, dooch m' P'op Hagā Do matym n'aa ta wē ramehen'aa doo, dooch m' ta wē rama ejuu doo P'op Hagā Do karēn bā. Dooch m' na-āāj hē takarēn bā ta matym n'aa ta wē ramehen'aa doo, nesaa do sa h'yyb gó hanāng do tabawug hōm hyb n'aa paawā. Dooch m' ta ti tagado bā, nāng mā Kristo kyyh pooj jé. Ti taky hadoo, Mosees ky n'aa jaw'yyk do mejō né paawā ta tii d' rabahed'oo. ⁹ Ta jawén hah̄y d' mā Kristo kyy ká: “Mahegāā P'op Hagā Doo”, nāng mäh, “ȳ kaja dāk, makarēn do ȳ moo wāt hyb n'aa ká”, nāng mäh. Gawatsig hōm pooj jé sa hā kamejūū do rabahed'oo do paah, ta ti tahe'oot do hā ji bahapäh. P'op Hagā Do gasëets hōm h̄y ká ta tyw n'aa papuuj. ¹⁰ P'op Hagā Do karēn do Kristo bad'oo do hyb n'aa, ta daaj hē Jesus Kristo kan'oo dāk do hyb n'aa ēr hyb n'aa tadajëp hyb n'aa, kado hōm nesaa do ēr h'yyb tym gó hanāng do paah. Tsyt hē P'op Hagā Do wē ēr tabasëew dāg kán. Sét nuu me dajëb hā takan'oo dāk. Jāām né tii.

¹¹ Ta āh hā had'yyt hē sa ky n'aa rod Arāw panaa hedoo do ramoo bok ramoo heb'ooch do P'op Hagā Do tób n'aa yt hā. Ta āh hā had'yyt hē rama ejuu rama ejuu do paa péh, dooch né paawā ta ti haja bā nesaa do ji h'yyb gó hanāng do tawug hōm bā. ¹² Tii d' nado Jesus Kristo bad'oo h̄y ká. Sét nuu me ub takan'oo dāk nesaa do ēr moo bok do hyb n'aa tadajëp hyb n'aa. Jāām né tii ká. Tii d' tabad'oo do jawén paa bā h̄y pong jé, P'op Hagā Do hub hēnh, ta hā P'op Hagā Do weh'ëeh doo bā tabaso dāg kán. ¹³ Ti noo gó ká tagada ta majjī P'op Hagā Do nes'ëem, Kristo raky daheeh P'op Hagā Do an'oo bā

* 10:7 Saaw-Mo 40.6-8 hā takerii dāk tii. Kristo kyyh ta Yb hā tii.

kä. ¹⁴ P'op Hagä Do hub hēnh tawén so däg kân, sét nuu me ér hyb n'aa tadjép doo me baad had'op rabahado padéék tan'oo bá tsyt hē P'op Hagä Do wē kaséew bong doo.

¹⁵ P'op Hagä Do Sahee na-āāj hē ér tama-her'oot ta ti ky n'aa. Hahÿy da ta kyyh:

¹⁶ “Hahÿy da papuuj Isaraéw buuj sii ta jawén ÿ kaner'oot doo:
Sa h'yyb gó da ÿ banoo kēh ÿ n'aa jaw'yyk doo.

Sa h'yyb tym gó da ÿ berih hadoo da tii”,† nāng mäh.

¹⁷ Ti m' ahōm nā ta kyyh:

“ÿ mabaan hōm da baad nadoo do ramoo bok do paah.

ÿ mabaan hōm da ÿ mejūū do raky nada-heeh doo”,† nāng mäh.

¹⁸ Kristo hyb n'aa P'op Hagä Do mabaan hōm do hyb n'aa baad nadoo do ji moo wāt do paa kā, dooh hyb n'aa wāt pé ramoo heb'oooh do paa sa ky n'aa rod ramoo boo bá nesaa do kado hōm hyb n'aa paawā.

¹⁹ Hÿy kā wakān haa hedoo doo, Jesus majyyw hyb n'aa neÿÿm doo gó ér hajaa ér ajéé p'ée hadoo ta gawakō tak'ep P'op Hagä Do wē kaséew dāk do hadoo doo gó. P'op Hagä Do matym gó ér hajaa ér ahōm bá had'yyt hē ÿ hanāng péh. ²⁰ Jesus dajép doo me ta tyw n'aa papuuj P'op Hagä Do wē tagaséets hōm. Ta baa besuu n'aa tatab'ées tii.Š Edēb had'yyt hē da jé ta ti tyw n'aa gó P'op Hagä Do wē hahōm doo. ²¹ Ti anāng ér ky n'aa rod P'op Hagä Do wē tak'ep hyb n'aa jawyk doo, hÿ pong jé P'op Hagä Do bawāt doo bá bag'āas doo. ²² Ta ti hyb n'aa, taw'āats hē ér h'yyb ehuh doo me, baad ér h'yy ka'eeh doo me na-āāj hē ér kah'ūūm P'op Hagä Do wē. Dooh ér h'yyb ér taky n'aa tapa wād bá Kristo an'oo bá. Baad ér bahado dāk na-āāj hē P'op Hagä Do matym gó. Ti hyb n'aa ér hajaa P'op Hagä Do wē ér ahōm bá.** ²³ Taw'āats hē h'yy ganajēng doo me had'yyt hē ér gada baad hadoo do ér hā taky dāng doo, ér gada ér hanāng doo. Ér hā ky dāng doo, moo wād had'yyt hē taky dāng doo. ²⁴ Taw'āats hē ér tyw n'aa esoos nyy d' ér bad'oo ér h'yyb mahūūm ér da hadoo doo, rah'yyb hadoo hyb n'aa, kamahān heh'āat do ér mahang

takah'ūūm hyb n'aa, baad hadoo do ta wób wē ji moo wāt do takah'ūūm hyb n'aa na-āāj hē. ²⁵ Taw'āats hē dooh ér eréd bá P'op Hagä Do hyb n'aa ér kahet'aa doo, ta wób, h'yy gejë hōm do rabahed'oo doo da. Taw'āats hē ta wób ér h'yyb en'yyom rah'yy gajēē hōm mahānh. Taw'āats hē baad ta bahānh tii d' ér bad'oo, tabedaa dāk Jesus matēēh do bē bahapāh do hyb n'aa.

²⁶ Bē h'yy gejë hōm manā ÿ wén nāng bē hā, ji h'yyb haj'aa hē Jesus ji mak'yyts bá, nesaa do ji moo wād nā bá had'yyt hē, ji hapēé däg né paawā baad hadoo do ky n'aa hā, hÿ jawén dooh tanyw wād bá ká P'op Hagä Do hā ji anoo do pan'aa nesaa do ji moo wāt do kawug hōm do sām. ²⁷ Jāām né hē ti awāt heÿÿm doo gó ji gada P'op Hagä Do ji taky n'aa etyy do baad nadoo do wē. Jāām né da tēēg hōō tak'ep haju do P'op Hagä Do majīī gawats'iik do ti awāt da ta ti wē. ²⁸ P'ooj ub, Mosees ky n'aa jaw'yyk noo gó, radeÿ'ēep paa sahōnh hē Mosees ky n'aa jaw'yyk do mak'yyts doo. Tanyw bá pawóp hē, tamawoob hē ta ti hapāh doo, dooh né rat'yyd mehūūn bá ta ky n'aa jaw'yyk do mak'yyts doo. ²⁹ Nyy da bē hā? Dooh g'eeh ti bahānh P'op Hagä Do rejā da P'op Hagä Do T'aaah makyys doo, Jesus majyyw ty n'aa ges'yyk doo, P'op Hagä Do Sahee ji tat'yyd mehūūn do ky n'aa rejāā doo? Jesus majyyw né ti ta hyb n'aa ta tyw n'aa P'op Hagä Do wē gaséēts hōm doo. Ta hyb n'aa né hē P'op Hagä Do wē rakaséew dāk paah. ³⁰ Ér hapāh né hē Tak'ep Hyb N'aa Jawyk Do hahÿ her'ood wāt doo: “ÿ né ti sa sām habaan doo. ÿ né tii.”†† “Tak'ep Hyb N'aa Jawyk Do ky n'aa etyy da ta karapee”,‡‡ nāng na-āāj mäh. ³¹ Tak'ep ta ām n'aa nāng P'op Hagä Doo, hedēb had'yyt do moo gó ji tarejā däg bá!

³² Taw'āats hē bē hyb n'aa es'ee nyy da baad bē babok p'ooj ub, panyyg hanām do hā bē h'yy kadaw'uuh jawén paa bá. Tabad'op hē bē h'yy gejë hōm ti noo gó, baad nadoo do bē ahob né paawā. ³³ Bē hyb n'aa es'ee nyy da ta see pé noo gó bē raky n'aa rejāā paah, nyy da paa bē rarejāā. Bē nado paa tii, ti noo gó rarejāā doo, bē hyb n'aa esee paah, bē masa paa ta ti hah'oop doo. ³⁴ Ti noo gó bē t'yyd mehūūn paa bē da hadoo do radewāts b'ēēh doo, bē masa paa sa hā. Tsebee gó bē gadoo ti noo gó bē ma rado hōm doo, ti bahānh baad hadoo do nahānh

† **10:16** Jeremijj 31.33 ‡ **10:17** Jeremijj 31.34 § **10:20** P'ooj ub, P'op Hagä Do tób n'aa yt hā ti anāng ta baa besuu n'aa pāān hebaan do s'ēeb. P'op Hagä Do kahesé doo bá noo gatsé n'aa tii. Dooh ji haja bá ta tii bá ji tabēēj bá. Hÿy kā, Kristo hyb n'aa ér hajaa P'op Hagä Do wē ér ahōm bá. ** **10:22** P'ooj ub Isaraéw buuj rabahed'oo do ky n'aa

gó tabeh'ūūm. P'ooj ub, ranahaja bá P'op Hagä Do tób n'aa hēnh rahōm bá baad sa h'yyb nadoo do hyb n'aa, ratsawyyh sa hā booj yb taah ÿññ rajū dāk do paa ooj naēng mahang kamekuuj dāk doo. Sētsi ta āh tabahado dāk bá, Mosees ky n'aa jaw'yyk do mejūū rabehep. Tii bá ká, baad rabahado padéék p'aa hēnh. Tii bá rahajaa P'op Hagä Do tób n'aa hēnh rabahōm. Ti ky n'aa gó tabeh'ūūm. †† **10:30** Dew-Teronom 32.35. ‡‡ **10:30** Dew-Teronom 32.36, Saaw-Mo 135.14

do ti awät bë pooj jé hÿ pong jé bë hapäh do hyb n'aa. ³⁵ Ti hyb n'aa bë h'yy gejë hõm manäh. Baad had'yit hë Jesus hä bë h'yy kae bä, tak'ëp baad hadoo do bë gadoo da. ³⁶ Taw'ääts hë h'yyb jawyg gó, h'yy ganajëng doo me bë gadoo bë ahoop doo, P'op Hagä Do karën do bë bahaja däk bä kä, bë gadoo hyb n'aa bë hä taky däng doo. ³⁷ Hahÿy da P'op Hagä Do kyy kerih do ta ti ky n'aa:

“Edaa däk da ti hawät do kajaa.

Dooch da tatabëej bä taky däng do noo gó.

³⁸ Karapé haa, matym ÿÿ gó baad hedo padëek doo,

rah'yy ka'eeh do hyb n'aa da rababoo had'yit hë.

Dooch da ÿ tseebe bä h'yy gajëë hõm do wë”, näng mäh. ^{SS}

³⁹ Èer kä, dooh ta tyw n'aa heréd hõm do èr ado bä, ragawatsig hõm doo hënh hahõm doo gó haboo däk doo. H'yy ka'eeh do èer, nesaa do mahänh hedëp doo.

11

Ji h'yy ka'eeh do ky n'aa hahÿy

¹ Hahÿy d' tahanäng pé ti ji h'yy ka'eeh doo: Baad ji bahapäh do ti ji h'yyb gó, ji gadoo né da ji pooj jé ji gada doo. Te hub né hë, ti awät né da ji nahapäh doo, baad ji bahapäh ji h'yyb gó. ² Rah'yy ka'eeh do hyb n'aa P'op Hagä Do wén gadoo èr wahë maküüh.*

³ P'op Hagä Do hä èr h'yy ka'eeh do hyb n'aa, èr hapäh hahÿy: Sahõnh hë badäk hahÿy, wë, kamarab, papÿÿj, sagõõh na-ääj hë, ta ky gabuuji né hë P'op Hagä Do pehuuji wät. Ji nahapäh doo me tapehuuji wät da hä ji hapäh doo.

⁴ Baad ub Abëw makü h'yy ka'eeh do hyb n'aa baad hadoo do tama ejuu paah, ta hÿÿj Käih na ejuu do nahado. Ti hyb n'aa baad né hë m' Abëw P'op Hagä Do hä. Baad mä P'op Hagä Do hä Abëw ma ejuu doo. Badäk hahÿy bä Abëw nawäd wäd né paawä, da hë ná tah'yy ka'eeh do paa èr hä tametëeh nny da ji h'yy ka'eeh.

⁵ Aj'yy Enók häd näng do P'op Hagä Do masäg kán ta wë ta hä tah'yy ka'eeh do hyb n'aa paah. Dooch paa Enók dajëb bä. Dawuh up mäh. Dooch rawyyd wäd bä P'op Hagä Do mahüüm do hyb n'aa. P'op Hagä Do Enók h'yyb enäh had'yit hë tabawät do hä, ta wë P'op Hagä Do mahüüm do pooj jé.

⁶ Ji h'yy kanae bä, dooh ji haja bä P'op Hagä Do ji h'yyb enäh bä. Jé karën do P'op Hagä Do wë tahõm bä, jãam né hë tahajaa. P'op Hagä Do awät né hë taky dahë bä, baad

hadoo do P'op Hagä Do anoo ta hä hesoos do hä taky dahë bä.

⁷ Tah'yy ka'eeh do hyb n'aa Nowéh tata-maa jat marakate, ta ÿÿm, ta taah, ta taah äj raked'ëep do hood n'aa. Marakate tatamaa jat Nowéh P'op Hagä Do maher'oot jawén paa bä sa pooj jé hana do ranahapäh ná doo. Nowéh h'yy ka'eeh doo, ta metëë n'aa ta wób sa hä. Nesaa do hä ta wób raky n'aa kety däk, Nowéh h'yy ka'eeh doo da rah'yy kana'eeh do hyb n'aa. Ji h'yy ka'eeh do hyb n'aa né hë baad ji bahado däk P'op Hagä Do matym gó. Ti hyb n'aa, tah'yy ka'eeh do hyb n'aa baad Nowéh wén hado däk ta matym gó.

⁸ Abaraãm h'yy ka'eeh do hyb n'aa tawén ky dahë wät P'op Hagä Do maher'oot noo gó hëej s'ee hënh tabahõm hyb n'aa, hëej ta hä P'op Hagä Do ky n'aa enooh doo bä tabawäd wät ta s'ee hënh naa hadoo doo da. Ta tii bä jé pad'yit hë takeh'ÿÿt. Sa masãah byyh s'ëeb sa tób rah'ÿÿt doo. Tii d' né paa Isak, Jakóh rabad'oo. Sa hä na-ääj hë P'op Hagä Do ky n'aa enooh paa hëej Abaraãm hä taky n'aa enooh do paah. ¹⁰ Ta tii d' paa Abaraãm rawén bok panang P'op Hagä Do mo haj'aa hä, nahänh doo, hÿ pong jé badäk do ragada do hyb n'aa.

¹¹ Abaraãm h'yy ka'eeh do hyb n'aa, neta né paawä ta ÿÿm Sarah, tabëej däg né paawä ta baab n'aa ta ÿÿm sii tabetaah hyb n'aa, Abaraãm panaa nny däk, P'op Hagä Do moo wät né hë ta hä taky däng do taky daheeh do hyb n'aa. ¹² Ti hyb n'aa kä, edaa däg né paawä tadajëp do ta t'aah benäng noo gó, sagõõh hawób däk, hood tég hawób däg ta panaa ta jawén kä.

¹³ Abaraãm, Isak, Jakóh na-ääj hë radejëp sa hä P'op Hagä Do ky n'aa eno däk do paa ragadoo do pooj jé. Ti hadoo né hë, rah'yy kae had'yit hë radejëp bä kä. Ti hyb n'aa, dawëë naa rahapäh hadoo sa hä P'op Hagä Do ky n'aa enooh do paah. Tseebe gó ragahëen ti sa h'yyb gó. Dooch m' badäk hahÿ tado bä sa panang heh'äät, sa nooh. Ta s'ee hënh naa, ta wób sa hä n'aa bä habok do hadoo mäh, sa nooh. ¹⁴ Sa hä n'aa pan'aa hes'oos do tii, ta ti hedoo do her'oot doo. ¹⁵ Dooch hëej reréd hõm do paa tado bä rah'yyb padëek doo. Tii d' tado bä paawä, rahaja paawä rababaaj ná p'aa hënh t'ÿ hënh. ¹⁶ Panang hÿ pong jé badäk doo, hëej reréd hõm do bahänh baad hadoo do resoos. Ti hyb n'aa, dooh P'op Hagä Do nu mebyy bä, “ÿ ti rah'yy kaha'eeh doo”, taker'ood bä. Tenyyw hõm sa panang pan'aa hÿ pong jé.

^{SS} 10:38 Habakuk 2.3-4. * 11:2 Èr wahë maküüh tawén erii wät, ta wakään, Isaraëw buuj Jesus hä h'yy ka'eeh do tama erih do hyb n'aa. Isaraëw buuj sa wahë makü ti sa ky n'aa tamaher'oot doo.

17-18 Abaraām P'op Hagä Do metyy noo gó, taju paawä ta t'aah Isak P'op Hagä Do wë. Tii d' tawén doo paawä, baad P'op Hagä Do hä tah'y'y ka'eeh do hyb n'aa. Isak, sét had'os do ta t'aah Abaraām aju paawä, hah'yÿ da paawä P'op Hagä Do ky hadoo paa ta hä: "Isak hanaa da a panaa heh'äät."[†] 19 Abaraām hä, P'op Hagä Do hajaa dejëp do ragenä boo bä tan'oo bä. Ti hyb n'aa, dooh né paawä Isak tadajëeb bä, ta t'aah tagadoo p'aa hënh, dajëp do mahang taganä wät hadoo.

20 P'op Hagä Do hä Isak h'y'y ka'eeh do hyb n'aa taky n'aa edëng Jakoh, Esauh daheeh, sa pooj jé hawät do hä.

21 P'op Hagä Do hä Jakoh h'y'y ka'eeh do hyb n'aa tadajëeb pooj jé taky n'aa edëe wät mä pawóp hadoo do Joséh taah, tii bä m' ta tatu hä tanu hyy häng bä m', P'op Hagä Do taj'aa etsëe kän.

22 Joséh h'y'y ka'eeh do hyb n'aa, tabedaa däk bä tadajëp doo, taky däng mä Esit bä naa Isaraéw buuj raban'y'yh da ta jawén. P'op Hagä Do hä tah'y'y ka'eeh do hyb n'aa tamejüü sa hã nyy d' rabad'oo ta k'y'y paa hä.

23 P'op Hagä Do hä Mosees yb, Mosees yÿn rah'y'y ka'eeh do hyb n'aa Mosees benäng do jawén paa bä, tamawoob hë kamarab noo gó rajëjën mä Mosees. Anäm mä sa hã sa t'aah. Doooh m' rajëyÿm bä häj n'aa wahë n'aa mejüü doo.

24 P'op Hagä Do hä Mosees h'y'y ka'eeh do hyb n'aa, dooh takarën bä Paraóh toog t'aah ramaneëënh karapee tanado wät bä kã.

25 Doooh takarën bä nesaa do moo heb'oo do do sa da tah'y'y hado bä. Doooh takarën bä sa sii tateabee bä. Ji wad'iits ti ta tii, ta hä. P'op Hagä Do karapee, Isaraéw buuj, sa sii rarejää do takarën tagadoo. 26 Tak'ëp baad ub ta hä Kristo, P'op Hagä Do H'y'y Däng Do kajaa do tagada do hyb n'aa ta hä raky n'aa rejää doo. Tak'ëp ky n'aa gebah do Esit häj n'aa bä hanäng do bahänh ti ta hä. Raky n'aa rejää do tawén gadoo, baad hadoo do ta säm tagada do hyb n'aa ta pooj jé. 27 Tah'y'y ka'eeh do hyb n'aa né hë tawén eréd hõm Esit häj n'aa. Doooh Esit häj n'aa wahë n'aa kawajään do tajeÿÿm do hyb n'aa tado bä. Doooh tah'y'y gajëe hõm bä, P'op Hagä Do ji nahapäh do tahapëe däk do hyb n'aa. 28 P'op Hagä Do hä tah'y'y ka'eeh do hyb n'aa tamejüü Pas-kowa heen n'aa Isaraéw buuj ratab'ëes. Tah'y'y ka'eeh do hyb n'aa tamejüü b'éé majyyw repeats hõm sa töh noo bä, dajëb manaa do sa taah wah'ëeh hedoo do tanadej'ëep hyb n'aa.

29 Isaraéw buuj rah'y'y ka'eeh do hyb n'aa rabatsëg hõm akajar Hahiin Do häd näng doo me, bawoonh do ji mahõm do hadoo.

Esit buuj kã rakarën bä paawä rabatsëg hõm Isaraéw buuj sa jawén, pehäs mä naëng me.

30 Rah'y'y ka'eeh do hyb n'aa Jerikó häd näng do panang hadé pä s'ëeb kajäg bëeh, setsi ta äh noo gó Isaraéw buuj ranu haw'ööd bong jawén paa bä. 31 Yÿnh Rahab häd näng doo, hajök do sii he'yÿh do paah, tah'y'y ka'eeh do hyb n'aa dooh tadajëeb bä ta wób sa sii, panang babuuj P'op Hagä Do ky nadah'eeh do sa sii. Baad mä Rahab gadoo paa pawóp hadoo do Isaraéw buuj panang begä n'aa. Tamo n'aa jesuu, tajejën.

32 Badawëet paawä Gidejõn, Barak, Sãn-sãw, Jepeté, Dawi, Samuëw häd enäh doo, P'op Hagä Do ky n'aa rod na-ääj hë sa ky n'aa ji maher'ood bä. 33 Rah'y'y ka'eeh do hyb n'aa ta ti sa wób rado hõm sa majiï häj n'aa. Rah'y'y ka'eeh do hyb n'aa baad P'op Hagä Do karën doo da ti sa wób rabag'ääs. Rah'y'y ka'eeh do hyb n'aa P'op Hagä Do ky n'aa enooh do ragadoo. Rah'y'y ka'eeh do hyb n'aa P'op Hagä Do noo mesoo awad. 34 P'op Hagä Do hä rah'y'y ka'eeh do hyb n'aa tëëg hõö tak'ëp haju do mahänh sa wób raked'ëep. Rah'y'y ka'eeh do hyb n'aa sën-jeer mahänh raked'ëep sa wób. Rah'y'y ka'eeh do hyb n'aa, nahej'oonh do paa hejooj padëëk. Rah'y'y ka'eeh do hyb n'aa rakarejan sa majiï sii rakaneb'oooh noo gó, sa majiï ranes'ëem. 35 Yÿj wób p'aa hënh ragadoo sa taah dejëp do mahang genä bong doo.‡

Sahõnh hë ta ti hedoo do ta wób rahapëe né paawä, h'y'y ka'eeh do wób rahoop sa hã rarejää doo. Rahob had'y'yt hë, dejëp. Doooh P'op Hagä Do raky n'aa jëjën bä raked'ëep hyb n'aa paawä. Tak'ëp baad ji bawäd had'y'yt do hÿ pong jé, ragenä bong bä kã, ti ragahëen. 36 H'y'y ka'eeh do wób raky n'aa rejää, rahewyyh. H'y'y ka'eeh do wób ramoo mewyyt, ratsyyim mewyyt haak sapuuw hadoo doo me, ragadahew'ëes doo gó radewäts b'ëeh. 37 Pä me ramakut h'y'y ka'eeh do wób radejëp hyb n'aa. H'y'y ka'eeh do wób rabaa gehög hõm seer me. H'y'y ka'eeh do wób sën-jeer me radej'ëep. Jé pad'y'yt hë h'y'y ka'eeh do wób raked'ëep sa majiï mahänh. Jääm hë b'éé byyh kabara byyh h'y'y ka'eeh do wób sa saroor. Doooh sa wë hanyys péh. Kasuud is paah. Rano n'aa masoo, rarahejää. 38 Banawäng doo bä, waëë mahang, pä yb gabaho doo gó, k'ääts yt hä gabaho doo gó na-ääj hë rababok paah. Doooh rahyb n'aa p'eed bä badäk hah'yÿ bä hanäng doo. Baad had'op ta tii. Badäk hah'yÿ bä habong do wób, P'op Hagä Do hä h'y'y kana'eeh do sa bahänh ta tii, baad hadoo doo. 39 Baad ub ta ti sahõnh hë P'op Hagä Do hä, ta hä rah'y'y ka'eeh do hyb

† 11:17-18 Genesis 21.12 ‡ 11:35 P'op Hagä Do ky n'aa rod sa hã masa do P'op Hagä Do hä rah'y'y ka'eeh do hyb n'aa tii.

n'aa. Ti hadoo né hē, dooh paa ragado bā sa hā P'op Hagā Do ky n'aa eno dāk do paah.⁴⁰ Rawén ganadoo paa ta tii, baad hadoo doo, pooj jé taky n'aa enooh do bahānh, P'op Hagā Do h'yyb dāng do hyb n'aa sa hā ér hā na-āāj hē, séd demuun baad had'op ér bahadoo hyb n'aa ká.

12

Dooh ji h'yy gajëë hōm bā baad nadoo do ji ahob né paawā ky n'aa hahÿÿh

¹ Ti hyb n'aa ká, hajōk h'yy ka'eeh do paah, p'ooj ub habong do paa ér rahapāh do hyb n'aa, taw'āats hē ér eréd hōm sahōnh hē ji tahewaah doo, baad nadoo do ji tamasoo do na-āāj hē. Taw'āats hē h'yy ganajēng doo me P'op Hagā Do karēn doo da ér aboo had'yyt hē hÿ jawén, tsyym kas'ÿÿ do h'yy ganajēng doo me rawaj'aah doo da raka-jaa bā ká. ² Taw'āats hē Jesus hā ér h'yyb padëék. Ér h'yy ka'eeh do du na do tii, ér h'yy ka'eeh do kah'ūum hanoo do tii. Tak'ēp tsebé do ta pooj jé tagadoo tagada do hyb n'aa tagadoo paa b'aa kajatsëk do hā tadajēp doo. Dooh hyb n'aa Jesus nu mebyng pé ta tii d' tadajēp do hā. ^{*} Tii bā ká, P'op Hagā Do sahōnh hē bag'āas do hub hēnh tabaso kán, takaweh'ëeh doo bā. ³ Bē hyb n'aa newē nyy da dooh Jesus h'yy gajëë hōm bā, tak'ēp ajyy nesaa do moo heb'ooh do ta hā rakamajé né paawā. Bē hyb n'aa newē Jesus, bē h'yy gejë hōm mahānh. ⁴ Bēeh, dooh dajëb bē ahob nā bā nesaa do hā bē h'yy keb'aah do hyb n'aa. Ti hyb n'aa taw'āats hē bē h'yy keb'aah né hē, bē h'yy gejë hōm manāh. ⁵ Bē mabaan hōm P'op Hagā Do kyyh bē tah'yyb en'yyym do hyb n'aa bē tamaher'oot doo. Bēeh, ta taah hā tabaher'oot tii. Hahÿÿ da ta kyyh ta kyy kerih doo gó:

“Tah ÿÿ, mamak'yyts manā mahÿÿnh do hadoo doo me Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do òm tametëék doo.

H'yy gajëë hōm manā tak'ēp hadoo doo me òm tamaher'ood bā, òm tah'yy geām bā.

⁶ Mahÿÿnh do hadoo doo me Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do metëék takamahān do hā.

Sahōnh Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do gadoo doo, ta taah hedoo doo, Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do hewyyh hadoo ta see pé noo gó tametëék hyb n'aa”,† nāng ta kyyh.

⁷ Baad nadoo do bē ahoop doo, bē tametëék do pan'aa tii. Ta taah bē bahado dāk do hyb n'aa, ta t'aah hā tabad'oo doo da

bē hā tabad'oo ta ti metëeh. Sahōnh hē né hē sa taah hedoo do mahÿÿnh hadoo doo me sa yb metëék. ⁸ Mahÿÿnh do hadoo doo me P'op Hagā Do bē tama net'ëëg bā paawā, sahōnh hē ta taah tametëék doo da, tii bā dooh paawā ta taah heh'āat bē do bā. ÿÿnh daap hetaah do taah hadoo paawā bē tii bā. ⁹ Ér karepé noo gó, ér yb badāk hahÿÿ bā hanāng doo, mahÿÿnh do hadoo doo me ér rametëék, ér wén weh'ëeh ér yb. Ti hyb n'aa taw'āats hē ti bahānh ér Yb hÿ pong jé hawāt do ér ky daheeh, ta pa had'yyt hē ér babok hyb n'aa. ¹⁰ Pawóp its ta baab noo gó ji yb ji rametëék baad hadoo doo me sa hā, ér rabaw'ëeh hyb n'aa. P'op Hagā Doo ká ér tametëék baad tabahadoo hyb n'aa ér hā, baad had'op, tsyt hē nesaa do mahānh ér babok hyb n'aa ká, tsyt hē nesaa do mahānh tabawāt doo da. ¹¹ Ji hā rametëék doo, ji rahewyyh doo, dooh né hē ji genaag bā ta tii d' ji hā rabad'oo do ti noo gó. Hejooonh ji hā, datés ji hā. Ti hado né paawā, ta jawén ká, P'op Hagā Do mo haj'aa ji ahob wāt do hyb n'aa ji h'yy ganyy dāk bā ká, tak'ēp h'yyb nyyw gó baad had'op doo gó ji bawāt tan'oo bā ká.

¹² Ti hyb n'aa ká, bēeh, h'yyb nahejooj padëék doo, bēeh, h'yyb nahedo padëék doo, taw'āats hē bē h'yy kahej'oonh, bē h'yyb hedo p'aa hēnh. ¹³ Taw'āats hē tyw n'aa dajang doo me bē babok, h'yyb nahed'oo do rah'yy ganejë hōm hyb n'aa, p'aa hēnh baad had'yyt hē Jesus tyw n'aa gó rababok hyb n'aa ká.

Dooh ji mak'yyts bā ji P'op Hagā Do maher'oot do ky n'aa hahÿÿh

¹⁴ H'yyb nyyw gó bē aboo sahōnh hē sa wē. Tsyt hē, nesaa do mahānh, P'op Hagā Do wē bē aboo had'yyt hē. Tsyt hē nesaa do mahānh ji naboo bā, dooh da Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do ji hapëë bā da. ¹⁵ Baad bē masaa bē da hadoo doo, dooh bē mahang makyys pé ji hā P'op Hagā Do ky enyyym doo. Ji hā P'op Hagā Do ky enyyym do makyys doo, ta hā h'yy gajëë hōm doo, baad nadoo do tadu n'aa, ta wób tah'yyb tatuk ta nemuun dawëë P'op Hagā Do mahānh rababok hyb n'aa. ¹⁶ Bē hyb n'aa matakā bē mahang tanaÿÿh hyb n'aa ta ÿÿm nadoo do sii, ta patug nadoo do sii. Bē hyb n'aa matakā bē mahang tananāng hyb n'aa P'op Hagā Do waneh'ëeh do Esauh makū bad'oo doo da. Sét ta waa hyb n'aa tesëem hōm, tan'oo dāk ta wah'ëë hadoo do paa ta hÿÿj hā. ¹⁷ Bē hapāh né hē, ta jawén, ta yb ky n'aa edēng takarēn bā, dooh ta yb gado wād bā. Aód né paawā dooh tahaja wād bā tahÿÿd bā tabad'oo do paah.

* **12:2** Judah buuj sa hā, b'aa hā ji dajëb bā tak'ēp ji nu mebyng. Sa hā P'op Hagā Do ky n'aa was'ee dāk do tii d' dajëp doo. Ti hadoo né hē, dooh Jesus nu mebyy bā, baad hadoo do ta pooj jé tagada do hyb n'aa. † **12:6** Proweh-Bijos 3.11-12

¹⁸ Ti hyb n'aa, taw'ääts hē h'yy ganajēng doo me baad had'yyt hē ēr h'yy ka'eeh. Baad ub né hē ta tyw n'aa papuuj, p'ooj ub Mosees hā kametā dāk do bahānh tii. Dooh bē kaja dāg ji hapāh do waēē bahōō dāk doo bā, tak'ēp tabadagyp doo bā, bah'ood darung do bawāt doo bā, ēr wahē makū rabad'oo do paa hadoo.† ¹⁹ Dooh bē maa napēē bā b'ée s'āan gameh'yyh do ky ka'eeh doo. Dooh bē maa napēē bā P'op Hagā Do kyyh ām n'aa nāng doo, ta ti ramaa napāh do paa hadoo. Ramaa napāh bā m' rabetsēē P'op Hagā Do ky ym hyb n'aa sa hā taher'oot doo. ²⁰ Tak'ēp raje'yīm do hyb n'aa, dooh m' rahaja bā ragado bā P'op Hagā Do mejiū doo: “Dajēp né da waēē hā moo dāng doo, bē masāh see na-āāj hē dajēp né hē da. Ji akut pā me tadajēp hyb n'aa”,[§] nāng paa ta kyyh. ²¹ Tak'ēp mā ta ām n'aa nāng Mosees hapāh doo. Ti hyb n'aa m' taky hadoo: “Tak'ēp y kajajān ta ām n'aa hā”,** nāng māh. Ti hadoo paa sa hā.

²² Ēr hā kā ta tyw n'aa papuuj P'op Hagā Do wē tagasēets hōm. Pooj jē sa hā kametā dāk do nahado tii. Waēē hadoo ji matym me ji nahapāh do wē, Sijōn hād nāng do wē bē kaja dāk. Jerusarēnh h'yy pong jē badāk doo hēnh, P'op Hagā Do hedēb had'yyt do panang wē bē kaja kān. Tak'ēp hajōk do āās tseb'ee doo gō h'yy pong jē rakata padēēk doo bā bē kaja kān. ²³ P'op Hagā Do taah wah'ēeh hedoo do sa wē bē kaja dāg kān. H'yy pong jē sa hād kerii dāk. Sa wōb bē bahado dāk. P'op Hagā Do wē bē kaja kān, sahōnh hē badāk hah'yy bā habong do ky n'aa etyy doo. Baad habok do paa h'yy kā baad had'oo do hado dāk do sa wē bē kaja kān do hadoo.†† ²⁴ Ta tyw n'aa papuuj P'op Hagā Do ky n'aa enooh do Jesus gasēets hōm do wē bē kaja kān. Baad ta majyyw ēr h'yyb tym tabenyyw dāk. Abēw majyyw nahado, k'ääts gō naa P'op Hagā Do hā tabetsēē P'op Hagā Do babaanh hyb n'aa ta sām.††† Jesus majyyw etsēē hadoo P'op Hagā Do hā tamabaan hōm hyb n'aa sahōnh hē nesaa do ēr moo bok do paah. ²⁵ Ti hyb n'aa bē mak'yyts manā Jesus ēr tamaher'oot doo. P'ooj ub, P'op Hagā Do kyyh badāk hah'yy bā Mosees sa hā tamaher'oot do mak'yyts doo, nesaa do hā raky n'aa kety dāk tii. Ti bahānh ji P'op Hagā Do rejāā do ēr ahoop da h'yy pong jē naa ēr tamaher'oot do ēr mak'yyts bā. Dooh ēr haja bā ēr kejēn bā ta ti mahānh. ²⁶ P'ooj ub waēē Sinaih hād nāng doo bā sa sii P'op Hagā Do baher'oot noo gō, tak'ēp badāk hah'yy katajus wāt ta ky haj'aa. Da hē kā hah'yy da P'op

Hagā Do ky dāng: “Sēt nuu me ti awāt nā badāk hah'yy had'yyt nado katajuus y an'oo bā. Wē na-āāj hē katajuus da y an'oo bā”, nāng ta kyyh. ²⁷ “Sēt nuu me ti awāt nā” taher'ood bā, gawatsig da tapehuunh do paa hahānh doo, naysm doo, tahanāng pé tii. Jāām né hē haym nahānh doo. ²⁸ Ti hyb n'aa, panang banahānh do ēr gadoo da do hyb n'aa h'yy pong jē P'op Hagā Do bag'āās doo bā, taw'ääts hē dooh ēr eréd bā P'op Hagā Do ky enyyw do ji hā. Taw'ääts hē takarēn doo da, ēr j'aa etsē ta hā. Taw'ääts hē P'op Hagā Do ēr hyb n'aa jew'yyk ēr hyb n'aa meuunh doo me. Taw'ääts hē ta wē ēr kadaduuo doo me ēr j'aa etsē ta hā. ²⁹ Taw'ääts hē tii d' ēr bad'oo, tēēg hōō sahōnh hē tagawats'iik do hadoo P'op Hagā Do ēr h'yy kaha'eeh doo.

13

Nyy da ji bawāt do ky n'aa hah'yyh

¹ Taw'ääts hē bē kamahān had'yyt hē bē da hadoo do Jesus hā h'yy ka'eeh doo. ² Taw'ääts hē baad bē gadoo bē tōb bā ta s'ee hēnh naa hena doo. Tii d' ta wōb rabad'oo do hyb n'aa paah, āās né ti ragadoo, dooh né paawā rahapēē bā āās rado bā. ³ Taw'ääts hē ragadaheew'ēēs doo gō radewāts b'ēeh do bē hyb n'aa esee, bē masaa. Bē hyb n'aa newē nyy d' bē karēn paawā bē hā ta wōb rado bā, bē tado bā paawā ēnh radewāts b'ēeh doo. Bē hyb n'aa newē na-āāj hē rarahējāā doo, bē hā pé hado né paawā ta tii.

⁴ Taw'ääts hē bē sahōnh hē bē hyb n'aa jew'yyk ji katēē doo. Masuuj nado tii. Taw'ääts hē y'ynh patug dooh ta y'ym tawad'ii bā y'ynh see wē. Taw'ääts hē y'ynh na-āāj hē dooh tawad'ii bā ta patug. Tii d' y wēn her'oot, baad nadoo do hā P'op Hagā Do ky n'aa etyy da sa y'ym nadoo do sii, sa patug nadoo do sii ha'y'yh doo.

⁵ Bē kamahān manā dajēēr. Taw'ääts hē bē h'yy gadeja bē wē hanāng do hā. Tii d' bē y wēn maher'oot, hah'yy da P'op Hagā Do ky dāng do hyb n'aa: “Dooh ōm y eréd bā. A pa had'yyt hē y bawāt”,* nāng māh. ⁶ Ti hyb n'aa, hejoonh do ēr hā takametā bā, dooh ēr hyb n'aa tōn bā. P'op Hagā Do hā ēr h'yy kasadā do hyb n'aa hah'yy da ēr hajaa ēr ky hadoo:

“Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do masa y n'aa.
Dooh da y e'y'ym bā.

Dooh hajaa pé hā y ramoo bok péh.”†

⁷ Bē hyb n'aa es'ee bē wahē n'aa bē h'yyb mah'ūum do paah, P'op Hagā Do panyyg bē

† 12:18 Ēr wahē makūūh tawēn her'oot, ta wakāān Israaēw buuj tama erih do hyb n'aa hah'yyh. § 12:20 Esodo 19.12-13 ** 12:21 Dew-Teronom 9.19 †† 12:23 Jesus hā ji h'yy ka'eeh do hyb n'aa h'yy pong jē babuj n'aa ji bahado dāk, dooh né paawā t'ii hēnh ji awād nā bā. Ti hyb n'aa né hē sahōnh hē tetsēn do wē ji kaja dāk tanooh. ††† 12:24 Genesis 4.10 * 13:5 Dew-Teronom 31.6 † 13:6 Saaw-Mo 118.6-7

ramaher'oot do paah. Bê hyb n'aa newë nny da rababok paa radejëp bâ kä. Taw'ääts hê rah'y'y ka'eeh do paa da bê h'y'y ka'eeh.

⁸ Jesus Kristo dooh takahÿÿd bâ. P'ooj ub tabawät doo da, da hê na-ääj hê tabawät, hÿ jawén na-ääj hê tabawäd had'y'yt da. ⁹ Ti hyb n'aa bê an'oo manä ta s'ee hênh bê rah'y'yy mahüüm hajöng hedoo do ta see ky n'aa me rama metëek doo me. Taw'ääts hê ji wë P'op Hagä Do ky enny doo bë tah'y'yy hej'oonh, baad bê h'y'y kae had'y'yt hê hyb n'aa. Sa waa, sa tä ratayy do hã bë hyb n'aa matakä manäh. Doo ta ti masaa bâ tayy do sa hä. ¹⁰⁻¹¹ Èr wë ti anyy däg kân nesaa do èr moo bok do hado hõm doo, Jesus, èr hyb n'aa dajëp doo. Sa masãah wób majyyw Judah buuj sa ky n'aa rod wahë n'aa tamahüüm P'op Hagä Do tób n'aa gawakö t'öp gadäk doo gó P'op Hagä Do matym gó, nesaa do ramoo bok do paa kado hõm hyb n'aa. Sa hä P'op Hagä Do kahesé do tób n'aa yt hä moo heb'oooh doo, dooh rahaja bâ rawëë bâ ta ti booy yb, kabara dab. Panang bahänh rabaju hõm tii. Ta tii pé né hê, P'op Hagä Do matym gó nesaa do hado hõm do ti Jesus. ¹² Ta hä kaja däk sahõnh hê sa ky n'aa rod rabad'oo do paah. Ti hyb n'aa, Jesus na-ääj hê ahob wät panang bahänh, ta majyyw hyb n'aa tsyt hê P'op Hagä Do wë tabasëew hõm hyb n'aa ta karapee. ¹³ Ti hyb n'aa kä, panang bahänh Jesus ramahüüm doo da, ta hä rarejäã do tabahoop hyb n'aa, taw'ääts hê èr na-ääj hê èr eréd hõm Jesus ganadoo do rabahed'oo doo. Taw'ääts hê èr gadoo Jesus hyb n'aa èr raky n'aa rejã bâ, Jesus gado däk do paa hadoo ta hä raky n'aa rejãã doo. ¹⁴ Ta ti ÿ wén her'oot, dooh babä èr panang heh'äät nahänh do tado bâ. Hÿ pong jé èr panang heh'äät do ti èr gada doo. ¹⁵ Jesus èr ky n'aa rod P'op Hagä Do wë tabahadoo do hyb n'aa, taw'ääts hê Jesus wë èr bahõm èr j'aa etsëe had'y'yt hê hyb n'aa P'op Hagä Doo. Da hê èr j'aa etsë doo, P'op Hagä Do matym n'aa hadoo né hê tii, P'op Hagä Do ji hyb n'aa jew'y'yk do né hê tii. ¹⁶ Bê moo boo had'y'yt hê baad hadoo do bë da hadoo do wë. Bê mabaan manä tii. Bê masaa had'y'yt hê ta wób bë wë hanäng doo me. Bê mabaan manä tii. P'op Hagä Do matym n'aa hadoo tii. P'op Hagä Do h'y'y gadajang ta tii hä. ¹⁷ Taw'ääts hê bë ky dahé, bë hyb n'aa jewyyg Jesus hä h'y'y ka'eeh do hyb n'aa bë wahë n'aa hedoo doo. Bê rahagää had'y'yt hê, rahapäh do hyb n'aa P'op Hagä Do wë rakametëeh hyb n'aa ta jawén kä nny da paa bë rabahag'ääs. Bê an'oo manä bë rahyb n'aa tón, baad nadoo do hyb n'aa ta ti bë hä. Ti hyb n'aa taw'ääts hê bë ky dahé né hê, tsebee gó bë rabahag'ääs hyb n'aa.

¹⁸ Bê ky n'aa ets'ëe äã hyb n'aa P'op Hagä

Do hä. Äã hapäh, baad ub äã h'y'yy. Baad ub äã baboo had'y'yt hê äã karën. ¹⁹ Tak'ëp bë ky n'aa ets'ëe P'op Hagä Do banoo hyb n'aa nayyw hê ÿ matëeh hyb n'aa bë wë.

Kÿ n'aa kedëng do ky n'aa hahÿÿh

²⁰⁻²¹ ÿ karën P'op Hagä Doo, h'y'yy nyyw ji hä hanoo doo, bë hä tabanoo sahõnh hê baad hadoo doo, takarën do bë bahajaa bë moo bok hyb n'aa. ÿ karën Jesus Kristo hyb n'aa tamoo wät èr h'y'yy gó tagen'aak doo. Ta tyw n'aa papuuj nahänh do P'op Hagä Do ky n'aa enooh do paa Jesus majyyw gasëets hõm do hyb n'aa, p'aa hênh Jesus èr Wahë N'aa ganä wät dejëp do mahang P'op Hagä Do an'oo bâ. B'éé hagä n'aa wahë n'aa heh'äät do ti Jesus.† Taw'ääts hê Jesus Kristo èr j'aa etsëe had'y'yt hê. ÿÿ. Tii d' né hê. Taw'ääts hê.

²² Wakän haa hedoo doo, baad bë gado hahÿ bë ÿ ma erih doo gó bë ÿ maher'oot doo. Doo hadawëd bâ ÿ ma erih doo.

²³ Bê ÿ maher'oot, dooh èr hÿÿj hadoo do Tsimoot ragadahew'ëes doo gó tag'ëed wäd bâ. Rado nyyh. Nayyw hê takaja bâ babä, ÿ mahüüm da si ÿÿ, bë wë ÿ beg'ääs bâ.

²⁴ Bê maher'ood äã hyb n'aa esee bë wahë n'aa hedoo doo, sahõnh hê P'op Hagä Do karapee na-ääj hê. Itarija häj n'aa buuj Jesus hä h'y'y ka'eeh do bë m' rahyb n'aa esee. ²⁵ ÿ karën P'op Hagä Do ky enny bë wë. Jääm hê kä.

† 13:20-21 Èr hagä n'aa heh'äät tahanäng pé tii.

Tsijaag

Jesus hã h'yy ka'eeh do hã Tsijaag, Jesus wak'ään ma erih do hahÿh

¹ Tsijaag ÿ ti hÿh, P'op Hagä Doo, Jesus Kristo Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do sa karom. 12 hedoo do Isaraéw taah panaa mahang Jesus hã h'yy ka'eeh do jé pad'yyt hë ketyñ hõm do ÿ edëng.

Ji hã kametyy do ky n'aa hahÿh

² Wakän haa,* taw'ääts hë baad bë tsebee hajõng hedoo pé ji hã kametyy do bë wë tana bä. ³ Baad P'op Hagä Do hã ji h'yy ka'eeh do kametyy doo, ji h'yy kahejõj had'yyt hë tan'oo bä. Ta ti bë bahapäh do hyb n'aa "taw'ääts hë baad bë tsebee kametyy do hã" ÿ wén näng. ⁴ Taw'ääts hë bë h'yy kahejõj had'yyt hë baad tabahado däk hyb n'aa bë h'yyb tym, sahõnh hë ji hã P'op Hagä Do karën do tabanäng hyb n'aa bë h'yyb tym gó, bë wë tabadoo mahänh. ⁵ Ti hadoo né hë, P'op Hagä Do karën do bë see nahapëë bä, taw'ääts hë tabetsëë P'op Hagä Do hã. Tii bä P'op Hagä Do banoo ta hã tah'yy ganäng hyb n'aa. Baad P'op Hagä Do banoo ji hã kä. Tak'ëp P'op Hagä Do betseëh sahõnh hë sa hã. Dooñ ji tahajëëw bä ji ky n'aa ets'ëë bä. ⁶ Taw'ääts hë hetsëë doo, h'yy ka'eeh doo me taky n'aa etsëë. Taw'ääts hë dooñ taky sëëw bä P'op Hagä Doo. Maadaka bah'ood ty gahëm hënh tamahüüm do hadoo jé ky sëm doo. ⁷ Ta ti hadoo do dooñ tagadoo pé Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hanaa. ⁸ Pawóp hë hadoo ta ti hedoo pé sa h'yyb. H'yy kehÿyd had'yyt hë ragabok.

⁹ Taw'ääts hë Jesus hã h'yy ka'eeh do kes'uut doo, ky n'aa nets'ëëh doo, rah'yy kasab'ee, P'op Hagä Do matym gó raky n'aa etsä däk tanoo do hyb n'aa. ¹⁰ Taw'ääts hë tak'ëp ma enäh do rah'yy kasab'ee rakadad'uu P'op Hagä Do an'oo wät do hyb n'aa sa hã. Jawii ts'ooñ ahëj jëng do hadoo da.† ¹¹ Papÿÿj nu ganä däk bä, tak'ëp tabajuu bä, tsawyy jëng jawii. Tüü ta ts'ooñ kajäg jëng. Ahëj jëng tii bä hanäm do ta hã. Ti hadoo né hë tak'ëp ma enäh do sa hã. Sa ma hã ramoo boo nuuj jé né hë ragawatsig jëng.

¹² Ky n'aa kedëng ji, ji h'yy kaneréd bë kametyy do ji wë tana bä. Kametyy do hã ji j'aa ketsëë däk bä kä ji gadoo ji hedëb heh'äat do ta sãm hadoo, ta hã kamahän do hã P'op Hagä Do ky n'aa enooh do paah.

¹³ Kametyy do ji wë tana bä, ji tah'yyb tatug bä nesaa do ji moo wät hyb n'aa,

taw'ääts hë dooñ "P'op Hagä Do ÿ tah'yyb tatuk" ji noo bä. Dooñ hajaa pé P'op Hagä Do tah'yyb tatug bä nesaa do hã. P'op Hagä Do na-ääj hë dooñ ji tah'yyb tatug bä nesaa do hã. ¹⁴ Nesaa do ër h'yyb karën do ti ër tah'yyb tatuk nesaa do wë. Èr tawediï, tii bë ër tah'yyb maso däk nesaa do hã. ¹⁵ Nesaa do ji moo wät do ganyyh tii bä, nesaa do ër h'yyb karën do haj'aa. Nesaa do aee däg bä, nesaa do kah'üüm bä kä, tamana kãn ji h'yyb tym dajëp doo.

¹⁶ Bë daaj hë bë kawad'ii manä wakän haa ÿ kamahän doo. ¹⁷ Sahõnh hë taw'ääts hë hadoo doo, baad had'op doo na-ääj hë, p'op naa né hë tabana. P'op Hagä Doo, wë hã hanäng do bag pahuunh do hanaa né hë. Badäk hahÿ bag kawereem né hë paawä, P'op Hagä Do dooñ tah'yy kahÿyd bä, dooñ ta hã hewaata pé na-ääj hë. ¹⁸ P'op Hagä Do h'yyb däng ër h'yyb tym tabed'ëëp hyb n'aa baad hadoo do ky n'aa me, ta karapee tsyt hë tasëëw däk do ër bahadoo hyb n'aa ta wë, sahõnh hë tapehuunh do mahang, pooj jé joom ag P'op Hagä Do wë kasëëw hõm do hadoo ër bahadoo hyb n'aa.

Ji maa new'ëp do nado P'op Hagä Do kyyh ky n'aa hahÿh

¹⁹ Wakän haa ÿ kamahän doo, bë hyb n'aa matakä hahÿ hã: Taw'ääts hë sahõnh hë ji, ji nanyw hë ji maa newëë. Taw'ääts hë dooñ nanyw hë ji er'ood. Taw'ääts hë dooñ nanyw hë ji kawaj'ään bä. ²⁰ Kawajään doo, dooñ baad ji hawät do P'op Hagä Do ji hã gahëen do an'oo bä. ²¹ Ti hyb n'aa taw'ääts hë bë eréd hõm hesus hadoo do bë h'yyb tym gó hanäng doo. Bë eréd hõm na-ääj hë nesaa do hedoo do jé pad'yyt hë hanäng doo. H'yy kadaduu doo me bë gado P'op Hagä Do kyyh bë h'yyb gó kan'oo däk doo. Ta ti né hë hajaa bë h'yyb tym tabed'ëëp, P'op Hagä Do wë bë nu kajäk hyb n'aa.

²² Ji maa new'ëp do nado P'op Hagä Do kyyh. Taw'ääts hë ji moo wät né hë taher'oot doo. Ta ti maa new'ëp doo, panyyg ky nada-heeh doo, ta daaj hë takawadiï. ²³ Hahÿ hadoo P'op Hagä Do kyyh maa new'ëp doo, tamejüü do moo nawät doo: Aj'yy japow me kameg'ääs do hadoo tii. ²⁴ Kameg'ääs, ti tabahõm, ti nanyw hë tamabaan hõm takamegää wät doo. ²⁵ Ta tii d' nado baad matakëë do P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do baad had'op doo, nesaa do mahänñ ji ted'ëëp doo. Baad tamatakä had'yyt bä, tamanabaan bä, taky dahé bä, sahõnh hë tamoo wät do hã P'op Hagä Do ky n'aa edëng ta hã.

²⁶ P'op Hagä Do karën doo da hawät do ted'oo doo, ta kyy tamanedug bä, ta hã hë

* 1:2 Wakän haa Tsijaag wén erii wät, ta nemuun Jesus hã rah'yy ka'eeh do hyb n'aa. † 1:10 Rakadad'uu P'op Hagä Do an'oo bä, sa ma hã rah'yyb naeh hyb n'aa, P'op Hagä Do hã naa sahõnh hë sa wë hanäng do rabahapäh hyb n'aa.

takawadii tii. Daap ti ta ti P'op Hagä Do wë tamoo wät do ted'oo doo. ²⁷ Hahÿ ti baad hadoo do heh'äät do P'op Hagä Do ër Yb gadoo do ër hã: Kabarri, ÿnh patug tamaa wäd is do na-ääj hë ji t'yyd mehÿn doo, baad tanado bã sa hã. Hahÿ na-ääj hë P'op Hagä Do gadoo do ër hã: Ji matakëe ji hã badäk hahÿ hã habong do P'op Hagä Do hã h'yy kana eeh do h'yyb karën do mahãnh.

2

Dooh ji asëew bã ji gadoo do sa mahang ky n'aa hahÿh

¹ Wakän haa, Jesus Kristo Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hã, tak'ëp ji weh'ëeh do hã bë h'yy ka'eeh do hyb n'aa, bë asëew manã bë gadoo do sa mahang. ²⁻³ Hahÿ d' ÿ hanäng pé tii: Aj'yy ta moo heen n'aa k'ääts tég gabarëeh do moo däk doo, saroor ky n'aa gebah do dadäk do bë kahet'aa bã takajaa bã, baad bë gado bã, banäm doo bã bë atsyid bã tabasoo hyb n'aa, tii bã aj'yy kasuud is doo, saroor säg dadäk do bë kahet'aa bã tajëe suun bã na-ääj né hë, ti ta hã bë ky hado bã: “Nanäng bã ag'ëed däg, tũ tsym ÿ pa mabahÿ häng”, bë noo bã. ⁴ dooh séd demuun bë gado bã bë wë heg'ääs doo. Tii d' bë adoo bã, bë asëew däk bë gadoo do mahang. Baad nado tii. Hyb n'aa jewyk doo, baad hadoo doo, baad nadoo do rod n'aa ky nesaa do hado däk bë tii bã.

⁵ Wakän haa ÿ kamahän doo, bë maa newë hahÿ ÿ her'oot doo: P'op Hagä Do asëew hõm badäk hahÿ hã habong do sa hã kas'uut doo, baad ub Jesus Kristo hã rah'yy ka'eeh hyb n'aa, P'op Hagä Do bag'ääs do karapee rabahadoo hyb n'aa, ta hã kamahän do sa hã P'op Hagä Do ky n'aa enooh do paah. ⁶ Bëe kã, bë mak'yyts kãn kas'uut doo. Tak'ëp ma enäh do nado g'eeh ti bë hã rejää doo? Ti nado g'eeh ti bë ramahũm do hyb n'aa jewyk do sa wë, bë raky n'aa tapaa hyb n'aa sa hã? ⁷ Tak'ëp ma näng do né tii, Jesus bë wahë n'aa ky n'aa etsëeh do ky n'aa rahejää doo.

⁸ Baad né hë ti bë hã, hahÿ ër Wahë N'aa ky n'aa jaw'yyk do baad bë ky dahë bã: “Makamahän a da hadoo doo, a hã makamahän doo da.”* Ta tii da né hë P'op Hagä Do kyy kerih doo. ⁹ Ti hyb n'aa, ta see baad bë gado bã ta wób sa mahãnh, nesaa do bë moo boo däk. P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do bë taky n'aa ety däk tii bã, ta ky n'aa jaw'yyk do bë ky nadaheeh do hyb n'aa. ¹⁰ Hahÿ hyb n'aa ÿ wën erih ta tii: Sahõnh hë né hë paawä P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do ky daheeh doo, sét ub taky nadahë bã, sahõnh hë P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do ky nadaheeh do tabahado däk

tii. ¹¹ “Aã manã ta seeh ÿm sii”† mejũ doo, “Madajëeb manã a da hadoo doo”‡ ti na-ääj hë tamejũ. Ti hyb n'aa, a da hadoo do madajëeb bã, a ÿm, a patug nadoo do sii naã né hë paawä õm, P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do ky nadaheeh do mabahado däk né hë õm. ¹² Ta jawën bë hã da P'op Hagä Do ky däng nyy d' tabad'oo bë hã, bë ky dahë bã, bë ky nadahë bã ta ky n'aa hanäm do P'op Hagä Do wë ji ted'ëep doo. Ti hyb n'aa, ji bawät do hã P'op Hagä Do matakëe do hyb n'aa, bë hyb n'aa matakã bë her'oot do hã, bë babok do hã. ¹³ Hahÿ hyb n'aa ÿ wën erih ta tii: Ta wób t'yyd manehÿn doo, dooh P'op Hagä Do t'yyd mehÿn bã. Ji t'yyd mehÿn bã ta wób, dooh tii bã P'op Hagä Do ji taky n'aa ety bã. Ji ta t'yyd mehÿn da.

Ji h'yy ka'eeh do metëe n'aa ky n'aa hahÿh

¹⁴ Wakän haa, “Jesus hã ÿ h'yy ka'eeh” ji noo bã, baad hadoo do ji moo nawäd bã ji h'yy ka'eeh do metëe n'aa, daap ti ta ti ji her'oot doo. Ta ti hedoo do h'yy ka'eeh doo, dooh tahaja bã ji tedëeb bã P'op Hagä Do wë. ¹⁵ Tanyj bã paawä ji hÿj hedoo doo, ji ãnh hedoo do hahëem doo, saroor hebaan do tema bok do hyb n'aa, has'aah do na-ääj hë, ¹⁶ tii bã bë see ky hadoo bã paawä sa hã: “Ahõm kã baad ub, kahatäh, mawog nyy däg da!”, taky hadoo bã, dooh tanoo pé sa wë bedoh do sa hã, daap hë ta tii d' ta kyyh. ¹⁷ Ti hadoo né hë, jãam ub Jesus hã ji h'yy kae bã, baad hadoo do ji moo nawäd bã paawä ji h'yy ka'eeh do metëe n'aa, daap hë ti ta ti ji h'yy ka'eeh do ji hanäng doo. Dajëp do hadoo ti ta ti ji h'yy ka'eeh doo.

¹⁸ Bë see apäh ky hadoo hã ÿ: “Ta see Jesus hã tah'yy ka'eeh, ta see baad hadoo do moo hew'ëet doo”, näng apäh. Ta ti hã hahÿ d' këh ÿ: Mamatã hã ÿ mahaja bã paawä Jesus hã mah'yy kaha'eeh doo, baad hadoo do mamoo nawäd do hã. Tii bã da baad hadoo do ÿ moo wät do hã ÿ metëeh a hã Jesus hã ÿ h'yy ka'eeh doo. ¹⁹ Jãam hë sét ub né hë P'op Hagä Doo, maky daheeh, mahanäng? Taw'ääts hë né paawä ta tii, karap'ar h'yyb nesaa do na-ääj né hë rahapäh tii. Ti hadoo né hë, kajajän bong P'op Hagä Do rajeyÿm do hyb n'aa. ²⁰ H'yy gatamah do õm! Makarën ÿ metëeh a hã daap hë ta tii da ji h'yy kae bã, baad hadoo do ji h'yy ka'eeh do metëe n'aa ji moo nawäd bã? ²¹ Bë hyb n'aa newë ër wahë makü Abaraãm. P'op Hagä Do mejũ do taky daheeh do hyb n'aa né hë Abaraãm baad tabahado däk paa P'op Hagä Do matym gó, ta t'aah Isak taban'oo däk noo gó P'op Hagä Do hã tabajuu hyb n'aa paawä. ²² Mahÿb n'aa newë, baad P'op Hagä Do hã Abaraãm

* 2:8 Rewitikos 19.18 † 2:11 Esodo 20.14, Dew-Teronom 5.18 ‡ 2:11 Esodo 20.13, Dew-Teronom 5.17

h'yy ka'eeh do hyb n'aa taky daheeh na-ääj hē P'op Hagā Do mejūū doo. P'op Hagā Do mejūū do tamoo wāt do hyb n'aa, heh'āät dāg tah'yy ka'eeh doo. ²³ Hahÿÿ da P'op Hagā Do kyy kerih do paa hā: “Abaraām ky dahé kån Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo. Taky daheeh do hyb n'aa né kã m', baad tawén hado dāk P'op Hagā Do matym gó.”[§] Abaraām moo wāt do hā, taky daheeh do hā, te hub né hē ta ti kerih do kameta dāk. P'op Hagā Do najiis ramaneëej kån Abaraām.

²⁴ Wyt ta maab hē: P'op Hagā Do karēn do ji moo wāt do hyb n'aa na-ääj hē baad dāg ji h'yyb tym P'op Hagā Do matym gó. Jāām hē ji h'yy ka'eeh do hyb n'aa had'yyt nado.**²⁵ Ti hadoo Rahab hād nāng do hā, ÿÿnh pooj jé hajök do sii heÿÿh doo. Tamoo wāt do hyb n'aa baad tawén hado dāk P'op Hagā Do matym gó, sa panang beg'āas do ta tób bā tagadoo do hyb n'aa, ta tyw n'aa see tametēeh hyb n'aa kã kejēn doo gó rabahōm hyb n'aa.

²⁶ Ji h'yyb tym tamaa wād bā ji dajēp. Ti hadoo ji h'yy ka'eeh do hā. Baad hadoo do ji moo wāt do badoo bā ji hā, dajēp do hadoo tii bā ji h'yy ka'eeh doo.

3

Ji nooh, ji nag'aad ky n'aa hahÿÿh

¹ Wakān haa, bē hapāh hahÿÿh: Ta wób bahānh P'op Hagā Do ky n'aa etty da ta ky n'aa ma meheték do sa hā.* Ti bahānh taky n'aa etty do hyb n'aa ta kyyh ma meheték do sa hā, taw'āäts hē dooh hajök bē mahang karēn do ta ky n'aa ma meheték rabahadoo hyb n'aa. ² Sahōnh hē èer, èr bes'ōōs hajōng. Hÿÿ kã, aj'yy taher'oot do hā nes'ōōs doo, baad had'op do tii. Tahajaa sahōnh hē nesaa do mahānh baad takanā bā. ³ Ta meduug n'aa ji dadāg bā kawaaro noo hā ji raky daheeh do heen n'aa, ji hajaa ji medug bā ta hā sahōnh hē. ⁴ Marakate na-ääj né hē. Aee né paawā, tak'ëp tabahēm do mahūūm né paawā, ta poo wōj n'aa mahūūm rakarēn hēnh ta du wōd n'aa me, nad'ëed its né paawā ta tii. ⁵ Ti hadoo ji nag'aad hā. Nad'ëed its né paawā ji nag'aad, kasab'ee hajōng tahajaa. Bē hyb n'aa newē hahÿÿh: Hēej baeh do ahōng, nad'ëed its né paawā ta hōō du n'aa doo. ⁶ Tēeg hōō hadoo ji nooh, ji nag'aad. Séd dó nesaa do ta hanaa. Ji nag'aad ji mer'oot do hanaa né hē hesus do hadoo sahōnh hē ji hā, ji her'oot do hyb n'aa. Nesaa do ji nag'aad her'oot do hanaa,

ji karehejāā do sahōnh hē. Tii d' had'yyt hē ji gawāt. Ji madajēp né hē ta tii da. Tēeg hōō tabanesaa do hanāng doo hēnh naa tagahōō do hadoo ji nag'aad. ⁷ Sahōnh badāk hahÿ babo n'aa hēej hā habong doo, tame habong doo, taw'ëed sii hēji hajaa ji met'ëeg bā. Pooj jé rahaja dāk tii, da hē na-ääj né hē. ⁸ Ta ti ji haja né hē paawā, ji nag'aad, ji mer'oot doo me, dooh hajaa pé tamet'ëeg bā, dooh hajaa pé tamedug bā. Nesaa do ta ti ji nag'aad. Dooh ji haja bā ta hā. Tawād had'yyt hē. P'yyim mahÿÿnh doo hadoo ji dahej'ëep do hadoo ta hanaa. ⁹ Ta tii me ji j'aa etsē Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, èr Yb. Ta tii me na-ääj hē ji ky n'aa wasee ji da hadoo do P'op Hagā Do pahuunh do ta da hadoo doo. ¹⁰ Sét né hē ji noo me naa ti tamanyyh ji j'aa etsē do ky n'aa, ji ky n'aa wasee do ky n'aa na-ääj hē. Dooh taw'āäts hē tado bā ta ti wakān haa. ¹¹ K'āäts gó naa naēng ganyyh doo, dooh séd demuun naēng ganā bā ty ganām doo, naēng ty gasus do na-ääj hē. ¹² Wakān haa, joom dooh ta ag kawereem bā. Dooh wiigo hād nāng do joom eag bā oriib hād nāng do ag. Dooh uwa tyd hā taganā bā wiigo hād nāng do ag. Dooh na-ääj hē naēng ty ganām doo bā naa ty gasus do taganā bā.†

Ji hajaa do heh'āät do ky n'aa hahÿÿh

¹³ Bē mahang P'op Hagā Do ji hā karēn do tahapāh ted'oo doo, ta tii hā tah'yy ganāng ted'oo doo, taw'āäts hē baad tabawāt do hā tametēeh ta tii. Taw'āäts hē kanasab'ee doo gó baad hadoo do tamoo wāt. P'op Hagā Do karēn do hapāh doo, dooh takasabé bā. ¹⁴ Hÿÿ kã, tak'ëp bē h'yy kajewēts bā, ta wób sa bahānh had'yyt bā bē karēn bā bē h'yy kajāg bā, bē h'yy kasabé manā bē hajaa bē ed'oo do hā. Ta tii d' bē adoo bā, dooh baad hadoo do bē ky dahé wād bā. ¹⁵ Ta ti hedoo pé ji hajaa doo, dooh hÿ pong jé naa tado bā. Badāk hahÿÿ bā naa tii. Nesaa Do Yb hanaa. ¹⁶ Ji hyb n'aa jewēs do bawāt bā, ji karēn do sa bahānh ji bawāt do bawāt bā, ta tii bā ky ked'aak doo, ta tii bā kaj'ōök do bawāt. Ta tii bā sahōnh hē nesaa do moo kahew'ëet do ji baw'yyt. ¹⁷ Ji hajaa do hÿ pong jé hana doo, ta ti anoo ji hā baad had'op do ji h'yyb tym. H'yyb nyyw gó ji bawāt sahōnh hē sa wē tan'oo bā tii. Dooh h'yy gaēej me ta wób ji gado tan'oo bā. Ta wób her'oot do baad ji maa newēē ta ti an'oo bā. Ta wób ji t'yyd mehÿÿn had'yyt hē, baad hadoo do ji moo wād had'yyt hē ta wób hā tan'oo bā. Séd gó ji gadoo ta wób tan'oo bā. Dooh ji h'yyb ji jejēn bā tan'oo

§ 2:23 Genesis 15.6 ** 2:24 Dooh Tsjiaag ma met'ëeg bā jāām hē baad hadoo do ji moo wāt do hyb n'aa baad ji hado dāk P'op Hagā Do matym gó. Hahÿÿ ti Tsjiaag hanāng péh: Heh'āät tado bā ji h'yy ka'eeh doo, tii bā baad hadoo do P'op Hagā Do karēn do ji moo wāt. Jé P'op Hagā Do ji hā karēn do ky nadaheeh doo, dooh tah'yy kae bā heh'āät. 2.26 hā Tsjiaag ji tamaher'oot nyy d' tahañāng péh. * 3:1 Ta wób bahānh P'op Hagā Do wén gahēen ta ky n'aa ma meheték hedoo do sa hā, baad ta kyyh rabahapāh do hyb n'aa. † 3:12 Ti hadoo ji nag'aad hā. Taw'āäts hē jāām hē baad hadoo do ji er'oot!

bä na-ääj né hē. ¹⁸ H'yyb nyyw gó ta wób sa da hadoo do wē rababok hanoo doo, h'yyb nyyw gó tabejoom do hadoo baad hadoo do sa h'yyb tym gó. P'op Hagä Do gen'aak doo da rababok tii kä.

4

Badäk hahÿ kamahän doo, P'op Hagä Do majiï hado däk tii, ky n'aa hahÿÿh

¹ N'yy hēnh naa ti bē mahang bē kamaj'ï doo, bē kaj'ōök doo? Baad nadoo do bē h'yyb karēn do naa né tii. Baad nadoo do bē h'yyb karēn do bē hā hē takamaj'ï. ² Ti anäng tak'ēp bē h'yyb karēn doo. Dooh bē gado bä. Bē ganadoo do hyb n'aa, bē daj'ēēp bē da hadoo doo. * Bē h'yy kajew'ēēs ta wób ma hā. Dooh bē haja bä bē gado bä, ti hyb n'aa bē kaj'ōök, bē kamaj'ï. Bē wén ganadoo bē karēn doo, bē netsēē do hyb n'aa P'op Hagä Do hā. ³ P'op Hagä Do hā bē betšēē bä, P'op Hagä Do nanoo bē hā baad hyb n'aa nado bē etsēē do hyb n'aa. Bē hā hē had'yyt hē bē karēn bē ahänh bē etsēē doo. ⁴ Yñh ta patug wadii doo, h'yyb rejää do hadoo bēēh! P'op Hagä Do heréd hōm do bēēh. Dooh bē hapēē bä g'eeh, badäk hahÿÿ hā hanäng do kamahän doo, P'op Hagä Do majiï hado däk tii? Jé karēn pé takamahän bä badäk hahÿÿ hā habong do P'op Hagä Do hā h'yy kana'eēh do rakamahän doo, P'op Hagä Do majiï tabahado däk. ⁵ Daap hē bē ed'oo g'eeh hahÿ P'op Hagä Do kyy kerih doo? "P'op Hagä Do kamahän, tahyb n'aa jewēs ēr h'yyb tym ēr hā tanoo doo. Takarēn ta hā ub had'yyt ji h'yyb däk." ⁶ Tii d' tado né paawä, ta bahänh P'op Hagä Do ēr tamasa ēr tat'yyd mehīn do hyb n'aa. Ti hyb n'aa hahÿÿ da takerih ta kyy kerih doo gó: "P'op Hagä Do hyb n'aa wareem kasab'ee do hā. P'op Hagä Do t'yyd mehīn kadad'uu doo, P'op Hagä Do ky ennym sa hā,"† näng kerih do hā. ⁷ Ti hyb n'aa taw'ääts hē P'op Hagä Do mejüü do bē ky dahé had'yyt hē. Taw'ääts hē bē kahejóJ Dijab† wē, tii bä da wajaah bē mahänh. ⁸ Taw'ääts hē P'op Hagä Do wē bē h'yy katahā, tii bä da bē wē takatahÿÿ na-ääj né hē. Bēēh, nesaa do moo heb'oooh doo, bē eréd nesaa doo. Bēēh, h'yy kes'eenh doo, bē ennyw bē h'yyb tym P'op Hagä Do wē. ⁹ Taw'ääts hē bē t'yyd kamehīn, bē h'yy gabedo booh, bē aód ta see hā bē h'yyb

padēēk do hyb n'aa. Bē kawewaw manäh! Taw'ääts hē bē h'yy ketón bē mo haj'aa hā. Bē tsebee manäh! Taw'ääts hē bē hyb n'aa tón. ¹⁰ Taw'ääts hē bē kadad'uu P'op Hagä Do wē, tii bä da bē taweh'ēēh.

¹¹ Wakän haa, bē ky n'aa rejää manä ta wób. Ta da hadoo do ky n'aa rejää doo, ta da hadoo do ky n'aa etyy doo, P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do taky n'aa rejää tii, P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do taky n'aa etyy tii. ** P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do maky n'aa ety bä, ta ky n'aa jaw'yyk do ky daheeh do nado om tii bä. Hyb n'aa jawyk do baad hadoo doo, baad nadoo do rod n'aa daaj hē tii bä mabanoo a hā. ¹² Jääm hē sét ub ti ta ky n'aa jaw'yyk do hanoo doo, baad hadoo doo, baad nadoo do ky n'aa rod. Ti né ti hajaa ji ted'ēēp, ti né ti hajaa ji tarejää. Om nado. Jaa om a hā pé a da hadoo do maky n'aa ety bä?

Dooh ji hā hē ji h'yy kasabé bä do ky n'aa hahÿÿh

¹³ Bē maa newē hahÿÿ da her'oot doo: "Ää d' ah'üüm, jati ää bahōm panang hēnh. Sét ta baab ää tab'ēēs t'ï hēnh ää es'ēēm ää dajēēr enäh hyb n'aa." ¹⁴ Ta tii da bē h'yyb, ta tii d' bē baher'oot, dooh bē hapēē bä h'ēēd hado jat'iip hadoo. Ny hadoo bēēh, badäk hahÿÿ hā bē babok bä? Wanakud hadoo bēēh. Kanahēn d'os hē taganyyh, ti tadawuh. ¹⁵ Ti hyb n'aa taw'ääts hē hahÿÿ da paawä bē kyyh: "Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do karēn bä ää babok nä, ää hyb n'aa newēē do ää moo bok tii bä." ¹⁶ Tii d' nado paawä bē h'yyb da hē. Bē bad'oo do hā bē h'yy kasab'ee. Nas'aa ta ti ji h'yy kasab'ee doo! ¹⁷ Ti hyb n'aa, hajaa do baad hadoo do moo wät doo, tamoo nawäd bä, nesaa do tamoo wäd däk P'op Hagä Do matym gó.

5

Tak'ēp ma näng do tamaher'oot do ky n'aa hahÿÿh

¹ Bē maa newē, tak'ēp ma näng doo! Bē aód, bē awaaw nesaa do ta jawén bē wē takajäk do hyb n'aa da. ² Karejā däk bē ma. Kamera rejā däk bē saroor. ³ Hetót däk bē wē hanäng do k'ääts tēg gabarēēh doo, k'ääts tēg hawak doo. Ta ti hetót do bē da taky n'aa tapaa hadoo P'op Hagä Do matym gó.* Hetót do bē da taju toonh, tēg hōō hado däk. Bē bata däk bē ma, edaa däg né hē

* **4:2** Hahÿÿ da 1 Jowäw 3.15 hā takerii däk: "Ta wakään wē h'yy gaēēnh doo, dahej'ēēp do hadoo ti P'op Hagä Do matym gó." Ji h'yyb gó ti tii. † **4:6** Proweh-Bijos 3.34 ‡ **4:7** Gereg kyy me ramaneēēnh Nesaa Do Yb, Dijab. "Ji taky n'aa tapa had'yyt doo", tahanäng pé ti Dijab. § **4:8** Rawén h'yy kes'eenh, séd demuun rakarēn do hyb n'aa paawä rakamahän

badäk hahÿÿ bä hanäng doo, P'op Hagä Do na-ääj hē. ** **4:11** Hahÿÿ da P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do taky n'aa hadoo do ky n'aa hā: "Makamahän a da hadoo doo, a hā makamahän do hadoo", näng. Ji da hadoo do ji ky n'aa ety bä, dooh ji da hadoo do ji kamahän bä. Ti hyb n'aa ta tii da Tsijaag wén erii wät. * **5:3** Rabaa esīh do hyb n'aa sa ma, jääm hē sa hā hē rakarēn rabah'ēēnh do hyb n'aa sa ma karejā däk. Ta tii me ramasa paawä bedoh do sa hā. Sa hā hē rah'ēēnh do hyb n'aa sa hā P'op Hagä Do an'oo däk doo, baad nadoo do P'op Hagä Do ky n'aa etyy da sa hā.

paawä badäk hahÿ gawatsik doo. ⁴ Dooch paa bë epaag hõm bä moo bok do bë joom hä. Bë maa newë da! Ta säm bë nepaag hõm do eëej had'yyt hë hadoo bë hä ky n'aa tapaa do ky n'aa P'op Hagä Do matym gó. Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, Sahõnh hë Haj'ap Doo, maa napëë wät bë wë moo bok do sa kyyh. ⁵ Sahõnh hë hanäm do jawén, ky n'aa gebah do jawén bë baboo bong badäk hahÿ hä bë baboo bong noo gó. Sahõnh hë bë h'yyb karën do jawén bë baboo bok. Booyb hepuh do ji tä ji daj'ëep do hado däk bëeh. Tak'ëp da P'op Hagä Do rejää da bë hÿy kä. ⁶ Baad habok do wób bë ky n'aa ety däk nesaa doo me, bë neboh bëeh, dooh né paawä rahejooj bä bë wë.

Ji h'yy ganajëng do ky n'aa hahÿh

⁷ Bëeh, wakän haa, taw'ääts hë bë h'yy gejë hõm manä Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do p'aa hënh tabahyng do bë gada do hä. Bë hyb n'aa newë nyy da joom hejóm do tagada ta joom ag baad hadoo doo. H'yy ganajëng doo gó tagada naëng hedeos do ta joom heduu n'aa. ⁸ Taw'ääts hë bë na-ääj hë tii da bë bad'oo. Taw'ääts hë h'yyb jawyg gó bë gadoo baad nadoo do bë ahoop doo. Taw'ääts hë bë h'yy gejë hõm manäh, edaa däk do hyb n'aa Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do kajaa doo.

⁹ Wakän haa, bë ky n'aa hajëew manä bë da hadoo doo, bë Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do ky n'aa netyy hyb n'aa. Edaa däk takajaa ji ky n'aa etyy n'aa. ¹⁰ Wakän haa, bë hyb n'aa newë P'op Hagä Do ky n'aa rod p'ooj ub habong doo, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do kyy gó her'oot do paah. Bë hyb n'aa newë nyy da h'yyb jawyk doo me rababok rarahëjä né hë paawä sa hä. Taw'ääts hë rababok doo da bë babok. ¹¹ Bë maa newë! Ää hä pé P'op Hagä Do ky n'aa edëng ta hä h'yy kanerët doo, rahob né paawä baad nadoo doo. Bë ky n'aa napäh Jóh h'yy kanerët doo, nesaa né hë paawä ta hä adäng. Bë ky n'aa napäh né kä nyy da P'op Hagä Do bad'oo ta hä tagadëeg ub kä.† Tak'ëp P'op Hagä Do ky enyym. Baad ji tat'yyd mehün.

¹² Sahõnh hë bahänh hahÿ bë ý maher'oot wakän haa: Bë ky dëë manä P'op Hagä Do häd gó. Bë ky dëë manä badäk hahÿ hä hanäng do sa häd gó, ta see häd gó na-ääj hë. “Ýÿ” bë noo bä, “ÿÿ” né hë bë h'yyb gó. “Dooch” bë noo bä, “dooch” né bë h'yyb gó. Jääm ti ji kyyh. Dooch hyb n'aa ji ky däng péh. Taw'ääts hë tii d' had'yyt né hë bë kyyh, bë P'op Hagä Do ky n'aa ety mahänh.

¹³ Baad nadoo do awäd bä bë see wë, taw'ääts hë taky n'aa etsëë P'op Hagä Do

hä. Bë mahang tsebë péh, taw'ääts hë P'op Hagä Do tama ejäm taj'aa etsë do ky n'aa. ¹⁴ Bë see nahëë nyy bä, taw'ääts hë Jesus hä h'yy ka'eeh do sa wahë n'aa tats'yyt ta wë, raky n'aa etsëë hyb n'aa ta hä, ta syyy me rahawuuk hyb n'aa ta hä Jesus Kristo, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do kyy gó. ¹⁵ Ahub däk da nahëë näng do paa kä, ji h'yy ka'eeh doo me ji ky n'aa etsëë do an'oo bä. Baad tabawät da p'aa hënh Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do an'oo bä ta hä. Nesaa do nahëë näng do paa moo wäd wäd bä paah, P'op Hagä Do mabaan hõm da ti ta hä. ¹⁶ Ti hyb n'aa, bë kawoow ta wób sa hä nesaa do bë moo boo bok doo, bë ky n'aa ets'ëë bë da hadoo doo, tii bä bë bahub däg kän. Tak'ëp tabahejoonh P'op Hagä Do karën doo da hawät do etsëë doo, tak'ëp tabahajaa. ¹⁷ Bë hyb n'aa newë Eriij häd näng doo. Èr hadoo né paa tii. Tak'ëp taky n'aa etsëë paa naëng nadoos hyb n'aa. Ti m' tamawoob hë ta baab sét ta bód tanadots wät taky n'aa etsëë do haj'aa. ¹⁸ P'aa hënh taky n'aa etsëë tabadoos hyb n'aa kä, ti m' naëng badots kän p'aa hënh, sa joom ganyyh p'aa hënh, tabeag kän.

¹⁹ Wakän haa, baad hadoo do ky n'aa bë see eréd hõm bä, ta see mana bä p'aa hënh baad hadoo do wë, ²⁰ hahÿ ý karën ta ti hadoo do hapäh: Nesaa do moo hew'ëët do h'yy kawapëen hanoo doo, tabed'ëep ta ti h'yyb, banesaa hënh tanahõm hyb n'aa. Hajõng nesaa do ta ti moo wäd wät do kamabaan hõm tan'oo bä. Jääm hë kä.

† 5:11 Sahõnh hë Jóh taah dejëp, sahõnh hë ta ma paa dooh wäd, Nesaa Do Yb mo haj'aa tametty hyb n'aa, P'op Hagä Do hä tah'yy keréd hõm hyb n'aa paawä. Dooch Jóh hyb n'aa eréd bä P'op Hagä Doo, hajõng nesaa do tahob né paawä. Tii bä kä, tametty do bahëej jëng bä kä, P'op Hagä Do banoo ta hä ta taah jawén buuj. Ta bahänh P'op Hagä Do banoo ta hä ta ma.

1 Peed Jesus hã h'yy ka'eeh do hã pooj jé Peed ma erih do hahÿh

Kedëng do ky n'aa hahÿh

1 Peed, Jesus Kristo mejũ do see ÿ ti hÿh. Bëeh, P'op Hagã Do asëew hõm doo, badãk hahÿ bë panang heh'ãat nado bahapãh do ÿ edëng, hëej Põn-Tus, Garata, Kapados, Asija, Bitinija hãd enãh doo bã habong doo. ² Bë P'op Hagã Do ër Yb asëew hõm, p'ooj ub tii d' bë hã tah'yyb dãng do hyb n'aa. Ta Sahee bë tah'yyb wareem baad had'op, P'op Hagã Do karën doo da bë baboo magyys hë hyb n'aa, Jesus Kristo bë ky daheeh hyb n'aa kã, ta majyyw hyb n'aa bë h'yyb enyyw dãk hyb n'aa had'yyt hë kã. ÿ karën tak'ëp P'op Hagã Do ky enyym bë wë, ÿ karën baad had'yyt hë bë tah'yyb en'yyw.

Hÿ pong jé ër hyb n'aa P'op Hagã Do enyyw hõm do ky n'aa hahÿh

³ Taw'ãäts hë ji j'aa etsë P'op Hagã Doo, ër Wahë N'aa Jesus Kristo h'yy kaha'eeh doo, ta Yb. Tak'ëp ër tat'yyd mehÿn do hyb n'aa, p'aa hënh tabenãng do hadoo tan'oo bã ër h'yyb tym. Papuuj hado dãk ji bawãt tan'oo bã, baad hadoo doo, awãd had'yyt do ta jawén bë gadoo bë gada hyb n'aa. Dejëp do mahang Jesus Kristo ganã wãt do hyb n'aa baad ër gada ta tii. ⁴ Papuuj hado dãk ji bawãt P'op Hagã Do an'oo bã, hÿ pong jé ër hyb n'aa tenyyw hõm do ër gadoo hyb n'aa. Ta ti ër hyb n'aa tenyyw hõm doo, dooh tahëej bã, dooh takarejã bã, dooh tatsawyy bã. ⁵ Ta hã bë h'yy ka'eeh do hyb n'aa, ta hejõj me bë tamo n'aa jesuu baad bë tabed'ëep bã kã Kristo matëeh bã kã p'aa hënh.

⁶ Papuuj hado dãk ji bawãt bë hã tan'oo dãk do hyb n'aa, bë pooj jé tenyyw dãk do bë gadoo bë bahapãh do hyb n'aa na-ãäj hë, bë h'yy gadajang, da hë, pawóp its ta baab noo gó hajõng hedoo pé baad nadoo do bë ahob né paawã. ⁷ Ta ti bë wén hoop, bë h'yy kae heh'ãat né hë kametã dãk hyb n'aa. K'ãäts tég gabarëeh do tëeg hõh me ji ajuu do ji ty ganãw dãk do hadoo ji ahoop doo.* Ti hadoo né hë, k'ãäts tég gabarëeh do ky n'aa gebah do bahãnh baad ub bë h'yy ka'eeh doo. (K'ãäts tég gabarëeh do gawatsik da tëeg hõh me ji ty genãw né paawã.) Ti hyb n'aa kã, heh'ãat tado bã bë h'yy ka'eeh doo, bë hã P'op Hagã Do j'aa etsë da, ta bag tak'ëp gabarëeh doo gó bë babok tan'oo bã da, bë

da taweh'ëeh na-ãäj hë Jesus Kristo kajaa noo gó kã.

⁸ DooH né paawã bë hapëë bã paa Jesus Kristo bë matym me, bë kamahãn ta hã. Da hë na-ãäj hë, nepã né paawã bë hã, ta hã bë ky daheeh, ta hã bë h'yy kasadã, tak'ëp bë wén h'yy gadajang. Tak'ëp né hë bë h'yy gadajang. DooH bë kyy pé tak'ëp bë h'yy gadajang do hyb n'aa. ⁹ Bë h'yy gadajang, bë gadoo do hyb n'aa ta hyb n'aa bë h'yy ka'eeh doo. Bë gadoo bë h'yyb tym ted'ëep do P'op Hagã Do wë.

¹⁰ Baad ub P'op Hagã Do ky n'aa rod p'ooj ub habong do rahyb n'aa newëë, rama kametëek ta ti ji ted'ëep do ky n'aa hã. Ramaher'oot paa ta ti bë hã P'op Hagã Do anoo do ky n'aa hã. ¹¹ Hajõng baad nadoo do Kristo, P'op Hagã Do H'yyb Dãng Do ahoop da, tak'ëp da takabaj'aa tahoop do jawén paa bã Kristo Sahee metëeh paa P'op Hagã Do ky n'aa rod p'ooj ub, Kristo kajaa do pooj jé habong do sa hã. Ti hyb n'aa baad rahyb n'aa matakëë, baad rahyb n'aa newëë raba-hapãh hyb n'aa paawã jaa hã sa hã Kristo Sahee metã wãt do takajaa. Baad rahyb n'aa newëë rabahapãh hyb n'aa paawã ny noo gó da sa hã P'op Hagã Do metã wãt do bawãt. ¹² Tii bã P'op Hagã Do metëeh sa hã, dooh sa daaj hë rah'yyb en'yyw do hyb n'aa tado bã ta ti P'op Hagã Do kyy gó raher'oot doo. Bë hyb n'aa né hë tii, sa jawén paa bã habong do hyb n'aa, P'op Hagã Do metëeh sa hã. P'op Hagã Do kyy gó ta ky n'aa rod raher'oot do paah, panyyg hanãm do ky n'aa né tii, hÿj kã P'op Hagã Do Sahee hejõj gó, hÿ pong jé naa P'op Hagã Do mejũ doo, bë ramaher'ood wãt doo. Tak'ëp baad tabahadoo do hyb n'aa ta ti ky n'aa, äãs na-ãäj né paawã rakarën rabahapãh ta tii.

¹³ Ti hyb n'aa, taw'ãäts hë bë hyb n'aa matakã had'yyt hë, baad bë hyb n'aa newë had'yyt hë. Taw'ãäts hë bë h'yyb bë meso bë h'yyb karën do jawén bë nabok hyb n'aa. Taw'ãäts hë baad had'yyt hë bë gada baad hadoo do Jesus Kristo matëeh noo gó bë gadoo doo. ¹⁴ Taw'ãäts hë sa taah sa yb raky daheeh do hadoo bë babok P'op Hagã Do wë. Bë ky dahë manã nesaa do bë h'yyb säg karën doo, pooj jé Jesus ky n'aa bë nahapãh nã noo gó bë bahed'oo do paah. ¹⁵ Taw'ãäts hë P'op Hagã Do bë tanaëej wãt doo da né hë bë babok sahõnh hë wë, baad had'op, tsyt hë nesaa do mahãnh. ¹⁶ Tii d' ÿ wén her'oot bë hã, hahÿj da ta kyy kerih doo gó P'op Hagã Do her'oot do hyb n'aa: "Taw'ãäts hë baad had'op doo da bë baboo had'yyt hë, baad had'op do ÿ bawãt do hyb n'aa",† nãng P'op Hagã Do kyyh.

* 1:7 K'ãäts tég gabarëeh do ji ajuu bã, ji bahapãh heh'ãat tado bã. Hesus do anyyh tii bã. Haym k'ãäts tég gabarëeh do heh'ãat. Ti hadoo ji hã ji ahoop doo. † 1:16 Rewitikos 11.44-45, 19.2, 20.7

17 Bē ky n'aa etsēē noo gó, “Ee” bē maneēēnh do hyb n'aa P'op Hagā Doo, ji moo wāt do hyb n'aa séd gó sahōnh hē taky n'aa etyy doo, † taw'āats hē P'op Hagā Do bē hyb n'aa jew'yyk bē ŷym gó badāk hahŷŷ bā bē babok nā bā. Bē hapāh, badāk hahŷŷ dooh bē panang heh'āat do tado bā. 18 Tii da ŷ karēn bē babok, bē hapāh do hyb n'aa ny hadoo doo me bē P'op Hagā Do bedēēb wāt bē wahē makū hanaa bē gadoo do daap ji bawāt do mahānh. Ta sām hahānh doo me, k'āats tēg gabarēēh doo me, k'āats tēg hawak doo me nado bē tabedēēb wāt. 19 Bē tabedēēb wāt Kristo majyyw me. Tak'ēp baad hadoo Kristo majyyw P'op Hagā Do matym gó. B'ée t'aaah anyyw is do baad had'op doo, nesaa do kawug hōm hyb n'aa Judah buuj radahej'ēep do hadoo ti Kristo. 20 Sahōnh hē badāk hahŷŷ P'op Hagā Do pahu-unh do pooj jé P'op Hagā Do ky dāng paa ji hyb n'aa da Kristo dajēp. Hŷŷ kā, tabedaa dāg bā kā badāk hahŷŷ bā ji hawāt do gawat-sig hōm noo gó Kristo kaja dāk bē tabed'ēep hyb n'aa, 21 bēēh, ta hyb n'aa P'op Hagā Do hā h'yy kasadā doo. Ti né hē tii, dejēp do mahang Kristo ganā wāt hanoo doo. Ti né hē tii, tak'ēp Kristo kawehēē dāk hanoo doo. Ti hyb n'aa bē hajaa P'op Hagā Do hā bē h'yy ka'eeh. Bē hajaa ta hanaa baad bē gada ji hā taky dāng doo.

22 Hŷŷ kā, Kristo ky n'aa hanām do bē ky daheeh do hyb n'aa, baad tabenyww dāk bē h'yyb tym, dooh nesaa do bē h'yyb gó tawād wād bā. Ti hyb n'aa bē hajaa bē kamahānh heh'āat bē da hadoo do Jesus hā h'yy ka'eeh doo. Ti hyb n'aa ŷ etsēē bē hā, bē h'yyb gó naa baad bē kamahānh bē da hadoo doo. 23 P'aa hēnh bē benāng do hadoo. Papuuj gó bē baboo dāg kán ŷ hanāng péh. Ji yb sa wahēh gó dejēp do hanaa nado ta tii. Nadajēp do hanaa ta tii, P'op Hagā Do kyyh awād had'yyt do nahānh do hanaa. 24 Hahŷŷ da P'op Hagā Do kyy kerih do ta ti ky n'aa hā:

“Jawii hadoo sahōnh hē badāk hahŷŷ hā habong doo.

Jawii ts'ooh hahānh do hadoo sa hetsóh, sa hejój.

Jawii tsawyy jēng. Tūū ta ts'ooh kajāk.

25 Tii d' nado P'op Hagā Do kyyh.

P'op Hagā Do kyyh awād had'yyt hē”, § nāng kerih doo.

Jesus ky n'aa hanām do bē āā maher'ood wāt do né hē ti P'op Hagā Do kyyh awād had'yyt doo.

† 1:17 Dooh P'op Hagā Do asēēw bā ji mahang. Baad hadoo do moo bok doo, baad hadoo do hā taky n'aa etyy. Baad nadoo do moo bok doo, baad nadoo do hā taky n'aa etyy. § 1:25 Isajas 40.6-8 * 2:6 Jerusarēnh panang ti Sijōn. Isaraēw buuj na-āāj hē ramaneēēnh Sijōn. † 2:6 Isajas 28.16. † 2:7 Saaw-Mo 118.22 § 2:8 Isajas 8.14

2

1 Ti hyb n'aa kā, taw'āats hē bē eréd hōm sahōnh hē ji moo nesaa doo, ta wób ji wedii doo, j'ooj madāk doo me ji ky ken'yyw doo, ta wób ma ji hyb n'aa jewēs doo, ta see ji nu mer'oot doo, ji ky n'aa rejāā do na-āāj hē. 2 Taw'āats hē karapee t'aaah bii tak'ēp takarēn doo da tak'ēp bē h'yyb padāg P'op Hagā Do kyyh hā. Taw'āats hē P'op Hagā Do kyyh panyyg kamanekuunh do hā had'yyt hē bē h'yyb padāg, papuuj bē babong do kah'ūum hyb n'aa had'yyt hē, tagadēēg ub, hŷ pong jé ta wē bē tabed'ēep hyb n'aa kā. 3 Bē hapēē dāk né hē, Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do ky enyyw né hē ji wē.

4 Taw'āats hē bē ana had'yyt hē Kristo wē. Awād had'yyt né tii. Pā nahānh do hadoo tii. Badāk hahŷŷ bā habong do raty n'aa gesyyg né paawā, P'op Hagā Do asēēw hōm do tii. P'op Hagā Do kamahānh do tii. 5 Ta wē bē ana had'yyt hē do hyb n'aa, pā nahānh do tób pan'aa hadoo bē hā na-āāj hē. P'op Hagā Do Sahee tób hadoo bē bahado dāk P'op Hagā Do an'oo bā, ēr mahang ta Sahee bawāt do hyb n'aa. Tii d' tawēn hadoo bē hā, Isaraēw buuj sa ky n'aa rod tsyt hē P'op Hagā Do wē kasēēw bong do hadoo bē bahadoo hyb n'aa, ta Sahee hejój me P'op Hagā Do bē j'aa etsē hyb n'aa, ta hā bē hyb n'aa jew'yyk hyb n'aa kā. P'op Hagā Do gadoo da ta hā bē j'aa etsē doo, Jesus Kristo kyy gó bē bana do hyb n'aa. 6 Tii da né hē P'op Hagā Do kyy kerih do her'oot ta ti ky n'aa hā. Hahŷŷ da takerii dāk:

“Bē hyb n'aa matakā. Sijōn* bā ŷ daj'aat da pā.

Pā tób ba n'aa, tób mesoo n'aa kasēēw dāk doo, tak'ēp ji kamahānh do tii.

Ta tii hā h'yy kasadā doo, dooh da tanu mebyy bā”, nāng kerih doo. †

7 Bēēh, P'op Hagā Do her'oot do ky dah'eeh doo, bē kamahānh ta ti pā hadoo doo, bē kamahānh Kristo ŷ hanāng péh. Tii d' nado panyyg ky nadah'eeh do sa hā. Sa hā kaja dāk hahŷŷ P'op Hagā Do kyy kerih do her'oot doo:

“Pā tób n'aa tahem'aa do ty n'aa ges'yyk doo, hŷŷ kā pā ta ba n'aa, mesoo n'aa dāg.” †

8 Hahŷŷ da na-āāj hē takerii dāk:

“Ta ti pā hadoo do hā ratsyyw poo heo da. Tūū rakajāk da ta ti pā yb an'oo bā.” §

Rawén tsyyw poo heo do hadoo, P'op Hagā Do panyyg hanām do raky nadaheeh do hyb

n'aa. Tii da né hē P'op Hagä Do h'yyb däng sa hä.

⁹ Bëē kā, P'op Hagä Do karapee tsyt hē, nesaa do mahānh P'op Hagä Do wē kasëew bong do bëeh. P'op Hagä Doo, sahōnh bag'āas do karēn do bë moo bok, Isaraëw buuj sa ky n'aa rod P'op Hagä Do wē moo bok do hadoo. P'op Hagä Do ma né hē bëeh. Bë P'op Hagä Do asëew hōm, tak'ëp baad hadoo do tamoo wät do ta wób hā bë metëeh hyb n'aa. Ti né hē ti bë tanaëej wät doo, ta bag tak'ëp hetsooh do mahang bë babok hyb n'aa, bëeh, gadagyp do hadoo doo gó habok do paah. ¹⁰ P'op Hagä Do karapee nado bë p'ooj ub. Ta karapee däg bë hÿy kā. P'ooj ub dooh bë tat'yyd mehūn nā bë. Bë tat'yyd mehūn kån hÿy kā.

Nyy da ji bawät do ky n'aa hahÿyh

¹¹ Najis haa, badäk hahÿ nadoo do hyb n'aa bë panang heh'äät doo, tak'ëp ÿ betsëe bë hā, bë ky dahé manä nesaa do ji h'yyb säg karēn doo. Ji h'yyb tym majiī ta ti ji h'yyb säg karēn doo. ¹² Taw'āats hē baad ub bë babok P'op Hagä Do sa h'yyb gó nahapäh do sa mahang. Tii bä, bë raky n'aa tapa né paawä, nesaa do bë moo bok raheh'ood né paawä, P'op Hagä Do hä raj'aa etsë da sahōnh hē P'op Hagä Do ky n'aa etyy noo gó kā, baad hadoo do bë moo bok do rabahapäh do hyb n'aa.

¹³ Kristo, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, ër babok do hä takawehëe däk do hyb n'aa, taw'āats hē bë ky daheeh sahōnh hē hyb n'aa jewyk do ji rabag'āas doo. Bë ky dahé Roma buuj sa wahé n'aa heh'äät ub doo.**

¹⁴ Bë ky dahé na-āāj hē ta karapee ta kyy gó bag'āas doo. Sa wahé n'aa heh'äät do mejūū ta tii, baad nadoo do moo b'ook do rarejāā hyb n'aa, baad habok do raweh'ëeh hyb n'aa. ¹⁵ P'op Hagä Do karēn baad hadoo do bë moo bong, bë ky meduuk hyb n'aa ta me h'yy ganehot doo, P'op Hagä Do hä h'yy gatamah doo.

¹⁶ Dooh bë hā mejō wät péh. Bë daaj hē bë bahajaa bë hyb n'aa newë bä nyy da bë babok, ny hadoo do bë moo bok. Ti hadoo né hē, nesaa do bë moo bok do hyb n'aa nado tii. P'op Hagä Do karom bëeh. Ti hyb n'aa, taw'āats hē takarēn doo da bë babok. ¹⁷ Taw'āats hē sahōnh hē bë weh'ëeh ta wób. Taw'āats hē bë kamahān bë da hadoo do Jesus hä h'yy ka'eeh doo. Taw'āats hē P'op Hagä Do tak'ëp bë hyb n'aa jew'yyk. Taw'āats hē bë weh'ëeh Roma buuj sa wahé n'aa heh'äät ub doo.

Sa karom Jesus hä h'yy ka'eeh do Peed maher'oot do ky n'aa hahÿyh

** **2:13** Sesa ramaneëenh ti noo gó Roma buuj sa wahé heh'äät doo, hajōng häj n'aa bä bag'āas doo. †† **2:22** Isajas 53.9

¹⁸ Bëeh, sa karom, h'yyb eÿym doo me P'op Hagä Do bë hyb n'aa jew'yyk do hyb n'aa, taw'āats hē bë ky dahé bë kariw n'aa. Taw'āats hē bë kariw n'aa ky en'yyom do had'yyt nado bë ky daheeh. Taw'āats hē ky nes'aa do na-āāj hē bë ky dahé. ¹⁹ Ta tii d' ÿ wén her'oot, P'op Hagä Do tsebé do hyb n'aa ji wē, ta hyb n'aa ji gado bä daap ji hä rarejāā doo. ²⁰ Hÿy kā, bë h'yyb haj'aa hē tado bä bë hā rarejāā doo, dooh bë hā raj'aa etsë pé h'yyb jawyg gó bë gado bä tii. Hÿy kā, baad hadoo do bë moo bok do hyb n'aa tado bä bë hā rarejāā doo, h'yyb jawyg gó bë gado bä, tii bä P'op Hagä Do tsebé da bë wē, bë da taky n'aa edëng. ²¹ Bë P'op Hagä Do naëej wät h'yyb jawyk doo gó bë gadoo hyb n'aa bë rarejāā doo, baad hadoo do bë moo bok do hyb n'aa. Bë hyb n'aa newë hahÿyh: Kristo na-āāj hē ahob wät. Bë hyb n'aa né hē tabahob wät. Tabawäd wät do hä bë hā tametëeh nyy da bë babok. Tabawäd wät doo da takarēn bë babok. ²² Dooh Kristo hä nesaa péh. Dooh tanoo kanesa bä.†† ²³ Ta hä raky n'aa rejāā bë, dooh tamebaaj bä. Rarejāā noo gó, dooh teām bë ta majiī. P'op Hagä Do moo gó takan'oo däk. Ti né hē ta jawén sahōnh hē baad ky n'aa etyy doo, Jesus hapäh. ²⁴ B'aa kajatsëk do hä Kristo bahob wät nesaa do ër moo bok do paah, ër dejëp hyb n'aa hadoo nesaa do hä, ër ky nadahé wät hyb n'aa nesaa doo, ÿ hanäng pé tii, baad hadoo ër babok hyb n'aa kā. Tahob wät ta rog bë bahub padëek hyb n'aa. ²⁵ B'éé nepä bong do hadoo bë p'ooj ub. Hÿy kā bë P'op Hagä Do mana kån p'aa hēnh b'éé hagä n'aa heh'äät do wē. Kristo, bë hagä n'aa wē bë tamana kån.

3

Ajyy, ÿÿj sa ky n'aa hahÿyh

¹ ÿÿj, bë na-āāj hē. Taw'āats hē bë ky dahé bë patug. Tii bä, tanyy bä sa mahang P'op Hagä Do kyyh ganadoo nā doo, ta jawén tahyb n'aa pé Kristo hä rah'yy ka'eeh rabahapäh hä kä nyy da baad sa äj rababok. Dooh hyb n'aa sa ÿym ky n'aa h'üüm pé sa patug rah'yy ka'eeh hyb n'aa, ² ta ti rahapäh do hyb n'aa da nyy da baad had'op bë babok P'op Hagä Do bë weh'ëeh do hyb n'aa. ³ Taw'āats hē dooh j'ooj hē ji padedëek do bë hetsóh. Hahÿy d' ÿ hanäng pé tii: Taw'āats hē dooh ta see mo n'aa hadoo pé ji sëen bë ramahetsóh do tii. Taw'āats hē dooh k'āats tég gabarëeh do s'ëeh, saroor tak'ëp ky n'aa gebah do na-āāj hē bë hetsóh. ⁴ Taw'āats hē bë h'yyb gó hanäng doo me bë kahets'oo. Kaja hē bë h'yyb bë mahüüm do ta wób sa wē, h'yyb jawyg gó bë babok do na-āāj hē, ti né hē bë hetsó nahānh doo. Ti né hē tak'ëp

baad hadoo P'op Hagä Do matym gó. ⁵Tii da né p'ooj ub ȳnh baad P'op Hagä Do karēn doo da habong doo, ta hā h'yy kasadā do rabahed'oo paah. Baad rababok doo, ti sa hetsóh. Sa patug paa raky daheeh. ⁶Tii d' paa m' Sarah bad'oo. Ta patug, Abaraām paa m' taky daheeh. “Wahēh ȳ n'aa”, ta patug tamaneēeh. Sarah hadoo bēeh, baad hadoo doo bē moo boo bā, dooh hyb n'aa bē jeŷȳm pé P'op Hagä Do hā bē h'yy kasadā do hyb n'aa.

⁷Bēē kā, ȳym nāng doo, taw'āats hē baad ub bē babok bē ȳym wē. Bē hapāh, dooh denaa hē rahejooj bā bē mahānh. Taw'āats hē bē weh'ēeh bē ȳym bē nemuun ragadoo do hyb n'aa ji edēb had'yit do P'op Hagä Do pa, taky ennym doo gó ji P'op Hagä Do anoo doo. Taw'āats hē tii da bē aboo bē ȳym wē, bē ky n'aa etsēē do P'op Hagä Do gadoo hyb n'aa.*

Sahōnh hē tamaher'oot do ky n'aa hahȳȳh

⁸Bē sahōnh hē ȳ maher'ood kán h̄ȳȳ kā. Ȳ karēn séd bē h'yyb hedo had'yit hē. Ȳ karēn bē h'yyb en'ym bē da hadoo doo, baad tanado bā sa hā. Ȳ karēn bē kamahān bē da hadoo doo Jesus hā h'yy ka'eeh doo. Taw'āats hē bē t'yyd mehīn bē da hadoo doo. Taw'āats hē bē kadad'uu bē da hadoo do sa wē. ⁹Nesaa do ramoo boo bā bē hā, bē abaaj manā nesaa doo me. Bē raky n'aa rejā bā, bē abaaj manā ky n'aa rejāā doo me. Taw'āats hē bē abaaj bē ky n'aa edēng doo me. Ta tii da baad ub bē babok hyb n'aa né hē bē P'op Hagä Do wén naēēj wāt. Ta tii da baad bē aboo bā, bē da P'op Hagä Do ky n'aa edēng. ¹⁰Tii d' ȳ wén her'oot, ti né hē ti Saaw-Mo hā ji hā taky dāng doo:

“Jé karēn do tsebee gó hawāt doo, jé karēn do baad tawād bā, taw'āats hē dooh ta wób taky n'aa rejā bā. Taw'āats hē dooh tawād'ii bā.

¹¹Tii d' karēn doo, taw'āats hē teréd hōm nesaa doo.

Taw'āats hē baad hadoo doo tamoo wād kán. Taw'āats hē h'yyb nyw gó had'yit hē tabawāt ta wób sa wē.

¹²Tii d' tawén hadoo, baad had'yit hē Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do bahag'āas baad habok doo.

Tagadoo ta hā raky n'aa etsēē doo.

Tii d' nado nesaa do moo b'ook do sa hā. Tanoo baad ranabok hyb n'aa”, nāng kerih doo.†

¹³Baad hadoo doo bē karēn bā bē moo boo bā, dooh bē hā baad nadoo doo ramoo bok

péh. ¹⁴Ti hado né paawā, baad hadoo doo bē moo bok doo hyb n'aa bē ahoop ran'oo bā, bē da P'op Hagä Do ky n'aa edēng. Bē eŷȳm manā sa hā. Bē hyb n'aa tón manā bē hā ramoo bok doo. ¹⁵Taw'āats hē Kristo bē hyb n'aa jew'yik bē h'yyb gó. Ti né hē Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do sahōnh hē hag'āas doo. Taw'āats hē bē maher'ood had'yit hē sahōnh hē sa hā, h'ēed hyb n'aa Kristo hā bē h'yy kasadā, reaaj bā bē hā. ¹⁶Sa hā bē maher'oot bā, taw'āats hē kaja hē bē h'yyb bē mahūum sa wē. Taw'āats hē bē weh'ēeh he'aanh doo. Taw'āats hē baad bē aboo had'yit hē bē h'yyb bē hā hē taky n'aa tapa mahānh. Tii bā nu mebyk da nesaa doo me her'oot do baad bē babok doo ky n'aa hā. Kristo hā h'yy kata dāk doo hyb n'aa baad bē babok doo hyb n'aa bē ky n'aa rejāā doo nu mebyk da.

¹⁷Taw'āats hē né hē ji ahoop nesaa doo ji moo wāt doo sām. Ti hadoo né hē, ta bahānh baad ub baad hadoo doo ji moo wāt doo hyb n'aa ji ahob bā, tii d' P'op Hagä Do karēn bā ji hā. ¹⁸Ta tii d' ȳ wén her'oot, sét nuu me Kristo bahoop dajēb. Kristo, baad had'op doo, baad nadoo doo habok doo sa hyb n'aa tabahoop dajēb, P'op Hagä Do wē bē tamanaa hyb n'aa. Ta hub radajēeb wāt paah. Tii bā taganā wāt p'aa hēnh P'op Hagä Do Sahee an'oo bā. ¹⁹⁻²⁰Ta Sahee gó, Kristo maher'oot paa panyyg ky nadah'eeh doo Nowéh hawāt noo gó habong doo sa hā, h'yyb jawyg gó P'op Hagä Do gada noo gó marakate kajaa bā kā.† Raky nadaheeh doo hyb n'aa paah, tabanesaa hēnh sa h'yyb tym P'op Hagä Do dewāts hōm. Tahag'yyp noo gó, marakate gó pawóp its, 8 hedoo doo, raked'ēep naēng hag'yyp doo mahānh. ²¹Naēng mahānh Nowéh raked'ēep doo paah, ji nu kemuun doo heen n'aa hadoo tii, da hē nesaa doo mahānh ji tamed'ēep doo. Ji ehoo doo hasus doo mahānh nadoo ti ji nu kemuun doo. Ji wén nu kemuun, ji h'yyb tym baad hado dāk doo ji betseē hyb n'aa P'op Hagä Do hā. Jesus Kristo ganā wāt doo hyb n'aa ēr edēb bong nesaa doo hā ji P'op Hagä Do ky n'aa ety mahānh. ²²H̄ȳ pong jé Jesus Kristo basēēk, P'op Hagä Doo hub hadāk hēnh, tabag'āas doo bā tabawād dāg kán. Āas, sahōnh hē kabag'aa doo hejój enāh doo hā na-āāj hē tamedjōj dāg kán.

4

P'op Hagä Do hyb n'aa ji bawāt do ky n'aa hahȳȳh

¹Ti hyb n'aa kā, Kristo ahob wāt doo hyb n'aa badāk hahȳȳ bā tabawāt noo gó,

* 3:7 Ji rejā bā ji ȳym, ji ky n'aa rejā bā, ji hajēew bā, dooh P'op Hagä Do gado bā ta hā ji ky n'aa etsēē doo. † 3:12

Saaw-Mo 34.13-17 ‡ 3:19-20 Dooh baad ji hapēē bā nyy da Peed hanāng péh. Hahȳȳ da apāh tahanāng pé tii: Panyyg ky nadah'eeh doo Nowéh maher'oot paa rat'yid kamehīn hyb n'aa paawā. Nowéh her'oot doo hā Kristo Sahee her'oot paah.

taw'ääts hē Kristo h'yyb hado dāk bē h'yyb. Taw'ääts hē bē gadoo bē ahoop doo. Jé hahob wāt doo, dooh nesaa do hā tah'yyb däg wād bā had'yyt hē. ² Dooch nesaa do ji h'yyb karēn do jawén tawād wād bā badāk hahȳy bā tabawāt nā bā, P'op Hagā Do karēn do hā tah'yyb däg kån. ³ Jāām hē dó p'ooj ub bē moo bok do paah, P'op Hagā Do sa h'yyb gó nahapäh do rabad'oo doo da. Tii d' bē moo boo manā wād. Sa ȳym nadoo do sii, sa patug nadoo do sii rabahe'ȳyh tii. Sa h'yyb karēn do jawén ta ti hedoo do rababok. Jarakē hedoo do hā rabaoom. Ta bahānh rawawēh, rabeēek. Jām ramoo bok rah'yy karēn doo da rabeēek hyb n'aa. Sa kabarii raweh'ēeh hyb n'aa tak'ēp taw'ääts hē nadoo do ramoo bok. ⁴ Hyȳ ká, rahapäh do hyb n'aa dooh ta tii da sa sii bē aboo boo bā, bē rahyb n'aa meuunh, bē raky n'aa rejāā. ⁵ Da hē bē raky n'aa rejā né hē paawā, ti awāt da ti noo gó P'op Hagā Do matym gó rabab'ēeh bā rakaher'oot hyb n'aa ta hā ká. P'op Hagā Do hedēp nā doo, dejēp do paa sii hē ky n'aa etyy do wē ká rakaher'ood kån. Baad nadoo do ta sām ragadoo da. ⁶ Sahōnh hē raky n'aa kety dāk hyb n'aa da P'op Hagā Do matym gó, Kristo hā h'yy ka'eeh do paa dejēb bong do hā na-āāj hē takaher'ood dāk paa rababok nā noo gó Kristo ky n'aa hanām doo. Ta ky n'aa hanām do takaher'ood dāk paa sa hā, dajēb hā sa hub ky n'aa ety däg né hē paawā sahōnh hē badāk hahȳy bā habong doo da, sa h'yyb tym bedēp hyb n'aa P'op Hagā Do pa, takarēn doo da.

⁷ Edaa däg kån sahōnh hē tagawatsik doo. Ti hyb n'aa, taw'ääts hē baad bē hyb n'aa newē, baad bē hyb n'aa matakā. Taw'ääts hē bē h'yyb bē mesoo ji h'yyb karēn do jawén bē nabok hyb n'aa, baad ub bē bahajaa hyb n'aa bē ky n'aa etsēē. ⁸ Hahȳ ti tak'ēp ȳ betsēē bē hā: Ȳ karēn tak'ēp bē kamahān bē da hadoo doo. Jé kamahān doo, hajōng baad nadoo do tahyb n'aa mabaan ta da hadoo do hā. ⁹ Taw'ääts hē tsebee gó bē gadoo bē tób yt hā bē da hadoo do Jesus hā h'yy ka'eeh doo. Bē ky n'aa jōg manā ta ti p'āā. ¹⁰ Taw'ääts hē sahōnh hē bēeh, bē masaa ta wób P'op Hagā Do Sahee hanaa bē gado dāk doo me. Hajōng tanoo ēr hā ēr moo mabok hyb n'aa. Ti hyb n'aa taw'ääts hē baad bē bad'oo bē gadoo doo me, sa kaser n'aa baad moo bok doo da sa kariw n'aa hanoo doo me hadoo. ¹¹ Bē kahet'aa bā, P'op Hagā Do ky n'aa ta wób maher'oot doo, taw'ääts hē hahȳy da tahyb n'aa newēē: "P'op Hagā Do kyyh né hē ti ȳ her'oot doo", nāng da ta h'yyb gó. Dooch taky gabuuj tado bā. Bē mahang ta wób masa doo, taw'ääts hē P'op Hagā Do hejój me ta

hā tanoo doo me tamasa. Taw'ääts hē tii da né hē bē bad'oo tii, Jesus Kristo bē tamasa do hyb n'aa P'op Hagā Do j'aa ketsēē dāk hyb n'aa. Ȳ karēn Jesus Kristo kawehēē däg had'yyt hē. Ȳ karēn sahōnh hē sa bahānh tabahejoonh, takabaj'aa. Ȳy. Tii d' né hē. Taw'ääts hē.

¹² Najis haa, bē h'yy gabedo manā bē wē kametyy do bawāt do hyb n'aa, bē hā rakamajē bā, bē rarejā bā. Ji ahoop né hē. ¹³ Taw'ääts hē bē tsebee Kristo ahoop do hā séd bē h'yyb hedoo däg bā ká. Tii bā ká, Kristo matēeh bā ká, ta kabaj'aa do kametēeh bā ká, tak'ēp da bē tsebē da. ¹⁴ Kristo hyb n'aa bē raky n'aa rejā bā, bē P'op Hagā Do ky n'aa edēng da, ta Sahee tak'ēp kabaj'aa do bē hā tabawād had'yyt hē do hyb n'aa. ¹⁵ Nesaa do bē ahob bā, taw'ääts hē dooh ta see bē daj'ēep do hyb n'aa tado bā bē ahoop doo, dooh bē ets'ēek do hyb n'aa tado bā, dooh nesaa do bē moo bok do hyb n'aa tado bā, dooh na-āāj hē ta wób hā bē nu so bā do hyb n'aa. ¹⁶ Hyȳ ká, Kristo hā bē h'yy ka'eeh do hyb n'aa tado bā nesaa do bē ahoop doo, tii bā taw'ääts hē dooh bē nu mebyy bā. Taw'ääts hē P'op Hagā Do hā bē j'aa etsē Kristo hā h'yy ka'eeh do bē bahadoo do hyb n'aa. ¹⁷ Sahōnh hē P'op Hagā Do ky n'aa etyy noo gó, pooj jé ta karapee taky n'aa etyy da. Kaja dāk hyȳ ká ēer, ta karapee, taky n'aa etyy doo. Pooj jé ta karapee taky n'aa ety bā, tii bā ta wób, P'op Hagā Do panyyg hanām do ky nadah'eeh doo, dooh da rakedēēb bā. ¹⁸ Baad P'op Hagā Do matym gó habok do rakedēēb né paawā, hejoonh né tii. Ti hyb n'aa, P'op Hagā Do hā h'yy kana'eeh doo, nesaa do moo b'ook doo, dooh né da rakedēēb bā. ¹⁹ Ti hyb n'aa ká, P'op Hagā Do karēn doo da hah'oop doo, taw'ääts hē baad hadoo do had'yyt hē ramoo bok. Taw'ääts hē P'op Hagā Doo, ji pahuuj wāt do hā rah'yy kasadēē had'yyt hē. Ti dooh ji taky n'aa ehyyd bā. Tamoo wāt né da ji hā taky dāng doo.

5

Jesus hā h'yy ka'eeh do sa wahē n'aa, ta wób na-āāj hē tamaher'oot do ky n'aa hahȳyh

¹ Bē nemuun Jesus hā h'yy ka'eeh do sa wahē n'aa see ȳ bahadoo do hyb n'aa, Kristo ahob wāt do ȳ hapäh do hyb n'aa paah, Kristo sii ta bag tak'ēp gabarēeh doo gó ta pa ta jawén ȳ bawāt do hyb n'aa, ȳ maher'oot bēeh. Jesus hā h'yy ka'eeh do sa wahē n'aa. ² Baad bē hagāā P'op Hagā Do karapee bē hā P'op Hagā Do anoo do bē bahag'āas hyb n'aa. P'op Hagā Do masāāh b'éeē hadoo tii.* H'yyb hedoo doo me, P'op Hagā Do karēn

* ⁵ J2 Ji masāāh b'éeē ji nahagāā bā, jé pad'yyt hē rababoo dāk sa waa jawén. Rakanapēē boo tii bā. Dooch rahapēē wāt sa tyw n'aa. Ti hyb n'aa ta hagā n'aa hagāā had'yyt hē. Ti hadoo Jesus hā h'yy ka'eeh do hā. Ti hyb n'aa b'éeē ky n'aa gó tabeh'ūūm.

doo da bë hagãã sa hã. Taw'ãäts hë dooh bë hã kamejũũ do hyb n'aa tado bã. Ta sãm jawén hyb n'aa nado tii. Bë hagãã sa hã baad bë h'y'yb gó. ³ Bë hyb n'aa newë hahÿÿh: Sa danãh sa hã tak'ëp mejũũ do nado bëëh. P'op Hagã Do karapee ti bë hag'ãäs doo. Taw'ãäts hë baad bë babok, bë hã rabahapãh hyb n'aa nyy da baad ji bawät. ⁴ Tii bã kã, Kristo, b'ée hagã n'aa sa wahë n'aa kajaa bã kã, Kristo matëëh bã kã, bë kawehëë däk sahõnh hë sa matym gó tan'oo bã. Ta ti bë hã tanoo doo, dooh tahëëj bã. ⁵ Bëë kã, papuuj hedoo doo, taw'ãäts hë bë ky dahé Jesus hã h'y'yy ka'eeh do sa wahë n'aa hedoo doo.

Bë sahõnh hë, pahëew hedoo doo, maruus hedoo doo, wahëh hedoo do na-ãäj hë, taw'ãäts hë bë kadad'uu séd demuun bë da hadoo do wë. Sa bahãnh bë edoo manã bëëh, hahÿÿ da P'op Hagã Do kyy kerih do her'oot do hyb n'aa:

“P'op Hagã Do hyb n'aa wareem kasab'ee do hã.

P'op Hagã Do t'yyd mehĩn kadad'uu doo,
P'op Hagã Do ky ennyim sa hã.”†

⁶ Ti hyb n'aa, taw'ãäts hë bë kadad'uu P'op Hagã Do tak'ëp hejoonh do wë, bë taweh'ëëh hyb n'aa tah'y'yb däng do noo gó kajaa bã kã. ⁷ Baad ub bë P'op Hagã Do bahag'ãäs. Ti hyb n'aa taw'ãäts hë bë kadad'uu ta wë, bë an'oo ta wë sahõnh hë bë hyb n'aa newëë doo, bë hyb n'aa natón hyb n'aa.

⁸ Taw'ãäts hë baad bë hyb n'aa newë, taw'ãäts hë bë hyb n'aa matakã. Awad kawajãän do reãw hãd nãng do hadoo, jé pad'y'yt hë hawät do ta tã hesoos do tabawëh hyb n'aa hadoo bë majĩ Dijab.‡ Tesoos jé tarejãä hyb n'aa. ⁹ Taw'ãäts hë bë kahejój ta wë. Bë an'oo manã bë tah'y'yb wareem. Baad bë h'y'yy kae had'y'yt hë Jesus Kristo hã. Bë hapãh, jé pad'y'yt hë badãk hahÿÿ hã bë wakãän hedoo do Jesus hã h'y'yy ka'eeh do rahoop bë ahoop doo da. Jé pad'y'yt hë bë wakãän hedoo do rarejãä. ¹⁰ Banadawëët bë ahob wät do jawén paa bã, p'aa hënh da baad tabahado däk sahõnh hë bë hã P'op Hagã Do an'oo bã da. Baad ub bë h'y'yy kae had'y'yt hë tan'oo bã. Bë da tah'y'yb hej'oonh. Doo da bë h'y'yy gejë hõm bã tan'oo bã. P'op Hagã Doo, tak'ëp ji wë taky ennyim doo, bë tanaëëj wät ta pa ta bag tak'ëp gabarëëh do mahang bë babok hyb n'aa, Jesus Kristo hã bë h'y'yy kata däk do hyb n'aa. ¹¹ Taw'ãäts hë sahõnh hë P'op Hagã Do bagãã had'y'yt hë. Ýÿ. Tii d' né hë. Taw'ãäts hë.

Sa hã Peed kedëë hõm do ky n'aa hahÿÿh

† 5:5 Proweh-Bijos 3.34 ‡ 5:8 Gereg kyy me ramaneëënh Nesaa Do Yb, Dijab. “Ji taky n'aa tapa had'y'yt doo”, tahanãng pé ti Dijab. § 5:13 Roma panang né tii. Ta see pé noo gó Roma ramaneëënh Babirõn.

¹² Siras ÿ tamasaa wät hahÿ bë ÿ ma erih do hã. Hãj ÿ hadoo do h'y'yy kaneh'ÿÿt do tii, hã ýÿ. Ganapog is doo me bë ÿ ma erii wät bë ÿ h'y'yy en'y'ym hyb n'aa. P'op Hagã Do ky ennyw had'y'yt hë bë hã ÿ erii wät do hã bë ÿ metëëh. Taw'ãäts hë taky ennyim doo gó bë aboo had'y'yt hë. Bë h'y'yy gejë hõm manãh.

¹³ Jesus hã h'y'yy ka'eeh do Babirõn§ panang bã habong doo, bë nemuun P'op Hagã Do wë kasëew bong doo, bë m' rahyb n'aa esee. Maah-Ko, tah ÿ hadoo do bë m' tahyb n'aa esee na-ãäj hë. ¹⁴ Taw'ãäts hë baad bë edëë bë da hadoo doo.

Ý karën bëëh, Kristo hã h'y'yy kata padëëk doo, h'y'yy nyyw gó bë babok.
Jããm hë kã.

2 Peed Ta jawén Jesus hã h'yy ka'eeh do hã Peed ma erih do hahÿh

¹ Simaw Peed, Jesus Kristo karom, ta mejüü do see ÿ ti hÿh. ÿ edëng bëëh, äã nemuun Jesus Kristo hyb n'aa P'op Hagã Do hã h'yy ka'eeh doo. Baad had'op ti Jesus Kristo P'op Hagã Do ër h'yy kaha'eeh doo, ër h'yyb tym dëëb. Baad had'op tabahadoo do hyb n'aa ër hã tabanoo P'op Hagã Do hã ër h'yy ka'eeh hyb n'aa. Tak'ëp baad ub ta ti ër h'yy ka'eeh do ër hã tanoo doo. ² P'op Hagã Doo, Jesus ër Wahë N'aa na-ääj hë bë bahapäh do hyb n'aa bë h'yyb gó, ÿ karën tak'ëp P'op Hagã Do ky enyym bë wë, ÿ karën baad had'yyt hë bë tah'yyb en'yyim.

Tak'ëp ji hyb n'aa tam'aah baad had'yyt hë ji bawät hyb n'aa ky n'aa hahÿh

³ Ta hejój me P'op Hagã Do an'oo däk ër hã sahõnh hë baad hadoo doo, ji bahajaa hyb n'aa papuuj gó, takarën doo da ji bawät hyb n'aa. Ta ti tawén n'oo däk ër hã, Kristo, ër tanaëëj wät do ër hapëë däg kån do hyb n'aa ër h'yyb gó. Ta kabaj'aa doo me, tak'ëp taky enyym doo me ër tanaëëj wät ta karapee ër bahadoo hyb n'aa. ⁴ Ta kabaj'aa do hyb n'aa, tak'ëp taky enyym doo hyb n'aa na-ääj hë, tak'ëp baad hadoo doo, tak'ëp ji kamahån do taky däng paa ër hã. Ta ti ër hã taky däng do an'oo bã, baad P'op Hagã Do bawät doo da ër babok hyb n'aa. Ër hã taky däng do tan'oo bã na-ääj hë ër bedëp hyb n'aa, Jesus hã h'yy kana'eeh do sa h'yyb karejää do mahån. Nesaa do ji h'yyb säg karën do jawén rababok do hyb n'aa sa h'yyb karejää tii.

⁵ Ta ti hyb n'aa né hë, taw'ääts hë tak'ëp bë hyb n'aa tam'aah takah'üüm hyb n'aa bë h'yy ka'eeh doo. Taw'ääts hë baad had'yyt hë bë babok. Taw'ääts hë bë hyb n'aa tam'aah bë h'yy ganäng hyb n'aa P'op Hagã Do karën do hã. ⁶ Taw'ääts hë bë h'yyb bë mesoo, bë h'yyb karën do jawén bë nabok hyb n'aa. Taw'ääts hë h'yy ganajëng doo me bë baboo had'yyt hë. Taw'ääts hë P'op Hagã Do karën doo da bë babok. ⁷ Taw'ääts hë bë kamahån bë wakään hedoo doo, bë nemuun Jesus hã h'yy ka'eeh doo. Taw'ääts hë bë kamahån sahõnh hë ta wób. ⁸ Sahõnh hë ta ti takahüüm bã had'yyt hë bë h'yyb gó, dooh daap hë tado da tii bã Jesus Kristo, ër Wahë N'aa bë hapäh doo. Baad hadoo ta hanaa tii. ⁹ Tii d' nado ÿ etsën wät doo da nabok do hã. Baad rabanahapäh do hadoo tii. Ty temah do hadoo.* Ramabaan nesaa do sa hã hanäng do paa kawug hõm

doo. ¹⁰ Ti hyb n'aa, wakån haa hedoo doo, taw'ääts hë ta bahån hë bë hyb n'aa tam'aah, P'op Hagã Do naëëj wät do wób né bëëh, bë metëëh hyb n'aa, P'op Hagã Do asëëw hõm do wób né bëëh, bë metëëh hyb n'aa. Sahõnh hë ta ti bë hã ÿ ets'ëë wät do bë moo hoo bã, dooh né da bë h'yy keréd hõm bã P'op Hagã Do hã. ¹¹ Tii bã, baad bë P'op Hagã Do gadoo da Jesus Kristo, ër Wahë N'aa, ër h'yyb tym dëëb tabagää had'yyt doo bã.

Te hub né hë Jesus mejüü do rama metëëk do ky n'aa hahÿh

¹² Bë hapëë däg né paawä bë ÿ ma erii wät do ky n'aa, baad bë gadoo däg né paawä bë h'yyb gó baad hadoo do ky n'aa bë rama met'ëëg wät doo, ÿ karën bë hyb n'aa es'ee had'yyt hë ta tii. Dooh ÿ h'yy gajëë hõm bã bë ÿ maher'oot doo, bë manabaan hyb n'aa. ¹³ Hã ÿÿ, taw'ääts hë tii da bë ÿ maher'ood had'yyt hë badäk hahÿÿ bã ÿ bawät nä bã, ¹⁴ edaa däk ÿ bahapäh do hyb n'aa badäk hahÿÿ bã ÿ bawät do gawatsik. Ër Wahë N'aa, Jesus Kristo metä wät ta ti hã ÿÿ. ¹⁵ Edaa däk ÿ dajëp doo. Ti hyb n'aa ÿ karën sahõnh hë ÿ moo wät ÿ hajaa doo, badäk hahÿÿ bã ÿ bawät nä bã, ÿ dajëp jawén paa bã na-ääj hë bë hyb n'aa es'ee had'yyt hë hyb n'aa ta ti bë ÿ maher'ood wät doo.

¹⁶ Ër Wahë N'aa Jesus Kristo hejój ky n'aa bë äã maher'oot noo gó, p'aa hënh da tamatëëh bë äã maher'oot bã, dooh sa pannyg ub h'yy ganyg gó sa daaj hë rahyb n'aa newëë do äã ky s'üüd bã. Äã daaj hë né hë äã matym me äã bahapäh tak'ëp ta kabaj'aa doo, ¹⁷⁻¹⁸ waëë P'op Hagã Do wë kasëëw hõm do jó. Ta tii bã P'op Hagã Doo, ta Yb, weh'ëëh ta hã, ta bag tak'ëp gabarëëh doo gó tabawät tabanoo na-ääj hë. Hahÿÿ da P'op Hagã Do kyyh ta hã: “Hahÿ tah ÿÿ, tak'ëp ÿ kamahån up doo. Baad ÿ h'yy gadajang ta wë”,† näng mäh. Äã daaj hë äã maa napäh ta kyyh, Jesus sii ta tii bã äã bab'ëëh bã.

¹⁹ Ta ti äã bahapäh, ta ti äã maa napäh do hyb n'aa na-ääj hë, ta bahån hë baad äã bahapäh te hub né hë Kristo matëëh do ky n'aa hã P'op Hagã Do ky n'aa rod rerih do paah. Ti hyb n'aa ÿ karën paawä baad bë hyb n'aa matakä Kristo ky n'aa rerih do paa hã. Ta bag atsëm ta tyw n'aa ji hã tametëëh do hadoo rerih do paah. P'op Hagã Do ky n'aa rod rerih do hã bë hyb n'aa matakä bã bë da hapäh ny hadoo do ji ky daheeh, ny hadoo do noo kanesa doo. Taw'ääts hë rerih do bë ky dahé had'yyt hë Kristo matëëh bã kã. Tii bã kã, baad Kristo bë da tah'yy gan'yyh P'op Hagã Do hã. Watom tapaj'ëë bã hana do hadoo bë hã Kristo. ²⁰ Hahÿ ti baad ÿ karën bë hyb n'aa newëë: Dooh

* **1:9** Dooh rah'yy gah'ood bã P'op Hagã Do karën do hã, tahanäng pé tii. † **1:17-18** Matew 17.5, Maah-Ko 9.7, Rukas 9.35

sa hanaa tado bä P'op Hagä Do kyy kerih doo gó ta ky n'aa rod rerii bong do paah. ²¹ Doo sa hanaa tado bä ta jawén hawät do ky n'aa rahe'oot do paah. P'op Hagä Do Sahee h'yyb mahüüm paa tii, P'op Hagä Do kyyh ramaher'oot hyb n'aa.

2

Ma matëg oow ky n'aa hahÿh

¹ Isaraéw buuj mahang P'op Hagä Do ky n'aa rod oow, noo kanesa doo, rababong do paa hadoo, bë mahang na-ääj hë ti anäng da ma matëg oow. Ky kamep'ëeh doo me rama metëék da te hub nadoo doo. Kristo, sa kariw n'aa, sa danäh, tadajëp doo me tedëeb wät do sa hä, ramakyyys da. Jé sa kyyh maa newëe do reréd hóm da Jesus hä rah'yy ka'eeh do paah. Ti hedoo do ma matëg oow nayyw hë sa daaj hë sa ky n'aa katakyyk baad nadoo do hä. Gawatsig hóm da. ² Hajök da ky s'üüt ma matëg oow. Nu meby n'aa näng do ma matëg oow ramoo bok do ramoo bok da na-ääj hë. Sa hyb n'aa Jesus hä h'yy kana'eeh do baad nadoo doo me rahe'oot da ta tyw n'aa heh'äät doo. ³ Tak'ëp ta säm hä rah'yy kajäk do hyb n'aa, sa panyyg sa daaj hë rahyb n'aa newëe doo me ma matëg oow bë da rawedii, bë wë hanäng do bë anoo hyb n'aa sa hä. P'ooj däg P'op Hagä Do h'yyb dëe däk nesaa do hä taky n'aa ety ta tii. P'op Hagä Do rejää né da tii. Doo da rakedëeb bä. ⁴ Doo P'op Hagä Do t'yyd mehün bä ääs wób p'ooj ub nesaa do moo bok doo. Tabanesaa hënh tadewäts bëeh tii, t'öp gadagyp doo gó. Ta tii bä ragada P'op Hagä Do ky n'aa ety noo gó sa hä. ⁵ Doo na-ääj hë P'op Hagä Do t'yyd mehün bä ta hä waneh'ëeh do p'ooj ub habok doo, hag'yyyp do tamejüü noo gó sa wë. Jääm hë Nowéh tabed'ëep naëng hag'yyyp do mahänh, setsi ta sii habok do sii hë. Nowéh ti, ta wób tamaher'ood had'yyt hë P'op Hagä Do karën doo da rababok hyb n'aa paawä. ⁶ P'op Hagä Do ky n'aa ety paa panang Sodoma, Gomoha häd enäh do ta babuj n'aa sii hë tëeg hōō me, sahōnh hë tagawatsig hóm hyb n'aa. Jääm hë ta ooj mad'aak paah, tak'ëp hadoo do tamo haj'aa haj'aa. Sa hä tabad'oo do hä tametëeh nyy da tamoo wät da P'op Hagä Do waneh'ëeh do sa hä. ⁷ Jääm hë panang buuj mahang tabed'ëep Róh, baad ub, P'op Hagä Do karën doo da hawät doo. Tak'ëp Róh h'yy katón paa tak'ëp baad nadoo do nanäng P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do ky nadah'eeh do ramoo bong do hyb n'aa sa hä hanäng doo me. ⁸ Sa mahang Róh bawät paah. Ta äh hä had'yyt hë Róh, P'op Hagä Do karën doo da hawät do ahoop paa ta h'yyb

gó, tahapäh do hyb n'aa, tamaa napäh do hyb n'aa na-ääj hë nesaa do panang buuj ramoo bok doo. ⁹ Hÿÿ kä, ta tii da P'op Hagä Do t'yyd manehün do hyb n'aa paa nesaa do moo heb'oooh doo, tii da tabed'ëep do hyb n'aa paa baad habok doo, ji hapäh hahÿÿh: P'op Hagä Do hajaa né hë takarën doo da habok do tabed'ëep hejoonh do sa hä kametyy do mahänh. P'op Hagä Do hajaa na-ääj hë tarejä had'yyt hë nesaa do moo heb'oooh doo, sahōnh hë taky n'aa ety noo gó kajaa bä kä. ¹⁰ Tarejäa do mahang tak'ëp sa bahänh tarejäa da nesaa do sa h'yyb säg karën do jawén habok do hyb n'aa nu meby n'aa näng do sa hä hanäng doo me moo bok doo, baad nahado bong do hajaa do P'op Hagä Do matym gó. Sa bahänh P'op Hagä Do rejää da tamejüü do mak'yyys doo.

Sa hä hë ma matëg oow rah'yy kasab'ee. Rah'yy karën doo da ramoo bok. Doo rahy daheeh péh. DooH rajëÿÿm pé ta tii. Ti hyb n'aa, dooh rajëÿÿm bä kabaj'aa do nes'aa padëék do raky n'aa rejä bä. ¹¹ Ääs kä, ma matëg oow sa bahänh hejooj né paawä, sa bahänh rahyb n'aa jewyng né paawä, dooh raky n'aa rejää doo me Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do matym gó raky n'aa tapa bä kabaj'aa do nes'aa padëék doo. ¹² Har'ëeng hadoo ti ma matëg oow. DooH har'ëeng rah'yy genä bä. Ti abong har'ëeng ji masoo hyb n'aa, ji nabooh hyb n'aa. Har'ëeng h'yy ganenäh do hadoo ma matëg oow ÿ wén näng, tak'ëp baad nadoo doo me rabaher'oot ranahapäh do hä. Ti hyb n'aa P'op Hagä Do gawats'iik da tii, har'ëeng ji nabooh do hadoo. ¹³ P'op Hagä Do rejää da ta tii, ta wób rarahejäa do mabaj. Baad ub sa hä pé adëb bä sii hë rah'yy karën doo da rababok, baad nado né paawä, nu meby n'aa nyy né paawä ti rah'yy karën doo. Séd hä bë bawëh noo gó ragen'aak baad nadoo do sa h'yyb säg karën do ramoo bok bë sii rawëe bä. Baad nado ta wób rahe'oot da bë ky n'aa tii d' bë mahang rababok do hyb n'aa. Tak'ëp bë nu mebyk ran'oo bä. ¹⁴ ÿÿj sa patug wad'ii do hä rah'yyb padëék had'yyt hë sa wë rababok hyb n'aa. DooH reréd nesaa doo. Rah'yyb tatuk sa da rah'yyb hedoo hyb n'aa P'op Hagä Do kyyh baad nahapäh do hyb n'aa nayyw hë h'yy keh'ÿÿt doo. Sa h'yyb ramet'ëeg däk, sa h'yyb karën do rahyb n'aa h'üüm hyb n'aa. P'op Hagä Do ky n'aa was'ee padëék do tii! ¹⁵ Reréd hóm ta tyw n'aa baad hadoo doo. Ti hyb n'aa baad nadoo do jawén rababoo däk. Baräm, Beor t'aah, p'ooj ub hawät do mo n'aa me rabad'oo. Tak'ëp Baräm h'yyb däk paa ta säm hä, Isaraéw buuj majii ta hä raky kajäk doo, Isaraéw buuj

* **2:9** Jesus matëeh noo gó P'op Hagä Do ky n'aa ety da sahōnh hë badäk hahÿÿ hä habok do paah, ääs sii hë. Nesaa do moo heb'oooh do taky n'aa ety da banesaa hënh rahob had'yyt hë hyb n'aa. Nahëej tii bä ra hoop doo.

taky n'aa wasee hyb n'aa paawä. ¹⁶ Ta säm, ta hä raky kajäk do jawén tabahöm bä, ta tyw n'aa baa bä, P'op Hagä Do nabuuj gedoo mä ta hä. Hahÿÿ d' paa tii: Jumeto, ta mas'ää tajawät doo, aj'yy kyy me tamaher'oot paah, dooh né paawä jumeto rahaja bä rahe'ood bä. Jumeto meduuk P'op Hagä Do ky n'aa rod Baräm häd näng doo, tamoo nawät hyb n'aa tak'öp baad nadoo doo.

¹⁷ Naëng k'ääts gó naa ganyyh do mawooj däk do hadoo ta ti ma matëg oow. Naëng poo mahauk do tabës do hadoo. Ji wad'ii do tii. Ti hyb n'aa P'op Hagä Do enyyw däk sa hyb n'aa tak'öp badagyp doo, tadowäts bëëh hyb n'aa gadagyp doo gó. ¹⁸ Daap hadoo do ti rahe'oot doo. Ti hadoo né hë, kyyh tak'öp hetsooh do rakamasab'ee do ji ramaher'oot, ta tii me rah'yyb tatuk hyb n'aa nag'aap hë baad nadoo do habok do mahänh kedëëb bong doo, nag'aap hë Jesus hä h'yy kae padëëk doo, baad P'op Hagä Do kyyh hä h'yy ganenäh nä doo. Tahajaa, näk mä sa kyyh, ji aä bä ji ÿÿm, ji patug nadoo do sii ji h'yyb säg karën doo da né hë. Ta tii da rah'yyb tatuk sa hä. ¹⁹ Hahÿÿ da raky kajäk sa kyyh maa newëë do sa hä: "Ää ma metëëk do bë gado bä, baad ub da bë babok tii bä. DooH mejö wät pé bë hä", näk sa kyyh. Tii d' né paawä ta wób hä raky kajäk, nesaa do sa h'yyb karën do karom ti ma matëg oow. Nesaa do mejö had'yyt hë sa hä. Bë hyb n'aa newë hahÿÿh: Ji hä j'aa ketsë doo, ti né hë ji hä mejüü doo. Nesaa do sa h'yyb karën do j'aa ketsëë däk sa hä. Ta ti sa hä mejüü do ti ramoo boo had'yyt hë. ²⁰ Hahÿÿ hyb n'aa ÿ wén her'oot ta tii da sa ky n'aa hä: Pooj jé ér Wahë N'aa, ér h'yyb tym deëb, Jesus Kristo rabahapäh do hyb n'aa sa h'yyb gó, reréd hóm dó nesaa do badäk hahÿÿ hä habong do P'op Hagä Do hä h'yy kana'eeh do rabahed'oo doo, baad nado wäd ji bahadoo hanoo doo. P'aa hënh kä ta ti nesaa do j'aa ketsëë bä sa hä, p'aa hënh nesaa do ramoo bok do hyb n'aa, tak'öp baad nado boo hÿÿ kä, p'ooj ub baad nadoo do rababok do bahänh kä. ²¹ Taw'ääts hë paawä rana-hapäh baad hadoo do ta tyw n'aa P'op Hagä Do wë ji tamahüüm doo. DooH né paawä baad tado bä ji nahapëë bä ta tyw n'aa baad hadoo doo, sa hä paawä taw'ääts hë tii. Hahÿÿ hyb n'aa ÿ her'oot ta tii: Rahapëë däg né paawä baad hadoo do ta tyw n'aa, p'aa hënh raberéd hóm tak'öp hanäm do P'op Hagä Do mejüü doo. Ti hyb n'aa ta tyw n'aa nahapäh do bahänh P'op Hagä Do rejää da hÿÿ kä sa hä. ²² Sa hä kametä däk hahÿÿ

pawóp hadoo do ji ky hetëg doo: "Awaar ad'ëëb jëng tehëen wät do paah."† "Too yb hasus do mahänh hehob wät doo, p'aa hënh da tsapab gó takahep'uut."‡

3

Jesus matëëh noo gó ky n'aa hahÿÿh

¹ Najis haa, pawóp däg bë ÿ ma erih do hahÿÿh. Pooj jé bë ÿ ma erii wät doo, hahÿÿ na-ääj hë bë ÿ wén ma erih, bë hyb n'aa esee hyb n'aa pooj jé kaher'oot do paah, baad ub bë hyb n'aa newëë hyb n'aa. ² ÿ karën bë hyb n'aa esee p'ooj ub P'op Hagä Do ky n'aa rod tsyt hë ta wë kasëëw bong do rahe'oot do paah. ÿ karën bë hyb n'aa esee na-ääj hë Jesus, ér Wahë N'aa, ér h'yyb tym deëb mejüü do paah, ajyy Kristo mejüü do bë wë heboo nä do bë hä ma met'ëëg wät doo. ³ Taw'ääts hë baad bë bahapäh hahÿÿh: Jesus matëëh do pooj jé ti abok da nesaa do sa h'yyb karën do jawén habok doo, Jesus matëëh do ky n'aa rawajehëët doo. ⁴ Hahÿÿ da d' sa kyyh: "Matëëh mäh, taky däng paah. Te hub tado bä, ny tawät? Bë hegää", näk, "ér wahë n'aa ér pooj jé habong do dejëb kän. Ti heboo né hë, paa hado had'yyt hë. DooH takaja bä tamatëëh do pooj jé metëë n'aa.* Paa hado had'yyt hë badäk hahÿÿ kapahuuj wät noo gó naa", näk da sa kyyh. ⁵ DooH rakarën bä rah'yy kadawuung bä, P'op Hagä Do ky haj'aa p'ooj ub wë kapahuuj wät doo. DooH rakarën bä rah'yy kadawuung bä naëng bä naa k'ääts bawooj däk do ganyyh doo, ta ky haj'aa. Naëng tetynt hóm, bawooj däk do banyy däk hyb n'aa. ⁶ DooH rakarën bä rahyb n'aa es'ee bä naëng hag'yyyp doo me P'op Hagä Do gawats'iik paa badäk hahÿÿ tapahuunh do paah, ta hä habong do sii hë. P'op Hagä Do ky haj'aa tii. ⁷ Wë, papÿÿj, kamarab, sagööh, badäk hahÿÿ da hë ji hapäh do P'op Hagä Do enyyw däk, tii d' P'op Hagä Do ky däng do hyb n'aa, tëëg hōō me ragawatsik hyb n'aa. P'op Hagä Do enäm nä ta tii. Tagawats'iik noo gó kä, sahōnh hë ta hä waneh'ëëh do tagawatsiig kän. ⁸ Bë mabaan manä hahÿÿ najis haa: P'op Hagä Do hä sét pénh né hë sét ta baab, miw ta baab. ⁹ DooH P'op Hagä Do hyb n'aa p'eed bä taky däng do tamoo wät hyb n'aa, ta wób red'oo. Tii d' nado. P'op Hagä Do ky däng do tawén kanajaa nä, bë tahyb n'aa b'aah do hyb n'aa. DooH né takarën bä gawatsik péh. Takarën sahōnh hë rah'yy kawereem, ta hä rah'yy ka'eeh hyb n'aa paawä. ¹⁰ Ti hadoo né hë, Tak'öp Hyb N'aa Jawyk Do kajaa né

† 2:22 Pooj jé reréd hóm nesaa do ramoo bok doo, ta jawén p'aa hënh ramoo bok, tahanäng pé tii. ‡ 2:22 Pooj jé rakarën Jesus awug hóm nesaa do sa h'yyb gó hanäng doo, ta jawén p'aa hënh ramoo bok nesaa doo, tahanäng pé tii.

* 3:4 Mawë tëg eh do 24 hä takerii däk Jesus her'oot do takajaa do pooj jé metëë n'aa. DooH ta ti kaja däg sa nooh, ta ti rawén wajehëët Jesus matëëh do ky n'aa. Nayyy hë Jesus matëëh, ta hä h'yy ka'eeh do wób red'oo. Nayyy hë takanaja bä kä, ta wób raky sëm Jesus ky däng do paah.

da. Rah'yy kanapeet bā, raganadaa bā takajaa da. Ji ganada do hadoo hets'ëek do kajaa. Ti hadoo Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do kajaa doo. Nayyw hē wē gawatsik da, hawyp do hadoo. Sahōnh hē adēē bēēh da tak'ëp haju do haj'aa. Tii bā dewuh da. Badāk hahȳȳh, sahōnh hē ta hā hanāng do na-āāj hē P'op Hagā Do ky n'aa etyy da tagawatsik hyb n'aa.†

¹¹ Tii da sahōnh hē P'op Hagā Do gawats'iik do hyb n'aa da, taw'āāts hē tsyt hē nesaa do mahānh baad bē babok P'op Hagā Do wē. Taw'āāts hē P'op Hagā Do karēn doo da bē babok, ¹² baad bē gadaa nuuj jé Kristo kajaa doo, P'op Hagā Do ky dāng do paah. Taw'āāts hē nayyw hē ta ti kajaa bē an'oo bā.† Ta ti noo gó kajaa bā kā, wē aooj jēng da. Sahōnh hē adēē bēēh da tak'ëp haju do haj'aa. ¹³ Sahōnh hē ta ti awād né paawā, ēēr, Jesus hā h'yy ka'eeh doo, ēr gada wē papuuj, badāk hahȳȳ P'op Hagā Do ky dāng doo da. Jāām hē baad hadoo doo, P'op Hagā Do karēn doo da habok do sa panang tii.

¹⁴ Ti hyb n'aa najis haa, ta ti bē gahēēn do hyb n'aa, taw'āāts hē tak'ëp bē hyb n'aa tam'aah tak'ëp baad ub bē babok hyb n'aa, tak'ëp baad ub bē bahadoo hyb n'aa P'op Hagā Do hā. Tak'ëp bē hyb n'aa tamah, h'yyb nyw gó bē baboo had'yyt hē hyb n'aa ta wē, P'op Hagā Do bahapāh hyb n'aa. ¹⁵ Bē hyb n'aa newē hahȳȳh: H'yyb jawyg gó Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do gada nā, nayyw hē takanajaa, ji kedēēb wāt hyb n'aa bane-saa hēnh ji taky n'aa etyy do mahānh. Tii da na-āāj hē Paw-Ro, ēr hyyj hadoo do ēr kamahān do bē tama erii wāt. Bē tama erii wāt P'op Hagā Do h'yy gan'yyh doo da ta hā. ¹⁶ Ti ky n'aa né hē tama erii wāt sahōnh hē tama erih do hā. Tama erih do mahang ti anāng hād hejoonh doo, tak'ëp ji hyb n'aa manatakā bā, dooh ji maa napēē bā tahanāng péh. H'yy gatamah doo, h'yy keh'ȳyt doo, rawareem Paw-Ro erii wāt doo. Ta see hadoo ta ky n'aa ran'oo bā. Tii da na-āāj hē rawareem P'op Hagā Do kyy kerih do wób. Sa daaj hē sa ky n'aa katakyyk baad nadoo do hā. ¹⁷ Ta ti bē hapēē dāk do hyb n'aa, najis haa, taw'āāts hē bē hyb n'aa matakā, ta s'ee hēnh P'op Hagā Do ky n'aa jaw'yyk do ky nadah'eeh do bē rah'yyb mahūūm mahānh te hub nadoo do rama metēēk doo me. H'yy kanehȳȳd né paawā bē da hē, sa kyyh bē maa newē bā, bē da h'yy kah'ȳyt. Ta tyw n'aa baad hadoo do bē erét da sa kyyh bē maa newē bā. ¹⁸ Taw'āāts hē P'op Hagā Do kyyh hā bē

hyb n'aa matakā had'yyt hē, Jesus Kristo, ēr Wahē N'aa, ēr h'yyb tym dēēb bē wē taky enyym do takahūūm had'yyt hē hyb n'aa, baad Kristo bē bahapāh hyb n'aa na-āāj hē bē h'yyb gó. Taw'āāts hē ti né hē ji j'aa etsēē had'yyt hē! Ȳy. Tii d' né hē. Taw'āāts hē. Jāām hē kā.

† **3:10** Tahajaa na-āāj hē ji erii bā: “Badāk hahȳȳh, sahōnh hē ta hā kapahuuj wāt do na-āāj hē aooj jēng da.” † **3:12** Ji ky n'aa etsēē, nayyw hē takajaa hyb n'aa. Ji h'yy kawareem P'op Hagā Do wē, takarēn doo da had'yyt ji bawāt hyb n'aa. Ji h'yy kahas'āap Kristo ky n'aa ji mahūūm do hā, sahōnh hē badāk hahȳȳ bā habong do raky n'aa napāh hyb n'aa na-āāj hē, Peed hanāng pé tahyb n'aa péh, taw'āāts hē nayyw hē ta ti kajaa bē an'oo bā, taher'ood bā.

1 Jowāw

Jesus hā h'yy ka'eeh do hā pooj jé Jowāw ma erih do hahȳh

Ji h'yyb tym hed'ēep do ky n'aa hahȳh

¹ Bē āā ma erih hahȳh hā, sahōnh hē tadu dahāng do pooj jé hawāt do ky n'aa, P'op Hagā Do Kyyh hād nāng do ky n'aa.* Āā maa napāh ta kyyh, āā hapāh na-āāj hē. Baad āā bahapāh āā matym me. Ta hā āā moo dāng. Ji h'yyb tym hed'ēep do ky n'aa né hē tii. ² Ji h'yyb tym hed'ēep do ana kån āā mahang.† Baad āā bahapāh né hē. Ti hyb n'aa ta ky n'aa āā wén her'oot baad ub. Hedēb had'yyt do ky n'aa bē āā maher'oot. P'op Hagā Doo, ta Yb sii tabawād wāt. Ti ana kån āā mahang P'op Hagā Do an'oo bā. ³ Bē āā maher'oot āā hapāh do ky n'aa, āā maa napāh do ky n'aa, séd bē h'yyb hedoo hyb n'aa da āā sii. Séd āā h'yyb hedoo ta Yb h̄y pong jé hawāt do hā. Séd āā h'yyb hedoo na-āāj hē ta T'aah hā, Jesus Kristo hā. ⁴ Bē āā wén ma erih hahȳh hā Jesus ky n'aa, tak'ēp ēr tsebē hyb n'aa da.

Taw'āāts hē ta bag hadoo doo gó ji bawāt do ky n'aa hahȳh

⁵ Bē āā maher'oot āā hā Kristo metēek doo. Hahȳh da tametēek āāh: Ta bag hadoo P'op Hagā Doo. Baad ub had'yyt hē P'op Hagā Doo, tahanāng pé tii. Dooch badagyp pé ta hā. Tabad'op hē nesaa do ta hā, tahanāng pé tii. ⁶ Ti hyb n'aa, séd hā ji h'yyb hedoo P'op Hagā Do hā ji her'ood bā, nesaa doo gó, badagyp do hadoo doo gó ji awād had'yyt bā, daap ji menyyh tii bā ji her'oot do hā. Dooch baad hadoo do ky n'aa metēek doo da ji awād bā tii d' ji edo bā. ⁷ Baad ji aboo bā, P'op Hagā Do baad tabawād had'yyt doo da ta bag hadoo doo gó, séd ji h'yyb hedoo ta hā. Tii bā P'op Hagā Do awug hōm da sahōnh hē nesaa do ji h'yyb tym gó hanāng doo, Jesus, P'op Hagā Do T'aah majjyw me.

⁸ "Tabad'op hē nesaa do hā ȳy", ji noo bā, nesaa do ji jejēn bā, ji daaj hē ji kawadii. Dooch tanyy bā ji h'yyb tym gó baad hadoo do P'op Hagā Do metēeh doo. ⁹ Nesaa do ji h'yyb tym gó hanāng do ji najejēn bā, P'op Hagā Do hā ji kawoow bā, tawug hōm da tii. Tamabaan hōm da sahōnh hē baad nadoo do ēr moo bok do paah. P'op Hagā Do anoo né hē taky dāng doo. Dooch tahȳy d bā ta kyyh. Baad had'op do tii. ¹⁰ "Dooch nesaa do ȳ moo wād bā" ji ky hado bā, P'op Hagā Do noo kanesa, ji hanāng pé tii. Dooch tii bā ji h'yyb tym gó ta kyyh awād bā.

2

¹ Tah haa hedoo do bēh. Bē ȳ ma erii wāt tii, nesaa do bē moo nabok hyb n'aa, nesaa do bē hyb n'aa nanewēē hyb n'aa. Ti hado né paawā, nesaa do bē see moo wād bā, nesaa do tahyb n'aa newē bā, ti anāng Jesus Kristo, P'op Hagā Do karēn doo da hawād up doo, ji ky n'aa rod n'aa P'op Hagā Do ēr Yb wē. Ji tamo n'aa jesuu. ² Jesus dajēp ēr hyb n'aa. Nesaa do ēr moo bok do sām tadajēp, P'op Hagā Do awug hōm hyb n'aa nesaa do ēr hā hanāng doo. Dooch ēr hyb n'aa had'yyt tado bā tadajēp. Sahōnh hē badāk hahȳh hā habong do sa hyb n'aa na-āāj né hē tadajēp.

³ P'op Hagā Do ky n'aa jaw'yyk do ji ky daheeh do hā ji bahapāh P'op Hagā Do ji hapēē dāg bā ji h'yyb tym gó. ⁴ "Ȳ hapāh P'op Hagā Do hēp ȳy gó" hanāng péh, dooh ta ky n'aa jaw'yyk do taky dahé bā, daap hē ti tamenyyh taheer'oot do hā. Dooch ta h'yyb tym gó tanyy bā baad hadoo do P'op Hagā Do metēeh doo. ⁵ P'op Hagā Do ji ky dahé bā, taheer'oot doo da ji awād bā, baad tabadāng tii bā ji h'yyb tym gó P'op Hagā Do kamahān doo. P'op Hagā Do kamahān doo da ji kamahān kån tii bā. Hahȳh hā ji bahapāh séd ji h'yyb hedoo bā P'op Hagā Do hā: ⁶ "Séd ȳ h'yyb hedoo P'op Hagā Do hā", ji ky hado bā, taw'āāts hē Jesus bawād wāt doo da ji bawāt.

⁷ Najis haa, dooh papuuj ky n'aa jawyk do bē ȳ ma erii bā. Ta paa né hē bē ȳ ma erih, Jesus hā bē h'yy ka'eeh bē du do noo gó bē gadoo doo, bē hā rama metēek do paa né hē tii. Bē maa napēē wāt do né hē ta ti bē ȳ ma erih doo. ⁸ Ta paa né hē paawā, papuuj hado dāk hahȳ ky n'aa jawyk do bē ȳ ma erih doo. Papuuj dāg ji hapāh Kristo bawāt doo ká, bē babok doo ká na-āāj né hē. Bē erēd hōm nesaa doo. Bē du do dāk baad bē babok doo ká. Nesaa doo, ji h'yy gatamah do na-āāj hē badoo wāt h̄y ká. Baad hadoo do ganā dāk ēr h'yyb gó.

⁹ "Ta bag gó ȳ bawāt", hanāng péh, ta da hadoo do Jesus hā h'yy ka'eeh do wē tah'yy gaēj bā, badagyp do hadoo doo gó tabawāt ná tii. ¹⁰ Ta da hadoo do Jesus hā h'yy ka'eeh do kamahān doo, ta bag hadoo doo gó tabawāt. Dooch ta hā hanāng péh baad nadoo do hā ta hā h'yyb tatuk doo. ¹¹ Ta da hadoo do Jesus hā h'yy ka'eeh do wē h'yy gaēnh doo, badagyp do hadoo doo gó ta h'yyb bawāt. Badagyp do hyb n'aa, nesaa do hyb n'aa, dooh tahapēē bā tahahōm hēnh. Ty tamah do hado dāk.

¹² Tah haa hedoo doo, bē ȳ wén ma erih nesaa do bē h'yyb tym gó hanāng do P'op Hagā Do awug hōm do hyb n'aa, Kristo ēr hyb n'aa dajēp do hyb n'aa. ¹³ Bē mahang bāp peej dāk Kristo hā h'yy ka'eeh doo,

* 1:1 Jesus Kristo ky n'aa né tii. † 1:2 Jesus né hē tii.

wahēh had'yyt do bē hapēē dāg kån do hyb n'aa bē h'yyb tym gó. Bē mahang papuuj nā Jesus hā h'yy kae dāk doo, wanēhēh nā do hadoo bēh. Bē ŷ wén ma erih, Nesaa do Yb hā bē j'aa et'ēek do hyb n'aa. Bē ŷ ma erih, tah haa hyb n'aa hedoo doo. Bē ŷ wén ma erih ēr Yb hŷ pong jé hawāt do bē hapēē dāg kån do hyb n'aa bē h'yyb tym gó.¹⁴ Bē mahang bāp peej dāk Kristo hā h'yy ka'eeh doo, wahēh hēdo padēek doo, bē ŷ wén ma erii wāt hēdēb had'yyt do bē hapēē dāg kån do hyb n'aa bē h'yyb tym gó. Bē mahang papuuj nā Jesus hā bē h'yy kae dāk doo, wanēhēh nā do hadoo, bē ŷ ma erii wāt, bē h'yyb hej'oonh do hyb n'aa, P'op Hagā Do kyyh bē tah'yyb mahūūm do hyb n'aa, Nesaa Do Yb hā bē j'aa ketsē do hyb n'aa.

Dooch ji kamahān bā badāk hahŷy hā hanāng do ky n'aa hahŷy

¹⁵ Bē kamahān manā badāk hahŷy hā habong do P'op Hagā Do hā h'yy kana'eeh do rakamahān doo. Bē kamahān manā badāk hahŷy hā hanāng doo. Jé badāk hahŷy kamahān doo, dooh P'op Hagā Do takamahān bā. ¹⁶ Sahōnh hē badāk hahŷy hā hanāng do nesaa doo, tak'ēp ji h'yyb sāg karēn do hedoo doo, ji matym me ji heg'āas doo, tak'ēp ji karēn do hedoo doo, ji ma hā, ji moo wāt do hā ji kasab'ee do hedoo doo, ti sahōnh hē dooh P'op Hagā Do ēr Yb hanaa tado bā. Badāk hahŷy hā tabana tii. ¹⁷ Badāk hahŷy gawatsik da. Ta hā hanāng do nesaa do hadoo do ji h'yyb karēn do gawatsik né tii da ēnh. P'op Hagā Do karēn do ky dah'eeh doo, dooh ragawatsig bā. Aboo had'yyt hē da.

H'yy kawareem do yb ky n'aa hahŷy

¹⁸ Tah haa, edah ti noo gó sahōnh hē tagawatsik. Bē ky n'aa napāh, ti pooj jé Kristo majū, Kristo hā h'yy kawareem do yb kasee. Da hē hajōk Kristo hā h'yy kawareem do rakas'ee kån. Ti hyb n'aa ji hapāh, edah sahōnh hē gawatsik doo. ¹⁹ Ēr mahang né paawā rababok do paah, dooh né hē ēr wób rado bā. Ēr wób rado bā paawā, dooh paawā ēr reréd bā ēr mahang rababok doo. Ēr mahānh rabahōm. Ti hyb n'aa, dooh ēr wób rado bā ji hapāh.

²⁰ Bē hā Jesus Kristo anoo P'op Hagā Do Sahee bē tah'yyb mahūūm hyb n'aa. Ti hyb n'aa sahōnh hē bē bahapāh panyyg heh'āat doo, P'op Hagā Do metēēh doo. ²¹ Dooch bē ŷ wén ma erii bā bē nahapāh do hyb n'aa baad hadoo do ky n'aa. Bē ŷ wén ma erih, baad bē bahapēē dāk do hyb n'aa né hē baad hadoo do ky n'aa. Baad hadoo do ky n'aa bā naa nado noo kanesa doo. Bē hapāh né hē tii. Ti hyb n'aa né hē bē ŷ wén ma erih. ²² Baad bē ŷ maher'oot. "Jesus, P'op Hagā Do H'yyb Dāng Do nado", hanāng péh, daap

menyyh do yb tii. Ti né hē nanāng bē ky n'aa napēē dāk doo, Kristo hā h'yy kawareem doo. P'op Hagā Do T'aah, ta Yb na-āāj hē h'yy kawareem do yb ty n'aa ges'yyk. ²³ Ta T'aah ty n'aa ges'yyk doo, dooh P'op Hagā Doo, Jesus Yb tahapēē bā. Ta T'aah gadoo péh, Jesus Kristo Yb na-āāj hē tagadoo.

²⁴ Ti hyb n'aa, taw'āats hē bē ky dahé had'yyt hē panyyg heh'āat doo, p'ooj ub, bē du doo noo gó Jesus hā bē h'yy ka'eeh do bē maa napāh doo. Taw'āats hē bē h'yyb gó tabaym panyyg heh'āat doo. Panyyg heh'āat doo, p'ooj ub bē maa napāh doo, bē h'yyb gó tayyw bā, baad bē enyyw bā, séd bē h'yyb hēdo had'yyt da tii bā Jesus hā, Jesus Yb hā. ²⁵ Hahŷy ti ēr hā Kristo ky n'aa enooh doo: Ēr tah'yyb edēeb had'yyt hē, hŷ pong jé ēr baboo had'yyt hyb n'aa ta pa.

²⁶ Ta ti hē ŷ ma erii wāt, bē ŷ maher'oot hyb n'aa bē hā karēn wad'ii do sa ky n'aa hā.

²⁷ P'op Hagā Do Sahee bē hā Kristo anoo doo, baym bē h'yyb tym gó. Ti hyb n'aa dooh hyb n'aa ta see bē ma metēēk péh. P'op Hagā Do Sahee ti bē tama metēēk sahōnh hā. Baad bē tama metēēk. Dooch daap tado bā. Ti hyb n'aa, taw'āats hē bē ky dahé had'yyt hē bē tama metēēk doo. Taw'āats hē Kristo hā bē h'yy kata dāg had'yyt hē.

²⁸ Hŷy kā, tah haa hedoo doo, ŷ ab'aañh bē hā: Kristo sii bē aboo had'yyt hē, tamatēēh bā kā, h'yyb neŷŷm gó ta matym gó ēr bab'ēeh hyb n'aa, ēr nu manebyng hyb n'aa ta matym gó ēr bab'ēeh bā. ²⁹ Bē hapāh do hyb n'aa baad had'op do ti Kristo, bē hapāh na-āāj hē P'op Hagā Do taah né hē sahōnh hē baad hadoo do moo bok doo.

3

P'op Hagā Do taah ēer ky n'aa hahŷy

¹ Bē hegāā nny da tak'ēp ēr Yb hŷ pong jé hawāt do ēr takamahān. Tak'ēp ēr takamahān do hyb n'aa P'op Hagā Do taah ēr tamaneēeh. Ti né hē ēer! Badāk hahŷy hā habong do P'op Hagā Do hā h'yy kana'eeh doo, dooh ēr rahapēē bā P'op Hagā Do taah ēer, ranahapāh do hyb n'aa P'op Hagā Doo. ² P'op Hagā Do taah né hē ēr da hē, najis haa. Dooch né paawā ēr P'op Hagā Do metā nā bā nny d' tabad'oo da ēr hā, ēr hapāh Jesus Kristo hado dāk da ēer, tamatēēh bā, baad ub tii kā Jesus ēr bahapāh do hyb n'aa ti noo gó. ³ Sahōnh hē Jesus Kristo hadoo rabahadoo do sa h'yyb gó ragahēen doo, sa daaj hē rakan'yyh nesaa do mahānh, Jesus baad had'op do hadoo rabahadoo hyb n'aa kā.

⁴ Nesaa do moo heh'oooh doo, P'op Hagā Do ky n'aa jaw'yyk do wē rah'yy kawareem. Sahōnh hē nesaa do ji moo wāt doo, P'op Hagā Do ky n'aa jaw'yyk do wē h'yy kawareem do tii. ⁵ Bē hapāh né hē, Jesus bahyng

wawēē hē nesaa do ji moo wāt do tabado hōm hyb n'aa. Dooch nesaa do ta hā. ⁶ Ti hyb n'aa Jesus sii hawāt doo, dooch nesaa do tamoo hewēēd bā. Nesaa do moo heb'ooch doo, dooch Kristo tahapēē bā ta h'yyb gó. ⁷ Ti hyb n'aa, tah haa hedoo doo, bē hyb n'aa matakā bē ranawadii hyb n'aa. Baad hadoo do moo heb'ooch doo, baad had'op do né hē tii, Kristo baad had'op do hadoo. ⁸ Nesaa do moo heb'ooch doo, Dijab* karapee tii. Tii d' ji wén hapäh sahōnh hē tadu dahäng noo gó Dijab moo hew'ēēt né hē ta ti nesaa doo. P'op Hagä Do T'aah ewäd hyng wawēē hē tagawatsiig hōm hyb n'aa Dijab moo wāt doo.

⁹ P'op Hagä Do taah dooch nesaa do ramoo hebo bā, P'op Hagä Do Sahee mahūūm do hyb n'aa sa h'yyb. Dooch rahaja bā nesaa do ramoo hebo bā, P'op Hagä Do taah raba-hadoo do hyb n'aa. ¹⁰ Hahÿÿ hā ji hapäh P'op Hagä Do taah, ji hapäh na-āāj né hē Dijab karapee: Baad hadoo do moo nawāt doo, ta da hadoo do Jesus hā h'yy ka'eeh do kamanahän doo, dooch P'op Hagä Do t'aah tado bā.

Ji da hadoo do ji kamahän do ky n'aa hahÿÿh

¹¹ Hahÿ ti bē maa napäh do pooj jé bē du do noo gó Jesus hā bē h'yy ka'eeh doo: Taw'ääts hē ji kamahän ji da hadoo doo. ¹² P'ooj ub hawāt do Kaih makū bad'oo doo da, bē adoo manäh. Nesaa Do Yb karapee né hē tii. Ta hÿÿj tanabooh. Ta hÿÿj Kaih wén nabooh, nesaa do Kaih moo hew'ēēt do hyb n'aa. Ta hÿÿj ti baad hadoo do tamoo hew'ēēt. ¹³ Ti hyb n'aa, wakän haa, bē h'yy gabedo manä badäk hahÿÿ hā habong do P'op Hagä Do hā h'yy kana'eeh do bē wē rakawaj'ään bā baad bē babok do hyb n'aa.†

¹⁴ Èr, dooch èr h'yyb tym dajèp do tahado wäd bā. Èr h'yyb tym edèb kån P'op Hagä Do wē. Baad ta ti èr bahapäh, èr wakään Jesus hā h'yy ka'eeh do èr kamahän do hyb n'aa. Ta wakään Jesus hā h'yy ka'eeh do wē h'yy gaēēnh doo, dajèp do hadoo nā ta h'yyb tym. ¹⁵ Ta da hadoo do wē h'yy gaēēnh doo, dahej'ēèp do hadoo ti P'op Hagä Do matym gó. Sa da hadoo do dahej'ēèp do sa wē, dooch edèb had'yyt do awäd bā. Dooch P'op Hagä Do wē ras'ēèg bā. Bē hapäh né hē tii.

¹⁶ Hahÿÿ hā èr bahapäh kamahän heh'äat doo: Ta daaj hē Jesus Kristo kan'oo dāk dajèb hā èr hyb n'aa. Ti hyb n'aa taw'ääts hē èr na-āāj èr kan'oo dāk èr da hadoo sa hyb n'aa. ¹⁷ Ji ma nyy bā, ji da hadoo do ta wē badoh do ji t'yyd manehiin bā, dooch P'op Hagä Do hā ji kamahän. ¹⁸ Tah haa, ji kyy me had'yyt nado ji kamahän. Taw'ääts hē

ji masa doo me ji kamahän ji wakään Jesus hā h'yy ka'eeh doo. Taw'ääts hē ji kamahän heh'äat, j'ooj madäk doo me nado.

¹⁹ Baad ji wakään ji kamahän do hā, baad ji hapäh, baad hadoo do ky n'aa ky daheeh do ji. Baad ji wakään ji kamahän bā, dooch ji h'yyb eÿÿm bā P'op Hagä Do ji hyb n'aa es'ee bā. ²⁰ Dooch ji eÿÿm bā ji h'yyb ji taky n'aa tapa bā paawā. Tii d' tawén hadoo, ji h'yyb tym bahänh P'op Hagä Doo. Sahōnh ji h'yyb tym gó hanäng do P'op Hagä Do hapäh. ²¹ Najis haa, ji h'yyb ji taky n'aa natapa bā, dooch ji h'yyb eÿÿm bā P'op Hagä Do sii ji er'ood bā. ²² Ta hā ji ky n'aa etsēē do ji gadoo ji hapäh tii bā, tamejūū do ji ky daheeh do hyb n'aa, tagen'aak do ji moo wāt do hyb n'aa. ²³ Hahÿ pawóp hē P'op Hagä Do ji tamejūū: Ta T'aah Jesus Kristo hā ji h'yy ka'eeh, ji da hadoo do ji kamahän ji tamejūū doo da. ²⁴ Tamejūū do ky dah'eeh doo, séd hā rah'yyb hedoo P'op Hagä Do hā. Sa h'yyb gó P'op Hagä Do bawät tii bā. Ta Sahee èr hā tanoo do hyb n'aa èr hapäh, èr h'yyb gó P'op Hagä Do bawät.

4

Ji metyy P'op Hagä Do Sahee kyy gó tado bā rahe'oot do ky n'aa hahÿÿh

¹ Najis haa, bē ky dahé manä “P'op Hagä Do Sahee kyy gó ÿ baher'oot”, hanäk doo. Taw'ääts hē bē mety ta tii, bē bahapäh hyb n'aa P'op Hagä Do Sahee tado bā sa h'yyb tym gó hanäng doo, P'op Hagä Do Sahee tanado bā. Hajök badäk hahÿÿ hā ketyñ h'ūūm P'op Hagä Do ky n'aa rod oow daap menyuh doo. ² Hahÿÿ hā da bē metyy P'op Hagä Do Sahee kyy gó tado bā rahe'oot doo: Aj'yy gó né hē Jesus Kristo P'op Hagä Do T'aah kesok se hub né hē hanäng doo, ky daheeh doo, P'op Hagä Do Sahee kyy gó né hē ti tabahe'oot. ³ Aj'yy gó Jesus kesok do ky sēm doo, ky nadaheeh doo, dooch P'op Hagä Do Sahee kyy gó tado bā ti tabahe'oot. Kristo hā h'yy kawareem do yb sahee ti hedoo do h'yyb tym gó tabawät. Bē ky n'aa napäh, ti awät h'yy kawareem do yb. Ti awäd däg kån badäk hahÿÿ bā. ⁴ Bē tah haa, P'op Hagä Do karapee né hē bēēh. Ta Sahee bē tah'yyb mahūūm doo, P'op Hagä Do hā h'yy kana'eeh do h'yyb gó hanäng do bahänh, Dijab bahänh. Ti hyb n'aa, bē h'yy ganyy däg nanäng ma matèg oow sa hā, bē wén ky nadaheeh rahe'oot doo. Bē j'aa etèèg wät sa hā. ⁵ Badäk hahÿÿ hā habong do P'op Hagä Do hā h'yy kana'eeh do wób tii. Ti hyb n'aa P'op Hagä Do hā h'yy kana'eeh do ramaa napäh, raky daheeh rahe'oot doo. ⁶ Dooch sa wób èr do bā. P'op Hagä Do karapee èr ti hÿÿh. P'op Hagä Do hapäh do

* 3:8 Gereg kyy me ramaneēēnh Nesaa Do Yb, Dijab. “Ji taky n'aa tapa had'yyt doo”, tahananäng pé ti Dijab. † 3:13 Ji wē rakawaj'ään, Kaih moo ti ragahōm do hyb n'aa.

maa napäh, ky daheeh, er metëek doo. P'op Hagä Do karapee nadoo doo, dooh ji tamaa newë bä. Er her'oot do maa new'ëe doo, Sahee baad hadoo do h'yyb mahüüm. Er her'oot do maa nanew'ëe doo, daap menyhyh do yb sahee ta h'yyb gó tabawät.

Kamahän do ky n'aa hahÿh

⁷ Najis haa, P'op Hagä Do banoo er hä ji kamahän doo. Ti hyb n'aa, taw'ääts hë ji da hadoo do ji kamahän né hë. Ta da hadoo do kamahän doo, P'op Hagä Do karapee né hë tii. Baad P'op Hagä Do tabahapäh ta h'yyb gó. ⁸ P'op Hagä Do kamahän had'yyt hë. Ti hyb n'aa ta da hadoo do kamanahän doo, dooh P'op Hagä Do tahapëe bä. ⁹ Hahÿh da P'op Hagä Do metëeh ji hä ji takamahän: Ta T'aah sét had'op do tamejüü er mahang, hÿ pong jé ji awäd had'yyt hyb n'aa ta hyb n'aa. ¹⁰ Hahÿ heh'äat kamahän doo: Dooh ji tado bä P'op Hagä Do ji kamahän doo. P'op Hagä Do ti ji takamahän. Ta T'aah tamejüü wawëe hë tadajëp hyb n'aa ji hyb n'aa, nesaa do er moo bok do sâm, nesaa do ji h'yyb tym gó hanäng do tabawug höm hyb n'aa ta T'aah majjyw me.

¹¹ Najis haa, ta ti hadoo né hë P'op Hagä Do tak'ëp ji takamahän. Ti hyb n'aa, taw'ääts hë ji kamahän ji da hadoo do Jesus hä h'yy ka'eeh doo. ¹² Dooh noo gó P'op Hagä Do ji ty gepäh péh. Ti hado né hë paawä, ji wakään Jesus hä h'yy ka'eeh do ji kamahän bä, ji h'yyb gó P'op Hagä Do bawät tii bä. Baad tabadëe däk tii bä ji h'yyb gó P'op Hagä Do kamahän doo. P'op Hagä Do kamahän doo da ji kamahän kân tii bä. Ji h'yyb tym gó P'op Hagä Do bawät. ¹³ Séd ji h'yyb hedoo P'op Hagä Do hä, ji h'yyb gó P'op Hagä Do bawät ji wén hapäh, ta Sahee ji hä tanoo do hyb n'aa. ¹⁴ Ta T'aah P'op Hagä Do mejüü wawëe hë, sahönh hë badäk hahÿh hä habong do sa h'yyb tym dëeb tabahadoo hyb n'aa. Ti né hë ää hapäh ää matym me. Baad ta ky n'aa ää baher'oot. ¹⁵ Ti hyb n'aa, "P'op Hagä Do T'aah né hë Jesus Kristo" hanäng péh, ky daheeh péh, ta h'yyb tym gó P'op Hagä Do bawät, séd tah'yyb hadoo P'op Hagä Do hä. ¹⁶ Baad er bahapäh P'op Hagä Do er takamahän. Er daab yyp P'op Hagä Do er takamahän do hä. P'op Hagä Do kamahän had'yyt hë. Ti hyb n'aa, jé P'op Hagä Doo, ta wakään na-ääj hë kamahän had'yyt doo, séd tah'yyb hadoo P'op Hagä Do hä. Ta h'yyb gó P'op Hagä Do bawät.

¹⁷ Jesus Kristo bawät doo da er babok badäk hahÿh hä. Ti hyb n'aa baad tabadëe däk er h'yyb gó P'op Hagä Do kamahän doo. P'op Hagä Do kamahän doo da er kamahän kân P'op Hagä Do an'oo bä. Ti hyb n'aa, dooh er eÿÿm bä Jesus ji taky n'aa ety noo gó. ¹⁸ P'op Hagä Do ji kamahän bä, dooh ji

eÿÿm bä. Ji eÿÿm mabaj näng do hä. Ti hyb n'aa, baad had'op P'op Hagä Do ji kamahän bä, dooh ÿÿm ji hä. Ji eÿÿm bä, dooh baad tadëe nä bä P'op Hagä Do kamahän do ji h'yyb gó. ¹⁹ P'op Hagä Doo, ta wób na-ääj er wén kamahän, pooj jé P'op Hagä Do er takamahän do hyb n'aa. ²⁰ "P'op Hagä Do ÿ kamahän" ji ky hado bä, ji da hadoo do Jesus hä h'yy ka'eeh do wë ji h'yy gaëëj bä, daap hë ji menyhyh tii bä. Ji wakään ji hapäh do ji kamanahän bä, ny daa ji kamahän P'op Hagä Do ji nahapäh doo. ²¹ Hahÿh da Jesus Kristo mejüü do paa ji: P'op Hagä Do takamahän doo, taw'ääts hë ta da hadoo do Jesus hä h'yy ka'eeh do takamahän na-ääj hë.

5

P'op Hagä Do ji kamahän bä, tamejüü do ji ky daheeh do ky n'aa hahÿh

¹ Sahönh hë "Jesus né hë ti P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo" hanäk doo, ky dah'eeh doo, P'op Hagä Do taah né hë tii. Ta yb kamahän doo, ta yb taah takamahän na-ääj hë. ² Hahÿh hä ji bahapäh P'op Hagä Do taah, Jesus hä h'yy ka'eeh do ji kamahän bä: P'op Hagä Do ji kamahän bä, tamejüü do ji ky dahé bä na-ääj hë. ³ P'op Hagä Do ji kamahän bä, tamejüü do ji ky daheeh. Nahejooj, ji nahajaa do nado P'op Hagä Do mejüü doo. ⁴ Sahönh hë P'op Hagä Do taah rahajaa raj'aa etëëg bä badäk hahÿh hä habong do P'op Hagä Do hä h'yy kana'eeh do sa hä h'yyb tatuk doo. Jesus hä h'yy ka'eeh do hyb n'aa ji j'aa et'ëek badäk hahÿh hä hanäng do nesaa do ji h'yyb tat'uuk doo. ⁵ Jesus P'op Hagä Do T'aah né hë ky dah'eeh doo, jääm né hë ti rahajaa raj'aa etëëg bä nesaa do hä badäk hahÿh hä habong do P'op Hagä Do hä h'yy kana'eeh do h'yyb karën doo.

⁶ Jesus Kristo né hë ti wawëe hë hahyng doo, naëng me nu kemuun wät doo, ta majjyw tan'oo däk do ji hyb n'aa tadajëp noo gó. Nu kemuun wät do had'yyt nado tame. Dajëp na-ääj né hë. Tan'oo däk ta majjyw ji hyb n'aa. Baad P'op Hagä Do Sahee metëeh ji hä ta ti ky n'aa. Te hub né hë had'yyt hë P'op Hagä Do Sahee. ⁷ Tamawoob hë ta metëe n'aa, te hub né hë Jesus ky n'aa metëeh doo: ⁸ P'op Hagä Do Sahee, tanu kemuun do naëng me, Jesus majjyw tan'oo däk do tadajëp noo gó. Séd gó rametëeh. ⁹ Aj'yy hapäh do ky n'aa ta her'oot bä, ji ky daheeh ta her'oot doo. Ti bahänh ti P'op Hagä Do her'oot doo. Aj'yy her'oot do nado tii. Ti hyb n'aa, baad ji ky daheeh ta T'aah ky n'aa ta her'oot doo. ¹⁰ P'op Hagä Do T'aah hä ky daheeh doo, tenäm ta h'yyb gó Jesus ky n'aa P'op Hagä Do metëeh doo. P'op Hagä Do her'oot do ky nadaheeh doo, P'op Hagä Do noo kanesa, tahanäng pé tii, ta T'aah ky

n'aa P'op Hagä Do her'oot do taky nadaheeh do hyb n'aa. ¹¹ Hahÿÿ da ta T'aah ky n'aa P'op Hagä Do metëëh ji hã: Ta T'aah hyb n'aa ji h'yyb tym tabed'ëëp, hÿ pong jé ta sii ji awäd had'yyt hë hyb n'aa. ¹² P'op Hagä Do T'aah gadoo do ta h'yyb tym gó, hÿ pong jé had'yyt hë tabawäd däk da P'op Hagä Do sii. Ta T'aah ganadoo doo, dooh né hë tagado bã edëb had'yyt do P'op Hagä Do pa.

¹³ ÿ wén ma erii wät hahÿÿ bë hã, P'op Hagä Do T'aah hã h'yy ka'eeh doo, edëb had'yyt do bë gado däk né hë, baad bë bahapäh hyb n'aa. ¹⁴ P'op Hagä Do anoo ji hã ji etsëë doo, P'op Hagä Do gen'aak do hã ji h'yyb däg bã ji ky n'aa etsëë bã. Ti hyb n'aa dooh ji h'yyb eÿÿm bã P'op Hagä Do sii ji er'ood bã. ¹⁵ Ji tamaa napäh ër hapäh. Ti hyb n'aa sahõnh hë ta hã ji etsëë do ji gado däk do hadoo. ¹⁶ Ti anäng nasaa do p'ää näng doo, dawëë ji bawäd hõm P'op Hagä Do mahãnh tanoo doo. Nasaa do ji wakään moo wäd bã ji hapëë bã, p'ää näng do tanado bã, taw'ääts hë ji ky n'aa etsëë tii. Tii bã P'op Hagä Do anoo ta hã edëb had'yyt doo. Nesaa do p'ää näng doo, dawëë ji bawäd hõm P'op Hagä Do mahãnh tanoo do hyb n'aa nado bë ky n'aa etsëë, ÿ hanäng tii. ¹⁷ Sahõnh hë nesaa do ji moo wät doo, ji hyb n'aa newëë doo, baad nado né hë ti P'op Hagä Do matym gó. Ti hadoo né hë ti anäng nesaa do ji h'yyb gó tanyy bã, dooh tan'oo bã dawëë ji nu gadäk P'op Hagä Do mahãnh.

¹⁸ Ër hapäh, dooh P'op Hagä Do taah ramoo hebo bã nesaa doo, Jesus mo n'aa jesuu do hyb n'aa sa hã. Dooh Nesaa do Yb haja bã tarejã bã sa hã. ¹⁹ P'op Hagä Do karapee ëer, ër hapäh. Nesaa Do Yb mejüü sahõnh hë badäk hahÿÿ hã habong do hã, P'op Hagä Do hã h'yy kana'eeh do sa hã, ër hapäh. ²⁰ Ër hapäh na-ãäj hë P'op Hagä Do T'aah ewäd hyng, ji tah'yy ganã däk, P'op Hagä Do heh'äät do ji bahapäh hyb n'aa. Séd ër h'yyb hedoo P'op Hagä Do heh'äät do hã. Séd ër h'yyb hedoo ta T'aah Jesus Kristo hã. Ti ti P'op Hagä Do heh'äät doo. Ti né hë tanoo ji hã ta wë ji h'yyb tym edëb had'yyt doo.

²¹ Ti hyb n'aa tah haa, bë h'yy kae manã ta wób rah'yy kaha'eeh do hã. Jääm hë kã.

2 Jowāw

Ta jawén Jowāw ma erih do hahỹỹ

¹ Ỹ, Jesus hā h'yy ka'eeh do sa wahē n'aa ỹ ramaneēēnh doo, ỹ edēng sahōnh hē Jesus hā h'yy ka'eeh do bē panang bā habong do P'op Hagā Do asēēw hōm doo. Baad bē ỹ kamahān. Ỹ had'yyt nado bē kamahān doo. Sahōnh hē baad hadoo do ky n'aa hapāh do bē rakamahān na-āāj hē. ² Baad hadoo do ky n'aa āā h'yyb tym gó tabawāt. Āā h'yyb gó tabawād had'yyt hē. Ti hyb n'aa bē āā kamahān. ³ Hahỹỹ da bē ỹ ky n'aa edēng: Ỹ karēn paawā P'op Hagā Do ēr Yb, Jesus Kristo ēr Yb T'aah ēr hā raky en'yyim, ēr rat'yyd mehīn, h'yyb nām do ranoo ēr hā. Tii d' né hē tabad'oo da ēr hā, baad hadoo do ky n'aa ēr bahapāh, ēr ky daheeh do hyb n'aa, ēr da hadoo do ēr kamahān do hyb n'aa.

⁴ Tak'ēp ỹ tsebee wāt baad bē wób rababok ỹ ky n'aa napāh do hyb n'aa. Baad hadoo do ky n'aa metēēk doo da rababok, P'op Hagā Do ēr Yb mejūū doo da rababok, ỹ ky n'aa napāh.

⁵ Hỹỹ kā wakān haa Jesus hā h'yy ka'eeh doo, ỹ etsēē bē hā ēr kamahān had'yyt hyb n'aa ēr da hadoo doo. Dooch papuuj ky n'aa jawyk do tado bā tii. Ta paa né hē tii, Jesus hā bē h'yy ka'eeh bē du doo noo gó bē ky n'aa napāh do né hē. ⁶ Hahỹ kamahān do heh'āat: P'op Hagā Do mejūū doo da ji bawāt. Ji tamejūū kamahān gó ji bawāt, pooj jé bē maa napāh doo da né hē.

⁷ Hajōk ma matēg ji wad'ii do raketyh hōm badāk hahỹ haw'āats hē. Sa hā dooh Jesus Kristo, P'op Hagā Do T'aah, ewād hyy bā babā aj'yy gó. Kristo hā h'yy kawareem do yb, ji wadii do yb né hē ti tii d' ma metēēk doo. ⁸ Ti hyb n'aa, baad bē hyb n'aa matakā bē rawanadii hyb n'aa rametēēk do hā. Rametēēk do bē ky dahé bā bē hasōg hōm da P'op Hagā Do wē bē moo bok do paa sām. Bē hyb n'aa matakā bē moo bok do sām bē gadoo hyb n'aa sahōnh hē. ⁹ Kristo ma metēēk do herét doo, ta see dāg metēēk doo, dooh ta ti hadoo do h'yyb tym gó P'op Hagā Do awād bā. Kristo metēēk do baad ta h'yyb gó tenām doo, ta h'yyb tym gó P'op Hagā Do awāt, ta h'yyb tym gó P'op Hagā Do T'aah bawāt na-āāj hē. ¹⁰ Bē wē ma matēg see kaja bā, Kristo metēēk do tama net'ēēg bā, bē gado manā bē tób bā. Bē edēē manā ji wakān Jesus hā h'yy ka'eeh do ji edēng doo da. ¹¹ Ta ti hedēng pé ji wakān Jesus hā h'yy ka'eeh do ji edēng doo da, ta h'yyb hata hado dāk tii, nesaa do tametēēk do hā.

¹² Ti anāng nā hajōng nā bē ỹ maher'oot do pan'aa. Ti hadoo né hē, dooh ỹ karēn bā ỹ erih doo gó bē ỹ maher'ood bā. Ỹ karēn bē ỹ bahehēēn ỹ ber'oot hyb n'aa bē sii, tak'ēp ēr tsebeē hyb n'aa.

¹³ P'op Hagā Do asēēw hōm do babā habong doo, bē wakān hedoo do bē m' rahyb n'aa esee. Jāām hē kā.

3 Jowāw

Gajo hã Jowāw ma erih do hahỹh

¹ Ŷ, Jesus hã h'yy ka'eeh do sa wahẽ n'aa Ŷ ramaneënh doo, Ŷ edêng òm Gajo. Baad òm Ŷ kamahãn.

² Ŷ karẽn paawã baad a h'yyb P'op Hagã Do wẽ, najis ŶŶ. Ŷ karẽn paawã dooh manahẽ nny bã. ³ Tak'ẽp Ŷ tsebee wãd kãn Ŷ ky n'aa napãh do hyb n'aa a ky n'aa ẽr wakããn Jesus hã h'yy ka'eeh do wób rahe'oot doo. Baad had'yyt mã mabawãt baad hadoo do ky n'aa metëeh doo da, sa nooh. Dooh m' mah'yy gajëe hõm bã ta hã, sa nooh. ⁴ Tak'ẽp né hẽ Ŷ tsebé, baad hadoo do ky n'aa metëek doo da tah haa hedoo do rababok Ŷ ky n'aa napãh bã. Dooh hahỹ hadoo pé tak'ẽp Ŷ tsebé péh.

⁵ Najis ŶŶ, baad had'yyt hẽ mamasaa wãt ẽr wakããn Jesus hã h'yy ka'eeh do baheh'ëen doo, ma metëek doo, mahep'ëeh do nado né paawã. ⁶ Ta ti rahe'oot babã Jesus hã h'yy ka'eeh do sa hã nny da makamahãn wãt sa hã. Taw'ããts hẽ P'op Hagã Do gen'aak doo da mamasaa ta ti ẽr wakããn ramahõm me ramahũm péh. ⁷ Ta ti rabahõm jé pad'yyt hẽ Jesus Kristo ky n'aa rabaher'ood hõm hyb n'aa. Dooh ragado bã dajëer hadoo doo, sa waa hadoo do P'op Hagã Do sa h'yyb gó nahapãh do sa hanaa. ⁸ Ti hyb n'aa, taw'ããts hẽ ẽr gadoo ta ti hedoo do ẽr tób yt hã, taw'ããts hẽ ẽr masa sa hã. Tii da ẽr adoo bã, ẽr masa baad hadoo do ky n'aa ramaher'ood hõm do hã.

⁹ Jesus hã h'yy ka'eeh do bẽ panang bã habong do Ŷ ma erii wãt. Ti hadoo né hẽ, ta ti Dijoteréh, sa bahãnh karẽn do nu gadãk doo, dooh Ŷ taky dahé bã. ¹⁰ Ti hyb n'aa, bẽ Ŷ bahehëen bã Ŷ naëenh da Ŷ nabuuj gedoo hyb n'aa nesaa do tamoo wãt do hyb n'aa, ãã tanu mer'oot do hyb n'aa, ãã taky n'aa rejãã do hyb n'aa. Hajõng baad nadoo do tamoo wãt doo. Dooh tagado bã ẽr wakããn Jesus hã h'yy ka'eeh do heh'ëen doo. Ta wób rakarẽn paawã ragadoo, tameduuk raganadoo hyb n'aa. Jé gadoo do tah'eed h'ũm Jesus hã h'yy ka'eeh do sa mahãnh.

¹¹ Najis ŶŶ, taw'ããts hẽ hanãm do mamoo wãt. Mamoo wãd manã nesaa doo. Baad hadoo do moo wãt doo, P'op Hagã Do kara-pee né hẽ tii. Nesaa do moo wãt doo, dooh P'op Hagã Do tahapëe bã ta h'yyb gó.

¹² Taw'ããts hẽ mamasaa Demeet. Jé pad'yyt hẽ raj'aa etsẽ ta hã, baad tabawãt do hyb n'aa. Baad hadoo do ky n'aa metëek doo da tabawãt. Baad ub tabawãt ta ti tametëeh. ãã hã na-ããj né hẽ, baad ãã hã tabawãt.

Mahapãh né hẽ, ãã ehuh né hẽ ãã her'oot doo. Ti hyb n'aa taw'ããts hẽ mamasaa.

¹³ Ti anãng nã hajõng nã òm Ŷ maher'oot do pan'aa. Dooh Ŷ karẽn bã Ŷ erih doo gó òm Ŷ maher'ood bã. ¹⁴ Ŷ karẽn paawã nanyw hẽ òm Ŷ bahehëen. Tii bã ẽr ber'oot.

¹⁵ Ŷ karẽn h'yyb nyw gó baad mabawãt. Ẽr najiis babã habong do òm rahyb n'aa esee mãh. Sét ken'yyh mamaher'ood Ŷ kedêng najis haa t'ĩ hẽnh habong do hã. Jããm hẽ kã.

Judas

Jesus hã h'yy ka'eeh do hã Judas ma erii wät do hahÿÿh

¹ Judas, Tsijaag hÿÿj, Jesus Kristo wë moo wät do see ÿ ti hÿÿh. ÿ edëng bëeh, P'op Hagä Do naëej wät doo, P'op Hagä Do ër Yb kamahän doo, Jesus Kristo mo n'aa jesuu doo. ² ÿ karën ji wë P'op Hagä Do ky enyym doo, ji tah'yyb n'yyim doo, ji takamahän do na-ääj hë baad bë h'yyb gó tabawäd had'yyt hë.

Ma matëg oow P'op Hagä Do waneh'ëeh do sa ky n'aa hahÿÿh

³⁻⁴ Najis haa, tak'ëp paa ÿ karën paawä bë ÿ ma erih ër P'op Hagä Do edëeb wät do ky n'aa hã. Tii bã kã, h'yy kamep'ëeh doo me ajyy P'op Hagä Do waneh'ëeh do bë mahang rababoo däg kãn ÿ ky n'aa napäh bã kã, nayyw hë ÿ h'yy kahÿÿd däk ÿ erih do hã. Bë ÿ ma erih hÿÿ kã tak'ëp ÿ betsëe hyb n'aa bë hã, baad bë ban'yyh hyb n'aa panyyg hanäm do ër ky daheeh doo, ta karapee, tsyt hë ta wë kasëew bong do sa hã P'op Hagä Do an'oo däk doo. Bë an'oo manä ta wób rahÿÿd. Nanäng ajyy rah'ÿÿt ji wë P'op Hagä Do ky enyym doo ky n'aa. Ji wë P'op Hagä Do ky enyym doo hyb n'aa, tahajaa, sa nooh, jé rakarën pé sii raba'ÿÿh. Ramakyyis Jesus Kristo, sét hadoo do ër kariw n'aa, ër danäh, ër Wahë N'aa. P'ooj ub P'op Hagä Do kyy kerih doo gó takerii däk nyy da nesaa do hã P'op Hagä Do ky n'aa etyy da ta ti hedoo doo.

⁵ Bë hapëe däg né paawä nyy da takerii däk, ÿ karën bë hyb n'aa esee hahÿÿh: Esit häj n'aa bã naa ta karapee Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do manyyh jawén paa bã, tagawat-siig jëng sa mahang ky sëm do paah, ky nadah'ëeh do paah. ⁶ Bë hyb n'aa es'ëe na-ääj hë nyy da Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do bad'oo ääs wób sa hã. Ta ti ääs wób dooh paa rah'yy gadeja bã sa hã P'op Hagä Do anoo do hã rabag'äas do hã, raty n'aa ges'yyk rababong do paa rawén beréd hõm tii. T'öp gadagyp doo gó baad rakamaw'yyd däg had'yyt hë Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do an'oo bã, ta tii bã ragada hyb n'aa sahõnh hë P'op Hagä Do ky n'aa etyy noo gó sa hã taky n'aa etyy doo. ⁷ Ti hadoo panang Sodoma, Gomoha häd enäh do babuu hã, panang nedaa bã haj'eenh do hã na-ääj hë. Sa hã

P'op Hagä Do rejää do hã takametä däk nyy da P'op Hagä Do bad'oo da tii d' habok do sa hã. Panang buuj rahob had'yyt hë tëeg hõõ nadëek doo gó. Tii d' rawén hoop, nanäng ääs rabad'oo doo da rabad'oo paah. Tak'ëp baad nadoo do panang buuj ramoo heb'oooh paa sa hã hanäng doo me. ÿÿj nadoo do sii hë rabahe'ÿÿh paah.

⁸ Ta ti hedoo nanäng ajyy P'op Hagä Do waneh'ëeh do bë mahang haboo däk do rabad'oo. Sa s'ëe gó rahapäh do jawén rababok. Sa hub rarejäa tak'ëp baad nadoo doo me. Dooh ragado bã Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do ji hã tamejüü doo. Raky n'aa rejää kabaj'aa doo.* ⁹ Mikéw kã, ääs sa wahë n'aa né paawä, dooh taky n'aa rejää doo me Dijab† taky n'aa tapa bã, Mosees kamag n'aa p'ää Nesaa do Yb daheeh taky kedak noo gó.‡ Jääm hë hahÿÿ da Mikéw kyyh Nesaa Do Yb hã: “Óm da Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do nabuu gedoo.” ¹⁰ Mikéw bad'oo doo da nado nanäng ajyy bë mahang kamekuuj däk do rabad'oo. Tak'ëp baad nadoo doo me raky n'aa rejää ranahapäh do hã. Har'ëeng h'yy ganenäh do hadoo tii. Jääm hë rahapäh rah'yy karën doo. Jääm hë ti jawén rababok. Rah'yy karën do jawén rababok doo, ti né ti sa hã rejää doo. ¹¹ Tak'ëp baad nado da sa hã! Kaih bawäd wät doo da paa rababok. Dajëer hã tak'ëp rah'ÿÿ padëek do hyb n'aa, Baräm, p'ooj ub hawät do baad nadoo do moo wät do paa bad'oo doo da rabad'oo. Aj'yy, Korah maküüh, Mosees Aräw sa wë h'yy kawereem do paa hadoo ta ti rah'yy kawereem Jesus hã h'yy ka'eeh do sa wahë n'aa wë. Ti hyb n'aa P'op Hagä Do gawats'iik da tii. ¹² Séd hã bë bawëh bã, bë sii rabawëh bã, dooh ranu mebyy bã, tak'ëp baad nadoo do ramoo boo né paawä. Pã ji nahapäh do tame hanäng do marakate gah'ood jëng do tahaj'aa hadoo do hedoo ta ti ajyy bë mahang.§ B'ëe hagä n'aa jääm hë sa hã hë hyb n'aa newëe do hadoo tii. Naëng poo mahauk do tabës doo, ji tawadii do hadoo tii. Joom beak noo gó neaak do hadoo tii. Joom tsawyy jëng doo, nedëb wät doo, ji tagoo hõm do hadoo tii. ¹³ Maadaka hewëeh do akajar me bah'ood mahüüm doo, ta puh ty gasus do akajar nabyy me rerët do hadoo nanäng ajyy. Ta puh ty gasus do hadoo nu meby n'aa näng do ramoo bok doo. Sagöõh

* **1:8** Kabej'aa doo, ääs P'op Hagä Do karapee. Kabej'aa do na-ääj hë ääs wób nesaa do moo bok do paah, Nesaa Do Yb karom. † **1:9** Gereg kyy me ramaneëehh Nesaa Do Yb, Dijab. “Ji taky n'aa tapa had'yyt doo”, tahananäng pé ti Dijab.

‡ **1:9** Hahÿÿ da Judah buuj panyyg see hã takerii däk ta ti ky n'aa: Mosees dajëp noo gó m' P'op Hagä Do mejüü mä ääs sa wahë n'aa Mikéw, Mosees kamag n'aa tadakã jëng hyb n'aa. Tadakã paawä m', Nesaa Do Yb ana ta wë. Nesaa Do Yb karën mä Mosees kamag n'aa paah. Esit buuj see Mosees naboh jat do paa hyb n'aa m' Mosees mä ta karom, näng mä Nesaa Do Yb kyyh. Tii d' né paawä Nesaa Do Yb karën paawä, dooh m' Mikéw an'oo bã ta hã Mosees kamag n'aa paah. § **1:12** Marakate pä rejää doo da, Jesus hã h'yy ka'eeh do wób rarejäa, tahananäng pé tii.

daap ty gehüüm do hadoo ti ajyy.** Tak'ëp gadagyy do P'op Hagä Do enyyw hõm sa pooj jê. T'ii hênh raboo had'yyt da.

¹⁴Hahÿÿ da aj'yy Enók häd näng doo, setsi däg do Adäw bā naa ji etsén bā, tamaher'oot paa ta jawén hawät do hahÿ ajyy nesaa do sa ky n'aa: “Bê hegäã”, näng mäh, “ti awät da Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, tak'ëp hajök do ta ääs tak'ëp baad hedoo do sa daheeh, ¹⁵sahõnh hê taky n'aa etyy hyb n'aa. Nesaa doo hênh taky n'aa etyy da sahõnh hê, ta matym gó baad nadoo do moo bok doo, ta hã waneh'ëeh do hyb n'aa baad nadoo do moo bok doo. Nesaa doo hênh taky n'aa etyy da sahõnh hê, nesaa do moo heb'ooh do rabahadoo do hyb n'aa baad nadoo do P'op Hagä Do hã raheer'oot do hyb n'aa”, näng paa Enók. ¹⁶Sahõnh hê hã raky n'aa hajëew had'yyt hê. Raheer'ood had'yyt hê ti sa hã dooh baad tado bā ti ta wób ramoo bok doo. Nesaa do sa h'yyb karên do jawén rababoo had'yyt hê. Sa hã hê rah'yy kasab'ee sa ky n'aa hã. J'ooj madäk doo me ta wób hã raj'aa etsé ky ken'yym doo me, sa daaj hê rakarên do ragadoo hyb n'aa.

Ji h'yy ganajëë hõm do ky n'aa hahÿÿh

¹⁷Najis haa, bê hyb n'aa es'ee Jesus Kristo ër Wahë N'aa mejüü doo, 12 hedoo do bê ramaher'oot do paah. ¹⁸Hahÿÿ d' paa sa kyyh bê hã: “Jesus matëeh do pooj jê, ti abok da nesaa do sa h'yyb karên do jawén habok doo, bê raky n'aa wajahëët doo”, nāk paa sa kyyh. ¹⁹Séd bê h'yyb nahedo bong ran'oo bā ta tii. Bê ketyn h'üüm ran'oo bā. Sa h'yyb säg karên do jawén rababok. Dooh P'op Hagä Do Sahee awäd bā sa h'yyb gó.

²⁰Bëeh, najis haa, taw'ääts hê baad had'yyt hê bê h'yyb padäg panyyg hanām do hã Jesus mejüü do ër hã rama met'ëeg wät doo, P'op Hagä Do hã hana doo. Ta tii hã bê h'yyb padäg, bê h'yy kahejój magyys hê hyb n'aa. Bê ky n'aa ets'ëë bê hã P'op Hagä Do Sahee h'yyb mahüüm doo da. ²¹Taw'ääts hê bê an'oo P'op Hagä Do kamahän do bê h'yyb gó tabawäd had'yyt hê. Taw'ääts hê edëb had'yyt do bê gada, ër tat'yid mehÿin do hyb n'aa, Jesus Kristo, ër Wahë N'aa, ër hã tanoo doo.

²²Taw'ääts hê bê t'yyd mehÿin jê häd ky sëm doo. ²³Nayyw hê bê maher'ood ta s'ee hênh sa h'yyb baboo däk doo, tëeg hõo nadëek do mahänh ta ti bê bed'ëep hyb n'aa. Bê t'yyd mehÿin ta wób tak'ëp baad nadoo do moo bok doo. Sa hã bê t'yyd mehÿin bā, taw'ääts hê h'yyb eÿÿm doo gó baad bê hyb n'aa matakä, nesaa do ramoo bok do

bê tah'yyb tatug mahänh. Taw'ääts hê baad né hê bê kanā tak'ëp nesaa do ramoo bok do mahänh, ramoo bok do bê tah'yyb tatug mahänh.††

²⁴⁻²⁵Sét ub hadoo do P'op Hagä Doo, Jesus Kristo ër Wahë N'aa hyb n'aa ër tedëeb wät do hajaa bê tamo n'aa jesuu nesaa do bê moo boo mahänh. Tahajaa ta bag tak'ëp gabarëeh doo gó bê tamanaa, tseebe gó ta matym gó bê bab'ëeh hyb n'aa tak'ëp baad hado däk do hyb n'aa bê h'yyb tym. Taw'ääts hê ti né hê ji j'aa etsëe had'yyt hê. Ti né hê had'yyt hê tak'ëp hyb n'aa jawyk do sahõnh hê bag'ääs doo. Ti né hê had'yyt hê kabaj'aa doo, hejooj had'yyt doo. Ti né hê sahõnh hã mejö had'yyt doo. ÿÿ. Tii d' né hê. Taw'ääts hê. Jääm hê kã.

** **1:13** P'ooj ub akajar me habong do raheg'ääs sagõöh rabahapäh hyb n'aa ny nemuun rabahõm. Dooh tahaja bā ramatakä bā sagõöh daap ty gehüüm do hã. Ti hadoo, dooh ji haja bā ji ky dahé bā nanäng ma matëg oow. Ta s'ee hênh ji rah'yyb mahüüm. Tii d' tahanäng pé tii. †† **1:23** Hahÿÿ d' Gereg kyy me takerii däk: “Taw'ääts hê sa saroor sii hê bê ty n'aa ges'yyk, nas'aa däk do hyb n'aa tii, nesaa do sa hub me ramoo bok do haj'aa.” Baad ji kan'yuh, sahõnh hê nesaa do ramoo bok do ji tah'yyb tatug mahänh, tahanäng pé tii.

Apokarip Ta jawén hawät do Jesus metä wät do ky n'aa hahÿh

¹ Jesus Kristo metëeh do hahÿ kerih doo, ta hä P'op Hagä Do anoo doo, ta hä h'yy ka'eeh doo, ta karom hedoo do sa hä tametëeh hyb n'aa nayyw hë hawät do pan'aa. Jesus Kristo mejö wät ääs ta mejüü do seeh, wë yÿ, y ta karom Jowāw, ër pooj jé hawät do ky n'aa ër hä tapanäk hyb n'aa. ² Baad y berii wät sahõnh hë hä y tametëeh doo, y hapäh doo. Hahÿ né hë P'op Hagä Do ër tamaher'oot doo, baad hadoo do Jesus Kristo metëeh do na-ääj hë. ³ P'op Hagä Do ky n'aa edëng da jé hahÿ ta jawén hawät do ky n'aa ner'oot doo. Ky n'aa kedëng na-ääj hë jé hahÿ maa newëe doo, ky daheeh doo, edaa däk do hyb n'aa takajaa doo.

⁴⁻⁵ Y Jowāw, y edëng Jesus hä h'yy ka'eeh do setsi hedoo do panang bä, Asija häd näng do häj n'aa bä habong doo. Y karën P'op Hagä Do awäd had'yyt doo, setsi hedoo do ta Sahee* tabag'ääs do tyng n'aa pa hab'ëeh do na-ääj hë, Jesus Kristo na-ääj hë raky en'yyim bë hä, y karën bë rah'yyb en'yyim. Jesus Kristo né hë ti baad hadoo do her'oot doo. Tahajaa ji ky dahé bä taher'oot doo. Ti né hë jãām hë pooj jé dejëp do mahang ganä wät doo.† Sahõnh hë badäk hahÿy bä habong do sa wahë n'aa wahë n'aa né hë ti.

Tak'ëp y j'aa etsë, y weh'ëeh Jesus ër hä kamahän doo, tadjëp do hyb n'aa nesaa do ër moo bok do hejój mahänh ër tabedëeb wät doo. ⁶ Tak'ëp y j'aa etsë, y wehëe had'yyt hë Jesus, ta karapee tabag'ääs do ëer, ër hä tanoo doo. P'op Hagä Do ta Yb wë moo bok doo, ta hä hyb n'aa jew'yyk do ëer, tan'oo bä. Taw'ääts hë takabajaa had'yyt hë. Taw'ääts hë sahõnh hë tabagäa had'yyt hë. Yÿ. Tii d' né hë. Taw'ääts hë.

⁷ Bë hyb n'aa matakä da!
Ti awät da Kristo wë puh gabarëeh do ma-
hang.

Sahõnh hë rabahapäh da.
Baa ej'ooch do sii hë rabahapäh da.
Tii bä, sahõnh hë badäk hahÿy hä habong do
a'oot da ta hyb n'aa.
Yÿ. Tii d' né hë. Taw'ääts hë.

* **1:4-5** P'op Hagä Do Sahee né hë ti. Setsi hedoo do P'op Hagä Do kyy kerih do hä takerii däg bä, baad had'op tahanäng pé ti. Ti hyb n'aa, P'op Hagä Do Sahee baad had'op doo, tahanäng pé ti setsi ta Sahee. † **1:4-5** Jesus ganä wät do pooj jé ta wób ragenä boo né paawä, p'aa hënh radejép. Jãām pooj jé Kristo dejëp do mahang ganä wät do nadajëb wät doo. † **1:8** Tii d' né hë Gereg kyy me: Y né hë Aw-Pah y né hë Omekah. Gereg kyy me Aw-Pah m' pooj jé hawät do rerih do retsén bä. Tagadëeg ub hadoo do retsén do ti Omekah. Ti hyb n'aa jãām hë pooj jé hawät doo, tagadëeg ub hawät doo, tahanäng pé ti. § **1:18** Hahÿy d' Jesus hanäng péh tii: "Y né hë ti dejëp do hä mejüü doo. Y né hë ti her'oot do nyy da y bad'oo Ades häd näng doo bä, dejëp do rababong bä habong do sa hä."

⁸ "Y né hë Aw-Pah, y né hë Omekah. Y né hë jãām hë pooj jé hawät doo, y né hë tagadëeg ub hawät doo",† näng Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, P'op Hagä Do Sahõnh Hë Haj'ap Doo. "Y né hë da hë hawät doo, p'ooj ub hawät doo, hÿ jawén awäd had'yyt doo", näng mäh.

Aj'yy hadoo do Jowāw bahapäh do ky n'aa hahÿh

⁹ Y Jowāw, bë hÿy hadoo doo, bë nemuun h'yyb jawyg gó y gadoo ër hä rarahejää doo. Bë nemuun Jesus bag'ääs do karapee hadoo do yÿh. Tsynt dëeg hä Pat-Mos häd näng doo hënh majë yÿ y rataj'oo geët, y maher'ood hõm do hyb n'aa paa P'op Hagä Do ër tamaher'oot doo, baad hadoo do Jesus metëeh do na-ääj hë. ¹⁰ Ta tii bä y bawät bä, met'uuh hä, Jesus Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do ër hyb n'aa esee noo gó, P'op Hagä Do Sahee y tah'yyb mahüüm. Tii bä, y jó däk hënh y maa napäh tak'ëp hadoo do kyyh, toröm-bet ky hadoo do ¹¹ hahÿy da ky hadoo doo: "Ma kahé bäh kapõös do hä merii da mahapäh doo. Tii bä mamejõ hä y h'yy ka'eeh do setsi hedoo do panang Asija häd näng do häj n'aa bä habong do sa wë. Mamejõ Epeso, Es-Mirina, Peh-Gamo, Tijatira, Sar-Des, Piradepija, Raw-Diseej häd enäh do panang hënh", näng ta kyyh.

¹² Tii bä, jawén y p'aa hënh y begäa wät y bahapäh hyb n'aa jaa hä y her'oot doo. Tii b' y hapäh setsi ta bag tyng k'ääts tég gabarëeh do s'ëeb. ¹³ Ta bag tyng mahang y bahapäh aj'yy hadoo doo. Dawëet ta saroor, ta tsyym hä tagadäk. K'ääts tég gabarëeh do ta h'yyb mawyd. ¹⁴ Nu hõng. Hawak ta sëen, kawad puw hawak do hadoo. Tak'ëp tabawak. Gabarëeh ta matym, tëeg hõh hadoo. ¹⁵ K'ääts tég hahiin do hadëe jat do hadoo ta tsyym gabar'ëeng. Gawakaa do p'op hana do ky hadoo ta kyyh. ¹⁶ Ta moo hub me setsi sagõöh rapadëek. Ta noo gó naa sën-jeer séd demuun haw padëek do ganyyh. Papÿÿj wasyk tak'ëp tagabarëeh do hadoo ta mamets gabarëeh.

¹⁷ Aj'yy y bahapäh bä, tüü y badëe jat tii bä ta tsyym pa dajëp do hajad hõm do hadoo. Tii bä ta moo hub tadasooh hä yÿ, ti taky hadoo: "Eÿÿm manäh. Y né hë jãām hë pooj jé hawät doo, y né hë tagadëeg ub hawät doo. ¹⁸ Y né hë Hedëb Had'yyt Doo. Y dajëb né paawä, y awäd had'yyt hë hÿy kä. Y né

hē dejēp do rababong bā, Ades hād nāng do tēg wē dāk doo”,¹⁸ S nāng ta kyyh. ¹⁹ “Ti hyb n’aa merii mahapāh doo”, nāng ta kyyh hā ȳy. “Merii mahapēē dāk doo, mahapāh doo, ta jawén hana do pan’aa na-āāj hē”, nāng ta kyyh. ²⁰ “Ōm ȳ maher’oot h̄ȳ ká nyy d’ tahananāng pé ta ti setsi hedoo do sagōōh moh ȳy gó mahapēē wāt doo, setsi ta bag tyng daheeh”, nāng mäh. “Setsi hedoo do sagōōh, setsi āās hā ȳ h’yy ka’eeh do setsi hedoo do panang bā habong do hag’āās doo. Setsi ta bag tyng, hā ȳ h’yy ka’eeh do setsi hedoo do panang bā habong doo”, nāng ta kyyh.

2

Ta hā h’yy ka’eeh do Epeso panang bā habong do hā Jesus maher’oot do hahȳȳh

¹ Ti taky hadoo:

—Hahȳȳ da merii karom ȳy hā, hā ȳ h’yy ka’eeh do Epeso panang bā habong do hag’āās do hā:

“Hahȳȳ setsi hedoo do sagōōh ta moo hub me padēēk doo, setsi hedoo do ta bag tyng k’āāts tēg gabarēēh do mahang hawāt do kyyh: ² Ȳ hapāh sahōnh hē bē moo bok doo. Tak’ēp P’op Hagā Do wē bē moo bok ȳ hapāh. H’yy ganajēng doo me bē gadoo bē ahoop do ȳ hapāh. Dooch bē gado bā bē mahang nesaa do moo heb’ooh do ȳ hapāh. Bē metā wāt, ȳ hapāh, nanāng ajyy daap men’yyh doo, ‘Kристо mejuū do āā’, hanāk doo. Daap ti ramenyyh bē hapēē dāg kán. ³ H’yyb jawyg gó bē gado had’yyt hē baad nadoo do hēp ȳ n’aa bē ahoop doo. Ȳ hapāh, ti dooh bē h’yy gejē hōm bā. ⁴ Ti hadoo né hē, sēt hē ti ȳ ganen’aak bē hā: Dooch ȳ bē kamahān wād bā, pooj jé ȳ bē kamahān wāt doo da. ⁵ Ti hyb n’aa taw’āāts hē bē hyb n’aa newē ta ti tak’ēp bē es’ōōs doo, ȳ bē kamanahān wāt doo. Taw’āāts hē bē t’yyd kamehūn. P’aa hēnh bē moo boo baad hadoo do pooj jé bē moo bok do paah. Bē t’yyd kamehūn bā, ȳ da ana bē wē, ȳ ado hōm da bē bag tyng tabasooh doo bā naa. ⁶ Ti hadoo né hē, ti anāng na-āāj hē hahȳȳ baad bē bad’oo doo: Tak’ēp bē ganen’aak Nikoraw ma metēēk do ky s’uūt doo.* Ȳ na-āāj hē tak’ēp ȳ ganen’aak tii.

* **2:6** Dooch ji hapēē wād bā jaa ti Nikoraw. Jāām hē ji hapāh ta ky s’uūt do ma metēēk doo. Tahajaa mäh, sa nooh, ji awēē bā ta wób sa kabarii rahyb n’aa jew’yyk do tā n’aa. Tahajaa mā na-āāj hē ji h’yy karēn do sii ji bahe’ȳȳh. Jesus hā h’yy ka’eeh do mahang rakanēn rakamekuunh. † **2:7** Genesis 2.9 ‡ **2:10** Gereg kyy me ramaneēēnh Nesaa Do Yb, Dijab. “Ji taky n’aa tapa had’yyt doo”, tahananāng pé ti Dijab. § **2:11** Jesus hā ji h’yy kanae bā, ji hub dajēb bā, ji h’yyb tym dajēp hadoo na-āāj hē ta jawén, tēēg hōō hēnh ji P’op Hagā Do ky n’aa etyy noo gó. Ji h’yyb tym dajēp doo, dooh tagawatsig bā. Ji ahob had’yyt hē da. Ti hyb n’aa “pawóp nuu me dāg radejēp doo” ta ti kamaneēēnh. ** **2:13** Ta tii bā Nesaa Do Yb mejuū tawén nāng, Roma buuj sa wahē n’aa Sesa ramaneēēnh do tak’ēp panang buuj rahyb n’aa jew’yyk do hyb n’aa. Ta tii bā Jesus hā h’yy kana’eeh do tak’ēp rahyb n’aa jew’yyk na-āāj hē sa kabarii wób, sa hā pé kabaj’aa doo. Sa kabarii rahyb n’aa jew’yyk panang buuj redoo né paawā, Nesaa Do Yb ti rahyb n’aa jew’yyk doo. Tak’ēp rarejāā paa tii bā Jesus hā h’yy ka’eeh doo.

⁷ “Bē sahōnh hē, bē maa newē hā ȳ h’yy ka’eeh do jé pad’yyt hē kahet’aa do hā P’op Hagā Do Sahee maher’oot doo. Jé nesaa do hā j’aa ketsē do hā ȳ anoo da joom ji hed’ēēp do ag tabepóh hyb n’aa, P’op Hagā Do panang bā hahāng doo.”†

Ta hā h’yy ka’eeh do Es-Mirina panang bā habong do hā Jesus maher’oot do hahȳȳh

⁸ Ti taky hadoo:

—Hahȳȳ da merii karom ȳy hā, hā ȳ h’yy ka’eeh do Es-Mirina panang bā habong do hag’āās do hā:

“Hahȳȳ da jāām hē pooj jé hawāt doo, tagadēēg ub hawāt doo, dajēp do paah, p’aa hēnh ganā wāt do kyyh: ⁹ Ȳ hapāh bē hā rarahejāā doo. Ȳ hapāh bē kas’uut. Bē kasuud né paawā, bē h’yyb gó ti anāng hajōng baad hadoo doo. Ȳ hapāh Judah buuj wób bē raky n’aa rejāā doo, nesaa do bē ky n’aa ranoo doo. Judah buuj sa noo né paawā, dooh karapé haa heh’āāt rado bā tii. Nesaa Do Yb karom né tii. ¹⁰ Bē e’ȳm manā bē ahoop do pan’aa. Bē wób radewāts b’ēēh da Dijab† an’oo bā da, bē tametyy hyb n’aa, bē h’yy gejē hōm hyb n’aa paawā. Da hē had’yyt ub da ta āh, ji moo sahōnh hē ta āh bē da rano n’aa masoo doo. Taw’āāts hē bē h’yy gejē hōm manā hā ȳy, bē radejēēb bā na-āāj hē. Tii bā ȳ anoo da bē hā ji edēb heh’āāt do ta sām.

¹¹ “Bē sahōnh hē, bē maa newē hā ȳ h’yy ka’eeh do jé pad’yyt hē kahet’aa do hā P’op Hagā Do Sahee maher’oot doo. Jé nesaa do hā j’aa ketsē doo, dooh da tahob bā banesaa hēnh, pawóp nuu me dāg radejēp do kamaneēēnh doo.”§

Jesus hā h’yy ka’eeh do Peh-Gamo panang bā habong do hā Jesus maher’oot do hahȳȳh

¹² Ti taky hadoo:

—Hahȳȳ da merii karom ȳy hā, hā ȳ h’yy ka’eeh do Peh-Gamo panang bā habong do hag’āās do hā:

“Hahȳȳ da sēn-jeer séd demuun hāw padēēk do hanāng do kyyh: ¹³ Ȳ hapāh, Nesaa Do Yb mejuū doo bā bē panang

badäk.** ÿ hapäh ta ti hejooñh bë hä. Ti hadoo né hë, dooh hä ÿ bë h'yy gejë hõm bã. Dooh noo gó bë eréd wäd hä ÿ bë h'yy ka'eeh doo. Bë seeh, a'jyy Ân-Tipas häd näng doo, baad had'yyt hë kèh ÿ n'aa her'oot do paa bë panang bã, Nesaa Do Yb bawät bã radaj'ëep noo gó na-ääj hë dooh bë eréd wäd hä ÿ bë h'yy ka'eeh doo.

¹⁴ “Ti hadoo né hë, ti anäng ta mahang ÿ ganen'aak doo: Ti anäng bë mahang Baräm, p'ooj ub hawäd wät do metëek doo da habok doo. Isaraéw buuj maji sa wahë n'aa Barak häd näng do hä Baräm metëeh paa nyy da tah'yyb tatuk Isaraéw buuj, nesaa do ramoo bok hyb n'aa. Tametëeh ta hä nyy d' tabad'oo kabarii ta n'aa Isaraéw buuj rabawéh hyb n'aa, nyy d' tabad'oo sa ÿm nadoo do sii raba'ÿyh hyb n'aa, tak'ëp baad nado né paawä ta ti P'op Hagä Do matym gó. ¹⁵ Ti anäng na-ääj hë bë mahang Nikoraw häd näng do karapee ma met'ëek do ky s'üüt doo. ¹⁶ Taw'ääts hë bë t'yyd kamehün, bë eréd ta ti nesaa doo, bë gado manä ta ti hadoo do bë mahang. Bë t'yyd kamanehün bã, nayyw hë ÿ ana da bë wë. Sën-jeer noh ÿy gó naa ganyyh doo me ÿ gawats'iik da bë mahang nesaa do moo bok doo.††

¹⁷ “Bë sahõnh hë, bë maa newë hä ÿ h'yy ka'eeh do jé pad'yyt hë kahet'aa do hä P'op Hagä Do Sahee maher'oot doo. Jé nesaa do hä j'aa ketsë do hä, ÿ anoo da Manah häd näng do kejën hõm doo.†† Jé nesaa do hä j'aa ketsë do hä ÿ anoo da na-ääj hë pä hawak doo. Pä hä takerii däk da ta häd papuu, jääm hë pä gadoo do hapäh doo.”§§

Jesus hä h'yy ka'eeh do Tijatira panang bã habong do hä Jesus maher'oot do hahÿh

¹⁸ Ti taky hadoo:

—Hahÿh da merii karom ÿy hä, hä ÿ h'yy ka'eeh do Tijatira panang bã habong do hag'ääs do hä:

“Hahÿh da P'op Hagä Do T'aaah kyyh, ta matym gabarëeh do tëeg hõo hadoo, k'ääts tég hahiin do hadëe jat do tak'ëp tagabarëeh do hadoo tsyym näng do kyyh: ¹⁹ ÿ hapäh sahõnh hë bë moo bok doo. ÿ hapäh nyy da ÿyh, ta wób na-ääj hë bë kamahän. ÿ hapäh nyy da hä ÿ bë h'yy ka'eeh. ÿ hapäh bë da hadoo do bë masa.

ÿ hapäh na-ääj hë h'yy ganajëng doo me bë gadoo baad nadoo do bë ahoop doo. Pooj jé bë moo bok do bahänh baad bë moo bok hÿy kã wë ÿy, ÿ hapäh na-ääj hë.

²⁰ “Ti hadoo né hë, ti anäng hahÿ bë hä ÿ ganen'aak doo: Baad bë gadoo nanäng ÿyh nesaa doo, Jesabéw p'ooj ub hawät do tak'ëp nesaa do moo wät do hadoo doo. Kèh ÿ n'aa rod ta daaj hë takamaneënh. Ta ma metëek doo me ta s'ee hënh tah'yyb mahüüm karapé haa. Sa ÿm, sa patug nadoo do sii rabahe'ÿyh tan'oo bã. Hä ÿ h'yy kana'eeh do sa kabarii rahyb n'aa jew'yyk do ta n'aa rawéh tan'oo bã na-ääj hë. ²¹ ÿ gamedaa wät ta ti ÿyh t'yyd kamehün hyb n'aa paawä. Ti hadoo né hë, dooh tat'yyd kamehün bã. Dooh takarën bã teréd hõm bã ta patug nadoo do sa sii tabahe'ÿyh doo. ²² Ti hyb n'aa nahëe näng da ÿ an'oo bã. Tak'ëp rabahoop ÿ an'oo bã da ajyy ta sii ha'ÿyh pé rat'yyd kamanehün bã ÿyh sii rabahod'oo do hä. ²³ ÿ dej'ëep da ÿyh hadoo do karapee, tii bã sahõnh hë hä ÿ h'yy ka'eeh do jé pad'yyt hë habong do rahapäh da, ÿ né hë ti t'öp sahõnh hë sa h'yy gó hanäng do hapäh doo, rahyb n'aa newëe do na-ääj hë hapäh doo. Rabad'oo do pénh ÿ anoo da ta sãm sahõnh hë sa hä.

²⁴ “ÿ maher'oot hÿy kã bëeh, Tijatira panang bã habong do hä ÿ h'yy ka'eeh do wób, ÿyh hadoo do ma metëek do ky nas'üüt doo, ‘Nesaa Do Yb ky n'aa ta wób nahapäh doo.’*** ramaneënh do ma kamanetëek doo. Baad bë baboo däk do hyb n'aa, dooh ÿ mejüü pé bë hä. ²⁵ Jääm hë hahÿ ÿ karën bë hä: Taw'ääts hë baad bë baboo däk doo da bë aboo had'yyt hë ÿ matëeh bã kã.

²⁶ “Jé nesaa do hä j'aa ketsë do hä, ÿ matëeh bã kã ÿ karën do had'yyt moo wät do hä, ÿ anoo da tahyb n'aa jawyk hyb n'aa,††† sahõnh hë badäk hahÿh hä habong do tabag'ääs hyb n'aa, ²⁷⁻²⁸ Ee hä ÿ tan'oo däk doo da ÿ hyb n'aa jawyk doo. Tak'ëp da j'aa kets'ëe do mejüü da sa hä, dooh rat'yyd mehün da ky nadah'eeh doo. Rarejää da sa hä manajuu ji ganebëeh doo da tatu me sapaar s'ëeh, rabag'ääs do heen n'aa. Nesaa do hä j'aa ketsë do hä, ÿ

†† 2:16 Ta kyyh tak'ëp hejooñh doo, ta ti sën-jeer. ††† 2:17 Tabanawäng doo bã Isaraéw buuj rababok noo gó P'op Hagä Do an'oo had'yyt hë sa waa Manah ramaneënh doo. Sa waa P'op Hagä Do anoo do ky n'aa gó Jesus beh'üüm hÿ pong jé ji awäd had'yyt hë hanoo do ji hä. §§ 2:17 P'ooj ub ranoo pä hawak do jé rats'yyt do sa hä, ti hyb n'aa hÿ pong jé Jesus bag'ääs bã, ta jãm n'aa hënh ji tagadoo tahañng pé ti tahyb n'aa péh. *** 2:24 Ti noo gó ti abong ma matëg oow Jesus ky n'aa heréd hõm doo. Rahapäh mäh, sa nooh, Nesaa Do Yb ky n'aa ta wób nahapäh doo. Ta ti ky n'aa rama metëek jé sa hä ky s'üüt doo. ††† 2:26 Tahajaa na-ääj hë ji erii bã: “Jé nesaa do hä j'aa ketsë do hä, ÿ karën do moo wät do tadajëp bã kã, ÿ anoo da tahyb n'aa jawyk hyb n'aa.”

matëeh bã kä ÿ karën do had'yyt hë moo wät do hä, ÿ anoo da na-ääj hë watom.†††
 29 “Bë sahõnh hë, bë maa newë hä ÿ h'yy ka'eeh do jé pad'yyt hë kahet'aa do hä P'op Hagä Do Sahee maher'oot doo” — näng mä Jesus.

3

Jesus hä h'yy ka'eeh do Sar-Des panang bã habong do hä Jesus maher'oot do hahÿÿh

¹ Ti taky hadoo:

—Hahÿÿ da merii karom ÿÿ hä, hä ÿ h'yy ka'eeh do Sar-Des panang bã habong do hag'ääs do hä:

“Hahÿÿ da setsi hedoo do P'op Hagä Do Sahee hä mejüü do kyyh, setsi hedoo do sagõõh hä mejüü do kyyh: ÿ hapäh sahõnh hë bë moo bok doo. Baad bë babok ta wób redoo né paawä, dajëp do hadoo bë h'yyb tym P'op Hagä Do hä, ÿ hapäh. ² Taw'ääts hë bë h'yy kadawuung baad bë h'yy kana'eeh do hä! Kanahën d'os hë madaag is nä baad hadoo do bë mahang, edaa däk ta ti na-ääj hë gawatsik. Taw'ääts hë bë h'yy kahasaäb, ta ti bë mahang mad'aak do takahëjój däk hyb n'aa, tanahänh hyb n'aa. ÿ hapëë däg kån hÿÿ kä, bë moo bok do dooh baad had'op do tado bã P'op Hagä Do ÿ h'yy kaha'eeh do matym gó. ³ Ti hyb n'aa, bë hyb n'aa es'ee bë gadoo do paah, baad hadoo do bë rama metëék doo. Bë hyb n'aa es'ee bë maa napäh do paah. Bë ky dahé tii. Bë t'yyd kamehÿÿn! Bë h'yy kanadawuung bã, ÿ ana da bë wë bë h'yy kanapeet bã, hets'ëék do ji ganada bã takajaa doo da. Dooh bë hapëë bã ny noo gó ÿ kajaa da bë wë.

⁴ “Ti hadoo né hë, pawóp its bë mahang, Sar-Des panang bã habong doo, dooh rahasuuts padäg bã sa saroor. Dooh nesaa do ramoo boo hajök bë wób rabahed'oo doo da, ÿ hanäng pé tii. Si ÿÿ rababok da tii. Hawak da sa saroor, baad rababoo däk do säm.* ⁵ Jé nesaa do hä j'aa ketsë do hä sa nemuun ÿ anoo da sa saroor hawak do rapadedëék hyb n'aa. Dooh da ÿ awug hõm bã sa häd edëb had'yyt do gadoo do sa häd kerih do heen n'aa hä naa. Ee matym gó, ääs ta karom sa matym gó na-ääj hë

hahÿÿ da ÿ her'oot sa ky n'aa hä, ‘Hahÿÿ karapé haa tak'ëp ÿ kamahän doo’, näng da kèh ÿÿ.

⁶ “Bë sahõnh hë, bë maa newë hä ÿ h'yy ka'eeh do jé pad'yyt hë kahet'aa do hä P'op Hagä Do Sahee maher'oot doo.”

Jesus hä h'yy ka'eeh do Piradepija panang bã habong do hä Jesus maher'oot do hahÿÿh

⁷ Ti taky hadoo:

—Hahÿÿ da merii karom ÿÿ hä, hä ÿ h'yy ka'eeh do Piradepija panang bã habong do hag'ääs do hä:

“Hahÿÿ da baad had'op doo, tsyt hë nesaa do mahänh hawät doo,† P'op Hagä Do heh'äat do kyyh. Hahÿÿ da sa wahë n'aa tak'ëp hyb n'aa jawyk do makü Dawi häd näng do panang noo tég danä† kyyh. Dooh hajaa pé noo gatsë pé ta ti noo gasëets hõm doo. Dooh hajaa pé noo gas'ëes pé ta ti noo gatsëë däk doo. Hahÿÿ da ta kyyh: ⁸ ÿ hapäh sahõnh hë bë moo bok doo. Bë hegää, ÿ noo gasëets däk bë pooj jé ta noo hadoo doo. Dooh hajaa pé ta ti ranoo gatsëë bã.‡ Nesajeooj its né paawä bëeh, ** ÿ bë ky dahé had'yyt hë, dooh ÿ bë eréd bã. ⁹ Nesaa Do Yb karom hä kä, Judah buuj wób noo kanesa doo, Judah buuj sa daaj hë rakamaneëej né paawä karapé haa keh'äat nadoo do ÿ anoo da bë pooj jé rabehyy b'ëeh tüü bë raweh'ëeh hyb n'aa, bë ÿ kamahän né hë rabahapäh hyb n'aa. ¹⁰ H'yy ganajëng doo me had'yyt hë bë baboo däk do hyb n'aa bë ÿ mejüü do paa hadoo, bë ÿ mo n'aa jesuu da tak'ëp hejjoonh do mahänh, sahõnh hë badäk hahÿÿ hä habong do sa wë kajaa do mahänh. Ta ti tawén kajaa da sa wë, ÿ metyy hyb n'aa sa hä.

¹¹ “Edaa däk ÿ kajaa doo. Taw'ääts hë baad bë baboo däk doo da bë aboo had'yyt hë, ranado hõm hyb n'aa bë hä ta säm bë hä ÿ ky däng doo. ¹² Jé nesaa do hä j'aa ketsë do hä ÿ anoo da P'op Hagä Do ÿ h'yy kaha'eeh do tób n'aa ta tu n'aa hadoo tabahadoo hyb n'aa.†† Dooh takado hõm bã. ÿ anoo da ta tii bã tabayyw had'yyt hë. Ta hä ÿ erih da P'op Hagä Do ÿ h'yy kaha'eeh do häd. Ta hä ÿ erih da na-ääj hë

††† 2:27-28 Dooh baad ji hapëë bã nyy d' Jesus hanäng pé ÿ anoo da watom taheer'ood bã. Apokarip 22.16 hä Jesus ta daaj hë takamaneëehn “watom tak'ëp gabarëeh doo”. Ti hyb n'aa, raj'aa etsë do hyb n'aa, ta bag tak'ëp gabarëeh do Jesus anoo da sa hä, tahanäng pé tahyb n'aa péh. * 3:4 Hawak, baad had'op do ji bawät do ky n'aa, j'aa ketsë do ky n'aa na-ääj hë. † 3:7 P'op Hagä Do Judah buuj ramaneëehn, “Baad Had'op Doo, Tsyt Hë Nesaa Do Mahänh Hawät Doo”. ‡ 3:7 Hahÿÿ d' tahanäng pé tii: Jääm hë Jesus tii, panang Jerusarënh papuuj bã ji ajëë suun hanoo doo, Dawi panaa heh'äat do P'op Hagä Do ky däng do paa tabahadoo do hyb n'aa. § 3:8 Hahÿÿ d' tahanäng pé tii: Jesus an'oo däk sa hä ta tyw n'aa, baad P'op Hagä Do wë ramoo bok hyb n'aa. Dooh hajaa pé hewaät péh. ** 3:8 Dooh rahyb n'aa jewyy bã ta wób sa matym gó, tahanäng pé tii. Dooh rahajõõ bã na-ääj hë. †† 3:12 P'op Hagä Do matym gó had'yyt hë j'aa ketsë do rababok da, tahanäng pé ti tahyb n'aa péh.

P'op Hagä Do y h'yy kaha'eeh do panang, Jerusarënh papuuj hadoo do häd, hÿ pong jé P'op Hagä Do wë naa hahyng doo. Ta hä y erih da na-ääj hë hät y papuuj.

¹³ “Bë sahõnh hë, bë maa newë hä y h'yy ka'eeh do jé pad'yyt hë kahet'aa do hä P'op Hagä Do Sahee maher'oot doo.”

Jesus hä h'yy ka'eeh do Raw-Diseej panang bä habong do hä Jesus maher'oot do hahÿh

¹⁴ Ti taky hadoo:

—Hahÿh da merii karom yÿ hä, hä y h'yy ka'eeh do Raw-Diseej panang bä habong do hag'ääs do hä:

“Hahÿh da Amen^{††} häd näng do kyyh. Hahÿh da baad hadoo do had'yyt hë her'oot do kyyh. Hahÿh da sahõnh hë tadu na do kyyh: ¹⁵ Y hapäh sahõnh hë bë moo bok doo. Dooch y bë ty n'aa gesyyg bä, dooh na-ääj hë tak'ëp y bë kamahän bä. H'yy kanap'eed gó had'yyt hë bë babok wë yÿ. Jääm hë naëng häd ju do hadoo bëeh. Taw'ääts hë paawä naëng dagäp do hadoo bëeh. Tii d' tanado bä, taw'ääts hë paawä naëng aju do hadoo bëeh. ¹⁶ Ti nahado bëeh. Jääm hë naëng häd ju do hadoo bëeh! Ti hyb n'aa edaa däk bë y makysy da, naëng häd ju do ji ka-aaw nyyh doo da. ^{SS} ¹⁷ Hahÿh da bë kyyh, 'Ää ma enäh. Sahõnh hë ti anäng ää wë, ää karën doo. Dooch hyb n'aa ta see ää karën péh', näk bë kyyh. Tii d' né paawä bë h'yyb, dooh bë h'yy kadawuung bä tak'ëp baad nado né bëeh, tak'ëp kasuud is do ji t'yyd mehÿn do hadoo bëeh. Dooch bë h'yy kadawuung bä, bë ty temah do hadoo. Nu meby n'aa näng bë babok doo, saroor tamah do ta si n'aa hë hawät do hadoo bëeh! ¹⁸ Ti hyb n'aa bë y maher'oot hahÿh da: Taw'ääts hë hä y bë ets'eë k'ääts tég gabarëeh do tég hõö me ty näw däk doo, bë h'yyb tym gó bë ma enäh heh'äät hyb n'aa P'op Hagä Do matym gó. Taw'ääts hë hä y bë ets'eë hawak do bë saroor bë padedëek hyb n'aa, bë nu manebyng hyb n'aa ta si n'aa hë bë babok do hadoo do paa hyb n'aa. Taw'ääts hë hä y bë ets'eë ta biin ji matym gó ji hawuuk doo, bë bahapäh heh'äät hyb n'aa.

¹⁹ “Y nabuuj gedoo y kamahän doo. Mahÿh do hadoo doo me y metëek y kamahän doo. Ti hyb n'aa, taw'ääts hë

tak'ëp bë hyb n'aa tam'aa bë h'yy kawareem hyb n'aa P'op Hagä Do wë, bë erët hyb n'aa j'ooj madäk doo me bë h'yy ka'eeh doo. ²⁰ Bë hyb n'aa matakä da! Tób noo ^{***} bä y bagëet, y naënh. Jé këh y maa newëe doo, tanoo gasëets bä, tii bë y d' ajëe suun ta sii y bawëh hyb n'aa.

²¹ “Jé nesaa do hä j'aa ketsë do hä y anoo da pa yÿ, y bag'ääs do tyng n'aa jó tabasooch hyb n'aa da, y j'aa ketsëe däk doo da, Ee bag'ääs do tyng n'aa jó y baso däk doo da.

²² “Bë sahõnh hë, bë maa newë hä y h'yy ka'eeh do jé pad'yyt hë kahet'aa do hä P'op Hagä Do Sahee maher'oot doo” — näng mä Jesus kyyh.

4

Hÿ pong jé P'op Hagä Do bag'ääs do tyng n'aa Jowäw hapäh do ky n'aa hahÿh

¹ Ta ti jawén y hegää wät, ti hÿ pong jé nooh, noo gasëets hõm do y bahapäh. Tii bä, pooj jé y maa napäh do kyyh, tak'ëp hadoo do toröm-bet ky hadoo doo, ky hadoo hä yÿ: “B'ëep. As'ëeg wawëe hë, tii bä hÿ jawén hawät do y metëeh da hä.” ² Nayyy hë P'op Hagä Do Sahee y tah'yyb mahüüm kän tii bä. Tii bä ta bagä tyng n'aa y hapäh hÿ pong jé. Y hapäh ta jó hasooch doo. ³ Tak'ëp tagabarëeh ta jó hasooch doo, pä gabarëeh do hapëeh do jas-peh häd näng do hadoo, pä ty gahiin do gabarëeh do kor-narina häd näng do hadoo na-ääj hë. Ta tyng w'oo hä ti akëë sarahõd, pä tak'ëp gabarëeh do emerad häd näng do gabarëeh doo da. ⁴ Ta bagä tyng n'aa w'oo hä ti atoonh 24 bagä n'aa tyng n'aa wób. 24 sa wahë n'aa ti at'oonh ta jó. Hewak sa saroor. K'ääts tég gabarëeh do s'ëeb sa soog. ⁵ Ta hoo gad'oo bä hasooch do ta bagä tyng n'aa hanaa awyb had'yyt hë, tak'ëp tadarung, et'oom. Ta tyng pooj jé ti abëeh setsi ta bag hahõng doo. Setsi P'op Hagä Do Sahee hedoo do tii. ^{*} ⁶ Ta tyng pooj jé ti majat akajar paras-ko s'ëeb hadoo, tak'ëp taty ganäm pä tég hawak do hadoo.

Ta hoo gad'oo bä, ta bagä tyng n'aa w'oo hä ji meheet pé kabaj'aa do ab'ëeh. Séd dó sa hä sa matym, sa mamets hä sa jó hä na-ääj hë ramatym enäh. ⁷ Awad reäw häd näng do hadoo ta see mamets, booyb hadoo ta see mamets, aj'yy hadoo ta see mamets, wawii kapuuh do hadoo ta see mamets. ⁸ Këg enäh kabaj'aa doo. Ji ma poo oow see pé ken'yyh sa këg. Matym enäh sa këg hä, ta jó ta matym

^{††} 3:14 “Y. Tii d' né hë. Taw'ääts hë”, tahanäng pé ti amen.

^{SS} 3:16 P'op Hagä Do hä h'yy kana'eeh doo, naëng dagäp do hadoo. Tak'ëp P'op Hagä Do hä kamahän doo, naëng haju do hadoo. H'yy kanap'eed gó P'op Hagä Do wë hawät doo, naëng jääm hë häd ju do hadoo. Tak'ëp da Jesus makysy ta ti hedoo doo. Rahapëe né paawä ta ky n'aa, dooh rahyby n'aa p'eed bä. ^{***} 3:20 Ji h'yyb tym ky n'aa tii. ^{*} 4:5 Sé ub P'op Hagä Do Sahee. Setsi tawén hapäh, numero setsi tak'ëp baad had'op tahanäng pé do hyb n'aa. Taw'ääts hë tég eh do 1, tég nad'ëed is do 4-5 ji ner'oot, ta ky n'aa ta tii bä hanäng do sii hë.

wób, ta yt hã ta matym wób. Adëb bã, atsëm na-ääj hë P'op Hagä Do raj'aa etsëë had'yyt hë. Hahÿÿ da sa kyyh:

“Tak'ëp baad had'op, tsyt hë nesaa do mahãnh hawät do

Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, P'op Hagä Do Sahõnh Hë Haj'ap Doo,

p'ooj ub hawät doo, da hë hawät doo, hÿ jawën hawäd had'yyt doo”, nãk sa kyyh.

⁹ Ta tii da tabagä tyng n'aa jó hasooh do hawäd had'yyt do kabaj'aa do raj'aa etsë bã, ta hã raweh'ëëh bã, ta hã ratsebë bã, ¹⁰ 24 hedoo do sa wahë n'aa rabehyy bë had'yyt hë tabagä tyng n'aa jó hasooh do pooj jé, hedëb had'yyt do raj'aa etsë hyb n'aa. Rabag'ääs do heen n'aa sa soog radatoonh tabagä tyng n'aa jó hasooh do pooj jé. Tii bã hahÿÿ da raj'aa etsë P'op Hagä Doo:

11 “Õm né ti sahõnh hë pahuuj wät doo.

Makarën do hyb n'aa mapahuuj wät sahõnh hë.

Ti hyb n'aa rawén bok, ti hyb n'aa rawén ganyyh.

Ti hyb n'aa taw'ääts hë òm ji j'aa etsë,

ji weh'ëëh Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo,

P'op Hagä Do ër h'yy kaha'eeh doo.

Taw'ääts hë òm né hë ti

sahõnh hë bagäã had'yyt doo”, nãk sa kyyh.

5

Kerih do kapõõs do ky n'aa, B'éé T'aah ky n'aa daheeh hahÿÿh

¹ Tii bã, tabagä tyng n'aa jó hasooh do moo gó hub hënh ÿ bahapãh kerih do kapõõs doo, ta jó, ta gó na-ääj hë kerih doo. Setsi kets'aa dãk do ky n'aa jaw'yik do heen n'aa kapõõs do poo gad'oo hënh.* ² Tii bã, äãs seeh tak'ëp kabaj'aa doo, ta kyyh tak'ëp hadoo do me tabeaanh: “Jaa pé tak'ëp hyb n'aa jawyk péh, hahÿ ky n'aa jaw'yik do heen n'aa kets'aa dãk do hado hõm péh, kerih do kapõõs do tabapyn hõm hyb n'aa?”, nãng ta kyyh. ³ Dooch ky gadoo péh. Hÿ pong jé, badãk hahÿÿ bã, t'õp dejëp do rababong bã na-ääj hë, dooh tak'ëp baad hadoo do kaw'yit pé hajaa do kerih do kapõõs do tapyn bã taner'oot hyb n'aa ta hã kerih doo.

⁴ Tii bã tak'ëp ÿ baoot kanaw'yit do hyb n'aa tak'ëp baad hadoo do kapõõs do hapyn péh, kerih do ner'oot péh. ⁵ Tii bã 24 hedoo do sa wahë n'aa see ky hadoo hã ÿÿ: “Aód manãh. Mahegäã, awad Reãw hadoo doo,

Judah buuj sa seeh, Dawi panaa heh'äät doo, ti né hë j'aa ketsë doo. Ti né hë hajaa kerih do kap'õõj dãk do tapyn hõm bã. Ti né hë hajaa setsi hedoo do ky n'aa jaw'yik do heen n'aa ta hã kets'aa dãk do tado hõm bã”, nãng ta kyyh hã ÿÿ.

⁶ Tii bã, P'op Hagä Do bagä tyng n'aa mahang, ji meheet pé kabaj'aa do mahang, 24 hedoo do sa wahë n'aa hoo gad'oo bã ti agëët ÿ hapãh B'éé T'aah. Wyt ta maab hë ta rog tyw n'aa paa radaj'ëep noo gó. Setsi ta s'ään, setsi na-ääj hë ta matym. Setsi hedoo do P'op Hagä Do Sahee tii,† badãk hahÿ haw'ääts hë kamejüü doo. ⁷ Tii bã B'éé T'aah ana kãn ta tyng jó hasooh do wë kã, tii bã tado dãk kerih do kapõõs do ta tyng jó hasooh do moo gó hub hënh hadãk doo. ⁸ Tabado dãk bã, ji meheet pé kabaj'aa doo, 24 hedoo do sa wahë n'aa na-ääj hë rabehyy b'ëëh tüü. Sét ken'yih rapatsã kãn ji metën doo, buu benyym do hood k'ääts tég gabarëëh do s'ëëb na-ääj hë. Buu benyym do in-sijëen hãd nãng do ta gó. P'op Hagä Do karapee, tsyt hë ta wë kasëëw bong do ta hã raky n'aa etsëë do heen n'aa ta ti buu benyym doo. ⁹⁻¹⁰ Tii bã kã, papuuj ky n'aa kã rejãm kãn, B'éé T'aah hã rama ejãm doo. Hahÿÿ da sa kyyh:

“Õm né ti radaj'ëep do paah.

A majjyw me ta sãm mets'ëë hõm P'op Hagä Do wë,

ajyy, ÿÿj sahõnh hë panaa uuh,

ajyy, ÿÿj sahõnh hë sa kyyh her'oot do uuh,

sahõnh hë hãj n'aa babuj uuh,

sahõnh hë né hë badãk hahÿÿ bã habong do uuh.

A karapee mabag'ääs do rabahado padëëk man'oo bã,

P'op Hagä Do ër h'yy kaha'eeh do wë ramoo bok,

ta hã rahyb n'aa jew'yik man'oo bã.

Badãk hahÿÿ bã rabag'ääs da man'oo bã.

Ti hyb n'aa, òm né ti tak'ëp hyb n'aa jawyk dãk doo,

kapõõs do hã kerih do magado dãk hyb n'aa, ta ky n'aa jaw'yik do heen n'aa ta hã ketsaa do mabado hõm hyb n'aa”, nãk sa kyyh.

¹¹ Tii bã ÿ hegäã wät, ÿ maa napëë dãk tak'ëp hajõk do äãs sa kyyh. Tak'ëp né hë rakanekan äãs. Dooch ji haja bã ji etsën bã. P'op Hagä Do bag'ääs do tyng, kabaj'aa doo, 24 hedoo do sa wahë n'aa na-ääj hë

* 5:1 Sét hë ky n'aa jaw'yik do heen n'aa p'ooj ub rabats'aa dãk hyb n'aa jewyk do rerih do hã, jããm hë ta danãh tabapyn hyb n'aa. Hahÿ Jowãw hapãh doo, setsi ta ky n'aa jaw'yik do heen n'aa ta hã tabets'aa padëëk P'op Hagä Do an'oo bã, jããm hë sahõnh hë sa bahãnh hyb n'aa jawyk do bapyn hyb n'aa. † 5:6 Taw'ääts hë ji ner'oot tég eh do 1, tég nad'ëed is do 4,

ta ky n'aa ta tii bã takerih do sii hë. Sahõnh hë tahapãh doo, tahanãng pé ti setsi hedoo do ta matym. Sahõnh hë tahajaa, sahõnh hã tabag'ääs, tahanãng pé ti setsi ta s'ään.

ranu hawōōt. ¹² Tak'ēp hadoo do sa kyy me ramejām. Hahȳy da rejām doo:

“B'ée T'aah radaj'ēep do paah, taw'āats hē jāām ub tii, sēt hē, sahōnh hē bagāā had'yyt doo.

Taw'āats hē ti né hē sahōnh hē danāh!

Taw'āats hē tak'ēp tahaj'ap do ta h'yyb gó tabawāt!

Taw'āats hē tak'ēp tabahejooonh!

Taw'āats hē ji weh'ēeh, ji hyb n'aa jaw'yyk!

Taw'āats hē ta ti ji j'aa etsé!”, nāk sa kyyh.

¹³ Tii bā ȳ maa napāh sahōnh hē kapahuuj wāt doo, h̄y pong jé habong doo, badāk hahȳy bā habong doo, t'ōp dejēp do rababong bā, t'ōp tamii yt hā habong do na-āaj hē rejām doo:

“Tabagā tyng n'aa jó hasooh do hā, B'ée T'aah hā na-āaj hē,

ēr j'aa etsé, ēr weh'ēeh, ēr hyb n'aa jawyyg had'yyt hē!

Ti né hē tak'ēp rabahejooj had'yyt hē”, nāk sa kyyh.

¹⁴ Tii bā ji meheet pé kabaj'aa do raky gadoo: “Ȳy. Tii d' né hē. Taw'āats hē”, nāk sa kyyh. Tii bā 24 wahē n'aa hedoo do rabehyy b'ēeh tūū P'op Hagā Doo, B'ée T'aah hadoo do rahyb n'aa jew'yyk hyb n'aa.

6

Kets'aa dāk do ky n'aa jaw'yyk do heen n'aa ky n'aa hahȳy

¹ Ȳ hapāh jāām hē pooj jé kets'aa dāk do ky n'aa jaw'yyk do heen n'aa B'ée T'aah bado hōm doo. Tii bā ȳ maa napāh ji meheet pé kabaj'aa do see kyyh. Tak'ēp ta kyyh, darung do ky hadoo. “B'ēep ana!”, nāng.

² Ȳ hegāā kán, tii bā kawaaro hawak do ti ahāng pój ȳy jé, tanaēēnh doo. Karaba ta jó hasooh do atón ta moo gó. Ta jó hasooh do hā takan'oo dāk ta soog.* Ti tabahōm kán sahōnh hē ta majjī taj'aa et'ēek hyb n'aa, sa hāj n'aa hā tamejūū hyb n'aa kā.

³ Kets'aa dāk do see B'ée T'aah bado hōm bā kā, ȳ maa napēē dāk kabaj'aa do see kyyh. “B'ēep ana!”, nāng. ⁴ Tii bā anā kán kawaaro seeh. Hahiin tii. Ta jó hasooh do hā takan'oo dāk ta hejój, badāk hahȳy hā habong do rakamaj'ī hyb n'aa, sa da hadoo do radej'ēep hyb n'aa. Sēn-jeer tēg gaeh do kan'oo dāk kawaaro jó hasooh do hā.

⁵ Ketsaa do see hā kā B'ée T'aah bado hōm bā kā, ȳ maa napēē dāk kabaj'aa do see kyyh. “B'ēep ana!”, nāng. Ȳ hegāā kán, tii bā kawaaro hasus do ȳ hapēē dāg kán. Ji nu

metyy do nahēē ta jó hasooh do moo gó. ⁶ Tii bā kā, ji meheet pé kabaj'aa do sa mahang ky ganyyh ji kyyh hād hadoo do hahȳy da her'oot doo: “Sēt adēb bā ramoo bok do sām, jāām hē da sēt its kiw tiriig s'ēeb ta sām. Sēt adēb bā ramoo bok do sām, jāām hē da tamawoob its kiw sewada hād nāng do s'ēeb ta sām.† Ti hadoo né hē, marejā manā joom oriib, joom uwa.” Nāng ta ti kyyh.

⁷ Kets'aa dāk do see B'ée T'aah bado hōm bā kā, ȳ maa napēē dāk kabaj'aa do see kyyh. “B'ēep ana!”, nāng. ⁸ Ȳ hegāā kán, tii bā kawaaro saw'aak do ȳ hapēē kán. Ta jó hasooh do hād Dajēb. Ta jawén tabawāt panang Ades hād nāng doo, dejēp do rababong doo bā. Sa hā takan'oo dāk rabahej'ooonh hyb n'aa, sēt hē sa see dajēb had'yyt hē ran'oo bā ji meheet pé ken'yyh badāk hahȳy bā habong do uuh. Kaneb'oooh doo me, sah mahȳy, nahēē mahȳy, har'ēeng ji hawēh doo me radej'ēep da.

⁹ Kets'aa dāk do see B'ée T'aah bado hōm bā kā, rama ejuu do tyng h̄y pong jé hahāng do yt hā ȳ hapāh P'op Hagā Do kyyh ramaher'oot do hyb n'aa, Jesus Kristo ma met'ēeg wāt do ranerēt do hyb n'aa sa majjī radej'ēeb bong do sa h'yyb tym. ¹⁰ Hahȳy da raky hadoo tak'ēp hadoo doo me sa kyyh: “Āā kariw n'aa sahōnh hē mabag'āas doo, baad had'op doo, tsyt hē nesaa do mahānh hawāt doo, P'op Hagā Do heh'āat doo, ny noo gó da maky n'aa etyy hāj n'aa haw'āats hē habong do sa hā? Ny noo gó da ta sām mababaanh, āā radej'ēep do hyb n'aa? H'ēed pénh g'ee da?”, nāk sa kyyh. ¹¹ Tii bā kā ran'oo dāk sa hā saroor hawak doo, rapadedēek hyb n'aa. Tii bā takaher'ood dāk sa hā, kanahēn d'os hē ragada nā hyb n'aa, sahōnh hē sa hataa, sa wakāan hedoo do sa majjī radej'ēep do pan'aa radejēp bā kā sa hā rabad'oo do paa hadoo.

¹² Ȳ hapāh kets'aa dāk do see B'ée T'aah bado hōm bā kā. Tak'ēp k'āats katajus wāt. Tak'ēp papyyj ty gamaug dāk, pāān hasus do hadoo. Kamarab ty hahiin dāk, majjyw ty gahiin doo da. ¹³ Sagōōh rakajāk tūū badāk hahȳy bā, wiigo hād nāng do ag hapēē do tūū kejāk doo da bah'ood an'oo bā. ¹⁴ Wē badoo wād kán, ma kahé bāh ji apōōs doo da. Sahōnh hē waēē, sahōnh hē tsyt dēeg na-āaj hē rakahȳy d kan P'op Hagā Do an'oo bā. ¹⁵ Tii bā sahōnh hē badāk hahȳy bā habong do hāj n'aa sa wahē n'aa, hyb n'aa jewyk do sii hē, warahén sa wahē n'aa sii hē, ma nāng do sii hē, ta wób mejūū do sii hē, sahōnh hē sa karom, sahōnh hē kariw n'aa temah do sii hē rakejēn hōm pā gabeho doo gó sa wób,

* 6:2 Hyb n'aa jawyk do heen n'aa, j'aa ketsē do heen n'aa na-āaj hē ta ti soog. † 6:6 Tak'ēp da badāk hahȳy bā habong do rabas'aah da, tahanāng pé tii. Tak'ēp ta bahānh taky n'aa gebah ji waa ti noo gó, rejoom do karejā dāk do hyb n'aa.

waëë bã, pä yb mahang sa wób. ¹⁶ Hahÿÿ da rabetsëë waëë hä, pä yb hä na-ääj hë: “Bë kajäg äã jó! Äã bë ejën tabagä tyng n'aa jó hasooh do mahänh! Äã bë jejën B'éé T'aah äã wë takawajään do mahänh. ¹⁷ Takaja däk do hyb n'aa ta säm baj tak'ëp äm n'aa näng doo, P'op Hagä Doo, B'éé T'aah daheeh ranoo doo. Dooh hajaa pé ked'ëëp péh”, näk da sa kyyh.

7

144 miw kasëw bok do sa ky n'aa hahÿÿh

¹ Ta ti jawén ÿ hapëë däk ji meheet pé ääs. Papÿÿj hana hënh ta see bagëët, papÿÿj hahyng hënh ta seeh, ta karawaa me ta seeh, ta karawaa see me ta see bagëët. Ji meheet pé tabahëm do rameso padëék, hëej hä, akajar hä, b'aa hä rabanahëm hyb n'aa.

² Tii bã ÿ hapëë däk ääs seeh, papÿÿj hana hënh naa hasëék doo. Moo heen n'aa ta hä kerih do ji metsaa doo* P'op Hagä Do hedëb had'yyt do ma tatón ta moo gó. Tii bã ji meheet pé ääs hedoo doo, sa hä takan'oo däk do hëej hä akajar na-ääj hë rarejää hyb n'aa, tamaher'oot tak'ëp hadoo doo me ta kyyh. Hahÿÿ da ta kyyh sa hä: ³ “Bë rejä manä nä hëej, akajar, joom. Pooj jé dó ää ets'aa däk da ta heen n'aa P'op Hagä Do ër h'yy kaha'eeh do karom sa maboob hä”, näng ta kyyh. ⁴ Tii b' ÿ maa napëë däk nyy hë tii, ta heen n'aa sa maboob hä kets'aa däk doo. ¹⁴⁴ miw mäh, sahõnh hë 12 hedoo do Isaraëw† taah sa panaa mahang.

⁵ Judah panaa mahang 12 miw,

Rubën panaa mahang 12 miw,

Gad panaa mahang 12 miw,

⁶ Aseer panaa mahang 12 miw,

Napatawi panaa mahang 12 miw,

Manaséh panaa mahang 12 miw,

⁷ Simijaw panaa mahang 12 miw,

Rewi panaa mahang 12 miw,

Isakah panaa mahang 12 miw,

⁸ Seburün panaa mahang 12 miw,

Joséh panaa mahang 12 miw,

Bën-Jamih panaa mahang 12 miw na-ääj hë.

Tak'ëp hajök do Jowäw hapäh do ky n'aa hahÿÿh

⁹ Ta ti jawén ÿ hegää wät, tii bã tak'ëp hajök do ÿ hapäh. Dooh ji haja bã ji etsén bã tak'ëp rabahajök do hyb n'aa. Sahõnh hë häj n'aa buuj uuh, sahõnh hë panaa uuh, sahõnh hë né hë badäk hahÿÿ hä habong do uuh, sahõnh hë sa kyyh her'oot do uuh tii. P'op Hagä Do bag'ääs do tyng n'aa pooj jé, B'éé T'aah pooj jé rabab'ëëh. Hawak sa saroor. Sa moo gó rapatsëë madyyk

g'aad hadoo, ratsebë do heen n'aa. ¹⁰ Tak'ëp rageëënh hahÿÿ da:

“P'op Hagä Do ër h'yy kaha'eeh do tabagä tyng n'aa jó hasooh doo, B'éé T'aah na-ääj hë ti ër hed'ëëp doo!”, näk sa kyyh.

¹¹ Sahõnh hë ääs rabab'ëëh P'op Hagä Do bag'ääs do tyng n'aa w'oo hä, 24 hedoo do wahë n'aa w'oo hä, ji meheet pé kabaj'aa do w'oo hä. Tii bã rabehyy b'ëëh tütü, tütü ramaboob ehyy bëëh, tii bã P'op Hagä Do hä raj'aa etsëë kän. ¹² Hahÿÿ da sa kyyh:

“ÿÿ. Tii d' né hë. Taw'ääts hë!

Öm, P'op Hagä Doo, äã h'yy kaha'eeh doo,

öm äã j'aa etsëë had'yyt hë,

öm äã hyb n'aa jewyyg had'yyt hë.

Tak'ëp mahajaa do a h'yyb gó tabawäd had'yyt hë.

A wë äã tseebe had'yyt hë sahõnh hë äã hä mabanoo do hyb n'aa.

Öm äã wehëë had'yyt hë.

Sahõnh hë bagää had'yyt do öm.

Tak'ëp mabahejooj had'yyt hë!

ÿÿ. Tii d' né hë. Taw'ääts hë!”, näk sa kyyh.

¹³ Tii bã 24 hedoo do wahë n'aa see ÿ teaan: “Jaa ti saroor hewak doo gó hab'ëëh doo? N'yy hënh rahana?”, näng.

¹⁴ Ti ÿ ky gadoo: “Dooh ÿ hapëë bã. Öm ti hapäh, hyb n'aa jawyk doo”, näng ÿ ta hä.

Ti hä ÿ taky hadoo: “Ti ti nanäng tak'ëp rabahoop noo gó habob bong do paah. Sa saroor rahetsyyd bong, hewak sa saroor ran'oo bã B'éé T'aah majyyw hyb n'aa”, ‡ näng. ¹⁵ “Ti hyb n'aa”, näng, “P'op Hagä Do bag'ääs do tyng n'aa pooj jé rabab'ëëh. Ta hä ji hyb n'aa jaw'yyk do tób n'aa yt hä ta hä rahyb n'aa jew'yyk, ta wë ramoo bok adëb bã, atsëm na-ääj hë. P'op Hagä Doo, tabag'ääs do tyng n'aa jó hasooh do tabawät da sa mahang, sa hä tamo n'aa jesuu da. ¹⁶ Dooh rasa boo bã, dooh rahoo kaaj boo bã. Dooh papÿÿj bag tak'ëp baju do rahob boo bã, dooh na-ääj hë tak'ëp batäng do rahob boo bã. ¹⁷ Ti d' tawën hadoo, B'éé T'aah, P'op Hagä Do bag'ääs do tyng n'aa hoo gad'oo bã hagëët do hag'ääs da sa hä, b'éé hagä n'aa ta masääh baad tabahag'ääs doo da. Tamahüüm da ta tii, naëng ji hedëb had'yyt hë hanoo doo hënh. P'op Hagä Do awug hóm da sa ty nabëëh, ta tii bã dooh ji aód wäd bã do hyb n'aa”, näng 24 hedoo do wahë n'aa see kyyh.

* **7:2** P'ooj ub sa moo heen n'aa hä takerii däk sa häd heen n'aa. Ta me rabats'aa däk sa h'ëëd hedoo doo. Ta me na-ääj hë rabats'aa däk kerih do hä taky n'aa jawyg däk hyb n'aa. † **7:4** Jakóh né ti Isaraëw. ‡ **7:14** Jesus sa hyb n'aa dajëp do hyb n'aa kawug hóm sahõnh hë nesaa do sa h'yyb gó hanäng do paah. Tii d' né hë tahanäng pé tii.

8

Setsi däg do hadoo do kets'aa däk do ky n'aa hahÿÿh

¹ Setsi däg kets'aa däk do ta ky n'aa jaw'yyk do heen n'aa B'éé bado hõm bā kā, badatih dāk hÿ pong jé 30 minut tahyb n'aa péh.

² Tii bā setsi hedoo do āās P'op Hagä Do matym gó hab'ëeh do ÿ hapëë kån. Tii bā takan'oo dāk sa hā setsi gamehÿÿh do nahëeh, torõm-bet hād nāng doo.

³ Tii bā kā, āās see ana kån, rama ejuu do tyng pa tabag'ëed dāk. Buu benyym do ji ejuu do nahëe k'āāts tæg gabarëeh do s'ëeb ta moo gó tatón. Tii bā hajõng buu benyym do in-sijëen hād nāng do takan'oo dāk ta hā, buu benyym do rama ejuu do tyng k'āāts tæg gabarëeh do s'ëeb jó tama ejuu hyb n'aa, P'op Hagä Do karapee ta hā ky n'aa ets'ëe do daheeh P'op Hagä do hā takan'oo dāk hyb n'aa. ⁴ Tii bā āās moo gó naa in-sijëen tsyg as'ëeg kån P'op Hagä Do wë. Atsyg as'ëeg kån ta wë, ta karapee ky n'aa ets'ëe do sa kyyh sii hë. ⁵ Tii bā āās bado dāk buu benyym do nahëeh, rama ejuu do sèh me tah'aa dāk, tii bā kā sahõnh hë hëej haw'āāts hë wë tadawäts hyy kån. Tii bā tetoow kån, daruu dāk, awyb kån, k'āāts katajus kån.

Setsi gamehÿÿh do nahëe torõm-bet hād nāng do ky n'aa hahÿÿh

⁶ Tii bā kā, setsi hedoo do āās gamehÿÿh do nahëe pats'ëe do ramatakā dāk ragamehÿÿh hyb n'aa.

⁷ Tii bā pooj jé hadoo do āās gamehā kån ta gamehÿÿh do nahëeh. Tii bā kā, naëng tak'ëp dagäg do pā hado dāk doo, tëeg hõõ majyyw mahang kamekuuj dāk do na-āāj hë keppeyy hyy kån hëej hënh. Tamawoob hë hadoo do see aooj jëe kån hëej bód. Tamawoob hë hadoo do hāj n'aa bā hanāng do uuh aooj jëe kån b'aa. Sahõnh hë jawii aooj jëe kån.

⁸ Tii bā āās see gamehā kån ta gamehÿÿh do nahëeh. Tii bā kā, waëe hadoo tak'ëp p'op nu dāk do kadaw'uuh do kadawäts tu akajar me. Akajar bód majyyw hado dāk. ⁹ Tamawoob hë ta me habong do uuh dejëp. Tamawoob hë akajar me habong do marakate uuh karejā bong.

¹⁰ Tii bā āās see gamehā kån ta gamehÿÿh do nahëeh. Tii bā sagõõh tak'ëp haeh doo, ta bag tak'ëp hõõ eh do hadoo, p'op naa tabadëe hyng. Tamii wób me, naëng k'āāts gó hana do wób me tabadëe kån. ¹¹ "Datsäng Doo", sagõõh hād. Naëng uuh datsëe kån ta ti haj'aa. Hajõk badāk hahÿÿ hā habong do radejëp ta ti naëng datsäng do an'oo bā.

¹² Tii bā, āās see gamehā kån ta gamehÿÿh do nahëeh. Tii bā sét hë papÿÿj bāh, sét

hë kamarab bāh karejā kån. Pawóp hë papÿÿj bāh, pawóp hë kamarab bāh mad'aak doo, dooh takarejā bā. Tamawoob nuu me ji etyn bā sagõõh, tamawoob hë hadoo do see karejā wät. Rababong do paa badagyb dāk. Sét adëb bā bód, sét hë atsem bód dooh bag nāng péh. ¹³ Tii bā, ÿ baheg'āās bā, ÿ maa napāh wawii p'op wë hā kapuuh do kyyh. Hahÿÿ da ta kyyh: "Tak'ëp baad nado da, tak'ëp baad nado da badāk hahÿÿ bā habong do sa hā, tamawoob hë āās mad'aak do ragamehÿÿh do nahëe ragamehā bā kā. Tak'ëp baad nado né da sa hā ta ti an'oo bā!", nāng wawii kyyh.

9

¹ Tii bā ji moo séd me hadoo do āās kā gamehā kån ta gamehÿÿh do nahëeh. Tii bā kā, ÿ hapāh sagõõh tüü, hëej hā hadāng doo.* Ta hā takan'oo dāk tak'ëp t'õp gadarong do tabanesaa hënh noo tæg. ² T'õp gadarong do banesaa do tanoo gas'ëes bā, ganyyh tëeg tsyg tak'ëp hadoo doo, p'op hasëek doo, tëeg hõõ tsyg nāng do hadoo. Papÿÿj, wë na-āāj hë ta tsyg ty gatsëe dāk. ³ Ta tsyg mahang ragenyyh sabakar. Jé pad'yyt hë, hëej haw'āāts hë sabakar baboo kån. Sa hā takan'oo dāk sëej betuuk doo da rabetuuk hyb n'aa. ⁴ Kamejõ dāk sa hā jawii, b'aaah, joom na-āāj hë ranarejāā hyb n'aa. Kamejõ dāk sa hā jāam hë hëej haw'āāts hë habong do P'op Hagä Do ma heen n'aa sa maboer nanāng do rabetuuk hyb n'aa. ⁵ Dooch takan'oo bā sa hā ta ti radej'ëep hyb n'aa, jāam hë takan'oo dāk ji moo séd me kamarab noo gó rarahejāā hyb n'aa hëej haw'āāts hë habong doo. Datës do rahoop, sëej ji tetuuk do ji ahoop doo da. ⁶ Ta ti bawät noo gó hëej haw'āāts hë habong do ratyw n'aa esoos da radejëp hyb n'aa paawā, tak'ëp rabahoop do hyb n'aa. Ti hadoo né hë, dooh da rawyyd bā. Rakarën da radejëb paawā, ti hadoo né hë, dooh rahaja bā radejëb bā.

⁷ Rakaneb'ooh noo gó ji enyyw hõm do kawaaro kaneb'ooh do pan'aa hadoo sabakar. Soog hadoo k'āāts tæg gabarëeh do s'ëeb sa nuu gó hatoonh doo. Ajyy ÿÿj hād hadoo sa mamets. ⁸ ÿÿj sëen hadoo sa sëen. Awad reaw hād nāng do hadoo sa tæg. ⁹ Sa h'yyb gatsapoog n'aa, h'yy kasep'ook sapaar s'ëeb hadoo. Tak'ëp maa nesaa do sa kæg kyyh, hajõng do kawaaro, kawaaro ratakyk do na-āāj hë kaneb'ooh doo hënh waj'aaah do ky hadoo. ¹⁰ Dõm enäh. Sëej hadoo sa w'oo. Sa w'oo hā hana doo me ta mahÿÿj me hëej haw'āāts hë habong do rabahoop ran'oo bā ji moo séd me kamarab noo gó. ¹¹ Åās nesaa do t'õp gadarong doo gó tabanesaa hënh naa hanyyh doo, sa wahë

* 9:1 Åās see tahyb n'aa pé ti sagõõh. † 9:11 "Rejāā doo," tahananāng pé ta hād.

n'aa. Eberew kyy me ta häd Abadõn. Gereg kyy me ta häd Aporijõn.†

¹² Pooj já tak'ëp nesaa do s'ëeh hadoo doo gó ŷ hapäh do tabëej hõm kån. Pawóp hë rahoop do pan'aa ti abong nã.†

¹³ Ji ma poo oow see pé hadoo do ääs gamehä kån tii bã ta gamehÿh do nahëeh. Tii bã, P'op Hagä Do pa hahång do in-sijëen rama ejuu do tyng k'ääts tég gabarëeh do s'ëeb, ta sasu me habëeh do poo gesõm doo bã naa ŷ maa napäh ky ganyyh doo. ¹⁴ Hahÿy da ta ti kyyh ji ma poo oow see pé hadoo do ääs hä: "Masood hõm ji meheet pé hedoo do ääs tamii maeh do Êw-Parat häd nång doo bã kamaw'yyd däk doo", nång poo gesõm doo bã naa ganyyh doo kyyh. ¹⁵ Tii bã tasood hõm ji meheet pé hadoo do ääs, tamawoob hë hadoo do uuh badäk hahÿy hä habong do radej'ëep hyb n'aa. Ta ti noo gó bẽ no n'aa dæg né hë, ta ti radej'ëep hyb n'aa ji meheet pé hedoo do ääs P'op Hagä Do enyyw däk. ¹⁶ ŷ maa napäh nyy hë sa warahén kawaaro jó hah'uum doo: 200 milhões.

¹⁷ Hahÿy da säh ŷ hadoo doo gó ŷ hapäh kawaaro, ta jó hah'uum doo: Ty gahiin, tëeg hõh ty hahiin do hadoo, jabaruut, saw'aak do na-ääj hë sa h'yy gatsapoog n'aa. Kawaaro sa nuuh, awad reaw nuu häd hadoo. Sa noo gó naa ganyyh tëeg hõh, tëeg tsyg, saw'aak do na-ääj hë. ¹⁸ Tamawoob hë hadoo do uuh badäk hahÿy hä habong do dejëp, tëeg hõh, tëeg tsyg, saw'aak do mahÿy. ¹⁹ Sa hejój banã kån sa noo gó naa, sa dõm hä naa. Aw'yy hadoo sa dõm. Sa dõm poo gad'oo hä nu enäh. Tii me rarejã badäk hahÿy hä habong doo.

²⁰ Hëej haw'ääts hë habong do wób, nadejëp doo, sahõnh hë ta ti rabahapëe né paawã, dooh rat'yyd kamehiin bã baad nadoo do ramoo bok do hä. Doohereréd bã karap'aar h'yyb nesaa do rahyb n'aa jew'yyk doo. Doohereréd bã sa kabarii rahyb n'aa jew'yyk doo. K'ääts tég gabarëeh do s'ëeb, k'ääts tég hawak do s'ëeb, k'ääts tég hahiin do s'ëeb, pä s'ëeb, b'aa s'ëeb ta ti sa kabariih. Dooherahapëe bã, dooh ramaa napëe bã, dooh raboo bã. ²¹ Dooher badäk hahÿy bã habong do rat'yyd kamehiin bã ta wób radej'ëep do hä, ramehëm do hä, sa ŷÿm nadoo do sii, sa patug nadoo do sii rabeÿÿh do hä, ta wób sa ma rets'ëek do hä.

10

Kerih do kapõõs do ky n'aa hahÿy

¹ Tii bã ääs tak'ëp kabaj'aa do see ŷ hapäh hÿ pong já naa hahÿng doo.* Wë puh mahang tabahÿng. Sarahõd ta nu pong

† 9:12 Tamawoob hë hadoo do rahoop do pan'aa see 8.13 hä wawii her'oot do paa né tii.

Jowãw bahapäh tii.

jé tabakëe. Papÿÿj gabarëeh do hadoo ta mamets. Tëeg hõh hadoo ta tsyym. ² Kerih do kapõõs do paa kapyn hõm do ta moo gó. Ta tsyym hub akajar jó tabahång. Hëej hä ta tsyym s'ÿÿ bahång. ³ Tak'ëp ta kyyh, awad reaw häd nång do hahih wät do hadoo, äm n'aa nång doo. Taky ganyyh bã, setsi hedoo do darung do raky gadoo. ⁴ ŷ berih bã paawã setsi hedoo do darung do sa kyyh, ŷ maa napäh kyyh hä ŷÿ, hÿ pong já naa hahÿy da ky hadoo doo: "Merii manã setsi hedoo do darung do rahe'oot doo. Mahe'ood manã da", nång hÿ pong já naa ky ganyyh do kyyh hä ŷÿ.

⁵ Tii bã, ääs akajar jó, hëej hä na-ääj hë hageët do ŷ hapëe wät doo, p'op ta moo hub tagadahëe kån wë hä. ⁶ Tii bã kã, hedëb had'yyt do häd gó, ky kaneh'ÿÿt doo me taky dång. Wë, papÿÿj, kamarab, sagõõh, badäk hahÿy, sahõnh hë ta hä hanång do sii hë, akajar ta me habong do sii hë pahuuj wät do häd gó né hë taky dång. Hahÿy da ta kyyh: "Dooher da P'op Hagä Do gadaa wäd bã. ⁷ Ta gamehÿy do nahëe setsi hadoo do ääs kã gamehä bã kã, kaja dæg kån da P'op Hagä Do h'yyb dång do ji nahapäh nã doo. Ta ky n'aa rod sa hä tametëeh do paa hadoo doo da né da", nång ääs kyyh.

⁸ Tii bã kã, hÿ pong já naa ky ganyyh do kyyh, pooj já ŷ maa napäh doo, p'aa hënh taky hadoo hä ŷÿ. "Magädo kerih do kapyn däk doo, ääs akajar jó, hëej hä tsyym hång do moo gó naa", nång ta kyyh hä ŷÿ. ⁹ Tii bã ta wë ŷ bahõm, ŷ betseë kerih do tabanoo hyb n'aa hä ŷÿ. Ti taky hadoo hä ŷÿ: "Mado dæg. Makarëeb jëeh. Egëeh da a noo gó, mabaa bëeh hadoo. A wog gó da matsing", nång ta kyyh. ¹⁰ Tii bã kerih do ŷ bado däk ta moo gó naa, ŷ awa jëng. Egëeh né hë noh ŷÿ gó, mabaa bëeh hadoo. ŷ karëeb jëng jawén paa bã, matsii kån wok ŷÿ gó. ¹¹ Tii bã rë tanyy ky hadoo hä ŷ hahÿy da: "Kamejõ däk a hä, p'aa hënh mamaher'oot hyb n'aa ta jawén hana do ky n'aa P'op Hagä Do metëeh do hajõk do hëej haw'ääts hë habong do sa ky n'aa hä, hajõng häj n'aa babuuj sa ky n'aa hä, hajõk hedoo do badäk hahÿy bã sa kyyh her'oot do sa ky n'aa hä", nång hä ŷ her'oot doo.

11

Pawóp hadoo do P'op Hagä Do ky n'aa rod sa ky n'aa hahÿy

¹ Tii bã takan'oo däk hä ŷÿ ji metyy n'aa nahëe ji tatu hadoo doo. Ti rë tanyy ky hadoo hä ŷÿ: "Ahõm, mety P'op Hagä Do rahyb n'aa jew'yyk do tób n'aa ta madawëet doo, ta gagod, h'ëed pénh tanu däk. Mamety na-ääj hë P'op Hagä Do hä rama ejuu do

* 10:1 Badäk hahÿy bã naa

tyng. Metsén ta tii bá P'op Hagä Do hyb n'aa jew'yyk doo, nyy hē. ² Mety manä P'op Hagä Do rahyb n'aa jew'yyk do tób n'aa wahoo. Ta ti takan'oo däk P'op Hagä Do karapee nadoo do sa hä. ⁴² ta kamarab n'aa rababep panang Jerusarēnh. Ti hyb n'aa mety manäh.* ³ Ǟ mejüü da pawóp hadoo do kēh Ǟ n'aa herot doo. Kēh Ǟ n'aa ramaher'oot da ta wób sa hä ta ti 1,260 ta ä noo gó.† Saroor hebaan do hejoooh do ji h'yy katón do heen n'aa rapadedēek da", nāng ta kyyh. ⁴ Pawóp hadoo do ta ky n'aa rod, pawóp hadoo do joom oriib, Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Doo, sahōnh hē bag'āās do pooj jé habēeh do tii.‡ Pawóp hadoo do ta bag tyng, Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Doo, sahōnh hē bag'āās do pooj jé habēeh do ti na-āāj hē.§ ⁵ Sa majüü rakarēn bá rarahejä bá paawä sa hä, tēeg hōō ganyyh sa noo gó naa sa majüü ragawats'iik hyb n'aa. Tii da radej'ēep sahōnh hē sa hä rarejäā karēn do paawä. ⁶ P'op Hagä Do an'oo däk sa hä 42 kamarab noo gó naēng nadots wäd ran'oo bá, P'op Hagä Do ky n'aa raher'ood nuuj jé. P'op Hagä Do an'oo däk majyyw hado däk ran'oo bá naēng. Tan'oo däk na-āāj hē sahōnh hē hedoo pé baad nadoo doo me badäk hahy rarejäā. Rakarēn do pénh tii d' rabad'oo P'op Hagä Do anoo sa hä.

⁷ Rabahajaa bá ká P'op Hagä Do ky n'aa ramaher'oot doo, 42 kamarab bahēēj jēng bá ká, tabanas'aa, tak'ēp t'ōp gadarong doo gó naa, tabanesaa hēnh naa hanyyh do kamajüü da sa wē, taj'aa et'ēek da sa hä, tadej'ēep da. ⁸ Panang ky n'aa etsēeh do tyw n'aa bá abē hōm da sa kamag n'aa. Panang Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do repēem däk do paa ti panang ky n'aa etsēeh doo. Sodoma, Esit na-āāj hē ramaneēeh ta ti panang häd wób.** ⁹ Sahōnh hē né hē badäk hahyü bá habong doo, ajyy, Ǟjy, sahōnh hē panaa uuh, sahōnh hē sa kyyh her'oot do sa uuh, sahōnh hē häj n'aa babuj uuh na-āāj hē, tamawoob hē ta äh, sét hē ta bód ta jó noo gó raheg'āās da sa kamag n'aa paah. Doooh da ran'oo bá sa kamag n'aa radakä jēē bá. ¹⁰ Sahōnh hē badäk hahyü há habong do ratsebé da pawóp hadoo do dejēp do paa sa hyb n'aa. Tak'ēp ratsebé do hyb n'aa ká, sa matym n'aa ramejüü da sa da hadoo do wē. Tii d' rawén d'oo tak'ēp rabahoop do hyb n'aa paa pawóp hadoo do ta ky n'aa rod sa moo gó.

¹¹ Ti hado né paawä, tamawoob hē ta äh, sét ta bód ta jó jawén paa bá, ta pahuunh do ji edēb hanoo do P'op Hagä Do há hana do edēeb bong sa kamag n'aa paah. Edēb bē

kän. Tak'ēp rabej'ym bong sahōnh hē ta ti hapäh doo. ¹² Tii bá pawóp hadoo do ramaa napēē wät kyyh tak'ēp hadoo do hý pong jé naa. "Bē as'ēēg wawēē hē", nāng ta ti kyyh sa hä. Tii bá wē puh mahang rabas'ēēg kän hý pong jé sa majüü matym gó.

¹³ Ti noo gó né hē tak'ēp k'āāts katajus wät. Tób panang bá hatoonh do ji moo sahōnh hē ken'yyh sét hē kag'ēed bēeh. ⁷ miw panang buuj dejēp k'āāts katajuus do haj'aa. Ta wób ká, kedēeb bong do raj'aa etsēē wäd kän tii bá P'op Hagä Do hý pong jé hawät doo.

¹⁴ Tabēēj hōm kän pawóp däg ká tak'ēp nesaa do s'ēeh hadoo doo gó Ǟ hapäh doo. Tamawoob hē hadoo doo ká ti awät nä.

Setsi däg do gamehýh do nahēē ky n'aa hahýh

¹⁵ Tii bá setsi hedoo do āās ká gamehā kän ta gamehýh do nahēeh. Tii bá hajōng kyyh tak'ēp ky hedoo do ky ganä kän hý pong jé. Hahýh da sa kyyh:

"Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do er h'yy kaha'eeh doo,
Kristo tah'yyb dāng do na-āāj hē tii ká hýh ká sahōnh hē badäk hahyü bag'āās doo.
Tabagāā had'yut da", näk sa kyyh.

¹⁶ Tii bá 24 hedoo do wahē n'aa, sa bagä tyng n'aa jó hat'oonh do rabehyy b'ēeh P'op Hagä Do matym gó. Tüü sa maboor me rabehyy bēeh, P'op Hagä Do raj'aa etsēē kän. ¹⁷ Hahýh da sa kyyh:

"A wē āā tseb'ee, Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Doo, P'op Hagä Do Sahōnh Hē Haj'ap Doo.

Ōm né ti da hē hawät doo, p'ooj ub hawät doo, hý jawén hawäd had'yut doo.

A wē āā wén tseb'ee, tak'ēp hadoo do a hejój mametä däk do hyb n'aa, sahōnh hē mabagāā däg kän do hyb n'aa.

¹⁸ Tak'ēp sahōnh hē häj n'aa babuuj rakawajāān paa a wē.

Kaja däg kän hýh ká makawajāān doo gó ta sām mabaan doo.

Kaja däk dejēp do paa nesaa doo hēnh maky n'aa etyy doo.

Kaja däk na-āāj hē ta sām baad hadoo do manoo do a ky n'aa rod sa hä,

tsyt hē a wē kasēew bong doo, ōm weh'ēeh do sa wē na-āāj hē.

Tii d' mabad'oo ky n'aa nets'äs do sa hä, ky n'aa etsēeh do sa wē na-āāj hē.

Ōm rejāā da badäk hahyü rejāā doo", näk sa kyyh.

* **11:2** Rawén bep da, raty n'aa ges'yyk do hyb n'aa P'op Hagä Do tób n'aa wahoo. Rakarēn rarejäā tii. Doooh rahyb n'aa jewyyg bá da, tahanāng pé tii. † **11:3** 1,260 ta äh hedoo doo, 42 kamarab né tii, tēg nad'ēed is do 2 há takerii däk doo.

‡ **11:4** P'op Hagä Do ky n'aa rod Sakarija häd nāng do hapäh do paa ti ta tii. § **11:4** Joom oriib, ta bag tyng pawóp hadoo doo, ta ky n'aa rod sa metēē n'aa tii.

** **11:8** Jerusarēnh panang há rapes'āap tii.

¹⁹Tii bā noo kasēets dāg kǎn P'op Hagā Do rahyb n'aa jew'y'yyk do tób n'aa h̄y pong jé hasooh doo. Ta hood P'op Hagā Do ky n'aa enooh do rahyb n'aa esee do hood n'aa ji hapēē kǎn tii bā ta gó hahāng doo. Tak'ēp tabawyp tii bā, tak'ēp tadarung, et'ooh, naēng tak'ēp dagāp do pā hado dāk do kajāg kǎn.

12

Ŷynh, tabanas'aa daheeh Jowāw hapāh do ky n'aa hah̄ȳh

¹Tii bā kǎ, tak'ēp meuj n'aa nāng do heen n'aa ganyyh wē hā. Ŷynh ganyyh. Pap̄ȳj gabarēēh doo da ta saroor tagana doo. Kamarab jó tabagēēt. ¹²sagōōh ta nuu gó hasooh do hā.* ²Etaah Ŷynh hadoo doo. Tak'ēp tabawaam ajān mah̄ȳj ganyyh do hyb n'aa.

³Tii bā tak'ēp meuj n'aa nāng do heen n'aa see ganyyh wē hā. Tabanas'aa hahiin do tak'ēp haeh do ganyyh. Setsi ta nuuh. Setsi ta soog. Ji moo sahōnh hē ta s'āan, dōm nāng.† ⁴Tamawoob hē hadoo do uuh sagōōh tadewāts hyng tūū hēēj hā ta dōm me. Ŷynh hedoo do ajān benāng do pan'aa pooj jé tabanas'aa bag'ēēd dāk, ajān benyy dāk bā kǎ nanyyw hē tabawēh hyb n'aa paawā. ⁵Tii bā ta t'aaah aj'y'y enyy dāg kǎn. Doooh tabanas'aa haja bā Ŷynh hadoo do t'aaah tawēē jēē bā, nanyyw hē P'op Hagā Do masāg kǎn do hyb n'aa ta wē, tabagā tyng n'aa wē kǎ. Sahōnh hē hāj n'aa buuj Ŷynh hadoo do t'aaah bag'āās da. Tagawats'iik da ta hā ky nadah'eeh doo.‡ ⁶Tii bā Ŷynh hadoo do kejēn hōm tabanawāng hēnh, ta pooj jé P'op Hagā Do benyyw dāk doo hēnh. Ta tii bā Ŷynh raba-hagāā kǎn 1,260 ta ā noo gó.§

⁷Tii bā rakaneb'oooh h̄y pong jé. Mikéw kǎ, āās sa wahē n'aa, āās ta sii habong do rakaneboh kǎn tabanas'aa sa sii, āās nes'aa padēēk do tabanas'aa karapee sa sii. ⁸Tabanas'aa rakamajē boo né paawā Mikéw sa wē, dooh tahaja bā Mikéw. Ti hyb n'aa dooh takan'oo wād bā h̄y pong jé raboo boo bā, tabanas'aa hā, ta karapee sa hā. ⁹Tabanas'aa yb paa radawāts hyng tūū. Ti né hē ti aw'y'y hadoo do p'ooj ub hawāt do Dijab ramaneēēnh doo, Nesaa Do Yb. Ti né hē ti ta s'ee hēnh, dawēē P'op Hagā Do mahānh sahōnh hē badāk hah̄ȳj hā habong do h'y'yb mahūūm do paah. Badāk hah̄ȳj hēnh radawāts hyng, āās nesaa do ta kara-pee hedoo do daheeh.

¹⁰Tii bā Ŷ maa napāh tak'ēp h̄y pong jé her'oot doo. Hah̄ȳj da ta kyyh:

“Kaja dāg kǎn h̄ȳj kǎ P'op Hagā Do ji ted'ēēp do Nesaa Do Yb hejój mahānh.

Kaja dāg kǎn na-āāj hē ta hejój me sahōnh hē tabag'āās doo.

Kristo, P'op Hagā Do H'y'yb Dāng Do hyb n'aa jawyng dāk h̄ȳj kǎ sahōnh hē sa bahānh.

Tii d' tawén hadoo, P'op Hagā Do dawāts hyng do hyb n'aa ēr h̄ȳj hedoo do ky n'aa tapa had'y'yt hē do P'op Hagā Do matym gó.

¹¹B'éé T'aaah majyyw hyb n'aa, ta ky n'aa ramaher'oot do hyb n'aa, raky daheeh do hyb n'aa na-āāj hē ta ti raj'aa et'ēēk ta ti sa majī, Nesaa Do Yb. Doooh ta bahānh rakamahān bā badāk hah̄ȳj hā ji hawāt doo.

Ti hyb n'aa, dooh reŷy'm bā dajēb hā.

¹²Ti hyb n'aa, bē tseebe h̄y pong jé.

Sahōnh hē bē h̄y pong jé habong do bē tsee-bee!

Bēē kǎ, badāk hah̄ȳj bā habong doo,

akajar me habong do na-āāj hē,

tak'ēp nesaa da bē hā bē wē Dijab bahyng do hyb n'aa.

Tak'ēp né hē takawajāān,

tahapēē dāk do hyb n'aa edaa dāk radawāts gēēt doo”,

nāng h̄y pong jé her'oot do kyyh.

¹³Tabanas'aa bahapāh bā kǎ ti tūū, badāk hah̄ȳj hēnh radawāts hyng doo, ta no n'aa masoo Ŷynh t'aaah henāng doo. ¹⁴Doooh tabanas'aa haja bā, Ŷynh hadoo do hā takan'oo dāk do hyb n'aa wawii tak'ēp haeh do kēg, tabanawāng hēnh ta hā tabenyyw dāk doo hēnh takapuh hōm hyb n'aa, takejēn hyb n'aa. Ta tii bā rabahag'āās ta hā tamawoob hē ta baab, ji ma poo oow see pé kamarab ta jó. Doooh aw'y'y hadoo do haja bā ta t'ī hēnh tahōm bā. ¹⁵Tii bā aw'y'y hadoo do etsós wāt naēng. Tamii hado dāk. Takarēn paawā wān n'aa hejooonh do bahēm hyng Ŷynh. ¹⁶Doooh tahaja bā. Ŷynh hadoo do k'āāts masaa kǎn. K'āāts karēēb jēng tamii tabanas'aa noo gó ganyyh doo. ¹⁷Ti hyb n'aa tak'ēp tabanas'aa kawaj'āān kǎn Ŷynh wē, ti hyb n'aa ahōm kǎn Ŷynh hadoo do panaa wób sa wē takamaj'ī hyb n'aa. P'op Hagā Do mejūū do ky dah'eeh do ti ta panaa wób,** Jesus ky n'aa nerēt doo. ¹⁸Tii bā akajar nabyy me tabanas'aa bag'ēēd dāk.

* **12:1** Isaraēw buuj P'op Hagā Do karēn do moo bok do heen n'aa tahyb n'aa pé ta ti Ŷynh. † **12:3** Nesaa Do Yb né hē ti tabanas'aa. ‡ **12:5** Gereg kyy me hah̄ȳj da takerii dāk: “Sapaar s'ēēb tabagā n'aa heen n'aa da.” Sa moo gó bagā n'aa ratón rabag'āās do heen n'aa. Sapaar s'ēēb tabag'āās do heen n'aa, tagamawats'iik do ta majī, ta hā ky nadah'eeh doo, tahananāng pé tii. Jesus ky n'aa né ti hah̄ȳj. § **12:6** 42 kamarab tii. Tamawoob hē ta baab, ji ma poo oow see pé kamarab ta jó tii. ** **12:17** Jesus hā h'y'ya ka'eeh do tii.

13

Tabanas'aa see akajar me naa hanyyh do ky n'aa hahÿÿh

¹ Tii bā ÿ hapāh tabanas'aa see akajar me naa hanyyh doo. Setsi ta nuuh. Ji moo sahōnh hē ta s'āān. Ta s'āān hā ti atoonh ta soog. Sēt ken'y'yh ta nuu hā takerii dāk ta hād wób P'op Hagā Do tah'y'yb rejāā doo. ² Awad rewopaad hād nāng do hād hadoo ta ti tabanas'aa ÿ hapāh doo. Awad see péh, uus hād nāng do hadoo ta tsyym, ta mooh. Awad reāw hād nāng do noo hadoo ta nooh.

Tabanas'aa seeh, dōm nāng doo,* pooj jé ÿ hapāh doo, an'oo dāk ta hejój, tabag'āās doo, tabanas'aa akajar me hanyyh do hā. Tan'oo dāk na-āāj hē ta hā tak'ēp tahyb n'aa jawyg dāk hyb n'aa. ³ Akajar me hanyyh doo tabanas'aa nuu see hā ta rog noo eh do paa tyw n'aa. Dajēp ji edoo né paawā ta rog mahÿÿj, dooh tadajēb bā. Mah'uu dāk ta rog. Ti hyb n'aa, sahōnh hē badāk hahÿÿ bā habong do rahyb n'aa meuunh, rawén ky süüt tabanas'aa tame hanyyh doo. ⁴ Tii bā badāk hahÿÿ bā habong do rahyb n'aa jewyyg dāg kán tabanas'aa dōm nāng doo, tabanas'aa akajar me hanyyh doo hyb n'aa jawyg dāk tan'oo dāk do hyb n'aa. Tabanas'aa akajar me hanyyh do na-āāj hē rahyb n'aa jew'y'yk. Hahÿÿ da sa kyyh: “Dooh hahÿÿ tabanas'aa akajar me naa hanyyh do hadoo péh. Dooh hajaa pé ta hā j'aa ketsē péh”, nāk sa kyyh.

⁵ Tii bā tabanas'aa akajar me hanyyh do hā takan'oo dāk ta hā hē taj'aa etsē ta ky n'aa hā. Takan'oo dāk ta hā taher'oot doo me P'op Hagā Do tah'y'yb rejāā doo. Takan'oo dāk ta hā 42 kamarab noo gó h'y'yb jawyg gó tamejüü hyb n'aa. ⁶ Tii bā taher'ood kán nesaa do P'op Hagā Do tah'y'yb rejāā doo. Taher'ood kán P'op Hagā Do hād rejāā doo. Taky n'aa rejāā P'op Hagā Do karapee, P'op Hagā Do panang, hÿ pong jé habong do na-āāj hē. ⁷ Takan'oo dāg kán ta hā P'op Hagā Do karapee, tsyt hē ta wē kasēew bong do wē takamaj'ii hyb n'aa. Takan'oo dāk sa hā taj'aa et'ēek hyb n'aa. Tii bā takan'oo dāk ta hā, sahōnh hā tamejüü hyb n'aa. Sahōnh hē badāk hahÿÿ hā habong do hā, ajyy, ÿÿj sahōnh hē sa panaa hā, sahōnh hē sa kyyh her'oot do hā, sahōnh hē hā n'aa babuuj hā tamejō kán. ⁸ Sahōnh hē badāk hahÿÿ bā habong doo, sa hād kanerii dāk do edēb had'y'yt hē gadoo do heen n'aa hā raj'aa etsē da tabanas'aa. B'éé T'aah, badāk hahÿÿ bā tadu dahāng noo gó naa P'op Hagā Do h'y'yb dāng do tadajēp hyb n'aa, ta ti ti ji edēb had'y'yt do heen n'aa danāh.†

⁹ Taw'āāts hē sahōnh hē maa nap'ēeh do ramaa newēē hahÿÿh:

¹⁰ “Jé sa hā P'op Hagā Do h'y'yb dāng do sa maj'ii rameso padēek hyb n'aa, sa maj'ii moo gó rakameso dāk né da. Jé sa hā P'op Hagā Do h'y'yb dāng do sēn-jeer me radej'ēep hyb n'aa, sēn-jeer me radejēp né da.”

Ti hyb n'aa taw'āāts hē h'y'yb jawyg gó P'op Hagā Do karapee tsyt hē ta wē kasēew bong do ragadoo ta tii. Taw'āāts hē dooh rah'y'yg gejē bā Jesus hā rah'y'yg ka'eeh do hā.

Tabanas'aa see k'āāts gó naa hanyyh do ky n'aa hahÿÿh

¹¹ Tii bā tabanas'aa see k'āāts gó naa hana doo ká ÿ bahapēē kán. Pawóp hē ta s'āān. B'éé t'aah s'āān hadoo ta s'āān. Tabanas'aa dōm nāng do hadoo ta kyyh.† ¹² Tabanas'aa akajar me hanyyh do paa hejój gó, sahōnh hē ta ti hyb n'aa jawyg doo gó tabanas'aa k'āāts gó hana do bawāt. Tabanas'aa pooj jé hanyyh do ky gabuuj gó tamoo wāt sahōnh hē tamoo wāt doo. K'āāts gó hana do anoo sahōnh hē badāk hahÿÿ bā habong do rahyb n'aa jew'y'yk tabanas'aa ta nuu see rog mah'uu dāk do paah. ¹³ Tak'ēp meuj n'aa nāng do heen n'aa tabanas'aa k'āāts gó hanyyh do moo wāt. Tēēg hōō sii hē adēē hyng tūū hÿ pong jé naa tan'oo bā badāk hahÿÿ bā habong do sa matym gó. ¹⁴ Meuj n'aa nāng do heen n'aa tabanas'aa tame hanyyh do paa ky gabuuj gó tamoo wāt do hyb n'aa, tawad'ii kán badāk hahÿÿ hā habong doo. Tamejüü sa hā, kabarii tabanas'aa rog nāng do paa heen n'aa ratama hyb n'aa, ta tii hā raweh'ēeh hyb n'aa. Tabanas'aa rog nāng do paa né paawā, sēn-jeer haj'aa, edēp nā. ¹⁵ Tii bā tabanas'aa k'āāts gó naa hanyyh do hā takan'oo dāk, kabarii tabanas'aa rog nāng do paa heen n'aa tabedēb gēēt hyb n'aa ká. Kabarii hedēb wāt do hyb n'aa, er'ood kán. Tamejüü radej'ēep hyb n'aa sahōnh hē kabarii ta heen n'aa hā hyb n'aa najew'y'yk doo. ¹⁶ Tamejüü na-āāj hē, sahōnh hē badāk hahÿÿ bā habong do sa moo hub hā tanado bā sa maboor hā radadāk ta heen n'aa. Ky n'aa nets'ās do hā, ky n'aa etsēēh do hā, ma nāng do hā, kas'uut do hā, kariw n'aa tamah do hā, sahōnh hē sa karom hā na-āāj hē radadāk da ta ti heen n'aa. ¹⁷ Ta ti heen n'aa nanāng doo, dooh da tahaja bā tets'ēē bā takarēn doo, dooh na-āāj hē tahaja bā ta wē hanāng do tesēem bā. Tabanas'aa tame naa hanyyh do paa hād né ti ta heen n'aa. Ta hād numero n'aa tii. ¹⁸ Taw'āāts hē tak'ēp ji h'y'yg ganāng hahÿÿ hā. Taw'āāts hē jé h'y'yg ganāng do tahyb

* 13:2 Nesaa Do Yb tii. † 13:8 Ta tii hā sa hād kerih doo, dooh raj'aa etsēē bā tabanas'aa. ‡ 13:11 Kaja hē tah'y'yb mahūm sahōnh hē sa wē ji edoo né paawā, tak'ēp ji tawadii Nesaa Do Yb bad'oo doo da, tahananēp pé tii.

n'aa newëe nyy d' tahanäng pé tabanas'aa numero n'aa. 666 ta numero n'aa. Aj'yy häd né tii.

14

B'éé T'aah 144 miw ta wë kasëew bong do ta sii habong do ky n'aa hahÿh

¹ Tii bä ÿ hegää wät. Pój ÿÿ jé ÿ bahapäh B'éé T'aah waëe Sijôn häd näng do jó hageët doo.* Ta sii rababok 144 miw ta karapee wób. Sa maboór hä takerii däk B'éé T'aah häd, B'éé T'aah Yb häd daheeh. ² Tii bä ÿ maa napäh hÿpong jé hana do ma ena doo, gawakaa p'op hana do maa ena do hadoo, darung do tak'ëp maa ena do ky hadoo. Etën do nahëe hajõng tyd näng do retën do hadoo ÿ maa napäh doo. ³ P'op Hagä Do bag'ääs do tyng n'aa pooj jé, ji meheet pé kabaj'aa do pooj jé, 24 wahë n'aa sa pooj jé 144 miw hedoo do papuuj ky n'aa kã rejäm kãn. Dooch hajaa pé ta ti kejäm do ma kameteëk péh. Jääm hë hajaa rama kameteëg bá 144 miw hedoo doo, badäk hahÿÿ hä habong do mahang P'op Hagä Do wë kedëeb bong doo. ⁴ Ta ti hedoo doo, dooh noo gó rababok pé ÿÿj sa wë. Ti hyb n'aa baad had'yyt hë sa h'yyb P'op Hagä Do wë.† B'éé T'aah rahadaa had'yyt hë tahahöm hënh. Jesus dajëp doo me ta sãm, rakets'ëe hõm badäk hahÿÿ bá habong do sa mahang naa, tsyt hë P'op Hagä Do wë, B'éé T'aah wë na-ääj hë ramoo bok hyb n'aa, pooj jé joom ag P'op Hagä Do wë kasëew hõm do hadoo rabahadoo hyb n'aa. ⁵ Dooch noo gó ranoo kanesa bá. Baad had'yyt hë rababok.

Tamawoob hë hedoo do ääs sa ky n'aa hahÿh

⁶ Tii bä ÿ hapäh ääs seeh, p'op wë hä kapuuh doo. Jé pad'yyt hë badäk hahÿÿ hä habong do hä tapanäk baad hadoo do nahänh do ky n'aa. Sahõnh hë häj n'aa buuj sa hä, sahõnh hë panaa sa hä, sahõnh hë sa kyyh her'oot do sa hä, sahõnh hë né hë badäk hahÿÿ hä habong do sa hä tapanäk. ⁷ Tak'ëp ta kyyh hahÿÿ da tapanäk bá: "Kaja däk sahõnh hä P'op Hagä Do ky n'aa etyy doo. Ti hyb n'aa taw'ääts hë bë h'yyb eÿwym P'op Hagä Do hä, taw'ääts hë tak'ëp bë weh'ëeh, bë j'aa etsëe ta hä. Bë hyb n'aa jewyyg, wë, hëej haw'ääts hë, akajar, naëng k'ääts gó naa ganyyh do mo haj'aa näng doo", näng ta kyyh.

* **14:1** Waëe Sijôn häd näng do jó P'op Hagä Do tób n'aa basooh ti noo gó. Ta tii bá Jerusarënh panang basooh na-ääj hë.

† **14:4** P'op Hagä Do hä had'yyt hë rah'yyb padëek. Dooch ta wób rah'yy kaha'ëeh do hä rah'yy kae bá. Dooch kabarii hä rah'yy kae bá, dooh P'op Hagä Do rawad'ii bá, tahanäng pé ti dooh ÿÿj sa wë rabok péh. † **14:8** ÿnh hajök do sii heÿÿh doo, sa sii naëng oow mahÿÿj ha'oom do ky n'aa gó tabeh'üüm. P'op Hagä Do mak'yyh doo, ta wób h'yyb tatuk do sa nemuun P'op Hagä Do ramakyyh hyb n'aa ky n'aa ti ta tii. § **14:10** Panyyg ky n'aa gó tabeh'üüm ta ti ky n'aa Gereg kyy me. Hahÿÿ da takerii wät: "Tak'ëp mahÿÿnh doo, ta hood gó tagedu däk do tan'oo bá reëek. Tak'ëp mahÿÿnh do tii. Dooch takamekuuj bá tanahejoonh hyb n'aa. P'op Hagä Do kawajään tii."

⁸ Tii bá ääs seeh, pooj jé hahõm do jawén tabana. Hahÿÿ da ta kyyh: "Gawatsig kãn, gawatsig kãn panang tak'ëp ky n'aa etsëeh do Babirõn häd näng doo! ÿnh hajök do sii heÿÿh do hadoo Babirõn panang. Tan'oo däk naëng oow mahÿÿnh do sahõnh hë badäk hahÿÿ bá habong do sa hä, tak'ëp baad nadoo do ramoo bok hyb n'aa ta sii, P'op Hagä Do kawajään tan'oo bá sa wë."‡ ⁹ Tii bá ääs see ana kãn, ääs pooj jé hah'üüm do sa jawén. Tak'ëp ta kyyh. Hahÿÿ da taky hadoo: "Jé tabanas'aa akajar me hanyyh do hyb n'aa jew'yyk doo, kabarii ti tabanas'aa heen n'aa hyb n'aa jew'yyk do na-ääj hë, jé gadoo do tabanas'aa heen n'aa ta maboór hä, ta moo hä radadäk hyb n'aa, ¹⁰ ta ti hedoo do P'op Hagä Do rejää da sa hä tak'ëp takawajään doo gó. Tak'ëp sa hä tarejää do ra hoop da. Dooch da P'op Hagä Do t'yyd mehün bá sa hä.§ Ta ti hedoo do ra hoop da pä hadoo saw'aak do hahõng do tak'ëp mahÿÿnh doo. Ääs P'op Hagä Do wë kasëew bong do sa matym gó, B'éé T'aah matym gó na-ääj hë ra hoop da tii. ¹¹ Ra hoop do tsyg as'ëeg had'yyt hë da. Dooch tahëej bá tii. Dooch da takan'oo bá rakameh'ääk pé ra hoop do hyb n'aa. Tabanas'aa, kabarii tabanas'aa heen n'aa na-ääj hë hyb n'aa jew'yyk doo, ta häd heen n'aa gad'oo do rahob had'yyt né da", näng ääs kyyh.

¹² Ta ti hana nã do hyb n'aa, taw'ääts hë h'yyb jawyk doo gó rababoo had'yyt hë P'op Hagä Do karapee tsyt hë ta wë kasëew bong doo, tamejüü do ky dah'ëeh doo, Jesus hä h'yy ganajëng doo.

¹³ Tii bä ÿ maa napäh kyyh hÿpong jé hana do hä ÿ ky hadoo doo. Hahÿÿ da ta kyyh: "Merii hahÿÿ da: Ky n'aa kedëng da hÿ jawén dejëp doo, h'yy ganajëng doo me Jesus, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hä h'yy kata däk doo", näng.

"Te hub né hë tii", näng P'op Hagä Do Sahee. "Ta ti hedoo do rakameh'ääk da hejoonh do ra hoop do mahänh. Hÿpong jé ragadoo né da baad hadoo do ramoo bok do sãm", näng P'op Hagä Do Sahee.

Badäk hahÿÿ bá habong do ta hä h'yy kana'ëeh do Jesus rejää do ky n'aa hahÿÿh

¹⁴ Tii bá ÿ hegää wät, wë puh hawak do ÿ hapäh pój ÿÿ jé. Wë puh pong jó ti asooh aj'yy hadoo doo. K'ääts tég gabarëeh do ta soog ta nuu gó hasooh doo. Ta moo gó tatón joom ji nu gekää do nahëe tak'ëp hehäm

doo. ¹⁵ Tii bā āās see bana kån. P'op Hagä Do tób n'aa, hÿ pong jé hasooh doo bā naa tabanyyh. Tak'ëp hadoo doo me ta kyyh taky hadoo wê puh pong jó hasooh do hä. Hahÿÿ da ta kyyh: "Mata däg badäk hahÿÿ hä habong doo, raky n'aa kety hõm hyb n'aa, joom ta nahëë me ji gekää doo da, ji bataa doo da. Kaja däk nesaa do hä raky n'aa kety hõm do hyb n'aa, joom ahõõ däk do ji ata hõm do kajaa doo da", näng ääs kyyh wê puh pong jó hasooh do hä. ¹⁶ Tii bā kã, ta nahëë me wê puh pong jó hasooh do tanu gak'ää hõm hadoo badäk hahÿÿ hä habong doo. Sahõnh hê tabata hõm.**

¹⁷ Tii bā P'op Hagä Do tób n'aa, hÿ pong jé hasooh doo bā naa tabanã kån ääs seeh. Ti na-ääj hê tatón joom nahëë tak'ëp hehãm doo. Uwa ag ji gamakää do nahëë tii. ¹⁸ Tii bā ääs seeh, tæg hõõ hagä n'aa, buu benyym do P'op Hagä Do hä rama ejuu do tyng bahäng bā naa tabana kån. Tak'ëp ta kyyh ääs joom nahëë hehãm do hatón do hä tamaher'oot bā. Hahÿÿ da taky hadoo ta hä: "Mado däg joom nahëëh, mata däg badäk hahÿÿ bā joom uwa ta tyd hä padëek doo. Wah'ëë padäg kã ta ag." ¹⁹ Tii bā ääs gak'ää hõm kån uwa ag badäk hahÿÿ bā hanäng doo. Tata hõm ta ag, tadewäts hõm kån ji gatsi do hood gó. Takawajään doo gó tak'ëp da P'op Hagä Do rejää da badäk hahÿÿ bā ta hä h'yy kana'eeh do tahanäng pé tii. ²⁰ Tii bā sa tsyym me ragetsii kån uwa ag, ji getsi do hood panang w'oo hä hasooh doo gó. Majyyw ganyyh ragetsii do hood gó naa. Maeë däk majyyw ganyyh doo. Kawaaro ewöd n'aa hä takajäk, p'op péj takajäk. Dawëë në hê takajäk, 300 kirõõm tahyb n'aa péh.††

15

Setsi ääs setsi tagadëëg ub nesaa do man'aa do ky n'aa hahÿÿh

¹ Tii bā kã, tak'ëp meuj n'aa näng do heen n'aa see ÿ hapäh hÿ pong jé. Setsi ääs ÿ hapäh, tagadëëg ub setsi nesaa do man'aa doo. Tagadëëg ub tawén hadoo, ta ti tabës bā, gawatsig hõm do hyb n'aa P'op Hagä Do kawajään doo. ² Tii bā akajar paras-ko s'ëëb hadoo, tæg hõõ hadoo doo me kamekuuj däk do ÿ hapäh. Ta ti akajar hadoo do jó ÿ hapäh sahõnh hê j'aa kets'ëë doo, tabanas'aa akajar see me naa hanyyh do paa hä, kabarii ta heen n'aa hä na-ääj hê j'aa kets'ëë doo, ta häd numero n'aa ganad'oo do paah. Sa moo gó rapatsëë retën do nahëëh, sa hä P'op Hagä Do an'oo däk doo. ³ Tii bā rejäm kån Mosees, P'op Hagä Do karom paa ejäm wät do paah. Rejäm na-ääj hê B'éé

T'aah h'yyb n'aa jaw'yyk do jãm n'aa. Hahÿÿ da sa kyyh rejäm doo:

"Tak'ëp meuj n'aa näng do sahõnh hê mamoo wät doo

Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, P'op Hagä Do Sahõnh Hê Haj'ap Doo.

Baad had'op, heh'äät, sahõnh hê mamoo wät doo,

õm, sahõnh hê had'yyt bag'ääs doo.

⁴ Jääm hê õm ti baad had'op doo,

tsyt hê nesaa do mahãnh hawät doo.

Sahõnh hê häj n'aa babuuj rabana da a wê,

õm rahyb n'aa jew'yyk hyb n'aa.

Tii d' rabad'oo da, baad had'op do mamoo wät do kametã däg kån do hyb n'aa.

Ti hyb n'aa kã, sahõnh hê a hyb n'aa da rah'yyh e'ÿÿm.

Tak'ëp da õm raweh'ëeh Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo.

Sahõnh hê õm da raj'aa etsë", nãk sa kyyh rejäm doo gó.

⁵ Ta ti jawén ÿ hegää wät, tii bā ÿ hapäh tanoo kasëëts hõm P'op Hagä Do tób n'aa hÿ pong jé hanäng doo, P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do hood tób n'aa. ⁶ P'op Hagä Do tób n'aa gó naa rabanã kån setsi ääs, setsi baad nadoo do badäk hahÿÿ bā habong do rahoop do man'aa doo. Pään papuuj rino häd näng do s'ëëb hawak do gabarëëh do sa saroor. Sa h'yyb mawyd k'ääts tæg gabarëëh do s'ëëb. ⁷ Tii bā, ji meheet pé kabaj'aa do see an'oo däk sa hä setsi ta hood k'ääts tæg gabarëëh do s'ëëb. Ta hood gó tagedu däk P'op Hagä Do hawäd had'yyt do kawajään do metëë n'aa, badäk hahÿÿ bā habong do sa jó rahah'ook hadoo hyb n'aa. ⁸ Tii bā kã, ta tsyg P'op Hagä Do bag tak'ëp gabarëëh doo gó hana doo, ta hejój gó naa hana doo, jé pad'yyt däg P'op Hagä Do tób n'aa gó. Dooch hajaa pé P'op Hagä Do tób n'aa gó hajëë suun péh, ta ti setsi baad nadoo do badäk hahÿÿ bā habong do rahoop do man'aa do kajaa bā kã.

16

Setsi ta hood P'op Hagä Do kawajään do metëë n'aa ky n'aa hahÿÿh

¹ Tii bā, ÿ ma napäh kyyh tak'ëp hadoo do P'op Hagä Do tób n'aa bā naa hana doo. Hahÿÿ da taky hadoo setsi hedoo do ääs sa hä: "Bë ahõm, bë ahoog hyy badäk hahÿÿ hënh setsi hedoo do ta hood gó hanäng doo, P'op Hagä Do kawajään do metëë n'aa", näng ta kyyh. ² Tii bā pooj jé hadoo do ääs ahoog kån ta hood gó hanäng do heëj jó. Tii bā, sahõnh hê tabanas'aa akajar me naa hanyyh do paa heen n'aa sa maboore hä, sa

** 14:16 Panyyg ky n'aa gó tabeh'üüm badäk hahÿÿ bā habong do taky n'aa etyy do ky n'aa. †† 14:20 Uwa ag nado ti rataa do ragetsii doo. Badäk hahÿÿ bā habong do P'op Hagä Do wê kamaj'ii do ääs radej'ëep do ky n'aa tii.

moo hã gado däk do hã, sahõnh hẽ kabarii ta heen n'aa hyb n'aa jew'y'yyk do hã na-ãäj hẽ gennyh sa rog manahuuh doo, nesaa doo, datés doo.

³ Tii bã ääs see akajar me tahoog kãn ta hood gó hanãng doo. Majyyw hado däk sahõnh hẽ naëng, kamag majyyw hadoo. Sahõnh hẽ akajar me habong do hedëp do paa dejëb kãn.

⁴ Ääs see ahoog kãn ta hood gó hanãng do sahõnh hẽ tamii me, naëng k'ääts gó ganyyh doo me na-ãäj hẽ. Majyyw hado däk sahõnh hẽ naëng. ⁵ Tii bã ý maa napäh ääs naëng hagä n'aa, hahÿy da P'op Hagä Do hã her'oot doo:

“Baad had'op òm.

P'op Hagä Doo, tsyt hẽ nesaa do mahãnh hawät doo,

da hẽ hawät doo, p'ooj ub hawät doo.

Baad hadoo do ti mamoo wät doo,

ta tii da sa hã maky n'aa ety do hã,

⁶ Baad ub né ti sa hã mamoo wät doo,

a karapee tsyt hẽ a wë kasëëw bong doo,

a ky n'aa rod na-ãäj hẽ radej'ëëp do hyb n'aa paah.

Sa majyyw gatsëk ran'oo bã radej'ëëp noo gó.

Ti hyb n'aa man'oo däk majyyw né hẽ rabeëëk hyb n'aa.

Sa h'yyb haj'aa hẽ tii”, nãng ääs naëng hagä n'aa kyyh.

⁷ Tii bã ý maa napäh kyyh P'op Hagä Do rama ejuu do tyng n'aa hã naa ääs her'oot do ky gadoo doo. Hahÿy da ti kyyh P'op Hagä Do hã:

“Ýy, te hub né hẽ Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo,

P'op Hagä Do Sahõnh Hẽ Haj'ap Doo.

Baad had'op, heh'äät, sahõnh hẽ sa hã maky n'aa ety doo”, nãng ti kyyh.

⁸ Tii bã ääs see papÿy hã kã tahoog kãn ta hood gó hanãng doo. Tii bã kã, papÿy hã takan'oo däk badäk hahÿy bã habong do tarejã hyb n'aa tak'ëp baju doo me. ⁹ Tii bã byyh hetã padëëk tak'ëp baju do haj'aa. Ti hyb n'aa P'op Hagä Doo, sahõnh hẽ rahoop do mo haj'aa nãng do raky n'aa was'ee kãn. Tak'ëp rahob né paawã, dooh rat'y'yyd kamehÿn bã, dooh reréd bã nesaa doo. Dooh rakarëb bã P'op Hagä Do rahyb n'aa jewyyg bã.

¹⁰ Tii bã ääs see ahoog kãn ta hood gó hanãng do tabanas'aa akajar me naa hanyyh do paa bagã tyng n'aa jó. Tak'ëp

tabadagyb däk jé pad'y'yt hẽ tabanas'aa bag'ääs doo bã. Badäk hahÿy bã habong do nag'aad kegës, tak'ëp datés do rahoop do hyb n'aa. ¹¹ P'op Hagä Do hÿ pong jé bag'ääs do raky n'aa was'ee kãn tak'ëp datés do hyb n'aa, sa rog hyb n'aa na-ãäj hẽ. Rahob né paawã, dooh rat'y'yyd kamehÿn bã baad nadoo do ramoo bok do hã. Dooh reréd bã baad nadoo doo. ¹² Tii bã ji ma poo oow see pé ääs kã ahoog kãn ta hood gó hanãng do tamii maeh do Éw-Parat hãd nãng doo me. Tamii Éw-Parat mawooj däk, sa wahë n'aa papÿy hana hënh naa hena do sa warahén sii hẽ mawooj däk doo me rabatsëg hõm hyb n'aa kaneb'ooch doo hënh.

¹³ Tii bã ý hapäh tamawoob hẽ karap'aar h'yyb nesaa doo. Tabanas'aa dõm nãng do noo gó naa ta see ganyyh, tabanas'aa akajar me naa hanyyh do paa noo gó naa ta see ganyyh, sa ky n'aa rod noo kanesa do noo gó naa ta see ganyyh. * Maj'ee hedoo karap'aar h'yyb nesaa doo. ¹⁴ Karap'aar h'yyb nesaa do né hẽ tii. Tak'ëp meuj n'aa nãng do heen n'aa ramoo bok. Jé pad'y'yt hẽ badäk hahÿy bã haj n'aa wahë n'aa wë rabahõm, haj n'aa wahë n'aa sa warahén sii hẽ rabats'y'yt hyb n'aa kaneb'ooch doo hënh. P'op Hagä Do wë, ta karapee wë na-ãäj hẽ rakaneboh paawã. P'op Hagä Do Sahõnh Hẽ Haj'ap Do h'yyb dãng do noo gó da ta ti kaneb'ooch do bawät.

¹⁵ Hahÿy da Jesus kyyh:

“Bë hyb n'aa matakã. Ý ana da rah'yy kanapeet bã, hets'ëëk do ji ganada bã takajaa doo da. Ky n'aa kedëng da jé hyb n'aa matakëë doo. Ta ti hadoo do hã dooh takado hõm bã ta saroor. Dooh da tanu mebyy bã, dooh ta si n'aa hẽ tawäd ý an'oo bã do hyb n'aa”, nãng Jesus.†

¹⁶ Tii bã tamawoob hẽ hadoo do karap'aar h'yyb nesaa do ran'oo bã hëëj sa wahë n'aa rakataa hyb n'aa Eberew kyy me Ar-Magedõn ramaneëënh doo bã.

¹⁷ Tii bã setsi dãg do ääs kã ahoog hyy kãn ta hood gó hanãng do wë hã. Tii bã ý maa napäh kyyh tak'ëp hadoo doo, maa eh do P'op Hagä Do tób n'aa hÿ pong jé hasooh doo bã naa, P'op Hagä Do bag'ääs do tyng n'aa bã naa. Hahÿy da ta kyyh: “Gawatsig hõm kãn sahõnh hẽ!”, nãng. ¹⁸ Tii bã kã, tak'ëp tabawyb kãn, tak'ëp tadarung, et'oom. Tak'ëp né hẽ k'ääts katajus kãn, k'ääts ganabëëh. Badäk hahÿy bã ajyy radu doo noo gó naa rababok doo, dooh noo gó ta ti hedoo pé tak'ëp k'ääts katajuus do bawät. Tak'ëp né hẽ badäk hahÿ hëëj hã katajuus jé pad'y'yt hẽ. ¹⁹ K'ääts

* **16:13** Tabanas'aa k'ääts gó naa hanyyh do né tii. 13.11-15 hã takerii däk ta ky n'aa. † **16:15** P'ooj ub, Jerusarënh bã hasooh do P'op Hagä Do tób n'aa hagä n'aa sa wahë n'aa awät kawõõt doo da atsëm. Tii d' tawén d'oo tahag'ääs hyb n'aa tób hagä n'aa ramatakã bã. Tawyyd bã tób hagä n'aa see hahÿy doo, rado hõm ta saroor, raju hõm, tii bã ramejüü bag hënh tababaaj hõm hyb n'aa ta tób hënh. Ti ky n'aa gó Jesus beh'üüm tamatëëh do baad ji gada do ky n'aa hã.

nanäng panang tak'ëp ky n'aa etsëeh do yt hë hanäng do ganabëeh tak'ëp katajuus do haj'aa. Ganabëeh do haj'aa ketyñ padäg kån panang paa tan'oo bã. Tamawoob däg panang tahaj'aa ketyñ bong doo. Sahõnh hë badäk hahÿy bã hanäng do sa panang bã hanäng do tób kag'ëed bëeh katajuus do haj'aa. Dooh P'op Hagä Do mabaan bã nesaa do panang ky n'aa etsëeh do Babirõn häd näng do babuuj ramoo bok do paah. P'op Hagä Do mejüü rabeëek hyb n'aa ta hood gó hanäng do mahÿyñh doo, tan'oo däk tak'ëp rabahoop takawajãan doo gó sa hã tarejãa doo, tahañäng pé tii. ²⁰ Sahõnh hë tsyt dëeg akajar me hanäng doo, sahõnh hë waëe na-ãäj hë bedo bong. ²¹ Naëng tak'ëp dagáp do pá hado däk do kajäg hyy kån badäk hahÿy bã habong do sa jó. 40 kiw bahãnh pá hadoo kejäk doo. Tii bã P'op Hagä Do raky n'aa was'ee kån tak'ëp rabahoop pá hadoo kajäk do an'oo bã do hyb n'aa.

17

ÿyñh ky n'aa tabanas'aa ky n'aa daheeh hahÿyñh

¹ Tii bã setsi hedoo do ääs, ta hood sa moo gó patsëe do paa sa see ana kån wë ÿy, tii b' taky hadoo hã ÿy: "B'ëep, ÿ metëeh da a hã nyy da P'op Hagä Do rejãa da ÿyñh hajök do sii heÿyñh do yb, hajõng tamiu takëen hã hasooh doo.* ² Sahõnh hë häj n'aa sa wahë n'aa rabahe'ÿyñh hadoo ta ti ÿyñh hadoo do sii. Badäk hahÿyñh hã habong do rabaoon kån do hadoo uwa s'ëeb mahÿyñh do hã, ÿyñh hadoo do sa hã taheno do hã. Baad nadoo do ÿyñh hadoo do moo wät do h'yyb mahüüm kån",† näng ääs kyyh hã ÿy.

³ Tii bã s'ëeh hadoo ÿ hapäh P'op Hagä Do Sahee an'oo bã. Säh ÿ hadoo doo gó ääs ÿ tamahüüm kån tabanawäng hënh. Ta tii bã ÿ hapäh ÿyñh tabanas'aa häd hahiin pé do jó hasooh doo. Tabanas'aa hã takerii däk séd dó ta häd wób P'op Hagä Do h'yyb rejãa doo. Setai tabanas'aa nuuh. Ji moo sahõnh hë ta s'ään. ⁴ Jabaruut péh, häd hahiin pé ta mahang ÿyñh saroor. K'ääts tæg gabarëeh do s'ëeb, pá gabarëeh do ky n'aa gebah doo, nu gabarëeh do perora häd näng do na-ãäj hë ta hetsó tapadedëek doo. Ji eëek do hood n'aa k'ääts tæg gabarëeh do s'ëeb ta moo gó. Séd dó nesaa péh, hesus hadoo do ta gó ta wób sii tabahe'ÿyñh do hyb n'aa. ⁵ Hahÿyñh da takerii däk ta mabooh hã: "Babirõn, panang tak'ëp ky n'aa etsëeh do ÿyñh. ÿÿj hajök do

sii he'ÿyñh do sa ÿyñh. Sahõnh hë tak'ëp nesaa do badäk hahÿyñh bã hanäng do du n'aa doo." Tii d' né takerii däk ta mabooh hã, tahañäng pé baad ji nahapäh doo. ⁶ Aoom ÿyñh hadoo doo. Tawëñ oom, P'op Hagä Do karapee tsyt hë ta wë kasëew bong do sa majyyw, Jesus ky n'aa nerét do sa majyyw tadej'ëep do teëg wät do hyb n'aa.

Tak'ëp ÿ hyb n'aa meuj wät ÿyñh hadoo do ÿ bahapäh bã. ⁷ Tii bã ääs ky hadoo hã ÿy: "Héd n'aa mahy n'aa meunh? Õm ÿ maher'oot da ÿyñh ky n'aa, nyy d' tahañäng péh. Õm ÿ maher'oot da na-ãäj hë tabanas'aa setsi nuu näng doo, ji moo sahõnh hë s'ään näng do ÿyñh jó jasoooh do ky n'aa, nyy d' tahañäng péh. ⁸ Tabanas'aa mahapäh doo, pooj jé tabawäd wät paah. Da hë dooh tawäd bã. Ti hadoo né hë tak'ëp t'õp gadarong doo gó naa, tabanas'aa hënh naa taganyyh da tagawatsig hõm hyb n'aa kã. Badäk hahÿyñh bã habong doo, sa häd badäk hahÿy kaphahuuj däk noo gó naa kanerih do edëb had'yyt do gadoo do heen n'aa hã, rahy n'aa meunh da tabanas'aa rabahapäh bã. Pooj jé tabawäd wät paah, da hë dooh tawäd bã. Ti awät né da hÿ jawén p'aa hënh kã", näng ääs kyyh.

⁹ Ti taky hadoo ênh: "Taw'ääts hë tak'ëp ji h'yy ganäng ta tii hã, ji bahapäh hyb n'aa nyy d' tahañäng péh. Setai hedoo do ta nuuh, setsi waëe ÿyñh jó jasoooh doo.† Setai ta nuuh, setsi bagä n'aa heen n'aa na-ãäj hë. ¹⁰ Setai hedoo do paa kã, ji moo séd me dooh booh. Setai hedoo do sa see tabag'ääs da hë. Ta seeh, tagadëeg ub hadoo doo, dooh tana nã bã. Takajaa bã kã, tabag'ääs da kanahën d'os hë ub. ¹¹ Tabanas'aa pooj jé kawät do paah, da hë nawät nã doo, oito hado däk do bagä n'aa da tii, t'õp gadarong doo gó naa tabanyyh bã kã. Setai bag'ääs do hadoo pé tii. Tagadëeg ub da P'op Hagä Do gawats'üik da tii", näng ta kyyh.

¹² Tii bã ahõm nã ta kyyh: "Ji moo sahõnh hë hedoo do ta s'ään mahapäh doo, ji moo sahõnh hë häj n'aa wahë n'aa. Dooh radu do nã bã rabag'ääs doo. Ti hadoo né hë, kanahën d'os hë ub rabag'ääs da tabanas'aa sii. ¹³ Séd rah'yyb hedoo da ji moo sahõnh hë hedoo doo. Ragadoo da tabanas'aa sa wahë n'aa tabahadoo hyb n'aa. Sa hejój, rahy n'aa jew'yyk do ranoo da tabanas'aa hã. ¹⁴ B'ée T'aaah wë da rakamaj'ü. Tii d' né paawä rabad'oo da, B'ée T'aaah j'aa et'ëek da sa hã, sa wahë n'aa heh'äät doo, hyb n'aa

* **17:1** Panang Babirõn ramaneëehñ do ky n'aa ti ÿyñh hajök do sii heÿyñh do Jowãw hapäh doo. Panang babuuj P'op Hagä Do mak'yyys doo, ta see hedoo do hyb n'aa jew'yyk do ky n'aa tii. Hajõng do tamiu, hajõng badäk hahÿyñh babuuj, panang buuj ky s'üüt doo. † **17:2** Sahõnh hë häj n'aa sa wahë n'aa raky dahé däk, ramoo boo däk nesaa do ta ti panang buuj sa hã metëeh doo. Séd rah'yyb hedo däk nesaa do hã, tahañäng pé tii. ‡ **17:9** Ta wób sa hã, setsi bagä n'aa hajõng häj n'aa bag'ääs do ta ti setsi waëe. Ta wób sa hã Roma panang ky n'aa tii, setsi waëe häd tüü nu däk do jó Roma panang katamaa däk do hyb n'aa. Ta wób sa hã Jerusarëñh ky n'aa.

jewyk do sa wahë n'aa B'éé T'aah tabahadoo do hyb n'aa. Ta sii had'yyt hë da rababok ta wë tanaëëj bong doo, ta wë tatsyyd bong doo, ta hã h'yy kanerët doo", näng mä ääs kyyh.

¹⁵Tii bã ääs ky hadoo ênh hã yÿ: "Hajõng tamii mahapäh do ta takëên hã yÿnh hajõk do sii heÿÿh do hasooh doo, hajõk do badäk hahÿÿ hã habong do tii. Sahõnh hë hãj n'aa buuj, sahõnh hë sa kyyh her'ooot do tii. ¹⁶Tak'ëp da tabanas'aa, ji moo sahõnh hë hedoo do ta s'ään, ji moo sahõnh hë hëej sa wahë n'aa, rakawajään da yÿnh hajõk do sii heÿÿh do wë. Ramakyyys da. Rado hõm da sahõnh hë ta wë hanäng doo. Rakabo nyuh da ta saroor, ta si n'aa hë tabawät hyb n'aa. Rawëh da ta dab, raju jëng da tëëg hõo me. ¹⁷Tii d' rawén d'oo da P'op Hagä Do an'oo däk do hyb n'aa sa h'yyb gó, takarën do ramoo bok hyb n'aa. Ti hyb n'aa né hë séd rah'yyb hedo padëëk, sa hejój, rahy n'aa jew'yyk do rawén noo tabanas'aa hã. Tii d' rabad'oo da P'op Hagä Do ky däng do paa takaja däk bã kä. ¹⁸Yÿnh pan'aa paa mahapäh doo, panang ky n'aa etsëeh do tii, badäk hahÿÿ bã hanäng do hëej wahë n'aa hã mejüü doo", näng ääs kyyh.

18

Panang Babirõn häd näng do gawatsig hõm do ky n'aa hahÿÿh

¹Ta ti jawén y hapäh ääs see hÿ pong jé naa hahyng doo. Tak'ëp tahyb n'aa jawyk. Tak'ëp tagabarëeh do hyb n'aa badäk hahÿÿ bã haw'ääts hë ta bag däk. ²Tak'ëp hadoo doo me taky hadoo:

"Gawatsig kãn, gawatsig kãn panang tak'ëp ky n'aa etsëeh do paa Babirõn häd näng doo!

Karap'aar h'yyb nesaa do panang däg tii. Ta tii bã sahõnh hë hedoo pé taw'ëed nesaa do ramoo boo däk sa maag.*

³Babirõn wén gawatsig hõm, yÿnh hajõk do sii heÿÿh do hadoo, naëng oow mahÿÿnh do sahõnh hë badäk hahÿÿ hã habong do sa hã tan'oo däk do hyb n'aa,

tak'ëp baad nadoo do ramoo bok hyb n'aa ta sii,

tak'ëp sa wë P'op Hagä Do kawajään hanoo doo.

Sahõnh hë hãj n'aa sa wahë n'aa rabahe'yÿh hadoo ta ti yÿnh hadoo do sii.†

Tak'ëp rama enä däk ajyy hes'ëem doo,

sahõnh hë sa h'yyb karën do panang buuj rabetsëë do hyb n'aa sa hã", näng.

⁴Tii bã y maa napäh kyyh see hÿ pong jé hana do hahÿÿ da ky hadoo doo:

"Karapé haa, bë beréd däg ta ti panang.

Bë beréd däg, nesaa do ramoo bok do sa h'yyb hataa bë nahadoo hyb n'aa, sa hã y rejää do mahänh bë kedëeb bong hyb n'aa.

⁵Tak'ëp tabahajõo däk nesaa do ramoo bok doo.

P'op ji at'ëëg sëek do hadoo, wë hã kaja däk do hadoo tii.

Dooh P'op Hagä Do mabaan bã nesaa do ramoo bok doo.

⁶Baad nadoo do ta wób hã ramoo bok do bë† moo boo Babirõn panang buuj hã.

Nesaa do panang buuj ramoo bok do bahänh da bë an'oo bã ta hã baad nadoo doo.

Tak'ëp bë mekuuj reëek do pan'aa, panang buuj ta wób sa hã ran'oo däk do bahänh.

⁷Sa hã hë rah'yy kasab'ee do paa pénh, sa hã hë hajõng dajëer rah'ëenh do paa pénh bë an'oo bã kä rahoop hyb n'aa, rah'yy katón hyb n'aa.

Hahÿÿ da h'yy kasab'ee doo gó Babirõn panang buuj raky hadoo sa h'yyb gó:

'Sa wahë n'aa yÿnh bag'ääs do tyng n'aa jó hasooh do ër panang.

Yÿnh patug tamaa wät do nado ër panang. Dooh ër h'yy ketón da', näng panang buuj sa kyyh.

⁸Tii d' rah'yy kasab'ee do hyb n'aa, séd noo gó né da baad nadoo do kajaa da sa wë:

Dajëb kajaa da sa wë, h'yy ketón da, as'aah da.

Tëëg hõo gó da panang baooj jëng.

Tii da tawén hadoo, tak'ëp tabahejoonh, tak'ëp takabaj'aa do hyb n'aa P'op Hagä Doo, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do panang buuj ky n'aa etyy doo", näng mä hÿ pong jé hana do kyyh.

⁹Badäk hahÿÿ bã hãj n'aa sa wahë n'aa ta sii rabahe'yÿh do hadoo do paah, ta sii hajõng dajëer rah'yy karën do jawén rah'ëenh do paa a'oot da panang haooj jëng do tsyg rabahapäh bã. A'oot da, rah'yy ketón da ta hyb n'aa. ¹⁰Dawë hã rababë hõm da, panang buuj rahoop do rajeÿÿm do hyb n'aa rahob bã. Hahÿÿ da sa kyyh:

* **18:2** Judah buuj sa hã ti anäng taw'ëed nesaa doo. Ji nawëh do tii. † **18:3** Hahÿÿ d' tahananäng pé ti ta sii raba'yÿh hadoo: Panang buuj rah'yyb mahüüm sahõnh hë hãj n'aa wahë n'aa, sa karapee sii hë, baad nadoo do P'op Hagä Do ganen'aak do ramoo bok hyb n'aa. Dawë P'op Hagä Do mahänh rababok ran'oo bã. † **18:6** Dooh baad ji hapëë bã jaa hã ta ti takamejüü. Ääs panang rejää do hã apäh takamejüü. Ji moo sahõnh hë hãj n'aa wahë n'aa sa ky n'aa 17.16 hã takerii däk do hã apäh takamejüü na-ääj hë.

“Baad nado né hē a wē kajaa do panang ky n'aa etsēeh doo,
 baad nado né hē a wē kajaa do Babirōn, panang hejooon doo,
 séd noo gó ōm P'op Hagā Do rejāā do kaja dāk do hyb n'aa!”, nāk da hāj n'aa wahē n'aa sa kyyh.

¹¹ Ajyy hes'ēem do a'oot da, rah'yy ketón da panang hyb n'aa, dooh hets'ēē wāt pé do hyb n'aa sa wak'āāb marakate yb gó ramena doo. ¹² Dooh hets'ēē wāt pé k'āāts tēg gabarēeh doo, k'āāts tēg hawak doo, gabarēeh do perora hād nāng doo. Dooh hets'ēē wāt pé rino hād nāng do s'ēēb pāān tak'ēp baad hadoo doo, pāān jabaruut péh, pāān hād hahiin doo, pāān sawasaab is do seda hād nāng do s'ēēb, sahōnh hē hedoo pé b'aa buu benyyim doo, sahōnh hē hedoo pé ta hood erepāāt^S tēg s'ēēb ramoo bok doo, b'aa ky n'aa gebah do s'ēēb, k'āāts tēg hahiin do s'ēēb, sapaar s'ēēb, pā mar-more hād nāng do s'ēēb na-āāj hē. ¹³ Dooh hets'ēē wāt pé sa hā b'aa kanera hād nāng do syyj, ji waa ty gamabuuj, buu benyyim do ji hawuuk doo, buu benyyim do in-sijēen hād nāng doo, b'aa tēg buu benyyim do s'ēēb miir hād nāng doo, buu benyyim do see pé na-āāj hē. Dooh hets'ēē wāt pé sa hā uwa s'ēēb mahy'ynh doo, joom ag oriib syyj, tiriig ag, tiriig s'ēēb, booj yb, b'ēē, kawaaro, ta hood kawaaro takyyk doo. Dooh na-āāj hē hets'ēē wāt pé ajyy y'j sa karom pan'aa, ajyy kaneb'oooh noo gó rameso padēek do na-āāj hē sa karom pan'aa.

¹⁴ Tii bā hahy'j da da sa kyyh panang hā:

“Dooh wād a wē tak'ēp magen'aak do paah.
 Dooh wād tak'ēp ky n'aa gebah do a wē hanāng do paah.
 Dooh wād gabarēeh do a wē hanāng do paah.
 Dooh takawyyd wād bā ta tii”, nāk da sa kyyh.

¹⁵ Ajyy wekāp do ta ti hedoo do panang babuuj hā hes'ēem do paah, tak'ēp ma enā padēek doo, dawē hā rababē hōm da, panang buuj rahoop do tak'ēp raje'y'm do hyb n'aa rahob bā. A'oot da, h'yy ket'oon da. ¹⁶ Hahy'j da da sa kyyh:

“Baad nado né hē a wē kajaa do panang ky n'aa etsēeh doo.
 Pāān, rino hād nāng do s'ēēb tak'ēp baad hadoo doo,
 pāān jabaruut péh, hād hahiin pé panang babuuj rapadedēek do paah.
 K'āāts tēg gabarēeh doo, pā gabarēeh do ky n'aa gebah doo,

gabarēeh do perora hād nāng do na-āāj hē sa hetsó paah.

¹⁷ H'yy katón n'aa nāng né hē panang hā kajaa doo,
 séd noo gó gawatsig hōm do hyb n'aa tak'ēp hadoo do ta ma paah”, nāk hes'ēem do sa kyyh.

Dawē hā rababē hōm da marakate yb gó moo bok do sa wahē n'aa, ta gó habok doo, marakate yb gó moo bok doo, marakate yb gó men'aa do paa hā ta sām gad'oo doo. ¹⁸ Hahy'j da da sa kyyh panang haooj jēng do tsyg rabahapāh bā: “Dooh hahy'j hadoo pé panang tak'ēp ky n'aa etsēeh pé”, nāk da. ¹⁹ K'āāts ooj rehaa da sa nuu hā.** A'oot da, h'yy ket'oon da. Hahy'j da da sa kyyh:

“Baad nado né hē a wē kajaa do panang ky n'aa etsēeh doo.
 Tak'ēp panang buuj rama enāh do hā marakate yb danāh rama enā padēek.
 H'yy katón n'aa nāng né hē panang hā kajaa doo,
 séd noo gó gawatsig hōm do hyb n'aa tak'ēp hadoo do ta ma paah”, nāk sa kyyh.

²⁰ Taw'āāts hē bēē kā, h'y pong jé habong do bē h'yy gadejah. Bēeh, tsyt hē P'op Hagā Do wē kasēew bong doo, 12 hedoo do Jesus mejū doo, Jesus ky n'aa rōd hedoo do na-āāj hē, taw'āāts hē bē h'yy gadejah, nesaa do hā P'op Hagā Do ky n'aa ety dāk do hyb n'aa panang buuj, nesaa do bē hā ramoo bok do paa hyb n'aa.

²¹ Tii bā āās tak'ēp kabaj'aa do see tado dāk pā tak'ēp haeh doo, ti tadawāts kān tame akajar me. Pā tadawēēs bā taky hadoo:

“Tii bā né kā, tak'ēp baad nadoo doo me tagawatsig kān da panang ky n'aa etsēeh doo, Babirōn.
 Dooh da rahapēē wād bā hahy'j panang”, nāng āās kyyh.

²² Tii bā panang gawatsig hōm do hā āās ky hadoo:

“H'y jawén dooh ji maa napāh pé a mahang retēn do nahēeh,
 ji gamehy'j do nahēeh,
 jām hejām do sa kyyh.
 H'y jawén dooh ji awyyd wāt pé da a mahang ramoo bok do hā moo bok doo.
 H'y jawén dooh kawyyd wāt pé a mahang tiriig ag kamawōōs doo,
 tiriig s'ēēb moo bok doo.

²³ H'y jawén dooh ragataa pé ta bag hahy'j panang bā.
 H'y jawén dooh ji maa napēē wād bā aj'yy katēē do pan'aa,

ÿ̄nh katëë do pan'aa sa kyyh a mahang.
 Tii d' tawén hadoo, ky n'aa ets'ëeh do hyb
 n'aa paah,
 hyb n'aa jewyk do hyb n'aa paa badäk hahÿ̄
 bä a panang bä hes'ëem do paah.
 Ramehëm doo me a babuuj rawedii,
 ta s'ee hënh rah'yyb mahüüm do hyb n'aa
 sahõnh hë badäk hahÿ̄ hëëj babuuj.
 24 Babirõn panang bä radej'ëep paa P'op
 Hagä Do ky n'aa rod,
 P'op Hagä Do wë kasëew bong do na-ãäj hë,
 Babirõn panang hyb n'aa badäk hahÿ̄
 haw'ääts hë radej'ëep paa sa da
 hadoo doo.
 Ti hyb n'aa P'op Hagä Do wén gawats'iik ta
 tii", näng mä ääs kyyh.

19

*P'op Hagä Do raj'aa etsë do ky n'aa
 hahÿ̄h*

¹ Ta ti jawén ÿ̄ maa napäh tak'ëp kanekan
 do hÿ pong jé habong do sa kyyh. Hahÿ̄ da
 tak'ëp sa kyyh:

"Ër j'aa etsë P'op Hagä Doo!
 Ti né hë ti ji hed'ëep doo.
 Taw'ääts hë P'op Hagä Do ër h'yy kaha'eeh
 do takabaj'aa.
 Taw'ääts hë sahõnh hë tabag'ääs.
 2 Baad had'op, heh'äat sahõnh hë sa hã taky
 n'aa etyy doo.
 Ti hyb n'aa taw'ääts hë ji j'aa etsë P'op Hagä
 Doo.
 Babirõn buuj, ÿ̄nh hajök do sii heÿ̄h do
 hadoo do ky n'aa etsëeh do
 P'op Hagä Do ky n'aa ety däk nesaa doo
 hënh.
 Baad nado boo sahõnh hë badäk hahÿ̄ bä
 habong do panang buuj ran'oo bä.
 ÿ̄nh hajök do sii heÿ̄h do hadoo tii, aj'yy
 tah'yyb tatuk do ta ÿ̄m tawadii hyb
 n'aa.
 Sa h'yyb gó P'op Hagä Do reréd hõm ran'oo
 bä,
 daap hadoo do hã rah'yy ka'eeh hyb n'aa.
 Ta karapee radej'ëep do majjyw sãm P'op
 Hagä Do abaaj kãn panang buuj sa
 hã", nãk sa kyyh.

³ Tii bä p'aa hënh raky hadoo:

"Äã j'aa etsë P'op Hagä Doo!
 As'ëég had'yyt hë panang haooj jëng do tsyg.
 DooH tahëej bä rahoop doo", nãk sa kyyh.

⁴ Tii bä 24 wahë n'aa hedoo doo, ji meheet
 pé kabaj'aa do na-ãäj hë rabehyy b'ëeh P'op
 Hagä Do pooj jé, tabag'ääs do tyng n'aa jó
 hasooh doo. Tii b' raj'aa etsë ta hã. Hahÿ̄ da

sa kyyh: "ÿ̄, tii d' né hë. Taw'ääts hë hajök
 do raher'oot doo. P'op Hagä Do ër j'aa etsë!",
 nãk sa kyyh.

⁵ Tii bä, P'op Hagä Do bag'ääs do tyng n'aa
 bä naa rë tany ky hadoo:

"Bëeh, sahõnh hë ta karapee tak'ëp ta hã
 weh'ëeh doo,
 ky n'aa nets'äs doo, ky n'aa etsëeh doo,
 bë j'aa etsëe P'op Hagä Doo", näng her'oot do
 kyyh.

⁶ Tii bä ÿ̄ maa napäh tak'ëp kanekan do
 sa kyyh. Gawakaa p'op hana do ky hadoo
 sa kyyh, et'oom do ky hadoo. Hahÿ̄ da sa
 kyyh:

"P'op Hagä Do Sahõnh Hë Haj'ap Doo,
 Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do ër h'yy kaha'eeh
 do sahõnh hã tabag'ääs.

Ti hyb n'aa ër j'aa etsë ta hã!

⁷ Taw'ääts hë ër tsebë, ër h'yy gadejah,
 taw'ääts hë ër j'aa etsë ta hã,
 kaja däk do hyb n'aa B'éé T'aah katëë doo kä.
 Ta ÿ̄m pan'aa gadaa däg kãn ta patug kajaa
 raketëë hyb n'aa.*

⁸ Ta ÿ̄m pan'aa hã takan'oo däk ta saroor
 pään papuuj rino häd näng do tak'ëp
 baad hadoo do s'ëeb.
 Baad hadoo do tsyt hë P'op Hagä Do wë
 kasëew bong do ramoo bok doo,
 baad hadoo do rababok doo, tahanäng pé
 ti pään rino häd näng do s'ëeb tak'ëp
 baad hadoo doo", nãk sa kyyh.

⁹ Tii bä ääs ky hadoo hã ÿ̄: "Merii hahÿ̄h,
 'Ky n'aa kedëng da B'éé T'aah katëë do jãm
 n'aa hënh katsyyd bong doo.'" Tii b' ääs ky
 hadoo nã: "Ti né hë P'op Hagä Do kyyh
 heh'äat doo", näng ääs kyyh.

¹⁰ Tüü ÿ̄ badëë jat tii bä ääs tsyym pa,
 ta hã ÿ̄ j'aa etsë hyb n'aa paawä. Tii b'
 taky hadoo hã ÿ̄: "DooH. Tii d' madoo
 manäh. P'op Hagä Do karom né ÿ̄h, ta
 karom mabahadoo doo da né hë, a wakään
 hedoo do Jesus metëeh do hã h'yy kanerët
 do ta karom rabahadoo doo da na-ãäj hë.
 Taw'ääts hë P'op Hagä Do ti maj'aa etsëe.
 P'op Hagä Do karom ÿ̄h bë nemuun ÿ̄ wén
 näng, jããm hë Jesus metëeh do tii, ër ta ky
 n'aa rod hedoo doo, ta wób hã maher'oot
 doo", näng ääs kyyh.

*Kawaaro hawak do jó hasooh do ky n'aa
 hahÿ̄h*

¹¹ Tii bä ÿ̄ hapäh hÿ pong jé noo kasëets
 hõm doo. Pój ÿ̄ jé ÿ̄ hapäh kawaaro hawak
 doo. Taher'oot Do Ji Ky Daheeh Doo, Heh'äat
 Do na-ãäj hë ta jó hasooh do häd. Baad ub
 taky n'aa etyy taky n'aa etyy doo. DooH
 tesõts hõm bä. Baad ub ti ta maji wë

* 19:7 Ket'ëe do ky n'aa gó rabeh'üüm Jesus hã h'yy ka'eeh do séd rah'yyb hedo däk do ta hã ky n'aa. Ta ÿ̄m pan'aa, ta hã h'yy ka'eeh doo.

takamajī doo, dooh daap hē sa wē takamajē bā. ¹² Gabarēeh ta matym, tēeg hōō hadoo. Hajōng ta nuu hā hatoonh do ta soog, tabag'āas do heen n'aa. Ta hā takerii dāk ta hād. Dooh hapäh pé ta ti ta hād. Jāām hē ta daaj hē tabahapäh. ¹³ Majyyw ta saroor hā. P'op Hagā Do Kyyh ta hād seeh. ¹⁴ H̄y pong jé warahén n'aa kawaaro hewak do jat'oonh do ta jawén rabana. Pāān rino hād nāng do s'ēēb tak'ēp baad hadoo doo, papuuj, sa saroor. ¹⁵ Ta noo gó naa sēn-jeer hehām do ganyyh. Ta me taj'aa et'ēēk sahōnh hē badāk hah̄ȳ bā hanāng do hāj n'aa babuuj. Tak'ēp tamejūū da sa hā, dooh tat'yyd mehīn da ky nadah'eeh doo. Tatu me sapaar s'ēēb, tabag'āas do heen n'aa me tabag'āas da sa hā. Uwa ag ta hood gó ji getsi doo da ji tsyyem me, P'op Hagā Do Sahōnh hē Haj'ap Do tak'ēp takawajāān doo gó kawaaro jó hasooh do rejāā da nesaa do moo bok doo. ¹⁶ Ta hatsē hā, ta hā hadāk doo, ta kóm hā na-āāj hē takerii dāk hah̄ȳ ta hād seeh: “Sa Wahē N'aa Heh'āat Doo, Hyb N'aa Jew'yyk Do Sa Wahē N'aa.”

¹⁷⁻¹⁸ Tii b' ŷ bahapäh āās see pap̄ȳj jó hageēt doo. Tak'ēp hadoo doo me ta kyyh tanaēēnh sahōnh hē taw'ēēd da hawēh doo, wē hā habong doo. Hah̄ȳ da ta kyyh sa hā: “B'ēēp dana bē bawēh hyb n'aa bē hā P'op Hagā Do anoo doo. Hāj n'aa sa wahē n'aa sa dab, warahén sa wahē n'aa sa dab, karejan do sa dab, kawaaro sa dab, kawaaro jó hat'oonh do paa sa dab bē tā da. Sahōnh hē badāk hah̄ȳ bā habong do sa dab, kariw n'aa temah do sa dab, sa karom sa dab, ky n'aa etsēēh do sa dab, ky n'aa nets'ās do sa dab na-āāj hē da bē tā”, nāng āās pap̄ȳj jó hageēt do kyyh taw'ēēd sa tā hawēh do hā.

¹⁹ Tii bā kā, ŷ hapäh tabanas'aa akajar me hanyyh do paah, hēēj sa wahē n'aa sa warahén sii hē séd hā rakata padēēk, kawaaro jó hasooh do wē, ta warahén dahēeh sa wē rakaneb'oooh hyb n'aa paawā. ²⁰ Tii d' rakarēn né paawā, tabanas'aa kamaso dāk. Ta ky n'aa rod noo kanesa doo, meuj n'aa nāng do moo wāt do paa na-āāj hē takamaso dāk, tii bā, rabadēp nā bā, karaj'aa hadoo doo gó, tēeg hōō gó, saw'aak do hahōng doo gó radewāts bēēj kán. Meuj n'aa nāng doo me ta ky n'aa rod noo kanesa do wedii paa tabanas'aa heen n'aa gad'oo doo, kabariih, tabanas'aa heen n'aa hyb n'aa jew'yyk doo. ²¹ Sahōnh hē sa kyyh has'ūūt do paah, kawaaro jó hasooh do neboh bēēh ta sēn-jeer me, ta noo gó naa ganyyh doo me. Sahōnh hē taw'ēēd sa dab hawēh do noo nehōj padāg tak'ēp kanekan do hyb n'aa sa tā.

* **20:4** Tahajaa na-āāj hē ji erii bā: “Ta wób rabag'āas hyb n'aa.” † **20:6** Taw'āats hē 2.11 hā ji ner'oot ta ti ky n'aa.

† **20:8** Ta ti Gog, Magog ramanēēnh doo, Nesaa Do Yb karapee P'op Hagā Do wē h'yy kawereem do sa h'yyb mahūūm n'aa tii, P'op Hagā Do karapee wē kaneb'oooh doo.

20

Miw hedoo do ta baab ky n'aa hah̄ȳh

¹ Tii b' ŷ hapäh āās see h̄y pong jé naa hahyng doo. Tak'ēp t'ōp gadarong do tabanesaa do noo tēg ta moo gó. Haak sapuuw hadoo haeh do tatón ta moo gó. ²⁻³ Tii b' tamaso dāk tabanas'aa dōm nāng doo, aw'yy hadoo do pooj hawāt do Dijab ramaneēēnh doo, Nesaa Do Yb. Tamaw'yyd dāk haak sapuuw hadoo doo me, tii b' tak'ēp t'ōp gadarong doo gó tadawāts hyy kán. Miw ta baab tabagēēt. Tii b' āās noo gatsēē dāk, tanoo garib dāk t'ōp gadarong do tabanesaa do nooh, badāk hah̄ȳ hāj n'aa babuuj tawad'ii mahānh miw hedoo do ta baab noo gó. Miw hedoo do ta baab jawén paa bā, takado nyh dó da.

⁴ Tii bā ŷ hapäh rabag'āas do tyng n'aa. Ta jó rabat'oonh tii, sa hā P'op Hagā Do an'oo dāk do ta wób raky n'aa etyy hyb n'aa.* ŷ hapäh na-āāj hē baad hadoo do Jesus metēēh do ranerēt do hyb n'aa, P'op Hagā Do kyyh ranerēt do hyb n'aa ranu gehōg bong do sa h'yyb tym. Ta ti dooh paa rahyb n'aa jewyyg bā tabanas'aa. Dooh paa rahyb n'aa jewyyg bā kabarii tabanas'aa heen n'aa. Dooh paa ragado bā tabanas'aa heen n'aa sa mabooh hā, sa moo hā. Ta ti ragenā boo kán, tii b' Kristo sii rabagāā kán miw ta baab noo gó. ⁵ Jāām pooj jé ji ganyyh do tii. Dejēp do wób dooh ragenā boo bā miw hedoo do ta baab noo gó. ⁶ Ky n'aa kedēng, tsyt hē P'op Hagā Do wē kasēēw bong tii, jāām hē pooj jé ji ganyyh do noo gó gen'yyh doo. Ta ti pad'oooh, dooh da rahob bā banesaa hēnh, pawóp nuu me dāg radejēp do kamaneēēnh doo.† P'op Hagā Do wē, Kristo wē na-āāj hē ramoo bok da, sa hā rahyb n'aa jew'yyk da. Kristo sii rabag'āās da miw ta baab noo gó.

⁷ Miw hedoo do ta baab tabēēj hōm jawén paa bā, Nesaa Do Yb kado nyh dó tabagēēt doo gó naa. ⁸ Ahōm da tii bā badāk hah̄ȳ bā haw'āats hē, sahōnh hē hāj n'aa babuuj tawedii hyb n'aa. Séd hā da rakata padēēk tan'oo bā, Gog, Magog ramaneēēnh doo,† rakaneb'oooh hyb n'aa. Tak'ēp rakanekan da. K'āāts tēg akajar naby me hanāng do hawób né da. ⁹ Jé pad'yyt hē badāk hah̄ȳ bā naa rabena da. P'op Hagā Do karapee panang, panang P'op Hagā Do kamahān do ranu haw'ōōd dāk da, sa wē rakamajī hyb n'aa paawā. Tii bā h̄y pong jé naa tēeg hōō adēē hyng da sa jó. Sahōnh hē ragawatsig hōm da, aooj jēng da. ¹⁰ Tii bā, Dijab, hēēj babuuj wedii do paah, radawāts

tu tame karaj'aa hadoo doo gó, saw'aak do[§] hahöng doo gó, tabanas'aa, ta ky n'aa rod noo kanesa do radewäts bëenh do paa me. Ta tii bã rahob had'yyt hë. Dooh da tahëej bã rahoop doo.

Dejêp do paa P'op Hagä Do ky n'aa ety do ky n'aa hahÿÿh

¹¹ Tii bã ÿ hapäh tabag'ääs do tyng n'aa haeh doo, hawak doo, ta jó hasooh do na-ääj hë. Ta jasoooh do matym gó hanäng do paa badäk hahÿÿh, wë na-ääj hë bedo bong. ¹² Tii bã sahönh hë dejêp do paah, ky n'aa ets'ëeh do paah, ky n'aa nets'äs do paa na-ääj hë P'op Hagä Do bag'ääs do tyng n'aa pooj jë rababë kân ÿ hapäh. Tii bã ma kahé bãh hã kasëëts däg kân ta hã ramoo bok do kerih doo. Ma kahé bãh, edëb had'yyt do gadoo do sa häd kerih do heen n'aa tagasëëts hõm na-ääj hë. Tii b' dejêp do paa P'op Hagä Do ky n'aa ety däk. Ma kahé bãh hã takerii däk ramoo bok do paah. Ramoo bok do pénh raky n'aa kety däk. ¹³ Dejêp do paa akajar me pehäs do paah, dejêp doo, dejêp do rababong bã habong do na-ääj hë P'op Hagä Do ky n'aa ety däk. Ramoo bok do pénh né hë sahönh hë raky n'aa kety däk. ¹⁴ Tii bã dajêb gawatsig hõm. Ades häd näng doo, dejêp do rababong do gawatsig hõm na-ääj hë. P'op Hagä Do dawäts hõm ti ta me, karaj'aa hadoo doo gó, tëëg hõh hahöng doo gó. Akajar hahöng doo, pawóp nuu me däg dajêp do tii. ¹⁵ Ta tii bã radewäts bëenh sahönh hë sa häd kanerih do edëb had'yyt do gadoo do heen n'aa hã.

21

Jerusarënh papuu j ky n'aa hahÿÿh

¹ Tii bã wë papuu j, hëej papuu j ÿ bahapëë kân. Badäk hahÿÿ pooj jë hanäng do paah, wë pooj jë hanäng do paa bedo bong. Dooh boo akajar. ² Tii bã panang Jerusarënh papuu j,* tsyt hë P'op Hagä Do wë kasëëw däk do ÿ bahapäh hÿ pong jë naa hahyng doo, P'op Hagä Do bawät doo bã naa. Tak'êp tabanäm, maruus katëë do pan'aa saroor tak'êp hanäm do dadäk doo da, ta patug pan'aa tagadoo hyb n'aa hadoo. ³ Tii bã P'op Hagä Do bag'ääs do tyng n'aa bã naa rë tany ky hadoo: "Hÿÿ kã, ajyy, ÿÿj rababok doo bã P'op Hagä Do panang. Sa mahang P'op Hagä Do bawät da. Ta karapee da tii. Sa sii né da P'op Hagä Do bawät. Ti né hë ti rah'yy kaha'eeh doo. ⁴ P'op Hagä Do awug hõm da sa ty nabëëh. Dooh wäd dajêb. Dooh dajêp do hyb n'aa h'yy katón wät péh, dooh wäd do hyb n'aa dajêb. Dooh ji aó d wäd bã. Dooh ji ahob wäd bã. Tii d' tawén hadoo da, badoo wät do hyb n'aa pooj jë hanäng doo",

näng P'op Hagä Do bag'ääs do tyng n'aa bã naa ganyyh do kyyh. ⁵ Tii b' tabagä tyng n'aa jó hasooh do ky hadoo: "Sahönh hë papuu j däk ÿ an'oo bã", näng. Ti taky hadoo hã ÿÿ: "Merii sahönh hë hahÿÿ òm ÿ maher'ood wät doo. Te hub né hë hahÿÿ ÿ her'oot doo, tahajaa ji ky dahé bã", näng. ⁶ Tii b' taky hadoo ënh: "Sahönh hë kaja däk. ÿ né hë Aw-Pah, ÿ né hë Omekah. ÿ né hë jããm hë pooj jë hawät doo, ÿ né hë tagadëëg ub hawät doo. Hoo kaanh do hadoo do hã ÿ anoo da tabeëëk hyb n'aa naëng ji edëb had'yyt hë hanoo doo. Bag hënh ÿ banoo da ta tii. Dooh ta sãm ÿ gahëen bã. ⁷ Jë nesaa do hã j'aa ketse do paa hã ÿ anoo da sahönh hë hahÿÿ papuu j ÿ pehuuj wät doo. ÿ da P'op Hagä Do rah'yy kaha'eeh doo. Karapé haa d' tii. ⁸ Tii d' nado hëp ÿ n'aa rahoop do je'ÿÿm do hyb n'aa ÿ rahy n'aa eréd hõm do sa hã, Jesus hã h'yy kanae bong do sa hã, nesaa do sa h'yyb gó hanäng do sa hã, sa da hadoo do dahej'ëëp do sa hã, sa ÿÿm sa patug nadoo do sii he'ÿÿh do sa hã, mehëm do sa hã, kabarii hã h'yy ka'eeh do sa hã, daap men'yyh do sa hã na-ääj hë. Karaj'aa hadoo doo gó, tëëg hõh hadoo doo gó, saw'aak do hahöng doo gó radewäts bëenh da tii. Pawóp nuu me däg dajêp do tii", näng hã ÿÿ P'op Hagä Doo.

⁹ Tii bã setsi hedoo do ääs, setsi baad nadoo do badäk hahÿÿ bã habong do ahoop do man'aa do paa see ana kân wë ÿÿ, ti hã ÿ taky hadoo: "B'ëëp. Maruus hadoo doo, B'éé T'aah ÿÿm pan'aa hadoo do ÿ metëëh da a hã", näng ta kyyh. ¹⁰ Tii bã s'ëeh hadoo ÿ bahapäh P'op Hagä Do Sahee an'oo bã. Sãh ÿ hadoo doo gó ääs ÿ tamahüüm kân waëë aeh do p'op nu däk doo hënh. Ta tii bã Jerusarënh papuu j, tsyt hë P'op Hagä Do wë kasëëw däk do panang, hÿ pong jë, P'op Hagä Do bawät bã naa hahyng do tametëëh hã ÿÿ. ¹¹ Panang gabar'ëëng däk P'op Hagä Do bag tak'êp gabarëëh do an'oo bã. Pã tak'êp ky n'aa gebah do gabarëëh do hadoo tagabar'ëëng. Pã gabarëëh do jas-peh häd näng do ty gahiin do hadoo, hapees do hadoo. Tak'êp ty ganäm pã tég hawak do hadoo. ¹² Panang w'oo hã ta hadé tak'êp p'op nu däk doo. 12 ta nooh. Sét ta noo ken'yyh do hã ääs see bagëët. Sét ken'yyh ta noo hã takerii däk 12 hedoo do Isaraëw taah sa panaa du n'aa do sa häd. ¹³ Papÿÿj hana hënh tamawoob hë ta nooh. Papÿÿj hahyng hënh tamawoob hë. Ta karawaa me tamawoob hë, ta karawaa see me tamawoob hë ta nooh. ¹⁴ 12 pã ta hadé hejój n'aa. Sét ken'yyh do hã takerii däk 12 hedoo do B'éé T'aah mejüü do sa häd. Sét ken'yyh pã hã takerih sét hë häd.

¹⁵ Ääs si ÿ her'oot do atón ji metyy do

§ 20:10 Mäs kyy me ta ti saw'aak do ramaneëënh enxofre. Tak'êp mahÿÿnh do ta tsyng ji poo gó tajëë bã. Tak'êp tabahöng, tak'êp ta buu banesaa. * 21:2 P'op Hagä Do karapee sa panang tii.

nahëë k'ääts tég gabarëeh do s'ëëb ji tatu hadoo doo. Ta me tametty panang ta madawëët doo, ta gagod, panang nooh, panang hadë. ¹⁶ Séd pénh panang ta madawëët doo, ta gagod. Tii b' ji metyy do nahëë me panang ääs etyn hóm. 2,200 kirööm ta madawëët doo. Ti pénh ta gagod, ti pénh tanu däk doo. ¹⁷ Tii bä ääs ety hóm ta hadë n'aa. Ta hadë hebaan doo, 65 meet. Ji metyy do pénh né hë ti ääs metyy doo. ¹⁸ Pä gabarëeh do jas-peh häd näng do s'ëëb panang hadë. Tak'ëp baad hadoo do k'ääts tég gabarëeh do s'ëëb me panang katamaa däk. Ty ganäm, paras-ko hadoo. ¹⁹ 12 hedoo do pä, ta hadë mejóy n'aa hä sahönh hë hedoo pé pä gabarëeh do ky n'aa gebah doo. Pä gabarëeh do jas-peh häd näng do pä ta hadë hejóy n'aa see hä.† Pä gabarëeh do sapiro häd näng do ta see hä.† Pä gabarëeh do agata häd näng do ta see hä.‡ Pä gabarëeh do emerald häd näng do ta see hä.** ²⁰ Pä gabarëeh do onis häd näng do pä ta hadë hejóy n'aa see hä.†† Pä gabarëeh do rubi häd näng do ta see hä.††† Pä gabarëeh do kirisorit häd näng do ta see hä.§§ Pä gabarëeh do beriuo häd näng do ta see hä.*** Pä gabarëeh do topasijo häd näng do ta see hä.††† Pä gabarëeh do kirisop häd näng do ta see hä.†††† Pä gabarëeh do jasinto häd näng do ta see hä.§§§ Pä gabarëeh do ametis häd näng do tagadëëg ub pä ta hadë hejóy n'aa hä.* ²¹ Gabarëeh do perora häd näng do s'ëëb 12 hedoo do panang hadë noo hä ji bejëng doo hä. Sët hë perora ken'yhyh sët ta noo pan'aa.† K'ääts tég tak'ëp baad hadoo do s'ëëb ta tyw n'aa panang hoo gad'oo hä tabës doo. Ty ganäm paras-ko hadoo.

²² Ta ti panang bä dooh y hapëë bä tób P'op Hagä Do rahyb n'aa esee do tób n'aa. Dooh hyb n'aa péh, P'op Hagä Do Sahönh Hë Haj'ap Doo, B'éé T'aah na-ääj hë panang bä né hë rababok do hyb n'aa. ²³ Ta ti panang bä, dooh hyb n'aa pé pap'yjy bag, kamarab bag, tabawag had'ytyt hë do hyb n'aa P'op Hagä Do bag tak'ëp gabarëeh do an'oo bä. B'éé T'aah na-ääj hë panang bag hadoo. ²⁴ Panang bag gó sahönh hë hëëj babuu† rababok da. Sahönh hë hëëj

sa wahë n'aa, Jesus hä h'yy kae däk doo, panang hënh ramenaa da rakaweh'ëeh doo, ta tii bä rabajëë p'ëë hä, P'op Hagä Doo, B'éé T'aah rakawehëë däk hyb n'aa kä. ²⁵ Dooch da ranoo gatsëë bä panang. Dooh hyb n'aa péh. Adëb hä had'ytyt hë ta tii hä. Dooch wäd atsëm. ²⁶ Sahönh hë hëëj babuu† rabajëë p'ëë da panang hënh P'op Hagä Do raj'aa etsë hyb n'aa, ta hä raweh'ëeh hyb n'aa.§ ²⁷ Dooch nesaa pé t'ii hënh hajëë pëë péh. Dooch da rajëë pä hä ta tii hä kabarii hä h'yy ka'eeh do paah, P'op Hagä Do wad'ii do paah. Jääm hë hajëë p'ëë da ta tii hä B'éé T'aah wë hanäng do edëb had'ytyt do gadoo do sa häd heen n'aa hä sa häd kerih doo.

22

Tamii edëb had'ytyt hë hanoo do ky n'aa hahy'yh

¹ Tii bä kä, tamii awäd had'ytyt hë do naëng hanoo do ääs metä wäd kán hä y'y. Paras-ko s'ëëb hadoo, tak'ëp ty ganäm pä tég hawak do hadoo tamii. P'op Hagä Doo, B'éé T'aah daheeh sa bagä tyng n'aa bä naa taganyyh. ² Ta tyw n'aa panang hõb hä tabës do hoo gad'oo hä tamii mahyng. Ta nabyy me, ta nabyy see me na-ääj hë tabahäng joom ji hed'ëep doo. Kamarab hë had'ytyt hë ti rabeaak. 12 nuu me sët ta baab ken'yhyh rabeaak. Dooh hëëj haw'ääts hë babuj n'aa rahob wäd bä nahëeh, baad had'ytyt hë rababok tan'oo bä ta ti joom g'aad. ³ Ta tii bä dooh ky n'aa kawasee do tanyy wäd hä. Tii d' tawënh hadoo da, panang bä né hë P'op Hagä Doo, B'éé T'aah rabag'ääs do tyng n'aa batooj kán do hyb n'aa. P'op Hagä Do karapee, panang buuy, rahyb n'aa jew'ytyk da ta hä. ⁴ Rahapäh da P'op Hagä Do mamets. Sa maboor hä takerii däk da ta häd. ⁵ Dooch wäd da atsëm. Dooh hyb n'aa wät pé sa bag, dooh hyb n'aa wät pé pap'yjy bag. P'op Hagä Do ti sa bag. Ta karapee rabag'ää had'ytyt da. ⁶ Tii bä ääs ky hadoo hä y'y: "Te hub né hë sahönh hë mahapäh doo, maaaa napäh doo, tahajaa ji ky dahë hä. Tak'ëp Hyb N'aa Jawy Doo, P'op Hagä Doo, ta ky n'aa rod h'ytyb mahüüm do tamejö wät ta ääs, nyyw hë hawät do ta karom sa hä tametëeh hyb n'aa", näng ääs kyyh hä y'y.

⁷ Tii bä Jesus ky hadoo: "Bë hyb n'aa matakä da! Nyyw hë da y matëeh. Ky n'aa

† 21:19 Häd pëeh ty gadoo ta ti jas-peh. ‡ 21:19 Häd ty gabajaruit ti sapiro. § 21:19 Hahiin, rii näng ti agata

. ** 21:19 Hapëeh ty gadoo ta ti emerald. †† 21:20 Häd hasënh ty gadoo ta ti onis. ††† 21:20 Häd hahiin ta ti

rubi. §§ 21:20 Hapees ty gadoo ta ti kirisorit. *** 21:20 Hapees ty gadoo ta ti beriuo. †††† 21:20 Kata ty

gadoo ta ti topasijo. ††††† 21:20 Jawaraah tyb ty gadoo ta ti kirisop. §§§ 21:20 Kata häd hiin do hadoo ta ti jasinto

. * 21:20 Säänh tyb hadoo ta ti ametis. † 21:21 Nu nad'ëed its perora häd näng do badäk hahy'yhä bä ji aw'ytyt doo.

Tak'ëp tanu eh hahy perora. † 21:24 Jesus hä h'yy kae däk do ti ta tii. Jesus hä h'yy kana'eeh do paa p'ooj ub radewäts

bëënh akajar hahöng doo me. § 21:26 Tahajaa na-ääj hë ji erii hä hahy'yhä da: "Panang hënh ramajëëh da badäk hahy

hëëj babuu† sa ma ky n'aa gebah doo, rakaweh'ëeh hanoo doo, P'op Hagä Do hä takan'oo däk hyb n'aa kä, P'op Hagä Do

kawehëë däk hyb n'aa kä."

kedēng da, ta jawén hawät do ky n'aa hahÿÿ hä kerih do ky daheeh doo", näng.

⁸ ÿ Jowāw, ÿ né hē ti sahōnh hē hahÿ maa napäh doo. ÿ né hē ti sahōnh hē hahÿ hapäh doo. Sahōnh hē ta ti ÿ maa napäh jawén paa bä, ÿ bahapäh do jawén paa bä, ÿ badēē jat tüü ääs sahōnh hē ta ti hä ÿ metēēh do tsyym pa, ta hä ÿ j'aa etsē hyb n'aa paawä. ⁹ Tii b' taky hadoo: "Dooh. Tii d' madoo manäh. P'op Hagä Do karom né ÿÿh, ta karom maba-hadoo doo da né hē, a wakāän hedoo do Jesus ky n'aa rod ta karom rabahadoo doo da, sahōnh hē hahÿ kerih do ky dah'eeh do ta karom rabahadoo doo da na-ääj hē. P'op Hagä Do ti maj'aa etsēē!", näng ta kyyh.

¹⁰ Tii bä taky hadoo ēnh hä ÿÿ: "Majejēn manä ta jawén hawät do ky n'aa hahÿÿ hä ma kahé bäh hä kerii däk doo, edaa däk do hyb n'aa kerii däk do kajaa. ¹¹ Edaa däk do hyb n'aa ta ti kajaa doo, na mabok nesaa doo gó nesaa do moo heb'ook doo, rakanarēn bä rah'yy kawanareem bä. Na ji h'yyb hasuts däk do hadoo hanoo doo gó rababok nä hÿ jawén sa h'yyb hasus do hadoo do hä rakanarēn bä rah'yy kawana-reem bä. Tii d' nado baad hadoo do moo bok doo. Taw'ääts hē baad hadoo do ramoo boo had'yyt hē. Ti hadoo ēnh tsyt hē P'op Hagä Do wē habok doo. Taw'ääts hē tii da né hē rababoo had'yyt hē", näng ääs kyyh.

¹² Ti Jesus ky hadoo: "Bē hyb n'aa matakä da! Nayyw hē da ÿ kajaa. ÿ kajaa bä kä ÿ manaa da sahōnh hē ta sām. Ramoo bok do pēnh da ÿ banoo sahōnh hē sa hä ta sām. ¹³ ÿ né hē Aw-Pah, ÿ né hē Omekah. ÿ né hē jāām hē pooj jé hawät doo, ÿ né hē tagadēēg ub hawät doo. ÿ né hē sahōnh hē du doo doo, ÿ né hē sahōnh hē gawats'iik doo. ¹⁴ Ky n'aa kedēng da sa saroor rahetsyyd wät doo.* Sa hä takan'oo däk panang Jerusarēnh papuuj gó rabajēē p'ēē hyb n'aa. Sa hä takan'oo däk joom ji hed'ēēp do ag rabepóh hyb n'aa. ¹⁵ Ajyy ÿÿj awaar nesaa do hedo padēēk doo,

mehēm doo, sa ÿÿm sa patug nadoo do sii ha'ÿÿh doo, sa da hadoo do dahej'ēēp doo, kabarii hä h'yy ka'eeh doo, te hub nadoo do gen'aak do na-ääj hē, dooh rahaja bä rajēē pä bä ta tii bä.†

¹⁶ "ÿ Jesus, ÿ mejō däk ääs karom ÿ seeh, hä ÿ h'yy ka'eeh do hä sahōnh hē hahÿ tamaher'oot hyb n'aa. ÿ né hē ta ti Dawi panaa Dawi hä P'op Hagä Do ky däng do paah. Watom tak'ēp gabarēēh do hadoo ÿÿh", ‡ näng Jesus kyyh.

¹⁷ P'op Hagä Do Sahee, B'éē T'aaah ÿÿm pan'aa§ na-ääj hē ky hadoo Jesus hä: "B'ēēp ahyhÿ!", nāk sa kyyh. Taw'ääts hē hahÿ maa new'ēē do ti na-ääj hē raky hadoo: "B'ēēp ahyhÿ!" Jé hoo kaanh do hadoo doo, jé karēn doo, taw'ääts hē tabana Jesus wē, tagadoo hyb n'aa naēng ji edēb had'yyt hē hanoo doo, bag hēnh kan'oo däk doo.

¹⁸ Tak'ēp péj ÿ maher'oot ta jawén hawät do ky n'aa hahÿ ma kahé bäh hä kerih do maa napäh do hä. Hahÿÿ da bē ÿ maher'oot: Hahÿ kerii däk do bahānh herih pé ta hä, ta ti hedoo do hä P'op Hagä Do anoo da baad nadoo do ta ky n'aa hahÿ ma kahé bäh hä kerii däk doo, ta bahānh ji erii bä. ¹⁹ Ta jawén hawät do ky n'aa, hahÿ ma kahé bäh hä kerih do ta ky n'aa wób hado hōm péh, ta ti hadoo do hä dooh P'op Hagä Do an'oo wäd bä panang tsyt hē kasēēw däk doo hēnh tajēē suun bä, ta ky n'aa hahÿÿ hä kerih doo. Dooh tan'oo wäd bä joom ji hedēp do ag tepoo bä, ta ky n'aa hahÿ ma kahé bäh hä kerih doo.

²⁰ Hahÿÿ da Jesus, hahÿÿ hä bē tama-her'oot do kyyh: "Nayyw hē da ÿ bahyng ÿ matēēh doo. Né hup ÿ né hē", näng.

"ÿÿ. Tii d' né hē. Taw'ääts hē. B'ēēp ahyy Jesus, Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Doo", näng ÿ ta hä.

²¹ ÿ karēn Jesus Hyb N'aa Jawyk Do ky enyym P'op Hagä Do karapee sa wē. Tii d' né hē taw'ääts hē. Jāām hē kä.

* **22:14** Ji saroor ji hetsyyd wät do ky n'aa gó tabeh'üüm ji h'yyb tym ky n'aa. Baad hado däk ji h'yyb, Jesus ji hyb n'aa dajēp do hyb n'aa. † **22:15** Tabanesaa hēnh, akajar hahōng doo bä radewäts bēēnh tii. ‡ **22:16** Watom tapaj'ēē bä bawag däk do heen n'aa hadoo Jesus, papuuj P'op Hagä Do moo wät do kajaa do tametēēh do hyb n'aa. § **22:17** Ta hä h'yy ka'eeh do tii.